

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

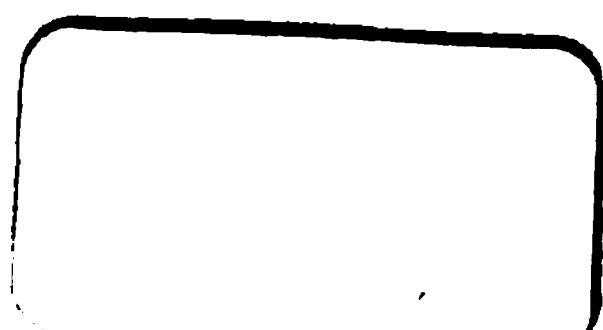
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 06819816 1

3470.33
FEB 14 1905

B A S M E

AROMÂNE

ȘI GLOSAR

DE

PER. PAPAHAĞI

PROFESOR SECUNDAR

☆
EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE.

BUCUREȘTI.

INST. DE ARTE GRAFICE „CAROL GOBL” ȘSOR I. ST. HASIDESCU

16, STRADA DOAMNEI, 16

1905.

11.16

BASME AROMÂNE

Pe lângă semnificarea de *basm*, adică acel gen poporan, în care miraculosul și supranaturalul joacă un rol esențial, *părămiθ* mai capătă, în vorbirea obișnuită, și alte semnificații.

Pentru a exprima ideea, că cineva a devenit proverbial din pricina unui vițiu, sau a unor fapte de criticat, a unor apucături, etc., se zice:

- 1) *Il feðfiră părămiθ* = Îl făcură basm;
- 2) *Ağumse părămiθ* = Ajunse de basm;
- 3) *Il loară hoara (sau: lumea, oàmiñl'i) părămiθ* = A ajuns de poveste în sat (sau: la lume, la oameni).
- 4) *Va ti l'a lumea părămiθu-n gură* = Vei ajunge de basm în sat, vei ajunge proverbial.

Arată ideea de lucruri neadevărate, ca și cuvântul basm (1). *Aeste-s părămiθe* = Astea-s basme, lucruri inventate, neadevărate, fleacuri.

Părămiθile aeste s-li spunî la fiçdri, nu a nia = Basmele acestea să le spui la copii, nu mie; adică: cu neadevăruri de al de astea să înșeli pe copii, nu pe mine.

Pentru a arăta, că cineva este bun de gură, bun povestitor, că știe multe, se zice:

Are părămiθe multe sau știe multe părămiθe, are părăvuli multe (mușate).

Părăvulia vine = vorba vine; povestea vorbeii.

Noțiunea de «a povesti» este exprimată prin: *qîc părămiθ*, sau *aspùn (spun) părămiθ* = povestesc, spui basm.

сказка; la Slavi însă el însemnează narațiune în genere, chiar o relațiune curat istorică, uneori roman, niciodată *basm*, se ia apoi în sensul de fie *legendă*, fie *snoavă*, fie *anecdotală*, fie *povestea vorbeii*, după cum zice foarte nimerit Anton Pann, în care nu ne întâmpină nimic miraculos sau supranatural, pe când *basm* este și rămâne numai *conte bleu*, numai *Märchen*.

«... Cuvântul *basm* este de origine slavică, însă numai ca material brut. Românii împrumutară pe calea cărturărească pe paleoslavicul *сказка* «fable», care niciodată nu însemnează la Slavi *сказка*, polonește «*bajka*» bohemeste «*bagka*», bulgărește și sârbește «*prikazka*».

(1) Vezi: Hasdeu, *Etym. Magn. Rom.*, art. basm, pag. 236.

Când se povestește la Aromâni?

Rândurile următoare spuse la introducerea ghicitorilor se aplică și la basme :

«Aromânii obișnuiesc a petrece cu ghicitorile — deci și cu basme — în două anotimpuri: iarna și vara, și ca să fim mai drepți, vom face următoarea distincțiune :

«Aromânii sedentari petrec mai mult iarna. În acest anotimp se adună, de mai multe ori pe săptămână, câte mai multe familii la un loc și petrec, lucrând împreună, cântând și povestind la glume și la tot felul de distracțiuni, pe când copiii strânși mai la o parte în grup, povestesc la ghicitori și la basme.

«Cauza pentru care în timpul verii nu se dau așa mult la tot ceea ce face parte din literatura populară, pare a fi următoarea : În satele unde Aromânii sunt fixați, se obișnuiește a se merge în străinătate; cei înstrăinați se întorc în sânul familiei tocmai în anotimpul verii și rămân toată vara, până târziu toamna, când iarăși pornesc în străinătate. Cu această ocaziune, bărbații întorși în satul natal se țin mai mult de plimbări și de petreceri decât de stat la taifas, ca să povestească la basme și la altele de al de astea. Iar femeile, cari sunt depozitarele literaturii poporane, amână lucrul de vară până la iarnă, ca să-și *hărisească*, să-și bucure, să-și alinte pe cei sosiți din străinătate, căci mult vor fi suferit ei în depărtări.

«Clasele păstorale în schimb cultivă literatura populară atât vara cât și iarna. Vara pe *paturile* caselor, unde mai bine de douăzeci de femei și fete de toate vârstele se strâng și lucrează lâna vitelor, transformând materia brută în materie de vânzare, glumind în acelaș timp și povestind câte și mai câte.

«Iar iarna, iarna mai ales, când două trei familii închiriază o singură casă, sau, cei cari nu se duc prin sate, își fac colibe una lângă alta, și când femeile fiind mai ușurate în ce privește munca zilnică, se strâng în jurul vetrei și povestesc la bazme și la tot ce face obiectul literaturii poporane, impletind doar la ciorapi, ca să nu fie cu mâna goală, și pe

când femeile se întrețin cu de ale lor, copiii ascultă sau povestesc și ei tot lucruri copilărești. Și este de notat, că Aromânii păstori sunt foarte abundenți în copii» (1).

Patul Mare. Ca să-și facă cineva o idee deplină de ce sunt *păturile mari* aromânești, săli nelipsite din casele tuturor Aromânilor și mai ales ale celor cari se îndeletnicesc cu creșterea vitelor, altădată în plină dezvoltare, trebuie să facem o mică descriere a însăși casei românești din Peninsula Balcanică.

În genere casele aromânești înfățișază forma fig. I, II, III (2).

(1) Per. Papahagi: «*Din Liter. Popor. a Arom.*» pag. 343.

(2) Aromânii, din motive pe cari nu le putem atinge aci, și cari, unele, au fost desbătute de alții, și-au ales ca locuințe, pentru așezarea satelor și orașelelor lor, munții, și încă în munți pozițiuni strategice înaccesibile. Iată cum descrie poziția satelor și construirea caselor aromâne d-l I. Caragiani:

«..... toate orașele românești par a fi mai mult *cuihuri de vulturi pe munți* decât locuințe de oameni, zice d-l I. Caragiani, în «*Studii istorice asupra Românilor din Peninsula Balcanică*», pag. 109, 118. Intrarea în ele este inaccesibilă, iar retragerea totdeauna asigurată pe vârful munților în păduri. Fiecare oraș este o fortăreață, poate zice cineva. Acelaș lucru se observă și la Românii de pe munții Balcani și Rodope, chiar în timpurile lui Petru și Asan. Iată cum vorbește *Nicetas Choniata* (pag. 482) despre aceștia din urmă: «barbarii de pe muntele «Emos (Balcani), cari mai înainte se numiau *Mesieni*, iar acum se numesc Vlahi. Aceștia încrezându-se în pozițiile grele de atacat și încurajându-se de fortărețe, cari sunt foarte multe și *se află așezate drept prin stânci prăpăstioase, etc.*». Iar la pag. 487: «Orașele de acolo, cari sunt multe prin Balcani, iar cele mai multe sau toate aproape sunt zidite pe *stânci prăpăstioase și pe munți încunjurați cu nori*».

«Nu numai orașul întreg este o fortăreață, continuă d-l I. Caragiani, dar chiar casele sunt așezate astfel ca una să apere pe cealaltă. Apoi fiecare casă la intrare prezintă două laturi eșite afară pe de o parte și alta a ușii, și în aceste laturi sunt un fel de găuri, prin care oamenii din casă pot da cu puștile sau, altădată, cu săgețile ori cu sulile; iar pe deasupra ușii un fel de balcon închis, dar cu găuri pentru a vărsa de acolo apă fiartă sau untdelemn fierbinte, asupra acelor cari ar căuta să spargă ușa, sau pentru a da cu pușca de acolo. Casele căpeteniilor sunt și astăzi ca niște casteluri, și ruine de niște astfel de casteluri se află în toate comunele românești, mai cu seamă la marginea comunei sau pe locuri mai înalte, de unde să poată apăra comuna. Pozițiile în cari au fost zidite cele patru comune ale Suliștilor erau și mai formidabile».

(Apud. I. Nenițescu, *Dela Rom. din Turcia Europ.* pag. 230).

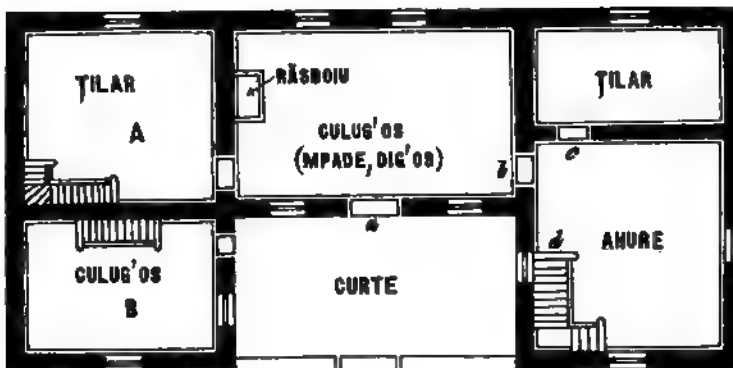
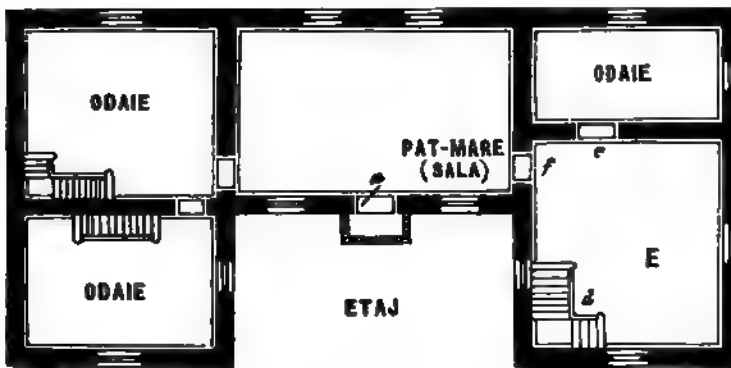

Fig. 1, (Avela, Epir).

X

GURĂ DE-APĂ

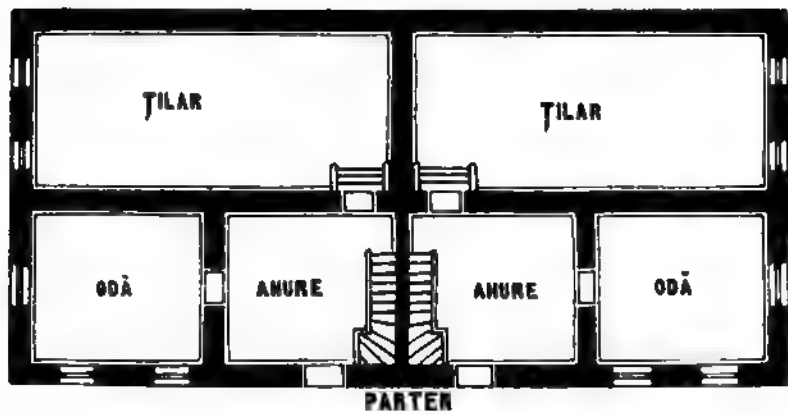
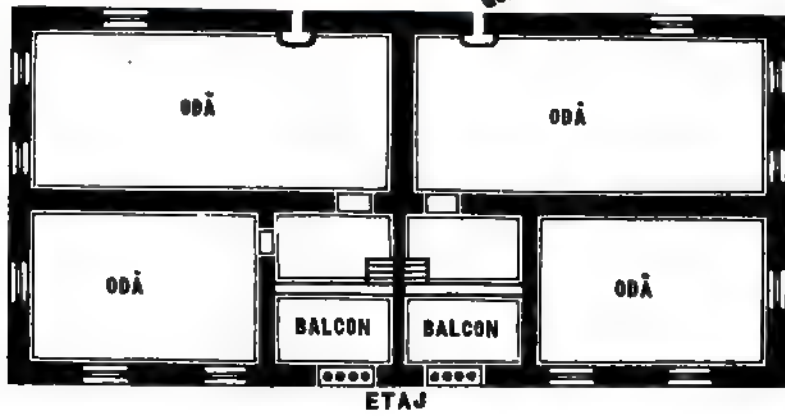
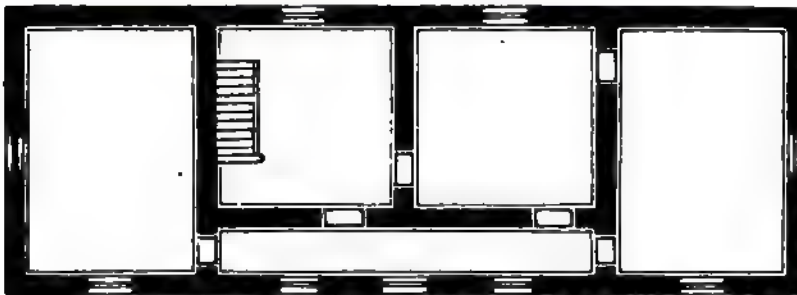
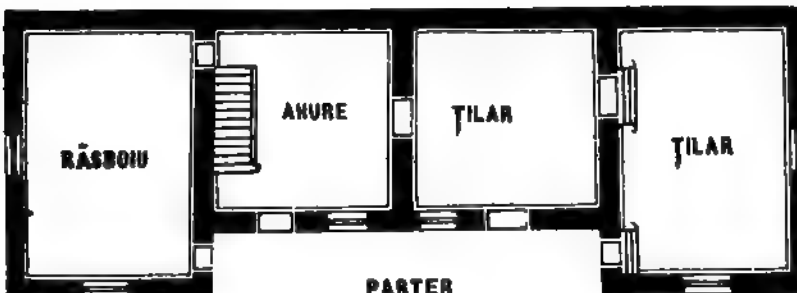

Fig. II, (Belcameni, Macedonia).

ETAJ

PARTER

Fig. III, (Nigovani, Macedonia).

Prin ușa *a* din curte (Fig. I), te introduci în partea casei numită *culug'òs* (Macedonia), *mpade* sau *dig'òs* (Epir).

Aci se află așezat rășboiul, nelipsit din ori ce casă aromânească.

Prin ușa *b* te introduci în *culug'osul* al doilea, numit *mic* (= mic) sau și *ahure*.

Aci se află depozitul de lemne și tot produsul de vite, ca unt, brânză, lână, etc., așezate toate pe niște paturi joase de scânduri.

Alături de *culug'osul* mic, prin ușa *c* intri în *țilăr* (= pivniță), unde pe niște paturi de scânduri, mai ridicate, sunt înșirate lăzile, hărăile (=saci mari) de rufărie, lână și altele.

Tot acelaș lucru se observă și în A, B, afară însă dacă locuiește o a doua familie. În acest caz, în B se așează rășboiul și A servește, după împrejurări, de pivniță.

Scara *d* conduce în catul *E*, numit *analtu* sau *pat* (*hic*). Aci se culcă seara parte din membrii familiei, aci se așează masa, se așteaptă oaspeții, se află icoana în perete și stau ziua bărbații, ca să-și facă trebile. Tot aci, deasupra scării, se află construit un *pățic* sau *pățic*, pe care, în fiecare dimineață, *nveasta noauă* (= cea mai tânără dintre neveste) sau *mărtătoarea* (= fata mare), după ce îndoiește frumos cuverturile, le așează una peste alta, și apoi le învelește cu un cearceaf.

Prin ușa *e* dăm în *casă*, cameră, în care se gătește, în care se află *vatra* = căminul. Într'însa se păstrează în ordinea cuvenită: *căpistearea*, în care se frământă pâinea și se fac plăcintele, *sinduk'a* (= ladă) în care se ține pâinea; tot aci, pe deosebitele *pulițe* (=polițe) și pe *scîndurițe* (=scândurele), făcute anume, se țin orânduite toate ustensilele de bucătărie: *căține*, *ling'ere*, *misure*, *tingire*, *săritoare*, *cripi-toare*, etc., etc.

Prin ușa *f* intrăm în *Patul mare* (= sala mare).

Aci este adevăratul atelier manufactural al Aromâncelor. În colțuri sunt răsturnate hărăile cu lână, care trebuiește lucrată în acea zi. Pe de o parte și alta, dealungul pereților, sunt așezate *scâmnile cu k'apfînî* (= daracii), cu cari se pieptănă și se trage lână, se scarmână și se face caiere. Tot aci se află *čicrik'le*, *vîrtelnițele*, furcile (= *furțile*), răș-

chitoarele, scăunașele de scânduri, pe cari torc torcătoarele cu furca fixată la cingătoare.

Acî, în fiecare dimineață, *maea* sau *mama-mare* cum i se mai zice, distribuie lucrul la nurori, la fete și la nepoate, cu o vorbă dulce, cu un sfat părintesc, inspirându-le grija de casă, interesul căsnicieii, și dând ea însăși pilda cea mai frumoasă, prin zehul neadormit ce-l depune la lucru. Prin acest fel ea știe să sădească în toate, încă din frageda vârstă, iubirea de muncă, mijlocul cel mai bun și cel mai solid, prin care ele ajung să devie niște bune cărmuitoare de casă.

Apoi, pe când lăna se scarmănă și se curăță de scaie, pe când fusul se învârtește, sbârnâind, iar cicricul, cu coardele unse frumos, spre a nu scârțîi nici cât, toarce dus, lin, sfătoasa maia, răzătoare, bună în totdeauna, distrage din greul muncii pe fetele și nurorile sale harnice, prin snoave plăcute, alese și pline de duh dătător de viață.

Apoi încetul cu încetul se încinge focul poveștilor, al istorioarelor, al întâmplărilor hazlii, al anecdotelor și al ghi-citorilor, etc.

Prin modul acesta, *patul mare* se preface într'un fel de șezătoare zilnică la Aromâni, căci mai bine de douăzeci de femei, neveste și fete lucrează zilnic, fără a socoti pe oaspetele venite cu lucrul (1).

Aceasta este împrejurarea cea mai de seamă în care se povestește în timpul verii la Aromâni.

În tot timpul spiritul de ordine cel mai desăvârșit domnește. Se respectă vorba bătrânei, se stimează unele pe altele în ordinea vârstei, și nici o vorbă nepermisă, nici o expresiune necuviincioasă nu vei auzi din gura lor, în tot acest timp.

Acest spirit de ordine în familia aromână este constatat de toți acei călători, cari l'au cunoscut de aproape.

... Ceea ce este mai surprinzător, ne spune Pouqueville

(1) În lipsă de localuri publice, vizitele se obicinuiesc foarte mult printre Aromâni. În zile de lucru femeile, cari se duc în vizită, își iau cu ele și lucrul. Vezi: G. Weigand, *Die Aromunen*, I, p. 270: «Das ganze Flur dient als Gesellschaftszimmer, denn das Besuchemachen ist sehr in Schwung, es muss den Wirtshausbesuch ersetzen».

(Voyage en Grèce) despre Aromâni, este spiritul de ordine ce domnește în familiile și în orașele lor.»

«Și spiritul acesta de ordine, de care vorbește Pouqueville, continuă I. Nenițescu, că se oglindește în viața Aromânului, mai bine decât ori unde se vede în familia lui, ce este ca și o biserică. Femeia aromână, pe lângă că are marele și netăgăduitul merit de a fi păstrat limba strămoșească aromânească nealterată în sânul familiei, pe lângă că este o cărmuitoare de casă fără pereche, ea este și întruparea vie a moralității (1).

Și, pentru a-și face cineva o idee deplină, despre tenacitatea și iubirea cu care ține Aromânul la credințele și obiceiurile sale, las să urmeze rândurile următoare, spre a se vedea, că nimic nu s'a schimbat în modul de a se povesti la Aromâni, de chipul cum se povestește la Romani și de cum trebuie să se povestească încă acolo, unde viața patriarhală mai este în floare :

«Fiicele lui Minyas, disprețuind serbările lui Bachus, lucrează în încăperile lor: ele torc lâna, învârtesc fusul sub degete, fac țăsături și dau mereu de lucru roabelor lor. Una din ele, petrecând firul sub degetele-i subțiri, zice surorilor: «Noi, pe cari înțeleapta Pallas ne reține aci, să ușurăm cu diferite cuvântări lucrul folositor al mânilor noastre. Să spunem pe rând câte o poveste, ca să nu simțim lungimea timpului». Surorile se învoiesc și o roagă să înceapă mai întâiu. Ea se gândește ce basm să spuie printre cele multe ce cunoaște: să povestească oare despre zeița Derceta, care se pomeni cu trupul acoperit cu solzi și înfundată de atunci în bălțile Siriei? Sau povestă-vă, cum flica ei, prefăcută în pasăre, își petrece ultimii ani pe turnuri înalte? Cum zâna Nais, cu cântecul și cu ierburile-i vrăjite a prefăcut flăcăi în pești muți, până ce ea însăși suferi aceeași schimbare? Cum în sfârșit, arborele, ce purta poame albe, poartă negre, de când fu stropit cu sânge? Această poveste îi place, fiind-că e puțin cunoscută, și pe când lâna se prelungește în fir, ea începe să istorisească trista întâmplare a iubiților nenorociți a lui Piram și a Tisbei... Ea spune, și minunata poveste

(1) I. Nenițescu, *Dela Români din Turcia Europeană*, Buc. 1895, p. 66.

incântă pe tovarășele ascultătoare. Unele acuză întâmplarea, altele zic, că zeii cei adevărați toate le pot. După ce tăcură, veni și rândul Alcitoei, care începù astfel să povestească...» (1).

Bălțatul. Tot pe *patul mare* se ține *bălțatul*. De obicei *bălțatul* se face cu două trei zile înaintea măritării unei fete, când tovarășele viitoarei mirese se adună, ca să ajute la cusutul rochiei de mireasă, la albituri și la alte multe mărunțișuri. În tot acest timp ele muncesc, petrecând. Astfel cântă, glumesc și povestesc lucruri voioase, plăcute, înveselitoare, pentru ca și miresei să-i fie viața nouă mai dulce și fericită. Nu este permis nici unui bărbat sau flăcău să le turbure voia bună și să ia parte la *bălțat*.

Furca. După ce trece săptămâna întâia și a doua, tocmai într'a treia, într'o Luni după amiazi, este adusă mireasa în *patul mare*, în fața nouălor sale rude, ca să-i puie *mama mare* «furca» în brâu. Pentru aceasta se face de mai nainte o furcă de cireș, dintr'o singură ramură, ruptă cu mâna nu tăiată, pe care se anină o bucată de *caier*, apoi se mai face un fus original, pe care dai să-l învârtești între degete și nu merge! *Mama mare*, pe când stă mireasa în picioare, îi așază frumos primitiva furcă la cingătoare, îi dă fusul în mână, o sărută frumos pe obraji, se lasă a-i sărută mâna de către mireasă și-i zice, că din ziua aceea ea face parte neapărată din casa ei. Și astfel noua venită intră în rândul noilor sale rude! (2).

Mama mare, care nu mai poate de bucurie, se retrage la cicricul sau furca sa și celelalte cumnate ale tinerei mirese o înconjoară, o îmbrățișează, o hotărăsc să se așeze pe scaun și o decid, după mii și mii de stăruinți, să-și deschidă gura și să le spuie, ce o învăță mamă-sa, *maea* (bunica) sau *păplu ațel știutlu* (= bunicul cel înțelept).

Și ce bine-i stă fermecătoarei mirese, când întonează un cântec duios! ce dulce-i curge vorba din gura rumenă a fetei dela Pind, care, cu boiul roșu pe obrajii feței sale, povestește—trebuie să povestească—unul din numeroasele basme cu *gônî-alepți* = feți-frumoși!

(1) Ovidiu, *Metam.* IV, 32—368.

(2) La Vlaho-Clisura furca aceasta este dăruită miresei de către fărtații ei.

Fetele, cari-i fac cor împrejur, prietenoase din suflet și din inimă, ci nu prefăcute, ascultă cu băgare de seamă, prind totul, ca să știe și ele, când se vor mărită, să-și facă obiceiul, spre a nu fi luate drept neștiutoare. Și, sfârșind *nveasta noauă*, povestitoare de lucruri inocente și suave, pline de sănătate, cari îndulcesc inimile și te fac să trăiești o clipă fericit, o sărută în gură toate pe rând și o îmbrățișază, cu atâta dragoste, că te rup lacrimi de bucurie și de fericire!

Și rând pe rând copilașii dau năvală, ca să fie sărutați și ei de mireasă, spre a căpăta și ei darul de a povesti și de a cânta!

Avlia, uborlu. Apoi ce nu se povestește, sara, în *avlie*, *ubor*, când mai bine de douăzeci de frați, veri, vecini, se grămădesc pe *piqùl'ũ*, la lumina lunii? Neuitat va rămâne pentru mine momentul, când Filpa Beza, mai în vârstă decât noi, cu un timbru vocalic încântător, cu o memorie de copil puternică, cu niște gesturi de erou, ne povestea basme nenumărate. În gura lui Filpa Beza feți-frumoșii, balaurii, etc., aveau o expresiune fermecătoare. Neștersi vor rămâne în mine sclipitorii ochi ai nenorocitului Filpa Beza, care, mai târziu, apucând drumul codrilor, pentru o cauză vitregă, care n'a adus decât prăpăd vieții naționale și economice a Aromânilor, nu s'a mai întors.

Și acelaș lucru se petrece între toate droaiele de copii, în amurgul serii, strânși pe la marginea satului, după cartier.

Totuș păstrătoarea acestor comori, a basmelor, este femeia. Ea conservă cu o fidelitate sfântă, care inspiră admirațiune, formele cele mai caracteristice, formulele tipice, numele eroilor, — când au un nume —, formele limbii, totul în genere, în întreținerile la șezători, arom. *figna-prefte*.

Și aceasta, de când e lumea :

«..... Vârsta și sexul povestitorului merită de asemenea o mențiune specială, zice autorul eminent al studiului *Basmele Române*, d-l L. Șaineanu, p. 197. Dejà Platon și Cicero au observat, că femeile sunt mai conservatoare în privința formelor limbii și tot așa în privința materialelor folklorice, în special a basmelor. Într'adevăr, femeile în genere uită mai cu greu ca bărbații poveștile ce au încântat

pruncia lor, și le repetă mereu și cu drag copiilor. Cele mai frumoase basme germane le datorește Grimm unei femei.» (1).

Scoborîrea. După 15 August, adică după trecerea *Stămăriei*, (sf. Măria), sărbătoarea cea mai mare și cea mai mult sărbătorită de Aromânii cari locuiesc Pindul, încep pregătirile pentru scoborîre prin locurile mai văratice, prin frumoasele și legendarele șesuri ale Tesaliei.

Toată munca femeilor, în tot timpul ce le mai rămâne până la scoborîre, se reduce în a isprăvi lucrurile neapărat trebuincioase căsniciei și plecării lor. Astfel *cuvertele* și *traiștele* pentru cai, sacii și *hărăile*, *tendile*, *stricătorile*, *tîmbările* și altele se lucrează cu repeziciune uimitoare. Lucrurile de vânzare, ca *tălăgane*, *cape* sau *tîmbări*, *velințe*, *cergi*, *covoare*, *scutic* (= fel de abă), *șăgune*, *cioareci*, *ciorapi*, obiecte foarte mult prețuite, s'au mântuit de mult și parte s'au vândut prin bâlciurile ce se țin în Turcia, iar parte se păstrează pentru a se desface în timp de iarnă. Cu alte cuvinte, munca serioasă este isprăvită și numai mici dere ticări au mai rămas, cari și ele se sfârșesc cu iuțeală de nedescris, când momentul plecării sosește.

Pouqueville, în *Voyage*, vol. II, p. 389 — 390, face o descriere frumoasă a acestei plecări:

«Migrațiunea anuală a Românilor Desareți, pe cari Cantacuzen îi numește Masareți, are ceva de impunător și solemn, ce nu se vede la celelalte populade. La o epocă determinată și anume la Sf. Dumitru, triburile reunite fac o sărbătoare generală, în comunele Avela, Perivole și Samarina, așezate pe ramura macedoneană a Pindului. După ceremonie, bătrânii țin sfat și aleg câteva familii robuste, pe cari le orânduesc a păzi în timpul ernii, locuințele părăsite de ceilalți. Rânduiala plecării fiind regulată, preoții o anunță prin rugăciuni, răspândind binecuvântările Dumnezeului lui Israel asupra poporului. După toate acestea, urmează despărțirea, care e

1) Platon, *Kratilos*: «Femeile cari conservă mai îndelungat limba cea veche...»; Cicero, *De oratore*: «Când auz pe soacră-mea vorbind, pare că aș auzi pe Plaut sau Neviu, fiindcă femeile păstrează neștirbită limba cea veche (*facilius enim incorruptam antiquitatem conservant*). Nevenind în contact cu fel de fel de oameni, ca bărbații, femeile conservă timp mai îndelungat ceea ce au învățat în tinerețele lor».

mișcătoare și duioasă, apoi întreaga populație se ridică și, împărțită pe secțiuni, pornește. Opririle pentru pășunatul turmelor, ca și opririle pentru mas noaptea, sunt alese și hotărâte de mai nainte. Prin strigăte prelungite își iau rămas bun dela cătunele și locuințele ce părăsesc, își întorc capul spre a mai zări, încă odată, acoperământul ce îi va adăposti la primăvară iarăși și jelesc pe acei cari rămân în urmă ca păzitori. Tot așa și berzele, pasări călătoare, își lasă cuiburile și, însoțite de nouăle odrasle, se avântă peste mări, sperând a reveni, la redeșteptarea primăverii, spre a locui iarăși țarmurile părăsite cu durere, din cauza celor rămași în urmă. Pe coastele munților se văd turmele înaintând în coloane șerpuite; sunetul telencilor dela gâtul țapilor și berbecilor; strigătele animalelor de tot felul; vocile amestecate premere, însoțesc și urmează lungul șirag al emigranților din Pind, cari își revarsă populațiunea sa vărătică peste luncile Macedoniei. Bătrâni, flăcăiandri, bărbați, fete îmbrăcate cum erau în vechime fecioarele din Sparta, mamele împovărate de leagănul noilor născuți, pe cari îi poartă ca în desagi pe umerii lor, pășesc înconjurați de atâtea animale domestice: cai robuști, catări încărcăți cu bagaje, deasupra cărora cântă cocoșul, ceasornicul călivelor, anunțând orele nopții.

«Toți plini de sănătate, strălucitori de speranță, se îndrumază să caute abundența și un climat mai dulce, unde să trăiască sub corturi, ori prin satele lor, pe unde își au locașul de iarnă. Dacă atitudinea lor n'ar fi pacinică și pastorală, cinevă, văzând aceste colonii pribeg, s'ar crede în timpurile, în cari nordul vărsă populadele sale devastatoare asupra țărilor mult încercatului Orient» (1).

În această plecare, descrisă așa de minunat de Pouqueville, lipsește dintre amănuntele picante, *nk'isirea năinte* = pornirea înainte, care se face precum urmează:

Înainte de a încărcă și porni familiile cu caii și catării lor, în momentul când se face chemarea cailor la «*orđū-orđū*»,

(1) D-nii Jules Brun și N. Papahagi în: *Moșneagul dela Pind*, pag. 48—60, ne dau de asemenea o frumoasă și adevărată descriere a acestei scoboriri.

când bărbații strică corturile și pregătesc poverile, pornesc pe jos bătrânele cu stoluri de copii, în stare de a putea umbla; aceasta se face în vederea de a nu încurcă încărcarea și de a ușura drumul. Atunci zeci de bătrâne, țapene, arse de soare, pline de tărie, cunoscătoare de drumuri, izvoare, fântânele, pomi roditori în acel anotimp, povestitoare admirabile, cântătoare unele, sfătoase mai toate, după ce iau câte ceva de merinde pentru copii, ca să aibă cu ce le astâmpără foamea și cu ce le îmboldi zelul de a merge într'una până la locul hotărît de mai nainte, îi îmbie să le însoțească, că le vor povesti basme, istorioare și câte alte minunății.

Fiecare vale și vâlceă, fântână, izvoraș, prăpastie, râu, lac, pod la care se abat oetele de copii, își are basmul, povestea, legenda, snoava, istorioara sa, încât nu vom exagera câtuși de puțin, spunând că fiecare petec din pământul călcat și locuit și astăzi de Aromâni, este investit cu un nume de care se leagă câte ceva, plin de amintiri gingașe, duioase, dure-roase uneori, dar în totdeauna scumpe Aromânului, și pe cari bătrânele cele bune de gură, știu să le întipărească adânc și neșters în mintea și inima Aromânașilor!..

Numai cine avut-a fericirea să trăiască, cât de puțin, ca copil, această viață minunată, își poate închipui farmecul ei nespus. Numai cine a scoborît și suit, în voie, veselă și sgomotoasă sau melancolică și posomorită, pe *drumul împărătesc*, cum îl numește un scriitor grec, Aravandinos, acest drum făcut de două ori pe an de Aromâni, își poate face o idee deplină de neștersul ei deliciu!

În adevăr:

Ce priveliște, neasemuit de încântătoare, nu-ți înfățișează regiunea muntoasă a Pindului? De pe culmile sale goaleșe sau împădurite, aruncându-ți privirea, ți se desfășoară una din cele mai înălțătoare și mai pitorești panorame, frumoasele *arădîmuri*, îmbrăcate pururi în haina lor verde. Și se pierde în depărtare privirea doritoare, care străbate până pe câmpia mînoasă a Tesaliei, acest *arniū*, izvor de hrană și de bogăție altădată, în parte și acuma, pentru Aromâni.

Și nesfîrșită este plăcerea pe care o simți, în această scoborire și suire: fie pe timp de toamnă, când furtunile se deslănțuesc nebunește de pe culmile Pindului, de par'că sgu-

due tot cerul în turbarea lor, iar râurile și văile vuiesc năpraznic de se cutremură pământul și curg șiroaie de valuri mari prin gâtlejurile munților; fie pe timp de primăvară, când toată firea este voioasă, când florile mirositoare, albastre și gălbui, roșii și albe, își leagănă senina lor existență la bătaia ușoară a vântului, umplându-ți sufletul de parfum și veselie, când pomii mândri și frumoși te chiamă, par'că, la umbra lor răcoritoare, iar paserile de tot felul cântă de se omoară într'un nesfârșit concert, alături de și mai nesfârșita poporime a oilor și caprelor, cari însoțesc pe Aromâni, dela munte la șes și dela șes la munte!..

Aceasta-i împrejurarea cea mai de căpetenie, în care copiii învață deceurile și legendele deosebitelor localități, din cari și noi am cules o bună parte și pe cari sperăm să avem prilejul să le dăm odată publicității (1).

Alte împrejurări în cari se povestește.

Povești, basme, snoave, ghicitori și palavre de tot felul se mai spun, în serile de vară, pe la mănăstiri, vâltori (= *drîș-tèl'*), *bătal'e* sau *bătaie* (= piuă) și la moară.

Apoi se mai povestește, în serile de iarnă, la *mandră*, la oi, în jurul *fucurinei* (= vatră subt cer liber), mai ales în epoca fătării oilor și a caprelor, la *fitâl'ũ*, cum se zice pe aromânește.

În această epocă se strâng nenumerați bărbați și flăcăi pe la *mandră*, unde se țin oile însărcinate (= *greale*), ca să dea ajutorul cuvenit mieilor și iezilor de curând născuți, culegându-i și aducându-i la adăpost de frig și de alte intemperii; aci *celnicii* nu cruță nimic, nici mâncarea din belșug, nici vinul cel roșu, pentru îmboldirea zelului tuturor celor cari au alergat să dea o mână de ajutor nouăi progeneri oiești, ferind-o de ger, îngrijind de nutreț și de câte altele.

Și pe când unii se odihnesc, mare parte din ei stau neadormiți, inspectând din când în când turmele *mase* în a-

(1) O samă de «deceuri» s'au publicat în lucrarea noastră «*Din Literatura Poporană a Aromânilor*», Buc. 1900, pag. 757—816.

propiere; aceștia glumesc, povestesc și cântă în jurul focului viguros, pe care-l alimentează buturugi mari.

Pentru Românii sedentari, iarna ca și toamna cu negurile sale uricioase, procură o plăcere deosebită, prin sindrofile ce se obișnuiesc între diferitele familii, cum se face de pildă la Vlaho-Clisura. Acestea, strânse mai multe la un loc, petrec în tot felul, cântând, jucând sau povestind. Aceste sindrofii se fac mai mult printre femei, bărbații de obicei fiind puțini, ca unii cari în aceste anotimpuri sunt duși în străinătate.

Pouqueville face o frumoasă și adevărată descriere despre viața Românilor din Călăreți (= *Călar'i*), în timpul iernii (1). Iată cum se exprimă :

De oare ce asprimea acestui anotimp se prevede, proviziunile făcute de mai înainte și oarecari magazine de rezervă pentru săraci, pun în stare pe Români de a înfruntă asprul anotimp, iar industria lor înfloarește atunci sub gheturi. Mai concentrați, ei torc lâna și lucrează țesătoriile bădărănești, sorginta bogăției lor. Aurul și argintul se modelează sub ciocanul argintarilor și timpul este întrebuințat pe cât de folositor, pe atât de economic.

(1) Pouqueville, *Voy. dans la Grèce*, t. II, p. 178—179 : « Comme cette saison est prévue, des provisions faites d'avance, et quelques magasins de réserve pour les pauvres, mettent les Valaques à même de braver la mauvaise saison, et leur industrie fleurit alors sous les glaces.

Plus concentrés, ils filent les laines et travaillent aux tissus grossiers, source de leur opulence. L'or et l'argent se modèlent sous le marteau des orfèvres, et le temps est aussi utilement qu'économiquement employé. Quelles soirées délicieuses au sein des familles, pendant les longues veillées d'hiver ! Tandis que le fuseau roule dans la main des hommes et femmes, l'orateur au possession d'amuser le foyer, narre les contes des sorciers de la Thessalie et des revenants du Djumerca. On se serre, on se presse, on écoute avec avidité, on craint de respirer, pour ne rien perdre de ces *beaux récits*, dont on n'interrompt le fil que pour prêter l'oreille au tumulte des vents qui tonnent dans les montagnes. On craint pour un ami absent, on déplore la condition des pasteurs bivouaqués auprès des cataractes de l'Achéloüs. . . . Les heures volent, la pieuse mère de famille ramène la lampe qui brûle devant les images des saints protecteurs de la maison ! Parfois on chante en chœur un hymne à la Vierge, et l'encens offert chaque soir au dieu des saisons termine avec la prière une journée de paix, sanctifiée par le travail.

«Ce seri delicioase în sânul familiilor, în timpul îndelungilor vegheri de iarnă! Pe când fusul se întoarce în mâinile bărbaților și femeilor, oratorul în stare de a distrage căminul, povestește basmele vrăjitoarelor din Tesalia și a vampirilor din Giumerca. Ascultătorii se înghesuiesc, se strâng și ascultă cu lăcomie, nu respiră de teamă de a nule scăpa ceva din aceste frumoase povestiri, al căror șir nu se întrerupe decât pentru a trage cu urechea la sgomotul vânturilor, cari mugesc în munți. Ei duc grija vreunui iubit, care lipsește; deplâng soarta ciobanilor cu masul lângă cataractele Aheloului... Orele curg, evlavioasa mamă de familie reîn-suflețește candela, care arde înaintea icoanei sfinților, ocrotitorii casei! Câte odată se cântă în cor un imn Fecioarei, iar tămâia oferită în fiecare seară zeului anotimpurilor încheie, cu rugăciunea, o zi de pace, sfințită prin muncă».

Și astfel se petrec toate zilele! Și când *maea*, *paplu* sau *nveasta* nu mai spune, copiii strânși în jurul vetrei, cu picioarele spre foc, încep ei a povesti, ce au învățat dela *neni*, dela *nveasta*, dela *ata*, *mami*, *maea* și *paplu*. Unul povestește, iar ceilalți, cari și ei cunosc basmul, ascultă cu mare băgare de seamă, sărind cu vorba ori de câte ori greșește ceva, ca să-l îndrepteze. Prin modul acesta se cimentează basmul. Apoi povestesc până când somnul îi doboară și sunt așezați în așternut unul lângă altul și înveliți toți cu o cergă mare, pentru ca a doua zi, după școală, să facă cor în jurul maiei, ca să mai scoată vreun basm, neștiut de ei, din ciorap, din buzunar, din sân, sau de unde știe dânsa!

Literatura basmelor aromâne.

Basme aromâne, publicate până acum, găsim la:

Bagav (Andreiu), *Cartea de alégere* (1887), p. 144: *Lupulu și Mula* (fragment de basm), și la pag. 158: *Omùlu și nipärtica*, scrise amândouă cu ortografia etimologică și cu tendințe de apropiere a dialectului aromân de cel daco-român. Basmul cel din urmă este reprodus în lucrarea de față, fiind popular.

Bațaria Nic., care a binevoit a ne oferi câteva basme culese din Crușova, a publicat în *Șezătoarea* (Fălticeni), Anul XII, vol. IX, No. 12, 1904: *Cum s'a făcut pupăză*.

Cosmescu C. a pus la dispozițiunea d-lui L. Șăineanu rezumatul a vreo

40 de basme macedo-române. Colecțiunea lui Cosmescu n'a apărut până acuma și consistă numai din rezumate, pe cari autorul își propune să le desvolte însuși.—Pentru Folklore și rezumatele sunt de folos. D-l Șăineanu le-a utilizat îndeșt în opera sa *Basmele Române*.

„*Frățilia*“, revistă aromânească No. 1—16, București 1901—1902. În această revistă au apărut câteva «deceuri» aromânești, scrise într'o limbă curat aromânească. Sunt toate reproduse în lucrarea noastră, (afară de basmul *Pärmislu ali Donă* dela pag. 22) și cu ortografia adoptată de noi, ținându-se seamă de modul cum se vorbește în satul sau comuna unde au fost culese.

„*Gazeta Macedoniei*“, București, 1897—1898, No. 6 și 8. În ea s'a publicat „*Lacul di Grâmuste*“, o legendă basm, de către George Zverca (alter: Ciuma al Penți) și este reprodus în colecțiunea de față, fiind important ca variant pe lângă legendele de acelaș fel publicate în „*Din Lit. Popor. a Aromânilor*“, p. 797, 799 a lucrării noastre.

„*Lumina*“, revistă populară a Românilor din imperiul otoman, publicație a corpului didactic și bisericesc român din Turcia, București 1903—1904. Acî s'au publicat două deceuri, reproduse în lucrarea de față.

„*Macedonia*“, revista Românilor din Peninsula Balcanică, 1888. Acî s'au publicat, cu ortografia cunoscută etimologică a lui Bagav Andreiu, în No. I: *Cum se-feațe cucuvaia* (p. 11—12) de Per. Papahagi; *Legenda Peristerei* de Andr. Bagav, amândouă reproduse în lucrarea noastră: „*Din Literatura Poporană a Aromânilor*“, ca făcând parte din deceuri.—No. 2: *Albele și mușatele* pag. 17, 44, este un basm frumos pus în versuri de poetul popular C. Belimace; No. 3: *Pärmithûlu alû Ioan Lenevosûlu* (p. 61—64, cu urmarea la pag. 132—133, 148—151) este un basm de Vanghelie Petrescu. Acest basm păcătuște prin multele sale daco-românisme, tendință inaugurată de revista „*Macedonia*“, în dorința de a prezintă dialectul aromân cât mai apropiat de cel daco-român. Așa de pildă găsim expresiuni ca: *Strimtorară* p. 62, col. I, 63, col. I; *jalea lor s-suți pe harauă* (= jalea lor se întoarce în bucurie, jalea lor se prefăcù în bucurie) p. 62 col. II; *fără ca s-aibă vîră lipsire* (= fără să aibă vreo lipsă, vreo necesitate) p. 62, col. II, *complimente* 63, I; *resplătirea* 62, II; *permisiune* 144, *pîn tru marginea marginelor* (?) (cfr.: până la urma urmelor) p. 63, II, *simpatie*, etc. etc. Exemplele ar putea fi înmulțite cât de mult. La p. 84 se povestește legenda fetei și cei 12 *meși* (=luni), legendă reprodusă de asemenea în lucrarea noastră „*Din. Lit. pop.*“; La pag. 164—166 *Cicioare tu cinușe* (care se-feațe amiră) este un basm publicat de Mandu Baliu, originar din Crușova, fără a păstra însă particularitățile graiului Crușovenesc, riguros păstrate în colecțiunea noastră.

Nenițescu I., *Dela Români din Turcia Europeană*, la p. 291, a publicat un basm, pe care-l reproducem în lucrarea noastră de față transcris foneticeste; de asemenea mai reproducem cel publicat la p. 288, tradus în dialect.

Obedenaru. (Dr. M. G.): *Texte Macedo-române*, (basme și poezii populare dela Crușova), publicate de prof. I. Bianu, București 1891.

În această lucrare sunt publicate două basme :

1. *Amirou-lu cu qîna amirôñiă a Țîni-lor* p. 1—34. și 2. *Picurar-lu Perpillița cu mușata a loc-lui*, p. 35, 93, traduse în limba română literară și în cea franceză.

Următoarele rânduri, cu cari d l Bianu însoțește textele acestea, caracterizează perfect valoarea lor :

« Răposatul dr. Obedenaru nu eră Macedo-român, n'a călătorit între Români macedoneni, nici studiile linguistice nu erau specialitatea sa.

« Fiind secretar în legațiunea țării la Constantinopole, a venit în atingere cu unii Români macedoneni; curiozitatea și dorința de a cunoaște limba lor l-a îndemnat a începe îndată să o studieze. A luat în casa sa pe un tânăr macedonean Tașcu Iliescu din Crușova, l-a învățat singur carte și cu ajutorul său a început a scrie basme și poezii populare, a face oarecari mici traduceri în dialect, a culege forme gramaticale și cuvinte. Această lucrare a continuat apoi mai mulți ani la Roma, unde fusese mutat Obedenaru și unde a adus cu sine și pe Tașcu Iliescu.

Toate textele din această lucrare sunt date de către Tașcu Iliescu repozatului Obedenaru. Ele nu reproduc strict limbajul crușovenesc, de unde este originar T. Iliescu. Știfa lor este poporană însă. Părerea d-lui Weigand (Aromunen, II, pag. 214), că știfa acestor două basme ar fi împrumutată basmelor bulgare, ne pare greșită. Ambele basme sunt răspândite la Români de pretutindeni, (cfr. L. Șăineanu: Basmele Române, p. 256—289, unde aceste două basme sunt grupate: primul în *Tipul Meluzina*, al doilea în *Tipul Neraida*, alături de o mulțime de variante românești).

Papahagi (Per.), în: *Din Literatura Poporană a Aromânilor*, p. 759—816 s'au publicat 34 de deceuri.

„Revista Pindul“, București 1898—1899 No. 1—11. În No. 7, pag. 8 se publică o scurtă legendă despre lemnul crucii de către I. Naum. E scrisă fără nici o sistemă ortografică și este reprodusă în lucrarea de față, prezentând însemnătate, ca una ce prezintă asemănări cu legenda despre lemnul crucii. A se vedea cursul universitar despre *Istoria Literaturii Române* de Ovid Densusianu, 1898 (redactat de Filip Drăgescu, pag. 177—130): *Legenda despre lemnul crucii*.

Tașcu Iliescu a publicat în «Țara nouă» (1887, Buc.) doua basme : 1° *Picurarlu Perpillița cu Mușata a loclui* (Anul IV, No. 2, p. 103—124; No. 3, p. 186—188); 2° *Hiliu-lu de amirău cu amirôñiă a zânilor* (An, IV, No. 4, p. 222—235), care nu sunt altele, decât cele publicate în *Texte Macedo-române* de Obedenaru (vezi mai sus). Limba este influențată de cea literară, întocmai ca și în V. Petrescu.

Weigand (Gustav), în: *Die Aromunen* (ethnographisch-philologisch-historische Untersuchungen über das Volk der sogenannten Makedo-romanen oder Zinzaren), II, Leipzig, 1894, au apărut nouă basme cu titlurile următoare: 1° Der Mann mit dem grossen Verstand (*Minte am, parâfi no-am*), 2° Das kluge Mädchen (=Fata isteată), 3° Die falsche und die wahre Königin (=Regina substituită), 4° Porkòpulos, der Findling (=arom. *Aflatlu*), 5° Die böse Schwiegermutter (=Soacra cea rea), 6° Die hab-

gierige Frau und ihre Strafe (=Femeia lacomă și pedeapsa ei), 7° Ali-Baba und die vierzig Räuber (=Ali-Baba și cei 40 de tâlhari), 8° Daphne (=Dafina), 9° Schneewittchen (=Rodia).

Basmele acestea sunt culese cu îngrijire, credincios reproduse, deși se resimte uneori sfîrșiciunea povestitorului, lucru de altfel greu de înlăturat, dacă ținem seamă, cât de puțin comunicativi sunt povestitorii față de oaspeții cari doresc să-i exploreze, și mai ales când aceștia sunt străini.

Totuș, din toate colecțiunile amintite, cea a d-lui Weigand este cea mai conștiincioasă.

D-l Weigand crede de cuviință a face următoarele aprecieri privitoare la basmele aromâne (Arom. II, 210):

«Îmi pare, după experiența mea, că poporațiunea nomadă de păstori este mai bogată în cântece, dar mai puțin bogată în povești decât poporațiunea sedentară, și că cea agricolă posedă materialul cel mai mare de povești»; apoi mai jos: «Numai un sigur basm din cele nouă, mi s'a povestit de un păstor, dar și acesta apare ca împrumutat dela străini. Prin aceasta nu va să zică, că ar fi un gen specific aromânesc de povești. *Absolut nu*; pentru toate se găsesc paralele destule, atât în literatura poporană a popoarelor balcanice, cât și pe un domeniu mai întins».

Cu destulă părere de rău constatăm, că învățatul german, condus de cele câteva basme culese de dânsul (9 în total), caută să se pronunțe în fond despre această comoară a Aromânilor! Că poporul pastoral este foarte bogat în tot ce atinge literatura poporană, nu încapă nici o îndoială pentru cine se oprește solid să-l cerceteze. O singură comună, ca să nu zic o singură *fălcare*, ar procura învățatului german un material de povești, cât a încăput în întreaga lucrare de merit a lui Lazăr Șăineanu, în Basmele Române.

Că n'ar exista un gen specific de povești aromâne, credem că d-nul Weigand, după aparițiunea *Deceurilor* apărute în lucrarea «Din Lit. Popor. a Aromânilor» precum și după această colecțiune, nu va mai susține o părere nefundată. Legendele referitoare la smeii din Pind, la păstori și la tot ce se atinge de viața pastorală, credem că numai stofă străină nu poate fi.

De altfel trebuie să recunoaștem, că sunt foarte greu de stabilit marginile unei povești și de dovedit originea ei. Caracterul etnic al unei povești îl formează situațiunile particulare sub care ni se povestește și cari, de cele mai multe ori, sunt naționale. Așa de pildă nașterea, nunta, moartea, credințele în ursitoare, etc., sunt înfățișate potrivit cu datinele aromânești, dacă basmul este povestit la Aromâni, și altfel, dacă basmul acelaș se povestește de un alt popor.

Basmele Românilor din Meglenia, culese de d-l G. Weigand (1) și Per. Papahagi (2) nu sunt menționate aci și colecțiunea de față nu cuprinde nici un basm meglenit.

(1) *Flaoko-Meglen* p. 57—63 (conține cinci basme meglenești).

(2) *Românii din Meglenia* p. 14—26 cuprinde patru basme; *Megleno Românii II*, p. 1—163 cuprinde 18 basme.

După cum reiese din cele de mai sus, basmele adunate până acuma nu sunt nici numeroase, nici bine culese. Din ele nu resare *duhul* Aromânului. Cred că colecțiunea de față va umplea un mare gol în această privință. Graiul am căutat să-l reproduc cu deplină scrupulozitate. M'am silit să culeg sistematic, nealterând nimic. Sfortările mele au tins să reproduc cuvânt cu cuvânt spusa povestitorului. Uneori am reușit, altădată poate nu, căci la neputința mea de a transcrie repede povestea, ori ce întrerupere de a opri pe povestitor, spre a vorbi mai rar, de a mai aștepta nițel, îl făcea să-și piarză uneori șirul, alteori să repete acelaș lucru. Apoi prin întreruperi se pierde tot farmecul, toată căldura ce pune povestitorul în basm. M'am adresat și la buni povestitori și la mediocri, și am transcris basmul, chiar când a fost neîntregit, căci toate prezintă interes pentru un etnograf.

Întru cât am reușit să culeg, desbrăcat de ori ce înrâuriri teoretice, lăsând în totdeauna expunerea pe seama povestitorului; întru cât m'am putut feri de combinări și preluări în basme, ceea ce ar fi o scădere; întru cât am reușit să pătrez basmelor acestea originalitatea lor, spre a se putea înfățișa *«cu îmbrăcămintea lor originală, întreagă, ne-ciuntită și nedescolorată»* cum se exprimă d-l Hasdeu (1) despre basme, las să se rostească acei cari nu vor pregeta să arunce o privire binevoitoare asupra lor.

Dorința mea arzătoare a fost să scap dela peire o prețioasă comoară a literaturii poporane aromânești. În parte, dorința mea este împlinită, căci mai bine de 400 de basme am reușit să strâng, din cari această colecțiune înfățișează abia a treia parte.

A se interesa de aceste basme feerice, zice Vasile Alexandri (2), este un lucru natural; a le feri de nimicirea la care ar fi expuse cu timpul, este o dorință patriotică; însă a ști de a le păstra naivitatea poetică a graiului povestitorilor dela șezători, este o operă din cele mai meritorii.»

Mi-ar părea bine, — și aceasta ar fi o mare satisfacere

(1) *Hasdeu, Etym. Magnum Rom.*, art. *basm* p. 2.619.

(2) În prefața ce însoțește: *Basmele*, etc. de P. Ispirescu.

pentru mine, — dacă, cel puțin, dorința patriotică ar fi atinsă, fie și în parte, prin publicarea materialului de față.

Încheind, țin să aduc omagii de mulțumire și recunoștință Onor. Academiei Române care, și de astădată, a onorat cu sprijinul său și această colecție.

Exprim de asemenea mulțumirile mele cele mai călduroase, pentru interesul de aproape arătat lucrării de față, d-lui Profesor I. Bianu.

AUTORUL.

Giurgiu, 7 Februarie 1905.

1. Andrușlu și Araplu.

Erà ună oară ș-un k'irò un fiçòr, cu nùma Andreiù. El după țe si sură, duse tu xeane, tra s-acizînsească. Ma cum easte ponda di xeană, ađi s-amintă, mine s-amintă, trițeà đî-lile ună cîte ună, s-fățeà siptămîni, siptămînle s-fățeà meși 5 și meși ani și an cu an se-adunară 14 de-ani în cap. După 14 de-ani, vru ș-nis, corbul, si s-toarnă a casă, tra să-și veadă niveasta-l', nividută nă etă ntreagă și scunk'il' părinți!

Cîndu trapse dit xeane, ș-feațe cruțea, s-lo-aducă Dumniđău g'ine, și ntră tu cărave. Haide-haide ađumse căravea 10 și s-apruk'è di mărđinea di hoara lor. Căpitanlu di cărave strigă s-easă tuți oamiñl'i nafoară, că pînă aoațe plătiră. Ișiră tuți, iși ș-Andreiulu.

Lo calea cîtră acasă-l', hăriòs, că vru Dumniđă, di ađumse sinătòs si-și veadă părinți' și nveasta. Na, ună ș-ună, iu 15 l'-astal'e calea un pondu de-arăp, laiù ca tučnile, și-l' đîțe:

— Țe-ni dai si-ți spun ună hăirlîtcă?

— Am ți si-ți daù, đise Andreiulu.

— Ițe s-aî, ni-l dai ania? đise Araplu.

— E! ț-ul daù, đise Andreiulu

20

— Cu sinătate! mul'area-ți are fiçòr. Tine nu ști, că tu fugă, o-alăsăși greaùă.

Di nă oară Andreiù se-alăxi tu față, cum di-l pimse ațel-din vale, di ș-deade zborlu, si-l' da fiçorlu. Tut imnă cîtră acasă cu caplu spinđurăt și s-mindueà, cum s-facă, cum s-a-25 dară, se-ascapă di Arăp. Il' tîcănî, că la niși, ca oamiñi ueări vai aîbă cîni.

— Cîni'i, va me-ascapă, mindui nis. Apoea-l' đise Araplu:

— Vinu acasă, s-lu l'aî.

Nis dinăinte, Araplu dinăpòi, ađumsiră to-avlie. Un Ba-30

l'uca, cîne veci'u picurărescu, cît îl viđù, l-cunuscù ş-acăţă s-da coada pri ningă nîs. Ananţi cînî s-loară dipu nîs. Araplu nu cutiđă s-intră di poartă nauntru. Andreiulu, cît viđù hil-su, mare ş-muşăt, gone si-l' spinđurî apala di guşe, gri
5 Arapluî:

— Vinu, Arape, vinu si-l l'ai!

— Adu-l aoaşe, gri Araplu.

Cît l'avđîră boaşa cînîi ş-carî da di-l bagă năinte pri măratlu de-Arăp, s-vătămă şi s-frîmse pînă se-ascapă. Nu
10 tricù mult de-atumşa ş-ună đuşă işiră fićorîi di la scul'ò cu dascal'i nafoară tu virdeaşa, s-l'a vimtu. Işi ş-fićorlu al Andreiu, cu numa Andrüş. Acşişe l'-đişa sosli a lui.

Andruşlu cum s-ağucă pri ningă amare, viđù un peaşte muşăt, cum no-aveà viđută putè. Peaştile tut pri ningă buđa
15 de-amare anută ş-îu erà apa cama puţină. Andruşlu ş-adună čoàrisli nîpòî în sus, intră tu apă şi tut pusputeà ş-mutrea s-lo-acată. G'ine ma peaştile erà cîne; aţia-ţi părea, că lo-acăţi, aţia ş-ascăpă prit đeăđite.

Va-l' u đîţi, acăţă s-murđească şi s-crească aţia de-aşa
20 aumbrile. Dàscalu l'-adună fićorli, si s-toarnă n-hoară. Cîndu să nk'isească, l'-anùmiră şi-l' scoate un cama ng'os. «Carî lipseaşte, carî lipseaşte?» Andruşlu lipseaşte, gri un fićor Na-l înclò, îu caftă s-acată peşti.

L'-aurlă dàscalu, că vai fugă, nîs îl' đişe:

25 — Ninga pîin, voi tra s-acăţ un peaşte.

Fićorli vđiră şi lo-alăsară. Peaştile, ună-ş-ună ţe viđù, că vđiră fićorli, arsări dit apă şi s-feaşe om. Aestu ş-eră draclu viű, carne ş-oase, cum mi veđi şi cum ti ved, cu coàrnile trei pàlîi mări ş-cu coada trei coţi sălg'ită. Fićorlu niţi no-avù
30 k'irò z-grească şivă. Fu arăk'ît di drac şi dus tu pàlatea lui din mesea di amare. Aestu era ş-Araplu ţe-l' işi al Andreiu în cale.

Draclu aveà un tată ş-ună mumă. Tu pàlate aveà ş-ună feată de-amiră arăk'ită, muşată ca soarle ş-bună citu z-điţi.
35 Fićorlu fu adùs tu odălu, ţe erà şi feata-de-amiră. Nîs acăţă ş-plîngă, pri di nă parte, cum s-facă aclò, ş-pri di altă parte, ca-l' părù pîin g'ine, că easte cu nă feată ahîntu muşată. Lu ntribă feata:

— Țe plîndi? Nu veđi lo feată h'iũ ș-nu plîngu ș-tine ȝone aleptu ș-verși lăcriîl?

Ficorlu se-arushnă, ș-aștearse ocl'il' și gri:

— Scumpă, cum s-nu plîngu? Nu veđi tu ȝe lăeață h'iũ?

— Lasi, nu-î țivă, că ti nveți, cum mi nvițai ș-îo. 5

Tăcû ș-ficorlu.

Drasl'i, tatăl, muma și h'il'lu, aveă sistimă ahtare, că vȝea caȝe seară, cîtu ntunică. Acșiȝe și seara estă. Ma, năinte ȝe s-fugă, il' ȝisiră a ficorlui:

— Ea, mtrea ncoa! mîne tah'ină s-ăpiră nă avită cu un 10 arăpune de-auă, că si nu, si știî că nă mișcătură ti fac! Ti mic ș-altă nu!

Cara vȝiră, măratlu di ficȝr nîpȝi il loară lăcriîle cîtră ng'os. Feata l' ȝise nîpȝi:

— Tră-ȝe plîndi, di țî-asparȝi ocl'il'? 15

— Țe s-nu plîngu, mușata-locluî, Araplu nî ȝise, ca s-nu a-duȝearim pînă mîne nă avită c-un arăpune, va s-mi mică, măratlu-nî!

— E! glare! ȝe-aî anang'e? ea du-te la pap-aușlu aȝela, ȝe lucreaȝă aclȝ tu mesea de-amăre și strigă-l' acșiȝe: O! pap! 20 pap! îîî ȝise h'il'e-ta mîne tah'ină s-ăpiră ună avită cu auă, că si nu va s-u mică Araplu!

Duse măratlu ficȝr și apărîî tra si strigă, cum lu nviță feata. Paplu l'-ȝise: «G'ine! du-te ș-mîne tah'ină va s-h'ibă avita cu tut aũă». 25

Cîndu s-turnară to-apirită drasl'i, ș-aflară avita co-arapuî de-aũă. Li lo muma lo-Arăp ș-li mică, ȝe si-l' se-acată!

Alantă seară cîndu vrea s-fugă aȝel' treîl'i c-un ȝor, il' ȝisiră a ficorlui:

— Mîne tah'ină s-ăpiră nă pălate, ma mare di cît anoăstră, 30 că si nu fure, ti micăm!

Ficorlu intră nîpȝi tu gailei ș-tu cripare. G'ine ma feata de-amiră ș-eră acloȝe... Il pitricû pale la paplu, si-l' ȝică: «Pap, lai pap! mi pitricû h'il'e-ta s-ȝă ȝie, se-ăpiră nă pălate pînă mîne, ma mare ca-l Arăp, că si nu, si știî, că va s-u 35 mică Araplu».

— E, g'ine, ȝise aușlu, du-te tine, ș-mîne tah'ină va s-h'ibă.

Cîndu s-turnară aȝel' nîpȝi, viȝură pălatea și s-ȝudisiră.

Gîne ma Araplu vrea s-l'-află nă nîcă acățătură al Andrûş
ş-lu mîcă. Acşite, seara, cîndu vrea s-fugă, îl' dî'siră :

— Mîne s-âpiră un arîŭ, tra s-treacă prit amare, că si nu,
va s-ti mîcăm.

5 Feata, cîndu avdî' dimîndata draslor, țe maşî dit cîpîte di
draŭ putea s-easă nă greaŭ ahtare, se-aspîrè şi-l' dîse a fi-
côrluî :

— Ficôr muşăt, ficôr-aleptu, tră frică easte aestu lucru ...
ma ştiî țe dîc io? aîde si vđim, s-nă lom ocl'il' de-aoaŭe şi
10 s-nă ȝem tu hoara ta!

— S-fuđim, dîse ficôrlu, ma u ştiî calea tine?

— Nu ȝ-u criparea, că Dumniđăŭ nu n-alasă s-k'irîm.

Lo feata k'âptinle, cuneta c-untulemnu şi vîlia di vîlcîre
şi ş-loară perlu de-aclò.

15 To-apirită asună drasl'i la pîlate s-lă dişcl'idă, no-are s-vînă
vîrnu! S-arucă priste stizmă, mutrescu nauntru udă di udă,
no-are niŭi feată, niŭi ficôr. Loară calea nîpòî şi-l' ved îu
alăgă. Si strîmsiră ş-el' to-apală tra s-l'-ağungă. Viđură
feata cu ficôrlu, că vrea l'-ağungă şi vrea s-bagă mîna pri nîşî,
20 loară ş arcară k'âptinle şi s-feaŭe un munte mare şi arîpòs,
că sk'in ningă sk'in crîşteă, ndisăŭi ca dinŭil' di k'âptine.

Nîpòî fuđî feata cu ficôrlu, nîpòî strîndi-te draclu, craş-
crûşt a sk'inlor cu gura, ş-feaŭe cale, tricû mûntile şi iseă
pri nîşî s-l'-acaŭă. Carî u viđură zore, arcară şi vîlia di vîl-
25 cîre dipu nîşî şi cara s-feaŭe un munte aruk'îşiròs, că vi-
đură ş-păŭîră drasl'i pînă s-lo-alină. Feata cu ficôrlu aveă
loată loc multu, ma tut l'-ağumse Araplu. Atumŭea feata arcă
ş-cuneta cu-ntulemnu. Di nă oară s-feaŭe nă baltă cu apă-
araŭe, cît nu ȝ-u ncape mintea. Feata ş-ficôrlu s-feaŭîră păpk'i
30 şi ntrară tu apa ŭea dulŭe, tra s-lă k'ară torlu.

Ağûmsiră drasl'i şi paplu, tatăl al Arâp, acăŭă s-grească :

« Ah! nu erăî tine
Soare ş-luînină,
ȝe te-aflăm to-amare,
ti hrăneăm cu îare,
35 ş-tora s-nă fuđî din casă ?

Feata ş-ficôrlu s-făŭeă, că no-avdu şi strigă ca broatiŭi :
« bac! bac! bac! bac! bac! bac!

Apoea ah'ursi fiçorlu al pap, Araplu s-dîcă :

— Ah ! nu erai tine, țe te-aflăm to-amare, te adrăm tută tu fustăni noauă ș-tute lucrile țe ni căftăși ți li feașim ș-tora vdiși și n-alăsăși !

Feata cu Andrușlu nîpòl :

5

— bac-bac-bac ! bac-bac-bac !

Tu coadă gri ș-muma-l Arap :

— Nu erai, tine durută, ți te-ascăpăm dit amare, care ti criscum, ți li feașim tute k'eh'le ș-tora vdiși di n-alăsăși ?

— Bac-bac-bac ! bac bac-bac ! strigară năpòl feata cu fiçorlu. 10

Atumșea s-turnă și blăstimă muma draclui și dîse :

— Muma-l' cari va-l bașe, așel niveasta si ș-agârșască !

Ș-tru oară cîntară cucosli și-ș frîmsiră zverca drasli. Ișiră ș-feata cu fiçorlu si s-ducă acasă la Andrușlu. Calea feata l'-dîse :

15

— Avdîși, țe dîse drăcoana ! mutreă g'ine s-nu te-alăși s-ti bașe mă-ta și cara-z-va, si-l' dîți, că h'iî surăt.

— G'ine, dîse fiçorlu.

Nis o-alăsă mevasta-l' tu nă călivă tu munte, că l'-eră arșine, feată de-amiră s-o-aducă cu strane arupte n-hoară, că 20 lă se-arûpsiră di cît feașiră pri cale.

Duse fiçorlu a casă singur, s-l'î facă nă păreac'le di strane.

Nis, cum ș-avea dată zborlu, nu se-alăsă s-lu bașe mă-să

— Mamo, nu mi bașe, că-nî h'im surăt.

Mă-sa, ca mumă, durea să-l bașe, că nu-l avea vidută di 25 multu ș-tora l'-vinea ca dit lumea alantă ! G'ine ma tut nu-l bășe atumșea.

Citră naqă-nopți, cîndu fiçorlu l'-cușea somnu greū, mă-sa duse tra si-l veadă. Cîndu-l vidu asudăt, di apustusit ți eră, că imnă măratluși, cari-ște cît, lo-aștearse de-asudoare și-l 30 bășe di harauă. Fiçorlu no-aduk'i țivă. To-apirită si sculă, si lă și se-aspilă g'ine-mușăt, și se-alnă pri un pat tra si șadă Lu ntribă mă-sa :

— H'il'u, spuneai aeri, că h'iî surăt, cîndu va s o aduți niveasta-ți la părinți ?

35

Andrușlu avea agârșită dip di dip di cum îl bișe mă-sa și dîse :

— Cari niveastă ?

— Așea de-aeri, țe-nî (dî)șea !

— H'iï arîsă, mumă, îo nu h'im surăt.

Atumțea muma-l băgă di cale și lo-arăvunîsî cu nă feată din hoară, ș-alantă mărata ș-aștiptă tu munte, si z-ducă s-u l'a.

Viîe oara s-facă numta. Cîndu, na ! aclò îu să si ncrună, doi
5 pilistèrî, pitricùțî de feata lantă, vîîiră și șîdură, unlu pri caplu al gambrò ș-alantu pri caplu ali nveaste. Ațel di pri caplu ali nveaste acăță s-cîntă și s-đîcă :

— Nu erăî tine, gone-aleptu, țî te ascăpăî dit mîîle al Arăp cu ahîte murafêțî țe fecu ? Nu erăî tine țe-nî țeal și țe-nî
10 ġurăî, că s-morî, s-k'erî, di mine nu va ti disparțî ș-tora vreî s-ti ncrunî cu altă ?

Atumțea Andrușlu pimse nclo niveasta-l', s-disfeate di ea și đîse :

— Io h'im surăt, îo h'im surăt ! fuđîțî, țe vrețî s-mi ncrunățî
15 cu altă ?

Apoea duse Andrușlu la nveasta luî di la munte ș-o aduse acasă și u lo nveastă.

Eràm ș-îo aclò, nî-deădiră nîscînte pisk'ese s-v-aduc, ma cum trițeam pri ningă nă baltă, broățîțli feățîră «bac-bac-bac!»
20 ș-aîia-nî si părù că fac Turțîl' «brac! brac! brac!(1)» și me-aspăreăî, le-alăsăî și vđîî !

(Spus de Constantin N. Barbaiani din Caterina, Macedonia, vilaetul Salonic).

2. H'il'lu de-amiră țe moare ș-anvîađă a doara.

Erà nă oară, țe nu ș-erà.

Erà nă oară un amiră. Amirălu ș-aveà ș-amirăroaîe.

25 Aestă di cîte orî il' deade Dumniđău fumeal'e, mașî feate amintă. Tora amirăroaîa erà greaűă diznòu ș-amirăluî il' viîe să z-ducă tu polim. Cîndu z-dispărțî di aluî-l'i de-acasă, l'-alăsă zbòr a mă-saî și-l' dimîndă :

— Mumă, s-easte că mul'area-mea va s-amintă fičòr, să-nî
30 pitrèțî carte ; s-amintare feată s-nu-nî pitrèțî carte dip, că nî-u arău s-avdu.

O-aduse oara, și-șî feate Dumniđău nîlă și-l' deade fičòr a amirăroàîl'eî. Muma amirăluî nă palmă criscù di haraűă,

(1) *Brac!* pe turceste înseamnă: *alasă !*

cîndu viđù ș-un mascur to-ahînte feate. Lo-aștiptă cu gura căscată tuți, ca čireasa țeă coapta. Il' đise ea a nor-sai:

— H'il'e, scumpul a mel înl dimîndă tu fugă, si-l' pitrèc carte, s-easte că va s-aminți fičòr, și s-easte că aminți feată, s-nu-l' l'au sihărik'e.

5

Amirăroaňa si nvirină, avđîndalul aestă:

— Ba! đise nîsă, canda mine vream s-fac tut feate? Macă amintăm feate, easte că Dumniđău ni li pitrițeă. Cum s-fațe, c-amirălu s-o arucă tută furtiea pri mine?

Acșițe amirăroaňa s-năirî și nu vru s-l' l'a sihărik'e ami-10 rălu, că feațe fičòr.

Fičorlu criscù đuă di đuă, analtu ș-mușăt, ș-acăță să z-ducă la scul'ò. Cîndu vineă Crăciún, cîndu vineă Păște, tuți fičorli ș-tuți soțli acăță să aspună, țe l-acumpărară părințil', tătiuli, mași nîs măratlu tățeă și șideă apreadunăt și no-aveă 15 țe z-đică, că ș-o-avcă că no-are tată. Nă đuă, pirindu-sărbătoare, carl avđi cum fičorli grea țe l-acunpărară tătănli, il' vine multu greu alul și fuđi di la scul'ò, și duse a casă la mă-sa. Apoă acăță s-u ntreabă mă-sa:

— Mamă, io tată no-am? Mași alantî fičòrî aũ, di l-acum-20 pără lucrî ș-mușuteti?

Mumă-sa prota nu vru s-l'-aspună, că l'-eră s-nu-l cărtească, ma tu mărđine il' đise:

— De! h'il'u, ș-tine ai tată, ma ea ș-ea cum sta lucrulu: Tătu duse tu polim și me-alăsă sărțină tamam la tine. Țe-l' 25 vine, z-dimîndă și s-alasă zbor, tra s-l' pitrițem hăbare și s-l' lom sihărik'e, mași carl s-amintăm fičòr. Io-ni mi năirî pri nîs, că lucrulu al Dumniđă lo-arcă pri sk'inarea mea și nu vruî si-l' pitrèc carte. Nîs, carl aștiptă țe-aștiptă, biți pòlimlu și-ș lo ocl'il' nîpòl în sus tu xeane și de atumțea nu 30 s-turnă. Il plîngu ș-lo și dor n-e z-daũ ocl'i ningă noară cu nîs, ma nu-i čarè.

Fičorlu, nu eră de-ațel' țe lă-i frică și de-aumbră-lă, i de-ațel' fičòrî țe-așteaptă n-gură, ca țivă pul' org'i. El eră gone, om țe disică năinte și cîndu ș-u bigă cu mintea s-adară un 35 lucru, pînă nu-l fățeă, nu se-alăsă.

Cîndu avđi dit gura mă-sai cum sta lucrulu, iși nafoară s-află un soț, tra z-ducă s-alagă, si-și află tată-su. Află un soț tu anli a lui și-l lo. Mă-sa, cum sun mumănle durute, nu

vru s-lo-alasă, că xeana-î greaŭă, că lumea-î araŭă, că s-nu k'ară, că s-nu l'-u toarnă mintea țivă feate ș-armîne tu xeane și cum s-facă nîsă fără fiçòr. Ȭise duruta mumă, cîte nu cama putù, ma mintea lui nu-l' si șuță; u ligă: «că va
5 mi duc», și di ducă mînă nu trapse.

Ȭi s-facă ș-oàrfănă di mumă, lo-alăsă dipu vrearea lui.

— Du-te, scumpe, ma țînî s-ti duți, ma vînu s-ță leg un semnu-di mînă, la brațlu ndreptu, tra s-ti cunoască tată-tu.

Nk'isiră dol'i soți ș-l'-u deàdiră cîtră tu lume. Cara im-
10 nară, imnară, l'-aprease seatea. N-cale aflară un puț, apăr-
vîsit tu un cîmpu ermu, iu nu z-videă cîpit di om. Mași nîși
dol'i. Tora carî s-intră nauntru să scoată apă, că cuvă nu-
aveà la puț. «Intră, tine», unlu, «intră tine» alantu, tràpsiră
șcurtița și-l' cădù a h'il'luî de amiră s-intră. Aestu intră și
15 cara no-aveà cu țe z-bea, scoase căçula ș-u umplù cu apă.
Fiçorlu oarfăn ma șirèt, il' căftă z-bea nîs ma naintea
Il' feate k'efea h'il'lu de-amiră. G'ine ma aestu cătărgăr, după
țe biù, sălg'î căpak'a priste gura di puț și lo-alăsă aclò.

A h'il'luî-de-amiră il' păreà că oàrfănlu se-ağocă cu nîs,
20 că fațe șicățî tr-ărîdeare și tut il' greà:

— Dure țî-u cu gòclu, ma dișcl'ide, că vai întunicăm aoațe
și nu vai avèm iu s-nă culcăm.

— Nu-ți dișcl'id, gri oàrfănlu, pînă nu va-nî dai semnul țe-l
porți la brațlu ndreptu și țe lo-ai di la mă-ta.

25 Viđù tora h'il'lu-de-amiră că si ngroașe șicálu și c-aoațe
nu-î gòc. Ȭe s-facă? Ğoacă preftul di bil'è.

— Dișcl'ide s-es, greaște nîs, că ț-ul daŭ și semnul.

Lu scoase și-l' lu deade prit ună cãrpitură.

— Tut nu-ți dișcl'id, dîțe oàrfănlu, pînă țe nu va ti ğurî și
30 sprîğurî, că tine, di oara estă, va h'iî oàrfănlu ș-îo va-n
h'iũ h'il'lu-de amiră.

Ğură și sprîğură h'il'lu de-amiră și dîțe:

— Mi ğur și mi sprîğur, tine s-h'iî h'il'lu de-amiră ș-îo soțlu
a tăũ, s-mor și s-anvîeđ ș-apoea s-aspùn a tată-nuî.

35 Oàrfănlu erà cine, fiçòr diprit cãl'urî, vai dîți, nă soie di
cupilçu.

Cara feate ğuratlu aestu greũ ca muntile țe-angreacă, mută
căpak'a și iși h'il'lu-de amiră, galbin ca turta di țeară: le-

avea umplută măratlu, o-avea 'spăreată huzmetea, cît gone
ș-eră de-al'umtrea.

E, fićorl'i a mel', și ȝuneaȝa s-o-aspună omlu, j-va loclu
După aȝeă o-adunară eară și di om-om, întreabă un, întreabă
alantu, loară di hăbare lu l'a pîne amirălu. Il' pitricură hă- 5
bare s easă, s-l'-așteaptă, că l'-aduc știri bune dit loclu a lui.

Amirălu își cu harauă, ma nu și ștea, carî easte h'il'lu a lui.
H'il'lu de-amiră, cum s-avea ȝurată, dîse, că oărfănlă easte
fićorlu a lui și nîs easte soȝu-su. Atumȝea tată cu h'il'u min-
cunòs z-bășară, si mbrăȝitară și trăpsiră tu pălate. 10

Apirî dua lantă. Oărfănlă s-curdusi mare-gros tu pălate,
cu ȝor pri dînuc'l'u ș mutreă cîtră tu ȝrădină. Veade aclò lă-
ludî nil'e, s-ȝă si l'a mintea. L'i se urixî nă trandafă și-l' dîse
a soȝu-suî — h'il'lu de amiră — s-l' arupă și s-l'-aducă ună.

— Nu, dîse amirălu, aclò nu poate s-intră vîrnu, că easte 15
un șarpe-mare, cu doauă căpîte, ȝe-aveagl'e. Șărpîle aestu mașî
mine mi cunoaște, domnu-su a ȝrădinăl'eî, și ȝrădinarlu ȝe-
adară ș-adapă ȝrădina. Ma, si z-ducă ȝrădinarlu.

Il' dîșiră a h'il'luî-de-amiră, si-l' dîcă a ȝrădinarluî s-arupă
nă trandafă. Aestu ntribă di ȝrădinăr și cara nu lo-află tu 20
oara ȝea, intră singur tu ȝrădină. Niȝi nu și ștea nîs, că se-
află aclò șarpe-mare, cu doauă căpîte. G'ine ma șărpîle aestu
eră apicășonû. Ma-l viȝû, l-cunoscû, că-l h'il'û-de-amiră, nu-l
cîrtî dip și-l' dîse :

— H'il'u-aleptu, dișcl'ide gura... Fićorlu dișcl'ise gura șiș ăr- 25
pîle cu doauă căpîte lo-ascuk'è n-gură și aestu s-află cu tute
lîmbile di prîste loc anvîtate. Nviȝă cum zburăscu ȝonl'i, alîn-
durle, puil'i și prăvdîle tute di sti loc. Adună apoea ndoauă
trandafle și-l' le-aduse a oărfănlui. Aestu mutreă di pri pâl-
ȝire la h'il'lu-de-amiră și s-aștiptă s-lu veadă măcăt di șărpîle 30
cu doauă-căpîte și multu s-nîră, cîndu l-viȝû ascăpăt.

Oărfănlă, fićorl'i a mel', cara z-viȝû tu bune ș-tu mu-
șuteti, l'i si părû că di tot na easte acșîȝe. Mașî ună sărak'e-l
măcà : cum se ascapă di h'il'lu de-amiră, cum să-l facă si-șî
mică caplu cu vîră trop, că sk'înu ntr-ocl'i l'i stăteă. Il mică 35
lailu-șî, că s-nu easă tu pade alih'a nă quă. Și di ȝe se-as-
păreă pîn tu coadă no-ascăpă.

Nă quă amirălu cu oărfănlă mică pri measă. H'il'lu de-
amiră șideă mprostu ș-l-aduȝeă micări, lă turnă să s-la ș-făȝeă

- huzmete. Tu oara țeă, na iu vîn doaŭă alîndurî și țițir-vițir, țițir-vițir, si-ncăcâ tră nă cumată di hrisafe, ună căftă s-u l'a nîsă ș-alantă nu vrea s-l'-u da. Fiçorlu de-amiră, ună că aduk'à di limba lor, băgă s-arîdă, că si ncaçe tr-ahîț lucru.
- 5 Oàrfânlu ș-o-avû, că arîde di nîs și-l' dîse amirăluî:
- Nu veđî, tată, cum ș-arîde k'irutlu di noi?
- Amirălu s-năirî, cum un pal'u fiçor si-și arîdă de amirălu și di h'il'-su și dimîndă s-lo-aspargă. Fiçorlu de amiră, cari u viđù luguria streasă, aspuse, tră țe arîde:
- 10 — More, nu mi loați pri gușe, că io no-arîd di voi, ma arîd de alîndurle aeste țe si ncaçe tră nă cumată di hrisafe arăpută di la h'il'a al amiră-Ğone dit loclu iu feată puil'i.
- Macă-î acșițe, gri oàrfânlu, s-ti duți s-o-aduți feata-al Ğone dit loclu iu feata puil'i, tra s-u l'aŭ nveastă.
- 15 Oàrfânlu pistipseă co-aestă s-lu k'ardă, că nu l'-eră a lui tră nsurare ahîț.
- H'il'lu de-amiră avđî'ndaluî aestă, minte n-cap no-aveă. Cum s-facă, cum s-adară? Si duțe la șarpile cu doaŭă-căpîte și-l' dîțe, țe pate și-l' caftă mintea.
- 20 — Nu te aspare dip, il' dîse șarpile cu doaŭă căpîte, că io h'iŭ cu tine și ițe vaî vînă, va u trăđem deadûn. Du-ti și dî-l' amirăluî, s-ță facă doaŭă părecl'i di strane, angl'igate tu hrisăh' și un tastro tut mplin cu flurî, tra s-putem s-o arîdem h'il'a amirăluî.
- 25 Fiçorlu li căftă și amirălu l'i li deade. K'insî fiçorlu cu șarpile cu doaŭă căpîte și pînă s-ță freți ocl'il', aprease un per șarpile, acl'imă un cal azbuîrătôr, ancălicară și la pâlătea amirăluî Ğone se aflare. H'il'lu-aleptu de amiră, cum apirî đua, s-adră tu hrisăh' și duse n-fața pâlătiléi. Strănilă ațeăle, cari
- 30 cădeă mûnđile a soarluî, luțea, di-ți loă ocl'il'. Feata-l viđù di la pâlăte și s-čudisî, care s-h'ibă.
- Acșițe nă đua, acșițe doaŭă, pînă tu a treia. Si scoală to atreia đua, și si duțe s-u caftă feata.
- Amiră-Ğone, dîse nîs, cu l'irtare s-h'ibă, io viŭ s-nî dai
- 35 feata-ți înveastă.—Și după zbor, după purtare, aveă fiçorlu-aleptu aumbră di h'il'u di domnu mare, di h'il'u de-amiră. Il' dîse amirălu:
- Fiçorlu amel, bun h'iî, mușăt h'iî, poate ș-avđît h'iî, ma io feata nu u daŭ pînă nu vaî afli *apă-vie*.

Tu k'irolu ațel, veđi, se-află ș-apă vie. Fićorlu ciftă nă
quă tră minduire ș-apoea s-l'i da ăueapea

— Mindueă-ti și doaŭă, dîse amirălu, că dî'lile nu intră tu
sac

H'il'lu de-amiră deade-alaga la șarpile cu doaŭa căpite s-l'i 5
caftă mintea. Aestu l'-dîse că mași ma-marle a puil'lor poate
s-l'i facă lûcurlu aestu.

Fuga h'il'lu de-amiră lama-marle a puil'lor și cum l'i ștea limba,
se-acăk'isî agoŭa. Acl'imă amirălu a puil'lor tuți puil'i dipri
loc ș-l'i ntribă, carî ști lu cură *apa-vie*. Un cîte-un tricură 10
tuți și vîră nu și ștea. Carî s-misurară tuți puil'i, s-află, că
un lipsește.

— Griți-l'i, dîse Ma-marle a puil'lor, griți-l'i s-vînă ș-nîs,
poate c-are hăbare.

— More țe-l vreți, că-î scl'op ș-c-ună peană, dîse un puil'ŭ, 15
d-lu va știbă nîs ?

— Nu cărtește, dîse amirălu a puil'lor, ntribarea no-asparde.

Și, tră semnu! tamăm aestu ștea. L'i spinďurară un poćŭ
di gușe și țupăta, țupăta! duse ș-aduse *apă-vie*. U lo fićorlu
de-amiră și-l'-o-aduse amirăluĭ Gone: 20

— E! apă vie căftăși, apă vie țî-aduș. Altă țe vai caftî?

— Ğone-aleptu, Ğone-aleptu, așteaptă că ning-avem, nîpôi,
sun greălile: am nă ambare cu grîn, călămbùk'ŭ, mel'ŭ.
aròv, di tute vîpturle; caftu pînă mîne dimineață s-le-aledì
tute. 25

Fuga nîpôi h'il'lu-de-amiră la șarpile cu doaŭă-căpite s-l'i
caftă mintea.

— Nu te-aspare, că ș-aestă nu-î lucru greŭ. Du-ti la Furnigă
amiră, ca mași nîs cu miletea luĭ poate s-lo-adară aestu
lucru. 30

Alaga h'il'lu de-amiră și caftă-caftă pînă da di furnigame.
Tamăm aveă isită h'il'lu-al amiră Furnigă să-s priimnă, s-l'a
vimtu. Ğone-aleptu bîgă mîna și lo-acăță.

— Nu-l daŭ viŭ, gri nîs, că voi aestu ș-aestu lucru di la voi

— Ore alasă-l h'il'lu al amiră Furnigă, că-î lucru țe s-adară. 35

Ș-acși s-aurnî furnigamea to-ambare și carî grînlu cură,
carî călămbuk'lu, carî mel'lu, păn to-apirită grînùț di grînùț
il curară, grămăđî-grămăđî.

— E! dîse Ğonle-aleptu, ș-aestă u fecŭ, altă țe vai caftî?

Amirălu Ğone dit loclu lu feată puil'i, aduk'i, că tute aeste h'il'lu de-amiră li fațe cu nvețlu a șarpilui-cu-doaă cāpite. Avea ș-nis un ahtari stih'ò la pālate și-l' dīse :

— Mași atumțea va l'ai feată di la mine, cīndu șarpile cu 5 doaă cāpite a tău va s-alumtă cu-amel și va l-u poată.

Fuga-alaga h'il'lu de-amiră la șarpe și-l' dīte, că lucru slab cură tu mese. «Ea ș-ea te caftă amirălu-ğone.

Ma șarpile a fiçorlui erà di mumă faptu. Nis il' dīse :

— Nu te-aspere, ma du-te și adu-ni 12 di mutăfurī și 12 di 10 curăi. Bagă li ună priste alantă și ținđi-ni le cu curăile.

Feațe fiçorlu cum lu nviță șarpile-cu-doaă cāpite. Apoea-l dīse nīpòl șarpile a fiçorlui :

— Ascultă g'ine! macă vai veđi că-ni vine cāldură, si ști, ca vai cad, ma si-ni fați avră; s-videari, că-ni vine avră, 15 bag-o strîmbă, că va-l' mīc cumata.

Și se-acățară, ore frățile a mel, doaule șerk'i, ca doaă lamni, și foc și piră virsà dit gurile a lor și cīndu apucà cu gura șarpile amirălui Ğone di șarpile a h'il'lui de-amiră, scutea cīte nă mutafe; ma cīndu și nh'ideà dințil' șarpile a h'il'lui 20 de-amiră, făși di carne arupea. Cu tut aastă ș-aestu erà cīne di șarpe, țineà cu dinți di h'er. Și se-alumtară, și se alumtară cīt i qua di veară mari, dit apirită pīn tu ascăpitata soarlui.

Atumțea aduk'i fiçorlu că vine nă avră di cītre șarpile a 25 lui. Lucru hāriòs, că l-u putu a șarpilui dușmān.

Amirălu-Ğone no-avù te s-cama dīcă și-l' deade feata.

— Na-ū, dīse, și s-u nk'irdăsești.

Te z-vă dīc cama nclo? al amiră pri di nă parte l'-vine greū, că z-dispartă di duruta lui, ma de-altă parte l'-vine 30 g'ine, că l-află omu ș-uīdia. S-aștiptà nis cariște cīt și ma k'icāt dit steale nu vrea s-află. Feățiră numtă mare și qua lantă trāpsiră de-aclò. Feata tu plicare no-agirși s-l'a ș-pučićlu cu apă-vie, să-l' se-află pri cale trā bun, trā arāū.

Cīndu s-apruk'arā di hoarā, h'il'lu-aleptu il' dīse a featil'eī, 35 te cură tu mese și că nisă-i dimīndatā tr-altu, trā h'il'ū di domnu mare; g'ine ma feata necă s-avdā nu vrea de-altu.

— Cu tine mi ncrunā tatā-nu, a ta va h'iū, altu nu voi s-avdu.

Avđi oārfañlu că s-toarnă cu bană și armase cūdusit, te lug'ie omu aestu, ascapă d-lu nu te-aștepti? Ağūmsirā la

pălate și nveasta nu vrea s-easă la vîrnu, nu vrea să zburască cu vîrnu, mași cu h'il'lu de-amiră țe o-aduse. Ș-eră mușată lăita, s-u sorg'i tu cupă. Oărfănlă di oara țe u viđu, acăță să-l doară buriclu; loclu nu-l acăță. Viđîndaluî că nu-l' greaște zbor, s-plîmse la amirălu și-l' đise: 5

— Tată, pînă vai băneađă cînile di soț, nveasta tut învîrnată vai h'ibă, c-ațel cari-ște țe-l' đise tută calea și cari-ște cum l'-u șuță mintea.

Tu oară feațe un semnu cu caplu amirălu și cara sărgl'iră gilațl'i filii-filii lu scoăsiră. Atumțea nveasta își z-veadă, țe 10 s-fațe.

— Veđi, tată, đise oărfănlă, că ea di nîs itie nu isă? Veđi tora cum își?

Eră hăriòs g'iftu-oărfănlă c-ascăpă di h'il'lu de-amiră. Nu și ștea corbul ș-tih'ilailu țe-ș lo-așteaptă, ș-că nîpòl sun făr- 15 mătîle.

Nveasta își, ma tut nu zbură. Mași un graiu gri: «adu-națl'i cārnurle t-un sac și aduțetl'lu s-lu ved ninga nă oară ș-apoea vai zburăscu.»

L'-u feățiră k'efea. Ea acăță di li ndreapse părțile a truplă 20 cabre parte tu loc-l'i și apoea turnă dit pučic apă-vie. S-mină nă oară, s-mină doaună orî și tu a treia: na ț-ul improstu viū, cum mi veđi ș-cum ti ved. Armăsiră tuți cu gura hăscată ș-cu ocl'il' zgîrlitl'i di semnul țe viđură!

— Greū somnu durnîl, gri gònile-aleptu! 25

— Nu ș-fu somnu, corbe, că și fu moarte curată, il' đise nveasta și l'-aspuse cîte pățî.

Atumțea l'i si dizligă limba di gurăt și zburî' h'il'lu de-amiră:

— Amiră mare, amiră mare! nveață c-acși ș-acși easte lă- 30 curlu. Io h'iū h'il'lu a tăū. Aestu easte un oarfăn fičòr di g'iftu, ali mastorse din hoară și-l loaî tră soț pri cale. Ma, ea ș-ea țe-nl' gucă calea.

Și h'il'lu di amiră, anarga ș-mușăt, li mbăiră tute ună cîte ună, cum intră tu puț, cum lu ncl'ise nauntru, cum il' lo semnul 35 di la mă-sa, cum il băgă să s-gură și să s-priğură, că nu vai aspună, că-l h'il'ū de amiră.

— De, tată, đise h'il'lu de-amiră, mi gurăi s-mor și s-anvîeđ

ș-apoea s-aspùn. Tora ang'ái și nu h'iũ ligát di ġurát și aspùn alih'a curatǎ.

G'iftu-oàrfǎnlu acǎțǎ s-treàmburǎ și s-adarǎ guvojdi cu dințîl' di fricǎ, cîndu viđú ċudia estǎ.

5 Lo-acǎțarǎ atumțea, il ligarǎ di patru cal' agri și cîndu lǎ deǎdirǎ cîte unǎ sti cǎpul'e, fǎșî-fǎșî lo-arũpsirǎ.

Atumțea amirǎlu dipuse dipri scamnu, bǎgǎ h'il'-su tu loclu a luĩ și di haraũǎ mare, pitricũ di-șî aduse ș-amirǎroaňa și doǎule amirǎril' li feățirǎ unǎ.

10 Erǎm ș-ıo aclò și v-acumpǎrǎĩ a voaũǎ cîte un brîn aròș di mpǎzare, ma cum mi turnǎm pri la Daucǎțĩ, sǎrg'irǎ cî-nl'i și gap-gup s-me arupǎ. Nu aveǎm cu țe s-mi apǎr, mi apǎrǎĩ cu brînlu. Gĩ! un cîne di brîn, gĩ! alantu nĩ-l arǎ-purǎ taha s-țingǎ cîțǎl'i a lor!

15 Ahĩte ș-tute!

(Spus de mamǎ-mea, Avela, Epir.)

3. Laclu di Grǎmuste.

Tu k'irolu cîndu mũntile di Grǎmuste alg'ǎ di mũltile cuplĩ di oĩ ți-l pǎșteǎ, bǎnǎ un stih'iũ (zmeũ), carĩ apǎrǎ hoara Grǎmuste cu mũntile al'eĩ și u fǎțeǎ s-h'ibǎ avutǎ și zilipsitǎ di toate alante horĩ.

20 Numa a Grǎmustil'eĩ aġumse s-h'ibǎ avđitǎ tu tot loclu și la mulți alți stih'iĩ lĩ pǎreǎ arǎũ, cǎ-țe nu s-aflǎ ș-nǎșĩ tu un loc ahǎt mușǎt și ĩmbogǎt, cum erǎ Grǎmustea.

Stih'iũlu di Dẽniscu, vițĩn și oaspe cu stih'iũlu grǎmusteǎn, ș-bǎgǎ tu minte sǎ-l vǎtǎmǎ și s-aspargǎ Grǎmustea.

25 Tr-unǎ noapte s-alinǎ pri k'ĩpita mũntilui și ahurh'ĩ, cu nǎ boǎțe, carĩ fǎțeǎ s-treàmburǎ munțil' și pǎdurle, sǎ strigǎ a stih'iũlui grǎmusteǎn:

— E! E! fǎrtate! Ti alavđĩ, cǎ ești ġone și cǎ fițeșĩ Grǎmustea s-h'ibǎ alǎvdatǎ di toatǎ lumea! Ți-nĩ vĩne z-vom
30 cîndu avdu ahtǎrĩ papardeli!

Și ahurh'ĩ s-arǎdǎ, sǎ-șĩ batǎ pezǎ și s-đicǎ:

— Mare lucru di ġone, carĩ s-culcǎ cu puil'i!

La avđirea aistòr zboarǎ, stih'iũlu grǎmusteǎn si sculǎ ca upǎrĩt; cîndu viđũ [pi] vițĩnlu a luĩ cum arǎdeǎ nicǎ, lo-a

cătă zurleata și ahurh'i să scărceică dințîl', carî scîntel' scu-
teă și cu ună boate fricoasă strigă :

— Ha ! ti strigare mare guneată ai, ma s-videm macă va
s-ai și tre-alumtare».

Și tru oară, ca curșumlu, așumse tu sînurlu dinisk'utescu. 5
Atumțea alumtarea ahurh'aște.

Brățile s-încărlig'eață, ma trûpurle și cîcôarle nu s-băteă
h'icî dit loc, canda eră niște piștirêl.

Multu k'irò s-alumtară cu mănle, fără ca trûpurle s li
mină dit loc ; s-alumtară până tu criptata hărg'iil'eî ș-viđînda 10
lui, că amindoll'i suntu goñi, s-dispărțiră și-și feățiră zbor,
să s-alumtă cu topk'i di neaună. Tòpk'ile arucate di ună parte
și di alantă, s-nu cadă m-pade, ți, cahe un s-așteaptă n-gură
și s-îngl'ită tòpk'ile arucate di alantu.

Cu aistă turlie pistipseă nișî, că îngl'itîndaluî neaună, carî 15
di dol'i era ca s-h'ibă cama [di] sănătòs, va-l'- arăteă înima
și eră ca s-moară.

Dupu ți feățiră aistu zbor, s-băgară s-alumtă cu neaună; ună
duă ntreagă ș-arucară topk'i și vîrnă di el'i nu vrea să
știbă, că neaua canda cădeă în foc. 20

Ahurh'i s-întuneàrică și oîle ahurh'iră s-l'a plaîlu în sus
tu munți.

Stih'iîl'i nică s-alumtă și îngl'ită tòpk'ile di neaună. Tru ațea
oară trițea ună cupie di oî pi ningă loclu iu eră stih'iîlu
grâmusteàn și aistûl atumțea l'-vine tu minte țivă : pălăcar- 25
seaste (pi) picurăr si-l' da niscănte oî, că-l' lipsescu.

Picurarlu cu vreare, cu nivreare l'i spune, s-l'a cîte l'i lip-
sescu.

Atumțea stih'iîlu l'a și di nică niscînte, lî scoate șk'èpile
și cu nîse învîrteaste mănăți di sare. Și multe topk'i di 30
sare, nvîrtite cu seûlu a șk'èpilor, feațe stih'iîlu grâmusteàn

Aistu, fără ca să duk'ască toate aiste, acăță s-li ngl'ită
cu cama mare lișureată și-l' păreă g'ine, că nu eră arățî.

Multe topk'i di sare îngl'ită lallu di stih'iîu dinisk'òt, ma
după niscăntu k'irò, a hurh'i să-l ardă tu inimă și să-l curmă 35
ună mare seate.

Ca să-ș astingă seatea, s-aplică s-bea apă din izvorlu ți
trițea pi ningă el—ahită multă, că-l astărk'i din arădățînă.
Nu tricù multu și duk'i, că-l' vine arău și multu greû și

oă easte aproapea di moarte. Di unoară l'-vine tu minte
 reng'a ți-l' feațe stih'iūlu gramusteân, arsare cu tută pu-
 tearea ți-l' aveà armasă și aġumse tu sînurlu grămustinescu,
 ca să zgrumă stih'iūlu di Grămuste. Ma nu putù s'facă altu
 5 ți-và di cît s'grească :

— Ah! mi măcășî friptu, fărtate... — și plăscăni tu loc.

Atumțea ahurh'aște s-easă dit pântic apa ți aveà biută și
 umplù tot loclu di anverliga. Așite s-feațe laclu ți-l videm
 pînă astăđi tu muntile di Grămuste, care s-cl'amă și el mûn-
 10 tile *Lacu*.

După ți cripă stih'iūlu dinisk'òt, stih'iūlu Grămusteân l'i
 scoase înima și u băgă pi sulă, s-u frigă pi foclu ți aveà
 aprimtă picurarlu Grămusteân.

G'ine ma, cum erà curmăt di ahătă alumtare ți aveà faptă
 15 ahurh'i să s-încł'ină. Tri ațea pălăcărsi pi picurăr, ca s-u șuță
 sula, până s-lu fură somnul.

Picurarlu lo sula ca s-u șuță, ma erà ahătă greăuă, că nu
 puteà s u dinisească tu mănî.

Atumțea stih'iūlu arăse și đise :

20 — Bagă đeaditlu pi ea, fărtate, și linđe-l, ca s-vrei s-u șuți.

Picurarlu feațe după cum lu nviță și ca tri čudie sula
 ahurh'i s-șuță cu ațea cama mare lișureață.

Tricù multu k'irò pînă s-frigă înima, că erà vîrtoasă ca
 k'atra și cu greū puteà s-u pitrundă foclu. Tu aestu k'irò
 25 slih'iūlu durnă și hărk'eà ahăt sănătòs, că vuzueà și mun-
 țil' di anvîrliga și s-înfricușă agriñle din păduri.

Din linđearea đeaditlor, l'i si aveà îndulțită a picurarlu
 și vru ca s-veadă, ți gustu are înima di stih'iū. Tri ațea tăl è
 ună cumătiče și u mică. Atumțea acățară să-l' cură bālile.
 30 Tăl'è di a doaă oară nică ună cumătiče și u mică. Cumătiče,
 di cumătiče pînă ți-u mică toată înima.

Picurarlu lo s-aduk'ască, că sîndile acăță s-turbă tu năs
 și-l' păreà că tot trupu l'i creaste și-l fațe sănătòs ca k'atra.
 Scoase hăngarlu și-l plintă tu k'eptul a slih'iūlu, care durnă,
 35 fără să scoată niți ună boațe; l'-u scoase înima, u friipse
 ș-nisă și u mică, așite că picurarlu grămusteân s-feațe și
 el stih'iū cu trei iniñi. Dipri-apoea ș-lo cupia di oi și s-duse la
 Stane, ca s-li mulgă di-adùn cu soțu-su.

Tute oile, cari li mulđeà stih'iūlu di picurăr, psuseà tru

loc, că lî zdrumină ûdărle. Soțu-su cîndu și-arucă ocl'il' și viqû că gûmitate di cupie erà moartă, cu ûdărle împline cu sînde, duk'i di unoară, că nu easte om și cu ocl'il' împlîni di lăcrii uhtă și dîse:

-- Ah! dușmane, va-nî l'ai fumeal'a pri zvercă, cîndu va s-află celnicu. 5

Stih'iûlu picurăr l'i spuse s-nu aibă frică și lu nviță cum să zburască di nintea aușaticlu, care va-l gûdică, și-l pâlăcârsl s-nu spună a vîrnûl, că s-feațe stih'iû, că va s-moară tu hăp-seane, eară munțil' va s-armîna erni. L'-deade flueara și-l' 10 dîse, că di cîte orî va-l l'a dorlu să-l veadă, s-ducă la Lac, s-bată cu ea și el atumțea va s-easă di tu apă. După aiste zboare, s-bășară și s-dispărțîră cu jale. Stih'iûlu s-duse s-in-tră tu lac, eară picurarlu s-duse n-hoară și l'i spuse a celnicu, că gûmități di oi psusiră di zulape. 15

Celnicu aspăreât s-duse s-veadă oile tu munte și nu-l părû ca s-li aibă acățată zulapea, cum l'i spuneă picurarlu; tri ațea l-deade să-l gûdică aușaticlu. Cu tute aspărerle, cu tute băterle, picurarlu s-ținû di zbor și nu spuse

Mă-sa stih'iûlu duk'îndalu, că h'il'-su fuđi, acăță s-plîngă, 20 s-deăpiră și s-pălăcărsească picurarlu, ca s-l'i spună, iu s-află fîcorlu a l'ei. Tu oara țea nu vru s-l'i spună; nai tu sone l'-vine jale și u lo deadûn cu năs ca s-ducă la lac. Aclò mă-sa stih'iûlu s-ascumse după ună pistîreaună, eară picurarlu scoase flueara di tu supane și ahurh'i s-bată cu ea. Di-unoară âpile 25 a laclu s-disicară și înșl di nuntru stih'iûlu, care gri:

— Ți zore ti avină, fârtate, di vinîși? ică dorlu a dadă-meaf te aduse aoațe?

La aistu zbor, mă-sa care șideă ascumtă, nu putû s-aravdă și ease di după pistîreaună și-l' dîțe: 30

— Ea-me, h'il'-lu-anèu, iu me-alăsășî?

Cîndu avđî aiste zboare și viqû pi mă-sa, di unoară s-arucă tu apă și di nuntru acăță să strigă:

— Ah, dado! ți fîțeshî! De-aoă ș-ninte munțil' va s-armîna gol' ș-erni. Mărătile cuplî di oi va s-l'i pârănăsească și va 35 s-arăspîndească tu tot loclu. Tine, fârtate, va s-k'erî hăp-seane, cum ți-aveâm dîsă.

După țe dîse aiste zboare, acăță s-treâmbură loclu, pînă ți fuđi mă-sa n hoară.

Picurarlu· muri hăpseane, ma hoara Grămusto tu puțân k'irò armase pustă. Mașî laclu armase cum erà cu àpile a lui și treàmbură cîndu s-duțe vîrnă mul'are la mărđinea a lui, di jalea ți duk'aște stih'iūlu, cîndu ș-aduțe aminte di mă-sa.
5 Așî s-asparse mușata și îmbugata hoară armînească Gră-muste !

(*Ciuma al Penți*, în «Gazeta Macedonieî», An. I, No. 7, 8 Martie 1897) (1).

4. Cum s-feațe șumurońlu.

Un oarfăn ună oară ș-aveà ună avîińă multu bună, cu care ș-hrăneà fumeal'a. Viținlu a lui, om multu avùt, l-zi-
10 lipsî tră aistă avîińă și pîn tu sone l'-u lo cu zore. Măratlu di oarfăn z-duse să s-plîngă la ģudicătòr tră aistă nidrip-tate. Ģudicătòrлу atumțea cl'imă avutlu și-l' đise:

— Că-țe loașî avîińa viținluî ?

— Avîińa easte a mea, spuse avutlu.

15 — Aî martirî, că avîińa easte a ta ? întribă ģudicătòrлу ?

— Singură avîińa mărtiriseaște, că easte a mea, l'-u turnă avutlu.

— Aî minte, l'-đise ģudicătòrлу, avîińa zburăște vîrnăoară ?

— Nu vă năirîți, doamne, aîde s-narđim și va z-vidèți, că
20 avîińa zburăște.

— Macă-î acșî, ațumțea mîne tu optu oara va s-narđim deadùn.

Pisti noapte avutlu lo h'il'-su, lu nviscù cu samure, ca fi-
còr di avùt țe erà și z-duse cu el l-avîińe, feațe aclò ună
25 nîcă lăgăme (lăgume, lugume) și-l băgă fičòrлу și-l' đise :

— Mîne tu oara optu, cîndu noî va z-vînim aoațe și va s-in-
tribăm avîińa a cui ești ? tine va z-đîți : «Escu avutluî». Cu
aestă turlie avutlu zăptisî avîińa țe-l' aveà ocl'ul. Măratlu
di oarfăn învîrinăt di nidriptatea aestă, blăstimă și đise :
30 — *Blăstimăt s-h'ibă s-alagă sum loc eta tută și lunîińă s-nu-
veadă ațel țe ģrî.*

Și de-atumțea fičòrлу a iștùî avùt s-feațe șumuròńũ.

(Lumina, 6, p. 159. Floricica Pinduluî).

(1) In Per. Papahagi, *Din Literatura Poporană a Aromânilor*, pag. 797, 799, sînt a se vedeà variantele acestei legende.

5. Lemnul a crùȚil'ei.

Erà un fur carî vîtimă noauă-dăȚi și noauă di oamińi. După Țe feaȚe ahinte lăeȚi, l'i se-auri di bana, Țe-l' aduȚeà și z-duse la un călugăr, si-și aspună picătile Țe aveà faptă și s-l'a nviȚături (nveȚuri) di la nîs, Țe lipseàȚe s-facă, tra să-l' si 6 l'artă picătile.

Călùgărlu cîndu-l viȚù cum earà armătusit și lirusit s-as-păre di nîs. Ma după Țe-l' ascultă, il' dîse :

— L'a tućinl'i aeȚi și du-te di-l' bagă tu loc ; fă bunăȚeȚi la tută lumea și cîndu vai veȚi că el' vai scoată vlăstăr, atumȚea 10 picătile a tale va s-h'ibă l'irtate.

Furlu lo tućinl'i și z-duse t-un loc ningă nă cale prit carî triȚeà lume multă. El ș-feaȚe ningă cale nă călivă și divar-liga plîntă avîne. Ningă călivă el îngrupă ș-tućinl'i. Tută lumea Țe triȚeà pre-acloȚe și-l' căȚtă auă, el lă dădeà. Ună duă, 15 el stăȚeà la uȚa di călivă și mutreà tufek'a lui. Tu oara Țea veade, că vîne di diparte un om căvală pri cal ; cît aȚumse la avîne, discălică dipri cal, intră tu avîne și ah'ursi s-adună auă, fără ca să ntreabă vîrnu. Furlu l-veadi di la călivă și-l' strigă, tră Țe nu ntreabă ; am el ș-mutreà gustul. Furlu atumȚea 20 nu ma putù tra s-aravdă. Lo tufek'a tu mină și dîse :

— Vătămăi noauă-dăȚi-și-noauă și nînga un si s-facă nă sută !

Trapse priste nîs și-l' culcă mpade.

Tu oara Țea ș-turnă caplu cîtră iu aveà tućinl'i și armase marmărisit di harauă, cîndu-l' viȚù, că scoăsiră vlăstări și 25 acȚiȚe l'-si l'irtară picătile.

Sibepea carî feaȚe si-l' si l'artă picătile fu, că omlu aȚel Țe l' vătămă el, z-duȚeà cu mintea tra z-vătămă cu multu cama mulȚi oamińi di ciȚi aveà vătămată nîs. AcȚi, că vătămînda lui-lu, ascîpă bana multor oamińi, di tr-aȚeà DumniȚău il' 30 l'irtă picătile.

(Revista „Pindul” No. 7; Iotta Naum.)

6. Cum s-feaȚe cî'nile di la oi.

Z-duse Hristolu ună oară la un picurăr arumîn și-l' dîse :

— O lai picurare, nu-ni dai nih'amă de-apă, că murii di

seate? Picurarlu, carî şideà împadi cu ċiċorlu un pisti alantu, cîndu viđù, că Hristolu l'-caftă apă, si sculă şi-l' đise:

— S-mi duc ş-ţi aduc di la fintîna, g'ine ma ştiî țe easte lùcrulu? Mi aspăr, că tora ađunde luplu di-nî l'a vîrnă oae.

5 Hristolu l'-đise:

— Du-te, că va le-avegl'u eũ.

Picurarlu z-duse s-l'a apă, eară Hristolu şidù la oî. După multu puţină oară ađunde luplu şi... ndreptu tu oî tra si-ş l'a tăinea, că me-agărsîi z-vă đic: caċe đua luplu vîneà di
10 loa cîte nă oae. Hristolu, cîndu viđù luplu, lo di mpade ună k'atră şi o-arcă pi nîs. G'ine ma k'atra aţeà ştiî țe s-feaţe? S-feaţe un cîne di la oî. El cara bagă luplu di năpòî, cari-şti pîna iu duse. Il mîcă, nu-l mîcă, nu ştiũ, ma ştiũ, că cî-nile s-turnă şi luplu nu vine altă oară.

15 De atumţea pîna-n đua di ază picurarlu alasă oîle, fără si-l' h'ibă frică di lup.

Acşî s-feaţe cî'nile di la oî.

(Cules de Nicola H. Caragea din Băiasa, Epir, Fraţilia No. 10, pag. 159.)

7. Cum s-feaţe Casianolu avũ.

Ună oară Casianolu z-duse la Dumniđăũ şi-şî plîndeà pa
20 răpunle, că-țe nu-l' dădeà tiñie şi a lui, cum a Avîlor alăntôr Dumniđăũ il' đise:

— Aî faptă vîrnu bun tu lumea aestă? Alanţî avî aũ tiñie, că aũ faptă multe bunèţî.

Ninga ni-grit g'ine graîlu, ea-le iu vîne *Avul-Nicola*, ud-
25 mučale.

— Avu-Nicola, țe h'iî acşî ud, lu ntribă Dnmniđăũ?

— Ea tră-țe, đisi avîlu: Trăđeà un vimtu mare şi vrea s-neacă ună cărave; đîunăoară eũ me-arcăi tu apă ş-o-ascăpăi nîsă cu tuţî oamiñî.

30 Apoea s-turnă Dumniđăũ cîtră Casianolu şi-l' đise:

— Veđî, cum fac lucre bune, tr-aţeà aũ tiñie. Fuđî de-aoaţe ş-tu patrol' ańî ună-oară s-vîñî!»

Şi totna vîne, cîndu Şcirtul are noaũă-spră-vîng'iţî di đîle.

(Spus de Alecu Badralexi din Veria, Fraţilia No 4, pag. 58.)

8. Cum s-feațe pupîza?

Ți ș-eră, ma nu ș-eră.

Eră ună mul'are și un bărbăt.

După mulți anî, Dumniță lă deade ună feată. Din quă în quă feata crișteă. Mușuteața l'eî eră avdîtă tu tute horle dipi 5 amvîrliga. Nu tricù multu k'irò și mul'area murì. Bărbatlu si nsură ș-lo altă.

Aistă tih'isì multu anăpudă ș u băteă mărata di feată ti iei țivă. Cîț vineă, inatea l'eî crișteă și vrea cu iți-do trop s-u k'ară feata. Ună quă il' deade a feătîl'eî un ocă di lîna 10 lăle și-l' dîse:

— Na! lîna aistă, s-ti duți s-u lai în vale și astară s-o aduți albă ca neaua.

Laea feată, care șteă ți o-așteaptă, cara s-nu ascultă di mindăcunea a năearcă-saî, lo troară lîna și z-duse n-vale. 15

Lă săhăți îndrêți, ma din cot! lîna armîneă tot lăle . . .

Cîtră tu amurđîș, dicara vidù că tricù quă fără ca lîna s-al gască și cîndo s-mindueă la năirirea și bătirea ți-l' fățeă năearcă-sa, s alînă pi ună đeană, ș-anăltă mînle cîtră țer și dîse cu boațe mare: 20

— Pu! pu! Dumniđale, am nu mi fățeăi un puil'ũ s-ascăp di nîsă?!

Și Dumniđă, care ęgută ațîlòr îndreptî, u feațe un puil'ũ a cui cîntic lo-avđîm primăveara ditu ahurh'ita Aprilui și pînă ti Sum-K'etru. 25

(Cules din Crașova, Macedonia, de Ion Școdreanu, Frațilia No. 7, p. 109.)

9. Cum s-feațe cătușa.

T-ună quă di veară nămoașe aveă inșită în pădure ti leamne ș ti buburêți. Cum căftă aoă ș-aclò, na, deade pi đate furî. Vru s-fugă moașă, ma furîi o-acățară ș-u ligară. «Va ti tă-l'em, maie, il' dîse un fur, că h'il'-tu nă prideade un-oară și 30 va nă vătămă tuți.» Moașă plîndeă și tut lă đățeă s-o-alasă, că-i oărfănă, că-i niputută. Păn apoea, a căpitanlui il' si nilui. Un an năinte l'-aveă moartă mă-sa, carî eră tu vîrsta moă-șîl'eî.

— S-nu u täl'ëm, dîte el, ma s-u duțem tu un loc ascumtòs și aclò s-ö-alăsăm s-moară di foame.

U luară ș-u dūsiră tu un loc, iu, nađă-đuă, nu puteai z-vedi niți dao čape diparte.

5 Șidù aclò moașa dao dîle, fără s-mică nă mișcătură di pîne. A treea-dî vru s-fugă, ma nu šteà pri iu, că nu z-videà di vîrnă parte. Ti tih'e tricù pri aclò nă capră agră ș-moașa s-lo după capră ș-putù s-easă din pădure. Lo apoea calea cătră casă, ma ağumse pi un munte ș-aclò cădù în pađe di
10 curmată j-de-ağună ți erà, că di trei dîle nu ș-aveà băgată niți nă sîrmă în gură. S-ascumse moașa tu nă groapă, că l'erà frică s-nu u duk'ască țivà furl'i.

— Dă-nî puțină, l'i strigă moașa ditu groapă, că mor di foame.

— Mori ș-crek'î, il' dîse nveasta, ma g'ine s-morî, ca s-nu
15 armînă moașe pisti loc, că nă scot sùflitlu a nao, a nveàstilor

Vedî, că ațeà mul'are aveà inate pi moașe, că nîsă nu trițeà g'ine cu soacră-sa și-l' si păreà că tute moàșile nu suntu bune.

— S-ță h'ibă nilă, lea Cată, așî u cl'imà nveasta, că, de, cu-de-avîa ascăpăi di la furî.

20 — Stăi, s-lă spun, ma-î așî. Z-duse Cata ațeà anapoda ș-lă spuse iu-î moașa. Furl'i s-năiriră multu și z-dūsiră cu nveasta, ca s-u află și s-u facă di bucăți. Cata tut ma lă strigà: ea-o ! ea-o !

Furl'i o-acățară ș-cîndu va s-u täl'à, moașa anîlță mănle
25 în sus și dîse:

— Doamne Dumniđale ! avđî plîngul a neű ! Aestă mul'are, ți no-avù nilă di mine ș-mi prideade, si s-facă ună priče nîcă și cu zore să s-hărnească. Tu loc di Cată, s-l'î istrigă *cătușe* ; ș-cum azî strigă *ea-o ! ea-o !* de-aoà ș-năinte să strigă : *meao !*
30 *meao !*

Dumniđăű o-ascultă ș-așî s-feațe cătușa.

(Cules de Ion S. Lîcea, Bitolia, *Frățilia*, No. 8, pag. 127.)

10. Tră-țe no-are g'ifți furî?

Erà ună oară patru g'ifți. Un d-el', cîndu viđù, că vrea s-moară di foame, dîse cătr-alanți trei:

35 — Alde s-ișîm furî. El' dîsiră : «G'ine va s-ișîm, ma d-îu

va s-aflăm pîne, ta s-micăm?» Atumțea ațel țe-apufăsi ma naintea tra s-easă, dîse, s-umplă tăstrile cu pîne și si se-ascundă tu pădure tra s-u mică. Ș-așite feățiră. După țe bitisiră pînea di tu tastre, no-avea țe s-mică. Vrea s-moară di foame, că eră multu gônî și nu lă ținea s-easă tra se-a- 5 cață vîrnu om. Cum si sculă un di el' viđù vîră ndoăuă a-rădățîni de-amure. Lă strigă și alîntôr ș-ah'ursiră s-mică, ma țe u vreî? No acăță loc. Năparte tu ună vale, el' videa un foc, țe-ardea la ună moară. Dîțea si z-ducă, ma nu lă ținea, că eră multu gônî. Vrură, nu vrură, z-dûsiră. Cîndu 10 se-apruk'ară di moară, avđîră c-alătră un cîne ș-ah'ursiră s-aurlă: «O, murare! leagă cînile, că h'im furî». Murarlu își nafoară și cîndu-l' viđù, s-șămăsi. Ligă cînile ș-nu dîse țivă, ma l'-aduk'i, țe gônî eră. Atumțea furî l'-dîsiră, s-l-adară ună turtă tu cînușe. El, tu loc s-adară turtă, fuđi alăgînda- 15 lui și deade hăbare l-ask'erea dit ună hoară de-aproapea.

Gônî furî, cîndu viđură ask'erea, se ascûmsiră pri hăeatea di moară. Un di el' nu pruftusi si s-ascundă. Lu-acăță ask'erea și-l tăl'è. Cîndu viđură, că sîndile eră laiū ca .di g'iftu, dîsiră: «more! țe laiū sînde are k'irătălu». 20

Un de-ațel' țe eră ascumți dîse: «Easte de-amure, agà!»

Lo-acățară ș-aestu și-l tăl'ară. Un ask'erli dîse: «Țe! Macă s-nu grea, vrea s-avea ascăpată». Altu un di ascumțil'i dîse:

«Țe greaî, vre glare?!»

Lo-acățară ș-aestu și-l tăl'ară. Alantu țe-avea armasă, dîse: 25 «Eu nu grescu, agà!».

Lo-acățară ș-aestu și-l tăl'ară. De-atumțea no-are g'ifti furî.

(Cules de elevul *Petru Papatanasi*, *Frățilia*, 2, p. 31.)

11. Cumu s-feațe puîl'lu G'on.

Eră ună oară ună mumă, care ș-avea un singur h'il'ū, țe s-cl'imă G'on. Eră bun și-ș vrea multu pri mă-sa. Cît 30 gine trițea aestă fumeal'e! Ma aestă nu țînu multu, că dîună oară h'il'lu a moășil'eî căđù niputût, ca dipri grendă. Galbin ca țeara, cu ocl'il' intrățî tu căfcale, cu buđa cripată, cu limba scrumată, ncăneă măratlu quă și noapte. Mărata-l' di mumă sta la cap-l'i și dintr-ocl'il' a l'eî aròșî ca sîndile, l'-cădea cîte 35

ună lăcrimă groasă, care arunică pri fața l'ei sufrusită. Nisă videà, că h'il'-su s-fățeà ma arău di cum erà. Cum șideà ca un marmar ningă caplu a fîcorluî, fără ca ea si scoată din gură vîră zbor, ahurh'i să pîrăcîlsească Dumniđău ași: «Aî
5 nîlă di mine, Dumniđale! Tră țe pri mine, carî aușîi și nu bînêđ tu aestă lume di cît tră tiraîne, nu mi l'aî tu loclu a fîcorluî?».

Al Dumniđău il' fu nîlă și pitricù harlu, ca s-u l'a pri nîsă tu loclu a fîcorluî. G'ine ma moașa cu gura dîțeà, ma
10 cu inima: nu! Iți viđù, că harlu se-apruk'è di nîsă, lo-aș-tiptă cu aeste zboare: E! e, e, hare! Știù, că Dumniđălu ti pitricù, ca s-mi l'aî pri mine tu loclu a fîcorluî. Erà g'ine, ma-țe s-fac, n-easte dulce laea pondă di bană. L'a-l ma g'ine pri nîs, că ași l'-erà scriată, s-moară... tinir.

15 Harlu viđîndaluî cu țe soîe di om aveà s-facă, lo sùflitlu a fîcorluî și z-duse.

După țe mortul fu ngrupăt, ea s-turnă a casă. Aoà iți-do lucru l'-si păreà ermu și ahurh'i si zg'ilească și si z-deàpiră. Apoea nđinunc'l'è năintea icoănăl'eî din casă și si pîrăcîlsi,
20 ași:

-- Stămărie! mare-ți easte hareà! H'iî bună (!)(1) și pîrîcîlseà (pri) (2) Dumniđău, ca s-mi facă un puîl'ŭ, și s-nî-alàg si-nî caftu (pri) (2) scumpul a neŭ h'il'ŭ!

Și di oara estă Dumniđău o-ascultă și u feațe un puîl'ŭ.
25 care primuveara tu mușătile nopți, azboàiră di pri un ârbure pre-alantu, strigîndaluî cu ună boațe multu jiloasă:

G'on! G'on!

(Cules de Papa Ianuși Vasile, elev în cl. VI-a, Frățilia, No. 7. p. 15.)

12. Cum s-feațe cuclu.

(Legendă populară).

Erà un-oară doi frați Goglu și Cola. Șamindol'i erà picu-
30 rări și aveà oi multe.

Ca s-li pască cama g'ine, li mpărțîră pi dao cupîi: *albe*

(1) Este Daco-Românizm.

(2) Tot ce-l în parantes este Daco-Românizm. Aromânește se întrebuințează fără prepoziție.

ș-lăi. Un te-alantu mare vreare ș-avea dol'i frați: vîrnoară nu s-încăcă și nu-ș grea vîrnu graiū arăū. Duă ș-noapte șideă deadūn. Ș-nu lă si duțea pînea la inimă, macă măcă ahorea.

Ună quă Cola s-avea dusă cu cupia puțin cama diparte și s-avea teasă sum un fag. Cum mutrea cătră n-sus, lo-acăț somnul și durni-durni un somnu multu greū. Cîndu z-diș-tiptă dîse: A, ca țe mușate vîse! Țe vream z-dormu nica puțin! Măratlu! vrea z-doarmă nica, nu știă, că avea durnită, multu! . Trei sute de-ani, nu șică. Si sculă pri cîcoare ș-mutrî di toate părțile. Nu videă țivă. Ș-angîna cînil: na! Caraman, na! Bal'uca, na! Țivă. Nu vinea necă cîni, necă k'lpure di oi s-avdă, necă frati-su Goglu s-videă di vîră parte. «Bre! dîse nis, iu si z-dûsîră tuți? și băgă să strigă cît putea: Gogu! o, lai Gogu! Arîsună munțil' dis trigarea lui, ma Goglu nu vinea! «Stămărie mușată, dîse măratlu Cola, țe s-pîți' frati-nu? ș-acăț s-alagă, ca s-lo-află. Munțil' l'-adră cîmpu, no-alăsă vale ș-pîdure, di-cît: di urma frati-suî nu putu z-da Z-duse în hoară. Cîndu țe z-veadă? Alți oamiî, alte căsurî, alte căl'urî. Intribă un, intribă alantu, s-nu-l vidură pri Goglu, tuți il' dîțea: nu știm, nu vidum. Z-duse la ună hane, că l'-avea intrată luplu tru mață de-ahită alăgare. Mică și-l' deade a hîngilu un pară. Hîngilu il mutreaște părălu di nă parte, de-alantă și nu-l cunușteă, că țe pără easte. Il' lu toarnă al Cola și-l' dîțe: «na! că nu treațe, easte pără vec'lu. 25

— Cum nu treațe, dîse Cola, agudî ca di sfulgu? Nu veđi amirălu Cînușe, nu veđi anlu țe s-amintă?

Il curmă nîla hîngilu, că Cola zburaste ași, și-l' părû, că-î fără minte.

— Bre gone, il' dîse nis, are 300 de-ani di cîndu muri Cî-30 nușe; tora easte *Buhare* și prađi vec'i nu trec. Ma, ai du-to oară bună ș-nu voi si-nî pâltești țivă.

Iși Cola cu caplu aplicat ș-cu înima pliguită. Z-duse pri un munte și z-bîgă s-plîngă. Cap de-arîū il' cură lăcrănle. J-di nîse criscu nă lilițe care ease primăveara di s-umplu vâl'urle di nîsă și pîna ază s-cl'amă «pînea cuclui». Apoi îndinucl'è j-dîse: «Doamne Dumniđale, fă-mi un puil'ū, ca s-nî-aflu frati-nu Gogu.» Și al Dumniđă il' fu nîlă și-l feațe

un puł'ŭ, care primăveara alagă pritu munți și vâl'urî ș. cîntă jilds : *Cucu ! Cucu !* care s pare că strigă *Gogu, Gogu*. Ași s-feațe cuclu.

(Frățilia, No. 5, p. 78, cules de Nic. H. Caragea.)

13. Moașa cu aușlu. (1)

- 5 Țe și-erà, țe nu și-erà.
 Erà ună oară nă moași c-un aùș.
 Moașa aveà călivă di sari ș-aușlu di cătrani.
 Nă quă băgă di adră mîcari aușlu și carî nu aveà sari,
 căftă di la moașa :
- 10 — Moașe, moașe, s-nî daî un h'ir di sari tras bag tu mîcari.
 «Sari ș-altu țe!» dîsi moașa și nu l' deadi.
 Atumțea aușlu ș-turnă ocl'il' cîtră la Dumniđă și dîsi :
 — Ee! Doamne-Dumniđale ! dă nă ploae să s-tuk'ască tută
 căliva li moași !
- 15 Și carî deadi nă ploaie ș-nă k'iameti, s-tuk'î căliva moa-
 șil'eî și laia moași armasî fără călivă !
 Carî armasî moașa fără călivă, viîi la aușlu și-l' pricădû :
 — Aùș, aùș, nu mi vreî ș-mini tu căliva ta ?
 — Ti voî, dîse aușlu, ma nî-u, s-nu zdîngînești vîră cărță-
 20 noasă (b...) și se-aspăr căpîrle di-nî fug.
 — Nu ! că nu-l fac ațel lucru.
 — S-ță bag un gl'em la cur, dîsi aușlu, ahtări nu știū Io.
 Moașa, vru nu vru, țe s-adară, stătû și-l' băgă aușlu gl'emlu
 la cur și apoea o apreadună aușlu nauntru tu călivă.
- 25 Noaptea îađă-noptî cum durîă, carî da di-l' ascapă ali
 moași nă cărțanoasă, trăș aclò arsări gl'emlu. Și carî se-
 aspăreară căpîrli nă oară, di fac năparte, acață-li ma poți.
 — Ah ! țe-nî adrășî, more moașa al darăc, greaști aușlu, mi
 deadiși di bil'è.
- 30 Și fuđî aùș după nîsi, s-le ađunđi, tra s-li tornî !
 Z-deadi dipu nîsi, aoă s-le-acăță, aclò s-le acăță, li k'irî

(1) Acesta este primul basm pe care-l învață copii aromâni. El este simplu și variantele, deși numeroase, nu se deosebesc în fond aproape de loc.

dintr-ocli. Cum alăgă măratlu aûş di-l' cură asudorli, ca nîs țe nu vrea, na! ıu astal'e nă vulpi.

— Vulpe, vulpe! nacă-nî viqûşî țivă căpîrli?

— Li viqûl cîtră ıu luară, dîți vulpea; dî, că-nî dai ș-aîia nă capră s ță le-aspûn. 5

— Lucru țe s-fați, dîsi auşlu ma spuni-li! și vulpea l'-deadi nă cale: «na! cîtră aoà feățiră!»

Ş-u da aûşlu cîtră di partea țea, cîndu na ıu da k'optu cu un lup.

— Lupe, lupe! nu-nî viqûşî țivă căpîrli, cîtră ıu apucară? 10

— Țe-nî dai, il' fați mästuru-Nicola, s-ță aspûn torlu.

L'-tăxi ș-alûl na capră ș acșiți l'-aspuse calea țe-apucară căpîrli.

Fuđl, fuđl, ș-imnă-imnă auşlu cu lîmba scoasă di curmare și di auşatic, cîndu na! ma nclo da di nă mastorsă di ursă. 15

— Ursă, ursă, nu-nî viqûşî țivă căpîrle cîtră ıu acătară?

— Li viqûl, ma nu aspûn pînă nu-nî tăxești nă capră ș-aîia!

Auşlu țe s-facă, il' dîți, că va l' da și ursa l'i aspune, ıu suntu căpîrli. 20

Papauşlu, cît și le-află, li bagă năinte cu cărliglu și «ea! ea! capră!» treați pri la ursă și aesta l'-caftă capra.

— La călivă, dîțe pap-auşlu, că aoà nu-am k'irò.

Ma nclo treați pri la lup și arsari ș-aestu, si-l' caftă capra tăxită. 25

— La călivă, l'-fațe auşlu, că me-aguîisescu aoà, s-nu ntu-nearic tu păduri.

După psîină oară agunđi la vulpi.

Aestă niți ună niți doaŭă ș-arsări s-acață nă capră di cor «Pac!» il' fațe auşlu ună cu cărliglu pristi zvercă. 30

— Cum acși, gri vulpea. Aestu țî-fu zborlu?

— Cumbară, s-caftă, nu s-l'a! dîse auşlu s-ursești la călivă s ță l'ai partea.

Carl agumse la călivă și li ncl'isi tu căpărleadă g'ine-muşăt, «viniți, lă dîțe a zlăk'lor, z-vă luați căpărli». 35

Cîndu z-dûsiră zlăk'li nauntru, tu loc di căpri deădiră di cînl, țe carl sîlg'iră pri nîse făşl-filîl li scoăsiră.

Erâm ș-ıo aclò, și v-adûş avoaŭă cîti nă căculă tră gambrò.

(De la maia Cama-l Teja Papahagi, Avela, Epir.)

14. Moaş-a ku-auşlu

(Transcris cu sistemul fonetic aplicat dialectului aromân de
d-l G. Weigand.)

Earà nõ moaşı k-un auş..

Moaşa aveà kōliva di sari, auşlu di kōtrani.

Bugō auşlu s-adarō mukari şi kari nū-aveà sari, z-dusi
5 sō si mprumutō di la moaşa :

— Moaşe moaşe, sō-n dai un h'ir di sari sō ansār mukareā.

— Sari ş-altu tse! dzusi moaşa, s-ni aspargu iō kōliva
trō tini.

Atumtseā auşlu ş-turnō okl'il' kōtrō la Dumnidzōu şi dsusi.
10 «E, doamne-Dumnidzale, z-dai nõ ploaie tse sō-s tuk'askō
kōliva li moaşı!».

Ş-kari deadi nõ ploaie, ne urmō nū-armasi di kōliva moà-
şil'eī.

Moaşa, laia, kari armasi ka' nūşō tse nu vreā, di nu-aveā
15 iu sō se-apreadunō, yini la auşlu şi-l' prikadi :

— Auş, auş, nu mi vreī ş-mini aqatsi si şed?

-- Ti voi, ma n-u frikō s-nu tal'i vurō bişinō, di-n fug kō-
porli.

— Nu dau, dzusi moaşa, ş-auşlu u vru.

20 Nōapteā, kum durnā moaşa, furō si va, kari da di zdun-
gūneāşti unō, di fak naparti kōporli, ninga fug nūpoi un sus.

Se-alasō auşlu am patruleā dupō nūsi, ş-aūa s-le-akatsō.
aklo s-le-akatsō, li k'iru dintr'okl'i. Aklo iu-l'i kura asudorli
a mōratlui de-auş, na da di un fitşor nīkuts ka tini.

25 — Alai fitşor, fitşurik, nu vidzuşi kōtrō iu featsirō kōporli?

— Li vidzui, ma tse-n dai s-tso le-aspun?

— Nō grundō di zahari.

Fitşorlu lūo grunda di zahari şi-l'i deadi kali auşlui:
«kōtrō aqatsi featsirō» şi las' nu ştea nūş.

30 Kūt askupitō auşlu dupu dzeanō, ş-u deadi alaga fitşorlu
akasō, tra s-mukō zahareā, ma kundu tse z-veadō? Zahareā
eara kuratō sturnari.

Auşlu s-aleapsi ku alagareā,
Ş-fitōrşlu ku sturnareā.

(Avela, Epir.)

15. Moașa cu Aușlu și Cŭci-Mănguli.

Ți-și eră, ți nu-și eră.

Eră ună oară un auș cu nă moașe. Năși nu aveà fičòrî, nu aveà țivà. Moașa băgă nă duă s-adară nă pită, că aușlui il' si mică multu. Pita cu ți s-o-adară? — cu curcubetă, că-l' si mică aușlui multu pita di curcubetă. U lo curcubeta, u băgă pi scîndură și u discă cu ȣupata. Curcubeta s-disică pi trei părți și cîndu ți s-veadă? Curcubeta plină cu șoariți. 5

Cum inșiră șoariți'l' acățară gŭvile. Mași un nîc, nîcuzàn nu putù s-intră tu vără guvă și se-ascumse dupu ușe, sum mē-10 tura di arnire casa. Apoia moașa adără pita, u duse la či-reap, s-coapse și o-aduse năpòl' acasă.

U băgă sum sufră, u pluscuk'î cu apă arate, ta să si ducă la măsă, că aușlu ș-moașa no-aveà dinți și-l' upăreà caldă ș-uscată. 15

Șidură s-mică pîne; micară ți măcară și pita ți armase u sculară ti seara. Si duse moașa s-l'a mētura di dupu ușe s-arnească sărmile di pîne; ună cît sculă mētura ș-arsare șoà-riclu. Moașa lo-acată s-lu facă fičòr. L'-băgară numa: Cŭculi-Mănguli. 20

E! criscù puțin și băgară ca s-h'arbă gărnu ti la biseà-rică tu ună căldare mare. Dupu ȣe băgară căldarea pi foc, aușlu cu moașa si dŭsiră la biseàrică și-l' dimîndară al Cŭculi-Mănguli s-mintească gărnu cu lingura aȣea-marea (čubana) și nu cu nîca, ta s-nu cadă tu căldare. 25

Aflăși Cŭculi-Mănguli s-acăk'isească. Cîndu s-turnă moașa cu aușlu di la biseàrică strigă: Cŭcu-Mănguli, Cŭcu-Mănguli, nu are Cŭcu-Mănguli s-vînă s-lă dișclidă ușa.

Ți s-facă? Pinde aușlu, pinde moașa cu anŭmirle, si diș-cl'ise ușa. Caftă n-căpisteare, caftă tu toate părțile, Cŭculi 30 Mănguli nu-l are iuvă.

Cîndu s-duc s-mintească tu căldare, na-l ca oŭlu aȣel a-roșlu! Il duc s-lu ngroapă tora. E! lu ngrupară și di atumȣea moașa cu aușlu armăsiră jilîți

Părmiθ nî sċeam, părmiθ ȣă spușu, nu eră părmiθ, ma vruî 35 di te-arîșu. Ȧă-aduȣeâm ună preacl'e di păpuȣă ș-aȣia, ma

tricuî pi la cî'nile al Toşe, li feaşe carne aroşe, tricui pi la cî'nile al Ham, li feaşe 'ngură ham! Ma s-l'ai ună turtă di pîne, s-ti duţi la al Toşe cîne, s-l'-u dai, păpûţile s-ţă l'ai

(Spus de Dim. Tahu, elev în cl. I comercială, din Cocianî, Macedonia.)

16. Cucotlu.

5 Earà țe nu ș-earà:

Earà unoară nă moaşe c-un aùş.

Moaşa cu auşlu aveà ună găl'ină ș-un cucòt.

Carî lă intră ngrîna n-casă ș-nu triţeà g'ine, țe lă intră să si mpartă; si mpărţîră dicara.

10 Casa ș-cătîndia tută lă earà găl'ina ș-cucotlu.

Moaşa lo găl'ina ș-auşlu lo cucotlu.

Cum păşteà cucotlu n-cuprie ș-arîmà, scălsîndaluî, scălsîndaluî, ș-află nă flurie. U l'a cu dintana (mitca) și aî! s-o aducă auşluî. Calea-calea iu z-duţeà, na l'-ease h'il'lu a vi-
15 sil'eluî ș-l'-astal'e calea. Aestu ma-l viđù cu fluria n-gură, țe đise? «Va s-o-aibă furată di la noi, că altu carî vrea-l' u da!» Ahîţ ș-l'-u l'a. L'-u lo, ma ș-acăţă daraclu cu cucotlu, că aestu nu se-alăsă acşiţi. Işi n-cuprie și acăţă s-huhutească:

— Cîcă, cîîcă! h'il'lu a vîsil'eluî înî lo fluria!

20 — Ba, gumâr mare, đise vîsil'elu, nu l'-u arşine țe greaşte? Noi vrea-l' lom fluria lui?

Tu minută dimîndă vîsil'elu: «s-lu acăţătî și s-lo-arucătî tu flurie s-mîcă, s-mîcă pînă să s-sătură și s-creapă, tra z-veadă c-a noaűă nu nă-î di flurie.»

25 Carî lo-arcară di mîcă-mîcă flurîi di nu-aveà iu s-li ma bagă, cîndu vînră z-veadă s-easte că le-arcă pètale, nidiş-cl'isă uşa g'ine, se-astapse nafoară di uşe. Trađe ndreptu la auşlu și-l' đîţe:

— Aùş, aùş, spîndură-mi di grendă, aştearne nă vilenđă di
30 sirmă, l'a nă veargă de-amàlamă și dà-nî, dà-nî, pînă z-đîc «ağunđe!»

Feaşe auşlu acşi ș-cîndu l'-u intră, dà-l', dà-l' pînă đise cucotlu «ağunđe!» Țe si-l' veadă oclî'l'? Flurîi, frătîle amèű, flurîi ș-flurîi! Auşlu ne casa nu lu ncăpeà di harauă.

Dua anantă cucotlu easi pali pri cuprie ș-acată s-huhutească :

— Cîcă, cîcă ! h'il'lu a vîsil'eluî înî lo fluria !

Cîndu avdîră di la vîsil'elu, s-năirî vîsil'elu j-dîse nîpól.

— Ba ! gumâr mare, nu l'-arșine țe greaște. Aèrî dua tută tu 5
flurie ș-nu s-sătură, ma îșl s-hutească s-avdă lumea tută, tra
s-nu avêm lu s-nă scutêm caplu ?

Aestă vîsil'elu, și dimîndă s-lu bagă tu irg'ilè s-lu vătîmă
eăpile și s-lo-astîngă cu cluțătle. Ț-aflășî cucòt s-ță bađî mintea
cu nîs. Cum z-viđù ntră eape ș-apîrîni s-huhutească : 10

— Cîcă, cîică ! vînu lupe, vînu vulpe, s-mîcățî eăpile al vîsil'è!

Și «cîcă-cîcă», «cîcă-cîcă», na-l luplu, na-ŭ vulpea, țe no-
aștiptă đîcă di doăuă orî, l-u intrară a eăpilor și glîc ! glîc !
ună dipu alantă, ni čor di nîse no-alăsară.

O-adună cucotlu nîpól cîtră la pîlatea amirăluî. N-cale l'- 15
ease ariûlu și-l' țîne calea.

Ariû, ariû, il' đîțe cucotlu, fă-nî cale s-trec, că me-așteaptă
a casă.

— Am cum ! đîțe ariûlu ! Nî-u zorea, că te așteaptă tine ?

— Ariû, ariû, fă-nî cale, că čupulîc vearde va ti mîcă. 20

Di zbor-zbor se-ančupară și da ariûlu s-l'-u poată, da cu-
cotlu, căđù ariûlu. Atumțea z-bagă cucotlu și-l soarbi tut
di nu-alasă k'îcută de ariû. De aoă nîs și pîná s-ță frețî ocl'il',
na-țî-lu cucotlu pri cuprie !

Băgă nîpól :

25

— Cîcă, cîică ! h'il'lu a vîsil'eluî nî-lo fluria !

— Ba ! gumâr mare, gri amirălu, nu-țî fură dure cîte nî-
ma îșîșî pali s-me-angûrî ! Acățățî-lu, đîse nîs și s-lo ardèțî tu
čîreăp !

Băgară di ârsiră un čîreăp di noaŭă orî și-l huhutîră 30
nauntru s-lo-ardă di viû. Țî-aflășî cucòt s-arđî ! Aestu di nă
oară si zvoame treî-patru orî și țe s-ță veadă ocl'ul ? Čîreăp,
pîlate s-nicară, di no armase k'atră priste k'atră mproastă.

Carî armase nîs singur cu aușlu, se-aștirîni pri bană. Nă
quă țe-l' viîne aușluî ? s-misură flurîile. G'îne ma carî no-aveă 35
cu țe, si mprumută găleata di la moașa. Găleata, tu fundu
eară aumtă cu cătrane ș-cîndu aușlu l'-u turnă se-aveă ală-
k'îță di fundu-l' nă flurie.

— A ! aùș, aùș, flurîi misurășî ? đîse moașa.

— De ! dîse auşlu, aveàm tu minti s-nu aspùn, ma carî ştiî dîc ş-îo: flurîi.

— Am nu-nî dîţî, d-îu le aflăşî?

-- D-îu s-le-aflu? cucotlu s-nî băneadă, că el nî le-aduse.

5 — Am cum feaţişî di ţi le aduse?

— Cum s-fac, dîse auşlu, îl' ded nă liturg'ie şi-l pitricûi s-a-rimă n-cuprie. Tu turnată bag di lu spinður di grendă şi carî l'-u intru cu vearga de-amălamă, dă-l', dă-l', nî-umplù casa.

Moaşa vru s-facă ş-ea cum feaşe auşlu.

10 L'-deade liturg'ia ş-u pitricû n-cuprie şi tu turnată, cît il' trapse ndoaŭă ş-mîrata di gîl'ină ş-deade sùflitlu.

Carî armase moaşa singură fără avere, îl' pricădû auşlui s-o-apreadună n-casă, maşî tră nă mîscătură di pîne, s-nu moară di foame.

15 Auşlu l-curmă nîla di muşica lui şi al ş-o-apreadună la nîs, că deade Dumniđăŭ ş-are moaşa d-îu s-mică şi s-învească. Ahîte ş-tute.

(Povestit de mama-mea Avela, Epir.)

17. Mul'area cu trei fiçorî ş-Uvreŭlu.

Erà nă oară, ţe nu ş-earà, carî s-nu earà nu se-aspuneà.

20 Erà nă oară nă mărată mul'ari oàrfînă, ţe-aveà trei fiçorî. Ahît oàrfînă erà nîsă, că no-aveà cu ţe s-l'i hărnească fiçorl'i.

Nă quă un uvreŭ tricû pre-aclò şi strigă.

«Carî ari fiçor tră călfă.» Mul'area fucăroani îşi la poartă şi-l' gri:

25 — A vre om, om, tini caţî fiçorî!

— Io!

— Si-ţî daŭ fiçorlu a mël il l'aî?

— Că-ţe s-nu-l l'aŭ.

Şi-l deadi fiçorlu aţel marli şi-ş lo groşl'i mul'area.

30 Uvreŭlu, ma-l lo, vru s-lo-alină pri mûntili cu vămăndî. Pri aestu munti vîră nu puteà să se-alină. Cum s-facă, cum s-adară uvreŭlu s-lo-alină, acaţă di-l coasi tu nă k'ali, şi-l arucă n-cuprii. Aoà s-anară corg'il' şi ornil' şi trađi un, trađi alantu, l-mutară pri mûntili cu vămăndî. Fiçorlu, după 35 arùpsiră corg'il' k'alea, îşi şi z-băgă s-adună vămăndî.

Atumțea-l' gri uvreÛlu.

— Ficòrc riștîn, ficòr criștîn, arucă-nî vămăndî!

Și ficòrlu umplù un sac mari-mari și-l' lo-arucutî.

— Tora cînl'i s-tragă di tini, ficòr criștîn, îl' feați uvreÛlu;
stăi ația pînă s-morî di foami. 5

Ș-lo saclu uvreÛlu și-ș mutrî lùcurlu.

Adoaŭa-đi uvreÛlu alăgă prit hoară și strigă eară (pali):

— Carî ari ficòr tră călfă! carî ari ficòr tră călfă!

Tut mul'area țea oàrfîna easi nîpòl și-l' đîți, că nîsă ari.
UvreÛlu îl lo ș-ficòrlu aestu și-l' feați c-a protluî. Diznòŭ z-10
bigă pre-alăgari și cît ađumsi tu hoara li mul'ari oàrfîni,
iși aestă și-l' deadi ș-niclu ficòr țe-aveà, tut că înima l'-erà
frîmtă, că z-dispartă di nîs, ma țe đîțeà nîsă: d-ŭ s-moară
la mini di foami, ma g'ini să s-mină ma nclo, z-dișcl'idă.
Acși și-l deadi. 15

UvreÛlu feați tut acși cu aestu cum feați cu ma mărli, ma
cum viŭi pri muntili cu vămăndî, tu loc di vămăndî, l'-arcă
el k'etri a uvreÛlul' ș-l' arcă, l'-arcă, pînă țe-l vîtamă.

Apoea alăgă nîs tut muntili și tu nă mărđini află și fraț-
li-l' morți mbrată. Carî îl' plîmsi, plîmsi și z-dipiră pri nîșî, 20
cîndu ș-aduțeà arâlili țe trăpsiră nîșî deadùn, ș-aștearsi ocl'il'
și nk'isî ŭ s-lu scoată calea. Ađumsi tamăm tu nă mușată
livadi. Tu livadea țe s-află ună fîntînă lîmbidă ca lăcrima
și un àrburi stufòs, aumbròs s-tindeà pri fîntînă. Tu fîntînă
se-ascăldă treî đîni, șamiștreîli: ma pri đîni țe-ș earà; s-lă l'ai 25
caplu și s-fuđî, ș-altă nu!

Ficòrlu ună videari țe lă feați și vrea s-k'ară di minti
di mușuteața lor. Ș-u băgă cum s-facă, cum s-adară dit mînă
s-nu-l' ascapă. Pre-agălea-galea nîs, s-trapsi t-abușalea pînă
la eali și lă cùpli cîmeșli. Đînlî nu-l' băgară oara, ma 30
cîndu vrură s-o-adună de-aclò, caftă cîmeșî aoà, caftă aclò,
niviđuti s-feățiră.

— Pînă mîni s-li căftățî, lă greaști nîs, nu va le-aflățî;
cîmeșli le-am ŭo; ang'ați-nî frațli manaintea, și z-videm di
vă li daŭ. 35

Đînlî, goacă preftul di bil'è; nu lùcurlu aestu s-lă căftă
vrea-l facă, ma și n-foc s-lă đățeà și n-foc vrea s-arcă. Acși
pînă s-ță freți ocl'il', l'-ang'iară frațli a nicluî, Cu tut aestă
aflășî ficòr z-bađî di cali s-lă da cîmeșli a măràtilor di đîni.

— Va viniți cu noi» lă dîsi nîs și vrură nu vrură dînili, dîsiră cu nîși, cum z-duc mînarl'i. Parâți loară cîtu z-dîți, vá-mândi di noaŭă-dăți-și-noaŭă di soî. Muma lor cîndu deadi di-l' viđu ncărcăți di groși, haraŭa-l' în casă. Tuti ca tuti, 5 ma nurărli a l'eî, mă-sa steaŭl'eî. Carî s-u veadă la bisearcă nîsă cu ahtări nurări, iu să s-cămărusească, ș-îu tută lumea si-și k'ară mintea pri nîsi! Casa nu u ncăpea di haraŭă și tut ș-fățeà crucea și dîțeà.

— Dum-l'artă oară iu s-află criștinlu ațel di-l' lo fiçorl'i di- 10 ningă mini, di s-minară j-dișcl'isiră cum nu me-aștiptâm!

— Mamo, mamo, alasă urărli, il' feați nîclu, că maș criștin nu earà ațel ș-maș tră bun nu nă vrea! ma nveață, că noi le-avem nincrunati feàtili și bagă di iudreađi tră numtă!»

Cîndu băgară s-facă numta di goî pîna n-goî, carî no- 15 acl'imară și di țe no-avură? Tuți cama mărli cu vîsil'elu n-coh'e, hîriòs, că-l țînù Dumniđăŭ si-l' veadă ocl'il' ahtari numtă ș-ahtări feati. Tuti mușutețli a loclui nu lipsiră; di bûnili tuti deadi Dumniđăŭ cu doàuli mîni.

Ğucară, si scuturară: carî nu vru! După țe tuți trâpsiră corlu 20 «z-ğoacă și nveàstili, z-ğoacă și nveàstili!» gri amirălu. G'ini ma nveàstili nu vrea z-ğoacă, că taha nu ș-aŭ tricută cîmeșli

— Țe mari lucru, gri amirălu, «băgăți vă-li tora.»

Nîclu, cum lo-avea adrată caplu, li lo ș-lă deadi cămeșli ca un k'irùt. Cît li băgară dînili ș-acățară z-ğoacă și să 25 s-frîngă, trîș cîndu lumea s-çuduseà ma multu și s-frîndeà, carî s-mească víftîl' cu flurie cama mari, azbuirară nă oară cît putură ș-fuđiră, fuđiră di ninga fug.

Acși fiçòrl'i ș-armàsiră ca Sulta cu ucnălu di partea nve- àstilor. Avură can parâți di putură 'să si nsoară diznòŭ cu 30 feati de amirăđi. La numta lor fuî ș-îo, di ğucăi, ğucăi pîna mi frîmșu di ğoc. Tora las z-dîcă ș-altu pîna s-mi discurmu io.

(Spus de Guvîța Dum., Avela, Epir.)

18. Feata măritată cu mortu.

Erà nă oară un aùș cu nă moași. El'î aveà nă feată, un luțeaŭir. U vrea cum z-va fumeal'a ș-nășeamă cama multu: 35 bana ș-u dădeà tră nîsă.

El' u pitrițea feata să nveată la scul'ò să mplătească și s-k'indisească. Nă duă, cum lucră feata la pâlthiri, mplătinda ș-k'indisinda, na un puil'ũ azbuirătòr iu vini și acață si-l' cîntă :

«Că mplătești ș-k'indisești, 5
Cu mortu va s-ti mîriți!

Lo-azbuiră feata, lo-aspîrè de aclò, țivà! puil'lu nîpòl țe și șteà :

Că mplătești ș-k'indisești, 10
Cu mortu va s-ti mîriți!

Di oara țe puil'lu nu-l' dădeà bană a featil'eî iu z-duțea. Carî viđù acși feata, că no-ari ascăpari, il' đisi a mă-saî, că ea ș-ea ți pat di un pondu di puil'ũ, nu-nî da bană, iu mi duc și-nî prăxești camă laia.

Muma đisi a lui și tuți o aflară cu cali să s-mută dit hoara 15 țe, nacă cu mutarea, ascapă feata di dușmanlu di puil'ũ. Acși, dua lantă, ș-loară multu-putîn țe avură ș-o-adunară tu hoara vițină. N-cali feata u lo seata, ma țe seati? ardeà tră nă k'icută di apă, ș-apă s-află nu puteà. Cum alăsară calea ș-l'u deàdiră cărarea, nacă da di vîră fîntînice, isiră tu irnie, 20 tu mesea di păduri. Aoà deàdiră di nă pâlati mari și tu avlie erà nă fîntînă, cu apă arați, că bale-ți lăsà gura. Feata cum l'i se-aveà uscată gura, ș-u deadi alaga avù la fîntînă, si-ș astingă seatea. Ună intrată to-avlia di pâlati și frîșt! si ncl'isi poarta dipu nîsă și mărata di feată armasî nauntru. 25 Zgîlî nîsă, gri, l'-griră ș-pîrințîl' a l'eî, ma iu să s-avdă? Boătea no-ağundeà di la un la nantu, ahîntu analți earà murl'i de-avl'ie! Țitati ntreagă! Părințîl', carî viđură țe nu viđură, s-mutrîră nă oară dol'i, l'-arupsi plîngul și trăpsiră dit irnia țe di păduri, cîrtiți, învirinățî, canda lă si nicară 30 cărăvli.

Feata, carî armasî singură ș-mutrî nă oară divarliga, u lo Čașlu di frică, că tu pâlatea tută čipit nu se avdă.

Tuti tățea, tuti durnă, canda tu somnu di moarti.

Feata lo-alăgă din sus în g'os nacă află vîră isiri; g'ini 35 ma cu cît mutreà s-easă, cu ahît cama multu s-k'ireà tu pâlati. H'iri-h'iri-l' si duțea prit trup! Ağumsi tu mărđini tu

un udă, lu s-află tes (timtu) un mortu, cu caplu cătră soari acupirit cu sàvanlu şi pri savan. nă carti. Tu carti gramilăi: «carl vai poată s-me-aveagl'e 40 di dîli, si ştibă, că va s-ang'ed, şi-carl s-furi feată, s-ni h'ibă nveastă, şi s-furi fi-
5 còr, fàrtat s-ni h'ibă.»

Erà muşat-muşat neapcatlu, s-lu sorg'i tu cupă! Canda nu ş-erà mortu, ma durnà, acşiţi păreà ; cu-arîslu pri buđă cu mustaşa asudată şuţită-aruşuţită, cu deana lale-gălăiţă ş-cu nărli trapti, di dîteâl: om easte i semnu?

10 Feata, l'-si feaţi nilă di muşuteaşa lui şi di tinireaşa tea scriată şi ş-u băgă s-lo-aveagl'e. Patrudăţi di dîli ş-patru-dăţi di nopţi nu ş-bîgă somnu ntr-ocl'i. Armasi maş nă duă să s-umplă di cu tot patruđăţi di dîli, şi pirindu dua di ang'area mòrtulu, acăţară pòrtili ş-ùşili să z-dişcl'idă di singuri.

15 Nă curbetă, cum lă-î h'irea lor, să si ndeasă, lu ved porţi dişcl'isi, si nh'ipsi tu pălati. Oarl nu avdî lavă, u şuţă-aruşuţă pălatea de anantă parti. Cîndu agumsi ş-tu udaeà mòrtulu, de-aoà de-aclò, u discusù feata ş-află cum stătea lùcurlu. Il' dîsi şireata a featil'eî:

20 — Muşutica mea, nu ti duţi s-ti culţi puţin, că ti tuk'îşî di ninsumnată ş-nidurnită?

Ştii, nu si ştie s easte-că earà ninga vîră oară pînă s-ang'adă mortul. Cu tut-aestă feata, curmată-moartă, nu dîsi nu, ma z-deadi pri mină ş-agîrşi tu somnu di nă oară, şi
25 durnî ca tu somnul d'intîîl. Na ş-mortul că z-diştiptă:

— Greű somnu l'-copşu ! gri nîs.

— Greű, fiçòr-muşat, şi somnu di moarti vrea z-dornî ninga s-nu-nî te-avigl'âm io, dîsi g'ifta, patruđăţi di dîli ună dup-alantă, nidurnită ş-ninsunmată ca laea ali lale!

30 — Nveastă si-nî h'îl, gri amirălu, tini ţe nî-ul feaţişî bunlu aestu. Ş-acşi si ncrună cu g'ifta. Feata, k'irută tu somnu, necă ştea ţe-l' si faţi. Mortul viđîndalu cum doarmi dipri-ună: «nu ti ntreb», il' dîsi a g'iftăl'eî, «ţe-î feata estă, di doarmi acşiţi?»

35 — Am ţe s-h'ibă, vrutlu a mel! Nă feată oàrfină dit cāl'urî o-apreadunăî tră nă cumată di pîni; ma carl ştea că vai h'ibă ahîţ sumnoasă s-linivoasă.

Armăsiră nîşî aclò ou vîfta şi apoea z-diştiptară tuţi oà-minîl'i di la pălati, cal'i dit păhnie, oastea mòrtulu, tuti; că

mortul ş-eră h'il'ŭ de-amiră, şi de-amăi, di ună de-altă, nă
 dîna l-număţi s-moară cu tuţi, şi s-ang'ađă, cum ştim. Cîndu
 z-diştiptă feata, carî u dădeă di mîneăr, ş-carî mutreă la nîsă
 ş-carî vrea să ştibă d-ŭ l'-e căcula şi cîţi parăţi il' faţe k'alea!
 Virnu! U băgară s-pască gîşti. 5

Nă dŭă h'il'lu de-amiră z-duţeă m-păzari, iuvă! Năinti să
 nk'isească de-acasă ş-u ntribă vîfta ţe s-l'i-aducă. Aestă, cun
 sun vîftile căftă di tuti: fustăni, neali, verî, vămăndî, di tuti
 căti l'-şuiră prin cap. Cum triţeă tră m-păzare, na ŭ astal'e feata
 cu gîştili. U ntribă nîs: 10

— Am tini, feată muşată, ţe dimîndî s-ţî-adŭc di m-păzari?

Feata ş-o-avŭ că ş-arîdi cu nîsă şi l' dîsi si-ş tragă calea
 G'ini ma mortul angrică, z-dîcă, ţe dimîndă s-l'-aducă di
 m-păzare. Atumţea ş-dişcl'isi feata hrisusita-l' gură şi dîsi:

— Nî-u că s-nu nî cadă graŭlu m-padi, ġoni-muşăt, de-aţeă 15
 nu voi z-dimîndu. Dorlu a mël i s-nî-adŭţi duşmanlu puil'ŭ
 gură di om ş-un cuţŭt.

H'il'lu de-amiră l'-deadi zbor, că nu s-toarnă fără s-l'-aducă
 lucrili dimîndati şi tu turnată l'i le-adusi. Puil'lu azbuirătŭr
 ma ş-u viqŭ feata, acăţă z-bată ca di pri lumea nantă şi 20
 si-l' dîcă:

«Că paşti gîşti, că nu paşti,
 Cu mortul va ti mirîţi.»

Fiġorlu de-amiră vru să ştibă, cum acşi? ţe noîmă are
 graŭlu a puil'luî? Ntribă feata s-l'i spună noîma aiştŭr zboari 25
 ş-atumţea nîcuza nîcuzana l'-dîsi:

— Ea ş-ea, ţe-î cu puil'lu aestu, cum înî dîţeă cîndu erăm
 la mumea, cum ditră nîs fuđim din hoară, cum vinŭ aoă, cum
 avigl'aî patruđăţi di dîli, cum viîni vîfta şi cum aġumşu ca
 mini ţe nu vream şi ţe nu nî nvisăm putè, io, feată di casă bună. 30

--- Acşi-î lŭcurlu şi-ţî fu arşini s-nî aspŭnî? gri mortul.

Tu oară nîs o-acăţă curbeta di ş-u ligă c-unlu ġor di coada
 unŭi cal şi ġorlu anantu di coada unŭi altu cal şi carî lă
 cărtăni cîti ună cu maţlu di boŭ pri căpul'e, făşî-făşî u scoăsiră.

Mortul si nsură apoea cu feata şi puil'lu l-băgară tu nă 35
 cluvie hrisusită, di-l hărneă maşî cu zăhari şi stăfiđî şi lă

băteà tută ɖua. Apoea feata ş-adusi ş-părinţil' să s-hărisească
şi carî s-nu muriră, băneaɖă ninga.

Părămib şteam, părămib aspüş
Nu ştiû cum fečû, ma nu v-arîş.

(Spus de N. Hondrozom elev în cl. V, transcris cum se vorbeşte la
Avela, Epir; 1895/96.)

5

19. «Pirgaclu anèû».

Erà nă oară un fiçòr, muşat ca soarle, analtu ca k'iparişlu
şi gone ca l'undarlû (aslanlu). Era tamâm tru anî. Nă ɖuă
cum triţeà pri ningă nă pădure, astăl'è nă moaşe. Moaşa,
ma-l viɖû ahăt livendu ş-ɖise tu minte: «Aestu-î tră mine.»

10 — Ggone, gone, ɖise moaşa, stăi s-ţă fac nă hare.

Ggone stătû şi moaşa-l' ɖise:

— Na pirgaclu anèû, dipune-te tru guva aiştûi ârbure şi
va s-eşî tru ună sală. Tru sală sunt trei udăi; tru una easte
un cîne cu ocl'ul ca di scafa; tine va-l' greşti «pirgaclu
15 anèû» şi apoia va s-lu dipûnî dipri sinduk'e şi va s-l'ai praɖi
cîţi va s-poţi.

— Di-pri-apoia va s-treţi tru udaia lantă; şi aclò va s-daî
di un cîne cu ocl'il' ca k'atra di moară mări; şi aiştûi va-l'
spunî «pirgaclu anèû», va l-l'ai dipri sinduk'e şi va s-u disfâţi
20 şi va s-l'ai praɖi cîţi vreî.

— Ma di pri-apoea va s-treţi tru udaia alantă şi va s-aflî un
cîne mare, cum nu ţi-aû viɖută ocl'il'. Va-l' faţi ş-aiştûi ca
ş-alîntòr cînî şi va s-ti ncarţi cu cîţi praɖi vreî; tru praɖi
va s-aflî un mînâr; s-lu l'ai s-ni-l adûţi, că te las nuntru.»
25 Ggone aleptu ţi nu şi ştea di frică; nu k'are oară, ma di-
pune ligăt di bărnû şi ağunɖi tru sală. După cum lu nviţă
moaşa, intră tru udae, diznirdă cînile cu «pirgaclu anèû» îl
dipuse di pe avisteare şi lo cîţi praɖi putû di bîcâre.

Tricû tru oda lantă. Tut aşî «*Pirgaclu anèû, pirgaclu anèû*»
30 îl lo cu bunlu pi cînile cu ocl'il' ca k'atra di moară, îl di-
puse di pi avisteare şi-şi umplû sînile cu praɖi de asime.

Apoia intră la cînile mare. Cu «pirgaclu anèû» îl dipuse
şi pe-aistu şi lo cîţi parăɖi di amâlamă putû s-poartă. Ncl'ise
udaia muşat, şi cîndu s-easă ş-aduse aminte că agîrşi mi-

narlu! Mină bărnul, tra s-easă nafoară, și cîndu aġunġe pi buġa di gură, lu ntreabă moașa.

— Am mînarlu lo-adusiși?

— Nu, mae, că agîrșî! Nu-nî si duse mîntea, că nî-eră șcreta la praġî.

5

— Macă-l ăși, dîse moașa, na! pînă s-nu aduțî mînarlu. nu veġî luîna;

Și-l sălgî bărnul îng'òs.

Nu tricù multu puțîn și na-l aleptul iși cu mînarlu. G'ine mă cîndu si-l da ali moașe, l'i se-arcă multu si-l' spună tră 10 țî-l va.

Ba că spunî, ba că nu spun, s-năirî ġònile pi moașa, traġe apala și-l' l'a caplu. După țî feațe mușuteața aistă, nu eră trăt lume aclò; si scoală și s-duțe tru alt loc. Aoà, cu oas-pițî, cu mușati, tră puțîn k'irò l'-feațe toțî praġl'i g'ine. Nu-l' 15 armase nițî pindară tru pungă.

Cum stătea nă ġuă nvirinăt, că nu-l' si băgă țivă n-gură, țî-l' vine s-adară nă țigară. Aclò iu scoase mînarlu s-ască-piră, cît ascăpiră și na-ț-ul iu-țî vîne cînile cu ocl'ul ca scafa, tr-un adil'atic.

20

— Țî dimîndî, doamne!

— Țî dimîndu? greaște aleptul țî-șî frică ocl'il', praġî, praġî dimîndu, că tră nășî nî-alġ'escu ocl'il'.

Niscòs graïlu g'ine și na-l cînile se-aleàpidă și pînă s-ġîțî «ună», ițî vine cu un sac di cîrîndănl.

25

După țî-l' bitisî și-l' măcă toțî praġl'i aiști, eară ascăpiră di dao orî și na-ț-ul, iu-țî vîne cînile cu ocl'il'î mări ca k'atra di moară.

— Țî dimîndî, doamne! l'-fațe ș-aistu.

— Praġî, praġî, dimîndu.

30

Ș-tut așî, pînă s-ță frețî ocl'il', țî-cupăsî cu un sac di alg'i.

G'ine-ma aleptul l'-aspărġeà curundu praġl'i, di-țî părea cu pulmul că-l' măcă. L'-tuk'i ș alg'il' tri niscănte ġîle. Iară la mînar ș-află ascăparea. Trac! nă oară, trac! pîn tru trei, na-ț-ul și Bal'uca, ațel cama fricoslu cîne.

35

— Dimîndă, doamne!

— Praġî dimîndu, aestu diznòŭ.

Pănă se-ascùk'î, na-țî-ul cu saclu di flurie iu țî-ul aduțeà Bal'uca.

Ți s-mindui atumțea gònile ? Prađi am cătu s-dîți tora. Țivà nu-nî lipseaste di partea aistă. Ți-nî lipseaste ? nă mul'are.

Cu prađi mulți ș-mul'are bună ș-mușată s-află.

Tru loclu ațel s-află un amiră. El aveà nă feată mușată,
5 cum cu građu nu se-aspune. Di frică s-nu-lî pată țivà, s-nu o-află arăđu, u țineà nel'isă tru dosprăđățî di cl'eî. Fiçorlu, ma cît avđă di feata aistă, ș-arcă vrearea și și-u băgă ică u l'a, ică al'umtrea nu s-fațe.

Cum s-facă, cum s-adară, haî la mănăr eară. Ascàpiră pi
10 k'atră și l'-aduțe pi șamintreil'i cînî di nă cale. Apoea lă di-mîndă, că s-l'-aducă troară h'il'a amirăluî, că al'umtrea nu s-fațe.

Na-l' cînî i iu s-h'umusiră la pălate, di s-trundui dit pa-
trul' k'ușățî pălatea. Strigă amirălu, bagă oastea să se-alumtă
15 țî-aflășî cu carî s-te acățî. Cl'eî, uși acățară citră năparte și tr-un minút na-ũ mușata amirăluî m-brățîle alèptuluî gone !

A doaũa-zî l'-u pitricù amirăluî năpòî și-l' dimîndă s-l'-u da cu bunlu mul'are, că di nu, bunlu nu va s-l'-află.

Nu u dă carî îț dă mîna. Ș-ași feățiră numtă amirărească
20 și amirălu, cîndu viđù cît prucupsît easte đinir-su, dipuse dipri scamnu și băgă s-dumnească đinir-su și el nu s-minteà tru amirărèștili, ma ș-beà čubuk'a cu arihate.

Ahîte ș-toate, ș-la toți sînătate.

(Spus de I. Čučurica, elev în cl. II comercială, Nevesca (Niveasta) Macedonia).

20. Treil' frați și trèile ntribări a amirăluî.

25 Ți și-erà, ma nu-și erà.

Și erà un-oară treî frați. Tatăl a lor aveà moartă și l-aveà lăsată mași un cal. Cu aistu cal îs hărneà tuți. Ma ună noapte lă-l fură un om. Frațî i s-dùsiră și deàdiră plăngu la amirălu. Ațel om nă fură calu, il' đîsiră niși.

30 — D-îu sçiți voi, l'i ntribă amirălu, il viđùt, cîndu vă-l fură ?

— Nu-l viđùm, ma noi anguçîm cum că easte nis.

— Bre ahățî dișciptățî h'iți voi ? Ea s-vidèm, s-vă bag a treîlor cîte nă anguçitoare, și cara s-putèți s o-aflățî, atumțea

va s-pistipsescu ș-mine, că ațel om vă-l fură calu și va s-di-mîndu, ca s-v-ul da.

Atumțea amirălu aduse ună sfînduk'e înc'l'isă. Nuntru eră ună purdical'e.

— Angučă, dîse amirălu, ațilui cama marle, ți am înc'l'isă 5 tu aistă sfînduk'e.

Ficorlu [s-mindui nih'am și dîse: «ună lugurie arucutoasă.

— G'ine, angučîși tine, dîse amirălu. Ea s-videm frate-tu Aduse ună altă sfînduk'e cu ună carte.

Il' dîse ațilui di mese fičôr: «Ți am înc'l'isă tu aistă sfînduk'e? 10

— Ună lugurie cu k'ușățî, gri fičôrlu.

— Și aistă bună. Ea s-videm frate-tu ațel cama nîclu.

Amirălu aduse nică ună sfînduk'e. Tu aistă aveă înc'l'să un carcalêț. Ma carcalețlu nu s-ciũ cum aveă aflată ună guvă și aveă inșită. 15

— Ți easte nuntru, ntribă amirălu pi fičôrlu ațel cama nîclu?

-- Ațel ți eră nuntru arsări ș-fuđî, Doamne, ma ță fațim arigaie, dă-nă calu, s-nă fuđim și s-nă mutrim lucrulu.

Amirălu s-čudusi, cîndo avđî aiste zboară. Troară dișcl'ise sfînduk'a și viđu di dealih'a, că carcalețlu aveă fuđită. Nîs, 20 cara il' viđu ahăt dișciptățî, nu vru s-l'-alasă, s-fugă, ma l' ținũ la pălate. Il' dimîndă a psumălui s-lă aducă pîne ș-a hăsaplui carne. După ți băgară misalea s-mică pîne, dîse cama marle frate:

— Ți-nîl a_nurzeaste pînea mortu. 25

Ear ațel di mese:

— Ți-nîl a_nuzeaste carnea cîne.

— Țivă nu-î aistă, gri ma nîclu. S-vă spun eũ: amirălu easte cok'ul.

Amirălu șideă ascumtu tu un loc și ascultă. Cîndo avđî 30 nîs, că easte cok'ul, ș-čudusi și s-duse di unoară la măsă.

— Dado, u ntribă nîs, spune-ni ndreptu a cui h'il'ũ escu.

Măsă nu vrea prota s-l'î spună, că-î cok'ul și tr-ațea il' dîse: «a cui vrei s-esçi? anèũ, am a cui». Amirălu u pălăcărsi multu și până tu sone-l' spuse ș-mă-sa, că-î cok'ul. 35

Dicara viđu amirălu ahăte ș-ahăte dila treil'i frați, il' cl'imă, lă deade calu, lă lu ncărcă cu flurîi și-l' pitricu a casă la nîși.

(Spus de Constantin Mișicu, Crușova, cules de d. N. Bațaria.)

21. Căcula, punga, trumbeta.

Eara, țe nu ș-eară.

Earà nă oară, tu nă etă, un amiră.

Amirălu aveà trei fîcòrî. Dol'i fîcòrî earà mintiòșî și alantu
5 trițeà di lișuràc. Cîndu s-moară amirălu, l-alăsă cu graiū di
moarti, pri tuti lùcrili z-bagă mîná, mașî di nă sinduk'e s-nu
cărtească, s-nu bagă mîná, di cît atumțea, cîndu scutură greaūă
va lă vîná pri cap.

Nu ncl'isi g'ini ocl'il' lallu di amiră, și amirăril'a lor cădù
10 tu alti mîni. Atumțea dol'i mintiòșî fîcòrî își loară țe aveà, țe
nu-aveà ș-țe putură s-ascapă și dùsiră si-și veadă cîsmetea
tu altu loc.

Mașî glarlu armasî a casă. Aiștùl nu-l' si fuđeà dit loclu
a lui, nu-l' si băteà di ningă vatra tată-sui. Nă quă cum
15 guzgunipseà prin casă, na da j-di sinduk'a cu numa. Aclò
veadi nă căculă, u l'a ș-u bagă n-cap. Acși nîs easî nafoară
să s-priimná. N-cali astal'i un om și-l' da «bună-ți quă».

«Bună-ți quă,» l'-u toarnă aestu, ma nu ti ved, carî h'iî tine?

— Țe orbu h'iî di nu mi veđî?

20 — Ni orbu, ni țivà, ma nu ti ved. Carî h'iî tine? nacă h'iî
zarzavùlî? greaști omlu și si ndriđeà s-le aspeală di frică.

Lișuraclu, ca lișòr di minti țe earà, scoase căcula s-l'i tragă
ună. Ma cît u scoasi, gri omlu:

— Tine h'iî are! Mi aspăreàl, di ngl'ițàl di frică. N-o-avùl
25 că h'iî șutlu din vali. Veđî, tora ti ved, ma deaneavra, țe
s-ță đic, te-avđàm, ma nu ti videàm.

Lișorlu-lișòr, ma troară aduk'l, că căcula l-fați nividùt. Nu
amîná dip, ma u k'ică n-cap și fuga la cînili di amiră țe lă
lo amirăril'a. Țe ș-u băgă omlu cu trei scîndurî: S-l'-aruș-
30 neađă feata amirăluî. Cît đisi, ș-na-l la pîlati. Intră tu udălu
a feàtil'eî și ndreptu k'irutlu s-o-arușneađă. Feata di asparvù,
di frică, l'i si bătù inima, l'i si părù ca «aclò si-l' h'ibă» se-arcă
pri năsă și băgă boațea:

— Pupu-pu! om tu udălu amèl.

35 La zg'iclu a l'eî, tată-su, mă-sa și tuți a pâlàtil'eî se-astràp-
siră pri còr și se-aurniră tu udălu a l'eî.

— Iu-î omlu cu doaŭă cāpiti, greaște amirālu, țe cutiḡă s-intră aoă ?

— Nu știŭ, ḡițe h'il'a di-amiră. Aoă prindi s-h'ibă ascumtu. Mutrescu nsus, mutrescu ng'os, l-toarnă udālu di anantă parti, no-află țivă. Lișuraclu, cu căcula ndisată pān di urecl'i 5 stăteă adunāt tu nă coh'e, ș-țineă adil'aticlu, că nu cārliḡă dip.

Țe ḡi'siră lumea, poati că-l' si pārū tu somnu a feātil'eī și caḡi un s-trapsi dit udālu al'eī.

Nu treați nāscīndă oară și feata pali bagă zg'iclu.

— Pupu-pu ! pupu-pu ! om tre udālu amēl ! 10

Cīndu z-duc nauntru diznōŭ tatā-su, mă-sa, oāmiñl'i ananți, caftă nsus, inghīos, țe s-află ? țivă. Atumțea se-aprease amirālu și-l' greaști ndoauă grāiri a h'il'i-saī, că niți cīñl'i nu li mică ; grāiri : s-ti ngroapă loclu :

— Nu ḡiți, că vreī mărtari, cățăŭă, ma ḡiți, că om ai în casă, 15 că aclò ț-imnă mintea. S-nu ți-avdu boațea ningă nă oară, că-ți tal'ŭ caplu !

Ahīt vrea ș-lișuraclu. Cīt s-trāpsiră niși, ș-u l'a di guși, di ḡițeāl, c-a lui i lumea.

Feata drācoasă, l-l'a diprisupră, l-l'a dipri g'os, l'-da di 20 aoă, l'-da de aclò, l-discīrfuseaști și-l anduplică s-l'i spună cl'aea, cum fați, di s-fați nividūt.

Ațel lișurac, ḡisim, se arisi ca vîră fićuric și-l' ḡisi, că eă ș-ea cum. Ahīt aștiptă feata și cum taha căftă s-l'-u veadă căcula, l'-u arăpū și băḡă s-aurlă pravatōs, că s-trundui tută 25 pālatea di boațea l'eī.

. Amirālu aprēs foc, arapi apala s-l'i tal'e caplu. G'ini ma cīndu intră, țe z-veadă ? Feata aveă ndreptu, laeă, di zg'ileă. Lo-acatā di-l' cruescu un școp, s-lu aducă aminti cīt bīneaḡă. De-ațea că lu ștea tuți cīt k'irūt easti, nu vrură s-l'i tal'i 30 caplu, și-l' deādiră cali.

Lișuraclu, hīriōs că ascīpă mași cu ahīntu, s-turnă diznōŭ a casă-l' și trapsi la sinduk'e. Aclò aveă ș-nă pungă. El u lo, și-u tricū di guși și bīḡă un gros țe și-aveă. Ma țe si-l' veadă ocl'il' ? Truoară punga s-umplū cu groși. Fuga nīs la sārāf, 35 groși l' l'-fați nă liră. Bagă lira tu pungă, s-umplū punga mași di gālbini. Adră ahīnti liri, că lumea tută s-niră, d-iu la darāți l'i scoati lișuraclu ahīnti parāti ?

Earna țea aḡumse ahīntă scumpeati, că amirālu nu aveă

cu țe s-hrănească oastea-l', di vrea-l' moară pîn di un oămîn-l'i tuți di foami tră semnu! D-îu să si mprumută, d'îu să si mprumută, a vîrnûi nu-l' si duțea mintea la lișuraclu. Mași a feătîl'eî de amiră îl' tîcînî.

- 5 Acși nîsă, îl l'a de aoă, l-l'a de aclò, și șcortul di minti l'i aspuni, cum sta luguria. Ahîț vrea ș-feata, și taha s-feați, că u veadî țe lug'ie easti, și-l'-da nă arăpearî, ș-aoă fac alanți!

— Haide morî cătauă! ș-u deadî n-k'eptu k'irutlu, s-nu ți-u scot îo, pri numă s-nu-nî dîți!

- 10 S-toarnă lișuraclu a casă, trađi la sinduk'i ș-află aclò nă trumbetă. Acață z-bată cu nîsă și nu-apucă z-dîcă nă oară «turûtutu!», că nă ntregă oasti își, ca dit loc în față-l'. Amirălu li umplû zmeânile di frică, cîndu viđû oasti xeană. Țe ti fați tora? Oastea luî nu eră niți cît nă ungl'e ntră
15 oastea xeană, că lișuraclu ună z-duțea cu bătearea luî.

Tut feata s-lu ascapă și di calea estă. Scoală h'il'a di amiră și z-duți la om̃lu lișôr. Aestu cît u viđû, bîgă s-arîdă cu trumbeta tu mînă.

— Ni draclu nu poati z-vă-ascapă, fați aestu.

- 20 -- Ș-carî s-nă k'erî, greaști feata, țe va s-adrăm. Acși z-veadi că fu scriată. Am nu ti ntreb, cum fați di scoți tine ahîntă o asti

— Cum fac? Na cum fac! Bat nă oară «turûtutu!» «turûtutu!» și scot cîtă oasti voî. Și cîndu nu mi lipseaști, suflu
25 prit curlu a trumbè ăl'eî ș-o-adûn năpòî tută oastea.

— Nu-nî dai z-bat ș-îo nă oară, l'-prîcăđû feata?

— Nă bășare, nă băteari, îl' dîsi lișorlu.

S-alăsă feata di fu bășată nă oară și cîndu lo trumbeta z-bată, ea suflă nă oară cît putû și tută oastea se adună.
30 Feați apoea năparti cu trumbeta tu mînă ș-la pîlati se-află.

K'iruta-prîmîtie ș-u deadî n-k'eptu diznòû și-l' dîsi:

— Haide, morî tih'ilaie, s-nu ți-u scutearim, pri numă s-nu-nî dîcă!

Țe fați năs? Ș-lo mintea la čoari ș-l'-u deadî năpòî în
35 sus, cîtră tu pădure, îu s-lu scoată calea.

Aclò îu ađumsi, anđîreaști un h'ic. Ađûn eră, aprês eară, aî si și scoată foclu pri h'iți. Nu apucă s-ascăpită doaűă și na îu-l' arsîriră doaűă coarnî, cama mări di a hoûluî.

— More, dîți nîs ! si știî că mi pidipseaști Dumniqă, că pînă tora fûl ma k'irût di un boû!

Ș-acșî nîs ș-u bigă s-nu easă dim pădure, că acșî cum era curnût mașî trăt lumi nu eară. Nu duți ma nclo multu și da di un altu h'ic. 5

— Țe s-feați, s-feați, minduî nîs. Vai mîc și di aesti ș-carî s-crească, las crească ș-patru suti di coarni. Di foami nu va s-mi duc s-mor.

G'ini-ma cît ascăpită nă h'ică dila h'iclu aestu, și na îu-țî cadî unlu cornu. Ascăpită ninga ună, cadî ș-alantu! Aestă 10 vrea ș-nîs. Acață di-adună ună mîntilă di h'iți curnuti și ună mîntilă di hîțili cârșuti. S-duți apoea tu hoara amirăluî și acață si strigă :

— Aî h'iți, h'iți buni tră vindeari! »

Cîndu tricû pri la poarta amirăluî, easi feata și acûmpără 15 Mărata nu li bagă g'ini n-gură și na îu-l' crescu doauă coarni Bagă s-plîngă, să z-deăpiră ca vai di nîsă. Acl'amă amirălu știuți, filozuh'i, vatrî, vîră nu putea si-l' da cali.

Lișuraclu, țe cîndu s-feați bașac s-avea nviscută tu alti strani, s-nu-l cunoască, acăță taha si strigă prit pulitie: 20

— Aî la vâtru. Carî l'a vâtru? »

Lu acl'imară ș-la amirălu z-veadă feata. Cîndu știuțl'i și vâțăr'l'i alanți îl viðură pri k'irutlu aestu, acățară s-arîdă și să s-lișină di arîs:

— Nu putem noi, dîțea nîșî, oamiîî alăgățî, și nvitățî, va 25 s-poată k'irutlu aestu s-l'-află vîtria.

K'irutlu, cînd avqî' zboârili aesti, dîsi amirăluî:

— U vindic mașî cu nă ligătură: s-ni-u dai nveastă și s-me-alășî s-lă bag cîti nă pêtală la cur a tutlôr știuțlor țe și-arîd di mini. 30

— G'ini, dîsi amirălu; ma carî s-nu u vindiți, caplu va țî-l tal'û, va ti școrted cu nă palmă.

— Acșî, griră știuțl'i, țe nu ștea țe l'-așteaptă.

Scoati atumțea lișuraclu doauă h'iți, l'i li da a feățil'eî s-li mîcă și di nă oară coarnili cădură. 35

Sta nîs atumțea di l'i ncalță tuți știuțl'i cu cîti nă pêtală la cur, si nsoară cu h'il'a amirăluî, si dipuni amirălu di pri scamnu, s-alină nîs și carî s-nu muriră, ninga bîneață.

Earâm ș-îo aclò și mîcâi, biûi și cîndu l'-o-aplicăi, țivă nu-l'

căftăi, dicît di h'îțili țe crescu coarni, s-li daŭ ațilôr țe nu fac g'ini; ma flcòrl'i amèl' s-poartă tuțî g'ini și li ded atumțea a bollor di li mîcară ș-lă criscură coàrnile ș-nînga cama mări.

(Auzit de la mai-mea Căma-l Teja Papahagi, Avela, Epir, 1885.)

22. Feata arăk'ită di ursă.

5 Eara țe nu ș-eară.

Ună oară ș-ună etă eară nă moași. Moașa avea nă feată ș-un flcòr. Tu nă duă, cîndu z-duțea niști mul'eri ntră leamni, dusi ș-moașa noastră s-aducă țivă surțeali, că nu-avea lemnu n-casă, ș-arcoari eară cîtu z-dîți. Ș-apoea casa moășil'ei nu
10 ținea ahîntu multu, că arcoarea, fără leamni, și spințură tîmbarea, di nu o-aguneai niți cu cînl'i.

Moașa di lemnu di surțel, ș-adră nă sârțină, ma pînă z-bagă să si ncarcă, alanti mul'eri, di frică s-nu ntuneàrică, fuđiră ș-o-alăsară.

15 Aclò iu armasî sîngură nîsă, na iu-l' easi nă ursă.

«Maie, maie va ti mîc, il' fați ura; ndreađi-ti, că va ti mîc, înî gurleadă mătîli di foami.

— Acșiți s-ți-ai bana, l'-u toarnă moașa, s-nu mi mîți. Țe va s-mîți di la mini? Nu veđi că mași k'ali ș-oasi h'iũ.

20 — Va ti mîc, maie, ma ndreađi-ti; nî-u foami! nu avđi cum ni aurlă mătîli, di s-pari că z-bat luk'l'i nauntru.

Maea u l'a de aoà, de-aclò, o-anduplică s-nu u cîrtească ma cu simfunia (cîvulea) si-l' da h'il'i-sa tră nîsă.

Maea-l' tăxi h'il'a pînă se-ascapă de aclò, ma ți-aflăși apoea
25 si-l' da h'il'e ali ursă. H'il'e ș-k'etri!...

Feata moășil'ei dua lantă s-turnă di la șopot. N-cali l'i-easi ura, adrată ca moași și-l' dîți:

— Ea ascultă, feata mea, si-l' dîți a mă-tai si-nî da țe-nî ari tăxită cu ġurăt, că cûpuliclu ațel veàrdili va u mîcă.

30 Vininda feata acasă, l'-dîți a mă-sai, 'că ea ș-ea țe pățîi. Moașa u nviță, ma s-u află altă oară n-cali și s-u ntreamă, si-l' dîcă că agîrși z-dîcă a casă dimîndarea.

Dua nantă tut acși, a treaz nîpòl acși. Tu soni sta ura și-l' dîți: «Bagă-ți mintea g'ini, s-nu agîrșești di calea aestă,
35 că ti fac nă mișcatură di vie.»

S-toarnă feata acasă și-l' spuni a moàșil'eî. Moașa niți și șteà, că-l' ursa, țe nu-l' da bană a feătăl'eî. De ațeà se-ascapă nă oară cama goña dîsi :

— Ea ascultă, feata-nî, cîndu s-te află altă oară si-l' dîțî, că mu-mea nu ș-aduți aminti di țivă, ș-macă ari tră loari țivă, 5
îu s-o-află s-u l'a.

Na-ũ ș-ursa a doaua-z l'-astal'e calea feătăl'eî.

— E ! l'-dîsișî, ntribă nîsă ?

— L'-dîșũ, apîndisi feata.

— Și țe z-dîsi ?

10

— Nî dîsi, că îu s-o-aflî, s-u l'aî.

Ahîntu aștiptă ș-ursa ; u k'ică din anumirea ș-aoà feățiră soțl'i citră tu pîduri.

Mărata feata bînă aoà ca vaî di nîsă.

Nă dũă, cum cîniseà singură, că ursa alăgă tră vîră pradă, 15
adră nă carti ș-o-arcă pri un ârburi. Nu tricũ mult și na îu treați un pul'ũ cîntăt, u l'a n čoc și ndreptu-ndreptu azbuiră trîș pri casa a frati-suî a feătîl'eî. Tră nîs earà ș-carteà. Cum o-aleapsi aestu, ș-ținđi ârmatli și nk'iseaști s-o ascapă dit mînlî a ûrsăl'eî. 20.

Cîndu agumsi nîs aoà, ursa earà tră avinari, dipu vîră priči. Mași sor-sa șideà plîmtă ș-lăită, di cripă, cripă ca nîsă țe nu vrea. Cîț și-l viđũ pri frati-su, dinăoară și-l lo di guși și nu si sătură di bășari.

— Am cum putũșî, lai frătîle amel, s-pitrunđî pînă la minî 25.
lăita ?

— Dorlu tră tinè me-adusi, surica mea.

— Am carî s-vînă bufa di ursă, frate, s-te-află aoà, va ti bea di mprostu, că-l' călcășî loclu.

— Čarelu cari-î, întribă frătîli ?

30

Carî si zburără și-șî deădiră mînțîli, o aflareă cu cali să se-ascundă frătîli tu nă guvă.

Na-ũ ș-ursa tră născîndă oară s-turnă :

— Feată, feată va ti mîc, dîse nîsă, că nî-añurzeaști carni di om.

35

— Am d-îu s-añurzească carni di om, că aoà ni pul'ũ nu calcă ! l'-apîndisi feata.

Ursa căftă nsusu, ng'os și ma nu deadi di om, șiđũ s-prîndă. A doaua-zî, cîtu nck'isî nîsă tră avinari, frațl'i si

ncălțară g'ini-mușăt ș-l'-alăsară culcușlu arați. Cu niși lu-
ară un k'aptini, nă k'atră (mirăcuni) și počlu cu untulemnu.

Și fuđi-fuđi, fuđi-fuđi, niți nu videă iu călcă, acșiți li tin-
deă cùnili. Cîndu unlu s-curmă, alantu ngrîcca-l loà.

5 Na-ŭ ș-ursa, prîndu oară s-toarnă acasă la culcuș-l'i, cîndu
țe z-veadă? Caftă feată, nu-ari feată!

— Mară, Mară, iu h'ił, tine, ntribă năsă?

— Mara le-aștearsi, si-l' l'ai fumlu ali Mari, l'-gri pipilița
dipri puliță, că tuti lucrili a ũrsăl'eı zbură.

10 Tru oară ursa s-alăsă am-păturlea ca vîră niđr dipu niși
s-l'i-ağungă și s-l'i diñică.

Și fuđi-fuđi, cît-cît s-l'-acață.

Carı u viđură streasă frațl'i, și că tră ninga nîscîndi
drîșcl'eı vrea l'-acață, arcară k'aptinli dipu niși. Cum căđù
15 k'aptinili m-padi, tră semnu s-fați nă păduri mari-mari și
mași di sk'iniñ indisăți, ca dințil' di k'aptini.

Fuđi frațl'i, fuđi ursa, fuđi frațl'i, fuđi ursa, năpđi l'-a-
pruk'è pîngîna ș-nîpđi z-bagă mîna s-l'-acață. Frațl'i cîndu u
viđură ahîntu aproapi, j-biură s'ndili di frică.

20 Atumțea virsară ș-untulemnul dipu niși și cîndu da di s-
fați nă amari teasă, cît mintea nu țî-u ncapı.

Țe fați, țe-adară ursa, că u treați diznđŭ și azboairă ca
vimtul dipu el', cu limba scoasă nă palmă.

Atumțea frațl'i, ngl'ițăți di frică, galbiñi mărățl'i ca țeara,
25 arcară dipu niși și k'atra.

Di nă cali s-fați un munti di sturnari, țe ma cît băgă ursa
pătuñli năinti, se-află cu doauă čoari năpđi, ahîntu multu
aruk'ușură. Deadi, feați, s-pidipsi nă quă ntregă, s-lu alină
muntili aestu, nu putù, nu putù! Tamam cîndu dîțeă, că se
30 află pri cîrçiliŭ-l'i, atumțea aruk'ușură di nă oară și tumbi-
culutumbi se-află di noŭ trăș în g'òs.

Ș-acșiți ascăpară dol'i frați.

Moșa cîndu deadi di-l' viđù dol'i, ca merlu aròș, li si
părù că s-fați ningă nă oară.

(Spus de Tol'a Hađi-Gogu, Xirolivade, Macedonia.)

23. Lamna cu noaŬă căpiti.

Eară țe nu și-eară.

Ună oară ș-ună etă eară doaŬă mul'eri. Una eară doamnă, anantă ș-eară huzmik'ară. Ș-amisdoăŬli amintară tu nă oară cîti un fiçdr. 5

Ș-amisdol'i fiçdrî, carî criscură totna dadun, ș-loară ahîntă vreami, că bana j-dădeă nu tr-alantu. Cîndu lă viîi oara s-l'a cseânili, k'insiră deadun din noară. Imnă, imnă, agùm-siră t-un loc, iu să mpărță căl'urli. Șideă dol'i di s-mintueă și țe cali s-l'a nu șteă. Aclò, tu ațel loc ațlară priçi soî-di soîe, 10 di cîti soîe sun pri loc : l'undârî, vulk'i, luk', urși, ș-alti.

Ș-u băgară să si mpartă aclò și să mpartă și priçili. Ca niști frați, nu să ncăcară tu mpărțire. Unlu lo priçili măscuri, anantu țeaminli. Cîndu să si mpartă, ș-alăxiră neâlili și s-ligară : cîndu nelu a unûi va sîndineață, s-h'ibă semnu, 15 că aestu treați prit mari k'indîn ș-alandu prindi si-și u da alagă, s-l'-agută.

Ș-acși ș-trăpsiră calea : un aoă, alantu cîtră aclò. Ațel cu priçili măscuri, si-l' dîțem Dona, calea iu z-duțea, astăl'è nă h'il'e di amiră, mușată — arău. Ea laea plîndeă plîndeă, 20 că nila ti curmă.

Dona, ma u viçù, l-curmară lăcriîli; s-apruk'è di nîsă ș-u ntribă :

— Țe-nî ai feată-mușată, țe-nî ti doari di verși lăcriîli ca pruna ? 25

— Țe s-nu plîngu și s-nu mi buisescu, dîsi feata. Na, tră niscîndă oară va vînă ponda di lamne-cu-noaŬă-căpiti s-mi astingă.

Ș-atumțea l'-aspusi feata de adetea locluî, că lumea traçi di apă, că pînă s-nu da n-çuă cîti un suflit di om, lamna 30 nu li sirgl'aști àpili și că àstândî l'-cădù șcurtiță a l'eî.

— E ! feați Dona. Tră ahîntu crek'î ? s-nu-ți h'ibă dip frică ; pînă cîndu bîneç io, bag-u srîmbă.

Cum eară nîs curmăt di cali, ș-bîgă caplu puțin pri dî-nucl'ul a featăl'eî si-l caftă. Aclò iu-l căftă, agîrși s-l'à un 35 ocl'u di somnu. Nu apucă s-agîrșască g'ini-g'ini, că ea-ŭ ș-

lamna deadi cap. Cum u viđù h'il'a de-amiră, u mbăirară
lăcriŋli cîtră ng'os.

Cum il' k'ică nă lăcrimă pri fața al Dona, z-diștiptă di nă
oară, tamăm cîndu ș-lamna se-avea apruk'ată di nîșî și s-
5 hărisea că va s-mică doî, n-loc di un ca ananti dîli. Lă fați
un semnu agriŋlor nîs nă oară și carî se-aurîră pri nîsă,
fășî-fășî u scoăsîră. Carî cu un armu se-aleapsi, carî cu un
cöl'ŭ, carî cu țe putù s-arapă.

Băgară atumțea s-gurleacă àpili, văl'urli, arîurli, că dîțeaî:
10 țe-î aestă? că ma naintea lamna sîrgl'ă mașî cîti un deadit.

Dona tradi cuțutlu dit șileah'i și-l' tal'e noauli limbi ali
lamni dit noali cāpiti, li mbăiră t-un h'ir di mătasi, și-și li
k'ică di guși,

Lumea tută s-nîră și s-čudisea țe s-h'ibă ș-aestă și vîră
15 nu cîdă z-ducă, z-veadă. Araplu țe-avea dusă h'il'a-al amiră
la lamni și țe șidea ascumtu, cît viđù că lamna-î moartă,
nu k'ari k'irò, ma z-duți și-l' plîntă cuțutlu pri dinăpòî al
Dona ș-lo-alasă mortu. Apoea băgă feata s-ğură, să nu as-
pună, că di nu, l'-tal'i caplu. Ğură feata di zori.

20 Amirălu cîndu află, că araplu l'-ascăpă feata și vătămă
lamna, mașî harauă eară. Țe s-l'i da, țe bun s-l'i facă, ai
s-l'-u da nveastă. Ațea vrea ș-araplu! După nă siptămină
eară s-facă numta.

Laîli priçi al Dona plîndea duă ș-noapti ningă domnu-su
25 și nu z-bătea di ningă nîs. Aclò iu plîndea nîsi, nă dipuni
un puîl'ŭ cîntat și bagă z-bată:

— Macă vreți s anvieacă, un puîl'ŭ mușat ca mini s-acățați,
si-l tăl'ăți și sîndili tu ureacl'i s-l' stricurăți. Acși bătea puîl'lu.

Vulpea lu ascultă, cu gura căscată dipriună și cu cît pu-
30 îl'lu cîntă, cu ahîntu ș-nîsă se-apruk'ă și-l' dîțea: Cum dî-
siși, h'il'u, că no-avdu di aușatic? Că-nî h'iŭ mul'ari moași.

-- Cam-aproapea, cam-aproapea, l'-grea vulpea, că de, h'il'u,
aușaticlu-nî-lo urècl'ili.

Puîl'lu tut ma z-dipunea dipri alumak'i, pîna cîndu vul-
35 pea, cu drăcuriîli a l'eî, arsari nă oară și lu ancupă:

— Puîl'ŭ mușat, feați nîsă, cu luminarea s-ti căftăm ș-nu te-
aflăm. Ahît ș-l'-arùpsîră caplu, l'i stricurară sîndili tu urea-
cl'a al Dona și aestu anvîe tu oară.

Al Dona-l' părù, că avea durîită ș-cît si sculă dîsi:

— Țe-avût di mi diștiptât? Țe dulți somnu-l' trădeâm!

— Țe somnu, lai corbe curbișane, că ațelu ș-fu moarti curată, l'-griră zlak'li cu nă boați și-l' îmbăirară ună-di-ună, cum fu vătămât di arâplu.

«Bre! dîsi nîs, un arâp s-mi vătămă? Așteaptă, țe va-l' adâr.» 5

Carî ink'isî nîs calea-calea, işi tamâm tu hoara amirăluî. Eră dua, țe s-mărtă h'il'a di-amiră cu araplu. Dona, carî intră n-hoară, trapsi la nă moaşi si bea puţină apă, că aveà cripată di seati. De-aoà di aclò, il' dîsi moaşa cum azi s-faţi numtă mari, că s-mărită h'il'a amirăluî cu araplu, țe-l' 10 ascăpă bana.

Dona si scoală, acl'imât-neacl'imât şi trađi ndreptu la bi-searcă, iu vrea s-facă ncrunarea.

Cit lo preftul z-bagă vluitolu, s-l'i ncrună: «Staţi!» gri nîs. «Aestu nu-î omlu țe-l' ascăpă bana!» 15

Feata de-amiră citu-l viđù, acăţă s-u gîdîlică tu inimă. Bre! cum easte, cum nu easte, lu scoàsiră la amirălu. Aoà viîni ş-a-raplu să-şi caftă tiînia, că taha lu aruşnă pri nidriptati Dona.

După țe zburî araplu, țe zburî, ascultară z-veadă țe va grească ş-Dona. 20

Araplu, agîrşîi s-u dîc, avea tăl'ată noàuli câpiti ali lamni ş-le-aveà adusă tră mărtirie.

Atumţea Dona lî dîsi:

— Nu vă ntreb, se-află câpiti fără limbi iuvà?

— Nu! gri amirălu. 25

— Macă nu! ea mutriţi-li câpitli di lamni, aŭ eali limbi?

Bagă di mutrescu câpitli, le-află tuti fără limbi.

Acăţă araplu si s-âpără, că nîs lî li tăl'è, ma că nu şti țe li feaţi, că ună că altă, ţivà! Zboàrili a luî no-acăţà loc, că Dona li scoasi din sin şi li deadi amirăluî s-li veadă. 30

Cîndu-l' griră şi a h'il'il'eî si grească, țe-î ş-țe nu-î, aspusi alih'a din cap pînă n-coadă. Lu-acăţă atumţea pri arâp, il leagă di doî cal' ne-acăţàţi şi cîndu lă da ună pristi cur, armuri-armuri lu scoàsiră.

Apoea Dona si nsură cu feata di amiră şi trîş cîndu şi- 35 dură pri measă, nîinti țe s-acăţă s-mică, scoasi un susk'ir amirălu. Trîş cîndu s-mută measa, susk'iră ninga nă oară.

— Țe Ț-u dorlu, mărite amiră, ntribă atumţea Dona?

Țe s-h'ibă h'il'ŭ! Maşi nă pênură am ninga tu inimă: Im

pădurea mpuşcl'ată easti nă cali arăuă ; di cîte orî n-ari tricută oastea, nîpòl nu-nî se-ari turnată. S-putearim s-me-ascâp şi de aestă, tuti bûnili vrea s-le-am pri loc !

Te earà calea ٲea ? Di cîti orî vrea s-treacă vîră suflit di
 5 om, apîrnà nă grîndini, nă furtună, di ٲîٲeai, că k'ari lumea. Aclò se-aflà nă moaşi măvîstră cu căliva l'eî. Cît băgà z-bum-buneađă, se-ascâpiră şi să sfûlđiră, măvîstra l'-acl'imà să se-acûmtinà tu călivă-l' şi s-adastă taha pînă s-treacă furtuna. Ună vinită oamiñl'i tu călivă, trăđeà nă oară cu mètura şi-l'
 10 măr muriseà di mproşti.

Dona s-nu-l'i aspargă k'efea socru suî, ş-angană zlăk'li ş-ai să z-ducă ş-nîs şi ٲe s-patà, s-patà.

Ne-ağumtă g'ini şi na ! acaٲă nă bumbunîđari ş-nă furtună di s-cutrimburà tut loclu. Na-ű şi mbogra di moaşi cu boaٲea
 15 l'eî îndicînită, iu l'-acl'amă tu călivă, pănă s-treacă furtuna. Ună viñită a lui aclò cu zlăk'li ş-cîndu trađi nă oară cu mètura, l'-măr murisî !

Atumٲea nelu a frati-suî si sîñđinà unăşună. Aduk'î nîs, că nu-l' lucru curàt şi că frati-su prindi să se-aflà tu mari
 20 angusă ; si scoală si z-ducă s-lo-ascapă.

Calea-calea, di om-om, l'-deadi di urmă şi ağumsi tu hoara amirăluî. Amirălu cîndu-l viđù n-codru cu zlăk'le, l'i si părù că-î đinir-su vinît. Maşi cîndu viđù că nu-s zlăk' măscuri, aduk'î, carî easti şi-l' spusi, ٲe cură.

25 Aestă vrea ş-nîs şi o-angană cîtră aclò căٲaűa. Cît ağumsi ş-nîs aclò, acăٲă z-da grîndini ş-furtună turbată. Moaşa-măvîstră ah'urh'î s-lu acl'amă tu călivă, s-adastă pînă s-treacă furtuna. G'ini-ma nîs, mălăgăr, il' đîٲi :

— Aravdă, maîe, ş-nu ٲ-u mîcă înima, că va vîn ş-aclò.

30 Ş-acşl, el nu dusi pînă nu tricù furtuna ş-grîndinea. G'ine-ma mètura li moaşi aveà puteari maşi cît ٲîneà grîndinea ş-furtuna. Ună ٲe triٲeà furtuna, doî paràٲi nu-l' făٲeà amaea ş-mètura l'eî. Ş-furtuna nu ٲîneà ma multu di treî orî ٲutè Sirgl'aşti atumٲea ġònili cu zlăk'l'i şi o-acăٲă di vácă pr
 35 măvîstră şi-l' faٲi :

— Frati-nu, căٲaűă, că di nu ti diñc cumăٲi-cumăٲi.

Măvîstra, carî u viđù streasă, lu nviٲă s-l'a cupa dipri ٲu liٲă cu apă discîntată di treîli miri, s-lu pruscuk'ască şi va s-anváđă troară. Ģònili, cu apa aestă l'-anviè tuٲi cîٲi il' ٲims

mira lor ațea laea aoă. Arsiră apdî un cîreap di noaŭă orî
și carî u nh'îpsiră nauntru, scrum se-adră.

Ș-acșî s-turnară nîpîi la amirălu, îu si nsură ș-alantu fi-
cîr ș-apoea dipusi amirălu dipri scamnu și intrară nîșî și-șî
mpărțîră amirăril'a, ș-adûsiră ș-părințîl' acloți j-bîneață ș-azi 5
carî s-nu muriră.

Ahîte ș-tute!

(Spus de Tuliŭ N., Avela, Epir.)

24. Ț i l a.

Eară nă oară țe ș-eară.

Eară nă oară ș-nă zămani, cîndu Dumniță imnă pri padi 10
di lo-alințea boîl'i, eară ună mul'are. Mul'area aastă eră
glaru-lișoară. Numa l'eî eară Țilă. Nă quă ș-lo curmul și
nk'isî ntră leamni. Ca k'irută țe și eară, ea nu-șî lo-apre-
adună g'ini-mușăt curmul sun soară, cum fați tută lumea,
ma lo-azvîrnueă prim padi. Caplu di curmu țe s-trădeă az-15
varna se acăță di un sk'in. Țila, k'irută macă, nu mutrî s-lu
disfacă, ma și-băgă mintea cu sk'inlu, și, trađî nîsă; țîni sk'inlu,
trădeari di zurlă: lu zmulsi sk'inlu cu tuti arădățîni. Tu
zmûlqîrea țe-l' feați, țe s-ță veadă ocl'il' ? Ună avîsteari ntreagă
nauntru. Ș-mașî flurii, di l-ațeali cama nițli pînă l-ațeali 20
cama mărli.

— E! fați Țila. Pînă tora nu-nî viđură ocl'il' pètali gâlbini;
Ea glărușca ș-o aveă, că suntu pètali. Ș-acșîți ș-umpli poala
ș-aî s-le-aducă acasă, să și ncalță porțil', că tră nîșî fățea
ahtări pètali nițli.—Di diparti anđîreaști bărbatu-su ș-acăță 25
s-lî strigă și s-ansară:

— Bărbate, bărbate, țe-am aoa-ea, țe-am!

— Țe-aî, u-ntreabă bărbat-su?

— Pètali tră porți, am țe!

— Cum, morî, pètali tră porți?

30

Cîndu-l' disfați poala ș-mutreaști, l'i si loară ocl'il'.

Ma, tra s-nu aspună mul'ari-sa prit vițîni, că u ștea țe k'i-
rută prămătîe easte, s-feați taha ș-el, că de-alih'a-s pètali
di porți și-l' li lo s-li bagă n-casă, tră să ncalță porțil' adoaua-z.
Apoea, cu nîsă năinte, dusi la sk'in ș-le-apreadună tuti. Carî 35
le adusi n-casă, băgă di li ngrupă tu țîlăr. Țila, cîndu li

ngrupà nîs, mutreà prit cãrpitura di uși. Ma dusi el a doaua-z la agru, Țila avdî un misurâr țe grea: «Carî l'a misuri, oali, poaci cu lînă, cu cãlămãrî, cu pètali vecl'i, cã vaî fugă!»

Cîndu avdî Țila acșiți, țe-ș dîsi: «Ea s-l'i aspùn nă pètala
5 di porcu, nacă da ș-cu nîsă.»

Alaga-alaga nîsă, prit glăvănie, intră n-țilăr și tac-tuc cu sk'iparea, li dizgroapă flurilli, l'a născîndi m-poală ș-le as-puni a misurarlu:

— E! țe dîți, misurare, daî misuri cu pètali di porcu?

10 Aestu o-aduk'i, cã-l șcurtă tu minti, cã-l cu treî scînduri și nu k'ari k'irò, ma u ntreabă s-easti-că ari multi.

— Un k'up plin, dîți nîsă.

— Carî s-lu-aduți k'uplu tut, l'-fați misurarlu, ți li daū mi-sûrili ș-oălili ș poacili tuti.

15 Cîndu avdî acșiți Țila, haraūa n-casă; ea ș-o-aveà, cã-lo-arîdi. Feați tu oară trambă, deadi flurille, lo văsili și umplù tută casa cu nîsi.

Apoea işi pri prag s-așteaptă bărbat-su și si-l' l'a sihărik'i di arîdearea țe-l' trapsi a misurarlu.

20 Cîtu-l viqù di năparti, acăță:

— Bărbate, bărbate țe fecū io! ș-arsăreà ca nă k'irută țe earà.

Bărbatu-su s-pălî di nă oară, cã vaî adră vîră glărimi, ma nu-l' si duțea mintea pîn-aclò.

25 Cîndu intră n-casă și-și paști ocl'il' divarliga, țe z-veadă? Misuri, oali, poaci, k'upuri, soî-di-soîe.

-- D-îu le-aflăși, morî vătămată, l'-fați năs.

--- D-îu al'urea? arîș un misurâr: îl' ded pètali și-l' loaî mi-sûrili s-mușătescu casa!

30 — Bobo! măratlu-nî, țe-nî adrăși! Și cîndu o acăță di-l' trađi un școp, l'i li k'isă oăsili. După țe u bătù, «nu mi bati» dîsi nîsă, «cã ți-aduc ș-alti pètali io.»

Țe s u bată ș-nîs și țe ocl'il' s-l'i scoată. Aveagl'i lînditlu pînă nu li teasi; li teasi, n-cot îl' li fați tuti. O-alăsă, ma
35 cîrtît eară ahîntu, cã pîni nu-l' si băgà n-gură.

Nă quă, cum si nsurină Țila tu avlie, cã lucru nu și ștea craū! trițea pri ningă casa lor cămilili amirărești, ncărcati cu hăznă. Nă cămilă, di furtie greauă, șcl'upică ș-armasi pri dinăpòl. Țila u trađi di căpestru și u bagă n-casă. Cum earà

tu amurđită, niți că u viđù vîră. Na-l și bărbatu-su di la agru seara.

L'-arsari Țila s-l'-aspună, că țe află nîsă, nu află vîră. Aestu om întrèg și mintiòs, aduk'ì, că pali vîră avîșteari va-l' adusi. Cîndu veadi cămila, nu amînă, ma u dîscarcă, și-l' da 5 cali afoară. Apoea pitreați mul'ari-sa ntre-apă și pînă să s-toarnă nîsă, li ascumsi tu patru suti di guvi, țe ne draculu s-nu poată s-le-află.

Dua anantă bărbatlu armasi di la agru. L'-eară frică s-nu-l'-u facă nîpòl g'esă. Țila. 10

A doaŭa-z, amirălu bîgă til'ân tră cămila călcată. Amirălu tăxeà gumităt di flurîl, a cui vai aspună furlu țe fură hăznălu amirărescu.

Cîndu til'anlu grea tu sucak'a li Țili, bărbatu-su u băgă su nă cupaŭe și s-nu avdă țe strigă til'anlu, čucuteà pri un 15 têngiri și đîțeà:

— Tați, Țilă, că vîn gălli di va ți scoată ocl'il'.

Cu tut-aestă, Țila cum feațe, că avđî țe greaști til'anlu și gri, că năsă lu-află.

U l'a s-o-aducă la cunak'i dadùn cu bărbatu su. 20

— More-ì glară, lă đîți aestu, țe vă băgăți mintea cu nîsă? ma vîră nu-l avđà.

Tră căsmetea lui, catilu țe-l' ģudică erà ligăt di unlu ocl'u că-l dureà.

U ntreabă catilu: 25

— E! mori mul'are, ea đî-nă, țe hăznă aflășî tine?

— Cum țe hăznă? Nă lamŭe ncărcată cu pètali di porți!

— Easte glară, mindui catilu. Ș-cîndu lo-aflășî, u ntribă nis? 30

— Cîndu vîŭiră gălli di ți scoàsiră ația ocl'ul ģuf! acșiea! Și cîndu l'-da ună a catilui cu đeàditlu tu ocl'ul bun, scînteal'e viđù catilu.

— E! đîsi bărbatlu, nu v-aspuneàm io, că-ì k'irută?

S-umplură tuți atumțea, că-ì glară și lî deàdiră cali de-aclò. Ș-acșiți armasiră niși avùți. 35

Părămîò ní șteam. părămîò v-aspùș, nu știũ cum fecũ, ma nu v-arîș.

(Auzit de la mama mea Despa, Avela, Epir.)

25. H'il'lu de-amiră avisit.

Irà un-oară un amiră ş-ună amirăroaie. Nişî aveà ş-un fiçor.
 Amirăroaia lîndzidă erà greū ş-toate cîte feaţe amirălu.
 ca s-u vindică, fură din cot. După niscîntu k'irò nîsă muri-
 5 Amirălu cara armase veduū, nu puteà z-băneađă singur.
 Să nsură ş-lo altă mul'are.

G'ine ma aestă mul'are nu-l vrea fiçorlu țe aveà amirălu
 cu nveasta di prota ş-mutrea cum di cum s-lu k'ară. Di caþe
 duă nîsă îl cîtigurseà la bărbatu-su ş-lu nțăpă, ta să-l scoată
 10 j-dit înima amirălu.

Fiçorlu, măratlu, s-purtà cît puteà cama g'ine cu nearcă-
 sa: O-ascultà ti tute cîte l'-dîþeà, nu-l' aspirdeà vîrnăoară
 k'efea ş-cu tute-aiste eara nearca nu vrea s-lu veadă.

Amirălu tut ma-l' dîþeà a mul'ari-saî: Țe-are fiçorlu, di-ți
 15 intră ahîț tu dinți? ți stepsu ți-are faptă?

— Nu-l voi! ahîț scîià z-grească mul'area.

Tricură așî cu aistă îngrîie toamna pîn ti Paști. N-Grai-
 lu-Mari, cîndo tută lumea z-duþe la biseàrică, si ndreapse
 ta z-ducă ş-fiçorlu.

20 Nearcă-sa îl cl'imă şi-l' dîse:

— Avđî-me, h'il'ū di cîne faptu! s-nu şedî multă oară la
 biseàrică, ma s-(v)inî cît cama troară, că cavăi di tine, cara
 s-amîîl.

— G'ine, dîse fiçorlu, va z-(v)in.

25 Si duse fiçorlu la biseàrică şî şidū ningă tată-su, ca di
 tòtîină. Ma no-amîină multu şî s-turnă agoña a casă. Cîndo
 amirălu inşî ş-nîs di la biseàrică, lu ntribă fiçorlu:

— Că-þe fuđîşî ahîț agoña?

Nearca, ni ună ni altă, arsare şî greaşce;

30 — Ta s-me-acată mine, am ti ți!

Amirălu, cîndo avđî aiste zboară, s-feaþe foc di inate. Nîs
 li pistipsî ş-nu s-minduî, că tute irà înțăpături de-a mul'ari-
 saî, ta s-lu k'ară fiçorlu.

— Ți vreî s-l'i faþim, dîse nîs amul'ari-saî?

35 Alasă-me mine, că lu-ndreg ioū cum lipseasce.

Cl'imă apoea îndòl huzmik'ări ş-lî dîse:

— S-lu loați aistu fičôr și s-lu duțeti tu munte și s-lu vătă-mați ș-ca semnu si-ni aduțeti ocl'il'.

Îl loară oâmiñl'i și-l duseră tu munte, ta s-lu tal'e. Ma fičorlu lă se arcă la čicoare și-l' pălăcârși cu lăcriñle tu ocl'i, că s-lo-alasă z-bîneață, că bana-l dulce. Huzmik'arl'i 5 atumțea îl niluiră și nu-l tăl'ară, ma, ta s-nu l'i ncače mul'a-rea amirăluī, l'i scoăsiră mași ocl'il' și lo-alășară aclò.

Fičorlu, armăs singur tu munte, nu șciă cîtră iu z-ducă ș-cîtră iu s-acăță. Nu-l' si videă. Vîrnă nu se avdă s-treacă pe-aclò ta s-lo-ağută. Șiđeă improstu ș-acîță ta să-și plîngă 10 hala. Plîmse-plîmse pînă cădù îm-pade lișinăt j-durñl sum un arbure.

Dua alantă el cu tahminea acăță simnă pit munte, nacă da di vîrnă hoară i di țivă oamiñl. Alăgă ași pit munte multe dîle. Pine no-aveă, te-ațea si nviță s-pască și să s-hăr- 15 nească cu ergusle ți crișcă pit livădî ș-cu frîndîle di pi arburl.

Ași tricù fičorulu ca vîrnă mes tu munte. Pînă ma năpòl, cu imnarea, ağumse la nă hoară. Oâmiñl'i din hoară, cara-l viđură ahtare tinir mușăt ș-orbu, multu lî si jilî inima. Il 20 loară și-l duseră s-treacă ună seară la casa unui oarfăn.

Fičorlu, dupu ți z-duse, zburî cu oârfinlu ta s-alagă dol'i deadùn s-țeară și să s-hărnească. Ași feățiră ș-acățară s-imnă hoară di hoară pînă ağumsiră tu văsilia a tată-suī a orbuluī. Ma tora nu vasilipseă tată-su. Nis di cîndo aveă 25 ascultată mul'ari-sa și aveă alăsată ta s-lu k'ară fičorlu, vîră ambăreață nu aveă, ma tute lûcârle anăpuda, il' si duțea.

Di tute părțile alanți amirădî lo-aveă bătută ș-l'-aveă loată amirăril'a.

Fičorlu ațel orbul, iu z-duțea di casă-casă, dîțea a tutulòr: 30

— Carl va amirălu s-o amintă amirăril'a, s-mi l'a mine, s-ni adară ună cruce de-amălamă ș-ună flămbură tută di hrisafe.

Di un de-alantu ağungu zboărăle pînă tu ureacl'a amirăluī.

Aistu s-niră, ți turlie. Ma cum dîțe un graiū armăs di la aușatic: omlu cîndo cade to-amare, se-acăță și dî-un șarpe. 35 Ași feațe tora ș-amirălu tu strimtura iu s-află.

L'-adră dicara a orbuluī, fîră ca si șcibă, că ațel orbu easte h'il-su, ună cruce de-amălamă ș-ună flămbură di hrisafe și-l băgă nintea ask'èril'eī.

Fiçorlu z-duse la oaste ş-ninte ta s-acatǎ pòlimlu, să z-batǎ, si ncl'ină la Dumniǎǎ şi-l pǎlăcǎrsi, ta s-l'-aǟutǎ. Dumniǎǎ lo-ascultǎ, cǎ aistu fiçor erǎ multu bun şi ndreptu şi aşi tuşi duşmanl'i a tatǎ-sui furǎ bătùşi şi amirǎlu putù si-şi
5 l'a earǎ amirǎril'a.

Cîndo viǟù çudia aistǎ amirǎlu, şi nu se-aştiptǎ, nişi si nvisǎ, il cl'imǎ fiçorlu la pǎlatea lui şi-l' dîse:

— Şi vrei s-şǎ daş te-ahtare buneatǎ şi-ni fişesi?

— Şivǎ nu voi, dîse fiçorlu, maşi z-ved amirǎroaņa nǎ oarǎ.
10 U cl'imǎ amirǎlu amirǎroaņa ş-o-aduse di ninte a fiçorlui. Mea cît vine ş-un foc inşi dit ocl'il' a òrbului ş-ca vîrnǎ sfulgu tricù tu ocl'il' amirǎroaņil'eî ş-aistǎ urg'i dîunǎoarǎ.

Fiçorlu, dupǎ aistǎ, nu şidù multu la pǎlate, ma fuşi tu munte ş aclò ningǎ un şopot z-virsǎ ş-avisì.

15 Dit oàsile a lui inşi un mer ş-aestu mer z-duse tut to amare. Amarea s-feaşe ca untulemnu ş-arîspîndeǎ unǎ anùrizmǎ multu muşatǎ. Tuşi s-çudiseǎ, şi va s-h'ibǎ aistǎ. Atumşea s-adunǎ şapte amirǎdî ta z-veadǎ d-lu vineǎ aistǎ anùrizmǎ. Caftǎ-caftǎ tu tute pǎrşile ş-aǟungu tu mùntile
20 aşel. Aclò lo-aflǎ fiçorlu aşel virsǎ ş-avisit. Tuşi se-apleacǎ ş-başi oàsile ş-apoea dîc, s-adarǎ un mînǎstir tu loclu aşel.

G'ine ma nu s-acǎk'iseǎ, cai di şaptil' amirǎdî s-l-o-adarǎ.

Unlu dîşe: «İoş va s-l-o-adǎr», alantu dîşe «İoş». Atumşea nǎ moǎşe, şi şideǎ aclò, z-duşe la amirǎdî ş-lî dîşe:

25 — Nu vǎ ncǎçatî! ma loatî şapte ving'al'e ş-lǎsaş-le unǎ noapte ningǎ lipsan. To-acùî ving'el'ş va s-intrǎ lipsanlu, aşel s-adarǎ mînǎstirlu».

Amirǎdîl'i o-aflarǎ n-cale mintea moaşil'eî ş-te-aşea adùsirǎ, ningǎ lipsan şapte ving'al'e şi le-alǎsarǎ aclò unǎ noapte.
30 Tah'inǎ, cîndo z-duc s-li veadǎ, lipsanlu aveǎ intratǎ tu ving'el'lu a tatǎ-sui.

Atumşea aistu acǎk'isì, cǎ aşel orbu şi lo-aveǎ aǟutatǎ tu polim ş-te-aveǎ avisitǎ aclò, irǎ h'il'-su. El plîmse şi z-dirinǎ di plîngu multu, cǎ-te s-aibǎ ascultatǎ mul'are-sa, ma n-cot
35 irǎ tora.

Ti adùşire-aminte adrǎ apoea aclò un mînǎstir mare ş-muşǎt, şi nicǎ aşi tutǎ qua easte împrustu.

(Spus de K'ia Mişicu, 40 anî, Cruşova 1895, şi comunicat de d-l N. Başaria.)

26. Feata ș-aslan'l'i.

Erà ți nu șî-erà.

Erà unoară un vîsil'è multu avût, avût aruptu.

Mul'are-sa l'-aveà moartă di multu. El aveà mașî ună feată multu mușată. 5

Ună quă vîsil'elu duse se-avină nîscîndî furî, ți tut ma-l' cîlcă vîsilia și vătămă oamiîl. Acăță vîră patruđăți di nîșî și l'i ncl'ise tuți tu ună udae dit pâlătea lui. A feătîl'eî nu-l' spuse, că acăță furî, ma-l' dîse mașî s-nu intră tu udaeă țe.

Treățe nă quă dao, și a feătîl'eî nu-l' arăvdă înima pînă 10 s-nu veadă țe are n-cl'isă tată-su tu udaeă, iu nu o-alăsă s-intră.

Te-ațeà ună quă l'a cl'aea ș-u dișcl'ide. Il' si păreà a l'eî, ca va z-veadă cari-ște țe mușutèți, cîndu ți z-veadă? patru-đăți di furî ni-lați neaspilăți di ti loa data. Di frică feata lo 15 ună apală și se-alină sti ușe. Furl'i nu u viđură feata, că atumțea durnă tuți.

Un di nîșî, după țe z-diștiptă, z-duse la ușe, ca z-veadă, cari aveagl'e. Cîndu viđu, că nu-l' vîr ș-că ușa-l' dișcl'isă, lă gri ș-alintòr, ca să scoală și s-fugă. 20

Tuți si sculară ș-ah'urh'iră s-fugă un cîte un. Ma cît loa s-easă și feata di stri ușe trădeà apala și hîrșt! lă tăl'à ca- plu a furlor.

Ași tricură 39 și feata l'-tăl'è tuți. Aveà armasă mașî că- pitanlu. Ma napòî tricù ș-el și feata trapse apala ș-pri nîs, 25 ma nu putù si-l l'a g'ine și-l pliguî puțin pri frînte. Căpi- tanlu u viđu, s-turnă cîtră nîsă și-l' dîse:

— A! ca s-nu ti vătămarim! ș-fuđî.

Tricù di atumțea zămane multă. Feata lo-aveà agîrșită că- pitanlu și zboărăle, ți-l' aveà dîsă. 30

Ună quă, cîndu niți nu-l' trițeà prit minte a feătîl'eî, vine la tată-su căpitanlu, adrăt cu strane mușate și hrisusite, di nu puteài s-lu cunoști iuvașuva. Intră tu pâlăte, trapse în- dreptu la amirălu și-l' dîse:

— Eū h'iū un om multu avût, di nu știū niți cîtă aveare am 35 Hiū dit ațel loc (și spuse numa loclui). Vin s-ți caftu h'il'e- ta nveastă.

Amirălu niți ună, niți doauă, după țe ntribă ș-feata ș-află că va, dîse, că l'-u da.

Ȑua lantă s-feațe numta amirărească la amirălu și cara s-biți, căpitanlu ș-lo niveasta și nk'isiră dol'i pri cale, taha
5 z-ducă la casa gônulu. Amirălu il' pitricù, pînă iu-l' pitricù, și s-turnă a casă-l'.

Cît armăsiră singurî căpitanlu cu h'il'a amirălu, căpitanlu s-turnă și-l' dîse:

— Mi cunoști carî h'iũ?

10 — Nu! dîse feata.

— E! să ști, că h'iũ căpitanlu țe-nl-me-aveà ncl'isă tată-tu ș-ți-nl mi tãl'ășî pri frîmte. Tora-nl vine ș-ania oara s-ți li discumpăr tute. Te-ațea z-dîc, andreađi-te trã moarte.

Feata nmărmurisi, ma țe s-facă, iu z-ducă, la carî s-caftă
15 ađutôr. Căpitanlu o-acăță ș-u ligă di un ârbure, apoea duse s-adună leamne, tra s-u ardă. Na, că tu oara țeã trec pre-aclò niscînți pãrmăteftî. Ea cît il' viđù lă dîse:

— Dizligați-mi, mea iți z-vreți, va vă daũ.

Pãrmăteftil' u dizligară și fuđiră cu tută nîsă.

20 Nu treațe multu și ea-ți-lu căpitanlu, iu-ți vine cu un stog di leamne de-anùmirea, ma mutreaște ncoa, mutreaște nclo no-are feată tu migdane.

— Bre! își dîse nîs cu mintea, loclu nu u ngl'ită, lipsește s-o-aibă ascăpată vîrnu.

25 S-alină agoňa-agoňa pri un ârbure analtu și de aclò mutreaște anvîrliga, nacă va s-u veadă iuvă, cîndu ea diparte di nîs, viđù pãrmăteftil' cu cîrvanea.

— E, voi, lî strigă nîs, țe oamiñi h'iți, nu viđùt vîrnă feată țe o-aveàm ligată di un ârbure?

30 — Nu, nu! strigară el', noi nu h'im oamiñi țe s-mutrîm sum cale și stră cale.

Pãrmăteftil' u loară feata și u dűsiră tu un cisibă mare. Carî u videă feata ahî't mușată, l'-armîneă mintea trã nîsă. Di un di alantu avde și h'il'lu amirălu și vru s-u veadă ș-nîs,
35 Duse tu casa iu aveà traptă pãrmăteftil', ma cît u viđù ș-nîs l'i intră tu inimă, tre-ațea, ni ună ni altă, ma u căftă nveastă.

— Nu poți s-mi l'ai, il' dîse nîsă, că acșițe un gone nî-are inate ș-va s-ni mică grînlũ, că-l tãl'ăi pri frîmte.

— Mea tr-aestă easte zborlu, il' dîse h'il'lu di amiră? Cît

tre-aestă s-no-ai frică ici. Am ună pălate cu patru paturi. La tute pòrțile ș-la tute ușile aveagl'e niscînți aslan'i, țe-ni ți si zbirlescu per'i n-cap cîndu-l' veđi. Noi va s-șidem tu patlu di nsus și ma-l' ține a ġonilu'i a tău, las vînă.

După aeste grăire, feata nu gri zbor, ma s-mîrtă cu h'il'lu 5 di amiră.

Tricură an'i di atumțea. Bînă g'ine h'il'lu de amiră cu feata. Niși le-avea agîrșită tute ș-mutrea di zefk'a lor. G'ine ma, apa doarme, dușmanlu nu doarme. Căpitanlu nu lo-acăță loclu. S-l'i k'ară feata dintr-ocl'i, s-fațe arșine ma mare? 10 Tr-ațea nîs acăță s-alagă tute lòcurle, ca so-află feata. Ti tih'a lui s-nu alagă multu, vine ș-tu hîsăpălu iu ș-bănă feata. Intreabă un, întreabă alantu, pînă tu sone di tine di mine, nviță, că feata easte la h'il'lu de-amiră.

— Stăi! dîse nîs.

15

Si duse la un favru, ș-adră pênuri mări și un čoc. Cîtu ntunecă g'ine-g'ine, lo pênurle ș-čoclu și z-duse pînă la pălatea amirălu'i. Apoea, agalea, agalea, li plîntă pênurli și s-alină pri pălate, dizvăli čitia și z-dipusi tu udae featil'e'i.

Aestă nîga nu o-avea acățată somnul. Cîndu vidu căpitanlu 20 dinăntea l'e'i, s-aspărè multu și vru si zg'ilească și s-l'i strigă a bărbat-su'i.

— Tați! il' dîse căpitanlu, că ma z-vînă ația, va-l vatăm.

Tăcù ș-feata. Apoea căpitanlu u lo di mînă, ca s-easă dit pălate și s-fugă. Agûmsiră pînă la scară, aclò iu avigl'à 25 aslan'i.

— Aslan'i, aslan'i, lă dîse feata, tră țe vî hrănîm, tra s nu-l măcăți aestu om?

— Țe va nă da'i, griră niși?

— Ea ți va vă daŭ: natlu di ntîni a vostru s-h'ibă. 30

Atumțea aslan'i si sălg'iră pri căpitân, și pînă z-dîți ținți no-armase niți filie di nîs.

Acși ascăpă feata di căpitanlu. După multu-putîn, nîsă armase sârțină și cîndu-l' vine oara z-dizvoacă, feate nă feată Lipseă s-u da a aslan'lor, că acși ș-avù zborlu, ma nîsă le-35 agîrși ațeale zboare.

Criscù feata mare și ambară ș-acăță s-ùrdină la scul'ò. Di cîte orî trițea pri la aslan'i, aești il' dîțea:

— Feată, ȝî-l' a mă-tai s-nă da, ȝe n-are tăxită! ma feata agîrșă totna.

Ună ȝuă aslañl'i il' deădiră bilbiçe. Feata li lo ȝ-le-aduse la mă-sa. Mă-sa u ntribă.

5 — D-ȝu le-aflăși aȝeale bilbiçe?

Atumȝea feata ȝ-aduse aminte di cîte l'-aveă ȝîsă aslañl'i ȝi-l' ȝîse a mă-sai:

— Mamo, aslañl'i-nî ȝîc tută ȝua cîndu trec, s-lă dai, ȝe l-ai tră dare? ȝe lugurie l-ai tră dare?

10 — Ea tine feata mea!

Apoaea u lo ȝ-lă u duse aslañlor. Aești u loară ȝ-u feă-ȝiră mișcături, mișcături pri mărata di feată.

(Cules de la Ioan Nicola Zuchi di Veria, Macedonia.)

27. Fitșorlu ku nelu su limbo.

(Transcris după ortografia aplicată dialectului aromân de d-l Gustav Weigand.)

Eara nō ȝarō un fitșor tse-l pitriku mȝ-sa sȝ akumpȝrō
15 10 parats praș, s-adarō mȝkareă. N-kali fitșorlu astul'é nȝști
fitșori tse trȝdȝea ku k'etrili pri un kȝni:

— Fitșori, fitșori, lȝ dzȝsi nȝs, vȝ dau dzatsi parats nî-l
dats aña kȝnili atsel?

— L'a-l! ul dzȝsiro fitșorl'i ȝi-s loarō dzatsil' parats.

20 El s-turnȝ apoăa a kasȝ ku kȝnili ȝi-l' kȝtȝ a mȝ-sai
altsȝ parats tra s-akumpȝrō praș. Mȝ-sa nu-l vȝryi.

Nȝ alto dzuȝ, tut akși, l'-deadi mȝ-sa dzatsi parats s-akum-
pȝrō untulemnu tra s-aprindȝ kȝndila ȝi el kari aflȝ n kali
trei fitșori, tȝ-astrȝdȝea ku k'etrili z-vatȝmȝ nȝ kȝtuși:

25 — Fitșori, fitșori, lȝ dzȝsi el, vȝ dau dzatsi parats, n-u
dats aña kȝtușa atȝea?

— L'a-u, ul dzȝsiro fitșorl'i ȝi-ș loarō dzatsil' parats.

Nȝ ȝ-adusi kȝtușa akasȝ ȝi mȝ-sa-l' deadi altsȝ parats
s-akumpȝrō untulemnu trȝ kȝndilȝ.

30 Nȝ kaȝi dzuȝ li mutreă g'ini prȝvdȝuli ȝi kȝt fu nîk sȝ-
adȝukă ku nȝsi dzua tutȝ.

Kari kriskȝ ma mari, akȝtsȝ s-l'i-adȝutȝ ȝ-a mȝ-sai ku unȝ
ku alto, kȝ laăa era veduȝ ȝ-nȝ aveă altu aȝarȝ di nȝs.

Nô dzuô mō-sa bûgô s-la n vali ši kari nu aveã leãmni, iel dusi tu pûduri s-fakô, kundu na! iu da di un šarpi tse tsu-neã n-gurô un tserbu ši nu puteã s-lu askapitô kô aveã kôarni. Lailu tserbu, kut ul vidzu, s-turnô ši-l' dzusi:

— Krištine, s-tôl'arij nipurtika aestô, mari bun va-ts fak. 5
Šarpili de-alantô parti sta ši-l' dzutsi:

— Bun om, s-tôl'arij kôarnili a tserbului, aištueã, itsi s-ni kaftsû, si štij kô-ts dau.

Fitšorlu tul'e kôarnili a tserbului tse š-akši š-akši era mortu ši kari lu ngl'itô šarpili ku lišureatso, l'-dzutsi a fitšorlui: 10

— Tora tse-n featsiš aestu bun, tse vrej di la mini?

— Tse štij tini, gri fitšorlu.

— Io dzuk z-yiñ ku mini tu amiruril'a a nõastro, iu tatô-hu easti amiro ši ma va ti ntreabô tatô-hu, tse kaftsû? si-l' dzuts nelu tse-l poartô nus sum limbô; ku-atsel nel, itsi s-kaftsû, 15 pots s-ai.

Lu-adunô fitšorlu dupô aestô n džepi kulak š-ai! tu amiruril'a šerk'ilor. Kut adžumsirô di bugarô tšitšor pri loklu a šerk'ilor ši ndreptu nupurtitsli s-aurnirô pri nus s-lu beã di yiu, kô lô kulkô loklu; g'ini ma tu oaro šuirô šarpili din 20 džepi-l' ši tuti nupurtitsli s-trapsirô nopo. Dupô aestô easi šarpili din džepi-l' ši-l' l'a di lu adutsi la tatô, iu l'-dzutsi, ea š-eã tse vreai pat, kari s-nu-s afla omlu aestu s-tal'i kôarnili a tserbului. Amirolu lu ntribô, tse kaftô? ši el, kum eãra nvitsat, «nelu» dzusi, «tse-l portsû su limbô.» Vru nu vru 25 š-amirolu, skôasi di-l' lu deadi ši-l' urô kali bunô.

Kut s-turnô nus akasô di bûgô nelu su limbô ši dzusi: «s-ni si umplô sinili di fluriñ,» di-unô oarô l'i si umplurô. Ma vidzu nus puteãrea nelui, aštiptô di s-kulkarô tuts, iši tu grûdinô ši dzusi nõ oarô: «Nô pulati sô s-fakô aqãã» ši punô s-ti 30 šuts kutrô ašieã, na-u! pulateã dinuñti-l'. Tutô lumea s-nira, d-iu ahundô puteari nus, ma el nu aspuneã la vurnô.

Kari si nsurô ku nõ h'il'e de-amiro, štij kum suntu mul'erli «va-n aspuñ ši va-n aspuñ, d-iu o-ai ahutô puteari?» ul' muka urekl'ili dzua tutô. Aqa plundzeã, aqa susk'ira, kô taha 35 nu u va burbatu-su, kô kari si u vrea, vrea-l' aspunô š-a l'ei. Vidzu tse nu vidzu lailu burbat, nu putu s-fakô al'umtreã, ši l'-aspusi. Ahut kufta š-mul'ari-sa ši kut l'-aflo oara, l'-furô nelu ši li kuleãšti de-aklo dinaparti de aruu, iu adarô nõ

pulati di dzatsi ori poati ma bunõ de-a burbatu-sui. Burbatu-su s-kreapõ dimineatsa, kundu se-aflõ furõ nel ši furõ mul'ari. Lo-arkõ t-unõ lungõare greauõ, kõ dzutseal: tradzi trut lumea alantõ. Puno atumtsea el singur lõ dũdea puni
 5 ku muna lui a kunilui ku-a kõtusi'ei ši kundu aesti vidzuro kõ yini altu s-lõ arukõ s-muko, ntribarõ : tse ari domnu-su a lor? Huzmik'arlu lõ dzusi, kõ ea š-ea tse putso. Kunili ku kutuša si skoalo atumtsea ši z-duk s-aduko nelu nopoĩ. Nkalikõ kutuša pri kuni ši kum kunili stea s-noato, u triku di
 10 dindi. Aõa kunili stutu naõaro ši kutuša intro tu pulati, iu akutsõ un šoarik.

— Tsii, tsii, buõõ si strigo šoariklu, aksi s-tsũ hũsešti bana, nu mi muko, kõ maš mini ari tato-nũ ši kaftõ-n itsi-ts doari suflitlu.

15 Šoariklu aestu s-h'ibõ h'il'lu amirolui a šoaritslor. «Ma vreĩ s-nu ti muk» ul' dzutsi kutuša, «dõ zbor a šoaritslor s-nĩ aduko nelu di su limba a doamnul'ei dit pulateã aestõ.

E! ore frate, nu trikuro pasprũying'its di-ori ši na iu-l' lu-aduk nelu!

20 L-bago n-guro g'ini-mușat kutuša, n-kalar pri kuni š-ai! tu arũ s-treakõ dinaparti. Kundu adzũmsiro kutro tu meseã arũlui, tse-l' viĩ a kunilui, z-veadõ nelu! Kuti l'-featsi mintioasa di kutuši s-treakõ arũlu si-l' lu aspuno, kõ, s-nu lõ kadõ tsiva tu arũ, nu! š-nu! kunili: i n-lu aspuń, i te-
 25 afundu tu arũ! Makõ vidzu kutuša k-al'umtreã nu s-fatsi, lo si-l' lu aspuno ši kut vru kunili s-lu veadõ, aruk'isuro nelu š-kũdu tu arũ!

— E! l'-featsi kutuša, te-ariseãști tora?

— Kuti z-dzuts tora, lukru tse s-featsi, ma mutreã nakã
 30 putem s-lu aflõm.

Featsi kum featsi kutuša ș-akatșo kopia peștilor.

— Nu mi muko! l'-greãști aestu, ši kaftõ-n itsi vreĩ s-tsũ dau.

— Si štiĩ kõ nu askak' punõ peștil' atõl' nu va-n aduko nelu tse-n kũdu toreã.

35 Tuts peștil' se-anarõ z-veadõ kari lu aflõ, ma vurõ nu aveã hũbari. Kundu s-misurarõ, un lipseã de-aklo. «Atsel va-l aĩbõ» dzũsiro ši, punõ se-askuk', na iu tsũ-l aduk ku nelu.

Kum ul loarõ, trapsiro ndreptu la domnu-lõ, tse niĩga put-sũ s-amũna ši le-aruka petalili. De-atumtsea el dipusi minti

s-nu u fakò nínga nò ɔarò glurimẽa aestò ; Haraɔa tse trapsi, l'i si puru kò-l featsi mò-sa de-adɔarò š-altò nu !

Bunets futsẽa ku saklu pri la tutò lumẽa ši di kuts z-dutsẽa aklo, vurõ nu iša ku munli goali ši kum s-tih'isi s-trek š-io, kari akutsò si-n greaskò : « Toarnò-ti, toarnò-ti, krištine, s-l'ai tsiva trò akasò. — Ma, tse s-l'au, frati, kò noi di tuti avem ? ul' fak. — More, nu dzuk kò nu avets, ma trò fitşori s-lò-adutsi tsiva, kò ti dutsi dit xeane. » Şi-n deadi no tisagò mplinò di tuti pɔamili, ma kum trikuĩ prit hoara kunlor, si surgl'irõ di nò ɔarò ši-n lĩ mukarò tuti ! Ahũti š-tuti. 10

(Spus de bătrina Țal Bacola, Avela, Epir.)

28. K'atra di sum limbă.

Erà Țe nu erà.

Erà un-oară un om oarfăn căpăit. PărinȚil' a lui erà aushi s-nu puteà s-lucreađă. Tută apîndoaha lor earà Mitri. Tră lucrare fiçorlu lucrà, ma de ! ahîntu lă eara tih'a : nu-l' si duȚeà 15 lucrulu tră năinte, s-snîtate. Carĩ viđù s-nîs Țe viđù, că-n cot s-pidipseaște s-agunseaste a casă, Țe s-minduĩ : « Aĩ s-ală-xescu calea, aĩ s-mi min ma nclo tu xeane iuvà, că poate-poate aclò, Țe ştiĩ Țe da Dumniđăũ ! »

Işĩ feaȚe el cruȚea şi-şi se duse oară-bună cu Dumniđăũ 20 năinte.

Ma s-aclò, vîră prucuk'ie mare no-adră. Lucră treĩ anĩ şi pri treĩ anĩ în cap amintă maşĩ treĩ aspri tut-tut. Treĩ, treĩ ! ahîit đise Dumniđăũ ! Şi-l' băgă tu pungă şi trapse a casă să-şi veađă mul'area s-fumeal'a. 25

Imnă, imnă cale multă. Cîndu l'-armase nînga puȚĩ'n pină s-ağungă a casă, viđù nîscînȚi fiçorĩ Țe-aveà ligată un cîne şi vrea s-lu vătămă. A lui il' fu nilă di cîne şi lĩ đise a fiçorlor :

— Cîit căftăȚi z-vă daũ şi s-nu-l vătămăȚi cînile? 30

— Un aspru ! đisiră fiçorl'i.

— Na vă-l ! şi scoase pungă, lă deade asprul, lo cînile şi nk'isi cîtră acasă. Ma, după năȚeâm di oară cale, viđù alȚi fiçorĩ. AeşȚi aveà ligată ună cătuşe şi vrea s-u vătămă.

L'-fu nilă di cătuşe al Mitre. 35

— Aî z-vă daŭ un aspru şi s-nu u vătămăţi, lă dîse el.

— Dă-nă, griră nişi.

Lă deade ş-a lor un aspru ş-u lo cătuşa.

Tu pungă l'-avea armasă maşi un aspru. Ma nişi cu niş
5 nu z-duse a casă, că acşi l'-era înima al Mitre. De-apoea va
s-ţă imnă ş-tih'a, ş-tih'a omului poate acşi-l' era. Ma nclo astăl'è
alţi fîcòrî, ţe-avea acăţată un şarpe şi vrea s-lu vătămă.
Mitre, nilăòs ca tot-na, l-curmă nila ş-di oară estă, lu acum-
pără şi şarpile şi deade şi asprul ţe-l' avea armasă.

10 Cîndu s-apruk'è di hoară, tută lumea isiră s-lo-aşteaptă,
cum i-adetea: Vine Mitre, vine Mitre. De! vinea omul di
xeane dipărtoase: trei ani, nu şică. Ş-acşi! Carî lo-acaţă di
mîna, carî di guşe, carî îl başe tu faţă. Intunică a casă. Bă-
gară la Mitre measa; măcară cu ţe deade Dumniţă ş-apoea
15 mă-sa îl' dîse:

— E! scoate tora h'il'ŭ, z-videm ţe n-aduşişi di lăile di
xeane.

— Adu tisăqle, dîse niş.

L'i le-adûsiră şi Mitre acaţă di scoate prota cînile, apoea
20 cătuşa ş-pîna ma dinăpòî scoate şi şarpile.

— Ea ţe-adûş, dîse niş, şi lî mbăiră ună cîte ună, tute
cîte păţi'!

Cîndu avqîră ş-vidură părinţi' tute aeste di anvîrligalu,
s-feaţiră ca di fărmaç.

25 Nişi măraţl'i lo-aştiptă s-vînă amintat, cu lucre multe ş-Mitre
ţe s-lă-aducă? Cîne, cătuşe şi şarpe! Mare lucru!

Tricură multe dîle de atumţea. Mitre şideă tora a casă
Ţe s-caftă şi ţe s-adară ş-tu pòndile di xeane? Nu veđî, carî
se-avea dusă, avea faptă nă guvă ntro-apă.

30 Cînile, cătuşa şi şarpile bănă la Mitre şi triţea ca fraţi
G'ine ma a şarpiluî îl' vine dorlu să-şi veadă părinţi'. Nu-l
avea vidută di multu. Il' dîse al Mitre, tra s-lu aducă acle
şi s-nu-l' h'ibă frică dip, că va z-veadă mulţi şerk'i, că el
nu va-l' facă vîrnu arău. Ma-l' dimîndă un lucru maşi s-nu
35 agîrşască: si-l' caftă a tată-suî, amirălu priste şerk'i, ţe are
trei căpite, «k'atra di sum limbă».

Aestă k'atră, ma s-u băgăî în gură, sum limbă, iţi s-căftăî
s-făţea tu-oară, tu aţea minută.

Mitre li bagă g'ine tu cornu aeste tute, ş-l'a şarpile şi trađe cu nîs.

Imnară cît imnară, ş-agûmsiră a casă la şarpe. Aclò țe z-veadă? Di tute părțile şerk'i ş-nîpîrtiți şuiră, arsăreă di ti lua Čaşlu di frică. Ma al Mitre nu-l' se-aspăre ocl'ul: ştiă 5 nîs, că nu pate țivă.

Părințil', cîtu-l viđură puil'lu a lor, nu ştiă țe s-cama facă di haraŭă, că nîși lo-aveă tricută di multu tu frînda țilòr țe nu s-toarnă di la lumea lantă.

Il' đisiră al Mitre s-caftă țe-l' doare hrisusita (înimă), că 10 ahtare buneată nu s-discûmpără lişòr cu ună cu doăŭă. Il' đisiră s-caftă groși cu sațl'i ş-cu furtiile, luguriî de-ațeale scûmpile, că va-l' da cu un zbor.

G'ine ma Mitre ştiă țe s-caftă. Mitre nu eră k'irût. Ninga' de-acasă lo-aveă nvițată şarpile: 15

— Voi, gri el, k'atra di sun limbă.

Niți nu li se duțea mintea a şerk'ilor, că Mitre va lă caftă k'atra. Ca s-şuțiră, ca se-amvîrtiră, că lă vîneă greŭ cum s-u da, vrură, nu vrură, s-nu şi calcă zborlu dat, u loară ş-l-u deădiră. 20

U k'ică Mitre n-sin, lă alasă sînătate a şerk'ilor ş-aoă feă-țiră alanți, cîtră a casă. Nă intrată n-casă, o bagă k'atra sun limbă şi đîțe:

— Casa mea să s-facă, tu minuta aastă, nă pälate cama mare c-amirăluî! 25

Niscòs zborlu g'ine din gură şi țe s-ță veadă ocl'il' ? Tu loc di căsica-al Mitre cu čitia nă boe de om, se-anăltă nă pälate di-ți loa ocl'il', cîndu u mutreăi. Tută hoara armase cu gura căscată, cîndu u viđu. Tuți mutreă ca niște k'irùți, s-čudiseă j-đîțeă : 30

— Cum aestu om, acși, di nă oară lo-adră ahtare lucru?

Veade amirălu, ş-nîs acși. Ş-frică ocl'il' şi nu-l' vîneă s-pis-tipsească. Ş-o-aveă, că ocl'il' lo-arîd. Ț-ul acl'amă pri Mitre ş-lu ntreabă :

— Cum adrăși tine, di feațiși ahtare pälate? 35

— Griî un graŭu şi s-feațe, đise Mitre.

— Cum acșițe?

— Ea acși.

— Macă poți tine ahîntu lişòr s-fați un ahtare lucru, pînă

mîne s-nî adârî nă cale aștirnută mașî cu asime di la pâlătea mea pînă la a ta. 'S-puteari s-u fațî aestă, va-ți dau gumităt' di amirăril'e și h'il'e-mea nveastă.

— Lucru țe s-fațe, gri Mitre.

5 Duse a casă, băgă k'atra sum limbă și ună grită: «să-s facă nă cale aștirnută cu asime di la amirălu pînă la mine» și s-feațe.

Cîndu viqû ș-aestă amirălu, nu avû țe s-facă: l'-deade h'il'e-sa nveastă și gumitate de amirăril'e, cum lă fu zborlu.

10 Feățiră nă nuntă dumnească și na-ț-ul Mitre qînire de-amiră. Carî eară ca nîs tora? s-frîndeă, s-frîndeă ca nîs țe nu se-aștiptă la ahtare vaglară. Ma de! că ponda-l' di tih'e lo avină și nu l'-dădeă bană: nu trițeă g'ine cu nveasta. Aestă ș-aveă arcată vrearea pri un arăp și mintea tut aclò l'-imnă.

15 Cum di cum mutreă să ascapă di Mitre și s-ducă la araplu. H'il'e di Evă, țe vreți!

Nă quă țe-l' tîcînî a l'eî! «Aestu d-îu li scoate tute aeste? Năs va s-aibă vîră lugurie, i va-l' agută vîrnu, că dit caplu a luî, nu nî-u va mintea, s-li adară ahtări lucrî »

20 Stătû ș-lu ntribă :

— Nu nî-aspunî, bărbate, cum acșî tine, di fațî ițe țî-tîcî-neaste, ițe țî-treate prit minte? Iu o-aî tine ahîntă puteare?

Mitre nu vru iuvășuvă s-l'-aspună. Ma nîsă di oara țeă, nu-l' dădeă bană și tut îl mîcă: «i va-nî aspunî, i nu s-fațe.» Ca

25 om, s-arîse Mitre și-l' aspuse. De-apoea, carî s-nu ti mistir-vîpsești cu mul'area, cu carî? cu viținamea? Iu s-mindueă el, că țe-l' crueaste mul'area!

Nă noapte, cîndu Mitre eră tu somnul di ntînî, si scoală cățaûa ș-pre-anarga-anarga, l'-u fură al Mitre k'atra di sun

30 limbă. U bagă apoea nîsă n-gură și qîțe:

— Tu minuta aestă s-me-aflu la araplu, dinăparte de amare Dîca ș-fapta: s-află m-brățîle arapluî cățaua.

Si scoală Mitre tah'ină, caftă mul'are, no-are mul'are; caftă k'atră, k'atră nu-î! Țe s-facă? Il' vîneă foc, să s-da di pade

35 s-plăscînească tră glărimea țe feațe. Cîndu mutreaște divarliga, k'irû ș-pâlătea ș-tute bûnile anante. Că mul'area, ună trițeară dinăparte de-amare și qîse, să se-astingă pâlătea-l' și se-aștearse dipri loc.

Măratlu di Mitre, cu tufek'a s-lo-agudeăî, sînde nu cură

di nis, ahîntu nvirinăt şi nfarmăcatu-nċumirăt eară. Țe s-facă? țe s-adară? Aduk'î nîs, că mul'are-sa se-arcă dinăparte de-amare, ma cum s-u treacă? Lișòr-lișòr nu s-trițeà amarea cu ună cu doaŭă.

Tu oara țeă intră tu udae cînile ș-cătușa. El' acată di lu 5
ntreabă ca di diparte, țe pățî di sta acși minduit, canda-l'
măcară àgurlu puł'i?

Mitre lî spune tute, cum il' furară k'atra di sun limbă.

— Nu te-aspare și nu ti nvirină! il' dîsiră nîșî; va nî du-
țem noi, s-l'-u furăm k'atra arapluî. 10

Fug cînile cu cătușa, imnă, trec amarea și aġungu la casa
Arapluî. Aveà ntunicată g'ine di cu tot. Cînile șiđù la poartă
și cătușa si nh'ipse ca nă cătușe n-casă. Cum avigl'à nîsă,
na l' ease năinte un șoaric. Hap! s-h'umuseaște pri nîs ș-lo-
acată. 15

— Nu mi mîcă, gri măratlu di șoaric, că va-țî fac ș-mine
vîră buneată.

— G'ine, dîse cătușa, că te alàs, ma noaptea aastă s-ti duțî
s-furî k'atra di sum limba mul'aril'eî cu care doarme araplu.

Șoàriclu s-ġură, ca va s-ascultă și ca va s-țînă di zbor, 20
mașî s-nu-l mîcă. Șoàriclu duse prota di-șî mul'è coada tu
untulemnu ș-apoea duse di u mul'è tu nă pipiliță cu pipèr
aròș. Țe fațe apoea? Pri agalea-galea, de-abùșala de-abùșala
s-trađe pînă ntră mul'are și cîndu aastă s-află tu somnul
d-intîñî, l'-u nh'ide coada tu nare. Mul'area stărnută și tu 25
stărnutarea țe feațe, l'-ansări k'atra trăș înclò. Aastă vrea
și șoàriclu: O apucă cu gura și fuga la cătușe. Cătușa u bagă
n-ġură și fuđî alaga-alaga la cîne.

O-adunară coada cînile cu cătușa, și imnă-imnă, apiriră
pri buđa de-amare. 30

— Tora, dîse cînile, aî încàlică pri mine și țîne-ŭ k'atra
g'ine n-ġură s-nu-țî cadă tu amare, că ċupuliclu ti mîcă.

Cît aġumsiră ca tu mesea de amare și țe-l' viñe a cînîlî?
s-toarnă cîtră cătușe și-l' fațe:

— Aspune-ŭ s-u ved ș-lo, țe sole di k'atră easte ațeà? 35

— Bre! cum s-o-aspùn, că va nă cadă tu amare?

Țî-aflășî cîne s-aduk'ască. Aestu u ligă tu greaua:

— I nî-o-aspùnî, i te arùc to-amare.

Cum lo s-o-aspună ș-na İu-țî cade k'atra tu amare. Am

tora țe s-facă? Cum si z-ducă a casă fără k'atră? Ma mare arșinea.

Cătușa cama drac tr-ahtări lucre, cum își di-ncoă de-amare
 5 ȳu apa nu eră ahintu adincoasă, cum fațe, cum adară și an-
 5 ăcupă amirălu a pèștilor.

— Amàn! il' dîțe aestu, nu mi mîcă, ascapă-mi, că va-ți
 fac ș-ıoŭ vîrnu bun; ıo h'im amirălu a pèștilor.

— Dimîndă s-nî aducă k'atra di sum limbă și acși se-
 ascàk'.

10 Se-adună peștil' un di un, s-mutrescu, nu o-are vîră. S-mi-
 sură nacă lipsește vîră, ved, că lipseă un țirònú nîcuzàn-
 nîcuzòt. Cîndu-l' grescu ș-aiștùı ntră ma marle, lu ntreabă
 tră k'atră, tră semnu! K'atra nîs s-o-aıbă. Ș-u l'a cătușa și-l'
 da cale a pèsculuı amiră.

15 Fuga-fuga ağımsiră la domnu-su a lor, țe eră lîndit ș-tră-
 țeă di moarte di marea cîrtire a k'àtrăl'eı. Cîndu viğù di
 largu cum alăgà cînile cu cătușa, aduk'ı di nă oară nîs, că-ı
 lucru bun. Și cum ș-u viğù k'atra sum limbă di nă cale s-feațe
 sînătòs.

20 Unășună ș-altă pălățli cu bûnile ș-cu mușutețle tute și tră
 foclu a nveàstil'eı di prota, si nsură cu altă cama bună ș-cama
 mușată h'il'e de-amiră și bînă pînă cîndu muri.

Părămîb șteam,
 Părămîb aspùș,

25 mi turnăı ș-ıo de aclò și v-adùș cîte nă păreac'l'e di pă-
 puță, ma eră aroșe și cum tricùı pri la casa al Toșe, sîl-
 g'iră cînl'i și-nı li mîcară, că ș-o-avură că sun h'icate.

(Cules de la George Badralexi, comuna Călive-Badralexi 1896.)

29. M u t a.

Ți ș-iră, ma nu ș-iră.

30 Iră un-oară un amiră, un-amiroaîne și-șı aveă și un fiçòr
 mare. Ma nclo di pălatea lor șideă ună moașe. Aistă iră multu
 oărfină și cu de-avıa puteă si s-hîrnească. Ma l'-aveă intrată
 draclu, di iră linîvoasă-linîvoasă, ți nu bigă pute mînă pi

lucru. Ți fățeà tută dua : si sculà di-cu-dimneată, h'irbeà vâsi-leac, lu stricurà și apa o-arucà tu k'icute...

Aistă apă arispîndeà ună anûrizmă mușată di muscuvuseà tut loclu de-anvîrliga.

Pi la casa a moàșil'eî trițeà tută dua h'il'lu di-amiră n-ca- 5
lâr și tòtîna l'-anurdeà mușat. Ună oară, dao orî, s-mindueà
ș-nis: Ț-irà s-h'ibă aistă anûrizmă? Ună duă il' dîțe a mo-
àșil'eî:

— Nu-nî spunî, maie, țe-anurzeasce ahîț mușat ningă casa ta?

— Am ți s-anurzească: am ună feată, ți cîte orî s-k'îșe, 10
arispîndeasce aistă anûrizmă.

Li băgă tu minte aiste h'il'lu di amiră și s-turnă a casă.
Pi cale și zburà singur: «ca ți g'ine va s-h'ibă s-am ti
nveastă ahtare feată?»

Z-duțe a casă și-l' dîțe a mă-saî: 15

— Mamo, va s-mi nsor.

— Insoară-te, h'il'û, că tu anî esci, ma caî va s-l'al?

— H'il'a moàșil'eî di ningă noî.

— Uă! fiçòrlu a neû, bati-te dit loc, are nări h'il'a a moà- 20
șil'eî ti g'one ca tine?

Ma cîte z-grea mă-sa, k'irute le-aveà: dîse nîs, că h'il'a
moàșil'eî, h'il'a moàșil'eî armase.

Ți s-fățeà ș-măsa? Ațea-ațea!

Apoàea h'il'lu de-amiră lo un nel, il' lu duse a moàșil'eî 25
și-l' dîse:

— Na aistu nel ti semnu și să scîl, că astă-seară va z-vî-
nim z-bășem niveasta.

— G'ine s-viniți, ma nu pot ta s-u scot feata, că ma s-u
veadă om xen nimărtată, va s-moară dî-unoară.

— E! ma-l așî di moare, dîse h'il'lu de amiră, s-u videm 30
ti numtă.

Apruk'è ș-oara ta s-facă numta. Z-duțe h'il'lu de-amiră și-l'
da tu hăbare a moàșil'eî, că va s-u l'a nveasta...

— G'ine, dîse moașa, ma s-nu u mutrească vîrnu, ca ma
s-u mutrească va s-moară. Voi s-imnâți ninte și ea s-vină 35
după voi.

— Ș-așî s-h'ibă!

Duse tută taîfa amirăluî ta s-u l'a nveasta. Ma moașa no-
aveà ni feată, ni k'ețîrl. Ți s-facă ș-nîsă, s-nu easă cu arșine:

l'a nu mal'ü, lu nveasce tu strane mul'iresci și cu nis in-
k'iseasce după cuseri.

Virnu nu cutidă s-șuță caplu s-mutrească, că moașa l-a-
vea dîsă: ma s-mutrească, nveasta moare.

5 Ağümsiră la un arîu mare. Tricură prota toți cuscărli,
apoea grambolu și-l' vine arada ș-a moășil'eî s-treacă. Aistă
ți fațe? Il' da a mal'luî ună pindeare to arîu ș-apoea acatâ
di zg'ileasce cît putea: Inî si nică feata, inî si nică feata!

Tuți atumtea ș-toarnă caplu, mutrescu nveasta, no-are.
10 Strigă pi un, didea pe-alantu, canda l'i stipseă duñăea. Cum
s-o-află nveasta tora? se arcară tuți to-arîu ș-acătară s-caftă
tu tute părțile s-află nveasta.

După puțină oară scoăsiră nafoară mal'lu, ma iară niși
nu duki'ră, că ațel iră nveasta ș-acătară s-caftă cît ma ahîndă
15 Na! că tu fundul de-arîu s-șadă Mușata-Locluî. Nisă atum-
tea s-k'iptină ș-no-avdă vreava. H'il'lu de-amiră u viđu și-l'
si părû, că ațea iră nveasta luî. S-h'imusi ș-o-arăk'î di pəri
cumu s-k'iptină ș-u scoase nafoară. O-aduse a casă și si
ncurună cu ea h'il'lu de amiră.

20 Mușata-Locluî nu scutea zbor din gură. Il' grea, u ntribă
iți fățea, nisă, graiū nu grea.

— Mută va s-h'ibă nveasta, își dîse cu mintea h'il'lu de-a-
miră.

Ma Mușata-Locluî nu iră mută. A l'eî il' vine mare arău,
25 că-țe s-o-arăk'ască din fundul de-arîu, tamam tu oara cîndu
ș-k'iptină perlu di hrisafe și să ndridea și s-nu o-ascaptă s-bi-
tisească, mea apoea s-u l'a. Aistă nisă nu putea s-o-aravdă.
Te-ațea ș-u băgă s-nu da graiū trei ani di dîle.

A h'il'lu de amiră il' vinea cripare: s-nu-l' zburască nveasta?
30 Ți lae lăeață lo-află? Nu lo-acăță somnul măratlu di om.
Di caŭe duă nis u pălăcărseă ș-u fățea avū, s-l'i grească, s-l'i
spună, ți-l' năirită, țe-are, ți caftă? Ma Mușata-Locluî tățea
tățea dipriună, ca un pescu.

Ună duă bărba-su l'a și-l' dîțe:

35 Alea! - va-nî grești, i va s-te alàs?

Niți un graiū, niți un semnu.

Vru nu vru h'il'lu de amiră o-alasă Muta, că așî-lî dîțea
toți a *Mușatil'eî-a-Locluî* și si nsoară cu altă, no-ahît mu-
șată, ma iră cu gură barim ca tută eta.

Muşata-Locluî u băgară s-şadă tu nă casă di ningă pălate şi nu ş-arcă ocl'il' vîrnu pi nîsă. H'il'lu de-amiră ş-bînă cu nveasta ți-și lo a dao-oara.

Tricû aşi ună stămînă, dao ş-a nveâstil'eî il' vine k'efe ta s-veadă Muta: «Va mi duc nih'am pînă la Muta», dîse nîsă 5 pi peză.

Muşata-Locluî şideă ningă un puţ ş-turţea sirmă. Nu sîi cum feaşe şi-l' cădû prîsinle tu puţ. Ea şi sălg'asce h'irlu di sirmă tu puţ, si spîndură di h'ire, intră tu puţ, l'a apoaea prîsinle şi ease nafoară fără sî-l' si udă niţi k'îpitle di cîcoare. 10

Nveasta li veade tute aiste. Z-duţe n-casă şi-l' li spune tute a soacăr-saî. Apoaea dîşe: Canda ş-îoû nu va s-po s-u fac aistă de! Ea daţi-ni şi aînia sirmă şi prîsine şi s-mi veadă Muta caî escu.

Lo ți-l' lipseă şi z-duţe s-toarcă ş-ea sirmă ningă puţ. 15

Cîndo turţea taha, il' cădû ş-al'eî prîsinle. Feaşe ş-nîsă ca Muta:sălg'î tu puţ h'irlu di sirmă, se-aspinďură di h'ir şi s-arcă tu puţ, ma nîpôi nu putû s-easă di nuntru. Ȑua alantă, cîndo u scoăsîră, iră moartă.

Si nvîră multu h'il'lu de-amiră, cîndo viđû, că-l' k'îrû 20 nveasta şi z-duse eară la Muşata-Locluî şi-l' dîse:

— Un zbor dit gura ta, ta s-nu mi nsor cu altă, s-ti l'aû pi tine, ma Muşata locluî niţi ȓa! nu făţea.

Ascriptă s-treacă treîl'i aîl.

Ȑi s-facă şi h'il'lu de-amiră, o alăsă aclò, iu ş-iră şi si 25 nsură cu altă. Trea îndao ȓile, ți-l' vîne ş-aiscêl înveaste dorlu, ta s-u veadă ş-nîsă Muta, cum il' dîţea a Muşatil'eî-a-Locluî.

— Nu h'il'a-mea, il' dîse soacăr-sa, nu ti du la nîsă, că, caî da di ea, nu pate g'ine. 30

— Nu, că va mi duc; nu escu di glările ta s-me-arîdă Muta.

Z-duse ş-o-află Muşata-Locluî a casă. S-aveă apruk'ată a prînduluî şi ȓînû şi nveasta ta z-veadă, ca ȓi mîcare va l'-adară Muta. Aistă lo tiganea, u bîgă pi foc, u umplû cu untulemnu, lo-arse g'ine, apoaea h'ipse ȓaȓle mîî tu un- 35 tulemnu şi dîse:

— Ȑaţe ȓeădite, ȓaţe pesći şi dî-un-oară tu tigane îşîră ȓaţe pesći bunî şi nostîîl di ti loă haraûa s-l'i veȓl.

Il' băgă Muşata-Locluî pi measă. Ş-măcară, di s-călîră cu

niveasta a h'il'lu de amiră. Aistă armase ca tulă, cîndo viđù ahtare čudie: ți s-h'ibă, di ičl ți vă să scoți pesči, mare lucru!

Z-duse a casă și-l' spuse ș-a soacăr-sa. G'ine ma ergul
5 nu o-alăsă s-șeadă arihate.

— E! își dîse nîsă, că-țe taha mine nu va s-pot s-fac ca Muta?

Lo apoea ș-nîsă ună tigană, băgă untulemnu, lo-arse, și nh'ipse deăditle ș-dîse cum aveà avđită: «Dațe deădite, dațe
10 pesči», ma ți pesči? İl' upuriră mînle ș-armase moartă tu ațeà minută.

— Z-duse ș-aistă, dîse și susk'iră dit h'icate h'il'lu de amiră, cîndo nviță știrea țeà uruta, că-l' murì înveasta. İl'î vîneà k'iamete, ți-l lăeața ți lo-aveà aflată.

15 — Va mi duc nica un-oară la Muta, ș-dîse el, vah' va z-da Dumniđă di va z-grească.

Vîne, il' dîțe cu bunlu, il' dîțe cu arăulu: tute din cot, Muta ca mută iră.

— Nu nî-armîne altă, mintuî h'il'lu di amiră, după țe viđù
20 ahîte ș-ahîte: aî s-me-ascundu ună seară la Muta și s-ved, n-casă-l' nu zburăște nîsă cu vîrnu?

Se-ascumse pi tăvane. Șidù aclò, avigl'è pînă nađă-nopti și graîu dit gura ali Muți nu inșă. Tu tută casa, suflit di om nu se-află. Cîndo di nă oară avde vreavă mare: bum-
25 buniđări, ascăpirări, di ți si sculă perlu din cap di frică. A h'il'lu di-amiră l'i se-adună inimă cît un puric, di l'-iră frică și s-adil'e. Cum șideà nîs ași, di-un-oară casa ali Mușate-a-Locluî s-luîină ș-lumbrusi ma multu di đua. Ș-arucă ocl'il' h'il'lu de-amiră, cîndo caî aveà vinită: *Luna*, mă-sa li
30 Mușate-a-Locluî, *Soarle*, tată-su și *Steălile*, frațl'i și surăr'l'e a l'eî.

Tute aiste ș-u bășară tu frîmte Mușata-Locluî, zburîră ș-apoea z-băgară z-doarmă.

L'-acăță somnul tuți, mași ună steao nîcă nu ș-aveà somnu
35 și ta s-l'i treacă oara, acăță si zburască cu Mușata-Locluî. Di pi tăvane h'il'lu de-amiră čulî cu ureacl'a și avđî. Steaoa țeà nîcă l'-dîțeà ali Mușată-a-Locluî.

— Ți om va s-esči tine? Ți inimă di k'atră va s-aî? Ahît

nu Ț-u nîlă de aȚel mărăt di h'il'ŭ de-amiră, Ți moare ș-k'are ti tine? Că-Țe nu-l' gresci, că-Țe nu l'i zburăsçi?

— Trei anî, gri Mușata-Locluî, trei anî cu gura nu va-l' grescu, că voi s-nî scot ahtea, că-Țe nîs s-me-arăk'ască tamam tu oara, cîndo mi k'iptinăm și mi ndriȚeâm și s-nu 5 me-așcaptă s-mi bitisescu. Mea cara va s-l'i zburăsescu, ma ninte, s-mi sprigură pi Luna — dadă-mea, pi soarle — tată-nîu ș-pi steale — surărle a meale ș-așî va-l' daŭ zbor din gură.

Le-avȚî' tute h'il'lu de amiră, s-umplù di harao, că află cum Ț-u facă Muta si zburască. Alantă Țuă, nica di dim-10 neaȚă z-duse nîs la Muta și acăȚă iară ca di ma ninte:

— Grea-nî, lea scumpă, grea-nî!

Muta cum și sçiă.

— A lea grea-nî, așî s-Țî-aî Luna, mă-ta, Soarle, tată-tu și Steălile, surărle atale! 15

— Cum, gri dîunoară Mușata-Locluî, d-ŭ ni sçiî tine, carî sun părinȚil' a nei?

— E! il' Țîse h'il'lu de-amiră, vrearea și dorlu dit inimă Ți nu fac?

Ș-apoaȚa l'i spuse cum s-ascumse seara pi tîvane la hîsă 20 cum viȚù Luna, Soarle, Steălile, cum ascultă ș-avȚî, cîndo zbură cu sor-sa Țea ma nica ș-tute alante.

Mușata-Locluî il l'irtă, il lo eară ti bărbăt ș-di minuta Țea binară nă bană, cum nu se-aspune cu cundil'lu ș-cu gura.

(De la Pașca-al Nisca (18 anî) 1895, prin D-l BaȚaria, Crușova, Macedonia.)

30. Feata Țea cu minte.

25

Tu aȚeă etă bînă un amiră cu mul'ere-sa.

Nîșî aveă mașî un fiȚdr. După multu puȚîn murî amiră-roaȚa, așî că amirălu si nsură a daoȚa oară. Cu a daoȚa mulere nîs amintă ună feată. Feata, după Ți criscù puȚîn, s-duȚeă 30 la sculie de-adùn cu frate-su, ma ea eră multu disȚiptată și nviȚă cama g'ine di fiȚorlu.

Amirălu ș-aveă arcată vrearea ma multu pri fiȚdr, și iȚi z-ȚiȚeă aistù, zborlu dao nu-l' si făȚeă.

Ună Țuă fiȚorlu vru z-ducă avinare. Tată-su il' deade 35 12 pășăȚî z-ducă cu nîs. Agùmsiră la nă pădure și s-arîspîn-

diră în tute părțile. Nu tricù multu puțin și inși un l'èpure
Toți s-h'umusiră s-lo-acață, ma l'èpurle tricù pit nòlgica di
niși și ascăpă.

S-lo fičorlu după nîs. Fuđi l'èpurle, fuđi fičorlu, ținù ași
5 treî dîle. Pînă apoea l'èpurle s-ascumse tu un loc, ași că fi-
čorlu nu putù s-l'-află torlu. Cum erà curmăt multu, șiđù
ningă un puț ca z-discurmă și z-beà puțină apă. Nica niși-
đută g'ine m-pade și ea iu vîne h'il'a amirăluî dit loclu ațel,
de-adùn cu multă oaste.

10 — Ți cațî ația, d-îu vîni și caî eșci? il' dîse nîsă.

— Mi k'irùî avinîndaluî; eű escu fičorlu amirăluî di ningă
voî; ti pălăcărsescu : dă-nî nîscînți oamiî, ta s-me-aducă acasă
la tată-nu.

Atumțea feata scoase din ġepe ună mîndilă albă, ligă tu
15 nîsă treî simință di bumbăc ș-treî gărnuță di cafee ș-l'-u
deade a fičorluî dîcî'ndaluî :

— Na aiste ti adùțire aminte, ca să sċiî că ș-mine escu
h'il'a amirăluî dit loclu aistu.

Apoea l'-deade nîscînți oamiî și-l pitricù la tată-su. Tată-su
20 nu sċià ți s-cama facă di harao, cîndo viđù fičorlu turnăt
că nîs lo-aveà k'irùt tră tòtîna. Di harao feațe un uspèț. La
uspèț acl'imă tuți cama mărli oamiî dit loclu a luî.

Sor-sa lu ntribă frate-su :

— Nu-ți deade, țivà ația feata ța ?

25 — Inî deade, dîse nîs, ună mîndilă albă, ma nu sċiű ți ari
ligată nuntru.

Năsă l'-u căftă mîndila, u disfeațe și viđù treile siminți
di bumbăc și treile gărnuță di cafee.

— Sċiî ti ți ți-li deade aiste, gri nîsă a frate-suî ?

30 — Nu ! dîse fičorlu.

— S-ță spun ioű : carî z-vreî s-u l'aî înveastă, a hoărăl'eî
îu șade, il' dîc « Simința-di-Bumbăc » și casa l'eî se-află ningă
grădina cu cafee. Ma ea ți s-fați tine, ca s-ti acăk'isesċi cu
nîsă : s-ță umpli ġèpurle di flurîe și s-ti duți la gărdina cu
35 cafee. Șeđi cît va s-șeđi nafoară fără z-dîți țivà și tu fugă
dă-l' ațilùî ți aveagl'e gărdina ună mănata di flurîi.

Z-duse fičorlu la gărdina ța și feațe ca cum il' dîse sor-sa
Ași feațe ș-alantă quă. A trea-dî sor-sa il' dîse :

— S-l'i dîți a domnu-sui a gîrdinăl'eî cu cafee s-ti ducă la gîrdina amirăluî.

Cîndo va z-vîni la poartă, va lî dai ațilòr ți aveagl'e aclò cîte nă mănătă di flurîi. Intră nuntru priimnă-te și iți va z-veđi, s-nu spunî. 5

Fićorlu duse la gîrdina amirăluî, s-priimnă cîtu s-priimnă, apoea lo-acăță somnul și durîi.

Feata amirăluî z-dipuse tu gîrdină și ma-l află iu durîa, l-umplù gèpurle di cufete.

Fićorlu, după ți z-disćiptă, z-duse a casă. 10

Sor-sa lu ntribă :

— Ți viđùși ?

— Țivă, dîse fićorlu.

— Aî durîită, cara, ma veđi-te n-gepe.

Fićorlu băgă mîna n-gepe și viđù, că le-avea gèpurle pline 15 di cufete.

— Sćii ti ți-ți li deade aiste, gri feata ?

— Nu !

— Ți li deade, că ningă esći cu mintea nicoaptă și că lip-seasce, cîndo s-ti duți altă oară, s-țā l'aî cufete ca s-mîți și 20 s-nu te-acată somnul.

Fićorlu s-aruşună puțin, ma feațe cum lu nviță sor-sa și ași, de-aistă oară nu durîi.

Atumțea feata di amiră inși tu firidă și virsă un misûr albu di apă. Fićorlu viđù aistă și-l' spuse a sor-saî. 25

— Tora-l' dîse aistă, s-ti duți la birberlu, s-ti lai g'ine-g'ine, și ași s-nerđi eara tu gîrdină.

Nis feațe tute pîna di ună, cum lu nviță sor-sa ța dișci ptata. După ți s-priimnă, cîtu s-priimnă prit gîrdină, h'il'a amirăluî inși la firidă, u disfeate și u ncl'ise nao orî și dā-30 țile o-alăsă dișcl'isă.

L'i spuse diznòu a sor-saî aistă și ea lu nviță :

— Bag-u g'ine tu cornu. Di aistă oară s-nerđi tu pălatea amirăluî. Aclò are dāte udățî. Nao va-l' dișcl'îdî și va l'i ncl'îdî și mași dāțile va-l dișcl'îdî și va lo-alășî dișcl'is. 35

Fićorlu duse la pălate și feațe cum lu nviță sor-sa : dișcl'ise și lu ncl'ise ș-pi aistu. Tu ațel udă erā h'il'a di amiră, iu durîa pri pat. Fićorlu intră nuntru și z-băgă ningă nîsă. Nu tricù multă oară și na iu-ți vîne un huzmik'ār țivă a fea-

til'eî. Aistu s-čudusi multu, cîndo viđù uşa ncl'isă, că vîrnă-oară nu u ncl'ideă. Alagă şi-l' spune amirăluî. Amirălu îl pitricù a daoă oară ca z-veadă, nacă easte vîrnă om nuntru ncl'is. Huzmik'arlu dişcl'ise uşa şi viđù om xen, ma nu aleapse
 5 g'ine, fure că-î bărbăt i fure că-î mul'are, că eră g'ine anvîlişi tu čergă. Aşi dicara, fără si sčibă, il' đîte amirăluî, că tu udaeă h'il'ă-saî eră un ģone.

Cîndo amirălu avđî' ahtări graie, s-năiri şi deade dimîndăčune, ca s-l'i l'a, s-l'-arucă tu zăndane. Ţi-l' loară şi Ţi-l'
 10 arcară dicara tu zăndane.

Asčiptă eară sor-sa a fičorluî, ca z-ŵină frate-su a casă, nu-l are z-ŵină!

— Nu va s-cură lucru bun, mindui nîsă ; om lu aistu Ţi nu vine, nu va s-h'ibă bun, di amînă ahît. Nacă are faptă viră
 15 glărime ?

Şi ni ună, ni altă, l'a un trastu, bagă nuntru ună precl'e di strane de-a l'eî, lu umpli trastul prisupră cu flurîi şi alaga după frate-su. Imnă-imnă şi aĝunde la amirălu, iu eră frate-su ncl'is. Lă deade aŵilòr Ţi avigl'à la zăndane câte ună ma-
 20 nată di flurîi şi u alăsară di intră nuntru. Lo-află acłò pi frate-su ca laîl'i şi ca corg'il'.

— Viñŵ s-te-ascăp, il' đise ea, na! bagă strănile a meale ş-fuđi de aoaŵe. Nu ti cîrteasče vîrnu, că va lă si pară, că escu mine. Eŵ va s-intru tu zăndane tu loclu a tăŵ şi nu
 25 te-aspere, că nu şed multu.

Şi aşi feaŵiră. Ş-băĝă fičorlu strănile a sor-saî, tricù pri la avigl'itòr, fără ca s-lu cunoască şi s-lu duk'ască şi aoă fac soŵl'i, cîtu z-viđù di poartă nafoară.

Sor-sa, după Ţi fuđi frate-su, l'a şi scrie nă carte cîtră amirălu, că Ţi-î aistă, Ţi-nî faŵi tine. Io viñŵ aoaŵe, ca s-mi ved
 30 cu h'il'e-ta ş-tine mi loaşi ş-mi plăscînîşi tu zîndane?

Cîndo aleapse amirălu cartea il' pālî peana. Dîunoară acaŵă huzmisk'arlu, Ţi taha nu viđù g'ine, şi-l' tal'e caplu. Li scoase apoea daole ş-li pālăcărseasče s-lu l'artă, că a luî l'i spŵ-
 35 siră, că eră un ģone. Ţi vreŵi tora căftăŵi şi va vă daŵ.

Nîse l'-căftară s-easă a priimnare sîngure. Cît inşiră dit pālăte, trăpsiră ndreptu la tată-su a fičorluî. Aoă apoea si ncurună feata di amiră cu fičorlu şi trăpsiră nă bană ca di amirăŵi Ţi eră.

(Spus de Constantina Mişicu, Cruşova.)

31. Treil'i mincunòșî.

Earà țe nu ș-earà.

Earà nă oară doî oamiñî: unlu dit un loc ș-alantu dit altu.

Unlu Mit, alantu Pit cu numa. Ș-amijdol'i mincunòșî-min-
cunòșî, de-arupeà loclu di mincunî. 5

Nă quă Mitlu băgă na furtie di băliqî și mașî prisupră
cît-cît trapse nă mîină di țeară, s-ambară taha, că are ncăr-
cată țeară, ma nu băliqî. Și aî s-u vindă m-păzare!

Pitlu, ș-nîs, ncarcă nă furtie di pal'e și mașî pri-supră vîră
mîină l'-băgă sirmă, cu mintea s-u k'ică a vîrnûî îm păzare 10
furtia tră sirmă.

Calea-calea, îu s-l'i scoată draclu, să se-astal'e dol'i.

Di zbor-zbor, si ntreabă țe-aû băgată? Mitlu dîțe: țeară.
Pitlu: sirmă.

Țe-șî dîc el' cu mintea? — «S-putearim s-l'-u ncarcu furtia 15
cu trambă?»

Nu treațe nîscîntă oară și-l' fați Mitlu al Pit:

— A laî oaspe, nu țî-da di mîină s-fațim trambă: țeara
tră sirmă? nu tr-altă, ma clo îu mi duc îo treațe cama sirma
di țeară. 20

Alantu, țe ahîț aștiptă cu gura hăscată, dîțe:

— Lucru țe s-fațe! ș-îo, aclò îu mi duc, ma multă trea-
țire are țeara.

Ahintu ș-tramba s-feațe.

Cum încârcară și z-dispîrțiră, carî di carî s-avină cama 25
multu, s-nu țivă di z-discoăpiră un alantu. După țe avinară
nîscîndă oară, Pitlu țe s-mintui? — Nu mutrescu z-ved, țeară
easte, i s-nu-ñî trapse vîră mincună?

Cîndu breaște țe să-l' veadă ocl'il'? Băliqî di vacă!

— N-o-adră, dîse el. Io canim îl' ded pâl'ile țe li mică 30
gumarlu, am băliqle nu li mică niți porțil'.

Fug-alaga s-toarnă și țî lo-ağunde.

— A Mite, Mite, me-arîsișî! nu știăm s-h'îî ahintu mincun-
nòs; s-fațe aestă: băliqî tră țeară?

— Scoate căcua s-me-agudești, oaspe; îo mincunòs ș-tine 35
pseftu. Am nu ti ntreb: cum te arîș? Pal'e-ñî deadișî, băliqî
îî ded!

— Va dîcă aduk'îşî ş-tine; atumţea: ş-tine ahtare ş-îo ahtare, nî faţim soţî?

— Nă faţim? — Nă faţim.

Apoea ş-amijdol'i, după ţe vindură furtiile, ş-alăsară gu-
5 marl'i a casă ş-aî! l'-u deădiră prit hoare s-facă mincûnî.

Nă quă ntunicară tu nă hoară. Un om ş-feaţe di inimă
şi-l' apreadună la el a casă şi-l' ţînû pri ţină. După ţe ţinară
g'ine-muşăt. Pitlu anđărî lucăniţ'l'i spinđurăţî, buńî tră cu-
nare. Feaţe că ş-arucă ocl'il' nafoară, z-veadă ţerlu cumu-
10 şi dîţe: «A! ţe niđrî groşî s-leăgăná astă-seară!»

Soţu-su aduk'î, îu bate Pitlu şi, ni lo ni alăsă di nă oară
ş-l'-u turnă:

— Ţe s niorl'i aeşî? Scoală di cu noapte un vimtu şi-l'
arneaşte, di ţî-l cură ţerlu sirîn-lăgară.

15 Pitlu cîndu dîţea: niđrî, aduk'ă: lucaniţi, ş-Mitlu l'-dădea
s-aduk'ască, că ţe ş-u mîcă pînea nîs, carî s nu poată să-l'
cună.

Doamna căsil'eî ştea, că nafoară ţerlu-î sirîn ş-nu putea
s-l'a di viş, ţe cură. Treaţe tu udălu di didinde şi-l' dîţe a
20 bărbatu suî:

— Si ştiî, că aeşî oaspiţi va s-h'ibă glarî; că ea ş-ea ţe
glărîńî grescu. Bărbatu-su aduk'î toară ţe cură aoă:

— Mul'are, ş-o-aũ tu minte s-nă-l' agudească lucăniţ'l'i, ma
adună-l' cama gońia.

25 Mul'area nu k'are k'îrolu, ma l'a un sac şi l'-adună pîr
di un şi-l băgă saclu tu udălu di didinde. Mitlu nu-l' ascăpă
dintr-ocl'i saclu; si scoală náđă-noptî, ş-cîlcînda pri ûngl'il
di čoare, umflă saclu şi l'a-l' fumlu prit poartă afoară.

Domnu-su a căsil'eî tut ca ş-o aveă mintea la saclu cu lu-
30 caniţi şi nu-l acăţă somnul, si ma cît z-diştiptă ahuleă z-veadă
s-easte-că-î saclu la loc. Cîndu ahuleaşte di calea aestă, no
are sac! Caftă oaspiţi, lă află fumlu!

— Ţăruh'le, mul'are, că duse saclu!

Să ncalţă şi apală se-alasă dipu mincunoş'l'i.

35 Aoă l'-are, aclò l'-are, cum luţea luna nafoară di ş-parălu
s-ţă cădea, lo-aflăi, l'-ağumse t-un adil'atic. Să se-aproak'e s-l'
caftă saclu, l'-eră ca frică, s-nu mîcă vîră şcop. Tră tih'
luî, unlu di nîşî armase să-şî facă apa. Atumţea z-duţe dină
pòî l-aţel cu saclu şi-l' dîţe:

-- Dă, s-lu portu ș-o năteamă.

Aestu ș-o-avea, că-i soțu-su și l-lu deadi și-ș mutri calea năinte.

Saclu di anùmirea domnu-su ș-aòà te-am citră acasă am-păturlea.

5

Cîndu vine Pitlu veade, că Mitlu-i fără sac.

— Iu lo-ai saclu, lu ntreabă?

— Cum iu lo-am? Nu lo-ai tine?

Dol'i ș-o-avea, că-ș gucară hunerea un-alantu.

— Bre! torea nu ți-ul ded ațea, dîte Mitlu?

10

— Nu! dîte Pitlu.

— Si ștîl, că nă lo-are loată domnu-su.

Niți ună, niți doață și si streăsiră dipu nis. Fuga-fuga l'-astal'e calea prit nă călișoară, l'-intră n-casă și ți lo-așteaptă di pri praglu di ușe. Unlu d-el' ș-ligă caplu ca di mul'are 15 și iți l-viđu, il' dîse:

— Lă-l loași, bărbate? Nu nî-ul dai s-lu bag in casă?

Bărbatlu, curmăt mortu cum eară di alăgare, țe ș-o-avù? că-i mul'ari-sa. Nu-l' băgă oara și-l' deade saclu.

Minčunoșl'i prit anantă ușe se astrag nafoară ș-aòà fac soțl'i, 20 fârtic!

După țe z-discurmă puț'n bărbatlu pri piđul'ŭ, intră n-casă iu l'-iși mul'ari-sa ș-lu ntribă, s-easte-că l'-acăță.

— Cum, mul'are, l'-dîte aestu, nu ți-ul ded torea, nu-î puțină oară?

25

— H'iî arî's, bărbate, io tora ti ved di cîndu ti sîrgl'iși dipu niși.

— Grești mpline, mul'are?

— Am nu dîți tine, va grescu goale?

— Nă-l loară diznòŭ—gri aestu și năpòl fuga dipu niși. 30

După nîscîndă oară l'-ağumse.

— Ah! oaspiți, oaspiți, fațe nis, nu vă șteam s-h'iți ahîndu adrâți di minčunî.

— Noî di minčunî ș-tine di pseimate, oaspe.

— E, macă-l acșițe, n-aflăm trell'i: l'a pri un dă pri alantu; 35 dați-ni saclu și ai s-nă fățem soți.

L'il' lu deădiră și-s-feățiră soți.

L'-u cărțîniră apoea citră nclo ș-ișiră tu un hăsăpă.

Parâți tu pungă: tinik'è. Țe ș-avea tut-tut? cîte un gros di

om. Cum s-facă tora s-mică, z-bea și s-nu plătească? Ș-feățiră zbor, unlu s-aducă pînea, doflu mîcare și treîlu vînu, că de! fără vîn nu putea s-facă!

Pitlu, țe ș-lo pînea pri nîs, duse la un pînăr și-l' dîțe:

5 — Țîne-ți grosu, țe ți-l voi.

— Di cîndu nî-l vreî, oaspe, că nu nî-aduc aminte?

— Nu ținî minte tine, ma țin. İo; l'a-l, că Ț-ul voi.

— Dă-nî-lu, dîse ș-ćiriparlu, macă nî-l aî tră dare, ma İo-ți dîc, că nu țin minte.

10 Nîscîndă oară, după țe-l' deade grosu s-toarnă la ćiripăr, și-l' dîțe, si-l' da ȇaȇ cărvel'i di pîne. Aestu unășună scoate și-l' da ȇaȇ pînî.

— Știî țe, dîțe Pitlu, parăți ȇi-aduc tră nă oară cu oara, că no-am minûți cu mine.

15 — Aîde, oaspe, mutreă-ți lucrulu, că nu va-l' k'er paraȇi di la tine.

Țe s-mintuî ćiriparlu? Omlu aestu nî-aduse grosu agîrșît, nu va-nî aducă tora țe-l cunoscu g'ine?

Pînea n-tisagă Pitlu și cîndu s-ul veȇî ninga nă oară pri
20 la ćireap, aă s-facă doauă orî!

Mitlu ș-lo mîcare pri nîs. Ease m-păzare, aleaȇ un pescu di nîscîndî ucăȇ, cama bunlu pescu, și-l' dîțe a piscarluî:

— Nu ti ntreb, aî vîră fićòr s-lo-aducă pînă acasă și s-l'a ș-plata, că no-am minûți cu mine?

25 — Că-țe nu, dîșe piscarlu

Ș-acșî-l' deade un fićòr, si-l' poartă pescul și s-l'a ș-plata. N-cale Mitlu, l'a pescul di la fićòr, il' da un gros și-l pitreaȇ s-l'-acûmpără niște tutune de la un argăstîr.

— Du-te, l'-dîse, că aoà te așteptu.

30 Cît duse fićòrlu ș-Mitlu li căli prit altă cale ș-la hane se-află, İu aveà traptă trèil'i.

— Treîlu, si-l' dîțem: K'itlu. Aestu prindea s-aducă vînu. Țe s-facă? L'a un utre, l-umple dislu cu apă și z-duȇ la un țe vindeà vîn, taha s-acûmpără.

35 — Dă-nî, dîțe K'itlu, ȇinȇi ucăȇ di vîn, să-s facă. ȇtrile di ȇaȇ. Aestu acaȇ și-l' toarnă ȇinȇil' ucăȇ.

— Păzarea cît? ntreamă K'itlu.

Aestu l'-da nă păzare, ma K'itlu nu si ndriȇa İuvășİuvă K'itlu l'-dădea nă păzare nîcă multu.

— Nu-nl da di mîna ahîntu, dîse prămăteftul, ș-macă nu dai păzarea țe-ți caftu, dă-nl vînu nîpòl.

Am K'itlu țe altă aștiptă? Și-l' toarnă nîpòl ținți ucățî di vîn pătîdăt.

Ș-apoea di prămăteftu-prămăteftu, cu hunerea estă, așumse 5 K'itlu s-o-adară apa, vîn di protlu.

Acși cu mincunl ația de-ația, tricură niși tu hăsăpălu aestu nă siptămîna și dipri suprà.

Cîndu s-fugă prindea s-plătească hănătițle. Niși pară: șcraũ! Pirindu-fugă dimîndă a hăngilul s-lă ndreagă un prîndu, că 10 aũ tu minte s-fugă mîne și să z-dispartă. Hăngilu ș-o-avea, că ari s-facă cu țivă prămătefti și nu iși di zbor. Măcară, biură și vine oara ș-la plată. Farmazonl'i taha ș-băgară mîna n-sin, să scoată punga, s-plătească. Cîndu na-l', carl di carl s-plătească nîs. 15

— Io, dîțea Pitlu, io vaî plătescu, că io v-aduș aoa.

— S-mi l'erți, arsărea Mitlu, tine plătiși Sărună; aoa nîcade ația plata.

— E-arșine, grea K'itlu, s-plătiți voi. Aestă io prinde z-vă mescu. 20

Ba că s-fațe, ba că nu s-fațe, cît-cît să se-ancupă di perče.

— Stați, criștînl! stați, oamiñl bunl, nu vă ncăcătî, lă fațe huzmik'arlu a hăngilul. Z-vă nvêț io cum s-adrătî, tra z-vă mbunătî, s-nu-l' pară arăũ a vîrnul: Na, ligătî-ni ocl'il' ația și carl se-acăț, ațel s-plătească. 25

Tamam! O aflară bună tuți. L'-ligară ocl'il' dicara g'ine-mușăt, și scoasiră pre-agalea păpûțile, li loară tu mîna ș-cîte un, cîte un pri ungl'i, aoa te-am färtic!

Huzmik'arlu a hăngilul cu oclil' ligătî, da se-acăță vîră, da se-acăță, no-are. Na tră tih'e iu intră domnu-su, hăngilu, tu 30 udă, z-veadă țe tut pusputeaște și ahuleaște fičorlu cu ocl'il' ligătî tu odă.

Aestu tru oară l-o ancupă și-l' gri:

— Tine s-plătești! și z-dizligă di nă oară, ma-țe z-veadă? Mincunoșl'i le-avea căpsăltită de-aclò di cu oară. 35

— Tine s-h'iil g'ine, că li plătiș și biți, dîse hăngilu.

Ș-acși măratlu di hăngi ș-armase cu nărli spinđurati ș-cu hărgile a mincunoșlor priste z-vercă, că nu-și dișcl'ise ocl'il' ma naintea, că ș-fu cu cămeașa di la nuna, cum dîțe grailu.

(Cules de la Avela, Epir.)

32. Piscarlu.

(Transcris după ortografia aplicată dialectului aromân de
d-l Gustav Weigand.)

Nô oaro ș-tu nô eto, erà un tato c-unô mumô, tse-ș avea
un fitșoru ș-tut. Ku tut kô urfaña nu-ș o-avea tu minte sô-ș
mutô tumbaŕea din caso-lo, el'i mutrea s-l'-aflô a fitșorlu
5 nô zunati bunô, fôrô k'inđin și las h'ibô ș-kama ndoi parats
Tr-aestô dzutsea sô-l fakô araftu, bukulo i itsi altu, maș s-lo
aibô pri niňô nîș. Ma ts-aflaș fitșor ku kari s-ti ndredz

— I piskâr, dzutsea nûș, i tsiva.

— Nu bune, kô piskoril'a-î tehni arauo, kô ai s-fats dzua
10 tuto ku apa ș-apa nu-î džukoreali.

— I piskâr i tsivá, nûș.

Akși s-featsi piskâr.

Vurô nuskundi dzuli nu-l' si dutsea dip tro nointi. Ku
griplu, ku pizovulu, ku poaha arkô s-akatsô vurô boiu pesku
15 tsiva și tsiva. Tut kuti vurô tsironu agudea.

Mosa ș-tato-su era harauo mari kundu-l videa kô s-toarne
di l-aruu ku munli goali, kô tse-ș dzutsea nûș? poati kô l'
se-auraști tu mardzini di se-alaso di piskoril'e.

Aflaș sô-l' se-auraskô. Atsel ku kut ma multu nu akotsa
20 ku ahuntu ma multu tsunea pri piskoril'e.

Nô dzuo akotsô un pesku mari, mari kut un gul'ano. Pli
di harauo, ul' k'ikô tșoara și nk'iseaști sô-s toarno a kasô
Kalea kum z-dutsea, na! da di feata amirolu.

— Va-n-ul dai aña pesk'ul aestu.

25 Fitșorlu, kari u vidzu ahut mușatô și kum l'i-s frundzea
— Tsô-l dau, dzusi, ma kari s-ts-adunî poalili pun di dzi
nukl'u, s-tsô ved pulpili.

Feata și le-adunô și-ș lo peskul.

Alto oaro akutsô nô uh'el'i și tut akși, l'-inși feata amirolu
30 un kali și l'-u deadi, dupô tse u bogô di-ș aspusi și bratsol

Nô alto dzuo avea akutsatô un gul'anô tse ayu putea sô-
poarto: «s-kreapo h'il'a amirolu, nu u veadi Adamlu de
aesto oaro», mintui nûș. G'ini ma kut deadi okl'i ku nûș
și kanda nu eara nûș atsel di deaneavra, tse dzusi s-nu-
lu da.

— Va n-ul dai š-aestu!

— Ts-ul dau, ma kari s-ti gulešti kum ti featsi mo-ta.

Feata, ne uno ne doauo, ši astradzi komeša ši-š l'a gu-lanolu. Fitšorlu u mutri atumtseā di la kap pun tu ungl'ili di tšitšoari ši troš sumsoaro ul' vidzú un semnu kut no pruno 5 mari. Era no krutsi niko.

Dupo multu-psun, ul' vini oara tro murtari a featil'eī. Bogo zbor, ko maš ku atsel va s-morito, kari vai aduk'asko tse semnu ari ea pri trup-l'i ši kari va se-akatsō ši nu va s-aduk'asko, va-l škurtik'adzo ku no palmō. 10

Multsu h'il' de-amirats, di domni š-mukaro kaplu tro nusō ši ea tut nimortato armasi.

No dzuō, kum s-priimna piskarlu ku peskul tu muno ši nu puteā s-agudeasko vuro pindaro pri nus, «ai s-mi duk ši kutro tu mohoľolu amirāresku», ž-dzusi, «ko tse štij d-iu 15 arsari lēpurli.»

Aoa lumea tuto aštipta z-veado, tse va s-kuro ku un livendu, tse kut-kut diskoliko, so-š veado š-el tih'a ku feata amiroľui. Kuti-l' featsiro lumea s-l'i šutso mintea, ko nu-i bunō atsea di nus, ko vai patō tse potsuro š-ahuntsu altsu, alui, nu-l 20 si turnō kaplu:

— Io mi skulai dit mardzinea loklui, mi l'irtai ku porintsu, ku soie, ku oaspits š-tora tse vinu aōa s-mi mitunisesku? aesto nu s-fatsi!

Š-el potsu ka tuts alantsu. 25

Piskarlu, adšungunda aōa, ntribo: «tse-i, tse nu-i» ši kari aľo kum sta lukrulu, da peskul di padi ši o-aduno akaso. Porintsul' a lui kut lo avdzuro, ko š-el kafto z-dukō la feata amiroľui, mortsu š-ningrupsats s-featsiro ši kuti nu-l' adraro so-l tsuno: 30

— Šedzu-ts, bune, ši kafto-ts di arihati, g'ini-ts h'iľ ku pis-kořil'a; tse-ts lipseasti atsua nsurari, ko ninga nu-ts vini oara ma nklo, kari vreī s-ti nsori, k'iruro featili a lumil'eī? Aleadzi-s di uďia ta.

Avdi k'atra, s-avdo š-piskarlu? U ligo nus tu greaōa «va 35 ni duk» ši grea tini, kari nu ti doari kaplu.

Amiroľu, kari ul' vidzú pripsit š-aleptu, ul' ka fu nilo di inireatsa lui ši tut uno l'i si dutsea, s-trago muno, ma iu l'i s-umplo kurufeta-l'.

- Trets š-tini, l'-fatsi amirólu, ši singur s-te-ai pri guši
 — Tse semnu am io? ntribo h'il'a amirólui.
 — Krutsi kut no pruno sum tsutsa ndreapto, sumsoaro.
 — Na! l'-ari no šupleako (batsq) ea.
 5 — Muna ta ma moali š-dikut bumbaklu easti, l'-fatsi fit-
 šorlu ši z-buşaro un alantu ši s-loară.

(Spus de Tina Papahagi, Avela, Epir.)

33. Livendul şi Stamula.

Erà, te nu ş-eară.

Tu eta tea bînà ună oară noaŭă furî avdîŭi tu paturli
 10 k'uşaŭi a lûmil'eî, di lætli te-aveà faptă şi di cãsile te aveà
 ncl'isă. Băgară ahîntă frică, că nu cutiđà s-easă vîră nafoară;
 căl'urle tute si ncl'isiră şi cavai, cari îl pinđeà mira tea laea
 lui s-easă di hoară nafoară, că nu apucà s-facă doaŭă drî-
 şcl'eî ş-cădeà tu mîna lor.

15 Fură azi nişi, fură mîne, dispoal'e azi, dispoal'e mîne, a-
 dunară-adunară parâŭi, mală! Nişi îl' ŭîneà groşli tu nă casă
 adrată tu nă pădure greaŭă, iu maşi furl'i pitrundeà şi cîte
 vîră gone.

Te ş-u băgară furl'i?—s-calcă casa unui mărât di om, mortu
 20 di nîscînte đile, tra s-l'i arapă feata s-o-aducă tu munte.

După te ntunică g'ine, intrară n-hoară cu văŭle, amvîrligară
 casa featăl'eî, şi pre-ascumtà, aştiptà s-easă şi s-u l'a cu nişi.

Aştiptară cît aştiptară, nă oară, doaŭă, trei ori, ŭivà! feata
 no-aveà s-easă. Nişi atumŭea să ndriđeà s-fugă, ma na, că
 25 avdu nă vreavă nauntru n-casă. Tră puŭină oară işi feata,
 dişcl'ise uşa, tra z-ducă la murmîntile a tată-suî, te earà ngru-
 păt ningă gârdina di ningă casă.

Cît o-anđiriră furl'i, s-aurniră pri nîsă, l'-astupară gura.
 u ligară cu mînl'i dinăpòi ş-u loară tu munte.

30 Earà năđă-noapte ş-aŭel' din casă nu aduk'iră ŭivà, că
 atumŭea eara-l' tu protlu somnu.

Aişŭei feată l'-điŭeà pri numă Stamulă.

To-apirită si scoală mă-sa li Stamule, si scoală frati-su.
 aşteaptă să si scoală şi Stamula s-l'a ngustarea, Stamula nă
 35 are să si scoală!

Prota oară nu ș-u băgară ahintu cu mintea, că țe dîțea niși, poate că-l' coațe vîră somnu. Ma carî tricù, di s-feațe quă g'ine, acățară să s-čurtuească și dùsiră z-veadă țe-î somnul aestu di nîsă. Cîndu intrară aclò, trag dođle nclo, țe z-veadă? aștirnutlu gol gulișàn și Stamulă no-are! 5

Aduk'iră, că va u loară furl'i. Țe s-facă tora?

Iu z-ducă, iu s-u caftă? Livendul earà ġone, a lui nu-l' se aspăreă ocl'ul di furî, ma cîtră iu s-acăță, nu și sțeà. Băgară oamini s-alagă, tăxiră parățî, mași z-da cărare a lùcurlui și s-aducă vîră știre cît nîcă s-h'ibă. 10

Tricură acșite multe dîle. Cîndu u loară Stamula tu munte, n-cale, cari-ști cum feațe, l'i se acăță, ningă un arîŭ, nelu di un lemnu și aclò armase ascălnăt. Nă quă cum duse s-la mă-sa m-vale, aclò iu duse s-adună țivă surțeale tră căldare, na iu află nelu a h'il'e-saî. Lo-aspune a casă al Livendu ș- 15 aestu aduk'î, că furl'i loară calea di cîtră la «Sîmtu». Țe fațe nîs? L'a nelu, lu amvîrteaste tu nă bucată di cămeașe-l' il leagă g'ine și dîțe:

— Nu va s-ul disfăc aestu peatic pînă nu va-nî ved sor-meă și pînă țe nîsă nu va z-veadă loclu țe țîne oàsile a 20 tată-nuî; și niți nu va s-u laŭ cămeașă aestă, pînă nu va vînă sor-meă s-nî-u la.

Apoea ș-țimse coarda ș-lo tufek'a din anùnireă, un soț cu nîs, încălicară doi cal' azburătòrî, țe mîcă niorl'i și se-alipi-dară se-află și se-ascapă dit mîna a furlor agri mușata lor 25 Stamulă.

Imnară-imnară, călcară pădùrî, munți, spil'e, ma di torlu a furlor nu deàdiră.

Ună seară, curmățî arupți ș-căpățî, agùmsiră tu nă pădure ntunicoasă, ligară cal'i di un àrbure și intrară s-u calcă ș- 30 pădurea aestă, că mași aoà armase loc nicălcăt.

Țe nu s-află nauntru? Soe-di-soe di priči, di zlăk', că dîțeai: aoà easte vășilia lor. Ma nclo earà nă casă veacl'e, cari-ști di cîte ete!

Livendul cu soțu-su intrară nauntru z-veadă țe vai h'ibă; 35 alăgară nsus, îng'òs, mutriră pritu tuți udațl'i, ne čipit di om nu s-avdă. Earà casă apărvisită. Alăgară-alăgară tu pădure trei anî di dîle și di torlu a furlor nu deàdiră.

Triș tu sone, carî vîniră di deàdiră tu nă pădure greaŭă

și ntunecoasă, ți si păreă, că noapte-î totna. Aoă niși avdă
 boți didinde, ma lume nu videă, că nu lă puteă ocl'il' s-lă
 străbată. Sed ș-ascultă. S-alnară pri un pom, cama naltul
 țe eară, ș-mutrîră d-îu vineă boatea. Țe z-veadă? Niște furî,
 5 lăi ca cărbunile, işă de-aclò. Aştiptară cît trăpsîră cale și
 s-loară apoea tu călişoara pr-îu îşîră nişi și haîde-haîde,
 agûmsîră la nă casă di h'er. Aestă eară casa a noăulor furî
 țe-acăţară Stamula ș-u țîneă aoă ncl'isă. Livendul intră tu
 casa di h'er deadûn cu soţu-su și acăţă s-caftă prit udăţi.
 10 Ćipit di om nu se-află. Carî alăgară-alăgară, na deadîră di
 nă udae, îu şîdeă nă feată țe-ş k'iptînă perl'i și plîndeă un
 cîntic jil'òs: ș-plîndeă mira țeă laea mărata.

Cît ș-u viqû Livendul ș-u cunuscû dipri boate c-aţea i
 sor-sa, tră carî nîs nu lo-acăţă somnul. Se-astarde di nă cali
 15 ș-u l'a di guşe, z-başe, plîngu dol'i, s-ti curmă nîla: treî anî
 mōraţl'i nu z-vîdură, nu ș-avdîră graîlu!

— Tute ca' tute, frate, dîse Stamula, ma cum s-faţim, că
 va z-vînă cînl'i di va z-ti bea di viû dadûn cu soţu-tu,
 cîndu va s-te-află aoă.

20 — Nu me-aspăr, surică, ună sută s-h'ibă, dîse frătîle.

Țe adară nişi? Acaţă loclu pr-îu ştea, că va s-toarnă furl'i
 ș-lî u țin *bam! bum!* cu tufek'a pînă l'-arucutîră tuţi ca
 birbeţl'i tră Stămărie.

După țe-l' vătămară tuţi, scoală, ncarcă avuţamea adunată
 25 di anî di dîle aclò di la urfaîne și bagă de adară nă casă
 n-trîvauă, îu armîneă călitòrî dit păturle părţi a locluî, s-mîcă,
 z-bea și s-nu plătească pîndară.

Ș-nîşi s-turnară apoea a casă, îu muma lor, cîndu-l' viqû,
 criscû nă palmă di harauă. Apoea după nîscînde dîle s-feaţîră
 30 treî numţi tu nă quă, alî Stamule, al Livendu și a soţu-suî.

Ĝucară tuţi, arsăriră, j-deădiră curlu di pade nă siptămînă
 cît ținû numta, ĝucăî, arsăriî ș-îo cît putûî și carî mi curmăî,
 mi sculăî și aoă me-aflăî.

Părămîθ nî şteam, părămîθ vă spus, nu eară acşi, ma vruî
 35 di v-arîş.

(Spus de Hagi-Gogă Tulîu, Xirolivad (Veria), Macedonia, elev în cl.
 III-a gimnazială 1893.)

34. Treil'i linăvòși.

Earà, țe nu ș-erà.

Ș-earà nă oară treil linăvòși, Mitlu, Pitlu și K'itlu, cum nu poți s-ț-u bađi cu mintea. Di leani țe lă earà nă oară tu treili đili mîcà. K'insiră z-ducă tu nă hoară. S-nu țivà di 5 bagă vîră di niși nă drășcl'ăuă ma nsus, se-acățară șamiș-treil'i de anùmîrî și cît mutà unlu čorlu si-l bagă ma nclo, l-mutà ș-alanți! Calea tută nu scoàsiră čipit tră gurăt din gură; si-l' videài, țeai, că suntu țivà muți. N-cali na nă liră viđù unlu! și s-nu grească multi di leani «ea-ŭ!» đîsi. Aestu 10 fu Mitlu. «Cari?» gri Pitlu? «S-u l'a?» adapsi K'itlu; «Treil'i!» tăl'è cuvenda Mitlu.

Treil'i, că de! cum să se-apeacă mași unlu! Cu angărie greaŭă, apucă fluria treil'i, după țe fac ună oară cu oara pînă să se apleacă și să s-mută mproști. Și, di leani, tra 15 s-nu u poartă mași unlu, u țin treil'i cu cîti un đeadit!

Agalea-galea, agalea-galea ađumsiră n-hoară ș-tràpsiră la hani. Hăngilu s-lișină de arîs, cîndu-l' viđù pri halea aastă. Ma, cari il' viđù cu fluria tu mînă, nu lî đîsi țivà, ma l'-aștiptă g'ini ș-l'i ntribă, țe vor. 20

— Pită, carni, vîn, mărcăt, griră niși.

Hăngilu, drac din vali, no-aștiptă ca ma multi: aduk'i țe vor ș-băgă di l-adră pita, lă h'arsi carnea, lă umplù cofa cu vîn și l-adusi mîsura cu mărcăt. Lă băgă measa, l'-munđusi ș-l'-elăsă. 25

Tuti buni, ma cari s-tal'e pita tora? șed treil'i alăk'iți di mur și z-bagă, c-ațel cari va si s-mină, i va z-grească, s-tal'e pita. Ț-aflășî tutipută z-grească și să s-mină. Șideà ca niști icoani di la biseàrică.

Ŭn đicuñar, țe alăgà și s-țineà di uși, treați ș-pri ningă ușa 30 lor, bagă caplu nauntru ș-acăță s-țeară:

— Dați la oarfăn, dați!

Dați si-nî frîngu foamea!

Ma viđù, că nu s-mină vîră, tut s-cama apruk'à đicuñarlu. Aproak'i-te, aproak'i-te, l'-u deadi anûrizma di pită tu nări 35 ș-cîndu u băgă năinti, dă-l', dă-l', prota pèturlu dipri suprà, apoea veàrdîl'i, călcînilî, pèturlu dipri g'os, nu-ș alăsă țivà.

Cît dipină pita, l'-u intră a cârnî'eî de-ag'înealûi, di-ți
ampăreă că-î agûn: suptu di cătuși, cu ahîță agûneată mică.

Carî u feațe g'ini ș-carnea, l'i si dișcl'isi înima tră vîn.
Mută cofa și gîl-gîl! gîl-gîl! u stricură. Ună stricurari și
5 si ncucută dicuînarlu, că lo-adră caplu. Na-l iu zbură sin-
gur, că țe-î nîs, nu-î vîră. Tu mârđini, lo ș-lă aumsi fața
linăvoșlor cu mărçat, ș-adună cumățli tu tastru ș-li căpsălsî.

Fugînda nîs, na un cîni intră tu udă ș-lu intră a oăsilor.
Carî viđù, că vîră nu-l vîrg'aști, se-aproak'i di linăvòșî și
10 acată s-l'-alingă; alinđi unlu, treați la nantu ș-cîndu agunđi
la treîlu, cum feați, cum adră, că-l mîșcă di ureacl'e di-l us-
tură pîn tu frîndîll di h'icati.

Nu putù si s-țină aestu și zg'ilî:

— Uh, lele-nî!

15 Cît dîsi «lele-nî!» și dol'i alanți, tu nă boați, il' griră:

— Tal'-u pita, că tini griși!

Țe pită s-tal'e, s-l'i tal'e Dumniđă el' aclò, că nu aveă
armasă ne sirîni.

Ș-ahînti ș-tuti pățîră linăvoșl'i ș-lăvoșl'i.

(Spus de mama-mea Despa, Avela, Epir.)

20

35. Moara dracluî.

Eară țe nu ș-eară. S-nu eară, nu se-aspuneă.

Eară ună oară doi frați. Unlu eară avût; avût, avût, că
nu aveă iu s-l'i bagă parațl'i; ș-alantu eară ftoh, că nu aveă
pîne s-mică. Nu agunđeă neavearea, ma-l' deadi Dumniđă
25 ș-fumeal'i cîță z-dîți: un jar de fumeal'i.

Ș-tora, s-nu dîți că eară vîră linăvòs, țe nu vrea s-lucreadă,
că di cum apireă pînă ascăpită, dipri lucru nu s-mută, ma
nu-l' agută ș-sînatate bună! Amălamă s-acăță, k'atră s-fățeă:
ahîntu anapuda-l' si duțeă.

30 — Tuti dîlîli aveă vîtrie, ma cîndu vîneă vîră sărbătoare,
hèvrili lo-acăță. Acși tră Paști: lumea tută, carî cu nel, carî
cu straîni noaŭă, mași el fucarălu șiđeă di nă mârđini ș-mu-
treă ca nel agûn. Ș-cîndu s-mindueă, cum să z-ducă a casă,
perlu l'-si mută. Că de! fiçorl'i-s fiçòrî. Cum z-duțeă ahtare
35 quă, acasă lo-angîrlimă:

— Țe-nî acumpărășî, tată ? unlu; țe-nî adusișî, tată ? anantu Nel nu va l'î ? ș-cîte alte.

Carî s-mindui nîs țe s-mindui, si' scoală ș-arundu-arundu narde la frate-su și-l' dîțe :

— Si-nî dai un nel, că nu mi bat de-aoà ! 5

Frati-su, țe-că earà avùt, că era stres-stres, cl'aea dracluî ! El necă s-avdă nu vrea, țe grea frate-su. Ma carî il' si duse aridă, ația de-ația «va-nî dai un nel, va-nî dai un nel, s-nî hârsescu ș-îo fumeal'a dîlîli di Paști.»

— Na ! l'-dise aestu, și du-te la darățî cu nîs ! 10

Neavutlu, cum nu lo-aveà subaș di tamâm la loc, k'ică nelu din anùmirea ș-o-adună la darățî. Calea-calea cum z-du-țeà, na iu l'-tal'e calea un carcanđal di daràc și-l' dîțe :

— Iu oară bună, șute ?

— La darățî ! știî cîtră iu l'a pîne ? 15

— Cum s-nu știû ? Nu h'îû di şuțl'i ș-îo ? Nu nî-aspùnî, țe pîn aclò ?

— Mi duc s-l-aduc nelu aestu doară tră Paști ! dîse neavutlu.

E, bagă ți-u tine cu mintea tora haraûa şuțluî, cîndu, avdî 20 aestă ?

— Oaspe, l'-fațe nîs, știî țivà ?

— Nu știû !

— S-ță aspùn mine, macă nu știî.

— S-nî-aspùnî ! 25

— Tine h'îî sîngurul om țe ț-adusișî aminte di noî. De-ațea va s-fac nă buneăță. Aclò iu va ti duți, zarzavulî va ti ntreabă, țe vreî s-ță da. Va s-ță da groșî, lire, asincățî, vămăndî, ma tine z-dîți, că nu li vreî !

-- Cum acșî ? cu l'irtari, nu u dîc ! 30

— Ma mutreà, țe va-ți grescu mine : Tine s-cațî moara di pipèr di so-aștirnutlu al Zarzavulî.

— Cum ved k'irùt va h'îî, șute ! s-alàs groșl'i, vămăndîli ș-nu știû țe, tră nă pal'u-moară di pipèr ?

— Zburăști k'irturî, că nu știî hunerea moarăleî. Aestă 35 moară nu-î ca tute morli : Aestă, țe să-l' cațî, tu oară ți-u da, k'irute. Țî-vînîră căpârle ?

— Ma-că-î acșîțe, aestă-î altă lugurie.

Zburîndaluî ș-imnîndaluî, zburîndaluî ș-imnîndaluî, agùm-

siră la Valea-l Șut. L'a neavutlu nelu și-l fațe pisk'ese al Zarzavùlî. Aestu lu ntribă, s-caftă iți si-l' va hrisusita, că va l'-u da.

Neavutlu urnipsît și nvițât di calea, dîse: «Nică lugurie,
5 frățic, că calea nî-u lungă și carî s-u poartă; va-ți caftu ș-îo s-nî dai moara di pipèr di sum tine, di sun aștirnût.»

Al Zarzavùlî l'-ascăpirară ocl'il', scîntel'-scîntel', cîndu o-avdî ș-aestă. L'i tăxi nîs alte lucrî scumpi, flurî cîte z-va, mașî moara s-nu-l' caftă, țivă. Nu fu trop s-l'-u şuță mintea,
10 nu fu. Neavutlu u ligă tu greaă: «i moara, i nu s-fațe.»

Țe s-facă ș-Zarzavùlî; macă ș-ul deade zborlu, prindea s-lu țînă. U l'a ș-l'-u da di cap.

Neavutlu țe aștîptă? Aestu cum așumse tu nă livade, ca cum l'-eară foame, s-aștîrnû și gri nă oară:

15 — Mîcări, nu hăbări!

Ș-mîcărli ația de ația apîrîră s-urđînă, carî di carî ma bună, di te cîduseai, d-îu es ahînte? Ș-amirălu țe-î amiră nu aveă mîcată ahtări mîcări.

Apoea nîpòl ș-lo calea cîtră a casă.

20 Aclò îu z-duțea calea, na îu da di un om, țe țîneă nă veargă tu mînă.

— Bună-ți oară! unlu.

— G'ine vînișî! alantu;

— Iu oara-ți bună, ntribă neavutlu?

25 — Nu mi ntreabă, gri aestu; niți singur-nî nu știu d-îu vîn ș-îu mi duc. Imnu ș-îo acșî, ca cîne fără domnu, îu s-me aducă ș-îu s-mi scoată calea. Șcurte zboare: nu țî se-află vîră bucată di pîne, că-nî gurleadă mătîle di foame.

— Altu țivă, îl' fațe murarlu, ma mîcare j-beare cîtă z-vrei
30 și cîtă s-poți s-mîți!

Frașt! u toarnă nă oară moara și-l' greaște:

— Mîcări, mîcări, ș-nu hăbări.

Șî mîcărli ația de-ația s-urđînă.

— Bre! s-ti mîcă luplu, s-ti mîcă, am d-îu li scoasișî ună
35 furtie di mîcări! Țe lug'ie? n-gepe le-avùșî?

— Moara, moara, oaspe! moara li scoate tute.

— Am cum acșî?

Ș-neavutlu l'i mbăiră, ună cîte ună, cum sta lûcurlu.

— Lele de mini, gri oàspile. Io nî-o-aveàm, că maşi vearga mea easte, țe easte.

— Nu-nî dîî, țe-î cu vearga ta ?

— Țe s-h'ibă ? Cîndu voi s-pitrèc vîră tu lumea anantă, ună cu vearga și dol'i a prèftuluî il' da. 5

— Fățem trambă, dîțe neavutlu ?

— Fățem.

Da moara, l'a vearga neavutlu. Ună loată țe-l' feațe și-l' dîse:

— Crueà-l', veargă, ună așilùî, carî ti vindù ! 10

Vearga nu aștiptă dîcă a doaûa oară, ma-l' șuță ună și gîh ! nu dîse. Atumțea neavutlu ș-lo ș-moara și trapse calea Ağumse a casă. Și veđî atumțea mușutèŧi tu casa lui, si stai s-mutrești și s-nu ti saturî ! Straîni noaûă, curati, tră nîs și tră fumeal'e-l', cum niți amirălu no-aveà nări z-bagă; apoea: 15 micări, cîte nu poate s-le-aspună om lu cu graîlu, că dîțeai: tu casa aiștùî s-feați Hristolu, ahîntă aveare ș-ahîntă g'ineață l-cădù n-casă !

Lumea lu ștea tră tîflupendar ș-cîndu-l viđură la bisearcă n-graîlu-mare, angl'igăt maşi tu hrisăh' ș-el ș-fumeal'a-l', ar 20 mäsiră cu gura căscată ! Aoà nu vai h'ibă lucru curăt, mînduiră niși. Aestu va s-aibă călcată vîră avût. Ma pali nu lă vineà s-pistipsească, că se-află pri lume ahîntu avût om ! Țe s-h'ibă ? țe s-h'ibă ? s-čuduseà lumea.

Si-l videai frate-su, avutlu, cu tută-l' avuțamea lui cum 25 păreà pri ningă neavutlu di vîră oară, ca vîră cățălîc cu coada adunată, cîndu veade ursă ; ș-flècorl'i a lui, ca țivà fičòrî di g'iftu pri ningă h'il' di čelniți avđîŧi.

Di zbor-zbor află ș-amirălu și pitreațe, si-l' grească, tra se-aspună d-îu o-află, di la carî u fură avearea. 30

— Carî va s-mi veadă, fațe neavutlu, s-cupăsească nîs a casă la mini.

Ahît aștiptă amirălu și cîndu se-aprease nă oară, foc scuteà prit nări :

— Toreà, fațe cîtră oaste-l', si-nî lo-aduțèŧi, i viû i mortu, 35 că gueape nu-nî daŧi !

Ț-aflăși s-aduŧi. Ună cît s-apruk'è oastea amirăluî și vap ! cu vearga cîte ună și țî-l' arucuteà m-pade di mîșcă loclu.

Viđù amirălu țe viđù, că nu-î șică aoà, lai frătîc, și că aestu

va-l' astingă oastea tută, «a! dîse, si-l l'aŭ cu bunlu, că, cu arăŭlu, n-cap nu u scot cu omlu aestu.» Ş-acşî, vru nu vru, si sculă di z-duse la neavutlu şi s-feaşe nîs cama nîc şi si mbună ş-nu păŭî cama lăile. Duse ş-neavutlu apoea la ami-
5 rălu şi-ş le-acăŭară g'ine aloăturle di eră fără ticlife,

Ş-aclò
Nî-earăm ş-îo,
Şi ncălicăi pri un cal aròş
Şi v-aspùş nă minčună di aùş.

(Spus de maea Despa al Đimul'a, Caterina, Macedonia.)

10

36. ^vĠ o e a.

Earà nă oară, ŭe ş-earà; carî s-nu earà nu se-aspuneà.

Earà nă oară ş-un k'irò nă mumă. Muma ŭea ş-aveà nă feată. Feata earà muşată ca luna ş-ca soarle. Mă-sa feată-l'eî ma-l' dîŭeà dipriună:

15 — Feata mea! cîndu es din casă, să ncl'îdî uşa g'ini şi s-nu dişcl'îdî a vîrnûi, carî-ŭi s-h'ibă! Vaî ascultî feata mea, soarle a mël?

— Vaî ascultu, mumă, vaî ascultu, dîŭeà feata.

Aestă-l' dîŭeà mă-sa şi ŭtea g'ini nîsă ŭe-l' dîŭi, că aveà
20 avdîtă de la mă-sa, că Ġoea, pri iu avdi feati ş-flçòrî muşàŭi pre-aclò se-amvîrteàŭi, z-bagă vîră tu mînă.

Nă đuă muma feàtil'eî dusi m-pînăvîr la A_vu-H'il. Ca totna, şi di oara estă, il' dimîndă a h'il'i-saî, să ncl'idă g'ini casa şi să s-apreaveagl'i di Ġoea.

25 Cît fuđi mă-sa ş-murđi, ŭŭil cîndu se-ameàstică đua cu noaptea, oara ŭe vîn căpărli n-hoară, na treaŭi ntră uŭi nă moaŭi dispul'ată ş-cu cărnurli nafoară.

— H'il'e, h'il'e, đîŭi nîsă, nu-nî mi vreî astă-seară, s-trec noaptea aoà dipu uŭi, că no-am iu si-nî dormu.

30 Feata ca feată, l'i si feaŭi nîlă di nîsă şi o-apreadună.

Cîndu feata dusi s-mulgă căpărli şi s-toarnă nîpòi, ŭe z-veadă. Mbogrea di moaŭi şi struxeà dinŭil'. Atumŭea mărata di feată ş-adusi aminti di dimîndăcunea a mă-saî şi mindui, că aestă easti Ġoea. Ma ŭe s-facă, ş-cum se ascapă di nîsă.

Cu arăulu videà, că nu u scoati n-cap. Mintul cu bunlu ș-cu aplanlu s-u l'a. Tr-aestă s-toarnă și-l' dîți:

— Mae, mae, io-nî te-acl'imăi pri measă și ahîntă k'irută-nî fui, că nu știu, cum no-am cu țe s-ti filipsescu. Tr-aestă așteaptă puțin, s-mi duc s-mi mprumut dit vițini. 5

Ț-aflăși Goe s-arîdî. Știi țe? dîsi Goea, mi duc s-aduc io tut țe lipsești tră pri measă.

Acși Goea, ș-alăsă furca cu fuslu dipu uși, s-k'îșe pri sum poali și fuga s-aducă micări.

Ișinda nîsă din casă, tradi și ncl'idi ușa dipu nîsă, s-nu 10 țivă di le-aspeală feata pînă s-toarnă ea. Ma ș-feata nu vreà arcari năparti tu diștiptăcuni. Cît fuđi Goea, l'a furca cu fuslu și le-azboairă nafoară tu avlie; sapă-sapă loclu pîngînit di mbogrea di moași, arucă țara nafoară și apoea tradi ș-arnești cu mètura pri suprà, ncl'idi ușa di u sfinu- 15 sești și ngl'itată di frică ș-lo doaga n-cap și z-băgă tu a-știrnùt.

După năbeàm di oară, na ț-u Goea la uși!

Pinđi, greaști, țivă! Ușa earà ncl'isă de-a g'inealu.

— Furcă, no-avđi si-nî dișcl'îdî? greaști ea. 20

— Me-arcă nafoară, Goe! dîți furca.

Goea di foc țe-l' viñi, cãrținî dințîl' di te-acăța h'èvrili di frică.

— Am tine fus, țe așteptî, greaști nîsă nîpòl.

— Ș-mini me-arcă, dîți fuslu. 25

— Am tine k'îșat, dorñi, di nu dișcl'îdî?

— Ș-io nu-nî pățîl bunlu, doamnă, că me-astropsi nafoară.

Ma viđù, țe nu viđù Goea, că se-aproak'e cîntarea cucoțlor și că nu poati s-facă țivă, fuđi cumu ș-viñi cu limba scoasă.

Dimineata si scoală feata, după țe-apirî g'ini, și s-feați 30 qua prîndu. Trađi di dișcl'idi ușa și țe să-l' veadă ocl'il'? nă mîrși di om vătămăt, adusă di Goea seara, tră micari la mărata di feată.

De-aestă nu prindi s-țînem ușili dișcl'isi, cîndu h'im singurî în casă. 35

(Spus de mama-mea, Avela, Epir.)

37. Mintea cu Tih'a.

Mintea, nă duă, di zbor-zbor, s-čucutea cu Tih'a. Țineă, că nîsă-l ma mari pri lumi. Stătea di dîtea, că fără nîsă țivă nu poati s-h'ibă pri lumi

5 Ună «İo ma mari», alantă: «nu tini, ma İo», carİ nu putea s-l'i da vîră cārari, gri Mintea:

— Țe li vreİ ș-ațeali, ș-ațeali! Ț-u țini s-te-acățİ cu mini?

— Avđİ, nu nİ-u țini? gri Tih'a! Torea, cara-țİ da mîna.

Și se-acățară. Țe lă fu acățătura:

10 Eră tu hoara țea un ġoni picurăr. Aestu pînă tora mintea cu tih'a-l' si duțea mîna di mîna. Dit minuta țea mintea trapsi mîna di la nîs și Tih'a s-ligă s-l'i poartă cu doauli mînİ. K'atră s-acățà picurarlu, amalamă s-fățea; ahîntu ġ'ini l'i si duțea. Ma țe u vreİ? Carİ il' lipseă mîdua, ț-o-aİ că
15 aduk'à țivă di bană? Ca vîră pravdă.

Cășerli a luİ, oİle a luİ, vățli, cal'i a luİ umplură tut loclu. Cāsile a luİ nu le-aveă niți amirălu; ahîtă avuțami di om aġumsi s-adară un an cu anlu.

Tih'a luİ aclò il pimsi, tra s-l'-aducă și h'il'a de-amiră tră
20 nveastă.

— E, fați Tih'a citră Minti, veđİ țe đoxă și țe avđİt a-ġumsi aġutăt di mini?

Mintea stătù și-l' đisi:

— Aİ arİvdari, că mărđinea aleađi.

25 Mintea videă, că mași soni bună nu va s-aİbă lùcurlu a Tih'il'eİ.

Cîndu să s-facă numta, na-l și ġonil'i ca vîră pravdă. Ne ca gambrò ștea s-șadă, ne să ncàlică ca lumea, ne să zburască ca oămînİl'i.

30 Amirălu li videă tute aesti, ma țe-șİ đîtea? «picurăr, țe si-l' fați!» Nu și ștea, că picural'i, cîndu aũ minti, ncaltă ș-pùriclu cu guvojdi vİftești!

Șidură pri measă, tuți mîcà ca lumea, nîs ca vîră k'irùt Tră zburari, zbură cîndu nu prindeă și tră arİdeari, arİdeă
85 cîndu nu-l' eară loclu. L'-fățea părințil', fărtațl'i semnu, a-duk'aști lemnul, s-aduk'ască ș-nîs? E, neİsi! s-mută measa ș-amirălu l'-acl'imă tuți cùscărl'i și acl'imațl'i a luİ tu ġărdină.

Earà aoà amiràți și lumi cama di prota. Amirălu cu mîna lui deadi la cați-un cîte nă alumak'e veardi di k'in, că acși aveà adeti nîs.

Tuți li țineà alumăk'li tu mînă, mași đinir-su acăță s-u mică ca vîră pravdă. 5

Amirălu lu ngrupă loclu de-arșini, cîndu viđù ș-aestă.

— Aestă ș-fu pravdă de-a g'inealul, đisi nîs! Loățî-lu s-lu spinđurățî, gri amirălu nărăit-nărăit.

E, ș-carî lo-aduțea la spinđurari, canda-l' si bătea peana picurarlu? știe pravda, si știbă ș-el, țe-l' si fați? 10

Erà tamăm oara, cîndu vrea-l' tragă scamnul, s-lo-aspinđură. Cum s-lo-ascapă, că aoà nu ncăpeà groșî: amiră l'-đițea aiștûl. Vru, nu vru, Tih'a l'-pricăđù la čoarli a Mîntil'eî și-l' đisi:

— Pînă aoà-nî fu putearea. Ea s-ti ved, carî s-poți s-fați tîni țivă, s-lu tornî di la moarti. 15

Di nă oară il' viîi mintea picurarlu și, ca diștiptât dit vîs, s-toarnă și đîți:

— Țe-avêți cu mini? Cum acși me-aduțeti la spinđurari fără ġudicată? Spinđurățî-mi, ma ġudicați-mi ma naintea? S-lu ġudică? — s-lu ġudică, ma-că va. 20

— Na! ș-na! tră țe caftu s-ti spinđur, gri amirălu, tr-ar-șinea țe-nî adrășî și țe nu u mică ne cînl'i!

— Mărite socru ș-amiră! Pistipseăm c-ai țivă tu mînă, ma cum ved, vrea mi l'ai pri guși dip pri nidriptati. Ațea țe fecû, știû, că bună nu fu, că mași io știû cum mi nfărmăcâi 25 cu sk'inl'i di alumak'e! ma u fecû, si nu țî-aspargu k'efea mași!

Amirălu țe z-đică? Viđù, că picurarlu nu-î tot ațel di dea-neavra. Viđù, că omul-î cu mintea ntreagă. L-l'irtă și dipusi dipri scamnul de-amiră și băgă đinir-su, z-dumnească.

De-ațea tih'a-î bună, ma fără minti doi parățî nu fați. 30

(De la sor-mea Mia Damașoti, Avela, Epir.)

38. Mintea cu Tih'a.

Tih'a ș-mintea nă oară s-adunară n-casă la un om. Aestu, om bun, le-aștiptă și nîsi băgară s-lucreadă, cați-ună cu țe poati: Tih'a s-l'i poartă cu saclu ș-Mintea s-l'i feată și s-lu facă, limbi-limbi si-l' si ducă gura. 35

Tră şurtu k'irò aġumsi omlu aestu s-aibă aveari ma multă şi de-amirălu, cît trađi frînda ş-arina.

Tu minti antriţeă tută lumea : sufili a lui umplură loclu. Maşi zboari hrisusiti scuteă din gură.

- 5 Amirălu, cari îl viđù ahîţ avût ş-ahîţ diştiptăt, că no-ari soţ, ai si-l facă điniri. S-feaţi numtă mari, amirărească şi omlu ş-viđù vislu cu ocl'il', că el acşi s-aġungă dureă.

Pînă aoă l'i si dusi lûcurlu a lui, cum vru Dumniđău cama g'ini.

- 10 Nă đăă, cum o-adusi daraclu, că Mintea cu Tih'a, di zbor-zbor, acăţară să si ncaçi; una điţeă, că io-l fecû s-aġungă điniri de-amiră; anantă : fără di mini vrea s-đacă tu căli-vuşca, iu s-feaţi.

— Ţe li vreî ş-aţeali ş-aţeali, đisi Mintea, ea-ŭ padea, ai
15 s-nă misurăm puterli! Na! io trag mînă di nîs şi fă tini, cum îţi tal'e caplu.

— Multu g'ini, gri Tih'a; ş-cu tini ş-fără tini.

Mintea trapsi mînă di omlu aţel şi armasî maşi tih'a si-l lucreađă. Tih'a ş-băgă poălilii m-brîn ş-apucă să-l' pòartă a-
20 veari, s-no-aibă iu s-u bagă. Il feaţi, pri iţi z-bagă el mîna, băgată s-h'ibă: k'atră s-acată, amàlamă si s-facă.

Tih'a-l' si duţeă ambâr, tut tră năinti, ma mintea si şurtă multu. Ni zbor ca lumea, ni cuventă! D-iu ma naintea lumea tută să ntribă la nîs tră iţi lugurie, lişură ahîntu tora, că
25 ş-arîdeă tuţi fîcûriţl'i di nîs : Măratlu! ti curmă nîla s-lu veđi, cum nu şteă si mpartă pal'i la doî gumârî!

S-făţeă la pălatea amirăluî nă sărbătoari mari. Tută lumea cama bună, amirăţi dit păturl'i k'uşăţi a lûmil'eî fură acl'imăţi la prîndu aclò şi nu ȳa zbor, că đinirli de-amiră aveă protlu loc.
30 Multă lumi aveă viñită z-veadă đinirli, că numa lui umplû loclu cu avuţamea şi mintea lui. Şi mulţi aveă viñită s-caftă vîră minti, tră ponlu ȳe-şi aveă, di la nîs, că mulţi l'-viđură hăirea.

Micară g'ini-muşăt tuţi şi amirălu deadi, cu mîna lui la
35 cađi-un, dipu measă, cîti nă alumak'e cu meari. Tuţi oăspiţl'i cură ş-mică meārili; đinirli de-amiră maşi, ca vîră pravdă, l'-u intră a lumak'il'eî ş-u mică cu frînda cu tut.

Tuţi oăspiţl'i strîmbară bûđîli şi s-mutrîră un co-alantu Amirălu lu ngrupă loclu de-aruşini. Dimîndă s-lu mută az-

varna dipri measă și s-lu spîndură, c-arșinea țe-l' adusi niți cînl'i nu u mică.

Earà tamàm s-l'i treacă funea di guși și s-l'i tragă scamnul, că ținirli, țe altă oară l'i si duțea gura limbi-limbi, di oara estă necă șteà țe-l' si fați! Ahîntă pravdă se-aspusi. 5

Tih'a, mărata, minti n-cap no-aveà. Cîti feați, cîti adră s-lo-ascapă, țivà! ca di pri k'atră canda dădeà. Viđù țe nu viđù, că vrea z-ducă omlu tră semnu di nîsă, s-feați cama nîcă și-l' ȑisi a Mîntil'eî:

— La tini ș-la Dumniȑău, surată, ascapă-l dipri moarti, 10 s-nu-l am pri guși-nî bana tută. Io u fecû, tini s-nu u fați, minti hrisusită ș-alăvdată!

Mintea, inimă bună, nu k'ardi oară ș-acată s-lucreaȑă. Fi-ȑorlu îș' viîi tu orî și canda-l' părû, că z-diștiptă dit somnu. Limba l'i si dizligă di nă oară și cîndu acată z-grească c-alȑoni 15 l'i si duțea.

-- Nu vă ntreb, gri nîs, țe-avèți cu mini? Iu s-avȑi spîndurari fără ġudicari. Loați-mi, ntribați-mi ma naintea și carî s-me-aflăți cu stepsu, spîndurăți-mi! Nu acși azvarna, ca tu Ġigărie. 20

Cîti nu gri nîs! Il' griră s-lu ġudică amirălu.

— Nu-î dure arșinea țe feațișî, di nă băgășî cu caplu n-loc? ȑise amirălu. Viđüşî tini om pînă tora s-mică frîȑă ș-alu-mak'e?

— Stepsul easti a tău, macă tr-aestă vreî s-mi spîndurî, 25 gri ȑinir-su. Io nî-o avûi, că lûcrulu dat de-amiră, năparti nu se-arucă. Nu putûi s-l'i daû cu ȑorlu, de-aȑeà măcâi ș-a'lu-mak'a cu frîȑă cu tut. Mașî io știû, țe trapșu, ascăpitîȑdalui fărmaclu a lor!

Amirălu, carî u teasi cuvenda multu-multu, viđù că ȑinir-su 30 nu earà aȑel di deaneavra. L'i se-acăȑa a lui tora zborlu n-gură, că nu șteà cum si-l' facă apăȑdisi.

De atumȑea armasi, ca tih'a s-h'ibă cama nîcă di minti. Bună-î ș-tih'a, ma iu-î minti.

(Cules de la unchiul Ghiți Teja Papahagi, Avela, Epir.)

39. Mincună.

Erà țe nu ș-erà. Erà tu k'iolu, cîndu lumea ș-pùriclu lu ncălță. Alih'a erà, mincună erà, știu că pap di pap o-aspuneà.

Erà unoară trei frați. Treil'i frați erà cărvănări. Cați un
 5 ș-aveà un semnu di muli. Șamiștreil'i niși fuđiră tu lumi si-și caftă căsmetea. Iu z-ducă n-cărvane? — Iu's-fați víptu cama multu. Ațel marli, si-l' țem Mit, trapsi tu nă hoară hășutească. Tu hoara țe se-aflà un čurlu-păpă, țe aveà vípturi multi. Dusi Mitlu se-acùmpără, ma čurlu-păpălu l'-đise, că nîs no-
 10 ari grîn tră vindeari cu parățl, că-l vindi cu mincùnî.

— Cum cu mincùnî, ntreabă Mitlu?

— Ea cum? Si aspuneări tîne nă mincună cama mari ș-cama groasă, iți daŭ víptul tut; se-aspunearim io cama mari, tini si-nî daŭ mûlili.

15 Al Mitu il' viîi ca g'ine aestă.

— Țe! đisi nîs, nu va pot s-l'i cruescu nă mincună a k'irutluŭ aestu, tra si-l' l'aŭ víptul tut?

Acși s-ligară. Acață cărvănarlu și-l' cărțineăști nă mincună di la hani, di ti nk'idicăi di ea! Ahîntu s-cunușteà, că nu-î
 20 mincună tră pistipsiri! Țe đisi nîs? — Azbuiră boŭlu!

Ș-o-aveà k'irutlu, că nu-î cama mari mincună de aestă.

— E, e! l'-u toarnă preftul, s-țl-aspùn ș-io: ună oară nî-aveàm un oŭ și me-alinâi, știŭ, pri un munti; mûntili ațel mași k'atră ș-bărțiri earà. De aclò, din cărciliŭ, l'-ded cali
 25 a oŭluŭ h'ima-ng'os pri k'etri ș-pri bărțiri și țe s-ță veadă ocl'il'? Arucutea-ti, arucutea-ti oŭlu, discà și arîsturnà bărțirli cîtră ng'os, di-țl păreà că k'ari lumea. Gîr-gîr-gîr! gîr-gîr-gîr! ađumsi oŭlu trîși-n vale, lai frățile a meŭ, noŭ-ni frîmtu, că đîțeàŭ, că tora-î uat di găl'ină.

30 No-avù țe z-đică Mitlu. Viđù că čurlu-păpălu lo-antreapsi cu mincuna. L'-deadi mûlili ș-necă dișcl'isi gura z-grească țivà. Cu caplu spinđurăt di glărimea țe-adră, o adună cîtră a casă-l'.

Nu treați nîscîntă oară și na iu vine dipu nîs, cu mûlili
 35 acățati di căpestru ună dipu alantă, frățili di mesi, cu numa Pitlu, tra să ncarcă víptu.

— Carî ari víptu? ntreabă la un, la nantu.

— Preftul ari.

Ai la preftul.

— Bună-ți oară, părinte un.

— G'ini vîniși, oaspe, anantu. — Ai grîn tră vindeari?

— Am, dîsi preftul.

5

— Cîtu-l dai?

— Nu-l vindu cu parățî, ma cu mincûnî. Cara ți-da di mîna
acață-te.

Pitlu ș-o-avû, că-î urbari aoà!

— Țe mari lucru s-arîd un cîrlu-păpă, minduî nîs.

10

G'ini ma ș-nîs pățî ca frati-su și-ș k'irû mûlîli, anğurîndalui
pri dinăpòî, că de! nu-î șică aoà năparti, muli lî dîc aiștòr
ș-ti dor tu h'icati, cîndu k'erđî una, nu tuti di nă cali!

Dua nantă, na ți-ul și nîclu frati, cu numa K'itlu. Di un
de-alantu vîni la cîrlu-păpă să ncarcă vîptu. G'ini-ma preftul
tut cînticlu, țe și ștea:

— Vindu, ma cu mincûnî!

— Cu mincûnî, cu mincûnî! Ș-îo di mincûnî h'îû adrăt, dîți
K'itlu. Feățiră ligătura, i s-lu dispoal'e di muli, i si-l' l'a tut
țe-ari preftul: muli, vîptu, agri, tut!

20

Preftul ș-o aveà, că tut urbari-î anàmisa.

— Dî-û mincuna, gri preftul!

— S-mi l'erți, părinte, ma ntră tini, nu es năinte. Tine
prindi s-acățî prota.

Preftul țe și ștea: mincuna cu oûlû! Carî u dîsi, ș-aștiptă
laîlu-șî cu gura căscată, z-dîcă K'itlu mincuna lui, tra si-l' l'a
mûlîli apoea. Nîs pistipseà, că ș-fu lișòr lucru!

K'itlu se-aștirnû g'ini-mușăt ș-acăță:

— Earà, părinte, tu aîl'i a mel'! Nă quă, cîndu s-amintă
tată-nu, șideàm la pap-nu n-coh'i și-nî beam cûbuk'a. Na
vînră și-nî loară sihărik'i strausl'i alăgînda, alăgînda: «aî!
că s-amintă tată-tu!» Ntreb îo: «Și carî se-amintă, țe avèți
cu mine?» — «Cum țe-avèm, că prindi s-ti duți la nunlu, s-l'i
grești z-vînă, s-păteaqă», fac nîși.

«lu s-lo-aflî nunlu? Tòrnî loclu di anantă parti, mutrescu,
caftu, no-ari nun sti loc. Vaî h'ibă la Dumniđăû, mintuescu
îo, macă nu-î sti loc. Și de alih'a aclò ș-erà.

Cum s-mi duc si-l' grescu? Mutrescu cîtră n-sus, nî si mută
mîntea di diparti și nsus țe earà. G'ini ma, earà nu earà

prindea s-ti duși. Altu nu eara s-lo-acl'amă : furtia tută pr
mini cădea. Mi şuț, me-amvîrtescu s-aflu vîră scară, s-me-alin
no-ari scară! Atumțea mi caftu n-sin și na! İu daŭ di n
simință di curcubetă. Știi, ună strănipoată di strănipoat
5 aveà h'artă niști simință și cum inî deadi ș-ania niscînt
s-me-aroamig, si-nî treacă oara, nî-armasi ună n-sin. U simi
năi dicara și criscu nă curcubetă, țe deadi pîn di Dumniță
Curcubetă di curcubetă, me-alinai la Dumnițăŭ și-l' grescu
a nunlu: ade, că te-acl'amă s-pătèđi tată-nu! Dipusi nunlu
10 alăgînda-alăgînda și pînă s-ni pascu puțin ocl'il' pri divar
liga, z-ved țe-î, țe nu-î la Dumniță, anvađa nă gumară psoah
di ningă curcubetă și grîț-grîț! ali curcubetă, o-adră g'in
Țe ti fați tora, K'ita, K'ita? Cum mi zgrîmăm acși, di nu ștean
İu nî-u caplu, na daŭ in sin di un h'ir tu ureacl'a di ac, arinā
15 di cîndu fecu araftu. L-tindu di una cîtră ng'os, nu aġunđi
il tindu di doauă, aġunđi ș-antreați. Me-alàs ș-İo de-a h'irli
ng'os și nod di nod, mutrescu z-dipun ina troară, ma țe z-vedî
Acăță z-bumbuneađa și z-da nă furtună ș-nă grîndini, s-k'ar
lumea. Me-adun sum nod și nu cărlèđ, pînă s-treacă furtuna
20 Cum stătù, dipuș și le-aflai lûcurli ndreapti și tată-nu l-turna
di la pătîđari și tut plîndeà. «Nu ti ntreb, nune» grescu İo
«țe-ari tată-nu di zgl'ilești?» — Țe s-aibă, đîți nunlu, va cu
coași ș-altă nu! Tră cucoași-î arînda lui?» Me-astrăg ningă
un cucòș ș-acăț s-lo-alumtu cu k'ètrili. Dă-l' in sus, dă-l' in
25 g'os, canda li ținea vîră! nu cădea.

«Il trudescu atumțea nă oară și țe z-vedî? cucoași no-ar
masi ascălnată! L'İ le-aduș a tată-nu, ma ahtari orixi d
fîcòr, ore prefte, tu bană-nî no-am viđută. Le-ascăpită cu
coășili cu tut coji.

30 «No-apucăi s-șed s-mi ncăldăscu puțin și na İu vîni un nipò
di strănipòt si-nî grească: țe stai, lala! nu știi, că tată-tu va
sărmîniță? Nu đîți tine, tu țe va-l băgăm z-doarmă? Mi sco
frățile-a meŭ, c-andornic, arap țupata din anumirea, adun
patruđăți di gumări de-a duñaul'eî și aî! İu s-aflu păduri
35 Alăg cîtră ncoa, alăg cîtră nclo, na! ved di năparti di un ariŭ
diparti cît țî-acăț ocl'ul, că lăeà țivă. Eră nă păduri. G'ini m
cum s-trec ariŭlu? Ariŭlu mari, dipuș, țî si alăcă mintea
mași s-mutrești, nu s-lu treți. Cum mi zgrîmăm, știi aclò İu nu
ti mîcă to-ahtare oară, daŭ di nă čeflă de-alună. Nu k'er oară

ma-l' bag gumar'i un ciu un intru ş-a ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i
di işii di năparti. Intru tu păduri i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i
dini to-alantă, u străbăt în cruşăni z-i-i ş-i ş-i ş-i ş-i
di viră lemnu, no-ari lemnu! E! ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i
ş-fac. Cîndu ea daŭ di un pâlîr! L-a intru în păduri ş-i ş-i
puţină oară, dă-l', dă-l', adăr patruşii ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i
calea. Aclò iu mi duţeam me-ş-a ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i
că nu şteam iu s-ni-aflu locu. Tră ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i
Ligăi gumar'i so-aumbrata iu ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i
somnu, mă-sa-l' fu! Di cari frezdi căpura ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i
pri leamni ş-i trapşu. Calea mi lo ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i ş-i
kicută. Țe fecu, țe nu fecu, ded di un puț. Puț ş-i ş-i ş-i
Dumniță, că no-avea ne cuvă, ne dăre! Țe ş-i ş-i ş-i ş-i
Îi tal'ŭ caplu, lo-aruc nauntru tu puț, tră z-i-i.

«Ca agîrșit țe-ni h'iu, trapşu cu gumar'i. Calea cîmîi ş-i
șiră sk'icurlî ş-adună minueli pâlîi. Cari no-aveam ş-i o lu-
cru, băgăi di discărcăi ş-i li u intrăi a leamnelor cu țupata-
Li dispiturăi tuti ş-i sărminiță nu puti se-adăr. Crek de-
apoea tu k'ali? Crek'i ş-plăscînești, cîndu ți si dați strimbu.
Cîrtit ca vai di mini, vruî s-intru tu călivă. Daŭ s-intru,
nu-ni si intră, daŭ s-intru, nu-ni si intră. Bre! s-u mică luplu,
țe s-h'ibă ş-aestă? Țe s-hibă? Avea armasă tu tălitura di
țupată nă scîrpă ş-i se-acăță di praglu din sus ali călivă ş-i
nu s-intră. Ptiu! fac mini, o-așternu scîrpa. părinte, ş-i dă-l
di ună parti, dă-l' di partea nantă, na ți-u sărminița!

«Biții ş-i mi ndriđeăm s-l-u daŭ citră a casă. Țe z-veđi?
Tută lumea mutreă la mini, ca la viră ursă! Arideă di s-li-
șină di mini. «Bre! țe aveți di arideti acșiți, di vă o-adusi
Stămăria» li đic a lor aclò? — Țe s-nu aridem, lai tumte
ş-lai k'irute!» fac niși. «Am iu-ț-u caplu?»

«Mi pusputescu, ahulescu ŭo n-cap, d-iu cap? Caplu lo-aveam
agîrșită tu puț. Fuga nîpôi dipu cap. Cîndu țe s-ni veadă
urêclili? Caplu nafoară pri puț il mică nă vulpi. Après
cum earăm di nî-arsăreă scînteal'e printr-ocl'i, loai nă k'atră,
l-aminăi ună pri căpul'i ali vulpi. Nisă pîngina di zori, cara
da di scoati nă firmani, ma țe ş-cîntă »

Aoă K'itlu tăcù ş-i preftul să nveață țe scriă, ntreabă: 35

— E! țe cînta firmanea (ŭirmanea) țeă?

— Cîntă, s-ni dai mûlili cît cama goňa, vîptul ş-tuti; acși

nă fu acățătura ș-ligătura noastră și macă te-ariseaști s-te acățî ș-cu altu cu mincuni.

Vru vru măratlu, ș-plătî ca preftu, că vidù că ș-află măs-turlu, și spinďură nărli nă palmă n-g'os și no-avù țe z-ďică.

- 5 Minčuna-minčună
 Ș-fu bună,
 Ma cama minčunòs, carî ști s-le-aspună.

(Spus de mamă-mea Despa, Avela, Epir.)

40. Luplu cu vulpea.

Earà țe nu ș-earà.

- 10 Earà un lup, Masturu-Nicola, și ună vulpi K'ira-Mara.
 Niși s-feățiră soți se-avină dadùn și avinățicu s-lu mpartă
 frățeaști. Tu isirea avinari, aflare nă oală cu nari.

— Ha! s-aurnî mästuru Nicola, va u mic!

- Năinti ș-năinti, nu prindi si đîți: va u mic, ma: va u
15 mîcăm, il' fați K'ira-Mara. Ș-apoea nu đîți tine, ninga nu
 o-aflăm și aî! s-u mîcăm? Maca vreî casă s-adrăm, casa
 nu se-adară cu glîpuirea tut țe s-aflăm.

— Cum știî, Mară!

- Țe să știu? Cum fac tută lumea, ș-noî; s-o ascundem
20 și di trei-trei đîli s-nă duțem s-mîcăm cîti puțină.

Și, cum gri K'ira-Mara țeă șireata, acși feățiră: o-ascum-siră t-un ġuneàpini.

Nu tricù nă duă și ea-ț-u cumbara vulpi, iu-l' đîți a luplui

— Mästuru-Nicola, me-acl'imară s-pățed!

- 25 — Macă te-acl'imară, du-te! đîsi ș-luplu.

Dusi vulpea și glîp-glîp! glîpuî narea dipri suprà.

Tu turnată u ntribă luplu:

— Cum il' đîsiși, K'ira-Mară?

— *Apărnita!* Cum altu si-l' đîți? Feată earà.

- 30 — Mușată numă, s-ță băneaďă! gri luplu:

Dua nantă ea-ți-u vulpea pali:

— Mästuru-Nicola, me-acl'imară s-pățed.

— Em du-te, macă te-acl'imară!

- Vulpea dusi și glîp! glîp! u ngumitică oala di nari. Tu
35 turnată u ntribă nîpòî luplu:

— Țe numă-l' băgăși, K'ira-Mară?

— Țe numă s-l' bag? *Ĝumitîc* il' dîș, că eară fîcôr aestu.

După nă quă nîpôi vulpea :

— Măsturu-Nicola, me-acl'imară s-pătêd!

Luplu-lup, iu si-l' si ducă mintea lui, că aoă nu cură lu- 5
cru curăt! «Du-ti» l'-dîsi diznôu.

Carî dusi vulpea, nu ți-alăsă nari tu oală. Tu turnată nî-
pôi u ntribă Măsturu-Nicola :

— Țe numă-l' băgăși?

— *Bițită*, l'-băgăi numa! dîsi vulpea, că ș-o aveă bițită 10
tută narea.

— Mușată numă, s-ță bîneață, l'-ură zdănganlu di lup.

Tamâm aveă tricută trelli dîli și prindeă z-ducă s-mică
narea. Țe s-mică? k'etri? Narea tută o-aveă glipuită mas-
torsa di vulpi. 15

— Măsturu-Nicola, Măsturu-Nicola, u micăși narea fără di
mini, ca cumu z-veadi, dîsi vulpea.

— S-mi l'erți K'ira-Mară, gri luplu, ma nî si pari că tine
o-adrăși aestă mușuteață!

Ba, că tini, ba, că mini, si ncăcară și si mpărțiră. 20

Vulpea lo calea cîtră n-hoară s-ancupă vîră gălină. Calea
da di un preftu. Aestu s-turnă, cu gumarlu ncărcăt di litur-
gîl, di la bisearcă. Nîsă-l viđu di diparti, s-teasi n-cali-l' ca
psoah'i, și cum tricù preftul pre-aclò, u lo di čor ș-o-arcă
pri gumăr. Bună-l, mindui nîs, tră guna li prifteasă. 25

Vulpea pri dinăpôi, dizleagă sațl'i ș-arucă liturg'iîli ună
cîti ună tuti m-padi. Dipuni apoea și nîpôi, ună cîti ună, le-
adună dim padi și l'a-l' čulica, carî poți.

Agumsi cu nîsi tu păduri. Aoă na-l și Măsturu-Nicola. Aestu
dîsi : 30

— D-îu cumbară, d-îu, Mară, cu pleasca aestă?

— D-îu s-h'ibă, Măsturu-Nicola? di la bisearcă.

— Cum acși, di ți li deădiră? Cum feățîși?

— Cum s-fac, Măsturu-Nicola? Mi duș ningă ușa di bi-
searcă și acățai: Dă-nî, prefte, nă liturg'ie! dă-nî, prefte, nă 35
liturg'ie! și preftul tră ună, nî-deadi nă tisagă.

— S-mi duc ș-io, nî-da ș-aîia?

— Avđi z-da? va zbor aestă.

No-amîna luplu și na-l ȳu z-duȳi la bisearcă, j-bagă caplu tu uși ș-apîrînaști s-aurlă ca vîră lup:

— Dă-nî, prefte, nă liturg'ie! Dăăă-nî prefte nă liturg'ie!

— Dua, lupe! dua! lupe! acățară lumea si z-g'ilească di
5 tuti părȳili, că nu viȳù luplu cum fuȳi de-acloȳi. Aȳumsi
tu păduri. L'-easi vulpea s-lo-așteaptă și s-lu ntreabă, cum
tricù? El aspusi ȳe păȳi' ș-cum vrea-l frîngă k'ilung'a, s-lu
băgà tu mîna.

— Am nu ti ntreb, cum ȳiȳeai, il' ȳise vulpea?

10 — Cum z-ȳic? Dăăă-nî, prefte, nă liturg'ie!

— De-aestă nu-ȳi deădiră, Măsturu-Nicola. Va ȳiȳeari cu
boaȳea ma minută, nu tu groasa. Aclò va si strîȳi dip agalea:
Dă-nî prefte, nă liturg'ie.

K'irutlu di lup, ascăpă nă oară ni frîmtu și s-lo dipu min-
15 tea ali vulpi, să z-ducă z-grească cu boaȳea minută. Nu apucă
si-șî bagă caplu tu uși și «dua!» pri nîs, cu cînî, cu căȳăl', il
cruiră-cruiră cu parlu pîna-l vătămară.

Ș-cu aestă ascăpă vulpea di pondul di lup.

(Spus de mamă-mea, Avela, Epir.)

41. ȳandacùk' și ȳîna-din-Vali.

20 Earà, ȳe nu ș-earà.

Earà nă oară un amiră. Amirălu aestu aveà noaŭă fiȳòrî.
(Optul' earà mintiòșî și noaŭlu earà k'irut.

După ȳe-l' deadi dol'i a preftuluî amirălu, armăsiră noaŭul'
fiȳòrî. Nîșî străxiră s-dumnească anlu ș-fiȳorlu, anlu ș-fiȳorlu.

25 G'ini ma, cum s-u da văsilia pri mîna k'irutluî. De-aȳeà
nîșî ș-feàȳiră zbor, s-facă cum s-facă, s-lu k'ară, să se as-
capă di nîs și s-nu lă vîna arșini, nîșî, h'il' de-amiră, s-aibă
frati glar.

ȳe s-facă? Cum s-lu k'ară?

30 Se-adunară nă ȳuă optul' ș-lă ȳisi frătîli aȳel cama marli:

-- Fraȳi! ȳandacùk' nă băgă cu caplu n-loc; va nă făcă
s-no-avem ȳu s-nă scutem caplu di lișureȳli ȳe faȳi; de-aȳeà
o-aflu cu cali, nîs prindi s-k'ară, că nu-ȳ om si-l' daȳ văsilia
tu mîna.

35 Tuȳi o-aflară g'ini ȳica mărîluî, ma cum s-lu k'ară? s-lu

pingă dipri punti? amărtie-î di Dumniță, ca lă-î frati. S-lu zgrumă? easti nilă ș-cama mari; si-l' da fărmaț tu fl'iganea di cafè? ș-aestă nu-î bună.

Țe s-l'-adară, Țe s l'î facă? ai s-lu pitreacă la Țîna-din-Vali. Mîntea aestă o-aflară tuți că-î cama buna. 5

Il' grescu frațl'î și-l' Țîc:

— Oî, ȚanȚacuk', h'îl ġoni tini!

— H'îu ea! Cum me-ai mini. Un aesti ȚanȚacuk' tu lumi.

— Macă h'îl, hai du-ti și l'a aloatlu din căpisteara Țî-nă-l'ei-din-Vali. 10

— Mari lucru! greaști ȚanȚacuk'. Z-vidèți cum lo-aduc tră năbeam di oară.

Nițîs grațlu, ș-l'a nă ċumagă di cornu și iseă la Țîna-din-Vali.

Calea îu z-duțea, lo-astăl'è un cristîn în cali și-l' Țîsi: 15

— Iu cu vearga, lai ȚanȚacuk'?

— S-pălescu Țîna-din-Vali, nîscîndi, macă va s-facă năji s-nu-nî da aloatlu, gri nîs.

Arîsi om̃lu și-șî Țîsi cu mîntea:

— Țe cînl' di frați sun ș-aestî! L-pitricură s-ascapă di nîs. 20 L'artă-ti, mărata, di lumi, macă ti duți la Țîna-din-Vali.

Trîș ningă casa Țî-nă-l'ei-din-Vali eară doață punți: una di h'er ș-anantă di per. Prindeă s-treți puntea s-aġunđî la țîna. ȚanȚacuk' ma li viđu, Țîsi:

— Carî s-trec pri puntea di h'er, Țe ġuneată vai aspun, 25 că pri h'er ș-un ġîndj poati s-treacă, bre ș-un orbu ninga! ai s-trec pri ațea di per, z-ved, dem, me-aravdă!

Frîp! frîp! na ț-ul pri punti, ca țel' di pri funi! și ha! s-cadă, ha! s-nu cadă, cîndu di nă parti, cîndu di anantă parti, cu mînl'î cu ċoarl'î (aġutăt), u tricù puntea didindi. 30

Țîna-din-Vali aveă un cîni cu trei căpiti la mărđinea pîntil'ei. Aestu ma videă, că om xen calcă loclu a doamnă-sai, băġă s-alatră, di te-acăță h'èvrili di boati-l'. Acși dădeă nîs tu știri a doamnă-sai, cu alătrarea.

Țîna-din-Vali, ma avđî alătratlu ntribă: 35

— Prit carî punti vîni, Bal'uca!

— Prit puntea di per, gri Bal'uca.

— Arău o-avem, ma inimă s-avem! mindul mărata di Țî-nă.

Ună viñită aoă, ȚanȚacuk' gri:

— Bun-ți oară, Dîna ! (ș-cu mintea-l' grea : s-crek' tu oală).

— G'ini viîși, oaspe !

— Țe fați aclò ?

— De ! țe s-fățem noi mul'erli ? băgăi s-frimintu puți'n !

5 — Multu g'ini, dîsi Țandacùk', tr-ațea viîșu ș-îo, s-ni dai puțin aloat, tra s-acățăm pînea !

— Ți-daș, dîsi Dîna-din-Vali, ma așteaptă s-lo-aduc, că lo-amu n-țilăr.

Nîsă dipuni tu țilăr si-și da dințil' di mînear, s-l'i struxe-
10 ască, tra z-vînă apoea s-lu facă nă mișcătură; ma ș-Țandacùk' nu earà dip di k'iruțl'i s-o-așteaptă:

Arapî aloatlu dit căpisteari ș-o-afumă de-aclò.

Cîndu se-alnă Dîna-din-Vali analtu, Țandacùk' o-aveà tricută puntea.

15 — Ah ! laî Țandacùk' di drac, zg'ilî ea, înî loași aveara tută, țe s-ti l'a Stămaria ! nu va-nî ti băgarim tu mînă ?

— Tați, morî tetă, că pînă ma napòl va-ți l'aș ș-caplu !

Cîndu-l vițură turnăt frațl'i, să nfărmăcară.

Se-aștiptă s-nu-l veadă altă-ooră ntr-ocl'i ș-el, na-l ca oșlu
20 ațel aroșlu ! Țe s-facă ? S-prifeățiră că s-hărisescu și-l' dî'siră:

— Aloatlu g'ini-l loași ! Aî s-ti videm, poți s-l'ai ș-cucotlu dila Dîna-din-Vali ?

— Mari lucru, dîsi Țandacùk' ?

Aestu earà un cucòt cîntat, cu gură, nu earà ca tuți cucòtl'i.
25 Nk'isî de-adoara Țandacùk', oară noapti, cîndu tuți dormu, și t-abùșala s-trapsi pînă la căsistra gâl'inlor. Anțupă cucotlu di zvercă și vru s-fugă, ma ea cucotlu îu cîntă:

Cică, cîcă ! cîcă-cîcă !

Dă-ți-u alaga, doamna mea,

30 Țandacùk' viîi s-mi l'a.

Avdî Dîna-din-Val'i și fuga-aclò ca zurlă. Ma ș-Țandacùk earà di mumă faptu ; cît li vițù streasi și si nh'ipsi n-furnu și citus ! ș-adil'atîclu și-l țîneà. Mutreaști, caftă Dîna-din-Vali, nsus, îng'òs, no-ari Țandacùk' ! Canda z-dișcl'isi loclu di lo-
35 ascumsi. Macă mutrî, țe mutrî, pistipsî, că Țandacùk' va leaibă scărminată și-și mutrî di lucru. Cît se-alină n-casă aestă și nîpòl Țandacùk' lo-asclnă di guși. Cucotlu nîpòl :

Cică-cică! cîcă-cîcă!
Dă-ți-u alaga, doamna mea,
Țandacuk' viîi s-mi l'a!

Ca nă zurlă, ca nă turbată, se-azvîmtură Țîna-din-Vali la căsiștră. Mutrești ncoa, mutrești nelo, l-șuță loclu di 5 anantă parti și di Țandacuk' nu da! Țandacuk' se-avea nh'iptă tu guva de-azvesti, îu niți a dracluî nu-l' si duțea mintea vîrnăoară, s-caftă.

«Va fuđi», mintui Țîna-din-Vali.

Tut acșiți pîn tu trelli orî s-tih'isî și Țîna-din-Vali, carî 10 nu lo-află, ș-o-avû că ș-arîdi și și-mbizuești cucotlu cu nîsă. Tr-aestă sta și-l' dîți:

— S-nu cărlêđî ningă nă oară, cupilcu, că cîpulic laiû va ti mică!

Țandacuk' țe altă aștiptă? Lo-ancupă di gărgălân și aoă 15 te-am, fârtic, di năparti di punti.

— Ah, lai Țandacuk' di drac, îîi loășî avearea tută, țe s-ti la moartea! nu va-nî ti băgărim tu mîna? gri Țîna, cîndu lo-aduk'î, că-l' lo ș-cucotlu.

— Tați, morî tetă, l'-fați Țandacuk', că pînă ma napôî 20 va-ți l'aû ș-caplu!

Frați'i, cîdie mari lă vîneă, cum di drac ascapă om lu a-estu? Apurie? om lu tră surteali z-duți, și s-toarmă zgră-măt, ș-aestu nu pate țivă!

S-feățiră taha, că lă pari g'ini și-l' dîsiră: 25

— Cucotlu g'ini-l loășî, ma ea s-ti videm, eapa poți s-u lai di la Țîna-din-Vali?

— Marî lucru? dîsi Țandacuk'.

Afurîșaluî, afurîșaluî, t-abușala, t-abușala s-trapsi Țandacuk' pînă la eapă. Ș-aestă nu eară eapă de arađa, că eară 30 eapă cu gură. Cît băgă mîna pri căpeștru Țandacuk' și na-û, îu arujaști nă oară:

Ih'ih'iii! Ih'ih'iii!
Dă-ți-u alaga, doamna mea,
Țandacuk' viîi s-mi l'a!

35

Fuga dîna tu păhnie s-lo-acață furlu. Aflășî fur s-acățî. Si nh'ipsi tu pal'e ș-nu bătû dip a-viû.

Țîna nîpôî ș-o-avea, că va ș-lo zverca cî'nili, macă nu-î to-

ahuri, că al'urea loc tr-ascundeari ea nu videă. Ni fuđiti g'ini de-aclò și Țandacùk' băgă mîna pri căpestrul a eapă l'eî. Diznòu eapa arujî :

Ih'ih'iii! Ih'ih'iii!

5

Dă-țî-u alaga, doamna mea,
Țandacùk' viîni s-mi l'a!

Zurla, cu perl'i cîtră nal'ura, s-h'umusî s-lo-acață, ma Țandacùk' avù k'irò si s-ascundă sum șaua eapă l'eî, adunăt gl'em Cătaua di ȓînă, macă viđù acșî, ȓe fați? S-prifeați că-l' ȓîȓe-
10 eapă l'eî, s-nu ȓivă di zg'ileaști ningă nă oară, că luplu aȓe laîlu va u mîcă! Apoea nîsă se-ascumse aclò ș-cît arsări Țandacùk' s-l'a eapa di căpestru, sărgl'î și lo-ancupă di perci Da nîsă, da Țandacùk', că nu se-alăsă ș-aestu lișòr, ȓîna-
din-Vali l'-u putù și-l zdupunî di padi. Il ligă cu mînlî di-
15 nîpòî și-l' ȓîsi:

— Stăî, cîne ș-pîngîne, tini ȓe-nî loașî aloatlu, tini ȓe-nî loașî cucotlu, z-veđî ȓe te-așteaptă?

Ș-acșîȓi ȓîna-din-Vali arsi un ċireap di noaűă orî, tra s-lu frigă di viű și s-lu mîcă. Ma, năinti ȓe s-lo-arucă tu ċireap,
20 nîsă dusi si-șî struxească dinȓîl' ș-alăsă h'il'i-sa s-lo-aveagl'i.

Țandacùk', drac di sum punti, șadi și-l' ȓîȓe a feătă l'eî.

— Tini feată, mîȓî zăhărtări?

— Mîc! ȓîȓi feata.

— Macă mîȓî, dizleagă-nî mînl'i să-ȓî daű îndoauă zăhăr-
25 tări din ġepî.

Aestă, minti fitească, l'i li dizligă. Ahîť vrea Țandacùk': arapi feata m-brață și u bumbuneađă tu ċireap. Tră nă minută fu friptă. U scoati, u dińică și u bagă pri measă ș-nelu a l'eî l-bagă su measă.

30 ȓîna s-hăarseă cîndu avđă din ȓîlăr tac! tuc! că ȓîȓeă: «ȓe cu minti feată am ș-îo! Avđî cumu ndreađi measa!» Nu și ștea corba ȓe o-așteaptă.

De-aoă Țandacùk' trađi la eapă, u ncălică și aoă feățîră soȓl'i!

35 Se-alnă ȓîna-din-Vali și s-hărisî, că viđù measa ndreaptă. Aștiptă, ȓe aștiptă z-vînă h'il'i-sa s-mîcă, aestă nu z-videă.

— Va z-dusi la șòputlu din đeană, mintuî ȓîna, tra s-l'a apă. Las mîcă, cîndu să s-toarnă, îo nu o-șteptu! Și ea șiđù

ri measă. Mică, mică, carnea ca di pui u l' si pără, abintă
rehtă. Cindu mută measa, țe să-i veadă ocul' ?

Nelu a feată-sai sum measă. Adăk' i laea ș-corba, că carnea
a trifrușca nu eară carni di Țandacuk' și z-băgă pri un
lingu, di plimsi, plimsi pină i-arushiră ocul'. di-i si feăpiră
băcirea.

Țe ț-o-ai, că frați al Țandacuk' s-hărsiră, cindu-l vidură
eapa? Papa-Pa! Niși canda j-vidură hicătili, cindu-l
vidură turnăt.

— Eapa g'ini u loasi, dîsiră el, ea s-ti videm poți s-l ai 10
și Dîna-din-Vali?

— Mari lucru? gri Țandacuk'.

Iu-l' se-aspăreă ocul'ul al Țandacuk' di țivă! A lui l-ağută
și căsmetea multu. Acși di oara estă. Calea-calea cum nîrdeă.
Io astăl'è un preftu și lu ntribă: iu oară-l bună? 15

— La Dîna-din-Vali, dîsi el, s-o-aduc' afrațlor a miôr.

— Am nu ț-u frică s-nu ti ncurpulađă, lai criștine?

— Țe-i nîsă, tra s-ni h'ibă frică?

— Găl'ină nu easte, dîsi preftul.

— Prefte, prefte, gri Țandacuk'; tini nu ști, că fui trei 20
ori pină la nîsă ș-alotlu ș-cuco'lu ș-eapa l'-loai și feata l'-u
vătămăi ș-cu tut aastă ascăpăi.

— G'ini, h'il'ŭ, ma nu ști, tini, că z-duți, z-duți curcubeta
ia apă, pină s-frinđi nă oară?

— Am ți s-fac, părinte, că-ni ded zborlu ș-prindi s-mi duc. 25

— Macă-i acși, fiôrulu a mel, s-ti nveț io țe s-fați: s-afl'i un
preftu ca mini, si-l bilești, si-l' bađi k'alea și strănili și s-ti
duți, că mași acși nu ti cunoaști Dîna-din-Vali.

— Ma bun preftu di tini no-aflu io, gri Țandacuk' și vrap!
l'ari ună cu vearga di cornu. Preftul murî și el il bilî și 30
feati cum lu nviță. Țe-ți lipseă, mărâte preftu, s-aruți pipër
tu xeană mîcari! Apoea Țandacuk' na-l la Dîna-din-vali.

— Bună-ți-oară, Dîno! gri aestu.

— G'ini viinîși, părinte!

— Ști, că murî Țandacuk', surată? 35

— Murî, părinte, de alih'a?

— Bre! l'-măcăm și grînu!

Dîna-din-Vali, cîndu avđi hăbărli al Țandacuk', nu ștea țe
i-l' cama facă a preftului.

— Știł tră țe vinũ, đisi Țandacũk'? vinũ s-ni dai niști scĩndurĩ s-l'-adrãm k'ivurea.

Tang-tung! cu tãporlu, cu sk'iparea, trã nãþeam di oarã cutia di mortu fu adratã.

5 — Știł țe, Țina? S-intri tu cutie, z-videm, s-frĩnđi i nu? cã ma s-poți s-u frĩnđi tini, și Țandacũk' u frĩnđi și s-toarnã nĩpõl di la groapã!

K'iruta intrã și strinđi-ti citrã ncoa, strinđi-ti citrã nclo, u frĩmsi!

10 — Nu-ĩ bunã, đisi Țandacũk'. Adu s-adrãm k'ivurea di h'er. Dupã țe o-adrã, tut acși intrã Țina-din-Vali z-veadã, s-easte cã-ĩ sĩnãtoasã adratã. Unã intratã nĩsã și pac! il' fați Țandacũk' ali cãpak'i, di ț-u ncl'idi ș-u sfinuseaști, si-l' plĩnđi nĩla mãrãtãl'eĩ di Țina. Plĩnđi, z-g'ileaști, aurlã Țina-din-
15 Vali, carĩ s-o-avdã! Țandacũk' o-arucã din anũmirea și-ș lo zverca de-aclò.

— Nu-ți đĩșũ io, cã pĩnã ma napõl va-ți l'aũ ș-caplu? il' đĩþeã Țandacũk'.

Frațl'i li umplurã zmeãnili di fricã, cĩndu-l viđurã cu đina
20 n-casã și gũvili acãțarã.

Țina, carĩ viđũ, țe nu viđu, s-pãrãcãlsi s-u l'artã și s-l'-alasã bana. Al Țandacũk' l'i si feați nĩlã ș-u l'irtã, ma dupã țe u bãgã di ġurã, cã nu va mutreascã s-facã slãbințã la vĩrã și va s-mãritã cu nĩs.

25 Ș-acși s-loarã dol'i ș-armãsirã amirã cu amirãroani și fe-ãțirã numtã mari. Frațl'i ananți, di frica đĩnãl'eĩ, nu cuțidã (ctidã) ne z-greascã. Aclò earãm ș-lo și v-adũș a voauã cĩte un brĩn aròș, ma cum tricũl pri la g'ifți, sĩrgl'irã cĩnl'i și-nĩ li mĩcarã, cã ș-o avurã cã suntu țivã h'icati.

(Spus de maea-mea Ćama-l Teja Papahagi, 1886 Avela, Epir.)

30

42. Patruđățl'i frați.

Erã nã oarã, țe ș-erã.

Erã nã oarã un pãrinti țe-aveã 40 di h'il'. Cĩndu l'i se-apruk'è oara sã ncl'idã ocl'il', l'-acl'imã fĩcorl'i tuți ș-lã đisi, cã nĩs tora moari, cã trađi dit lumea estã, ma si z-vor, si
35 s-aġutã și sã si nsoarã mași, cĩndu va s-aflã s-l'a 40 di surãrĩ.

După dimîndarea faptă di tatăl a lor cu graiū di moarti, fiċorl'i il străbătură loclu tut di păturli părți, s-află iuvă 40 di feati surări, ma n-cot lă fu! No-aflară iuvă. N-coadă, carī alăgară tuți, căftă și niċlu fiċċor se-alagă ș-nis, si-ș veadă căsmetea. 5

Si ncăltă mușăt-mușăt, j-băgă nă cumată di pini tu tastru și trapsi calea. Imnă ș-imnă, calea iu z-duțea, deadi di nă fîntînă. Fîntîna țe o-avigl'ă nă lamni. Cîndu s-aplică tî-nirlu z-bea apă, lamna ansări și-l' dîsi:

— Va ti mîc. 10

— Carī s-mi mîți, mîcă-mi, dîsi fiċorlu, ma țe va s-aminți co-aestă?

Lu ntribă lamna: iu oară bună? Și fiċorlu-mușăt il' dîsi, c-alagă s-află 40 di surări, că suntu 40 di frați și că vor să si nsoară cu nîsi. 15

— Macă-î acșiți, dîsi lamna, țe s-alădi ma nclo: io am 40 di feati și li mărît, carī s-li loați.

Lamna mutreă s-l'i mîcă tuți, că nu-l' ardeă s-mărită feati.

Fiċorlu o-află luguria bună și s-turnă s-lă da tu hăbari 20 ș-a frațlor. Pri de-altă parte lamna acață de-adară nă carti ș-u pitreați a casă-l' și-l' dîti a mul'ari-sai, s-l'-așteaptă 40-l'i di frați g'ini, să struxească țupata și s-u bagă dipu uși.

Si sculară 40-l'i di frați și ncălicară cal'i și nk'isiră la lamne. Agungînd-aclò fură multu g'ini aștiptăți, ca nîști dînirăți. 25 Apoea niċlu scoasi semnul țe-l' aveă dată lamna bărbăt și-l deadi ali lamni mul'ari și-l' dîsi, țe lă easti vinita. L'-aștiptă cu tuti bûnili, ndreapsi țupata ș-u băgă dipu uși. Noaptea, cîndu tuți s-culcară, na-l și bărbatlu vîni și acățară s-puşpu-tească cu mul'ari-sa, cu țe plan si-l' vătămă. G'ini ma niċlu ştea 30 tu țe casă s-află și canda durnă pri sk'ini, că nu-l acăță som-nul. El avdî țe ș-ċuçurară și lă dîsi a frațlor la ureacl'i, să s-arucă prit pălăthiri nafoară. El', caŋi-un durnă cu cîti nă feată di lamni și cîndu se-arcară prit pălăthiri, armăsiră to-aștirnût mași feătli sînguri. Bărbatlu lamni l-u intră cu țu- 35 pata și no-alăsă ună vie. Nis ș-o aveă că tal'e fiċċori mă-ratlu și nfărmăcatlu!

Ne-apirită g'ini greaști a mul'ari-sai s-l'-aducă un fiċċor tră ngustari. Cîndu trađi mul'area ċerga, țe z-veadă? toati fea-

tili moarti. Băgă să zg'ilească cu boați, să z-deàpiră. La zg'icutli a l'eî vîni și ntreabă bărbatlu, țe ari, țe pățî' di zg'ilești cu boați?

— Țe ma mari lucru vreî s-h'ibă de-aestu? dîse ea. Tini
5 tu loc di fiçdri, feàtli vătămășî.

Cripă ș-plăscîneà lămîni di țe videà. Apoea acăță să suflă prit nări, s-l'i ascàpiră ocl'il' și s-alagă c-andornic s-l'-ağungă.

Ningă fîntîna li lamîni erà ș-un arîû. Loclu ali lamîni erà mașî pînă l-arîû. Ațel era semtea lui. Ma nclo nu puteà
10 s-calcă, să-l tăl'ăi. Cîndu ağumsi nîs l-arîû, fiçorl'i lo-aveà tricută ș-acățară, să-șî aridă di nîs și s-lu scănisească.

Carî avdî' amirălu, că suntu ahîț gohî fiçdri, l'-acl'imă la pălatea lui ș-lă deadi 40 di feati a lui nveasti. Amirălu tuțî il' vrea, tuțî il' dureà, ma cum vrea nîclu fiçdri, vîrnu nu vrea.
15 De aastă frațl'i ațel' mărl'i nu puteà s-lu veadă ntr-ocl'i și tut l'-u h'irbeà. Nîșî mutreà cum di cum s-lu k'arà.

Nă quă amirălu, amvîrligăt di 40-l'i di dînirățî și di 40-li feati a lui, șideà pri measă hăriðs. L'-arîdeà barba di g'ineată:

— Carî i ca nîmi, dîsi nîs? 40 di feati avûl, 40-li la g'ini li
20 mărtăi, di-nî feçû 40 di dînirî unu ș-un!

Tuțî fiçorl'i, afoară di nîclu, griră tu nă gură:

— Maș atumțea va poțî si dîțî, că le-aî tuti bûnili ș-tuti mușutețli dipri lumi, cîndu va s-aî ș-merlu din gărdina lămînil'eî.

Aestu erà un mer țe nvîlică 3 orî cu oara largu. Al amiră
25 il' k'ică, cîndu avdî' di merlu aestu și cădû lîndit. Vîră di mărl'i fiçdri nu cutiğă s-lo-aducă. Tut nîclu și acăță înima cu dințîl', ș-feați cruțea s-l'-ağută Dumniğăû și trapsi s-aducă merlu, că nîla l'-erà, cîndu videà, că amirălu easti niputût.

De-abùșala, de-abùșala s-trapsi pînă ningă gardu și mutri
30 prit cărpitură. Tu gărdină erà un pat iu durnă lamîna. Pri pat erà merlu și ningă pat nă buti plină cu apă. Tamàm atumțea u umplû lamîna, tra z-vînă să si scaldă bărbatu-su Fiçorlu, s-trapsi azvarna-zvarna, distupă butea și ea z-guli. Apoea fuga ca un puil'u se-ascumsi prit brusturî. Lamîna
35 trapsi la buti și carî o-află goală, acăță si strigă. Mul'area vîni ș-nîsă și ca de alih'a butea erà goală. «De! dîsi, nu va o-astupăi g'ini!» și dusi s-aducă altă apă.

Lamîna s-teasi s-fură un somnu, pînă s-aducă mul'ari-sa

apa și lo-alăsă merlu pri pat. Fićorlu, de-abùșala, de-abùșala, vińi pre-a-furișalui, il lo merlu și fuga !

Cîndu z-dișteaptă bărbatlu ș-caftă mer, merlu locu s-feați. Intreabă mul'ari, fićdri, vîră nu ștea țe s-feați merlu. K'irù ș-k'irù. 5

Fićorlu, carî lo-adusi merlu l-amirălu s-nirară tuți fraȚl'i, cum putù de-ascăpă cu bană și nu-l măcă lamna.

Tut acși fraȚl'i, să se-ascapă di nîclu, țe lo-avea șil'e ntr-ocli, că tora l-vrea ș-cama vasil'elu, dîsiră, că nîs țe putù, di lo merlu, va s-poată s-l'a ș-cucotlu țe s-hărneaști cu orđu de-10 amălamă.

Fićorlu tut acși, cu ցuneata lui, cu știrea lui, lo-adusi ș-cucotlu. FraȚl'i s-creapă ș-cama multu ! De-ațea nîși il băgară amirălu, să-l pitreacă s-aducă ș-calul a lămnîlor, țe mîcă h'er.

Șcurtu zbor, fićorlu aleptu nu s-trapsi năpdi niți di l-aestă. 15 Feați cum feați, băgă mîna pri cal și pînă s-ță freți ocl'il', lo-adusi. Lo-avină lamna, lo-avină, ma nu putù s-lo-ağungă, că fuđea calu di mîcă loclu j-bea niorl'i.

FraȚl'i, cîndu viđură și ցuneata estă, lă vińi z-dîngînească tu k'ali. Dîsiră a vasil'elui atumțea s-ul pitreacă s-l'-aducă 20 ș-lamna vie. Amirălu l-pitricù :

Tuti ca tuti, li feați ցonili aleptu, ma tora pr-îu ascăk' ?

S-nu ti duți, nu s-fățea. Cum s-l'-o asparđi amirălui ? Țe fați nîs ? ș-adară nă păreacli di strańi noaűă dit ac, să nveaști, ș-treați k'ipri-ș-clòputi cîti putù s-poartă ș-apoea, după 25 țe le-astupă g'ini-mușat, ș-țimsi apala și trapsi cu numa-l Dumniđăű la lamni. Aștiptă oara cîndu nu-l acasă și sin-hîpsi pri tăvani. Acăță apoea de-adră nă guvă cît să ncapă un om și distupă k'ipril'i și cîndu vińi lamna s-mîcă, di nă oară se-astrapsi cu apala scoasă și-l' dîsi : 30

— Al, că pînă tora ți-fu ! Io h'îű harlu pitricùt di Dumniđăű s-ță l'aű sùflitlu. Li umplù lamna. Trimbura ca vearga.

S-pălăcărși lamna s-l'i alasă dîli mași cît si-ș l'a ațea și sîndili, tră țe-l' feați frățili ațel nîclu ațilòr 40, ma carî lo-avđă. 35

L'i nel'isi ocl'il', il băgă t-un sac, il lo din anùmerea și-l dusi l-amirălu viű.

Cîndu viđù amirălu ցuneata ș-mintea fićorlui, dipusi di

pri scamnu și băgă fičorlu ațel nîclu. Ș-acși, d-îu mutreă frațl'i s-l'i facă arău, Dumnițău îl feați amiră și frațl'i a-ğûmsiră se-ascultă di zborlu a lui.

(Spus de Guvîța Dumitru, Avela, Epir.)

43. Țeățirle.

5 Earà, țe nu ș-earà.

Earà ună oară un om cu nă mul'ari. El' no-amintà, ma dureà s-aibă un fičòr, s-aibă cu carî s-lă treacă oara. Cîndu dădeà mărățl'i di videà lumea alantă cu fičòrî îm brață, cu ġonî însurățî ș-cu nipòțî, l-armăneà mintea.

10 Aeshî doi inși, nu armîneà seară di la Dumnițău, țe s-nu să ncl'ină și țe s-nu dîcă:

— Doamne Dumnițale, dă nă ș-a noauă un fičòr!

Cu-tut-aestă părăcălia lor nu fu ascultată. Atumțea nîșî u șutîră frînda și acățară s-caftă al'umtrea: «Doamne! da-nă
15 un nîc ș-las h'ibă ș-cît nă țeățiri.»

Carî bizirsî Dumnițălu di căftărli a lor, se-ascapă di el', lî deadi un fičòr, nîc cît nă țeățiri.

Țe-că fu nîc? A lor lî si păru că amintară Hristolu: Il vrea ca ocl'il' din cap și nu l'-aspărdeà k'efea vîrnăoară!
20 Cum si-l' bagă numa, cum si-l' dîcă, îl numățiră «Țeățiri.»

Nă quă tată-su dusi la agru, s-ară. Muma-l' cripă ș-căniseà, că no-ari cu carî s-l'i pitreacă prîndul la agru. Țeățirli, ma ș-avđî mă-sa iu cripă tră ahîntu lucru, arsări și-l' dîsi:

— Țe crek', mamă? Lo-aduc io prîndul la agru.

25 — Am cum va-l aduți tine, că-nî h'îi nîc și nu-nî poți scumbul ali mumi?

— Nu! las h'îu nîc, pot s-lo-aduc: ncarcă tot țe-ai tră la agru pri gumăr și lo-aduc io.

— G'ini, dîsi mă-sa, macă poți, du-ti, ma s-ai angătân s-nu
30 k'erî calea țivà.

Țeățiri, n-calăr pri gumăr, arsăreà dipri nă ureacl'i pre-alantă a gumarluî și grea pravatòs: aî! prîf! uş! și, sk'ină-l la guși, sk'ină-l la căpul'e, lo-adusi.

Tată-su, cîndu-l viđù, nu lu ncăpeà strănîli di haraŭă. Il
35 lo, îl bășe și-l' dîse:

— Ağumsiși ș-tine, h'il'ŭ, s-aduți luînă a părinților și s-l'i fați s-adil'e?

Prîndîră mușat-mușat, dizjugară boi'i și se-apûsiră to-aumbrată, si-l' coacă un somnu, pînă s-treacă avia căloàril'eî.

Citră mirindi, cum apîrnî s-avreađa, s-acățară di agru. Al 5
Teățiri l'-intră: s-facă ș-nîs agru! «Nu! h'il'ŭ, că h'iî nîc» il' dîteà tată-su, nîs: «nu! vaî fac ș-îo agru!»

Se-anduplică tată-su ș-lo-alăsă s-ară.

Dișteptu cum eară, arsărinda cîndu pri un boŭ, cîndu pri alantu, z-duțeà àgrulu prima. Nu tricù multu-puți'n și ea iu 10
treăți nă cîrvani. Cîrvănar'l'i boi ved, arari ved, om nu ved. «Bre! s-lu mică luplu, țe s-h'ibă ș-aestă?» si ntreabă el'?

— Țe s-h'ibă, greaști tată-su al Teățiri, fiçorlu a mel?

— Carî fiçor?

Teățiri, țe le-avđa tute aesti, gri de-aclò iu ară: 15

— Io! am carî altu? Nu mi videti, lai armî'nî?

Cîrvănar'l'i boate avđa, om nu videà.

Căftară si-l veadă, țe z-veadă? Teățiri vie. Nu puteà si-ș țină il'ili de-arîdeari cîrvănar'l'i, di boea și di șicațl'i țe-as-puneà aestu ang'udă. Nîcu j-drac! Un cîrvănâr il băgă tu 20
ocl'u și vru s-ul l'a:

— Nu ni-l dai aîa fiçorlu aestu, il' dîte a tată-suî, si lo-am dipu cal' și-ți dau cît cați?

— Si-l dau io sùflitlu, h'icătîle-a meali? ațeà nu s-fați! Io viđuî ș-pățiî pînă s-lu vedu ntr-ocl'i și tora si-l dau? 25

Teățirl'i d-îu stăteà: «mi duc» dîsi, «tata; l'a groșl'i tini ș-mi duc».

Cîti-l' feați tată-su, cîti l'-adră, țivà nîs: «va mi duc și să nu-ți h'ibă zori, ne cît trađi nă ungl'i!» și-l' călcă cu ocl'ul a tată-suî nă oară, s-aduk'ască, că nu z-duțe tră totna. Ș-30
apoea l'-dîsi ascumtà tu ureacl'i, că nîs va-l' arîdă și va s-toarnă a doara.

Tată-su l-deadi și-ș lo groșl'i.

Teățirea, căvală, cîndu pri căpul'a unui cal, cîndu pri a-lîntuî, cu strigarea, cu avinarea, nu-l' alăsă să se-arîspîn-35
dască cal'i.

Cîrvănar'l'i s-lișină di arî'suti și necă ș-o-aveà mintea la cal'. Ağûmsiră la nă hani și s-turnară s-umplă còfli cu vîn și se-acûmpără, carî, țe-l lipseà.

Armăs singur dipu cal', Țeățiri, cumu z-băligă nă mulă,
si nh'ipsi sum băligă și-ș mutrî di lucru. Vin cărvănarl'i
caftă Țeățiri, grăscu, acl'amă, aestu mutus! Di frica drăgat-
lui, că mûlili aveà intrată tu agri, nu cama mutriră Țeățiri
5 ș-măđiri, ma o-angănară cățaoa.

Cît ascăpitară niși dipu deană ș-na-l Țeățiri o-adună cîtra
la tată-su. Calea-calea ađumsi la un pom. Sun pom erà un
preftu cu gumarlu ncărcăt di liturg'îi. Preftul se-aveà teasă
z-doarmă. Țeățiri, agalea pre-agalea duți la ureacl'a prèftu-
10 lui și huhuteaști nă oară cît poati:

— Acățățî preftul, s-lu bilim cu sturnarea!

Laîlu preftu s-află din nă oară mprostu, ca vîră vîftu
mbităt. Nîpòl avdi boatea și mindueaști, că furî va s-h'ibă.
Ș-lo păpùțali tu mîná ș-acăță-l carî poți! Carî mutreà litur-
15 g'ii, carî mutreà gumăr tu oara țeă? mutreà om̃lu caplu
s-ascapă.

Nu tricù multu și na! İu vîni un Arbinès cu un tastru di flurii
Cum suntu Arbinesl'i, află gumăr fără domnu, s-feați domnu
și-l' k'ică di cuțak'a di sumăr tàstrulu cu flurii. Apoea se-
20 aștirnù si-l' tragă un ocl'u di somnu so-aumbrata pomlui.

Ș-aistùl Țeățiri îl' vîni la ureacl'i și-l' huhuteaști nă oară
di-l' si trunduiră mădulărili Arbinesluî. Fuga ș-aestu cîtră
n-hoară.

Și ncălică Țeățirli pri gumăr și dă-l' încoa, dă-l' înclò,
25 ađumsi la tată-su.

— D-İu le-aflășî, tini h'ilŭ, aesti liturg'îi, ș-aesti flurîi?
ntribă tată-su:

— D-İu s-le-aflu: liturg'îili di la un čurlu-păpă ș-flurîili di
la un Arbinès!

30 — Macă di la preftu, h'il'ŭ, g'ini feațișî, că niși le-amintă
fără asudoare. Ș-Arbineslu, nu va zbor, că le-ari furată, că
pisk'esi nu va le-aibă loată.

Ș-aclò nî-earàm ș-İo și-nî deàdiră ș-ańia nă flurie și vă-
acumpărài lucrî mușati, ma tu vinită, sîrgl'iră cînl'i a Dau-
35 cațlor și-nî le-arăpură.

(Spus de sora-mea Mia Damașoti, Avela, Epir.)

44. V ò m b i r a.

Earà, țe nu ș-earà. S-nu earà, nu se-aspuneà.

Earà un čelnic ș-aveà și nă mul'ari. El' amintară-amintară fičòrî viră duzină, ma tu ahîțî fičòrî nu lă deadi Dumničău niți nă feată. Ș-ardeà mărățl'i tră nă feată. Caîmolu a lor 5 aestu earà. Seara, cîndu s-culcă ș-fățeà cruțea cîtră la Dumničău și-l părăcălseà: «E ! Doamne, nu nă dai ș-a noauă nă feată!»

To-apirită, cîndu si sculă, tut cu zborlu ațel: «E ! Doamne, nu nă dai ș-a noauă nă feată!» 10

Aclò iu să ncl'inà, căriști cum, lă ascăpă na oară grăllu: «feată s-h'ibă și las h'ibă și vòmbiră, că tut va u vrem cama di fičòrî, că va h'ibă ună to-ahîntî mascurî.»

Griră tu oară lae, că na iu lă s-feați un hîc și ațel s-h'ibă feată vòmbiră ! A lor lă si părù c-amintară nă văsilie ntreagă ! 15 canda lă se-amintă Stămăria n-casă ! Țe z-đițî ? l-arîdeà înima ca țerlu cîndu-î soarli.

Nu tricură treî-patru đîli și eàpili a lor, că earà multu avùțî, apîrñiră s-h'irisească. Vălmălu minti n-cap no-aveà, că-l' k'ireà cîti ună-ună n-đuă și nu puteà s-aduk'ască, di țe 20 priči k'ireà : lup easti, ursă easti, drac easti, nu ștea.

Bre ! să-l mîcă luplu, să-l mîcă ! Țe s-h'ibă ș-aestă ?

Domnu-su a eàpilor, cîndu vălmălu l'-aduțeà k'el'li ația, de-ația, zg'ileà cît lu ncăpeà gura, că aestă s-fați cu vălmălu, că vălmălu-î ună cu furlu. 25

De ! țe z-đițî ? Vălmălu nu earà de aeri, de aoaltarî, tu pinea aestă. Nîs ahîntî ańl nu s-plîmsi șil'a di nîs și tora domnu-su si scoată foclu din gură ? Nu s-mîcă aestă. Scoasi de lă deadi căpèstrulu și-șî mutrî di lucru. Dusi de se-arugă al'urea. 30

— Va mi duc s-avegl'u ȳo, tată, đisi fičorlu ațel marli.

— Du-te, l'-đisi tată-su, ma disfă-țî ocl'il' patru.

Duse aestu, avigl'è, avigl'è pîná náđă-noptî, nu z-vidù țivà : Durîà eàpili tu protlu somnu. Cîtră de-adoară z-deadi fičorlu pri mîná s-agîrșască nătheamă, că đîțeà nîs : «Macă pîná 35 tora nu z-vidù zlapa, niți de-aoà și nclo nu va vîná.»

Tamàm cît agîrșî ș-un niòr laũ ș-murnu, ca nă nêgură

ndisată lo-anvîrligă maslu a eăpilor. Cîndu s-trapsi niorlu, treî eapi dîteă mărătîli m-padi ca nişti nveasti, di ti curmă nila.

Sculîndaluî fîcorlu, nu l'i se-astîndeă foclu, cîndu viqû lă-eaşa ş-cama multă zori-l' vîneă, că țe s-nu sta s-aveagl'e pînă
5 se-ăpiră de-a-g'înealuî!

Cîrtît fîcorlu, nk'isî cîtră a casă la tată-su, cu caplu spin-
durăt, canda lo-aduțeă la spinçurari.

— Nu creapă, h'il'û, il' dîsi tată-su, aestă va h'ibă di la
Dumniqăû, că nu-î nă quă, nu-s douaûă, aestă-î tută qua. Noî
10 z-bînăm !

A doăûa-z dusi fîcorlu di mesi s-aveagl'i irg'ilelu. Avigl'è
cît avigl'è ş-aestu şi cîtră de-adoară, nă nègură, nă lăeaţă
l-culcă t-un somnu greû, că dîteăî: ţară di mortu l'-băgară.
Ne că bătû a-viû dip pîn to-apirita g'ini. Diştiptîndaluî-si,
15 păţî ş-el ca frati-su: Alti treî mîrşi di cama muşătîli eapi
eară teasi m-padi leşi.

S-turnă ş-nîs a casă, ca nîs țe nu vrea. Ş-nu l'-eară ahîntu
di eapi cît l'-eară, că nu află, carî easti mîsturlu țe lă goacă
hunerea estă.

20 Acşî avigl'ară un di un tuţî fraţl'i, pînă aġumsi oara ş-a
nîcluî s-aveagl'e. Părinţîl' nu vrea s-lo alasă, lă eră frică s-nu
pată ţivă, că nîc ş-eară. G'ini ma, Ț-aflăşî cap di grij s-umpli şi
s-l'i tornî mintea, s-armîna a casă. Dîsi : «va mi duc» a lui să
s-facă !

25 Işî Țîmsi pălăştîli, k'ică apala di guşi ş-lo tufek'a şi băgă
se-aveagl'e. Aestu, ca fîcôr cama nîc, năinte țe să se-amîntă
vombira, mă-sa lu nvişteă tu fiteşti, di dorlu tră feată. Ş-tu
urecl'i-l purtă cu verî. Acşî că amălli ali vombiri nu se-acăţă
di nîs. Cîtră de-adoară acăţă somnul s-lo-aducă divarliga, ma
30 Țivă, nu putû si-l' bagă mîna. Cît cripă qua şi na Ț-u nègura
ş-niorlu, laîu ca k'isa, se-alăsă pri maslu a eăpilor. Fantazma
l-u intră a eăpilor hrap-hrup ! s-li mîcă.

Nîclu foc l'-ari nă oară, foc doauă orî, zmulđi apala şi dîl-
dăseşti pri nîsă, si-l' l'a caplu. Se-ançupă, ore fărtîc, dol'i di
35 tufă şi dă un, dă alantu, nă oară cu oara. Se-apruk'ă se-ăpiră
de-a-g'înealuî şi fantazma nu-l' si videă tu luîna. Viqû, țe
nu viqû, că nu u scoati n-cap, si zmulđi dit mînli a ġônîluî,
şi azboairă nîpôi cumu-şî viîni.

Fîcorlu, tu arcarea țe feaţi, u lăvuî pri dîdîtîc. S-turnă el

acasă și băgă se-aspună țe-l' si tih'isî, cum z-bătù ș-cum u lăvuî pri dîdîtic. Aclò lu spuneà ș-arcă ocl'il' pri vòmbira țe durnà tu sârmîniță, cîndu țe z-veadă ? Dit dîdîticlu a l'eî curà sîndî.

Aduk'î, că nîsă easti fântazma, țe lî mîcă eàpîli. 5

Mutrita l'eî earà ntreagă c-ali fântazmă.

— Va u vatăm ! gri el, va u diîic, că nîsă-î cățaua, țe nă k'ari tutîputa ! și trapsi apala si-l' l'a caplu.

— Pupu-pu ! țe v-adârî, zg'ilî mă-sa, tată-su, ș-lo-acățară și-l ținură, s-nu u tal'e. 10

Macă viqù nîs, că nu-l alasă, ș-lo ocl'il' de-aclò.

Tricură mală di anî de-atumțea. Gònili, carî alăgă-alăgă tu xeani ș-nu alăsă loc nealăgăt, nă q_uă di prumuveară, cum să nsurinà la soari, ș-adusi aminti di casă, di părinți, di tu-tîpută, și-l loară lăcriîli și-l arupsi un plîngu jil'òs. Z-doari 15 loclu-țî, z-doari vatra părintească, z-dor oàmiîl'i atăl'. Nk'isî si z-ducă acasă.

Calea află nă l'undară țe o-acățară pònurli s-feată și nu puteà. Nîsu ș-feați di inimă și-l' lișură fitarea, acșî cum ștea el di la eapi. L'undarea stătù și-l' qîsi atumțea : 20

— Tini țe-nî feațișî aestu bun, țîni semnul aestu și cîndu va s-h'îî tu angusă mari, aprindi-l și aclò va me-aflu, s-ț-agùt.

Ma nclò află nă ursă ; cu limba scoasă nafoară, șideà ningă nă fintîină și nu puteà si-ș bagă caplu, z-beà, că era k'etri di nă parti j-de-alantă. Ea vreaî creapă di seati. Gònili scoati 25 căcùla, u' umpli și-l' da z-bea.

Ursa, tută harauă, scoati și-l' da un sen_nu, un per, și-l' qîți :

— Tini țe-nî feațișî bunlu aestu, l'a-l perlu și cîndu va h'îî tu anang'i greaună, aprinde-l ș-aclò va me-aflu. 30

Ma nclo deadi di nă lupoaîni. Tut acșî ș-cu aestă, o-ascăpă dipri moarti și-l' deadi un per ca sem_nu, tra s-o-acl'amă tu strimtură.

Cîndu agumsi măratlu goni n-hoară, l'i se-arupsi înima di țe viqù : Càsili tuti pondi ș-ermi. Canda tricù pușcl'a pre-35 aclò : ni cîpit di om și di pravdă nu se-avqà. L'-viîni a lui ergu, că vòmbira va le-adră tute aesti lăèțî. Agumsi ningă casă-l' ; țe-aspăreàî di marea tățeari : ni ficòrî, ni nveasti,

ni cînî tu avlie, țivà, dip țivà ! Țî si cutrimburà cămeașa di pri tini.

Șidù, șidù pri pidùl'ũ și s-mintuî ca vîră oară cu oara : să se-alină analtu n-casă i s-nu intră dip. Feați inimă ș-intră,
 5 că di fricoșl'i el nu earà. No-apucă s-alină scara și na-ț-u vombira n-față-l' ! Ș-nîs se-aspărè, ma ș-nîsă li gînusî vàsili, cîndu-l viđù, că ștea țe pățî' la eapi. De-ațea mutrî s-lo-andù-
 plică cu aplàn s-lu mică, cum mică ș-hoara tută. Ea dințîl' il' țîneà tu țilăr. Si z-ducă si-l' l'a, l'-earà frică s-nu fugă,
 10 tr-ațea-l' dîsi :

— Na tăpsia estă și furculița și s-te-agòțî pînă s-vîn mini, că mi ducu-n țilăr, s-adăr țivà mîcari, s-mîcăm.

Cît fuđî nîsă și na-l iu-țî vîni un șoaric și-l' dîți :

— Țe stai, lai mărate, țe stai ? Ațea dusi să-șî l'a dințîli
 15 și z-vînă s-ti facă nă mîscătură.

— Am țe s-fac, gri gònili ?

— Umple-țî zmeana di cînuși, eșî prit buharè, spîndură zmeana aclò și tini l'a-țî perlu de-aoà.

Acșî feați fičorlu și șoariclu zdrîng ! încoa, zdrîng ! inclò
 20 pri tăpsie, ma tut asunà, tra s-nu aduk'ască vombira, că fičorlu li cālî din casă.

Turnîndaluî vombira țe z-veadă : șoariclu cum arsăreà pri tăpsie. Caftă fičòr tu dulăk', caftă pritu tuti părțîli, fičorlu l'-alăsă sînatati. Mutreaști tu buharè, veadi zmèanili. El easti
 25 cînili, gri nîsă și sîrgl'i, c-arapsa, cu ûngl'ili s-lo-arupă. G'ini-
 ma, nă arupeari și cînușa tută l'-si dusi ntr-ocl'i. Păți ș-viđù pînă si-l' vînă videala și fuga ca zurla dipu nîs. Torlu, torlu lo-ağumsi. Fičorlu, carî viđù, că va-l acață, țe s-facă ? Earà
 aclò noaűă pluk'î. Se-angîrlimă, agoña-agoña pri un di nîșî.
 30 Atumțea vombira acăță cu dințîl' să-l surpă pluplu ațel. Fi-
 čorlu, cît loa s-cadă pluplu aestu și se-arcă pre-alantu. Vòm-
 bira ș-aestu plup il' surpă cu dințîl'.

Surpă un, surpă doi, aproape s-l'i surpă tuțî. Avea ngl'i-
 țată fičorlu di frică.

85 — Bobo ! măratlu-nî, zg'ilî el, va mi k'ară cățaua di vombiră. Di nă oară l'-ascăpiră tu minti di seàmnili dati di l'undară, ursă și lupoane. Ascăpiră nă oară cu mînearlu, le-apreasi trelli seamne și ea-le zlăk'li iu-șî vîn tu nă fugă cu limba

scoasă. Cîț li viđù el, il' viñi înima tu loc și-l' părù, că anvíadă diznòu, d-îu earà pînă tora mortu ș-ningrupăt.

— Sî! lă fați nîs nă oară, făși-făși s-u scutèți vòmbira!

Ahîț vrea eali și carî se-aurñiră, s-u diñică de vie.

— Țîneți-u, gri gònili di pri plup, țe z-dipuneà, ținèți-u, 5
că voi s-u ntreb țivà.

Aestu u ntribă, îu-l' suntu părințil', frațl'i, lumea, prăvđili, nă duñaŭă ntregă?

— L'-mîcâl, gri vòmbira!

— Sî! lî fați ninga nă oară a zlak'lor și u scòasiră făși-10
făși, di no-armasi țivà di nîsă.

Aclò îu șideà pri cùțurlu di plup tál'at măratlu di fiçòr, plinđeà, cu lăcriñli ca pruna, moartea părinților și pârigrurie no-aveà. Cum ș-aunđeà cuțutlu cu seŭlu ali vòmbiră, căđù nă k'icută di seŭ pri cuțur și țe s-țã veadă ocl'il'? pluplu 15
di nă cali și-ș viñi la loc!

— Bre! đisi nîs, țe va h'ibă ș-aestă?

Lo seŭlu a vombirăleî ș-acățã s-aungă și plukl'i ananți ș-ananți j-viñiră la loc. Aumsi hoara, anvară lumea tută, părințil', frațl'i-l', soea, tutiputa, tuti viñiră la loc, cum earà 20
ma naintea.

— E! lă đițe atumțea gònile a părinților nu v-aspuneàm
lo, că vòmbira nă k'are, voi nu pistipseàt și nu vrut s-me-
alásățî s-u diñic ninga dit leagîn. Viđùt țe-adră? S-avèți
hartă a zlak'lor, că nîsă vrea vasilipsească aoați! 25

— De, h'il'ŭ griră ș-părințil', carî se-aștiptà l-aestă? Ma
z-bînèđlî tini țe ne-ascăpășî și s-aî bûnili a locluî.

Părințil' l'-dădeà urări cu saclu a fiçorluî, fiçorlu a zlak'lor
zлак'li nîpòl a gònili, țe le-ascăpă bana, că tut si ca ncăcã,
carî di carî se-ascapă di urări. Carî viđùl acșiți, că nu li vrea 30
ni un, ni alantu: «stați! lă grescu, macă vîră nu li va, dați-li
neoa!» Ahîț, le-arâp ș-fac nâparti. Aoà s-me-acățã, aclò s-me-
acațã, me-avinară-avinară, pînă ađumșu ningă un arîŭ.

Ma viđùl, că vrea me-acățã, le arùc tu arîŭ ș-lă đic:

— Macă-l acșiți luguria, loați și voi, s-l'aŭ ș-lo. Și armă-35
siră tuți cu gura căscată. Nîși s-turnară acasă-lă și io-nî viñŭ
aoà z-vă aspùn avoàŭă părămiðlu aestu ș-tora se-aspună ș-altu.

(Spus de teta-mea țal Ghiți Papahagi, Avela, Epir 1886.)

45. Omlu fără căsmeti.

Erà, țe nu ș-erà.

Ș-erà nă oară un om fără căsmeti. Iți acăță s-adară, tut anàpuda l'-ișà. Pri amàlamă z-băgà mîna, k'atră-l' si fățeà; 5 ahîntu tersenè l'i si duțeà. Și carî s-înrèg' tră fumeal'e, aveà cîță z-đîđ, cã nu ștea cum s-u scoatã n-cap cu urfaña.

Nă duă țe minduî nîs? «More, pîná cîndu vai bînèđ io cu ftoh'a n-casă? Va mi duc s-nî aflu căsmetea.» Gri a mul'ari-saî, să-l' bagă nă cãrveal'e tu tãstru și o-adună să-și află 10 căsmetea.

Cîti-l' feați mul'ari-sa s-lu țîná, să sta a casă, cã carî vai mutreascã di fumeal'i, țivà nîs! Nu s-feați si-l' si toarnă caplu U ligă tu greaûa, ca gumarlu pri punti: «va mi duc și va mi duc.»

15 — Du-te, l'i-đîsi ș-mul'ari-sa, fă cumu-ți tal'e caplu!

Dupu țe z-dusi, cîtu z-dusi, astãl'è calea un om. «Oară bunã!» unlu, «bunã se-aî» alantu:

— Nu ti ntreb, đîsi omlu fără căsmeti, știî tini cîtră iu l'a pîni căsmetli a oãmînlor?

20 — Cum s-nu știû, criștine, cã de aclò vîn.

Și aestu l'-aspusi loclu, iu s-află.

Aclò iu dusi fucarãlu-și, na, da ocl'i di doaûă căsmetî; el tu oară li cunuscù: una earà a frati-suî ș-anantă a lui.

Ațeà a frati-suî era multu lucrãtoani. Tută qua nu o-acăță 25 loclu di lucru. Noaptea si sculà nidatã soarli și lucrà, lucrà, l'i si frîndeà mînlî. Casa l'eî eara nă pãlati ntreagă și țe nu-aveà nauntru? Di tuti. Ti k'irdeài nauntru to-avuțami.

Anantă, a lui, earà ună linãvoasă ș-ună agru-cũmbană, cã no-aveà soață. Qua tută stãteà arucutitã cu curlu cîtră soari, 30 teasă ca vîrnă pal'ũ-dosă. Casa l'eî erà nă cãsicã cãlivuĉcã (cãlivușcã), fără ġamurî, fără uși, cã eara đidîrãî de-arcoari Đî-l' acãmată și scoati-l' oculil'!

Aestu cum u viđù, l'-u intră pri zvercã cu ĉumaga și-l' zġileà:

35 — Aoà stai, cãțaûă și mbogră, arucutitã cu curlu la soari, cîndu ania nî mor fiĉorl'i di foami acasă?

Și dă-l', dă-l', dipriună, arsări linăvoasa trei pălhi n-sus di dor, țe u dureă.

— Tora s-ti ved pri lucru, fați nîs, că di nu, ti psusescu di școp tră semnu !

Căsmetea, cu tut-aestă, di leani, l'-angrică z-dișcl'idă pînă 5 z-grească.

Cara ș-u umflă nîs cît u umflă și nu putù s-o-aducă n-cali, s-toarnă căsmetea frati-suî și-l' dîți:

— Vrei, om bun, di-ți bađi mintea cu nîsă ! Iți si-l' fați, cît s-u bađi, din cot iți sun tuti ! 10

— Carelu ? ntribă aestu.

— Carelu mași la Dumniđău poți si-l afli. La nîs du-ti s-țā da vîră minti, că di la căsmetea ta k'irduti le-aî tuti, iți s-fați. Acși-l cruită nîsă.

L'-deadi mûnđîli ș-nîs atumțea și s-lo dipu mintea țe-l' deadi 15 căsmetea frati-suî. Ș-lo calea di guși și imnă-imnă, p-agalea-galea, ađumsi la Dumniđău. Cum ș-intră nauntru, că-l' vîneă arșini. Ș-lo înima n-dinți tu soni și trapsi ndreptu la Dumniđău ș-lu s-easă, s-easă !

— Țe pîn-aoă, lu ntribă Dumniđău ? 20

— Țe s-h'ibă, Doamne ? acși ș-acși, va-nî moară fumeal'a di foami tră semnu, cu căsmetea țe-nî deadiși. Și ea, vinú pîn aoă s-ti pālăcārsescu, s-fați cum s-fați s-nî-u l'aî dipri zvercă, si-nî daî nă căsmeti ca lumea.

— Om bun, gri Dumniđău, nu știî tini, că țe-l' scriată, 25 scriată armîne ? Aestă nu să ndreađi, ma că viñiși pîn aoă, s-nu ti torhi fără lucru, ea țe pot s-țā fac : va s-țā pitrēc un fičor și va-l fac cu căsmeti bună, țe s-caftă, s-amintă tu oară Aestă pot s-țā fac !

Omlu fără căsmeti s-teasi, bășe mîna Dumniđăluî și hăriòs 30 o-adună coada cîtră acasă. Și z-veđi tini tora ? Cît apiri și lă se-află un fičor tră semnu ! albu ș-mușāt ca soari. Fičorlu, qua țe s-află, armasî acasă, ma qua lantă : «tată, tată !» dîsi el, «bagă-nî nă cumāt di pîni tu tastro, că va-nî fug !»

— Cum vai fuđi, h'il'ŭ, noi dîțeām cîndu s-ti videm, s-ti 35 hārsîm ș-tini, nivinită, vrei și s-fuđi ?

— Va-nî fug, tată, că nu mi ncapi loclu aoă.

Băgă atumțea mă-sa s-plîngă, să z-deāpiră și s-lu pālăcār-

sească : «șeqî, bune! șeqî, slabe!» că pîn tu soni s-șuță min-
tea fiçorluî ș-armasi acasă.

Di atumțea omlu fără căsmeti avù di tuti și lapti di puî'û
s-căftăi la nîs ș-lapti di puî'û aflăi.

5 Ș-acșî-i cu omlu : cum si-l' h'ibă scriată!

(Spus de mamă-mea, Avela, Epir.)

46. H'il'lu de-amiră.

Erà, țe nu-și erà.

Erà nă oară un amiră. Aveà di bûnile tuti ; ma, s-fați om
fără dor ? Ca tută lumea aveà ș-nîs nă pênură tu inimă :
10 no-aveà carî s-hărsească.

— Țe u voi, dîțea el, avearea și amirăril'a, macă no-am
fumeal'e s-u nk'irdăsească și si-nî poartă numa după moarti.

Veđî, că amirălu no-aveà fiçorî, tră aestă l' plîndeà inima
lui. Ma țe-adră, țe no-adră, lûcurlu a lui, că pîn tu soni amintă
15 ș-nîs un puî'û di fiçor, di țî-erà, să stai să-l mutrești și s-nu
ti saturî di nîs, ahîntu mușat erà. Z-veđî apoea ziafèți ș-lucuri
prit amirăril'a ntreagă, di dîțeaî, că no-aũ bițită.

A treia-z, cîndu vîîră mîrili si-l' bagă mira, eali acățară
să si ncaçi ună co-alantă, cîndu vîîi luguria la cîți anî si-l'
20 da ! Nica dîsi s-lo-alasă z-bîneađă pînă s-alg'ască, că unu
ș-tut i la părinți.

Ațea di mesi, nolgicana, dîsi, s-moară tu noaũli dîli tra
s-nu-l plîngă cu foc lumea ; ațea ma marea u tãl'è :

S-moară tu unsprăving'îțl'i de-anî, cîndu-î bana ca ma du-
25 rută ș-cama dulți, plîmtu di lumea tută.

Nolgicana tut cama bună di marea, că dîsi can, s-moară
tu noaũli dîli. De alih'a, că z-doari ș-niclu cîndu k'ari, ma
nu ca gônili.

De aestă nîsi nu puteà să si ndreagă tu anî. De-aoà ncă-
80 cărea lor. Ună «a mea va s-facă», alantă «a mea va s-facă» ;
marea, cum țînea foartica tu mîină «crîșt!» îl' fați a h'irluî
și armasi z-bîneađă h'il'lu de amiră mași vîng'îți anî.

Amirălu avigl'à ascumtișaluî s-avdă căsmetea fiçorluî și
avđî scriata nfărmăcoasă țe-l' băgară mîrili ! Nîs z-băgă să
85 se-alumtă cu tut aestă tra si-și ascapă înoara. Țe-adră ? Alță

nă pālăti tută di vīlie. La poartă băgă avigl'itōrī, s-no-alasă s-intră niți puīl'ū nauntru. Aeșți avigl'à qua ș-noaptea niminăți di la poartă, vidēm, pr-īu va s-intră ponda di moarti, tra s-lo-află ?

Aproapea se-ascapă fičorlu. Știi aģumsi cīt se-alasă unspră- 5
ving'iȝl'i și s-calcă tu dospră-ving'iȝl'i, cīndu na, īu-l' pitreați tată-su nă cīneștră co-aūă, ca totna. Fičorlu, hăriōs ș-nīs, că ascapă di moarti, șiqū s-mică aūăli. Iu s-u scoată draclu, to-arăpune nă nipīrticușe adunată culcūș. Aestă-l mīșcă di buqă. Tu oară aurlă ĝōnile di dor cu boați: «aģutōr, aģutōr, mī mīșcă ni- 10
pīrtica ! mor-mor !» pīnă z-ducă z-da tu știri a tată-suī, el și-l deadi suflitlu măratlu di tinir !

Plīmsi tată-su, zg'ilī, di vrea glărească di dureari, ma nīnga nă oară h'il'lu nu s-turnă dit lumea nantă, nu s-turnă !

De-ațea, nu poati s-h'ibă al'umtrea di cum l'-easti băgată 15
a omulū a trea-ză di miri.

Ațeali ș-tuti, īnī fuī și īo aclō.

Și ncălicăi pri un cal cu șauă
Și vinū z-v-aspūn un părămīθ a voaūă !

(Spus de țal Cealera Stamula, Avela, Epir.)

47. Fičorlu mortu tu vingiȝi ani.

20

Eară, țe nu-șī eară.

Carī no-amintă nă mărată, qua tută țe fățea ? alăgă pri la biserți, pri la moași, pri īu avqă că vīră cunoaști di lū-cirli mul'irești, că, nacă-nacă amintă ș-ea vīră nīcūt, s-nu aībă 25
pēnură tu īnimă, cīndu veadī, cum nīvistiȝi de-aērī, de-aol-tarī, cu fičōrī īm brață ș-ea lăita cu mīn'lī goalī.

Tu mārqini, cum adră, cum feaȝi, c-armasi greaūă și tu noaul' meșī l'ī se-află un nīc, gros ca birbicuslu.

Di marea vrearī țe-l' aveă muma, băgă s-priveagl'ī noaptea 30
tută a trea-z, s-avdă, țe sciitură va-l' bagă mīrili. Oara naqă-noapti, na īu și vīn trelli miri, cu furca m-brīn și cu fuslu tu mină, si-l' toarcă căsmetea.

Mira țea marea-l' turțea gros multu ș-tut g'ineață-l' cīntă, 35
că unu-ī la pārinȝi.

H'irlu torsu di marea mașī tu lădūqī și tu mușuteȝli a

locluî il mul'à ațea di mesi și tut buni ma-l' cîntă și ma-l' ură
Cîndu viîi lûcurlu la nîca, scoasi foartica din brîn, crîșt
il' fați a h'irluî și-l' bagă :

— G'ineată s-aî, bûnili a locluî s-le-aî, ma bană ma nsus
5 di vîng'iți aî s-no-aî și broaticlu s-ță h'ibă itia.

Mă-sa băgă tu cornu țe putû s-arupă din gura mîră
l'eî pîngînă. Dîlili trițea și fiçorlu criștea; s-feați di un ar
s-feați di doi, cîndu intră tu treîl'i aî, nîs căftă z-ducă la
scul'ò, să nveată carti. Țe nvițari, va-l' dîți? foc ș-apă l'i s
10 duțea gura. Ağumsi tu noaul' aî si știbă șapti-dăți și-doaû
di limbi. Numa luî se-avdî pînă la vasil'elu ș-aestu-l lo la pâlati
si-l' h'ibă mîna ndreaptă. Fiçorlu, ca fiçòr mintiòs ș-adus
ș-mă-sa aclò.

Agalea-galea tricură aîl'i, di-ți părea c-aeri fu. Fiçorlu călcă
15 tu vîng'iți l' aî și aștiptă s-l'a di unspră-vîng'iți, s-treacă
mârđinea lae, țe-l' băgă mira, și să si nsoară cu h'il'a ami
răluî, că multu lo-avea tu vreari aestă. Mă-sa di ningă nîs
anlu aestu nu z-bătû și tut il' dîțea, să se-aveagl' di broatic
că l'-eară jali, s-nu s-facă graîlu, a mîrăl'eî.

20 Avea armasă mași nă quă, ca fiçorlu s-alasă vîng'iți l'i, s-in
tră tu un-spră-vîng'iți l'i de aî.

— E! minduea nîși, muma cu fiçòrlu, va h'ibă, că ke tr
mîcă mira l și s-hârseă dol'i. Cîtră mirindi oară, țe-l'i viî
a fiçòrluî? s-facă nă priimnari pînă sun hoară. Aclò tundeă
25 un çelnic oîli. El, vrea să știbă di tuti, s-apruk'è z-vead
cum tundu oămînl'i. și vru s-tundă ș-nîs nă oaie tră hazi
Picurar l'i il' deădiră foartica și l'-adûsiră nă oaie.

Aclò iu tundeă basca di oae, tu bască s-h'ibă ascumt
un broatic. Broaticlu cîrtit di foartică, arsări di nă oară
30 fiçorlu se-aspăre și tu aspăreari, cari-ști cum feați cu foar
tica, că și scoasi ocl'ul ș-căqu mortu, tra să s-facă dîca mî
răl'eî.

Plîmsi boîu-muma, cîndu l'-adûsiră hăbărl'i, z-dipiră, m
din cot tuti: Fiçòrlu dusi ș-dusi tră tot-na, c-acși-l' fu s-h'ibă

(Spus de Lușă al Manak'a, Avela, Epir.)

48. H'il'ilu de-amiră și scriata lui.

Erà ună oară un amiră.

Amirălu amintă un nat. Natlu erà fiçòr. Cîndu viniră mîrile să-l' bagă «treea seară», una dîse:

«Z-bîneađă verî și primăvèrî
noaűă-dăťi și treî!» 5

A doaua ni lo, ni lăsă:

«Niťi verî, niťi primăvèrî
noaűă-dăťi și treî,
ma dîle noaűă di la mine s-aîbă!» 10

Cama nica, s-li mbună mărli surărî, grî:

«Di la ună va s-las,
di la lantă va s-l'aű
și unsprăving'iťi de-ańi va-l' daű!»

Armase pi zborlu a nîcāl'eî z-bîneađă mașî 21 de-ańi. El 15
cristeă dipriună cu dua ș-cu anlu. Ağumse di vîng'iťi ańi fiçorlu,
s-feaťe ġone tră nsurare și mă-sa ș-tată-su îl isusiră cu nă
feată de-amiră, cum lă cădeă și cum l'-aduťeă arada.

Niťi nu și n'visă el', țe-l' așteaptă, că d-îu să știbă? Ta-
măm fiçorlu călcă tu 21 ańi și nk'isiră cu cûscărl'i s-l'a nveasta 20

După țe s-feaťe numta, u băgară nveasta n-calăr, s-o-aducă
acasă la ġonile. Lipseă s-treacă prit un arîű; apa lui nu eră
ni multă, ni araűă, s-tragă; ma multu durnă arîűlu.

G'ine ma, trea s-facă graîlu ali miră, tuťi tricură și nu pă-
ťiră țivă, mașî cîndu fu s-treacă ġonile, l'i si nk'idică calu 25
și brum! s-nică to-arîű.

Până z-grească lăitlu și corbul «aġutòr, aġutòr, că mi nec!»
s-nică și z-duse.

Si erăi aclò, si veđi apoea zg'îcute, dipirărî și plîngute.
Dîťeài: «Țe s-faťi aoà!» S-erăi di vîră parte s-avđî mărata 30
di niveastă nao, cum plîndeă și cum z-dirină di jale, că ș-
k'atră, țe-l' k'atră s-erăi și tot vrea s-te-arupă nîla! Ea lăita
ș-arupeă perl'i din cap și strigă și-ș băteă pàlmile, ca laea
li lae; ea vrea ma g'ine s-moară dipri-că z-băneađă fără du-
rutlu a l'eî. N-cot eră ti năsă toate pàriguriile. 35

Mira țeă laea, carî avdî' nîla ți s-fățeă aoă, l'i si mul'è
î'nima di marea jale ali niveastă.

Carî il' si mul'è, î'nima s-nu-l' avdă boătea ma multu, «aî!
dîse, si-l' daŭ ningă ȑațe aî!»

5 Troară tînrîlu anvîe și di nă cale, d-îu eră oămînl'i ca di
pri mortu, acătară eară si ȑoacă și s-ansară.

Cîndu mira l'-adapse aîl'i, niveasta lo-avdî' și ta s-nu
poată moartea s-lo-află, ș-adră nă pălate di ȑame, îu s-nu
poată s-pitrundă vărnu.

10 Cu tută aestă, că fu scriată s-moară, cîndu l'-adûsiră s-
măncă, tu auă eră ascumtu un șarpe. Aestu-l mușcă di mănă,
si nfărmăcă și murî măratlu-șî!

Și așî, frate, s-nu mintuești, ca di-se va s-h'îl amiră, va
s-poți să scak' di moarte, cîndu z-bitiseaște h'îrlu! Scriata
15 tîtună s-fațe.

(Spus de Mia Adam, Vlaho-Clisură, Macedonia.)

49. Curcubeta.

Eară nă oară, țe nu ș-eară.

Nă oară ș-nă zămani, cîndu imnă Dumniȑăŭ pri padi, eară
nă mul'ari c-un bărbăt, țe no-amintă și carî no-amintă, ȑua
20 tută cu «dă-nă, Doamne, ș-a noauă un fiȑdr ș-las h'îbă cur-
cubetă» î'n gură, că tu mărȑini lă pitricû Dumniȑăŭ nă cur-
cubetă, s-nu-l' mîcă urêcl'ili ȑua tută: «Curcubetă vreți, na-vă
curcubetă!»

A lor le-ampărû g'ini. Ei' ș-o-aveă, că țe aŭ nîșî, no-ari
25 niți amirălu. Haraŭa lor!

Fiȑorlu, ȑuă cu ȑuă crișteă. S-feați ca di vîng'îți aîl. Să-
videăî î'n cali, arîslu nu s-țineăî, ahtari om ș-eară. A lui îl
băgară numa Curcubeta.

Nă ȑuă amirălu dit ațel loc u feați sărbătoari mari, cari-șt
30 tră țe: fiȑdr l'i se-află, numtă feați, z-vă arîd, nu știŭ? Nî-
adră ș-measă mari și băȑă zbor z-vînă tută lumea, carî nu
s-țîni a mari, s-mîcă, z-bea cu căȑula scoasă! carî nu vreă
z-ducă, la measa amirăluî?

Dusiră tuți, vru z-ducă și Curcubeta!

35 — Mumă, mumă, va mi duc ș-io la measa amirăluî?

„Că tini h'iî curcubetă ?

Bergu ! Las h'iũ curcubetă. O a-
i-l' dîcă ş-mă-sa s-nu-l pără-

tîndaluî-arucutîndaluî a- 5
z-dîŭ aclò, că merlu se-
eà un de-alantu, cari di cari
urcubetă strigà cît lu ncăpeà
s-mutrească s-nu-l calcă, că şi
ntră čoarli a lûmil'eî. 10

ŭtîn aclò şi-l călcă pri cor.
gh'ilî Curcubetă, şi mutreà în calŭ,

cari ti bagă z-vîîîlî aoà, di nu-ŭ şedî
gri aestu. 15

Curcubeta, di zbor-zbor s-ancupară şi
iantu, zg'ileà un, aurlă anantu, mintiră tută

e-aclò, di si ncaî, gri amirălu ?
ibă, îl' dîsiră, un om cu semnu, cu numa Cur- 20

u scoàsiră ntră amirălu, ŭe s-veadă aestu ? semnu
făŭeà crucea di cûdie. Feata amirăluî, cîtu-l viŭu,
u si-ş ŭîîă arîslu şi-l' dîsi tră şupèr, tră peză :

Curcubetă-betă, 25
Curcubetă h'artă,
Linte amisticată,
Pîî di sicară,
Bună tră tu oală.

Curcubeta ne lo, ne alăsă, ma l'-u tăcîî : 30

Curcubeta mea,
Tu pîîtica ta !
S-alăŭî şi s-mi caŭî,
Ş-fără d-îo, oară s-no-aravŭî !

Ahîî, ş-feata amirăluî armasî greaũă dit minuta ŭea di graîlu 35
al Curcubetă, ma di frica tată-suî, zbor nu scoasi. Cu tut-
aestă, cari s-umplură dîîlîlî şi-l' si feaŭî pîîtica pîn di gură,
ascundî-u, cari poŭî ! Nviŭă ş-amirălu şi cîîdu avŭî arşinea

estă tu casa lui, h'ârili s-mică-l' vinea. Cîndu află, că-l greaŭă di Curcubetă, il' vinea s-u vătămă cu pînea n-gură. Gură feata, că nu dusi cu Curcubetă, țivă! carî u pistipsea.

Țe s-facă, țe s-nu facă, lo-aduți Curcubetă acasă la nîs
 5 și de-adun cu h'il'i-sa l'-acață di-l' bagă tu nă cîneștră ș-lă da cale t-un ariŭ, iu s-l'i scoată ariŭlu. Feata, laea, nu-l' si mică, cîndu minduea țe eră ea la tată-su și cum aġumsi tora z-bîneață c-un Curcubetă, di carî nîsă ș-arîdea tot-na. Di doaŭă orî vru să s-neacă to-ariŭ dadun cu natlu, ma di doaŭă
 10 orî u trapsi Curcubetă și-l' dîsi:

— Nu ț-u mică inima, feată, că Dumnițăŭ știe țe adară!

Cîtră di seară cîneștra se-acăță di un sk'in și niși ișiră tu irnie, iu niți puil'ŭ nu bătea.

Curcubetă, carî iși pascu ocl'il' pri divarliga și viđu, că ne
 15 čipit di om nu z-veadi, ș-alipidă coaja di Curcubetă năparti și țe s-ță veada ocl'il'? Aleptul alèptîlor și ġonili a ġonlor, nîs earà: Di la cap pîn la čoari earà-l angl'igăt mași tu hrisăh' și nviličă nîs cama di soari.

Feata, ma-l viđu, ș-k'irù mintea-l' pri mușuteața lui! di
 20 harao mari, buđa l'-arîdea și strănili nu u ncăpea.

Trapsi un semnu Curcubetă, dîsi doaŭă zboari și freacă-ți ocl'il', z-veđi și s-nu pistipsești: nă pălati ntră tini mași de-amălamă și vāmandi. Ma nclo, tuti lucrili dit pălati earà cu gură. Tra z-bagă s-mică pîni dîțeă nă oară: bagă-tè measă!
 25 și measa se-aștirneă cu soe-soe di micări. Vrea să ncl'idă ușă, il' dîțeă: ncl'idi-te ușe! și si ncl'ideă di singură.

Ș-acși, cu tuti lucrili din casă, ma bună bană țe-și trițeă, nu s-fățeă! Bînă ca tu gărdina-l Dumnițăŭ.

Amirălu, după țe l'-agunî din casă și tricură nîscînți anî și
 30 nîscînți meși, di-l' tricù foclu, acáță s-l'-ampară arăŭ di țe feați și nu-l acáță somnul di multa cripari.

Nă duă j-băġă nă cumată di pîni tu tastro, și ncălță ġ'ini-mușăt nă păreac'i di țărùh' și aî! dipu feată, s-o-află, va moartă, va vie!

35 L'-u cārțînî ariŭlu ng'os și alagă, alagă măratlu ș-mutrea di nă parte și de-alantă, nacă-l' da di vîră semnu, țivă!

L'i si părea, că nu vrea-l doară ahît, carî si ștea, țe soni avu mușata-l' h'il'e.

Treți vāl'urî, treți oahte, aġumse tu nă irnie. Aclò tu irnie

te z-veadă? nă pălati te scîntil'ă di amălamă și vămăndî. A lui il' gurliqă mătîli di foami. Si z-ducă, s-nu z-ducă, s-treacă seara la pălatea țeă, ca vîră oară cu oara s-mindul. «Aî s-mi duc, dîsi, că nu va mi s-coată nafoară tră nă seară.»

Aclò iu dusi ș-asună la poartă, lu ntribă poarta: 5

— Are! țe dal acși? Nu știî, că doari? Tini gură no-ai să ntreg'?

El armasi ca k'irutlu, cîndu avdî, că poarta aclò zburăști: «Mari lucru ș-aestu!» mintul nîs. Apoea ntribă:

— Călitòr om vreți s-ăpiră nă noapti aoà, că ntunică tu 10 irnie și no-ari iu z-doarmă?

— Să ntreb, dîsi poarta.

Di lucru-lucru, poarta ntribă scara, scara patlu, patlu ma nclo, lă apîndisî doamnă-sa lor. Aestă dîsi:

— Las vîină criștinlu al Dumniqău, că deadi Dumniqău, 15 nu mași tră un, ma tră nă nî'e.

Ună intrată amirălu n-casă și-l viqù feata, di nă oară-l cunoscù, cu tut aușaticlu și perlu albu țe-l' algî di criparea li feată. Ea s-feați, că nu ști, carî easti. El, necă-l' tricù mintea iuvașuvă, c-ațea s-h'ibă feata lui. 20

Cîndo lo s-intră tu udă, ru să z-discalță, că-l' eră arșini, cum s-calcă m-padi, ma h'il'i-sa no-alăsă și-l' dîsi:

— Treți, criștine, acși cum h'iî, țe-ți lipsești s-li scoți ță-ruh'li tine om aùș; nu-ți agunđi, că h'iî curmăt di cali, ma vreî s-ti pidipsești ninga? 25

Nîs mintî gura și nu ștea țe z-dîcă, ahîntă arșini-l' vîneà. Mutrita țe-l' feățiră aclò, nu se-aspune. El ș-o-aveà, că va-l tragă tu vîră udičù vecl'u, si-l bagă s-mîcă cu huzmik'arl'i ș-ațel' aclò il trăpsiră tu cama mușatlu udă.

Amirălu, s-nu ș-eră cu buđa cripată ș-cu pènura tu inimă, 30 maș el ști, țe k'efi vrea s-facă. Aoà parađis curăt earà.

Na-l și Curcubetă vîni di l-avinari cu h'il'-su. Băgară measa oăspilui; ma țe dîc io, băgară measa, că measa se-aștirnù singură; singuri vînîră micărli pri measă, singuri lîngurli, singuri tuti. 35

Trei dîli plini l'-u dîsi amirălu aoà cu tuti buneți di sti loc. Mași ună-l cîrteà, cîndu l'-aduțea aminti h'il'i-sa, că țe sta cîrtîț? țe ari? țe lo-adusi calea?

El zbor nu scuteà din gură și mutreà cum di cum s-u

k'arã cuvenda aestã, ahîntu greũ il' vîneã a mǎratluĩ di tatã

Viñi oara s-fugã. Feata-l' bãgã s-micã, cã vrea tragã cal
și s-mutã measa. Feata pușpurã a unei furculișã s-intrã tu
șoàriclu a tatã-suĩ. Nu va đicã, cã furculișã si nh'ipsi unã
5 ș-unã.

Cîndu vru s-fugã prit poartã nafoarã, aestã lu ncl'isi ġu
mitati di nafoarã, ġumitati di nauntru și-l' đisi:

— Scoati, ște furãșĩ ș-apoea s-fuđĩ!

— More, cã nu furãĩ țivã, io nu h'iũ om trã furtu.

10 — Ba, cã furãșĩ! ușa.

Furculișã, de-aclò ġu earã tu șoaric, ġri:

— Tu șoaric me-ari!

— Acșĩ, oaspe! il' fac Curcubetã cu țal Curcubetã, cã
dupã ște te-aștiptãm cu tuti bũnili, s-șã ncarĩ sũflitlu trã nĩ
15 furculișã?

Ģurã nĩș laĩlu, cã nu u furã, cã unã, cã altã, ma feata-
cama multu, nu vrea s-lo-avdã. Tu soni-l' đisi:

— Veđĩ, tatã, cã ș-tini ti ġurĩ, cã nu o-ai adratã mușuteaș
estã? tut acșĩ mi ġurãm și sprĩġurãm ș-io, cã nu mi duș cĩ
20 Curcubetã, ma tini nu mi pistipseãĩ.

Avđĩndaluĩ amirãlu, ca ea-l' ġreãști tatã, il' cãffã l'irtar
trã ște-adrã nĩș, cã mașĩ el știe cĩti trapsi și cĩti ori il' pãrĩ
arãũ.

Apoea lã mbãirã unã cĩti unã tuti din cap pĩnã n-coadi
25 — S-șã spun ș-io tora, tatã. Na! aestu easti bãrbat-nĩ
(Curcubeta di cãrĩ n-arĩdeãm noi!

Z-bãșarã un co-alantu nĩșĩ aclò ș-apoea ș-lo paplu nipotĩ
m-brașã, l-bãșe și nu-l sãturã di ġucari.

Apoea adũsirã mama feãtil'eĩ ș-pãrinșĩl' al Curcubetã aclo
30 și dipusi amirãlu dipri scamnu și bãgã Curcubetã, z-dun
nonscã.

Aclò earãm ș-io și v-adũș cĩti nã pãreacl'i di strãni mu
șanti; la fičòrĩ: cãculi, piștoale, fluèrĩ; la feati: mĩntĩl', fustã
și di tuti bũnili. G'ine-ma, cum tricũĩ prit arĩũ, dipusi pondĩ
35 și-ĩl li nicã tute.

(Spus de Ioan al Barac, Avela, Epir.)

50. Džonili avinȝòr și Mușata-Locluș.

Era nõ veduõ tse š-avea maš un fitšor. Nũõ nu vrea, fitšorlu-l' s-l'a kalea tato-sui, s-lu fakõ avinõtor, kõ š-tato-su avinõtõr erà. Aestõ nu trõ alto, ma muma se-asporeà s-nu aibõ h'il'lu sonea tatõlui. Tato-su murì nõ dzuõ võtõtåt di 5 lamni, kundu z-dusi s-o-avino.

Akšì muma l bogo la araftu. No dzuo kum kuseà, ul' fatsi araftul: «Laj morate, tini nu h'ii faptu tro kuseari, tini h'ii bun tro tu zunateã tato-tui.

— Nu ti ntreb, màsture, tse zúnati aveau tato-nu? 10

— Tse mi ntreg' mini, di nu ntreg' mō-ta.

— U ntribaj, ma nu-n aspuni gri, fitšorlu.

— L'a kotlu aèstuğa şı intro-l'u, si vedz kum ts-aspuni.

Fatsi š-fitšorlu akšl ši l'u intrø a mọ-saj kọ de, s-l'-aspunø
tse zunati aveä tato-su. 15

— De, lai h'ilu, tse zunati s-aibò, k-araftu erà, l'-dzusi mọ-sa mintşun.

– Ori n-aspuñ a kalealui, gręašti fitšorlu, i nu ai asko-
pari di mini. Ku mintšuna nu u skots naparti.

Atumtsẹa ʃ-mo-sa-l' dzusi: sũmõrõ erà ʃi-l bõgõ la sũ-20
mõrõ.

Nò dzuo pali, kum lukrà, nu štiu kum trapsi s-umplo un sumàr ku pal'i ši l'-arupsi k'alea ši skùtiklu. S-noireąąsti su-morolu ši-l' ari uno ku tšoklu :

— Nu vedz tse adàrì, ùl fatsi, nu-ts l'ai nòinti zunatea 25 tato-tui, ma viñiș si-n ti fats sumoro? Tine nu fats tro sumoro!

— Nu-ń dzuts, tse zúnati aveǵa tatǵ-ńu?

— Mi ntreg' io, tse zūnati aveà tato-tu? Makō vreī s-afli,
du ti, di ts-untreabō mō-ta.

— U ntreb, ma nu-ń aspuni. 30

— Intro-l'u ku tšoklu aestu, z-vedz kum ts-aspuni.

Nu k'ari k'irò fitşorlu, ma l'-u intro pali a mọ-sai, kọ i l'-aspuni zunatea a tatọ-sui, i nu askapo.

G'ini ma mọ-sa aveã fapto džuràt s-nu-l' aspuño iuvá-
 šuva alih'a ši de-aesto, l'-dzusi tut unọ mintšunọ, kọ taha 35
 tatọ-su ęara kọrvonàr ši lu arugo s-paskọ kal'i a kọrvonar-
 lor. No oaro kum l'-avigl'à kal'i ningọ un agru, ka di lęani,

ka di kurmari, s-teasi, si-l' koakō un okl'u di somnu. Kal'i atumtseā intrarō tu agru ši kundu si-z dišteaptō fitšorlu, na ši drogatlu, iu l'-anà, s-l'i nkl'idō. Vruro, nu vruro korvōnarl'i, plōtiro džirimelu tro ndžumitikareā tse-l' featsiro
5 kal'i a àgrului. Kuṭi mukō laiḷu fitšor pri zverko, maš nus ši šti:

— Na! š-kari vrej dorni š-alto oaro, ul' dzutseā. Nu ti duts s-l'ai zunateā tato-tui, ma-ts lipseā korvonār s-ti fatsi, s-no skotsi di ahuntu džirimè?

10 -- D-iu sō štiu io, tse zunati avù tato-ñu?

— Kari nu šti, ntreabo-tsi mo-ta.

— Mu-meā nu va s-ñ-aspuṇō.

— Intro l'-u ku kōpesturlu ftšār-ftšur, z-vedz kum ts-aspuni.

Morata di mamō nu šteā tse mintšunō s-aflō, tra si-l' dzuko.
15 Ma kari nu puteā z-greaskō ndreptu, l'-dzusi, kō zunateā tato-sui eara: šidearea. Ea ma g'ini vrea sō-l veadō kum, šadi akasō forō lukru, di s-l'a kalea tato-sui, s-pato, tse potsu š-nus.

Fitšorlu, kari ul' se-aurà di šideari, bogà s-ambàturlō kasa-n
20 sus, un g'os ši s-trubo, ka fitšōr diznirdat ši forō lukru, tse erà. Nō dzuō, kum gurnà tu kutrug'omsi, da di àrmatli a tato-sui. Atumtseā adukì nus tse eara tato-su. Ku tuto vuryireā ši plungul a moràtil'eì di mumō, nus li tsimsi ši s-featis avinōtōr. Ahut lo-akōtsà àrmatli, kō di kuṭsi oamiñ lu astol'a,
25 l'-dzutseà:

— Am acši te-akatsō, nu ka ma nainteā araftu š-nu štiu tse? Tora ti kunošti kō h'iì h'il'u de-avinōtōr, di pri prindearea tse-tsi fak àrmatli.

Tu avinari vuro nu l'i stoteā nointi. Iu o-arkà tufek'a,
30 m-padi nu kodeà; prit nel u tritseà.

Nō dzuō, kum zburà la nō fukurino ku altsu avinōtōri, di unō de alto, l'-fatsi un avinōtōr:

— Š-a tato-tui, lirtatlu, nu-l' si mukà goalō, ma š-atsua s-nu-ts h'ibo di okl'u, arkari nu vrej naparti.

35 -- Eee! susk'iro un altu, maš unō lo-asparsi tato-su, k'-aklò-l bogō atsèl din vali, sō z-dukō, sō z-bato ku lamna tra s-nu s-toarno nopòì.

Džònili avinōtōr, tse pun atumtseā nu šteā, di tse-l' fu moarteā tato-sui, kuṭ o-avdzu aestu, gri:

— G'ini adro tatò-nu di dusi s-u vatomò, ma iu-i lamna tsea? kò š-io voi s-mi misùr ku nuso.

Kuti-l' feàtsiro, auš'i avinotòri, oaspitsl'i a tatò-sui, so-l toarno, nu s-putù, nu-s putù. Nuskuntsò vrea s-nargò de-adùn ku nus tr-adžutòr, ma nekò aestò nu u vrù nus. Ma 5 vidzuro šì krištiñl'i, kò nu si ndreadzi, lo-alosaro s-fakò kum ul' tal'i kaplu.

Nu trikù ne trei dzuli di kum išì se-avino lamna, šì-n tuto lumea l'i se-avdzu numa di dzuneatsa lui, kò z-botù ku lamna šì kò u votomò. Kari avdzà de aestò, nìrăt armuneà, 10 kò nu-l' yinea s-pistipseaskò iuvašuva. Ahutò numò lo, kò z-dzutsèai a vurnùj, tse džoni hij, ts-u turna: io džoni? džoni-î avinotorlu, tse votomò lamna.

Džonili avinotòr, dupò tse aspusi dzuneatsa aestò, ul' viñi oara tro nsurari, ma nu aflà feato tro nus. Avdzu el di ku 15 fišòr, kò tu mardzinea loklui easti Mušata-loklui ku perlu di hrisafi š-ku okl'il' atsèl' albaštri, šì ai! so z-dukò s-u kaftò nveastò.

Imnò š-imnò, fratile-añeu, adžundzi t-un lok, iu da di un om, tse dit šapti tšireapuri mukà šì nu-s soturà šì tut s-muçò 20 coftà.

— Buno-ts oaro! l'-fatsi džonili avinotòr.

— G'ini viñi š-oaro-ts buno, kò h'iu pri mukari, greašte atsel.

— Putsunò muts, s-nu-ts h'ibò di okl'u; io nu am vidzutò ahutò dzuneatsò di om. 25

— Tse h'iu pri niñgò atsèl tse votomò lamna?

— Am io h'iu atsèl.

— Mi l'ai š-mini ku tini?

— Haidi, l'-dzusi šì s-feàtsiro doi.

Aištùj ul' dzutseà: *Muko-multò*. 30

Nu trapsiro multò-putsunò kali šì da di un om, tse n-tši-reap après šideà šì nu si nkoldzà, ma dzidzira dipriună.

— Džoni om h'ij, s-nu-ts h'ibò di okl'u, fatsi džonili avinotòr.

— Tse h'iu io pri niñgò atsèl tse votomò lamna? 35

— Io h'iu atsèl.

— Mi l'ai š-mini ku tini?

— Haidi! šì s-featsiro trei.

Aištùj ul' dzutsea : *Dzidziruš*, cò dzidzirà tu kòldura tsea kama mareà.

Dupò aestò, kari imnarò, imnarò, dèadiro di un òiriù, tse s-adžukà ku muntsul', kum te-adžòtsi ku k'itritseali, lo-arkà
 5 un sus ši tu aštiptari, ul' dūdeà unò ku muna, di to-altu lok lu astrodzeà. Avinòtorlu š-akòtsò urèkl'ili, kundu vidzù š-aestò džuneatsò ši bogò sò-s ñirò:

— Tse vidzùši, lai mòrate, di ti ñiri akši, fatsi *Alumtò-muntsò*.

10 — Kum nu-ì tsivà, s-alumtsu muntsul' ka nušti abeali?

— Nu va dzukò, kò nu-ì tsivà, kò sun š-altsu tse au, faptò š-kama mòri džunèts. Ts-au avdzutò urèkl'ili di džònili avinòtòr tse vòtomò lamna? Atsea se-akl'amò džuneatsò.

— Am io h'iu atsèl.

15 — Nu mi l'ai š-mini ku tini?

— Avdzu nu ti l'au? ši s-featsi patru ku *Alumtò-muntsò*.

Imnò ši zburà, kalea s-arukuteà ši se-adunà, š-adžùmsiro la un aruù. Aqatsi nušti mòrati di furnidì s-piðipseà s-tre-akò didindi ši nu puteà, kò ma mùtili s-nikà. Avinòtorlu
 20 tal'i nò veargò lungò ši u tindi deasupra ruului. Acși furnidzli puturò s-treakò.

— Kari e-atsèl tse n-adro buneatsa aestò, gri amiroana furnidzor?

— Io h'iu, dzutsi avinòtorlu.

25 — Dum-l'artò-ts oàsili a tatò tui, gri amiroana ši skòati di-l' da nò peano ši-l' dzutsi:

— Tsuni peana està ši kundu va ti hòzòeaskò vurò oaro adžutorlu a nostru, aprindì-u ši tutò furnikamea, punò s-askùk', aklò va se-aflò.

30 U l'a š-aestò avinòtorlu trò adùtsiri aminti ši-š tradzi kalea. Dupò dzuli ši siptomun', adžùmsi tu amiròril'a alg'inilor. Truș atumtseà deadi un fok mari, kò vrea s-ardò tuti stùpurli alg'inilor. Avinòtòrlu ku sotsl'i a lui arsoriro ši lò-asteàsiro foklu š-akši askopò miletea alg'inilor.

35 — Dum-l'artò-l' oàsili a tatò-tui, gri amiroana, kò di mari arò n-askopàs, ši skòasi di-l' deadi nò peano ši-l' dzusi:

— Tsuni peana estò ši kundu va ti hòzòeaskò vurò oaro adžutorlu a nostru, aprindì-u ši tutò alg'inamea, punò s-askùk', aklò va se-aflò.

Ahūt avinotorlu ši-š trapsi kalea. S-u škurtom, va dzutsèm, kò avinotorlu dupò meš š-an adžumsi tu loklu, iu šideà *Mušata-loklui* ši kum adžumsi, di la un di l-anantu, aflà iu šadi ši dusi s-u kaftò nveastò. Ts-aflàši d-iu s-l'ai unveastò ku unò š-ku doauò. Atsèl' bogarò sò-š arudò ntr-okl'i-l' ši su-l' 5 dzukò:

— Feata noastro multsò o-au koftatò, š-multsù nu s-au turnatò; kari-ts da muna akatsò-te š-tini.

Kò štits, porintsul' ali featò nu vrea s-avdò trò dari š-nekò a featol'ei nu-l' si fudzeà de la porintsù š-trò aestò, nuš, 10 a kuitsi-s yineà s-lò u kaftò, l'-dzutsea, kò l'-u da, ku kovulea, kò tse va-l' dzukò, s-adarò; di nu, kaplu sò-l' lu tal'e.

— G'ini, gri džonili avinotòr, mi leg kumu z-vretsi, kò io ma g'ini mortu voi s-h'iu, dikut s-mi tornu forò mušata-loklui. 15

— A ta s-h'ibò feata, kari s-potsi tu trei dzuli s-muts: trei tsireapuri di puni, trei boi untrèdz ši z-beai trei koldori ku apo.

Avinotorlu s-ligò ši nu trikù nò dzuò, kò muškoturo nu armasi. Tse adrò nus? zburù ku *Mukò-multò* pè askumti-20 šalui ši-l bogò tu loklu a lui, kò tutò noapteà punò dimineatsa u dipinò š-puneà š-karneà š-apa di koftà š-altò:

— Avètsi š-altò, k-atsea ne tu moşeauò nu-n intro.

Porintsul' a featil'ei se-asporoarò di ahutò mucari š-puteari di om, ma tut nu-l' u deàdiriò feata ši-l' dzusirò: 25

— Ts-u dom, kari s-apiri tu un tsireap arsu di šapti ori.

Avinotorlu tut ka manainteà, bogò Dzidziruşlu, tse nekò sò si nkoldzaskò nu puteà, nu sò s-ardò, kum s-aştiptà atsèl'. Ku tut aestò, tot nu l'-u deàdiriò feata, ma-l' dzusirò, k-atumtsea va s-aibò nori trò *Mušata-loklui*, kundu va se-adarò 30 padea ohtu š-ohtul padi.

Avinotorlu dimundò al *Alumtò-muntso* ši punò s-ti şutsi, muntili se-adrò padi ši padea munti. Tutò lumea de-aklò inglitsò di frikò, kundu vidzù unò k-aestò; vidzù k-aqa nu-i šikò ši kò nu si skoti ku mintşùn. A porintsulor nu lò si 35 dodeà feata ku vurò trop ši mutreà kum di kum s-fakò, ş-l-aflò nò akotsotura, tra s-nu l'u da. Ul' dzusirò nupoi:

— A ta s-h'ibò, kari s-pots s-kuri mel'lu di grunlu tut kut

se-aflō tu-amborli anqastri amirōrești, kō, mē-agurșî se-aspun: pōrintsul' ali feato ęara amirātsî.

Avinōtorlu apreasi pęana furnidzlor și kari s-aurnî furnikamea tuto, pūņō s-kreapō dzua, gurnūts di mel' nō aflāi tu grun, štîi, nekō trō džurāt!

Kari o-adrō ș-aestō di nu avea di tse akōtsoturo sō se akatsō, pōrintsul' ali *Mušata-loklui*, ul' dzusiro:

— Muni va u skutēm s-ts-u dōm. Kara s-u kunoști, s-u l'ai. Tse fak nuș? Akatsō di nvesku tuti mușātîli tse s-aflā tu amirōril'e ș-ku *Mušata-loklui* și li skot di-l' dzuk avinōtorlui:

— Kunqastî-u și l'a-ts-u!

— S-akōtsō vulpea di pātruli tșqari, mintuî avinōtorlu, tuti ka tuti pūņō aqā, ma tora pr-iu lu skutēm kaplu. Kūndu mintueā nus akși, na ko-l' si dusi mintea la pęana de-alg'ino și kum tsuneā tu mūņō tsigara neapreaso, taha skqasi s-aprindō tsigara ș-apreasi pęana. Tu oarō gini nō alg'ino și bago si zuzueaskō divarliga di *Mušata-loklui*. Akși kō u kunuskū tru oarō, ku tut kō nusō ęara adrato s-amparō urutō, tra s-nu u kunoaskō.

— S-u nk'irdosești, l'-fatsi ș-amiroļu atumtșea, și l'-u deadi.

Aleptul avinōtōr kari ș-u lo g'ini-mușat, s-turnō a kasō-l, și, s-nu aibō mōarto niņa, vai buneadzō. La numta lui fui ș-io și dupō adetea loklui, dupō tse tuts aspūsiro kari un kuntik kari un pōromiθ, vruî z-dzuk ș-io un, ma tamām atumtșea n loarō hōbari kō mē-akl'amō akasō ș-fudzîi, de armasî s-u dzuk aqā mintșuna.

Ș-ahuti ș-tuti gōnl'i a mel'î!

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

51. Mușata locluî și h'il'lu di amiră.

80 Erā, ți nu șî-erā. Erā un oară un amiră multu mare și avqî't. El aveā mașî un fičōr. Aistu fičōr nu vrea altu țivā di cît z-ducă tōtîna avinare. Dîle ș-noptî întređî șideā pit pādūrl, ca s-avinā țerg'i, zārcăđî icā iți altā priče aflā. Unā quā aveā inșitā cu tuți oāminl'i mări di ningā amirālu. Cum 85 imnā pit pādure h'il'lu di-amiră, viđū un porcu agrū. S-h'u-

musi di un oară, ca s-lo-agudească, ică s-lo-acată. Fuđi porcul, fuđi fićorlu, pînă cîndo întunică g'ine. Porcul, nu știu cum feațe, și-l' k'irù dit ocl'il' a fićorlu. Atumțea aistu mutri di tute părțile anvîrliga și viđù diparte ună luînă. Imnă, imnă, pînă agumse la loclu di iu inșà luîna. Erà ună hoară, 5 iu aveà scamnul altu amiră. Asună la poarta di mărđinea hoără'ei. Il' dişcl'isiră și intră nuntru :

— Apruk'ați-mi, vă pălăcărsescu, aistă seară, lă đise nîs a oamińlor din casă.

— Aisći s-ćudusiră, cîndo il' viđură năta, (că erà multu 10 pripsit), și străńile hrisusite di pi nîs. Ahorea di amirălu, vîrnu altu om tu hoara lor nu purtă ahtări străne. Il' đîsiră s-şadă ş-lo ntribară di iu easte. El lă spuse, că easte h'il'ŭ di amiră ş-că k'irù calea. Măraťi di oamińi nu ştea ři s-facă, cum s-a-dară, ca s-lo-aşteaptă și s-lu mutrească camag'ine. Pînă atumțea 15 ahtare om mare niři nu ş-aveà arcată ocl'il' pi casa lor, nu s-vînă și s-doarmă tu nîsă.

Micară cu ři deade Dumniđă și l'-aştirnară vilendile ațele cama nălile ş-cama bűnile. Đua alantă inși h'il'lu di amiră, ca s-veadă hoara ş-loclu iu lu aveà dusă tih'a. Di un di-alantu 20 s-arispîndi zborlu, că un om xen vine în hoară. Aiste zboare agűmsiră ş-pînă la ureacl'a amirălu. Nîs pitricù un om ca s-lu cl'amă fićorlu pînă la pălate. H'il'lu di-amiră s-duse și inși dinintea amirălu. Aistu, cît il viđù ahtare livendu, lat și-aspilă, duk'i, că nu va s-h'ibă om de-aradă. D-iu esći lu 25 ntreamă ? Lă spuse fićorlu tute păťirle, cum k'irù calea ş-cum di agumse pînă aclò. Tată-nu, il' đise el, easte un amiră mare ş-nu-l' deade Dumniđă altu fićòr. Şciű, că tora plînde și s-dirină, că l'-u frică s-nu me-aibă micată vîrnă agrime în pădure. Ma cara, s-h'ibă cu puteare, s-ni dai nîscînři oamińi 30 s-mi ducă pînă acasă și nu va řă h'ibă agîrşită buneața. Amirălu atumțea își deade zborlu, că va li facă tute cîte caftă, ma il řinù qua ațea oaspe la nîs. Aistu amiră aveà mași ună feată. Nîsă no-avea altă numă, ma tuři il' đîțea *Mușata Loclui*, că ahită mușată erà. Mulři h'il' di-amirăři o-aveà căf- 35 tată ři nveastă, ma pînă atumțea tată-su no-aveà dată zborlu a vîrnul, că nica vrea s-o-aibă ningă nîs, să ş-u hărisească. Ş-aestă vah' erà, ma nica nu l'-aveà vinită oara, nica nu erà scriată, nu altu řivă.

Şidură nişl treil'i la measă. Fiçorlu cît u viđù, canda un
 gilit arate il' tricù pit trupu. Il' fuđl mintea di la mîcare şi
 nu-şl mutà ocl'il' di pi feată. Aistă, cama aruşinoasă, di oară
 oară şi-arcà mutrita pi gone şi s-făţea tu faţă ca veştu aròş.
 5 L'-aveà intrată ş-a l'eî dorlu tu inimă. Sculară measa ş-vine
 şi oara, ca s-fugă fiçorlu. Cum s-fugă? Nu-l' vineà s-dispartă
 di vruta a luî; cl'imă tată-su a featăl'eî la nă parte şi ni ună
 ni altă, ma il' dîse, că va-l' l'a h'il'i-sa ti nveastă. Cara s-
 h'ibă tih'a, fiçòr, va s-facă ş-aistă, il' dîse amirălu. Fuđl h'i-
 10 l'lu di amiră cu inima împlină di harao di zboàrile bune.
  e le-aveà zburită tatăl a featăl'eî.  ua alantă a umse acasă.

Tată-su, di cîndu aveà vinită tu i oami l'i di la avinare,
 plîndea ună-ună ş-nu vrea ni s-macă, ni s-bea. Il' se-aveà
 urită bana fără h'il'u-su. Cîndo il' viđù, că vine, s-hărisi pri
 15 multu, canda s-fea e a dao a oară. Seara a e  deade ună
 mare ziafete.

Nu tricură dao-trei dîle ş-fiçorlu nu putù s-aravdă nica
 a e   e-avea tu inimă. L'i spuse a tată-su  tute cîte il' si ti-
 h'isiră tu hoara  u era. Il' dîse, că va s-l'a ti nveată h'il'a
 20 amirălu . Să nvirină multu amirălu de-aiste zboară, că di cîndo
 er  n c fiçorlu, lo-aveà isusită pi ună feată de-avùt dit amiră-
 ril'a a lu .

— H'il'u, il' d  e  n s, ag r e  a e  feată ş-nu mi fă s-mi
 nvirîn şi s-mi jilescu. Tute dincot ! pute   s-l'i l'   s flitlu
 25 a fiçorlu , ma s-ag r sasc  h'il'a di amiră er  cu niputeare
 Ma ş-amirălu nu er  om  i s-toarnă di pi zbor; lo-aveà dată
 tu un loc şi vrea s-easă cu fa a albă. Cara viđù a i fiçorlu
 un  dimnea   să scoală di noapte de acasă şi fu e c tre tu hoara
 a fe   l'e  a lu . Tu cale află un pisc r,  i vine  cu pe ti
 30 di la baltă. Pisc r, il' d  se fiçorlu, na str  nile a meale şi
 d     a tale. Pisc rlu ni i că vrea altu  iv  cama g'ine. Tr-o-
 nr  ş-li scoase şi li deade a fiçorlu . Atum ea aistu ş-aumse
 ş-fa a pu  n cu loc, ca s-nu s-cunoască şi a umse p n  la p -
 lton a Mu atil'e  a locu . Află un huzmik' r la p art  ş-lu
 35 nt onb : «nu are v rnu lucru ti mine ao e?» Are, il'i d  se hu-
 zmik' rlu, că az  n  fu l un pisc r. «Ahtare lucru  ti   ş-mine
  l   l h'il'lu de-amiră intră pesc r, ma i ca s-h'ibă ningă vruta
 a lu . Di ca e diminea   n s z-du e  la baltă ti pe ci şi-l
 du    a h'il'il'e  di amiră. Aist  nu puteà s-lu cunoască tu

străniile ți eră. Ună quă, cîndo s-turnă fiçorlu di la baltă cu un pescu tu mină, avde di diparte ună vreavă mare. Bre ți s-h'ibă, își dîse nîs, și s-aproak'e, ca s-veadă, cîndo ți s-veadă?

Tute prîcile di pisti loc, nițî, mări, imire, agre, eră adunate aclò și să ncăcă ti ună mîrșe, ți vrea s-u mpartă. Nu s-acăk'iseă, că cahe ună vrea s-l'a cama multă parte. Va s-dinică, nu altă. «Stați, lă dîse fiçòrlu, că vă mbunèd eă.» A-căță pi aradă și lă deade a cahe unei cîte nă bucată carne mare ică cama nîcă, ca cum eră prîcile. A aslanluî il' deade ună bucată cama mare, a cîniluî un os, a mûscăl'èi nă k'i-10 cută di sînde.

Ași li mbună tute.

- Nă fițeshi mare buneată, il' dîsiră nîse și așa lipseaste ș-noi s-ță dăm cîte un lucru ahărzît. Atumțea cahe ună arupse cîte un per i cîte ună peană și-l' li deăderă a fiçor-15 luî. Na, il' dîsiră nîse, ș-câte ori vreî s-ti fați vîrnă priçe, ahuleă un per i ună peană, ș-va ti fați iți va s-vreî. Li lo tute aiste fiçorlu și-și mutri calea. Cîndo așumse la pâlăte altă vreavă nica cama mare. Tuți zg'ileă ș-plîndeă. — Ți easte aistă, întreabă un huzmik'âr? — Aușlu n-arăk'î *Muşata* 20 *Locluî*, il' dîte huzmik'ârlu. — Țe easte aestu aüş? întreabă eara fiçorlu, ți canda lu aveă ahundusită loclu, cîndo avdî, că l'-arăk'iră vruta a luî. — Ma nu va s-esçi tine de-aoă, cum s-fațe s-nu ști carî easte aușlu?

Aistu aüş easte un om fără moarte, așa s-află di totina și 25 tut așa armîne. Nîs are ună culă analtă, analtă, țe nu poți s-l'i vedî k'îpita și șade ahîit diparte, ți lipseaste s-imni quă ș-noapte trei ani pînă s-așundi la culă. Ici avde aușlu, că are vîrnă feată mușată tu vîrnă hoară, di un-oară vine, o-arăk'aste și u duțe la culă. Ți s-facă tora fiçorlu, cum s-a-30 dară s-ascapă feata dit mîna aușluî. Nu s-mindueaste multu, ma ahuleaste ună peană și s-fațe un pul'û. Azboară, azboară pisti munți ș-pisti amări și veade di diparte cula aușluî. Șidû puțî'n pi un munte, ca s-discurmă, și de-aclò apoea a-naltă areăpitle, azboară și s-acûmtină trîș pi k'îpita di culă. 35 Aclò ahuleaste ună areăpită di muscă și s-fațe muscă. Azbură cu aradă pit tute udălle ca s-veadă, iu era vruta a luî, U viqu tu un udă, iu plîndeă și s-dirină cu perl'i displătiți. Tr-oară el s-feațe eară om și-l' si spuse dininte. «Nu plînde, il' dîse el,

că va s-te-ascap.» Inși apoaia de-aclò și s-duse s-află aușlu.
 — Bună-ți oara, pap, il' gri.—G'ine viniși, h'il'ŭ; ma cum di te-
 aflăși aoașe; pînă tora no-are vinită altu om. — K'irŭi calea,
 pap! șiđură doli în pade.—Nu mi cațî' în cap nih'amă, lai
 h'il'ŭ, il' dîse aușlu.—Că-țe nu, pap?—Își băgă a ușlu caplu în
 poala la fiđorlu. — Multu auș esci, pap, il' dîse aistu. — De-
 alihă, niți eŭ nu șciŭ cîndo me-am faptă.

. Ș-no-ai moarte vîrnoară?

. Am, ma vîrnu nu s_cie, iu easte moartea mea.

10 . K, ca iu easte, întrebă eara fiđorlu!

. Tu ună pădure diparte, diparte, băneadă un porcu
 agru. Ni om ni pul'ŭ nu are intrată to-așeă pădure. Tu pîn-
 tea porculu agru easte ună sfînduk'e. Tru nîsă suntu pa-
 tru purung'i.

15 Pătruli purung'i aŭ cîte un oŭ. Aiste oaŭă sunt bana mea.
 Cîndo va s-frîngă nîse, atumșea va s-mor și eŭ. Viđuși tora,
 ca iu easte bana mea?

Fiđorlu li băgă tute aeste tu minte. Stăi, își dîse nîs,
 ca nu va s-ascăk' bun di mine. Siđŭ nica cît șiđŭ aclò, s-duse
 și viđŭ nica un-oară vruta, apoaia ahuli ună peană și s-fe-
 așe pull'ŭ. Azbură, azbură și ađumse pînă la pădurea, iu eră
 porcul așel agrulu. S-feașe eara om și intră tu pădure.

Porcul, di iu eră antăvălit tu ună baltă, avđi' vreavă.—Care
 vîno tu loclu a meŭ, strigă nîs? Să mprustă și viđŭ fiđorlu.

20 Ni ună, ni altă s-h'umusî îndreptu pri nîs, ca s-lu disică.

Ma fiđorlu șiđeă cu per'li ș-cu peănilu tu mînă. Ahuli un
 per și s-feașe aslăn. Acășară să s-alumtă dol'i. Dol'i eră goŭi,
 dol'i eră vîrtôși, nu cădeă vîrnu. G'ine ma fiđorlu s-alăxeă
 aod di aod. S-fășeă un vultur și lo-agudeă cu dintana, s-fășeă
 25 șarpe și lu nvărligă. Nu puteă porcul s-l'i facă țivă. S-alumtară
 așel di dimneașă pînă tu ascăpitata soărilu. Pînă ma na-
 păt porcul armase ș-căđŭ în pade. Atumșea fiđorlu nu k'arde
 oara și-l vătămă. S-feașe apoaia om, disică porcul ș-l'i scoase di
 nuntru sfînduk'a. U frîmse, ș-deade di purung'i. Il' tăl'è ș-nîși

30 ș-lo oăule. Ahuli apoaia ună peană, s-feașe pull'ŭ și s-duse la
 aușlu. Aestu aveă duk'ită, că đua așeă pățî țivă porcul
 și eră puțin ca lîndid. Na, tu oara așeă ađumse ș-fiđorlu.—Pap,
 pap, il' dîse, veđi aiste oaŭă? nîse suntu bana ta. Ma vrei
 s-băndŭi, sălăg'ă Mușata-Loclu, și ță li daŭ.

— A, șarpe ți mi mică, strigă aușlu, ți aveăm s-țã spun
 iu easte bana a mea. Dă-nî le, laî h'il'ũ. Feata nu pot s-u să-
 lăg'escu, că nu-î tu mîna mea aistă; am ș-eũ cama mare.

— Ma nu poți, na, dîse h'il'lu de-amiră ș-deade di pade un oũ.
 În cûrêc di bana aușlui s-tăl'è. Nîs cădũ lîndid. 5

— E! țe dîți pap, întreabă eara fiçorlu, u să lăg'ești feata
 ți caftu, i s-frîngu și altu oũ?

— Dă-nî oăule, strigă dipriună aușlu, nu pot s-u sălăg'escu.
 Fiçorlu frîmse nica un oũ. Aușlu s-feațe cama lîndid.

— Va s-u sălăg'ești, ma s-li frîngu ș-alante? 10

Aușlu eara cu a luî. Deade di pade fiçorlu nica un oũ, și
 așumse aușlu pi h'irlu di moarte. Fiçorlu lu ntribă nica un
 oară:

— U sălăg'ești *Mușata-Locluî*?

— Nu, nu, strigă aușlu. 15

Atumțea h'il'lu de-amiră frîmse și alantu oũ. Aușlu muri,
 ma tu oara ațea k'irũ ș-cula, canda nu eră di vîrn-oară. Tu
 loclu a l'eî s-feațe un cîmpu mare ș-mușat. S-dîc eũ, că va
 s-eră nă miliună di feate, ți li țineă aclò incl'se aușlu, va
 s-h'ibă puți'n. Cașe ună s-duse pi la casa l'eî. 20

H'il'lu de-amiră ș-lo *Mușata-Locluî* și s-dûsiră acasă la
 nisă. Ca cît s-hărisi tatăl a feătîl'eî, cîndo u viđũ, putêți
 s-v-u loați singuri cu mintea.

În țe lu ștea pârmișlu cama g'ine ni spuse, că fiçorlu
 sâmbună apoea ș-cu tată-su. Lo ti nveastă *Mușata-Locluî* și 25
 feățiră ună numtă dumnească.

Cules de D-l N. Bațaria.

52. Trei sotsi, trei doruri.

(Transcris după ortografia aplicată dialectului aromân de
 d-l Gustav Weigand.)

Z-dzûtsem kô trei sots, analtu pri k'efi kari s-aflaro, di
 uno, di alto, vini și zborlu la: tse dõari kaði un.

— Io, dzûsi unlu, nu vreãm altu tsiva dikût h'il'a amirołui 30
 unveasto.

— Io nu-l' vreãm ahût feata, gri alantu, dikût s-mi aibo
 tu vreari și s-ni da kûts parâts va-n dõaro hrisusita.

— Ku l'irtarea-vo, fatsi treilu, las me-aurasko amirolu a nostru ši las nu poato s-mi veadō ntr-okl'i, ma unō voi: s-mi va Dumnidzōu!

Alantsu, kundu avdzuro kuvenda aesto s-lišanaro de-arū-
5 deari.

— Ka kumu z-veadi, masture, tini nu u štij pārāvulia tsea: tra s-adžundzi la Dumnidzōu va š-para-Dumnidzōu.

— Nekō u štij ši nekō voi s-u štij, s-toarno aestu.

Štij, kum au adeti s-tsuno amiratsl'i spioneań, tra s-l-aspuno
10 tse-i, tse nu-i ši tse zburōsku lumea tro nūš, adžūmsiro zboarili
aesti la ureakl'a lui ši tu oaro deadi dimundotšuni z-yino
šamištrel'i n fatsō-l'.

Aesti lail'i se-asporearo multu, kō nu štea tse l'i așteapto.

— Noj ka noj, dzūsiro dol'i tse nu grirō zbor urut tr-ami-
15 rolu, ma tini morate, karišti tse tē-așteapto, k-anāθima oara
iu skōasiš atsēl zbor. Poati, ditro tini vai trūdzēm š-noi.

— Tro mini nu avets tsivā s-trōdzets voi, io tse li gri
zboarili atseali nu-n ampari dip arōu. U dzūšu š-u dzuk pali
Las mi va Dumnidzōu ši strūmbō u bag, nekō nu-n si bat
20 peana di okl'u de-amirolu a vostru.

Kari viñiro n-fatsa amirolui, lo dzūsi:

— Tini tse koftāš feata-n unveasto, a ta s-h'ibō; tini tse
koftāš vreari din parti-n ši parāts, intro tu hozno ši l'a kut
uts tradzi inōaro; š-aestu tse nu-l' si bati peana di okl'u d
25 mini, bogats-l'i brōndzili di guši š-arkats-lu s-putridzasko tu
filok'ie, to-a boilor. Akši ši štibō nūš nō oaro ku kari ari s-fako

Kum dzūsi, akši s-featsi. Unlu si nsuro dupo nuskunti dzut
š-alantu lo parāts kut putu. Ma el', ka xēñ, tse eara, vrur
sō z-dukō tu lok-lo. Nointi s-pleako, dupo tse nkorkaro flur
30 karišti kuts kal', ž-bogaro nveasta kovalō, lo tokuni di oas
pili a lor ši-l' prikōdzuro amirolui s-lu l'arto, kō om fu s
s-arūsi ši kō va lo u fako a lor buneatsa aesto ši nu a lu
kō de! kum sō z-dukō tu lok-lo forō nūš ši tse se-aspuno
kasō-l', kundu va l'i ntreabō porintsul' ši soea-l'.

35 Amirolu, karišti kum se-aflō tu oara tsea, ši-l l'irto, ma n
vru s-l'i da vuro kal tro nkalār š-lu alōsō sō z-dukō pri pac
ka kunili.

Kari trapsiro vuro dzuō kali xinitsl'i, akōtsō si-l' paro aro
amirolui di tse fokū ši tru oaro pitrikū nūš nō kōvolōri

s-l'i adzúnqo ši furo ši ntreabo, so-l' l'a kaplu atsilui, tse va nargo pri padi.

Atsèl ku paratsl'i, vidzundalui kum lailu sots a lor ayù štrodzea trupu di kurmat, ul kurmo nìla ši diskolìkò di-l bogò n-kalar so-l' yinò putsun puterli la lok. 5

Kutu nkolìkò aestu ši na iu kovolòria am paturlea deadi kap ši ma l'-adzungu, trag di-l' l'a caplu atsilui di imnunda ši stoarnò nupoj ku kaplu atsilui tse koftò vrearea amiròlui ši paràts!

Dupò tse armàsìrò maš doj sots, avinarò agoña s-nu patò 10 šnuš tsivà, kò nu šteà tse kuro; adžungunda la un aruu mare, so nk'adikò kalu a grambolui ši s-neakò ku tut nuš, šarmasi nveasta ku treilu. Laea niveastò, kari vidzù ntòña tih'e qarbo, s-mòritò ku nuš.

Aksi, atsèl ku Dumnidzoù armasi nu maš ku h'il'a amirò-15 lui, ma š-ku multò aveari, tea s-poatò z-buneadzò kumu z-va, forò s-lu doarò kaplu.

Dupò tse imnarò kut imnarò, adžumsìrò nò searò t-unò hoarò, iu ntribarò un om, disi štie vuro hane s-l-aspunò. Aestu, ma-l' vidzù, kò nu sun de-a loklui ši k-aũ paràts multsu, 20 l-aspuse nò kasò di vurkolak, iu vuro nu kòlka, ši, s-lu boga draclu vuro s-armunò unò searò aklo, nu-l afla dimineatsa Aistò u featse ku mintuirea s-lò l'a dzua alantò paràtsl'i. Gini ma unò mintueaste omlu ši altò ts-adutse Dumnidzoù, ši s-vedz tora, tse s-tih'iseaste. 25

Kut diskorkò omlu a nostru ši bogò nveasta-l' z-doarmò, kò eara multu kurmatò š-kopòitò di trunduirea di nkalar, šaprindi tsigara ši s-tindi ningò vatrò. Eara kutrò nadzò-noapti, qara vurkolaklui, ma el nu-l akòtsà somnul ku mintuirea la unò š-la altò. Tu qara tseà s-avdzù nò trundui, 30 kò tsu s-purea, kò kasa va s-kadò dit òimeal'i. Omlu a nostru si ka asporè, ma š-lo inima n-dintsu š-aštiptà z-veado tse va kuro. Dupò noškundu kortsuni uša ši na iu-ts easi nò fandazmò ku barba nkòršil'atò ši punò di brun, ku dintsul' ka sok' ši ku ungl'ili ka vurkolak, kò insu vurkolaklu eara. 35

— Nu te-aspari, krištine, kò nu-ts fak tsivà, gri nuš, aflò kò punò astundzù n-eàrà datò s-fak arali, z-vatum ši si zgrum kar-tsi kòlkà n-kasò-n. Aflò kò io earàm un om aròu avùt, ama stres kutu z-dzùts. Mukàm puni di bubotò goalò, mât-

suli arkati, imnam dispul'at ku tšoal'ili dipri mini peatik di peatik. Nu me-alosà inima s-akumpor no muntilo tr-aštird-zeari nareā, ko ū-u suflam ku k'irōmidzli. Tro no pindaro no dzuo zgrumai no qarfuno mul'ari ku tut doi h'il' a l'ei. Ši tse
5 s-ts-aspun? kuti loets am fapto, va un mes s-tsū li mbair ši tot nu-s bitseku. De-aesto ši Dumnidzou mi fokū vurkolak puno n-dzua de astundzu. Ma, ko io va intru tu lok tro tot-na, yinu s-ts aspun aveareā-n

Apoea-l lo di muno ši-l adusi tu tsilār, iu l'-aspuse kol-
10 dorli mplini di flurii, midžits ši groš.

— Di paratsl'i aesti vai tsun tro tini uno parti; de-alanto parti va s-adari aqa, tu loklu a kasil'ei-ni no hani mari, iu z-badz di tuti ši di kuts qamiñ vai trago la nuso, s-lo dai, s-muko, z-bea ši parats s-nu lo kaftsū; aesto : tro l'irtareā sū-
15 flitlui a miui.

Lumea tuto din hoaro, kundu-l vidzuro k-apiri sunotōs bogaro so-š fakō krutseā. Ma el mologār, nu lo aspusi tsivā, ma featsi dupo dimundata vurkolaklui;

Aksi buna nus ku feata amirolui ku mušutets, di fotseā
20 g'inets la lumea tuto, so-l' s-avdo numa.

Tora s-no turnom la amirolu.

Amirolu, kundu vidzu kaplu tol'at:

— Tse featsit, kun, greasti noroit, a kui kap dzušu io s-tol'ats š-a kui tol'at voi?

25 — Morite, aqa noi featsim kum no dimundaš; aestu nirdzeā imnunda, aištuī kap tol'em.

Atumtseā amirolu dimundo: tora so s-aflo pri tsitsōr no nil' di inši ši i mortu i yiu ul voi konli atsēl.

Aksi nk'isi nus ku no nil' di inši nadzo earno ši kundu
30 adžumsi la hoara ku haneā, iu se-aflā omlu tse koftā, lu űkl'isi earna ši nu putū s-trago ma nklō. Ligo kal'i tu hani ši aštipta s-treako earna greauo šapoēa s-trago.

Hil'i-sa kut uš vidzū porintili, ši-l kunusku, ma s-featsi ko nu-l kunoaste. Tut aksi ši horbatu-su, tse nu iši dip un fatso-
35 Kundu viini qara s-pleako amirolu, skoasi s-ploteasko, ma dzinir-su easi atumtseā ši-l dzutsi:

— Aqa nu s-ploteaste. Kari va tra s-ploteasko nu yine aqa

— Ma kum, frate, io di džaba nu voi, ko štiī kari h'iu io i nu štiī?

— Kum s-nu štiju, tini h'ij amiro mari, mari, ma ku tut-aesto ma nik di Duunidzo. Kari z-vrei s-aſli ſ-ma multu, aſlo ko io ts-esku dzinir-tu, ko h'il'e-ta easte-u aqa.

Arsori atumtsea h'il'a amiroſlui di-ſ lo tato-su di guſi ſi l'i mboiro unſ kuti unſ toati koti s-featsiro punſ atumtsea ſi-l' 5 dzuse, ko alto qarſ s-nu greasko zbor urut kutro Dumnidzo, ko omlu ſ-amiro s-h'ibo tot ku Dumnidzo nu u skoati n-kap.

Kundu avdzu ſ-aesto amiroſlu, l'i se-akotsſo limba n-guro di nu ſtea tse z-greasko. Dipuse atumtsealui di pri skamnu ſi loſo dzinir-su z-dumneasko, kum va-l' tal'e kaplu ſi kum 10 va-l' ſuiro Dumnidzo.

ſ-akſitsi oaspitsl'i amei, tot al Dumnidzo s-featsi. Io n-eram aklſ ſi v-aduſ avoauſ kuti no poreakl'e di straſi noauſ, ma kum trikuſ prit hoara dispul'atslor, sorgl'iro di-n le-arſkiro, k-ayſ askopai ſ-io tu zmeani ſ-komeaſi. Aeste ſ-tute. 15

(Spus de Taſku Tomu din Vlaho-Klisura, Macedonia; transcriſ ca la Avela.)

53. Feata toxito al Dumnidzo.

(Transcriſ dupa ortografia aplicata dialectului aroman de d-l Gustav Weigand.)

Era no qarſ no mul'ari, tse nu aminta, ku tuto mutrita tse s-featsi. Ku tuto turnarea de-alanto parti, tse-l' featsi a loklui, tra s-aſlo vuro yitrii de-amintari, nu-s putu, nu-s putu.

Ma vidzu ſ-nuſo akſitsi, akutsſo s-alago biseritsli ſi so si 20 nkl'ino la Dumnidzo, so-l' da ſ-a l'ei no feato, kut tra s-l'i di-kl'ido inſara ſi s-u l'a tu noaul' ani, kari si va.

Dumnidzo, kari nu putea s-askapo di nuſo dzua tuto, ko-l' si dutsea ka miro ku: «do-n, do-n, doamne ſ-a nia no feato ſi la-n-u, makſ vrei, tu noaul' ani», skoasi ſi-l' deadi no feato. 25

A l'ei kanda l'i si featsi Hristolu n-kaſo, kari aminto feata. Dzua tuto ku feata n-guro: «Feata mea-i akſi, feata mea-i nu ſtiu kum,» ko tse-avea nuſo, nu avea vurnu.

Dupo tse kriskſ feata ſi s-featsi di noauſ ani, no dzuſ kum z-dutsea ku poatsili ntre-apo. l-inſi Dumnidzo un kali 30 ka auſ ſi-l' dzusi.

— Feata mea, kundu s-nerdz akasſo, so-l' dzuts a mo-tai, kundu va-n da tse-n ari toxito?

Si feata-l' dzusi a mo-sai, ko ęa ř-ęa tse-l' dzusi un auř.
Mo-sa l'-u turno :

— Kara s-te aflō alto ęarō si-l' dzuts, ko mu-mea nuř
adutsi aminti s-aibo a vurnui tsiva toxiťo.

5 L'-dzosi feata auřlui zbōarili aesti, ma aestu kolkā dipriuno
tu zborlu di ma naintęa, ko pun tu mǎrdzini, apundi
muma featil'eĩ:

— Si-l' dzuts, h'il'a-męa, ko, tse-s toxi mama, s-u l'ai iu
s-ę-aflĩ ři si nu-l' muts uręekl'ili dzua tuto, ko mu-męa ari
10 ř-altu lukru.

Kut avdzu akři Dumnidzōu ři kari ts-ę-arapi feata din-a-
nūmireęa, tu altu lok se-aflō.

Ařteapťo muma si-l' yino feata nupoi, nu z-veadi iuvař-
iuva. Alago nuřo ka ndōrniko nsus ři ng'os, feata nsus,
15 feata ng'os, dusi feata ! Di kurtiri greęuťo, kari nu putea vuro
so-l' da vuro korari kutro iu featsi, kari nu řtea iu s-u kaťo.
so nkl'isi n kasō s-klutřaskō plungul.

Dumnidzolu, dupō tse ę-arōk'i, ę-adusi tu nō grudinō ku
soi-soi di lolūdz, pōami ři di kuti muřitęts nu tso nkapi min-
20 teęa. Tuti s-niro feata, tra s-nu-s siklitseaskō ři s-nu kaťo mo-sa.

Nō dzuo ř-adusi feata aminti di mo-sa ři bōgō s-plungō :
— Voi la mama ř-la mama.

U l'a ři Dumnidzōu, tse-l' aveęa trikuto yinateęa, ř-u pitreatsi
pri trei tserg'i, di kari, unlu ęara surdu. Lō u nkarkō pri
25 kōarni ři hai, lō dzusi, s-ę-adutsęts sunōťoasō, ko dzuęapi
nu-n dats.

Imnō, imnō tserg'il', ul' lo foameęa kut adžūmsiro tu nō pu-
duri ři ę-alōsarō feata s-l' asteapťo punō s-paskō. Feata pōř-
tęts, lō dzusi ři se-alino pri un arburi di frikō s-nu u muko
30 vuro zlapĩ. Nu z-diortarō ninga g'ini tserg'il' ři ęa iu vini
nō urso la featō ři akōťso s-l'-aspuno korintsul.

— Dipuni s-ti muk, gri ursa ři feata bōgō s-plungō.

— Nu dipun ? featsi feata ři ursa apōrni s-aroadō trupu
arburilui. Kum akutso nuřo s-aroadō, li třuli surdul tserbu
35 uręekl'ili ři gri:

— Feata plundzi!

— Aide, surde, noi nu avdzum, ř-tini avdzu, džusiro alantsu
ku urekl'i.

Surdul nu dzusi tsiva ři bogŢ earŢ s-paskŢ. Nu trikù nus-kundŢ ęarŢ ři arburili se-aręasi ka pũn tu dżumitateęa.

— Feata-ı tu mari k'indin, gri surdul.

— Aıde! surde, noi nu avdzũm ř-tini avdzu.

Arburli ątsia de-ątsia lu arudeęa ursa ku dintsul', kŢ ninga ř noęeamŢzikŢ lipsea ři vrea s-kadŢ ku tut featŢ.

— Aıdi, feątsirŢ ř-alantsũ doi, kŢ de-alih'a nu-l'-u bunŢ a featil'eı. .

Se-alŢsarŢ am pątruleęa ři pũnŢ s-misuri «tsintsi» adżũmsirŢ la featŢ. Ursa, ma veadi tserg'il', alasŢ feata ři-l' bagŢ 10 noınti. G'ini ma tserg'il' řiręts, unlu featsi kutrŢ di-unŢ parti, altu kutrŢ de-alantŢ parti, kŢ ursa mintũ tse mintũ, ři s-lo dupu un. Alantsũ doi s-tŢarnŢ la featŢ, o bagŢ pri kŢarni ři fak naparti

ImnŢ ř-alagŢ, imnŢ ř-alagŢ, adżũmsirŢ la kasa featil'eı. Tu 15 avlie erg'ili pũn di brun ęara. Uři ř-polŢŢirı era nkl'isi, di ts-Ţ-aveęı, kŢ nu bati yiu nauntru.

— Diřkl'ide, mamŢ, diřkl'ide kŢ io h'iu, feata ta, kurundu di-ı diřkl'ide, greęa feata de-afŢarŢ.

— Am kum, dzutsea mŢ-sa, tora vaı aflu feata io. Tini h'ii 20 vurŢ puřkl'e greęauŢ.

— Nu mamŢ-ı, nu skŢąti zbor ku fok din gurŢ, kŢ io-ıı h'iu h'il'a ta durutŢ, ma diřkl'ide-ı.

— Am kum, kari řti tse mŢarti lae h'ii ři ti fats kŢ h'ii om.

— Diřkl'ide-ı, mamŢ bunŢ, k-ařteaptŢ tsergil' s-me-apunŢ 25 tu munli a tali ři sŢ-s. tŢarnŢ z-da zbor kum lŢ dimũndŢ auřlu tse mi arŢk'ı.

Atumtsea ř-adusi aminti muma di kum Ţ-amintŢ feata ři poati k-auřlu atsęl vaı era DumnidzŢlu. Ea vru z-diřkl'idŢ ři ři kut Ţř kunusku feata, sŢrgli sŢ-ř u stringŢ m-bratsŢ 30 ři kumu s-h'iritsea ři z-bŢřę di vrearı ři di marli dor kŢ-ř vidzũ h'ila, tse o aveęa di multu trikutŢ tu psihuhartea mŢrt-sulŢr, Ţl' kŢdzũ arŢũ ři muri.

H'ila nu putu s-aravdŢ kama multu ři analtu pri mŢ-sa li nkl'isi ři nkl'iř l'-armąsirŢ trŢ tot-na .okl'il'. 35

(Spus de Ion al Barac, Avela, Epir.)

54. Fitšorlu oarfun, adžumtu amiro.

Eara uno ɔaro, tse nu-š eara.

Eara no ɔaro nušti fitšori tse s-adžuka tu padi, z-dzutsëm
ka la Barberi, iu, na! iu yini un bašak ku mula nkorkato
6 ku praš ši bago so strigo:

— Kari yini so-l bag tu sak, so-l' dau no furtii di praši.

Un fitšor oarfun z-dutsi ši-l' dzutsi:

— Mi vrej mini, are?

— Ko-tse s-nu ti voi? ul' dzusi bašaklu.

10 Lo fitšorlu mula ku praš'i, u diskorko la mo-sa akaso ši
stotù so-l bago bašaklu tu sak. Dupo tse z-dusi, z-dusi tu
sak, fitšorlu bogo so ntreabo:

— Are bašak, bašak, ninga nu va mi skotsi dit sak? Ma
bašaklu nu-l' grea dip, ko atsel nu eara bašak, ma kuni di
15 drak. Kut lu skoasi n-dzeano ši lo-aloso ku mulo ku tot.

Lailu fitšor bogo s-plungo tu irnii aklo, ma kari lo-avdza
s-l'i dažadžutor? Nušti orni mori, kut vidzuro mula singuro
ši se-aurniro pri nus ši krak, krak, tradzi ku uingl'ili š-ku
tšoklu di sak, lo-arupsiro ši fitšorlu iši di nauntru. Atumtsea
20 ornil' se-aspoearo, fudziro ši nus armasi pali singur tu irnie,
di nu štea kutro iu s-fako. L'-u deadi š-nus dzeana kutro-n
sus ši iu s-lu skoato kalea, s-lu skoato. Aklo iu z-vidzu pri
dzeano ši-š arko okl'il' no ɔaro divarliga, trušlung'os tu vali,
andzuri no košari. S-u deadi h'ima ng'os kutr-aklo. Aflo ta-
25 mam ɔara, iu muldzea oili. «Are, borbatsi, borbatsi,» dzusi
nus atumtsea, «nu mi vrets i š-mini aqaea la oi s-adžut kut
tras muk š-io no kumato di puni, ko-n h'iu oarfun?»

— Ko-tse s-nu ti vrem, ul dzusiro atsel', poati ko va-ts
h'ibo foame, nu vrej tsiva s-mutsi?

30 — Am, kari s-ni datsi, dzusi fitšorlu, voi zori.

L'-diinikaro no kuvato di lapti ši fitšorlu do-l', do-l' ku tsu-
bana, u bitsi t-ɔaro.

— Ma vrej! lu ntribaro pikurar'i.

— Am kari si-n datsi dzusi fitšorlu voi.

35 L'-diinikaro ninga no kuvato š-puno s-askuk' ul' deadi kali.

— Ma vrej? lu ntribaro ninga no ɔaro.

Fitšorlu ka de-aršini, ka di tse vrej dzu-l', nu ka-l' yinea

z-dzuko «voi», ku tut ko-l' trödzea inima, ko nu-avea mukato lailu di trei dzuli ntredz.

-- Dzu are! lu ntribaro pikurarli, ts-u foam i nu?

— Am n-easti! dzusi fitsorlu.

— Tse nu dzutsi, mako ts easti, aqa la kosari h'ii, kundu 5. va dai paratsli? si-l' diñikaro ninga no kuvato.

Kari si soturo fitsorlu gini-musat, l-bugaro z-da dupo oi di kuti ori li muldzea si tutsi ul vrea, ko nu eara vuro mur-tutsino, ma dzoni si disteptu fok. Aqa sidzu nus ma multi dzuli si vidzu, ko atsel' nu eara oamin, ma dratsi. 10

No dzuo dratsli tutsi vrea s-fugo de-aklo, si-l' dzusiro a lui se-armuno singur, s-aveagl'i kosarea, s-nu yino vuro di lo furo tsiva.

— Sed, dzusi nus, a nia nu n-u friko.

Dratsli l'alosaro sk'eili di tutsi udatsli si-l' dimundaro 15 tutsi s-l'i diskl'ido, mas un udos s-nu-l diskl'ido.

Kari fudziro nusi de-aklo, iel akatsos si-l' diskl'idi tutsi udatsli si tse-z vedzi aklo? di tuti musutetsli a loklui. Kundu adzumsi s-la udolu tse-l' dimundaro, s-nu-l diskl'ido, nus kanda-l' dzusiro: «na kl'eili si diskl'ide-l!»! L-diskl'isi s-iu-tse 20 se-easo, s-easo! Aklo kura un soput masi apo de-amalamo. Fitsorlu, furo tse so stibo, bago di s-lo tu fatsos si tse z-vedzi? li se-adro tuto fatsa de-amalamo.

-- Boobo! lele maratlu-ni, dzusi nus, kari s-yineari dratsli aqa, s-me-afo ku fatsa adrato de-amalamo, va mi bea di yiu. 25

Tse-s fakos nus tora? kum lo sos toarno kutro dinopoi-l'i, na veade un l'undar s-un kal. Kalu aveo dinointi-l' oasi s'undarlul earbo. Nus l'a oasili di la kal si le-aruko a l'undarlui si earba di la l'undar, a kalui. Atumtsea kalu gri di no oaro:

— Tini tse-n featsis bunlu aestu, tse bun vrej di la mini? 30

— Nu voi tsiva altu, dzusi fitsorlu, dikut s-n-aspuni kum pot se-askap dit muni a dratslor. ko s-mi aflari aqatsi, va mi muko di yiu.

— Kari vrej se-askak', ul' dzusi kalu, nu stoi, ma nkaliko-mi, l'a k'aptinli, greasa, s-untulemnul s-tradzi kama goa 35 de-aqa.

Fitsorlu nu-ashtioto dzuko ninga no oaro, ma featsi kum lu nvitsos kalu si tu altu lok se-afo, ko atsel nu eara kal de-arado, ma azburotor! Seara, iu ntunika, kalu lu nvitsa so-l'

tal'i nuști peri ši kundu sò-l kaftò, s-l' aprindò putsun, kò
tu ȝarò el yine aklo.

Ma ž-dratsl'i nu šiđea ku muñli n džepi. Ma s-turnarò
ši nu-l' aflarò akasò, ne fitšorlu ne kalu, s-lȝarò dupò nuš ši
5 aȝa s-lȝ-akatsò, aklo s-lȝ-akatsò, lȝ-apruk'arò ka vȝrò ȝarò
multu diparti.

— N-adžumsirò, dzȝsi fitšorlu aspȝreat.

— Nu tȝ-aspari gri kalu, ma arukò k'aptinli m-padi.

Kȝt lȝ-arkò ši kari s-featsi nȝ pȝduri ndisatò-ndisatò, kȝ
10 ne pul'ȝ nu putea sȝ strobatò.

Kum featsirò, kum adrarò dratsl'i ku tut-aestò, kȝ u stro-
boturò ši-l lȝarò n-tšitšȝari.

Aȝa s-lo-akatsò pali, aklo s-lu akatsò, kȝt s-lu adžungȝ
ši z-baȝò mȝna pri nȝs.

15 — N-adžumsirò, gri fitšorlu.

— Strindze-ts inima ku dintsul' š-nu tȝ-aspari, dzȝsi kalu
ma arukò ši greasa m-padi. Kȝt ȝ-arkò fitšorlu ši tsȝ s-
timsi un munti analtu š-largu-maš k'atrò, Un tšor fȝtseȝa drat-
sl'i nȝinti š ku doȝ sȝ-afla nȝpoȝ. Ma kum featsirò nuš, kum
20 adrarò kȝ tut ȝl trikurò ši aȝa tȝ-am dupò fitšor.

Kundu š-tȝarnò kaplu fitšorlu š-mutreȝašti, ninga nȝ droš-
kl'auȝ dratsl'i ši vrea lȝ-andžupò di mȝnikò.

— N-adžumsirò, gri fitšorlu.

— Inimò, kȝne, strigò kalu, vȝarsò untulemnul ši nu tȝ-
25 aspari.

Tȝarnò untulemnul m-padi nȝs ši na! ȝu tsȝ-n si tindi nȝ
balto dupò nȝs, kȝ da daratsl'i s-u treakò, da, nu fu troȝ
ši sȝȝotati!

Kari si vidzu askȝpat fitšorlu, da kale a kaluȝ sȝ z-dukȝ
30 s-paskò ši ȝel trapsi tu nȝ apulitii. Aklo intrò huzmik'ar la
amirȝlu. Amirȝlu atsel aveȝa š-unȝ grȝdinȝ ku soe-soe d-
lȝludzi š-mușitets. Kaȝi dumȝnikò amirȝlu ku tuts mȝrl'i a lu-
inša a priinmari sȝ-š vȝadò kal'i, akuȝ pȝati kama multu
Fitšorlu tse fȝtseȝa š-nȝs? Aprindeȝa perl'i di kal, skuteȝa di
35 šaȝa kaluȝ nȝ pȝȝeakl'i di strañi hrisusiti, ši nkȝlika kalu š-
kundu vȝr-nȝ nu armȝneȝa la pȝlati, s-priimna prit grȝdina
amirȝluȝ, di-l' li fȝtseȝa lȝludzli di ku tot zdruminati. Nȝs š-ȝ
aveȝa kȝ vȝrò nu-l vȝadi, kȝ ma sȝ-apruk'a ȝara li turnatȝ
a amirȝlui, el ȝl dȝȝea kali a kaluȝ, ši skuteȝa strañili š-

s-fotseā pali huzmik'ar. Akši š-q-aveā el, ma feata tseā ma nika amiroļui tse nu iša pute a priimnari, nekō ši-l' muta okl'il' dipri nūs, ahundo mutritō-l' fūtseā. Tu turnatō amiroļu muta loklu de-aurlari ž-di vūryiri, kari li asparsi grūdina? kari l'i zdrumino lōludzli, ma iu s-lu aflō? De-aestō laiļu 5 grūdinar mūka pri zverkō. multi.

Feata tseā nika amiroļui, tse-l videā kaši dumuniko kum huzmik'arlu a lor nu-i huzmik'ar, ma om ku semnu, š-u bogo i ku nūs i s-nu s-mūritō dip; štij, ul' kōdzu tu inimo džonili aleptu š-sūnotati bunō! 10

Tatō-su atsia de-atsia-l' si dutseā:

— Nu ti mōrits feata, kō-ts viņi qara? Nūso de-alantō parti.

— Ninga am k'iro trō mūrtari. Si kūtš vai dzūtš, kō nu q-au kōftatō? ši tse flšori de-amirats nu au urdinatō pre-aklo, nakō, nakō lō adžutō kōsmeteā s-u l'a, ma tuts piika 15 ku nōrli aplikati. Atumtseā amiroļu bogo un til'an z-grēaskō, s-treākō tuts džonl'i tse-s trō nsurari pri dininteā poartol'eij di polati ši kari va-l ariseaskō h'il'i-sa, va-l fakō dziniri. Tuts h'il'i de-amirats ši de qamiņ mōri, ndreptsu ši adrats ku straņili atseali kama mušatili, tritseā ku inima 20 tuk-tuk, s-nu tsiva de-ariseašti altu h'il'a de-amiro.

Kari urdinaro, urdinaro di kum deadi soarli pun tu askopitatō, ši h'il'a de-amiro šideā pri polθiri ku merlu tu mūno, s-lu arukō pri kari vreai aleago, huzmik'arlu tse-š mintui nūs?— Iu trikuro ahuntso di-š kōftarō kōsmeteā, tse 25 vai k'er, kari s-trek š-io? Si akši triku š-nūs ši tse s-tso veadō okl'il'? «tak!» l'ari unō pri kurkubeto h'il'a de-amiro ku merlu.

Kundu vidzu aestō amiroļu, kūt nu zdūngūni di kripari — Ninga nō oaro s-treākō džonl'i, gri amiroļu, ninga nō qaro 30 kō-l' kōdzu merlu a featol'eij furō z-va.

Ma ž-de-aestō qaro feata tut pri huzmik'ar lu arkō merlu. Amiroļu-l'bogo s-treākō š-ninga nō qaro ši de aestō qaro šideā ningō nūso š-u nvitsa kari džoni s-aleago, ma iu so-l' si šutso mintea l'eij, kō ši di qara aestō tot liproslu 35 — kum akōtsaro so-l' dzukō la polati — š-aleapsi.

— More, tre fats feata-n? ul' dzūtši amiroļu, de-ahūtš h'il' de amirate, s-aledz un lipros?

Ma ea unā-unā: aestu-n fu kōsmeteā, aestu va-n l'au.

Kundu vidzu š-amirōlu kō nu-s fatsi alto soe, l'-lu deadi š-u aguni din kasō.

Akšitsi, fratili a ņeu, būna dol'i tu nō kōsiko, ka se-aporō Dumnidzōu. Nō dzuō ūl' yine amirōlui tu štiri kō atare amirō
5 yini so-l' batō. Nu k'ari k'iro š-nūs ma adunō kama aleptsul' šī ai tu polim. Dzinir-su lipros kum ūl' dzūtseā nūs: «nu-iī dats š-ańia,» dzūtsi nūs, z-yin š-īo s-mi bat?.

Atsel' di la pōlati bōgarō s-arūdō, kundu lō-avdzurō, kō š-el kafto sō z-batō. Trō arūdeari akšia l'-deadiro š-a lui nō
10 mulō škl'ōapo.

Kari ūnk'isiro tuts, nk'isi š-nūs ku mula tseā škl'ōapa pri dinūpoi ma kūt askūpitarō alantsū dupō dzeānō, aprindi perl'i di kal, nveāsti nō pōreakl'i di strańi š-tsindzi armatli š-iseā tu polim. Amirōlu, štij, putsun eāra s-kadō tu
15 mūńli a dušmanlui qara tse z-dusi nūs, ma iel «hrušt» di nō parti, «hrušt» de-alantō, lo-askōpō šī l'-asteasi aprōapea tuts dušmańl'i. Dupō tse vidzu kō bitsi lūkrulu, tradzi š nividzut s-featsi de-aklo. Da kali pali a kalui šī šī nkalikō mula škl'ōapo, armasō aklo iu lō-alōsarō.

20 — Ninga aqā h'iī, vre liproase? l'-gri amirōlu.

— Aqā, mōrite! dzūsi el. Amirōlu dzūsi la doī qamiń a lui sō-l skōatō dit lōski, kō mula aveā vultusitō nauntru pun di urekl'i.

Ku tut-aestō, dušmanlu amirōlui nu se alōsa s-u mūko
25 arušinea, kō pali apōrńi polim šī di qara estō liproslu tut ka ma naintēa lu askōpō amirōlu, ma kum s-pliguī tu dzid-zitik, amirōlu di nō qarō skōati mūndila lui di sirmō šī-l' leāgō dzidzitiklu šī trō adutsiri aminti l' bago š-nelu a lui tu dzeadit.

30 Š-ńińga nō qarō pun tu treili, tut akši šī amirōlu trō adutsire-aminti l'-deadi nō apalō.

Amirōlu, kō l'-u putu a dušmanlui, vru s-fakō nō beari mari. Aklo akl'imō tuts mōrl'i kūt l'-adžutarō šī dol'i dziniri mōri. Trō liproslu nekō triku zbor. Aestu tse fatsi? Pitreatsi
35 niveāsta-l' s-pōrōkōlseaskō amirōlu, s-lu aproak'e š-nūs la beari.

Dupō multi pōrōkōlsiri: adi z-yinō, dzūsi š-amirōlu atumtseā.

Kum vińi aestu, lō dzūsi s-lō-alasō z-dzūkō un pōromib.

El atuntseǎ bogo se-aspuno, kum se adžuka nušti fitšori
no oaro tu no padi, kum viŋi un bašak ku mula nkorkato
di praš, . . . ši tuti kuŋi li puŋso nuš, š-kum askopo amirolu
dit moŋli a dušmanlui ši kuŋdu lu ntribo amirolu s-fure
ko-l kuŋašti nuš pri atsel om, gri el: 5

— Omlu atsel h'iu io ši kari nu pistipsits, mutrits mundila,
nelu ši apala, tse-n deadi amirolu.

Kari vidzu akši amirolu, z-dipusi di pri scamnu ši bogo
niklu dziniri ši-l' koŋto l'irtari di tuti kuŋi l'-adro.

N-earam š-io aklo ši v-akumporaŋ koŋi no poŋeakl'i di 10
tsoruh', ma kum trikuŋi pri la hošap, li vidzuro kuŋl'i š-išeǎ
pri nuši, ko š-o avuro ko-s h'ikati ši-n li muŋaro.

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

55. Žužulu ku šapti kapiti.

(Transcris cu ortografia aplicată dialectului aromân de către
d-l Gustav Weigand.)

Era tse nu-š era; era un amiro š-aveǎ trei fitšori. Š-marli
bun, š-atsel di mesi bun, ma niklu sots nu-aveǎ tu džuneatso 15
š-tu mušuteatso. Tu amiroŋil'a tseǎ se-afla un žužul ku šapti
kapiti. El an di an muŋa tuti yipturli kuŋi s-fotseǎ. No dzuŋo,
kum iši amirolu so-s priimno ku atsel' trei fitšori, aešti lu
ntribaro—ko-tse, tato, noi nu skutem yipturi ku ahuti tšu-
flik' tse-avem? Amirolu lo dzusi, ko li muŋo žužulu ku šapti 20
kapiti.

— Makŋ-i akši, gri marli, io va mi duk aestan so-l vatom.

— Fitšorlu a meu, šedzu-ts iu h'ii, ko dusiro š-altso so-l
vatomo, ma nu puturo.

— Io, dzusi fitšorlu, va mi duk š-itsi s-h'ibo, s-h'ibo. 25

L'a no dzado, no karti tra s-g'uvoseasko s-nu-l akatso
sommul, š tsindzi armatli ši nardzi. Šidzu el kuŋ šidzu, ma
žužul nu z-vidzu, š-kuŋto de-adaro, štii kuŋdu l'a s-kreapo
dzua, l-furo sommul. Nu apuko s-aguršasko ši na-l ši žužulu
ku šapti kapiti, iu lo u intro a yipturlor, di nu aloso alti. 30
Fitšorlu s-turno akaso foŋo s-adaro tsiva. Alantu an featsi
š-atsel dit mesi akši. Lo dzada, tseǎra, š-tsimsi armatli ši dupo
tse-s l'irto ku poŋrintsul' ši ku fratsl'i a lui, dusi, s-aveagli ši

truş tu kripata dzuql'eji, treatsi un vimtu kaldu ši-l kulko
tu somnu. Apoea viñe žužulu ku šapti kapiti ši le-asteasi yip-
turli š-aestan.

Alantu an vru š-ma ņiklu s-aveagl'i. Nuş nu vru s-l'a ne
5 karti, ne dzado, ne so-s l'arto ku pprintsul'. Tse, dzutsea el?—
Karişti iu mi duk di lipseaşti l'irtari?

Aoa nuş, ku muna pri armo, aştiaptsia de-atsia s-treako
žužulu s-l'-u amino. Troş tu horyie, treatsi un vimtu koldişor
ši dultsi, ma nuş tse-aduk'i ko nu-i lukru kurat, š-astupo norli
10 š-nu adil'è dip puno triku vimtul koldişor. Dupo koda vim-
tului s-trodzea žužulu ku šapti kapiti Maş fok skutea prit
nori. Nuş nu amuno, l' u aminu uno ši s-l'a dupo nuş. G'ine
ma žužulu pliguit s-turno nupo kutro tu guvo-l' š-intro tu
lumea alanto din g'os—Ah, kune, kadikune, zg'ili el no oaro.
15 s-ti bogarim tu muno, karni va muşku di tini!

— I va mi badz i va ti bag, dzusi h'il'lu de-amiro ši s-
turno akaso-l'. Dzusi a tato-sui, ea š-ea tse adrai. S-easti ko-i
akşi, griro dol'i alantsu frats ma mori, ai si-l' lom torlu ši
so-l votomom.

20 Niklu ahut aştiaptsia ši ea-l'a šamiştrel'i la guva žužului ku
šapti kapiti. Ma marli frati dzusi, va intru io ši kundu s-min
funea, s-mi skutets nafoaro. G'ini ma nu intro vuro 15 di
uryii ši akotsu s-treamuro di friko ši s-mino funea. Akşi potsu
š-atsel dit mesi ši kundu s-intro š-ņiklu, lo dzusi s-lo-aşteapto
25 trei dzuli ši maku dupo trei dzuli nu vai mino funea, ši
ştibo ko ari moarto ši so-s toarno. Intro š-el atumtsea ši di-
pusi tu lumea alanto truş pri no polati. Nu k'ari oaro ma
intro tu polati z-veado tse-i, tse nu-i. Intrundo nauntru da
di no feato de-amiro muşato ka lutseafir. — Vai di mini, a
30 kotsu so-l' dzuko feata, kari ti bogo s-yin tu loklu aestu?
nu štii poati ko polatea aesto easti a kunilui di žužul ku
šapti kapiti?

— Š-io tro nuş alag, ul' dzusi el, štii tini kutro iu l'a puni

— Doarmi tu udolu di ningo sor-mea ņiko, tse z-doarmo
85 ši s-nu si skoalo.

— Aidi, ku vrearea al Dumnidzo, pr-iu s-fak s-mi duk la nu

— Prit udae sor-meai di mesi.

H'il'lu de-amiro š-u da kutro aklo nyie ši aflu no feato ka
luna š-ma muşato Aesto akotsu so-l' plungo mira tse-l pims

kutro aklo.—Vai di mini, kari ti bogo z-yini tu loklu aestu? i nu stii poate ko polatea aesto easti a kunilu di zuzul ku sapti kapiti?

— Š-io tro nus alag, ma aspuni-n kalea tse dutsi la sor-ta ma niko. 5

Kundu adžumsi tu udolu atsil'ej ma nikol'ej, l'i se-alok'i inima di mušiteatsa l'ej, ko mušato era š-mareā, mušato š-atseā dit mesi, ma aesto si-l' l'ai kaplu ši s-fudzi. Ka soarli š-ma mušato erā.

— Vai di mini, gri nus, kari ti bogo z-yini tu loklu aestu? 10 i nu stii poati ko polatea aesto easti a kunilu di zuzul ku sapti kapiti?

— Š-io tro nus alag, ma dzu-n iu easti?

Tu oara aesto zužulu tse avdzu lav, z-dištipto ši bugo se-aurl, kari pungun di kuni kutidzo s-kalko la mini? 15

— Pungun di kuni h'ij tini, kadikune, l'-u turno aleptul dzoni ši krau! krau! l'-ari nus ku tsupotitša uno dupo ureakl'i ši sapti kapiti se-arukutiro ka pipoñl'i.

— Do ninga uno, gri kunili di zuzul.

— No oaro mi featsi, mu-mea, alto nu-ts lipseasti, gri fit-20 sorlu ši zužulu psusi di no oaro. Kari s-lu agudea ninga uno, atsel vreai ang'adzo ši vrea-l angl'ito di no oaro.

Kari muri zužulu ku sapti kapiti, nus s-turno la feati s-li ntreabo, kum di se-aflaro tu guva a kunilu di zuzul ku sapti kapiti. Eali l'-aspusiro, kum eara trei feati de-amiro ši kum 25 ii furo zužulu ku sapti kapiti ši tuti kuti trapsiro. Kundu li ntribo h'il'lu de-amiro di vor seaso tu lumi «Avdzu, dzusiro eali, di vrem? ntribari va lukrulu aestu?» Li l'a nus ši uno kuti uno li leago di funi ši u mino. «Mareā tro fratili mari, dzusi el, atseā dit mesi tr-atsel dit mesi ši nika tro mine». 30 Kundu s-u skoato nika tu lumea aesto, ea-l' deadi un mer. Ma-l diškl'ideai aestu mer, z-videa gurdin, tserlu ku soarli, luna ši stealili. Ul' dzusi s-lu aibo tr-adutsiri aminti. Fratsl'i, vrej de-aršini, vrej ko nu lo yinea g'ini, ka niklu s-l'a kama mušata feata, lu alosaro aklo ši s-turnaro akaso z-dzuko, ko el' 35 taha-l vottomaro zužulu ku sapti kapiti. Tra s-nu tsiva de-aspun featili, nuš li spridžurar.

Kari armasi nus aqa singur, l'-u deadi kutro npoi nsus iu s-lu skoato kalea «Multi vidzui io, dzusi nus, las s-u

bogom š-aestō a kuñlor di frats tu supani.» Kalea nuș da di nō feato, tse aștipta s-u muko nō lamni, tra z-da kali a apilor.

— Nu ti ntreb, feata mea, tse stai aqatsi?

5 — Vai di mini, fratile-a neu, fudz kama kurundu ko s-nu ti aflo lamna di ti muko dadun ku mini! fudz ko-i krimo de ahtari tinireatsō.

H'il'lu de-amiro kari aflo tse-i š-tse nu-i, «nō-ai friko, l'-dzusi, maș kundu z-yino s-ni grești, ko io va mi bag z-dormu putsun,
10 ko no-am durnito di trei dzuli.

Kut agurși nuș ši na u š-lamna. Uno l'-ari h'il'ilu de-amiro š-u skoati naparti.

Dō ninga uno, gri nușō.

— Nō oaro mi featsi mu-mea, alto nu ts lipseaști! Akatsō
15 nuș di-l' tal'i limbili din guro ši-š kaftō di kali.

Amirolu bogō sō strigō, kari vōtomō lamna z-yino sō-l da h'il'i-sa nveastō.

Un arap to'e kapitli a lamnil'eī ši s-featsi ko nuș u vōtomō, ku tut ko feata dzutsea, ko nu-i š-nu-i nuș. Amirolu bogō
20 s-fako numta, s-l'-u da a lui. Tu oara li nkrunari, na, yini ši h'il'lu de amiro ši greaști. Se-aflo kapiti forō limbi? —Nu! gri amirolu. Kari nutriro kapitli araplui, di le-aflaro forō limbi, ul loaro ši di yiu lu arsiro tu tšireap. Amirolu vru apoea s-l'-u da a lui, ma nuș dzusi ko nu-i troț lumea tsea.
25 Nō dzuo kum se-afla ntro leamni, nuș vōtomō nō nupur-tiko, tse muka pul'i a unui vultur. Aestu, tro buneatsa tse-l' featsi, lu skoasi tu lumea aestō.

Feata tsea nika tse-l' deadi merlu, ku tuti kuti-l' featsi tato-su s-u mōrito, nușō: «nu! nu mi mōrit dikut ku kari
30 va-n adaro un mer ku grudiñ ši ku tserlu ku soarli, luna ši stealili.

Fitšorlu atumtsea-l' pitriku merlu ši nușō kum ul vidzu, aduk'i ko s-turnō ši s-mōrito ku nuș.

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

56. Cum mor lumea.

Earà, țe nu ș-earà.

Earà nă oară nă soacră și nă noră.

Nă quă nora arni cuprîli și le-arcă n-groapa de-arăzbòl. Aclò lă deadi foc și s-mută fumlu sus în sus pînă la ocl'ul 5 al Dumniqău.

Dumniqău atumțea-l dureà ocl'ul. Ună așumtă fumlu, și-l' si vindică ocl'ul cu tòtalu. Nîs acăță si strigă:

— Carî ni-l feați bunlu aestu? Carî ni-l feați bunlu aestu?

Nora aurlă nă oară pravatòs pînă la Dumniqău și-l' qîsi: 10

— Io ț-u fecu bunăteața estă, io ț-u fecu bunăteața estă!

— Țe cațî di la mini, nîcă nivistică, u ntribă Dumniqău?

— S-nî spunî cum mor lumea?

Atumțea Dumniqău il' qîsi:

— Va ță spun, ma si nu aspunî la vîrnă: Mărl'i mor cu 15 tăpoârili, nîțl'i mor cu lăluqli ș-cu trandăfili.

(Spus de D-ra Beza Tasa, Avela, Epir.)

57. Tîh'a.

În călătòr avut, carî earà toamnă cu nêguri greali ș-oară noapti, si sk'irdu prit păduri și k'irù calea ș-ișî al'urea d-iu vrea. Imnă ș-imnă tu ntunearic, așumsi tu mărđinea di nă 20 hurică. Bătù la prota casă și-l' dișcl'isiră.

— La voi ș-la Dumniqău, gri călătorlu, aștiptăți-mi aestă-noapti pînă se-ăpiră, că sk'irdu calea și nu știu, cătră iu s-fac!

— Urseà, om bun, oaspiți carî nu va? l' — qîsiră fucarațl'i 25 din casă, că șideà aclò nă fumeal'e fucăroane.

— Micășî, oaspe? Va s-ță h'ibă foame dipri cali? ntribară aeșî!

— Mițile-nî gurleață, qîsi călătorlu, ma cu iți deadi Dum- 30 niqă.

Domnu-su a cāsîl'eî earà limnăr. Ftoh, qîsim că earà multu, cu mètura s-trădeai, nu dădeai di țivă. Țe-ș aveà? mașî un tăpòr cu carî tăl'à leamni. S-nu s-aruşneață ntră oaspi, lim-

narlu pitricù fîcorlu s-l'a di la hani un pescu și s-alasă căpară tăporlu, că angîrmari, aveà suflată draclu tu pungă.

Pînă si s-toarnă fîcorlu, leamni aveà, l'i apreàsiră un foc mari, di bumbuniqă. Lu ncăldîră, ș-l-uscară mușăt-mușăt,
5 că erà tut amòl'û.

Apoea limnăroaňa, mul'ari țe-l' acăță mîna di tuti, lo-adră pescul dis h'ertu, dis tigînsît di muscu-mică călătorlu, și el' işiră cu fața curată. Calu a călătorlui fu mutrit g'ini, că-l ligară tu nă păhnie cu gumarlu, țe purtà leamni.

10 Dimineața, cîndu s-fugă călătorlu, miscù fîcorlu a limnarlui un cartu și-ș trapsi calea. Tricîndalui pri la hani s-turnă s-acùmpără țe-l' lipseà.

Limnarlu, ună căpsălsiri țe li feați oàspili, pitreați fîcorlu la hani cu cartul țe amintă di la avutlu, s-plătească pescul
15 și s-l'a tăporlu.

Aclò iu vîni fîcuriclu s-plătească, na iu-l veadî călătorlu și-l cunoaști. Ntreabă hăngilu, tră țe vîni și nveață țe cură!

— Bre! dîsi avutlu, țe inimă de-amălamă co-aestu om!

S-turnă nîpòl la limnarlu și-l' alăsă nă oală cu flurii și
20 apoea lu nviță, că s-fure nîs goni ș-cu minti, putè nu va h'i-risească oala.

Limnarlu u lo oala, ma s-mutrească s-h'ibă cu minti și goni, cum lu nviță avutlu, nîs niți nu s-cîrteà di ea. Ca un k'irût el băgà caoi quă cîti vîră gros, doi în quă, di țe-amintă.
25 Și s-nu dîți, că tora amintă cama multu di năinti: tut ahît, ma ș-curmà di la gură, tra z-bagă tu oală. Dî-l' k'irût. Di multi orî armineà nisăturăți, tra z-bagă țivà tu oală.

Vidù nîs c-acșiți nu si scoati n-cap. D-iu bînà ma naintea g'ini di tot, di o-adră ș-el ș-fumeal'a-l' ċuflică pîntica, cu țe
30 scuteà, tora cu tută oală, nu mași țae, că nu o-adră pîntica, ma dîli fripti duțea, că-l trădeà fîcorl'i di poali qua tută: pîni, dă-nă pîni! di nu și ștea iu l'-e caplu, măratlu-și!

De-aestă l'-o-adusi nîpòl oala avutlui și-l' dîsi:

— Na-û, oaspe, că ea ș-ea țe drac nî-aflăi cu oala: va-nî
35 moară fumeal'a di foami di nîsă!

Mutri avutlu s-l'i umplă cărăfeta, că nu acși lu nviță nîs, a cui s-umplă?

Avutlu ș-u băgă cu tut aestă si-l' facă bunlu fără z-va nîs

Te-adară nîs? L'-arucă punga mplină cu flurîi pri nă punct; pr-lu vrea treacă limnarlu, s-o-află s-u l'a!

Te vă o-avèți, că feați limnarlu? K'irût cum earà, l'-erà frică s-treacă puntea. Tr-aestă se-acăță di coada gumarluî ș-u trițea totna cu ocl'il' încl'își. Aclò l-băgă ațel cu un cor 5 di calea estă s-u treacă de-a urg'îșaluî.

— E! dîsi avutlu, va h'ibă, că tih'a luî ahtari easti, z-bîneață cu qua di țe scoati cu gumarlu! De-ahîte orî l'i easi n-cali tih'a și nîs il' da cu corlu!

(Spus de mamă-mea Despa, Avela, Epir.)

58. Piscarlu Puîl'a.

10

Erà nă oară un piscâr. Cu piscâril'a, cît se alumtă, cîti fățea, casă nu hărnea. Vine oara s-li tindă măratlu și cu limbă di moarte dimîndă a jilitâl'eî mul'are a luî, di tute s-lu nveață fiçorlu, pi carî tehne altă s-lu da, mași di piscâr s-tragă mîna. Năs l'i ștea fărmațile și nu vrea s-apucă calea 15 luî singurlu-l' h'il'û, tra s-lu anăh'imeață.

Piscăroaîa, țe-l' aveà viqută arâlile a bărbatu-suî și l'-aveà traptă k'alea nitrâptile, gură si s-țănă di zbor. Te-aestă l'-ascumse tute hălățle di piscâr: poaha, griplu ș-alante pri tăvane. 20

H'il'-su Puîl'a nîrdeà la sculie. Nă quă s-turnă plîmtu di la sculie, că ș-arîdeà fiçorl'i cu nîs și-l' dîțea:

Piscare, piscare,
Piscare, gumare!

L'i ncăcà dascălu fiçorl'i, il' bătea s-nu-l' dîcă așî al Puîl'a, 25 ma carî lo-avdà, că fiçòrl'i, ca fiçorî căt isà di sculie nafoară și-l șupără:

Piscare, piscare,
Piscare, gumare!

Puîl'a vine nă quă lăcrimăt acasă și de-atumțea nu vru 30 s-nargă eară la sculie. Cîte-l' feațe mă-sa, il lo cu bunlu, cu arăulu, el nu vru s-nargă, că-l șupără fiçorl'i și-l' dîc, că tată-su earà piscâr.

Mă-sa l'-umplù curcubeta, că fiçorl'i minçuneadă ş-că tată-su erà prămateftu.

Năs, ma şiqù a casă, fiçòr macă, acăţă s-alumtă casa şi s-mintească tute. Aclò iu se-alină pi tăvane, află griplu şi
5 tute hălăţle di piscàr a tată-suî.

— More! dîse nis, tora acăk'isescu mine, di ţe-nî dăţea fiçorl'i aşi. Mea tată-nu ş-fu piscàr! Piscàr va s-mi fac ş-io.

No-ascultă el niţi mamă, niţi vāru, ma ş-lo griplu şi trapse la ariū. A lui l'i si duţea lūcurlu multu g'ine. Nu s-turnà putè
10 fără peşti acasă.

Nă quă, cum o-aduse oară, acăţă un pescu muşat-muşat. că ţi-armîneà mintea pri nîs. Aspril' a pèscului era-l' hrisusîţi.

Un uvrèu, cum îl viqù ahtare pescu, ai s-lu cumpără:

15 — Cîtu-l dai? Ahîţ ş-altu ahîţ il' deadi uvreūlu şi-l cumpără.

A doaŭa-z fiçorlu acăţă un pescu şi nică ma muşat, ma nu-l scoase m-codur să-l vindă: l-deadi a mă-sai s-lu facă ti nîşî.

Uvreūlu se-aveà ndulţită şi cum s-turnă fiçorlu di la ariū
20 şi-l viqù pescul tu mînă, intră n-casă şi de-aoà, de-aclò l'i deadi a fiçorlui, a mă-sai, că-l' lu vindù tră nă sută di flurii.

A trează s-prigură Puil'a s-nu-l vindă pescul la uvrèu. si-l dideare aestu cîte flurie va z-va. S-ţînù di gurat şi cîte mincûnî il' vindù uvreūlu, nu putù s-lu ncalţă de-aestă oară.

25 Acaţă fiçorlu şi-l dispîntică, ţe z-veadă: bişica di pescu erà cupă di vāmandă!

Şiqură s-mică pri measă. Toarnă z-bea vîn, cu cupa di vāmandă, ţe z-vedî? Aestă maşî flurii şi vāmândî vumeà.

Voami-te, voami-te cupa, adunară, adunară flurii, cîte nu ŭ
30 ncape mintea.

Ahîte ş-ma nclò nu nî aduc aminte.

(Spus de Vantia Ap. Mărgărit, Vlaho-Clisura, Macedonia.)

59. Doaule moaşe.

Erà, ţe nu ş-erà.

Erà nă oară nă moaşe fucăroane; nu ş-aveà mārata cu
35 ţe să s-hārnească. Earna vîneà şi nu ş-aveà niţi stranū, niţi

leamne. Ea si sculă ună tah'inauă, ş-lo saclu din anùmirea şi si duse l-ariũ, tra s-află țivă mințăl'.

Cum s-țea calea, ş-află ună mul'are şi-l' dîse aestă:

— Iu ti duți, mae?

— Mi duc l-ariũ, feata-nî s-adũn țivă mințăl'. De l țe s-a- 5
dăr? no-am niți fîcôr, niți feată şi cum h'iu io, ma g'ine s-mi
tal'e Dumniđăũ, di per-că z-bînèđ. Dumniđăũ si duțe di l'a
ațeale țe-aũ di tute bũnile şi pri mine, mi ține tră mostră şi
tră oăũă aroșe. Cari-ște țe-amîrtie fecũ?

— E! mae, țe s-adrãm? Dumniđăũ acși va; easte după 10
cum va el, nu easte după vrearea noastră, ma du-te şi după
țe vai adũnî mințăl', du-te ş-la rădățina unũ guneăpine şi
vai afl'i ună cũcubă. S-u l'ai şi s-u duți acasă-ți. L'a vîră-
ndoaũă acòl' apoea şi s-fați aloat şi s-astũk'î cu aloatlu şi cu
acol'le tute gũvile şi apoea bag-o cũcuba n-foc. 15

— G'ine, h'il'e, ma io no-am niți un pară, tra si acumpăr
acol'le.

— G'ine! macă no-ai, na ună flurie, tra s-acũmpări.

— Să-nî bẽnèđî, feata-nî şi Dumniđăũ să-ți da cum îți doare 20
inima.

Z-duse maea apoea, ş-adună mințăl' şi tu sone află cũcuba
u băgă tu foc ş-u aduse acasă-l'. Feațe cum u nvițe ațea,
mul'are. Astupă cu aloat ş-cu acòl' tute gũvile şi băgă cũ-
cuba tu foc şi apîrnîră tra s-easă di caŭe scînteal'e şi scîn-
tăliŭră cîte nă flurie. S-ćudusî de-aestă maea ş-acăță să si 25
nelînă la Dumniđăũ. Şi z-da la biserti şi la fucarăți parăți
tră sufliť.

Nă vițină avută a l'eî, țe eră multu avută, după țe viđũ,
că maea estă fucăroane, țe nu-ş turnă ocl'il' s-u veadă, s-feațe
cama di nîsă vută, vru s-facă ş-ea tut acși. 30

Z-duse ş-nîsă cu saclu din anùmirea s-adună mințăl' di l-
ariũ şi astăl'è ş-ea mul'area n-cale. Tut acșițe u ntribă iu
z-duțe? Avuta spuse mincũnî, că no-are leamne, no-are țe
ş-mică, no-are cu țe să ncăldască udălu şi z-duțe s-adună
țivă mințăl'. 35

Mul'area, țe eră mira, aduk'î tute şi-l' dîse ş- al'eî, că vai
află nă cũcubă şi s-u l'a şi s-facă ca nantă. Ma l'-dîse, cîndu
va u bagă n-foc, s-h'ibă tută fumeal'a-l' în casă.

Avuta, ună-ş-ună, cum băgă cũcuba n-foc, tu loc di parăți

și di flurii, ișiră niște nîpîrtiți mări și-l' mîcară tuți cîți eră
acloțe, va dîcă avuta, fumeal'a l'eî, nurârle, tuți.

Ș-acșițe, Dumniđău știe țe fațe.

(Spus di ȝal Bușa al Toma din Veria, Macedonia.)

60. Aușl'i ascăpățî di moarte.

5 Earba araűă nu k'are di ună oară din grădină.

Lucrătorlu bun multu ș-asudă și mulți anî așteaptă pîn
s-u veadă curată di ȕrburle carî aduc znie. Tut așî lipsi
s-treacă multu k'irò pîn si s-cură uruteȝle ditu adeturle vecle a
oamińlor.

10 Si spune, că tu ună zămane eră ună leade, care nu lăsă
ca aușl'i z-bîneađă cama multu di 70 anî și carî-ȝi-do fiçòr
lipseă singur si-ș vătămă tatu-su, cîndu aușă. Ca se-ascapă
de măratlu di aűș, lu h'ideă tu un coș și-l arucă fără nîlă
di pi k'ipita unuî munte analtu tu un trap ahundòs, ca s-nu
15 poată si ascapă cu (vătă) bană. După mulți anî, aȝumse ca
s-nu z-veadă per albu pisti loc și tute lùcărle armăsiră s-h'ibă
adrate sade după mintea a tînirlor Curundu oamińl'i cama
mintimèńî duk'iră, că fără di aușatic lumea z-duȝeă ambăr
ca raclu.

20 Ca s-lă si umplă caplu a tutulòr flituraȝlor, că nu este
ȝ'ine, ca si armîná lumea fără di aűșî, carî tòtîna (tutdiună)
suntu multu lipsiȝî, ascultățî ȝi fațe un bun și multu minti-
mèn amiră.

Ună quă dede dimăndăcune, si se-aleagă di tute locurile
25 oamińl'i aȝel'î naî cama ak'icăsîȝî și si z-ducă tuȝi la pălatea
luî, fără ca s-lă (si) spună, ca ȝi cură. Aiști dîȝeă cu mintea,
că aclò va z-da di vîră locmae și tră aȝeă cu limba scoasă
alăȝară cit cama curundu, ca si s-află la pălate tu quă ȝi lă
se-aveà dîsă.

30 După ȝi lă lo numa și loclu iu șed a tutulòr, inșî amirălu
pi k'oșcu și la dîse: Multă avere va z-daű și pi mare pîne
va z-bag pi aȝel' di voî, carî va s-ii da apândisi la aiste
treî intribări:

1) Carî k'atră este naî cama lipsită în lume?

35 2) ȝi dîȝe apa cîndu h'arbe pi foc?

3) Ciți coți suntu di pi loc pînă n-țer?

Doi meși di dîle vă las, ca z-vă minduiți. Cu gurăt vă spun, că coarda și funea va s-h'ibă plata țilòr, carî nu va s-poată s-li dizleagă ațele trei întribări.

Ca agudiți di grîndină mintimenl'i anostri z-dùsiră pi la 5 cāsile a lor. Doil'i meși tricură ca dao dîle și trimură ca vearga, cîndu ș-aduțea aminte, că se-aproak'e minuta, cîndu va s-lă si caftă gueapea tă carî fură cl'imățî! Tă căsmetea aușlor, un di niș, cama cu inimă crîstinească și cama cu dor di părinte, nu aveà vătămata pi tatu-su și ta s-nu h'ibă pidipsît 10 di leade, lu țînù ascumtu multu k'irò pi tăvanea di casă, spunîndaluî la lume, că și el, ca tuți alantî, lu ascăpă de greața hânăl'eî pi măratlu di aușlu a lui.

Tricură multe dîle ună după alantă și fiçorlu mintimèn nu puteà niți z-doarmă di minduire. După multă arăvdare, aușlu 15 ntribă fiçorlu a lui:

— Ți al, more h'il'ŭ, di ești ahîț turburăt?

— Cum s-nu mi turbur, tată, cîndu știŭ, că ți me așteaptă? și înk'isî ca s-l'i spună tută isturia, cu lăcriîle tu ocl'i.

Atumțea aușlu arîse și, fără multă amînare, l'i spuse diz- 20 ligarea ațilòr trei întribări dîcîndaluî:

— K'atra cama lipsită tu lume este k'atra di moară, fără di care nu poate z-bîneață vîrnu om; apa, cîndu h'arbe, l-dîțe a focluî: mine ti criscûi, mine pot s-ti stingu; l'a ș-ună căruță cu gl'ame și spune amirăluî, că coțl'i di k'adine ditu 25 aistă căruță este nățlimea di pi loc pînă n-țer și, s-nu pis-tipsire, misură tine diznòŭ.

Ağumse qua ursită di amiră și tuți ațel' tinirî mintimèni si adunară cu frică la pâlăte. Amirălu întribîndu-l', niscînți spùsiră, că k'atra nai cama lipsită este g'amandea, givaricoŭlu, 30 alți sarea și multe alte.

Ağumse și arada fiçorluî nilòs și el spuse după cum lu aveà nvițată aușlu di pi tăvane. Atumțea amirăŭlu lu bășă tu frînte, ma, duk'îndaluî, că aistă minte nu poate s-easă ditu caplu a unŭi tinir ağamît, lu aspărè cu moarte, ma s-nu 35 spună ndreptu, că di iŭ li are aiste nvețurî. După țe căftă l'irtare de la amirăŭlu, vru nu vru, spuse di frică, că-l' fu nîlă ca z-vătămă pi măratlu di aușlu a lui și aiste nvețurî nis l'i le-aveà dată. Di ună-oară amirăŭlu pitricù oamiîi la

casa fiçorluî şi lu aflare pi stuh'inatlu di aùş ascumtu pi tăvane. Corbul di papaùş, adunăt găđămòl'ŭ, cu înima cît un puric, fu dus azvârnaluî pînă la pâlăte şi tută calea blăstimă oara, că tute lăeţle şi taxirăţle pi caplu a luî căđură.

5 Mare fu haraoa ți duk'î auşlu, cîndu z-viđù ningă amirăulu, carî si sculă di pi scamnu şi acăţă z-grească cîtră toţi di nvărliga.

— Mintea voastră a tutulòr, tuk'ită la un loc, nu faţe cît mintea unûi aùş; apândisea dată di nîs, vă ascăpă astăđi
10 tuţi di coardă şi fune. Di ađi ninte auşl'i va s-h'ibă lăsaţi, ta s-moară di moarte bună.

Duvae s-facă auşl'i aţilûi mintimèn şi bun amiră! Mintea auşlor g'ineaţa şi ascăparea tînirlor.

(Ohrida, Coe H., Lumina, No. 6, p. 145.)

61. Aţeale dao surări ş-cătüşile.

15 Ți ş-eră, ma nu-ş eră.

Ş-eră ună oară dao surări. Una di nîse s-mărită pi un om dip avût; eară aţeă lantă pi un om ma cama oarfîn. Nu tricù multu şi-l' murî bărbatlu şi armase cu dol'i fiçòrî fără pîne. De-aţeă nîsă z-duţeă la alantă soră di-l' firmită pîne. Aloà-
20 turle ţe-armîneă pi mînle a l'eî le-amistică cu urđîţi şi fă-
ţeă nă pîne cu care-şi hrăneă fiçorl'i. Aţeă marea ađumse amirăroaie şi nu aveă nilă di nîsă. Ună đua il' đise a soră-saî, ca să-şi speală mînle, mea apoea s-fugă acasă.

Mărata mul'are, că nu aveă tora, ţe s-lă da a fiçorlor z-
25 duse tu ună pădure, ca s-adună puţină bumbunàrică. Aclò nîsă află ună casă, adărată tu loc şi poarta cu scara eră anvălite cu scîndurî. După ţe sculă scîndurle, z-dipuse n-casă şi află multe cătuşe ţe-alăgà pi tu casă şi lă gri aşi :

— Buna-vă oară, vrùtile a meale!

30 — G'ine vinişi! l'-u toarnă nîse. Di cîndo no-ai mîcată pîne?

— Aproape tòtîna nu mîc! lă đise mul'area.

Di ună oară cătüşile l'-adùsiră pîne şi tu loc de măsine băliđi di oae. Mul'area lo pânea ş-u mică goală. Cătüşile cîndo u viđură, l'-đîsiră:

35 — Ți ți nu mîți măsine?

Eară mul'area lă dîse:

— Eû vîrnă oară nu mîc măsine.

Cîndo mul'area mîcà pîne, cătușa ațea moașa lo un sac și-l umplù cu flurîi și pi suprà băgă puțină fărină. Cîndo mul'area lo s-fugă, cătușà l'-dîse:

5

— Du-te ndreptu acasă și s-lu dîzlèdî saclu acasă singură dip. Mul'area duse și feațe, cum îl' aveà dîsă cătușa. Cîndo viqù fluriile, s-hărisi multu. Alantă dîuă băgă s-adară ună casă dip mușată, acumpără čiflik'e ti dol'i fičòrî și-l' băgă la cîte ună, s-le-aibă ngătàn.

10

Amirăroaňa, cîndo avqî, că sor-sa ațea oàrfîna s-feațe avută, troară u cl'imă, di u ntribă, di iu l'-are ahîțî părădî. Napu l'-are furată di la nîsă? sora atumțea l'i spuse tute cîte feațe și nu-l' ascumse țivà.

Alantă dîuă amirăroaňa să nviscù cu strahe arupte și lo un sac mare și z-duse tu pădure. Cîndo intră în casă și viqù cătùșile, lă dîse:

— Bună-vă oară, cătușe!

Cătùșile-l' dîsiră:

— G'ine viniși, ma di cîndo no-ai mîcată?

20

— De aseară, lă dîse amirăroaňa și cătùșile l'-deàdiră și a l'eî tot așî pîne cu băliqî di masine. Ma nîsă lă dîse:

— Ți va s-mîc pîne cu băliqî?

Cătușa ațea moașe, năirită, lo saclu, l-umplù cu șerk'i și-l cusù g'ine. Apoea-l' dîse a amirăroaňil'eî:

25

— Du-te acasă și ncl'ide-te singură n-casă, mea s-lu diș-cl'iqî saclu.

Amirăroaňa z-duse acasă și ncl'ise, casa cu cl'aea și diș-cl'ise saclu. Ma troară l'i inșiră șerk', care s-h'umusiră pi nîsă. Cîndo li viqù șerk'ile, ahurh'i să strigă, s-plîngă și să zg'i-lească, ma țivà, că pînă s-l'i vînă aqutòr, u mîcară. Amirălu di nvirîn, muri troară. Eară pi scamnul de-amiră vîniră fičorl'i a sor-saî.

(Frățilia, No. 6, p. 90, 91, cules de M. Bal'u.)

62. Notlu cu Seàvirle.

Ună oară Notlu su Seàvirle la un loc se-adunară. Și după
 țe un co-alantu z-g'inuiră, acățară să-ș alavdă vetea. Seà-
 virle dîțea :

5 — Io pot s-fac seamne și cūdîi cu ġunaticlu a neŭ.

Notlu spunea, că el poate s-adară 0ămăturvîi cu putearea
 și vîrtutea lui.

— Ba, că tine, ba, că mine, niți un nu s-fățea cama nîc
 și nu vrea s-armînă sum graïlu alîntûl. Graïŭ di graïŭ, aġum-
 10 siră la ncăcêrî și puțî'n l-armase să se-ancupă și di perî.

Ca s-păpsească di ngrîna și mîcătura, ți lă intră di pri
 bună inimă, dîse Notlu :

— Macă, fîrtate Seàvire, dîțî, că ești cama ġone, cama
 sînătòs și cama vîrtòs di mine, haide s-n-acățăm cu stih'imă !

15 — Cum și cu ți s-n-acățăm ? întribă Seàvirle.

— Ea cum și cu ți, adapse Notlu: L'a-ți tine treî dîle tru
 a ta ursită, și tru nîse, fă arcoare, dă neao, ngl'ață àpile și,
 di iți scîi, d-iți poți, cusure nu alasă. După ți va s-treacă
 treile dîle ditru ursita ta, va-nî l'aŭ și io treî dîle și tru nîse va
 20 s-fac, iți scîiŭ și ți va s-pot ; și, s-easte-că după treaca treilòr dîle
 a meale va s-armînă vîrnu semnu de-ațeale ți va s-aî faptă
 tine, să-nî tal' brațlu ațelu ndreptu; eara di nu, s-ță tal'ŭ a
 ția mîna țea stîngă.

— Multu g'ine ! strigă Seàvirle, cu fuduleață.

25 Așîțe graïlu z-deade di daŭle părți, stih'ima fu ligată și
 cu ġurăt învîrtușată.

Piste ațea noapte, Seàvirle se-avî acățată di lucru și cîndu
 apirî dimineața, ți z-veđî ? Ună brumă de-ațeale ți èrg'ile li
 zgrumă; ună arcoare di carî l'i ngl'ață a omluî laea-l' nare:
 30 ună livă, ca h'arta ș-upărîta alisivă ! Aiste fură în prota
 quă, cu care Seàvirle lu ngl'iță tut loclu și-l feațe corcan.

A dao-a-zî, di cu noaptea, acățară s-pispilească nișce còm-
 bure di neao cît druga și acupiriră tot și tute di stri fața
 locluî cu ȑațe, poate și cu 15 coți.

35 A trea-zî, strease un frig și un ȑer di s-alik'à mîna di
 h'er; un sinàc, gros și vîrtòs, ca g'ine șieaclu ndrăștit. Și

ună țingrime, di care ngl'ață și laea mințime (toată soea mincûșilor).

Ași că, după ți ngl'ițară tute àpile și s-prifeățiră bizbil'e di gl'eț, incučiniră pînă și g'umăcile cu apă ningă vatra cu foc!

Cîtră seară z-duțe zurlul și pirifanlu di Seàvire la Notlu 5 și-l' dîțe cu fuduleată:

-- E! fărtate, io-nî bitisiî lucrulu; ea s-ti videm di mîne ș-tine!

Iara Notlu, cu arîslu pi buďă, l'-apîndisi, dîcînda-l':

— Vîrtòs g'ine: cara z-bînăm, va z-videm! și troară s-acăță 10 di lucru, după cum lă erà și zborlu.

Nu tricù gumitate di quă di cîndu acăță ta-s suflă Notlu, și gl'ețlu, care erà vîrtòs ca bărtîrea, ahurh'i să z-vearsă ca zăharea, cîndo u bagă ținivă tro-apă; eară multa și ngl'i-țata neao, pînă seara, s-mul'è și așumse di s-feațe ca vîrnă 15 curcubetă h'artă, h'artă căpăită, din care mbăirară àpile și curà di tute părțile ariuri ca turbate!

Viđîndaluî Seàvirle c-aproape trei părți di lucrul țe feațe nis tru trei dîle, Notlu lu stifusi mași tr-ună sîngură quă, s-aspărè și trimbura ca vearga ditru apă, de-aruşine și di 20 frică; că de! arşinea c-arşine, ma pi ningă arşine erà și frica minăleî, cari lipseà să-l' si tal'e, după stih'ima țe-aveà. Așite pirifaulu di Seàvire, cari-l' si păreà, că ma gone di nîs no-are vîrnu, cîndu z-viđu tru zore, alăgă la mincûnî și la și-ritlik' și feațe ți feațe; eara măratlu Not, care ș-erà cu cru- 25 ța n-cap și nu scîia ți-l' si toarțe pe-ascumtà, ș-muntrea lucrul.

A daoazî, pînă seara, Notlu, cu suflarea lui, tuk'i tută neaoa tot gl'ețlu di stri fața locluî și nu alăsă niți ună sîrmă, niți ună șil'e, niți un semnu di tute cîte aveà faptă zurlul di, 30 Seàvire; eară a trea-ză, suflîndaluî un vimtu subțîre și caldu, le-astrăk'i tute àpile ațeale ți se-aveà adunată în cîmpu și pri tru bălți di tuk'irea neaul'eî și a gl'ețluî, și pînă seara s-uscă tut loclu di s-feațe sare!

Di cara Notlu j-bitisi lucru, si sculă di z-duse ia Seàvire 35 și-l' dîse:

E! fărtate Seàvire, io viđuî cudiile a tale, am tine, cunuscûși ămăturvîlle a meale? Ți dîți tora di stih'ima țe-avem? Ti țînî di zborlu și guratlu ți feațim? ți dîți?

— Ȑic, apîndisî Seàvirle, că loclu easte mare, lungu și largu, și stri nîs are : munți, păduri, denuri, vâl'uri, cripi-turi, pișcîrî, grok', hîndăk' și cîte alte nu ? Di iu sîim noi, că tru tute aiste nu se află vîrnu semnu de-ațeale ți fecû
5 mine în treile dîle ditru ursita mea ? Lipseasce prota s-nă duțem și s-căftăm pritu tute lîcurle ți dîsem, și, cara s-nu se-află vîrnu semnu, atumțea, voi nu voi, va să staû să-nî si tal'e mîna ; eara ma s-aflăm, va s-lipsească s-ță si tal'e ndreptul braț a tăû.

10 — Multu g'ine, dîse Notlu și s-loară dol'i di mînă și nk'î-siră de-alăgară tru tute părțile și nu alăsară loc ni dîșî și ni căftăt, ma iuvă nu aftară niți șil'e di semnu.

Tru turnată di la mîrdinea locluî, tricură pi ningă ună pișcîreao mare, cu călăuzlik'a Seàvirluî, care trițea ninte,
15 și-l' dîse a Notluî :

--- Veđî, fîrtate, că tut loclu lo-alăgăm și tru pișcîreaoa aistă nu intrăm. Haide, ti pîlăcîrsescu s-intrăm și aoațe, ca s-căftăm ; și ma s-nu aflăm și ația vîrnu semnu di neao ică di gl'eț, fă ți sîi di mîna mea.

20 Intrară și tru ațea pișcîreao, carî eră lungă, largă, ahundoasă și multă ntunicoasă, și căftară iuțido, ma nu aftară țivă. Cîndu agûmsiră tru fundul a pișcîreaoăl'eî, ți z-veadă ? Trei moașe ncusurate, cu mastea uscată și sufrusită ca coaja di cupăcû vecl'u ; cu ocl'il' h'iptî tru căfcale ; cu perl'i dis-
25 căcătî și alg'i ca cîirlu ; cu strane di nêgură și anvîlite n-cîte ună țergă di sînac. Treile șideă cuculite pi șidût și pi îrmile di cîcoare m-pade pi nisce pal'e, cu k'èpturle ndupărîte di dînucl'e, cu brățile și mînle ncurțil'ate pi nise ș-adunate stog, di ti loa frica și lăhtarlu, anda sculă sufrîmțeălile și
30 deănile di ocl'i, ca s-ti muntrească !

Cîndu li viđû Notlu ațeale trei strițe di moașe, strigă ulîisît și dîse :

— Carî h'îțî, voi moașe. și ți fâțîțî ația ?

— Eû escu *Arcoarea*, dîse ună de-ațeale trei moașe ; aistă
35 di ningă mine easte h'il'i-mea *Bruma* și ațea di ningă nîsă easte nipoată-mea *Țingrimea* ; și vinîm di n-ascumsim aoațe di frica zûrluluî di Seàvire, ca s-nu nă ngl'ață și noi, după cum li ngl'îță și tute âpile di 3—4 dîle ma nainte.

— Ea sculăți de-acloțe, strigă Seàvirle taha cu năire, ca z-videm pi ți șideti ași cuculite!

Troară moășile, cari erà acăk'isite pe-ascumtà cu Seàvirle, si sculară și-ș loară čerga di sinac în cap și-ș si trâpsiră di nă parte, eară șiretlu di Seàvire, care sčia pi ți șideà 5 vurculățile di moașe, z-duse de-arăspîndi pâl'ile și scoase di sum nise trei bucăți di gl'eț, groase și vîrtoase ca bărtire; li băgă di nintea Notlui, strigă cu harao și dîse:

— Am aiste ți suntu, fărtate?

Măratlu di Not, niscîndalui ți z-dică, ș-aplică ocl'i mpade 10 și-ș tease brațlu, ca să-l' si tal'e, după cum lă erà zborlu și stih'ima. Și cîndu Seàvirle agutăt și di treile stride di moașe, acăță să-l' tal'e brațlu a măratlui di Not, care simțà multu și mare dor, strigă cu boate vîrtoasă și dîse:

— Voi moășile, cari cu șiritlik'e ascumsit gl'ețlu sum voi, 15 blăstēm de-arățime s-aveti tru eta-ètilor și vîrnă oară s-nu vâ si ncăldască čicuarle și șidutlu sum care ascumsit gl'ețlu!

Părmîθ ni sčiam, părmîθ vâ spus, și nu sčiu cum fecu, ma nu v-arîșu.

(Frățilia No. 12, p. 188, cules de T. Iliescu, Crușova.)

63. Feata faptă puîl'û.

20

Ți ș-eră, ma nu ș-eră.

Ș-eră ună mul'ere oărfănă și fără fumel'e. Di cate zuă nîsă să ncl'ină la Dumniză, ca s-l'i da ș-a l'eî fumel'e. Dumniză o-ascultă și cîndu durnă mul'erea, il' băgă sum căpitînû ună tufă di busul'oc (văsileac). Di atumțea mul'erea armase cu 25 trupul încărcăt și după 9 meși fețe nă feată ahită mușată, ți ni s-aveà spusă, ni s-aveà faptă altă nată ahtare. Perlu il' hrisuseà; cîndu arădeà nîsă: țerlu s-găleà și inșà soare; ear cîndu plânzeà: s-niurà k'irolu și dideà ploae. Mă-sa nu știà, ți si-l' facă di hrao și u crișteà cum di cum ma g'ine: 30 ca h'il'e di domnu.

Ună zuă trețe h'il'ul di amiră pi aclò și u vede. L'-intră tu inimă și duse acasă și-l' zăse a mă-sai, că va s-u l'au ti nveastă. U căftară di la mă-sa, mamă-sa prota nu vrea s-u da, că nica nică erà și nu vrea s-dispartă ahît agoña di 35

feată, mă până ma napòl, vizù ți nu vizù, ș-u isusi pi h'il'ul di amiră.

Atumțea aistu pitircù huzmik'arlu a lui, ațel cama bun ca s-o-aducă cu cucia. Aistu huzmik'ar aveà trei fete mări
5 ti mărtare.

— Bre! își zăse nis cu mintea, nu-î cama g'ine, s-fac ți s-fac și s-u k'er aistă feată și tu loclu a l'eî s-bag ună di a mele? D-îu taha va s-u duk'ască?

Cu aistă minduire s-duse și u lo tu cucie feata țeă mușată.
10 Cîț așumse la gûmitatea di cale, huzmik'arlu ținù cucia și-l' zăse a fêtil'eî:

— Scoate caplu s-vezî nafoară, că ți vale mare vine.

Feata scoase caplu ca s-veadă, ma di unoară huzmik'arlu trapse hoarda și-l' lu tál'è. Tu loclu îu k'ică sânzile dit ca-
15 plu a fêtil'eî, s-fețe și criscù tu oara țeă un fag multu analtu. Truplu a fêtil'eî s-fețe un puil'û cu pene mușate și ng'ili-
coase. Puil'ul azbură și șizù în cărciliû pi fag.

Huzmik'arlu nu muntri la aiste, ma s-duse acasă, la feata lui, ațeà cama marea, u nviscù tu strane și u duse la h'il'ul
20 de-amiră, ca s-u l'a ti nveastă. U muntrește h'il'ul di amiră și nu-l' si pare ahită mușată. Aistă nu ș-o-aduțeà iči cu alantă. Arideà aistă feată: ni țerlu s-găleà, ni soarle inșà; plânzeà nîsă: ni ploae dideà, ni țivà.

Intribă huzmik'arlu nacă aduse altă, nacă nu muntri g'ine,
25 cîndu u lo? Nu, că nîsă zățeà huzmik'arlu. Cum va s-h'ibă ahtare lucru s-čuduseà și h'il'ul de-amiră? Căzù pi greac minduire.

Feata țeă s-fețe puil'û di azbură pi fag și vine tu gârdina amirăluî. S-alină pi mușatlu mer și gri de-aclò:

30 — Gârdinâr, lai gârdinâr, acață un buf și un săcòl și să-
lăg'à-l- cătră la mine, că cara s-nu acățî, va ț-ul sec aistu mer.

Năs nu vru s-acăță și puil'ul il' sică merlu. Zua lantă eara vine puil'ul, s-alină pi alt mer și-l' zăse eara gârdinarluî.
35 s-l'-acață un buf și un săcòl, ma gârdinarlu eara nu vru ș-puil'ul il' sică nica un mer.

S-duțe nica nă oară puil'ul tu gârdina amirăluî și zățe:

— Gârdinâr, lai gârdinâr, doi meri ță-l' sicăi și alantu va

ț-ul sec, ma acață-nî un buf și un săcòl și sălăg'ă-l' cătră la mine.

Atumțea gărdinarlu nu avù ți s-facă, vru nu vru, acăță un buf și un săcòl și-l' sălăg'î cătră puîl'ŭ. Aiști lo-acățară și-l duseră la gărdinăr. Gărdinarlu lu dede a h'il'ului de-amiră 5 și-l' zăse :

— Aistu puîl'ŭ nă sică doî meri di ma buîl'i meri, na-l tora ș-tal'e-l.

H'il'ul di amiră nu vru s-lu tal'e, că eră multu mușat. Il băgă tu nă căfase și-l hărneà. 10

Huzmik'arlu ți-l' aveà adusă a h'il'ului de-amiră feata a lui ti nveastă, cunuscù, că ațel puîl'ŭ eră feata tăl'ată di nîs. Di oara țeă nu ș-află arihate. Il' zățe a h'il'e-saî, s-facă cum s-facă și s-lu nduplică bărbatu-su, ca s-lu tal'e puîl'ul. Nîsă il l'a bărbatu-su de-aoà, il l'a de-aclò și-l bagă pi ahtare 15 minte. Lo h'il'ul de-amiră cățutul ta s-lu tal'e puîl'ul, ma a-istu l'-ascăpă dit mînă și azbură pi merlu ațel sicutlu. S-duse aclò h'il'ul amirăluî ta s-lu acață, ma tu ațeă minută puîl'ul s-fețe feată cum ș-eră ma ninte, mușată și cu perlu hrisusit. U cunuscù h'il'ul di amiră, că nîsă este feata ți 20 cîndu arîdeà țerlu s-găleà și soarle dideà, ear cîndu plânzeà: dideà ploae. U l'a di gușe ș-u bașe ș-u duțe acasă și u ntreabă: cum ș-ți turlie tine ti fițeși puîl'ŭ ?

— Ea cum ș-ea cum, il' zăse feata și-l' spuse cum u lo huzmik'arlu și u tăl'è, cum tu loclu a l'eî, l'-aduse altă h'il'e a 25 huzmik'arluî, cum năsă s-fețe puîl'ŭ, cum il' zăse a gărdinarluî s-l'-acață un buf ș-un săcòl, cum buflu și săcolu o-acățară ș-tute cîte păți.

Atumțea h'il'ul di amiră lo huzmikarlu ți lo-arîse și-l' tăl'è nveasta, lo și h'il'e-sa, l'i anvartî dol'i tu ună aruguzină, 30 u umse aruguzina cu cătrane, mea cara lă dede foc, nu armase di nîși niți cînușe.

Părmis nî șteam, părmis vă spușŭ;

Aveàm îndao mere, tricûi pi la nă casă, inși cănle nafoară înî arupse gek'le și-nî li măcă și mèrile. 35

(Cules din Gopeș de d. N. Bațaria și transcris supt îngrijirea d-lui I. Papagoga, gopeșan.)

64. Ak'icășonlu.

Erà, ți nu ș-erà.

Erà, cîndu puriclu s-ancălțà și tute s-fățeà; erà cînd tute pri padi imnà și prăvdîle ca oamiîl'i zburà, erà un amiră.

5 Amirălu ș-aveà un nel cum nu si spune mușăt și scumpu. Aclò o-aduse draclu, că-l k'irù nelu ațel și nu șteà ți s-facă di multă cripare și di multă cîrtire. Gîne ma, amiră! Nu s-lăsă cu ună cu dao și băgă tileal, că ațel care va s-lo-află nelu, va s-l'a nă mare băhčișe.

10 Erà aclò un om oarfăn, ți no-aveà ți s-mică și fumel'e greao aveà, optu fiçdrî ți aștiptà ca puil' org'i n-gură s-lă dai, mamă, soacră, și erà eara greao și el' no-aveà cărbunî în foc, di va ș-mureà di pîne și de arcoare. Nîs erà mpiticătôr.

S-nu moară di foame el ș-fumel'a lui, ți fațe aistu? Si
15 duțe la tileal și-l' dîțe :

— Mine va s-lu aflu nelu, ma s-mi hărnească amirălu patru-dăți di dîle cu pate, cu mișk'i, ș-cu tute bûnile.

— Ș-ma s-nu-l afli, ntribă tilealu, ți s-ță fațim?

— Ma s-nu-l aflu, s-mi loați cu tută fumel'e și s-mi k'ar-
20 diți, s-ni fațiti ți știți.

Tilealu lo zbor di l-amirălu și acăță si-l hărnească. Ahur-h'iră s-l' aducă prîndu ș-țînă; pate, gâl'înî, cucutiçi, puil', di tute l'-aduțeà, di mică mpiticătôrlu cu fumel'a, di s-fățeà țae! Nîs tot dîțeà l-avigl'itôrî, că știe iu-l nelu, ma nu-l
25 spune pînă nu s-umplu tute dî'lile. Ți curà? Avigl'itorlu ți-l' aduțeà mîcărli ș-fu furlu a neluî. Aistu, carî avdî' cumu mpiticătôrlu aduk'aște cu amăile a lui, carî i fur și care-l bun, li umplù di frică. Ași, ma vidù că se-apruk'ară dî'lile, vine furlu-avigl'itôr (avlig'itôr) și-l' dîțe :

30 — Amàn! s-ți-ai fiçorl'i, nu mi l'a pri gușe! că nelu i la mine. Na-l tine, l'a-l și fă cumu-ți tal'e caplu, mași s-nu scoți zbor ti mine.

Mpiticătôrlu ți aștiptà? «E! dîse nîs, mine aștiptâm z-ved di-se va-ți vînă mintea si spuîî singur, că di prota duă șteam,
35 că tine fuși furlu. Tora că spusîși di singur, ti l'ertu și nu ti spun amirăluî, ma si-nî spuîî, pi ți are cama multă mi-rak'e amirălu?

— Pi un gusac! dîse avigl'itorlu. Tută qua la nîs îl' imnă mintea și-l hărnește cu mîna.

Ți-l' tricù pit minte a mpiticătorlu. Il băgă nelu tu mî-care și-l dede di-l mică gusaclu vrut di amirălu. Niți draclu nu și șteà di cum u cruì nîs tută luguria aistă. 5

D-apoea lo nă carte, g'oea g'uvăsi: bār-bār-bār, bah-bah-bah, năintea amirălu și gri: Nelu s-află tu gurmazlu aistui gusac.

S-fațe, nu s-fațe, nu s-putù să-l scoată vîră vātru nelu dit gusac. 10

G'ine ma țineà amirălu ma multu la nel, ca la gusac. L-di-sicară gusaclu ș-aflară nelu, ca mer aròș nuntru, noŭ-noŭ.

— Bre! strigară toți cu nă boațe, mutreà ți inși di mpiti-cătorlu ațel nai cama laflu, filozuf mare. Aistu ș-are fută cu draclu! și toți s-čuduseà cai di cai ma multu. 15

Atumțea amirălu s-ținù di zbor și-l' dede ți căftă mpiti-cătorlu: L'i nviscù fičorl'i, s-nu imnă cu pîntica nafoară, ca pînă tora; îl' pitricù la sculie, să s-facă oamiñl, și-l' fețe nă casă, cum nu nvisà nîs și trițea ca qua țea alba.

Tora lui l'erà frică s-nu-l cl'amă iuvà tu altu loc, ș-țe ti 20 fați? Că nîs filozuf nu ș-erà și vru Dumniță, ti nîla fičorlor, di lu scoase cu fața albă di oara istă.

S-umplù loclu di un-oară, că bîneață tu amirăril'a țea un mare filozuf și acățară z-vînă tilègrafli ună după altă și s-lo-acl'amă un amiră de-aoà ș-alantu de-aclò. 25

Z-duse laflu, ma cu frica n-sin ș-cu înima ngl'ițată, că niți carte nu ș-aveà di hăbare, niți filozuf nu ș-erà, cît nu escu ș-îo preftu. Ma așumse la amirălu, îl' dîse aistu:

— Avđîi, că ești mare filozuf și că di tute ai hăbare. Mine k'irui un semnu. Macă tine ca de-alih'a filozuf ești, va s-lo-30 afli, că di nu, pînă tora-ți fu z-bînèđi.

Aoà te-am mpiticătorlu! șapte-optu l'i si duse pi di năpòi, ma g'oea nu se-aspărè. — Lasă, Doamne, că nu poa s-h'ibă s-nu s-află semnul k'irdût, gri nîs.

Cum o-aduse oara, că furlu s-h'ibă om̃lu ți imnă cu ami-35 rălu tută qua, s-lo-avegl'e (vleg'e). Aistu ma ș-avđî, că fi-lozuflu aistu aduk'aște, somnul nu-l acățà. S-fugă? nu puteà! si sta? vrea s-lo-află si-l' tal'e caplu; ți s-facă? minte n-cap no-aveà.

Noaptea pe-agalea-galea si duțe tu oda filòzufluī și-l' dîțe :
 — Amàn ! tu mînle a tale nî-easte bana, ascăpă-mi, nu mi l'a pi gușe ! Semnul la mine easte.

— Nu te-aspere, gri mpiticătorlu, macă di singur spusîșî,
 5 ascăpășî. Ma spune-nî, pi ți are mirak'e amirălu ?

— Pi cîne, dîse avigl'itorlu (avlig'itorlu).

Și apoea, dua lantă, mpiticătorlu și avigl'itorlu, fêțiră, ți fêțiră și-l arcară a cînîluī tu nă bucată di carne. Cînile lo-ascăpită (lu ngl'ită) și no-avù țivă.

10 Apoea inșiră cu amirălu a priimnare. Cînile s-lo după amiră ca cum ș-eră nvițat, di nu z-dispărță niți un cîcòr di nîs, Apoea mpiticătorlu g'oea lo cartea și eara : bār-bār-bār, bah-bah-bah ! — A ! gri nîs, semnul easte n-pîntica cînîluī !

— Curundu vîrnu vâtru, strigă amirălu, s-lu scoată cu țivă
 15 vîtrie.

Ți vîtrie ? că aoà vrea cuțut să-l scoată. Ma viðură, ți nu viðură, că nu s-fațe al'umtrea, s-l'irtă amirălu di cîne și-l aflare semnul căftat, după țe-l tăl'ară.

Amirălu năpòî nu pistipseà, că k'irutlu aistu s-h'ibă filozuf,
 20 ca cum nu ș-eră.

— Aî ! mintuî amirălu, tora va s-l'aũ nă lugurie și ma s-poți s-u duk'ești, atumțea nu ncape zbor, că ești mare filozuf. Pînă atumțea nu-nî te-acață ocl'ul ti ahtare.

Amirălu băgă nă vulpe t-un sac și dimîndă la un om de-a
 25 luī s-o arucă n-cale-l', cîndu va s-easă a priimnare. Așî s-fețe luguria și amirălu deadûn cu mpiticătorlu inșiră g'oea să s-priimnă. Na-l' iu să nk'idicară di sacu cu vulpea.

— Aoà sti ved, gri amirălu ! Duk'a ți-î tu sacu aistu.

Mpiticătorlu u viđu streasă luguria și nu ștea ți z-dîcă,
 30 și, d-îu s-mintueà la lăeața ți-l așteaptă, că se-acăță tu prași, dîse :

— Se-acăță vulpea di păturli cîcoare !

— Vulpe-î, gri ș-amirălu di nă cale. Filozuf aî fută !

Ș-lo și de-ația nă pisk'ese mare și s-nul acață țivă ami-
 35 rălu aistu, dîse, că-l' vine cartea si s-toarnă acasă. Nîs tora eră multu avût și no-aveà zore di parâți. Frica tută l'-eră s-nu l' arușneadă tehnea. Aistă nu-l alăsà z-doarmă. De-ațea nîs ș-aprease casa și ahurh'î să strigă :

— (Cartea, cartea ! ascăpăți cartea ! nî se-arse cartea ! și

g'oea di zorea ți-l' vineà, vrea s-arcare n-foc, s-lo-alăsà. Tute erà mincùnî, că nîs așî s-fițeà.

Ațeà ni carte, ni ți-và ș-erà, ma ș-erà mincunle a lui cuate cu carî arîdeà lumea.

Il' gri ș-amirălu s-nu s-cărtească și s-nu ș-u măcă înima, 5 e-aistu fu lùcurlu al Dumniđău și atumțea nîs armase.

Il' fêțiră altă pălate ma bună, așî că d-îu erà mpiticătòr fără pră, așumse cu mincunea om mare.

Părămiò vrut,

Părămiò vă spus

(Spus de Boga Gheorghe din Sărună-Salonic, Macedonia, originar 10 din Veles.)

65. Dafna.

S-aspùn părămiòlu a mușatil'eî Dafnă, a dultil'eî Dafnă, a albăl'eî Dafnă. Ascultăți.

Erà ună oară, cari-ște cîndu, ună amiroane. Aestă, pênură ș-o-aveà tu inimă, că no-amintă fumeal'e și nîsă, laea, că nu u 15 vru Dumniđău. Plîndeà, că nu-l' se-astindeà dorlu. Ȑua, noaptea cu zborlu n-gură s-aflà:

— Dă-nî, Doamne, nă feată ș-las h'ibă ș-ună Dafnă!

Nă quă cum șideà ș-cripà, cum suflà vimtul, l'-aduse n-casă nă frîndă di dafnu. Frînda estă, tră cîdie, s-minà singură, 20 imnà ca om! G'ine ma nu-l' băgă oara vasiloana și to-arnire, o-adună tu fărasede ș-arucă n-cuprie!

Aclò îu o-arcă n-cuprie, mârđinea di hoară, o-azbuiră vimtul ș-o-aduse m-pădure tu nă vuloagă mușată. Tu vuloaga ȓea s-crească nă dafneaună mușată, ȓe muscuvulseà loclu. 25

Tricù, vai dîți, multu-putîn k'irò și h'il'lu de-amiră își avinare. Prîndu oară așumse tu vuloaga cu dafneauă. Carî muscuvulseà vuloaga di dafneauă, dîse h'il'lu-de-amiră:

— Aoa-l tră bană! Ea mutreà ȓe mușuteată și ȓe muscuvulsire faȓe loclu? 30

Acșȓe nîs il' dîse a māvirluî, s-l'î ndreagă measa sum dafnu, s-mică. Pînă ȓe māvirlu z-bagă measa, h'il'lu de-amiră deade tu pădure nă priimnare, nacă da di vîră avinatic. Māvirlu, cara ndreapse measa, pînă să s-toarnă h'il'lu de-amiră, si andrupă pri mînă, și agîrșî di durîi. 35

Atumþea iþi ună boate dit dafneăuă :

— Diþcl'ide, dafne, s-es nafoară
Io di flitură ma liþoară.

þi dafnul diþcl'ise þi þe z-veþi? Albă ca neaăa, aroþe ca tran-
5 dăfila, þ-liþoară-minută ca nă flitură, iþi muþata Dafnă cu
arîslu pri buþă. Alaga-laga pri ûngl'ile di čoare, z-duþe la
measa văsilk'ască þi toarnă, cu măþiþa l'eï, tută pipiliþa cu
sare þ-cu pipèr tu mîcareă h'il'luï de-amiră.

Apoea, alaga-laga si nh'ipse nîpòi tu dafneăuă.

10 Viñe h'il'lu de-amiră, þiþù pri measă, þ-feaþe crucea þ-acăþa
s-mîcă. Mîcareă nu z-băgă la gură de-ansărată turbată, þi
di mpipirată foc ! Ðise nîs :

— Nu-nî ti ntreb, māvire, cîndu băgăþi sare þ-pipèr, iu þi-
alăgă mintea ?

15 Māvirlu þe z-þică ? Nîs laïlu si þtea, că-ï fără stepsu. Se-
aruþnă þ-tăcù.

Ðisim, că h'il'lu de-amiră lo-arisì vuloaga þi de-aþeă þ-u
băgă să sta ndoăuă þîle. Māvirlu l'ï ndrîþeă nîcărle þi mutreă
cum di cum s-le-agudească tu sare, s-no-aïbă vîră cusure.
20 Carî li mutrî di sare þi viþù, că suntu cum prinde, mindui :

— Tora pot s-mi culcu pri mîna þea ndreapta, că ahtări
bune mîcări no-am adrată, di cîndu mi feaþe mu-mea.

Cum þise, acþiþe feaþe : s-culcă să-l' coacă un somnu. Dafna
nîpòi cu gura :

25 — Diþcl'ide, dafne, s-es nafoară
Io di flitură ma liþoară !

þi tut acþi ca de-aneavra, feata iþi þ-ansără þi mpipiră mî-
cărle a h'il'luï-de-amiră. Turnîndaluï-se aestu di l-avinare, lo-
află pri mavir iu h'irbeă făsul'e. Il mină cu çorlu þi lu scoală.
30 — Þ-u băgăþi s-no-alăþi sare tu sărătòr, cum ved māvire !
Nu veþi, că nu z-bagă la gură ?

— Ma cum acþi ? Ahtări mîcări tu bană-nî no-am adrată.

— Nu mîþi, z-veþi !

Cîndu gustă māvirlu, fărmaç ! nu z-băgă n-gură.

35 — Doamne ! loclu aestu va h'ibă māvipsit, va h'ibă loc
nicurăt þ-cîntăt, ma aï s-fuþim ! Aoþe cură þivă. Vîră si-l'-
creapă numa vaï viñe di arcă sare, cîndu durîam.

— Că-țe z-dornî? Că-țe s-no-avegl'i, țeă h'il'lu de-amiră.

— E ! de ! om fui, me-arîșŭ.

H'il'lu de-amiră z-băgă și seara țeă nimîcăt g'ine, mașî cu pine goală. Anantă quă dîse nîs cîtră mavîr :

— Tora vai avegl'u îo lo mîcare și tine s-ti dușî avinare. 5

Ș-acșî fu. Măvîrlu lo tufek'a din a nûmirea, cu tute că nu ștea d-îu s-o-acată, și l'-u deade cîtră tu pădure, și h'il'lu de-amiră ș-armase s-adară mîcareă, cu tute-că nu ștea cum s-mintească cu cûbana. A lui l'-eră cama multu z-veadă, țe vață, țe priče di om, țe jujul vîne di l-ansară și mpipireadă 10 mîcareă. S-ascumse dipu un gîbjèŭ și aștiptă. Cît vîne oara prîndului, na țî-u Dafna :

— Dișcl'ide, dafne, s-es nafoară,
Io di flîtura ma lișoară !

și dafnul z-dișcl'ise și Dafna își. Mutrî nă oară pri divarliga 15 z-veadă, fure-că u veade vîrnă. Nu viđŭ om. Alaga-laga pri îngl'ile di cîoare, ca nă flîtură țe-azboairă, l'a nă mnată di sare ș-u huhuteaște tu mîcareă-l h'il'ŭ de-amiră. Apoea diz-nòŭ vru s-intră tu dafnu. G'ine-ma h'il'lu de-amiră o-ağumse, u strimse dulce m-brată, s-nu u zmoatică țivă di moale țe 20 ș-eră, și u bășe. Vru apoea Dafna țeă alba, Dafna țeă roșă, Dafna ma lișoară di flîtura, s-intră tu dafnu, ma dafnul s-in-clise și-l' dîse :

— Tră feată
Bășată
Dafnul si strinđe !
Dafneauă,
Ca steauă,
Di gaba că plînde !

25

Dafna nîpòî z-băgă să-l pâlăcărsească, z-dișcl'idă dafnul, 30 z-dișcl'idă bunlu, s-intră tu cuibu-l', s-intră n-culcușlu-l', mă dafnul, inimă di lemnu :

— Tră feată
Bășată,
Dafnul si strinđe !
Dafneauă,
Ca steauă,
Di gaba că plînde !

35

Atumþea mvirnata Dafnă s-turnă nîpôi la h'il'lu-de-amiră, aruşnoasă, fricoasă. Aestu erà tes tu tentă şi Dafna mutreà prit cărpitura tètăl'eî şi nu-l' vineà, necă s-fugă, necă s-intră. Acşi l'-erà l'eî! H'il'lu-de-amiră, aleptu ca un soare, u lo cu
 5 bunlu şi nîpôi o-aduse tu tentă-l' şi l'-aştearse ocl'il' aţel' dulţil', cu mîntila lui di sirmă, şi nîpôi il' supse făţle aţeale aròşile şi dultile ca nùţile, şi nîpôi ş-u strimse la k'iptoslu a lui sin, şi Dafna nu plîndeà, şi Dafna nu si z-muldeà din braţă-l', ma cama si nh'ideà!

10 Bănară nişi aoaþe ca vîră siptămînă, doauă! Al h'il'ũ de-amiră il' vine dor de-acasă. Nis căftă s-fugă şi muşata Dafnă, albă ca neaua, s-o-alasă. Ma cum s-o-alasă? Cum să-l' dîcă, că Dafna di dorlu a lui, vrea s-tuk'à ca țeara!

L'-ană, l'-ană lăludî dit Padea-Muşată, soe-soe, ş-albe ş-
 51 aroşe, gâlbine ş-albastre, vînite şi verđi, ş-cama mări ş-cama niţi şi-l' li băgă m-poală. Şi Dafna țe mureà dipù lăludî, şi Dafna criscută cu lăluđle, acăţă să se-ağocă cu eale, s-le-añurzească, s-li pruscuk'ască şi să-ş treacă oara. Añurđeà nă lăludă, añurzeà alantă, să mbită di moscul a lor şi hări-
 20 oasă o-apucă, somnul! şi dulþea loclui durîi.

H'il'lu de-amiră atumþea, de-adùn cu māvirlu, li scărmină de-aclò, asparse tenta, săpă fucurina, ca, sculîndalui-se Dafna, vis să-l' si pară tute.

Durîi cît durîi Dafna şi dişcl'ise ocl'il'. S află laea sîngură
 25 ca cuclu, sîngură ca turtura. Ne tentă, ne h'il'u de-amiră di varliga. Şi băgă si sùsk'iră, si-ş adună sùflitlu şi s-plîngă muşutica, că ți se-arupeà inimă şi dîţeai:

— Țe cîne ş-fu aţel gone-aleptu, țe inima di k'atră avù
 aţel h'il'ũ de-amiră? Cum il' feaþe inima să z-dispartă di
 30 Dafna țe muşată?

Plîndeà Dafna, minteà lăluđle cu mîna, li strîndeà la sin şi lă dîţeà:

35 -- Voi àlbile ş-muşàtile,
 aròşile ş-aleàptile,
 voi surârle a meale,
 arupte din steale,
 iu-nî lo-avèți gònile,
 iu-nî lo-avèți bunlu?

Lăluđle, ca lăludî: tăţeà. Dafna, ca nisă: z-dipiră.

Și plimse, z-dipiră Dafna și diznòu s-turnă la dafnu și-l' dîse :

Dafne mușăt,
Dafne-alăvdăt,
Fă-te n doăuă
S-intră nă Dafnauă !

5

Ți-aflășî Dafnu s-l' dișcl'idă ! El ună și ștea :

— Feată bășată, dafnul n-o va !

Aclò iu s-tuk'à ca țeara și-l' si stricură dulțea bană a mă-rătîl'eî di Dafnă, îl pimse mira un călugru cătr-aclò. U ntreabă aestu :

10

— Țe-nî plîndî, suflit, țe-nî ti deapirî, alba mea ?

— Țe s-nu plîngu, țe s-nu mi deapir, părinte ! Io-nî h'iû Dafna țe mușata, di h'il'u de-amiră bășată ș-alăsată.

Și-l' spuse Dafna tute a călûgărluî ș-aestu nîlă mare-l curmă. Călûgurlu u nviță să z-ducă la h'il'lu de-amiră cît cama 15 goîa. S-nu u cunoască virnu, îl' deade strănile călugărești și acșî Dafna țe mușată și nk'isî l-amirăluî pălate.

Ağumse trîș cîndu s-fățeă numtă a h'il'luî de-amiră. Că-lugărușlu trapse ș-nîs la pălate și cum îl viðură lumea ahîntu nîc, că păreă nîc multu, acățară s-lu sk'ină și s-facă 20 șicățî cu nîs. Aclò eră adetea, z-dîcă om̃lu ș-cînticlu. Carî dîsiră tuțî, om̃lu ș-cînticlu, viîne arada ș-al Călûgărûș. Aestu un cîntic și ștea ș-acăță să-l dîcă :

Voî àlbile ș-mușătîle,
aròșile ș-aleaptîle,
voî surărle a meale,
arupte din steale !
îu-nî lo-avèțî gònile ?
îu-nî lo-avèțî bunlu ?
că îo-nî h'iû Dafna țe mușată,
di h'il'û de-amiră bășată
bășată
ș-alăsată !

25

30

Ea cîntă și h'il'lu de-amiră, cîndu avdă, lăeriî cap de-arîû il' cură. Cara-l bițî cînticlu, dîse h'il'lu de amiră :

35

— Aestu-î cînticlu a mel !

Ma călugărușlu de-aclò iu avdă, gri :

— Ba-î ș-a mel !

— Cum ș-a tăl ? ntribă h'il'lu de-amiră.

Atumþea cǎlugǎruşlu şi scoase arasa ş-armase co-armata di lǎlûđi, muşată-muşată, z-điþi : «Dǎ-ni, doamne, ninga doi ocl'i s-u brescu!».

H'il'lu de-amirǎ ş-u cunuscù di nǎ oarǎ, sǎrgl'i di ş-u lo di guşe şi di oara þea nu si mpǎrþi di nîsǎ. Alîntei il' deade cu çorlu.

Pǎrǎmiş şteam, pǎrǎmiş aspûş,
nu ştiû cum feçu, ma nu v-arîş.

(Spus de Stamula þal Guş al Cealera, Avela, Epir.)

66. Luplu fără coadă.

10 Nǎ oarǎ ş-t-un k'irò earǎ trei luk'. El' s-feaþirǎ soþi s-alagǎ dadùn dupǎ pleacǎ. Unlu di nişi, cari-şti cum il' feaþe vulpea ş-armase coluv, fără coadă. Di cîte ori earǎ vîrǎ lucru greû tr-adrare, cari s-lo-adarǎ? Còluvlu! vrea apǎ trǎ beare, cari s-aducǎ? Còluvlu. Vrea s-aveagl'e noaptea, s-nu-l' aplu-
15 cuseascǎ þivǎ cînî, þivǎ avinǎtòri, cari s-aveagl'e? Còluvlu.

Còluvlu aoǎ, còluvlu aclò, unǎ oarǎ, doauǎ ori, l'i scoàsirǎ ocl'il' di cu tòtalui. Viđù còluvlu, cǎ nu si scoate n-cap acşite.

Ş-u băgǎ tu minte còluvlu s-lǎ u ģoacǎ şi s-lǎ u ncl'idǎ gura cu đua tutǎ: «còluvlu nsus, còluvlu ng'os.» Aştiptǎ a-
20 rastea, si-l' da di mînǎ.

Nǎ đua, cum si nsurinǎ, teşi sum gorþu ca þivǎ pal'u-cînî, ģorþile coapte ş-ģalbine ca fluria, canda lǎ fǎþeǎ cu ocl'ul. Ģine ma pòndile nu cǎdeǎ di sîngure m-pade, tra s-li mîcǎ nişi. Cari sǎ s-alinǎ s-lu scùturǎ? — Còluvlu.

25 Aestu þe lǎ toarþe? Oara aştiptǎ s-l'i vînǎ.

— Ģine, đise còluvlu, ģine-ni điþeti s-me alîn pri gorþu. ma z-vǎ u tal'ũ pita: io si scutur de-analtu şi voi s-mîcǎþi di ģ'os, ş-aestǎ nu s-mîcǎ. Me-alîn, ma si staþi z-vǎ leg cođli di gorþu, cari nu? sînǎtate bunǎ!

30 Luk'l'i ananþi, þe nu lǎ fitǎ ahîntu mintea, nu aduk'irǎ iu bǎteǎ còluvlu şi þe ş-u băgǎ s-lǎ crueascǎ; stǎturǎ şi-l' ligǎ cu coada di gorþu. Aestǎ vrea còluvlu, şi-l' streasi, þe ne cu boil'i s-trađi, s-nu z-disfacǎ.

S-alinǎ apoea naltu şi scùturǎ-scùturǎ, l-gulî tut gorþul.
35 Apoea dipri bûnile zģilî cu boaþe:

— Avinătorl'i, ma fuga! Dipri gorțu m-pade și ocl'il' ș-lo năpòi în sus.

Cîndu deădiră di avdîră acși ananți, șapti-optu lă si duse; băgară s-aurlă și s-tragă cît ma putea. Ma iu si z-disfacă ca cum eara-l' ligățî? Trađi, pinđi un de-alantu, se-arùpsiră 5 cođli și s-frîmsiră di fugă pînă s-intră m-pădure, că nîși de-alih'a pistipsea, că vîn avinătòri, ș-ațea eara curată mincună, scoasă di còluvlu.

După țe tricù pirdeșă estă, ș-aflară soțlu alantu iu șideă culcùș adunăt t-un gîbjèu. Se-adunară trell'i și còluvlu mași 10 haraũă eara tut, viđîndalu-l'i fără di cođi și tut arîdea pri su mustățî, că l'-acăță g'ine mincuna.

— Tora, dîsi unlu di nîși, avinătorl'i vai fuđiră! Carî si z-ducă s-adună gòrțili? năpòi còluvlu!

— Am ș-io coluv ș-tini coluv ș-el coluv! gri aestu și cîndu 15 smutrescu, tuți eara-l' ună! G'ini ma aești doî ș-eara nvi-țățî s-mică mamă n-gură, s-lă vînă di singuri tuti și s-nu s-mină ma nclo, tră șil'e ș-pal'e. Di ațea il' deădiră țaruh'le a còluvlu dit suțata lor.

Aiștùl ună-l' fățea, i cu nîși i fără nîși. Ba, singur canda 20 eara cama g'ine, că nu s-pidipsea ahîț tu lucru. S-turnă nîpòi la gorțu și se-adră čufulică.

Nu duse ma nclo și ea iu asta'e nă capră, arîspîndîță di turma l'eî. Il' dîse el:

— Ahtare k'ilipure s-u căftăm cu țeara, nu o-aflăm! Va 25 ti mic capră, ma fă-ți crucea! și tut si suță pri divarliga-l'. Mărata di capră, cîndu deade di-l viđu, sîndile tut și-l biu di frică. Țe si-l' ascăpiră tu minte?

— Mică-mi, lai lupe, carî s-mi mîți, il' feațe ea, ma rigae 30 țî-fac, si-nî fați un zbor:

— Țe? ntribă còluvlu?

-- Ea țe? s-me-alăsari s-me-alîn stri k'atra țea naltă, si-nî fugă dorlu di angărlimare, nu va-nî o-am dor, că mor!

Al Măsturu-Nicola, iu si-l' tăcînească, că capra: ună dîțe ș-altă fațe! o-alăsă si-l' treacă ș-aestu dor, s-inoară cu inima 35 plină. Cît z-viđu capra pri k'atră, u mută coada n sus și gri:

— L'a-nî, lupe, coada; l'a-nî, lupe, coada!

— Nî-u gucăși, morî arănoasă ș-pabesă! strigă luplu di

ng'os, ma s-ti băgarim tu mîna nînga nă oară, z-veđi tine a cui il' dîc lup.

— Cîndu s-mi veđi nînga nă oară ntr-ocl'i, s-ni dîŭi ŝ-a nîa, dîse capra ŝi tut l'i scutea limba nafoară ŝi ŝ-arîdea cu nîs.

5 Luplu u păŭi' ŝ-tăcû. Fugînda de-aoa, deade ma nclo di nă mulă, grasă-grasă: trupu ună cu căpul'a. Acăŭă luplu z-da tărcoale ŝi z-bată coada divarliga di nîsă.

— Ndreăđi-te, cumbară, că va ti mîc, il' dîse el.

— Am tră mîcare iŝi ŝ-îo, gri mula. Io cu ŭeara s-ti căf-
10 tām ŝi nu te aflām. Si ŝteari tine, cum nî se-are aurîŭă bana aestă zămărată?! Sînde ŝ-proŭi versu đua tută: 'am un domnu, bană nu-nî da!

Luplu apurie mare! Prota oară tu bana luî avde pravđă, că va s-h'ibă mîcată.

15 — Inî pare g'ine, l'-u turnă nîs, că va ti mîc cu vrearea ta, tra s-nu nî ncarcu sùflitlu.

Măsturu-Nicola se-apruk'è s-o-arapă di muŭă. Atumŭea mula prifaptă ca vîră nveastă di sun zvon, lu ntribă:

— Nu ti ntreb, oaspe, h'er mîŭi tine?

20 — Ba, ba, ba! gri luplu. ŭe vreî to-arumigare s-ni frîngă dinŭil'?

— Macă-î acŝi, tră bunlu a tăl, treŭi ŝi scoate pêtalle cu dinŭil', că nî-u, s-nu-ŭi cadă greŭ!

K'irutlu di lup, altu lucru no-avû, ŝi s-lo dipu mintea mû-
25 lăl'eî. Aestă, carî da di-l' trađe nă cluŭată, dinte n-gură nu l'-alăsă ŝi pîna si-ŝ vîna tao-to tu orî di goadă, aoa te-am mula!

— E! susk'iră adîncă luplu, g'ine-nî si feaŭe! ŭe-nî lipseă a nîa s-mi l'aŭ după zboările a l'eî?

30 Ma nclo luplu află nă eapă. Niŭi ună, niŭi doauă ŝi pri nîsă s-u mîcă.

— Cam-agalea, cam-agalea gri eapă, că îo-nî h'îŭ a văsîl'eluî.

Cum luplu nu pistipseă, vru z-veadă vula văsîl'eluî la că-
35 pul'a eapăl'eî. Eapa-l' plăscîni nă cluŭată, că l'-ascăpirară ocl'il' ŝi aoa feaŭiră alantî.

Feaŭe cum feaŭe, află n-cale-l' ŝ-un gumâr. Mizelu a luk'lor gumarlu easte; ŝ-u băgă s-nu-l' ascapă uricl'atlu, k'iametea s-facă.

— Va ti mîc, uricl'ate, gri nîs.

— Am io tră țe alăg cu limba scoasă, gri gumarlu. Ma nu ti ntreb, nune, că-țe h'iî ahîntu mvinînt?

Luplu, ca omu țe ș-are dorlu, l'i mbăiră tute ună cîte ună!

— E! gri uricl'atlu, tine nu fați tră lup, tine h'iî bun tră 5 guğabaș în hoară: s-ședî cu čubuca n-coh'e, s-ț-aducă s-mîți, nel' friptî, gâl'înî, misirți; tră lup nu fați.

— Carî ti va guğabaș?

— Cum: carî ti va? Aî intră tu loclu a meû! Io di țe fuđîi din hoară? earăm guğabaș, ma caplu a meû tră gu- 10 gabaș fațe? Guğabaș prinde un ca tine! Macă vreî, aî încă-lică și s-te-aducă tră nătheâm di oară n-hoară, s-intri tu pîne văsilk'ască.

A luplui ahînt il' tăl'ă cărafeta, ncălică și aî! în hoară si s-facă guğabaș. 15

Zborlu vine, no-apucă s-intră ș-lumea dua! ca di pri lup, cîndu intră n-hoară. Și dă-l' cu parlu, dă-l' cu čunlu, cu furtutirea, nu viđu cum ascăpă di aclò.

Trîș în deană se astămăți și dîse, antrupăt di un cuțur:

— Mînte di lup! ș-pali mînte di lup! Nu mindueâm: tată, 20 pap, stră-pap, carî di aușl'i și-strausl'i a mel' fu guğabaș, tra s-mi fac ș-îo?

Ș-acșî, carî viđu, că nu si scoati n-cap singur, si mbună diznòu cu ananți luk'.

(Cules din Avela Epir.)

67. Treile cuvendî al Vel'u.

25

Eră ună oară, țe ș-eră.

Eră un om multu avût. Aestu om avût ș-avea un fičòr ș-tut. Omlu ațel nu bîna tu loc-l'i, ma eră tu xeane, îu amin- 30 tă ș-altî groși. Di cara eră multu avût, l'-alăsă graîu a mu-l'are-saî s-lu nveață fičorlu grămate, s-nu-l alasă orbu.

Mul'are-sa ș-nîsă vrea s-lu veadă h'il'ŭ-su dișcl'is, cu patru ocl'i. L-pitrițea la dăscalu și-l' li fățea tute k'eh'le, mași di carte s-no-armîna orbu. Fičorlu avea sivdălu a grămatlor și li nviță cu lingura, ca apa. Eră ș-cu mînte, l'i li loa multu 35 caplu, semnu-mare!

Ună ȑuă dişcl'ise un argăştîr ningă scul'ò un om cu numa Vel'ũ. Vel'lu no-aveà ȑivà to-argăştîr. Maşî şideà pri k'ipeng'e şi grea: «Minte, minte vindu.»

Fićorlu de-avùt, cîndu-l' sîrgl'i dăscalu, cum suntu fićorl' 5 s-nîră psîn nîng-argăştîrlu al Vel'u.

— Țe vinȑî, lalo? ntribă nîs.

— Minte, nipoate, ȑise Vel'lu.

— Cum u vinȑî mintea?

— Nă sută di lire n-cap cuvenda.

10 — Țe ahîntu scumpă?

— Scumpă ma faȑe! Acşî vindu îo.

Fićorlu z-duȑe şi-l' ȑîȑe a mă-saî:

— Nu ştiî, mamă, ȑivă. Viîe la Stămărie un om şi diş-
cl'ise un argăştîr, îu vinde minte. Lu ntribăî şi-îî ȑise că nă
15 sut di lire n-cap u da cuvenda. Si-îî daî nă sută di lire s-
acumpăr!

Mă-sa, ȑîsim, tră minte nu îîlueà. Scoate şi-l' da suta. Fi-
ćorlu u da al Vel'u şi-l' caȑtă mintea. ȑîȑe Vel'lu:

— Pînea domnu-tuî s-nu u calȑi vîrnă-oară!

20 Fićorlu u băgă cuvenda tu curcubetă, cu tute că nu-l' părî, că faȑe ahî't.

Tricură ndoaŭă ȑîle ş-năpòî fićorlu viîe s-acùmpără ş-altă
minte. Da suta ş-l'a cuvenda:

— Ntreabă-ȑî îîima ş-carî s-caȑtă mîcare, să-l' daî.

25 U băgă ş-aestă cuvenda n-ȑepe, cu tute-că nu-l' părî a-
hîntu adîncoasă.

Trec treî patru ȑîle şi fićorlu de-avùt, scoate şi-l' da ninga
nă sută di lire, ȑe l-aveà armasă n-casă.

Îl' ȑîȑe Vel'lu:

30 — Calea îu va ti duȑî, ma z-veȑî bisearcă dişcl'isă, s-ti
torîi s-ti ncl'îî şi s-aprinȑî nă ȑeară tr-aȑutòr.

U băgă ş-aestă tu cocă fićorlu, să s-aȑlă tră oară lae, că
parăȑî deade, cu tute că lucru mare, nu-l' ampăreà.

Tuȑî cîȑî avȑîră di lûcurlu a fićorluî de-avùt tuȑî ş-arîsîră.

35 — Na! cum l'-arucă paraȑl'i, amintăȑî di tatu-su cu asu-
dòrî, tu vimtu. Z-veade că no-asudă, di-l' asparȑe fără s-lu
doară. Aestu va l'i ncl'idă casa tată-suî.

Şi alte ahtări zboare, că lo-arîse un farmazòn şi alte multe
Di zbor-zbor avȑî' tată-su tu xeane. Aestu, acăȑă să-l' da

lucurlu nîpôi şi k'irù, k'irù, c-armase fără pară. Cîndu avdi glărimea h'il'-suî, să-l' fugă mintea din cap! Ahîntă cripare aveà ş-ahîntu nu lo-acăţà loclu. Si scoală să z-ducă a casă, să-l vătămă di scop. Mă-sa nviţà cu țe minte s-toarnă tatăl şi-l' deade ocl'i a h'il'-suî, s-fugă. 5

Ficorlu lo calea nclo şi fuđi, cîtră iu ți-s s-easă, s-easă.

Calea află trei prămatefti. Dol'i avea ađutòr şi unlu no-aveà.

— Nu vîni, ficorlu-ni s-ti l'aũ la măgăzie? dîte aestu cîtră ficòr. 10

— Vin! dîte ficorlu şi z-duse.

El' s-ţeà la pînavîr. Nađă-quă discărcară sum un pom s-prinđă. Aclò, cari-şte cum erà, că apă no-aveà loclu. Maşi nă fîntină aveà şi apa erà avigl'atà di l'undàr. Căldura l'-aveà apreasă, seate lă erà şi cum s-facă nu şi ştea. 15

Dise prămateftul cîtră ficòr:

— L'a bucla ficorlu a mel şi du-te la fîntină s-u umpli şi s-nu-ţi h'ibă frică, că-i l'undarlu, că nu faţe arăũ.

Ficorlu nu dise, că nu z-duţe.

Ađumse la fîntină. L'undarlu ună-l viđù şi-l' dise: 20

— G'ine cupăseşti, curbane!

Il' dîte ş-ficorlu, țe ş-aduse aminte di cuvenda-l Vel'u:

— Cara s-mi mîţi, mîcă-mi, di cît un arigè va-ţi fac: Ntreabă-ţi inima, şi, s-fure-că l'-u foame, mîcă-mi.

A l'undarlui foame nu-l' erà, că atumţea aveà mîcată un om, şi pîná să-şi ntreabă inima, ficorlu umplù şi lo calea. Prămateftil' necă s-aştiptà s-lu veadă ntr-ocl'i altă-oară. Nişi lo-aveà pitricută ma multu tră k'irire. Cîndu-l viđură că s-toarnă cu bucla mplină, no-aveà zboare s-lu hărsească şi s-lo-alavdă. 30

De-atumţea domnu-su arcă vreare tră nis.

Dùsiră la pînavîr. Ficorlu diştiptàt foc. De-aoà, de-aclò. vindeà prămatie cama multă di tuţi, cu graïlu-l' dulţe ş-cu mîltile-l' zboare. Prămateftul no-aveà iu s-lu bagă di vreare. Nis si zburî apoea ş-cu mul'ari-sa să-l facă ficòr. Mul'area nu vrea, că le-aveà dipriună cu ficorlu di ma naintea şi de! cum s-lo-agunească aestu! G'ine ma atumţea cîntà cucotlu a-casă, nu găl'ina şi prindeà să s-facă a bărbatlui, ca cum

și s-feațe. Di cît Eva, tot Evă. Țe ș-dîse cu mintea : « Lasă
că li bag di cale ș-cu aestu nouă fiçòr. »

Nu tricură multe-putîne dîle și prămăteftul își la pînă vîre

Fiçorlu lo-alăsă s-aveagl'e măgăzia și s-h'ibă turnătură pre
5 acasă. Mul'area acăță s-l'i facă seamne a fiçorluî, cîh ș-mîh
G'ine ma fiçorlu ș-aduse aminte di cuvenda acumpărată ș
l'-u tăl'è cu tăporlu a mul'àril'eî:

— Mine pînea domnu-nuî nu u calcu !

Aestă să nșirpită, cîndu viçù că nu u da di mînear fiçorlu
10 și că nu o-aproak'e. Ș-u băgă să-ș l'a ahtea di fiçòr și un
turnată bărbatu-su, mplină di drați, acăță s-plîngă și să zg'i
lească, că taha fiçorlu vru s-o-aruşneađă, vru s-u başe! Aestu
tute mincûnî.

Aestu u pistipsî și di nă-oară z-duțe la un ġil'at și-l' dîte

15 — Cît caftî va-ți daŭ, mași s-tal' caplu a unûi om țe va-t
pitrec mîne.

— D-îu va-l cunoscu ? ntreabă ġil'atlu.

— Va-l cunoști di pri zboàrile: Dă-nî amînetea domnu
nuî !

20 Anantă quă, to-apirită, îl pitreațe domnu-su pri fiçòr, la ġil'at
să-l' caftă amînetea. Fiçorlu hăbare nu ș-aveà, țe-l' se-aveà
cruită. Tu ducă îu s-țea, treațe pri ningă nă bisearcă dișcl'isă
Cu tute-că s-agunîseà, nîs ș-aduse aminte di cuvendă și s
turnă să-și facă crucea și s-aprindă nă țeară tr-ağutòr.

25 Cum mindui, acșite feațe. Aclò, va l'-u dîți, amînă năbeamă
Cătaoa di mul'are, di foc țe-l' vîneà, si scoală și z-duțe la
ġil'at, z-veadă: l-tăl'è, i nu ?

Aclò îu nk'isî, nîsă duse ma naintea fiçorluî. Lu ntribe
ġil'atlu :

30 --- Lùcrulu pitricùt di bărbatu-nu l-bițiși ?

— Nu-l bițiî, gri ġil'atlu, ma-l bițescu troară.

Aestu ș-o-aveà, că mul'area easte omlu tră tăl'are. Zmulde
apala și-l' l'a caplu.

După nîscîndă oară na-l și fiçorlu :

35 — Mi pitricù domnu-nu si-nî dai amînetea.

Ģil'atlu băgă caplu a mul'àril'eî t-un tastru și-l' lu deade
Lo-aduse la domnu-su. Trađe aestu, țe z-veadă ? Caplu
nicuk'îrăl'eî. Cîndu-l l'a domnu-su fiçorlu di pri g'os, si-l' dîcă
cum s-tih'isî aestu lucru, fiçorlu aspuse ndriptatea, țe și ștea

cumu nk'isi să z-ducă la ġil'ăt ş-cum calea s-turnă la bisearcă, c-acşi ş-acşi, tră trei cuvenđi aveà dată cîte trei sute di lire şi tute anante.

Prămateftul atumţea aduk'î, că fiċorlu no-avea faptă căti-
guria ţe-l' fătēa mul'are-sa şi c-aestă ş-află, ţe căftă. 5

Ş-acşiţe fiċorlu cu mînţile acumpărate putù s-ascapă ni-
micat di l'undăr şi cum tră nicălcarea pînîl'eî a domnu-sui
şi tră amînarea la băsearcă ascăpă di tăl'are la ġil'ăt,

Prămateftul aţel aveà nă feată. Cara viđù cît bun easte fi-
ċorlu, l-isusi şi lu ncrună cu feata, s-agîrşască foclu a nicu-10
kîrăl'eî. La numtă aveà acl'imată tuţi oăspiţl'i. Tu oaspiţi
eră ş-tată-su a fiċorlui. Aestu lu ntribă, dit ţe loc easte đî-
airle. Il' aspuse prămateftul, că-î fiċôr fugăt di frica tată-sui
de acasă, că ţe s-acûmpără trei cuvenđi, tră trei sute de lire
di la un Vel'u. 15

Tată-su di nă oară căđù pri đinucl'i şi-l' căftă l'irtare a
fiċorlui, că nîs easte tată-su.

S-l'irtară, z-băşară şi apoea s-adunară t-un loc şi bîneađa
ca đua ţea alba, cara s-nu muriră.

(Spus de Stama din Mălăcaşi. Tesalia.)

68. Feata cu mînli tăl'ati.

20

Earà nă oară un amiră ş-aveà ună amirăroaîi.

Nişî aveà nă feată. Feata earà bună, cu înima de-amalamă
şi muşată-steauă! Părinţil' u vrea ca ocl'il' din cap.

Di cum vreî, đî, tră mira lae a feătăl'eî, amirăroaîa u lo 25
Dumniđău ş-armasi amirălu veduū. Jilî cît jilî amirălu şi-ş
băgă lăile adoara. Nîs si nsură cu altă mul'ari.

Ağumsi feata cu nearcă. Treaca din casă a măràtil'eî di
feată, di oara ţe j-băgă ċôr în casă nearca, nu se-aspuni di
ae şi di corbă. Nearca mutreà cum di cum s-u k'ară. 30

Amirăluî il' viîi si z-ducă tu polim. El u vrea feata di
loauă orî ma multu di cum u vrea cîndu-l' bînà mă-sa.
Ştuk'à tră nîsă di mprostu. De-aţeà, cîndu nk'isî si z-bată,
lăsă zbor a mul'ari-saî, s-o-aibă angătàn, s-u mutrească,
nu-l' lipsească ţivà, că ġueapi nu-l' da! 35

Nearca pînă s-fugă, aha! tuti va le-adară. Ş-cît fuđi ami-

rălu, canda nu-l' dimîndă țivă, i canda li dîsi la k'etri ami-
rălu zboàrili. A doaua-zî nearca, acl'imă doî arbinèșî, lă deadi
feata și lă dimîndă s-o-aducă m-păduri și s-u tal'e și s-l'-a-
ducă și semnul.

- 5 U loară mărata di feată și u dîsiră tu nă păduri ș-t-un
munti greū, iu niți puîl'i nu z-duc. Nîsă băgă s-plîngă și si z-di-
rină, ca ș-cărnurli țî si cutrimbură dipri tini. Laea nu ș-aveà
vîru stepsu. Arbineșlor, lă si feați nîlă di nîsă și si zburîră
s-nu u vătămă, ma s-l'i tal'e mașî mînlî tră semnu. Acși feățîră
10 și nearca cîndu viqù semnul, l'i si părù, cățaua, că-l' si lo
nă k'atră di sti inimă: ahîntă lae ș-ahîntă nfărmăcoasă mu-
l'ari ș-fu.

Cum o-adusi oara, că un h'il'ŭ-de-amiră, qua lantă, iși avi-
nari. Aclò iu avinà, s-lo dipu dîra unuî țerbu și fuqî țerbul,
15 fuqî cînl'i pri dinăpòî ș-alagă h'il'lu de-amiră s-lu vătămă,
aoà s-lo-ağungă, aclò s-lo-ağungă, ağumse tu buriclu di pă-
duri. Aoà cînl'i alătră, ma nu ca dipri țerbu, ma ca di pri
om. H'il'lu de-amiră minduî, că vah' s-curmă țerbul și căqù.
T-un adil'atic se-află aclò. Țe si-l' veadă ocl'il'? Țerbul turnăt
20 cătră iu da soarli. Si ncl'inà ningă feata cu mînlî tăl'ati, țe
agăl'isî di plîngu.

H'il'lu de-amiră arcă tu vimtu și se-apruk'è di feată, după
țe vîrg'î cînl'i s-no-alatră și după țe-l' angîną ningă nîs. Țer-
bul ș-trapsi calea. Fiçorlu-de-amiră l'-armasi mintea pri mu-
25 șuteața feătăl'eî. Șcurti zboari, nîs il' dîsi, că va-l' h'ibă mu-
l'ari.

— Am cum s-h'iŭ nveastă la h'il'ŭ de-amiră iò, feată cu
mînlî tăl'ati, dîsi ea mărata.

- Nu cîrtești, gri fiçorlu de-amiră, acși nî fu căsmetea.
30 H'il'lu di-amiră o-adusi acasă-l' tra s-u ncrună. G'ini ma
ș-aoà j-băgă draclu coada. Muma h'il'luî de-amiră nu vrea
s-avdă iuvașiuva, ca feata cu mînlî tăl'ati, s-l'i h'ibă uoră.
Bună ma, ș-fiçorlu earà h'il'lu a mă-saî: «i aestă, i mi vătăm.
Vrură nu vrură, s-feați cum vru fiçorlu.

- 35 Nu tricù multu și a h'il'luî de-amiră il' vîni si z-ducă n-us-
pêt l-amirălu. Aestu aveà acl'inată tuți mărli, țe-l' deàdiră
ağutòr tu polim și earà tată-su a feătîl'eî cu mînlî tăl'ati.

Tamàm cîndu h'il'lu de-amiră s-aflà pri measă, il' loară

sihărik'i, că nveasta-l' feați doi fičori, ca soarli ș-ma mușățî.
Nis nu lu ncăpea casa di harauă.

Tu oară caftă carti ș-cundil'ŭ și scrie pri dinucl'u cîtră mă-sa, s-u mutrească, cum mutrescu ocl'il'.

Nearca, țe s-află pri measă, cîndu viîi știrea aastă, s-păli 5
di nă cali, că aoă nu cură lucru curăt și că feata estă cu
mînli tăl'ati easti h'il'astra l'eî. H'èvrili o-acățară di frică, că
ștea nisă: se-aflari bărbatu-su, mașî bunlu nu va s-pată nearca.

Țe feați, țe nu feați, că pînă nu băgă mîna pri cartea h'i-
lluî de-amiră, loclu nu o-acăță. Ș-acșî, asparsi vula lui și 10
adră altă carti. Tu cartea estă dîțea, s-u l'a feata deadun
cu fičorl'i și s-o aducă tu pădurea d-îu o-aflară și ninga
cama nclo.

Muma fičorlui di amiră, viđîndaluî dimîndarea h'il'-suî, nu
și ștea țe s-facă, că, cu cît nu u vrea ma naintea, cu ahîntu 15
no-avea îu s-u bagă di vreami, cîndu viđu cît bună easti și
țe mușățî fičori amintă. Durîă, apirea cu nveasta n-gură;
ca nveasta mea no-ari vîră.

Cu tut-aastă cum s-easă di zborlu a h'il'luî di amiră. Cu
inima frîmtă, u pitricu m-păduri. 20

Mărata-șî di feată, dipirată, dipirată, fără mîî, cu nițl'i tu
poală, plîndea di țî se-arupea înima; lăcriîle a l'eî cap de-
ariu; boatea l'eî: cîntic di mortu.

Carî plîmsi-plîmsi, na îu-l' si spusi mira ca nă moașî și-l'
đisi: 25

— Țe-aî, feata-nî, di plîndî ca dipri mortu?

— Am țe bun am, lea mae, s-nu-nî plîngu? fără mîî, cu
nițî im poală, tu irîie greauă, carî i ca minî?

— Nu-nî plîndî, feata-nî, ma țîni scûticlu aestu s-ț-anvîr-
tești fičorl'i, ș-aunđi-țî mîîli cu țară ascuk'ată treî orî și va-țî 30
vină la loc!

Înă đică aestă moașă și nivîđută s-feați.

Feata feați cum u nviță moașă și čudie! tu oară-l' vîîră
mîîli la loc. Ș-aștearsi ocl'ii' laea, ș-aplică nițli și-l' aprea-
dună z-doarmă. 35

Ș-u șcortăm, feata bînă aoă multu g'ini; pădurea eară
nicălcată, c-avea di tuti: poami, urđîțî, șteî, că di foame nu
trădeă. Bînă!

H'il'lu-de-amiră nu vru s-șadă multu la uspêț, că l'-imnă

mintea la scumpa lui. Acși, trapsi și tră vîră siptămînă a
gumsi acasă-l'. Protlu graiū a lui, cît discălică, fu :

— Nveasta n-o-avèți g'ini ?

Cîndu l'-aspùsiră, că ea ș-ea țe cură, si-l' cadă k'icută greauă
5 a lui! Ahîț arăū il' viîi. Plîmsi, vîrg'î, ncăcè lumea tută, că
nu-și dișcl'isiră ocl'il', cîndu aleàpsiră cartea, z-veadă, că nu-i
di la nîs, din cot tuti! lucru faptu.

Plîngul și susk'irărli tricuti, dimîndă s-l'i ndreagă calu
s-easă ningă nă oară m-păduri, că nacă va Dumniđă di ș-o-
10 află scumpa.

Semnu di Dumniđă: nu ağumsi g'ini tu păduri și cînl'i
ndreptu: gap-gup! gap-gup! lu scoàsiră tamâm la nveasta
lui? Mare-l' fu ċudia cîndu o-află cu mîîi. Acăță el s-u pă-
răcălsească s-lu l'artă, că altă scriè nîs, altă carti ağumsi la
15 mă-sa, în cot! Feata graiū nu scuteà din gură. Amuți ca
k'atra.

Măratlu di h'il'ŭ-di-amiră l'i si frîmsi inima.

Nîsă maxùs s-feați mută, z-veadă cît u va.

H'il'lu di amiră gri atumțea :

20 — Nu cîrtești, las h'ibă și mută, că tut a mea va h'iî; Dum-
niđăū țe z-deadi mîîi, va-ți da și gură.

Soacra, carl o-adùsiră a casă și u viđù cu mîîi, nu știà
țe si-l' cama facă di haraūă. Ma cîndu-l' đîsiră, că-î mută,
canda căđù casa di o-apitrusi, ahîntu greū il' viîi.

25 — Țe-că, đîsi ș-nîsă, Dumniđăū țe-l' deadi mîîi, mari si-l'
h'ibă numa, și gură va-l' da!

H'il'lu di amiră tră tuti aesti, că ș-află mul'area, că amintă
doi h'il', deadi nă beari. Acl'imă, cum lo-aduțea arada, tuți
amirațl'i oaspiți, acl'imă și tatăl a feàtil'eî.

30 Aclò iu eara-l' tuți pri measă, mărata di nveastă fără gură,
cara ș-viđù părintili, nividùt nă etă ntreagă, nu putù s-a-
ravdă, ma tușè treî orî și taha atumțea-l' viîi gura di nă
oară. Bearea țînù ninga treî đîli.

Pri measă, tră trițearea oara, tuți prindeà z-đică cîti nă
35 părăvulie, cîti un părămîθ, caθi un țe ștea. Đîsiră tuți și viîi
oara z-đică și nveasta h'il'luî de-amiră.

Ea și mbăiră ună cîti ună tut țe-ș trapsi, cum u loară
Arbineșl'i, cum u dùsiră m-păduri, cum il' tăl'ară mîîli, cum
o-află h'il'lu di amiră și tuti ună di ună și cum tu soni, cara

z-vor să nveață carī fu feata ȝea, si ȝtibă toȝi că-ī nīsă ȝi că tatăl a l'eī easte aȝel din coh'e.

Tată-su, foc, acăȝă de aumsi nearcă-sa cu cătrani ȝi k'isă ȝi carī il' deadi foc, scrum s-aleapsi di ea !

Tată-su, cum eara auș, dipusi dipi scamnu ȝi băgă ȝinir-su. 5

(Spus de sor-mea Mia Damașoti din Avela, Epir.)

69. Feata cu mînle tăl'ate.

(Variantă)

ȝe ȝ-erà, ȝe nu ȝ-erà.

Erà unoară un văsîl'è, cu numa Griva. Văsilia lui erà 10 mare cît traȝe loclu. Bana ȝe duȝeà nīs erà dulce ca nărea ȝi bună ca rihatea. Tu văsilia lui om fur ȝ-om slab nu bînà. Văsîl'azl'i de avarliga nu cutiȝă dintile si ȝ-arîmă di el, nu s-îacă polim ȝi si z-bată cu Griva. Lu ȝtià cît ȝone easte ȝe-l' poate k'alea, de-aȝeà ȝideà ca niște cătușe. 15

N-casă bûnile tute le-aveà : nsurât erà, fumeal'e l'-deade Dumniȝă nă feată, nu-l dureà caplu tră ȝivà. Ma carī alasă Dumniȝă fără cripare ȝ-fără dor tu lumea estă ? Așe ȝ-al Griva l'-vine nă mare greaȝă pri cap : l'-căȝù amirăroaņa greū lîȝdită. D-îu no-aduȝe Griva vâȝări, d-îu nu poartă 20 filozuh', cîȝi oamiñl nu ntribă, ȝe nu-l' feaȝe, ȝe nu-l' deade z-bea, ma din cot ! Vîrnu nu putù s-l'-află vîtria, ȝivà nu-l' aȝută a mărâtil'eī de-amirăroaņe ! După ȝe trapse cît trapse, ncl'ise ocl'il' nă ȝuă ȝi nu-l' dișcl'ise a doara !

Piîmse amirălu, plîmse feata, plîmse nă duņae ntreagă, 25 ma ȝivà ! Lăcriñle nu turnară vîră di la groapă.

U ȝînù jalea Griva cît u ȝînù, ca vîrnu an, ma de-apoea, cara viȝù, că amirăril'a nu s-ȝîne c-un stur, si nsură cu nă vèduă ; ȝ-apoea casa vrea ȝîneare, feata erà nîcă tra s-mu-trească di nicuk'irată. 30

Ma aestă mul'are no-aveà hărle alîntèi, că ȝ-erà anàpudă ȝ-lae ; fărmaç scuteà din gură cîndu dișcl'ideà gura. Cu feata amirăluī nu ȝ-aveà treacă îcī : cîndu u videà, canda ȝ-videà h'icătîle, ahîntu cătrane l'i si păreà.

Griva li videà tute, ma mutreà s-lă bagă căpak'e, s-nu s- 35 avdă tu lume, ca om̃lu ȝe ndiseaște. Nīs, ca tată, cîndu u

videà feata mvirinată di gràile a nearcă-saî, mutreà cum di cum s-l'i aspună vreare cît cama multă, tra s-l'i ndulțească bana și s-agîrșască fărmațile ș-lăețle a neàrcăl'eî.

De aastă nearca turbà cama multu, că-l' păreà, că Griva
5 are ma multă vreare tră feată di cît tră mul'are. De-aastă h'irbeà pi feată ș-cama multu.

Tricură anî așite pînă-l' vine al Griva, s-nargă să z-bată. Nu știu cum, un amiră di ningă amirăril'a lui mută cap și Griva duse s-l'i k'iseađă pipèr în cap, ta s-l'i vînă mintea,
10 si știbă cu carî are s-facă.

Tu fugă Griva gri a mul'ari-saî ma nclo și-l' dîse:

— Avđă-me mul'are! Mine tora trag tu polim. Nu si știe: mi tornu i nu mi tornu, că pòlimlu multe are. Ț-alàs tu mînle a tale feata, s-o-ai angătàn și z-vă vreți ca doauă su-
15 rări. S-no-avdu zboare, s-no-avdu ncăčeri.

Apoea gri ș-a featil'eî la nă parte ș-u nviță cum si s-poartă cu nearcă-sa, cum s-o ascultă, cum s-nu le-ağungă zboàrile a l'eî ș-cum s-tacă nîsă și să s-facă totna cama nîcă, carî s-dîcă nearcă-sa și vîră zbor cama nsus.

20 — G'ine! dîse mărata di feată, că nîsă erà di știùtile.

Cît ascăpită după deană Griva și nearca țeà cățaua, canda-l' dîse amirălu: «Mutreà, cum va fug s-u l'ai și s-u va-țînî feata!» Că țe-adră nîsă? U lo feata ș-u deade la doi arak' ș-lă dîse: «Loaț-u, duțeti-u tu pădure, vătămăți-o ș-a-
25 duțeti-ni semnul, că-i moartă, că gueape nu dați.»

Arak'l'i c-arak': u loară, o-adùsiră tu nă pădure stufoasă. ntuniccasă. Čicòr di om no-aveà călcată pre-aclò, di cîndu lumea! Cît o adùsiră aclò, scoase unlu coarda și-l' dîse a feătăl'eî:

30 — Fă-ți crucea, că va s-mori! Ahîtu ți-fu!

Feata băgă boatea ș-apîrîni s-plîngă, si zg'ilească și s-l'i cură lăcîrîile fîntînă și s-pălăcărsească:

— Nu mi tăl'ăți, așe z-vă nk'irdăsiți bana! Nu-nî mi tăl'ăți, așe z-v-aveti fumeal'a!

35 Lă si mul'è înima arak'lor di plîngul și di susk'irârle amușatil'eî feată. Ma cum s-facă, că prindeà s-aducă semnu l-amirăroaîa!

— Curbane, il' dî'siră nîși, s-nu ti tăl'ëm dîți tîne, ma cum s-nă turnăm fără semnu a casă.

Atumțea lăita ș-tuk'ita ș-tease mînle si-l' li tal'e tră semnu și s-o-alasă cu bană.

Il' li dūsiră amirăroânil'eî mînle tăl'ate di la cot ș-aestă li lo ș-li băgă tu nă sinduk'e și cîte orî ș-aduțea aminte de feată, z-duțea ș-mîscă mînle de inate, ahîță turbare ș-ahîță 5 urbare l'-avea.

Feata, plîmtă, dipirată armase singură tu irnie. Ntunicată avea g'ine, singură eră, om nu trițea pre-aclò, că di frica laea perlu l'i si zbărlea dipri nîsă- Ți s-facă? Ți cale s-l'a ș-îu s-easă, nu și ștea. Cum eară curmată și tuk'ită di cîte- 10 l' tricură pri cap, s-aîndrupă di un bucum, să s-minduească puțan. Aclò îu s-arădîmă, u fură somnul ș-agîrși di durîi.

Alantă duă amirălu cu carî va z-bătea Griva își z-veadă lòcurle și tricù prît pădurea țe. Cum nîrdeă n-calăr, veade im pade k'îcute di sînde. S-l'a sîndile sîndile ș-ağunde pînă 15 la bûcumlu îu durîa feata. S-çudui multu, cîndu viđù tu irnie nă feată așe mviscută, tu strane de-amirădî ș-cu mînle tăl'ate. Duk'î, că nîște va s-cură aoă. U diștiptă ș-u ntribă, țe caftă aoă, d-îu vine ș-carî easte. Feata, cu lăcriile ca prună, l'i aspuse tute ună cîte ună, cum il' murî mă-sa, cum nu 20 bănă g'ine cu nearcă-să, ș-cum o-adūsiră arak'l'i m-pădure și-l' tăl'ară mînle.

Amirălu tinir eră, gone ară, ș-ahtare feată mușată cu țeara s-alăgă, nu o-află. De-ațea u lo acasă și si ncrună cu ea. Feațe numta și trapse ș-nîs tu polim, că dîsem, vrea z-bătea 25 cu Griva.

Tu fugă-l' dîse a mă-saî, s o-aibă feata ngătàn și s-l'i scrie cara s-amintă țivă fumeal'e, aî că fiçòr, aî că feată fure.

Di om-om își zborlu, că feata-l Griva bîneađă ș-că-î măr- 30 tată cu amirălu di ningă văsilia-al Griva

Ağumse hăbarea estă ș-la ureacl'a nearcăl'eî, mul'area-l Griva. Ea li umplù multu, cîndu nviță, că feata bîneađă ș-mică h'ările di inate. J-vătămă mintea țe j-vătămă și putù s-acùmpără oâmiîl'i țe-aduțea cărțile amirăluî vițin la feata cu mînle tăl'ate ș-lă dîse: tute cărțile s-li treacă prît mîna 35 l'eî și cărțile amirăluî ș-ațeale di la muma și nveasta amirăluî.

Feata tu k'irolu ațel amintă un fiçòr cu steaua tu frînte ș-cu soarle tu k'eptu Soacăr-sa, mplină di harauă, lo ș-pitricù carte a h'il'-suî, că nveasta așe ș-așe, feațe fiçòr-semnu!

G'ine ma cartea tricù prit mîna neàrcăl'eî. Aestă u dişcl'ise o-aleapse şi carî viđù hăbarea țeă buna, o-arupse şi scrisă altă, iu dîțeà :

— H'li'lu a neű, cătaűă loaşî, cătălűş feațe ma g'ine-î si-
5 vătămăm, macă vreî s-nu n-aruşnăm.

Amirălu, cîndu aleapse cartea şi viđù țe l'î serie mă-sa, căđù pri greuă minduire şi pri greuă nvirinare. Apoea lo cundil'lu, acoala şi adră nă carte cîtră mă-sa şi-l' dîse :

— Nu-î țină, scumpă mumă, că-î lûcurlu al Dumniđă, macă
10 nveasta-nî feațe cătălűş, cum dîți ! Nu u nvirină ş-tine, că l'-ağunde criparea țe are !

Ş-aestă carte o-arupse nearca ş-pitricù altă tu carî dîțeà : s-ardă cîreaplu di 7 orî şi s-o-arucă nveasta-l' dadûn cu fi-
côrlu tu cîreap s-ardă.

15 Si nvirină multu mă-sa, cîndu aleapse grăile dit carte, că nîsă se-aştiptă la zboare bune, la zboare dulțe ş-hărioase de la h'il'-su ş-nîs țe l'î scrià ?

Că-țe ? De ! mintea l'eî şcurtă nu puteà s-aduk'ască. Tora nu ştea cum s-facă. S-o-ardă ? nîlă greuă : țe-aveà faptă
20 nveastă l'eî ? Țe-aveà faptă nîclu a l'eî, un semnu di fiçôr cum tu sute de anî nu-î unlu ? S-nu o-ardă ? — l'-erà frică.

S-mindui, s-mindui şi apoea țe-l' vine tu minte, aî s-u l'au şi s-o-aduc de-adûn cu fiçôrlu eara tu pădure iu ş-erà şi z-
bagă Dumniđăű mînă pri nîsă, că a l'eî nu-l' fațe inima.

25 Cum dîse, aşițe ş feațe. U lo ş-u duse tu pădure.

Pòlimlu trîş atunțea bitisî ş-amirălu Griva fu frîmtu şi bărbatlu a nveăstil'eî fără mîni s-turnă acasă, că acasă l'-erà mintea lui. Ni discălicată ntribă nîs mă-sa, cum di-l' feațe
nveasta cătălűş ?

30 — Cum cătălűş, h'il'ű ? Mine-ți pitricui carte, că nveasta feațe un fiçôr semnu : cu steaua tu frînte ş-cu soarle tu k'eptu, di ți-erà harauă s-lu veđi ?

Scoate cartea amirălu, l'-u spune a mă-sa, aestă dí-unăoară cunuscù, că nu-î munđa l'eî. Scoate ş-nîsă cartea di la hil-
35 su, mutreaşte aestu, cunuscù, că nu-î cundil'lu a lui. Bagă mă-sa ş-l'-aspune, că ea nu o arse, ma că u pitricù diznòű îm pădure.

— Tora u voi s-nî-o-aduțeti aoà ! ursi amirălu. O-aflară ş-o-adùsiră.

Nveasta amirălu, cîndu l'-aspùsiră țe cură, aduk'j, că tute aeste va le aibă faptă nearcă-sa. Acață oamiñl'i țe-aduțea cărțile, l'i stringu se-aspună, țe turlie, cărțile se-alăxiră? cari micară școplu, aspùsiră, cum nă mul'are așe ș-așe, l'-arise.

Tr-ațea amirălu cu nveasta lui intră tu cuție ș-cu oaste 5 multă z-duse si z-veadă cu amirălu Griva, cu tut că lo-avea azvîmtă. Griva, cîndu-l viqù cu h'il'i-sa, nu știă țe s-cama facă di harauă. Nis u știă di muțu dusă tu lumea lantă. Seara feațe beare mare ș-acl'imă tuți domnil' mări la measă. Feata atumțea aspuse țe l' trapse k'alea di nearcă-sa, cum 10 u pitricù s-u vătămă ș-tute alante și Griva, țe no-avea hăbare di țivă pîn-atumțea, u leagă mul'are-sa di coqle a doi cal goni ș-apoea lă da cîte ună sti căpul'e ș-unlu apucă cîtră tu data soarlu, alantu cîtră tu ascăpitata și așe ș-u feățiră mul'area bucăți-bucăți.

(Comunicat de elevul din cl. III Nicolae Pavacio din Corița, Albania 1895.)

70. Ficorlu di amiră și mirili.

15

Eră țe nu ș-eră; eră un-oară un amiră, țe tut si nclină la Dumniqău și-l' dîțea:

-- Dă-nî, doamne, ș-a nîa un fîcôr! Dă-nî, Doamne, ș-a nîa un fîcôr! că singurlu dor a lui aistu eră.

Dumniqău l'-deade un fîcôr s-nu ș-o-aibă căimò tu bană-l'. 20 Tu treile serî viniră albile treî, s-l'i bagă a trea seară și să-l scrie ditru soarte pîn tu moarte.

Una miră dîse naintea l'eî:

— Surări, o-aflu cu cale si-l' dăm bană lungă, că unu ș-tot i la părinți, 25

Mira di mesi gri ș-ea:

— Mintea nî-u va si-l' băgăm mași niscînte dîle, tra s-nu doară și s-nu frigă moartea lui.

Mira țe nîca u tăl'è coara și gri:

— Țe li vreți ș-ațeaale ș-ațeaale, las bîneadă unsprăving'iți 30 de-ani, și s-moară plîmtu și jilit di nă lume ntreagă, cum prinde a unui h'il'û di domnu mare.

Ahîț mirile, lo-ârsiră pri nare și nivîqute, neavqîte s-feățiră. Cîndu h'il'lu de-amiră umplù 21 di ani, amirălu lu nsură

cu nă h'il'e di altu amiră, cum l'-u duțea arada. Ncl'ideă tamâm unsprăving'itl'i anî, cîndu s-turnă cu nveasta acasă-lă și agûmsiră s-treacă un arîu.

Tuți îl tricură fără s-pată țivă ș-cu pal'u-cal', ș-cîndu fu 5 să-l treacă h'il'lu de-amiră cu calu a lui azbuirătôr, țe mică loclu, cum o-aduse oara, că-ș cădû și s-nică.

Trâpsiră di cu scoăsiră nafoară și s-avđi nilă tora? Plîn-gute, zg'icute și dipirări țe cutrimbură loclu!

Mărata lui di nveastă nu-l' se-astindeă foclu!

10 Aclò iu plîndeă ș-uhtă dit frîndîle dit hicăt, dîțeă niouzana:
— Miră lae a mea, cum nu-ți tal' di dîlile a meale, si-l' daï a gônîlui!

Mira o-avđi și-ș feațe di inimă; tăl'è ȑațe anî de-a l'eï și-l' deade a gônîlui și aestu anviè unășună. tea s-moară dipu 15 ȑațe anî, cît l'-eră ursita.

(Spus de Mia Adam, Vlaho-Clisură, Macedonia.)

71. Muta.

Eră nă oară ș-tu nă etă.

Țe ș-eră? Ș-eră un mărăt di tată, un aùș, țe ș-aveă trei 20 feate. Doàule ca doauă, ma treea soață no-aveă n-lume tu minte ș-tu mușuteață. Aestă eră cama nica. Să-l' țem numa nica-Tănica.

Z-vidèți tora!

Il' vine a măratlui de-aùș să z-ducă tu polim. Ș-el eră 25 aùș, ș-el nu-ș puteă, ș-a lui nu l' si duțea. Șideă ș-cripă măr-atlu de-aùș. Șideă și cripă, cripă ca nîs țe nu vrea și tut s-mindueă măr-atlu di pap, cum s-easă cu față curată! C-acși eră tu k'irolu ațel: o-aveă to-arșine s-fugă dit polim. Di cașe casă prindeă z-ducă un insu.

30 Ș-tora lăitlu aùș necă pîne n-gură nu-l' si băgă di arău și di greū. Ș-aclò iu s-mindueă, cu mintea dîțeă:

— Nu mi vru Dumniȑău, nu! Carî s-me-aveă vrută, tu trei feate, vrea-nî aveă dată ș-un mascur. Și s-aveăm un gône tora, nu vrea-nî crep, nu vrea-nî mîc bana!

35 Aușlu intră, ișă ș-loclu nu lo-aveă.

Feata ȝea marea, cara-l viđù minduit ȝ-cirtit, stătù ȝi lu ntribă :

— Nu-nî dîȝi, tată, ȝe h'iî acȝi dipùs, canda ȝi si nicară cārăvle ?

— Țe s-nu-nî h'iü, scumpă, că me-acl'imară tu polim ȝ-io, 5 om aüş, cum s-mi duc ? Pot s-aravdu căvală ?

Lăita di mărtătoare s-aștiptă s-l'i dîcă, că nîs creapă s-u mărită, ȝ-necă lo, necă alăsă, ma l'-u tăcînî :

— Ba ! ȝe tată-ȝi fuȝi tine ? Io nî-o aveàm, că mintueȝti ȝ-crek' s-mi măriȝi ȝ-tine crek' că te acl'imară tu polim ! Țe 10 laiu ȝ-corbu di tată-ȝi fuȝi !

Tatăl lu ngrupă loclu de niprucupsita feată. Ahtări grae să-l' grească ? Cum ȝi-s h'ibă, părinȝil' vor tinisire. Cariȝte l' dîse, nu-l' dîse ȝivă, Dumniđăü ȝtie.

Ț-auȝlu di cirtit ma cirtit s-feaȝe. Fărmăc ! buđă-cripată ! 15

Năpòi loclu nu-l acăȝă. Cu caplu spinđurăt ȝ-cu mînle di năpoi, imnă de-aclò pîn aclò, fără minte n-cap.

Tră nȝeamă oară viîne feata di mese ȝi-l' dîȝe :

— Nu nî-aspùnî, afende, ȝe nu te-are loclu ? Țe scutură greăüă ȝi viîne pri cap, di parî ahîntu minduit. 20

Auȝlu ȝe o-aveà mîcată păpara li mari, u mutrî nă oară di la cap pîn la čoare ȝi-l' dîse :

— Mutrea-ȝi lûcurlu, feata mea, c-aestă nu-i furcă ȝi scam-nu ! Aestă-i scutură bărbătească.

G'ine ma feata ca Evă : Cîtu-l' dîȝe vîrnă ȝivă, cu ahînt 25 cama multu s-angreacă.

— Va-nî aspùnî, va-nî aspùnî ! L'-aspuse auȝlu :

— E ! ȝe s-h'ibă ? Me-acl'imară tu polim. Om aüş h'im, cum s-mi duc ? Crep ȝ-plăscînescu, că nu h'im tu năte s-mi duc ağıtòr l-amirălu ! 30

Ț-aestă, aclò s-l'i h'ibă, ni ma nsus, ni ma ng'os, ma l'-u cārȝînî a papluî !

— Ba ! ȝe tată laiu, ȝe tată corbu ȝi-fuȝi ? Nacă va ti min- dueȝti s-nă scoȝi din casă, ma trađi criparea pòlimluî !

Auȝlu ca aüş ! U munđusi ȝ-o alăsă ȝ-niprucupsita estă. 35

Nu tricù multu puȝîn ȝi vîne ȝ-nica-Tănica. Lu ntreabă nisă :

— Tată ? Canda nu h'iî tine ? Țe-ai di crek' ?

— Nu mi ntreabă, feata-nî, că dure-nî suntu fărmaȝile ȝe-am !

— Ba! tată, ai făрмаțe și no-aspunî? Tră țe n-ai pri n macă nu tră bun ș-arău? Omlu tu slab caftă oamiîi ș-p rigurie.

Ș-acăță nica cu graiu dulce ș-cu zboare știute, s-l'i da d 5 aoă, s-l'i da de-acloțe, s-lu discoasă pînă-l feațe, di dișcl'i gură.

Paplu l'i ca se-aspăreă ocl'ul s-nu lu nvirină ș-aestă cam multu, ca surărle ma mări, ma nu fu acșițe. Aestă, ună l aspuse țe cură, și-l' gri:

10 — Nu ț-u mică inima tată! Io nî-o-aveăm, că s-nu h'ib vîră lucru greū! Cap di om nu-î. Aestu-î lucru cu vîtrie Na, io mi duc tu loclu a tău.

— Ma cum s-ti duți h'il'e, că tine h'îi feată.

— Țe vai dîcă! Mi duc și s-nu ți h'ibă mintea dip! No 15 am frică di țivă.

Aușlu, cara viđu că Tănica u ligă la ducă, u nviscu tu strane ġunești, il' k'ică apala di gușe, il' deade un cal ș-i pitricu oară-l' bună tu polim, tu loclu a lui.

Calea iu z-duțeă feata ș-află un ġone. Aestu eră h'il'u de- 20 amiră. Lo-aveă cl'imată ș-pri nîs amirălu tu polim. Cara s-cunuscură, di zbor-zbor, ș-loară vrea un co-alantu. Gine- ma h'il'lu de-amiră, dup-adil'aticlu a featil'eî, după boațe, după seamne, l'i si părū ma multu că-l feată. L-intră șubee că niște cură anămisa. Nîs, il' dîse ș-a mă-saî, că l'-u va 25 mintea, s-h'ibă feată fiġorlu aestu!

Mă-sa tut lu nvița cum s-u caftă. Acși, nă oară u xităsi la păzare. Z-dusiră s-acūmpără și fiġorlu u trădeă la lucre mul'irești, ma nîsă, pira, tut la tufèk', l-apăl' ș la cuțute trădeă.

Altă oară l'-băġă vasilicò sum căpitunū, ma feata dișteaptă. 30 cum feațe, cum adră, că vasilcolu a l'eî iși cama uscăt de a h'il'luî de-amiră,

Altă oară o-acl'imă la rîu să si scaldă. Feata nu vrea prota și dîțeă, că nîsă-î dit munte și nu ști ne s-noată, ne să mplă- tească.

31 G'ine-ma h'il'lu de-amiră:

— Va nî-u fați k'efea, va nî-u fați k'efea, că nu-î apă multă, ariū easte.

Carî viđu feata, că nu u scoate n-cap și că pînă aoațe l fură mincūnle, s-astraġe to-ariū cu tut cal și dinăparte s-a

la. Nisă nu și scoase ne strâne, ne țivă. Cara tricù didinde de-ariù, il' gri a fiçòrluì de-amiră :

— Ea nî țîțile!
ea-nî cusîțile!

Și scutură caplu nă oară și-l' cădù perça hrisusită pînă 5
lu dînucl'u.

Fiçorlu scoate nelu de-amàlamă, lo-astade pri feată și o-
agudeaște pri dinte. Dîntile unășună s-hrisusi.

Feata fuđi, s-turnă tu loc-l'i.

A fiçorluì de-amiră il' k'ică tu inimă. S-turnă a casă și 10
după țe l'-aspuse a mă-sai, că nîs nu s-arîdeà, cîndu țe,
că-i feată, si dizviscù și s-adră fusăr. Apoea cu fûsile ș-cu
culistrite acăță s-imnă di hoară-hoară și z-grească :

— Carì l'a fuse!
aî că duse!
culistră,
mulistră!

15

După țe-l turnă corbul ș-măratlu loclu di partea nantă,
șumse tu hoara papluì, la feata.

Feata, cum avđî culistră-mulistră, iși c-un ling'èr di mel'u 20
ș-acîmpără. Fiçorlu de-amiră u cunoscù, cum u viđù. Cîndu
feata lo s-toarnă mel'lu tu saclu a luì, el s-prifeațe, că nu-l'
bagă oară și acși l'-cade ling'erlu și z-vearsă mel'lu. Apoea
ș-băgă s-lo-adună gărnuț di gărnuț. Feata vru s-l'-aducă
altu mel'u, ma nîs nu vru:

25

— Aestu-nî fu căsmetea.

Acși țe fiçorlu de-amiră ntunică la feata ș-armase z-doarmă
lu nisă. Noaptea fiçorlu de-amiră, si scoală ș-agalea-galea,
șape feata, u bagă tu sac, căvală și fuđi frătîc, s-nu n-a-
lungă.

30

Vai erà citră de-anđare! Agûmsiră tu nă mărđine di nă
hoară și cucotl'i acățară s-cîntă apirita. Feata l'-avđî și gri :

— Nu nă sculăm tată, că apirî? No-avđî cucotl'i al puștu
de-amiră cum cîntă?

Ș-o-aveà scumpa, că-î acasă! nu și ștea, că-î tu saclu al 35
amiră. Aestu avđîndaluì anğurarea li feată, l'-u tăcînî:

— Aclo s-ță h'ibă, făr-arșine!

Feata dipri boațe-l cunuscù și canda u ngrupă loclu de

aruşine, di graïlu niminduît a l'eî. De-arşine amuţî' dit minuta ŧea şi graïu nu scoase.

Cu tut-aestă amirălu bînă cu nîsă şi aştiptă s-u facă să-şî alăxească mintea quă cu quă. Acşite arucutiră aproape 5 teî anî. A h'il'luî de amiră l'i se-aurî, il' vine la nări, cu tută vrearea ŧe-l' aveà, viđîndaluî caplu di grij a feàtil'eî. şi băgă s-adară altă nveastă, cara viđù, că nu va z-grească.

Aclò iu vrea să nsoară nîpòî h'il'lu de-amiră, băgă s-u tirânsească pri mărata de Tănică. ŧe tirănù s-l'i facă? Il' dîte:
10 — Mută! s-portî apă cu ŧirlu şi s-aruvineđî (pruscuk'eşti) calea tută di la gambrolu pîn la nveasta.

Feata işi nafoară şi acăţă s-plîngă şi să-ş adună sùflitlu ca laea. Aclò iu plîndeà, l'-ease nă moaşe, mira l'eî, şi u ntreabă:

— ŧe-nî aî, feată, di ŧi-asparđi ocl'il'?

15 — ŧe s-no-am laea di mine, că acşî ş-acşî!

Maea l'-dîse s-nu plîngă, ma s-l'a ŧirlu tu mîná şi s-pruscuk'ască calea. Ş-apoea angîná maea puîl'i al Dumniđău şi z-gl'inară tu ŧir şi li umplură tute gùvile. Acşî feata ş-aruvină calea.

20 Apoea l' dîse h'il'lu de-amiră s-o-arnească calea.

Nîpòî l'-işî maea şi co-ağutorlu al Dumniđău trapse un vimtu di ŧi-u feaŧe calea vîlie!

Haïde-haïde, vine oara di ncrunare. La tuŧî împîrŧiră ŧerî s-ardă, ali mute l'-deàdiră đadă tu mîná ş-l'-u ligară s-nu 25 o-arucă m-pade. Carî arse đada, acăŧară s-l'-ardă đeàditle a măràtil'eî ş-a còrbăl'eî di feate şi tută duîaua l'i grea!

— Arsişî mută,
mută ş-k'irută!

Ş-arîdeà tuŧî di mărata feată, ş-arîse şi nveasta-nao di 30 sum curună:

— Arsişî mută,
mută ş-k'irută!

Mărata di Tănică nu cama putù z-dănissească şi gri:

35 — Lae ş-corbă să-nî ti ved,
că-ŧi ded mûndile, că-ŧi ded!
tră un graïu, treî anî nu griî,
ş-ca nă mută nî-amuŧîî!

ș-tine nincrunată g'ine,
 va s-țā bați peză di mine!
 puil'u s-ti fați ș-prit cărpitură,
 să-ți azboàiri, aspartă gură.

Și nveasta-noăuă, di blăstemlu ali mute, s-feațe alîndură 5
 di nă oară și azbuiră prit cripitură [cărpitură] și nu s-turnă
 de-adoară. Muta de-atumțea gri și h'il'lu de-amiră ș-u lo tră
 nveastă și tute tricùtile s-agîrșiră.

(Spus de sor-mea Mia Damașoti, Avela, Epir.)

72. Capra i LuȚeàfirle.

Ș-erà, țe nu ș-erà.

Erà un oară un vâsil'è multu avùt. Avearea lui loc s-u 10
 bagă no-aveà. Tute bûnile di la Dumniđă le-aveà. Țe no-
 aveà, erà fumeal'e. Acși vru Dumniđău, s-no-alasă om fîră
 pênură tu inimă.

Măratlu di vâsil'è, cîndu videà, cum anl'i trec și s-arucu-
 tescu, și cîndu mindueà, cu anl'i čoara omului se-adună ația 15
 de-ația ș-ca mine va-l' da dol'i a prèftului, loclu nu lo-acățà.
 Nu-l' erà lui că vreai moară, că vîră no-ascapă di moarte,
 ma l'-erà, că-l' se-astinđe casa, și că no-alasă h'il'ŭ si-l' poartă
 numă și s-l'-afumă uğaclu !

Și acățà măratlu di vâsil'è să si ncl'ină la Dumniđă și s-lu 20
 părăcălsească :

— Dă-nî, Doamne, ș-a nîa un suflit, și las h'ibă ș-capră !

Dumniđău il' deade nă feată, ma cu k'alea di capră.

Vâsil'elu nu đise, că nu u va ! o-aștiptă cu inima dișcl'isă,
 il băgă ună mul'are s-mutrească di nîsă și u vrea ș-u mutreà 25
 ca nă feată. Trimurà tră capră cama multu di tră tute lù-
 erile țe-l' aveà dată Dumniđă.

Aestă nu ș-erà capră. Mași đua cît țineà k'alea di capră
 pri nîsă, păreà capră. Seara, cîndu z dizvișteà, erà ma mu-
 șată ca na đînă, ma mușată di Fața-Locluî ! 30

Cari-ște cum,—că părămiθlu a mel easte șcurtu, că ș-mu-
 mea cîndu erà greaŭă o-ariseà șcùrtille lucre,— u viđù un
 țone-aleptu și-l' căđù tu inimă. Nu mîcà, nu beà, nu durnà,
 fără s-nu h'ibă cu mintea la nîsă.

Cara-l' vine oara tră nsurare a h'il'lu de-amiră, că h'il'ū de-amiră ş-eră aleptul-gone, acătară s-l'-aducă feate de vās-il'ăŭ, di amirăŭ, di domni mări, muşate, cu tute hărle, ma h'il'lu de-amiră dîŭeă, că vîră nu l'-u l'a ocl'ul.

5 Cara tricură şi s urdinară cari-şte cîte feate di nicuk'îrî, cari-şte cîte muşate ş-a tutlôr lă deade cu čorlu, il' dîŭe tată-su :

— Ma, ŭe-î aestă di tine, h'il'ū ! Ahîte feate, ună nu te-ari-seaşte ? Ťe soe ? Aeste sun feătile, incl'ide ocl'il' ş-aleade
10 ună, că nu vai u dimîndăm la fàbrică tră tine.

— Tată, gri fičorlu, feata-î aleaptă, ma nî-u s-nu frînd coaste şi nu vai vreî s-o-adârî.

— Ş-ună poarcă h'il'ū s-alèdî, tine vai bînèdî cu nîsă, nu
15 io ! Ca tată voi s-ti ved prucupsît şi voi s-ŭă dişclîd ocl'il',
ma fă cum ti tal'o caplu.

Atumŭea acăŭă z-da nûmirli h'il'lu şi dîse ca cu gûmitât di boaŭe :

— Tată, vrearea mea, tut sivdălu a mel lo-arcăi pri capra al vāsîl'è !

20 Amirălu, canda cădû casa di-l apitrusî. Cu curşumea s-lo-agudeăi, sînde nu-l' cură.

— Mărăt h'il'ū, di ahînte feate ca icoane, de ahînte muşate ca steale, capra te-aflăşî z-vreî ! Ma vreî s-nî lăeşti inima, s-nu-nî arîdă buŭa ş-a nîa ? Ť-u băgăşt s-mi ngrok' cu dîle ?
25 ea greà !

Ťe z-grească gônile-aleptu ? U ligă ca gumarlu pri punte, i că-l' da capra nveastă, i că z-vătămă.

Amirălu unu ş-tut ş-aveà. Aŭel feată, aŭel fičôr. S-mindueaşte, ş-ună greauă ş-alantă cama lae ! Ş-năinte arîū ş-nî
30 pôi furtună. Ťe s-facă, ŭe s-adară ? — ncl'ise ocl'i şi l'-deade izine s-adară cum va !

Numtă, z-v-arîd ? no-adrară. Tră numtă ş-tră gôc l'-eră al amiră. U loară seara c-un preftu ş-u ncrunară ca laile ali lae ! ca di moarte, nu ca di numtă.

35 Ťe-că ! H'il'lu de-amiră şi ştea nîs, că pîn tu mărđinea locluî s-ti duŭi, cît veade albul soare, feată ma muşată noare ! Seara ş-o-alipidă k'alea di capră şi-ŭi loà ocl'il', ŭi-l pînîseà di nvilčire ŭe-l' făŭeă faŭa.

Nă đuă l'-acl'imară di la altu amiră la numtă. Dûsiră tuŭi,

ma capra cum s-u l'a tr-arșine ? o-alăsară acasă. Aestă, cara fuḍiră tuḑi, și scoate k'alea di capră, aprinde un per de că-prina di k'ale și cum ḑiṭe :

— La numtă s-me-aflu.

Aclò s-află.

5

Tută lumea nu ș-loa ocl'il' dipri nîsă. Tuḑi s-nîră carî e-aṭeă feată, carî e aṭeă feată ? S-u videăi nă oară, tu bană-ṭi n-o-agirșai ! Ahîntă aleaptă, ahîntă mușată ș-eră mărata.

N-coadă, soacăr-sa nu putù s-aravdă, că o-arùpsiră lăcăr-sile și-l' ḑise a h'il'-suî :

10

— De ! h'il'ũ ! S-nu-ṭi băgai lăile cu capra, aestă feată vrea-ṭi adâr.

— Taṭi, mumă, că nîsă-î niveasta mea, il' cūcūră h'il'lu tu ureacl'e.

— Cum nîsă, h'il'ũ ; aṭeă nu ș-fu capră ?

15

— Nveaṭă, mumă, că nîsă-î niveasta mea ! cîndu și scoate k'alea di capră, cum u veḑi, acșite easte, ma s-nu spuîi a vîrnũ, macă nă vreî !

Muma, ca mumă : taha mutrî s-lă facă un g'ine, nă buneaṭă și fuga s-fură di la numtă și z-duṭe acasă. Mutreaște, 20 guzgunipseaște și află k'alea. U l'a ș-o-arucă tu un cîreap arsu di noăũă orî și u feaṭe scrum.

Capra, din cor iu ḡucă, l'-aṇurḑi scrum și din năoară ahu-leaște perlu și azboairă, zg'ilinda :

— Lele-nî k'ale, lele-nî k'ale !

25

Aḡumse a casă, ma ṭe s-află, că k'alea ș-eră scrum. Nîsă plimse, plimse și ahulinda perlu di căprină s-mută, s-mută tu niòr, pînă ș-aḡumse tu steale. De-atumṭea ș-armase la Dumniḑă și luṇineaḑă caṭe seară. S-cunoaște di alante steale că-î cama mare. Ea easte *luṭeăfirle-di-c-seară*.

30

Bărbatu-su, cara s-turnă după nîsă și u viḑù cum plînde și cum zg'ileaște di ṭi-arupe înima, mutrî s-u mbună, ma tu cacu. Tu mutarea l'eî tu vimtu, se-acăṭă di poale-l' s-u ṭină și cu nîsă s-mută ș-el în ṭer. Și cara-aḡumse nsus, însus, nu putù z-dănișească cama multu și cîḑù ng'os di ṭer și s-feaṭe 35 *luṭeăfirle di dimneaṭă*.

Ș-caṭe dimneaṭă cu de-avîa pot să z-veadă.

(Spus de Lușa ṭal Sterie Papahagi, Avela, Epir.)

73. Feata mintioasă auşluî.

Earà, țe nu ș-earà. Lucru mușat earà, tu lumea ntreagă se-aspuneà, tuți gura hăscă și s-șămăseà.

Earà, frățile-amel, ună oară tu nă zămani, un amiră.

5 Amirălu ș-aveà ș-vizirlu. Cari-ști de țe, amirălu tut pri lucrî greali l-băgà vizirlu s-facă. Nă ȑuă, prîndul mari, țe-l' tricù prit curcubetă amirăluî? L'-gri a vizirluî ntră nîs și-l' ȑîsi :

— Vizire, fîcorlu a mel, țîne fluria estă și di nîsă s-nî-adări
10 nă vilenȑă flucată di nă flurie, s-nî acumpări un birbēc, țe s-facă tot nă flurie și s-nî-aduți și fluria năpòî.

— Bre ! să-l măcă luplu ! minduî vizirlu, țe-l băgă ațel c-un còr ? S-fațe vîrnăoară : ș-cîrnoasă, ș-lăptoasă și cu oara acasă.

15 — Avȑî, fîcorlu a mel ! adapsi amirălu, ai di la mini un an di ȑîli mintuiri și lucru ! S-nu fățearîi lucrulu aestu, va-ți bea curcubeta apă ! Aduk'îșî ?

— Aduk'îî, mărite ! Cum zborlu vine : ș-oîli-oî — s-nu lipsească vîrnă, — ș-luplu săturat.

20 S-trapsi vizirlu cu caplu spinȑurat, canda-l' si nicară cārăvli, di cît nu plîndeà de-arăulu țe-l' vineà. Alăgă, alăgă s-află vîră om s-l'î da vîră minte s-u scoată n-cap, țivà. Aveà el groși s-acumpără vilenȑă flucată și birbēc, ma cum s-u mpeatică luguria l-amirălu.

25 Calea cum z-duțea și cum alăgà di hoară hoară, se astăl' c-un auș. «Oara-bună» unlu, «bună se-ai» alantu, nk'îsiră dol'î calea cîtră n-hoară. Erà tu mburita căloàril'eî. Vizirlu l' ȑîțe auşluî, că aestu tut tățea :

— E ! auș, l'a-mi căvală s-ti l'aũ apoea cama nclo, că nu
30 s-traȑi căldura aestă.

Auşlu mutrî catră nîs și ȑîsi cu mintea-l' :

— Va-l' hursească al Mihăli, măratlu. Avȑî tini aoà, si-l l'aũ căvala tu ġuglu aestu și tu căloarea estă ?

Di zbor-zbor aȑûmsiră n-hoară ș-auşlu l-cupăsi la nîs a
35 casă. Aoate auşlu aveà mași nă feată, ma multu diştiptată. Feata și ntribă tată-su, țe om easte oàspili ?

— Țe om s-h'ibă, nu știu, dîse auşlu, ma ni si pari că mă ratlu easti cu trei scînduri, s-nu fure cu ună !

— Cum acşi !

— Am ea ş-ea țe glărimi dîsi calea : s-mi ncălică, s-lu ncalic, tra s-lu scutem ġuglu. 5

— Ba ! tată, oàspili nu-l di lişorl'i, macă ți zburî' acşi ; el easti di grell'i şi nîs vru z-dîcă : cîndu tini si-l' dîți vîră pârâvulie, cîndu nîs, pînă si scoatiți ġuglu şi z-vă pară calea ma lişoară.

Tricù nătheam di oară şi vizirlu, viđîndalu, că feata auş-10 lui ca şcl'oapică, dîsi aclò iu şideà ş-tâl'à groasi cu auşlu :

— Bună-l casa, ma uġaclu-l strîmbu. ●

Auşlu zgîrlî ocl'il' cîtră nîs şi minduî : măratlu ! cîti z-grească feata mea, tu minți nu ş-easti !

Feata tamâm atumtea intră ş-lo avdî, iu gri acşi şi-l' dîsi : 15

— Uġaclu-l strîmbu, ma fumlu z-duți ndreptu !

Feata işi năpôi dit udă să ndreagă measa, tra s-flipsească oàspili.

— Diştiptată feată aî, aûş, gri vizirlu.

— Dîsi Dumniđă ! l'-apîndisî auşlu. Aestă-l auşaticlu a mel, 20 pâriguria mea !

Di gralû-gralû, l'-aspusi auşlu, cum qua țea murî un om avût în hoară-lă !

— Murî viû, i murî mortu, ntribă vizirlu ?

Auşlu paî l'i zgîrlî ocl'il' şi dîsi cu mintea-l' : 25

— Nu ncapi zbor, că o-ari k'irută mintea !

Auşlu tricù didindi şi-l' dîsi a h'il'i-saî :

— S-mi l'ertî, feata-nî, ma oàspili nu-l ari subaş la loc ; avdî tini țe k'irtûrî greaşti : casa-l bună, ma uġaclu-l strîmbu ! ş-ma ndreptu di uġaclu a nostru, dî ş-tini, ari altu ? 30

— Tată, nîs altu vru s-acăk'isească co-aestă : d-lu mi viđû mini, că şcl'oapic di ċor. El ş-o avû, că-nî h'iû şcl'oapă, că nu ştie că şcl'oapic de-aţeà, că-nî intră nă pênură n-ċor. Ma ş-mini viđûşî țe-l' grîl !

— Aestă, s-(dî)ţem, că-l acşiți cum dîți tini, feata mea, ma 35 z-avdî ună altă glărimi a lui : Adûş aminti tr-avutlu țe lu ngrupară aî şi ştiî țe ntribă ? — « Murî viû i mortu ? » E ! dî ş-tini, că nu-l' lipsescu drăni ? !

— Arîs h'î, tată, ş-aoà ! Nîs întreabă : alasă fumeal'e dipu

moarti-l' si-l' poartă numa i no-alasă ? că ma s-no-alasă, easti mortu tră totna. S-alăsari, atumțea de-alih'a că muri viū!

Vizirlu, ca om lu țe-alagă după vîtrie, ascultă la uși, țe zburăscu părintili cu h'il'a și le-avdî' tuti aesti.

- 5 Băgară measa s-mică. Feata aveă ndreaptă un puil'ŭ tră mîcari. Ea lo-adusi și lu mpărțî: deadi a tată-suī caplu, čoarli li deadi la oaspi ș-nîsă ținū àripitli.

Vizirlu, dișteptu om, ma estă nu o-acăk'isî. Nu putū si s-țină ș-u ntribă. Feata-l' apîndisî :

- 10 — Caplu l-ded a tată-nuī, că nîs i caplu a căsăl'eī; čoarli țî li ded a ția, că di čoari ai anang'i s-trađî cali; s-ărik'li li ținūī mini, că noi feătili h'im ca puil'i: cîndu scot ărik', azboairă și-ș fac altă casă.

Vizirlu nu cama puteă di marea diștiptăčuni ali feată.

- 15 — Tini, gri nîs, țe știī ahîti, poati s-ni daī vîră minti: ea ș-ea țe cură. Cu nă flurie prindi s-adăr nă vilenđă flucată s-acumpăr un birbēc și fluria, s-ni-armînă flurie.

- Mari lucru, gri feata ! Du-ti acūmpără di l-arumînī ur birbēc nitumtu tră nă flurie; tundi-l ș-lîna dă-nî-u s-u țaș
20 to-arîzbòlŭ doauă vilenđă flucati, s-l'-armînă mintea cui s-l-veadă; una vilenđă va u vinđî tră nă flurie ș-una va u ținl
Acși va s-aī: vilenđa, birbeclu și fluria.

Vizirlu avđîndaluī aestă, armasî cu gura căscată. Feat cum lu nviță feata și na-l l-amirălu.

- 25 Amirăluī nu l'-u ncăpeă mintea, că vizirlu s-o-aībă adrat aestă. De-ațea lu streasi se-aspună ndreptu, carī lu nviță că nu-l' fați țivă. Vizirlu l'-aspusi tuti zboārili mintioasi feătăl'eī.

- Aestu amiră eră tinir și cîndu avđî diștiptăčunea a feă
30 til'eī u căftă nveastă. Si ncrunară, s-loară și nu tricū multu puțin, că-l' viī si z-bată amirălu.

Țe s-l'i șuīră amirăluī, cîndu se-află tu polim ? Si-l' pitreac nă carti a nveăstil'eī a luī și si-l' dimîndă :

- 1° S-l'a parățî dit caselă, fără z-dizvulusească vula;
35 2° S-armînă greuă di nîs, fără nîs și 3' eapa l'eī s-feat cu calu a luī.

Deadiși di mul'ari s-li bagă àrmatli m-padi ! Niți că-l' si băt ocl'ul. Ș-tăl'è perl'i, să nviscū tu bărbătești, fără s-u l'a vîr di hăbari ș-apoea cu oasti noauă nk'isî tu polim, taha ađutē

a bărbatu-sui. Ea ș-avea băgată altă numă, țe necă l'-trițea prit minti a bărbatu-sui. Căstrili a l'eî era-li ningă a bărbatu-sui și cîndu nu z-bătea cu dușmanlu nîsă ș-trițea oara tu tenda amirăluî.

Nă seară s-acățară z-șoacă a cărți și carî s-easă: s-l'a vula 5 anîntûl și s-facă țe va-l' va k'efea. Ee li ștea tuti gòcurli pri dinafoară și-l bătù. Apoea cu vula dizvulusî casela și lo cițî parațî vru.

Altă seară se-așucară pri nă feată. Amirăroaňa se-alăsă bătută și seara se-adră tu straňi fitești și-l' si dusi amirăluî. 10 Aestu niți-l' tricù prit minti, că nîsă va h'ibă nveasta luî.

Altă seară se-acățară, carî s-easă la șoc, s-l'a calu anîntûl și s-lu ncălică treî dîli cu qua. Amirăroaňa, nu va zbor, l-bătù, il' lo calu ș-acăță eapa cu nîs.

Ahîț l'-eră l'eî și dimineața și ncălică calu și acasă s-află. 15 Polimlu avea scîrk'ită și na ț-ul ș-amirălu ca merlu ațel aroșlu! Prota ntribari țe-l' feați, cît u viđù, fu: Cu dimîndăcuňle a meali, țe adrășî? gri nîs cu-arîslu pri buđa.

— Țe-nî dimîndășî, ațea-adrăî, bărbate!

Amirălu, cînd u viđù cu pîntica la gură ,s-păli, că țe min-20 dui nîs? «Aestă va li lo sirmăe zboărili a meali și va z-dusi cu vîră s-armîna greauă. K'iruta! nu și ști, că tora va-l' tal'ũ caplu.» G'ini-ma, cîndu află din gura l'eî țe cură, băgă nă k'atră n-gură și nu dîsi țivă, ma dipusi nîs dipri scamnu ș-băgă nîsă, și tută lumea u vrea cît nu se spuni cu gura 25 și z-șură tuțî pri caplu a l'eî. Tuțî nîrđeà di si ntribà la nîsă și mi duș ș-îo s-u ntreb cum și țe lug'ie și nî aspusi pără-vulia estă, ș-arape de-aoà, arape de-aclò, vă o-aspùș ș-avoauă cum putûl.

(Spus de maea Ciumeti.)

74. Oh!

30

Ți ș-iră, țî nu ș-iră.

Ș-iră un-oară un bărbat și ună mul'are, oarfîň aruptî.

Și nu lă eră dure urfaňa, ma l-avea dată Dumniđăũ ș-trei fîcòrî. Bărbatlu nu iră om linăvòs: lucrà om̃lu di tah'ina pîna seara cu asudorle pîna m-pade, ma canda nu-l' nîrđeà,

nu-l' nîrdeà ; nu-l' custà lùcurlu, că lucrà, lucrà și eara di multe orî nu aveà fârină to-ambare.

Ună seară s-turnă di la lucru fără s-aducă acasă țivă : dua
 5 și-s plîndeà dol'i hala, țî-l' află :

— Eî, mul'are, are Dumniță, cu tut că ved, că ne-agîrși di nu nă nârde mbar.

— De-al'ih'a, așî easte !

— Știî țî dîc mine? S-mi scol mîne tah'ina și s-lu l'aŭ fi-
 10 ȕorlu ațel marle, s-l'-aflu vîrnu domnu.

Apirî dua, îl lă, îl k'iptină fiȕorlu ș-apoea tată-su îl lo cu nîs. Imnînda multă oară, s-curmară.

— Ea s-șidem nih'am aoațe s-nă discurmăm nih'am.

Șidură pi nă k'atră și bărbatlu di zore fzațe nă-oară oh!
 15 ș-na to-ațea oară inși un om dininte. Aistu iră *si-l' creapă-
 numa*, ma bărbatlu nu-l duk'î.

— Țî mi vreî, îl' dîse nîs a omluî?

— Nu ti vream tine !

— Nu strigășî oh? Mine *oh!* mi cl'amă.

20 — Ma-î așî, dîse omlu, di ti scoase Dumnițăŭ în cale, va
 ță spun hala. Voi s-l'-aflu domnu aiscûî fiȕôr și nu caftu altă
 rugă tora ti tora, ma mașî pînea s-u scoată, că nu pot ma
 multu s-lu hărnescu.

— Ti pîne goală-l dai fiȕorlu? Na, ț-ul l'aŭ mine ; va lo
 25 anvêț tehnea araftu, va-l hărnescu, va-l mutrescu ca fu
 meal'a mea.

— Ea, că ț-ul ded dîse aușlu.

— Aî alți fiȕôrî intribă *si-l' creapă-numa*?

— Am nica doi.

30 — Atumțea, stămîna alantă s-nî-aduțî eara to-aistu lo
 nica un fiȕôr. Dî un-oară Oh! ș-mine pîna s-ță frețî ocl'il
 va-țî es dininte, cum ș-tora.

Aușlu s-hărisî multu, cîndo viȕû că lo-află cu ahîntă lișu
 reață domnul, ș-lu bășe fiȕorlu tu frîmte ș-tu ocl'i și z-duse
 35 acasă. *Si-l'-creapă-numa* îl lo fiȕorlu și-l duse la pâlătea lui
 Aistă pâlăte iră sum loc, aclò iu șed drațl'i. Tută iră de-amă
 lamă, di lumbriseà ca soarle. Pôrțile iră di guvaricadî, scară
 iră de-asime. Cîndo intră fiȕorlu nuntru, armase ca k'irû
 Nu sȕià iu s-află, nu puteà s-acăk'isească, țî va s-h'ibă ațea

pălate. Vîrnă vreavă nu s-avdă, vîrnu nu zbură nuntru; mași tu ună ahure, ș-ațea de-amălamă, un cal mică orđu faptu co-amălamă.

— Aistă easte casa mea, dîse si-l' creapă numa a fičorlu. Vîno tora după mine, ta s-u vedî tută. 5

Ună sută di udățî aveă to-ațea pălate. Tu nao-dățî-și-nao nu viđù țivă fičorlu, că tuțî iră gol', ma cîndo ađumse la ațel din coadă, țî z-veadă? Nica di la ușe nă voahă di carne ampuțită, ti fățea s-ț-astùk' nărle. Nuntru iră sprinđurate pi cîng'al'e cărnurî di om: Tu un loc videăi un cîcòr, to-altu 10 un braț, to-altu un cap. Fičorlu li umplù zmeànile di frică și ngălbini ca țeara.

— Nu te-aspare, il' dîse si-l' creapă numa, ma scîi țî va s-fați? De-aistă carne va-ți alèđî ațea țî va te-arisească; h'arbe-o ș-mîc-o. 15

— Cum, dîse fičorlu, mine va s-mîc carne di om ? și acăță s-plîngă, s-plîngă ună-ună. Lăcărniile il' fuđea c-ariũlu.

— Țî dîți ? lu ntribă si-l'-creapă-numa. Va s-mîți, ma nu vreî s-pați ca aisce ?

Fičorlu nu vru ș-nu putù s-mîcă. Atumțea si-l'-creapă numa 20 lo-acăță di gurmăđ, Țu Țgrumă, il feațe bucățî și lu spinđurá l-alanți. Tricù de-atumțea ună stămîină. Aușlu, ca cum aveă zburită cu *si-l'-creapă-numa*, il l'a ș-ațel di prota. Cîț ađumse aclò, șiđù în pade ș-uhtă nă oară *Oh!* și ea țî-lu si-l'-creapă-numa dininte: 25

— Viñũ, dîse aușlu ? Cum easte alantu fičòr, că mi lo dorlu ti nîs.

— Multu g'ine, multu g'ine. Tora dă-nî lu ș-aistu.

Il lo ș-alantu fičòr și-l duse la pălatea lui. Fičorlu cîț intrá tu pălate și ntribă: 30

— Iu-i frati-nu ?

— Tora va-l vedî ! il' gri si-l'-creapă-numa.

Lo-alagă ș-nîs apoaia tu tuti òdili și-l duțe ș-la oda cu carnea di om.

— Li vedî aiste bucățî di carne ? il' dîse si-l'-creapă-numa 35

— Li ved.

— Aiste sînto bucățî di carnea frati-tui. Il tál'ăi, că nu me-ascultă. Ș-tine tora disfă-ți ocl'il'. Ma nu va s-me-ascuți, va s-pați ca nîs.

Fiçorlu si nfricuşè multu, cîndo-l viđù frati-su pe-ahtare hală ş-acăţă s-plîngă cu boate.

— Nu plînde, îl' strigă si-l'-creapă-numa, ma l'a ună bucată di carnea frăti-tuî, h'arbe-o ş-mîc-o!

5 — Nu pot s-u fac aistă! Cum s-mîc carne di truplu a frati-nuî?

— Ma nu poţi, ea că ţi-ţi fac! Il lo, il tăl'è bucăţi-bucăţi şi lu spinđură pi ningă alanţi.

Tricù nica nă stămînă di cîndo si-l'-creapă-numa il tăl'è
10 fiçorlu. Măratlu di auş, tatăl a fiçorlor, niţi hăbare no-avea tu ţi minî căđură fiçorl'i şi ţi păţiră. A luî il' si păreă, că-l' are pi lucru şi că nveaţă tehne, te aţeă şideă cu înima arihate. Apoaia lo ş-alantu fiçôr, il duse la loclu iu-l' duse ş-alanţi doi, feaţe un oară oh! ş-inşi eara si-l'-creapă-numa.

15 — Ți mi vrei? gri nîs.

— Ea, đise auşlu, Ț-ul aduş şi fiçorlu aistu a neű. Nveaţă-l ş-nîs tehne s-nu armină orbu şi s-ni l'-aduşl treîl'i, că nu pot s-fac fără nişl.

— Cum nu!

20 Il lo apoaia fiçorlu şi-l duse la pălatea luî. G'ine ma aistu fiçôr nu iră ca fraţl'i a luî cama mărl'i. Eră diştiptăt foc, cu foc tu înimă şi nu-l' se-aspăreă ocl'ul di Țivă. Nîs intră tu pălate şi nu să nfricuşè ičí. Si-l'-creapă-numa lo-alăgă pit tuţl udatl'i cum aveă faptă ş-co-alanţi fraţi şi-l duse ş-la
25 udălu iu iră spinđuraţi dol'i fraţi. Aistu fiçôr, cu tute că nu-l' viđù fraţl'i, nu gri niţi un zbor. Tăţeă ş-mutrea.

— Aisçi sînto fraţl'i a tăl, il' đise si-l'-creapă-numa; nu me-ascultară ş-te-aţeă li păţiră aiste. Ma s-nu me-ascuţi ş-tine, si sçiî, că aşi va s-paţi.

30 — Va te-ascultu ti tute, va s-fac iţi va-nî đîţl.

— Aşi ti voi, đise si l'-creapă numa. Tora s-l'ai carne de-a doîlor fraţi, s-u h'erg'i şi s-u mîţl.

Fiçorlu nu plîmse c-alanţi fraţi l-aiste zboară, ma iră pi dao: s-mîcă i s-nu mîcă? Atumţea calu al si-l'-creapă-numa
35 il' čučură pe-anarga la ureacl'e: aî! fiçôr, mîcă, cara s-nu vrei s-ţi k'erî bana.

— Va s-mîc! đise apoaia fiçorlu.

Lo, h'arse ş-mîcă. Si-l'-creapă-numa iră mplin di harao:

— E! aflăi ş-mine om cum vream, işl đise nîs cu mintea;

aistu fičòr va ñi nveață tehnea. Apoea si-l'-creapă-numa fuđi tu duñae ta s-facă lùcărle a lui: z-bagă lumea să si ncaçe, să z-bată, s-nu z-vor, s-fură, s-tal'e! Tu fugă, îl đise a fičorlui:

— Avđi, fičòr! mutreà g'ine calu, ca ġueape nu-ñi dai. 5
Fuđi ș-armase fičorlu singur cu calu. S-feățiră dol'i oaspiți bunî, acățară si zburască deadùn și fičorlu lu ntribă calu:

— Ți pãrmãtie easte aistu om?

— Nica mi ntreg', îl' đise calu; aistu easte *si-l'-creapă-numa*. Ioű escu calu a lui di eta ali ete; ma s-ți spun în 10 dreptu: inî se-aurî cu nîs, voi s-ascăp. Mutreà g'ine s-l'-an-rèți tehnea lui ș-apoea vîrnă oară, cîndo va s-fugă de-aòa si-l'-creapă-numa ti multe đile, va s-fuđim dol'i.

Pi ningă seară si-l'-creapă-numa s-turnă acasă. Si duse ndreptu la cal și-l' đise:

15

— Cum treți cu fičorlu? Ti mutreaște?

— Multu g'ine, đise calu.

S-hãrisi di zboàrile aiste si-l'-creapă-numa și acăță s-lu nveață fičorlu tehnea a lui. Ma ți tehne va đitî tine? Tehne Dumniđă s-te-ascapă. D-ïu-l videài om, s-fățea cal, vermu, 20 di vermu liliçe, cum vrca. Tută aistă tehne fičorlu o-anviță cum lipseasçe. S-čuduseà și *si-l'-creapă-numa* cum di l'-acățà ahîț caplu a fičorlui.

Ună quă si-l'-creapă-numa l'-đise a fičorlui:

— Va s-fug ti ținți đile. Calu îngătàn s-lu aî, că zbor nu 25 dai! și fuđi.

Fičorlu ntribă calu di-se-î g'ine s-le-aspeală tora, ma calu-l' đise s-ascăptă, cîndu va s-fugă ti ma multe đile. Tricură țințile đile și ea-ți lu eara si-l' creapă-numa:

— Cum treți cu fičorlu, ntreabă calu!

30

— Di g'ine ma g'ine, ca qua țea alba, đite calu.

După niscîntu k'irò si-l'-creapă-numa đise nîpòî a fičorlui:

— Tora va s-fug diparte; ti vîng'iți đile nu va z-vîn pre-aòa. S-lu mutresçi calu g'ine! Apoea ș-fuđi.

Niți no-asçıptă altă fičorlu. Cîț fuđi draclu și-l' đise a calui: 35

— Aî s-li scărminăm, că altă oară no-aflăm ahtare oară, s-nă da di mînă.

— S-fuđim, đise ș-calu; ma ea ți s-fați: intră tu udăți și l'a ndoî parăđi ta s-nă se-află di bun de-arău pi cale,

ma nu mulți, că nu va s-poți s-l'i porți și va ne-angreacă, apoea leagă-ni cicoarle cu peatițe, s-no-asun de-avde si-l'-creapă-numa, și s-fuđim!

Feațe fičorlu cum lu nviță calu, lo îndoi paradi, il' ligă
 5 a calui cu peatițe cicoarle, ncl'ise porțile di pälate, arsări
 piste avlie și fuga n-calăr. Aistu cal nu iră ca tuți cal'i, el
 iră cal azburător, și azbură, nu imnă. Tu nă minută fičorlu
 agumse a casă. Mă-sa, tată-su cît il viđură, l'-inșiră tu ubor, il
 băsară, il streăsiră în brață ca un h'il'ũ nividut de nă etă.
 10 După și tricură aiste lu ntribară:

— Am alanți doi frați iu sinto? cîndo va z-vînă?

— Și frați cîtăți, dîse fičorlu? Dol'i il' täl'è domnu-nu.
 Ațel nu-și fu om, că ș-fu si-l'-creapă-numa! Cu-de-avîa ascăpăi
 iou. Și lă spuse a mărațlor tute cîte ș-trapsee. Fičorlu, după
 15 și vine acasă vrea ta s-șadă ti tõtina cu părințil' și z-bă-
 neađa de-adun. Prađi aveă loată îndoi di la si-l'-creapă-
 numa, gone iră, mîna l'-acăță di tute. Ma calu il' dîse:

— Al s-fuđim de-aoă, că va s-umplă vîng'ile dîle și draclu
 va z-vînă aoă, ș-ma s-n-află acasă, bunlu nu va s-pățim.

20 Cum dîse calu, ași s-feațe. Draclu vine la pälate, cîndo
 veade: porțile ncl'ise. Strigă fičorlu si-l' dișcl'idă, țivă, vîrnă
 boațe nu ș-avđa di nuntru. Intră piste-avlie, mutreasce aoă,
 mutreasce aclò, vîrnu! Duk'l atumțea ș-nîs că fičorlu aveă
 fuđită cu calu. Și s-facă? Il' vîneă cripare greao: si-l'-creapă-
 25 numa s-h'ibă arîs di un fičurîc, nîs țe-arîdeă nă lume ntreagă,
 nu-l' se astîndeă! Tinde aripitle, azboară și z-duțe îndreptu
 la casa fičorlui. Intreabă aclò, no-are! Fičorlu, ca cum l'-aveă
 dîsă calu, le-aveă aspilată de acasă și s-aveă dusă tu un
 căsăbă.

30 Calu il' dîse a fičorlui:

— Tora tine va mi scoți în păzare și va mi vinđi. Va
 me-acumpără tuți, că escu gone, mași un lucru s-no-agir-
 șesci: s-nu-nî vinđi căprestul; căprestul easte bana mea. Ma
 va-l dał, va mi k'erî ti tõtina.

35 Fičorlu feațe cum lu nviță calu, lu scoase în păzare s-lu
 vindă. Cai di cai z-da cuma multu. Un mare domnu deade
 mulți prađi și-l lo nîs.

— Ț-ul daũ, dîse fičorlu, ma căprestul va nî-ul țin!

— Țîne-l, ma-l vrei!

Domnul ațel marle îl lo calu, ma piste noapte aistu s-toarnă eara la fičòr. Așl-l vindeà fičorlu di cîte orî îl lipseà praql. Si-l' creapă numa, cara nu lo-află fičorlu acasă, lo apulitille ună cîte ună și lo-află. Dua ațeà fičorlu scoase eara calu s-lu vindă în păzare. Tuți deàdiră multu, ma si-l'-creapă-numa 5 deade ma multu di tuți și-l lo calu.

— Ț-ul daŭ calu, dîse fičorlu, ma fără căprestul.

Ca nu-l' vine ičl g'ine al si-l'-creapă-numa, cîndo avdî, că fičorlu nu-l' da căprestul, că sčlă nîs, că cal are căprestul ațel are ș-calu, ma nu gri țivà, ta s-nu-l duk'ască, că-l nîs 10 și dîse :

— Ma-l vreî, ține-l !

Si-l'-creapă-numa ș-lo calu, ma aistu ș-alăxî perlu noaptea și vine la fičòr diznòŭ. Tah'inà fičorlu lu scoase eara calu în păzare cu altu per ș-lu vindeà. Si-l' creapă-numa inși 15 eara ta si-l acumpră.

— Iți daŭ ti el, cîtu s-cațî, dîse nîs, ma cara s-ni-l dai cu tut căprestul.

— Si-nî dai cîtu z-vreî, nu-ți daŭ căprestul.

— Dă-nî lu cara nih'âm ti tora ta s-lu ncalic, ta s-l'i ved 20 imnatlu ș-apoaea eara va ț ul daŭ. Ma ti frică ca s-nu-l l'aŭ, ține aestu nel di guvaricò ca căpară.

Si-l' creapă-numa scoase dit dădit un nel multu, multu mușat și-l' lu deade a fičorlu. Fičorlu vru, că duk'i c-ațel nel easte ocl'ul al si-l' creapă-numa, ș-ma si-l k'ireà, urg'à. 25 Si-l' creapă-numa cît încălică pi cal și-l' băgă căprestul, lo-ampătură calu ta s-fugă, ma tu oara țea fičorlu arucă nelu to-amare și draclu urg'i. Aistu s-acumtină di cale, că nu vi-deà iu nirdeà.

Nis duk'i, că fičorlu l'-arucă nelu to-amare. Te-ațeà discă-30 lică, îl ligă di un àrbure și s-arcă to-amare ta s-cață nelu. Pînă z-ducă ș-pînă z-vină, fičorlu lo calu, lo-ancălică ș-azbură cu nîs cîtră iu-l' viđură ocl'il'. Si-l' creapă numa cît află nelu, inși și si nh'umusl după fičòr. Ș-calu azbură multu ma și draclu nu ngl'imă. Tu ună minută tricù piste șapte 35 munți și piste șapte amări și s-apruk'è di fičòr. Nica puțin și vrea s-lo-ağungă. Calu aduk'i aistă și-l' gri a fičorlu :

— Fă-te nă lîndură, că ea ! n-ağumse si-l' creapă-numa.

Fičorlu s-feațe lîndură și azbură cît putù. Si-l' creapă numa

s-feațe nă gae și s-h'umusi s-acăță lîndura. Azboară un, azboară alantu, s-pruk'ară să s-ağungă, cîndo lîndura intră di un-oară t-ună pälăte. Deade și gaea s-intră după nîs ma nu putù. Atumțea si-l' creapă numa di gae s-feațe ca om și
5 intră tu pälăte.

— Cai esci tine lu ntribară?

— Ioû escu viținlu a vostru. Di precl'i di ahl h'im viținî și nu nă cunuscùm. Vinû z-vă ved pälătea, că ș-ioû va s-adăr ună ahtare.

10 Oâmiñl'i dit pälăte îl pistipsiră și-l' dîsiră s-treacă și s-u veadă. Si-l'-creapă-numa tricù udă di udă, ma nu viđù fičorlu faptu alîndură, că aestu cîtu-l duk'i, di lîndură s-feațe un mer și siđù pi puliță. Si-l'-creapă-numa agumse ș-pîná la udălu iu s-află merlu. L-cunuscù troară, te-ațea lă dîse la
15 oamiñl'i di la pälăte țe lo-alăgà òdile:

— Nu-nî lu dați a nîa ațel mer?

— Că-țe nu, dîseră el' și ună feată îl lo dipi puliță și-l' lu deade tu mîná. Ma cît lo-acăță si-l'-creapă-numa ș-merlu s-feațe mel'u și z-virsă în pade tut. Draclu atumțea s-feațe
20 nă cloče cu doîsprăđațl di puł' ș-acăță s-mică mel'lu. Il mîcară tut, mașl armase un gîrnùț. Aistu gîrnùț s-feațe un l'i-purăr ș-mică cloča cu doîsprăđațl'i puł'. Așl fičorlu putù si ascapă di si-l' creapă numa și si scoată ahtea ti dol'i frați, ți-l' mică.

25 Apoea s-turnă acasă la măsă și-l' dîse:

— Dadă, nă deade Dumniđă prađl di primansus. Mine tora voi s-mi duc tu lume s-nî-aflu vîră nveastă pi k'efea mea. Tine z-bađl pi casă ună pîndă albă și s-o-alășl aclò quă ș-noapte. Cîndo z-veđl, că lăeasce ațea pîndă, atumțea
30 easte semnu, că io nu escu g'ine ș-tine s-vîni s-mi cațl.

Il' deade apoea a mă-saî vîră ndao-treî punđi di fluril ș-fuđl cu calu diparte. Imnară-imnară ș-agùmsiră nă quă pîn la nă pădure. Nuntru iră nă pälăte mare. Intră fičorlu tu pälăte, s-priimná nuntru și ți z-veadă tu nă odă: h'il'a ami-
35 răluî șideà im pade și pi dînùcl'ile a l'eî durná nă lamne tu somnul d-intîñû. H'il'a de-amiră cît ul viđù fičorlu acăță s-plîngă cu lăcîrñl. Ună lăcîrmă căđù pi fața ali lamne. Aistă atumțea z-diștiptă și ntribă feata:

— Ți plînde?

— Ți s-nu plîngu, dîse feata, vine to aistă pâlăte un tinir si-l beaî tu scafă, ahîţ muşăt easte şi sîiû, că tine va-l mîţl.

— Nu te-aspăre, că nu-l mîc, ma va me-alumtu cu nîs. Cara s-h'ibă cama gîone, aţel va ti l'a tine.

Si scoală apoaea lamîna ş-acăţă să s-alumtă cu fićorlu. 5
Dol'i eră gîonî, dol'i putûţl, nu cădeă ni un, ne alantu. Se-
alumtară di tah'ină pînă seara, vîrnu nu si spuse cama gîone
de-alantu. Sudorle lă cură ca ploaea. Atumţea fićorlu o-ară-
k'asce lamîna m-brăţă ş-u h'ide tu loc pînă di brîn. Ma lam-
na inşî şi-l h'ipse fićorlu pîn di mese. 10

Ascapă fićorlu ş-ţ-u l'a nica unoară ş-u ndeasă pînă la
zvercă, apoaea scoate hoarda şi-l' tal'e caplu. După aistă
fićorlu l'a nă ţupată, tal'e nă pădure ntreagă, l'-adună âr-
burl'i un piste-alantu ş-lă da foc. După ţe s-aprîmsiră g'ine,
u l'a lamîna moartă cum iră şi o-arucă sti foc ş-aşî arse di 15
s-feaţe scrum.

Feata de-amiră, cîndo viqû, că fićorlu l'-u putû a lămînil'eî,
nu sîiă ţi s-cama facă di harao. Z-duse ningă fićôr, l'-as-
carse asudorle şi-l băşè tu frînte.

Aistă feată de-amiră o-aveă arăk'ită lamîna di la părinţi 20
ş-o-aveă dusă tu pădure la pâlătea a l'eî. Tora feata ascăpă
di lamîne şi te-aţea iră multu hărioasă. Nu tricû puţină oară
ş-avdu dit mărđinea pădûril'eî nă vreavă mare di oamiîl.
Mutrescu dol'i şi ved că vîneă oaste pitricută di tată-su a
feătîl'eî. Feata cît u viqû ş-acăţă s-plîngă. 25

— Țî plîndî, u ntribă fićorlu.

— Plîngu, dîse feata, c-aistă oaste u pitricû tată-nu, ta
s-me-ascapă di la lamîne. Ma va ti veadă tine cu mine va
ti vătămă.

— S-no-ai frică, il' dîse fićorlu, că l'-u pot mine a oăstil'eî'. 30

Acăţă apoaea fićorlu să s-alumtă cu oastea şi ţî-l' tăl'è ca
praşl'i pîn di un. Ma ahîţ gînatic lo-aveă curmată multu.
S-arcă im pade şi-ş lo feata di guşe şi acăţară dol'i z-
doarmă. După ţe-l' acăţă g'ine somnul, na iu vîne la nişî
un dirviş, urîţ s-nu-l veqî. Ş-iră ncalăr pi un cal arăndôs. 35
Nis iră pitricût di amirălu de-adûn cu oastea ta s-ascapă
feata di lamîne. G'ine ma nu-l' făţea calu ş-te-aţea aveă ar-
masă cama n-coadă di tuţl. Dirvişlu cîndo u viqû h'il'a ami-
răiui, că doarme ahîţ arihate cu un tinir xen, s-năirî, s-a-

prease multu și-l' si umplù inima di ergu. Nîs ș-o-avea ta
s-u l'a el h'il'a amirăluî ti nveastă ș-tora u videă m-brață cu
un altu. Scoase hoarda, lă tăl'è caplu șamindoilor ș-fuđi a-
poaea de-aclò pi calu ațel arănoslu. Sîndile a featil'eî cu a
5 fičorluî s-amistică ș-acăță s-aruşască loclu. Tu oara țeă pi
casa fičorluî, pînda ațea alba, țe-avea băgată, lăi ca cătrane
Mă-sa fičorluî u viđù, lăcîrmă și đîse:

— Fičorlu nu-nî easte g'ine! va-nî aibă pățită țivă. Aî s-mi
duc după nîs, iu va-nî veadă ocl'il'. Imnă, imnă ș-ağunde
10 pîna la pâlăte. Șade ta z-discurmă nih'am aclò, cîndo ea
ningă nîsă avde nă vreavă. Tinde ureacl'a ș-ascultă. Dao
nipîrtiți și zbură una co-alantă. A unei l'-avea moartă nipîr-
ticușa și-ș plîndeă hala la soață sa.

— Nu plînde, l'-đise aistă, ș-nu ti jileă, ma scoală-te ș-adună
15 nih'am earbă di ningă ațel arbure. Co-ațea earbă unde-o
nipîrticușa j-va si nviađă dî-un-oară.

Curundu si scoală nipîrtica, adună di earba țe l'-avea
đisă soață-sa, u unde h'il'i-sa și aistă anvê și s-feațe bună.
Mă-sa fičorluî avđi' tute zboarle a nipîrtiților și viđù tute
20 cîte feățiră nîse. Adună earba di sum arbure și apoea si
sculă și z-duse s-află fičorlu. Căftă aoă, căftă aclò, lo-află
truplu tu nă parte, caplu to-altă a lui și a h'il'il'eî de-amiră.
Il' vine atumțea tu minte di earba țe adună și cu nîsă anvîe
morțil' tu minută, canda no-avea moartă, ma durnită. Fičorlu
25 cît si sculă, đise:

— Bre! multu durnîl! greū somnu!

— Greū h'il'i a nei, c-aestu nu ș-fu somnu, ș-lă spuse tute
cîte s-feățiră. Apoea fičorlu lo feata și z-duse cu nîsă l-a-
mirălu, tată-su a featil'eî. Amirălu cît u viđù, că h'il'e-sa bă-
30 neađă, trapse ună mare harao, că nîs pistipseă că-l moartă
și l'-avea faptă tute-arăđle di moarte.

Feata li spuse tute ună di ună cîte păți' și cum ma s-nu
eră fičorlu ta z-vătămă lamna, nîsă turnată nu va s-avea.

Amirălu atumțea l'-u deade nveastă, feățiră nă numtă mare,
35 apoea inși nîs di pi scamnu ș-tu loclu a lui băgă amiră
fičorlu.

Părmîθ nî sciam, părmîθ vă spus,
Nu iră ași, ma vruî di v-arîș.

(Spus de Domca al Luzani de 26 ani din Crușova, Dec. 1896, prin d-l
N. Bațaria)

75. Fiçorlu aflàt şi Dînlù.

Erà, țe nu ş-erà.

Erà toamnă, cîndu faql'i s-leàgîná di furtună şi pluk'l'i sùs-
k'iră tră nilă şi vîzescu k'inl'i di ți si mută perlu di frică
ş-ariurle gurleacă di-ți l'a urècl'ile. Şi suflà turbatlu (vimtu) 5
di dîteâl : vai k'arà lumea ! Cari-şte cari adră vîră amărtie
greauă ! Şi de alih'a nă mărtătoare, aclò si-l' h'ibă ! feațe
un nic, un cupilçu. De-arşine, di frică, lo-anvâlî cu poala-l'
şi naqă-noptî si scoală s-lo-arucă tu arîû. Di nilă, că erà
carne di carnea l'eî, sînde di sînde-l', nu-l' feațe înima s-lo-10
arucă tu arîû, ma lo-alăsă pri buqă să s-neacă di singur i
s-lo-află vîrnă.

Citr-andare, cîndu creapă dua, vîră prămateftu țe z-duțea
m-păzare, tricîndalul, avde boațe di nic. Ş-feațe crutea, țe
s-h'ibă ? Şi z-duse z-veadă. Trađe, dizvăleaste, fiçòr. Nîs fu-15
meal'e no-aveà.

— Aestu-nî fu căsmetea-nî, dîse şi lo-aduse acasă-l'. Haîde,
haîde niclu crîsteà quă di quă. Aqî nă palmă, mîne doauă,
s-feațe cuğamite fiçòr. Tute li făţea, ma carte să nveață şi
pri lucru să s-aştearnă, nu-l' se aşterneà curlu. Tată-su vi-20
dîndalul acşite il' dîte nă quă :

— Avdî, fiçòr ! Pîná tora nu vruî s-ți-aspùn, că nî-aveàm
s-nu ti cîrtescu şi s-nu-ți frîngu înima, ma tine minte bună
no-ai. Tine să nveți nu vreî, s-te aşterni pri lucru nîpòî nu
vreî ! țe vreî ? lucre anâpude. Io s-nî mîc înima cu tine, nu 25
voi. De-aţea i va te-aşterni s-ti fați fiçòr cu minte, i mutrea-ți
s-ță scoți pînea, că fiçòr aflàt h'iî, nu h'iî fiçorlu a mel !

Şi l'-aspuse apoea țe cură.

— Macă-î acşite, gri fiçorlu, ți-alàs sînătate ! Va mi duc
s-nî-aflu căsmetea. 30

Ş-acşî Aflatlu, c-acşî-l' grea tuți, ş-lo mintea la coare şi l'-u
deade năpoi-nclo. Ntunică tu nă pădure greauă. Ne cipit nu
s-avqă. Maş vimtul şi cîte vîră àrbure uscàt țe cîdeà di vimtu
di oară-ară ! Aflatlu, cu gl'eşlu tu înimă, s-culcă sum an ar-
bure şi nec-adil'atlu nu ş-loa di frică ! Aclò iu s-h'iqea tu 35
cufal, țe să-l' veadă ocl'il' ? Nă scară !

— Bre ! s-u mîcă luplu, țe s-h'ibă ş-aestă ?

Dipune doauă scări, mutreaște cîtră ng'os, scara țin
multu tu loc. Apoea, guzgûn z-veadă țe vai cură aoațe, ș-
inima tu dinți și dipuse ninga nîscînde scări.

5 Scară di scară, u dipuse tută scara și s-află tu nă pălat
cum niți n'visată no-avea putè. Iu turnai ocl'il', marmar
geî, templi ca la bisearcă ș-mușutèți cum nu ncape minte
omlu! Ș-păscû, țe ș-păscû ocl'il' Aflatlu ș-apoea acăță s-
priimnă, z-veadă: om no-are aoațe?

Cara-l' tricû udatl'i tuți, intră ș-tu udălu din coadă. Ao
10 sidea un aûș cu barba pîn di dînucl'u și cu deănile pîn c
grunû ș-mică pine. pri measă. Nîs eră singur. Micări aveă c
tute soile. Aflatlu, nîmicăt, nîbiût, cari-ște di cîndu, s-aștirn
neacl'imăt pri measă. Aușlu, cara nu videă, avdă că vîră-
mică mîcare și nu ștea cari easte. Atumțea gri:

15 — Cari-ți-s h'iî tine, s-fure fiçôr, h'il'u si-nî h'iî, dor; s-fu
reși feată, h'il'e si-nî h'iî, mușată!

Atumțea dișcl'ise gura Aflatlu și zburî:

— Fiçôr h'iû; tată no-am, mamă no-am, Aflăt nî-u numa

Aestu aûș eră un Dîn. Nîs s-avea bătută cu vîră altu dîn
20 stih'ò, cari-ște! și tu aluntare se-aleapse fără ocl'i. L'-arîse
multu inima Dînlui, cîndu viçû suflit di om ningă nîs, că
Aflatlu z-băgă di nă oară, l-k'iptină, l'i ndreapse barba, il'
tăl'è deănile și-l' deade găirete, s-nu ș-u mică inima, că poate,
co-ağutorlu al Dumniçă, să-l' vînă ocl'il', z-veadă nîpôi.

25 Dînlui no-avea iu să-l bagă fiçorlu. Il' deade 40 di cl'eî di
la 40 di udăți și-l' dîse:

— Fiçorlu a mel! Io h'iû orbu și nu pot s-li ved și s-li
ndreg cîte va pălatea. Tine h'iî tinir și cu luînă, Dumniçă-n
ti pitricû! Ține cl'eile și fă-ti domnu de-ađi pri pălate. Mași
30 ună s-avegl'i: Patruçățlu udă s-nu-l dișcl'idî putè și s-nu ti
pingă draclu s-intri, că s-nu pați ma laea di mine.

Vedî, aclò u păți Dînlui cu dușmanlu țe l'i scoase ocl'il'.

Di cît fiçorlu ca fiçôr: Fațe tamam ațea țe nu prinde s-facă.
Cara-l' dișcl'ise tuți udatl'i, dișcl'ise și udălu din coadă. Țe
35 ș-eră acloțe? Nă baltă cu apă hrisusită ș-cu un șopot tu
mese țe cură mași apă de-amălamă. Varliga-di varliga ăr-
g'ile mări cît nă boe di om! Tu citie nă guvă citu ncape
un om. Fiçorlu, cari no-avea lucru, țe s-adară, intră să si
scaldă și cîndu işi, țe z-vedî? Truplu-l' tut hrisusît.

Aclò lu s-čudiseà ca k'irutlu, avde un tropuť, ună c-azbui-rare, ca peane. Nîs di nă oară să nh'ipse tu erg'i şi s-as-cimse, tra z-veadă, țe va s-cură.

Nu tricù un minùť şi na iu vîn trei dîne prit guva dit čitie apoea şi scot strănile şi cămeşle şi s-arucă tu baltă să si 5 scaldă. Aflatlu pre-agalea, s-trapse de-abùşala, de-abùşala pînă la cămèşl, şi ună cîte ună li bagă n-sin.

Şi scăldară dînili gulişane, arîsiră, s-ağucară, că ş-o-aveà că vînu nu li mutreaşte. Di cît Aflatluî il' curà bâlile şi-l' si stricură ocl'il' pri nîse di dup-un pom. 10

Vine oara s-easă. Caftă cămèşl, s-mutrescu ună co-alantă ca apărute, cămèşl no-are ! Aflatlu arîdeà pri sun nări di k'efe ! Cum caftă nîse prit erg'i, l-ved ! Acaťă s-lu pălăcărsească, si cadă, avu să-l facă, maş cămeşle s-lă da, că dînile fără cămèşl suntu țivà : ni s-azboàiră pot, ni s-fugă di ningă 15 tne, țe lă loaşl cămeşle.

După multe, Aflatlu, cara lă trapse la tute cîte nă băşare cîrținoasă, lă dîse :

— Pînă nu va-l' daťi luńina Dînlui, cămèşl tu ocl'i nu va z-vidèťi. 20

Şi zburîră nîse, țe si zburîră şi-l' deàdiră un mer. Merlu aestu s-lu mică Dînlui şi videala va-l' vînă di nă cale.

Aflatlu l-băgă n-sin şi scoase di lă deade la doàule ma mări cămeşle. La țea ma nîcă nu vru s-l'-u da, că vrea să-l' hîibă nveasta lui. 25

Apoea z-duse şi-l' deade a Dînlui merlu. Ună muşcare di mer şi ocl'il' acăťară să-l' vînă. Cît lo-ascăpită tut merlu şi viđù, cum ti ved şi cum mi veđi.

Auşlu trei palmi criscù di harauă :

— Dî, h'il'u, tine țe-nî feaťişl bunlu aestu, țe caťi di la 30 mine ?

Aflatlu țe să-l' caťă ? L'-ardeà di lume, să se-aspună cu dîna lui. Dîse :

— De ! tată ! s-puteariî s-mi scoťi tu lumea lantă, altu țivà nu-ťi vream ! 35

Aclò, acşite erà. Pri scară nu puteàl s-eşl tu lume. Aestă erà faptă maşl tră dipuneare, nu şi tr-alinare.

Dînlui adună co-angînarea puil'i tuťi, s-l'i ntreabă. Tricură tuťi puil'i şi vîră nu ştea s-l'i aspună calea. Tu coadă, cara

s-misurară ninga nă oară tuŝi puł'i, lipseà un čuleàł. Il' griră
 ș-a luł. Aestu cu de-avía putù z-vínă, că ș-eră șcl'op, cavài
 di nıs! Aspuse, că nıs cunoaște un vultur tu muntile Ască-
 pităt, ıu k'are soarle. Mași vulturlu aestu poate s-lo-alină
 5 tu lumea lantă. Nk'isı Aflatlu, după đică-l čuleàł și-z duse.

S-u șurtăm, vulturlu aestu pățà nă g'idere multu greàuă.
 Cađe an, cındu scuteà puł'i, vıneà nă nipırtică și-l' mıcă
 puł'i. Vulturl'i nu era-l' acloțe. Puł'i țıurà și z-dipiră tră
 nilă. Ğònile nu k'are oară, ma trađe coarda și-l' tal'e caplu
 10 a nipırticăl'ei. Trıș atumțea na-l' și vulturl'i ıu s-aurnescu
 pri ğone s-lu mıcă, s-lu bea di vıu. S-avđà cum l'i zg'ileà dit
 vimtu: «ha! tine h'ıı mästurlu, țe nă l'ai fumeal'a pri gușe!»

Vrea-l mıcă, cara s-nu ansăreà puł'i, si đică, că nıs l-as-
 căpă bana.

15 Atumțea vulturl'i lu ntribară:

— Tine țe n-adrășı bunlu aestu, țe bun caŝı di la noı!

— S-mi scutèŝı pri lumea lantă! đıse nıs.

— Noı nă o-aveàm s-nu caŝı altu țivà, am carı easte mași
 tr-ahıt, aestă nu-ı țivà. Ține peana estă și ahuleà-ũ nă oară
 20 și ıu z-vreı, aclò va s-eșı.

Aestă vrea ș-Aflatlu. Ahulı nă oară peana să se-află la
 Đınlı și din nă oară se-află.

Apoea cara lo di tute bünile, ș-ahulı peana ninga noară
 și se-află tu lumea estă.

25 Aoăte nıs să nsură cu đına luł și feațe numtă văsilk'ască.
 La numtă băgară și nveasta n-cor, dup-adete. Năsă nu vrea
 s-tragă corlu, că nu ș-aveà cămeașa. Fičorlu nu vrea s-l'-u
 da, că ștea nıs, că mași cămeașa u ține aclò, ma cara l'i se-
 angricară multu, l'-u deade.

30 Đına cıt u băğă și prit buharè vru s-fugă. Aflatlu u ștea
 estă și șideà cu peana tu mınă. Cıt vru se-azboàıră nısă,
 fuga după ea și pınă s-țà freŝı ocl'il', na-l ningă nısă, o-acățà
 și o-aduțe nıpòı acasă-l' și de-atumțea bıneađă de-adun.

35 Părămıø steam, părămıø aspùș,
 Cara z-vă minčunăı d-ițe v-aspùș,
 Ntribățı și pri Cata-l Cătùș,
 Și vulpea cu oslu di găl'inùș,
 Țe-l mıcă,
 Și l'i se-ascălnă.

(Cules din Perivole. Epir, de la țal Papa-Nușı.)

76. Dracul și mâna vorbitoare.

de C. Cosmescu

O femeie avea trei fete. Odată se întorcea încărcată cu lemne din pădure și oftă din adâncul inimei. Dracul îi eși în drum și-i zise: Ce mă vrei? Nu te vreau pe tine, răspunse femeia, dar am oftat, căci am trei fete și n'am cu ce le mărită. Dă-mi una mie, că și eu sunt flăcău de însurat.

Dracul luă de soție pe fata cea mai mare. Cum o duse acasă la dânsul, îi *dede să mănânce o mână de om*, iar el plecă la vânătoare, zicându-i, că la sosirea lui mâna să fie mâncată, asta va fi un semn de credință și de dragoste pentru dânsul. 10 Cum plecă, fata îngropă mâna în iesle și când dracul sosi acasă, îi spuse, că a mâncat-o. Unde ești mână? strigă dracul. Aci îngropată în iesle. Dracul se necăji pe nevasta lui și o sugrumă. Apoi se duse și luă de nevastă pe sora mijlocie, care avu aceeași soartă, pentru că îngropase mâna de 15 om în casă.

Atunci merse de luă pe cea mai mică. Ea dede mâna unei pisici s-o mănânce și când dracul veni, pisica eră la spatele fetei. — Unde ești mână? — În inimă caldă, răspunse mâna. Dracul crezu, că cu adevărat fata mâncase mâna vorbitoare 20 de aceea îi dede toate cheile din camerele palatului său. Sora mai mică deschise camera unde erau surorile sale și le înviă. Apoi câteși trele legară pe necuratul, îi luară averile și se duseră la mama lor. Peste puțin ele se măritară după feciori de împărați. 25

(Extras din «Basmale Române» ale d-lui L. Șăineanu, București 1895. p. 345., ca variant la basmul de mai sus, și transcris în limba Daco-Română, în rezumat.)

77. Țoari tu ținuși.

Eară nă oară trei frați. Dol'i frați lucră două ș-noapti, si-ș scoată hărgili, treilu eară om timbël, nu lucră, nu agunseă și niți vrea si z-ducă, iu frațl'i-l pitrițeă. De-acămăt țe eară, trimură de-arcoari, ca vîră vîftu. Tută dua adră guvojdi cu 30

dințil'. De-arcoarea țe-l' earà, čoarli tu nă tisagă di činuș
li țineà, s-nu l'i ngl'ață.

Frațl'i nu puteà s-lu veadă ntr-ocl'i, că a(du)țeà arșini mari
De-aestă, scoàsiră di-l' deàdiră partea țe-l' cădeà și-l' aspù
5 siră plătărli. Partea timbeluī fu un gumăr. Ș-lo gumarlu
lu ncălică și cu čoarli un tr-un ocl'u di tisagă, alantu to-a
lantu ocl'u di tisagă ș-tisaga mplină cu činuși. Calea-calea
ağumsi la un șopot. A luī l'-earà leani z-discàlică z-bea apă
Di căvală scoasi căcua ș-u băgă tu șurcă, u umplù și biù
10 Apoea ș-trapsi calea. Cum trădeà cărliglu azvarna, s-acăț
di un păl'ūr, sk'in, țe earà ! și scoasi nă oală cu flurii.
luī l'-angrică z-discàlică și aștiptă s-treacă vîră om si-l' l
da. Na iu vîneà niști oamiñl. Aești lu ntribară :

— Că-țe stai ?

15 — Așteptu si-nî dați oala cu flurii, că nî-u leani z-discali
dîsi greața-locluī. Dîsili voi, dîsili a nîa.

Aești li loară și trăpsiră treil'i calea de-adùn cu Čoari-tu
činuși, c-acși l'-earà numa. Ntunicară tu nă păduri mari
ntunicoasă, că nu videăi ntră tini. Discălicară ș-apreàsir
20 foc să si ncăldască. Băgară s-mîcă pîni și școasi cați u
țe-aveà. Činuși-bibil'ăr i Čoari-tu-činuși scoasi nă cumată
caș, țe o-aveà ninga de-acasă, că di leani, l'-angrică s-u mic
După țe mîcară pîni și-ș feățiră cruțea, dîsi unlu di el' :

— Dumniđău s-o adavgă pri leamni ș-pri k'etri, ș-aoa
25 și m-Poli și tu loclu a nostru : oaea s-facă nîl'a, čèlniclu l
h'ibă și șcl'op cara z-va, mași picurarlu s-nă bîneađă, că r
deadi caș ș-mîcăm.

Ațel om, cum pari, no-aveà mîcată altă oară caș ș-lo-ari
multu. De-ațea ură ahîntu multu. Timbelu Čoari-tu-činu
30 ș-u băgă să s-facă picurăr, tra s-facă di nă oae, nîl'a, cu
l'-ură omlu ațel.

Dusi s-află domnu. Lo-află și vru s-intră picurăr. Doi
nul il' dîsi, că-l bagă, ma si știbă di prota, că vîni tu
qua un l'undăr tra s-mîcă caș, ună-altă. El dîsi că nu s
35 aspari ! Aestu, l'undarlu, căftă al Činuși-bibil'ăr si-l' da
bunlu s-mîcă țivă. Čoari-tu-činuși mută tučînili și-l' dîsi :

— Nu-ți daū niți sîrmă ! Fărmăe nu-ți daū !

— H'iī tini ahît ģoni, s-ță bađi mintea cu mini ?

— H'iũ nă nil' di crî ma ġoni, gri Coari-tu-činuși. Veđi atra estă ! (Ațea eră caș).

— U ved, đisi l'undarl'u.

— Cum stricòr k'atra estă, acșiți va ti stricòr ș-tini ; cari
đi: aĩ stricoară ș-tini k'atra. 5

L'undarl'u dusi s-l'a nă k'atră. Streasi, streasi, nu k'ică niți
k'icută. «Bre!» đisi nîs, «aestu ș-fu ġoni, nu ș-fu ca picu-
rli ,ananți» și-l' đisi si s-facă soți, ma z-va. Aestu taha
indeă coasti, s-nu đică l'undarl'u cari-ști țe, ma apoea s-
ați soț și intrară dol'i tu păduri. 10

Aflară nă cupaņe. S-acățară, cari poati s-u frîngă : Trapsi
undarl'u, cît u cripă. Trapsi Čoari-tu-činuși, țivali o-adră, că
nă eră cripată di l'undăr.

Lundarl'u, cîndu viđu ș-aestă, cu frica n-sin imnă.

Ma nclo deădiră di un arîũ mari. Čoari-tu-činuși nu puteă 15
lu treacă.

— Poți, l'undare, s-mi l'ai îngrișca ? l'-đisi nîs !

— De ! știũ ș-ıo ? z-ved.

Il lo și-l tricũ dinăparti de arîũ ca un peatic. Cari imnară
alăgară tută pădurea, l'undarl'u s-adună cu alți l'undări și 20
apusi, cum easti un om ma ġoni di tuți l'undarl'i, Aesti
đisiră s-lo-aducă s-lu veadă ș-nîși, cum s-fați s-h'ibă ahtari
Vinı omıu seara. L'undarl'i eră-l' adunăț divarlıgaluı di
și friđeă nel'i ș-oili arăk'iti. Năinti țe z-băgă measă, dũsiră
te apă. L'undarl'i ncărcară, cari nă buti, cari un utri, cari 25
putu. Čoari-tu-činuși ligă șòputlu cu čoara și trăđeă taha
aducă tut. El di itia estă amină și tuți l'undarl'i si ntri-
ră: «Țe s-amînă aestu om ?» Z-dusi un z-veadă. Lo-află
ligă șòputlu cu funea. Lu ntribă :

— Țe fați acloți, s-ti tal'e Stămaria ? 30

— Țe s-fac ? Leg șòputlu s-lo-aduc la noi, s-avem tră tot-
apă.

— More alasă-l, avem apă, aġunđi tora tră tora. Apă nu
easti; leamni nă lipseasti s-adrăm foc astară.

Veđi Čoari-tu-činuși de-aclò cu l'undarl'u și z-dũsiră s-a-35
surțeali. El și ștea, că nu poati s-aducă multi leamni
gă arburl'i cu funea. Lu ntribă nîpòl l'undarl'u: țe adară ?

— Țe s-adăr, ıo acși h'iũ: aduc nă oară tră totna.

— More! alasă àrburl'i arihate, că s-nu n-apitrusească. nă zdroàmină. Ağungu leàmnili, țe ncărcàl io.

Ascăpă și de-aoà cu fața curată Ćoari-tu-ćinuși și z-du la fucurină, iu mîcă, biù și s-adră țae.

- 5 S-culcară. Ćoari-tu-ćinuși nu durnà, ma tut ascultà țe sùtură l'undarl'i un co-alantu. El' si zburà s-lu vătămă, orî s-nu vătămă? Apoea o-àflară g'ini s-lu vătămă, că di nu, el va vătămă. Acși l'i-u cruiră s-lu vătămă dua țe vîni. Ćoari-tu-ćinuși li băgă tu cornu tuti. Nîs s-culcă ș-pri noapti băg
10 un bućum sum tãmbari tu loclu ațel și durnî al'urea. L'undarl'i, di cum ș-aveà zbor h'àrsiră apă ș-u turnară pri tãmbari s-lu upărească și s-moară. Ma țe s-moară? cùțurlu?

Dua lantă ș-frică ocl'il' l'undarl'i, cîndu-l viďură víü! I ntribară cum tricù noaptea.

- 15 — Multu g'ini! Ma asudài multu, că ș-fu căloari astă-noap
— Bre! minduiră l'undarl'i, aestu nu va si știbă di țiv
Apoea, carî feățiră ș-alti multi și tut putù se-ascapă sînatò
lu ntribară:

— Cum di h'iî ahîť ĝoni tini?

- 20 — Lucru lișòr, gri aestu. Io ma naintea mi fripsu ș-apo
mi feću sînatòs, de-ațea nu voi si știü di foc, di apă h'ar
și di tuti.

— Am nu nă friďi ș-noî, grîră l'undarl'i?

— Z-vă frig, lă đîți Ćoari-tu-ćinuși.

- 25 Acșiți il' ligă di cîti nă sulă cađi un, ama pravatòs, țe n
draclu s-nu-l' poată s-l'i dizleagă, apoea apreasi un foc,
bumbuniďă, și suță-l', suță-l', acățară s-aurlă l'undarl'i și
mută padurea di zg'ic, ma țî-aflășî om s-l' avďă. Acșiți
fripsi di víü tră semnu.

- 30 Ș-earàm ș-io acloți ș-adüş ună păreacl'e di curďel'i și c
ună carti a fićorlor, ma tricùl pri la nă fîntîná și me-aplic
z-beaü apă. Aclò aproapea earà un purcàr și băgă boăț
s-aurlă pri porți, că vrea s-intră tu agru du! du! du! ș-a n
nî si părù că đîți *dur! dur! dur!* (1) și di frică le-alăs

(1) Pe turcește: stăi! stăi

și aoà me-aflăi. Carî va s-le-află, s-facă nă turtă (nă bugače), s-l'a nă cofă cu vîn si-l' da a fîntînăl'eî, si-l' li da !

Și :

Dipu ahîte zboari,
un vîn no-ari ?

5

(Spus de elevul George Cocoti, Avela, Epir.)

78. Glarlu și mintioslu.

Erà, țe nu ș-erà. Vaî erà di se aspuneà.

Ș-erà nă oară doi frați : unlu mintiòs, alantu glar.

El' si ndreàpsiră picurări la un čelnic. Ună duă armàsiră 10 fără pîne, că u mîcară cită aveà, și mintioslu îl' dîse a frate-sui glar, să z-ducă s-l'a pîne di la domnu. Glarlu z-duse.

După țe lo nă tisagă cu pîne, l'-u deade cîtră la mandră. Tu disa di cale erà nă fîntînă cu apă lîmbidă ca lăcrima li Stămărie și arațe ca gl'ețlu. Erà nađa-duă, cîndu aģumse 15 la fîntînă. Șidù să dispustusească sun aumbra di cupăčù, di ningă fîntîneăuă, apoea mică, biù ună apă arațe și trapse, că oara-aveà tricută și frate-su lò-aștiptà cu mătîle goale!

Si scoală glarlu, ș-l'a cărliglu din anùmirea și-l' dîțe a pînîl'eî :

20

— Pîne, pîne ! cum te adùș io pîn-aoà din-anùmirea, ș-tine s-me-aduți de aoà pînă la oi ! Grea pîne ! că țe nu grești ?
Dî. va mi l'ai din-anùmirea, i nu ?

Pînea nu grea, cum z-grească ? Are gură pînea ?

Nis nîpòl cu a lui :

25

— Vaî grești, că di nu : sîrme va te-adâr ! va ti zdrumin dip.

Pînea nîpòl citus ! Atumțea glarlu s-aprease și-l' dîse :

— Na ! carî nu vreî s-mi porți din-anùmirea.

Și u sîrmă tută pînea sîrme. Apoea trapse cîtră la man-30 dră. Cîndu s-apruk è, frate-su lu ntribă :

— Iu o-ai pînea ?

— Nu mi ntreabă ! si șteaî ș-tine țe daràc nî-acățai cu pînea ?
Ma tut a mea s-feațe. Io u purtai pîn la fîntînă, pîn tu disa di cale, din-anùmirea, și cîndu-l' dîșu s-mi poartă ș-ea, na sùrda 35 nisă : zbor nu grea. Il' dîc să zburască, nîsă : k'atră ! Me-

acătară drațl'i di urecl'i și ț-u zdruminăi, ț-u zdruminăi sîrme sîrme ș-o-alăsăi s-u mîcă pułl'i al Dumniță.

— Bre! tine țî-fușl di k'iruțl'i a k'iruțlor! lu se-avđi' ș-iu se-aspuse, să zburască pînea vîrnă-oară?

5 — Glar h'ii tine, dîse k'irutlu. Avđi nu zburăște pînea noi cum zburîm?

Țe s-l'-adară ș-frate-su: bate-l fičorlu, pînă nu-l frîmse ul čorlu! ș-apoea: acață orbul s-coate-l' ocl'il'; a glarlui: tine l'-aspunî calea ș-el l'-u da valea! Il' dîse nîs:

10 — E! tora-adrăși, țe-adrăși! șeđi tine la oi ș-fo s-mi du la pîne.

După țe-ascăpită đeana frate-su cîtră n-hoară, se alină glarlui pri un gorțu și scătură, scătură gorți, lu scătură aproapea tut. Apoea dipri gorțu lă dîțe a oilor:

15 — Oi, oi! mutriți g'ine! gôrțile nicoapte s-li mîcăți ș ațeale coapte si-nî le-alăsăți tră mine!

Oile ca prăvđi! mîcă azvarna și coapte ș-nicoapte, că no aduk'à limba glarlui. Aestu, dipunîndalui di pri gorțu, mutre s-află gorți coapte, ma no-află dicî't cîte-vîră ascumtu pre 20 aoă ș-pre-aclò. Lo-acăță nîpòl đanđa, că-țe oile l'-mîcară gôrțile coapte, l'a un par și čara lă u intră, dă, dă, pînă ș-sătură mînle. Dare di glar, nu ț-alăsă oae nivătămată. Di nă cupie ntreagă, vai dîți, vîră vîng'iți ascăpară cu bană.

— Na carî vreți! dîțeà nîs. Nu vă (đi)țeam s-mîcăți maș 25 nicoàptile? Voi nu vrut s-ascultăți ș-li mîcăt tute.

Aproape acloțe s-află nă guvă co-apă, multu adîncoasă. Glarlui țe s-mintui?

— Carî z-vînă frate-nu și s-li veadă oile vătămate, va mînce și va me-aurlă. Nu-l ma g'ine s-le-aruc tu guva co-apă 30 și s-l'i đic a frate-nui, că durîndalui ni li furară!

Acși el, apîrni, doaună cîte doaună, s-li tragă di čor și s-le arucă tu guvă. Trîș atumțea na-l și frate-su.

— Bre! că ti tăl'è luplu ș-avû Nèstratlu di Lavdă? țe faț aclò?

35 — Țe s-fac? Me-alinăi pri gorțu să scutur gorți ș-lă dîși a oilor s nu li mîcă gôrțile coapte ș-eale no-ascultară și țe căftară, ațeà ș-aflară.

— Bre! k'irută prămătie, bre curcubetă goală, nu dîți tine aduk'escu oile di limba omlui?

Glarlu, ca glar: țe-l' cînți și țe-ți discintă?

— Că-țe s-no-aduk'ască? Noi cum aduk'im?

Mintioslu șuiră tora, cîtră nal'urea și si zgrîmă, iu nu-l mică, că nu ștea țe s-facă. Vru nu vru, l'-ağută ș-el s-le-arucă tu guvă. Aestu arucă cîte nă oae, că nu putea ma multu! 5 și glarlu cîte doauă.

— Tora țe s-fațim? Cum s-ișim di năintea celnicului? Țe gueape va-l' dăm? Cum s-u mpiticăm luguria?

Ș-u mică inima măratlu, că ștea lăeața, că-i groasă și no-are vindicare. 10

— Știi țe? dîțe glarlu, să stăm pînă s-murdească. Mine va me-adăr bubair cu tute clòputle di oi și apoea va le-adunăm năinte olle armase și va le-a(du)țem s-li ncl'idem tu ahurea dòmnnului-nă.

Acși feățiră. Celniclu, car-avdî de-analtu, din casă, cum 15 vazea clòputle, nu dipuse m-pade s-li veadă, că nu-l' tricù șubee, că lipseaste vîră. Apoea s-alnară frațl'i analtu și și-dură pri measă. Băgară s-mică pine. L'i-ntribă celniclu:

— Oile le-avèți g'ine?

— Ca h'erlu ș-cama g'ine. 20

Domnul lo cofa, umplù nă scafă ș-u deade a mintioslui s-u bea. Apoea l'-deade ș-a glarlui nă scafă cu vîn. După psîn celniclu turnă ninga nă scafă ș-u deade a mintioslui.

— Ba! dîse glarlu. Io țe-arucăm cîte doauă din nă oară ni-dai nă scafă di vîn, ș-a lùl țe-arcă cîte ună, il' dai doauă 25 scafe!

— Țe dîțe, țe dîțe? ntribă domnul pri mintioslu.

— A! more! scoate-l' ocl'il' ș-alasă-l! nu lu știi cît l'-are tră dare al Mihàli.

Apoea sculară measa și celniclu durîi. Niși noaptea le-30 aspeală de-aclò. Aclò iu s-frîndea di fugă, da di nă moară aspartă, apăr_visită, fără domnu, necă altu vîr.

Glarlu, lucru no-avea; intră nauntru, l'a k'atra di moară di gușe și o-adună. Cîtră n-dare ș-ağùmsiră ning-un k'ipariș. analtu și multu fundutòs. Niși di frică, se-alinară analtu 35 pri k'ipariș. Glarlu cu k'atra di gușe nu vru s-o-alasă. Aclò sum k'ipariș viniră niște prămătefti cu mușutèți multe și discărcară să z-discurmă și s-prîndă. Tamàm cîndu erà pri measă, se-avdî boatea glarlui, canda vinea di la Dumniță:

— Fuđiđi, cǎ di nu, Dumniđǎũ va z-vǎ vǎtǎmǎ !

Și di nǎ oarǎ sǎrgl'aște k'atra și cîți il' lo, și-l k'isǎ. A-nanți feățirǎ nǎparte, di nu viđurǎ cum fug.

Dipũsirǎ apoea frațli și mintioslu aleapse ș-lo tute lùcrile
5 scumpe și glarlu lo mași unǎ furtie di ținǎmǎ. U ncǎrcǎ
pri nǎ mulǎ șcl'oapǎ. Mula nu imnǎ agoǎa.

— A ! đise nîs, țe-are mula di nu imnǎ ? U doare čorlu ?
Macǎ-l acși, ai sǎ-l' lu tal'u, se-ascapǎ di el, tra s-imnǎ nvie.

Ș-acși, ș-armase mula cu trei čoare și nu puteǎ s-imnǎ
10 dip. El țe s-facǎ : il' da foc ali ținǎmǎ.

Ațeǎ đuǎ Dumniđǎlu-l dureǎ mǎseaoa ahît multu, cǎ-l mu-
reǎ di dor ; loclu nu ș-lo-aflǎ. G'ine-ma fumlu, mutîndalu-se
nsus pîn la Dumniđǎ, z-duse tu mǎseǎũǎ-l' și-l' tricũ dorlu.

— More ! gri Dumniđǎũ, carĩ ni-l feațe aestu bun ?

15 Glarlu aurlǎ nǎ oarǎ cît putũ :

— Io ! Io țĩ-l fečũ !

— Și țe bun cațĩ di la mine ?

— Si-nĩ dai nǎ fluearǎ ! Cîndu z-bat cu ea, sǎ z-batǎ tut
loclu.

20 Dumniđǎũ l'-arucǎ flueara.

Fuđi glarlu de-aclò și si ndreapse purcǎr la un preftu
Nǎ đuǎ lǎ cîntǎ pòrților z-ğoacǎ. Aești d-ĩu s-lu scoatǎ ğoclu ?
Ğucǎ, ma ca porți. Ğoclu a lor nu-l ariseǎ dip glarlu. De-ațeǎ
glarlu țe și ștea : lo un par și lǎ u intrǎ, s-l'ĩ vǎtǎmǎ. Tu
25 oara țeǎ, ea-cǎ vîne ș-preftul și-l veade cum l'-umflǎ porțil'.

— Bre ! k'irute, țe lǎ fați a pòrților ?

— Țe s-lǎ fac ? Io lǎ bat flueara și niși no-avdu cînticlu,
ma ğoacǎ, cum lǎ vîne.

— More tine țĩ fuși bǎligǎ ! Nu mintuești : ğoacǎ porțil' ?

30 — Cum nu ğoacǎ ? noi cum ğucǎm ? i cǎ sun porțil' di
preftu, ș-cǎ nu ğoacǎ preftul, s-nu ğoacǎ ș-niși ?

Preftul lo-acumpǎrǎ cîți parǎți fațe ; lo-acǎțǎ di-l ligǎ di
mîni și di čoare, il' trapse un școp bun-bun, și-l bǎğǎ to-a
boilor. Aclò l'-aduțeǎ s-micǎ cîte nǎ cumatǎ goalǎ di pine,
35 pînǎ sǎ-l' vînǎ mintea. N-loc di minte trǎ virǎ mes di đile,
le-arcǎ pètale și ascǎpǎ lumea di nîs.

(Spus de Ion St. Zeana, Cǎlive-Badralexĩ, Macedonia.)

79. Găl'ina cu oăule di mărgăritare.

Ți ș-iră, ma nu ș-iră.

Ș-iră un-oară un bărbat ș-ună mul'are ș-avea doi fićdrī. Aistă casă iră oărfînă, ma bărbatlu di caṭe quă s-duṭeă m-pădure, adună leamne ș-li vindeă. Cu prazl'i ȝe-amintă di 5 la leamne ș-hărneă fumeal'a. Un-oară cîndo alăgă m-pădure ti leamne, veade tu un cupăcū ună găl'ină, mușată, mușată si dîȝi: Dă-nī, doamne, nica doi ocl'i s-u mutrescu și s-nu mi satur! S-aproak'e bărbatlu di găl'ină și găl'ina nu s-as-pare. Atumȝea nīs s-apleacă s-u l'a acasă. Cum u mută, viḑū 10 sum nīsă ȝinȝi oauă. Ți s-mintuī nīs? — Aī s-alās găl'ina aoaȝe s-nī oăuă di caṭe quă și si-l' vindu oăule.

Feaȝe cum dīse. Lo oăule, patru, alāsă un tu cūibār și duse m-păzare cu eale. Cît aȝumse ca tu mărȝinea di hoară și-l' ease în cale un uvrēū: «Bună-ȝi oară!» — «G'ine vinișī.» 15

— Țe vinȝi aȝia, pap, întribă Uvreūlu?

— Ea! ndao oăuă?

— Cît li dai? cît caȝi?

— Ahîț!

Il' deade prazl'i Uvreūlu, ș-lo oăule acasă ș-frîmse un, cîndo 20 ȝi z-veadă? nuntru un mărgăritār cît nă nucă di mărle.

— A! dīse uvrēūlu hăriḑs, ea cum va mi fac avūt di nă oară. Va nēg di caṭe quă și va le-acumpru oăule aușluī.

Z-duṭe Uvreūlu qua lantă și-l' lo-acumpră oūlu, ȝi lo aușlu di la găl'ină și di caṭe quă Uvreūlu l'-dădeă cîte un aslān 25 ma multu pi oū. Aușlu putē nu s-minduī, că-ȝe Uvreūlu il' da ahînȝi mulȝi praȝī, niȝi nu sĉiă ȝi-l' vinde. Ș-co-aȝel' praȝī ș-acumpră fărină: ahîț ș-nu altă. Treaȝe k'irḑ, ș-aȝungu ș-preāsīnle,

— Tora, il' dīȝe mul'area a bărbatluī, s-nu li vinȝi oăule, 30 ma s-adūnī îndao ta s-avēm ȝi preasīnī.

— G'ine, dīse bărbatlu.

Z-duse eara m-pădure ca di tḑtīna s-l'a oūlu a găl'inăl'eī. Cîndu s-turnă acasă, l'-ease eara Uvreūlu în cale și-l' caȝă oūlu si-l' lo-acūmpără. 35

— Nu-l vindu, dīse aușlu, că-l ȝin s-lu mīc ti preasīnī.

Uvreūlu si nșirpică:

— Na, lale, vîng'îți aslânî, ș-dă-nî-lu!

Din cot, că bărbatlu nu-l' lu dideà:

— Nu ț-ul vindu, nu! niți ti nă liră, dîse aușlu; voi s-mi hărsescu ș-mine cu fumeal'a.

5 A Uvreului il' vineà criparea. Fuđi cătrane nvirinăt. Bărbatlu il' l'a oŭlu și-l duțe a casă. Alante dîle eara ași, pînă se-adunară vîră 5—6. Seara di alăsare preasiî lo bărbatlu un oŭ și-l freađe ș-află nuntru nă mărgăritare. Li frînde tute, tute cu mărgăritări. Atumțea nîs duk'î, că-țe Uvreulu
10 il' dideà ahî'ți prađi.

— Stăi tora, dîse nîs, că de-aoà ș-ninte nu va li veadă Uvreulu cu ocl'il'. Z-duse apoaia în pădure și ș-u lo găl'ina acasă. Di cađe quă găl'ina uà cîte un oŭ, și di cađe quă il' luà bărbatlu și-l' scuteà mărgăritarea di nuntru ș-u vindeà
15 ti caîsći cîte lire. Vinde azi, vinde mîne, s-feațe om lu avût. Nu-l' lipseà tora ni s-lucrađa, ni z-ducă m- pădure. Tricură așite ndoi anî și ți-l' vine tu minte? «Aî s-mi duc tu hăgîlik'e unoară. Înî deade Dumniđău aveare, tora lipseasče s-mutrescu sùflitlu.»

20 Cl'amă apoaia mul'are-sa și fičorl'i și lă dîțe:

— Tora io va s-mi duc tu hăgîlik'e, ma pînă s-mi tornu voi găl'ina s-o-avèți multu ngătàn, s-nu v-arîdă vîrnu și v-u l'a.

Dîse aiste zboare și trapse tu hăgîlik'e.

Avde Uvreulu, că bărbatlu nu-î acasă. Nîs di cîndo nu-l'
25 vindeà oao aușlu, nu-l' acățà somnul di inate. Ți s-facă tora?

— Na-ca va s-pot s-arîd mul'area, dîse el cu mintea-l', și s-l'i l'aŭ găl'ina?

Si scoală și vine la mul'area. Acată Uvreulu s-u bagă pi plan mul'area. Il' dîțe că u va, că moare ti nîsă, că fără
30 nîsă nu poa z-bîneađa și alte multe cîte poate z-voamă limba uvrească, țe ș-ăpile li doarme. Mul'area irà cu mintea la loc, aștirnată și nu vrea s-lo-ascultă. Ma Uvreulu, uvrèu: nu-l' țățeà gura: il' da di nă parte, il' da de-alantă, u guğileasče, pînă-l' şuță mintea. Minte șurtă mul'area, se-arîde și-l' si
35 pridà, că de! Eva, tot Evă! are piste vîrn-oară pri nîsă?

Uvreulu tora niți nu z-duțeà acasă: Aoà mîcà, aoà bea, aoà s-culcà. Mul'area, ș-nîsă băgă vreare mare pi nîs și iți dîțeà, ațeà fițeà. Ună seară șade Uvreulu și-l' dîțe:

— Tora va-nî fați un lucru ți va-ți caftu! Va s-tal' ti mine

găl'ina ațea ți fațe oao cu mărgăritări; va s-u h'erg'i, ma mutreă g'ine s-nu l'a vîrnu caplu ș-înimă.

Uvreulu l'-avea dîsă ti cap ș-ti inimă, că nîs s_cîia că ațel ți va mîcă caplu, va s-fățeă multu cu minte ș-ațel ți va s-mîcă inima, di cahe duă dimneața vrea s-apireă c-un trastu 5 di flurii la căpitînu.

Ți s-facă Eva? S-nu u tal'e? Cum s-l'-o-aspargă a Uvre-ulu?

— Va s-u tal'û, dîse, mea iu s-easă, las easă.

O-acăță, u tăl'è ș-u h'arse. U scoase dipri foc ș-u băgă pi 10 measă z-vînă Uvreulu s-mîcă caplu ș-înimă. Na-l' și fîcorl'i a mul'ăril'eî iu vîn di la sculie. Cum vițură găl'ina h'artă, lo un caplu ș-alantu inima ș-li mîcară. Intunică seara ș-eale Uvreulu iu vine hăriòs, hăriòs, că vrea s-mîcare caplu ș-înimă găl'înăl'eî și vrea s-fițeară di-un-oară cu minte ș-avût. 15 Căftă cap, no-are! căftă inimă, no-are!

— Căi li mîcă, ntribă Uvreulu?

— Noi, dîsiră fîcorl'i.

Uvreulu s-feațe ca di fărmaç, cîndo vițu că alți mîcară caplu ș-înimă găl'înăl'eî. U l'a mul'area la nă parte și-l' dîțe. 20

— Tora va-l' k'irèm dol'i fîcòrî.

Muma, cătaoa, țineă ma multu la Uvrèu, ca la fîcòrî și-l' dîse:

— Si-l' k'irèm, ma vreî.

(Necomplect.)

80. Gălina de-amălamă.

25

(Variant la cel de mai sus.)

Ș-eră. ți nu-și eră, că ma s-nu eară, nu si spuneă.

Ș-eară unoară un om; ș-avea ună mul'ere și dol' fîcòrî. Omul aduțea lemne ditru munte, ditru curie, și li vindea 30 di s-hărnea. Dol'i fîcòrî s(i)-duțea la sculie.

Ună zuă fîcorlu cama mare ul pălăcărî și-l' căzù mult a tată-suî s-ul l'a tru munte. Tată-su l'-zăsi: «nu pot s-ti l'aû, că va s-k'erî di sculie.» G'ine ma, ti tih'e, ună zuă, cîndu căzù nă sărbătoare lișoară, nîcă și nu avea sculie, fîcorlu 35 diznòu l'i se-angrică a tată-suî s-ul l'a ntră lemne, și tată-su nu-l' o-asparse k'efea. Așî, ul duse la munte, iu tăl'à lemne.

Cum si jucà fiçorlu, vede aclò, pi un àrbure, un cuib di puil'ù. Şi cum toţi niţil' s-hărisescu cîndu ved puil', sàreà di hrao şi-l' zăsi a tată-suî:

— Tată, ea un cuib ! S-ul l'aŭ, ma nu ?

5 Tată-su-l' zăse :

— L'a maşl un oŭ ş-alanti alasă-le s-li facă puil' şi s-li l'aî altă oară.

Şi aşi ! După ţi tăl'è tată-su lemne, li ncărcă şi trapse a casă de adùn cu fiçorlu. Calea aflare un uvrèŭ. Cum sunt
10 uvreîl'i, l'i ntribă, di-se aŭ ʒivà tră vîndere. Omul zăʒe :

— Nu ! dicît aistă furtie di lemne.

— Altu ʒivà nu avèʒi ?

— Avèm, greşte fiçorlu ş-un oŭ, ma nu-l vindem, că easte a neŭ.

15 — Nu va zbor, se-amèstică ş-tată-su a fiçorluî, că-l a luî oŭlu.

— Vinde-l, faʒe uvreŭlu, cît caʒă, îʒi misŭr tu mînă.

— Nu-l vindu, l-u toarnă omul, si-nî dai ş-ună sută di lire curate.

20 Aşi căzură tru păzare. Uvreul il' zăʒe:

— ʒi daŭ dao sute ? Omul zăʒe :

— Şi treî sute si-nî dai nu ʒ-ul vindu.

Aistu ş-o aveà, că uvreulu faʒe şicae. G'ine ma uvreŭlu dădeà ca de-alih'a fluriîle. Omul ma vizŭ, că ş-află dracul cu
25 uvreŭlu, ta s-ascapă di năs, il' zăʒe :

— Dă-mî ʒinʒi sute di lire şi l'a-l oŭlu.

El aşi zăse, se-ascapă di uvrèŭ. Uvreŭlu, troară scoate ʒinʒi sŭtile di lire, li misură şi-l' li da.

Limnarlu ş-frică ocl'il' di ʒi videà. Nu l'-u ncăpeà mintea
30 vîrnă-ooră, ca şicaea luî s-easă ca-de-alih'a. Şi nh'ipse lirile di na stînga şi fuga acasă.

Alantă zuă narze eară tru munte, l'a şi alantu oŭ ş-ul vinde tră nica 500 di lire. Tru sone acaʒă, cu de-aoà, de-aclò, şi găl'ina ʒi uà aiste oaŭă, şi-ŭ duʒe acasă fără s-u vindă,
35 Tura omul, după ʒi s-feʒo avŭt, vru să se-alasă di limnàr să s-facă prāmătàr. La fugă, l'-zăse a mul'er-saî :

— Mul'ere, tura mine va s-fug; na ʒ-alàs dao sute di lire, fă ʒi ştiî, şi mutreà s-faʒl icunumie, pînă va s-mi tornu ʒo; maşl găl'ina s-nu ʒivà di pate ʒivà, că capul ʒ-ul tal'ŭ ş-altă nu !

Mul'erea dădeà di cap:

— G'ine, s-nu-ți imnă mintea, s-nu ai gailee, că di zborlu a tău nu va s-es. Găl'ina de-amălamă va s-o am angătân.

Apoea, s-bășară și s-dispărțiră, năs trapse calea și ea rămase a casă. 5

Nu tricù nih'am di k'irò și uvreulu ațel trețe pir la casa mul'eri'ei, ună oară, dao orì, ași că mul'erea, scurtă di minte, ș-arcă mirak'a pi năsu. Ma napòl ul cl'imă pi prînzul, pi țină, că s-fèțiră oaspiți bunî. Ună zuă uvreulu u băgă s-tal'e găl'ina de-amălamă și năsă lo-ascultă. 10

Pînă s-ajungă prînzul, ea-l băgă tu dulape. Na-l' și fiçorl'i viniră di la sculie și ca toți fiçorl'i ahurh'iră s-caftă pi tru casă, ta s-află s-mică țivă. Cîndu dișcl'id dulapea, ți s-veadă? Puil'ü friptu. Arak'e cama marle capul, cama nîcul înima și glîp! tru pîntică. 15

Ajunze prînzul, ea-l uvreulu, că si ma așterne pi measă și cîndu vede că găl'ina nu are cap și inimă, si nvirină și si scoală s-fugă. Mul'erea-l' fațe:

— Șezi, vrutul a neū, nu fuzî, tri ți fuzî?

Năsu l'i spuse, că ma nu este găl'ina întregă, nu măcă. 20

— Ți fațim, ul întreabă mul'erea?

— Ma vreî tra s-g'inu altă oară și s-h'im cu vrerea ți ne-avùm pînă tura, s-l'-acățî fiçorl'i și s-l'i tal', s-lă scoți capul și înima.

Și ași băgă să ncălzască apa, s-l'-upărească și sl'i moară. 25 Cîndu caftă fiçorî, no-are fiçorî!

Că s-vidèți ți s-fèțiră fiçorl'i.

Fiçorl'i avzîră tute, fuziră de-acasă și imnă, imnă, ajùm-siră tu ună hoară mare. Aclò frățile cama mare îl băgă pi frati-su la un' prămătâr si nveață zînate, că erà nîc. Ul băgă 30 mași tră pîne, fără si-l' caftă plată. Prămătarlu, stică vizù, că nu-l sârțină greaūă, tra nă pîne mași, ul lo.

Tura ți s-zățim? Fiçorlu, ți mică înima, ascuk'à tot gâl-bine; ațel ți mică capul, di minte multă, ți-l' dipuse, s-fețe amiră. Nîcul earà ațel ți scuk'à flurîi; g'ini ma năs nu ștea, 35 că scuk'e flurîi și mași cîndu s-turnà di lantă parte, videà fluria m-pade și u luà și u dădeà la domnu-su, că năs ș-o-aveà că a domnu-suî căzù. D-îu si știbă năs, că este a lui, cîndu el nu aveà niți găzetă? Ș-apoea pistipseà, că

domnu-su le-arucă fluriile, ta s-veadă sti-că este pistimèn, ma nu.

Ași tircù nih'àm di k'irò.

Tr-ună zuă domnu-su l'-zățe a mul'er-saī, că fičorlu aistu
5 are angl'itătă inima di pul'u di scuk'e flurii. Aī s-ul tăl'em
și s-l'-u scoatim, s-u ngl'ităm noi.

Tri tih'e, doamnă-sa erà mul'ere cu inima bună, și-n calea-al
Dumniđă. Ași năsă acl'imă fičorlu ascumtișalul și-l' fațe :
«H'il'ũ ! ea cum și ea cum, domnu-tu are tru minte s-ti tal'e.
10 Mîn tine, mine, cîndu va s-aduți carnea din păzare si-l' zăți,
că vreī s-fuzi. Ma s-ti ntreabă, ți nu stai ? si-l' zăți, că frati-tu
ți dimîndă s-nerzi la năs.»

Fičorlu, cîndu avde aiste zboară, s-niră și fețe cum lu nviță
doamnă-sa. Calea ți-l' vine să scuk'e. Și cum s-toarnă, na-ũ
15 fluria ! Čudie mare ! «Bre ! așa fu lугuria, ș-zăse năs tru
minte ; tura eũ escu ma avut di toată lumea.»

Ajumse, imnîda, imnîda tu nă mare pulitie. Aclò erà adu-
nată lumea cu paitonuri, calești, di nu aveà cum s-treți. Di
un di alantu năs află, că nauntru tu pälate s-află *Mușata-*
20 *Locluī*, zîna cama mușată di toate, și că tri nă videre, caftă
nă furtie di flurie. Tră zațe minute năs fețe furtia și s-duse
di u vizù. G'ine ma nu-l lăsară ma multu di ținți minute și-l
aguniră. Năs ese afară și eară intră cu furtia de lire. Zîna,
ul vede aruptu-partâl și s-niră d-ïu l'i scoate ahăți prați. Di
25 aistă, ul l'a nuntru ș-ul ține la țină, s-țină deadùn.

După ți pitircură, Mușata-Locluī lu mbeată și-l calcă pi
inimă și-l' arsare din-oară inima di gălină ș-u ngl'ite năsă.
Dimineața l-l'a și-l scoate nafoară. Cîndu s-dizbeată și-ș g'ine
pi minte, scuk'e ca ma naintea, nu-are flurie ! Lele ! tura
30 ți s-facă ? șarpe laiu ți-l are mușcată !

Ș-u băgă si z-ducă, să s-neacă !

G'ine ma eară nu o-află bună. Ți va s-đică lumea ? Că nu
fu gone s-bînează.

Aclò iu s-duțeà, na vede trei furī. El' si ncăcà, că nu si
35 ndrizeà, cum să mpartă trei lucre scumpe :

Nă *k'ilime*, care, ma s-șideà omul pi năsă, fuzeà ca vimtul ;
ună *căculă*, ma s-u băgà n-cap, nu-l videà vîrnă ; și ună
pătăriçe cu cari s-dădeà ună m-pade, troară ișà pälate, bi-
sèrică, iți vrea.

Furl'i, ma-l vizură, il' si angricară a lui :

— Na, h'iî frate tine, s-nă li mparță ?

Năs lă zăse:

— Multu g'ine, s-vă li mpartu, țe mare lucru; di cît ascundeți-vă după k'atra țe di aclò s-nu vidèți, cîndu va s-aruc 5
șcurtița.

Aiști se-ascumsiră și fiçorlu ți fațe ? Așterne k'ilimea, pune căcula n-cap, l'a pătăriça n-mînă și s-fațe nivizût de-aclò. S-niiriră, strigară furl'i, ma aistu azbură.

A lui l'-ardea di arușinea ți-l' fețe Mușata-Locluî. Tura ți 10
fațe năs ? Ndreptu trazi la zînă fără să ntreabă și fără să-l
veadă suflit di om ; șade pi measă cu nîsă, măcă di măcare
l'eî, că s-niră Mușata-Locluî, cum di mică ahîță măcare, ahăt
curundu și tut nu-s sătură. Nu ștea, că mușatul-a-mușatlor
l'-măcă cama multa măcare. Ași tricù oară multă pînă cîndu, 15
nu știu cum fețe și-l' căzù căcula a Mușatluî-a-mușatlor. Ași
Mușala-Locluî, nu k'are k'irò, l'-arak'e căcula, k'ilimea, pătăriça
și-l scoate afoară diznòu.

A mușatluî nica ma mare arău il' vine. Spinzură capul
și nu știă ți s-facă. Ași, ș-lo mintea la ciçoare și o-adună 20
s-k'ară tru munță. Carî lu strimse foamea și nu aveà cu ți
si-ș u frîngă, na, da di un mer ncărcăt cu mere. Trazi cu
k'atra și surpă ună poală. L'a ș-măcă. G'ine ma nu trec niți
10 minute și-l' crescù nîște coarne, ca di boû. S-niră măratul
și zățeà :

25

— Nica drac nu mi fecû.

Imnă ca ma nclo, da di altu mer ncărcăt cu mere. L'a
ș-măcă și de-aiste. Cîndu ți s-șă veadă ocl'il' ? Coàrnile cad
di singure. Ația-l' vine inimă la loc. Ți fațe năs ?

Adună un coș di mere și s-duțe pi la pălatea iu șideà 30
Mușata-Locluî ș-acăță si strigă : « Aîde mere, mere », cum si
strigă.

Mușata stiteà la fireastră și cîndu li vizù mèrile ațele roși,
limba apă-l' lăsă n-gură. Troară s-măcă, că s-nu-l arucă crud.
Pitrețe nă feată și-l' cumpră ună ocă. 35

Fiçorlu cît il' vindù ș-aoà fac alanți. Tru patru sute di
guve se-ascumse.

Nu apucă s-mică mușata și na ! l'-ișiră coàrnile, că ți si
păreà, că va s-ti mbùiră.

Tura, ți ti fați tine lae ș-tih'ilae !

Cl'imară cama buhl'i g'atri, cama știuțil' oamiñi, ma vîrnă nu putù s-da cale, nu putù s-află g'itria.

Mușatul aistu ți fațe ? Da alagă tru munte, adună di mē-
5 rile, ți ma s măcă, coarnile cădeă, stricoară zama lor tr-ună
șișe, află nă precl'e di strañe ma bune, nă capelă naltă, și
trețe pi la pälăte și strigă : *«aĩ g'atru, g'atru, cum nu s-află
altu !»*

Lîndita, ți ș-aveă dorlu, cum suntu toți lîndițl'i, țe așteaptă
10 sînatate di șil'e, di pal'e, di noară pitrețe s-ul cl'amă. Huz-
mik'ările fac : aleă doamnă ! nu nă vindicară g'ațări avzăți
și știuți, di nu l-ascapă țivă, va s-nă vîndică aistu ?

— Meți, zăse Mușata-locluĩ, ți știĩ d-ĩu arsare l'èpurle ?

Ul cl'imară dicara. Agărșil si spun, că și huzmik'ările tute
15 aveă coarne, că ș-năsile măcară mere. Așĩ, cum intră fićorlu-
g'atur, lă dede s-bea cîte dao-trei k'icute di zamă și ca ti ćudie,
coarnile căzură di nă cale. Aiste alaga s-l'i spună și ali Mu-
șati-a-Locluĩ știrea aistă hărioasă. Tura g'ine la mușata jonle
și-l' zățe pi altă boațe s-nu-l cunoască : More ți ved ? coār-
20 nile atale acățară rădățiñĩ ! Tine vreĩ mbitare, că prinde
s-ță li tal'ũ ?

Năsă ți s-zăcă. Mbitare ? mbitare. Aistu u mbeată, u calcă
pi ĩnimă, l'i arsare ĩnima di găl'ĩnă și u ngl'ite. Apiră dim-
neața, cĩndu g'ine aistă pri minte ș-ascuk'e, vede, că-l'-u lo
25 ĩnima ! Fićorlu mușat ĩl' căftă ș-k'ilimea și căćula ș-pătirića
sti-că va s-u vîndică. Năsă scoate și-l' li da, mași sĩnatatea
să-și află.

— Tura, l'-zățe năs, tru mĩnă te-am, macă vreĩ s-ti vindic,
cu ațeă, că s-ti l'aũ niveastă.

30 Nīsă, joacă preftul di bileae, ma g'ine s-ul l'a di pri-că
s-armĩnă cu coarne tri nividere. Ș-ași s-loară.

Si trețĩm tura la frățile alantu cama mare.

Marle, după țe ĩmnă multu k'irò, ağumse tu hoara ami-
răluĩ. Eră naltu pi zălile, cĩndu măratul di amiră arcă pē-
35 talile. Tr-ațeă că aveă h'il' nă turmă, aiști si ncăcă, carl-
di-carl s-ajungă pi scamnu. Atumțea lumea di aclò, ta s-nu
s-diñică ca cucoțil' frațil', băgă, că ațel s-h'ibă amiră, ți va
s-poată s-treacă dimineața pi su pälăte. Tri căsmete, cum
s-fețe, că nai ma ninte di toți tircũ aistu fićòr. Toți ĩl loară

ul anvărligară și strigară: s-bînează noul amiră, s-lă bînează.

Năs se spare, s-niră, cum ași? Atumțea-l' spûsiră, că ași s-ligară, că ațel ți va s-treacă tru oară, s-lă h'ibă amiră. Macă-l ași, intră tru scamnu și dumneă. 5

Nu după multu, frati-su ca ma nîcul l'i si fețe dor di frate și vru să-l caftă. Imnă, imnă, ajumse și tu hoara amirălu. Cariște cum tirțea naintea pâlătil'eî, na, iu vede pi frati-su Aistu s-priimnă tru grădină. S-toarnă cîtră un om avigl'itôr, ți stătea la poartă și-l' zățe: 10

— Nu ti ntreb, așteaptă amirălu? Voi si-l' grescu dao zboare.

Amirălu, om bun, lo-aștiptă dî-unăoară. Nîcul frate ul cunuscû pi marle, ma marle nu putû s-ul cunoască pi nîcul. Nîcul întreabă pi marle: 15

— Măril'a ta, nu avûșî un frate?

Amirălu, după ți s-mintuî nih'am, ș-aduse aminte di frati-su și zăse:

— Avûî, ma nu știû, sti-că bînează nica.

— Am mine țescu frati-tu, curbane! 20

Atumțea s-loară di gușe, s-bășară, plîmsiră di hrao ș-u fêțiră sărbătoare mare și ca frate bun, u mpărțî' amirăril'a pi njumitate cu frati-su.

Apoea lă vine dor di casă și vrură să-ș veadă tată-su. Tatăl, după ți s-turnă ditru axeane, caftă găl'ina și mul'erea 25 zățe, că găl'ina azbură. G'ine tri găl'ină nu-l' fu ahăt arôû, cît tri fiçôrî. U ntreabă năs:

— Fiçorl'i iu l'-aî?

Năsă cățaûa:

— Muriră fiçorl'i. 30

— Macă muriră, iu-s mărîmintile s-li ved?

— Dede nă ploae mare ș-li nică, zățe nîsă.

Fiçorl'i, carî trâpsiră calea cu nivêstile, fiçorl'i și cu tăbûrî di oaste multă, ajûmsiră ningă hoara lor. Tru mărzinea di hoară alăsară nivêstile și tută oastea ș-apoe si nviscură tru 35 strani di țiritôrî și intrară n-hoară. Ajungînda la casa lor, bîtură pi poartă, lă si dișcl'ise ușa și acățară s-caftă ajutôr și să-l' lasă să doarmă noaptea aclò, că-s axinîțî și nu cunoscu vîrnă din hoară. Aiști-l' lăsară. Noaptea ș-adûsiră

ş-nivèstile cu fiçorl'i şi cîndu-l' ligănà ničil' tru sârmăniță di amàlamă, lă cîntà dādile a lor :

— Lele, lele h'il' a noştri, si şteare papul a vostru, că tru casa lui v-aflăţl, cari-şte ți harao va s-facă.

5 Şi aşi lă cînticà cama diparte.

Papul ți ascultà aistu cîntic, plînzeà cu lăcriñl, ți va s-h'ibă ş-aistă. Năs nu putù s-aravdă şi intră tru oda lor şi ntribă :

— Nu-nl spuniţl, ți s-cl'amă cînticul aistu, ți-l cînticàţl ?

Aiştî şed şi-l' spun toată isturia, cum tricură şi ți tricură
10 şi că astăzi sun amirăţl.

Laflu auş nu lu ncăpeà strănile di harao. Ş-ul loară tru pâlăte, ul băgară în coh'e di tircù nă bană, nu s-faşe cama bună tru auşatic.

Pi cătaoa di mumă o aùmsiră cu cătrane şi o-àrsiră tru
15 lemne verzî.

Părmis ştiàm, părmis aspùş,
Cum putùl, aşi v-arăş.

(Spus de Spiru Olde, elev în cl. I. comercială, din Molovişte, Macedonia.)

81. Țitatea-l G'urî.

Erà, țe nu ş-erà

20 Erà un amirău. Aestu amirău aveà trel feate şi trel fiçorî. Dapoea după k'irolu țe vrea s-l'i vîină moartea amirăluî, alasă zbor cu limbă di moarte a fiçorlor şi lă dîşe :

— Fiçorl'i a meî ! Tuţl udatl'i si-l' dişcl'idèţl, si-l' mutrîţl, t-un udă maş s-nu intrăţl şi s-nu-l dişcl'idèţl.

25 Ahtare dimîndare lă feaşe şi lă dîşe nica ună :

— Carî-ţi-do z-vîină z-vă li caftă feătîle, s-li daţl înveaste, s-nu li ţînèţl.

Aestă dimîndare nica lă feaşe ş-apoea ncl'ise ocl'il' şi trapse tu lumea lantă, d-lu nu s-toarnă vîrnă.

30 După puţin k'iròu vine un Amurgu şi caftă feata cama mare nveastă. S-minduiră fraţil' :

— Cum s-u dăm la Amurgu, nividùt om, s-cl'amă dip ? şi dol'i cama mări dî'siră, s-nu u da, ma nîclu z-băgă de-a mutră : s-u dăm, s-u dăm, s-nu-l călcăm zborlu cu limbă di

moarte a tată-nuî, că multu știut erà l'irtatlu și vah' ștea nîs țivà !

Și acșè u deàdiră al Amurgu și-l' deàdiră ș-ună dulă dinăpòî.

După un an viñe un Nădă-Noptî ș-căftă ș-alantă nolgicana. 5
Eara, dol'i nu vrură s-u da, că de ! cum s-u scoată din casă
feată vrută, soră aoà năparte și s-u da nădă-noptî la nividùt,
nicunuscùt di vîrn-oară. Niclu nîpòî z-băgă: Va u dăm, va
u dăm, s-nu isëm di graïlu cu limbă di moarte al l'irtăt di
părinte ! 10

Și u deàdiră ș-aestă.

Tut acșè vine dup-un an An-đare tă nica feată. Dol'i frați
nu vrea cu vîră trop s-u da, că acșè s-loară dupu mintea
nicluî frate și nu viđură surări tr-ocl'i nica nă oară. G'ine
ma niclu, cara z-băgă de-a mutră s-u da, ș-u deàdiră sora 15
mică nveastă lo-An-đare.

Ș-aistòr doao surări le-aveà dată cîte nă dulă.

Dup-un an s-mintueaște niclu frate :

— Noî trei surări avùm, tute k'irute ; noaptea li mărtăm.
Țivà nu fu graïlu a tată-nuî, că pînă tora nu z-viđù țivà 20
tu pade. Maș cît nă k'irùm surările, ș-îo cama multu li loaî
pri gușe.

Îl mică sarak'a multu. S-mindueaște el :

— Va neg z-dișcl'id udălu ațel țe nu nă alăsă.

Și acò nuntru aveà nă față di nă feată, mușată cum nu 25
s-află altă. Scrià nuntru, că ațea feată se-află n-Țitatiea-l-
G'urî, și niclu cum u viđù, il' k'ică tru inimă mare dor tă
ia. Di oara țeă l'-intră n-cap s-alagă, loclu s-lu toarnă di a-
nantă parte și s-o-află, că fără nîsă, țe u vrea bana ? Nk'isi
ta s-nagă după feată. 30

Nîs fuđî pi ascùmtaluî di frați și carî imnă un an di đile,
eae t-ună pădure greao. Acò află nă casă, nă pălate mușată
și rămîne cu gura căscată, cum s-află tu pădure greao ah-
tare pălate.

Tută pălatea erà vărîgată cu murî nalți și nafoară aveà 35
un șopot cu apă rațe.

— Aî s-mi discurmu năh'amă, đise nîs, la șòputlu aestu
și s-nî-astingu seatea.

Șăđùndaluî, țe șăđù m-pade, ta z-discurmă năh'amă, vine

nă dulă s-umplă bucl'ița. Aestă dulă era ațil'ei :
și el cît u viđù, ș-u cunuscù, ma nu-l' dăse ți
počul z-bea apă nă oară. El lo počul, biù apă,
tru počù. Dula lo-aduse la doamnă-sa.

5 Acò miși ațea casă goală aveà.

Lo sor-sa ta z-bea apă, il' viñe nelu n-gurà
ia, că-i a frate-sul nic și ntribă dula :

— Ți om are la șopot ? Că țe nu-ni spunî ?

Dăse ia :

10 — Ni si pare, că easte frate-tu niclu, că mu

— Tora s-ñeđi si-l' grești, z-vină pîn-oà !

Z-duse. Viñe frătile, s-loară di gușe, z-bășar
erà di doî anî nividùți.

— Cum, tine soră ești aoà pi ahtare radă ?

15 tãm di tatã, ti deadim cum nu vrum ?

Dapoea avđã ròputu, că vineà Amurgul. Ațe
un ȋiriũ, țe micã ș-oamiñi, cum miți un puil'ũ tine
loclu tut s-trundueà di a lui roput. S-avđã ca
diparte, ma ș-trelle đile li fãțea trei orî ș-ma

20 L'-dăse sor-sa :

— Frate vine bărbatu-nu, di s-nu ti micã.

Și lo-ascumse t-ună fridã.

Amurgul erà avinare. Vine n-casă, aduțe l'epu
porți ș-alte din-anùmirea tă micare. Il' dățe

25 — Mul'are, țe aňurzește carne de om ?

— Ți si pare, bărbate ! Carî cuteađã z-vină
niți puil'ũ ?

— Mul'are, mutreà g'ine, că ni-aňurzaște car
Il' dăse mul'area :

30 — Em carî ț-aňurzește, ți va-l' adări s-fure

— S-fure un di frațil' ma mări, va-l mic, u
va-l fac. Ma s-fure frătile nic, nu-l' fac țivà și
el s-feațe di-ni ti loaî niveastă. Ațel lo-am frat
sã-ni caftã, va-l' daũ.

35 Dăse mul'area, că frătile nic easte și lu scoa
Atumțea niși s-loară, z-bășarã și-l ținũ uspêt
z-veadã cu sor-sa, s-l'i treacă dorlu și mirak'a.

— E ! frate, Amurgu, mine am anang'e s-aflu
Țitatea-l-G'urî. Aestã mirak'e am și nica unã : mi

le-l' Amurgu, Nađa-Nopti și An-đare și lu ntribă, ți caftă ?
 țe dor mare l-pimse tu mârđinea locuî ?

Đăse fičorlu :

— Ți s-h'ibă ? Am nă rană tru inimă și nu z-vîndică, dicî't
 5 cara s-aflu iu-l Țitatea-l G'urî. No-aclênî puî'lî s-lă fațî nă
 ntribare ?

--- More, đăse amirălu a puî'llor, se-aveăî vinită nă đua
 ma naintea vrea-l' afli tuțî puî'lî. Tora, de ! cît fuđiră !

— Am ți-î čarëa ? ți nă s-fațe hala ? Mine s-mi tornu fără
 10 s-fac țivă, dupu țe-alăgăî ahîntu loc, ma g'ine s-mor !

Amirălu a puî'llor, cîndu-l viđù ahî't aleptu-ğone, cum s-k'ară
 ahtare tinireată ș-ahtare ģuneață, aî ! s-l'-acl'amă ninga nă
 oară puî'lî tuțî.

Acșë l'î cl'imă năpòî și puî'lî se-aspăreară, că țe vaî h'ibă
 15 aestă, că nășî nă oară to-an aveà ndreptu la uspèț ? Și vi-
 niră puî'lî năpòî și l'î ntribă amirălu a lor :

— P-iu alăgăt ș-p-iu azburăt, nu viđùt, nu avđî't, iu-l' đăc
 Țitatea-l-G'urî ?

Un di un să ntribară și đăsiră, că nu știm.

20 -- H'ițî tuțî aoațe, ntribă amirălu ?

S-misurară tuțî și viđură că miș nă orîe moașe s-curmă
 di uspèț ș-armase n-cale. Amirălu pitricù s-o-aducă. Și na-l'
 doî vulturî tîmsiră ārăk'le, s-aripidinară tu câmpu, iu ș-aveà
 rămasă orîa moașe, ți-u loară pri peane și pînă s-ascùk', na
 25 ți-u mușica. U ntribară și đăse ia :

— Mi, cum s-nu știū ? Acò-nî k'irù l'irtatlu orîul, bărbatu-
 nu. Acò ș-alăsă oàsile. Easte cîță iu ascăpită soarle : Acò-l
 đăc la Țitatea-l-G'urî.

Amirălu a puî'llor apoea l'-adră nă bunăteață di l'î scrie
 30 trei grămate, ta să s-facă puî'lŭ, muscă și furnică. Apoea-l
 pitricù oară-l' bună cu orîa deadùn.

Cara s-feațe cu grama puî'lŭ, erà s-facă un an pînă n-Ți-
 tatea-l G'urî, u lo ti trei đăle. Apoea carî aġumse acò, orîa
 l'-alăsă sînatate și s-turnă. Năs g'uvăsî grama și s-feațe om.
 35 Ația, n-Țitatea-l-G'urî, erà hoară mare. La murlu di țitate
 află nă moașe. Sta di-l' đățe moașa :

— Fičòr-aleptu, fičòr-aleptu, țe caftî aoațe ? Nacă vinișî
 tă feata amirăluî ? Mulți ģoîl-aleptî, mulți h'il' di domîi-
 mări și di amirăți ș-aflară moartea di lùcurlu aestu.

Fiĉorlu dăse, că el t-aestu lucru vine dit mărđinea locluĭ.

— Crima pi ġuneața ta, mușat-ġone, c ațea-ĭ cățao di feată; mulți ș-micară caplu tă nîsă.

Feata țeă ș-aveà băgată tatu pi ġurăt, ta s-nu u mărită pînă nu va s-află om si-l' spună seămnile, că nîsă aveà doao 5 seamne. Carĭ-ți-do nu duk'à și nu li fățeà, il' tăl'à caplu.

Il' dăse fiĉorlu ali moașe:

— Las h'ibă, mae, nu cărteaște. Omlu nă oară moare, ma tinir ică ma aùș, ună fațe. Mași ună va-nĭ ti ntreb: Loc are la tine si staũ. 10

— Un udă am, stăi!

Alantă duă s-lă, s-k'iptină ġonile și trapse la pălate. Il' dăse amirăluĭ, că vine tă feata-l'.

Amirălu l'i scoase și-l' cĭntă cartea cu căvulea țe băgă feata. Apoea lu ntribă s-fure-că ține. 15

— Cu mĭnĭ ș-cu ĉoare, dăse năs, ĭo t-aestu lucru mi mutăi di vinũ dit mărđinea locluĭ.

Al amiră il' vĭneà cum s-k'ară ahtare ġone-aleptu și-l' dățe:

— Mintueà-te treĭ dăle și ntreamă s-avđĭ, țe pățĭră ș-alți 20 ġonĭ aleptĭ ș-apoea z-vĭnĭ.

G'ine ma fiĉorlu dăse, că nĭs di oara țe nk'isi de-acasă li ștea taha tute și nu va s-așteaptă niți minũt. Țe-ĭ să s-facă, nă oară ma naintea.

Il' dăse amirălu: 25

— Macă-ĭ acșe, z-vĭnĭ mĭne, cĭndu va h'ibă tuți mărli a-dunățĭ.

Năs noaptea s-fațe puĭl'u și z-duțe la udălu a feățil'eĭ. S-feațe furnică ș-ĭntră nuntru pit cărpitură. Feata durnă cu doao țerĭ aprease: ună la cap ș-alantă la ĉoare. Fiĉorlu li 30 mută ună tu loclu alĭntei ș-apoea s-aplică și-l' trapse ună bășare ali feate. Feata z-diștiptă, că se-află bășată, ma țĭ s-află? Ațel s-feațe muscă. Intrară dũlile, mutriră, ni om, ni k'etre. Fiĉorlu il' viđũ seămnile.

— Va țĭ si părũ tu vĭs, il' dăsiră, că ni váță nu s-află 35 aoațe. Acșe pat feățile țĭ nu vor să s-mărită, cĭndu sun to-anĭ!

Ia, mintioasă multu, nu dăse ma multe grae, cu tut-că știà năsă, că fu bășată de-a g'inealuĭ.

To-apirită fiĉorlu-aleptu vine la pălate, cum lă fu ligătura,

g'ine ma feata s-feațe, că-î zăifcă, niputută ș-amîna tă dua lantă.

Seara năpòi fiçorlu-aleptu trapse la feată, cum și ștea. Ia s-fățeà că doarme. Cîndu s-aplică di u bășă, ia-l' gri di nă
5 cale :

— Tine h'iî mästurlu țe le-adări aeste dot? Tora z-veđi cum ti spinçur.

— Ea va s-mi spinçurî, ea va ti tal'û, dăse gònile-aleptu. Mine nu h'iû di ațel' țe lă se-aspăr ocl'ul di aùmbra-lă.

10 Ea, ninvițată cu ahtare graiu, li ca umplù și u turnă cu-
venda di nă oară :

— Mine ahtare bărbăt inimòs caftu, ma, ea spune-îi cum pitrumsèși aoà ?

El l'-aspuse puterea lui vîrtoasă.

15 — Am cum nu te-aflăm aseară noi, ți mutrim tut udălu.

— Na me-aflăt, că mi fecû muscă.

— Ahtare bărbăt caftu ș-mine, dăse năsă. Tora să știî, că va-ți agût ș-mine.

To-apirită nase ndreptu, fora, fără frică fiçorlu-aleptu.

20 Il' deàdiră un cal at ș-un bucâl, să z-ducă s-lu umplă t-ună apală, și să s-toarnă cu calu ampatur(l)ăt și s-nu z-vearsă k'icută. Ma z-virsà nă k'icută, il' tăl'à capul.

Ia lo-agută gònile-aleptu, că-l' deade un nel, țe ma-l băgà to-apă, ngl'iță apa și acșe năs putù s-aducă bucalu mplin.
25 Cîndu aduțea bucalu cu apă, viđù nauntru cum frațil' a lui z-bătea cu altu amiră și plămse și-l' k'icară treî lăcriîi tu bucâl și apa s-cuturbură. U viđură adunațl'i apa cuturbu-
rată și dăsiră.

— Apa-î cuturbură, s-lu spinçurăm.

30 Atumțea dăse năs :

— Apa s-cuturbură di lăcriîle a meale, mea nu dot, că nu loaî apă d-îu lipseà.

— Că-țe plămsiși, lu ntribară ma mărli?

— Plămșu că frațl'i a mei, — viđùî to apă, — z-bat cu alt
35 amirăû, cu Amiră-Laiu.

— Ami tine h'iî de-amirăû h'il'u?

— Mea cum v-u avût, că h'iû h'il'û di mastur?

Aspuse gònile aleptu apoea țe cură anàmisa.

U loară apa, u căftară și o-aflară pi zborlu a lui. Nica

un gardu aveà s-antrisară și s-fățeà pi vrearea lui. Aestu gardu erà, s-albă, ca h'il'u de-amirău trei l'undări c-a tată-su.

— Mîne vă-l' aduc, dăse el.

Viđu feata, că l'-u poate el și vru s-easă ma gone di nîs ș-acò tu adunarea ți-l' viîne a l'eî, l'i si șuță mintea dipri 5 buna, și nu ma vrea s-lu l'a tî gone, că gri:

— Stați mări, c-am ș-alte zboare tă dăcă.

Și tu oară își disfațe mușatlu k'eptu și lunina ș-lămbia l'-u deàdiră tu ocl'i a gônîluî-aleptu s-lu k'ară. Omlu căđu m-pade di mușuteața l'eî și ia gri, si-l ta'e, cătaoa. 10

— Nu gri, năs. Am graiu: Căđuî di marea-l' mușuteață.

Gri năsă eara:

— Carî e-ațel arbure, cu disile frîndă albe, disile lăi?

— Mare lucru ș-aestu? Anlu cu dălile ș-cu nòptîle, gri gônile mușat. 15

Tută adunarea plăscînră pălîile și tată-su ali feate işe di gurăt. Feata plămse de-arău, că nu-l' si feațe a l'eî, ma n-cot! Ma tută aștiptarea l'-erà la l'undări. Lu ntribară mărîi:

— E! gone-aleptu, ai tine l'undări?

— Băgăți nă oară, cîndu z-vă l'-aduc, dăse fiçorlu. 20

— Mîne s-l'-adûți!

Fiçorlu ș-aduse aminte di perl'i dați di đinirî. L'-aprease și ea-l' iu vînră treil'i tru minută. Lă spuse halea fiçorlu.

— Nu ți-u mică inima, că nu pați țivă, dăsiră el'.

Apoea feățiră nă culutumbă și s-feățiră treil'i l'undări: 25 Aslân, Caplân și Șain. To-apirită l'a s-nagă la pâlăte și-l' greaște amirăluî:

— Scoate-l' l'undarl'i, cara-ți da di mînă, să s-alumtă cu a mei.

Il' sârgl'i amirălu, mea carî acățară s-aurlă și să zg'ilească 30 a fiçorluî, tuți gûvile acățară. Amirălu cît nu asurđî di aurlarea lor. L'undarl'i amirărești o-dunară coada, ca țivă cătălûși ningă vîră cîne di la oi! Atumțea tuți il' dăsiră, că vor s-facă numta, mași s-fugă l'undarl'i d-îu vînră.

Ș-acșe s-feațe, cum fu cama bună și fiçorlu ș-lo mușata 35 nveastă.

Bină năs aoațe ca đua țea alba. Feata nu ma puteà țe si-l' facă, ahîță vreare-l' aveà.

Nă đuă işe cu avigl'itorl'i a lui să s-priimnă buđa de-amare

s-l'a vimtu. Acò iu s-priimnà s'argl'i un Dîn dit amare să-
beà viū. Ask'erea se-aspărè. și fuđi, di mîcà loclu. Lo-alăsară
gònile-aleptu singur-singuric să z-batā cu Dînu. G'ine ma țe
s-adarā fără dînire? Cum să z-ducā la pālate, la mul'area
5 luī fără nîs? Loarā un di nîși, țe ș-o-aduțeā multu cu gònile
aleptu și-l feățirā tu strānile ca luī și z-duțe seara estu la
pālate și greaște să-l' dișcl'idā niveasta-l'. Ia-l' dāțe:

— Intrā cum ță știī di tōtunā.

Ațel hābare no-aveā.

10 — Tine nu ești bărbat-nu, dāțe niveasta, și greaște a tatā-
suī și-l' dāțe:

— Ami, dînir-tu, iu easte? țe pāță.

Ask'erea spuse, că-l măcă Dînu-a-māril'eī. Ia di minte
multā ți aveā, dāse a tatā-suī, să-l' da 40 de meare și s-h'ibā
15 di la nā sutā ocā unlu. Apoea lo ask'erea și nase s-l'ī spunā
loclu a Dînuī de-amare. Lo un mer și-l aminā nsus și ișē
Dînu și-l aștiptā n-gurā. Lo-arisi merlu și dāțe:

— Ți mer bun easte!

Il' deade feata vîrā tri-dățī de ațeale dī-un ocā. Dînu, cara
20 viđū că feata are meare ș-cama mārī il' dāțe.

— Că-țe nu-nī dai di meārele mārī, ma-nī dai mași di ațeale
nîți?

Ia-l' deade un mer di mārī și Dînu lo-af(l)ā multu bun.
Il' deade nica un, di bun ma bun. Feata nu vru s-l'-arucā
25 altu.

• — Știū, dāțe Dînu că-țe nu-nī aruți, că-ți vîne arāū di
gone, că ță-l măcāī, ma viū lo-am tu pînticā.

— Nu pistipsescu s-h'ibā viū, greaște feata.

Dînu j-bāgā doaūle deādite n-gurā și-l vumū tu palmā.
30 Atumțea-l' gri nveasta:

— Adu-ți aminte di grama di l-amirālu-a puī'lor.

Și nîsā l'-aminā un mer nica. Cîndu Dînu s'argl'ī s-lo-acatā
il' tăcînī a gōniluī grama cu carī s-fățea puī'u și azburā
ca lîndurușā di acō și așē ascāpā cu āgutorlu a mintioāsīl'eī
35 featā și cara s-nu murī, vah' bîneađā nica și vah' ma fu
ș-altu părămīθ, ma mine lo-agārșēī.

Părămīθ șteam, părămīθ aspūș

Nu știū cum, ma nu v-arīș.

(Spus de țal Tegu-al Zică, Țicura, Macedonia.)

82. Prămăteftul sk'irdût.

Erà ună oară un prămăteftu și duse s-acùmpără prămătie. Cîndu intră tu pampore, acăță nă furtună, un vimtu, nă ploae greauă ș-nă grindine, că ți-u feațe pamporea sîrme!

Prămăteftul ștea di mplătea tu apă și cu nă scîndură tu 5 mină, dă-l', dă-l', își tu mărđinea de-amare.

Aclò erà singur tu pădure. Alagă nîs nă quă, alagă doaună, s-află vîră hoară, vîră călivă, z-da di vîră om, nu putù s-află. Aclò m-pădure s-fătea di tute poàmile, meare, gorță, auă, curcubete ș-alte. Cu poàmile aeste bînă el. Curcubètele 10 criștea una cît 40 di ucățî ș-cama. Nu trapse di foame.

Ună quă el, lo nă curcubetă, u cură di simință pri la gură și u feațe bute. Lo apoea aună, u călcă, u zdrumină și feațe vin. Și o-alăsă t-ună mărđine și cîndu vrea, bea vin.

Năpòi l'-u deade cîtră nclo, nacă află vîră hoară. După 15 te imnă-imnă cu limba scoasă, cari-ște cît, așumse la un ariû nic. Dinăparte de-ariû stătea un aüş cu perlu cair și arăđî-măt di nă k'atră. Prămăteftul îl' părù g'ine, că dup-ahîță ală-gare deade di un suflit di om.

— Bună-ți oara, pap!

20

Pap-aușlu nu-l' gri.

— Naca nu poți s-treți din coa de-ariû, pap și crek'?

Paplu mină caplu.

— Z-vin s-ti l'au-ngrișca, pap, tra s-ti trec?

Paplu năpòi mină caplu.

25

Prămăteftul ș-adună còarițl'i pîn di đinucl'e și tricù ariûlu Apoea l-umflă ngrișca și-l treațe dincoà de-ariû. Cum tri-cură, paplu necă vru s-ma dipună dipri nîs, stătea ca ncăr-fusit di prămăteftu.

Il' đîte prămăteftul:

30

— Pap, dipune-te tora! pap, dipune dipri mine!

Paplu de-a surdă, s-fătea că no-avde.

— Ba! țe-nî aflăi draclu cu aestu aüş di bil'è, đîtea pră-măteftul.

— Nacă vreî s-ti trec năpòi didinde, pap?

35

Paplu mină caplu. L-tricù didinde, tut acși. Paplu no-avđa di dipuneare. Il treațe năpòi din coa, tut ațeale ș-pale ațeale.

— Ah! măratlu-nî di mine, țe nî-ndisîi cu aușlu al drac, susk'iră și s-uhțà prămăteftul. Pînă cîndu va-l portu cu mine?

De-alih'a c-ațel drac ș-eră. Prămăteftul di cripărle multe țe-aveà, nu-l' si duse mintea z-bea vîn dit curcubetă, că draclu
5 nu z-dizlăk'à di nîs ičî. După nîscînte dîle, co-aușlu ngrîșca s-agîrșască cripărle și s-neacă fărmațile, si duțe s-tragă nă k'ică di vîn. Biù nă oară și draclu cu dînucl'ul îl' fățeà semnu să-l' da ș-a lui. El nu duk'à, ma grea:

— More, măratlu-nî di mine, mare hală nî-aflăi cu aestu
10 drac di pap. Carî mi băgă s-nî-acumpăr bil'elu cu parălu? Di pre-apoea l' deade di biù și si mbitară șamișdol'i, și prămăteftul și aușlu și apîrniră să se-ağocă. Cum se-ağucă, paplu nu-l țineà curăile, că s-mul'ară de-aroșlu și z-dislăk'î și cădù m-pade.

15 Prămăteftul își viîne tu orî atumțea și gri:

— Ah! antîhriste! ș-îo aestă vream

Lo un cuțut și ț-ul tăl'è filii, cumătiče-cumătiče.

— Ba, că me-ascăpă Dumniđău, că-nî erăm ligat!

Ună quă altă, duse buđa de-amare, ș-ligă nă mîntilă di
20 un cun lungu, că s-trițeari țivă oamiîi cu vîre cărave s-a duk'ască, că-î k'irût.

Nu tricù multu și de-alih'a se-astămățiră niște oamiîi cu nă cărave, îl loară și-l adùsiră tu nă pulitie mare și lo-ală sară aclò, să și scoată pînea.

25 Aclò, nă quă, viđù că trițea niște oamiîi căvală pri cal' și nu ștea cum să ncălică. Nîși ncălică cu pîntica. El s-cu-diseà, țe turlie ncălică aești oamiîi cu pîntica și pri cal' fără sumare, fără șel'?

Aveà faptă tu hoara țeà un fărtăt. Il' gri și-l' dîse:

30 — A lai fărtate, cum stați voi pri cal' fără sumare, fără șel'?

— Am cum? voi ncălicăți al'umțrea tu loclu a vostru? Noi acși apucăm di pap, stră-pap. Țe easte sumarlu și șaoa țeà?

Prămăteftul lo puțînă țeară, u ncăldî' și feațe un sumă
35 ričù ș-ună șauă și-l' aspuse. Apoea feațe vînglă, căpestru scări, cuscune și tute cîte suntu lipsite la un sumăr și la nă șauă.

— E! dîse prămăteftul, află-nî un om s-nî facă, cum sun seâmnile.

Cari il feațe, l-băgă pri cal, il' tricù vîngla, căpèstrulu, băgă nă vilendă pri supără mușată, s-l'a ocl'i, și ncălică. Cum își prit pulitie, lumea tută s-lo după nîs, să-l veadă; ncl'i-siră lumea duk'enl'i, mași z-veadă cudia estă. Ahăt k'irùți erà tuți acloțe.

5

Avde amirălu de-aestă și-l' greaște la pălate și-l fațe dînire.

E! bînă nîs, cu căcula scoasă. No-aveà anang'i di țivă, e-aveà di tute. G'ine ma clo aveà nă ligătură multu greauă. Macă mureà un di nsurățî, i mul'area, i bărbatlu, alantu lu ngrupă di viũ cu mortul. O-aduse oara lae și li tease mu-10 lare-sa. Nu-l' erà a lui, că muri, ma cum s-facă tora, că vrea lu ngroapă di viũ cu ea? Și zburî cu fărtatu-su s-lo-ascapă.

Aclò murminți no-aveà. L'-arcă morțil' tu-nă guvă și ng'os cădeà ș-mureà di foame vîll'i, că vîră nu z-duțeà s-l-aducă hrană; mași țe-ș loa cu nîși prota quă.

15

Și zburî prămateftul cu fărtatu-su s-l'-aducă mîcare și biutură pînă s-ascapă cu vîră trop de-acloțe.

Il ligară dicara de-adùn cu mul'are-sa moartă, și-l arucară tu guvă. Aclò cari așumse di g'os, tăl'è funea cu cari erà ligat și acăță de-aprease nă țeară și alăgă z-veadă țe-î na-20 untru? Ș-eră nă piștireauă și ș-aveà nă lăgume, țe isă măr-dinea de-amare. Țe fațe nîs? Aprinde nă luminare și u bagă aclò noaptea, că nacă treațe vîră cărave cîtră tu loclu a lui.

Tu aestă oară acăță nîs ș-adună tute g'amăndîle, tute flurille și tute neălile, ș-alante lucre scumpe tu un sac. Alantă 25 quă ș-treațe nă pampore și viđîndalui lûnină, viîne z-veadă țe cură?

Își atumțea prămateftul și lă dîse, că ș-nîs easte dit loclu a lor și-l loară tu pampore și-l dîsiră la mă-sa și la tată-su și la nicuk'ira, țe lo-aveà tricută di multu tu psihu-carte și 30 i-aveà dată ș-to-an ș-tu treil'i anî și lo-aveà agîrșită dip!

Eràm ș-lo acloțe și aduțeàm fluril multe și cum trițeàm pri la nă baltă, broățil'i cîntă:

oa-că-ca!... oacă-ca!

Și a nîa ni si părù, că suntu turțil' și dîc:

35

brac, brac, brac. (1)

și le-alăsăi ș-aoațe me-aflăi!

(Spus de ?)

(1) Pe turcește: Alasă, alasă, aalsă.

83. H'il'a Mèturluī și h'il'lu de-amiră.

Irà un-oară un amiră și ună amirăroane. Niși aveà ma
un fičòr tamàm ti nsurare. Ningă pàlatea amirăluī șideà u
oarfin multu; nīs adrà meturī ș-cu prațl'i ți scuteà s-hărnea
5 deadùn cu feata luī, că mul'are-sa l'-aveà moartă. N-casă no
aveà niți un lemnu ti vătămare șoàrițl'i, ma feata irà ca
steao. Cîndo s-la și s-k'iptinà, luînà tută casa.

Di cașe dimneață trițeà pi la casa mèturluī h'il'lu de-amiră
de-adăpà calu la șopot și tòtîna il' grea a feàtil'eī ti peză
10 — Bună-ți dimineața, h'il'a mèturluī ș-a g'iftuluī!

Feata-l' vineà greū, că di gura h'il'luī de-amiră avdă
ahtări zboară, ma lo-alăsà si-și pizuească ș-nu-l' grea țivă
că de! ți s-l'i grească și ți s-l'i dîcă a unūi h'il'ū de-amiră

Ună quă vine la casa feàtil'eī ună g'iftă, ți ți s-cià s-arucă
15 tu mărdeao. Aistă cîndo u viqù feata ahî't mușată, il' dîse:

— Feata mea! nu vreī s-ț-aruc tih'a? nu-ți caftu altu țivă
mași s-ni dai gumitate cārveale di pîne.

— Uă! dîse feata, am d-lu s-o-aflu ioū pînea? noi cu de-
avîa cu ți scoate tată-nu nă hărnim noi, nu z-dăm ș-la alți.
20 Atumțea g'ifta ș-arcă ocl'il' pi puliță și veade aclò nă bu-
cată di pîne caī-sci di cîndo:

— Ea, dîse g'ifta, cara z-vreī ti pînea di pi puliță.

Feata nu vru prota, că mași pînea țea aveà ti qua tută,
ma apoaea ți s-mintuī:

25 — Va șed nă quă ağună, ma va si-ni ved tih'a barim. Și
ași l'-u deade ali g'ifte pînea țea s-l'-arucă tu mărdeao.

G'ifta mutrî feata tu palmă, sum ocl'i, cum s-ciū nîse, minti
cu gura îndao zboară ș-apoaea dîse:

— Feata mea, tine aī nă mare tih'e! tine va s-l'aī h'il'lu
30 de-amiră ti gone!

— K'icută! nīs la mine s-mintueasce?! gri feata.

Qua lantă h'il'lu de-amiră adăpà calu ș-ca di tòtîna, il'
gri a feàtil'eī;

— Bună-ți qua, h'il'a mèturluī ș-a g'iftuluī!

35 Atumțea il' dîse feata:

— Di metur, di g'iftu escu,
Ma mine va s-ti nk'îrdăsescu!

H'il'lu de-amiră băgă mare măraze, cîndo avdî aiste zboară : Cum, nîs h'il'ú de-amiră s-l'a niveastă nă g'iftă, nă h'il'e di metur. ? Z-duse a casă și-l' li spune tute a mă-saî. Apoea dîse :

— Dado, mine va mi isusescu. 5

— G'ine, fiçorlu a neû.

După îndao dîle h'il'lu de-amiră s-isusî, ca cum l'-iră arada și soea pi ună h'il'e de-amiră. După ți deădiră seâmnile și u băsară nveasta, treațe eara h'il'lu de-amiră pi la feata mèturlui și l' greaște : 10

— Buna-ți dimineața, h'il'a mèturlui ș-a g'iftului ! anvițashi că mi isusî ?

— Nvițai, că ti isusîși, il' dîse feata :

Ș-cu tut că h'il'e di metur și di g'iftu escu,

Tot ioû va-nî ti nk'irdăsescu. 15

S-apruk'è oara ta s-facă numta. Aprindu quă di numtă, h'il'lu de-amiră treațe pi la feată și-l' strigă :

— H'il'a mèturlui ș-a g'iftului, avdîși că mine mi nsor ?

Feata eara cum și scîa :

— H'il'e di metur și di g'iftu escu, 20

Ma tut mine va s-ti nk'irdăsescu !

— Ca glară va s-h'ibă feata istă mindui h'il'lu de-amiră. Ația mi nsor și nîsă ună u duțe, ca va s-mi nk'irdăsească. Alantă quă s-feațe numta și si ncurună cu h'il'a de-amiră. G'ine ma istă h'il'e de-amiră, cu doi anî ninte, aveà pățită 25 hală. Un altu h'il'ú gone, l'-aveà dîsă, că va s-u l'a, pînă ș-arise di li gúcă meârile cu nîsă ș-l'-află cuibarlu ș-apoea o-alăsă cu-aruşinea pi mărata feată. Tora ți-l' si fățeà hala ? A mă-saî a featil'eî l'-iră frică s-nu u duk'ască gònile ș-u pitreațe la mă-sa ca laea ș-ca corba. Te-ațeà nîsă vru s-facă 30 nă mincună. «Că-țe, taha», își dîse cu mintea muma, «că-țe tu loclu a h'il'e-meai ti ună seară s-no-aflu altă feată ni-băsată ți z-doarmă cu h'il'lu de-amiră ș-apoea serle alante z-doarmă cu feata mea ?

Căftă-căftă ta s-află vîrnă feată mușată ș-oârfină, ma mu- 35 șată ș-ma oârfină di h'il'a mèturlui no-aveà 'altă n-hoară. Z-duțe la nîsă mă-sa featil'eî de-amiră și-l' dîțe :

— Cîțî prađî cațî ta z-dornî nă seară cu h'il'lu de-amiră?

— Nu s_cîi_ă, đise feata, întreabă tată-nu.

Seara vine acasă mèturlu, curmăt, cu caplu spinđurăt, că đua țea nu scoase niți ti pîne. Feata l'i spune, țî cură.

5 — Em de! s_cîi_ă ș-lo_ă, đise aușlu? Ș-ca nu-l slab. Cu prazl'i țî va s-l'ăi va s-poțî s-ț-aflî vîrnă ģone și s-ti mărîțî ș-tine, s-ță fațî arada.

Ahî't vrea feata. Lo izinea tată-suî și z-duse noaptea la h'il'lu de-amiră. Aistu nu u duk'î, că iră nîsă! A luî il' si
10 părû, că iră nveasta-l' j-durnî cu nîsă, cu nveasta. To-apirită, cîndo si sculă tu cîntarea cucoțlor, il' đise îndao zboare și-l' deade ș nelu, țî-l purtă tu đeadit. Feata il lo și z-duse a casă. Treate eara h'il'lu de-amiră s-adapă calu și l' pizueasce:

— Bună-țî dimineața, h'il'a mèturluî ș-a ģîftuluî! avđî'și
15 că mi nsurăi?

Feata eara țî și ș_cîi_ă :

— Avđî'î că ti nsurăși, ma cu mine ti culcășî.

— Cum! strigă h'il'lu de-amiră și canda-l mușcă vîrnu șarpe.

20 — Cum, ni-cum nu s_cîi_ă mine, mine ahî't nî s_cîi_ă, că durîi cu tine. Ma s-nu pistipses_cî, du-te și ntreab-o nveasta ta, cara să s_cîbă țî zboară il' đîsișî ază dimneața ș-cara s-aibă nelu țî-l' didèșî, io mincună grescu.

Narse h'il'lu de-amiră co-alăģare la nveasta și u întreabă:

25 — Nveastă, țînî minte țî zboară îțî đîș az dimneața?

— Nu s_cîi_ă, me-agîrșî.

— Vah' le-agîrșî, j-đise tu minte h'il'lu de-amiră. Am nelu
îu lo-ăi?

— Țî nel, nu-nî didèșî vîrnu nel!

30 Atumțea duk'î fi_cîr_lu de-amiră, că l'-u ģucară tehnea, ș-că cîte-l' đise feata mèturluî iră cu cale. Z-đuțe curundu la măsa feătîl'eî și-l' hagă zore si-l' spună, că-țe s-nu doarmă cu nveasta luî, ma s-l' aducă altă? 'Mă-sa prota acăță s-u min-tească gura, ma apoaea cara viđû, că mincunle nu fac prađî.
35 l'i spuse țî hală aveă feata. Fi_cîr_lu de-amiră nu ģri zbor, ma narse îm păzare și dimîndă dao ģejvi: ună iră tută de-amàlamă ș-curlu di tinik'ee veacl'e; alantă iră tută di tini-k'ee ș-maș curlu de-amàlamă. Li l'a daole, li đuțe la măsa feătîl'eî și u ntreabă:

— Di aiste dao g'ejvi, cai ț-u va mintea, că-î cama buna ?

— Cama buna easte, dîse mul'area, s-iră tută de-amălamă, ună; ma tora cum sînto așî, cama bună easte ațea țe-are fundul de-amălamă.

Atumțea h'il'lu de-amiră arîse nih'am și-l' dîse: 5

— Ėejva ațea tută de-amălamă ș-cu curlu di tinik'ee ve-
ac'le easte h'il'e-ta; alantă di tinik'ee ș-cu fundul de-amă-
lamă easte feata mèturlui, ți nî-o adusit. Mine va s-l'aũ ațea
ți-î ma bună. Te-ațea să scîi, că de-aoă ș-ninte, cuscri'l'a se-
asparsede și vîrnă dare-loare no-am cu tine, ni cu h'il'e-ta 10
Z-vă bineađa și z-vă h'iți!

După aiste, fîcorlu de-amiră tricù pi la h'il'a mèturlui și-l'
dîse:

— De-alih'a fu, ca tine s-mi nk'irdăsești!

U lo apoea ti nveastă și de-atumțea pînă tu đua di ază 15
bineađa multu g'ine, s-nu fure morți.

(Spus de Pașca al Nișca din Crușova, Macedonia).

84. Luplu și feata Virvirușe.

Ș-eră trei mul'eri să z-ducă tră leamne soață. Doauă mu-
l'eri si dūsiră la leamne ș-ună nu o-aștiptară, o-alăsară năpòi.

— Aștiptăți ș-mine, să-nî leg țaruh'le, gri alăsata. 20

Ma doăule mul'eri z-dūsiră la leamne ș-o-alăsară ma năpòi.

Nise si ncărcară și deapoea ună cu altă ș-aștară di si sculară
și z-dūsiră acasă-lă. Anantă sîngură si ncărcă, ma carî duse
pîn tu disa di cale, căđù, că eră sârțina greao. Deade, deade
să si scoală, nu putù. Țe s-adară, țe s-facă ațea mul'are, nu 25
ștea. Tricù soarle pre-aclò și-l' gri mul'area:

— Soare, sufrînteale,

Ağută-nî năfeamă, că nu pot s-mi scol.

— Țe-nî dai, s-ț-agùt, dîse soarle.

— Țe s-ță daũ, că h'iũ mul'are oàrfînă? 30

Și soarle nu vru s-l'-agută.

Tricù luna apoea. Gri mul'area:

— Lună bună, ağută-nî să-nî mi scol.

— Țe-nî dai, s-ț-agùt?

— Țe s-ță daũ, că no-am țivă, mul'are oàrfînă! 35

- Macă nu-nî dai, sînatate bună !
 Si niți luna nu-l' aștă, să si scoală.
 Tricù dipu puțin luplu di h'er. Il' gri mul'area :
- U ! laī afende, scoală-nî năfeamă, si-nî mi scol.
- 5 — Țe-nî dai, s-ti scol, dîse luplu di h'er.
 — Am no-am țivă, țe s-ță daū, dîse mul'area.
 — Cari-nî dai ațeà di tine, g'ine ! va ti scol ; carī s-nu, va ti mîncu.
 — Alaī ț-u daū, ț-u daū, dîse mul'area.
- 10 U sculă luplu-di-h'er mul'area și u duse acasă.
 Mul'area ș-eră sârțină și acasă ș-amintă nă feată și-l' băgă numa Virvurușă.
- An cu an Virvurușă criscù și s-feațe guğămite feată, țe fă-
 țeà lucre și-l' aștă a mă-saī în casă, l'-arneà avlia, l'-adăpă
 15 grădina și-l' aduțeà apă di la fîntînă.
- Nă quă cum duse Virvurușă la fîntînă, o-astăl'è luplu di
 h'er în cale. Aestu-l' dîse :
- Feata-nî si-l' dîțī a mă-taī multe ncl'inăcūnī si-nî da lū-
 curlu, țe-nî are tăxită, că va tindu s-lu l'aū cu mîna-nî, carī
 20 s-nu-nî lu da.
- S-toarnă - Virvurușă și-l' dîțe a mă-saī, cum il' dimîndă
 luplu di h'er :
- Mumă-nî, acșī ș-acșī-nî pățī'i : me-află luplu di h'er și-nî
 dîse si-l' dai, țe l'-aī tăxită, că di nu, vaī bagă singur mînă.
- 25 Mă-sa l'-dîse :
- Altă-oară s-lo-astăl'are n-cale, s-ță umpli și s-fuđī, h'il'e,
 și cu gura s-nu-l' grești dip.
- Feata năpōī s-află cu luplu di h'er la fîntînă. Il' dîse aestu :
- Morī h'il'e, il' (dî)țeșī a mă-taī cum ti nvițāī aoăltarī ?
- 30 Feata nîpōī viñe aspăreată la mă-sa și-l' dîse, că luplu
 di h'er bană nu-l' da, că l'i sta aridă, să-l' da lucrulu tăxit.
- Știī țe să-l' dîțī, feata mea ? Mu-mea nu ș-aduțe aminte
 țe lucru ț-are tăxită. Macă tine poțī, află-l și tinde mînă
 singur.
- 35 Luplu di h'er aestă vrea. Cum il' dîse feata, ș-o-arăk'ī
 [arăpū] și acasă ș-o-aduse. Virvurușă plîmse țe plîmse, ma
 tu coadă tăcū, că luplu o-aspărè s-u mîncă.
- Na ! l'-dîse luplu, ea fărina, vîptul, umtul, cașlu, tute
 aoațe suntu. Aclò to-ahure sun prăvdile, cal'i, vățle ; ma nclo

zulăk'le, pulli, găl'înle ș-alante cîte deade Dumniță. Tine s-friminți, s-o-adări pînea bună, mîcare tră mîcare, apoea s-arnești a tutlôr prăvdilor, că io mi duc avinare. Seara s-h'ibă-mîcare ndreaptă și cîndu va grescu: «Virvirușe, Virvirușe, tînde scara si-nî me-alîn», z-bađi scara și s-te-ascunđi, 5 că s-te-aflarim tine dinăinte, nă mîscăturică va tî fac.

Disfă-ți urêcl'ile g'ine.

Apoea luplu di h'er îl' dîse:

-- Tora, Virvirușe, bagă scara s-mi dipùn.

Virvirușă, cîrnurle dipri nîsă l'i si cutrimurară di frică. 10 Feată cu minte ș-lucrătoare, s-ascumbusi și le-adră tute lû-erile a cîsăl'eî hăzîre. Apoea ndreapse measa și aștiptă să s-toarnă pondul di lup di h'er. Casa lor ușe no-avea. Țe-avea, mași pălăθire, pr-îu tîndea scara di s-alînă.

Seara vine luplu și gri zg'ilinda di vîră oară cale diparte: 15

— Virvirușe, Virvirușe, tînde scara să-nî me-alîn.

U tease Virvirușă scara și se-ascumse după cîpisteare. Carî mîcă di nfărmăcă pînă nu cama putû luplu-di-h'er, își Virvirușă di îu șidea ascumtă.

Și qua tută, cîte dîle are sîptămîna, meslu ș-anlu, aestu 20 lucru fățea nîși: seara vinea luplu di h'er di nfărmăcă și n-đare le-aspilă l-avinare.

Feata ș-avea doi frați tu xeane. Cara s-turnară acasă ațel' doi fičôrî, ntribară mă-sa:

— Oamă, noi sor no-avûm?

25

— Avût, h'il', ma sora voastră o-are luplu-di-h'er!

Și lă spuse mvirnata mumă, cum l'-o-arăk'î luplu di h'er!

— Macă-î ași, noi va nă țem s-u lom!

Cîte nu lă feațe mă-sa să-l' țînă, s-nu z-ducă, că vai pată nipățita, nu vrură s-avdă. 30

— Șidêți bunî, tu loc-nă, că luplu di-h'er va vă mîcă și cum s-armîn fără fumeal'e?

Fičorl'i dîsiră zborlu, că va z-ducă, niți tatăl di la groapă z-vînea, nu putea s-lă suță mintea.

Carî agûmsiră mărđinea di pădurea, îu s-află casa luplui 35 di h'er, astăl'ară n-cale nă mae.

— Mae, mae, nu nă spuîl, știî tine di nă feată cu numa Virvirușe, țe o-arăk'î luplu-di-h'er?

— Cum s-nu știû?

— Putem s-u videm năfeamă.

— De! h'il', s-mi duc s-u ntreb, că s-nu h'ibă luplu-di-h'er di nă mică.

U ntreamă maea:

5 — Virvirușe, Virvirușe! luplu di h'er aclo easte?

— Nu-î aoaște, mae.

— H'il'e, frațl'i viñiră s-ti veadă.

Feata tease scara și frațl'i intrară, s-loară di gușe cu sora și z-bășară, bășară și nu s-sătură. C-ași suntu frațl'i, niși
10 disică ș-munți ș-amarea să se-adună cu sora. Apoea lă băgă s-mîncă și cîtră to-amurđită l'-ascumse, că vrea s-toarnă luplu-di-h'er. Seara s-turnă aestu și cara intră ș-mîncă, il' dîse a feățil'eî:

— Virvirușe, Virvirușe! om añurzeaste!

15 — Ah, Doamne! Aoă nu-nî ved altu di tine ș-Dumniđău! D-îu om aoaște tu irñie, îu ni puil'u nu pitrunde?

Luplu-di-h'er «poate», dîse, că așî-nî si pare a ñia.

Anantă quă, dipu țe li scărmină l-avinare luplu-di-h'er, si scoală frațl'i de-adun cu Virvirușă, și-l' mută tută casa, cu
20 tută avearea ș-tutîputa. U bagă năinte și fuđi cît ti țîn coarle.

Vine seara luplu, cum și șteà:

— Virvirușe, Virvirușe, bagă scara si-nî me-alîn.

Carî Virvirușe? Nîsă aveà fugată diparte multu.

— Virvirușe, Virvirușe, tînde scara si nî me-alîn, că di nu
25 va ti mîncu.

Greaste luplu-di-h'er ună oară, doăuă, țivă! Nu lo-avđă can. S-toarnă luplu și greaste:

— Mae, mae, îu easte Virvirușă? Țe s-feaște, di no-avde?

— Țe s-h'ibă, h'il'u, că viñiră frațl'i di ș-u loară.

30 — Ah! Virvirușe! faște luplu, s-te-acățarim, vaî veđi țe te-așteaptă! Tueagă di h'er și păpuță di h'er vaî adăr, s-te-acăț și s-ti mîncu de adun cu frațl'i a tăl.

Bagă luplu-di-h'er s-adară tueagă și păpuță di h'er și s-h'umuseaste dipu niși. Aoă, aclo s-l'-acață, aoă, aclo, l'-anđări
35 largu multu. Huhutî nă oară cît putu luplu-di-h'er:

— Virvirușe! alasă-nî can tutîputa, macă vreî s-ț-alàs bana!

Va l'-u dîți, ha! s-l' acață și s-l'i mîncă, cara s-nu-l' tăcîneà

ali Virviruşe z-discarcă calu cu săpunea. Ună discărcare şi se-adră un ari'ŭ di săpune largu-largu, cît trađe amarea.

Cum feaşte, cum adră luplu, că-l tricù ari'ŭlu şi nîpòl cu limba scoasă, fuđeà dipu nişi ca niorlu. Pale l'-ağumse. Calu ali Virviruşe ncărcăt cu sare, nu ma puteà s-tragă. Atumtea 5 l'-tăl'è funle şi sarea cădù m-pade şi s-feaşte nă mare de sare. Deade luplu, deade, u tricù cu zore mare ş-aestă şi nîpòl ca vimtul dipu nişi.

Vrea l'-ağungă diznòŭ, ma frătile ma nîc, cara ş-turnă caplu şi-l viđù, că no-aveà di cît nă antrisëtură z-bagă 10 mină, tal'e funea şi arucă furtia di k'aptînl dipri calu a luî. Cara se-adră un munte mplin di sk'înl, di pâl'ŭrl, deade luplu, deade, nu putù s-lu treacă şi aclò l'-fu să ş-alasă k'alea şi s-l'i putridască oslu

Aşl Virviruşa cu fraţl'i ascăpară di luplu di-h'er şi z-vi-15 đură la muma lor ca n-đuă di Paşte, cu paràţl, cu ol, cu pravde ş-cu tute bŭnile şi oama multu l'-părù g'ine că ş-viđù feata nîpòl.

Şi armăsiră cu g'ine n-casă.

(Spus de Vasile Diamand din Aminciu (Meşova), Epir.)

85 Fiçorlu şcl'op.

20

Ţi ş-irà, ma nu ş-irà.

Ş-irà un bărbăt ş-ună mul'are. Aişci oamiñl di tute părţile duđeà bană bună şi triţeà g'ine, cu bŭnile tute în casă. Maşi una măraze greao aveà : nu fiţeà fumeal'e. 25

Mul'area di caðe dimneaţă si ncl'inà la Dumniđăŭ şi-l pălăcărseà, s nu o-alasă s-l'i k'arà uğaclu. Dumniđă o-ascultă ş-ună dimineaţă mul'area ş-află m-vatră trei meare aroşe ş-multu muşate. Mul'area nu s-mindui d-ŭ va s-irà aţeale meare, ma lò unlu şi-l muşcă puţîn, apoaea li băgă şamin-30 treili tu sfinduk'e. După nă stămînă dişcl'ide eara sfinduk'a ş-cîndo ŭi z-veadă? Treile meare s-aveà faptă trei fiçòrl muşàţl, maşi merlu aţel muşcatlu s-aveà faptă un fiçòr şcl'op.

Mul'area ş-irà hărioasă, că s-află cu fumeal'e şi-l' criscă fiçorl'i cu mare vreamă şi cu mare dor. 35

Fiçorl'i s-feaţiră mări ş-ağŭmsiră tu anl ta să nsoară.

To-ațel k'irò, ma nclo di hoara lor irà nă lamne ți multă znie aduțea hoaral'eî. Amirălu aveà băgată zbor, că ațel ți va s-poa s-u vătămă lamna, va-l' l'a h'il'e-sa nveastă și ġumitate de-amirăril'e. Mulți z-dùsiră s-u vătămă, ma vîrnu nu
5 putù și tuți cîți dùsiră ș-alăsară oàsile aclò.

Avdu ș-trell'i frați. Cama marle dîse a mă-sai:

— Dado, me-alăși s-mi duc s-u vătăm lamna. Poate s-h'ibă tih'a mea s-l'aũ h'il'e de amiră ti nveastă.

— Nu h'il'lu a neũ, că mulți vrură s-u vătămă, ma nîpòl
10 pînă tora vîrnu nu s-are turnată viũ.

— Mea că va mi duc! U ligă tu greaoa h'il'lu și vru nu vru, lo-alăsă ș-mă-sa. Lo ună hoardă și nk'isî cîtră la lamne. In cale află un om țe-aveà ună bute mplină cu vîn:

— Bună-ți oară, om bun!

15 — G'ine viniși! Iu-ași? ntribă omlu.

— Ea mi duc z-vatăm lamna.

— Va s-u vațînî, mea cara s-poți z-beaî aistă bute di vîn. Al'umtrea-i cama g'ine s-ti torî, d-îu-ți viniși.

Fiçorlu nu z-deade nîpòl. Acăță ta z-bea. Biù cît biù ș-
20 armase. Altu vîn nu-l' si duțea. Il' dîse vînarlu:

— Fiçòr, nu ti du, că va ti mîcă!

Fiçorlu:

— Nu că va mi duc!

Ma nclo află un om cu nă bute de arăk'ie ș-aistu lu ntribă
25 tut ași:

— Iu calea mbar?

— Mi duc z-vatăm lamna!

— Va s-u vațînî, cara s-poți z-beaî aistă bute de-arăk'ie. S-nu u biure tine, ma g'ine-i s-ti torî d-îu-ți viniși, că bunlu
30 nu va s-pați!

Biù fiçorlu, cît biù, aġumse pînă la un loc și altă nu cama putù z-bea. Il' dîse omlu:

— Fiçòr, nu ti du, că va ti mîcă! Fiçòr mută-o mintea, că va s-u pați! Fiçòr ascultă! Țivà! Fiçorlu:

• 35 — Nu! că va mi duc!

Imnă, imnă și ma nclo află un om c-un cîreap cu pine mplin. Ș-aistu lu ntreabă, îu oara-l' bună. Spuse fiçorlu cu țe minte z-duțe la lamna și atumțea omlu stătù și-l' dîse:

— Va s-u vaṭînl, maşl cara s-poṭl s-mîṭl čireaplu aistu cu pîne mplin.

Ṭe s-mică fiçorlu? Niṭi dao cărvel'i nu putù s-li facă g'ine. Il' dîse atumṭea omlu cu pînea s-o-alăxească mintea, să s-toarnă, că va ş-află moartea, no-ascultă fiçorlu şi z-duse. 5
Lamna, cum îl viḡù, scărčică ună oară dinṭil' şi dîse cu înima dişclisă :

— Înî vine prîndul în gură! Il lo apoaea analtu şi lu ntribă : ṭi vreî? ti ṭi vinişl?

— Vinû s-ti ved! dîse fiçorlu. 10

— G'ine fiṭeşl, tora şeḡl, că va s-adâr ună pită s-adûc s-ti filipsescu.

Lamna tricù tu udaeaa lantă, şi nturvisl dinṭil' şi s-turnă eara la fiçôr :

— Nu veḡl, că se-astimse foclu, il' dîse aisçûl, suflă nih'àm. 15

Lo fiçorlu si suflă şi cum se-aplică, lamna ună cu buz-duganea pi dinăpôi ş-lo-arucutl ca birbeclu, canda-l tal'e. Apoaea-l lo şi lu ngl'ită tut dî-un-oară. Asçaptă acasă z-vină fiçorlu, ş-no-are! asçaptă, no-are!

Fiçorlu nolgicân il' dîse a mă-saî: 20

— Dado! va mi duc ş-mine, ta z-vatâm lamna.

Muma, ca mumă, nu vru s-lo-alasă, ta s-nu pată ş-nîs ca frate-su, ma fiçorlu nu vru ş-nu vru s-o-ascultă, că h'irbea sîndile tu nîs şi fuḡl.

Imnînda, imnînda, deade di aṭel cu vinlu, de-aṭel cu ară-25 k'ia şi de aṭel cu pînea şi tuṭl il' dîsîră să s-toarnă, ma nu putù z-bea vinlu tut, arăk'ia toată şi s-mică pînea toată, ma nîs cap di k'atră:

— Iu murl frati-nu, las mor ş-mine, carl s-h'ibă scriată s-k'er di lamne. 30

Lamna il' feaṭe ş-aisçûl cum ş-a frati-suî: îl băḡă si suflă şi cum se-aplică, ună cu buz-duganea după cap şi n-loc lo-alasă. Apoaea hap-hup! lo-arucutl pi gărgălân ca nă muş-cătură.

Aşl k'irură dol'i fraṭl şi mă-sa, laea, l'-plîndea înima şi s-35 arupea di dorlu a lor, că nu se spune! Atumṭea fiçorlu aṭel şcl'oplu, il' dîse a mă-saî:

— Nu plînde, scumpă dado, că io va mi duc s-l'-adûc eara, nu plînde!

— Aî! fuđi de-aŝia, đise mă-sa. Nu putură dol'i cama mări s-u vătămă, oamiñi cu trupu ntreg, tine va s-poŝi, ġumitate di om?

— El' nu putură, ma mine va s-u mîc!

5 Trapse ŝcl'oplu ȣupă-ta, ȣupă-ta! cîtră la lamne.

N-cale află aȣel cu vînu ŝ-lu ntribă aistu iu z-duȣe?

— La lamna mi duc, s-u vatăm! đise ŝcl'oplu.

— Bea prota aistă bute cu vîn ŝ-ma s-u beariŝ tută, aŝi va s-l'-u poŝi; ma si nu: toarnă-te ma ġine acasă-ȣi, d-iu 10 ȣ-ai vinită!

Se-aŝtirnù ŝcl'oplu m-pade ŝi care u mută butea: bea, bea! u stricură di niȣi k'icută no-alăŝă.

— Du-te sînătòs, il' đise vînarlu, di tine ni si umple ocl'ul, că va s-u vaȣînŝ!

15 Aġumse fiȣorlu ma nclo la ȣel cu arăk'ia.

Tut aŝi iu ntribă, iu narde? Z-vătămă lamna, đise fiȣorlu. Vine zborlu z-bea butea cu arăk'ie ŝi ma s-u beare, aŝi va s-poată s-u vătămă. U mută butea ŝi ȣuc! ȣuc! u stricură tută, că s-eră ŝ-altă.

20 — Du-te cu sînătate, l'-ură ŝ-aistu, tine va s-l'i mîȣi caplu ali lamne!

Aî, calea, calea, aġumse la ȣel cu pînea. Mîcă ŝ-mîcă, ti ndao orŝ, di un ċireăp di pînŝ, ună nu ȣ-alăŝă ti ġurăt. Bre pînă ŝ-sîrmile ŝ-aȣeale le-arni tute n-coadă, cara no armase pîne.

25 — Du-te, fiȣòr, oară-ȣi bună, că tine va-l' astinđi cîndila lămnîl'eŝ, il' đise ŝ-aistu.

Aġumse ŝcl'oplu la lamna, asună la poartă ŝi lamna di nuntru ntribă, cai easte.

— Om bun, ġri fiȣorlu.

30 Lamna l'i diŝcl'ise ŝi fiȣorlu se-alină analtu.

— Nu-nŝ spunŝ, fiȣòr aleptu, ti ȣi ȣ-u vinita?

— Viñũ oaspe ta s-ti ved, đise fiȣorlu.

— Multu ġine, aŝcăptă s-mi duc s-adăr nă pită, macă viniŝi ca oaspe. Pînă să nȣernu fărina, tine nîră-te tu udă.

35 Căȣaoa si duse si-ŝ da dinȣil' pi k'atră, ta s-tal'e. ŝcl'oplu le-aduk'i tute ŝi-ŝ đise cu mintea:

— Ahî't s-armîná di tine, cari s-mi mîȣi.

După puȣînă oară na ȣ-u ŝi lamna. Nîŝă-l' đise a ŝcl'opluŝ, si suflă foclu, că se astimse.

— Cum, dîse șcl'oplu, aoaște oàspile aprinde foclu? d-îu inși aistă? Foclu s-lo-aprindă nicuk'ira.

Lamîna scărċică nă oară dințîl', ma țe z-dică? S-aplică ta s-suflă. Șcl'oplu, cum se-aplică pușcl'a di lamîne la foc, zmulse buzduganea, ună l'-are tu mădulăr ș-o-arucutî ca vacă m-pade. 5

— Dă nică noară, gri lamîna!

— Nă oară mi feaște mu-mea, dîse șcl'oplu; mea căra z-vrei s-te-agudescu dao orî, voame frațl'i dit pîntică, ți l'i ngl'itășî.

Lamîna vru nu vru, îl' vumû și nșiră dol'i frați cama mări sînătòșî ca di tòtîna. Șcl'oplu după ți ș-ascăpă dol'i frați, nu 10 o-agudî nica nă oară, că s-o-agudea, nîsă vrea s-anvîa. O-alăsă aclò arucutită și s-turnă acasă cu frațl'i.

Aișci, ți cara l'-ascăpă frătîle ațel șcl'oplu, cu tute aiste l'-u h'irbea, că se-aspuse cama gone di nîșî ș-că va s-u loà h'il'a amirăluî ti nveastă; te-ațea mutrea cum di cum s-lu k'ară și 15 s-nu z-ducă cu nîs acasă.

Imnară cît imnară ș-agûmsiră pîn la un puț. Șidură aclò, z-discurmară și vrură z-bea nih'am di apă, ma cum s-u scoată, că puțlu iră ahundòs. Treil'i frați șideà anvîrliga di puț și s-minduea, cum s-facă, ta si scoată apă. 20

Un di nîșî dîse, s-nă distîndîm tuți, s-ligăm un di noi ș-nîs z-dipună si scoată apă. G'ine ma cai z-dipună? A doilor cama mări lă iră frică. Cama nîclu frate dîse:

— Ligăți-me mine, că va mi dipun ioû.

Aistă ascriptă și frațl'i. Il ligară cu bîrnile, ma o-alinare 25 sălăg'iră bîrnul în g'os ș-lo-alăsară aclò fiȋorlu. Aistu cu cît mutrea să s-alină ma nsus, co-ahît cama multu cădea ng'os, pînă agumse la eta di dig'òs.

Tu oara cîndu cădû nîs, dao feate s-alină tu eta din sus. A cama nîcâl'eî il' fu nîlă di nîs și-l' dîse: 30

— Acață-te di mine, cara z-vrei s-te-alînî în sus!

— Nu, nu! dîse fiȋorlu, că va me-alină frațl'i.

Atumțea feata l'-gri și-l' dîse:

— Ascultă g'ine! Nica nih'am va țî-easă ninte un nîel laîû ș-un nîel albu. Tine s-te-acăți de-ațel albul ma z-vrei s-te- 35 alînî tu eta din sus; că, s-te-acățari di nîelu laîû, nica nă etă va s-ti dipunî în g'os.

Apoaea frațl'i fuȋiră și fiȋorlu armase acloțe singur. Cum șideà mintuit îm-pade, ningă nîs iră un arîzbòîû, ți țăseà

singur, ș-ună čicrică ți turteă di singură. S-apruk'è ta s-li mutrească cama g'ine, cîndo na di l-arîzbòlŭ inși un nel albu și di la čicrică un nel laľŭ. Fičorlu agărși ți-l' aveă spusă feata ți s-alină în sus ș-tu loc si se-acăță di nelu albu, se-
 5 acăță di laľŭ ș-căđŭ ună etă cama ng'os, îndreptu pi casa unei moașe. Z-dipuse apoaia, intră nuntru la moașă și-l' đise:

— Mae, mae, nu me-apròk'í în casă la tine?

— Că țe nu, laľŭ h'il'ŭ, ma escu oărfînă, ș-no-am ți s-ță daŭ ti mîcare.

10 — Ți deade Dumniđă, đise fičorlu.

Intră n-casă; moașă tu oara țeă firmintă pîne. Il' gri a fi-čorlu și-l' đise:

— Ascuk'e nih'am to-aloăt, ta s-pot s-lu firmint.

— Că țe nu bađŭ, criștină, apă, ma-nŭ đŭŭ se-ascuk'ŭ?

15 — D-ŭ s-aľăm ap? Apa u ține ligată nă lamne și lip-seasce di caŭe đŭă s-mică cîte un om ș-ași s-u sălăg'ască apa. Ș-ază l'-e a h'il'il'eŭ de-amiră si z-ducă s-u mică.

— Cum, đise fičorlu, va mi duc s-u vatăm!

Vru moașă s-lu țînă, ma nu putŭ. Fičorlu il scoase zborlu
 20 din gură, scos fu. Nŭsu ngl'imă nu și sčŭă; cîndo zbură ună, zbor iră. Duse la loclu ŭ vineă lamna. Ș-aclò aľă feata de-amiră, vinită ti prîndul ali lamne. Ea iră multu nviri-noasă, că ș-așcriptă moartea cu ocl'il'. S-apruk'è ģonile di feată și-l' feate înimă. Apoaia-l' đise:

25 — Nu te-aspere, că mine va te ascăp di lamne! Nu-ŭ prota estă ți pitricŭ pi lumea lantă, ma caftă-me puțŭn în cap. Și j-băġă caplu pi đinucl'ul a featăl'eŭ ș-lo-acăță somnul cum ul căftă. Na atumțea ŭ vine lamna.

— Ază, đŭă bună, đise nŭsă; tu loc di un om, doŭ va s-mŭc.

30 Feata cŭt u viđŭ că deade cap, acăță s-plîngă. Ună lăcŭrmă cură pi fața ģonilul. Aistŭ z-discriptă și u ntribă: ti ți plînde?

— Ți s-nu plîngu, ģone scumpu, că na ŭ vine laea ș-ni-nŭloasa lamne!

Fičorlu di nă cale arsărŭ mprostu, arăk'ŭ buzduganea și
 35 nu k'are k'irò ma ună-l' cărtŭnŭ a lămnil'eŭ și u culcă tu loc! Cŭt supsŭ lamna ș-ăpile acățară z-vearsă, s-cură, c-avŭ va s-nică tută hoara. Cai di cai atumțea s-umplă apă, s-o albă ti ună ti altă, că nu și sčŭă, că di tora apa nu vrea-l' lip-sească vŭrnu oară.

Fiçorlu apoea u lo feata ş-u duse la tată-su. Feata l'i spuse cum o-ascăpă şcl'oplu şi amirălu s-turnă cîtră nîs şi-l dîse :

— Caftă ți s-țã va înima, va-ți daŭ di tute, că bunlu aistu nu s-acumpră cu prađi. 5

— Stăi, dîse fiçorlu, s-mi minduescu ună quă.

Fiçorlu, cara iși di la pãlate ş-lo calea cîtră la moaşe şi cum imnă, avde pi un arbure niscînți puil' iu zg'ileă. S-alinã ta z-veadã țe-î ațeă? Pi àrbure irà un cuibâr di vulturî cu puil'. Un şarpe s-aveà ngãrlimată pi àrbure şi va-l' mică 10 puil'i, di-se nu vineà fiçorlu s-vătămă cu buzduganea şârpile. Cîndo fiçorlu irà ninga pri arbore, ea, iu vîn pãrințil' a puil'lor di vultur. La cubăirea lor, cît ul viđură fiçorlu ningă puil', s-h'umusiră pi nîs, s-lo-arupă şi s-l'i scoată ocl'il'. Ma tu oara țeã puil'i bătură àrik'le şi țiararã cît puturã, s- 15 nu-l' facă țivã, că nîs le-ascăpă bana di la şarpe.

Vùturl'i s-hãrisiră multu şi-l' dî'siră s-caftă ți-l' doare ini- ma, că niși va-l' da.

— S-me-alinãți tu eta din sus, dîse fiçorlu.

— Greŭ lucru nã cafti, ma va-l fațim! S-aflî prota 100 di 20 vițale di doî anî cîte 77 di ucăđi una, ş-altă ahîťã apă.

De-aclò fiçorlu z-duse ndreptu la amirălu şi-l' dîťe :

— Mine va me-alin tru lumea lantă din sus; ma s-ni daî 100 di vițate cîte 77 di ucăđi una şi altă ahîťã apă.

— Altu țivã nu vreî? Maş ahîntu nîc lucru? 25

— Nu dîse fiçorlu!

Cu nã dimîndare, amirălu l'i le-aduse cu un zbor şi fiçorlu li lo şi le-aduse la orni.

Aisçi li loarã ş-li ncãrcarã pe-areăpitle a lor, apoea il' dî'siră : 30

— Ancălică ş-tine pi suprã ş-aî s-trađim.

Ancălică fiçorlu pe-areăpitle a òrnîlor şi òrnile acățarã sã s-mutã n-sus la eta lantă. Azburarã, azburarã şi aveà apru- k'atã ningă gura p-ıu s-easã la eta din sus. Tãş atumțea carnea loatã cu niși z-bitisi ş-foame aveà mare. «Cra!» feà- 35 țirã niși un-oarã, «i nã daî carne s-mîcãm, i va ti sãlg'im eara tu eta din g'os.» Fiçorlu no-aveà d-ıu, ma s-nu u patã tamãm in coadã, ş-tãl'è di la coapsã ş-lã deade. Vùturl'i lo-

alinară. Cînd-o-l băgară pi loc, fiçorlu nu putea si s-mină. Lu ntribară òrnile, că-țe nu imnă?

— Ți s-imnu, că-nî tăl'ă di la coapsă, ta z-vă daū carne s-mîcătî, c-atumțea carne no-avea armasă.

- 5 Vulturî'i, ma viðură așî, l'-a vumură carnea ș-l'-o-alăk'iră eara la loc și fiçorlu s-feațe bun. Apoea șcl'upicînda, șcl'upicînda așumse acasă la nîs, după vîră an. Frațl'i, cînd-o-l viðură nu sçîa ți mincună s-află s-u mpeatică: el' di multu lo-avea tricută tu cartea mòrțîlor, d-îu nu s-toarnă vîrnu.
- 10 G'ine-ma șcl'oplu nu lă țînù inate, că le-agîrșî tute și-l' l'irtă. Apoea duse l-amirălu, spuse semnul, că nîs vătămă lamîa și si nsură cu h'il'a lui și după multe alte fapte, amirălu di-pune di pi scamnu și bagă đinir-su.

- 15 Părămîθ sçîam, părămîθ spus,
Nu sçîu cum feçû, ma nu v-arîș.

(Spus de Lachiu Mișicu 16 ani, Crușova, Macedonia.)

86. Barbă cot și Palmă-om.

Erà, ți nu ș-erà.

- Erà nă oară, frațl'i a neî, to ațea età, cîndu tute bûnile imnă pri pade, trei fiçòrî ca trei sorî. Treîl'i fiçòrî ca trei
- 20 sorî aveà nă mumă, ți nu u scutea din gură, ahîta vreau și ahît dor l'-avea. Cum vreî đî, Dumniđău nu-l' alăsa cu inimă hărsită, că d-îu erà pri bûnile, muma lor u l'irtă Dumniđă nă quă ș-armăsiră mărățl'i ca pul'l'i fără cloce. Plîmsiră și z-dipirară și s-o-agîrșască nu putură. Nu trițea quă s-nu
- 25 z-ducă la murmintile a mûmil'eî și s-nu plîngă cu boațe.

- Nă quă fiçorlu cama mare viîe la murminte, s-l' aprindă țeara. Mutreaște tu tute părțile s-veadă vîrnu foc d-îu s-aprindă țeara, nu veade iuvă. Tu oara țea viîe ș-nolģicanlu la murminte. Mutreaște ș-nîs di nă parte de-alantă, nu veade
- 30 foc iuvă. Na îu vine și nîclu frate. Aestu, carî mutrî, mutrî, anđărî diparte-diparte ună nîcă scînteal'e, îu luînă.

— Va mi duc s-l'aū foc de la fucurina țo z-veade, đise nîs.

- Ș-lo mintea la çoare și pinđe oahte, arsare vâl'urî, după vîră trei đîle di imnatic dipriună, așumse la fucurina țea:
- 35 Ți s-h'ibă? Pri foc erà nă căldare cît nă ambare și h'irbea

41 di nel'. Divarlîgaluî di el' erà 41 di carcandâl', di furî, di țe știû ș-io! Tuî era-l' cu curlu n-sus și-l' cuțea somnu, maî un erà diștiptât. Nîclu, c-acșî va-l' dîțem a fiçorluî, viîe pri ûngl'ile di çoare, mută căldarea dipri foc, aprease țeara și-ș mutrî lûcurlu. Furlu ațel diștiptatlu, viđ'ndaluî ahîță vîr- 5 tute di om, s-mută căldarea c-una mînă, l'i ngl'îță zborlu n-gură și-l' se-acăță limba di frică și diștiptă soțl'i tuî. Aesti lu strigară fiçorlu și-l' dîsiră:

— Are, tine u sculășî căldarea dipri foc?

-- Io, dîse fiçorlu, țe mare lucru aestu? Ma vreî s-u scol 10 ș-ninga nă oară. Apoea cu nă mînă u lo ș-u băgă m-pade disti pirustrie ș-apoea nîpòî ș-u băgă la loc.

— Nu vreî si staî cu noî, il' dîsiră furl'i?

— Că-țe s-nu șed, dîse fiçorlu; ș-acasă nu-îl armase lûcurlu ne-adrât. Io h'îu cum mi videti. 15

— Avđi ncoa, astară, va s-călcăm amirălu si-l' lom tuî parațl'i.

N-tunică g'ine mușât și furl'i, un dipu un, cu Nîclu de-adûn anvîrligară pălatea. Se-aplică unlu di el', pri nîs nîclu și angîrlimînda, angîrlimînda si stricură prit firidă l-amirălu tu pă- 20 late. Dipu nîs furl'i, un-cîte un, s-alină ș-intră tu pălate și cum intră cîte un, moarte ș-află di nîclu. C-aestu cu coarda tu mînă, cît călcă pri scî'ndură și crîșt! caplu în pade.

După țe-l' șcurtică tuî, intră tu udălu amirăluî nîclu. Tu oara țe nă nîpîrtică si ndriđeă s-mîșcă amirălu. Fiçorlu 25 s-aurnî pri nîsă cu coarda și-l' lo caplu a nîpîrticăl'eî. Apoea țe fațe nîs. Acață di l'-adună toî furl'i cap cu cap și çoare cu çoare, se-arucă dipri fereastă m-pade și fuđe. Ma, una păpuță, to-arcarea țe feațe, l-ișl din çor ș-armase nuntru tu pălate. 30

To-apirită, sculîndaluî amirălu, țe z-veadă? Ningă nîs nîpîrtica tăl'ată. To-alantu udă 41 di leșurî di furl'i tăl'ățî! Acăță nîs și s-nîră:

— Carî lo-adră bunlu aestu, carî nî-l adră bunlu aestu? nu putû s-află. Tră tih'e deade di păpuță. U lo ș-u spinđură 35 la poarta di pălate și băgă zbor: s-treacă tuî oămînl'i pri la poartă ș-a cuî easte păpuța estă, si ș-u l'a.

Aduk'î nîs, că domnu-su a păpûțîl'eî vai h'ibă mästurlu

ȝe-l' ascăpă bana ca di pri h'ir și aȝel ȝe va-l' șcurtică oamiñli agri dit pădure.

Tricură tuȝi, ma a vîrnûl nu-l' si uȝdiseă. Tricû ș-niclu ; cît u băgă ș-ca di totna-l' si părû. Amirălu lo-acl'imă și-l' dîse :

5 — Tine fuși, ȝe tăl'ăși furl'i ?

— Io h'iû !

— Tine u vătămăși nipîrtica ?

— Io, dîse fiċorlu. Si ndriċeă s-ti mișcă, ma t-un suflit il' loaï qua.

10 S-aplică amirălu, il' bășe pri frînte și-l' dîse : Caftă di iȝe-ȝi doare sùflitlu, iȝe-ȝi va înima, că tute atale suntu ; vreï pàraȝi, vreï h'il'e mea nveastă, s-ȝ-u daŭ, i vreï s-ti bag tu scamnu tu loclu a meŭ ? Dî, ȝe vreï, că tu minută va s-o-aï !

Fiċorlu ca fiċôr, il' trăċeă înima cîtră nsurare ma multu
15 și dîse :

— Țîne-l' groșl'i, Doamne, că va-ȝi lipsească tră lùcrile de-amirăril'e ; niȝi scamnul nu-ï tră caplu a meŭ nicoptu : a nîa dă-nî feata-ȝi înveastă, macă vreï ! Aestă voï !

— A ta s-h'ibă, ĝone-ĝunâr ! gri amirălu.

20 Apoea băgară s-facă numtă dùmnească și acl'imară la numtă, cari no-acl'imară ? Tută lumea s-purtă aclò. Cîndu z-bașe mîna nveasta, la tută lumea bășe, a unûi Barbă-cot-și Palmă-om nu vru s-l'-u bașe.

U ntribă amirălu : ȝe-ï aȝeă di tine feată ? s-faȝe arșinea
25 estă ?

— Cum di nu ! dîse feata ; s-me-aplēc mine pîn di pade tra z-baș mîna luï ! Tuȝi oamiñi ș-nîs om. Barbă-cot-și-Palmă-om !

G'ine ma Barbă-cot-și Palmă-om di nă oară s-năiri de ar-șinea ȝe l'-aduse feata ntră nă lume ntreagă, suflă n-sin nă
30 oară și na ! İu-l' vine calu azbuîrătôr. Arăpû feata, o-arcă pri cal și nivîċût s-feaȝe de-aclò. O-aduse la nîs acasă, tra si nveaȝă minte feătile, ȝe nu ȝin adeȝle.

Amirălu ș-ȝuȝi alanȝi armăsiră ca Sulta cu ucnălu. Ĝônile armase ca nveastă adrată ș-nimărtată. Numta, ȝe numtă eră
35 ȝea ? Se-asparse di nă oară : D-İu eră ma naintea ĝocuri. cîntări ș-arîdèri, no-avċăi tora altu di plîngu, boȝi și nviri-nări. Lă vîneă foc a tutulôr. Mași ĝônile nu u k'irû mintea. ma s-turnă ș-lă dîse :

— Nu plîndetî, că foclu aestu tră mine fu, nu fu tr-altu ;
io va mi duc s-o-aflu și s-o-aduc.

Și ncălță nă păreac'e di țărùh' di h'er, ș-lo un școp tu
mînă și nk'isi. Imnă, imnă, frățile a meù, așumse t-un loc
iu astăl'è n-cale nă ursă. 5

— Bună-ți oara, mae, il' dîse el !

— G'ine viîși h'il'û, ma va s-ti mîcăm, s-nu-nî dîțeai mae !

— Nu ti ntreb ? știî cîtră iu l'a pîne ațel cîne di Barbă-
Cot și Palmă-om, țe-nî arăpù nveasta di sum zvon ?

— Nu ni știû, h'il'û ; de-aeste lucre ntreamă luplu, că nîs 10
poate s-aibă hăbare.

Lu ntribă ș-luplu, luplu-l pitricù la vulpe :

— Vulpea, dîse luplu, poate s-țā da vîră cale ; ea le-avină
ahtări lucre ; s-nu șteari ș-ea, di la vîră nu va s-aflî.

Cum așumse la vulpe u ntribă : 15

— Bună-ți oara, vulpe ! nu știî cîtră iu la darățî se-află
Barbă-Cot și Palmă-om, țe-nî arăpù nveasta cînile di sum
zvon ?

— Cum s-nu știû, gri vulpea !

— Fă-nî buneața, macă-i acșite și du-te di ntreamă-o 20
nveasta-nî, d-îu lo-are calu azbuîrătòr Barba-Cot și Palmă-om ?

— S-mi duc, dîse vulpea, ma ndreașe gāl'inle !

— Gālînî cîte z-vreî, il' dîțe fîcorlu, maș lucru s-adărî.

S-adră ș-băgă guna k'ira-Mara și frîmtă-frîmtă, na-û la
casa al Barbă-Cot și Palmă-om. 25

— Aoă șade un Barbă-Cot și Palmă-om, ntribă nîsă ?

— Aoă, dîse nveasta, ma tră oară, nu-i acasă ? Țe-ai
cu nîs ?

— Mi pitricù gônile a tăû s-ti ntreb, d-îu lo-are calu az-
buîrătòr Barbă-Cot și Palmă-om ? 30

— Nu știû, cumbară, ma ascundi-te pri grendă ș-astară,
cîndu va s-toarnă de-avinare, va lu ntreb.

S-ascumse vulpea și cîtră seară vîne și Barbă-Cot și
Palmă-om. Nveasta il lo cu bunlu, cu arîderle și dă-l' de-aoă,
dă-l' de-aclò, lu discusù și-l feașe si spună : 35

— S-țā spun, ma pe anarga s-no-avdă vîrnu.

— Am carî va s-avdă aoă, că niți puîl'û no-azboairă.

— Aveâm nă eapă și fită un mîndu. După țe criscù, il'
lu ded di-l mîcă ; fită a daoă oară ș-aestu mîndu-l' lu ded di-l

mică; fită ş-a treea oară eapa şi-l' lu ded di-l mică ş-aestu şi cu aestă s-feaşe ahî't gone de-azboairă prit niðrî.

Vulpea le-avdî' dipri grendă tute şi fuga le-aspuse tute a gònîluî. Aestu nu k'irû k'irò, ma lo nă eapă şi ma fită, î
6 lu deade mîndul s-lu mică; eapa fită a daoă oară şi-l' lu deade mîndul nîpòî s-lu mică. Fită eapa ş-a treea oară, ma gònile nu-l' lu deade s-lu mică, că nu-acăk'isî g'ine şi de-ateă calu a luî erà ma puţin gone de-al Barbă-Cot şi Palmă-om

Dimineaţa Barbă-Cot şi Palmă-om isî, cum şi şteà di totnə,
10 avinare. Gònile viñe şi-l' arape nveasta şi fuga ca vimtul. Cîndu s-toarnă Barbă-Cot şi Palmă-om o-află vatra-araşe! Caftă feata ncoa, nclo, feata l'-alăsă činuşa araşte tu vatră! Intreabă calu, calu l'î spune, că fuđî, că u lo un gone. Fuga dipu nişî; aoà l'-are, aclò l'-are, l'-ağumse. L'-arăpû feata din
15 calăr şi-l feaşe bucăŧî-bucăŧî gònile.

G'ine-ma vulpea erà aclò. Adună bucăŧle, bucată di bucată, le-aumse cu earbă di nipîrtică, ş-năpòî anvîè. Apoea ş-deade calu di-l mică ninga nă oară eapa şi-l' fită un mîndu ŧe loclu mică ş-niorl'î bea di gone şi de-azbuîrătòr. Calu al Barbă-
20 Cot şi Palmă-om niŧi la điditîc nu l-aveà, ahî't gone erà.

Fuga azboairă la Barbă-Cot şi Palmă-om, ş-arape nveasta ningă nă oară ş-aoà te am frătîc. Ascăpirà loclu cîndu fu-
deà nîs, că đîŧeàî ŧe-l aestă? Ma ş-Barbă-Cot şi Palmă-om nu se-alăsà. Fuga un, fuga alantu, avđàî măratlu di Barbă-Cot
25 şi Palmă-om cum îl' făŧeà înimă a caluî, s-nu se-alasă.

Sta gònile şi-l đîŧe a mînduluî a luî:

— Nu-l' đîŧî a soŧu-tuî, cum nu l'-u arşine si sta s-lu ncà-
lică un Barbă-Cot şi Palmă-om! S-furim îo tu loclu a luî 99
di bărŧate vrea s-lu h'îđearim tu loc.

30 Calu a gònîluî arujî nă oară prit nări cît putù, scoase limbe-limbe di foc şi-l' gri dimîndàtile zboare. Atumŧea calu al Barbă-Cot şi Palmă-om s-mută, s-mută tu niðrî, s-şuŧă, s-aruşuŧă nă oară şi-l h'ipse domnu-su 99 di bărŧate tu loc!

Gònile ascăpă acşîŧe şi viñe acasă şi feàŧîră numtă mare
35 de-a doară, di l'-armase numa tu lumea tută. Apoea dipuse amirălu di pi scamnu ş-intră gònile şi bîneađă ninga, cara s-nu muriră.

(Spus de George Dîamandi din Samarina, Epir.)

87. Fiçorl'i aguniȚi di părinȚi.

Ș-eră, țe nu ș-eră ; s-nu eră, nu se-aspuneă.

Eră un-oară un om multu avut. AȚel om aveă optu fiçorl'i. Cari-ște cum o-aduse oara, că lumea estă scări-scări easte, un se-alină ș-altu dipune, ağumse avutlu aestu s-no-aibă di 5 sum nare. NiȚi ċinușe tu vatră no-aveă, ahintă urfañe greauă.

Aveare nu, n-casă un jar di fumeal'e, țe zg'ileă «pîne, tată», era-l vai dîȚi, ca nîs țe nu vrea. Minte n-cap no-aveă.

Carl nu si scuteă n-căp, ș-feaȚe zbor cu mul'are-sa, se-ascapă di fumeal'e. Fiçorl'i tuȚi eră tuȚi niȚi. AȚel cam marle 10 s-aveă, s-aveă multu 14—15 de-añi și-l' dîȚeă Cota.

Nîs, cîndu tată-su, il' ċucură ascumȚisalui a mă-sai, ċuli urècl'ile ș-lo di hăbare, țe lă si crueaște. De aȚeă ș-umplu ġepea cu făsul'e.

Il' lo tată-su ș-mă-sa fiçorl'i, s-l'-aducă nclo, taha se-adună 15 țivă surȚeale. Aestă eră băgare pri somnu, c-alòr lă ardeă s-l'-alasă, s-k'ară, să se-ascapă di niȚi.

Calea-calea cum z-duȚeă, Cota arcă cîte un făsul'ũ la caȚe drășcl'auă, tra s-poată s-află calea tu turnată. Ağumsiră tu pădure și părinȚil' l'-anduplicară ș-l'-umplură s-așteaptă aclò, 20 că ș-niȚi va vînă, că agîrșiră țivă acasă și va u l'a ș-năpòl va vînă.

Mașl Cota știă, că tute aeste suntu ċinușe ntr-ocl'i, ma nîs tăȚeă, că ahî't il' tăl'ă caplu ca fiçòr.

PărinȚil', lăiȚl'i, s-turnară acasă ș-alăsară h'icătile a lor tu 25 pădure ! Fiçorl'i acăȚară s-plîngă și să zg'ilească di frică și z-grească :

O, lele mamă ! o lele tată !

Ma Cota lă dîse s-tacă și-l' bășe la ocl'i fărȚiȚl'i și lă aș-tearse ocl'il' și lă dîse :

30

— Nu plîndeȚi, fărȚiȚi, că io cunoscu calea. AȚdiȚi cu mine.

Apoea nîs năinte, frăȚiȚl'i dipu nîs, făsul'ũ dipu făsul'ũ, a-ğumsiră pîn-acasă.

Cum se-agudî, că tamăm seara Țea, părintile scoase vîră ndoi ġroșl, mprumutăȚi la vîră di cîndu aveă ș-el', și adărară 35 micărl multe. Șidîndalui la measă, ș-feaȚiră cruȚea și cara mutriră divarliga și nu viȚură fiçòrl, lăcrimară și dîsiră :

— De! țe g'ine vrea s-erà, s-erà ș-mușat'l'i a noștri astă-seară pri measă, s-mică hîcuzañ'l'i, să-s sătură, că deade Dumnițău cu mnata!

— Ia-nă! mănîță! griră fiçor'l'i cu nă boațe di la pâlthire,
5 că lă vineà frică a hîcuțlor s-intră neacl'imățî, și fuga nauntru mușat'l'i și nimînceat'l'i ali mume.

Și-l' băgă muma pri measă, ș-lă tăl'è cumātușe la cama niț'l'i și țope la cama mărl'i, să-s sătură, s-o-adară țae pî'n-tica, că di multu nu ș-aveà băgată n-gură duruț'l'i ahtări
10 micări.

. U dūsiră acșite, cu micare, cu beare, vîră siptămină doauă și năpòl acățară, z-da timpărălu di foame. Acățară diznòu mățile s-lă gurleadă și ocl'il' s-l'i'zgărlească și gura să s-mă-rească și s-l-ağungă pînă la urecl'i. Tute di foame.

15 Părințil' ș-feățiră nîpòl zbor s-l'i k'ară, că al'umtrea ur-faņa nu si scoate n-cap. Ma cîndu zburà nișî ascumțîșalui, Cota ascultă dipu ușe. Apoea feațe, țe feațe și băgă nă cumatã di pîne n-gepe și calea tăl'à ș-arcă cîte nă mișcatură. L'-alăsară părințil' cu mincùnî aclò și s-turnară acasă.

20 Cota vru nîpòl s-l'-aducă n-hoară, ma nu putù s-o-află a-doară calea, că puil'i al Dumniță aveà micată sîrmile și mișcăturle di pîne arcate di nîs. Carî plîndeà hîcuzañ'l'i frățîți, di țî si cutrimbură cămeașã dipri tine, di zg'iclu a lor, și di nîla lor, se-alnă Cota pri un àrbure s-mutrească, videm,
25 nu se-anđăreaște hoara lor?

Diparte multu, nclo, cît l'-acățã ocl'ul, veade nă limbă di foc. O-adună tuțî cîtr-acloțe și agalea-galea, cu găirete, cu inimă, ağùmsiră!

Aclò era casa draclui.

30 Cîndu ağùmsiră, drațl'i ninga nu se-aveà turnată. Aflară maș Drăcoaņa. Drăcoaņa lă gri:

— Fiçòrî mușățî, fiçòrî mușățî, ami iu z-v-ascundă maea, s-nu vă mică bărbat-nu Draclu, cîndu va s-toarnă?

A Drăcoănîl'eî il' fu nîlă mare di el' și l'-ascumse tu nă
35 udae. Aestu udă se-află ningă udălu iu durnă òptule feate ali Drăcoaņe.

Ntunicî'ndaluî, na-l și Draclu da la poartă.

Intră nîs și di la ușe greaște a Drăcoănîl'eî.

— Oamiñî anurzește aoațe!

— O-ai cu tine mintea, bărbate ? d-îu oamini aoațe tu irnie ?
G'ine ma, cari vai arîdî ?

Dracul, ca drac. Mutrî tu gùvile tute și pîn tu coadă l'-află mușatî'i, adunâți guzmòl'û di frică un ningă anantu, ca niște nîlûși. Nîs nu l'-aspase ună-ș-ună, că erà mîcât și l'-alăsă 5
tră dua di mîne. Ș-u băgă z-vînă noaptea și s-l'i tal'e. Cota aduk'î, că bunlu nu l'-așteaptă di la Dracul. Noaptea si scoală el și l'a căcùlile a lor și li bagă la feătîle a dracul și mîntîl'le di la feate, li bagă la fiçòrî. Neapirită g'ine și na-l si-l' creapă-numa cu buzduganea vîne s-lă tal'e caplu. Cari viçù, 10
că fiçorl'i sun cu mîntîl' în cap, mîntuî, că poate mul'are-sa l-alăxî lòcurle, și fără s-tragă vîlença z-veadă, intră tu udălu anantu. Cît li viçù feătîle ună ningă alantă cu căcùlile, çise, c-aesti sun fiçorl'i. Traçe buzduganea și crîșt ! crîșt ! li tál'è pîn di ună. Apoea, cara se-agunîseà, ș-fuđî n-lume dipu dră-15
curîi.

Fiçorl'i fuđiră cu vie de-aclò ș-alăgă nîcuzañl'i cît puteà, ca s-nu l'-acață Dracul.

Drăcoana, ma fuđî bărbat-su, băgă să scùtură prin casă, ș-află feătîle tál'ate ca niște purumbe lăi. Băgă să z-deàpiră, 20
să-ș zmulgă perlu și si zg'ilească, di s-trundueà loclu dit òimèl'û.

Dracul, de aclò îu erà, avde boața și zg'iclu a Drăcoanîl'eî și fuga-vimtu s-toarnă, z-veadă țe are di zg'ileaste ca tûrbată.

— Na ! mușuteața țe-adrași ! îl' spuse Drăcoana, c-acși pate 25
omlu, țe sapă groapa altûi.

Dracul, cara vîne di s-nărăeaste nă oară, foc scuteà prit nări, limbe-limbe. Se-alină nîs pri casă z-veadă, nu-l' anđă-reaste iuvà. Il' veade, îu fuđeà diparte multu largu, Cota di-năinte și frătițl'i dipu nîs. Cari viçù Cota, că vrea-l' acață, 30
lă çise a frațlor :

— Frați, frătiți, intrăți tu cùfalu aestu.

Și cari l'i acupirî cu frîndă, lă çise s-nu grească dip, bre !
pînă ș-adil'aticlu să-ș lu țînă. Apoea nîs se-ascumse după nă bizbil'e mare.

35

Dracul, curmăt de-ahîță alăgare, șiçù năoamă pri cùfalu ațel, să z-discurmă. Ma cum erà vătămăt multu, z-deade pri mînă ș-agîrși tu somnu. Mărațl'i di niți aròv siminà dipri g'os, ma tățeà muți, necă s-minà, necă adil'à.

Şiretlu Cota, ma durîni Dracul, il' fură păpûţile ş-aoaţe fac alantî!

Prinde să ştiţi, că ma-l' l'ai păpûţile a dracului, nu poate s-adară ţivă, ne s-imnă, ne s-alagă.

5 Tora Cota ţe-adară cu păpûţile? Li bagă n-êor şi alăgă cama di drac. Fuga nîs năpòl la Drăcoaňa şi-l' dîte:

— Mae, mae, nî-dîse dracul, si-nî dai avîstearea di sum scară, că are cădută tu mîni fureşti şi s-nu u dare, caplu va-l lu tal'e. Macă nu pistipseşti, na-nî deade păpûţile amînete.

10 Drăcoaňa viđîndalul păpûţile pistipsi, că ştea nîsă, că dracul maşi tu zore li da. Scoate şi-l' da avîstearea, apoea fuga fiêorlu diznòu.

Dracul, armăs fără di păpuţă, u k'irù pusula dip. Si-l vi-deai cum imnă şcl'upicînda, ca vîră pal'u-gumăr arăhòs, ti 15 lişinai de arîsute.

Fiêorl'i aestă vrea; si sculară de-aclò şi calea-calea, cu Cota năinte, agûmsiră acasă.

Părinţil', ca părinţi! cîndu-l' viđură, că s-toarnă tuţi an-viscûţi cu straîni noauă, cu orî di guşe, că Cota l'-aduse ma 20 naintea prim păzare, plîndeà di harao. Ma naintea fiêorl'i nu vrură s-lă da niţi bună-đuă, că ţe părinţi fură nîşi, s-l'-alasă tu irîie, ma, cama napòl să mbunară şi s-feaţiră năpòl avûţi, cum ş-eră di ma naintea!

(Spus di Mia al Cealera, Avela, Epir).

88. Boşlu fără boe.

25 Erà, êi-şte erà!

Erà un om şi vrea se acumpră un boş.

Omlu aîst erà cu mintea şcurtă. El îeşă m-păzare şi strigă:

— Care-nî vinde un boş, fără boe!

Toţi dădeà din anumirî şi dăţeà, cîţi lo-avdà:

30 — Măratlu ţi om ş-erà! Nica tinir şi s-l'i fugă mintea?

Toţi îl loa tă glar. Că niţi di ntreqil' nu erà, nu erà di aţel' cu ucălu patru-sute

Vîrn, ma dişteptu di nîs, ţi-l acumpră cîţi parăţi faţe, il' dăţe:

— Oaspe! dă-nî a nîa prađil' şi-ţi vindu boşlu ţe caţî.

35 Ahăt l'-agundeà mintea k'irutlu, scoate şi-l' da cît caţă.

- Tora cîndo z-vîn să-l l'aũ boũlu!
- Iȝido ȝuă, dot! mașî Lunea, Marȝa, Nercurea, Ğoea Vinirea, Simbăta și Dumînica s-nu vînî, și nclo, iȝi altă ȝuă di stămînă.
- G'ine, ȝîse glarlu cu mintea ȝea multa. 5
- Dupu dao ȝăle narde glarlu, să-l' caftă boũlu fără boe.
- Ami, aȝî ȝi ȝuă-î? ntreabă aestu.
- Marȝi!
- Ami, nu știî, că Marȝa ȝîsim s-nu vînî.
- Așe, ȝăse glarlu și fuȝl. 10
- Apoaea, tricură ȝăle trei-patru și narse eară.
- Aestu tot așe: lu ntribă, ȝi ȝuă-î. Carî il' se-aurî' di ahătă ducă a glarlui, s-plîmse la iuk'umete și-l' ȝăse, că om̃lu aîst nu-l' da boũlu fără boe.
- Omlu cu boũlu, deade zbor, că nășî avură ligătura, s-nu 15 z-ducă niȝi Lunî, niȝi Marȝi, niȝi Nercurî....., ma tu nă ȝuă cai-ȝi-do, dot, di stămînă.
- Iuk'umetea viȝû, că dol'i suntu di lișorl'i și ȝi s-lă facă, aî s-l'i bagă tu nă bute dadûn. Apoea arucutiră butea. El' doîl'i, ma z-viȝură streșî, ȝăse glarlu cîtră alânt: 20
- Știî ȝi, oaspe? Dă-nî-l boũlu cum s-h'ibă!
- Știî ȝe oaspe? mine va-s ȝă-l daũ, ȝăse alânt, cum să-l vreî!
- Și așe, pînă s-nul' băgă tu bute, nu lă vineă mintea.
- (Scriș de băeatul Anton C. Becia, Berat (Vilarde), 14 Dec. 1897, Albania.)

89. Luȝeàfirle.

- Erà, ȝe nu ș-erà.
- Erà nă oară nă mărata, nă corbă ș-nă jilită. mumă Ea 25 ș-o aveă dor și nod la inimă, că tută lumea cu niȝî îm braȝă ș-ea jilita cu mînle goale, ca nîsă ȝe nu vrea. S-culcà, si sculà cu graîlu n-gură: «Dă-nî, Doamne, ș-a nîa un nîc!»
- Azî dă-nî, mîne dă-nî, cara-l' si duse aridă al Dumniȝă, se-ascapă di ngrîna l'eî, cara-ști, il' deade nă capră! Ea laea: 30 «capra, capră!», u vru, ș-o-apreadună, cumu-ȝi vreî fumeal'a.
- Capra criștea și s-mușăȝă ȝuă di ȝuă! Ma ȝe capră eară.

țea? Cîndu eară sîngură și-ș scutea k'alea di capră, ma mușată ș-ma luțită di nîsă tu lume nu se-află.

Nă quă u pitricu mă-sa s-la n-vale. Feata duse și cara biți di lare, vru si și scoată cămeașa tora si-ș u la. S-trapse tu 5 feàrică si și scoată k'alea. Aclò o-aduse oara s-treacă tu minuta țea h'il'lu de amiră și s-u veadă.

Aestu armase cu mintea ca k'iruțl'i și cu gura căscată. Multu loc aveà turnată el, multe feate aveà viđută de-amirăți și de soe di bune, ma ca feata estă vîrnă!

10 H'il'lu de-amiră s-turnă acasă la mă-sa și-l' dîse, că va si nsoară cu feata cu k'alea di capră.

Cîndu avđî mîsa aestă, ma g'ine s-cădeà casa s-o aplucusească dicît s-l'-aducă h'il'-su ahtare hăbare. Cîte-l' feate nîsă corba, s-nu si nsoară, h'il'lu nu avđî. I a luî i la nă 15 k'atră li greaî zboàrile, ună fățea. Și ștea nîs, țe și ștea.

Il' gri ș-tată-su di nă parte, s-nu lă facă arșinea aestă, ma să si nsoară cum lo-aduțe arada ș-cum lă-î fumeal'a, că suntu ahîte feate tu lume, feate di amirăți, țe maș z-dișcl'idă gura așteaptă, tra s-lo-arapă, țivà nîs! I ațea, i mi vatăm.

20 Amirălu no-aveà dicît unu ș-tut! Ațel înoară, ațel aușatic, ațel s-lă poartă numa. D-îu să z-vătămă, ma g'ine s-u l'a și țe z-dică Dumniđău. Ncl'ise ocl'il' și-l' 'deade izine, s-u l'a.

S-feate numtă, ma ca țe numtă ș-fu ațea? Numtă cu făr- 25 mațe. Părințil' era-l' ca di mortu, nu ca di numtă. Băgară nveasta n-cor, țe laî niveastă ș-țe laî cătrane? Capră! Lumea no-aveà altu zbor, altu graî quă tută ș-dîlile alanti, dicît părăvulia căpărl'ei.

Seara feata, cîndu s-culcă cu h'il'lu de-amiră și scutea k'a- 30 lea și s-u videai atumțea? Nu lipseà lampă ș-hăbări s-aprinđi, că luînă nîsă cama di vămante. G'ine ma nîsă-l' dîse a bărbatu-suî, că di quă țe va s-k'ară k'alea, si știbă, că va s-u k'ară tră totna.

Nă quă lă viîne acl'imare, să z-ducă la numtă amirărească. 35 Părințil' a flăorluî k'insiră și dūsiră deadun cu flăorlu și capra o-alăsară acasă, că de! cum s-u l'a? Tră videare tu lume eră nîsă? După țe fuđiră tuți de-a casă, feata scoase k'alea, u băgă sum bonđa, aprease un per di hrisafe și s-

află la numta amirărească. Tamàm s-aveà acățată tută lumea n-cor și corlu-l trădeà nveasta noauă.

Capra, tu niște străne țe nviličà di-ți loà ocl'il', duse și se-acățà dipu nveasta noauă.

Tuți s-čuduseà pri mușuteața l'eī și mași un ștea, carī 5 easte. Atumțea se-aplică mama cîtră h'il'-su de-amiră și-l' dîse cu dor ș-cu uhtare dit frîndîle dit h'icăt:

— H'il'ŭ durût, s-nu te aveài însurată, na, feata țeă vrea-ți daŭ, că mași nîsă-ți prindeà ația! Ea mutreà, țe semnu di feată !

10

H'il'-su nu putù s-aravdă și-l' dîse la ureacle :

— E, scumpă mumă! ațeà easte nveasta mea!

— Cum acșițe? Am k'alea di capră?

— K'alea di capră va o-alăsă acasă.

Ahîț vrea ș-muma. Agoňa deade fuga acasă și gusgu-15 nipseà aoà, guzgunipseà aclò, l'-o-află. U lo ș-ca cum erà čireaplu après, o-arucă tu čireàp și scrum s-feațe.

Mărata di nveastă a h'il'luī de-umiră cum l'-aňurđi băgă boațea si zg'ilească pupu! pu! și alăgînda alăgînda, arsări si ș-ascapă k'alea, ma țe s-ascapă, c-ațeà earà scrum. 20

Atumțea laea di feată s-prifeațe nă scînteal'e și azbuiră, azbuiră, loată di vimtu, pîná s-mută la țer și az tră az u vîdèm ninga aclò, că s-feațe steauă și-l' dîc *luțeà fire di-c-seară*.

H'il'lu de-amiră s-lo dipu nîsă și azbuiră s-o acață și si-l' toarnă mintea, ma nu putù și de-atumțea armase ș-nîs în 25 țer și s-feațe *luțeà fire de dimineața*.

(Variant la basmul No. 72, pag. 205.)

90. Fičòr fără căsmete

Erà nă oară, țe ș-earà, s-nu earà nu se-aspuneà.

Ș-erà nă oară un fičòr de-avùt, țe cîndu se amintă nîs tute bûnile ș-tute g'inețele le-află tu casa tată-suī. Cupîi di oī 30 cît trađe arina, căpri cîte steale; cîndu băgà si mbàiră primuveara nîpòl în sus ca furniđle imnà, c-alg'inele văzeà: ahîță lume di tutîpută! Irg'ilelu a lor trundueà loclu. Țe z-dîc zboare multe: aveà groși, di no-aveà iu s-l'i bagă; cu numa era-l' tu loclu tut.

35

Și țe z-vedî? No-ap(u)că z-vînă Florlu, c-acșî-l' dîsiră a niclui și a-treea seară lo-ârsiră mîrile pri nare și-l' băgară, s-ağungă s-țeară. Ahtare miră lae l'-băgară!

Tră nîscîndî anî cît lucră căsmetea tată-sui, lûcurlu lă si
 5 duse tut tră năinte; g'ine-ma cît l'i ncl'ise ocl'il' tată-su ș-
 mă-sa ș-acăță să-l' si ducă strîmbu. Azi gălbađa, mîne gu-
 vujdelu, k'ireă oile di videai cu ocl'il' cum fug dintră tine
 tră totna! Azi nă cupie, mîne altă, l-u intră stroflu ș-a eă-
 pilor, a căl'lor, di ți si cutrimbură cămeașa dipri tine, cîndu
 10 l-aduțea k'el'le vălmălu! Tră ndoi anî, după moartea părin-
 ților, armase măratlușî di Floru cu cămeașa dipri nîs: ne
 cînușe m-vatră nu ș-aveă. Și s-nu dîțî, că eră vîră cîoare-
 tu-cînușe i vîră țe s-tal'e frîndă a cînlor, nu! Agunseă duă
 ș-noapte ș-cu mîni ș-cu cîoare, și-l' fită mintea cît tră patru
 15 filozuh', ma țe s-l'i fațî, că căsmete no-aveă!

Carî vidû țe vidû ș-nîs, și ncălță nă duă țaruh'le di h'er,
 ș-lo nă cîmagă di h'er tu mînă, ș-feațe cruțea, și nk'isî s-află
 Dumniđălu, tra s-lu ntreabă, țe-l' si fațe halea?

Calea iu z-duțea astăl'è doauă feate. Eale lu ntribară: iu
 20 calea, oară bună? și car-aflară, că o-adună la Dumniđău,
 il' dîsiră s-lu ntreabă, că-țe nu pot să s-mărită ș-nîse ca soă-
 țile tute?

— G'ine, dîse om̃lu va lu ntreb.

Imnă cît imnă și deade di un gorțu uscăt, țe nu fățeă gorți.
 25 Lu ntribă și gorțul, iu z-duțe și-l' părăcâlsî, s-l'a furtia și si
 ntreabă ș-tră el, țe-l' si fațe hala? că țe nu fațe gorți? U băgă
 Florlu ș-aestă tu supane și-ș mutrî di cale. Calea-calea na-l
 ağumtu la un ariû. Ariûlu eară dipûs ș-alăcît multu și nu
 s-trițea.

30 — Ariû, ariû! dîse nîs, fă-nî cale s-trec!

— Va-ți fac, dîse ariûlu, mea cara s-nî spuî, iu ti duți și
 tră țe ti duți.

L'-aspuse țe cură și ariûlu il' părăcâlsî si ntreabă Dumni-
 đău, că țe l'-u apa totna alăcîtă?

35 — G'ine, dîse Florlu, că tot u fac calea, că u fac!

Imnă, imnă, prit vâl'urî, prit munți, cu ntreabă un, în-
 treabă alantu, nviță, iu șade Dumniđău, triș cîndu l'-acățară să
 se-arupă țaruh'le și cîmaga să s-aroadă pri g'os ca nă palmă.

Putèŕŕi z-vă băgăŕŕi cu mintea ȝe imnare feaȝe măratlu pînă s-ağungă aclò. G'ine că nu-l' iŕŕi sùflitlu de-ahîŕă curmare.

Cari ağumse aclò, ȝe z-veadă ? — Nă pălate tută de soare, di nu puteăŕŕi s-mutreŕŕi, ca-ȝi loa ocl'il' ; calea aŕŕirnută tută cu k'etri di vámanȝi ŕŕi pri divarliga, iu s-ti ŕuȝăŕŕi, maŕŕi lucrŕi 5 hrisusite ŕ-mărgărităŕŕi di tute soŕŕe videăŕŕi.

Il' vîneă al Flor să s-toarnă din cale, ahîŕă arŕŕine l'-eră cum z-da ocl'il' cu Dumniȝălu, ŕ-ahîŕă nîlă l'-vîneă, cum s-calcă pre-ahtăŕŕi lucrŕe ahărzite. Ma n-coadă o-află g'ine s-intră ŕi iȝe s-easă. Apoea ŕ-aspuse plîngul. 10

Dumniȝăŕŕi lo-aŕŕiptă ca tută lumea, că tuȝi ună l'-are nîŕ, va oarfîn, va avùt, ŕi-l' ȝise :

— ȝe s-fac, fiȝorlu a meŕ ! acŕŕi ȝi-easte căsmetea. Du-te ŕi zbură cu nîŕă. Casa l'eŕi easte dipu pălatea mea di soare.

Duse măratlu cu înima ngl'iȝată ŕi pri ȝe da ? Nă casă, ȝe 15 casă ? nă călivuŕŕă, fără uŕe, fără ĝamurŕi, acupirită cu nîŕe pal'e, ȝe cură n-casă, cîndu dădeă ploae, neauă i grîndină ; cu gl'ăȝăle crustal aspinȝurate tu k'lcute, ca vîră călivuŕŕă di ĝiftu ! Cîndu intră nauntru, ŕ-faȝe cruȝe di ȝe veade ? Nă zgroabă ncusurată, cu ȝoarle tu vatră, cu grunlu la ȝinu-20 cl'u, alăk'ită, cu cărnurle nafoară, ȝe ma tut adră guvojde cu dinȝil', ahîŕ trimură de-arcoare ! ŕ-eră veară k'irò, am ȝe vrea s-eră eara ?

L'-u intră pri zvercă cu ȝumaga di h'er ŕi dă-l', dă-l', l'i li feaȝe oăŕŕile ma moale ca pîntica, ma tu cacu tute, că zgroaba 25 niȝi că z-bătù dit loc !

Cara viȝù, ȝe viȝù, că nu s-aduȝe n-cale ne co-arăŕlu : u munȝuŕŕi ŕ-u deade la darăŕŕi ŕ-ma nclo, ŕi s-turnă pali la Dumniȝălu s-lu ntreabă, ȝe-i aeaŕă ȝe pate ?

— De, fiȝorlu a meŕ ! ȝe s-ȝă fac ? Acŕŕi ȝi fu ŕcriată. Căs-30 metea om luŕ nu s-mută, ună oară ȝe-i urŕită s-h'ibă acŕŕi. Maŕŕi un ȝarè easte. S-ti nsorŕi cu feata murar luŕ di la voŕ !

— Am cum s-mi nsor, Doamne, că-i ŕcl'oapă ?

— ȝe că-i ŕcl'oapă, ma căsmetea l'i ŕi duȝe tut tră năinte !

— S-h'ibă, Doamne, cum urŕeŕŕi. 35

Cîndu s-l'-alasă ŕînătate s-fuĝă ŕ-aduŕe aminte di mîndăȝle a feătilor, a ĝorȝuluŕ ŕ-arŕŕuluŕ ŕi ntribă ȝe-i ŕ-ȝe nu-i ! Dumniȝăŕŕi il' ȝise :

— Atumȝea va s-mărită feătile, cîndu nu va s-pîngînească

loclu cu poâlile n-sus cîtră soare, ca feate fără arşine; gor-
 99 tul atumţea va da gorţi, cîndu va-l amină vîră călătôr cu
 99 di k'etri; ş-ariûlu atumţea va s-limbiqască, cîndu va
 s-neacă 99 de oamiñl.

5 Calea iu s-turnà deade de-ari'û, că nîs il' vineà ma nain-
 tea n-cale. După ţe-l tricù l'- aspuse grailu al Dumniqă şi-
 mutrî calea. Ariûlu di nă cale dipuse ş-cama multu şi cum
 triţea oastea amirăluî, lo vimtu nă oară ş-nică 99 di sù-
 flite ş-apoea z-dizlăđi tră čudie.

10 Ağumse la gorţu şi l' dîse grailu al Dumniqă. Gorţul a-
 tumţea-l pălăcârsi s-lo-amină nîs cu 99 di k'etri şi cum lo-
 amină, di nă oară deade frunqă, lălûđi şi gorţi, că s-micăi
 un gorţu, ţ-alinđeai đeăditle di dulţe ţe erà.

Lă dîse ş-a feătîlor s-nu pîngînească loclu n-faţa soărîluî,
 15 di le-aspune al Dumniqă, macă vor să s-mărită. Nîse ascul-
 tară şi tră ndoauă dîle s-măritară şamintreile.

Apoea nîs îşi băgă lăile cu feata murarlui şi de-atumţea
 iţe făţea, cu numa feătîleî di murâr, prima-l' si duţea; că
 nîpôi acăţară s-cură ca cu găleata: cupille di oi, di căpri,
 20 irg'ilaţl'i, şi groşl'i, şi tră nîscînţi anî, li băgă tute cîte k'irû
 la loc. G'ine ma totna lipseà z-dică, că avearea nu-î a lui,
 ma-î a niveàstîleî, că di nu, nîpôi u k'ireà.

Ş-acşî, lumea, d-îu lo-aflà ma naintea, că nu-î gone, că di
 cap li pate tute, că di minte u k'are avearea, tora nu ştea
 25 ţe s-cama dîcă: Ba, că iu curà, va s-cură; pomlu sum pom
 va s-cadă; ca cumu ş-fu tată-su, va s-h'ibă ş-h'il'lu, ş-alte
 multe.

Căsmetea va s-te avină, nu s-o avîñl!

(Spus de Stama din Mălacaşi, 1892, Tesalia.)

91. Nora arauă.

30 Erà, ţe nu ş-erà.

Erà ună oară un frate cu nă soră. Frătîle erà cama mare
 şi sora era ma nîcă. Cari-l' vine oara a fičorlui să si nsoară,
 aleapse-aleapse pîná culeapse: ş-lo nă feată arauă ş-anà-
 pudă, di ş-cu cămeaşa di pri nîsă si ncăcă. Treaca l'eî cu
 35 cumnată-sa nu s-mică: qua tută pri cuţute earà ş-la tute

mărata di cumnată no-avea vîră stepsu; că ș-eră bună ca helu, dulce ca nuca ș-durută c-amâlama.

Nora de-araună și di lae țe ș-eră, ș-u băgă s-facă țe s-facă și să se ascapă di cumnată-sa, că nu putea s-u veadă ntr-ocli: l'i s-părea, că l'i sta sk'inu ntr-ocli. Și cîte zboare, cîte angîdi nu băgă la frati-su a featil'eî, s-l'i facă s-nu z-vor tra si-l' da cale? Cu tut-aastă frătile ș-ca știă tutîputa ș-tu una ureacl'e l'-intră, to-alantă l'-ișă.

Îți aspărgăcune s-fățeă n-casă, cari u feațe? cumnata. S-ar se pînea tu ôireap, că nora mutrea s-ağungă lăh'le și cu-10 vîndile cu vișinatatea, cari ftiseaște? Cumnata. Z-virsă ûtrile cu vîn, că l'i nh'ipse cuțutlu nora tu utre, cari u feațe? tot cumnata. Nă quă neapucata di noră, țe s-nu ș-apucă, acață di dispîntică căpârle di lapte și z-duțe la vișine. Cîndu s-toarnă acasă o-arcă pri cumnată-sa, că nîsă taha eară 15 acasă. Cîte nu-l' dîse ea a mărâtil'eî di feată? Cîte no-aravdă locu. Apoea seara, cîndu s-turnă bărbatu-su, tu 99 di buei u mul'è, mașî-mașî s-lă bagă ngrîna. Ș-co-aastă no-adră țivă, că frati-su eră om cu minte și tu dățile a mul'are-sai nu pistipsea niți ună. Țe-l' dîse nîs: 20

— Las h'ibă, mul'are, noi z-bînăm ș-nîpôi va li băgăm la loc! Cap di om nu easte.

Nvipirata di mul'are la zboările aeste cît nu feațe tîc, di foc și di draclu țe ș-avea tu inimă! Ma s-ținû și di oara aestă. 25

Cum s-facă, cum s-adară si-ș scoată ahtea pri helu al Dumniqă, țe ș-eră ună cumată di amâlamă, ș-nîsă nu ștea! Iu si-l' si ducă mintea ș-îu s-u pingă șutlu di la Valea-al-Condu? Nîsă avea un nîc: ațelu ș-tut. Tu nă noapte si scoală, il tal'e și apoea agalea-galea si duțe și nh'ide cuțutlu 30 sum căpituîlu a cumnată-sai. Cîndu z-dișteaptă bărbatu-su țe z-veadă? Leșe greuă!

Nora țeă li lae băgă boțle si zg'ilească, si-ș frîngă mînle, că țe păți nîsă nu păți vîrnă ș-c-aastă nu l'-o adră altă, ma cumnată-sa. Frati-su a featil'eî, mindui c-aastă va-l vătămă 35 fîcorlu! cu tut c-aastă nu și ștea țivă și eară cu mînle-apă di liturg'ie curate.

O-acată ș-o-aduțe m-pădure ș-aoă u scoate fășî-fășî corba! Apoea s-turnă acasă la nșirpicata ș-nipîrticata!

Cît fuđi frățile de-aclò ș-na iu treațe un aùș. Aestu erà Dumniđăŭ, țe atumțea imnà pri pade. Cît călcă sînde ș-loclu di nă cale s-cutrimbură ș-ună boațe se-avđi':

— Nu mi calcă, Doamne, că nu nî-am faptă țivà mărata!

5 Nu-nî mi calcă, că-nî mi dor oàsile!

Dumniđăŭ plăscîni cu čumaga nă oară di pade ș-na iu si zvumù nă fîntînă nîcă, cu apă arațe. Apoea plăscîni nînga nă oară cu čumaga și đise, să se-adună bucată cu bucată trupu a feàtil'eî și z-vînă cađe parte la loc-l'i. Ș-acși s-feațe.
10 Le-aruvînă (li pruscuk'î) apoea cu apă dit fîntînă și fitica țea buna și ațeà nistipsita ș-anvîè dinăoară.

Agudî pîn tu trelle Dumniđăŭ nă bărtire, țe s-aflà aclò, ș-na iu ț-arsare nă pălate mușată, di n_vîlčà ca soarle ș-cama multu.

15 — A ta s-h'ibă, feată bună, nêlu al Dumniđăŭ, đise aușlu și nivîđùt s-feațe. Huzmik'àrî la pălatea aestă nu s-lipseà. Mîcare s-fățea di singură; no-apucà feata z-đică, țe mîcare-l' trade înima ș-tu minută-l' vînea dinăinte. Ș-acși erà cu tute lucrile, că tute erà cu gură.

20 Nă quă mărattu di frate a l'eî, carî ađumse oarfîn-oarfîn alăk'it și no-aveà cu țe s-acùmpără leamne, lo funea, si duse să si ncarcă, trîș tu pădurea iu feațe moarte di om. Aclò nu z-đuțeà čipit di om pînă atumțea și viđi'ndaluî pălatea mușată, cum mintea nu ț-u ncape «bre! j-đise, d-îu își ș-aestă?
25 dit loc?» Cara s-apruk'è, poarta z-dișcl'ise și nîs intră. Mu-treaște di ună parte j-de alantă, ca vîră cîne cîndu intră tu casă xeană, nu veade vîră. «E, đise nîs, bună-î casa, ma țe u vreî fără lume!»

— Cum fără lume, l'-apîndisî di nă cale scara, doamna
30 noastră nu-î lume?

Aestu ș-o-avù, că draclu zburăște și ntribă, carî greăște.

— Io, scara! țe nu știî, că aoațe tute lucrile zburășcu?

— Cum acșițe?

Și scara l'i spuse, că suntu numățite di Dumniđă, s-h'ibă
35 cu gură.

A luî l'-erà foame. Căftă s-mică și na iu-l' vîn di cîte bune sun sti loc, cum ni n_vîsată no-aveà nîs vîră-oară. Aclò iu mîcă, avde nă boațe ș-un cîntic, ma ne cîntic ne boațe ș-erà că ș-o-aduțeà pri mirvîlòg. Și țe ș-cîntă boațea

țea? Erà sor-sa țe ș-aspuneà pățirle a l'eî, cîte ș-trapse, cum ș-erà dol' frați, cum ș-loară nă noră, nă cățauă, cum nu trițea dă di la Dumniță, țe s-nu u zburască la frati-su ș-cum pînă n-coadă scoase foc din gură, că lă vătămă fićorlu ș-cumu ș-feațe aușlu di inimă di anviè. 5

Nis măràtlu, la boatea sor-sai, canda cădù citia pri cap-l'i! Cindu avdî, țe amîrtie greauă feațe, l'-căftă l'irtare, că nis băgàt fu.

Apoea s-turnă acasă ș-cara o-aumse cu cătrane mul'are-sa și-l' deade nă oară foc, arse ca luminarea. 10

Ș-acșî armăsiră dol'i frați singuri cu pălatea ș-cu tute bûnile, ș-cara s-nu muriră, bîneață nînga.

(Spus de I. Cuyan din Perivole, Epir.)

92. Treile surări.

Erà, ți nu ș-erà.

Erà un oară treî surări. Tată-su l-aveà moartă. 15

Nise șideà singure. Ună dă ș-amintreile lucrà la soare Ațea cama marea turțea čuk'. Ațea nolģicana turțea bumbăc și cama nîcă soră mică pîne.

Oara lo-aduse tu minuta țea s-treacă h'il'lu de-amiră și s-avdă ți zburăscu surările. Cama marea dîse: 20

Ți avdî't ș-ți viđùt! S-mi loare mine h'il'lu de amiră ti nveastă, cu aistu fus va l'i nvisčâm oastea și va s-armînea ș-ti mine.

Ațea nolģicana gri ș-nîsă:

— Ți avdî't, ți viđùt! S-mi loare mine h'il'lu de-amiră ti nveastă, cu bumbaclu ți torcu, va l'i nvisčâm tută oastea și va s-armînea ș-ti mine. 25

Ma nîca, ți pîn atumțea no-aveà grită țivă, îș dișcl'ise hrisusita gură și dîse:

— S-mi loare mine h'il'lu de-amiră, va-l' fățeam un fićor 30 ș-nă feată, ți ca nîșî s-no-albă alți tu lumea toată: cu luna tu frînte ș-cu soarle tu k'eptu ș-cu stealle în față.

Fićorlu de-amiră lo g'ine di hăbare și multu lo-arisi graïlu hrisusit a nîcâl'eî feată. Deade-alaga acasă la mă-sa si-l' dîcă, că nis va si nsoară cu nîca. Ma mă-sa, cum sînto mu- 35

mînle: «Ba! că nu fațe, h'il'u, tine fiđôr de-amiră s-ti nsori cu feată di aradă. Macă vreî însurare, să scoatem zbor, s-ț-aducă cîte feate vreî de-amiră, s-esçi pi-aleàđire.

Ma nu-l' si bagă mînă a h'il'luî de-amiră: ațeà ș-nu altă,
5 si sçiũ, că lumea k'are.

Ațeà ș-ațeà!

Daole surări căma mări, car-avđiră, că sora lor u caftă h'il'ũ de-amiră, s-feățiră foc! Ți s-facă și ți s-adară? ș-u băgară cu mintea s-u k'ară. Cum s-facă? Ea cum: ș-feățiră
10 zbor, să z-ducă tute m-pădure la mărmentul ali dade ș-aclò s-o alasă. Cum đîsiră, ași feățiră. Adrară ndao piscûrî, u loară și sora țeà cama nica și z-dûsiră îm pădure, la mărmentu. Cum plîndeà pi mărmentu, đise ațeà cama marea:

— Uă! surări! agărșim scafa di nare, ca s-unđim piscûrile.
15 Cai z-ducă s-u l'a?

Il' đîsiră a nîcâl'eî z-ducă, ma nîsă nu vru, că l'-eră frică.

— Macă-î ași, va nă duțem noi daole cama mărle și tine ascăptă aoà pînă s-nă turnăm!

Fuđiră șamijdaole ș-o-alăsară singură ma nica soră. As-
20 căptă aistă ta z-vînă surărle cu narea, ascăptă și no-are. Acăță să ntuneàrică. Di frică, singură m-pădure, da nă boațe, nacă o-avde vîrnu suflit di om, strigă, zg'ileasce, vîrnu nu o-avde! că vîrnu nu imnă noaptea m-pădure. Ți s-facă ș-nîsă, s-nu u mîcă vîră agrime, se-alină pi un ârbure, ca s-treacă
25 noaptea.

Dua lantă, to-apirită, s-h'ipse tu nă cûcubă, și arucutea-te cûcuba, arucutea-te feata, ađumse la nă casă mare. Cît viđũ casa, inși dit cûcubă și intră nuntru tu casă. Nu eră vîrun aclò. Ațeà casă eră a nao frați, nao Palmă-om și Barbă-cot,
30 ți đua alăgà dup-avinare ș-mași noaptea s-turnă cu seara. Di nsus pînă ng'os casa iră nearnită, nilată, niscuturată. Feata si scumbusî mușăt, arnî, lă și scutură casa, di u feațe ca vîlia. Apoea firmită pîne, adră țina, băgă measa ș-apoea se-ascumse pi tăvane. Seara viniră naol' Palmă-om și Barbă-
35 cot și s-nîrară multu cîndu aflare casa ndreaptă, di ti loa haraoa. Acățară s-arîdă, s-ansară și z-đoacă di g'ine țe lă păreà și griră: «s-fure-ș-că-î dadă, s-u fațim mumă; s-fure-ș-că-î sor, s-u fațim sor, s-fure-ș-că-î nor, s-u fațim tot nor.»

Ma feata tute le-avđî, mea tot nu inși, că l'-eră frică, ca

feată, s-nu pată țivă. Durnîră, apoea si scoală eara cu noaptea n-cap și trâpsiră avinare naol' Barbă-Cot și Palmă-om. Nîpòî feata cum și ștea: ndriđeà casa, lă fățeà mîcareà, si săturà și nîsă și apoea ascunde-te pi tăvane.

Trec dao, trei seri, eara ași. Nu s_cîià, țî s-facă și cum 5 s-o acăță, că nîsă ș-află un culcùș, și stăteà noaptea ascumtă aclò. Si zburîră apoea s-aveagl'e un. Siđù prota cama marle. G'ine ma siđù cît siđù, il lo somnul și durnî. A daoà-zî siđù alantu dupu nîs, ș-apoea ași durnîră tuțî pîn la nîclu. Aistu siđù și nu-l acăță somnul. Feata niți și s_cîià, că aveagl'e om 10 în casă. Ca di tute dîlile, inși, arnî, scutură, adră țina, ma cîndo lo s-alină scara pi tăvane, o-acăță Palmă-om-și-Barbă-cot di poale și-l' dîse:

— Nu te-aspare, că nu-țî fac țivă, ang'ilușlu a nostru! Aoate h'iî ca tu casa ta. Fă țî vreî, mîcă țe-ai k'efe, poartă 15 cum vreî ș-caftă țî-țî treate prit minte, că di tute ț-aduțim noi, di tute va-țî purtăm.

Apoaea u ntribă, d-îu easte și cum vine aclò?

Feata l'i spuse tute cîte-aveà pățită, cum o-alăsară surăre, cum s-arucutî cu cûcuba și cum vine la casa lor. Seară s-tur-20 nară ș-alanțî Barba-cot și Palmă-om și multu lă si dișcl'ise î-nima, cîndu viđură țî mușată feată lă pitricù Dumniđă.

Căpitanlu apoea u lo nveastă. Il' deădiră baire di fluriî, strane di hrisafe, u ngl'igară di mușutetî. Dua lantă, cîndo va s-fuđeà de-acasă, il' deădiră 9 cl'eî z-dișcl'idă tuțî udazl'i, 25 mași un s-nu-l dișcl'idă. Feata-l' dișcl'ise optul' udăđî ș-ağumse la alantu. Nîsă siđù și s-mindui, s-lu dișcl'idă ș-alantu? s-nu-l dișcl'idă? Pîn tu mărđine il dișcl'ise, z-veadă țe-î tu udălu aistu. Aoà țe s-h'ibă? sclavî, oamiñî ligățî cu mînle dinăpòî, adușî di naol'i Palmă-om și Barbă-cot, cîndo s-turnà di avi-30 nare. Ais_cîi, cîndo viđură ușa dișcl'isă, un-cîte un, un cîte un, u deădiră feata la nă parte și fuđî, s-nu n-ağungă! Armase mași un aùș, țî nu putù s-fugă, că erà ligăt cu h'are multu greale.

Stătù aușlu și-l' gri cu dor a feătîl'eî:

35

— Fă-țî, feata mea, di î-nima și sălăg'a-nî-mi, că va-nî pu- triđască oàsile tu h'are, di cîndo escu aoate! Feata l'-apîn- disî atumțea:

— Cum s-ti sălăg'eşcu, pap? Nu veđi, că va z-vină naol' Barbă-Cot şi-Palmă-Om şi va-ni mi facă bucăţi di bucăţi.

— Nu te aspare, feata mea, că mine va-ni te ascăp, maşi minle s-ni disfăţi: va-ţi adăr *scamnu-lemn*, şi cu perlu z-diş-cl'idă, cu perlu si ncl'idă şi s-imnă pit vimtu, cum azboară alîndura ş-cama multu.

Feata lo-ascultă ş-cu greū, frînde-ţi ûngl'ile, zgrîmă-ţi dea-ditle, il' dizligă h'ările de la minî ş-auşlu ş-ţinū graflu şi-l' adră un *scamnu-lemn* a featil'eî. Cum intră feata nuntru, o to-altu loc s-află, aclò iu vru nîsă.

S-turnară mărâţil' di Barbă-Cot-şi-Palmă-Om seara, to-a-murđită, ca di tòtîna, l'a ş-feată, l'a şi sclavî, l'a ş-aveare, macă nu-aî lucru! S-feăţiră ca di fărmaç. U strigă feata aoă, u strigă feata aclò, feata nu o-aveà iuvà!

15 Feata t-un *scamnu-lemn*, aġumse la un şopot. Aclò dispuse nih'am, si z-discurmă şi si-şi astingă seatea, că de-ahită imnare s-aveà-apreasă nîcuţa.

Aclò iu s-apleacă z-bea apă, avde calu a h'il'lu-de-amiră cum arujasce, că lo-aduţea h'il'lu-de-amiră s-lo-adapă. Di nă cale 20 feata si nh'ipse-n *scamnu-lemn* ş-armase tu şopot.

Fiçorlu de amiră nu-l' băgă oara featil'eî şi vru să-ş a-dapă calu. Bagă caplu tu cupane calu, şi s-trađe nîpòl. Ună oară, dao orî, calu tot s-trađe şi nu bea. Fiçorlu de-amiră s-apleacă z-veadă şi cură. Cîndo mutreasce, veade *scamnu-* 25 *lemn*, iu n'vîlçasce tu şopot. Il scoate şi-l încarcă pi cal. Apoea il da a mă-saî şi-l' dîţe: s-lu bagă tu udă şi s-lo-aibă angătân.

Feata, seara, o-acăţà foamea şi după ţe s-culcă tuţi din casă, si sculà, loa pine ş-micare, ţină ş-eara ş-intrà tu *scamnu-* 30 *lemn*.

Ună quă, dao dîle, trei, s-çudiseà h'il'lu-de-amiră, şi turlie aistă, că-l' mică mîcare! S-fure şoaric? s-fure altă vată? d-iu să s-află tu udălu a lui ahtări lucre. Il' vine ergu s-nu h'ibă *scamnu-lemn* cu vîră maîstur nuntru. Nîs z-băgă 35 s-aveagl'e nă noapte şi şidū ascumtu. Feata, cum şi ştea, de aġună, inşi eara si-şi frîngă foamea.

Na-l şi fiçorlu de-amiră iu o-acăţà şi u băgă si spună, cum di s-află tu *scamnu-lemn*. Nîcuţa, di cara-l' tricū frică ş-păpsi sùflitlu s-l'i bată, l'i spuse tute cîte păţî'anarga ş-muşăt, cum

șteă nîsă si spună, cum tricù h'il'lu de-amiră pi la casa lor, nă quă cîndo lucră la soare, cum nîse și spùsiră dorlu di sti inimă, cum vrură surărle s-u k'ară, cum așumse la casa a nàolor Palmă-om-și-Barbă-Cot, cum lă deade cale a sclav-
lor fără z-va, ș-cum ascăpă nîsă cu așutorlu aușluî tu scamnu- 5
lemnu, ți cu perlu z-dișcl'de, cu perlu si nc'ide și cum a-
șumse aoă.

Fiçorlu de-amiră aduk'i, că nîsă-î feata țe gri, că s-u loare ti nveastă va-l' facă doî fiçòrî cu luna tu frîmte, cu soarle tu k'eptu, cu stealle tu față și-l' vine înima la loc, că nîs multu 10
olimse după nîsă. Il' dîse s-nu si nvirină içî, că nîsă va-l' h'ibă niveasta lui.

Dua lantă il' vine nă carte di la ma mărli a lui, că vâsi-
lelu vișin mută cap și caftă s-l'î calcă loclu. Lipseă si z-ducă,
si z-bată și să-ș apără loclu, cu tut că-l' si stricură înima, 15
c-alasă a casă ocl'i lăi cu perlu hrisusit. Cl'imă mă-sa și l' dîse:

— Avdî, dado, mine trag la oaste și nu-î cunuscută di-se
vin curundu. Ma, ț-am arișae mare, s-nu eșî di graîlu a
neû și si-l' dușî di trei orî in quă a scamnu-lèmnului pîne
și micare: ti ngustare, prîndîre și țină. Așîte s-fașî! 20

Ișî lo sînatate di la feata dit scamnu lemnu, di la mumă
și tușî cișî inșîră s-lu pitreacă și trapse tu polim.

Di tine, di mine s-arîspîndî zborlu, că tu udălu a fiçorluî
de-amiră, easte un scamnu-lemnu, ți mică pîne. Tușî s-çudi-
seă și vîrnu nu sçîă, ți s-h'ibă ș-aistă. Așumse zborlu aistu 25
și la ureacl'a surărlor a featil'eî dit scamnu-lemnu. Aiste c-un
zbor duk'iră, că lipseasçe s-h'ibă feată vrută di h'il'lu de-
amiră, ta s-o-aîbă el ahîț angătàn și c-aistă nu poa s-h'ibă
altă di sora lor. Ți s-facă ș-cum s-u k'ară?

Nă quă z-dùsiră la muma fiçorluî de-amiră și-l' caftă scam- 30
nu-lemnu, s-lă lu mprumută nih'àm, c-aû tu minte s-adară
ș-nîse un scamnu-lemnu ca țel. Amiroaňa, cum l'-aveă di-
mîndată h'il'û-su, nu vru s-lu da; mea carî ș-u intrară feătîle
ca țivă mire, s-l-ul da mașî ti nih'àm di oară, se-ascapă di
gura lor, l-ul deade. 35

Surărle ul loară și cîndo inșî feata dit scamnu-lemnu, u
dizviscură di fluriîle a l'eî, l'î scoăsîră strănîle, și si nviscù
ma marea cu strănîle ș-fluriîle a nîcāl'eî. Apoea istă intră
n-scamnu-lemnu și u duse nolșicana l-amirălu acasă. Ami-

roaňa-l lo scamnul fără z-duk'ască țivă și ca di tòtina il' băgă micare ș-pîne di trei orî în quă. G'ine ma feata istă ș-iră nă glară, nă k'irută ș-nischiută, cum soț no-avea: nîsă niți că s-mină tu scamnu. Treate nă quă, trec dao, trec trei, 5 eara ași. K'iruta nu inși s-mică țivă, ta si-și curmă foamea.

Tamăm atumțea s-turnă și fiçorlu-de-amiră dit polim, iu lo-azvimse pi dușmân. Nidiscălicăt g'ine di pi cal, graïlu din gură-l' fu, ți fațe scamnul-lemnu?

— Uă! laï h'il'û! di trei dîle, di cîndo lu mprumutai ni- 10 h'âm, ni mică, ni bea. Ș-mine nu-nî pot s-ul duk'escu, că ți are pățită.

H'il'lu de-amiră, cîndo lo-agudî sfulgul, avdînda iste zboară. Nî-u feățiră, mindui nîs. Ni mică, ni biù, ma trapse ndreptu la scamnu și șiqù s-aveagl'e. Feata, cara u strease multu- 15 multu foamea, di-l' păreă, că-l' aurlă luk' tu pîntică, nu putù s-aravdă și inși dit scamnu-lemnu. Fiçorlu-de-amiră o-acată și-l' dîțe:

— Ți cațî ația, lea pușcl'e arao! cai te-aduse?

Di nă oară amirălu u cunuscù, cai easte și u pitricù a- 20 casă-l', si-ș u bagă ntr-ocl'i, după țe-l' umflă nih'âm k'alea cu mațlu di boù, ti minte.

Feata ța nîca o-avea arcată tu urdî'ți, ta s-moară di foame. Ea iră di cu tot goală, dispul'ată. Ti căsmetea l'eî, ea, iu vine quă lantă nă moașe s-adună urdî'ți, ti vîrnă pită, 25 di ș-o-află feata iu plîndeă, di ti curmă nîla di jalea l'eî. U ntreabă moașă, suflit bun, că ți are di plînde, că-țe u scoase nafoară mă-sa? Și feata l'i spuse, că ea ș-ea, mae, țe pățîi și no-ascumse țivă di cîte pățî nîcuța. Moașă o-arupse nîla, cîndo viqù ahtare feată mușată, cu zborlu ahîț dulce ș- 30 aștirnăt, ș u scoase dit urdî'ți, u nviscù cu șcirtul a l'eî și u lo acasă, ti nă cumată di pîne.

Di cripare, h'il'lu de-amiră, că-l' k'irură feata, căqù tu lîngoare greao și trădeă s-moară. Cl'imară vatri dit paturle k'oșe a lûmil'eî și nu putură s-l'-află lîngoarea. Feata di la moașe 35 avde, că h'il'lu de-amiră trađe s-moară și duk'î, că aistă va-l' h'ibă lîngoarea di vrearea l'eî, de-ațea il' dîse a moășil'eî, s-l'-adună ndao urdî'ți și s-li h'arbă. Carî li h'arse g'ine, arucă arăvoana l'eî nuntru, arăvoană dată di fiçorlu de-amiră și-l' dîse a moășil'eî, s-le-aducă la h'il'lu amirăluî, ca vîtrie.

— Cum va le-aduc, h'il'e, că niți la poartă nu va me-a-proak'e.

— S-fați, cum s-fați, mae, și s-le-aduți, că si știți, că amirălu cu vitria istă va z-vîndică, că-l discîntată cu graiu di vreare. E, li lo maea și z-duse, ma vițu, că h'il'a aflată țineă 5 ahî't multu. La poartă avigl'ă avigl'itorî cu coarda tu mînă.

— Ți cați, mae? u ntribară niși.

Maea dîse, cum că l'-adute ndao urdî'ți a h'il'lu de-amiră, ți-l lîndit, nacă ș-află vitria.

— Fuđi, mae, dîsiră avigl'itorl'i, c-amirălu urdî'ți nu mică. 10

Maea nu vrea s-fugă, că nîsă vrea cum di cum z-da ocl'i cu fićorlu de-amiră, c-ași ș-u băgă de-acasă. Aclò iu să ncăcă cu avigl'itorl'i, avde și lînditlu și dimîndă, s-o alasă moașa n-sus.

S-alină moașa și intră la fićorlu de-amiră.

15

— Bună-ți oara! — G'ine viniși!

— Ți-nî aduți, mae?

— De! h'il'u, ți deade Dumniđău : nîsće urdî'ți h'arte și discîntate cu graiu dulce di feată nimărtată!

Li lo h'il'lu de-amiră și cîndo mutri nuntru arăvoana, duk'î 20 că sînto di la feata și di un-oară, canda no avu țivă, canda l'u lo moașa lingoarea cu mîna. Apoaea l'-dîse a mîil'eî, s-l'-aducă ș-alte urdî'ți mîne, că vițu multu bun di nîse. Maea l'-aduse nîpòl urdî'ți h'arte, tu carî feata arcă un per hri-susit. Duk'î nîs de-ag'înealui, că dorlu a lui, sùflitlu a lui, 25 nica bîneađă și-l' dîse a moășil'eî:

— Mae, mae! va z-vîn pîn acasă la tine, s-ță ved casa.

— Uă! lu va z-vînî, h'il'ŭ? casa mea easte mplină di bălîđi și di gl'inăți! cum va s-calți tine praglu, tine, h'il'u de-amiră?

— Nu cîrteasće, va z-vîn, cum va s-h'ibă casa ta. 30

Fićorlu cît intră tu ubòr nu putea si-s sătură di anurzirea mușată, și avlia tută cu mărgăritări iră adrată, că iu-ș fățeă apa feata, liliće criscă, di cama mușătile, ș-lu grea nîsă: mărgăritări inșă din gură-l'.

— Aoă va s-h'ibă, își dîse h'il'lu de-amiră. Mutreasće di nă 35 parte, mutreasće de-alantă, nu veade vîrnă feată. Feata o-avea ascumtă moașa tu cîneștra cu pîne. Moașa inși atumțea s-aducă un cafè a fićorlui de-amiră și feata-l trapse di poală.

Nis duk'i c-aclo-i ascumtu guvairlu a lui și-l' dîse a moașil'eî, si-l' facă nă turtă dit cîestra di pîne.

— Nu pot, nu ni sîi, vru si dîcă moașa, ma țivă, că-l' si viđură, că tute era frîmturi și cara viđu ți nu viđu, u scoase
5 feata n-față, si ncurună cu nîsă și cara s-nu muriră, bi-
neadă nică.

10 Părămî⁹ ni sîiam,
părămî⁹ vă spus,
nu iră așî, ma vrui di v-arîș;
k'itrițeale aminăm,
mărgăritări adunăm,
mărgăritări aminăm,
flurîi adunăm.

(Spus de Nița al Mișicu, 78 ani, Crușova, Macodonia.)

93. Fiçorlu și draclu.

15 Eară, țe nu ș-eară.

Eară un bărbat ș-ună mul'ari. El' aveă un fiçôr. Bărbatlu aestu eară multu mintiôs și multu știut, că-l' se avđî numa tu păturle părți a lûmil'eî. Di multa minte-l', si sculară dit mărđinea locluî oamiîi s-lu caftă, tra s-lu bagă cama mare.
20 Vai eară vîră vâsilie fără vâsil'è, cariști, și nîs, cu izinea mul'ari-saî, z-dusi și s-feați amiră tu loclu ațel.

Cîndu ș-lo sînătati di la mul'ari-sa și-ș bășe tu frîmti ș-tu față h'il'-su, il' dimîndă zboārili aesti:

— Mul'are, s-ț-aî mintea la fiçôr, s-lu crești g'ini, s-lo-ave-
25 gl'i de-arău ș-ma s-crească, si-nî lu pitrêți tu xeani, s-lo-am ningă mini. Ma s-no-agîrșești un lucru: si nk'iseari z-vînă la mini și s-aflari draclu n-cali, si-l' dîți să s-toarnă nîpôi, că bunlu nu va pată. Mul'area li băgă g'ini zboārili aesti tu curcubetă.

30 Duă di duă, an di an, na-l fiçorlu iu crișteă goni ș-livendu ca un k'ipariș ș-mintiôs, țe s-țem: tată-su ntreg. Carî călcă tu dosprăđațl'i de-aîi, mă-sa l-pitricu la tată-su, ma-l' di-mîndă, că se-aflari vîră drac în cali, să s-toarnă năpôi. Aclò iu z-duțea tricù, s-(dî)țem ca pri la Salțe, și s-turnă fiçorlu z-
35 bea nînga nă oară apă arați, că cariști aclò iu va z-ducă, s-nu u caftă.

Aclò află un om. Aestu erà si-l'-creapă-numa.

— Iu ti duți are? Iu ntribă ațel c-un ȇor.

— La tată-nu! ȇisi fiȇorlu, ma tora nu mi duc, va mi toru nîpòl acasă

Carl tricură alți trei meși, nk'isî să z-ducă tu xeani fi- 5
ȇorlu. G'ini ma no-ağumse la Salțe și na-l ațel c-un ȇor il' ȇinù calea. S-turnă pali fiȇorlu acasă, că nu vru s-easă di grallu a părinților. Tu trelli ori, cîndu nk'isî fiȇorlu, il' ȇisi a mă-sai, că și draclu s-l'î isari n-cali, a doara nu s-toarnă din cali, si știbă, că lumea k'ari. 10

Imnă cît imnă și na ț-lu Șutlu nîpòl în cali.

Iu ntribă Iu z-duți și fiȇorlu-l' ȇisi, că tu xeani.

— Ș-io aclò mi duc, gri draclu.

Fuȇiră, fuȇiră, veară k'irò, căloari mari, calea cîmpu uscăt, arsi di seati fiȇorlu ș-no-află nă k'icută de-apă si-ș udă gru- 15 mazlu uscăt ca mișinea.

— Io ț-aspùn Iu-î fîntîna, l'-ȇisi *aclo-si-l'-h'ibă*, carl z-dis-calîți tini, să ncalic io! că fiȇorlu nîrȇeă căvală.

Vru nu vru fiȇorlu, s-nu creapă di seati, tră semnu, dis-călică și ncălică vărcòlaclu di drac. Carl imnară, imnară 20 Șutlu Iu scoasi fiȇorlu tu nă păduri greao, Iu puł'u nu vi-deăi se-azboairă pri suprà. Atumȇea s-turnă si-l' creapă-numa și-l' ȇise a fiȇorlu:

— Fiȇòr, fiȇòr, Io gol-gulișàn ș-tine g'ine-mușatu nviscùt, no s-fați! ea-nî dai strănile-a tale, s-ță daŭ a meale, că di 25 nu: ȇupuliclu va ti mică; șcurti zboari.

Vru nu vru fiȇorlu, nîc, singur tu irnie, z-dizviscù, li deadi strănili a lui ș-nîs si nviscù cu părțal'le a draclu. Țe vrea s-facă: bana-î dulți.

Imnară cît imnară și draclu pali-l' ȇîți a fiȇorlu: 30

— Fiȇòr, fiȇòr, ea că-l' ȇîți a tată-tuî, că Io h'îŭ fiȇorlu a lui, că di nu, ti mic, ună mișcătura ti fac: aleaȇe, carl te-ariseaști.

S-mindui fiȇorlu, s-mindui, o află ma g'ine n-coadă, să z-gură dicît si-ș k'ară bana. Ĝură și-ș ascăpă ȇî'lili. Aestă 35 avinà draclu di cum s-feați fiȇorlu și dișcl'isi ocl'i.

Amirălu, tatăl a fiȇorlu, carl Io cartea di la mul'ari-sa, că-l, si duți h'il'lu, isî s-lo-așteaptă cu țirimoŇe mari, cu oasti.

mùzică, avg'illî, că di ună etă nu-l vîdù ş-cîndu fuđî nîs, țe earà di cît nă bucată di carni?

Nu şî şteà laîlu ş-văpsitlu, că nu cu h'il'u vrea z-başi, ma cu vârcolac di drac!

5 Lo-aştiptară, z-băşară, ma nod l'i se-acăţă a măratluî di tată, cîndu-l vîdù arâp ş-ca vârcolac. Nîs ş-aduţeà amintî, că fiçorlu a luî erà muşât. Cu tut-aestă, de! đîsi, cu aîl'i poati lăi. Il' vine greaţă ş-aplică caplu tu k'eptu de-arşini, că aţel nu ş-erà fiçòr trăt scoătiri tu lumi, ma țe s-facă! Fumeal'a 10 luî erà şî carî se-aruşneađa di fumeal'e-l', om nu easti.

Nă quă Şatlu-l' đîsi amirăluî tră h'il'-su de-alih'a.

— Tată, cara daŭ di-l ved huzmik'arlu aestu, sùflitlu îi si cutreâmbură. Nu vreî si-l' dăm pîlmile de-aoà, si z-ducă la darăţî ş-ma nclò.

15 Al amiră nu-l' vineà greŭ huzmik'arlu, că-l videà multu diştiptât tu lucru, că l'-acăţă mîna di îţi s-(h'ibă) şî-l' loa ocl'ul la tuti. Ma, s-nu-l' aspargă k'efea h'il'-suî, vîni zborlu : h'il'-su, că nîs pistipseà, đîsi: Țe si-l' faţim!

— Si-l pitriţem s-aducă apă di la Şòputlu ali Lamne, đîsi 20 draclu.

Amirălu lo-acl'imă şî-l pitricù.

Măratlu di fiçòr, carî îşi n-cali şî acăţă s-plîngă, cum s-facă ş-cum s-adară, s-aducă apă di la Şòputlu ali Lamne, l'-aru-şiră ocl'il' di plîngu. Atumţea l'-îşi mira luî ca nă moaşi 25 ş-lu ntribă :

— Fiçòr-muşât, fiçor-muşât, țe-aî di plîndi cu boaţi?

— Am țe s-h'ibă, lea mae, că-nî mi pitricù amirălu s-mi duc s-l'aŭ apă di la Şòputlu ali Lamne şî cum s-mi duc? Aţeà ună videari, va-nî mi soarbă di mprostu!

30 Maea ţea buna l'-aştearsi lăcriîli a fiçorluî, il' deadi g'u-mea tu na mînă ş-un sk'in to-alantă şî lu nviţă cum s-facă, tra s-nu pată ţivà :

— Avđî, h'il'lu a meŭ, cîndu vaî aġunđi tini la şopot, lamna țe-l àpără vaî doarmă cu ocl'il' dişcl'îşî; s-nu te-aspărî dip, 35 ma z-bađî s-umpli c-una mînă ş-co-alantă s-freţî lamna la ocl'i cu sk'inlu. Al'eî va-l' vînă arihati, că u dor ocl'il' şî nu va-ţî facă ţivà.

Fiçorlu feaţi cum lu nviţă mira. Cum fu sk'inată la ocl'i lamna, scoasi boaţi şî gri :

— Carī nī-l feați bunlu aestu, si-l' daū iți s-va.

Fićorlu, țe s-aveà-ascumtă după un găbjèū, ansări și dīsi, cā nīs.

Lamna scoase-atumțea doi perī hrisusiți, l'i-l' deadi și-l' număți si s-facă, țe va caftă fićorlu. 5

Fićorlu s-turnă ș-adusi apa la pălati sînătòs și viū, cum mi vedī și cum ti ved. Tuți s-nīrară di ćudia estă, neavdītă pîn-atumțea.

Mași a draclui il' viīni greū, cā ș-aveà drațl'i tu pîntică.

Amirălu viīni oara și-l isusi fićorlu a lui, s-cl'amă: draclu, cu 10 nă h'il'e de-amiră. Viīni oara, să z-ducă s-l'a nveasta. Nk'isiră cùscărl'i cu flămburli, cu fărtațl'i, z-ducă la nveasta. Calea cum trițea fićorlu amirălui țe eră ca huzmik'ār, ca ma ġònili di tuți, l'-dimîndă amirălu s-aibă angătàn di grambò, s-cl'amă: di drac. Țe ștea amirălu țe cură. Calea-calea aġumsiră la un 15 arī'ū. Aoà furniqlī vrea s-treacă și cīt loa s-lu treacă, li nică arīūlu. Fićorlu-mușat, s-lă facă un bun, băgă nă grendă pristi arīū ș-furniqlē acățară s-lu treacă cu mari lișureață.

Atumțea iși amiroana furniqlor și gri:

— Carī nī-l feați aestu bun? 20

— Io! dīsi fićorlu.

Scoasi furniga și-l' deadi nă àripă (peană) și-l' dīsi, cîndu s-aibă viră zori mari, s-aprindă peana ș-tuti va-l' se-află aclò. U lo fićorlu ș-u băgă tu supani, să se află tră oară lae.

Ma nclo tricură cùscărl'i prit un arīū astrāk'īt. Peștil' vrea 25 s-moară di apă. Fićorlu-mușat cum imnă cu eapa lui tut ca pri dinăpòl, «aī!» dīse, «s-lă fac ș-a pèștilor nă buneață.» Acață di bagă cùscărl'i și sapă nă cànali, apoea toarnă apa dit izvurlu de-aproapi și pèștil' ascăpară di moarti, ca dipri per. Atumțea iși amirălu a pèștilor și dīsi: 30

— Carī nī-l feați bunlu aestu?

— Io, dīsi fićorlu.

Scaosi pescul și-l' deadi ndoi părăditi și-l' dīsi, si-l' l'a, să se-află tră oară lae, cîndu va-l' aibă anang'a vîrnă oară.

Ma nclo deadi di un stup co-alġini, țe tuti vrea s-ardă, 35 carī s-nu le ascăpă fićorlu aestu. Tut acși-l' deadi muma alġinilor nă àrpită și-l' dīse, s-u țină tră oară lae. U băgă ș-aestă n-sin fićorlu ațel bunlu și trapsi cu cùscărl'i.

Cîndu aġumsiră aoà și viđură draclu gambrò, tuți acă-

țară să-ș arîdă și s-lu șupără și s-l'i cîntă sum nari cama laea.

Carî îl viðură tr-agnòs, părințîl' mutreă s-află vîră acă-țatură, vîră coadă, s-nu l'-u da. De-ațeă-l' dîsiră. Prota soacra:

— Bun h'iî, mușăt h'iî, ma pînă s-nu aflu doauă luminări,
5 țe s-ardă, s-ardă și s-nu s-bițească, feată cu ocl'il' nu veđi!

Dracul-drac, ma lumina țe s-ardă, s-ardă și s-nu bițească
nu l'i ncăpeă mintea. Acl'amă h'il'lu de-amiră și-l' dîți:

— Tini țe-adusiși apă di la Șòputlu ali Lamne, si-l fați
ș-aestu lucru, că di nu, ti mîc:

10 Fiçorlu-mușăt își băgă mîna n-sin nă oară, aprease arpita
alg'înal'eî și-l' dîse, să s-facă doauă luminări, țe s-ardă, s-ardă
și s-nu s-bițească. Ș-acșițe fu.

— Di mine-î loată! gri muma cu lăcrima ntr-ocl'i.

— Di tini-î loată, ma nu-î di mini ansări tatăl, țe-l' si lăi
15 inima ca cărbûnile, cum si-ș da gûvair di feată la un arăp

— Carî s-poți, gambre, s-adări niști mîcări, țe s-mîcă tută
văsilia și s-armîna ș-tră noi, va u l'ai, carî nu: sînatate bună!
No-am feată tră dari.

Dracul drac, ma estă nu-l' tăcîneă, cum s-u mpeatică. Tut
20 di vîca fiçorlî cu de-alih'a de-amiră se-acăță. Aestu nîpòî
mîna n-sin și scoati do'li pârđiți. No-apucă s-lă dîcă graillu
ș-ună-ș-ună mîcarea fu adrată. Carî nu mîcă di mîcarea estă?
și tut la loc ș-eară, că ti nîrăi d-lu easi! Aestă, că pești
intră tu tigani dipriună.

25 — Și di mine-î dată gri amirălu cu gûmitati di gură.

Feata ma-l viđu ahît lalû, cu ocl'il' di vârculăc, cu ûngl'ili
nităl'ate, fuđi și s-ascumsi tu gârdină s-nu o-află. Aclò lu
șideă, na veadi cum doauă nîpîrtiți se-alumtă. Ma una l'-
arupeă caplu alîntei, z-duțeă di loa nă earbă, l'-undeă caplu
30 și o-anvîă troară. Feata adună di earba estă să se-află tră
oară slabă.

Carî mutriră-mutriră, țe s-feațe feata, o-aflară ascumtă tu
gârdină ș-o-adûsiră cu bunlu, co-arăulu s-u mărită, că de!
acși-l' fu ursită, si-l' h'ibă ș-apoea amirălu nu s-armîni co-
35 arșinea, că prindeă ma naintea si-ș dișcl'idă ocl'il', nu tora,
cîndu lûcurlu eră adrăt.

— G'ini dîsi feata, va-l l'aũ, carî s-poată s-aleagă pînă
mîne grînlî di mel'u dit ambârle a noastre.

Părințîl' a featăl'eî s-hărisiră di dîca l'eî și tut își fățeă

crutea la Dumniđău, s-nu poată s-u facă. Ț-aflăși ? Aoà nu erà draclu, că erà fiçorlu de-amiră țe li fățeà. Aestu băgă mîna n-sin, scoasi àrpita di furnigă, o-aprease și dîse: Toreà z-vină furnigamea, s-aleagă grînlul di mel'û.

Nă dîcă și grînlul fu grîn și mel'ul fu mel'û. No-avû feata țe z-dîcă și cûscîrl'i u loară feata s-ò-aducă la pâlăte. Calea cum z-duțeà, țe-l' vine a draclul, să se-ascapă di fiçorlu mu- 5 șăt. Acșițe ntră pâlăte cum agûmsiră, di zbor-zbor, taha lo-angură fiçorlu pri drac, taha l'i scoasi ocl'il' a lui aclò, că scoati coarda și-l fați filiî-filî. Tuți cûscîrl'i s-cîrtiră de-aestă faptă a draclul, ma vîrnu nu cutiđă si scoată zbor. Nveasta dimîndă s-le-adună bucătle a fiçorlul bucată di bu- 10 cată și si-l' le-aducă a l'eî dinăinte. Apoea cu earba di ni-pârtică aunde ș-aunde, lu anvîe di nă cale.

— Greû somnu durîi, gri fiçorlu mușăt, ma canda'nu ș-fu somnu, că ș-fu moarte-aestă!

— Moarti ș-moarti, l'-griră oaspił'i a lui. 15

Acși, easte dîse nîs, atumțea îo h'iû dizligăt di ģurăt. Tuți il hăscă n-gură s-avdă țe va grească: Amirălu tamăm cit viîi aclò z-veadă țe-î, di nu intră cûscîrl'i tu pâlăte:

— Tată, tată! gri fiçorlu. Io h'iû fiçorlu a tău, ma pînă tora nu puteăm z-grescu, că limba nî-eară ligată cu ģurăt. 20 Cu moartea ș-anvîierea țe fecû, ģuratlu căđû și îo va se-as-pûn tută alih'a.

Ș-acăță fiçorlu se-aspună cum l'-iși draclu n-cale, cum il dispul'è, cum il băgă z-ģură că nîs nu-î h'il'lu amirălul ma draclu, cum dusi la lamîna, cum feați la numtă ș-tuti cîti 25 s-feățiră.

Cîndu avđî' aestă amirălu ș-acăță urècl'ili. G'ini că nu-l vătămăi dîsi nîs, cîndu mi pinđeà draclu Nu k'are k'irò ma dimîndă de-ardu un ċireàp 9 orî și cara da di-l plăscî-nescu pre-aclo-si-l'-h'ibă, arsi-arsi ș-cîndu plăscîni nă oară 30 pînă m-Poli s-avđî'.

— Nu nî-aspuneăi, mărăt fiçòr, di ma nainte, dîsi tatăl, ma feațiși, s-ti fac s-trađi nitràptile!

— De! tată! ģuratlu-î ģurăt!

Atumțea feata de amiră s-mărită cu fiçorlu mușăt și nu-l 35 părû dip arău, că k'icà di mușuteață! Apoea dipusi amirălu

di pri scamnu și-l băgă h'il'-su și cara s-nu muriră, ninga bineadă cu tuti bünili ș-cu tuti mușutețli dipri lumi.

Earăm ș-io aclò și-nî deădiră z-v-aduc cîti nă pisk'esi, ma cum trițeăm pri la Daucațl'i arsăriră cînl'i și gap-gup! tradi
5 un de-aoă, alantu de-aclò, ni li mîcară.

(Variant la basmul No. 2, pag. 6, cules din Avela, Epir).

94. Harlu, Pușcl'a și Hulera.

Ună oară ș-nă zămane, harlu, pușcl'a și hulera s-adunară la harlu să-s filipsească. Tu casa harlu, țe s-aflî tră măcari, că no-aveă di oasi, țivă altu. Ș-čucutiră ș-frîmsiră mintea țe
10 s-mică, d-îu s-află, ai si z-ducă si-l' caftă un numâl'ŭ a picurarlu, țe pășteă cupia tu nă vuloagă aproape-aclò.

O-aflară cu cali, si z-ducă pușcl'a, că di nîsă aŭ frică picurarl'i. Cum așumsi la cupie pușcl'a și sîrglî s-acăță vîră numâl'ŭ. «O! bura!» li fați a cînlor picurarlu și carî u bă-
15 gară năinti, il' discară, strănilî dipri nîsă și nu viđù cum fuđî.

Atumțea đîsiră să z-ducă hulera, că di huleră șapti-optu lă si duți a picurarlor. No-apucă z-da cap și picurarlu cu tu-člnîli, cînl'i cu dințîl', u băgară dinăinti, ș-lo perlu hulera și nu z-viđù altă-oară.

20 Armasi ș-harlu si-ș aspună guneăta. Picurarlu l'-u đîțeă la foc, anvărligăt di cînlî gônî cu flueara la gură. Cîndu l'a si-ș toarnă caplu cîtră dinăpòl, țe z-veadă? Harlu l'i stăteă hîrlu co-apala și-l fuvirseă, s-l'i tal'e caplu. Picurarlu li deadi ârmatli ș-acăță s-treămură ca vearga:

25 — Mi cunoști, carî h'iŭ io? gri harlu. Io h'iŭ harlu, țe l'a sùflitli; tr-ațeă đîc, s-ti scolî, s-nî daî un numâl'ŭ, că di nu, fă-ți cruțea.

Picurarlu no-aștiptă đică ninga nă oară. Si sculă și-ș feați tiñia. Il dureă birbicușă di oae țe-l' deadi, ma țe-l' fați, c-aoă
30 eră zborlu di cap! Harlu lo numa'l'u ș-lo- adusi acasă-l'. G'ini ma nu ștea cum s-l'i facă arada: ne cum s-lu bilească, ne cum s-lu frigă. Carî s-lu bilească? carî s-lu frigă? Tut la picurăr armasî lûcurlu. Dusi harlu și-l adusi.

Picurarlu h'èvrili lo-acățară, cîndu deadi ocl'i cu pușcl'a
35 ș-cu hulera, ma țe s-facă? Tră năheăm di oară l-bîlî, l-fripsî

și apuk'à s-lă lu scoată. Aclò iu friđeà, picurarlu ș-arcă ocl'il' și-l' pascù divarlìgaluì și viđù, că miliùní di gl'ami, alti s-adună ș-alti z-disfățeà. Nís s-niră multu și nu știà țe s-h'ibă? Ntribă harlu s-l'-aspună, țe suntu aesti gl'ami.

— Cum nu știł, țe suntu, đisi harlu? Cađi gl'em aspuni bana 5 omluì. Cîndu z-bițești gl'emlu, bițitã-ì și bana.

Picurarlu l'ì se-angrică multu, s-l' aspună carì i gl'emlu a luì. Harlu nu vrea prota, ma cari-l' căđù furtie multu, l'ì lo-aspusi. Gl'emlu erà gros cît nă găleată.

— E! đisi picurarlu, aestă vream să știũ. Aoà easti bană 10 ninga puțin-puțin tră triđățì di anì. Va đică, niți harlu ș-niți draclu nu poati s-mi moară și si-nì l'a sùflitlu!

Țe fați nís atumțea? Mută numal'lu ș-carì lă u intră, lă deadi, lă deadi după z-vercă a harluì, a pùșcl'il'eì ș-a hulèrãl'eì, țe s-o-aspună ș-tu lumea nantă. Ș-lo apoea numal'lu din 15 anùmirea și si turnă la cupie ș-le-alăsă mòrțìli cu òrixea, si-l' tragă dorlu! De-atumțea nise areà z-duc la picurări.

Eràm ș-ìo aclò și ț-aduțeàm ună čileah'ì ș-ună păreac'ì di țărùh'. Ma cîndu vineàm, tricùì pri la nă baltă și broăștili fățeà oac-oac-oac! Ș-a nia înì păreà că țivà turți đic: brac-20 brac-brac! (1) ș-ìo di frică le-alăsăì și fuđlì di mi frîmșu. Tini tora, macă vreì s-li l'aì, si-l' đîți a mă-taì s-facă nă turtă, s-l'aì ș-nă cofă di vîn, s-lă daì, tra s-li l'aì.

(Spus de Economu Dumitru, Avela, Epir.)

95. Púpăza.

Erà nă oară, țe nu ș-earà.

25

Erà nă oară, cîndu Dumniđălu imnà pri padi di-l alinđeà pînă j-bołl'ì, cîndu omlu s-fățeà puìl'u și puìl'lu om, erà nă moași. Moașa aveà un h'il'ũ. L'ì si păreà, că țe-ari nîsă, no-ari vîrnă. Ș-cîndu-l' viñi oara să si nsoară, moașa, noaptea quă u fățeà, alăgînda hoară di hoară s-l' află nveastă, cum 30 prindi tră scumpul a l'eì. Carì alăgă, di-l bătù loclu tut și di no-alăsă hoară nealăgată, deadi di nă feată di čelnic av-đît, cu tuti hărli stri nîsă: bună, mintioasă, lucrătoane ș-ni-

(1) Pe turcește: alasă!

cuk'iră, cum nu se-aspuni niți cu graillu ș-niți cu cundil'lu: Feată di casă mari, dî-l'!

G'ini ma nă-ahtari feată, cu tuti hărli di la Dumniđău nu fățeă tră casa moășil'eî, că aestă eră mul'ari: s-nu ț-o-astâl' 5 în cali, ahîntu lae ș-ahîntu anăpudă. Ș-isusi h'il'lu și cara tricură ndoi trei meși, moașa l'-u intră aridă a h'il'-suî, să si nsoară, că nisă auși și că-l vine ergu, că va li tindă ș-că nu va s-moară cu inimă ncl'isă pînă s-nu-l veadă nsurăt. Nisă drac no-aveà, ma li dîțeă tuti aesti mincùnî, tra s-lu 10 facă să si nsoară nă oară cama goňa. Ea eră di moășili țe-aũ noaũă sùfliti ca cătùșili. Fîcorlu, s-nu easă di zborlu a părintilui, si nsură ș-adusi mușiteața hoărăl'eî în casă.

După ndoauă dîli, țe l'-intră a moășil'eî, s-lo-agunească fîcorlu din casă, taha să z-ducă la lucru, s-nu k'ară di cār- 15 vani. De! fîcorlu eră di bunl'i ș-o ascultă. Sculă și trapsi cu inima ca frîmtă, în cārvani. Aveà ș-nîs un semnu di cal' cu carî alumtă hăsăpațl'i, de-arcă cîti trei căl'urî tu siptămînă. Lucră omlu, nu se-ağucă. No-apucă z-discarcă, ș-loà țe-aveà tră loari, lă scuteà căpeàstrili a cal'lor și ii! Murgu, i! G'esă, 20 ii! Vașe! s-turnà nîpòi s-arucă ș-altă cali. Om nidurnît eră.

Soacra, carî armasi acasă cu nor-sa, ninga di prota quă u băgă tu lucru.

— De! h'il'e, casa va țineari, casa ari multi, casa va diș-cl'ideari ș-cîti nu va casa? Tuti aesti s-țin cu lûcurlu ș-cu 25 cîlistisirea. Șidearea nu da pîni.

Ș-apoea, carî l'-adusi mal di lînă, căprină ș-clîndu, l'i-l băgă scamnul dinăinti și-l' dîsi:

— Aî feata mea! acață-ti di lucru! na lîna estă, s-nî-lu trađl, s-u fați clîndu ș-apoea, carî si scărk'ești, acață-ti di că- 30 prină, că lipsești s-adrăm sazmi la cal', și z-bițeari ș-căprina, intră tu cîcrik'e și dă-lă, dă-lă a pâlilor aiștòr, toarți-li tuti. Mutreà g'ini s-nu dorni, că io ved tuti ș-am ocl'i j-după cap. Țivà nu nî-ascapă a nîa.

Feata, ca noră di tora intrată n-casă ș-ca lucrătoară, țe 35 ș-eră, il' dîsi:

— Nu ț-u frică, mamă! pri ningă lûcurlu aestu, va fac ș-altu, că ș-la mu-mea io nu erăm feată lînăvoasă.

Soacra aestă vrea. S-culcă și-ș mutrî lûcurlu. Nveasta, se-aștirnă g'ini mușăt și dă-l', dă-l' a lî'năl'eî, dă-l', dă-l' a căprînăl'eî,

u trapsi, u feați apali, și carî își dit scamnu, intră tu čierik'i și tră năh'amtă di oară, vîr-vîr, li toarsi ș-lă deadi cali ș-umplù j-doaună fusi di primansus di cum l'-avea đisă soacăr-sa. O-acăță, lucrîndalu, nađa-nopti ș-aclò iu șuța ninga fuslu, ca u lo somnul și durni. 5

Moașa, carî il' coapsi somnul di-l sătură, si sculă cu noaptea n-cap ș-acăță z-vîrg'ască, că țe-î ațea di nor-sa pri somnul țe fați? Nisă mul'ari moași și si sculă ș-nora, feată to-aî, z-doarmă ninga oară prîndu? Mărata nveastă, țe cît-cît aveă agîrșită, si diștiptă și-l' đisi, că nisă tora s-culcă, cît-cît se-10 apusi, că lûcurlu il' feați di primansus ș-că umplù ninga doauă fusi, di cît l'-aveă lăsată.

— Am carî s-nu durnăi, vrea s-torți patru ninga, nu doaună!

— De, mumă, l'artă-mi, c-altă oară acși va-nî fac, đisi mărata di feată cu lăcriîli tu ocl'i ș-cu ocl'il' umflăți di ninsum-15 nată, di nidurnită.

Ș-acșiți tumta di soacră nu-l' dădeă un minût bană a capsu-nveăstil'eî. Dua tută tu lucru vrea s-u veadă; pînă se-ascapă di arniri și di scuturari casa, aî să se-acăță di scamnu, di čierik'i; ascăpă de-aesti, aî s-intră to-arîzbòî. Scărk'î a-20 rîzboîlu, să z-ducă la drîșteală ncărcată; di la drîșteală la bătaîne: Dua tută ș-noaptea tută pri lucru ș-pri čor s-află.

Cu tut-aestă nora, țe ș-eră nelu al Dumniđă, tuti li fățeă fără gură, fără șcl'imurari ș-fără z-da n-coasti vîrnă oară, că țe mindueă nisă? Di lucru vîră nu pati țivă. Ș-apoea puteă 25 s-adară al'umtrea? U mică păpara soăcăr'l'eî și ștea cîți parăți il' fați k'alea ș-nu vrea si-ș aprindă pal'i n-cap. Acșiți o-adusi mărata ș-lăita di noră bană di cîni, ca pînă tu meslu al Vînăr. Cîti greali lucrî ș-cîti tiraîi il' trițea prit minti, tuti l'i li fățeă nivistica, ș-cu tute-aesti, tut s-plîndeă di nisă 30 și mutreă cum di cum s-l'-află stepsu, tra s-u ncaî, că acși l'-eră h'irea țeă ursuza a l'eî. U băteă, u k'ipină și carni mișcă di laea noră. Țe si-l' tăcînească ali saocri nă quă, tu meslu al Vînăr? l'i si urixî meari adunati tora dipri mer. I s-l'-aducă nor-sa meari, i casa' nu u ncapi. Quă bună di oara 35 țeă nu-ș putù s-albă mărata. Il' đîțeă nisă, d-îu s-aducă, că tora-l' k'irò earnă, đerlu și virverlu ng'l'ată nel'i tu pîntica mumînlor, loclu-l' uscăt, ș-acupirît cu neaună, d-îu s-l'-află

meari? Țivă soacra, nu-l' se-avdă. I că meari, i că si-ș afi casă, că nipîrtică lae va s-u mică.

Feata acăță s-plingă și si-ș acăță caplu cu doaŭli mîr
Nk'isi ș-nîsă cîtră tu păduri s-k'ară, că s-l'i mică înoar
5 Țua tută mbogra di soacră.

Ponl'i tuți eră sicăți, fără frîndă ninga, nu ș-cu mea: cum căftă soacra. Cît aġumsi tu buriclu a pădûril'eî, na iu-easi n-cali un aûș, cu barba albă, hăriôs și cu arîslu pri buđi Aestu eră Marțul.

10 Marțul u ntribă, țe vimtu o-arcă m-păduri, cîndu creap k'êtrili de-arcoari nafoară?

— Țe s-h'ibă, lalo, gri corba, că ea-ș-ea, ni ndisîi nă soacr araŭă, nu-nî da bană un minût, cît i Țua di mari ș-cîț ȝîr noaptea di earnă. Țua tută pri ȝor, ș-noaptea nî-apîr în
15 proastă fără si știŭ, țe-i dulȝeamea sòmnułui ca di blăstèn

Ș-apoea l'-aspusi feata țe treacă fați cu soacra ș-cum pitricù s-l'-află meari.

Marțul u curmă nîla și-l' si mută perlu din cap, avđînda lui aesti. Il' deadi inimă și-l' đîsi s-nu se-aspară, că va-
20 află căpak'a ș-aiștèi luguriî. Ș-acl'imă atumȝea tuți meșl' frațl'i a lui, si-ș da mînȝali, cum s-l'-adară a lûcurlui, țe cal s-l'i da. O-aflară g'ini ca Șcurtul s-moa'e k'îrolu. Nu đîsi: nu ma tu oară sculă un vimtu caldu și pînă s-ȝă freȝi ocl'i neaua s-tuk'î. Marțul deadi un soari dulȝi ș-caldu, s-creap
25 ș-k'êtrili di căldură, că ȝi si păreă, că te-aflî tu avîa căloă ril'eî di veară. Acățară ponli să nvirdască, di-ȝi eră, s-nu-ȝ muȝi ocl'il' dipri nîșî, ahîntă mușuteaȝă. Aprirlu ș-el l'i ncărcă ponli cu lălûđi, di nu ti săturăi s-li mutrești. Apoea Mailu cu mușuteaȝa lui ligă poami ș-ȝirișarlu li coapsi și feaȝi d
30 s-frîndeă merl'i di meari aroși, mușati, mușati, di păreă că-ȝ fac cu ocl'ul! Lă trapsi nă frumă Alunarlu și s-feățiră meărili di buni ma buni.

Ș-acșîți frațl'i meșî l'-adunară nă cîneștră di meari un ș-un, mări, coapti ș-aroshi ș-apoea il' li deădiră a nveastăl'eî
35 și u pitricură oară bună. Ea lă bășe mîna la tuȝi, le-alășă sînatate ș-lă ură cîti buni sun pri loc, tuti a lor las h'ibă.

— Mumă, mumă, gri feata di la uși cît intră, scoală s-mîȝi meari, că ȝi-adûș nă cîneștră mplină. Na mumă, meari aroși, meari coapti, meari dulȝi.

Și-l băgă năinte soacra și alăsa și nu-l' dîsi ș-a nveastă
intr-ocl'i, ahtari pușcl'e ș-ahtar

Soacra, l'-avea intrată dracu le-ăgundeă nveasta tuti, cu ahintu cam
veadă ntr-ocl'i. Țe s-șadă si sufsească. l'-afliă? aclo u băgă dracu, si-l dîcă a nōrălei

— Veđi suma estă di lină lae? S-u lai și s-u lai s-u la.
pînă s-alg'ască, că di nu, guva di șarpi nu te-ascapă. Avđi și
Avđi! dî!

— Cum, mumă? Iu s-avđi laea să s-facă albă, Stămărie
mari, Stămărie curată!

— Cum, tu casa mea va toroi și zbor? nōră lae ș-farmă-
cată! S-u fați, că di nu, poarca va-ți dau din casă!

Atumțea nveasta ș-acăță limăreaoa, ș-lo perlu năpoi in sus
ș-acăță să z-bubuească di soacra țe araua ș-ațea arbineasa

— Pupu, pu! pupu, pu!

Laea, di frică, cămeașă l'i s-cutrimura dipri nisă ș-ca cum tut
fuțeă citră la k'iriri, ca kirută di mînți. băgă mîna l'um
niđău ș-u feațe pūpăză, di ș-ađi quatnă ș-avđin
bueaști, ca nisă, țe nu va

De atumțea armasi și covele
cindu no-aū treacă bună

— Nu mi fă s-lău calea
lău perlu din casă

Și-l băgă năinte soacra

Și-l băgă năinte soacra

Eră ună oară
mamă. Șarpe
nisă scie cum
dută ș-luđina
că de! aveă
casă putriđă

Ună quă

— Bre
pot: pînă

hărnii ş-ti criscuî, ti fecu guğămite fiçor mare, c-un tastru di mustăţi sun nări. Tora s-ti duţi ş-tine s-ţă mutreşti lucrul, s-lucrèdî cum fac lumea tută. Di şideare casă nu s-ţine.

— Zboare ligate greşti, dado, dîse Păţulî, va te-ascultu ş-mine, ma ştiî cum? la domnul Țe va z-vreî tine s-mi zburăşti, io s-nu voi s-intru; ş-la Țel Ți va z-voi mine, s-nu vreî tine.

Aşi, aşi! Ți s-facă ş-mă-sa, că ş-o-avea ndisită cu nîs.

Si scoală dol'i şi z-duc îm-păzare. Ntreabă un, ntreabă
10 alantu, aflare aclò mulţi domni bunî, ma clo iu vrea mă-sa, nu vrea Păţulî ş-aclò iu vrea nîs, nu vrea mă-sa: Zborlu cum lă fu!

Işi k'irură dua aşi pînă seara tu ntunicată şi loară ta s-toarnă acasă. Cum ş-imnă cu mintea cîtră n-al'urea işi viđu
15 Păţulî un om tu nă duk'ane, Ți nu făţea ičí Țivă.

— Aî, mamă, dîse el, lo-aflăm domnul! S-mi zburăşti la aistu. Aoa-î ti mine. Şideare şi bană, Țe-î cama bună?

N-cot il' dîse mă-sa, c-aţel nu faţe Țivă, că o-are duk'ane goală, că-l' mică şoăriţl'i fărina, că s-trađi cu sk'inlu nu se-
20 acată di Țivă. Tute în cot. Dîse Păţulî aşi, al'umtrea nu s-făţea. Il' cripă al Păţulî, că no-are Țivă! Nîs şideare avinà apoea alante tute s-erà, cum vrea! Vru nu vru mărata di mamă, că l'i se-aveà urită di şidearea lui, si mindui, tu cama g'ine-î să s-află pi lucru şi las nu facă Țivă. Se-a-
25 scapă can di gura lûmil'ei, că, cum il Ține nica acasă, gone ahăt mare! Il duse l-aţel om. Tu duk'ane aveà maşi nă pènură mare ş-ună nòcupă. Lu ntribară di-se-l va şi aţel lă dîse, că-l va, ma că nîs easte fur, aistu-î lucrulu a lui, că altu lucru nu şi nviţă di la părinţi, că părinţil' a lui no
30 avură minte.

— Astară, lă dîse nîs, va s-nergu s-fur avistearea amiră lui şi va-ni ti l'aŭ ş-tine cu mine.

— Ună oară Ți intrăi la tine, vîn, dîse Păţulî. Domnu nî eşti, va s-ti ascultu pi tute.

35 Ş-aşi armase Păţulî la furlu. După Țină, după Ți să ntunică g'ine, aşi că nu puteăi s-alèdî albu di laŭ, să scoală Păţul cu domnu-su şi z-duc la pâlătea amirălui. Scară no-aveà cum să se-alină? S-aplică Păţulî şi furlu ncălăr pi zvercă-l ncărfusi nîscînte pènure mări, şi di pènură pènură s-alină.

furlu. Pățuli dupu nîs, dizvălescu pălatea și intră tu udae
lu eră avistearea. L'a cît l'a, umplu sași cu flurii, p-iu vi-
niră năpòl z-dipùn, după ți nvălescu pălatea și z-duc acasă
plinî di prați.

Un-oară, dao orî, trei orî, duk'i ș-amirălu că vîstearea di 5
țe z-duțe ma z-guleaște, că furl'i loa, nu se-ağucă. Bre! își
dîse nîs, cum s-fac z-bag mîna pi fur? om lu cîndu-l doare
caplu, alagă la vatri. Ași ș-nîs: Să si ntreabă la lume. Ma
carl să ntreabă? Carî s-albă minte ma multă de-a lui? Tu
hoara lui bînă nă moașe cu multă minte. Ș-alte orî u n-10
tribă ș-nu-l' părû arău di mintea ți-l' deade. U cl'imă ș-tora
la pălate, si-l' caftă mintea. Maea si ndreapse, îș băgă balțul,
sarca turnată și și nk'isî anarga ș-mușăt la pălatea amiră-
lui. S-trâpsiră, l'-făcură, loc s-treacă, că tuți u știă carî easte
șu băgară di șidû n-coh'e. Apoea l'-alăsară singuri co-ami-15
rălu ș-u ntribă aestu:

— E! mae, ași ș-ași pat: vîstearea-nî si guleaște di quă
quă și mîna pi fur nu pot z-bag. Nî-o-arșine s-nî scot caplu
tu soți, di țe pat mine și va s-ağungu nă oară s-no-am cu ți
tîn amirăril'a, că furlu aestu nu-ș fu fur de-aradă. Ti cl'i-20
măi, s-nî dai vîră minte, ta s-lo-acăț tu prași. Cum ți-u va
mintea?

— De! dîse maea, ți știu ș-îo mul'are moașe? furlu, după
cum aspûnî, pare mastur bun tu tehni-l'! Va z-grescu ș-îo
un z-bor ș-carî s-lo-aflî cu cale, fă-l, carî s-nu, ți z-dîc? ahî't 25
șîuî, ahî't dîșû: Mine aflu, că-l g'ine z-bađî tu udae cu vîs-
teare doî talarî cu cătrane plinî. Furlu va ș-o-albă, că-s flurii
ș cîndu va z-ducă s-čuplească flurille, va s-cadă tu cătrane
ș va s-lo-acățî ca șoaric!

Bună minte o-află amirălu și troară feațe cum lu nviță 30
maea. Pățuli, cari-ște cum, di cîtră quă z-duțeă la pălate ș-
vqă di la huzmik'ări tute cîte s-fățeă acloțe. O-avdî ș-aestă
ș lă cruî maea, ma u tînû tră nîs și nu-l' spuse a domnu-
mî, tra s-arîdă nih'am di nîs, cîndu vrea s-cadă tu cătrane.

Ca tîtîna z-dûsiră eară, ta s-fură. Cîndu vine oara ta z-di-35
pună Pățuli tu odă și s-fură, el dîse a domnu-suî:

— Ia ascultă, doamne! tîtîna îo mi dipùn, nu ti dipûnî
ține nă oară și îo să staû s-avegl'u?

Domnu-su z-dipuse, ma tu loc di prađî, s-află tu talarle

cu cătrane. Pățùlî aprease ună țeară, pe-anarga-narga ș-di-
puse pi mărđinle di talar. Domnu-su erà tut nuntru, mași
perl'i l'-aveà-armasă nafoară. Nîs nu s-aștiptà s-u pată ni-
pățita: ți s-nimdueà nîs: să s-moal'e nih'amă, ma nu s-k'ară
5 tu cătrane. Il trađe Pățùlî, cîndu mutreaste, le-aveà arcată
pètalle. Il' tal'e caplu și-l' lu bagă tu trastu, l'a, țe l'a di avi-
steare, alasă ș-pălatea dizvălită și fuđl, s-nă fuđlm. S-duse
acasă la doamnă-sa. Ma-l viđù, că vine singur, lu ntribă țe
pățî, di nu vine domnu-su? Iu-l are? .

10 — Ea-le-aoà, tu trastu, đise Pățùlî, ma s-nu cărlèđl, că
luplu va s-nă mică! l'a-l, îngroapă-l tu vatră și plînde-l pînă
cîndu vreî, că ași-l' fu ta s-h'ibă.

Și apoea l'i spuse, țe cură.

Mul'area acăță s-plîngă, să zg'ilească și să z-dirină, ma
15 n-cot tute, că morțil' nu s-toarnă di la groapă!

Pățùlî u pârigureseà cum puteà și-l' đîțeà, s-facă inimă și
s-nu plîngă cu boate, că s-nu u pată ș-nîși ca l'irtatlu, se-
avđare amirălu, ma nîsă, de! ș-aveà dorlu!

Alantă đuă, amirălu, hăriòs, l'i si păreà, că va s-lo-acăță
20 furlu fără altă. Ma nu ștea corbul, că aveà s-facă cu
Pățùlî. Trag, scot furlu dit tălare, cătrănit, ca se-ascapă
Dumniđău și cîndu mutrescu g'ine, no-aveà cap, ași că nu
putură să știbă, carî easte. Greu si-l' da di urmă! Cl'imară
nîpòl moașa s-l'i caftă mintea, ți s-h'ibă aistă? Maea, mul'are
25 cu minte, đuk'l, că aoà va s-erà doî inși și lă đise:

— Nu ncape zbor, că furl'i suntu doî. Ma ea ți s-fațîțl: s-ul
loățl truplu nîscîntă oamiñl de-ația și s-lu alăgățl prit tută
hoara. Va-l veadă vîrnu frate, vîrnă soră, vîrnă cusurină,
cusurîn și va-l' vînă jale și va s-plîngă. Nu va vîrnă đică,
30 că ațel va s-lu cunoască. Băgățl mîna pri nîs și aduțîțl-lu
aoà, că nîs lipseaste să-l cunoască.

Di zborlu ali mae nu işiră; feățiră cum đise nîsă.

Pățùlî, nu va ntribare, erà aclò ș-nu durnă și niți de-ațel'
ți mică earbă nu ș-erà. El il' đîțe a doamnă-saî:

35 — Vreî, doamnă, s-ță-l plîndi bărbatlu?

— Am cum s-nu vol, că bărbăt înl fu!

Atumțea Pățùlî u nviță s-acumpră niște vilîl, misure ș-tu
oara țe vrea-l treacă mortul pri la casa lor, s-le-alasă, să

s-frîngă și z-bagă apoea boatea. Și-l' dîse că, ma s-u ntreabă, di țe plînde, s-lă dîcă, că ti vîlicădî.

Tricură oâmiîl'i amirăluî mortul și pi la casa lui. Mul'are-sa lo-aștiptă mortul la poartă și ma se-apruk'è, plăscîni cî-
nestra cu vîliile di pade și băgă boatea, si zg'ilească și si z- 5
dirină. U ntribară oâmiîl'i amirăluî, țe lup are di strigă și
di plînde cu boate și nîsă, nvițată di Pățulî, spuse, că di
vîlii, că-l' cădură di s-frîmsiră și că l'-u frică z-ducă acasă,
că ți va-l' facă bărbatu-su. Oâmiîl'i pistipsiră, o-alăsară s-
plîngă, carî nu u doare caplu și-sî mutriră lûcurlu. 10

Alăgară ca k'iruțl'i pînă seara, ma nu putură s-află altu
om, ți s-plîngă. L'i spûsiră dicara amirăluî ș-aistu eara cl'imă
maea, s-l'i află cl'aea lûcurluî. U ntribară, ș-moașa nîpòî minte
bună lă deade.

— S-lu loați și s-lu duțeti nafoară di hoară și s-lo-alăsăți 15
nă noapte ntreagă. Nu s-fațe, ta s-nu treacă nă noapte ntreagă
vîrnu cunuscût pe-aclò și s-nu plîngă.

Maș s-aveag'l'e oâmiîl'i g'ine ascumtă și cît va z-veadă,
că s-aproak'e aclò vîrnu suflit di om și plînde, s-lo-ancupă.

Pățulî, cum dîsem, dua tută prit avlia amirăluî avigl'à, ca 20
cîmile la hăsăpniță. Di tine, di mine, află tute cîte băgă di
cale amirălu cu mintea moășil'eî și s-căpăeă de-arîdere, ți
hunere va lă goacă. Așite, si scoală și-l' dîțe a doamnă-saî:

— E ! țe dîți? Vrei s-ț-ul aduc bărbatu-tu ntreg acasă?

— Nica mi ntreg', laî Pățulî? Am adu-l cara poți, si-l' fa-25
șim arăzli ș-a lui, ca criștîn țe easte.

Ți șade di fațe Pățulî? Ncarcă gumariu cu simiți ș-cu doi
utri di vîn și duțe noaptea, iu lo-aveă băgată domnu-su. A-
cătă să strigă:

— *Simiți, simiți, carî l'a simiți!* 30

Lo-avdîră k'iruțl'i țe-avigl'à mortul și fuga tuți s-acùmpră
simiți.

— Cum li dai? lu ntribară.

Eftine! gri nîs, la oamiîl de-amirăluî.

După simiți îl' miscû ș-cîte un vîn, ș-apoea nică cîte un, 35
ș-nică cîte un, pînă l'i mbită, di-l' feațe cucută, dadă. L'-acătă
un somnu, că nu puteai, niți cu tîmpiîle s-l'i dișteptî.

— V-am tu mină, lă dîse Pățulî. Si scoală, ncarcă mortul
ș-acasă fuga cu nîs.

Z-dişteaptă dimineaţa avigl'itorl'i, caftă mortu, caftă, no-are. U păţiră! Şi aşi, după ți feațe ș-alte multe, ul l'irtă amirălu și Păţul se spuse, carl easte și de atumtea nu feațe alte furturi. Vah' are ș-altu, ma mine pîn aoà lu știu.

(Spus de Gh. Delinușe, din Tîrnova, Macedonia.)

5

97. Un mare mălăgâr.

Erà, țe nu ș-erà.

Ș-erà ună oară un aüş. Auşlu erà oarfîn multu. Lùcurlu a lui erà furtul. Ti furà dintr-ocl'i, ahîndu multu l'-acăța mîna. Țe-l' vineà lui, că no-află un soț cum prinde, că știe
10 nîs apoea țe s-facă! Ș-aveà băgată ocl'ul s-fură amirălu. K'irût nu erà, e-aveà țe s-fură de-aclò, ma criparea l'-erà, că no-are soț. Acăță s-alagă și s-caftă, nacă-nacă da di un soț mălăgâr. Ș-alăgă furlu, alăgă, pînă deade di un mălăgâr, fur viū, țe ti furà di ningă tine. Aestu il' dădeà ȝațe
15 tu furtu auşlui, ahît multu l'-agudeà mîna.

Auşlu lu ntribă:

— Vreî s-ti fac soț?

— Voî! ȝise mălăgarlu.

— Multu g'ine, ma z-ved, s-easte-că h'iî bun tu lucru; de-
20 aestă prinde s-ti ncl'id treî ȝile ș-treî nopți n-casă agùn. Cara s-aravȝi, h'iî om lu țe-l caftu; cara s-nu, sînătate bună!

Marle mălăgâr străxi. Lu ncl'ise n-casă fără pine, fără apă ș-lo-alăsă treî ȝile ș-treî nopți. Aflășî mălăgâr să sta agùn? Nîs, cara mică-mică, năinte țe s-intră, de s-adră fușek'i, ș-um-
25 plu sînile di pine și-ș lo nă k'iliță co-apă ș-tricù treî ȝile, ca di buñl'i.

— Acșițe ti vream, il' ȝise auşlu. Tora ca tră țe ti voî, s-ȝă spun; minduiî, că țivà no-acată loc furturle di la oamiñl, țe pine s-mică no-aū. Cu nă oae ș-cu un birbèc în ȝuă, nu si scoate
30 n-cap. Ș-apoea pînă cîndu cu furtul? Ma g'ine s-furî nă oară j-bună: de-ațea ndreadi-te, s-călcăm astară amirălu.

Marle mălăgâr, cîndu avȝi' cum vrea auşlu s-calcă hăznălu amirălui, cruțea ș-feațe. Auşlu vrea z-ducă co-apala nauntru tu pălate. Nu s-mintueà corbul c-amirălu easte avigl'at. De-
35 ațea nîs l'-u şuță mintea și-l' ȝise, că ma bună easte, al'um

treă s-facă. Ea cum: nîs ş-u l'a prisupră-l', s-l'i culcă tuŭ
avigl'itorl'i şi apoea s-lu calcă, țe necă s-l'a vîră di hăbare.
Auşlu nu dîse: nu! o-află bună mintea lui.

Marle mălăgăr lo nişte simiŭ mul'ate tu damă di erg'i di
somnu şi tricù pri la pălate ş-acăŭ si grească: 5

— Aî simiŭ, simiŭ dulŭ, simiŭ ẽftine!

Avdî amirălu d-lu şideă pri păltire şi-l' gri s-intră naun-
tru. Mică ună, lo-arisi, l'i si părù ca bună.

— Cît li dai? lu ntreabă.

— Ahî! 10

L'i si părură ca ẽftine şi le-acumpără tute. Oămiñl'i dit pă-
late tut mutreă la simiŭ şi canda lă făŭeă cu ocl'u. Amirălu,
carî viŭ că li mutrescu cu dor, s-nu facă ntr-ocl'il mpărŭă
la tuŭ cîte ună. Eră seară oară, cît aveă murŭită. Nu tricù
apoea nă oară cu oara, cîtu ntunică de-ag'inealul ş-acăŭară 15
să si ncl'ină oămiñl'i di la palate. Amirălu dî-ună cale l-fură
somnul, c-aveă mîcată ma multe simiŭ. Apoea alantî s-aru-
cutiră ş-nîşî, pr-lu aŭundeă: altu la poartă, altu sun scară,
ca ŭivă cuŭurî.

Auşlu cu mălăgarlu intrară ca la nişî acasă tu hăznă. 20
Loară groşî, loară flurî cîte nu putură. To-apirită acăŭară
avigl'itorl'i si z-dişteaptă ca ŭivă vîŭŭ mbităŭ. S-mutrescu
un co-alantu, se-aspăr, nu ştiŭ ş-el' d-lu l'-aveă apitrusită
ahî somnu greu! Cîndu z-dişteaptă ş-amirălu, vru z-veadă
hăznălu. Țe z-veadă? Uşile dişcl'ise, vûlile arupte şi flurîlle 25
mîntite, canda aveă intrată ŭivă porŭ nauntru. S-nîră şi s-çu-
diseaşte, carî s-o-adră aestă, carî s-o-adră? Vîrnu nu ştea țe,
s-l'i dîcă.

Cum si şi scoată caplu tu soŭ tora? Un amiră aoă-ncl'o
s-lu fură din casă? Nu s-mîcă ş-aestă! Acaŭă di ntreabă că- 30
pîlle ligate dit amirăril'e, tra s-l'i da vîră minte, țe s-facă
ş-cum s-adară, s-acăŭă furlu. A vîrnul nu-l' tăcîneă, că va
s-eră simiŭilu furlu O-aflară bună s-aveagl'e, că luplu d-lu
mică nă oară, pale s-toarnă s-mîcă.

Tricură ndoauă dîle ş-nîpîl mălăgarlu cu auşlu aî la pă- 35
late, s-fură avistearea. Tuŭ durnă la pălate. T-abuşala, t-abù-
şala, s-trapsiră pînă ningă stizmă şi bătură nişte pènure vîf-
teşti. Apoea, pènură di pènură, s-alinară pri pălate, dizvă

liră citia și intrară nauntru. Amirălu durhă tu somnul di-
ntîhî.

Cafîgilu amirălu durhă ș-el arcăt citră n-sus. Țe adară
mălăgarlu? Si mveaște tu strănile a cafîgilu ș-acată s-năură
5 ca nă cătușe pri ningă ușa în durhă amirălu. Aestu z-diș-
tiptă și gri a cafîgilu s-agunească cătușa și s-l'-adară un
cafê. Mălăgarlu aestă aștiptă. L'-aduțe cafelu și amirălu pînă
s-lu beă, îl băgă s-l'-aspună viră părămiș, s-treacă oara, pînă
s-lo-acată somnul. Cu părămișe, cu zboare, l'i ncl'ise ocl'il' ni-
10 pôi amirălu și trapse tu lumea lantă. Mălăgarlu atumțea pus-
puteaște prit străne, il' fură cl'el'le di hăznă, il' l'a nelu cu
vămândî, oara, ș-u căleaște de-aclò.

Scoală dua lantă amirălu, caftă cl'eî, cl'el'le tu loc! caftă
nel? Ș-nelu canda-l mică loclu! Ntreabă, vărvaște, da coarle,
15 țivă! Virnu nu ștea țe cură. Mutreaște hăznălu, ngumitate se-
aveà dusă.

Nîpôi acl'amă măr'l'i și știuț'l'i, s-l'i ntreabă. ma viră nu
puteà s-l'i da viră minte ligată. Tuțl dădeà din anumiri și nu
știà, țe z-dîcă.

20 Bînă tu hoara țea nu aùș multu mintiòs și multu știut și
de-aùș țe erà, nu imnà, nu videà și niți g'ine avdà.

— Si-l' grim ș-a lui, dîse amirălu, că nîscînte ori, d-îu nu
te-așteptî, de-aclò afli vitrîi.

Il' griră și lo-adùsiră pata-lone. Cu mare greață aușlu nviță
25 di lăeața țe cădù pri caplu amirălu și lî dîse:

— Si ncl'idèțl ușa di hăznă cu noauă cl'eî și z-băgățl na-
untru un tălare di cătrane. Furlu, carî nu va s-poată s-intră
prit ușe, va s-mutreașcă s-intră prit pălășire și va s-cadă tu
talar. Mașl acșite poate s-lo-acățățl, că furlu aestu-î șirèt
30 multu, cum se-aspune.

S-u facă ș-aestă!

Aușlu cu mălăgarlu s-aveà nvițată ca calu la orđu: acșl
trădeà ndreptu la hăznă. S-alnară pr-îu și ștea și isea la
avisteare. Trag di ușe, nu z-dișcl'ide. Bagă cl'ița tu cl'ae, nu
35 s-uidiseaște! S-fugă fără flurîl, nu lă vineà. Aduc udălu di
hăznă divarliga, ved că are nă pălășire. Se-apleacă mălăgarlu
și ncălică aușlu. Pințe ș-intră nauntru; ma țe intrată feațe
că pîn di gușe vultusî tu cătrane.

Il' greaște pre-agalea, il' cùcură mălăgarlu să se-aguni.

sească, il' şuiră, auşlu necă băteà a víu. Aduk'ì mălăgarlu, că nu undeaste s-h'ibă lucru bun. Se-angărlimă pînă di pâl-
tîre şi-şi bagă caplu z-veadă. Puspusteaste cu mîna, da di
tălare.

— More! dîse, u păţî mărâtlu!

5

Trađe apala şi-l' l'a caplu, c-altă no-armase ţe si-l' facă.
Ahîţ şi fuđi fârtic, că di nu, corg'il' va s-tragă di tine!

Amirălu a doaua-z s-hărisi, că se-acăţă furlu tu praşl, ma
viđîndalul, că-i fără cap, aduk'ì, că erà doî.

Lo-acl'amă nîpòl auşlu aţel ştiutlu şi lu ntreabă ţe s-facă? 10
Auşlu diştiptăt om, lă dîse s-lo-alagă prin hoară şi carl om
va plîngă mortul, aţel s-lo-aducă la pâlăte, că prinde s-h'ibă
vîră cusurîn, vîră soe cu mortul şi va ştibă carl fu furlu!

U feăţiră ş-aestă, ma fu păzare fără hăngi, că mălăgarlu
nu durnă. Nîs u nviţă mul'area auşlui s-acûmpără cupe, vîllî 15
misure ş-cîndu s-lu treacă mortul, să s-facă taha, că-l' cad
di s-frîngu şi acşite si-l plîngă cu boate, pînă s-l'-easă tut
foclu. S-u ntribare oămînl'î amirălu, tră ţe plîndi? tră vîllîle
ş-cûpile frînte, s-lă dîcă.

Ş-acşite feaţe mul'area şi nu z-duk'ì, că-ş plînde bărbatlu. 20
Auşlu aţel ştiutlu l'î nviţă apoea s-facă nînga un lucru. S-lo-
aducă mortul nafoară tu livade şi carl va s-treacă pre-aclò
s-lu veadă, s-lo-acăţă, că aţel va s-h'ibă vîrnă soie: frate,
cusurîn, i altă soe.

U feăţiră ş-aestă.

25

Mălăgarlu ncarcă un cal cu doî uţrî di vîn şi s-faţe că
lo-acăţă seara tu livade. Discărcă ş-aprease foclu. Avigl'itorl'î
a mòrtuluî vînră să ntreabă, s-easte-că vînl lo-are tră vin-
deare.

— Tră vindeare nu-l vindu, ma mişteare cîte un vîn di om 30
vă mescu! dîse aestu.

Aţel ş-eră vîn faptu cu tutune, cu scrum di căprină, ţe
ma-l biură ş-l'î ncălică somnul pri urecl'î. Durnă ca di ţară
di mortu! Mălăgarlu atumţea fură mortul ş-lo-aduse acasă.
la mul'ari-sa, s-l'î facă arăzle.

35

Amirălu minte n-cap no-aveà. Nu l'-eră lui di flurîl, cît l'-
eră de arşinea lûmil'ei. Că ţe vrea dîcă lumea? Ţe amiră
easte aestu? Nîs caplu nu poate să-şi aveagl'e, va s-nă aveag-
le noi?

Ağumse mǎratlu s-h'ibǎ peza sořlor.

Altǎ nǎ đǘǎ triřǎ cǎmilile ncǎrcate cu groři. Mǎlǎgarlu, cǐndu nu mutreǎ vǐrnǎ, trapse ř-turnǎ nǎ cǎmilǎ la niři. Parađl'i l'i spǎstri ři cǎmila o-adrǎ pǎstrǎmǎ. Misurǎ amirǎlu
5 cǎmilile, li scoate una cama ng'os. Ntreabǎ, ře s-feaře cǎmila? Cǎmilarl'i nu ři řtea. «Carl k'irǘ, điřeǎ niři, tu hoara ta k'irǘ. Noi li bǎgǎm ntredǐ ın hoarǎ!»

Grescu auřlu ř-lu ntreabǎ, ře l'i nveaře?

— S-alagǎ, đise nis, trei mul'eri din casǎ-casǎ ři z-đicǎ, cǎ
10 cařtǎ carne di cǎmilǎ trǎ vǐtrie. Tu casa ıu va s-aflǎ, s-l'i bagǎ oara, c-aclò va s-h'ibǎ furlu.

U feařirǎ ř-aestǎ. Alagǎ moařile di casǎ-casǎ ři ntreabǎ di om-om, ağumsirǎ ř-la casa mǎlǎgarluı. Trǎ tih'a-amirǎluı s-nu-l h'ibǎ aclò mǎlǎgarlu. Erǎ maři vèdua ařluı. Aestǎ, carl
15 viđǘ trei nicuk'ire, c-alagǎ s-aflǎ carne di cǎmilǎ trǎ vǐtrie, cǎ nu poate un tinir ř-cǎ traře di moarte, scoase ř-lǎ deade nǎ faře di carne. Moařile u loarǎ ř-tu iřitǎ simnarǎ cu tibiřirea poarta, tra s-u cunoascǎ. Fugǐndaluı eale, na ıu vıne mǎlǎgarlu; cum veade el pri poartǎ semnu, ntreabǎ mul'area,
20 carl fu acasǎ. Aestǎ l'-aspuse tute. Nu k'are k'irò mǎlǎgarlu ř-acarǎ di seamnǎ tuti cǎsile cu tibiřirea.

Cǐndu vǐnirǎ oǎminl'i di l-amirǎlu, nu řtiurǎ di carl sǎ se-acarǎ, cǎ tute cǎsile erǎ simnate.

Amirǎlu, ře l'-aveǎ scoasǎ caplu m-pǎzare a furluı, viđǘ,
25 cǎ nu faře řivǎ co-arǎřlu. De ařeǎ u turnǎ frǐnđa ři bǎgǎ zbor, cǎ-l' l'artǎ tute cǐte-l' feaře, maři si se-aspunǎ carl caste.

Amirǎluı l'-erǎ cama multu di peza ře ř-fǎřeǎ sořl'i cu nis. Di tuři amirařl'i viřinl, trǎ un aveǎ picǎ ř-l'-u h'irbeǎ el, cǎ nu-l dǎdeǎ banǎ di mpizuire ře ř-fǎřeǎ.

30 Mǎlǎgarlu, cara z-viđǘ l'irtǎt, groři aveǎ, fluril aveǎ, tora banǎ-l' lipseǎ. Duse ři s-aspuse amirǎluı, cǎ nis easte mǎsturlu, ře l'-u ğucǎ.

— L'irtate-ři sun tute, h'il'lu a mel, đise amirǎlu. Maři un dor am tu ınimǎ. Amirǎlu-Laıu nu-nl da banǎ di cǐte trapřu.
35 Tine ře feařiři ahǐnte a nıa, fǎ-l' ř-alǘi unǎ, cǐt trǎ ncl'ideare ğura-l'!

— Zborlu a tǎl, ım pade nu cade. Va-l' fac unǎ, s-o-aducǎ amǐnte tutǎ-l' bana.

Ře řade di sufseǎře mǎlǎgarlu? Sǎ nviscǘ cu strane di

ang'il, cu sute ș-nil'i di gărgălice, își țimse coarda, băgă peane și apoea se-alnă pri tăvaneș udălu, lu durhă amirălu. Adră nă guvă și cîndu amirălu eră tu protlu somnu, arsări nă oară tu udă ș-aprease nă luînă n-cap-l'i, țe ocl'il' îți loa. Trapse coarda și gri: 5

— Aîde! amiră, scoală, că pînă àsăndî îți fu scriată.

Gărgălicele ația de-ația asună. Amirălu-Lău zgărli ocl'il' ș-li umplu zmeânile di frică.

Carî h'il' tine! ntribă amirălu.

— Io h'iû àng'ilu pitricût di Dumniță s-ță l'aû sùflitlu. In-10 tră tu sinduk'e ș-aîde, că nu pot s-adastu cama multu.

Amirălu ș-o-aveà că de! acși va h'ibă.

Ntreabă nis:

— Am io știu, că maș sùflitlu s-l'a, tră țe s-intru tu sinduk'e?

— E! acșite vă si pare a voauă a oămînlor! Noi vă lom 15 cu tut trup ș-ațea țe-armine aoà, easte altă mîrșe.

Tăcû ș-amirălu și si nh'ipse tu sinduk'e, că poate acși-l!

Il lo apoea mălăgarlu din anùmirea și nîpòl pr-lu viîe, l'i lo-aduse viû amirălu.

Atumțea lo-ascuk'è amirălu și-l' dîse: 20

— Io can, ni si fură parâți, am tine s-ti fură di viû, nu ț-o-arșine, s-ță h'ibă față lae! Și țe furare, ș-pri țe hale te-aduse: tu cămeașe goală!

Își viđù urbarea Amirălu-Lău și-ș căftă l'irtare, că nu prinde om lu să-și arîdă vîrnă-oără di altu. 25

Mălăgarlu apoea armase la pălate și si nsură cu feata de-amiră și după moartea amirălu, intră tu scamnu și va-l h'ibă ș-az dua tută, carî s-no-aîbă moartă.

(Spus de bătrîna Țal Manachea din Avela, Epir.)

98. Feata cu minte.

S-aspune, că t-ună zămane, ș-easte multu d-atumțea, bînă 30 un amiră, carî eră multu sirsêm și multu pîngî'n. Tri un lucru di țivă il' pidipseà oămîn'l'i, di-l' loa cutrem lu. Ca vai di ațel', țe-l' cădeà tru mînă. No-ascăpă di sirsimlik'a amirălu și un lău om analtu ș-mușăt ca un ang'il. Care-știe țe-aveà faptă el, că amirălu lo-arucă tru zîndane și-dimîndă, ca s-nu-l' 35

da s-mică iei-țivă, ași, ca s-lo-alasă s-moară di foame. Vîrnu, ni oaspe, ni dușmân nu putea s-nargă si-l veadă. Mași nă h'il'e a lui vèduă ș-cu nat pri sin, aveà ndreptu si z-ducă daŭ ori în quă. Ma ș-nisă năinte tra s-intră la tatu-su, erà
5 mutrită g'ine, ca s-nupu aibă țivă di micare cu nisă.

Inima-l' si curmă a mărâtil'eî di feată, cîndu videà, că laulu-l' di tată, di quă-quă slăg'ă ș-după patru dîle, cîndu s-duse di-l viqù lișinăt di nimicare, l'i si feațe ahîță jale, că-l' deade a tatu-suî si sugă dit sinlu a l'eî. Di oara țeș
10 curmă natlu și dauă ori-n quă ș-aplică [pri] tatu-su, ca pri un fîcuric. Putù ași, ca s-nu-l alasă s-moară ș-după multă minduire ș-află ș-un trop, ca s-lo-ascapă. Știà feata c-amirălu ișeà la primnare ună oară n-quă cālăr pri un cal, țe fuđeà ca un zmeŭ. S-feațe năsă ca glară, ș-la poartă pālă-
15 til'eî, tu ișirea ș-tu intrarea amirăluî, ș-cîntă cînteclu aestu:

Amiră, mușăt că soare,
Ca s-ascuți a meale zbòare,
Ține-ți calu ațel astimtu,
Cal țe fuđe ca un vimtu,
20 Că di mumă-sa nu-î faptu,
Ma cu mumă-sa i-ndreptu.
Ditu ponda di zundane,
Scoate-nî om, țe-î ca fidane
Țe-l hrănescu ca pri-un nat,
25 Ș-easte a dadă-meai bărbăt.

Tricură niscînte dîle. Amirălu avdă cînticlu ș-tu ișită din casă ș-tu turnată, ma-l' si păreà, că feata-î glară ș-nu-l' li băgà zboàrile tru minte. Uuă quă ea cîntă ahîț jil'òs, că amirălu ș-ținù calu, ca s-avdă g'ine zboàrile, carî nu-l' si pă-
30 rură ca dîse di glară. U cl'imă ningă nis ș-u ntribă, țe va dîcă: *cal țe nu-î di mumă-sa faptu, ma cu mumă-su i ndreptu și om țe-l hrănește nisă ca pri-un nat, ș-easte a dadă-saî bărbăt?*

Feata l'-aspuse, că calu, țe lu ncălică, nu-î fităt di eapă, ma
35 s-disică eapa, care nu putea si-l feată și si scoase dit nisă mîndul ș-cu k'alea eapăl'eî s-feațe șaoa, cu care si ndreađe calu. Ași, aveà avdîță nisă di la tatu-su. Apoea l'-dîse, că un, pri care nis, amirălu, dimîndă s-lo-arucă tu zîndane și lo-alasă fără di micare, l'-easte a l'eî tată ș-ca s-nu-l alasă

s-moară di foame, l-hrăneşte nîsă, ca pri un nat cu sinlu a l'eî.

Cîndu avdî' amirălu aeste zboare, ş-vîdû diştiptăcunea feàtil'eî şi vrearea l'èî cîtră tatu-su, l'i si mul'è ahî't înima, că dî-ună oară lu scoase dit hapse, eară a feàtil'eî l'-deade 5 ună pungă cu parâdî.

Cu multă vreau te-aspuse tră tatu-su ş-cu diştiptăcunea l'eî, putû feata s-ascapă di la moarte sigură pri tatu-su.

(Spus de Nicolae Buia (Magarova, Macedonia, public. în rev. «Lumina», pag. 272, No. 11, An. 1903.)

99. Amirălu cu doaŷă mul'eri.

Eară unoară un amiră. Aestu si nsură şi amirăroaŷa eară stearpă, no-amintă fumeal'e. Amirălu caîmò ş-o-aveà 10 că no-are, carî s-l'i poartă numa dipu nîs şi cripă, că va-l' k'ară numa. Cara vîdû, te nu vîdû, că nu s-faŷe al'umtrea, li băgă g'ine cu nă dulă a lui şi o-armase greaŷă. Apoea o agunî mul'area di la pălate şi-şî ţînû dula.

Mul'area lui, pimtă, agunită di amirălu, carî se-află sîn-15 gură, aprease nă țeară la Stămăria şi la Luțitlu şi cu lă-criŷle ntr-ocl'i si ncl'ină şi s-pălăcărî, si-l' da ş-a l'eî un fi-òr i nă feată, s-nu h'ibă ca èrmile ş-ca còrbile tu lume.

Sînțîl' avură nîlă di buna amirăroaŷe şi băgară mîna pri nîsă. L'-ascultară ncl'inarea şi cu duhlu al Dumniđă amiră-20 roaŷa nk'isî greaŷă. Amirălu hăbare no-aveà de aastă.

Țe-l' viŷe nă đua amirăluî şi z-duse avinare.

Alagă-alagă, deade di un țerbu şi țerbul lo-aduse tro nă pădure ndisată ca Dablu de-Avelă. Străbătû pădurea cu zore mare şi deade di nă vuloagă mușată, ca Padea-mușată 25 s-țem. Aclò eară un auș-auș cu perl'i alg'i, va-l' đîțî ca di 99 di aŷl. Numa lui eră Pap-Aușlu-Știe-Tute. Deàŷile al Pap-Auș-Știe-Tute l'-aveà criscută pîn di grunŷ şi tra z-veadă, li mută cu mîna nsus.

Amirălu s-apruk'è di nîs şi-l' deade bună-đua.

30

— Bună-țî oara, pap! gri amirălu.

— G'ine viŷîșî, h'il'u, l'-u turnă Pap-Aușlu-Știe-Tute.

— Nu ti ntreb, lalo, cum di te-aflî tu vuloaga estă, tu ir-

nie? Nu-ți easte frică de-agrîni? Cum di ț-alăsăși loclu a tău mușat și scumbu, s-ti trađi aoă?

Pap-Aușlu-Știe-Tute ș-mută deănile cu mîna, mutrî cîtră h'il'lu de amiră carî easte și gri:

5 — H'il'u mușat, io no-am loc, no-am părinți, no-am țivă! Loclu a meu easte vuloaga din pădurea estă. Aoate nî trec eta pînă si-ș facă di inimă ațel-de-analtu, z-bagă mîna și s-mi'l'a.

— Nu vîni la mine, dîse amirălu. Tată no-am și va-nî te-
10 am tu loc di tată. Di bûnile tute va s-aî, că nu n-cot înî dîc amiră.

— Ni palmă nu pot s-mi bat de-aoate, scumpe! Ursită-l di Dumniđău aoate s-nî-alăs oăsile.

— Bune aûș, nu-nî aspûnî: de cîndu aî aoate, cum te-ac'l'amă
15 și carî ț-u lucrulu?

— Di cîndu am aoate nu țin minte. Me-ac'l'amă Pap-Auș-Știe-Tute și lucrulu a meu easte aestu: Veđi pomlu aestu nîc tu mesea di vuloagă? frî'nđile dipri el crescu di trei orî în quă și di trei orî si scûtură di vimtu. Căđîndaluî frî'nđile,
20 io mutrescu și aspûn după eale tih'a oămînlor.

— Nu-nî dîți, Pap-Auș-Știe-Tute, macă-l acșițe, carî easte căsmetea mea?

— S-ț-aspûn!

Ș-amirălu șiđù m-pade. Pomlu mbubuk'isi, dișcl'ise și frî'n-
25 dîle deădiră, nvirđîră și z-viștiđîră. Apoea trapse un vimtu lișor-lișor, nă avră mușată și ună cîte ună frî'nđile s-arupea și cădea dipre alumăk'î. Aușlu mutrea și află tih'a. Il' dîse apoea nîs amirăluî.

— Semnu mare s-fațe tu lume. Mul'area ta agunită di
30 la pâlăte armase sârțînă cu graîlu al Dumniđă și va s-a-mintă nă feată.

Amirălu arsări di harauă avđînda estă. Că nîs laîlu nu eră arău, ma țe s-facă? Prindea s-o-agunească mul'are-sa, că-l se-astinđeă numa.

35 — Semnu mare, h'il'u, dîse ma nclo Pap-Aușlu-Știe-Tute, dula ta va s-amintă un fiđor. Fiđorlu aestu va crească și va si nsoară cu feata mul'ari-taî!

Amirălu s-aplică, bășe mîna al Pap-Auș-Știe-Tute și trapse calea nîpôi. Calea tută s-minduea amirălu, cum s-facă cum

s-adară, s-ascapă di fiĉôr, cum s-facă să nk'ădică doi fraţi să s-l'a. Carî ağumse acasă, greaşte la ndoî picurări ş-lă dîte:

— S-u loaţi dula cu tut fiĉôr şi s-o-arucutiţi dipre Oŭlu, din đeană, tra s-nu armînă ĉor di nîsă.

Picurarl'i ascultară. U loară mărata di dulă cu fiĉorlu tra s-l'-arucutească din đeană, di la Oŭlu. Picurarl'i o-arucutiră tu arŭp mărata di dulă, ma di fiĉôr lă si făcŭ nîlă şi lo-ală-sară m-pădure, tra s-lu mică zlăk'le.

Cari fuĉiră aeşti picurări, triţeă pre-acl'ò un stirpăr cu steârple. Avđi'ndaluî boate di fiĉuric, duse s-veadă, ţe luplu s-lu mică vai h'ibă aclò. Nîs ş-o-aveă s-află vîră zuzul, vîră priĉe. ş-cîndu ţe si-l' veadă ocl'il' ? fiĉuric carne ş-oase. Aestu lo-apreadună, il' diñică nă cuvată di lapte s-mică şi-l ţînŭ pri nîntră stearpe, tr-aġutòr.

Fiĉuriclu crişteă đuă cu đuă, diştiptăt foc, muşăt aleptu şi ġone, a dracluî nu-l' ţîneă di nîs.

Tricură anî şi a vîrnŭl nu-l' si duţeă mintea si ntreabă, cari easte şi cari il' suntu părinţil'. Numa luî eră *Aflatlu*, că se-află acşiţe, di la k'irire.

Agărşil si aspŭn, că amirălu, ună agunire a dŭlăl'eî, s-lo nîpòl cu mul'are-sa.

Tora vine oara s-mărită amirălu h'il'i-sa. Ună feată macă, tute k'eh'le l'i li făţeă şi-l' feaţe ş-k'efea: s-u mărită cu cari nîsă vai va. S-urdinară pri la pălate sute ş-nîl'e di tinirî, unu ş-un, ġoñî aleptî, di soe mare, ma pri vîră nu ş-arcă ocl'ul feata. Tu mărđine, ţe-l' vîne a Aflatluî, nvisă z-ducă ş-el. Z-duţe şi-l' dîte a ĉelnicluî, că ş-u băġă si-şl caftă tih'a, că ţe vai k'ară.

— Şeđi-ţi pri bŭnile, fiĉôr, că nu ti lipsescu groase tine, đise ĉelniclu. Tine un aflăt, un picurăr, aţia va u da feata amirălu.

— Nu, că va mi duc, nîs.

Cari u ligă tu greaua, va mi duc, du te, l'-đise şi ĉelniclu, ma cît va-ţi h'ibă k'irută duca.

Acăţă fiĉorlu un cal dit eape, aţel cama muşatlu ş-cama ġonile, lu ncălică şi trapse. No-apucă s-l'a nă cale şi calu sta şi-l' greaşte:

— Ģone-aleptu, ġone-aleptu, aduk'escu, că trup di om mare portu. Spune-nî lu nk'isişl, că poate s-ţă daŭ ş-lo vîră minte.

— Veđi, că calu erà di cîntaŭl'i, nu erà cal de-aradă.

Fičorlu armase ca sk'irdùt, li si părù, că draclu greaște, cîndu avđi' calu iu zburăște. Aestu erà cal ak'icășòñù.

— Iu s-mi duc? đise ș-fičorlu, la amirălu si-l' caftu h'il'e-sa
5 nveastă.

— Em! macă tră h'il'a-amirăluŭ ti duŭi, va s-ti ndređi puŭl'-
lu a meŭ, tra s-te-arisească h'il'a de amiră; bagă mîna tu
ocl'ul di șauă și vai afli nă cutie de-asime. Tu cutia de a-
sime sîntu niște străne hrisusite. Armătuseă-le și aîde s-te-
10 aduc la amirălu..

Fičorlu feaște cum il' đise calu ațel ak'icășonlu și țe z-
veđi? Luțeă cama di soarle. Tuŭi cîŭi il videă s-čuduseă di
mușuteața-l'. Ağumse la amirălu. Lume erà adunată aoaște cîtă
z-điŭi, merlu se-arcăi nu cădeă m-pade. Cît trapse nîs tu avlia
15 amirăluŭ, carŭ di carŭ s-pinđeă s-lu veadă și viră nu ștea,
carŭ easte: om i h'il'ŭ di đine?

Feata ună veădire țe-l' feaște și-l' căđù tu înimă:

— Aestu, gri ea, s-h'ibă ġonile a meŭ.

Nu đise «nu» amirălu ș-l'-u deade, fără să știbă, c-ațel
20 easte h'il'-su di dula.

Cara s-feaște numta, numtă văsilk'ască, ș-tricù k'irò multu,
cari-ște cum, căđură pri zbor amirălu cu đinir-su, carŭ easte
și carŭ il' suntu părinŭil'.

Fičorlu aspuse țe ș-aduțeă aminte ca prit vîs, cum lo-ală-
25 sară niște picurări tu pădure, cum lo-află un stirpăr și cum
criscù la čelnic și tute cîte ștea.

Amirălu intră tu ergu și acăță di-l' strease picurarŭl'i s-as-
pună alih'a. Aești, carŭ fură arcățŭ tu școp, aspùsiră, că lă
fu nilă di fičòr și lo-alăsară, si đîțem la Oŭlu tu pădure,
30 tamàm, iŭ fu aflăt fičorlu.

Aduk'i atumțea amirălu c-aestu easte h'il'-su, ma tăcù și
viđù, că spusa a Pap-Aușluŭ-Știe-Tute s-feaște acșițe cum đise.
Ș-acșițe, fičorŭl'i a mei, țe-l' să s-facă, va s-facă.

(Spus de Hrista Constantin, Perivole, Epir.)

100. Mostrul cu 12 di gurĭ și h'il'a de-amiră.

Nă oară ș-tu nă zămane eră un amiră. Amirălu aveà ș-ami-răroahe. Amirăroahe no-amintă fumeal'e. De-aestă niși eră ca di fărmaç qua tută. Dorlu a lor cu graiu nu si spuneà, cu cundil'ă nu si scrià. S-culcà, apireà cu cuvenda n-gură: 5

— Dă-nă, doamne, un nîc, mare-ț-u numa!

Dă-nă azi, dă-nă mîne, așumse boașea lor la ureacl'a al Dumnișă și s-nu-l' alasă pri dor, lă deade nă feată, mușată cum soașă no-aveà n-lume.

A lor lă si părù c-amintară nișă nă amirăril'e, ahintă 10 harauă l'-află, cîndu vișură fumeal'e n-casă. Trei dîle s-frîndeà tîmpînle di băteare și lumea gucă, ș-cîntă și glindiseà cu căcula scoasă! Țe s-l'-u fați: nu tută qua s-amintă h'il' de-amirăți. Ș-eră na gonă, aleaptă ca soarle ș-cama bună.

Vine ș-a trea-seară, cîndu dîmile vîn s-l'i bagă mira, să-l 15 scrie ditru soarte pîn tu moarte. N-dreàpsiră la amirălu di tute bûnile și z-băgară s-aveagl'e, ta se-ascultă, ți va-l' scrie dîmile a nîcāl'eî.

Una l'-băgă: Mușuteaș l'eî pri lume altă s-nu o-aibă.

Alantă nòlgica gri: Mostrul cu dospră-dăți di gurĭ s-h'ibă 20 gònle a l'eî.

Ma nîca, niți lo, niți alăsă, ma dîse: S-nu s-măritare pîn tu unsprăving'iți! de aîl, broască să s-facă!

Amirălu ș-amirăroahe avdîndalul aestă, h'èvrile l'-acăștară. Ma ți mintueà niși? Pînă tu 21 de aîl, easte k'irò și poate 25 să s-mută ursita și scriata dînilor. L'-arîdeà mintea.

U criscură cu tute bûnile, afrită ș-avigl'ată, s-nu u pată arăulu, ca nă lilișe. Și crișteà feata ș-mușită, albă ca neaoa, ș-aroșe ca trandafirlu. Graillu a l'eî eră dulce ca nărea, arîslu ca spuma di lapte. Așeà nu ș-eră feată, că ș-eră semnu! 30

Călcă feata tru 16 aîl. Eră nă duă di primă-veară, cîndu dișclîd àrburli și nvirăște loclu, di ti l'a haraoa. Feata țaseà to-arîzbòlu. Aclò iu țaseà, na iu intră n-casă un moștru, cu trupu di om ș-cu caplu cu 12 di gurĭ. Ma-l vișù nîca, acășă si-l' treàmbură carnea di pri nîșă ca nă frunșă scu- 35 turată di vimtu.

Aistu eră omnu ți-l' băgară dîmile, si-l' h'ibă gone. Eră

urût ca loclu. Si-l vedeai nă oară nu micai trei dîle pîne, și lu nvisai tu somnu, ahîntu laiu ș-ahîntu tră nivideare eră.

Cîndu-l' dîsiră a feătîl'eî de-amiră, c-aistu vine s-u caftă nveastă, dîse:

5 — Ma g'ine moartă, di cît cu harlu n-casă!

Părințîl' ca părinți, nu l'-aspârsiră k'efea feătăl'eî, și-l' deădiră cale a mōstrului.

— Du-te, fîcôr, și carî si-l' si toarnă mintea feătăl'eî, va-ți pitrițem hăbare noi tra z-vîni, s-u l'ai.

10 Ț-aflăși feată, z-bađî di cale. s-l'a urățamea-loclui!

Cu tut-aistă anl'i se-arucutea ația de-ația și s-apruk'ă oara lae, oara corbă, cîndu feata vrea si ncl'idă vîng'ițîl' anl, s-l'a unăsprăvîng'iți și părințîl', țe ștea, că l'-așteaptă ma laea, somnul nu-l' acăță și mintea n-cap nu ș-avea.

15 Ș-ună lae ș-alantă cama lae, dîțea mărățl'i părinți. Ma, di cît broască, ma g'ine feata mărtată cu mostrul, macă așî-l' fu ursită s-h'ibă. Așîțe dicara apufăsiră s-u mărită, ș-meți că nu vrea feata. Amirăroaňa nu ștea ți s-facă: ș-ninte ariũ, ș-nîpôi vale arauă.

20 Băgară s-acăță aloăturle și să ntreagă tă numtă, ți numtă ș-ți cătrane? candu eră mortu, mea nu nveastă. Amirălu cu lăcriñle tru ocl'i, amirăroaňa ș-nîsă citră n-al'urea: s-trapsee dipu casă și plîndea, plîndea, di se-arupea di plîngu! Miră lae, miră cătrane a l'eî, că nă feată s-aibă, ș-ațea s-nu u
25 veadă la g'ine.

Aclò iu plîndea și z-diñicà, ca laile ș-ca tih'ilaile, și tut ma-ș blăstimă mira, na iu l'-ease nă moașe-oamă, andrupată di tueag și-l' dîțe:

— Nu ti ntreb, mușata mea, că țe ți-asparđi ocl'il' ș-ti
30 usùți di plîngu?

— Ți s-h'ibă, mae, că dorlu a meũ mărăđine no-are, vindicare no-are!

— Dî-nl, h'il'e, dî-nl, că ți ști, niscînte orî, d-iu nu te-aș-teptî, de aclò veđî luñină: nu ști d-iu arsare l'èpurle.

85 — Mi ntribăși, va ți spun, mae; ea ș-ea ți pat cu feata mea, ună ș-tută: ațea feată, ațea fîcôr la părinți ș-tora cum s-u dăm la mostrul cu 12 di gurî?

— Greũ lucru, h'il'e, ma ileače are. Țîne lilcile aiste h'arbe-le mușat-mușat și apoea dă-ũ đama s-u bea feata

Ună beare ți va-l' facă și di feată va s-facă puil'û, tra s-o-ai ningă tine totna. Aiste pot s-țâ fac. Mintuea s-fă.

Đise oama grăile aiste și niviđută s-feațe. Aistă nu eră om, ma eră mira amirăroânîl'eî. Il' fu nilă di jalea și di dorlu a l'eî și-l' si spuse, s-l'î lișureađă nih'amăză durearea. 5

Feațe amirăroaňa cum u nviță moașa. Feata, cum biù đama di liliče, s-prifeațe din oară un puil'u mușăt și hrisusîl și azbură pîn di amiră s-pîn di amirăroaňa. Ağumse s-oara di ncrunare. Vine mostrul cu taifa lui, cu cuscărl'î ncălăr, și caftă feata s-u ncrună și s-u da la căsmete-l'. Feata nu o-are! 10
Caftă nsus, caftă ng'os, il' suțîră-arușuțîră loclu di ună parte și de-alantă, ma feată no-aflară. Ți s-feațe feata? strigă amirălu, zg'ileaste, bate un, bate alantu, s-l'-aducă feata, feata lui, feata canda u mică loclu. Amiroaňa tățeă ca nă cătușe, și zbor nu scutea di gură. Ți fățeă nîsă?—Di puil'u palmă 15
nu z-bățeă. Cu puil'lu durnă, cu puil'lu si sculă.

Doi meși mări-mări căftară feata, călcară căsile tute, ntribară pri la tuți și feata nu se-află. N-coadă mostrul s-nărăi nă oară, umflă nărle s-lă pitricù știre, că tr-ună stămină, s-nu-l' dădeare feata nveasta, tuți prit dinte va-l' treacă. Că 20
nîs nu știe multe și că feata nu k'irù așite fără știrea pă-rințîlor!

Nglițară di frică tuți di la pălate. Ți ti fați tora amiră-roaňa? Carî u viđu streasă nîsă, il' gri ma nclo amirăluî și-l' đise: 25

— Ea s-ea țe cură. Feata noastră easte puil'u.

Altu plîngu s-altă nilă la mărata s-nihărsita amirăroaňa. Carî plîmse-plîmse, di-l' arușîră ocl'il', vine nîpòî mira-l' și-l' đise:

— Ți-nî aî, scumpă, di-nî ti dirînl' și-nî ti deăpirî pri un 30
plîngu?

— Ți s-h'ibă, mae bună, ți-nî pat io, vîră criștină s-nu s-u pată: ună feată s-ațeă s-nu u hărsîm cum vrem! Ea s-ea ți nă vine sti cap. Mostrul nă pitricù știre, că va s-nă mică tuți, s-nu l' dădearim feata. La tine s-la Dumniđă, fă-ŭ nă- 35
pòî feată, s-u dăm, iu-l' fu scriata, ta s-nu pățîm nipățîtile.

— Lucru ți s-fațe lișòr, feata mea, ma ștearde-ți ocl'il' și țîne-ți plîngul!

Scoase maea și-l' deade doauă h'ire di erg'i și-l' đise, cum

s-li facă ş-cum s-li l'a feata, ta si se-aspargă di puil'u. Aşite feate amirăroaňa şi h'il'a de-amiră na ȝi-o nîpòl feată ! Apoea mintuiră s-u da la mostru dipri că s-u veadă broască.

Aiste s-făţeă cîndu Dumniqăŭ imnă pri pade şi lumea lo-
 5 aĝundeă cu mîna ş-cîndu pri lume nu eră văȝi nica, ȝi s-lo-
 alingă şi-s-lu nărăească, tra să s-mută ahît în sus, ȝi s-nu
 poată s-lo-aĝungă vîrnă om. Vidèȝi de-aestă pat mulȝi as-
 tândi că Dumniqăŭ, cara-i sus multu, nu avde tute cîte
 plîngurî aŭ lumea. Atumȝea, fiĉorl'i a neî, bînă diparte-di-
 10 parte, tru mărđinea locluî un ĝone-aleptu, h'il'u de-amiră. A-
 ĝumse ş-la ureacl'a luî, că tru amirăril'a amirăluî Albu se-află
 nă feată, muşată ca steaua. Arcă tu steauă. şi-l' se-aspuse,
 că maşî muşata ȝea faţe ti nîs. Ş-aşite, fiĉorl'i a neî, tru nă
 ȝuă ş-ȝimse apala, şi ncălică calu azburătòr şi nk'isî să z-
 15 ducă, s-u caftă nveastă.

Imnă ş-imnă, imnă ş-imnă, aĝumse ĝònile-aleptu tamâm
 cîndu feata s-feate nîpòl puil'u şi să ndriĉeă ti mostrul. Tuȝi
 cîȝi îl videă ş-frică ocl'il' di muşuteaţa luî şi ȝiţeă :

— Ma pri muşăteaţă-l' ! ma pri ĝone-aleptu ȝi ş-easte !
 20 Aistu prindeă tă muşata h'il'e de amiră, mea nu mostrul cu
 12 di gurî !

Cîndu avĉiră, că nîs vine tă h'il'a de-amiră, tuȝi îl nîlueă
 şi ȝiţeă :

— Crima di muşuteaţa ş-tinireaţa, ȝi va s-k'ară !

25 Tuȝi ştea, că are s-facă cu mostrul. Veȝi, pînă atumȝea
 vîrnu nu l'-u putù a mòstruluî, s-eră ş-ună ask'ere ntreagă.
 Ş-tora tuȝi lo-aveă ĝònile-aleptu ma multu cu morȝil' dipri
 că cu vîil'i. Nu lă ncăpeă mintea, cum un om, s-l'-u poată al
 mostru, meȝi şi ĝone-aleptu.

30 Ĝònile-aleptu niȝi peana di ocl'u nu-l' si băteă. Nîs nu şi
 ştea ȝi-l' frica. Ndreptu-ndreptu trapse la amiră şi-l' ȝise, că
 nîs vine si-l' caftă feata.

— Bun ş-muşăt eşti, ĝone-aleptu, ma h'im cu mînle ligate
 ş-nu nă putèm s-u dăm.

35 Şi amirălu l'i mbăiră ună cîte ună, ȝi cură.

— Cum veȝi, ĝone-aleptu, nu-l tu mîna noastră, că-l tu
 mînă xeană luguria.

— Nî-o-aveăm altă s-nu h'ibă itia, ȝise ĝonle-aleptu. Mine
 mintueăm, că poate feata nu va, i că poate amirăroaňa nu

va să z-dispartă di h'il'e, ma cît tr-aistă, băgați-u strîmbă ! Nu di gaba nî dîc a nîa gîone-aleptu. Cara s-nu l'-u pot a unuî mostru, mine țî vătămăi lamîa cu nao căpîte, țî u voî di u mîc pînea ? A nîa puşcl'a nu nî-u putû, mea un tih'i-laiu di mostru va s-aîbă nărî, să se-acată cu mine ? 5

Feata, cîndu lo-avdă că greaşte aşıte, tîcă-tîc, tîcă-tîc, îl' fătîe înîma şî ațîa de-ațîa fătîe cruțî şî mitănlî la Stămărie şî băşă icoane, s-lo azvingă mostrul cu 12 di gurî.

Nu tricû multu-putîn şî na țî-l mostrul tru ubôr, urût ca fața locluî. Fîcorl'i, cîtu-l vîdură, gûvîle acățară di frică şî 10 maşî prit cărpîtûrî mutreă, s-lu veadă.

— Feata, gri el cu nă boate ndăcînită, că vă mîc tuțî.

— Nu va te-arisească, l'-u a țînû gîonle-aleptu, că nărle a tale nu suntu tră h'il'e de amiră ! Macă vreî feată, s-tî bațî prota cu mine ş-apoea va s-u l'aî, ma s-me-azvîndî. 15

— Ş-tîne un guğu, nă palmă om, va z-grești ! zgărli mostrul nă oară gûrîle cîtră gîonle-aleptu şî sârgl'i s-lu ngl'ită, ca nă mîscătură.

G'îne ma ş-află om, s-l'-u poată cu ună ş-cu doauă. Aîstu eră gîonle-aleptu țî nu se-aspăreă îcî. Feate doauă căpe nî-20 pîi şî trapse co-apala, lo vîntu şî crîşt ! îl' lo caplu a mîostruluî.

— Dă nînga nă oară, gri cînîle !

— Nă oară mî feate mu-mea, gri gîonle-aleptu.

Ma z-dădeă nîngă nă oară, mostrul anvîiă nîpîi şî-l mîcă 25 di di-nă-ooară ; ma carî vrea s-arîdă nîs, că gîonle aleptu lî ştea tute aîste.

Țî să spun apoea ! Feata arsăreă, ca îedl'i primă-veara, di harauă ; amirălu, amirăroaîa nu-s sătură di băşare țî-l fătîe a dînîrluî gîone-aleptu, analtu ş-muşăt, pitricût di Dum-30 nîdăû, s-l'-ascapă di cama laea. Ş-lumea vîneă di nvarliga di mostru şî lo-ascuk'à ca la cîne turbăt.

Arsîră apoea un cîreăp di noauă orî şî-l arcară di arse mostrul şî cîndu ardeă, plăscînlî nă oară ca vîră topă bûum !

Numta a gîonluî-aleptu cu h'il'a de-amiră țînû meşî, şî 35 lumea avû țî s-aspună. Aclò erăm ş-mîne şî biûi, măcâi cu căcula scoasă şî aştiptâi pînă dipuse amirălu dipri scamnu

și băgă ȑinir-su, și loai nica nă pîntică și apoea fuȑii și
vinu aoaȑe.

Aistu p arm    ti  , aistu asp   ,
car   tie ma bun, s-lo-aspun , s-lu nve   -mine.

(Spus de Iancu cavaul originar din Elbasan 1898.)

5 101. Amirălu fără di fumeal'e.

 i-  er ,  i nu  -er .

Er  n  oară un amiră mare, care  -ave  di tute g'ineţle
di pisti loc;  -ave   -un  amiroa e bun   -mu at , care  -er ,
laea, multu nvirinat , că di c ndu  -er  mărtată, fumeal'e
10 Dumni   nu-l' ave  dată. Ditr-aistă itie  -amirălu multu ji-
lit  -er . Dicara vi ur   i vi ur , amirălu s-arm tus  g'ine-
mu  t,  i n-c l r, pi cale nk'is  să s-ducă pisti tut loclu, s-
caftă tea s-da di Dumni    i s-lu p l c rseasc , tea s-l  da
mac r un fl uric.

15 Imn , imn  trei  ile  i trei no   fără  e s-da di v rnu
suflit di om. Tr   a patra- i tu h rg'ie, cum imn  minduit,
veade un a   cu barba albă  i cu tîmbarea-l' arcată pi umir
 i cu un c rlig lungu di cornu ad r t; canda  -er  un ve-
cl'u picur r. Amirălu multu s-hărisî, că după ah t  cale
20 lungă, deade di un suflit di om; s-aproak'e ningă fintînă,
s-dipune dipi cal  i grea te au lu .

— Bună- i diminea a, pap.

— G'ine-n  vini  , nipoate. Iu calea mbar?  ntrib  au lu.

— Mi duc diparte, pap, multu diparte, tr   tu m r inea
25 loclu , tea s-afl  Dumni  ,  ise amirălu.

—  i  i va s-ca   di la Dumni  , spune-n   -a n a,  ise
ear  au lu.

— S-   spun, pap. Io n -escu amiră mare, n -am  -un  a-
miroa e multu mu at , ma dol'i n  h'im jil    i nvirin  ,
30 că nu n-av m  i noi fumeal'e: dicara av m di tute g'ineţle
di piste loc, ma  m razea a ea n-av m, ti n  fumeal'e. Di
a e  nk'is  s-mi duc tr   tu m r inea loclu , tea s-da  di
Dumni  .

Dicara gri amirălu aiste grae, si ndreapse, nc lic  pi cal
35  i lunda- i m na cu au lu, il'  ise:

-- Ti las cu sănătate, pap ! și trapse tea s-fugă.

Aușlu, cu barba albă, și cu tîmbarea-l' arcată pi umir, îl mutrî și după ațea îl' strigă :

— O, lai nipoate ! Ia toarnă-te nih'am, vîn aoà ș-ascultă, 5
 ți s-đic io : Mîne tu hărg'ie, niapirită soarle, s-ti afli aoà, 5
 ningă aistă fîntînă cu apă arațe și va z-veđi Dumniđă. Aide
 du-te. calea-mbar di treți seara aistă, și mîne s-h'iî aoațe.

După aiste grae aușlui, amirălu să ncl'ină și s-turnă pi
 calea d-îu aveà vinită. După ți să ntunică, amirălu, multu
 curmăt ș-erà, că aveà imnată tută đua, vru tea s-discurmă 10
 și s-doarmă nih'am. S-trapse di nă parte di cale, tu nă pade
 aștirnută cu earbă, șiđù ningă un cupăcũ mare, carî erà tu
 ațea pade. Dicara țină nih'am, (că ș-aveà tu disagă carne
 friptă di nel și caș di ațel albul și ună turtă, țe aveà fri-
 mitată amiroaňa ti pi cale și ună ploscă cu vîn), să nvăli 15
 cu tălăganea (mal'otlu) și s-băgă s-doarmă.

Tu loclu ațel erà nă irnie, ți vîrnu puil'ũ, ni vîrnă price
 nu călcă. Tu hărg'ie s-dișteaptă, si scoală, ncălică calu și
 vine la fîntîna di tu livade, iu l'-aveà đîsă aușlu. Pi piđul'lu
 di virdeată, ți erà ningă fîntînă, șiđeà aușlu cu barba albă. 20

— Bună-ți dimineața, pap ! strigă amirălu.

— G'ine-nî viniși, nipoate, đise aușlu și scoase ditu sin
 un mer aròș; îl deade amirălu, đicî'ndalu :

— Na aistu mer aròș; du-te acasă la amiroaňa și măcâți
 doil'i merlu aistu, și să ști, că amiroaňa va s-facă un fiđòr. 25

Dicara đise aușlu aiste zboare, s-feațe nividùt.

Amirălu armase ca agudît di k'îcută, nu-și știà, măratlu,
 disi nu videà vîrnu vis, ma erà di ca-de-alih'a tute cîte l'i li
 zbură ațel aùș cu barbă albă și cu tîmbarea-l' pisti umir și
 cu cărliglu a lui di cornu ca di picurăr di tu munte, și că 30
 ațel aùș erà Dumniđă. După ațea amirălu lo-ascumse merlu
 n-sin și ncălică calu și nki'si te-acasă. Amiroaňa ma ș-aș-
 tiptă și ma s-mintueà la ġonle a l'eî, la amirălu, care s-duse
 tu mărđinea loclui, tea s-află Dumniđă. Tută noaptea ocl'il'
 nu-ș incl'ideà, mintea-l' erà la ġonle, cîndu va s-toarnă ? Tu 35
 nă seară, ca tu nađa-noapte, s-avde că la poartă ținivà bate ;
 di nă oară amiroaňa s-duțe s-veadă, disi easte ġonle a l'eî.
 Nu-ș puteà, laea, di haraũă, cîndu viđù, că ađumse amirălu
 a l'eî, ġonle a l'eî.

Nis scoase merlu dîtu sin, spuse tute cîte l'-avea grîtă Dumniđă, di la fîntîna țeă cu apă arăte, și cara șidură, si s-discurmă di pi cale, își l'a merlu, îl cură g'ine-mușăt, și-l mîcă cu amiroaňa. Pèjile a merlul le-arcară pitu fîridă. Ună
5 moașe, carî șideă tu uborlu amirălu, nu ș-avea viđută, corba, tu bană-l' meare; lo dim pade pèjile și li mîcă.

După nîscînte đile amiroaňa s-duk'î, că easte greauă, ma și moașă armase greauă.

Ași dicara, feațe amiroaňa un fičôr mușăt ca soarle, feațe
10 ș-moașă un fičôr nică cama mușăt. Moașă, dicara nu ș-lu putea, tea s-lu mutrească, îl hărzi amirălu, tea s-lu crească ca fumeal'e a lu. Amirălu și amiroaňa ș-eră plîni di harauă, că Dumniđă lă deade fumeal'e ta s-crească tu casa lor.

Fičorlu amirălu s-cl'imă Iul'u și ațel ți-l feațe moașă, s-
15 cl'imă Deli-Iorgu. Doil'i eră ca nîscînți ang'il', criștea cu đua, și tuți cîți il'i videă, ascuk'à di trei ori și đitea :

— S-nu h'ibă di ocl'ũ. . . s-nu h'ibă di ocl'u, ahî't mușăți eră.

Doil'i s-duțea la sculie și nviță. Al Deli-Iorgu mintea ma
20 multu l'-acăța, ma nîs nu alăsă Iul'u, tute cîte nîs li știă și li țineă aminte, l'i li spuneă ș-al Iul'ũ. Ma tut cama s-videă, că Iul'u nu easte ahăt dișcl'is ș-ahăt știut ca Deli-Iorgu.

Amirălu videă aistă, ma đitea, că va s-cama crească și va s-dișcl'idă. Nîscînți oaspiți a amirălu ună đua, cîndu
25 zbură ti fičori, carî easte ma mintimên și cama nvițat, đîsiră, că Iul'u nu știe di itia al Deli-Iorgu, cari l'i li l'a tute dîtu mintea al Iulu, și că ma s-nu h'ibă Deli-Iorgul deadun cu Iul'u, Iul'u va știbă cama multe.

Amirălu lo mintea oaspițlor și cl'imă Deli-Iorgul ună đua,
30 să-l' đică s-ducă, s-fugă dîtu casa lu, să-ș caftă altu loc. Măratlu di Deli-Iorgul nu putea tea s-țină lăcrîile di dureare și [amărăčune! ?] ți-l' vineă, ma nu aveă ți s-facă, lipseă s-ascultă dimîndăčunea amirălu. Ș-adună strănile tu disagă, ș-l'a calu di căpestru și fuđe dîtu ațea pulitie și s-duțe l-
35 amare. Aclò eră mare păzare și s-lucră și si nviță di tute zînăturle și si zbură tute limbile. Deli-Iorgul intră la un mastur și di cîte știă, aclò nviță nică di đate ori ma multe și limbe multe nviță.

Dicara fuđi Deli-Iorgul din casă, Iul'u armase singur, ș-

ateale ți li știă, le-agîrși. Amirălu viđù cît stepsu feate, că azguni Deli-Iorgu ! nu știă cum s-facă, tea s-lo-află. Dicara alăgă tu mulți căsăbăți, pîn di pre apoea agumse ș-la pulitia di l-amare. După multă căftare, lo-află și-l' dîse, că vine mași ti nîs, s-lu l'a ti acasă. Deli-Iorgu s-hărisi multu ; 5 nu s-amînă multu, ma di nă oară si ndreapse și nk'isiră ti acasă.

Cîndu agûmsiră acasă tută hoara lă isiră ninte, tea s-lu veadă Deli-Iorgul și s-l'i dîcă «g'ine viniși». Deli-Iorgul eră multu vrut. Iul'u aveă agîrșită tute cîte știă. Mu Deli-Iorgul 10 il lo și-l' li nviță tute cîte știă și Deli-Iorgul. După nîscîntu k'irò, cîndu fîcorl'i criscură și s-feățiră ti nsurare, vrea tea s-dîcă amirăluî tea s-lă da izine, tea si-și caftă nveaste, ma si ntirseă di amirălu, te-ațea ună quă dîsiră a moășil'eî s-l'i spună amirăluî mintuirea lor. Moașa il' spuse, și amirălu 15 lă deade izine.

Dup-ațea nîși ș-umplură cîte nă disagă di flurîl, ncălicară cal'i și s-dûsiră tu alte pulitiî mări, tea s-caftă nveaste ca ti h'il' di amiră. Seara agûmsiră tu nă pulitie și trăpsiră la hane, cl'imară hângilu și lu ntribară, disi cunoaște nîs tu 20 pulitia țea oamiîl multu nvițăți ?

Hângilu lă spuse, că tu pulitia țea nu eră ahîtu nvițăți. După ațea ntribară, disi se-află feate ca ti h'il' de-amiră ? Hângilu lă dîse eară, că tu pulitia lor nu s-află ahtări feate.

Alantă quă seara agûmsiră tu altu căsăbă nica cama mare 25 ma și tu aistu hângilu lă spuse, că nu s-află ni oamiîl nvițăți, niți feate ca ti h'il' de-amiră.

A treazi agûmsiră tu ună pulitie dip mare și trăpsiră tu hanea țea cama di protă. Durniră seara și dimneața si sculară și spûsiră a hângiluî, s-l'i ducă la oamiîl'i ațel' cama 30 nvițăți, cîți s-află tu ațea pulitie.

Hângilu lă dîse, că tu pulitia lor s-află ațel' cama nvițăți di pisti duîaîă. Dicara s-dûsiră l-ațel' anvițăți, viđură, că Deli-Iorgul și Iul'u știă multu cama multu di cît nîși. Dup-ațea cl'imară hângilu la nă parte și lu ntribară, disi suntu 35 feate bune și mușate tu pulitia țea, ca ti h'il' de-amiră. Hângilu lă dîse, că nu suntu dicî't mași dao feate ca ti h'il' de-amiră, ma nu easte cu puteare, tea s-li poată s-li veadă vîrnu di cît maș cu izinea a dascălăl'eî la carî șed ațeale feate.

Deli-Iorgul și Iul'u s-dùsiră acasă la ȝea dascală. Poarta eră ncl'isă. Bătură la poartă și își dascala, ună mul'are moașe, lă dișcl'ise poarta și l'-aștiptă n-casă. Dicara nviță ti ȝi lă easte vinita, lă dîse :

6 — Feătile suntu h'il'e di prămătefți ȝi-nî le-alăsară a nîa, tea s-li crescu ; nu easte tu puteare ta s-li veadă vîrnu ĝone. Ma voi, di cara h'iȝi h'il' de-amiră și dicara vreȝi s-li vidèȝi, vă fac aistă hătîre ; ma lipseaste mașî un cîte un și tea s-nu h'iȝi cunușcùȝi, că h'iȝi fîcòrî, s-vă nveaștiȝi tu straîne mul'i-
10 rești. Altă turlie nu easte cîrè, tea s-putèȝi, s-li vidèȝi.

După ȝi lă dîse aiste zboară dascala, nîșî si sculară, s-dùsiră la hane și-ș feătîră straîne mul'irești mușate. Ma si nviscù Deli-Iogul și s-duse la dascală. Ahît g'ine eră adărăt, ȝi mizia puteà si-l cunoască dascala, că easte fîcòr. Il' deade
15 ună numă di feată și-l duse analtu, îu eră feătile a prămă tefȝîlor ; ul duse aclò ș-lă spuse, că vine ună oàspită di nă hoară și că va s-cama șadă nîscînte dîle.

Feătile s-hărisiră, că lă vine ună oàspită ; u loară, u prim-nară pitu tute lòcurle, zburîră multe și di tute ; prîndîră de-
20 adùn și nu fu di-căile, tea s-u duk'ască, că aȝea oàspită nu eră feată, ma eră Deli-Iorgu. Dicara șidură, s-dispărȝiră, și Deli-Iorgu, mplin di haraũă, că lo-arisiră feătile, deade cu de-alagă la hane s-pitreacă Iul'u, tu straîne di feată, ca ș-nîs s-li veadă.

25 După ȝi si nviscù și Iul'u tu mul'irești straîne, s-duse la dascala. Aistă îl duse analtu la feate, ma nu știũ cum feaȝe Iul'u, că nu putù tea si-s ȝînă ca feată, și nîse îl duk'iră, că nu easte feată, ma că easte fîcòr ; dîtră nîs duk'iră și ti Deli-Iorgul. Dicara-l cunuscură atumȝea, l-streàsiră, tea s-lă
30 spună, ȝi lă fu itia tea să si nvească tu straîne mul'irești, tea s-vînă s-li veadă ? Iul'u nu și steà multe, nîs lă spuse ndriptatea ; lă dîse că : « Noî h'im h'il' di amiră și că nk'isîm di acasă, s-căftăm feate, ta s-li lom ti nveaste. Dicara nvițăm, că voi h'iȝi bune și mușate și dicara nu puteàm altă turlie
35 s-vă vidèm, ni nviscùm tu straîne mul'irești, tea s-putèm s-nă apruk'èm di voi și s-vă cunoaștim cama di aproape.

După ȝi spuse aiste grae Iul'u, nîse lu ntribară, dise le-arisiră și ȝi aũ dipri minte s-facă ? Iul'u lă dîse, că suntu

arisite și că aŭ multă efharistise s-li l'a ti nveaste. Atumțea nise dî'siră:

— Macă easte așite, mîne dimineată, nică neapirită, s-trea-
țiți pi ningă firîdî, s-bătèți cîte puți'n, și noi va s-nă diștip-
tăm și va s-arsărîm pi tu firîdî, s-fuđîm deadûn. 5

După ți lă griră aiste zboare, Iul'u di nă oară alagă la
Deli-Iorgu s-l'i spună, că nîs bitisî lucrul.

Cîndu avđî Deli-Iorgul, s-čudusî, cum di ndreapse Iul'u așite
lucrile. A dao-a-zî, di cu noapte, si scoală, ndreg patru cal'i
bunî și s-duc pi ningă casa dascălăl'eî. Bat nih'âm pi firidă 10
di ună oară arsăr feătile, că nise aștiptă; dișcl'îd firida, s-arucă
pi cal' și fug tuți patru.

Imnară, imnară đua ntreagă, seara ađumsira la hane; di-
cara mîcară g'ine-mușăt, s-băgară s-doarmă, că era vătămăți
di pi cale. Tuți durîră, mași Deli-Iorgu nu durîă, nîs nu-l 15
acătă somnul. Tu nađă-noapte avde nă boațe, cari-l' vîneă
din sus și strigă:

— Deli-Iorgu, Deli-Iorgu!

— Caî mi cl'amă, đise nîs?

— Noi h'im, mîrile, vinim s-ță spunim un lucru; ascultă 20
și bagă tu minte: Tu oara ți va s-ađunđiți acasă, amirălu,
ca di g'ineată, ca di glăreață, va s-vă bagă fărîmăc tu dulce,
tu apă și tu arăkie. Ma tine, cara s-vrei tea s-l'i ascăk' tuți,
s-ti fați ca zurlu și s-li verși tute. A doua oară, ți va s-vă
da, s-beți, că nu aŭ țivă. Mutreă g'ine, s-nu spunî a vîrnûl, 25
ți avđî'sî, că ma să spunî, k'atră ș-mărmură s-ti fați pîn di
đinucl'e.

După ți griră așite, fuđiră.

A doauă-zî eară ncălicară cal'i și seara ađumsiră eară tu
nă hane, iu s-băgară s-doarmă. Tuți durîră, maș Deli-Iorgul 30
nu durîă. Tu nađă-noapte eară s-avde nă boațe, care strigă:

— Deli-Iorgu! Deli-Iorgu!

— Caî mi cl'amă? ntribă eară Deli-Iorgul.

— Noi h'im, mîrile, ascultă s-ță spunim. Prîndul ți va s-vă
da amirălu, cîndu va s-ađunđiți acasă, easte cu fărîmăc. Ma 35
s-măcăți, va s-murîți. Ma tine, cara s-vrei s-ascăk' pi tuți,
s-ti fați ca zurlu și s-li verși tute g'elile. A dao-a-ară ți va
s-vă da, s-micăți, că nu va s-aibă țivă. Ma si spunî, a vîr-
nûl, k'atră s-ti fați pîn di mese.

După aiste grae eară fuđiră.

Alantă ăuă, seara, cîndu durňă tuđi și Deli-Iorgul șideă, s-avde eară nă boațe:

— Deli-Iorgu! Deli-Iorgu!

5 — Carī mi strigă? ntribă Deli-Iorgu.

— Noī h'im, mîrile, vinim ta s-șă spunim nică un lucru. Tu seara di prota, cîndu Iul'u va s-bagă cu nveasta, va s-vînă nă lamne s-l'i ngl'ită. Tine ma s-vrel tea s-l'i ascăk', s-ședī pi căpitińlu a lor, cîndu va s-l-acață somnul. S-h'il
10 cu ună coardă n-mînă și cîndu va s-avđi ună suflare ca vimtu, să știī, că tu oara țeă vine lamňa. Atumțeă tine s-dai cu coarda pisti niși di pi deasupra cu mare vîrtute și va s-l'i ascăk'. Ma si spunī a vîrnūī, k'atră ș-mărmură s-ti fađi întræg.

După ți đisiră aiste zboare, mîrile fuđiră. Vîrnu no-aveă
15 avđită ți s-aveă spusă al Deli-Iorgu. Alantă ăuă si sculară, ncălicară cal'i și nk'isiră și după puđi'n agűmsiră acasă.

Tută hoara lă ișiră n-cale, tea s-l'i așteaptă, și tuđi să n-driđeă ti numta, ți va s-facă h'il'i amirăluī. Cîndu agűmsiră acasă, amirălu ca di haraűă, ca di jale, băgă fărmač tu dulțe
20 și tu arăk'ie și cîndu vrură tea s-lă da a ăońlor, Deli-Iorgu s-feațe zurlu, ahurh'ī să strigă, arik'aște arăk'ia și dűłile ș-le-arucă di pi firđi în cale. Tuđi s-čudisiră ți păđi' măratlu di Deli-Iorgu. Ma după puđină oară, s-feațe eara mintimèn, căđù n-đinucl'e la amirălu, tea s-lu l'artă și-l' bășe mîna. A-
25 mirălu il l'irtă.

Cîndu băgară measă ti prîndu, eară il' vine zurleața al Deli-Iorgu, că amirălu, cum aveă đisă mîrile, aveă băgată fărmač ș-tu g'ele. Ma Deli-Iorgu s-feațe ca zurlu, virsă tute g'elile și asparse tute căđińile di pi measă. Ma după puđin
30 eară s-feațe mintimèn ș-căftă l'irtare di la amiră. Vîrnu nu duk'ă, ti ți li fățeă Deli-Iorgu aiste glărińi.

După ațeă s-feađiră multe etimăsīī, tea s-facă numta cama ninte al Iul'u și tu stămîná ș-al Deli-Iorgu. Tu seara di prota cîndu s-dűsiră să s-bagă Iul'u cu nveasta, intră tr-odă și
35 Deli-Iorgu pe-ascumtă. Iul'u cu nveasta durňă. Deli-Iorgu siđù pi ningă căpitińlu a lor și cîndu avđă ună suflare, trađe coarda și agudeaște pi vimtu pisti Iul'u cu nveasta, cu a-hftă vîrtute, ți tăl'è lamňa n doauă bucăđi. Tu agudirea ți s-feațe, s-avđă ună čucutire di carī s-diștiptară și Iul'u și n-

veasta, și multu s-čudisiră, cîndu vidură Deli-Iorgul cu co-
arda scoasă pisti niși, canda vrea, tea s-l'i tal'e. S-aspăreară
și ahurh'iră s-l'i dîcă, că ti ți itie Deli-Iorgul va s-l'i vătămă,
ți-l' aŭ faptă?

Ma Deli-Iorgu nu știă, cum s-lă dîcă, că nu puteă s-lă spună 5
că ma s-lă spuneă, va s-fițeă k'atră și marmură. Nis lă dî-
țeă, că nu vrea tea s-l'i vătămă niși, ma că vihe, așite, tr-oda
lor. Niși nu vrea tea să știbă di aiste zboare. Dicara nu pu-
teă s-l'i facă, tea s-pistipsească, că nis no-aveă vinită ti a-
răulu a lor, lă dîse:

10

— Ascultăți, macă easte așite! Io va s-vă spun, ma să
știți, că voi va s-mi k'irdèți.

Și Deli-Iorgul lă spune, că tu seara di prota, l'-aveă dîsă
mîrile, că tu dulțe și tu arăk'ie amirălu va s-bagă fărmaç.
Cîndu spuse aiste zboare, Deli-Iorgu s-feațe pîn di dînucl'e 15
k'atră ș-marmură.

Iul'u și nveasta ahurh'iră s-lu pălăcărsească, s-nu lă spună
alte, că acăk'isiră, ma Deli-Iorgul dîse:

Ți nî-u voi bana, cîndu am čicòarle di k'atră?

Dipr-apoea lă spuse ti measă și di nă oară s-feațe pîn di 20
mese k'atră și marmură. După ațeă lă spuse ti lamne și lă
deade s-veadă și daŭle bucăți di lamne, ți o-aveă tăl'ată.
Cum lă spuse tute aiste, s-feațe k'atră și marmură ntreg și
nis și nveasta lui, cu tute udălle ți-ș aveă.

Cîndu nviță duănoa di ațeă, ți s-aveă faptă, multu si jili, 25
că multă vreare aveă tuți ti Deli-Iorgu

Tu noăul' meși, eră duă di Paște; tuți ș-eră la biserică.
Noaptea, ca tu nađă-noapte, nveasta al Iul'u feațe un nic
nat, un fiçuric multu mușat. Nisă eră singură, cîndu avde
nă boațe, carî-l' strigă:

30

— Nveastă, nveastă!

— Cai mi strigă tu aistă oară? ntribă nveasta.

— Noi h'im, mîrile! dîse boațea. Ascultă s-ță spunim un
graŭ. Vrei tine s-ascak' Deli-Iorgul și soața-ți? Vrei tine,
s-l'i fați eară cum ș-eră, s-l'i nvièdî?

35

— Avdî nu voi? spunèți-ni, ți s-fac, că ș-bana mea s-h'ibă
di căile, nî-u daŭ ti niși, dîse nveasta.

— Tal'e gușa sarmănițal'eî ți fițeshi. K'ică nîscînte k'icute
pi Deli-Iorgu și pi nveastă, și va să nviađă.

Dî'siră mîrile și fuḡiră.

Nveasta nu stătù pi multă minduire, lo sârmănița, il' tâl'è caplu, pruscuk'î cu s'ndîle pi k'atra-l Deli-Iorgu și pi a nveâ-stil'eî a luî și nîșî di nă oară s-diștiptară, nviară. Dipri a
5 poea alik'î caplu a fiçorluî și fiçorlu s-feațe, canda no-avea pățită țivă.

Deli-Iorgu, după țî s-diștiptă, ș-lo nveasta și s-duse ndreptu la biseàrică. Tuțî armăsiră čudisîțî, că nu știà di čudia, țî s-avea faptă. O-alăsară și bisèrica ș-tut, ș-alăgară cu amirălu
10 cu tuțî acasă, tea să s-hărisească di nviarea-l Deli-Iorgu (1).

102. Ğònile și feata din fașă.

Erà nă oară un Ğòne-mușat și ġunac. Mulți anî aveà bi-nată tu xeane și cara lucră quă ș-noapte, amintă aveare multă. Țî s-mintuî el atumțea? Să s-toarnă eară acasă tu
15 hoara luî și să si nsoară cu nă feată mușată, țî di multu o-avea tu ocl'u. Și plică troară cîtră n-hoară-l'. Narse cît narse pîna țe ntunică. Iu să s-ducă cunak'e? Cum stătea el așîțe, și s-mintuea, na iu viḡù, că nica ardea luîna tu nă casă. S-duse și asună la poartă. Oàmiñli din casă l'-dișcl'îsiră, și-l trâpsiră
20 nuntru și-l băgară pri measă. Erà tamâm țina di trimeare. Mîncă ġònile și biù și s-hărisî ș-apoea s-culcară tuțî, s-culcă ș-el. Ațel' din casă durnîră, mașî nîs nu putea să ncl'idă o-cl'il'. S-minduea acasă la părinți, la frați, la surări și s-min-duea ș-la feata țea mușată, țî u băgă tu ocl'u. Cîndu na iu
25 ġònile avḡî tu udălu a feătîlei, graîu di graîu și niște boți dulți, țî canda nu erà a oàmiñlor di casă. Țî erà? Mîrile țî băgă bana feătîlei! Ascultă el, lă băgă oara g'ine, ma, țe avde? Mîrile l'-băgară scriata, ca feata estă din fașă s-h'ibă mul'area luî!

30 — Z-bînèḡî, ḡîțea mîrile, s-ti fați mușată ș-calòtiḡă, s-aî ocl'i ca vîoàrile din pădure și s-ti măriți cu oàspile țî viñe astă-seară n-casa voastră!

— Vaî di mine! s-mi nsor cu feata estă? mintuî ġònile.

(1) I. Nenîțescu : *De la Românî din Turcia Europeană*, București, 1895, p. 291. Aci basmul a fost transcris curat foneticește.

S-o-aşteptu pînă s-crească ea ? să staŭ io ah'it k'irò nin-surăt ? Nu...

Troară si sculă, tricù tu oda di didinde, ş-u lo dit leagăn, apufăsit s-u vătămă. Işi cu fitica tu ubòr şi viđi'ndalui un par spirlungòs di gardul di grădină, u nh'ipse agoña şi fuđi 5 citră n-hoară-l', fără să-şi toarnă caplu nîpòl.

Cu cîtă haraună ți-l aștiptară părinții' și cum lu mbrățitară cu căldură! Gîonile și ntribă di feata ȝea mușată, pri carî ș-avea arcată vrearea și cu dureare nviță, că s-avea mări-tată. Cum apiri adoăoazi, căftă el altă feată din hoară, ma 10 nu-l vru. Căftă ș-altă, tot acșite. Căftă nîs nică ună și nică ună, ma niți nă feată nu-l vrea și tute s-afirea și fuȝeă di nîs ca di per di lup.

Cu sùflitlu nfărmăcăt, s-dispărți eara di părinți, di frați,
și di surări și plică, tra s-nu s-toarnă nică nă oară. 15

— **Va mi nsor tu xeane, aclò va s-armîn mintueà el calea**

Și eara agumse tu un hăsăbă mare și s-băgă nîpòl pri lucru, s-feațe multu avùt. G'ine ma niți nă feată nu-l vrea, cu tut că erà tinir, ș-mușàt, ș-avùt și cu tute bûnile. Tricù un an, tricură ținți, tricură ȑațe și tut ninsuràt ș-armase. 20

Ş-u băgă s-caftă nă vèduă. Nu-l vrea niţi aestă. Ş-apoea căftă altă, ş-altă şi nu-l vor. Aveà tricută ca vîră ţisprădăţî di-ani ş-cama. Si s-mintui el?

— Mîne-pălmîne me-ağunde moartea... Ma g'ine s-mi tornu
eară l-a nei acasă, ta s-l-armîină a lor avearea, țe-adunăi! 25

Nîpîi înk'isî calea cîtră n-hoară-l'. Ți feațe, ți adră el, că năpîi nuptă n-cale, tut tu hoara tu carî aveă vătămata feata, ți mîrile l'-ursiră a lui, și fără știrea și vrearea lui, lo-adûsiră cîcoarle ndreptu n-casa, iu cu 15 de-ani înainte, eară țina de trimeare. Oamiîi bunî a casil'ei. aișteli, lo-aștiptară 30 și di calea estă. Troară ți gîonile intră n-casă, cunuscû ș-casa ș-oâminl'i și h'ire-h'ire il' tricură prit trup și ma j-dîțea cu mintea :

— Ți picăt feču cu mărata feată! Torea vrea s-h'ibă măr-
tătoare!

Ma ș-părințîl' a feățil'eî îl cunuscură și acățară s-l'i spună :

— Nu știî, ți nă s-tih'isî noaptea ți plicășî di la noi, așite, fără spûnire, cari-ște di țe fuđîșî așite! Vîrnu spinđură fîtica noastră di un par spirlungòs di gardul di grădină. Di-

mineața aflăm mărata-nă feată tu culupane aspinđurată di gardu. Vru Dumniđău di nu ș-o-află arăulu !

Ğònile arsări mprostu și asudòrî arăți il' curà pri frînte. Intribă :

5 — Cum feata bîneađă ?

— Bîneađă, apîndisiră părinți'l', vru Dumniđău! Easte märtătoare tora. Iea-ũ !

Feata tamàm intrà tu udae, ta s-aducă mîncarea și biutura tri oaspe. Și erà mușată cum nu si spune, și naltă și
10 arùmină ca cireasa coaptă. Și cîndu mutrî la nîs și-l viđu ahîntu ğone ș-mușat, l'-arușiră ș-cama multu fătle.

Atumțea oăspile aspușe tute ună cîte ună, cum avđî mîrile, că-l' ursiră tri nveastă un nat dit fașe, cum vru el s-u nh'igă tu parlu di gardu, tra se-aspargă scriata și ursita mî-
15 rilor și tute alante. Și căftă feata. Oàmiñl'i buñl' l'-u deàdiră cu harăuă și feata l-vru troară și tră nîscînte đile s-feațe și numta, și plică ğònile hăriòs cu nveasta mușată di mîná la casa părinților a lui. Veđi că așîte eră scriitura (1).

103. Lí'ndura.

20 Erà nă mul'are, carî, după țe s-mărită, nu scoase zbor din gură, treî anî, an cu an, și aestă u fătēja tra să s-pidipsească sîngură-și, de-ațea că, năinte di märtare, își cătigursî bărbatlu. Dupu țe tricură treî anî di đile mpliñl', bărbatlu si nsură de-adoara, pistipsîndaluî. că mul'area lui di prota
25 aveà amuțită. Troară țe noaua mul'are intră n-casă, acăță z-bagă ang'iqđi și s-facă tirànũ a mul'àril'eî di prota și nîscînte orî u tirânseà de-adùn cu bărbat-su. Și țe nu-l' fătēja? L'i nh'ideà scîrpe di lemnu tu ungl'e ș-lă dădeà foc.... L'i nțăpă trupu cu aclu și-l' sîndînă pînă ș-limba. Mul'area di
30 prota arăvdă cu puteare tute lăețle a mul'àril'eî a doaua, ma tu mărđine, nu putù s-cama aravdă și cu dureare đise:

(1) Nenîțescu : *De la Românii din Turcia Europeană*, București, 1895, p. 288 sq. Povestea este scrisă în dialectul Daco-Român și este tradusă aci de noi în Aromânește.

Ai! ai! Li'ndură lae s-ti fați!
 Ș-pi tu călpitura (cărpitură) di ușe s-fuđi!
 Mine trei ah! ti un zbor nu grii....
 ș-tine troară cu zăvonlu pi față
 Nk'isîși să zburăști și agră s-ti porți? 5

Cîndu așite dîțea și blăstimă prota mul'are, na, di-nă-oară mul'area lantă s-prifeațe li'ndură-lae și zburî'nduluî prit cărpitura di ușe, acăță să sùsk'iră și să zg'ilească ca un puîl'u tră picatlu țe-avea faptă ca mul'are (1).

104. Vîmtul, Đerlu și Soarle. 10

Ună oară ună feată trițea pritu nă livade.

Eră cître la mărđinea primăveărăl'eî. Sum aumbrata unûi nuc, țe s-află pri mărđinea di cale pr-lu imnă nîsă, șideă trei nicunuscûți. Unlu eră vîmtul, alantu đerlu ș-alantu soarle, Feata treațe pri ningă nîși și lă da «buna-đuă» cu aeste 15 zboare:

— Bună-đuă a unûi di voi treîl'i.

Și-ș imnă calea.

Vîmtul, đerlu și soarle acățară să si ncațe, dîcîndaluî tuți, că a lui l'-are dată feata buna-đuă. Cama tru mărđine, vi-20 dîndaluî, că nu pot s-u scoată n-cale, s-mintuiră, că ațel cama bun lucru țe-aũ tră fățire easte s-alagă după nîsă, s-o-ağungă și s-u ntreabă a cure di nîși l'-are dată bună-đuă.

Zborlu dîc și nk'isescu calea.

— A cure di noi treîl'i l'-ai dată bună-đuă? u ntribară. 25

— A ma bunlu..., dîse nîsă.

— Ș-care-l ma bunlu?... u ntribară.

— Vîmtul... lă turnă nîsă zborlu.

— Stăi atumțea, lea pirușană, dîse soarle, nu va s-vînă veara? Am s-ti dugurescu ahîntu, că va ță si tuk'ască car-30 nea dipri tine, cum s-tuk'aște umtul pri foc.

— Te-arîđi, soare, l'-dîse feata; poți s-me-arđi cît ț-u vrea-rea, mași vîmtul voi s-me-avreađă.

(1) I. Nenițescu: *De la Românii din Turcia Europeană*, 1895, p. 536
 Textul este scris în limba română literară — afară de versuri, cari sunt scrise pe Aromânește — după care a fost tradus aromânește.

— Am cîndu va z-vîna earna, dîse atumþea derlu, va z-daũ nã arcoare, cã, ş-k'ètrile va s-creapã.

— Fã arcoare tine, aũş, cîtã vreĩ, maşĩ vimtul s-nu mi suflã.

5 Avdîndalul aeste mintuite zboare, şamişdol'i s-aplicarã şi-l' urarã : *qua-bunã* (1).

105. Ursu-g'anĩ.

Erã unã oarã ş-un k'irò un preftu şi si nsurã, mutriþĩ tora, cu nã ursã. Aclò l-bãgã şutlu din vale. Carĩ u feaþe muşu-
10 teaþa estã, nu tricũ multu psîn ş-amintã un fiçòr, gumitate om, gumitate ursu. Va-l' dîþĩ, cã ma multu pri ursu ş-o-a-duceã ca di pri om. L-pãtiðã şi-l' bãgã numa G'anĩ. G'ine ma soþl'i ş-tuþĩ cîþĩ il videã, l'-bãgarã parasuma Ursu-g'anĩ. Ş-Ursu-g'anĩ l'-armase trã totna.

15 Aþel Ursu-g'anĩ erã semnu ! Mica cîte doãũã cireapurĩ di pîne n-ðuã şi tut nu-s sãturã. Tatã-su erã avũt, ma pri mĩcareã h'il'-suĩ, acãþã sã si scadã ðuã di ðuã. Viðũ, cã n-cap nu si scoate cu h'il'lu aestu, mutrĩ s-lo-arug'aðã iu-va, s-l'-aflã vĩrã lucru, ma carĩ il loa ? Maşĩ trã pîne s-lu dãdeãĩ,
20 şi tut nu þĩ-l' apruk'à vĩrnã; cã de, nu vreaĩ poatã s-ul hãrneascã. Mintuĩ, mintuĩ pãrintile şi-l' dîse nã ðuã di la Dumniðãũ ;

— H'il'u, veðĩ, cã s-nu-þĩ h'ibã di ocl'u, h'il' sînãtòs, aĩ òrixe trã mĩcare, ma estã nu va þĩnã multu. Noĩ parãðĩ no-avẽm,
25 s-mutreşti s-te-acãþĩ di vĩrã lucru, cã h'ii, vru Dumniðãũ-cuğãmite-fiçòr.

— Tatã, ndreptu greşti. Parãðĩ no-aĩ tora, am di totna no-avũşĩ.

— De, h'il'u, şi aþel' þe-l' avũĩ, ni-l' loarã tu k'irolu a cap-di
30 cĩnlor, cĩndu cãlcarã loclu aestu.

Aeste erã minçũnĩ, ma vru di li dîse preftul, naca-l pinðe aþel' c-un çor, sã z-ducã h'il'-su la cap-di-cĩnli, tra s-nu s-toarnã a doara şi cu aestã sã-l' si l'a furtia dipri sk'inare.

Ahĩ't vrea Ursu-g'anĩ. N-tribã tatã-su, þe erã aþel' cap-di-cĩnĩ ?

(1) Bagav, *Cartea de Alégere*, p. 121, Bucureşti 1887.

Tată-su, l'-dise, că erà niște agru-oaminî, țe călcară lòcurle aeste, tál'ară, vătămară, aspàrsiră lume multă și dispul'ară tuți avuțl'i, di plîndeà h'il'i tu pîntica mumînlor di jalea ș-dipirarea, țe s-fățeà.

Al Ursu-g'ani l'i si mută perlu di turbare, avđi'ndaluî aastă. 5

— Tată, dîse, va s-mi duc s-ni misùr boea cu cap-di-cînl'i. Ma s-ni-adàrî nă veargă di h'er, groasă cît brațlu și s-ni dai 50 di mule sînătoase, să ncarcu avearea-lă, că nî-u băgài tu minte s-l'-astingu.

Tată-su aastă aștiptà, să se ascapă di nîs, s-nu-l aibă furtie 10 priste cap dua tută. L'i ndreapse 50 di mule și-l' adră ș-nă cūmagă di h'er groasă cît brațlu. G'ine ma cît u lo cūmaga tu mînă Ursu-g'ani ș-o-anduplică nătheamă, pac! feațe. Tată-su l'-adră altă groasă cît pulpa di čor. Ș-aastă cum o-anduplică Ursu-g'ani, s-frîmse ună-ș-ună. Atumțea l'-adără una 15 di čulik'e groasă cît truplu, țe s-anduplică ma nu s-frîndeà. Ahtare cūmagă căftà și Ursu-g'ani.

Ș-acșite Ursu-g'ani și ncălică nă mulă și nk'isî cu cārvanea tu loclu a cap-di-cînlor.

Tricù la nă hoară pri la un h'irăr. 20

— Iu oară bună, gone, lu ntribă h'irarl'u?

— Mi duc la cap-di-cînl' s-lă l'aũ pãrazl'i a tată-nuî.

L'-dise h'irarl'u:

— Carî si poți s-frîndi h'erlu aestu, acși va lă u poți a cap-di-cînlor. 25

H'erlu ațel erà nă grendă. Di treî ani o-aduse h'irarl'u și nu puteà s-u mină dit loc, tra s-u lucreađa. Ursu-g'ani u mută c-una mînă, o-anduplică și cumătiče, cumătiče ț-u fațe.

L'i zgărlî ocl'il' h'irarl'u, viđi'ndaluî aastă, di ț-ampăreà că va s-ti bea. H'irarl'u vru s-lu țină la nîs, ma Ursu-g'ani ș-30 aveà scupolu.

După țe vđi de-aclò, ađumse la nă moașe. Moașa lu ntribă:

— Iu oară bună, gone?

— La cap-di-cînl'i, mae!

— Am țe s-adàrî aclò? 35

— Va s-mi duc s-l'aũ parazl'i a tată-nuî.

Moașa l'-dise:

— Toarnă-te, h'il'ũ, că va-ți k'erđi nătîle; ahi'ți văsîl'ățî,

ș-ahî'ți amirăți și gohî-alepti, țe z-dùsiră, nu putură s-adară țivă și ș-alăsară oàsile acloțe ș-tine un singur vai adări?

Ursu-g'anî no-ascultă di vîrnu, ma ș-trapse calea.

N-cale astăl'è un ċiripăr. Aestu lu ntribă, iu z-duțe, și nis
5 aspuse, țe cură. Il' dîse ċiriparlu:

— Carî s-poți s-mîți șase ċireapuri di pîne și z-beai șase buți di vin, acși vai adări lucru.

L-u intră a pînlor Ursu-g'anî ca un l'uftă, glap-glup, glap-glup! li glăpuî pîn di ună șase ċireapuri di pînî. Li bagă
10 năinte și buțe, cu un vin dulce ș-aròș, și țuc-țuc! li țucui tute di no-alăsă k'icută tră nișane!

— E! gri nis, pîne altă easte? Vin altu avèți?

— Di mumă h'iî faptu, gone, dîse ċiriparlu. Du-te, că tine va lă vîîl di hak'e a cap-di-cîîlor.

15 Ș-trapse nîpôi calea Ursu-g'anî ș-ağumse la pâlătea cap-di-cîîlor. Aesti, cum îl viđură, acățară s-arsară și z-goacă pri un ċor, că lă vîne un mizè tră micare. Și iu-ha, s-aurniră pri nis, s-lu bea di viũ!

— Nîpôi, cîîl! lă greaște Ursu-g'anî.

20 El' țivă! Z-duțeà ca vimtul pri nis analtu. Carî viđù acși Ursu-g'anî, discălică și cara sălg'aște ċumaga di h'er, dișl'i il' culcă m-pade. U sălg'aște ningă nă oară, no-alăsă puîl'ũ di cap-di-cîne.

Intră Ursu-g'anî apoea tu pâlăte, ma aoațe erà mași aușl'i
25 și fiċurițl'i. De aesti nu l'-erà frică a lui. Cu nă bață ȋațe arucuteà m-pade. Cara-l' vătămă tuți, lo cl'elle, dișcl'ise și ncărcă tută avearea adunată di cap-di-cîneanî pri 50 di mule și o-aduse acasă.

Preftul, cîndu-l viđù, ș-feațe crucea: el nu se-aștiptà s-lu
30 veadă altă oară cu ocl'il'. Ma cara-l viđù ncărcăt di groși. acăță s-goacă di harauă pri-un ċor. La tuți cîți vîneà să-l veadă, lă dădeà cîte un pulmu di flurî.

Om di om, ağumse numa-al Ursu-g'anî pînă la vâsil'elu. Pitricù vâsil'elu s-lo-acl'amă, s-cupăsească pînă la pâlăte.
35 G'ine ma Ursu-g'anî aveà cap di grij și cîndu u băgà tu greaoa, vrea a lui să s-facă. De ațeà-l' dîse a pitricutlui di vâsil'è:

— Du-te și dî-l' multe ncl'inăcûnî a domnu-tui, că, ma doare s-mi veadă, casa mea dișcl'isă-î ș-tră bun ș-tr-arăũ.

Viđîndaluî acşite vâsil'elu, s-feaţe cama nîc şi duse. Apoea cara s-cunuscură ş-ligară uspiţal'e, l'-dîse vâsil'elu :

— Ahtare om cu semnu prinde s-vînă tu hoara mea, z-bîneađă ningă vâsil'è, tra s-da mîna de-ağutòr la vâsilie.

Ursu-g'anî o-alăsă spinđurată luguria şi dîse: 5

— Cum vai dîcă tată-îu, acşite vai adâr.

Preftul nu dîse «nu» şi Ursu-g'anî trapse dadùn cu vâsil'elu. Tamâm cît ağûmsiră tu hoara vâsil'ască, lă vine hăbare, că Amirălu-Lău lă călcă loclu ş-mută polim.

Şi zburî' vâsil'elu cu Ursu-g'anî, ţe s-adară. 10

— Nu te-aspere, dîse Ursu-g'anî, alasă-l lûcrulu pri mine.

Acşi, Ursu-G'anî lă pitricù hăbare, i să s-tragă nîpòl i să s-pridà, i tu guvă di şarpe să s-ascundă, că loclu nu va l'i neapă. Amirălu-Lău ş-arîse cu oămîn'l'i al Ursu-G'anî. Şi niţi vrură s-facă ţivà di cîte lă dimîndă Ursu-g'anî. 15

Pitricù ninga nă oară s-lă dîcă s-tragă mînă, că Ursu-g'anî easte anàmisa, di va z-ğoacă aţel c-un ċor. Nişî? ş-mutrea hăvălu şi k'efea. Atumţea s-nărăi Ursu-g'anî, di-l' si zbărli perlu şi cara s-aurî; no-aştiptă ni oaste, ni ţivà. No-aveà anang'e nîs de-ağutòr. Amirălu-Lău cîndu viđù, că vine un 20 singur să z-bată, nu puteà să-şî ţînă îl'ile de-arîsute. G'îno ma, arî'sutle l'i si feàţiră plîngute ma napòl. Nu k'are k'îrò Ursu-g'anî şi astrađe vearga di h'er nă oară. Dişl'i di oămînî al Amiră-Lău îl' culcă m-pade ca ţivà sk'icuri, cîndu trađi đirpaneà. O-astrađe ningă nă oară, ċor di om nu ţi-25 armase mprostu. Fuđeà Amirălu-Lău ca andornic di frică.

Acşi, tră nătheàm di oară biţi lumta şi Ursu-g'anî ş-lo vearga din anùmirea şi s-turnà cîtră acasă. N-cale, aclò îu triţea prit pădure, află un om ţe frîndeà neraţi (?)

— Ġone om, h'îl, îl' dîse Ursu-g'anî. 30

— Te ġone! ġuneaţă ş-aestă? Ġuneaţă z-dîţl al Ursu-g'anî, te s-alumtă cu cap-di-cîneańl'i ş-lă lo tuţi ġroşl'i.

— Am lo h'îŭ Ursu-g'anî.

— Nu mi vreî ş-mine cu tine?

— Ti vol! şi-l lo cu nîs. 35

Ma nclo află un om, ţe s-ağucà cu bizbîl'ile di nă sută dîucàţl una, cum te-ağòţl tine cu abeàlile. Le-arcà nsus di nu li videàl tu niòr şi le-aştiptà tu mînă. Ursu-g'anî, ma-l viđù, zgărli ocl'il' di ċudie şi dîse:

— S-nu-țî h'ibă di ocl'u, gone h'il!

— Țe gone, cristine? goneață ș-aestă? Goneață z-dîți al Ursu-g'anî, țe s-alumtă cu cap-di-cîneańl'i ș-lă lo tuți groșl'i!

— Am lo h'iũ Ursu-g'anî.

5 — Nu mi l'ai ș-mine cu tine?

--- Ti l'aũ. Numa ta?

— Inî dîc ș-ańia Alumtă-K'etre.

Pădurea eră mare și greuă și vrea zore s-u străbată. Dua acătară niște agru-căpri, băgară căldarea pri foc și-l' dîsiră
10 al *Alumtă-K'etre* s-aveagl'e și s-adară mîcare, s-o-află measa băgată tu turnată. Ursu-g'anî și Frînde-nerațe trăpsiră nîpòi l-avinare.

Cum h'irbeă carnea tu căldare, na, vine un drac din vale, toarnă căldarea și glăp-glăp, mîcă carnea tută, di nu ț-alăsă
15 niți cumătițe. Alumtă-K'etre l-vidũ, ma l'-fu frică, s-l'i grească, țe adări ația. Carî s-adră fușek'i draclu, feațe nă culutumbă și nividũt s-feațe.

Tora Alumtă-K'etre țe s-facă? Mutreaște căldarea, vilie! O-alimse draclu, di nu vrea altă lare. Fuga nîs tu pădure, pre-
20 aoă, pre-aclò, află un țerbu vătămăt, îl lo și-l băgă tu căldare, tra s-lu harbă. Nu tricũ puțină oară și s-turnară și sptl'i de-avinare. Scoăsiră mîcare pri measă nih'artă, tălăită, ca luplu s-u mîcă! Mîcară l'ũfteanl'i, ma tut dîțeà, că țe anurdește acși, că țe-î lae, că țe-î crudă, că țe-are voahă,
25 că țe nu se-ascăpită. Cu dîca ș-glăpuirea, u feățiră g'ine, ma nu-l' arisî.

Dua lantă armase la călivă s-adară mîcare Frînde-nerațe. Ș-aestu pățî tut ațeale și nu-l' țînũ curdeaoa, să se-acată cu daraclu și s-nu-l' da mîcare. Tut acșite ș-nîs află un gu-
30 măr psol'u, îl băgă tu căldare și cîndu s-turnară ananți di l-avinare mîcară, ma-l' mîcă ma multu, ahtare mîcare tră nîvideare eră. Dî-l', carne du gumăr, ș-ağunđe!

Anantă quă armase Ursu-g'anî la călivă. Dol'i ananți dũsiră avinare. No-acăță foclu g'ine și nu băgă s-h'arbă mî-
35 carea de-a mușataluî și hop! arsare draclu dit culcũș-l'i, fațe nă culutumbă și na-l, că trađe, cum ș-eră nvițăt, la căldare.

Cît lo z-bagă mîna pri căldare, s-u toarnă și vap! l'-are ună Ursu-g'anî cu vearga di h'er, di l'-u sică.

— Iu te afli aoă, di bađî mîna, fără să ntreg' și lu năupă

di tufă, îl şuță nă oară tu vimtu și si ndrițeà s-lu plăsci-nească di pade, tra si-l' creapă h'area.

Triscatàratlu li umplù zmeànile di frică și acăță s-plîngă și s-lu părăcălsească pri Ursu-g'ani, să-l l'artă, că va l'-aspună, iu se-află qînile surări, mușate, cum nu s-află alte 5 n-lume.

Ursu-g'ani l-gădilică, cîndu avqî', că-l zborlu di feate. Aveà așumtă ș-nîs tu ani și lo-ariseà ocl'il' lăi. Nu-l asparse. Il ligă pravatòs di un cuțur și arcă prisupră tîmbarea. Vlîiră și soțl'i de-avinare și mîcară ș-tuțl' qîsiră, că Ursu-g'ani 10 easte cama mastur tu adrarea mîcàril'eî. Ursu-g'ani nu qîse țivă, ma-l' pitricù s-l'-aducă tîmbarea, că l'-easte c-arcoare. Cît trâpsiră tîmbarea și deàdiră cu ocl'il' di zarzavùlî, acățară s-aurlă și s-treàmbură di frică, ca pirpiruna.

— Tr-aestă nu se-adrà bună mîcare, oàspițl'i a mel', lă qîse 15 Ursu-g'ani.

Apoea lo draclu di ureacl'e, s-l'i spună, iu suntu qî'nele. Erà la nă pigade (puț.) Arucară treil'i șcurtița, a cui vai cadă, z-dipună nauntru si scoată feàtile. Il' cădù al Ursu-g'ani. Lu spinđurară și gîr-gîr, gîr-gîr, așumse Ursu-g'ani 20 ng'os. Aoà țe s-ță veadă ocl'il'?

Nă pàlate tută de-amàlamă pr-îu ti şuțai. Erà casa dracluî și feàtile le-aveà arăk'ită nîs și adusă aoà. Cîtu-l viđură surârle lu ntribară:

— Cum cutiđășî, gone-aleptu, s-ță bađl' caplu' tu tastru și 25 s-intri aoațe. Nu știî, că aoațe dumneaste draclu?

— Di drac nu nî-u frică ania, că-nî qîc Ursu-g'ani, ma drac di tuțl' drațl'i, ma ndrițețl'-vă s-ișim tu lume.

Feàtile avqà și nu pistipseà. Nîse di multu ș-loară curàtile, tra s-veadă lume. No-aștiptară qîcă adoară. Si sculară și-ș 30 loară țe-aveà tră loare și ună cîte ună li trâpsiră nsus Frînde-nerațe cu Alumnă-K'etre.

Cîndu vine oara s-arucă funea tra si scoată ș-pri Ursu-g'ani, aști, aoà fac soțl'i. Lo-alăsară aclò, să s-moal'e ca nîs țe nu va. Fucarălu di Ursu-g'ani nu ștea, țe s-adară. Alagă 35 t-un udă, alagă to-alantu, deade di nă glăvănie. Mută scîndura și cîndu mutreaște tu țilăr veade doi birbèți: unlu laiù, alantu albu. Șade tora și s-mindueaște: z-dipună i s-nu dipună? Dipuse.

Ațel' birbèți l'-aveà draclu tră lucrulu aestu. Cîndu vrea să z-ducă tu lumea din sus, ncălică pri albul, și, pînă s-ascùk, na ț-ul iu vrea; ș-ma vrea să z-ducă tu lumea lantă din g'os, ncălică birbeclu laiu.

5 Ursu-g'anî cum il' diznirdă, țe-l' vine să ncălică pri birbeclu ațel laiu și di nă oară, canda fuđi loclu sum nîs și s-află tu lumea din g'os. Căđù tamàm pri casa unei moașe. Moașă s-nărâi ș-iși afoară s-aurlă, carî l'-asparde casa. Nîsă ș-o-aveà că-î om arău. Ma cara își și viđù om dit altă lume, lu ntribă:

10 — Țe cațî aoațe, h'il'u?

Ursu-g'anî l'-aspuse tute ună cîte ună, cîte păți. Erà avursît multu și cripă di seate. Il' căftă nă k'icută de-apă, si-ș astingă seatea. L'-aduse moașă tu nă scafă, ș-ațeà erà ală-čită, canda ș-lă draclu cămeașă nauntru.

15 — Altă apă no-avèți, ntribă fičorlu?

-- De! lai h'il'u! Aoațe trăđem multu di apă. Cađe quă prinde z-dăm cîte un om la lamne, tra-s sălg'ască àpile tră doaűă-trei orî, ma estă nu țîne multu. Cît bițeaste lamna di mîcarea omului ș-nîpôi li țîne àpile. Aoa-î nișane de-apă.
20 Na! àstăndî vine arada la h'il'a amirăluî, s-u mîcă. Cama mare nîla ț-easte di mușuteața l'eî, ma țe s-adări? Al'umtrea moare plasea de-apă. Măratlu de-amiră, cîndu ti mintuești, ună ș-tută are: ațeà feată, ațeà fičôr, ațeà s-l'î poartă numa.

Ursu-G'anî ș-lo vearga di h'er și nk'isî troară la guva di
25 lamne. Aoà ț-află feata de-amiră, iu șideà pri un cuțur ș-aștiptă z-vînă lamna, s-u mîcă. Ș-eră feata mușată, cu perlu ca hrisafea. Ș-plîndeà laea, plîndeà, di ș-k'ètrile di m-pade l'-plîndeà nîla. Ursu-g'anî il' loară ș-nîs lăcriîle.

— Nu plînde, mușata locluî, il' gri nîs, nu plînde!

30 — Țe s-nu plîngu, gône-aleptu și țe s-nu zg'ilescu cu boațe: țe bun me-așteaptă, tra s-nu plîngu?

— Nu te-aspere, mușată, că nu va s-pați țivă. Știű halea locluî, ma fă-ți inima, că lamna va s-aibă s-facă cu mine.

Il' ca vine nișeamă inima la loc a feătil'eî. Ursu-g'anî j-
35 băgă caplu pri đinucl'ul a feătil'eî, s-lu caftă puțin în cap și-l' đise, cum va z-veadă că vine lamna, s-lu nțapă cu aclu, cara z-doarmă.

Cîtu s-culcă Ursu-g'anî, na-ű ș-lamna. Feata di frică nu lu nțapă, ma băgă s-plîngă. Nă lăcrimă caldă căđù tamàm

pri frîmtea-l Ursu-g'ani. Ursu-g'ani si diştiptă ş-mutrî di cîtră
îu vine lamna. Aestă acăţă să-ş struxească dinţîl', cîndu viđu
doi în loc di un.

Ună vinită lamna şi dişcl'ise gura, s-l'i ngl'ită di nă oară.
Ț-aflăşî să ngl'iţî! Vap! ună cu veargă l'-are Ursu-g'ani şi 5
tu loc o alăsă.

— Dă ninga nă oară, gri cătaoa.

— Nă oară mi feaţe mu-mea, l'-u turnă Ursu-g'ani.

Carî s-o-agudea ninga nă oară anvia nîpôi şi Ursu-g'ani
nu eră di k'iruţîi, s-nu li ştibă aesti. Trapse apoea cuţutiçlu 10
şi-l' tăl'è limba şi înima ş-li băgă tu pungăr, să s-află di bun
i de-arău. Ş-alăxî nelu cu nelu a featil'eî de-amiră şi-ş mu-
trî di cale. Cîndu s-intră cîtră n-hoară, țe si-l' veadă ocl'il'?
Lumea s-pinđeă, să ncăcă carî di carî s-umplă cama-goña
văsile. Nîşî ş-o-avea, că nîpôi vai astrăk'ască âpile. Lă grea 15
el s-nu să ncaçe, că de aoă nculea âpile va s-cură totna, ma
carî lo-avdă.

Na-ŭ şi feata l-amirălu! Aestu, cum u viđu, acăţă s-u ncaçe
şi s-u vărg'ască, că ş-o-avea taha, că vđi di la lamna.

— Nu mi ncaçe, tată, gri feata, că ne vđîi, ne țivă, ma- 20
lamna u l'irtă Dumniđălu.

Şi feata ună cîte ună l'-aspuse anarga ş-muşăt cum vine
un gone-aleptu, cum u viđu îu plîndeă, cum il' đise s-nu
plingă, că nîs va s-o-âpără, cum tu coadă trapse ş-u vătămă
lamna ş-cum tute alante. 25

Amirălu di harauă, gúcă ş-arsărea prî-un čor ca un fîcu-
ric, avđîndaluî aestă. Tu oară scoase zbor, s-lo-află şi s-lo-
aducă, tra s-lu facă đinire. Trîş cîndu gri aeste zboare, avđî'
un viftu; fuga deade la lamne, u bilî şi-l' lo k'alea. Apoea
vine la amirălu şi-l' đise, că nîs u vătămă. Na! ş-k'alea! 30

— Macă tine, s-ti fac đinire, đise amirălu.

Feata ca feată, nu đise țivă de-arşine, ma plîndeă ca laea,
ca corba.

Ursu-g'ani s-turnă di la lamne nîpôi la moaşa şi-l' căftă
z-bea apă. Moaşa, ca mul'are moaşe, nu putu să z-ducă s-l'a 35
apă şi no-avea țe si-l' da. Il' đise Ursu-g'ani, să z-ducă s-l'a
di la ariŭ, di la şopot, d-îu si-l' va hrisusita, că gurleadă â-
pile. Moaşa ca nu-l' vinea s-pistipsească ahtare čudie. Ş-o-
avea, că ş-arîde cu ea. Cu tut aestă lo poăçile ş-ună bucl'iţă

și duse ntre-apă. Țe si-l' veadă ocl'il' ? Văzeà àpile di ȝi-arupeà urècl'ile. Cu tut l'i aușatic, acăță ș-ea s-arsară prî-un
 5 z-ducă si-l' da h'il'e-sa nveastă.

Apoea nviță, că ațel ȝone-aleptu se-află, că duse la amiră
 și că la amirălu băgară s-acăță aloăturle tră numtă. Vine
 moașa hărioasă și-l' aspune țe cură ș-al Ursu-g'anî.

— Bre cum, feațe Ursu-g'anî, cum se-află ȝonle-aleptu,
 10 cîndu ȝo no-am hăbare?

— Em, d-ȝu s-aî tine hăbare, h'il'u ? D-ȝu s-li știî tine tute?

— Mae, ȝo u vătămăi lamna și s-fațe s-nu știu ?

— Nu ț-arîde, h'il'ũ, cu mine ; carî s-u vătămăi tine, tine
 vrea s-facă ȝînire amirălu.

15 Aduk'î Ursu-g'anî, că nîște cură anămisa. S-duse ș-el la
 pălate. La poartă, purtarl'i nu vrea s-lo-alasă. Nîs atumțea
 il' l'a dî-un ȝor și-l' zdupuneăște di pade, di lă creapă h'area.

S-alnă analtu și feata de-amiră ma-l viȝu, il cunuscũ, ma
 cum z-grească tu ahănți oamiî, că-î nîs ? Veȝî, atumțea lu-
 20 mea erà glară, aveà arșine, nu erà ca feățile și nveăștile
 de-aȝă.

Vîftul șideà n-coh'e cu ȝubuk'a, mare-gros, ca nîs altu vîrnu.
 Ursu-g'anî s-apruk'è și-l' ȝîse amirăluî, că nîs easte ȝònile-
 aleptu, țe u vătămă lamna. Vîftul acăță să grească, că min-
 25 cûnî ȝîte Ursu-g'anî, și grea :

— Nu veȝî k'alea aoà năparte !

— K'alea ca k'ale, gri Ursu-g'anî, am ea mutreà-ũ are
 lamna limbă ?

Cîndu disică caplu a lămînil'eî, ved că limba-l' lipseaște.
 30 — Va u mîcară țivà vîrî, ȝîse vîftul.

Atumțea Ursu-g'anî scoase limba din pungaăr și dipu limbă
 scoase și înima și-l' scoase ocl'il' a vîftuluî cu nîse.

Vîftul, fucarălu, armase cu vîftu mbităt, arușnăt, di nu
 ștea țe z-grească. Sărgl'aște Ursu-g'anî, l-l'a di ȝor și lo-arucă
 35 nafoară prit firidă, cumățî cumățî il feațe.

Amirălu apoea il' ȝîse s-lu facă ȝînire. Ursu-g'anî lă ȝîse,
 că nîs nu-î trăt lumea estă, ma carî vor s-l'î facă un bun,
 s-l'î spună, cum poate s-easă tu lumea lantă.

— Noî vream s-te-avèm aoațe, tra s-ti hărisîm, că bunlu

te feațiși tine, nu se-acùmpără și niți s-plăteaste vîrnă oară. Ma carî tîni multu s-eși tu lumea nantă, nveață, ca la nă dipărtare di loc, vai veđi un mînăstîr aspartu; aclò are cl'ei vămănde și nu poate, tra s-li l'a vîrnu. Du-te aclò!

Fičorlu duse aclò și tamăm dipuse un ornu, ca s-l'a țivă 5 carne. Ațel eră puil'u di ornu și ună vulpe vrea l-mică, cara s-nu u vătămă fičorlu. Viñiră ș-ornil' alantî și l-aspuse puil'-lu cum easte luguria. Aestă vulpe cađe an, veđi, vinea ș-lă mică puil'i. Lu ntribară ornil', te bun caftă di la niși?

— Z-me-aduțeti tu lumea anantă din sus, dîse Ursu-g'ani. 10

— Greu lucru, nă căftăși, ma cu numa-l Dumniđău va s-facă dî'siră ornil'.

Ș-apoea l'-căftară nu știu cîtă carne și nu știu cîtă apă și crau! crau! lo-adusiră tu lumea din sus. Calea iu iși, află un auș. Lu ntribă aușlu: 15

— Iu ti duți, h'il'u?

— Iu si-ni veadă ocl'il', dîse Ursu-g'ani.

— Nu vreî z-veđi doauă feate mușate, cum nu s-află alte sti lume. Aũ trei ani te arucă tu semnu și vîră nu poate s-li l'a. Ma vreî s-ti duță ș-tine, prinde si-ți bađi vîră k'ale di 20 om, că acși nu va ti vor.

— Nu-i ma g'ine, dîse Ursu-g'ani, s-ti bilesu tine, te h'i pap și să-ți l'au k'alea, di cît s-l'au altu vîră fičor gone pri gușe?

L-bili dicara, băgă k'ale di om și duse s-tragă tu semnu. Ună 25 trădeare ș-ună agudeare feate tu semnu. Apoea ș-lo doăule feate și carî l'-acăță, Frînde-nerate și Aluntă-K'etre, un di un cor ș-alantu de-anantu di-l' aduse ună oară divarliga și-l' astrapse năparte, unlu acáță cîtră tu ascăpitata ș-alantu cîtră tu data soarlu. 30

Feătile le-aduse acasă. Ună u lo el nveastă ș-alantă u deade a tatu-su, că tut no-avea.

De-aclò vineam și ți-aduțeam ună păreac'e di țărùh', ma cum trițeam pri la ună bară, avđiî niscîntă broatiți te fațea:

baca-cà! baca-cà! 35

A nia ni si părù, că suntu haldupeanî și dîc:

brac! brac! bràc!

Și di frică le-alăsai ș-aoațe me-aflai.

(Spus de C. Lagara din Băeasă, Epir.)

106. Alba și Furlanî.

Tu nă hoară bînă un om mult avût. Nîs erà cama marle din hoară. Casa lui, grădina lui, poîl'i a lui, mușuteșle a lui, nu le-aveà vîră. Nă quă, tu misuhore, di zbor-zbor, acăță
 5 cu alți soți a lui, aclò iu tăl'ă groase, si-ș alavdă mul'area. Un dîșeà, că mul'area lui easte acșite ș-acșite, că nu cteadă nîntră nîs, altu, că a lui i nicuk'iră, cum nu s-află n-lume: cașe-un cum îl' vîneà și cum și ștea. Tu coadă dișcl'ise gura ș-Furlanî, c-acșî-l' dîșeà, și gri:

10 — Tute ca tute, ma mul'are c-a meà nu s-află, cu țeara s-alădî: mușată, nicuk'iră ș-mintioasă. Aștirnată apoea, cîtu z-dîșî.

Atumșea, un k'irût, un inimă lae, arsare și greaște:

— Tute bûnile va le-aibă Alba ta, mași că da pîne a furlor.

15 Al Furlanî l'i dipuse tut sîndile n-cap, cîndu avdî' zborlu aestu. Și ștea nîs tutîputa, cît tiînisită easte și z-vînă un măscără, s-mică k'etre, îl' vîneà, s-plăscînească.

— Nu pistipsești, lai Furlanî, că-î acșite, cum dîc îo?

— Nu mași, că nu pistipsescu, ma h'im sigur, că mîșî k'etre.
 20 că nî-u știu tutîputa. Mași lăeața și draclu dit inimă ti fașe s-u zburăști și si scoți foc din gură!

— Io me-acăț stih'imă, că mul'ari-ta se-arîde, dîșe lailu ș-corbul.

Furlanî se-acăță stih'imă. Țe lă fu acățătura? Macă poate
 25 măscărălu a hoărăl'eî, si-l' l'a oara ali Albi, s-amintă nă cû-flik'e; cara s-nu poată, să-l' tal'e caplu.

După aestă măscărălu si scoală și z-dușe la nă moașe, de-ateale țe țîn àpile. El îl' dîșe a moășîl'eî acățătura cu Furlanî și-l' caftă mintea, cum s-facă s-lu scoată lûcurlu n-cap. Il
 30 tăxî groși mulți ali moașe, cara s-adară țivă.

Ma naintea duse moașă, z-veadă țe mintueaște Alba. Aestă, cît arcă vîră zbor di diparte, țe nu erà n-cale și acăță s-ti mutrească cu àgril', că ș-eră mul'area di bûnile și de-aștir-nătîle, nu-ș erà di lișoàrile și di mul'erle neaștir-nate. Ș-eră
 35 nicuk'iră di pròtîle. Vai dîșî, cum prinde s-h'ibă nă mul'are.

Cara viqû mușica, că nu s-fașe lucru, cu arîderle ș-cu tur-narea mîntîl'eî, s-turnă și-l' dîșe a măscărăluî a hoărăl'eî:

— Aestă-î mul'are cu mintea tu loc. Si-l' fați țivă nu poți vîrnă-oară, nu mine s-pitrèți, ma patru-sute ca mine. Mași ună putem s-fățem: s-ti bag tu nă sinduk'e cu nă guvă, s-te-aduc acloțe și cara s-h'îl dișteptu, va l'-u furî oara.

Măscărălu a hoărăl'eî arsări pîn di tăvane, cîndu avdî' dră- 5 curia moășil'eî, ahîntu s-hărisî. Il lo moașa, l-băgă tu sinduk'e și z-duse la Alba.

— H'il'a mea, l'-dîse, înî viîne hăbare di la h'il'i-mea, (s-țem dim Pirvole), că nu poate și viîu s-alàs pîn tu turnată sinduk'a cu asimcâdî la tine; nu nî-u vreî? 10

— Alas-u, mae, dîse Alba.

Și o-alăsă moașa. Dipu prîndu, ca tră mirinde, Alba scoase oara di gușe și u băgă pri sinduk'e. Măscărălu a hoărăl'eî u trapse cu un cărlîg și- u lo tu sinduk'e, fără s-aduk'ască niți draclu. Adoàozî viîne moașa și-ș lo sinduk'a nîpòî. Măscărălu 15 a hoărăl'eî il' dîse a moășil'eî, că u vidù gulișană, cîndu z-dizvișteà z-doarmă, ș-cum il' fură oara. De-acloțe trapse tu misuhore, apoea cl'amă di nă mărđine pri Furlănî și-l' dîțe:

— E, țe dîți? țînî ninga, că mul'ari-ta easte apă di liturg'ie ș-că nu s-arîde. 20

— Pînă s-nu ved semnul, țîn cum țîn la mine, dîse Furlănî.

Atumțea măscărălu a hoărăl'eî scoate și-l' aspune oara.

— Va u furășî, gri Furlănî. Nu-î semnu țe s-mi umplă aestu.

Atumțea măscărălu a măscărațlor l'-aspuse țe seamne are pri nîsă. S-cl'amă, că taha u bășe. 25

Măratlu di Furlănî, cu curșumea s-trădeăî pri nîs, sînde nu k'icà, ahîntu greū il' viîne. Ma tăcù, no-avù țe z-dîcă. Scoase și-l' deade čuflik'a și s-turnă acasă arușnăt, di lu ngrupà loclu. Cum agùmse acasă, il' dîse a mul'ari-saî, să se nvească, că va s-easă a priinmare. Mul'area troară si n- 30 dreapse. Ningă hoara lor avea nă baltă. Și calea Furlănî il' dîțeà, că va z-ducă nàparte di baltă. Intrară tu varcă și nk'i-siră și cîndu agùmsiră tu mărđinea anantă, dipuse ma nainte-a Alba ș-cîndu lo z-dipună ș-Furlănî pinđe nă oară pravatòs cu lupata di mărđine și l'-u deade cîtră tu baltă, să 35 s-toarnă nîpòî. A luî il' fu nîlă s-u neacă, de-ațeà o-alăsă singură tu irnie, s-află cum feațe, cu tut că nu ș-aveà niți un stepsu, cu tut că ș-earà curată ca Stămăria.

Strigă, zg'îlî mărata ș-curbișana di Albă: bărbate, iu me-

alàși, bărbate țe-ți feču, di nu-ni aspuni? Aestu necă ș-turnă caplu citră nîpdi.

Erà to-ascăpitata soarlu. Ma nclò, tră nila l'eî și tră căs-metea l'eî, astăl'è un picurăr.

5 — Picurare, picurare, gri nîsă, la tine ș-la Dumniță, na flurille, di di gușe și strănile a meale, si-ni dai strănile a tale ș-ună cumată di pine cît tr-astă-seară.

Picurarlu, inimă bună, u ascultă și feațe cum vru nîsă. Alba, faptă picurăr, trapse de-aclò, iu si-l' veadă ocl'il' ș-
10 s-u scoată coarle. Cara ntunică g'ine, ea se-alnă pri un arbure fundutòs s-treacă noaptea. Aclò, sum arburle ațel erà lujarlu a treilor drați. Seara, citră nață-nopti, cîndu acățà s-cîntă cucoțl'i, vineà treil'i drați aoațe și-ș aspuneà drăcuriile, țe-aveà faptă dua tută. Ațel ma niclu dîse:

15 — Anđi io feču greață lugurie: urg'li amirălu.

— Țe mare lucru feațiși tine, il' dîse marle. Aestă nu-i țivă. Urg'irea estă z-vîndică troară; il' trađi trei ori cu frînda aiștuli arbure și videala l'-vine tu minút. No-adrași țivă, l' dîse și-l' trapse nă bață cărtînoasă, tra s-adară altă oară cama
20 mare lăeață.

Anantu di mese dîse:

— Io asparșu nă moară, moara al L'ocă, s[đi]țem.

— Ș-tine lucru mare nu feațiși. Cu nă mînată di arină, arucată, vine zborlu, lîngă cànale, se-astupă avlak'lu și moara
25 lucreață diznòu.

Și vap! l'-are ș-a lui nă bață cărtînoasă.

— Am tine, am tine, șute, țe urbarea-ți feațiși, griră dol'i drați cama niți. Ea z-videm!

— E, fclòri, ascultăți z-vă đic, țe am faptă io: Aveti av-
30 đită di Furlani și di curata Albă, mul'ari-sa? Na țe feču. Și bagă zarzavuli și lă aspune, cum il pimse pri Furlani tu mi-suhore, să se-acățà stih'imă cu un măscără a măscărațlor, cum aestu duse la moașa, cum moașa-l băgă tu sinduk'e și tute alante ună di ună.

35 Alba le-avdà tute dipri arbure ș-niți cārliță, s-nu u l'a di hăbare drațl'i. Dimineața, cari fuđiră drațl'i, adună nîsă frînda de-arburle ațel, lo arina scoasă di drac di la avlak'lu di moară și nki'si la moară. Aclò murarl'i tot s-pidipseà și lucru no-adrà.

— Nu vă pidipsiți, criștînî, că di ăba .Mași lo l'i știu sfina.

— Cum ? poți, tine spîne și stai cu mîile n-sin ? No-ai nîlă di noi cum nă pidipsim ș-nă vătămăm de-aeri ahtare oară?

— Vă u ndreg moara, ma s-me-aduțeti apoea la amirălu, gri spînu. 5

— Niți zbor nu ncape, că te-aduțem. Țe mare lucru easte, noi nă o-aveăm s-nu cați țivă groși mulți, ma lucru lișor, s-fațe.

Alba arcă arina tu loclu țe prindea și moara și nk'isi ca di totna. 10

— S-nirară murarl'i di știutlu spîn ! Cu nă mînată de arină s-u nk'isească moara. Tr-apurie !

Apoea duse la amirălu. Aclò eră adunați vatri dit pătrole mărđinî a loclu și vîră nu putea si-l' da cale a lingoăril'eî. Nîs acăță si grească pri sun casa amirăluî : 15

— Aî vātru, vātru ! vātru di ocl'i, vātru di ocl'i !

Amirălu avđi și lă dîse s-lo-acl'amă z-veadă, țe știe. Ananți vātri, cu capelile pîn di tăvane, cîndu-l viđură, un picurăr spîn, acățară să-și arîdă di nîs și z-dîcă, țe să știbă k'irutlu aestu di la oi ! La mandră ș-la cășare el, nu la vîtrățil'e ! 20

G'ine ma k'irutlu niște ștea. Taha s-apruk'è di amiră, l-mutrî tu ocl'i, cum fac vātărl'i, lu ntribă, l-băgă să scoată limba ș-alte multe. Tu coadă dîse, că el poate s-lu vîndică a-mirălu di ocl'i.

— Mutreă g'ine, griră vātărl'i ananți, s-nu-l fați cama laiu, 25
c-apoea nipărtică lae va ti mîcă. Amiră easte aestu.

— Țe ț-u căftarea ? gri amirălu.

— Nu voi țivă si-nî dai, mași doaă lucre : carî s-ti vîndic, s-me-alăși s-lă ncalțu cîte nă pêtală la cur a vātărlor aiștôr, cu capelile pînă nsus, țe ș-arîd di mine, și s-mi fați 30
pășe tu atare hoară, — s-cl'amă : tu hoară l'eî.

Lucru țe s-fațe gri amirălu.

Vātărl'i ananți s-lișină de-arîsute !

Dî-ună oară, trapse frînda dit tastro. Tuți vātărl'i dîțea, că va-l urg'ască cam-arău, ma no-apucară z-grească și cît il' 35
trapse treî orî și amirălu viđu cama g'ine di prota.

L'-acață spînu vātărl'i, țe ș-arîsiră di nîs ș-un cîte un lă ncalță pêtala la cur, tra s-o-aducă aminte. Apoea ș-lo sem-nul di pășe, groși ciți vru și oaste și nk'isi n-hoară-l'.

Ună aġumtă aoațe și intră tu pîne-l', ntribă lumea, țe știu di un om Furlănî.

— De! l'-dî'siră oâminl'i, nă hale greuă l'-cădù pri cap. Acși ș-acși se-acăță nă duă stih'imă c-un altu, că taha mu-
 5 l'ari-sa Alba nu poate s-o-arîdă vîrnă. Cum o-aduse dracu, că Eva tut Evă, aclò nu fum z-videm, ma nu ș-eră di mul'erle ligate la cap. Țe-î alih'a di tute aeste, un Dumniđău știe. G'ine ma Furlănî îș k'irù čuflik'a ș-mul'area ș-aġumse s-țeară.

10 Alba, adrăt pășe, dimîndă, si-l' grească ș-al Furlănî ș-a măscărăluî a hoărăl'eî, mare-gros tora, om co-aveare. Carî l'-adùsiră dol'i și-l' griră ș-ali moașe și s-adunară lume, di merlu s-arcăî, nu cădeă m-pade, gri Alba:

— Ea spune, tine — cum il' dîțeă a măscărăluî — cum vă
 15 fu acățătura?

Aestu băgă se-aspună mincûnî, cum și ștea. Atumțea Alba ntribă ș-moașă. Ș-aestă tut mincună aspuneă. Trapse apoea Alba căcula din cap și alăsă si-l' cadă perča:

— Io h'iũ, cîne ș-cățaũă, Alba, nveasta-l Furlănî. Tine te-
 20 alavđî, că mi băgășî tu mînă? Tora si aspûnî alih'a, că-ți tal'ũ caplu.

Măscărălu a hoărăl'eî acăță s-adară guvojdî di frică și trimbură ca vearga. Moașă cît nu ngl'iță di frică.

N-o avură țe s-facă și aspùsiră lăeața, cum se-ascumse tu
 25 sinduk'e, cum il' fură oara, cum-il' viđù seămnile, cîndu z-diz-vișteă, tute.

— Avđî, tine bărbate, țe mi loașî fără s-mi ġudiți și mc-adusișî la k'irire?

Măratlu di Furlănî țe z-dîcă? Tățeă și ascultă și nu-l' vî-
 30 neă s-pistipsească: vis easte? alih'a easte?

Ațumțea Alba lo-acăță pri măscărălu și-l leagă di moașă și carî lă da nă arucutire ca di la Sutira, pînă s-aġungă la arîũ cumătiče di cumătiče no-armăsiră.

Ș-apoea dipuse nisă di pri pînea di pășe ș-intră bărbatu-su,
 35 ca cum eră cama unđită.

(Spus de Culuşlu al Cealera, Avela, Epir.)

107. Țerbul de-amălamă.

Ună oară eară un amiră. Tu hoara țe șideă amirălu eră un avùt. Aestu eră ahî't avùt, s-(dî)țem ca di ȝațe orî ma avùt 5 di amirălu. Nu acățà vîră lucru amirălu, nu fățeà țivà, fără ntribarea aiștùl avùt. Veđî, că-l' tăl'à ș-caplu avutluî. Cîte orî vrea parăđî, si mprumutà di la el. Nă ȝuă amirălu adră un lucru și nu lu ntribă. Avutlu s-năiri și nu ștea cum s-u scoată. El si sculă și z-duse la amirălu și-l' ȝise: 10

— Că-țe nu mi ntribăși la lucrulu aestu?

— C-acși vruî, ȝise amirălu. Țe poți si-nî fați?

— Io știu, țe va-ți fac, l'-u turnă aestu.

De-atumțea nîși le-aspărsiră aloăturle și nu ș-grea.

Amirălu aveà nă feată. Nîs u țineà feata ncl'isă t-un castru. 15 Castrul aestu era adrăt tu mesea de-amare. Divariîga de-amare avigl'à ask'ere, tra s-nu poată să se-aproak'e vîrnu de feată. Apoea amirălu scoase zbor, c-ațilùl va u da feata, carî va-l' aducă semnu di la h'il'i-sa. Veđî, că pînă eră pri bûnile cu avutlu, aestu l'-u căftă nveastă ș-amirălu l'-ȝise 20 tora, că s-nu puteare s-l'-aducă semnu di la feata lui dit castru tră 99 di ȝile, să știbă, că va-l' bea curcubeta apă; ș-carî s-aduțeara, a lui s-h'ibă tră nveastă.

— G'ine, ȝise avutlu și s-duse acasă-l' și stăteà mintuit. Nîs aveà un om țe lu ntribà ș-tră bun ș-tră slab, că di ntri- 25 bare znie no-aveà. Il' ȝise, țe cură și-l' căftă s-l'i da vîră minte.

— Aestă nu-l dip țivà, l'-ȝise știutlu. L'a-nî a nîa 40 di ucăți di amălamă și dă-nî nă nîl' di lire, tra s-fac un țerbu.

Feațe avutlu cum lu nviță omu a lui și aestu duse la un 30 hrîsic și feațe un țerbu, țe ncăpeà un om ș-aveà loc s-țină ș-micare tră ma multe ȝile. Țerbul aveà doauă guvițe, d-îu omu puteà z-veadă di nauntru cîtră nafoară, ma nu z-videà din afoară.

Apoea, cara l'-plătî nîl'a di lire a hrîsiclui, că lo-adră pri 35 dimîndate, îl lo ș-lo-aduse acasă. Băgă domnu-su nauntru, l'-deade micare, beare tră ma multe ȝile și apoea lu scoase m-păzare. S-adunară tută lumea s-lu veadă, ma vîră nu puteà s-lu acûmpără, că nîs căftă trei-nîl' di lire și carî puteà

z-da ahinți parâți' ? Avdî' ș-amirălu și pitricu s-lo-aducă pălate, s-lu veadă, țe tutipută di țerbu easte ? Cara-l viđu arisi, că eră di mastur adrât ! Lu ntribă cît caftă ? Aestu turnă și dîse, că nu lo-are tră vindeare, ma carî va amiră
5 poate s-lu țină ndoauă dîle la pălate, s-lu veadă pînă s-treacă sivdălu.

— G'ine, dîse amirălu, alasă-l, că de aoă nu k'are.

Nă huzmik'ară, țe ațea pîne a feătîl'eî la castru tu var ligată cu čoara, il' dîse, că acși ș-acși, un țerbu de-amălan
10 lo-aduse un om la tată-tu. Si veđl, ți si pare, că viű east

Feata se-angrică multu a tată-suî, si-l' lu pitreacă la castr tra si-ș treacă oara cu nîs. Tată-su, s-nu-l' aspargă k'efea feată, l'il' lu pitricură țerbul cu huzmik'ara. Feata, cara n aveă țe s-facă dua tută singură ca cuc, s-hărisi multu ma
15 viđu și dua tută se-ağucă cu nîs, il bășă ș- nu-l' vineă z-dispartă di nîs. Avutlu dit țerbu o-aveă bițită mîcare tora țe s-facă ? Cîndu durnă feata, el mută susta și isă n foară. Apoea mîcă di mîcare feătăl'eî și nîpòl intră tu țerb și se-acupireă cu susta.

20 Aestă u fățea nîs quă-di-quă și mărata di feata armine ağună. Atumțea nîsă dimîndă si-l' pitreacă mîcare cam multă, că mîcă ș-țerbul. Mă-sa-l' pitrițea cîtă căftă.

Nă quă, cîndu feata eră teasă pri pat și tut se-ağucă c țerbul, avutlu, di nă oară calcă susta și ease afoară. Feat
25 s-aspărè prota, ma el u lo cu bunlu ș-cu dulțamea și-l' dîs

— Nu te aspare, că io h'îű. Știî cît ti voi și prinde nveți, că tată-tu no-are tu minte s-ti mărită, că di la tuți ti vor, caftă semnu di la tine, și carî nu-l aduțe, lu șcur k'adă. Tut acșițe-nî căftă ș-a nîa și-mî deade 99 di dîle. Ca
30 s-nu-l aduc, analtu pri 99 di dîle, va-nî bea curcubeta ap

— Ba ! dîse feata, macă-î, acșițe, s-ță daű cîte seamne v Carî se aștîrnură apoea dol'i pri bană, tricură 15 di dî pri mîcare, beare și čimbuze. Dadun mîcă, dadun bea, d dūn durnă. După 15 di dîle vine huzmik'ara și căftă țerb
35 nîpòl. Ea l'-lu deade.

Feata l'-aveă dată a gòniluî nelu a l'eî, oara și perî d cap ș-ună carte țe cîntă, că bînă cu nîs 15 di dîle.

Omlu avutluî era-l la amirălu viűt, si-ș l'a țerbul nîp

Cîte-l' feațe amirălu s-lo-alasă, nu vru ș-nu vru cu vîră trop.
 Cara lo-aduse acasă, l'-dîse :

— E, doamne, adrăși țivă, i dūsiră groșl'i k'irùțl'?

— Adrăi ș-adrăi! groșl'i acățară loc.

Tricură 99 di dîle apoea, ca 99 di orî și-l acl'amă amirălu. 5
 s-lu ntreabă, s-easte-că feațe țivă. Avutlu aspuse, că are
 semnu. Scoase prota nelu.

Amirălu lo nelu tu mînă, l-mutrî di nă parte, de-alantă,
 aduk'î, că easte a h'il'e-saî, ma dîse cu tut aeste:

— Aestu nu-î semnu sigur. Hrîsițl'i de-astăndî te-adară ș- 10
 tine vîu, nu un nel. Va-l aî adrată la vîră hrisic. Semnul
 aestu nu-î bun. Altu aî?

Avutlu scoase oara cu vula h'il'e-saî.

Amirălu nîpòl u mutrî, viqù că-î oara h'il'e-saî, ma tut dîse :

— Niți aestu nu-î semnu. Multe orî sun tu lume nă soe. 15
 Altu semnu știî?

Avutlu scoase ș-aspuse perl'i.

— Ș-aestu nu-î semnu sînatòs, gri amirălu. Multe feate aû
 perî c-a h'il'e-meai.

Ma napòl scoase cartea. Nu putù z-dîcă amirălu, că nu-î 20
 di mîna h'il'e-saî. Scoase și-l' deade h'il'e-sa nveastă și feațe
 nă numtă amirărească, țe pînă aqî se-aspune.

La lumtă erăm ș-îo și-nî deădiră nă măsură cu arîz. Cum
 mi duțeam acasă s-lu mîc, tricură niște orîi și mi mutară
 nsusu, nsus, ca date gîmîl și me-alăsară dapoea tra-s cad 25
 și îo di frică arcăl misura și s-freațe și se-adră țivale. Că-
 dîl ș-îo și-nî mo-agudîl și di goadă vrea-nî crep. Aclò îu cri-
 păm, viîne un șoaric și apărîl s-mi bată cu coada și acșîțe
 ascăpăl di moarte. Cu tut aestă, suntu șapte sute de-aîl de-
 atumțea și çorlu tut mi doare. 30

(Spus de Toma al Bușă din Veria (Doliani), Macedonia.)

108. Gugu-Găgă.

Erà, țe nu ș-erà.

Erà ună oară un om avùt, avùt că nu știà îu l'-are groșl'i.
 G'îne ma stres ș-erà nîpòl cum no-aveà faptă fisea altu. Un

pară nu-l' vineà se-aspargă și grosu cum intră tu punga lui, lunină nu ma videà altă oară. Dî-l' stres și scoate-l' ocl'il'.

Erà nă quă di păreasiñi. Dûsiră tuți se-acûmpără din păzare, c-aveà adusă niște pești, duse ș-nîs. Tuți acumpără, tuți 5 să ndrideà la plată, maș nîs, ma s-șuțà, vineà di varliga, se-amvîrteà și-l' păreà că suntu peștil' scung'i. Nu-l' si loa fucarălu, că s-nu h'iritească țivà cu vîră gros cama ng'os picul'lu. Aștiptà si scadă păhălu, tra s-acûmpără.

Aproapea di casa avutlui aiștûi stres bînà un om fucară, 10 că činușe tu vatră no-aveà. U mîcà pînea tu doàule đile nă oară. Ma, cu tut aastă, vîrnă oară nu s-plîndeà și cîndu agudeà cîte vîră pindară, ștea s-l'-află loclu : carnea cama buna, vînu ca ma vec'l'ul nîs vrea lo-acûmpără. Țe đîțeà nîs : ună bană avèm, un suflit are om lu, prinde s-lu lom cu 15 bunlu. Đua, cari-ște cum feațe, scoase vîră cartu di miğit și duse m-păzare. Cum viđù un pescu mare ș-crehtu l-l'a, il plăteaste și-l duțe acasă.

Avutlu armase cu gura căscată. Țe soe? aestu pîne no-are s-mică ș-acûmpără pescul ațel cama marle? Nk'isî dipu 20 nîs și lo-ağumse :

— Nu ti ntreb, viține, țe soe di lucru easte aestu? Acum-părășî un pescu ma mare cît caplu-ți. D-îu ahîntî parăți tine?

— Vindûi leàmnile ađi și loaî un cartu. Patru groși ded 25 tră pescu, un gros pînea ș-ağunde, s-o-ardu astă seară, să-l' si ducă andară. Ună bană avèm, s-u bînăm cîndu putèm.

— Va z-vîn s-mi filipsești ș-mine, macă-î acși.

— Vinu, đise fucarălu.

Fucarălu, cara viđù că avutlu va-l' tinisească measa, s-nu 30 s-aruşneadă, duse și si mprumută la hane cu vînu. Nu-l' lipseà țivà. Mîcară tuți, biură, o-àrsiră cu arîdeare, cu cîntare ș-cu gucare.

— Nu ti ntreb, tine țe-avûșî astă seară, l'-tuk iși; mîne țe vaî mîți?

35 — Mîne? are Dumniđău : quă noaűă, căsmete noaűă, đîțe părăvulia; va l'aű sapa, vaî lucrèđ și vaî bînèđ.

Cara s-minduî, s-minduî avutlu, đise :

— Ma bună bană treți tine di mine. Di àstândî va mu-trescu s-me-adăr ș-îo ca tine. Nveață, că îo am groși ș-flurîi

cu saclu. Bana-nî tută s-mîc cu pulmul fluriile și nu z-bîțescu. De-aastă va-ți fac ș-ația nă buneată. Na cl'ele și du-te, umple un tastru di flurii ș-a tale s-h'ibă. Dure fui cl'aea dracluî!

Fucarălu țe aștiptă? Arape cl'aea și trađe tu țilăr la avutlu. Aestu li țineă fluriile t-un tălare. Cîț lo z-bagă mîna 5 s-l'a un pulmu, și na, că l'-ease un arăp cu nă mățucă tu mînă și-l' dîțe:

— Țe cațî aoațe?

— Ea, mi pitricù domnu-su s-l'aũ un tastru di flurii.

— Carî domnu? 10

— Nicuk'irlu a cāsîl'eî.

Araplu arîse și-l' dîse:

— Mărate, mărate, țe te-arîde mintea! Aeste flurii nu suntu a lui. Nîs le-adună tră Gugu-Găgă. Aî avdîtă di Gugu-Găgă? A lui suntu. 15

Fucarălu, cu nărle spinđurate, s-turnă acasă ca vîră nel agùn și-l' dîse avutlui țe cură anàmisa.

— More cum, gri aestu? Nu pot s-fac îo țe voi co-avearea mea?

— De! știu ș-îo? Țe-nî viđură ocl'il', ațea ț-aspùn. 20

S-aprease avutlu foc, si scoală, si duțe acasă ș-acl'amă doi masturî. El aveă to-avlie un ârbure mare, di vîră patru-sute de-aîlî. Il tăl'è. Apoea l'i scoase pinea di nauntru și-l guli. Acăță apoea și-l umplù cu fluriile a lui din țilăr, fără z-veadă măturl'i. Trîș în coadă cu agutorlu a măturlor, 25 lo-arucă to-amare și dîse:

— Na! s-l'aũ ș-îo, s-l'a și Gugu-Găgă!

G'ine ma țe-î scriată să s-facă, va s-facă! Grenda, cara lo amarea-amarea, u scoase unda tu loclu al Gugu-Găgă.

Gugu-Găgă ș-eră un putrid de-avût. Aveă ahî'ți parățî, că 30 no-aveă îu s-l'i bagă. Ș-eră bun ca nă cumată de amălamă: nu eră om di la Dumniđăũ, i avut, i oarfîn țe s-no-aibă turnătură la nîs. Tuți mîcă, beă și fuđeă cu pîntica adărată ȧae. Δicuñar'l'i prima o-aduțeă la nîs. L-aveă udățî tră mî-care, tră durnăre, că u duțeă cu căcula scoasă. 35

Nă quă Δicuñar'l'i s-priimnă pri buđa de-amare. Grenda o-arcă unda nafoară de-amare tamăm atumțea. Țe lă viîne a lor, lucru no-aveă, aî s-u l'a și s-o-aducă acasă la Gugu-Găgă s-o aibă ca piđul'ũ tră șideare. Ȧica ș-fapta.

Avutlu stres, cara o-arcă grenda mplină di flurii to-a-mare, vru z-veadă: grenda va z-vină la Gugu-Găgă i nu? Acșițe, ncălică pri un cal și ntreabă un, ntreabă alantu di Gugu-Găgă — carl nu lu ștea? — așumse la nîs.

5 Ună așumse tu avlie și protlu lucru țe viđù fu grenda. Ș-feațe crucea di čudie. Ne că nu-l' vinea să-ș pistipsească ocl'il'. Gugu-Găgă lo-aștiptă multu g'ine, cu tute bunile țe deade Dumniđău. După țe mîcară g'ine-mușat, și după țe li cruiră lăh'le g'ine, avutlu stres il' đise al Gugu-Găgă, z-10 dipună pînă to-avlie.

Ma dipùsiră, đise pale avutlu stres cîtră Gugu-Găgă:

— Nu nî-aspunî, grenda estă, d-îu se-află aoațe?

— Aicuñar'l'i o-adùsiră di pri mărđinea de-amare.

— Adu nă țupată s-u discăm, tra z-veđi nă čudie, cum 15 nu-ți viđură ocl'il' pînă àstăndî.

Gugu-găgă nu ca vrea se-aspargă gustul a đicuñarlor, ma tră k'efea oàspilu, s-nu-l' armîna hătîrea, străxi.

Tac! tuc! cu țupata, discară grenda. Ună discare și fluriile s-aruvirsară m-pade.

20 — Na! căsmete țe nă vine n-casă, gri Guđu-Găgă. Dîsile a tale s-h'ibă, oaspe!

— Nu-ți voi pindară, oaspe, đise avutlu.

— Ma cum s-fațe aestă?

— Un lucru vruî z-ved; il viđùî ș-ahîntu așunde.

• 25 — Ma că va l'ai, mă că nu s-fațe altă soe.

Țivă! avutlu nu vrea s-avdă di loare. Atumțea Gugu-Găgă il' dimîndă a mul'are-saî și-l' đîțe, se-adară nă turtă cu ah-tare măsturil'e, că s-u umplă mași cu flurii. Nu va đică, că mul'area o-adără pri dimîndată.

30 Apirî ș-oàspile nîpòî și ncălică calu ș-trapse. Cum easte adetea, l'-băgară ună altă tră cale, pull', găl'înl, pită ș-turta cu flurii și-ș trapse calea, oară-l' bună.

Gugu-Găgă aveà avîne, și carl trițeà, aveà dată ahtare zbor, că poate s-mică și s-l'a cîtă auă z-va. Viră nu-l' đîțeà: 35 stăî ma nclo. Tricîndaluî ș-avutlu, s-turnă to-avîne să z-discurmă puți'n, pînă s-frîngă căldura, că erà nađă đuă. Aclò erà ș-nîscîntă oamiîi de-al Gugu-Găgă. Aesti l'-adunară di cama buna auă și l'-u deàdiră avutluî. Avutlu cu țe s-l'i mească? scoate ș-lă da turta.

Oamiñl'i u loară, ma carl erà săturățl pîn di gură, nu u frîmsiră și seara o-adùsiră acasă. Cît u viđù Gugu-Găgă l'i-ntribă :

— D-îu o-aflăt turta estă ?

— D-îu s-o-aflăm ? Nă u deade un călătòr, ma carl nu nă 5 fu foame, nu u mîcăm.

— Nacă l'-u furăt țivă ?

— Ba ! se-ascapă Dumniđăŭ ! Tr-ahtărl oamiñl nă știł, di cîndu-țl mîcăm pînea ?

Atumțea viđù Gugu-Găgă, că nu-ł di la Dumniđăŭ s-fugă 10 fluriile di la nîs.

Ș-acșite nîșl armăsiră cu fluriile ș-cu groșl'i ș-erăm ș-ło aclò și-nl deădiră un tastro di fluril, ma carl nu fu s-h'ibă a meale, nîpòl fără pindară armăș.

Părmîθ șteam, părmîθ aspùș, 15
cît putùl, ahîț v-arîș.

(Spus de Ghiți al Muzi din Selia (Călive-Badralex), Veria, Macedonia.)

109. Picurărușlu.

Eră, țe nu ș-eră.

Eră ună oară un amiră multu știut și multu bun. La tută lumea fățea bunetl și s-l'-armîna numa tră totna, băgă ș-adră 20 un scul'ò, cum altu nu s-află pri lume. Aclò vînea di nviță fîcòrl ș-feate dit mărđinea locluł.

Ntră ananți fîcòrl de avùțl, di domni mărł și de-amirățl, mîcà nă mîșcatură di pîne ș-un h'il'ŭ di picurăr. Tu taxea luł se-află și doaŭă feate de-amiră, feata-l amiră Vearde și feata-25 al amiră Albu. Le-aveà pitricută părințl' z-dișcl'idă ocl'i la nvițătură.

A h'il'luł di picurăr il' đîțea Picurărùș. Numa luł vał eră altă soe, ma fîcòrl'i acșite-l' grea, că eră h'il'ŭ di picurăr. Picurărușlu nviță foc, ș-îu nu ștea doàule feate, l-aspunea 30 nîs că eră drac din vale, di tute-l' tăl'à. Ș-feàtile l-vrea multu tr-aestă.

Nă quă, dăscalu lă đîse, carl di nîșl vał veadă vîră vîs astă seară, s-nu lo-aspună a vîrnùl, macă vor să s-facă vîslu.

Picurărușlu viđù tu vîs, că taha ningă patlu a luł vîne 35

nă moașe. Moașa ținea t-una mînă soarle și to-alantă luna. Apoea s-turnă cîtră nîs și-l' dîse:

— Picurărûș mușăt, Picurărûș mușăt! Soarle ș-luna va-ți lunineață calea, soarle ș-luna va ță ndulțească bana!

- 5 Fiçorlu z-diștiptă di nă oară pri vîslu țe viđù, ș-aduse aminte di zboările a dâscalui și stătea mintuit și cîrtit, adunăt tu nă mârđine di udă, că țe-eră nilă di nîs.

Tricù mă-sa, l-viđù mvininăt și lu ntribă:

— Țe-nî aî, h'il'û, di stai mvininăt? Nu nî-aspunî ș-a nîa?

- 10 Și cara nu vru z-dișcl'idă gura Picurărûșlu, s-năiri mă-sa și lu scoase nafoară. Picurărûșlu duse și s-plîmse la tată-su, că măsă lo-agunî din casă. Și cara nu vru s-l'-aspună niți a tată-sui, s-năiri ș-aestu și lo-agunî din casă, să z-ducă să ș-află altă mumă ș-altu tată, macă no-ascultă.

- 15 Fiçorlu, ca fiçôr, ș-lo mintea la çoare și l'-u deade cîtră de-am pladea, lu si-l' veadă ocl'il'.

Picurărûșlu eră mușăt și mintiôs și grama, țe u nviță, se-acăță di nîs. Acșite că ș-tu carte nu eră de-ațel' k'iruțl'i. Calea-calea, ađumse, tu amirăril'a amirăluî Vearde. Vizirlu a-
20 mirăluî, cum zburî' cu nîs și viđù, că eră di greîl'i și nu eră vîră di lișurațl'i, fumeal'e no-avea, il lo tră h'il'u.

Nă quă era-l' acl'imățî la amirălu Vearde la measă. Feata amirăluî, s-avea turnată di la scul'ò, că loară pafse și avea adusă cu nîsă și soață-sa, h'il'a amirăluî Albu. Nîse l-cunus-
25 cură di nă cale, carî easte, și lu ntribară, că țe lo-aguniră părințîl' de-acasă? Picurărûșlu dîse, cum sta lucrulu ma cum u băgă tu greaoa, di nu vru se-aspună vîslu necă amirăluî, lo-acăță aestu și-l bagă tu pudrume.

Feata-l amiră Vearde l'i si feațe nilă di nîs și di mușu-
30 teața lui și pe-ascumta l'-aduțea hrană al Picurărûș, fără zborlu a tată-sui. Adu ađî, adu mîne, feata, acăță să-l' bată inima tră nîs și pînă s-nu-l videă doauă orî în quă, murea. Ahîntă vreare băgă tră Picurărûșlu a l'eî.

Tora, feata-l amiră-Vearde ș-pitrițea cărți dipriună cu
35 feata-l amiră-Albu. Nîse di multe orî s-çucutea tu cărți și-ș băgă ntribări. Feata-l amiră Vearde eră cama groasă veđî tu minte, nu-l' tăl'a caplu ahîntu, ș-ațea-l amiră Albu eră cama drăcuroasă ș-ma piră.

Nă quă l'i scrie feata-l amiră Albu și-l' dîse, cara poate s-anguască și z-disleagă treile aeste ntribări:

1. Cu țe si zicsește peaja di ou? 2. Apoea-l' pitricu doi cal' azburători, s-aleagă cari i bunlu și să-l' pitreacă slablu nîpdi; 3. și cum va s-facă, țe, cîndu s-arujască eapa l'eî s- 5 avdă mîndul di l-amirălu-Vearde?

Feata-l amiră Vearde cripă și plăscînea, că nu știă, țe apândise z-da. S-feațe ca di fărmaț; tută noaptea nu o-acăță somnul mintuîndalu-se la ntribări și tut nu putu s-lă da cale. Dimineața vine cîrtită la Picurărușlu a l'eî, s-l'-aducă 10 mîcare tu pudrume Aestu, ma u vidu loată la față, u ntribă țe păți, di easte cîrtită, canda-l' si nicară cărvle?

Feata-aspuse, na ș-na țe cură.

— Tr-ahîț crek', lai mărată? Am na! l'a peaja di ou bag-u tu pălandă; l'a ș-țară dila mortu, un h'ir, cu treile deădite, 15 bag-u de-alantă parte di pălandă, și bițea co-aestă.

— Aestă g'ine, am alantă ntribare cu cal'i?

— No-are lucru cama lișor. Adară doauă hîndăk' și bagă-l' se-ansară dol'i cal'. Ațel ma inimoslu ș-ma bunlu vai ansară; fricoslu va se-aspară și va s-tragă nîpdi. 20

— E! ș-aestă g'ine, am anantă?

— Tr-anantă nu me-acăț, că prinde s-h'iū ș-îo aclò.

Feata feațe cum u nviță fîcorlu, zicsi peaja di ou cu țara di mortu, ținu calu ațel bunlu și-l' pitricu nîpdi ațel slablu. Apoea feațe cum feațe, lu scoase Picurărușlu din pudrume 25 ș-l pitricu la feata-l amiră Albu, si-l' da apândisea ș-la ntribarea din coadă.

Ună agumtă tu amirăril'a al amiră Albu, Picurărușlu lă dimîndă a oămînlor a lui și lă dîse: Iu vai videti cine, să-l vătămăți! Agungînda nîs la pâlăte to-avlie, scoate cumbura și 30 o-aprinde pri un cine amirărescu. Ask'erea di nă oară sargl'iră și lo-acățară. Apoea lo-adusiră la feata-l amiră-Albu s-lu gîdică, că nîsă tată no-avea și dumnea singură. Lu ntribă, că țe arcă pri cine cu cumbura.

— Cum s-no-aruc și cum s-nu-l vatăm, că luk'l'i agumsiră 35 tu mînti s-mică picurarli di vii și a lor nu li si bate urea-cl'a dip aoațe?

— Nu ti mintuești tine, d-îu vrei s-avdă cînl'i, niși de-aoa și luk'l'i din pădure?

— Maică cînl'i de-aoà no-avdu țe s-fațe tu pădure, nu ti ntreb, cum cațî tine s-avdă mîndul di l-amirălu Vearde, cîndu arujaște eapa ta de-aoațe?

H'il'a-l amiră Albu nu s-aștiptă s-o-acată; viđù că-l' feată 5 mintea și-l ținù acloțe tră bărbăt. G'ine ma feata-l amiră Vearde l-vrea ș-cama multu și cara nu putea s-facă fără nîs, si sculă ș-apirî la soață-sa.

Tra s-nu l-aspargă k'efea, li lo doàuli nveaste.

Ună dimineață, cîndu-l' turnă să s-la una cu ibriclu de 10 amălamă ș-alantă cu ilenea de asime:

— Na! dîse nîs, aestu fu vîslu țe nvisăi; luna cu soarle h'iți voi doàule.

Ș-acșite armase nîs pri scamnu și le-adră doàule amiră-ril' ună sîngură și bînă nă etă ntregă, cu tute bûnile ș-cu 15 tute mușuteșle dipri loc. Cîndu işă a priimnare tu caroță, una di nă parte și alantă de anantă parte, ș-nîs tu mese, tuți gońl'i l-zilipsea și tute feătile li susk'iră.

Aclò erăm ș-îo și-l viđùl cum di un picurăr ađumse mare amiră. Me-apruk'ăi di nîs pre-agalea-galea și de-aoà do-aclò, 20 cu zborlu l-feču si-nî da ș-a nîa nîscînte flurî. Năs, om bun, nu dîse «nu-ți daŭ», ma bîgă mîna n-gepe și scoase un pulmu și-nî li deade. Troară ded fuga m-păzare și acumpărăi acûi nă čileah'e, a cui nă căculă noauă, a cui un brîn, a cui nă flueară, mal di mușutêș. Tu sone acumpărăi ș-un cal și li 25 ncărcăi pri nîs, ncălicăi și trapșu z-vîn în hoară. Ađumșu pînă la Barbêrî și carî acățară cînl'i să s-aurnască pri mine, vrea mi bea. Trađe unlu di căcule, trađe alantu di brîne, — ațel' ș-o-avea că suntu h'icate, — nî le-arăpură tute ș-îo di frică, cu de-avîa putûl s-me-apăr cu mățuca și z-vîn aoațe, 30 gol ca tufek'a.

(Auzit de la mama mea, Avela, Epir.)

110. Fičorlu de la arî'ŭ.

Eră nă oară, țe nu ș-eră.

Nă oară, tu vec'lul k'irò, va h'ibă ađi cari-ște cîte sute de anî, bînă tu mărđinea locluî un criștîn cu mul'area lui. Nișî 35 avea noauă fičorî. După noaul' fičorî, mul'area armase greauă năpòl și cara s-umplură đî'lile, il' viîne s-amintă. Cara ș-a-

mintă criștina, tu tralle serî vîîiră mîrile să-l' bagă căs-metea.

Mul'area, carî aveà un jar di fumeal'e, lo-aștiptă aestu cu alăsare mare. Acșițe, a treea seară, ne turtă cu nare, niți micări, niți vîn, niți measă nu ndreapse tră dîne. Aeste, cara 5 vîîiră ș-aflară measă nibăgată, s-nărăiră multu și acățară s-l'-u toarcă đua nîcluî mașî pri h'irlu ațel lallu. Și țe-l' băgară ?

Să-l' moară tată-su, să-l' moară frațî'i, noàul', și s-armîîă nîs coblu ș-lallu, ș-cîndu va-l' vîîă oara să si nsoară, să-ș 10 l'a mă-sa nveasta.

Muma curbișana, cîndu avđî' scriata mîrilor, cămeașa di pri nîsă l'i si cutrimbură și somnul nu ș-u acăță pînă tu apirită. Minduî, minduî țe s-adară, și pîn tu coadă apufăsi să se-ascapă de ațel, țe s-nu se-află cama g'ine. Si sculă mă- 15 rata și-l lo tu poală și duse mărđinea de-ariû, s-lo-arucă to-apă și s-lu neacă. G'ine ma, muma tut mumă : u durû și nu cutiđă s-lo-arucă to-ariû. De aestă lo-alăsă pri buđa a-riûluî, s-k'ară di singur.

Cit fuđe lăita de mumă și na îu treațe pre-aclò un om. 20 Avđîîndaluî zg'ic di fîcûrîc, îl lo și-l duse acasă-l'. Ațel om erà dit altă hoară ș-că lo-află l-ariû, l'-băgă numa : Fiçorlu di l-ariû.

Tu casa aiștûî om, Fiçorlu di l-ari'û, criscû đuă di đuă și s-feațe gone. Carî ađumse omnu cu mintea coaptă, nă đuă 25 și ntribă tată-su și-l' đîse :

— Nu nî-aspûîî, di țe nî-u numa Fiçorlu di l-ariû ?

Tată-su nu vru s-l'-aspună ma naintea, tra s-nu-l cîrtească, ma cara l'i se-angrică multu, multu: «va nî-aspûîî, va nî-aspûîî», l'-aspuse tute, că nîs easte aflăt, cupilçu arcăt l-ari'û. 30

S-cîrtî fiçorlu și si mvirină, aflîîndaluî cum sta lûcurlu, ma no-avû țe s-facă. Si sculă, îșî băgă nă cumată di pine tu tastro și nk'isî să-ș află părințîl'. Ađumse tu hoara tată-suî. Aoațe, di sârmîîîță loat, niți cunușteà vîrîă. Trapse ș-nîs la nă mul'are moașe. 35

Moașă estă no-aveà fumeal'e. Lu ntribă de-aoà de-aclò și nviță, că ș-nîs nu ș-are părințî și apoea, l'-deade di nă parte, l'-deade de-anantă, să-l facă h'il'u și s-lu nsoară cu nă vèduă mușată. Il' đîse moașă, vèdua estă easte avută, că avû noauă

fiçorî şi-l' muriră măraţl'i ş-apoea-l' murî ş-bărbatlu ş-ar-mase sîngură ca vai di ea. Că nu-l' intră çor di om în casă şi cara z-va nîs, ea poate s-l'-o adară nveastă.

Fiçorlu, minte di fiçor, cara-l cîntă şi-l discîntă muşica
5 cari şte cîte dîle, l'i si şuţî' mintea şi si nsură cu vèdua.

Aveà tricută ańî mulţi şi mărata di vèduă, țe ş-o-aveà, că fiçorlu a l'eî din coadă easte nicàt, agîrşî di scriata mîrilor. Cara s-mărită, di zbor-zbor, lu ntribă nîsă, d-îu l'-easte vina? Fiçorlu dil-ariû ş-aspuse tute cîte şi ştea di la omlu
10 țe-l criscù, cum tora ş-ahî'ţî ańî lo-află l-ariû, cum îl lo, cum îl criscù şi cum, cara ş-ağumse cu mintea coaptă, vru să ştibă, că-țe-l' băgară ahtare numă ş-tute cîte şi ştea.

Mărata di mul'are, cu cît aspuneà şi grea Fiçorlu dil-ariû cu ahîntu ngălbineà, şi-l' arăţeà gl'eţ sîndîle tu vine-l'. Pîn
15 tu sone, cîndu z-bîţească fiçorlu de-aspuneare, il' viñe arău şi cădù stog îm pade, strigîndaluî: Tine h'iî fiçorlu a mel.

Şi acşîte, țe fu băgată di mire, s-feațe.

(Cules din Turia, Epir.)

111. Somnul, şoàriclu şi bubuliclu.

Erà ună oară un Arumîn. Nîs, carî no-aveà aveare, carî
20 no-avea oî, se-arugă la un çelnic şi s-feațe picurăr. Treî ańî di dîle il' pascù oîle a çelniculuî, fără să z-dispartă di nîse ş-fără ca s-avdă zboare di la domnu-su. Aestu no-aveà iu s-lu bagă, că erà multu mbistimèn. După treî ańî di dîle, il' viñe dor di casă şi di soe-l' şi vru să z-ducă n-hoară-l'.

25 Domnu-su, l' viñe greû, că z-dispartă de ahtare gone pî-curăr, ma cu zorea s-lu ţînă tut nu puteà. Viñe fiçorlu să-şi caftă aruga. Çelniclu băgă di nă parte treî nîl' di groşî, cîte nă nîle to-an şi de anantă parte băgă treî oî, cîte nă oae to-an şi-l' dîse a picurarluî:

30 — Fiçorlu a mel; no-am vîră plîngu di tine, că-nî lucrăşi cu trup ş-cu suflit di primansus ninga. Io vream si stai ninga, ma cara nu vreî, cu zorea s-ti ţîn nu pot. Aruga ta aestă-î: vreî treîle nîl' di groşî, vreî treîle oî l'ai.

Picurarlu cădù tru çudie mare.

35 — Țe soe, domnu-nu nî-dîte voi treîle nîl' di groşî, voi

treile oi s-l'aŭ? Nis va știbă țivă, ma că li tiniseaște oile cît treile nil' di groși.

Picurarlu, vreî minte șcurtă, dî-l', cum vreî dî-l', aleapse oile. Li băgă năinte cu cărliglu și nk'isî cîtră n-hoară-l'. Calea cum z-duțea astal'e un aùș. Aușlu aestu s-h'ibă Somnul. 5 Il' deade buna-l' quă picurarlu, țe tut cîntînda z-duțea, ca-n quă di Paște.

— Bună quă, fărtate, l'-u turnă Somnul. Iu oară bună cu oile.

— Acasă, lalo! Eale suntu aruga mea di treî anî di dîle. 10

— Nu tal' ună s-u friđem, s-u mîcăm, tra s-nă fățem fărtățî, că ș-io va-țî fac vîră bunăteață, carî s-o-aducă oara.

— Carî dîțî tine, lalo, s-tal'ŭ, u tal'ŭ.

Ș-picurarlu u tăl'è nă oae, u fripse, u mîcară dol'i cu cîntîțe și cu vreare și s-feățîră fărtățî. 15

Apoea z-dispărtîră nîpòl, Somnul l'-u deade cîtră di nă parte ș-picurarlu ș-lo calea cîtră n-hoară-l'. Ma nclo, carî erà tu avîa căloàril'eî, li băgă doàule oi to-amirîđ și s-tease ș-el sun aumbrată. Aclò iu durná, ease un șoarie și cara-l diș-tiptă dit somnu, acăță să-l' dîcă: 20

— Nu tal' nă oae s-u mîcăm, s-nă fățem fărtățî, că ș-io, carî s-o-aducă oara, va s-ță fac vîră g'ineață.

Picurarlu, vreî inimă bună dîl', vreî ahî't l'-ağundeà, acăță ș-tăl'è nă oae tră hătîrea șoàricluî. U fripsiră, u mîcară și s-feățîră fărtățî. 25

Apoea ș-lo oae țe-l' armase, o-adună năinte cu cărliglu și ağumse t-un loc, iu astăl'è un bubulic de-ațel' țe-adară g'îlanđră di bălîđî.

Cara s-cunuscură, l'-acăță vaca bubulicu, si-l' tal'e oaea, s-l'-u facă uspêț, că ș-nis va-l' facă vîră buneăță. Picurarlu 30 s-mindul, că ș-co-ațea ș-fără de-ațea. O-acăță, u fripse, u mîcară și s-feățîră fărtățî.

Ș-armase picurarlu mașî cu cărliglu. Calea-calea, cîntîndaluî ș-imnîndaluî, ağumse tu nă hoară. Tu hoara țe s-fățea nă sărbătoare mare. Țe erà sărbătoarea țe? 35

Feata de-amiră ağumse to-anî și tată-su il' dîse s-u mărită.

— S-mi mărit, dîse feata, ma nu va l'aŭ di cît ațel țe vai poată s-mi facă, s-arîđ. Și carî va se-acăță și nu va mi facă s-arîđ, să-l șcurtik'êđ nă palmă.

Di tu mârđinea locluî se-adunară h'il' de-amirâŧi, ġonl-a-lepŧi, ġonl muşâŧi, unu ş-unu, diştepŧi, drăcuròşl, ma vîră nu putù s-u facă s-arîdă. Ş-tora băteà tîmpîna di trundueà loclu, să se-adună lumea.

5 Picurarlu, ŧe lucră treî anl di đile ş-amintă maş treî oî, ŧe, ş-aŧeale li mîcă luplu, vîne graŧlu, avđîndaluî cum băteà dăul'a, ntribă, ŧe s-h'ibă? Il' apîndisî vîrnu, că h'il'a amirăluî va mărtare cu ligătura s-u facă s-arîdă, că di nu, să-l' tal'e caplu a ġoniluî ŧe va s-acată.

10 Picurarlu s-minduî, să-ş caftă ş-nîs căsmetea, că poate se-easă ŧivă. ŧe ştiî? lèpurle arsare d-lu nu te-aştepŧi. Duse zburî ş-nîs co-amirălu, că se-acată. Cîtu-l simnară tu tiftere şi susk'iră grămăticlu nă oară :

— L'a-ŧi curătîle ş-tine ġone. Maşl, că nu k'are lumea cu
15 ahtări ca tine, că k'irură aoà nàparte ġonl, nu ġucăreale.

Picurarlu trapse de-aclò tu grădina featil'eî. Feata şideà pri balcone ş-nîs tora prindeà s-u facă s-arîdă. G'ine ma picurarlu niŧi şi ştea ŧivă drăcurîl. Feaŧe nîs ndoî şicătî cu mîna, l'i scoase limba, s-şuŧă, ma lu vrea să ştibă feata di
20 şicătî di la hane. Nîs ma multu nu şi ştea şi carl erà puŧîn curmăt, s-tease. Atumŧea somnul di nă oară vîne şi-l aplucuseaşte. Durnà vaî đîŧi, ca dipri lumea lantă.

Tr-oară aġunde şi şoàriclu cu bubuliclu aclò. Tora ŧe fac aeşŧi? Şoàriclu se-alină pri mer şi arupeà cîte un mer şi-l
25 lo-arucà di ġòs a bubulicluî. Aestu, lo-acătă merlu şi arucutîndaluî, arucutîndaluî, l'i lo-aduŧeà-n gură şi picurarlu l-mîcă tu somnu.

Feata amirăluî s-ŧînù cîtu s-ŧînu di arîdeare, ma tu sone, cara deade di plăscîni nă oară, s-lişină, di nu-l' si ŧîneà
30 il'ile. Arîde feata, di feata amirălu, di la amiră acătără s-arîdă oàmiñl'i a pâlâtil'eî, şi di la aeşŧi lumea din afoară, că maş arîs şi lişinare erà tu hoara tută. Atumŧea troară trapse somnul mînă di la picurăr ş-aestu unăşună z-diştiptă ş-u viđù cum feata arîdeà di s-căhteà.

35 Tută lumea băġă să grească: a luî s-h'ibă, cu nk'erdu! G'ine ma tut atumŧea tricù pre-aclo un ġone aleptu şi cum amirăluî il' vîneà greŭ, cum s-u da la picurăr, scoase zbor, că taha feata o-arîse ġonile-aleptu.

După multă ncăcare cu picurarlu, «ba, că io o-arîș» unlu, «ba, că io» alantu, amirălu angrică tră gònile-aleptu.

U lo ș-u ncrună cu el și măratlu di picurăr armase ca Sulta cu ucnălu, nveastă adrată ș-nibășată.

G'ine ma picurarlu ș-eră di mumă faptu. Nîs nu li băgă 5
armatle m-pade di nă cale. Acșițe, cara ș-feațe zbor cu Som-
nul, Șoàriclu și Bubuliclu, o-aflară g'ine s-așteaptă ndoauă
dile ninga.

— Taș, dîse Somnul, nu ț-u mică înima, că feata tut a ta
va s-h'ibă. 10

Cîndu gònle-aleptu viîne oara să s-culcă cu h'il'a de-amiră,
na-ț-ul somnul! Il lo pri gône di gușe și țî-l țînù pa-
sprăving'iți di orî pri somnu, di dîțeai, că țară di mortu l'
băgară. L-mină feata, l-pruscuk'i cu apă să z-dișteaptă, nîs
buçum! Feata, țe s-adară, s-culcă ș-nîsă ningă nîs și durî. 15

Șoàriclu z-duțe ningă lăitlu gône și grîț! grîț! l'-arupe
zmeana, cămeașa și strănile. Apoea deadùn cu bubuliclu il'
băgară peatițele n-gură, tu față lo-aùmsiră și-l feățiră tră ni-
videare.

To-apirită, cîndu-l veade nveasta-l' pri țe hale easte, ș-acăță 20
narea.

— Nu ț-o-aruşine, l'-fațe, va ti mică șoarițl'i di viũ și nu
te-aduk'ești dip! Față-lae!

Anantă quă măratlu, ș-udă ocl'il' cu apă arate, lo erg'i di
ninsumnare, feațe omnu țe nu cama putù, ș-băgă cămeașe 25
și zmeane di mișine, ma n-cot! Cu șoàriclu ș-cu somnul va
te-acățî. Păți' ș-cama laea, țe ni tr-aspuneare nu easte.

Acșițe păța măratlu dipriună, că pîn tu sone s-nărăi ami-
rălu ș-aduk'i c-aestă va h'ibă blăstēm di Dumniqă, că-l lo
pri gușe pri măratlu picurăr. De ațea l'-deade bārdecca a 30
gòniluĩ-aleptu și u ncrună cu picurarlu.

Atumțea feățiră numtă di vasil'ățî și de-amirățî, ș-micară
și bîură lumea cu căçula scoasă.

(Spus de Martul al Cîonga, Călivele-Badralexî, Macedonia.)

112. Linăvoslu.

Te viđùt și te avđi't:

Erà nă oară țe nu ș-erà, vah' erà di se aspuneà.

Erà nă oară un om linăvòs. Di leane multă țe-veà, niți
5 s-mică nu micà. Aștiptà tute n-gurà ca virà puil'u orbu. Ș-
cum ninga? S-h'ibă micareà de-ațeà țe alùnică pri gărgălàn,
că l'-angricà acămatluī și s-o-aroàmigă. Vai điți: greața-lo-
cluī.

Avđi' amirălu că tu amirăril'a luī bîneađă un om di pri
10 mansus, că țe bun aveà lumea di nîs? dimîndă s-lu spîndurà,
z-da ibrete la duňauă, s-nu l'a ș-alți calea luī.

Lu ntribarà ninga nă oară oàmiñl'i amirăluī, cîndu lo-
aduțeà la spîndurare, s-easte că se-acățà di lucru, s-nu lu
spîndurà. G'ine ma nîs, mină caplu ș-lă feațe semnu, că nu!
15 Z-dișcl'idă gura să zburască, il' fu leane ș-atumțea. Lo-ancu-
pară oàmiñl'i, l-băgară pri nă sazmă și haī! s-lu spîndurà.

Aclò iu-l duțeà s-lu spîndurà tricură pri su casa unei a-
vute. Aestă tamàm ș-erà pri balcone. Cara viđù, că aduc un
om tra s-lu spîndurà, u curmă nila. Stătù ș-lă gri a oàmiñlor:

20 — Țe-adră oàrfînlu di-l aduțeti la spîndurare?

— Țe s-aibă adrată, criștină, că-ī linăvòs, cum no-are faptă
fisea, đisiră oàmiñl'i. L'-u leane și s-mică. Tute n-gurà le-aș-
teaptă. Ma nclo nu s-mină tră nă șil'e-lucru.

— Ș-tră leanea luī s-lu spîndarătī, easte amărtie.

25 — E! criștină, nu știī țe soe di om linăvòs easte, de-ațeà
grești acșițe. Aestu și s-mică l'-easte leane. Carī s-l'i poartă
și carī s-lu mătrică, că așteaptă n-gură?

Ali avută l'i si feațe nilă di nîs și đise:

— Aduțeti-lu la mine. Am nă ambare di nuți și di puximăzi,
30 las mică qua tută, că de-aclò, nu va scad io. Las h'ibă tră
sùflitlu a tată-nul, l'irtatlu, buneața estă.

Il' đisiră oàmiñl'i a timbeluī țe urbare deade sti nîs, cum
avuta lo-ascăpă ca di pri h'ir di la spîndurare. Ș-lu ntribară:

— Aī, țe điți! Ti duți, s-bînèđi ca viră cățel orbu, țiță n-
35 gură?

Timbelu ș-mută ocl'il' cîtră la balcone și ntribă:

— Nuțele-s frînte? puximăzle-s mul'ate?

Avuta nu c-avdî' g'ine și ntribă țe dîțe:

— Țe z-dîcă, nicuk'iră? Aestu nu ș-easte om; aestu ș-easte greața-locluî. Acși ș-acși, ntreabă, s-easte-că nuțle suntu frîmto și puximăzle mul'ate. Nu vedî, c-ai s-fați c-un mamă n-gură?

Oârfină de-avută, țe mutreă s-l'i facă un bun, crutea ș- 5 feațe, avdîndaluî ș-aestă:

— Am nîs nu poate s-li frîngă nuțle și s-li moal'e puximăzle? ntribă avuta.

Avdî, țe dîțe nicuk'ira estă, il' dîsiră oâmiî'l'i nîpòl. Linăvoslu, necă dișcl'ise gura z-grească, ma lă feațe semnu s-lo- 10 tragă la spinđurare.

— E! dîse ș-avuta, amirălu țe ursi s-lu spinđură, niște minte ma multă vai aibă ca noi mul'erle.

Las să-și află, cumu ș-fațe. Vah' acșițe l'-fu scriata.

Ș-nîpòl oâmiî'l'i lo-arcară din anùmirea și ndreptu-la spin- 15 đurare lo-adùsiră. Tră năh'âmătă di oară, ș-lă draclu curlu cu nîs.

Ș-acșițe s-cură lumea di un timbèl.

Părămiθ șteam, părămiθ v-aspùș
Nu știu cum fecu, ma nu v-arîș.

20

(Spus de Mia-al Adam, din Avela, măritată la Vlaho-Clisura.)

113. Statu și vulpea.

Erà, țe nu ș-erà.

Eră nă oară ș-nă zămane, tu eta cîndu pùriclu s-aplică să ncàlică cămila, un om cu numa Statu. Tută-l' avearea țe-aveà, 25 erà nă avîne. Casă no-aveà, durnă pr-îu ađundeà. Cîndu s-cuțeà aùăle, măratlu ș-o-avea dor, că nu trițeà đuă di la Dumniđău, țe s-nu-l' se-arucă to-avîne, ba om, ba pravdă, ba zlape. Arucă-te àstândî, arucă-te mîne, nu ș-adună la avîđmare niți gărnuț. Ș-cum s-fățeà, cu tută a lui avigl'are. 30 nu puteà s-acăță vîră.

Țe s-facă, țe s-adară, acăță di bagă nă princă (păvidă), că nacă pîn tu sone creapă luplu și se-acăță furlu di pătrule čoare.

Noaptea țea, cari-ște cum, nă vulpe cum vîne noaptea s-mică aùă, ca cum ș-erà nvițată, se-acăță tu princă. Si scoală 35

Statu dimineața și Ț-u veade cumbara, iu s-uhtă nicurmăt.

— Ha! l'-fațe Statu, tine h'iî furlu!

Și l'-u intră cu parlu na! că-nî micăși aua, na că-nî micăși avîna! Dădeă ca dipri gumâr. Mărata di vulpe apărîi
5 s-lu pălăcărsească, s-nu da acșițe, că ș-nisă va-l' facă vîră bun.

— A bre, om-om, aî nîlă di mine și nu-nî me-agudeă acșițe că doare, că ș-lo va-Ți fac vîră g'ine.

— Ca Țe g'ine, va-nî faȚi tine, nă vulpe?

— Nu ȡi acșițe, că d-lu nu te-așteȡi nîscînte orî, de-acloȡe
10 arsare lèpurle.

— E, spune, Țe bun poȡi să-nî faȚi tine a nîa?

— Cara s-mi l'erȡi, lo va s-ti fac ȡînire di văsîl'è.

-- Mare lucru tăxiși, di me-aspâr, că nu va-l adârî.

— Ba, că va-l adâr, mași s-mi l'erȡi.

15 Te-acși u l'irtă Statu.

Vulpea lu nviȡă Țe s-facă tora. L-băgă di vindû avîna, ș-apoea paraȡl'i l'-adră ndoî lire, ndoî, miȡiȡi și ndoî carturi di miȡt. Apoea Mara si scoală și z-duȡe la văsîl'elu, s-lă caȡă tăgarea, tra s-misură groșl'i aȡel' mûȡîl' al Statu. Nîsă
20 ștea multe. Cîndu s-u toarnă tăgarea, alăk'i di fundul di tăgare tute lîrile cîte aveă.

— More, ȡîse văsîl'elu cu mintea-l', aestu cari-ște cîtă aveare va s-aîbă! Aestu va s-h'ibă cam-avût di mine!

Cara tricură nîscînte ȡîle, nîpòî viîne cumbara s-caȡă tă-
25 garea, tra s-misură miȡiȡl'i al Statu. L'-u deădiră și cîndu s-o-aducă nîpòî, alăk'i ndoî miȡiȡi di tăgare.

— More, minduî văsîl'elu, aestu mplin di groși easte!

Ș-tut acșițe feaȡe ș-cu cîrturle di miȡt. Văsîl'elu l-băgă tu ocl'u, s-l'i da feata nveastă, că ș-o-avû, că easte miliu-
30 nîstru, și vru s-nu z-ducă avearea al'urea. Tr-aestă nîs acl'imă vulpea și u ntribă, ȡe soe di om vaî h'ibă Statu, Mara noastră știȡi, ca ȡe-l' ȡîse. Lo-alăvdă, l-mută pînă la Dumniȡău. Tu minuta ȡea ncl'îsiră lucru și armase ca vulpea s-l'i ȡîcă al Statu, s-easte ca va să si nsoară. Aeste tute eră
35 murafèȡi, că Statu aestă ș-avină. Viîne vulpea și-l' ȡîse, că biȡi lucru. Tora cum s-facă di ȡe-î lipsită tră gambrò al Statu. Nîs n-o aveă di cît strînile dipri nîs și ȡe strîne? Arupte, cîtră nal'urea; l'-eră frică, s-nu l'a hăbare văsîl'elu, că easte partâl, ș-carî s-lo-acăȡă tu prași, că no-are pindară ș-că tute

suntu curcubete, i știută țe-l aștiptă. Bună mă vulpea eră ningă nîs și-l' fățeà inimă, s-nu-l' si bată dip peana di ocl'u, că nîsă va li da tute cu h'erlu.

Nk'isiră dol'i s-l'a nveasta. Agûmsiră trîș ningă hoara vă-silk'ască. Aclò, ningă un arî'û si zburîră s-armîna Statu l- 5 arî'û și vulpea să z-ducă năinte, s-l'-aducă străne di gambrò di la vâsil'elu. Apoea vulpea, cara s-mul'è to-arîû, di s-feațe amol'û: păpûl'û, trapse la casa vâsil'elul. Nîsă frîndeà coaste ș-fățeà năji să s-alină analtu la vâsil'elu:

— Cum s-me-alîn pri halea țe h'iû io ? Nu mi ntribăți z-vă 10 aspûn, țe pățîm ?

Și vulpea, ne ună, ne doauă, lă cruî nă mincună gurgul'u-toasă. Acșițe taha vîneà vîră optu-sute di cuscri și aclò lu vîneà. cîntînda și aurlînda, lă işiră furl'i n-cale; l-acățară calea, il' dispul'ară, alți-l' tăl'ară și gônile viđû ș-pățî, pînă 15 s-ascapă, faptu tiptile, cu niște străne arupte, ca partâl.

Vâsil'elu, carî avđî, țe-aruşine pățîră tu vâsilia lui, il' vîne greû și se-aspăreà s-nu s-nărăească điniraclu de-asparđe numta, ș-aișteli cum il' fați apoea ? De-ațea l'-părigursi ș-lă đise, că nu-i țivă, că aeste suntu lucre țe s-fac, ma s-nu ș-u- 20 mică inima.

Apoea scoase nă păreac'l'e di străne vâsilk'ești, li deade a vûlpil'eî și le-aduse la Statu.

— Moree ! gri Statu, mare mălăgară fuși ? Cum feațiși di-l' ligăți ocl'il' ? 25

— Nu-i lûcrulu a tăû, ma mutreà tora s-mi scoți cu fața curată.

Țupătă-țupătă agûmsiră la vâsil'elu. Lă băgară measa s-mică, că era-l' curmăți și nimîncăți. Tut mică gônile, și s-mutrea la străne, ca om țe nu ș-aveà viđută altă oară ah- 30 tare armată. Vulpea pri su measă ma-l' fățeà semnu, s-nu s-mutrească, ma nîs nu ș-aduk'à, cu tută călcătura, țe-l călcă pri čor.

Vâsiloaňa, țe-l' băgă oara, il' čučură pre-agalea tu ureac'l'e a bărbatu-sui : 35

— Omlu aestu nu-nî lu l'a ocl'ul tră avût ș-tră criscût tu mușuteli. Nu-l mutrești, cum nu și-l' mută ocl'il' dipri străne, canda prota oară si nviscû tu hrisăh'. S-nu h'ibă vîră viftu ?

Mara aduk'i di nă oară, țe cură și cara Statu tut s-mutrea, cu tut seamnăle țe-l' fățeă, dîse:

— Cuscră, s-nu u loați cari-ște cum, că dîniraclu ș-mutreaște strănile. Am țe s-nu s-mutrească? Ahtări străne nîs
6 nu li purtă necă duă lălătoare, necă duă de-aradă, ș-tora curbișanlu-și se-adară gambrò cu nîse!

Văsil'elu și văsiloaňa s-mîșcară de-arșine ș-tăcură. Aveă s-facă aoă năparte cu vulpea, nu șică! Aestă află căpak'e la tute.

10 E, neîse! loară nveasta și k'insiră la pălătle a gònîlî, țe no-aveă necă nă călivușcă. Statu tut o-aveă aspăreată huz-metea, că și ștea măratlu, că no-are niți iu s-l'i tragă, ni țe s-lă da s-mică, ma tută ilpiđa l'-eră la vulpe. Năsă nacă-l' feată țivă mintea, că el nu-l' tăl'à caplu tră țivă.

15 Vulpea s-prifeațe, că z-duțe să ndreagă și trapse năinte. Calea cîte cuplî di oi, cîte turme di irg'ilăți, cîte văcărîl as-tăl'à, s-turnă ș-lă dîțeă:

— Mărațl'i ș-corg'il', mutrîți g'ine, cari z-vă ntreabă oastea amirăluî a cui suntu oi, eăpile, vătle aeste, se-aspunêți, că
20 suntu al Statu, celnicu, că di nu, va vă li l'a și caplu va vă-l tal'e.

Picurarl'i, vâlmațl'i și văcarl'i, oamiñî din afoară, țe prota oară videă tu loclu a lor ahită oaste, țe vrea k'ară, că vrea dîcă, cum l'i nviță vulpea?

25 Cuscărl'i s-êudiseă di ahîntă avuțame al Statu, celnicu.

Tu coadă s-apruk'ară di nîște pălăți. Pălătle aeste eră ali lamne. Tute eră di amălamă și de-asime.

Vulpea viñe ș-aoațe. Cîț avdî' lamña, că ôor xen calcă tu loclu a l'eî, strigă:

30 — Carî are doaűă căpîte, di cutedă si-nî calcă loclu?

— Loclu vîrnă nu ț-ul calcă, gri vulpea, ma iô vițîna ta, țe mîc nă cumată di pîne tu loclu a tăű, viñű s-ță daű tu știre, că ask'ere greauă vîne s-te-astîngă.

Lamña li umplű di frică di mincuna vűlpil'eî, cîț di ini-
35 moasă eră nîsă.

— Am țe s-mî fac tora?

— Țe s-ti fați? Intră tu puț pîná s-treacă furtuna estă, c-aestă ask'ere no-are tu minte si sta; ea vaî treacă și cari nu vaî veadă vîrnu, va ș-mutrească calea.

Lamâna, aspăreată, feațe cum u nviță vulpea. Cît intră nisă, na-l' și cuscărl'i, că vîhîră.

— Tora, lă dîse vulpea pre-agalea, adetea locuî u va, s-arcăm tuî cîte nă k'atră tu puț ș-apoea s-n-alnă la pâlăte.

Ș-cu arcarea țe feățiră cuscărl'i cîte nă k'atră tu puț, mă- 5
rata di lamne deade cl'eile și nu dîse gîh!

Și acșite Statu ațel partalu, armase cu pâlăți cama mușate și di cît pâlătle a vasil'eluî. Ș-tute aeste mași cu șiritlik'a vûlpil'eî.

Nă quă, cara tricură ndoi anî, il' dîse vulpea al Statu. 10

— E gone, vidûși cîte bunetî iți fecû? Tine, cara să ncl'id ocl'il' nă quă, cît va mi plîndi?

— Trei dîle ș-trei nopți, dîse Statu, pri un plîngu va staû, și trei anî di dîle va ti jilescu, că tine-nî fuși: ma di mumă, ș-ma di soră. 15

Mara vru z-veadă, s-easte-că aeste sun grăire dit inimă. i mași din gură. Tr-ațea nă quă s-tease și s-feațe moartă. Bărbatlu qua țe eră-l avinare. Cîndu s-toarnă l'-dîte mul'are-sa.

— Bărbate, bărbate, duse mără(a di vulpe, il' deade dol'i 20 a prèftuluî.

— Ș-carî il' deade, la darățî să z-ducă, gri Statu. G'ine că n-ascăpăm di nisă.

Ș-apoea u lo di un cor s-o-arucă priste gardu, m-vale.

— Ba, dîse vulpea, aestă-ți fu plîngul și aestă-ți fu jalea 25
di trei anî țe vrea-nî fați? Așteaptă z-veđî, cum te-aspûn la mul'are-ta, di țe pal'u soe h'iî.

— Macă cu mintea țe ti duți, na! l'-dîse Statu și-l' aprease nă cumbură după cap. Mărata vulpe atumțea l'i ncl'ise ocl'il' 30
tră tona și feațe laea tîc!

Ș-acșite vulpea murî de-ag'înealuî și-armase Statu cu pâlătle a lămîl'eî ș-cu h'il'a di vasil'è nveastă. Aeste ș-tute, ș-erăm ș-lo aclò etc.

(Spus de Stamula al Cealera din Avela, Epir.)

114. Grădina cu meările de-amălamă:

Țe viđut și țe avđit? Ascultăți, si v-aspun un părămiθ bun.

Eră ună oară un amiră multu avđit și multu avut. Bùnile a lui, mărđine no-avea. Afoară de-aestă, ȝ-avea nă gră-
 5 dină, cum puține suntu tu lume, cît veade albul soare. Țe
 no-avea acloțe? Di ițe s-căftai. Pońi di tute soile. Ț-avea citră
 tu fundul di grădină un mer, semnu mare! mași meare de-
 amălamă ș-fățeà. Care li videà, li zilipseà, ca mul'are greauă.
 Ahtare mer ș-erà.

10 Cu tută aestă, amirălu tamam di merlu aestu erà fărmaç,
 că di cîndu criscu merlu, no-apucă s-mică un mer. Le-avea
 ș-nu li hărseà mărattu, că triș cîndu s-cuțeà meările, vinea
 un zmeu și-l' cunà meările, mer cu mer dipri mer. Merlu
 ațel nu fățeà niți ma multu niți ma puțin di noăuă meare.
 15 Meările ațeale s-cuțeà, cîndu lă vinea k'iolu, ađi un, mine
 anantu, pălmîne anantu, di caθe đua cîte un.

Tamam acăță un mer s-aruşască și să s-hrisusească, cîndu
 amirălu s-priimnă prit grădină și-l viđu. Știł, acățară s-l'i
 cură bālile amirălu. Canda l'-fățeà cu ocl'ul merlu, acșițe
 20 păreà. Atumțea l'-curară doauă lăcrińi amirălu, di sum đe-
 ana luł, ca doauă prune. Apoea uhtă dit frîndile dit h'icate.
 Fiçorl'i a luł, ma-l viđură, că lăcrimeađă și uhteađă, l'-tăl'è
 prit inimă canda nă coardă.

— Părinte, đisiră niși, țe-l ațeà di tine? Țe dureare ȝ-arde
 25 și-ȝi friđe inimă, tra s-verși lăcrińi și s-uhdèđi? No-ai loc cit
 prinde? nu te-ascultă lumea? te angură vîră? ȝe-ȝi lipseaste?
 No-ai tute bûnile di sti loc? Țe ti fațe, s-nu ȝ-aridă buđa?

— Vru Dumniđău di tute bûnile di sti loc le-am, ma cama
 g'ine nu mi ntribăți. Durearea mea, pênura di sti inimă nu
 30 poate vîră s-ni-u scoată.

Bai tată, đise fiçorlu cama mare, ahîntă dureare și s-nu
 o-aspunı. Vai aspunı, că țe ni-u voi bana, macă s-nu pot
 s-ti vindic.

Apoea tot acși l'i s-angricară amirălu ș-alanți doi h'il', se-
 35 aspună, că de! citu s-h'ibă, lișureađă om̃lu, cîndu lu scoate
 foclu, cîndu nu-l ține s-h'arbă tu el nauntru!

Carî viđù amirălu, că fičorl'i țin s-l-aspună, tra s-nu-l' cîr-tească cama multu, lă. đise :

— De, h'il' ! vidèți merlu aestu ? di cîndu deade, nu s-are avđită om di fumeal'a noastră s-albă micată mer dipri nis. Niți gustul nu-l' cunoaștim. No-apucă să s-coacă și noaptea 5 căipe s-fațe merlu di pri pom. Țe cură, un Dumniđău știe.

— Tr-ahî't madè, Ț-u mîți inima, mărăt tată, și nu aspûnî ? Val avegl'u astă seară s-lo-acăț furlu tu prași.

Acșițe gri fičorlu ațel mare, apoea, di cu quă ș-țimse år-matle, ș-aștearse apala, aștirnû sun mer și z-băgă s-aveagl'e, 10 frățile a-neũ. Tamăm eră oara, cîndu un mer tu noaptea Țea și s-cuțea dip di g'ine.

Aveagl'e fičorlu noaptea nidurnît, ninsumnăt cu apala scoasă, așteaptă z-veadă viră om, viră price, viră pull'ũ că vine, țivă ! Ascăpiră z-veadă merlu, merlu pri pom. Loa s-15 àpiră. Cîtră tah'ină, cît l'a s-creapă quă, ea, Ți-acăță nă ploae minută, dulțe și suptîre, cu un ca niôr, ca nêgură, că nu vi-deaî ntră tine. Și Țe ploae și Țe nêgură val đîți ? Mași tin-deare, căscare și somnu aduțea. Fičorlu-de-amiră di nă oară agirși și durnî, canda biũ earbă di somnu ! Ună durnîtă nîs, 20 na-l zmeũlu azbuîrătôr, arupe merlu ațel coptul și o-aștearde de-aclò.

Cît fuđi zmeulu, s-trapse și ploaea ș-nêgura și fičorlu de-amiră z-diștiptă. Cum z-diștiptă, mintea lui la mer il' fu. Li misură, li scoate optu. 25

S-cîrti nîs și si mvină, ma n-cot, că nu putũ s-aduk'ască țivă.

— Nu Ți-aspuneăm io, h'il'lu-nî, il' đise amirălu, că n-cot Ți-u dai !

Atumțea vine mișacă (nolgicanlu) și-l' đise : 30

— Tată, bunu ș-mare h'il, di zborlu a tăũ viră oară nu ișli, țivă putè nu-Ți căftăi, ș-tora vine oara s-Ță caftu nîște : s-me-alăși s-avegl'u ș-lo nă seară.

— De! h'il'u, nu putũ frate-tu cama mare s-adară țivă, tine cum val fați ? Ma s-nu-Ți aspargu k'efea, dată-i di mine, 35 s-Ță veđi căsmetea, videm Țe pull' val acăț !

Ș-nolgicanlu păți' ca frățile ma-mare. Avigl'è cît avigl'è și n-coadă, to-apirită, păți' ca frate-su.

Atumțea vine arada nicluî.

Cara-l' cădù multu a tată-suî, «va me-alăși, va me-alăși, s-ni ved ș-lo căsmetea», lo-alăsă amirălu.

Aestu erà foc. Nic, ma drac. Aduk'i nîs, că niște cură
 aoașe, macă frațl'i cîtră to-apirită u pat. Durîi dua di si
 5 sătură di somnu ș-apoea duse s-aveagl'e. Acăță loclu și
 aștiptă. Pînă cîtră de-adoară, ne cîpit di om i di priçe nu
 z-vidù. Cîtră n-dare, na c-apîrînaște nă ca ploae ș-ca nêgură.
 Aduk'i fiçorlu c-aestă nu-î bună ș-acăță să-ș facă crucea și
 s-ascuk'e n-sin, tra s-nu se-acăță amaea di nîs. Co-aestă nîs
 10 putù s-avină somnul, țe tut lo-așeà divarliga. Trîș atumșea,
 ea-l și zmeșlu s-aurnî ca orîul pri merlu așel de-amălamă.
 G'ine ma ș-u pățî, că gonle-aleptu, ni ună, ni doauă, il lo
 la ocl'u și-l sădîtă pri dîditîc, cîndu lo z-bagă mîna pri merlu
 coptu de-amălamă. Ună goadă ș-aoà fac soșl'i zmeșlu; fuđi
 15 a niðrihta.

Carî apirî g'ine, misură gonle-aleptu meàrile, veade, că nu
 lipseaste vîrnu. Arupe merlu coptu, l-bagă tu na tavlă de-
 asime ș-lo-adușe la tată-su.

Aestu no-aveà lu s-lu bagă h'il'-su tr-ahtare guneatșă. Il
 20 bășe, il hărsî, lo-alăvdă ahîntu ș-altu ahîntu. Apoea lo ami-
 rălu un cușut de-amălamă, tâl'è merlu, lo-adră ahîte filî,
 cîțî inși erà și micară tuți cîte nă filie. Dulșeamea merluî,
 muscuvulsirea lui nu se-aspune. Tută pâlătea armase cu
 aňûrizma di mer tră totna.

25 — Tată, dîse nîclu, lucrulu adrăt di mine, nu i ntreg. Va
 mi l'aű dipă torlu a furluî z-ved, lu duse, di se-ascumse.

Tatăl, ca tată, nu vrea s-lo-alasă, s-nu pată țivă, mē carî
 s-angrică multu, lo-alăsă. Cu nîs dűsiră și dol'i cama măr'l'i.

S-loară nîșî sîndîle-sîndîle ș-agűmsiră ningă un puș ahîn-
 30 dòs. Pînă aclò aspuneà torlu, ma nclo nu. Aoà va h'ibă min-
 duiră el'. G'ine ma carî s-intră nauntru? Arucară șcurtița,
 il' cădù s-intră marle. L-băgară tu nă cușoră, il ligară cu
 nă fune și-l' deàdiră cale tu puș. Cum agumse cîtră tu mese
 di puș, acăță s-u mină funea și z-grească s-lu scoată. Ananți
 35 trăpsiră și lu scoàsiră, că-l vidură, că nu-l' ține icl curdeaua.
 Să-l videài, cîndu iși tu duș, galbin ca țeara erà-l.

Arucară năpòl șcurtița, il' cădù, s-intră nolgicanlu.

— Stați, dîse el, z-vidèți a cuî dîc gone! Io nu h'îű ca
 frate-ńu ma mare.

G'ine ma, alăvdărle mași fură di nis. Cîț il băgară și bagă să zg'ilească și s-mină funea, s-lu scoată nafoară, că k'are, că moare! Scos afoară ș-aestu eră galbin, mortu ca din sun loc.

Niclu ne se-alăvdă, ne țivă, mași cîț lă dîse:

5

— Sărgliți-me nauntru și cîndu vai min funea, atumțea cama multu s-me-alăsăți citră ng'os și cîndu va u trag, atumțea s-trădêți cătră nafoară.

Aestu ș-eră gone, nu șică.

Gîr-gîr-gîr! gîr-gîr-gîr! fără să-l' si bată peana di ocl'u, 10
ağumse niclu pîn tu fundul di puț. Aclòțe țe s-l'i veadă ocl'il'? Pălăți-pălăți! Il' vine sùflitlu la loc, ș-feațe inimă ș-intră nauntru. Ș-păscù ocl'il' divarliga nă oară și-l' si loară ocl'il' di ahîntă mușuteață, țe videà! Dișcl'ise și intră t-un udă.

Țe z-veadă? Nă feată mușată ca luna, cuseà cu k'inare 15
dipriună, s-ță fugă mintea. Ță si păreà, că nu-l di mînă, ma pîndă di pangu. Ahîntu minùt lucru!

— Bună-ți oara, feata mea, gri gònile-aleptu!

— G'ine vișiși, gòne-aleptu, ma nu ti ntreb, cum di vișiși, aoațe?

20

— Cum viñù, cum nu viñù, feata mea, lùcrulu a mel! Maș acșițe s-ni bînèdî, nu-nî aspùnî: aoațe easte un zuzul, — om, drac, țe vai h'ibă nu știù,—țe vine di fură meările de-amàlamă dit grădina a amirălu? Voi si-l' ved nătheamă fațe, tra s-ni misùr boea cu nis!

25

— Aestu-l zmeù, gòne-aleptu, ma treți tu udălu di didinde la sor-mea, s-ț-aspună.

Tu udălu di didinde țe să-l' veadă ocl'il'? Nă feată ca soarle ș-ma mușată. Șideà și mplăteà țerlu cu steălile, s-lu veđi și s-nu pistipsești. că-l di mînî di om.

30

Tut acșițe ș-aoà, și sora nolgicană ul pitricù tu udălu alantu, la sor-sa cama nîcă.

Nica tamàm țăseà to-arăzbòlù, că nu se avđi', cîndu dișcl'ise ușa gònile-aleptu. Mintea omlui k'are mutrîndalui, cum țăseà nica, cu sufii sufii, loclu cu floare, țerlu cu soarle, 35
cu luna ș-cu steale, ș-amarea cu mărgăritare, cum maș nîsă ștea s-țasă.

U ntribă, lu l'a pîne zmeulu. Aestă acăță s-lăcrimeađa, cîndu-l viđù ahtare gone, cum vai k'ară. Ma naintea mutrî

s-lu facă să s-toarnă, ma carî nu vrea iuvaşlîvâ ġònile, l'-aspuse, că zmeŭlu doarme didinde ş-easte multu nŕăit, că s-turnă lăvuit àstândă di l-avinare.

Cît dişcl'ise uşa şi z-diştiptă zmeŭlu.

- 5 Cîndu se-anċupară, frătîc, unlu cu gura, cu ũngl'ile ş-alantu cu coarda, să z-diñică ş-altă nu! Nu ştiŭ, cum il' viñe di mîñă a h'il'luî-de-amiră şi cîndu l'-are ună, crîşt! l'i lu scoase caplu.

— Dă nînga nă oară, gri caplu di zmeŭ.

- 10 — Nă oară mi feaşte mu-mea, l'-u turnă ġònile-aleptu.

Carî z-dădeà doauă orî, anvià nîpòl zmeŭlu. Veđl acş easte la el'.

- Cara biţi cu zmeŭlu, tricù la feate şi li ntribă, cum di s-află aoaşte! Aspùsiră feàtile, cum nîse ş-erà treî feate de-
15 amiră, cum le-arăk'i şamiştrelle zmeŭlu şi cum nu s-aştiptà putè s-le-ascapă vîrnă. Apoea l-băşară şi-l' đîsiră, că sclave a luî s-h'ibă, macă va, că nîse bunlu aestu va-l' lo-aibă tră cunuşteare pîñă z-bîneađă.

- Fiċorlu lă đise, s-l'a cađe ună, ŧe va dit pălate şi aî s-lî
20 scoată nafoară. Le-aduse la gura di fundul a puţlu. Băgă ună tu cuşoră şi trapse funea. Trăpsiră fraţl'i ş-u scoàsiră şi cîndu brescu, feată! Erà cama marea.

— Aestă, đise nîclu, marea s-h'ibă nveasta cama marluî frate.

- 25 Apoea arcară nîpòl cuşora şi işi feata nolġicană.

— Aestă, nolġicana, đise nîclu, s-h'ibă nveasta nolġicanluî.

Nîpòl arcară cuşora şi scoàsiră şi feata ŧea nîca. Aestă erà semnu: cu soarle tu frîmte ş-cu luna tu k'eptu.

— Aestă, nîca, gri nîs, s-h'ibă nveasta mea.

- 30 Ma mărl'î fraţl, vreî di ergu, vreî de-arşine, vreî di ŧe nîclu s-l'a ma muşata feata, ŧe zburîră, ŧe feàŧiră, că lo-alăşară tu puţ şi z-dùsiră acasă z-đică, că nîşl il vătămară zmeŭlu, că nîşl le-ascăpară feàtile. S-nu ŧivà di feàtile aspùn amirăluî, li băgară pri ġurăt, s-no-aspună, pîñă nu va s-toarnă nîclu dit
35 lumea lantă.

Aşteaptă nîclu, trađe funea, ŧivă. Cu cît trăđeà funea, coahîntu si sărgl'à, că pîn tu sone, u trapse tută. Aduk'î nîs, că l'-u ġucară fraţl'i. S-turnă tu pălate cîrtît, canda-l' fuđiră căpărle.

— Frați apoea, dîțea nîs! ma lăi di dușmăni!

Țe z-dîc? Si mvirnă ahîntu multu, cît nu plîndeă. Ma omlu cîndu-l' vine g'iderea, va s-u tragă. Ș-adună sùflitlu cu nîs ș-feațe inimă și s-alăsă tu mîna-l Dumniđău.

Cum alăgă prit udățî, udă di udă, deade t-un loc, iu eră 5
doi birbèți, unlu laiu ș-alantu albu. Țe eră birbețl'i aești?
Carî să ncălicăi pre-ațel albul, pînă s-ț-așterđi ocl'il', ti scu-
teă tu lume; ma carî s-ti pindeă draclu să ncaliți pre-ațel
lailu, te-ahînduseă tu lumea lantă di sum loc. Cu birbețl'i
ațel' eră și-un cal cu perlu ca mătasea. Calu mași oase aveă 10
ntră nîs, tra s-mică. A gônîlui aleptu l'i si feațe nilă di el,
și-l' lo oăsile și-l' băgă earbă. Dî-ună oară dișcl'ise gura și
gri calu, că eră cal cîntăt, cal cu gură:

— Si-nî bînèđî, gone-aleptu, di bunlu țe-nî feațișî; cîndu
va h'iî vîrnă-oară to-angusă mare, na un per di perča mea, 15
s-lo-aprinđî și di nă oară aclò va me-aflu.

Apoea l'-aspuse calu ațel cîntăt, cu gură, că ma va s-easă
tu lume, să ncălică pri birbeclu ațel albul, că si ncălicare pre-
ațel lailu va s-află tu lumea din g'os. Acși păță j-draclu.

Aestă aștiptă și gônile-aleptu. Birbețl'i șideă un ningă a-20
nantu. Gônile-aleptu lo să ncălică pri ațel albul, ma cum feațe
cum adră, că l'-ascăpă čorlu și s-află n-calăr pre-ațel lailu.
Pînă s-ță freți ocl'il', s-află tu lumea anantă! L'-u deade cîtră
nclo ș-nîs s-easă tu vîră hoară. Calea-calea cum z-duțea, as-
tal'e nă feată. Aestă șideă singură pri un cuțur, susk'iră ș-25
plîndeă, că ti curmă nilă mare. A lui l'i si feațe nilă, cîndu
u viđù, feată to-anî, mărtătoare, di fumeal'e bună, ca cum
z-videă dipri strănile a l'eî angl'igate tu hrisăh', și u ntribă,
țe are? Țe plînde tră nilă?

— Am țe s-h'ibă, gone-aleptu? Acși ș-acși, după nîscîndă, 30
oară, nă lamne va vînă s-mi mică. Apile li ține lamna și nu
li sârgl'aște, pînă țe nu-ș mică tăinea n-đuă, cîte un om.
Astăndî viîne arada mea.

— Nu te-aspere, feata mea, dîse gônile-aleptu, pînă bînèđ
io ș-aștearde-ți lăcrihle. 35

A feățil'eî il' viîne inima puți'n la loc.

Pînă z-vînă lamna, gônile ș-băgă caplu pri dinucl'ul a feăț-
til'eî, s-lu caftă. Curmăt eră, ninsumnăt eră, l-fură somnul di
nă cale. Na tu oara țeă, lu deade cap ș-lamna. Ea s-hărisi

că tu loc di un vai mică doi. Ali feată apîrîni să-l' bată înima
tic-tic! di frică și lăcrînele acățară să-l' cură ca dit doauă fîn-
tîneale dintr-ocl'i. Nă lăcrimă cădû pri frîmtea gônîlui-aleptu
și di nă oară z-diștiptă și viđù lamňa, că vine. O-alăsă di
5 s-apruk'è, ma cît lo z-dișcl'idă gura, ună l'-are co-apala n-
cap și nàparte l'il' lu scoase.

— Dă ninga nă oară, gri pîngîna.

— Nă oară mi feațe mu-mea, l'u turnă fičorlu.

Feata ș-mul'è mîna tu sînde și-ș alăsă urmă pri păltârle
10 a gônîlui aleptu, tra să-l cunoască tu oară anang'e. Cîtu ș-lă
draclu curlu di lamne, plăscînîră cl'eile, z-dișcl'isîră gûrile
di ape ș-acățară àpile s-arupă, s cură și z-gurleadă, di-ți
văzeà urècl'ile.

Gônile-aleptu de-acloțe trapse n-hoară la nă moașe și-l'
15 căftă nă scafă co-apă, că-l' erà seate.

— Apă ș-k'etre, dîse mușica. Noî tră apa țeă, nă k'irèm
fumeal'a ș-tine caftî apă. Macă ȕ-u seate, du-te j-beà, macă
ȕ-u țîne curdeaoa, di la lamne.

Il' dîse fičorlu, că lamňa murî, că ariurle si zgrumă di
20 apă multă, nîsă a l'eî! Atumțea fičorlu l'a poclu cu zorea
și-l bea pîn tu fundu. Aurlă moașă, vărvi, blăstimă, ma cari
o-avdă?

Moașă si duse s-lu scoală l-amirălu, că țe si-l' bea apa.
Atumțea aveà g'iză mare, cari fură apa di la vîrnă. Vine
25 moașă, ma țe z-veadă? Feata amirălui vie. Avde ș-nîsă că
de-alih'a lamňa u vătămă un gone-aleptu și că àpile de-aoà
nculeà nu va h'ibă țînote tu cl'ae. S-hărisî maea și-l' părû
arău di blăsteàmile țe deade. Ș-tora singură si ncăcà.

La amirălu se-aveà adunată lume, că merlu se-arcăi nu
30 cădeà m-pade. Țe erà? Băgă zbor amirălu, c-ațel țe feațe
bunlu aestu, z-vînă să-l' da h'il'i-sa nveastă și tuți aleptîl',
tuți gônîi ș-tuți mușatîi prindeà s-treacă pri la pàlate, tra
si-l' veadă h'il'i-sa, s-cunoască, cari easte gônile-aleptu. Tri-
cură tuți și feata nu cunuscû vîrnă. Atumțea mușica, ȕu-
35 pătă-ȕupătă gri, că ș-la nîsă acasă easte un gone, un a-
leptu, țe-l' biù apa cu zorea. Să-l' grească ș-alûi, ursi ami-
rălu tu minută. Cîndu vînîră să-l' grească di l-amirălu, il'
cuțea aestu un somnu adîncòs, cum nu poți s-ȕ-u bađl cu
mintea. Ma naintea nu vrea să z-ducă, ma cari se-angricară

multu, că va vîinl, nu s-fațe, duse. Feata, ună viđută și-l cunuscù. L-turnă cu plătărle și-l' viđù ș-urma di palmă țe-l' feațe cu sîndile ali lamne.

— Aestu-îl gri ea.

— Maca-î aestu, a lui s-h'iî, feata mea! gri amirălu. 5

Cîndu-l' đic a lui, tră nsurare, lă đîțe, el, că-î ligăt cu altă. L-aspuse apoea țe cură, d-îu vîne, a cui fičòr easte și tute cîte are faptă ș-cîte are pățită.

— Mași un lucru voi di la voi: si-nî dați trei uțră mplinî cu apă și trei birbèți mări, tra s-mi scoată vùturl'i din đe- 10 ană pri lumea nantă.

— Aestă-î țivă, dip, đise amirălu și-l' deade.

Agîrșîi s-aspùn. Cîndu fičorlu s-turnă di la lamne, tricù prin đeană. Aclò erà un pom analtu și pri pom un cuibăr di vulturî. Tu cuibăr erà pull'i di vulturî. Pull'i dit cuibăr 15 țîurà și z-dipiră, canda j-videà moartea cu ocl'il'. Țe erà? ună nîpîrtică lae s-angărlimă pri pom, să-l' mică. Gònile-aleptu nu k'are oară, ma trađe apala și-l' l'a caplu a nîpîrticăl'eî Muma pull'lor din niòr, cum azbuiră, cît viđù om la cuibar-l'i, s-aurnî ca curșumea s-lu diinică. G'ine ma, di nă oară pull'i 20 șuirară și-l' đî'siră, s-nu-l' facă țivă, că el l-ascăpă bana.

— Bre! đise vùturlu, tine țe-nî adrășî bunlu aestu, caftă țe vreî, că va țî-u fac. Di cîndu h'iũ nu viđùî fumeal'e ntr-ocli, nu hărsîî nițî di ponda di nîpîrtică aestă.

— S-poți s-mi scuteari pri lumea nantă, easte singurlu lu- 25 cru țe caftu, gri fičorlu.

— Greũ lucru, ma s-fațe.

Apoea l'-căftă trei utri cu apă și trei birbèți mări, s-albă micare și biutură pri cale. L'-aduse fičorlu și li ncărcă pri vultur. Il' đise vùturlu: 30

— Cîndu vai đic «cra!», să-nî dai carne, cîndu vai đic «pi», să-nî dai apă.

Zbuirîndaluî, zbuirîndaluî, agũmsiră aproape di loc. Armase puțî'n di tot. Carnea s-aveà bițită. «Cra» fațe vùturlu. Fičorlu tal'e nă bucă di la nîs și-l' da. Fațe puțî'n ma nclo 35 «cra!» nîpòî vùturlu. Tal'e nă bucă și di la čorlu anantu și l'-u da. Čumulinda, čumulinda vùturlu, agũmsiră pri loc, tu lume. L-dipune vùturlu pri gone-aleptu și cîndu mutreăște, țe si-l' veadă ocl'il'? Tut sînde. L'-aspune aleptul țe cură.

A vulturlui l'i si feațe nălă. Tra s-l'i țină sî'nđile, lo-aunde c-o ascuk'ât, ș-tu oară sî'nđile stătù și fičorlu z-vindică.

Apoea z-dispărțiră, vulturlu s-ahîndusi tu lumea nantă și fičorlu-de-amiră armase pri lume.

5 Calea-calea ađumse la nă fucurină. La fucurină nu eră vîrnu. Vîră picurăr vai aprease foclu ș-apoea va ș-trapse cu turma to-altu loc. Aclò ș-aduse aminte nîs di lăeața frațlor, cum lo-alăsară tu puț. Ș-aduse aminte și di perlu di cal. Lu scoase și-l aprease puțin și di nă oară s-avđi' nă trun-
10 duire și un troput di cal. Eră calu cu perlu ca mătasea, cîntăt ș-cu gură:

— Doamne, țe ursești, gri calu.

Fičorlu, ș-freacă ocl'il', z-veadă: vîs easte ? nu-l arîd ocl'il' ? Viđù, că-i cal ca tuți cal'i; viđù că nu-l arîdeă ocl'il'. Il' đise:
15 — Tu minuta estă s-me-aduți în hoară-nî.

Ună đică, ncălică și calu tease peănile tu vimtu și di nă cale n-hoară-l' se-află.

Tamâm eră đua cîndu prindeă să s-mărită feata țeă nica cu soarle tu frînte ș-cu luna tu k'eptu. Ea vrea s-mărită cu
20 frățile ațel marle a gôniliu-aleptu. S-feațe ncrunarea și cum easte data loclui, scoăsiră nveasta n-cor, s-tragă corlu. Cara gúcă nîsă, lo s-tragă caplu di cor și gambrolu. Nîclu viđù și nu putù s-cam-aravdă:

— Tute ca tute, đise nîs, ma estă nu s-mică ! S-arsă scafa !
25 pîn aoă ș-ma nclo nu !

Troară aprinde perlu di cal, și ncălică arolbul, u zmulđe apala și ca vimtul si nh'umuseaște și-l' l'a caplu a frati-suî. Apoea nividùt s-feațe.

Tută lumea s-čurtui [čirtui] di nă cale. Șișțimară mare s-
30 feațe și vîrnu nu ștea țe z-đică. Plîmse amirălu, z-dipiră a-miroaňa, ca nîși țe nu vrea !

S-agîrșască foclu a fičorlui mare, vrură să nsoară nolgi-canlu. Ma ș-aestu li plîntă, că : i-l' da nica nveastă, i nu să nsoară dip.

35 Tată-su, s-nu-l' frîngă înima. c-armase unu ș-tut la părinți, nu đise: nu ! U vrea ș-el nica cama di mărle tră noră. Loară s-acăță aloăturle, ndreăpsiră tră numtă, și nîpòl viñe oara li ncrunare și scoătirea nveastă'l'eî în cor. Trapse corlu nveasta și-l' viñe arada ș-a gambrolui. Cît lo z-vînă

nă oară divarliga și na ț-ul nîclu, cu calu azbuîrătòr, il' feațe cum ș-a frati-sui ma mare. Țe z-vă dîc? jalea și dipirarea părinților mărđine no-avea. Să ncl'ise amirălu, tu strane di jale, n-casă, sargl'i barba pîn di brîn și cu meșl'i nu ișă. Nu vrea el z-da ocl'i cu loclu, iu s-feațe semnul ș-nișanea di la 5 Dumniđău. Sîngura lui pârigure eră mași feata ȝea nica, tră cari s-feațiră tute seămnile aeste. Carî agîrși puțin foclu a fîcorlor, acăță să s-mintuească la g'inea feațil'eî. Il' zburî tră măritare și nîsă laea nu vrea s-avdă :

— Un vruî io, tată amiră, ș-ațel, macă nu s-turnă pînă 10 tora și de-aoațe și nclo nu va s-toarnă. Apoea nu nî-u viđuî căsmetea mea di cătrane j-di milane di doauă orî cu goîl ca soarle?

G'ine ma amirălu l'-intră aridă, ca să s-mărită. să-ș facă arada, cum easte unđită. S-nu-l' aspargă hrisusita [inimă] 15 a amirăluî dîse feata :

— Mași atumțea va s-mi mărit mine, cîndu va s-află un gone, ȝe s-nî facă nă armată cu țerlu mplin di steale, cu loclu mplin di floare ș-co-amarea cu mărgăritare, ȝe s-poată să ncapă tu nă alună. 20

Vai dîți, că ȝe băgă ahtare k'ădică feata? Se-aspîn, că ȝe. Ea, cîndu z-dispărți', di nîclu h'il'u de-amiră, nu lo țivă di la zmeulu, di cît maș aluna co-armata di dînă. Țe eră aastă armată? nă fustane minută ca pînđa di pangu. Pri fustane eră lucrată cu aclu ș-cu cundil'lu di mîna l'eî țerlu cu steale, loclu mplin cu 25 floare ș-amarea cu mărgăritare. Aluna estă, feata, tu oara cari vrea s-intră tu cușoră, l'-u deade a nîcluî și-l' dîse s-u țină g'ine, că va-l' lipsească vîră quă. Ș-tora cara muriră dol'i h'il' de-amiră, ȝe-ș dîse nîsă: Altu gone tră mine nu fațe! Băgă k'ădica estă ma multu s-armînă nimărtată. 30

Amirălu scoase zbor, că nica cu soarle tu frînte ș-cu luna tu k'eptu easte tră mărtare. Carî vai poată s-l'-aducă nă armată, ȝe să ncapă tu nă alună și s-aibă țerlu mplin cu steale, loclu mplin cu floare ș-amarea cu mărgăritare, ațel va u nk'ir-dăsească. 35

S-urdinară goîl, h'il' de-amirăți, goîl-alepți, cu nîl'ile, ma vîră nu putu s-aducă ȝe căftă feata. Trîș în coadă ș-aduse aminte și gônile-aleptu de-aluna dată di feată. S-pusputeaște n-sin, lucru tră čudie! O-află aluna. Fuga pri calu azbuîră-

tòr s-ameàstică ş-nîs prit h'il'i di domni mări şi di amirâţi. Nîs aveà strâne de-aradă şi calu păreà vîră pal'u-cal arîndş şi cîndu-l viðură mărli s-afireà di nîs, ca di lepră. Il şupără şi-l' dîţeà el':

- 5 — Tuţi z-duc, si duţe ş-arînoslu la feata cu soarle tu frînte şi cu luna tu k'èptu. Si ştiţi, că feata, cum va-l veadă, vai k'ară tră nîs!

Aeste tră şupèr ş-tră peză li dîţeà.

G'ine ma cît aġumse şi feata-l cunuscù.

- 10 — Poţi tine s-nî adări dimîndata, dîse ea.

— Ştiū ş-io? dîse ġònile, s-mutrescu, z-ved, poate că u ti-h'isescu.

Scoate apoea luna şi l'-u da. Cîndu traġe armata, ţe z-veadă? Ţi-loa ocl'il'.

- 15 — A ta s-h'ibă, gri ş-amirălu.

Apoea, cara s-feaţe numta, după numtă s-aştirnù measă a-mirărească. La measă băgară s-aspună tuţi cîte un părămiò. Carî aspùsiră tuţi, viñe arada ş-a ġònili aleptu. Aestu părămiòe nu ştea ş-acăţă di ş-aspuse bana lui, cum erà un h'il'ù
20 de-amiră, cum avigl'è merlu cu meàrile de-amàlamă, cum s-lo după zmeū, cum vătămă zmeūlu, cum armase tu puţ, cum căġù tu lumea lantă şi tute pîn tu coadă, fără se-alasă ţivă şi tu sone dîse:

- Ş-tora, macă vreţi să ştiţi, care easte aţel ġòne aleptu,
25 nviţăţi, că h'iū io ş-amirălu nî-easte tată.

Sărgl'iră apoea, z-băşară cu amirălu şi s-argîrşiră tute făr-măţile. Apoea dipuse amirălu dipri scamnu şi se-alnă h'il'-su.

— Aclò eràm ş-io şi cîndu amirălu aţel noūlu mpărţă doare, aġungînda la mine, mi ntribă:

- 30 — Tine, criştine, nu parî dit loclu aestu.

— De, dîş io, io h'iū dit Turk'ie, de-Avelă, ma avġîl, că s-faţe numtă mare şi viñù z-ved, tra s-am se-aspùn la cusurînl ş-la soe.

- 35 Mi ntribă amirălu, ţe s-nî da s-adùc a voauă, tră aduţeare aminte?

— De! dîşù io, cîte nă păreacl'e di ţărùh' aroşe, carî si-nî dai, arăù nu vai faţi.

Şi el măratlu, ţe nu-nî deade? Ţăruh', brîne, călţăvete, că-

čule, di tute bûnile. G'ine ma, cît ağumşu la Barbèrî, iuha !
sârgl'iră cînl'i şi arape unlu una, arape alantu alantă, armăş
cu minle goale.

(Spus de Filpa al Beza, Avela, Epir.)

115. ✓ Gone-aleptu arănòs.

Erà, şi nu ş-erà.

5

Erà un-oară un amirău, carî erà multu avdăt tu k'iroşlu
aţel. El aveà trei fiçòrî. Dol'i ma mări erà multu muşatî, ma
niciu erà arănòs.

Fiçorl'i, ca fiçòrî de-amiratî, ş-aveà udălu caşe-un, iu ş-dur-
nă. Amirălu vrea cama multu pi aţel' dol'i cama mări şi-l' 10
mutreà multu g'ine: lă dideà mîncare cama bună, l'i nvişteà
cu strahe ma muşate şi udăile a lor erà cama nviscute ş-
cama muşate. A niciu il' dideà tut şi erà cama urăt şi udae
lui erà murdară. Noaptea tu udăile aţilòr mărlor ardeà gaz,
eară tu udaea niciu ardeà nă cîndilă nică, şi cu de-ag'ia 15
[mizia] luînă ca dipi mortu.

Aist amirău ş-aveà n-grădină un mer, care făţea niscînte
mere multu muşate de-amălamă. Di la un k'iròu şi coa ami-
răulu nu aveà mîncată niţi un mer, că tamam cît crişteà
nh'amă şi vineà un puil'û, di li mîncă. 20

Nă quă fiçorlu aţel niciu duse la tată-su şi-l' căftă izăne,
ca s-lu vătămă, ma tată-su l'-qise :

— Arupe-ţi-u, arănoase ! ahtare ca tine va-l vătămă !

Alantu an căftă izăne marle fiçòr, ca s-lu vătămă şi ami-
răulu il' dede. Cît s-duse el tru grădină, nu tricù multu 25
k'iròu şi-l acăţă somnul. Aşi, puil'lu vine, mîncă mèrile şi
fuđi. El nu duk'î şivà.

Tut aşi feţe şi aţel nişlucanlu şi tut aşi, ca frate-su păţă.

Anlu alantu căftă eară izăne aţel niciu şi după multe ari-
gèl, il' dede. Fiçorlu ş-lo nă tufek'e, nă turtă caldă şi nă 30
ploscă cu vîn şi si duse-n grădină. După ţe mîncă şi biù
vînu ah'urb'î s-l-o acăţă somnul. El, ca s-nu doarmă, lo un
rug, şi s-culcă pi el, aşi că ma loà s-doarmă, lu sk'inà ruglu
şi s-diştiptà.

Nu tricù oară multă şi vine ş-puil'lu. Fiçorlu avdă vreavă 35

pi pom și mutrîndalul, anđări puil'lu. Il lo la ocl'u cu tu-fek'a, ca s-lu vătămă, ma cara-l viđù ahăt mușăt, il' fu nilă. De-ațea se-alnă anarga pe-anarga sti pom și-l acăță di coadă. Puil'lu si zbatù cu putere, ascăpă, azbură și fičorlu armase
5 cu coada tu mină.

Ti aestă el eră nărăit și foc, că nu putù s-lo-acăță.

Amirăulu duse n-grădină și viđù, că mèrile suntu tute și s-hărisi multu. Seara, arănoslu scoase coada puil'lui și u puse pi measă, ș-ațea-l' luînă tută oda.

10 Frațl'i alul, viđîndalul aistă luînă, s-dùsiră la tatăl a lor și s-plîmsiră, cum a lor lă da gaz cama puțin ș-arănoslu ma multu. Tată-su hăbare no-aveă. Năs ș-tora-l' dede ca tute đîlile. Vru ș-amirăulu s-veadă sibepea. Mutri și ca de-alih'a, oda luteă di luînă.

15 Il' gri dimneața tată-su, lu ntribă sibepea și fičorlu spuse tot. Amirăulu, carl avđă așî, đise, că puil'lu aistu este al ah-tare amirău și nă este multu dușmân.

— Fur-că-l' așî, đise arănoslu, va s-mi duc la amirăulu dușmân și nu va s-mi tornu pînă nu va s-aduc puil'lu viu

20 După nă lungă cale, astăl'è un om mult aüş. S-cunuscù de-aproape cu aușlu și-l' spuse ți aveă dipi minte s-facă. Aușlu lu nviță, cum lipsește ta s-facă și-l' đise, că va s-l'i da mină de-ağutòr și nu va s-dispartă di năs, pînă cîndu nu va-ș bitisească, ți-ș băgă cu mintea.

25 Seara ağûmsiră tu cäsăbăulu, lu șideă amirăulu dușmân. Năși durniră lă nă hane aproape di casa amirăului. Noaptea lu nviță aușlu pi gòne, cum s-facă. Il' đise, că puil'lu este t-ună cäfase ș-cäfasea-l' spinđurată di dureclu ditu k'oșe.

— Tine, l'-đise aușlu, s-nu l'ai puil'lu cu tută cäfase, ma
30 s-aràk' mași puil'lu singur și s-fuđi.

Fičorlu intră p-lu lu nviță aușlu, ma vru s-lu l'a cu tută cäfase, de-ațea că eră cäfasea multu ma mușată ca puil'lu. G'ine ma, cit băgă mină pi cäfase ș-aistă ah'urh'i să strigă, că ș-eră cäfase cîntată. Ișără huzmik'arl'i, ț-ul acățară ș-
35 ț-ul dùsiră l-amirău.

Lu ntribă amirăulu, ți vru s-facă? Đise năs:

— Mine gone mi cl'amă și frica nu știu ți turlie este. Tri-cul pe-ația și cum viđul puil'lu aistu cu cäfasea ahîntu mu-

șată, vruî s-li l'aŭ și de-ația nu va s-fug pînă s-nu-nî dați puîl'lu aistu.

Amirăușu ș-o-avù, că vah' glar este. De-ațea să scapă di năs ăl' dîse:

— A tău s-h'ibă puîl'lu, fur-că va s-poți s-l'ai cînl'i al a- 5 mirăușu Laîu.

Aestu amirăușu aveà niște cînl'i, ți no-apruk'à vîrnu și ștea, că nu va s-poată s-l'-aducă.

Fiçorlu s-ligă s-l'-aducă cînl'i. Apoea s-duse la aușlu și-l' spuse, ți cură. Aușlu îl' dîse s-h'ibă cu inimă, și s-nu easă 10 di zborlu a lui, că năs va s-u facă.

Imnară, imnară și agûmsiră tu căsăbăulu ațilûl amirăușu. Aușlu lu nviță pi fiçôr s-l'a mași cînl'i și pi șingire mîna s-nu bagă, că va s-pată cum păță cu puîl'lu. G'ine ma năs minte di fiçôr: Ma viđù, că cînl'i părea arănòși și șingirile 15 eră mași mărgăritări, vru s-l'i l'a cu tut șingire și fețe vreavă mare, ași că avđără și lo-acățară.

Lo-adûsiră n-fața amirăușulu Laîu ș-aistu lu ntribă:

— Cum putù s-facă ahtare lucru?

— A nîa gone-nî dîc, frică di vîrnu no-am, tricûl pe-ația 20 și cum viđûl cînl'i aistî, băgâl mirak'e și vruî să-l' l'aŭ și nu fug de-aoațe pînă s-nu-l' l'aŭ.

Amirăușu Laîu mintui, că k'irût este, macă grește așite. Se-ascapă di năs ăl' dîse:

— Fur-că tine ești ahtare gòne, du-te la amirăușu Aròș 25 să-l' l'ai calu ațel azburătorlu și atumțea ș-cînl'i a tăl s-h'ibă.

Fiçorlu vine l'-auș, cu nărle frînte și-l' spuse, ți cură. Aușlu, om cu mintea ntreagă, nu lo-aspărè și nu lu ncăcè, ma lu nviță s-ascultă. G'ine ma și l'-amirăușu aistu fiçorlu s-purtă 30 tut ca fiçôr și păță cum păță și la alantă amirășl.

Se-ascapă di năs amirăușu Aròș ăl' dîse:

— Maș atumțea va ț-ul daŭ calu, cîndu va s-adûți Mușata-Locluî.

Fiçorlu mvirinăt ăl' spuse aușluî, țe tih'isi.

Aușlu năpòl lu nviță cum s-facă, și-l' spuse să s-ducă la 35 nă fîntînă, lu vîneà Mușata-Locluî di să scăldă. Lu nviță să sta ascumtu pînă cîndu va s-acăță să se-aspeală ș-atumțea s-aràk', dîse aușlu, dî-ună-oară taslu, săpunea și k'èptinle.

Ea va z-g'ină după tine ca mînăr și va ti plăcărsească multu să-l' li dai, ma tine s-nu fați așite.

Așite fețe fiçorlu și Mușata-Locluî s-țineă di nîs ca mînarlu. O-aduse l-amirăūlu Aròş și cara viđù, c-aestu este
5 gone-aleptu, ți fațe, ți spune, il' dede calu cu tut frîn dit tută inima.

Tut așite l'i si dèdiră și cînl'i di amirăūlu Laū și tut așite și pul'lu.

Apoea năs, cu tut că-l țineă amirărațl'i la nășl, nu vru s-
10 armînă și trapse acasă-l' :

— Ș-îo escu h'il'ū de-amirăū, dîse nîs, și lipsește si-nî ved părințil'.

Imnară căt imnară și agûmsiră la loclu lu s-aveă adunată cu auşlu. Atumțea dîse auşlu:

15 — E! h'il'ū, pîn-ația fum de-adûn. Ti nvițâl și te-ascăpâl di multe, de-aoă nculeă s-ti avegl'i singur s-nu pați țivă; dişcl'ide-ți ocl'il' ş-fă.

Fiçorlu s-aplică di-l' băşe mîna, plîmse năh'amtă și s-dispărță de-auşlu ațel.

20 Imnă, imnă ş-agumse tu loclu a lui. Il lo somnul și s-culcă s-doarmă puțin. Năinte să s-culcă, puse săpunea, frînu, şingirlu și căfasea t-ună groapă și s-culcă pi ele. Că lûcrile aiste eră așite fapte, că ma ascăpă, s-turnă la loclu a lor ş-cu nîse fuđeă și Mușata-Locluî, calu, cînl'i și pul'lu.

25 Nu tricù oară multă și tricură pe-aclò frațl'i a lui cu oaste. El' s-turnă di l-avinare. Cît ul viđură, lă vine multă nărăire; ma multu cîndu viđură c-aveă ningă nîs și pul'lu, calu, cînl'i și Mușata-Locluî. El' băgară și-l tăl'ară bucăți-bucăți.

Ti tih'a lui, tricù pe-aclò auşlu. Aistu nu-l' eră calea pi
30 ația, ma vru s-veadă, s-nu-l' si tih'isească țivă a gônîluî-a-leptu. Cît il viđù, dîse:

— Di ți mindueăm, no-ascăpă.

Dup-ațea adună bucătle, bucată cu bucată, lă turnă *apă-vie* și lu ang'ia. Cît ang'ia, gri :

35 — Multu durîl! greū somnu durîl!

--- Ți durîşl, mărâte, că tine erâl tăl'at bucăți-bucăți! Am iu-ți sîntu pul'lu, calu, cînl'i ş-Mușata-Locluî?

Mutreşte fiçorlu, no-află țivă.

— Căfasea, șingirlu, frînu, săpunea cu taslu și k'ăpti-
nle le-ai?

Mutrește fičorlu tu groapă, le-află acupirite cu tîmbarea-l'.
Tîmbarea, cara eră vlek'e [vecl'e] nu u mină vîrnu din loc
și lùcrile armăsiră acloțe. 5

— Aïde, dîse aușlu, s-lă isăm ninte și cum va s-lă spunî
lùcrile aiste, pull'lu, cînl'i, calu ș-Mușata-Locluî va să g'ină nî-
pòl la tine.

Ași și fețe și eară s-turnară lùcrile la năs. Și ncălică
apoea pi cal și troară si duse acasă. 10

Tut tu ațeà quă l'i mpărtă părințil' tă suflit, că nășî pi-
stipseà, c-are moartă, ma nu s-turnă ținți anî di dîle. Cîndu
l-viđură, n-loc să mpartă tă suflit, acățară s-facă numta lui
cu Mușata-Locluî.

Ș-apoea gònile l'i spuse a tată-suî tute cîte-l' si fèțiră, cum 15
fețe cu pull'lu, cu cînl'i, cu calu, cu Mușata-Locluî, cum s-
turnă acasă, cum îl fèțiră bucățî-bucățî și cum eară ang'ia
și-ș vine acasă.

Tată-su atumțea s-dipuse dipi scamnu și-l băgă năs s-
dumnească ș-fur-că. nu murî, bineadă nica. 20

Frațl'i a lui atumțea țe s-facă, că lă eră frică, s-nu lă facă
cum îl' fèțiră. G'ine-ma el fu om cu suflit bun, îl' l'irtă și-l
ținù pi ningă năs.

(Spus de Spira Dimoane, din Ohrida, Albania.)

116. H'il'lu di oarfîn și pãrmãteftul.

Ți ș-iră, ma nu ș-iră. 25

Iră unoară un bărbăt și ună mul'are, oarfînî ș-cu multă
fumeal'e. Cu mizia puteà s-l'i hărnească, cîndo, na, Dumniđă
lă da nica un fičòr.

A treea seară, cîndo s-fațe puguniclu, vine la niși un păr-
măteftu. Nu cunuscă vîrnu tu hoara țe, că atumțea z-duțeà 30
ti prota oară, ma oaspe vecl'u aveà pri tatăl a fičorlui. Te-
ațeà trapse la nîs cît ti nă seară. Seara micară și-l flipsiră
g'ine, apoea tuți din casă z-băgară z-doarmă. L'-acăță somnul
tuți, mași pãrmãteftul nu vru ta z-doarmă și vru s-avdă, ți
tih'e va-l scrià mîrile a fičorlui, că atumțea iră a trea seară. 35

Şidù pãrmãteftul discriptat pînã ca tu şàsile di noapte, cîndo, ea-le şi treîle mire. Nise tora acăţară si zburască ti tih'a fîçorluî.

Cama marea dîse :

5 — Ioû dîc, că aistu fîçôr z-bîneađă şai-dăŭi di anî şi s-h'ibă oarfîn ca tată-su.

— Nu-î g'ine aşi, dîse nolgicana, ma g'ine z-bîneađă trei-dăŭi şi s-h'ibă avût.

— Nu s-faţe, ni ună, ne-alantă, strigă nica, Aistu om va
10 z-bîneađă multu şi va să nk'irdăsească tută avearea aiscûi, pãrmãteftu.

Aşî armase, cum gri nica, că tõtîna, cum dîŭe nica, aŭeà s-faŭe.

Fuđiră mîrile ş-pãrmãteftul căđù pri mare minduire.

15 — Cum, îşi dîse nîs cu mintea, un ahtare fîçôr di oarfîn, un om ŭi no-are s-mică pîne, si-nî si facă nicuk'îr pi avearea mea, ŭi o-am amintată ahîŭi anî cu ocl'i cripăŭi? Stăi, că ŭi va-l' fac mine.

Si scoală tah'ină ş-lă dîŭe a părinŭilor a fîçorluî :

20 — Va vă caftu ŭivă, ma s-nu-nî turnăŭi zborlu anăpuda.

— ŭi-î aŭeà? grea !

— Ea ŭi: Aistu fîçôr ŭi nî-l deade Dumniđăŭ, cara s-h'ibă cu puteare, si-nî lu daŭi a nîa ti h'il'u.

— S-ŭ-ul dăm, dîsiră părinŭil'. Vru Dumniđă, de-avêm noi
25 un jar di fumeal'e.

Il lo pãrmãteftul şi fuđi cu nîs. Inşî din hoară şi ađumse după nih'am di oară tu nă pădure. Cît intră tu pădure şi-l dîse a fîçorluî :

— Ascăptă tora, h'il'u di cîne, z-veđi cum va nî nk'irdă-
30 sesçi tine avearea mea.

Il lo apoea şi-l spindură di un ârbure ş-lo-alăsă aclò. Náclu, car-armase singur, acăŭă s-plîngă, s-plîngă, să z-disică. Ti tih'a lui treaŭe pe-aclò nă ursă. Aistă aveà fitată şi-l ŭînea puł'i tu pădurea ŭea. Ursa cît ul viđù fîçorlu, il' fu
35 nîlă di nîs, — că aşî iră scriată, ta s-nu k'ară fîçorlu —, il lo cu nîsă, şi-l hârnea deadûn cu puł'i di ursă.

Ađumse fîçorlu mare, ca di 12 de-anî şi dit guva li ursă nu aveà inşită. Ună đăă, niscînŭi avinătòrî di urse, nu sĉiŭ cum feaŭiră, ş-u duk'iră guva, iu doarme. Te-aŭeà nîşî avi-

gl'ară, cîndo nu iră ura aclò, apoea intrară tu guvă ș-loară puil'i di ursă cu tut fiçòr. Ma cîndo-l viçură aistu om gol și z-bîneață deadùn cu puil'i di ursă, multu s-çudusiră.

Lu ntribară.

— Cum ti cl'amă tine, bre fiçòr?

5

— Ursopl'u.

— Am d-îu esçi?

— Di la ura.

Alte zboară nu și sçiă. Ti tute alte ți lu ntribă nîs dîțea : di la ura. Il loară apoea, lu nviscură cu strane și-l dūsiră 10 la un mînăstîr di pi mîntile de-aproape de-aclò. Călùgărl'i îl criscură ca fumeal'e a lor.

Nu treațe multu k'irò și tut ațelu-și părmăteftu, țe-avea lăsată fiçorlu îm pădure tricù pi l-ațel mînăstîr și șiçù z-doarmă ună noapte aclò. Nîs ul viçù fiçorlu, ma d-îu să-l 15 cunoască și niți că-l' trițea pit minte vîrnăoară c-ațel fiçòr va s-ascăpă dim pădure. Videă mași, că tuți călùgărl'i îl' grea Ursopl'u.

— No-are altă numă aistu fiçòr, ntribă părmăteftul? Că-țe tuți îl' dîțeti Ursopl'u?

20

— Aistu fiçòr, îl' dîsiră călùgărl'i, no-are altă numă. Nis-cînți avinătòrî lo-aflară îm pădure tu guva ali urse, ș-lo-adūsiră la noi. Te-ațea l'-dîțem Ursopl'u.

Părmăteftul îl pâlî peana. Tora nîs acăk'isî, că aistu iră 25 naclu ți lo-alăsă spinçurăt tu pădure.

— Lele, nipîrtică ți mi mîcă, îș dîse nîs cu mintea; de-ali h'a că aistu fiçòr va nk'irdăsească tutîputa mea; ma stăi, 30 că eară nu va lo-alàs arihate.

Dua lantă părmăteftul lă dîse a călùgărlor:

— Nu-nî lu dați a nîa aistu fiçòr, ta si-nî lu fac h'il'u?

30

— Ț-ul dăm, dîsiră nîși.

Il l'a părmăteftul și fuçe di la mînăstire. Cît feățiră ndao 35 a șiçoare ma nclo, părmăteftul îl' dîse a fiçorlu:

— Tora va s-adăr ună carte și va ț-u daũ, s-u duți acasă, 40 ta să sçibă, că vîn, că mine va s-armîn nica puți'n.

35

Șade apoea părmăteftul, adară nă carte și scrie nauntru 45 a mul'are-sai: cîtu z-vînă fiçorlu cu cartea s-lu vătămăți, s-lu fațiți bucăți, ți s-no-armînă niți un os di nîs.

L'-u da cartea la fiçòr și-l pitreațe acasă. Fiçorlu aclò iu imnà, află un călugăr multu nvițat.

— Iu ti duți ași fiçòr?

— Ea, mi pitricù domnu-nu c-ună carte, ta z-daũ hăbare 5 acasă că vine.

— Nu-ni dai cartea, s-u ved?

U lo călùgărlu cartea, u dișcl'ise ș-o-aleapse tută. Apoea s-toarnă cîtră fiçòr și-l' dîțe:

— Ți-l cartea istă? Tine ți porți moartea n-sin, corbe! Ea 10 ș-ea ți scrie to-aistă carte. Ma stăi, că nu va te-alàs ași.

Arupe călùgărlu cartea țea și scrie altă carte și dîțe:

«Aistu fiçòr s-lo-apruk'ățî multu g'ine și s-l'i dați h'il'i-mea ti nveastă.»

U bagă fiçorlu cartea n-gepe și z-duțe acasă la părmăteftul 15 și mul'are-sa, cum scria bārba-su—al'eî il' si păreă că bārba-su scria—feate. Lo h'il'i-sa ș-u ncurună cu fiçorlu. Părmăteftul șideă tora cu inima arihate, că-l' si păreă, că ascăpă di fiçòr. Șidù nica cît șidù tu xeane și z-duse acasă hăriòs. Inșiră s-lo-asçaptă mul'are-sa, h'il'a cu tută soe. După ți 20 z-bășară și z-g'inuiră, părmăteftul l'i ntribă:

— E! cum trițeti aoă?

— Multu g'ine, multu g'ine, ma virtòs cu dînirle, țe-aflăși ti feată.

— Ți dînire? caî dînire? strigă părmăteftul și arsări ca 25 mușcăt di vîrnu șarpe

— Cum caî dînire? Dînirle ți-l pitricuși cu cartea.

Și-l' spùsiră și cartea scriată di călugru. Părmăteftul duk'î, că l'-o-alăxiră și focu s-feate di inate, ma nu aveă ți s-facă. Nu lă dîse țivă ațilòr de-acasă, niți a dînirluî, ma după 30 ndao dîle dîse, că va s-facă nă mare beare. Narse la oi taha s-aleagă vîră birbèc gras, ta s-tal'e și lă dîse a picurarlor:

— Ațel ți va z-vînă mine dimneața, ta z-vă caftă vîrnu birbèc, s-lu vătămățî fără altu zbor.

35 S-turnă acasă și-l' dîse a dînirluî:

— Mine s-ti duți cama di dimneață s-l'ai di la oi birbeclu, ți lă dîșu ioũ a picurarlor, s-lo-aduți ti beare.

— Mi duc, dîse fiçorlu, fără s-l'i treacă prit minte vîră lăeață. Vine s-ăpiră și fiçorlu no-aveă să si scoală Narse

soacăr-sa s-lu dişceptă şi-l viđù iu durnà cu nveasta di guşe ahîţ g'ine, că-l' fu arăŭ, s-l'-aspargă dulţeamea sòmnułui.

— Aı, đise nısă, s-nu-l dişceptu şi s-pitrèc h'il'ŭ-nu.

Aşi feaţe. Z-duţe h'il'lu a pãrmăteftuluı la oı şi picurarlı cıtu-l viđură, cum l-aveà đisă pãrmăteftul, il vătămară. 5

Si sculă şi pãrmăteftul ditu somnu şi ntribă mul'are-sa :

— Z-duse đinirle la oı ?

— Nu ! đise mul'area, că durnà, te-aţeà nu vruı s-lu dişceptu, ma pitricùl h'il'-nu.

— Țe-ai faptă, vătămată di Dumniđă ? Duse ! ni-l vătămară 10 fiçorlu.

— Cumu, ntribă mul'area ?

Cum si-l' spună pãrmăteftul ? Ma cum s-nu-l' spună eară ? Stătù şi-l' spuse ună cıte ună tute, cum avđı' mırile, cum vru s-lu k'ară nıclu, cum nıpòl lo-află ş-tute pe-aradă. 15

Atumţea mul'are-sa s-toarnă şi-l' đıţe :

— E ! bărbate, Ți-l scriată, aţeà va s-facă. Cıtu z-da omlu, nu poate, s-u scoată n-cap. Aşi fu tih'a, aşi va s-armînă. Ma, tora Țe armasim fıră fiçòr, ai s-nă-l avèm đinirle ca fiçorlu a nostru şi s-nu nă băgăm contră cu Dumniđă, ta s-nu 20 nă k'ară !

Cum đise mul'area, aşi ş-feaţe.

(Spus de Sia ali Hareme în etate de 54 anı, Cruşova.)

117. Fiçorlu cu perl'i de-amălamă.

Irà, Ți nu ş-irà. Irà nă oară un fiçòr, tinir ş-muşăt, ma fără părinȚi şi ahıntu oarfın, că no-aveà pıne s-mică. T-ună quă, 25 cum imnè pit nă pădure greao, veade un Aràp, anviscùt cu k'el', agru şi care mică carne di om. Araplu viđındaluı fiçorlu, il' vine foamea şi si ndriđeà s-lu mică. Ma ninte vru sa scıbă, carı irà şi d-ıu vıneà.

Fiçorlu il' spuse tute dèrturle şi păȚirle a luı, ca cum ş-30 mureà di foame di marea luı urfañe.

Ca ti čudie Araplu nu-l mică, il' vine nilă şi-l l'irtă pi fiçòr. Apoaea-l lo la pàlatea luı şi-l feaţe huzmik'ar şi-l' deade s-mică pıne firmintată cu činuşe.

Fiçorlu irà multu lucrătòr, ti aţeà după niscınte đıle di 35

la vinirea lui, Araplu l'-deade tute cl'eile di daŭ-spă-đaŭle di udăi a pâlătil'eî a lui și-l' dîse, ca s-li dișcl'idă tute udăile, maș aŭeă di dausprăđaŭe s-nu-o dișcl'idă. Fičorlu, după ți dișcl'ise 11, ș-băteă caplu, s-află, că-ŭe aŭeă di 12 s-n-o dișcl'idă ș-pi nîsă. Fičorlu nu cama putù s-aravdă, șuŭă cl'aea ș-u dișcl'ise; cîndo ți z-veadă? Nòlgica di udae iră nă fin-tînă, pr-lu cură apă de-amălamă. Dicara fičorlu no-aveă hă-bare de-aistă, băgă deăđitlu n-apa, mea di-nă-oară deăđitlu l'i si nveasce cu amălamă. Ți ș-cum s-facă s-nu-l veadă A-
10 raplu? După multă mintuire ș-leagă deăđitlu și dîŭe că-l doare.

Araplu lu ntreabă :

— Cal te-agudî?

— Measa, dîse fičorlu.

15 — Că-ŭe lo-agudîși fičorlu, measă, ntribă Araplu?

— Nu-l agudîl mine, gri aistă, ma-l agudî ușa.

Araplu uŭe di uŭe, pîn agumse la uŭa di udae daŭspră-đaŭe. Aistă-l' dîse, cum easte luguria. Fičorlu aspăreăt spuse și el driptatea, di frică. Araplu di foc, tu minuta ŭea, lo-
20 arăk'asce pi fičòr și-l h'ide cu caplu n-apa de-amălamă, că-l si feăŭiră tuŭi perl'i hrisusiŭi, de-amălamă.

— Altă oară, cara s-eŭi di zborlu a neŭ, gri araplu, să sçil, că ti mîc.

Fičorlu șapte-optu l'i si duŭeă.

25 T-ună duă Araplu fuđi di la pâlăte și alăsă a fičorlu cl'eile. Fičorlu eară, canda-l pindeă vîrnu, cara dișcl'ise tute udăile dișcl'ise și aŭeă di daŭsprăđaŭe. Ma tora nu minti apa. Mutri aclò și află un cal. Calu mîcă oase. Fičorlu lo oàsile și-l băgă earbă s-mîcă.

30 — Ti bunlu aistu, fičor-muŭăt, caftă-nî ți vreî, că va s-ŭi daŭ, gri calu.

— Ți s-ŭă caftu? S-puteariŭ s-mi duŭi la părinŭi, că am aîl di cîndo nu-l' viđiŭl.

— Bagă-nî șaoa și scăriŭile și aîde ncălică, dîse calu, că
35 nu-l oară ti asçiptare. S-vîneari Araplu di viŭ va s-ti mîcă.

Lo fičorlu ți putù, ncălică pi calu-cu-peane și fuđi, s-nu n-agungă.

Araplu di diparte iu ș-iră, avđi, și cu mare-alăgare vine acasă. Caftă fičòr, — no-are! caftă cal, — no-are! Si nh'umusi

după niși. Cît-cît s-l'-agungă. S-turnă fiçorlu și mutrî cîtră năpòl. Viđù, că irà multu aproape și-l' dîse a calu, că greū o-aũ.

Araplu se-aproak'e.

— Nu te-aspase, gri calu, ma bagă mîna tu ureacl'a di 5 ndreapta și scoate taslu cu untulemnul și arucă-l după tine.

Fiçorlu feațe ași și cît cădù m-pade untu-lemnul, s-feațe nă baltă dip mare. Araplu cu tut-aistă, cara irà vîrtòs gone, u tricù cu lișureață și eară alăgă și s-apruk'è s-l'-agungă.

— Nu te-aspere, gri calu, ma bagă mîna tu ureacl'a mea 10 stîngă și scoate niște k'eapținî ș-arucă-l' după tine.

Fiçorlu arucă k'apținîl'i și s-feațe tu minută nă pădure ahît stufoasă, ți niți un puil'ũ nu putea s-azboară pit nișă. Araplu cu guneața luî u tricù și eară după niși s-l'-agungă. Cît lo s-tindă mîna Araplu pi fiçòr, aistu arucă din oară 15 din coadă sarea, care s-feațe niște sk'înl dip k'ipitòși și nțăpătòși.

Araplu, cu tut că-l' si feațiră ciçoarle mași sînde, tricù și avină-avină, l'-agunde nîpòl și tînde mîna s-l'-acață. Ma din noară loclu z-dișcl'ise și fiçorlu cu tut cal s-h'ipsiră nuntru. 20 Patruđățî di dîle și patru-đățî di nopți nu z-bătù Araplu dit ațel loc, ascriptîndalu, s-easă, ma n-cot. Di aistă, viđù, ți nu viđù și tru mărđine, ș-o-arupse Araplu de-acloțe.

Cîtu z-viđură ascăpățî di Arap, inșiră tu lume. Atumțea calu dîse a fiçorlu: 25

— Pîná tora fum de-adùn. Tora lipseasce s-nă dispărțî'm ; Ca s-nu ti scîbă lumea caî esçi, alasă-ți strănile de-amàlamă pi mine și cîndo va s-mi vrei mine și strănile, țîne perlu aistu di coadă și s-lo-ahulesçi, că mine di-nă-oară va s-me-aflu tu loclu ațel. 30

Fiçorlu z-dispărțî'. Ma carî aveà perl'i di amàlamă, și ni-vrîndalu s-lu cunoască vîrnu, băgă un pîntic în cap și caî il videà, il' strigă : k'eleș, k'eleș !

După multă alăgare, aoà și aclò, fiçorlu a nostru deade di un preftu nîlăòs și intră ca huzmik'âr, s-pască pătîle. 35 Aistu preftu aveà nă grădină mare multu și-n viținată cu pâlatea unûl amiră. Cîndo-l' si păreà a fiçorlu, că nu-l veade vîrnu, ahuleà perlu di coadă, acl'imă calu, si nviscă cu strănile de-amàlamă, ncălică și u priimnă tută grădina.

Feata țeă ma nica amirăluî îl viqù di pit firida di pâlata
și după ți s-čudusi di ahită mușuteată, iș băgă tu minte s-
lu l'a ti bărbăt.

Vine oara ți amirălu si-ș mărită trele feate. Ti ațeă dîse
5 că tuți oamiñl'i din amirăril'a luî, s-treacă pi ningă pâlata și
pi ațel ți va s-agudească feata cu un mer, si-l l'a bărbăt.

Tuți tricură și daule feate cama mări ș-aleapsiră cîte un
h'il'ũ de-amiră, ma țeă ma nica no-aleapse vîrnu, că nu tricù
fičorlu cu per'i de-amălamă, ți-l vrea nîsă.

10 Amirălu dîse s-treacă nica nă oara, ta s-aleagă și nica
Tricură, ma di aistă oară iră și fičorlu a nostru, ți-l' strigă
tuți k'eleş. Nica nitricùt g'ine și feata nîcă amirăluî amină
merlu ș-lo-agudî n-cap.

— Oh! dîse fičorlu, ți mi doare! ți-nî ță fecu io, un om
15 oarfîn și k'eleş.

Il' dîse feata că ași lo-aleapse ti bărbăt.

Amirălu s-nărăi multu ti ahtare aleădire, ti ațeă o-azguni
di la pâlata.

Nu tricù multu și amirălu lîndiq'î și urg'î. Tuți cîți vatri
20 ntribă, il' dîsiră, că, maș carî s-mîcă carne di cal ți azboară.
va z-vîndică.

Amirălu cl'imă doil'i mări și-l' pitricù s-l'-aducă carne di
cal azburătòr. El', după alăgare multă, nu putură s-află și
s-turnară acasă cu mîñle goale.

26 Dînirle ațel ma nîclu avq'î ș-nîs ti lîngoarea socru-sui, ti
ațeă ș-cl'imă calu și-l' spuse ți cură. Calu aistu fără multă
greață, l'-află. Fičorlu aduse carnea acasă, apoaea lo altă
bucată di tar și acăță să strigă prit hoară:

— Carne di ocl'i, carne di ocl'i di cal azburătòr!

30 Dînirl'i, carî avq'îră, z-dùsiră s-acùmpără, ma el lă dîse,
că n-o vinde cu praq'î, ma cara z-vor s-l'i da calu a lor ațel
cama bunlu.

Vrură nu vrură, feățiră cum gri și cu alăvdare nărsiră
l-amirălu cu carne, ți lă si păreă, că-l di cal azburătòr. A-
35 mirălu mîcă ș-tu loc să z-vîndică, s-feațe cam-arăũ.

Dînirle ma nîc pitricù mul'are-sa la pâlata cu carnea di
cal azburătòr. Ma nintea, huzmik'arl'i nu vrea ta s-o-alasă
și s-o-aproak'e, că ași aveă zbor di la amirălu, ma după
multă arigae, o-apruk'ară și z-duse analtu. Il' deade a tatu-

ai s-mică carne di cal azburătòr și di unoară il' vînîră cl'il', dișcl'ise și viđù luîină.

Amirălu, ădusit multu, ntribă feata, si-l' spună, d-lu află isă carnea, cîndu doi đinîrî ăonî și avđîŧi multu nu putură -află? Atumŧea h'il'i-sa spuse tute, că bārba-su o-aduse și 5 poea spuse, carî easte aistu și ŧi ăone avđî't și putût easte.

Amirălu viđù nidriptatea și duk'i, că nica fu cama știuta, ă nu mutrî omlu tu mușuteaŧă, ma tu ăuneaŧă ș-tu minte și de-aŧea u l'irtă și dipuse dipi scamnu și băgă đinîr-su cama nîclu și pe-alanŧi doi cama mări, ŧi-l' deădiră di mică 10 carne di tar, il' băgă s-pască pătîle, că ași lă lipseă.

Părmiŧ sċiām, părmiŧu spuș
nu sċiũ disi lo v-arî's.

(Cules de d. N. Baŧaria, Crușova, Macedonia.)

118 Araplu.

Tu vec'lul k'irò iră un amiră și-ună amirăroaîne. El' aveă 15 mași un fiċòr-mușăt. Aistu amiră eră mult ăone și avđît în tute părŧile, ma și nu puŧînl nioaspiŧi aveă. El' muntreă cum di cum s-lu k'ară. Ma Dumniđă nu lo-alăsă, ca s-k'ară di mîná di om, că-l' pitricù nă lîngoare greao și după ŧi đîcù puŧîn, trapse tu lumea lantă. 20

Nioăspiŧil' l'-aflară oara, ca s-alină el' pi scamnu. După moartea lui, azguniră dit pălate amiroaîna cu tut fiċòr și s-fêŧîră el' amirăŧi. Amiroaîna lo fiċorlu di mîná și acăŧă s-fugă cîtră iu-l' loa ocl'il'! Seara ađũmsîră t-ună pădure ndi-sată. Avea ntunicată și el' nu sċiă, lu z-ducă. 25

— ŧi s-faŧîm? Iu s-nă duŧîm, đîse amiroaîna nvirînată, cum z-durîm to-aistă pădure, noi nviŧăŧi cu tute bũnile ș-cu tute mușuteŧle? Va nă mică ađrînle. Aî s-imnăm nica puŧîn și Dumniđăũ s-nă h'îbă ađutòr.

Ah'urh'îră s-imnă co-ahulirea pit pădure. Nu sċiă cîtră iu 30 z-ducă, calea nu z-videă; di multe orî ș-ċucuteă vîrtòs că-pitle tu ntunearic di arburî. Ma, după ŧi imnară multă oară, amiroaîna vede dinăinte ună luîină.

— Este vîrnă casă i călivă, strigă nîsă cu harao. Nu va s-k'îrêm. 35

Viderea istă lă dede inimă. Cu tute că iră căpăiți, cur
măți, el' agûmsiră ti oară la loclu di Iu inșă lunina. Acî
iră ună pălate multu mare și mușată. Amiroaňa și fiçorlu
acățară să strigă și s-asună, ca s-easă vîrnu om di nuntru.
5 ma vîrnă boate nu s-avdă.

— Bre! dîsiră el', to-ahtare mare pălate s-no-aibă oamiî
Intrară nuntru, tăteare mare. Dișclîsiră cu arada tute ô
dile, ma om nu z-videă. Ți videă? Mași lucre scumpe, tute
de-amălamă și di vămante, ma vîrnu suflit viû nu băteă.
10 Z-dipûsiră n-țilăr. Cîndo imnă pitu ntunearic, avdîră, că dit
un loc ascumtôs inșă ca zg'icuri și plînguri di om. Z-dûsiră
după boate și viðură un arâp ligat.

— Ți esçi ația, il' gri amiroaňa?

— Mi ligă Si-l'-creapă-numa, dîse el.

15 Il dizligară și inșiră nafoară. Puțin cite puțin acățară să
z-vor amiroaňa cu Araplu. Și zburîră să s-l'a doil'i. Ma cum
s-ascapă di fiçôr? Ș-u băgară, s-facă ițe s-facă, și s-lu k'ară.
Aflară ună mincună. Amirăroaňa s-fețe că-l lîndită greao
și-l' dîse a h'il'-suî, că mași atumțea va z-vîndică, carî s-l'-
20 aducă apă dit paradis.

Fiçorlu, carî u vrea multu măsa, ascultă și duse s-aducă,
că el nu sçiă, că tute sunt, ta s-lu k'ară.

Pi cale află nă dînă. Aestă eră Nercurea.

— Iu ti duți fiçôr, ntreabă ea?

25 — Tu paradis, ta s-l'aũ apă ti mamă-mea, că nu poate.

— Ti duți la moarte, fiçôr, c-aclò ș-este nă lamne, ți quă
ș-noapte șade cu gura dișcl'isă.

— Nu-nî dai nă minte, ți s-fac?

— Du-te ma nclo la sor-mea Viñirea, că ea va ți spună,
30 ți s-fați.

Fiçorlu narse la lantă dînă și-l' spuse, că-l pitricù sor-sa,
si-l' da nă minte, ți s-facă.

Viñirea l'-deade doi fiçôrî de-a l'eî și-l pitricù s-l'a apă cu
nîs dit paradis.

35 Agûmsiră după multă alăgare și intrară tu paradis. Pa-
râdislu ca paradis, cu tute mușutețe, ma fiçorlu nu l'-imnă
mintea la mușuteti; el ș-căftă cum di cum s-fură ndao k'icute
di apă. Ningă gura di fîntînă șideă lamna cu gura dișcl'isă,
di ti loa frica, cîndu mutreai. Atumțea fiçôrî di dînă loară

arucară pi nîsă țară di moarte și lamîna durîi tu minută
nu putû s-l'i duk'ască. Loară și nivîdûțî s-fêțîră de-a-
d, că lă eră s-nupo z-discîptă și-l' mică.

Cîndu viđû araplu cu amiroaîna, că ascăpă cu bană fićorlu,
năîrîră nicama multu și-ș zburîră, ca s-lu pitreacă a daoă oară. 5

Așî, după țî amiroaîna biû apa dit paradis, đîțe, că-l cama
îne, ma tut nu va să scoală, nu va să s-facă sînătoasă,
ara s-nu mică dao mere dit paradis.

— S-țā adûc și mere, đîse fićorlu.

Tut așî ca ma ninte, narse cu fićorl'i di đînă tu paradis. 10
lamîna durîa sum aumbra merluî. H'il'i di đînă l'-arucară
ară apă di moarte și ea durîi. S-alinară apoaea, adunară
îte mere vrură și fuga. Cu alagă multă. Z-discîptă lamîna,
îmîră mîrile și află că lipsescu. S-h'umuseasce după nîșîl',
na el' aveă trîcută semnul alî lamîne, că nu putû s-l'-acațā. 15

Z-duse fićorlu cu mîrile la mă-sa. Di aistă, Araplu nu
putû s-aravdă cît îl viđû că vîine vîû, ma scoate coarda,
să-l' tal'e caplu. Fićorlu l'-đîse:

— Tal'e-mî, fure-că vreî s-mî tal', ma după țî mî tal', bu-
cățle s-le-adûnî t-un sac, saclu aistu s-lu ncarțî pi un cal și 20
s-lu sālăg'escei calu, iu z-va, să nargă. Mașî aistu bun voi
di tine.

— G'îne, đîse Araplu, așî s-h'îbă și dîndaluî ună cu coarda,
năparte arsări caplu a fićorluî.

Lo apoaea trupu, îl diînică bucățî-bucățî, adună bucățle 25
t-un sac și lu ncărcă saclu pi cal. Fete ca cum l'-aveă đîsă
fićorlu.

Calu lo calea năînte și îmnă-îmnă, l'-u dede cîtră la đîne.
Aiste, cum viđură, cunuscură, că este trupu a fićorluî. Loară
tute bucățle ș-li ndrêpsîră bucată ningă bucată, cum lă eră 30
loclu. Apoaea nîsele aruvînară [pruscuk'îră] bucățle cu apă-
di-bană și s-alăk'îră, cum ș-îră ma ninte. După țî băgară
un mer cîntăt și discîntăt, tu gura fićorluî, aistu nîvîe. Lă
spuse nîs cum pățî și cum îl' tăl'è caplu cînile de-Arăp;
tută mintuirea luî eră cum si scoată ahtea pi Araplu și pi 35
mă-sa. Aistă l'-ardeă îîima; foclu aistu ș-aveă.

Îl' dede buna đînă nă flueară și lu nvițā așî:

— Na! aistă flueară di la maea Vîîîrea. Ea scoate ahtare
boate, că tuțî cîțî avdu, lișînă ș-cad îîm pade. Fă-te tiptile și

du-te lă pălatea lor s-u bați flueara. El' atumțea va s-lișină și va s-cadă ca morți și tine va lă fați, ți va z-vreî.

Fičorlu ași fețe. Si nviscù tu strane di orbu și z-duse la pălate, iu lo-asçıptară nuntru. Acăță z-bată cu flueara. Di
 5 boațea l'eî, Araplu ș-mă-sa lișinară și cădură m-pade ca morți. Di un-oară fičorlu, l'a hoarda [coarda] și-l' tal'e caplu al Arap. Di vreavă amiroaňa z-disçıptă.

— Mi veđi, đise fičorlu, ioŭ escu h'il'lu a tăŭ, ți vreaî s-mi k'erî ș-mi pitrițeai la k'irire. Viñŭ, ca s-ță discumpur tute
 10 cîte nî-aî faptă.

Vru z-đică țivă mă-sa, ma fičorlu hîrștî! ună cu coarda și l-i'mpărți' caplu di trup.

Apoaea, vor z-đică lumea, că fičorlu s-turnă eară tu loclu a tată-suî și-l' azgunî tuți amirați' alantî dipi scamnu cu
 15 ăunaticlu a lui, și nîpôi s-alină pi scamnul dumnescu de-amiră și dumnî tu loclu a tată-suî, ma aistă cai u sčie, s-u spună.

Ioŭ ahîț sčiuî, ahîț spus.

(Cules din Bitolia, Macedonia.)

119. Feata di čelnic.

20 Eră, țe nu ș-eră, carî s-nu eră nu se-aspuneă.

Eră nă oară un čelnic multu avût; no-aveă iu s-l'i bagă parazl'i. El aveă un h'il'ŭ ș-ună h'il'e. Cara tricù di vrîstă, il' viñe să s-facă hađi. De-aestă nk'isî cu mul'are-sa ș-cu h'il'-su tră la hăđilik'e. Feata o-alăsă acasă cu nă moașe și nsăr-
 25 țină un preftu, tra s-l'-aducă ună ș-altă, di țe va-l' lipsească.

Tu plicare il' dimîndă a h'il'e-sai s-h'ibă cu minte și s-ascultă.

Cara fuđi čelnicu, di sinur-sinur, di amirăril'e-amirăril'e și di cărave-cărave, ađumse după noaŭă meși la hăđilik'e.
 30 Preftul aduțea acasă la feata di tute cîte lipseă. Duă cu duă preftul cu cit u videă feata, cu ahîntu cama multu u vrea. Tu nă duă ș-u băgă s-u l'a nveastă, cu tut că nomlu nu u dădeă. El il' đise a moășil'eî, s-aspună la feată, tra s-facă cum va preftul. Moașal' đise. Ma feata cum avđî' aeste
 35 grăire, gri către moașe:

— S-nu te-avdu, că grești ahtări k'irturi nînga nă oară, că ti pingu dipri scară, s-mîști loclu.

Moașa ascăpită nodlu și-l' dîse a preftului, că lucrulu a-estu nu s-fațe. Preftul u băgă să-l' grească nînga nă oară și să-l' dîcă, z-va, că di nu, moartea va s-o-aleagă. 5

Il' dîse moașa, ma feata s-năiri ș-u pimse dipri scară n-g'os, u scoase nafoară ș-l'i ncl'ise ușa. Și, cara ncl'ise ușa, nu dișcl'ideă la vîrnă. Tră micare și tră beare părăcălsî nă vițină s-l'-aducă și-l' dîse, că tu turnata tată-sul, va-l' u plă-tească di primansus. 10

Preftul cripă tu k'ale. Să-ș scoată ahtea, adră nă carte și u pitricu la tată-su a feătîl'eî; tu cartea estă grea, că feata lui easte neastîrnată și alte multe mincuni.

Cèlnicu, ne ună, ne doaă, li lo tră bune cîte l'i ngrăpseă preftul și multu s-aprease. Tu oară pitricu h'il'-su și-l' dîse 15 s-u vătămă, că l-arushă casa și s-l'-aducă și semnul.

Fiçorlu ascultă și duse. Cîț agumse acasă, da s-intră, poarta ncl'isă! Asună să-l' dișcl'idă, feata nu va.

— Stăi s-ti ved prota, cari h'il' ș-apoea s-ță dișcl'id, dîse ea. Ma-l viqû, că l'-u frătîle, il' dișcl'ise. 20

După țe z-viqură, ntribă feata aspăreată, că-l viqû singur:

— Di bun vihișî, frate, singur? Iu-î tata ș-muma?

— Di bun, dîse fiçorlu.

Apoea, cara z-dûsiră analtu, ntribă feata pale, fure-că vine di bun. Frătîle l'-aspuse cu țe nsărtîinare vine. 25

— De! frate, tu mîhle atale h'iû, macă vreî tal'e-mi, moare-mi, fă cum vreî. Io-nî h'iû curată ca Stămăria.

Frătîle ca frate, avû nilă di soră și u sîndînă mașî puți'n la deadi, s-l'a puți'n sînde tră semnu. Apoea fiçorlu il' dîse a sor-sai, ca va u l'a la hăgilik'e. Mintea lui eră s-u k'ară, 30 s-o alasă tu vîră pădure. Ncălicară doi cal' și trăpsiră. Agûmsiră tu nă irnie. Șiqură să z-discurmă, că multu eră vătămăți. Feata șiqû to-aumbrată și fiçorlu duse să sârgl'ască taha s-pască cal'i, ma fuđi ș-o-alăsă tu pădurea fricoasă ș-ermă.

Mărata di feată armase sîngură ca laea, sîngură ca corba. 35 Vîră ndoaă dîle avû țe s-mică, ma de-apoea li biți tute și s-hărneă co-amure di pri arûg. Ma nclo, ma nclo l'i se-arûpsiră și strănile ș-armase dip aruptă-aruptă.

T-ună quă un h'il'û-de-amiră de-a locluî işi avinare tu pă-

durea, iu s-află feata. Cînl'i, cum deădiră di urma feătîl-
 acăţară s-alatră ham! ham! S-loară avinătorl'i cu tufek l-
 mpline după avinatic, că nîşî nu s-aştiptă s-află om acloş-
 H'il'lu-de-amiră băgă mîna pri çarcu s-tragă, ma țe z-veadă
 5 Aţeă ş-eră feată. Prota li umplù ş-nîş, cu tută a lui ġuneată
 că ş-o-avù s-nu h'ibă vîră aumbră, că feata, đîsim, era goală-
 ġulişană. Feata-l' ġri, s-nu u vătămă, că easte om sk'irdût tu
 irnie. H'il'lu de-amiră il' deade capotlu să s-anvălească şi o-
 aduse la soţi.

10 Feata, cu tută-l' păţîrea, cu tută nimicarea ş-nidurnîrea-i.
 eră ahîntă muşată, că đîţeăl:

— Dă-nî, Doamne, ninga doî ocl'i s-u mutrescu! Nu di
 ġaba preftul ş-aveă k'irută mintea tră nîsă. H'il'lu de-amiră
 ună viđută țe-l' feațe de-aproape şi đîse: aastă va h'ibă

15 nveasta mea, cu tută c-alanţi il' đîţeă:

— Aumbra estă va l'ai mul'are, tine h'il'ũ di domnu?

— Aumbră, ni aumbră, aastă-nî fu căsmetea, đîse nîş.

O-aduse a casă. Părinţil' tut acşițe: «Cum s-u l'ai mul'are,
 că nu prinde tră h'il'ũ-de-amiră, că nu fațe, ca nu narde,
 20 ma carî l'avđă?

Feătîră numtă şi părinţil' tut cu ġleţlu tu inimă eră, s-nu
 h'ibă vîră aumbră. Nu tricù anlu şi feata feațe un fiçòr.
 Maşi atumţea viđură părinţil', că-l om feata şi s-hărisiră multu
 şi di marea haraũă muriră dol'i. Eră ş-aũşî multu. Se-alină
 25 pri scamnu h'il'lu-de-amiră.

Aistũl il' viñe să z-bată c-un nioaspe viţin, țe-l' călcă loc-
 lu totna. Plică la polim şi l'alăsă zbor a mul'are-sai, s-aibă
 arăvdare. Tu polim nîş l'-u putù a duşmanlui şi di marea
 haraũă pitricù s-aducă ş-mul'area cu fiçorlu.

30 Căpitanlu țe viñe s-u l'a, cum u viđù ahîntu muşată, l'-
 căđù tu inimă şi-l' đîse:

— S-alăşî amirălu s-mi l'ai mine bărbăt, că di nu, ti tal'ũ
 deadùn cu h'il'-tu.

— Aestu lucru nu s-fațe putè, đîse nîsă, si ştiũ, că lumea
 35 k'are. Io h'iũ armînă!

Căpitanlu s-năiri şi-l' tál'è fiçorlu. Apoea l'-đîse diznòũ,
 s-ul l'a bărbăt, că di nu, calea fiçorlui va l'a. Nîsă, nu-l' si
 turnă mintea.

Căpitanlu o-alăsă să s-mintuească, nacă dipune minte cum

va nis. Ma, tra s-nu fugă, u ligă di çor cu nă fune. Mul'area
 z-feațe, că ease să-și facă apa. Aclò nafoară z-dizligă și ligă
 funea di un cuțur și ea feațe năparte și își la nă turuște.
 La turuște erà un picurăr aùș. Ea l'-dise, că s-k'irù tu loclu
 aestu, și-l părăcălsi s-o-apreadună tră nă seară, z-doarmă. 5

— Nu maș nă seară, ma ș-totna cara z-vrei și cara s-te-
 arisească, l'-dise aușlu.

Nisă șiqù maș pînă dimneața și to-apirită si nviscù cu
 strane di picurăr și trapse. Di om-om, agumse tu loclu a
 tată-su. Aoà intră picurăr la tûrmile afendu-su și vîră nu 10
 u cunuscù. Tuși u vrea, că nisă fățeà di tute, țineà cășarea
 curată, arneà, anisk'irseà, că-ți dișcl'ideà înima s-intri tu
 cășare.

Nă quă u băgară s-l-adară mîcare. O-adră, țe s-ț-alinđi
 și qeăditle, ahîntu nòstimă. Tr-aestă çelniclu o-acl'imă acasă 15
 s-lă adară mîcări. Cum mîcă di mîna l'eî mîcare, dîse:

— Acși le-adră mîcările și feata mea, l'irtata!

Tora s-o-alăsăm feata la tată-su s-adară mîcări și s-trițem
 l-amirălu.

Căpitanlu, carî il' fuđi amiroaňa, s-turnă și-l' dîse amiră-20
 lui, c-ațeà ș-eră aumbră, fântazmă și-l' fuđi dintr-ocl'i cu fi-
 çorlu de-adùn.

Di jalea l'eî amirălu j-băgă lăile, și tute cîte erà divarliga,
 castru, pălate, le-adră tu lăi, ca înima-l'i ncl'isă, lae ș-cătrane.

Tricù puțin k'irò ș-amirălu vru s-acùmpără lînă, tra s-25
 facă strane la oaste. S-nu-l aridă, duse singur z-veadă cu
 ocl'il' tutîputa. Oara-l pimse la çelniclu, tatăl a feătil'eî.

După țe-acumpără, çelniclu-l' deade nă measă, cum easte
 adetea la acumpărări. Acl'imă pe-amirălu cu tută taîfa lui.
 Erà tu taîfă ș-căpitanlu ațel laîlu. Di partea çelniclui erà la 30
 measă moașă, preftul ș-alți cunuscùți ș-oaspiți.

Cît lo s-mică amirălu ș-ună lăcrimă gurgul'utoasă l'-cură
 tu față.

— Ahtare mîcare fățeà ș-l'irtată-mea mul'are, uhtă nis.

— Am ș-a nîa, dîse çelniclu, nă feată țe-aveăm acșițe-nî 35
 măviripseà.

Tra s-treacă oara, carî mîcară și biură, băgară s-aspună
 cașe-un cîte un părămîș.

Viñe arada z-dîcă și spînu. Acșițe-l' dîțeà tuți a feătîle
 țe-adrà mîcârle, că no-aveà ne h'ir di mustață.

Spînu lă spuse:

— Părămîθlu a mel easte ca mare, de-ațeà, carî va sâ-
 5 facă apa, s-easă tora, c-apoea nu va h'ibă l'irtată la vîră
 s-easă.

După țe toți îșiră și vîñiră nîpòî, spînu dîse, să ncl'idă
 ûșile și vîră s-nu s-mină dit loc. Ș-acățã apoea, anarga ș
 mușăt se-aspună, cum ș-eră un čelnic, cum vru să z-ducă
 10 tu hăğilik'e ș-alăsă feata acasă și tute căte-l' si tih'isiră și
 cîndu ağumse să zburască di preftu, preftul di nă cale gri:
 «îñî vîne s-es nafoară!». G'ine ma spînu il' tál'è graîlu și
 dîse:

— Nu va s-easă vîrnu nafoară, cum dîș, pînă s-ascâp di
 15 părămîθ.

Apoea dîse cum preftul pitricù nă carte minčunoasă la
 tată-su ș-tute alante. Cîndu viñe s-aspună, cum viñe fičorlu
 dit hăğilik'e s-u vătămă ș-nu u vătămă, frati-su acățã să si
 zgrîmă n-cap, aclò iu nu-l mîcà.

20 Cîndu lo s-aspună cum o-află amirălu m-pădure, gri aestu:

— Am tine, spîne, d-îu li știî tute aeste ahîntù g'ine, canda
 erăî aclò? Ea dî, dî, că mușăt părămîθ easte.

Apoea dîse, cum o-aduse acasă, cum feațe un fičòr, cum
 duse amirălu tu polim, cum pitricù un căpitàn s-o-aducă ș
 25 cum aestu il' vătămă fičorlu și vrea s-u l'a nveastă.

Amirălu tora ascultà di maș urecl'i erà. Viđù c-aoà niște
 cură. Cîndu ağumse părăvulia la căpitānu, aestu s-feațe,
 că-l' vîne s-easă nafoară, ma spînu nu lo-alăsă, cum lă fu
 zborlu di ma naintea.

30 Aspuse ma nclò, cît u plîmse amirălu, cîndu-l' cruî min-
 čuna căpitānu, cum j-băgă lăile ș-tute. Apoea u ntribară, țe
 s-fațe feata?

— Feata, dîse spînu, de-aclò duse la un aùș, di l-aùș,
 duse la stîna-al čelnic și de-acloțe viñe aoațe. Apoea dîse,
 35 cum băgă s-adară mîcări și cum ultă amirălu ș-čelniclu și
 tu coadă gri cu plîngul într-ocl'i:

— Și tora, macă vreți să știî, carî easte ațeà feată bă-
 tută și pimtă di oāmîñl'i arăî, nvițățî, că h'îũ lo.

Ma multu nu putù z-aspună și s-arcă m-brățile a tată-sui i-ș lo di gușe amirălu.

Amirălu tru oară acață moașa, preftul ș-căpitanlu și-l' eagă pi cahe un di doi cal' agri și carl lă da cîte ună oristi căpul'e, făși-făși l'i scoăsiră. 5

Apoea ș-u lo nîpòl amirălu nveastă și feățiră altă fumeal'e și bîneață ninga, cara s-nu muriră.

(Spus de Nicea Nicolae, elev în cl. I. comercială din Salonic, din Veria. Macedonia.)

120. Diștiptatlu Curul.

Eră un-oară un aùș oarfin, aruptu, care aveà 12 di fiçòrl'. El nu puteà s-l'i hărnească, așl că nu știà, țe s-facă cu el'. 10

— E! dîse el pînă ma napòl, altă nu me-aleade! va-l' a-làs și va s-fug, va-nl l'aù perl'i, iu s-ni veadă ocl'il'. Nu s-poartă, nu si scoate n-cap. Fumeal'e l'-am și-nl si dihică înima, cîndu mintuescu aestă țe va s-fac, ma nu s-fațe al'umtrea; ma g'ine s-nu h'iù, di per-că s-lă ved nîla ȝua tută. 15

Aușlu feațe cum dîse. Ună dimneață ȝi si scoală, nidată soarle, și aoà fac soȝl'i! citră iu l'-u deade, Dumniȝăù știe. Aȝeà țe știù, easte, că fiçorl'i, dupu țe-l căftară tu tute gù-vile și nu-l aftară, căȝură pri mare și greaùă minduire. Viñe oara s-prîȝă. Țe s-mică, că no-aveà ȝivà n-casă; cu pâl'urlu 20 s-trăȝeàl nu se-acăȝa di ȝivà n-casă. Tu căpisteare niȝi mîș-cătură di pîne, niȝi un h'ir di fârină; s-căȝeà șoàriȝl'i ș-a-rupeà zverca. Țe s-facă, țe s-adară, minte n-cap no-aveà. Tu mârȝine, s-no-arucă pètalle di foame, tră semnu, ȝi'siră s-fugă și z-ducă să s-arug'aȝă tră pîne, nu tră altu ȝivà. Si 25 sculară tuȝi, al Dumniȝă să s-facă, ș-loară calea. Imnară cît imnară și na iu astal'e un om t-un agru. Aestu ș-erà aȝel-din-vale, Șutlu, pri numa ȝea marea Draclu. Fiçorl'i d-iu s-lu cunoască?

— Bună ȝua-ȝi, lalo! griră nîșl citră drac. Nu nă l'ał ar-30 gâȝi, cît tră nă pîne? nu-ȝi vrem altu ȝivà.

— Vă vol, lă dîse Șutlu, m-aspuneȝi-ni: carte știȝi?

— Vru Dumniȝăù, di știm, h'im ocl'i dișcl'ișl tr-acșite, no-arnasim org'i, ȝi'siră unsprăȝaȝl'i di nîșl.

Maşî nîclu cu numa Curulî, cu tute că ştea ca apa, dîse că nîs hăbare no-are, țe-î cartea. Aestu eră şirèt, dracî sum punte.

— G'ine, dîse Zarzavûlî, voi 11 staţi aoaşte şi tine Curulî na cartea estă, va s-l'-u daî a mul'are-meal. Mutreă s-no-î mînl, s-ti tornî ma troară, avdî?

-- Multu g'ine, dîse Curulî. Vai fac după vreau-ţi.

Lo cartea şi ş-o-arupse cu nîsă. Cît feaşte îniscînte căpe ma nelo, dişcl'ise cartea, z-veadă țe cîntă? Cîndu aleade, țe z-veadá? «Nveastă, scriă draclu, arsare şi goacă nh'amă că bună k'ilipure nă cădû: 12 di fîcôrî tinirusk'î țe-aduc, ma bagă căldarea pri foc s-h'arbă apa, tra s-l'î h'irbêm astarî şi s-l'î glăpuîm.

— Ahît s-armîna di tine, cît va s-apûţi, corbe, s-nă glă- pueşti, dîse Curulî. Ş-tine drac din vale, mă ş-mine nu cad cama ng'os.

Tu oară o-arupse bucăţi-bucăţi cartea draclui şi şidû di-ş cruî nă carte, cum maşî Curulî ştea. Scrie şi dîse:

«Mul'are, omu țe vîne easte un oaspe bun a meû şi nî-are faptă multe bunêţi. Tal'e-l' un birbêc şi dă-l' s-mică, z-bea, s-nu s-plîngă di ți-vă.»

Ş-ea-lea! ți-agunde ca un oû ardeş la drăcoana. Aestă di zborlu a draclui nu işi; feaşte cum cîntă cartea. Il' deade s-mică țe vru şi z-bea di vînu aţel cama vec'lul. Aţea vrea ş-Curulî. Apoea, carî o-adră k'efea, si scoală şi z-duţe, tra să se-adună cu fraţl'î.

— Fraţi, la şuptură ascumtişalui nîs, ea țe păţîm cu omu aestu. Aestu ş-fu si-l'-creapă-numa, carne ş-oase! El z-duţe cu mintea s-nă mică, ma s-o-angînam cătaoa de-aoaşte, ună oară cama n-vie!

Ea-l' iu-ţi fug tuţi, agûnl, tălăiţi ca laîl'î ş-tih'ilal'î! Im-nînda-imnînda ş-agûmsiră la casa amirăluî.

— Nu nă vreţi tră nă cumată di pîne, z-vă lucrăm? ntri-bară el' la poartă.

— Purtarlu țe s-lă dîcă? Z-duse s-l'a mîna amirăluî. Amirălu dipuse pînă m-pade, s-l'î veadă, țe tutîpută di oamînl suntu ş-cu tră țe fac? Unăsprădaţl'î viđû, că nu fac parăđi şi-l' băgă s-pască pătîle. Pri Curulî il' lu lo ocl'ul tră diştip-

și-l ținù la el, s-lo-albă tră ncoa ș-tră nclo la lucre. Lo-ruk'ă tu odă-l', l-băgă pri measă, că ș-o-află ca g'ine Curuli. Frațl'i, cîndu viðură, că niși pascu pătile și bineadă ca il'i ali lae, eară Curuli mîcă j-bea cu căcula scoasă, deadùn -amirălu, somnul nu l'-acățà cî ergu. Lă intră draclu tru 5 imă și dua tută nu lă erà mintea la altu țivă, ma cum s-că, cum s-adară, s-lu k'ară. L'-aveà seate mare.

Trîș atumțea il' psusi (supsi) calu ațel cama mușatlu a-irăluș. Altu ahtare cal nu se-află lișòr-lișòr. Frațl'i al Curuli știă, că lamna aveà un cal ș-cama bun de-ațel. Iși dîsîră 10 l'. L'-aflăm oara-l Curuli, s-lu k'irəm.

Fuga l-amirălu să-l' l'a sihărik'e, canda vrea-l' mească. Amirălu lo-acl'amă pe Curuli și-l' fațe:

— Avdî'i, că h'i gone, cum altu nu-î. Va ti duți și vai urî calu ațel bunlu di la lamna, că di nu va ti spinður. Avdî? 15. «avdu» dî!

Li umplù Curuli, că ștea nîs: nu-î șică s-ti duți s-furî calu di la lamna, ma țe darăc s-adară? Î-nu z-ducă, lo-aștîptă spinðurarea. Cum poți s-te-acățî co-amirălu.

— Va mi duc, dîse, și tîngăr-mîngăr! İu s-easă, z-beasă! 20

Ağumse la lamne ș-intră n-țîlăr İu ș-eră ligăt calu. Pre-anarga-narga, apărni s-l'i dizleagă căpestrulu, ma calu, cît viður om xen, acăță s-arujască. Avdî'n daluî arujirea di cal, ağumse lamna n-țîlăr. Mutreaște ncoa, mutreaște nclo, z-veadă carî intră tu țîlăr, din cot! İu eră Curuli nh'iptu tru guvă, 25 nu puteà niți nă sută di lămni s-lo află. După țe s-frîmse și s-mîșcătură lamna de-aclò, op! țî-ease ș-Curuli, d-İu eară h'iptu, dizleagă calu di căpestru. Aestu, că ș-o-află de la Dumniđău ș-o-află, diznòu arujaște și diznòu țî-ağunde lamna adoară. Veade, mutreaște, caftă, ma nu ș-află țivă. Curuli canda z-30 dișcl'ise loclu di l-ascumse.

O-acățară drațl'i nă oară di urecl'i lamna și-l' dîțe a caluî:

— Pùștane și ca-di-cîne, tine țî-arî'dî cu mine! No-aî țe s-fați dua tută, ma tut arujești! S-amuțăști, că ț-u deade amu-țal'lu, și z-bați nă k'atră n-gură, că di nu, oàsile, va țî li misùr 35 os di os!

Ș-lo zverca de aclò și z-duse n-casă, să-ș mutrească lù-crulu. Aestă vrea ș-Curuli. No-amînă, ma dizleagă căpestrul.

Calu di frica lămnil'eî, tăcù mutus-çitus, nu cărligă ne gîi.
Curulî ț-ul l'a, lu ncălică și-l' strigă a lămnil'eî:

— Ședî cu sînatate, lămne, Curulî ți-fură calu. Lamna se
astrapse dipu nîs s-bagă mîna, ma Curulî azbură ca vîntu
5 și după nă minută așumse la pâlăte și lamna l'-lo fumla.

Așumse sînatôs. Tora-l' dîte el amirăluî dupu țe discălica.

— Țîne, Doamne, calu di la lamna. Calu-nî căftăși, cal
ți-aduș. Ma nclo țe ursești?

Amirălu criscù di harauă și loclu nu lu ncăpea viđî'ndalui
10 semnu di cal. Mași a frațlor lă vinea criparea și nu ș-află
loclu di ergu c-ascăpă Curulî cu bană dit ungl'a li lămne.
Ea s-lu pitrițem nînga nă oară, dî'siră nîși, videm, ascapă?

— Și-l' dî'siră amirăluî, că lamna are nă čergă ahărzită?
tută mușuțită cu mărgăritări, guvaire și mușuteti, țe mintea
15 omului k'are!

Il' greaște amirălu al Curulî și-l' dîte:

— Čerga lămnil'eî s-nî-aduți, că di nu, o-aspărdem uspițal'a
și știî țe te-așteaptă! Funea și săpunea!

Țe s-facă Curulî? goacă preftul di bil'è. Ș-fațe crucea, l'a
20 un cărlig și ndreptu la lamna, cu numa-l Dumniđău. S-alină
pri casă și tînde cărliglu. Lamna durhă cu mul'are-sa. Cu-
rulî acată čerga cu cărliglu ș-u trađe cîtră nsus. A lămni-
l'eî l'i si părù, că mul'are-sa u trađe cîtră nîsă. 'Irapse ș-
lamna doauă-trei orî, ma eara viđù, că nu o-alasă. Na! dîse.
25 l'a-ŭ, sătură-te! și apoea s-șuță pri mîna stîngă ș-acată s-hăr-
bulească și s-h'arbă făsul'e.

Curulî țe altă aștiptă? U l'a čerga și ea-lea, cu nîsă din-
anumirea, vine l-amirălu.

— Bravo! Curulî, dîse amirălu. Tîne fuși drac di sun
30 puncte, bre, ș-io nu ti șteam. Acșițe-nî ti voi.

Amirălu ș-cama l-mutreă ș-cama-l vrea de atumțea.

Frațl'i a lui h'ările mîcă di foc și di vîinate.

— Ascăpă cî'nile și di oara estă di gură di moarte, ma
pîn tu treile, vai creapă oara!

35 Il' dî'siră nîpôi amirăluî, si-l pitreacă s-fură àrmatle a lă-
mnil'eî. Vru, nu vru Curulî, duse, macă amirălu l-pitricù, ma
d-aestă cale, l'i se-aspărsiră amălle ș-u păți' mușuteața, s-nu-l'
dîc pri numa mare: lăeața. Cîtu-l' călcă čorlu n-casă și na,
îu-ți-l ancupă lamna di tufă:

— Tine h'iî, Curuli, țe-nî furâși calu, tine h'iî Curuli țe-nî
urâși čerga! Cu țeara s-ti căftăm și nu te-aflăm. Tora va-ți,
spûn io, cum s-fură calu și čerga di la lamne, cîne ș-pîngine!

Cîndu l'i scărčică nă oară dințil' și-l' zgărlî nă oară ocl'il'
ftră Curuli, șapte-optu l'i si dūsiră aiștûi. Nu cărlidă niți 5
laî! Li K'irû di frică laîlu. Il leagă vîrtôs g'ine cu nă fune
ît brațlu și-l da mul'are-saî, să-l frigă tu čireap di viû.

— Friđe-l, il' dîse lamna, și pînă s-mi tornu s-h'ibă ndreptu.
Va-l' trag nă mîcare, cum di aîl no-am mîcată. Acși să știbă
Curuli! 10

Mul'area lo-arse di șapte-orî čireaplu ș-apoea vru s-lo-arucă
pri Curuli nauntru.

— Nu mi dizlêdî puțî'n, il' dîse Curuli, cu boatea plîngu-
roasă, că veđî acșite nu mi ncape.

Mul'area, poale lunđe ș-minte șcurtă, u pimse si-l'-creapă 15
numa, sul dizleagă.

— Aoă ti vream, il' dîse Curuli, și cara l'-da ună pîndire,
o-arucă pînă tu buriclu di čireap, di s-arse și s-fripte, cum
lipseaște.

Ț-u scoate apoea di nuntru, ț-u spîndură n-casă di un 20
cărlig di puliță, l'a àrmatle ali lamne, și vine di li da tu
mînă amirăluî.

Seara, na-û, iu vine lamna hărioasă, hărioasă, că va s-
mică carne di Curuli.

— Il fripsiși Curuli, mul'are? greaște. 25

Greaște, ma carî s-l'i toarnă graîlu? Mul'area dipri cărliglu
di puliță?

— Ma, țe va s-feațe mul'area? dîse lamna. Țe u pate? Iu
la drați să z-duse? Ea nu ca işă din casă?

Ma cîndu se-aproak'e di puliță, u veade nh'iptă di cărlig, 30
friptă, scrum.

— Ah! strigă ea, tut tine cîne, tut tine blăstimate di Cu-
ruli nî-u feațiși aestă, ma s-nu-nî dîcă lamne, cara s-nu-ți
beaû sîndile!

Amirăluî multu l-părû g'ine de-aestă guneată al Curuli, ma 35
frațli, cum l'i știți, ma lăi di cum eră ma nainte s-feațiră și
multu lă părû arău.

— Bre! dîțeă el', nu are moarte aestu om? Cum fațe, cum
adară, ș-lucru bun scoate și sînătôs vine. Ma, s-creapă draclu

și viū nu lo-alăsăm. Ea s-l'i dîțem amirăluī, s-lu pitreacă s-aducă lamna, s-lu videm cum vu s-ascapă?

Feățiră, cum u cruiră.

Amirălu pitreațe eara Curulī, ca s-l'-aducă lamna, nîsă
5 ntreagă.

— U pățî'ī de-aestă oară, mintueaște Curulī; cum va s-o-aduc lamna? Aestă, cum va s-mi veadă, țivă nu va s-alasă di mine tră cîte-l' fecū.

Z-băgă pri mintuire mare. Acată di si nveaște cu niște
10 strane mpiticate, se-afumă tu față ca corbul, ș-apoaea l'a un tăpòr, ș-fațe crucea și dîțe:

— Dumniță s-nī agută!

Trapse tu gărdina lămnil'eī. Acăță s-tal'e un k'ipariș.

— Țe tal' ația, pri nintribată? greaște lamna.

15 — Tal'ū nă scîndură, s-adăr ună k'ivure tră Curulī.

— Cum? ul cunoști tine, carī easte Curulī?

— Cum s-nu-l cunoșcu, cîndu nī-are faptă ahîte ș-ahîte a-rale? Nī-are arșă casa, vătămată fumeal'a ș-cîte alte nu?

Și taha Curulī sculă cămeașa, să-ș așteargă ocl'il' di lăcrinī,
20 că-l' vinea taha s-plîngă ș-ațel arîdeă pri sum mustăți.

— E? dîțe lamna, ș-a nīa nu ma puține nī-are faptă! Nī-are furată ahîte lucre scumpe, nī-are murită mul'are-mea, că ș-īo il' portu multă seate aiștūī. Ma, s-lo-aflarim iuvă, va-l beau ntreg di viū.

25 Apoea, l'-agută și lamna-al Curulī ș-u feățiră k'ivurea troară. După țe u bitisiră, Curulī dîse:

— Nu știm, va-l' vînă g'ine? ea intră puțî'n nauntru, z-vîdem, cumu-ți vine a ția, că ahî't cît tine eră și Curulī.

Lamna intră, fără z-duk'ască, īu băteă și țe-l' si cruea. Dī-
30 un-oară Curulī trac! căpak'a, doaună pènure sinătoase și-l' dîțe:

— Ș-ță facă g'ine, lamne, că mine h'īū Curulī. Va mi beaī g'ine tora.

Deade lamna, pimse di ună parte, de-alantă, ca s-frîngă k'ivurea, ma īu s-u frîngă, că Curulī o-avea adrată, țe hă-
35 bare s-no-aibă scîndura.

Ma vidū, că u pățî', acăță s-lu l'a cu bunlu.

— Ascapă-mi, scoate-nī-mi, că va-ți fac mare buneată, va ti fac amiră pri lumea tută!

Tute k'irute! co-aeste nu-l arîdeăl tine Curulî, diştiptatlu Curulî. U l'a de-anùmîrea şi ȝ-o-aduȝe la amirălu.

— E! doamne! ȝîse nîs. Calu-nî căftăȝî, cal ȝ-aduȝ; ȝergă vruȝî, ȝergă ȝî-aduȝ; àrmate ȝîseȝî, àrmate ȝ-aduȝ. Tora, pă-ăcărie mare ȝî-am, s-nî-aspunî d-îu vîn tute aeste, carî ti bagă 5 pri ȝoclu aestu? Aoȝe prinde s-h'ibă vîră nȝăpătură.

L'-aspuse amirălu, că fraȝî'i.

Nîs s-cărtî multu, că tamăm d-îu nu s-aȝtiptă, de-aclò s-u pată. Ma carî l'-eră fraȝî şi carî l'-eră nîlă de el', îl' l'îrtă.

Cînd o viȝû aistă ȝuneată amirălu, s-ȝudusi. De-aȝeà el 10 inȝî dipri scamnu şi tu loclu a luî intră Curulî, că deade seamne, că ȝtie cum s-ȝînă căpèstrulu g'ine şi că nu k'are ună amirăril'e, cîndu u daî to-ahtări mînî.

Fraȝî'i a luî pînă tu ȝua di aȝă pascu pătîle, că tră ma bun lucru, nu fură bunî. 15

Părămîȝ vrut, părămîȝ v-aspuȝ, carî ȝtie came bun, s-as-pună.

121. Feata dit curcubetă.

ȝe viȝût, ȝe avȝî't?

Eră nă oară, va h'ibă tora vîră nîl'e d-e-ânî, nă vèduă. Ea 20 fumeal'e no-aveà. Bînà sîngură ca laea ȝ-ca corba, mărata. Carî cripă ȝua tută, că no-are ȝ-ea un h'il'û, să-l' diȝcl'idă casa şi s-nu h'ibă sîngură ca cuclu, s-culcă, si sculă, cu zborlu n-gură:

— Dă-nî, Doamne! dă-nî un suflit în casă, să-nî diȝcl'idă 25 casa şi s-am cu carî s-nî treacă oara!

Dumniȝăû, de! cum si-l' da la mul'are vèduă! Ma carî l'i se-aurî' ȝ-el multu di ea, o-avȝî' nă ȝuă, că-l' ȝîȝe:

— Dă-nî, Doamne, nă feata şi las h'ibă ȝ-curcubetă!

Dumniȝăû îl' deade nă curcubetă! ȝe-că, vèdua no-aveà, 30 îu s-u bagă di haraûă, ahîta vreare-l' purtà.

Nă ȝuă feătîle dit viȝiname nk'isîră ntre-apă la arîû. Curcubeta, c-acȝîȝe-l' băgară numă, îl' ȝîse a mă-săî, că va z-ducă ȝ-nîsă cu feătîle.

— Am, cum s-ti duȝî, h'il'a mea, că tine nu poȝî s-imnî? 35

— Nu, că pot, mamò!

Carî vidû mă-sa, c-al'umtrea nu s-fațe, tra s-nu l'-aspargă k'efea, u pitricù.

Arucutîndaluî-si, arucutîndaluî-si aġumse Curcubeta cama troară di anante feate. Nisă acăță, l-arî'ŭ, un loc cama nelo
5 di anante feate. Feătile, carî la, carî aspilă, carî alg'ă pînda, cahe-ună cu lucrulu-l'. Curcubeta și scoase fața și țe z-vedî? Ațeà nu ș-eră curcubetă, că eră dîină ș-ma mușată! Fața-l' albă ca spuma, perlu-l' hrisusît ca fluria și ocl'il' lăi ca masna! Ș-aroșe, aroșe ca trandafila, tră semnu-mare. Apărîi Curcu-
10 beta să-și măsură neălile dit deădite și z-dîcă:

— Un nilûș, doauă nilușe, trei nilușe...

Cît ascăpă di măsurare, s-turnă eară di la cap: «un nilûș doauă nilușe...» Neălile aeste eră tute ġuvaire scumpe și cum s-aġucă cu eale, l'-cădû un nel to-arîŭ. Feata să nh'ipse
15 to-apă și pusputeà s-lo-află prit k'itrițeălile arîŭluî.

Tu oara țeà, na iu vine h'il'lu-de-amiră, să-și adapă calu. O-aduse oara s-lo-adapă iu s-aġucă Curcubeta. Feata, cît avdî', că om vine, nu își dit apa arîŭluî, ma z-deade de-a fundu ș-armase aclò, tra s-nu u veadă h'il'lu de-amiră.
20 Da h'il'lu de-amiră s-lo-adapă calu, da, nu-i cu puteare; aestu cît ș-aplică caplu și s-trădeà nîpòl aspăreàt.

— Bre! ți-are calu? greaște h'il'lu de-amiră, di se-aspare? Da năpòl s-lo-adapă, iuva-ș-îuvà! Calu s-trădeà năpòl.

— Bre! si-l mîcă luplu, si-l mîcă! țe-nî are calu?

25 Vru amirălu z-bea nîs ma nainte, nacă l'-aîurdeàște apa țivă și cîndu s-aplică, nișane mare! Nvîlčà fața li Curcubetă cama di soarle! A luî il' si loară ocl'il', ahîntu luteà Curcubeta!

Il' greaște nîs s-easă dit arîŭ, u ntreabă țe caftă aclò,
30 cum l'-u numa, tute. Țe s-află feata? dîse, că-l' cădû nelu și intră s-lo-află.

— Eșî, gri h'il'lu de-amiră, că di neale nu mi plîngu, îîi deade Dumniđăŭ cîte nu vruî!

Ț-aflășî s-easă! Cîte-l' feațe, cîte l'-adră țivă.

35 Atumțea h'il'lu-de-amiră duțe și acl'amă nă moașe, nacă poate s-o-arîdă și s-u scoată. Vine moașa la buđa de-ariŭ și taha bagă s-la. Ma țe lare? Cupaňa u băgă pri dinți și căftă z-bagă apă nauntru, tra s-la.

— Nu acșîțe, mae, gri Curcubeta, nu s-la acșîțe!

— Am cum s-la, feata mea, că nu ni știu? grea maea.

Curcubeta u nviță, ma moașa drăcuroasă fățea tut ană-puda.

— Nu acșițe, mae, nu s-la acșițe! grea nîpdi Curcubeta.

— De! feata mea, cari nu ni știu! Nu vini s-ni-aspuți puțin. 5

Feata tut s-apruk'ă s-l'-aspună ș-pîn tu coadă își dip dit arî'ū. Atumțea h'il'lu de-amiră arsări d-lu eră ascumtu ș-o-acăță. Apoea o-aduse acasă și-l' dîse a nă-saī, că va u l'a nveastă.

--- Ba! h'il'u, gri mă-sa, di-ună hoară mplină di feate no-a-10 flăși altă feată s-alēdi, ma vrei s-ti nsori cu Curcubeta!

Strigă mă-sa, gri, vārg'i, ma fičorluī nu-l' si șuță mintea Ștea nīs, țe nu ștea vîrnu ș-ahî't ağundeà!

Vru, nu vru măsa, după țe z-dipiră și-ș frîmse mîile cît nu ma putu, fără s-poatî s-l' șuță mintea, ncl'ise ocl'i, ș-lo-15 alăsă s-facă, cum il' tal'e caplu!

Lumea s-moară și să s-lișină de-arîdeare, cîndu avdîră di glărimea h'il'luī-de-amiră, că si nsoară cu cari? cu nă Curcubetă! Tuți dîțea, că vai k'irū de minte. Al'umtrea cum s-u l'aī luguria? 20

S-feațe numta. Țe numtă vai dîți? di k'isă ș-di cătrane, n-loc di gucări ș-cîntări, plîngutle și dipirârle ali mumă!

Seara vine să s-culcă nveasta cu gônile și Curcubeta și scoase cămeașa di curcubetă și mutreà torea! Ahîntă mușuteață di feată ș-ahîntă prindeare, nu se-aspune ne cu graīlu, 25 ne cu cundil'lu, ne aoà, ne iuvà!

Atumțea feata l'-dîse:

— Mutreà g'ine, s-nu ti cîrtești di cămeașa mea, că va splîndi cu lăcrii lăi.

Acșițe niși bînară aīl mulți. Nisă aveà ngătàn s-o-ascundă 30 cămeașa di curcubetă sun nă bonďă. Nă quă fură acl'imăți la nă numtă dumnească. Amirălu co-amirăroaīa să ndreăpsiră să z-ducă.

-- De! dîse amirăroaīa cîtră h'il'ū, tute cu nurări la numtă, mași io fără noră, că cum s-mi duc cu nă curcubetă dipu 35 mine.

Fičorlu nu dîse țivă. Cari dūsiră tuți la numtă, Curcubeta și scoase cămeașa, si ndreapse și duse ș-nisă și s-acăță n-cor ningă nveastă.

Lumea tută s-șistisi, carî s-h'ibă feata țeă? Om easte? dînă easte? țe easte? Mași un singur ștea, carî easte și nu lo-acățà loclu di haraŭă.

Amirăroaňa l'-u deade cu cotlu amirăluî și-l' dîse:

6 — Mutreă torea mușuteață di fată! Ațeă prindeă tră h'il'lu a nostru! și-ș aștearse cu mîntila nă lăcrimă dintr-ocl'i.

H'il'lu o-avde și-l' dîte:

— Nu ți-u mică inima, mumă, c-ațeă i nveasta mea!

— Cum di-i ațeă? Am curcubeta țe u feațe?

10 — Curcubeta-i sun bonďă!

Fuga muma acasă, caftă sum bonďă ș-află cămeașa di curcubetă. Aprinde apoea un foc mare ș-o-arucă n-foc.

Feata dit Curcubetă, de-aclò ȳu gŭcà n-cor, l'-aňurđi scrum și di nă oară azbuiră cîtră a casă, grîndaluî, zg'ilîndaluî:

15 Cămeașa-nî, cămișița-nî,
Că țe nî-o-arsiși mănița-nî!

Di cripare mare, Curcubeta plîmse-plîmse pîna s-feațe un puil'u. G'ina-ma h'il'lu-de-amiră lo-acăță ș-apoea cu cîntare ș-discîntare ș-cu amăi, l-feațe nîpòl om și armase cu nîs pîna
20 muriră, s-fure-că nu bîneaďă ninga.

Părămîș steam, părămîș aspûș,
Carî știe cama mușăt, s-aspună ș-nîs.

(Spus de Ceama al Mitre al Tole.)

122. Mușata-Locluî-dit-mer.

Erà, țe nu ș-erà.

25 Erà ună oară un gòne-aleptu, h'il'u-de-amiră. Nîs urseà loc cît traďe earba. Cara-l' viňe oara să si nsoară, gònile-aleptu arcă tu steauă și-l' se-aspusi, că nveasta lui va s-h'ibă *Mușata-Locluî* dit mer.

Tu mărđinea locluî erà nă grădină. Tu grădina țeă criș-
30 teà un mer. Merlu ațel fățeă mași trei meari ș-tu unlu di meare se-află mușata-locluî.

Avđi' gònile-aleptu cîtu nclo se-află Mușata-Locluî și nu-l' se-aspărè ocl'ul a lui. Aveà nîs cal' azbuirătòrî, țe mică loclu și bea niorl'i, s-lo-aducă aclò. Criparea l'-erà cum s-facă,
36 că aclò erà un amiră-aràp, amirălu Laiu, țe o-avigl'à grădina.

Di cripari și di-nvirinari gònile-aleptu pîni nu-l' si micà. Carî il viðură părințîl', că slăg'aști duă di duă, lu ntribară, te-ari di-l' ca di fărmaç?

El prota s-aruşnă z-dîcă, ma cama năpòl lă u tăl'è, că nîs va nsurari. 5

— Macă vrei nsurari, il' dîsiră părințîl', ahîntu cama g'ini Carî nu va s-aibă nă noră to-auşatic. Aestă s-h'ibă lîngoarea.

Ş-acăţară părințîl' s-l'-aducă feati, feata al Amiră-Albu, al rîic, al mari ş-al nu ştiū cari. Fiçorlu mină caplu, nu! că, vîră nu lu ncăldă. Tu coadă lă dîsi: 10

— Țe li vreți ş-aţeali ş-aţeali: Tuti feàtili sun buni, nu li cătigursescu, ma mintea mea azboairă largu multu. Io voi *Muşata-Locluî dit mer*. Na, aestă voi io nveastă.

Ştea părințîl' țe-l' cu Muşata-Locluî dit mer și vrură si-l' toarnă mintea, că di cîți z-dûsiră, vîră nu s-turnă, ma n-cot 15 tuti lă fură.

— Nu bune, nu slabe, mută-ū mintea, că s-nu pați ca mulți alți, țe duseră și nu s-ma turnară.

Țivă? Loc no-acăţară.

Carî viðură, țe nu viðură ş-părințîl', il' deădiră urăcunea 20 ş-lo-alăsară z-ducă. Ma g'ine z-ducă, di per-că să s-tuk'ască ca țeara?}

Gònile-aleptu trapsi to-ahuri, s-aleagă un cal. Aclò nauntru erà cal' sute, carî di carî ma muşat ş-ma piră. Nîs il' tricù tuți și s-apruk'è la un cal arînds, țe mică oasi n-loc 25 di earbă. Gonle-aleptu il' hărisi cu mîna, il' lo oàsili și-l' băgă earbă ş-apoea lu nşiuă și acăţă si-l' dîcă:

— I! Murgu, i! că lungă cale-avem și cum va u scutem?

Calu s-turnă și-l' dîsi:

— Si-nî bînèdî, gone-aleptu! Suntu anî, țe nu bigă mînă 30 văsilk'ască pri mine vîrnu. Tini nu te-aruşnăşi s-mi dai di mîneâr, ma ş-tine-arău nu vai veđi di la mini.

Di nă oară si scutură arînoslu și cîndu scoasi nişti peani, ocl'il' iți loa.

— Ncălică, dîsi calu! că lungă-i calea, greauă easti, ma cu 35 muna-l Dumniđău, va u scutem în cap. Multi nî-ari traptă k'alea, ma ş-multi-nî poati oslu!

Azbuiră calu-cu-peane ca vimtul, ca mintea. După dîle ş-meşi di pri.cale, agûmsiră, vru Dumniđău, tu grădina Arapluî, tu grădina Laîluî-amiră.

Şidură prota şi z-discurmară di cali ş-apoea gònile-aleptu
 îşi ţimşi àrmatli, ncàlică şi-ş feaţi crucea, s-l'i-ağută aţel
 de-analtu. Şe-arcă di nă oară tu grădină şi mutri afurişalui.
 s-arupă merlu cu Muşata-Locluî. Aestu mer erà pri pomlu di
 5 mesea grădină'ei. Vîrnu nu puteà sã s-aproak'e nivîdût de-
 Araplu, cã de-avarliga di pom erà loclu gol. Ş-făţea merlu
 maşi trei meari, ş-tu unlu di eale erà Muşata-Locluî.

Cît lo sã s-aproak'e gònile-aleptu, z-diştiptă Araplu şi s-a-
 urnî s-lu bea di viû. Şi s-acăţară, frătile a meû, di tufă ; gî-
 10 nile-aleptu co-apala tu mină ş-n calăr pri calu-cu-peani, tră-
 deà tu carni. Ma ş-Araplu nu s-alăsà pri padi, cã nh'ideà
 ûngl'il'i cît ma puteà adancà, ca laïu, ca corbu, ţe erà.

Dă un, dă alantu, nu ştiû cum feaţi gònile-aleptu şi lo
 vimtu cu calu-cu-peani şi cîndu se-astrađi pre-Arâp lu n-
 15 h'îđi pîn di đinuc'le tu loc. Araplu tora z-bătea, ma nu
 puteà sã s-mină. Scoase atumţea coarda gònile-aleptu şi-l'
 tãl'è cãrăfeta. Cură, frătile-a mel, atumţea, cură sîndi laïu ca
 mura, di ţ-ağundeà pîn di cãlţăvetă.

S-alină apoea gònile-aleptu pri mer, adună treili meari,
 20 ncàlică diznòu pri calu-cu-peani şi nk'iseaşti citră-acasă. Cît
 ağumşi mărđinea di un arîû scoati meàrili din sin. Tal'e
 unlu, no-ari ţivà ; tal'e alantu, nîpòl ţivà.

Acăţă sã-l' bată ìnima di frică a gòniliu-aleptu ; ş-o-avû, cã
 n-cot il' fu zahmetea. Ma calu-cu-peani, ţe li ştea aeste, arideà
 25 pri sun nãri ; calu cu peani ştea, cã merlu ţe-armasi, o-are
 Muşata-Locluî.

Tal'e ş-treilu mer, ţe sã-l' veadă ocl'il' ? Muşata-Locluî nvîl-
 cã ca soarli. G'ine ma cum feaţi, cã tu tãl'area merlui, il',
 sîndinã điditclu. Tr-oară acăţă si-l' cură sîndi şi fîcorlu ş-u
 30 deade alaga s-află ţivà erg'i, si-l' bagă la điditic, s-nu-l' cură.

Cît fuđi nîs de-aclò şi vîniră nişti g'ifti. Ma u viđură, o-
 acăţară cu zorea, şi h'ide-l' aţi şi zahurãh' prin cap, minî,
 čoari, se-adună Muşata-Locluî şi s-feaţi nîcã cît un pescu.
 Pescul aestu erà tut hrisusît. Ningă arîûlu aţel erà un bu-
 35 duvãl, sternă, nu ţin g'ine-aminte. Lo-arcară g'iftile pescul
 tu buduvãl, tu sternă, ţe erà ! Apoea nviscură co-armata li
 Muşate-a-Locluî unã di nîsi ş-o-alasără ş-fuđiră. Cîndu s-turnă
 gònile-aleptu ş-u viđù ahîndu lae, se aspăre. Ea s-h'ibă Mu-
 şata-Locluî ? ş-frică ocl'il' !

— Aestă s-h'ibă Muşata-Locluî? Nu undeaste dip.

Te mintui nîs?

— Poate acşite-î Muşata-Locluî şi va s-afumă s-mi cătăpă-
tească, s-fure că ţin la nîsă.

U lo! Ma, năinti țe să ncălică şi s-tragă, après di seati 5
cum ş-erà, s-aplică z-bea apă din buduvăi, z-điţem. Cum s-
aplică, viđù pescul hrisusit şi vru s-lo-acatǎ. Intrǎ dicara tu
buduvăi şi, după nîscîntǎ oarǎ, lo-acatǎ şi-l l'a cu nîs acasǎ.

Părinţil', carǐ viđurǎ nora ahîntu lae, să nfărmăcarǎ şi
si ncîmirarǎ [ncumirarǎ]. Nu s-aştiptǎ, s h'ibǎ Muşata-Locluî 10
ahîntu lae trǎ nivideari, ca nǎ víftǎ. Lǎ đisi ş-fićorlu, cǎ nu
erǎ ma naintea lae, ma cum s-feaţi di nǎ cali, nîs nu ştie.

— Ma cara-nǐ fu căsmetea s-u l'aũ, va u ţin.

Seara fićorlu scoati pescul şi-l da s-lu tigǎnsească. L-cu-
rarǎ mul'erli şi sk'ínli l'-arcarǎ n-cuprie. Aclò criscù un k'i-15
pariş muşat-muşat, maş cu frîndǎ di flurie trǎ semnu! Cîndu
triţeǎ amirǎlu, amiroańa şi h'il'lu-de-amirǎ, s-aplicǎ k'iparişlu
pîná di padi şi-l' h'iriţeǎ, şi-l' băşǎ, trǎ nişani. Ma cîndu
triţeǎ g'ifta, s-mutǎ cîtrǎ n-sus şi s-cutrimurǎ tut.

Aduk'î g'ifta, cǎ Muşata-Loclu vaí criscù acloţe şi-l' đise a 20
bǎrbatu-suí, si-l tal'e k'iparişlu, cǎ lǎ ţine aumbrǎ.

— Cum sǎ-l tǎl'ëm, criştinǎ, ahtari muşuteatǎ di k'ipariş,
țe noi lo-avëm şi lumea nǎ-l zilipsescu?

Nîsǎ a l'eí: i vǎ-l tal', i nu s-faţi.

Se-ascapǎ di ngrîńa mul'ǎril'eí, cǎ-l mícǎ dua tutǎ, íl tǎl'è 25
Cum tǎl'ǎ argaţli, cǎđù nǎ scîrpǎ tu čòariclu a unũ argǎt
ǎuş. Aestu no-aduk'î tu oare țeǎ, ma cîndu vine acasǎ şi z-di-
ziviscù, cǎđù scîrpa şi muscuvulsí udǎlu tut. Moaşa o-adunǎ
scîrpa şi u bagǎ tu dulape sǎ s-aflǎ. Țe era estǎ? Ş-erǎ Mu-
şata-Locluí. Cîndu auşlu cu moaşa durnǎ, si sculǎ ea şi ndri-30
đeǎ tuti lucrili din casǎ şi to-apiritǎ ş-intrǎ tu dulapi.

Auşlu cu moaşa, čudie mari, s-mutreǎ dol'i şi nu ştea carí
li ndreađi tute aesti. Moaşa ş-o-aveǎ c-auşlu li faţe, auşlu
ş-o-aveǎ, cǎ moaşa, ma cǎ nu va s-l'-aspunǎ. Moaşa điţeǎ:

— Multu prindi s-mi va auşlu, macǎ si scoalǎ de-adarǎ 35
ahîti lucrí noaptea. L'-u nílǎ di mini.

Auşlu nípòí:

— Mare lucru di moaşi! U şteam al'umtreǎ, ma, arí's fuí.
Nu veđí, cum li ndreađi muşica tuti?

P-agalea-agalea s-apruk'ară Păștili. Mușata-Locluî țe faț
Acață di coasi strâne tr-aușlu, tră moașa ca de-amirăți. S
cuduseă ș-niși d-lu ahîti lucrî ș-ahîti mușutêți!

— Tine va le-adări, moașe, aesti, ntribă nă duă aușlu?

5 — Ba, ni si pari, că tini le-adări aüş, ma nu n-aspuni.
G'ine ma viðură, c-aoațe niște cură, ma nu lă si duțea min-
tea la scîrpă.

El', s-li bagă strânilē, s-nu li bagă, șideă și s-mintueă, că
lă eră, s-nu l'i ntreabă amirălu la băsearcă, d-lu le-aflară.
10 niși oăminî scădûți, oarfînî, fără bubotă tu căpisteari, strânilē
aesti de-amirăți? Nu li băgară și z-dûsiră l-anastasi cu fu-
cărărêștile a lor strâne.

Ună fuđiră din casă ș-Mușata-Locluî aștirnă casa cu vi-
lență ș-cu k'ilîni s-ță fugă mintea di mușuteața lor. Apoea
15 adră mîcări, pite, puł' friptî, dulțênî, gădăih' ș alti, țe s-ț-alinđi
deăditle, cîndu s-mîți, ahîntu bune, ahîntu nòstime.

Aușl'i, tu turnată, lă viñe s-nu intră n-casă:

— Aoă vaı ġoacă vîră darăc, đise aușlu. A nîa-nî vîne s-nu
intru. Tine cum țî-u va mintea? •

20 — De! aüş! Omlu arău nu-ți fați lucrî buni ș-aoați nu
ved slăbință, ma cum ursești! bărbăt h'îi!

Ș-feățiră înimă ș-intrară! Feata no-aveă anăsk'irsită di tuti
și tutu ndriđeă tu udălu ațel bunlu. Ma u viðură aușl'i griră:

— Carî h'îi tine, h'il'e?

25 Feata, carî o-apcară, șadi și lă mbăiră ună cîti ună, că
nîsă-ı Mușata-Locluî. Apoea spusi cum h'il'lu de-amiră o-
ascăpă dit mîñle Arapluî, cum niști g'ifti co-amăi ș-cu ați
u feățiră pescu ș-tuti ananti cîte aspûș pîñă aoați. Aușl'i,
haraoa n-casă! Arsăreă pri unlu đor, di g'ini țe lă păreă.
30 Il' đîsiră s-șadă la niși, că el' fiđor no-aüş ș-că va u vor ma
multu di oc'il' din cap. Mușata-Locluî armasî.

H'il'lu-de-amiră, cara ndisî cu g'ifta, lo-arcă tu lîngoari
greaüş și nu mîcă, nu beă, nu-l' si băgă țivă n-gură. L'-a-
duțea piti di feati virvinadi, măcări soe-soe, ma n-cot, că
35 nu-l' si dișcl'ideă orixea.

Atumțea avdi Mușata-Locluî și bagă di adară nă pită cum
ștea nîsă, bună și dulce, s-ț-alasă gura apă, și l'-u pitreați
cu moașa. Viñi moașa la pălati, ma carî u dădeă di mîñă?

Niți că o-alăsă s-intră la poartă. H'il'lu-de-amiră avdi de-
analtu și greaști, s-o-alasă s-intră.

Cum viđu pita estă, il' si dișcl'isi orixea ș-mică. Apoea l'
fise a moașil'eî, s-l'-adară ninga ună. Cum mică și de-aestă,
s-feați cama g'inî. Moașa l'-aduțea cahe-đuă și đuă di đuă 5
h'il'lu de-amiră lo tră năinti și s-feați dip sinătòs.

U-ntreabă nîs moașa:

— Nu nî-aspunî, tini li fați pîtile aesti, i aî vîră noră,
vîră feată.

— De! h'il'u, le-adară feata-nî. 10

Atumțea h'il'lu de-amiră u ntreabă, iu șadi, că va z-vînă
s-u veadă, s-l'i facă nă vizită. G'ini ma mușica, plină di bu-
buliți, il' dîți, că casa l'eî taha easti plină di vîrni ș-plină
di băliđi. Las h'ibă, dîțe amirălu, că io vai vîn. Acșiți si scoală
și z-đuți s-l'-aducă nă doară a feătîl'eî tră pîtile a l'eî. Aoați 15
țe z-veadă? Casa li mae, lămbriseă ca parădislu. Tu loc di
vîrni, mași k'etri și k'itrițeali di vămăndî. Tu loc di băliđi:
vasilcâți, trandafli și garoafli. Muscuvulseă tută căsica li
mae. Ș-nauntru țe să-l'i veadă ocl'il'? Mușata-Locluî, cum ti
ved și cum mi veđi. Sărgl'i di u bășe și u băgă, s-aspună 20
cum il' k'irû dintr-ocl'i. Ea nu dîsi «nu» și-l' aspusi tuti.

H'il'lu de-amiră o-aduți la pălati și cîndu țî-o-cață g'iftă,
țî-o-aunđi cu cătrani și-l' da foc, no-armasi čor di ea!

Apoea el si nsură diznòu cu Mușata-Locluî dit mer și feați
numtă dumnească, di goî pînă goî. 25

Eràm ș-îo acloți, gúcăi, ansăriî, pînă dîșu dure. Tu fugă țe
s-l'aŭ? Aî z-v-acumpăr cîte nă căculă ș-cîte n čileah'e aroșe.
G'ine ma cum trițeam pri la Cărăvînățî, sărgl'iră cînl'i și-nî
le-arăpură. Carî va s-li l'a, s-facă nă turtă, ună găl'ină friptă
ș-ună cofă cu vîn și si z-ducă s-li l'a. 30

(Spus de mamă-mea, Avela, Epir.)

123. Oarfîn și h'il'u-di-domnu-mare.

Erà un amiră și z-duse a priimnare pitu horî. Vrea să știbă
cum binează lumea. Nu știu cum s-fețe, că armase năs tu
nă hoară, ta s-ăpiră aclò. Amirăulu nu ștea, iu s-tragă. Di
aistă asună la nă ușe, la nă casă oarfînă ș-cu multă fumel'e. 35

Amirăūlu, după ți apirî, zburî cu p(ă)rințil', să-l' da fiçorî
ațâl, ți este ma dișcl'is. P(ă)rințil' a fiçorluî il' zăsiră amirăūlu

— Tută fumel'a, Doamne, a ta este. Macă vreî, l'a-ū.

— Nu! nu! eū va s-l'aū aistu fiçôr mașî, că nî-ul lo ocl'î
5 ti dișcl'is multu.

L'-ul dèdiră.

Amirăūlu l'a fiçorlu aistu și-l duțe cu nîs a casă. Ația nîs
ul pitrețe la sculie să nveață carte. Fiçorlu, dișcl'is, nviță
multu și erà durût di amirăūlu și di amirăroaņa.

10 După ți bitisî sculia, amirăūlu vru s-lu nsoară și să-l' da
feata lui ti nveastă, că nîs muntreà om̃lu, nu soea om̃lu.
Mîni, agalea z-videm, zăse, ți va s-zăcă și amirăroaņa, că
ș-a l'eî este feata.

Ntreabă amirăroaņa, aistă cu altă minte. Cum s-u mărită
15 pi om di aradă! Nu s-fațe căbule, că-î arușine.

— Eū voi s-u daū feata mea ti h'il'ū de domnu-mare, zăse
ea, nu pi om de-aradă.

Amirăūlu zățe «eū nu voi», amirăroaņa «ș-eū nu voi», vi-
zură doll'i, că nu pot să s-acăk'isească, ți s-facă? Zăse ami-
20 răūlu aiste zboară:

— Ta s-nu s-facă k'efea niți a nîa, niți a ția, atumțea s-fa-
țim așî: Si-l' pitrețim doll'i fiçôrî și h'il'lu di domnu-mare
și oàrfînlu a nostru pi amare. S-lă dăm câte ună pampore
și prađî cîte dao nîl' di napuliòñî pi insu și avigl'itòrî di
25 oaste și carî va z-g'ină di nășî doll'i cama cu ma mulți prađî,
ațulūî va s-l'-u dăm feata. Amirăroaņa zăse: g'ine-î așî.

Atumțea amirăroaņa, șireată, ți s-facă? Ta să-l' si facă a
l'eî k'efe, cl'amă h'il'lu di domnu-mare și-l' da ascumtă nică
alte dao nîl'e di napuliòñî, ta s-h'ibă nîs cama mult-amintăt,
30 ta s-l'u da feata lui.

L'i cl'imară și după ți lă spūsiră, ți ș-cum, unlu fețe n-
dreapta, lantu la stînga.

H'il'lu di domnu mare erà hrao mare, că aveà prađî ma
mulți. Năs fuzî diparte, ta s-ağungă ma agună și s-toarnă
35 cu cama mulți prađî a casă.

Ma nu știū, ți nî-ul aștiptă măratul!

Cum fuzeà năs agună, după născînte zăle, ajunse t-ună
altă amirăril'e, la hoară-amirăluî. Ca h'il'ū di domnu-mare,
năs trapse ndreptu la vāsiloaņa, că vāsîl'è no-aveà.

Aistă vāsiloaṇe erà di aṭele ṭi mutreà s-ti fură dintr-cl'i. Cum măcară, biură, ăl' zăse a fiṭorluī di domnu-mare:

— Știī ṭivà?

— Ṭi să știū?

— Va s-ṭă spun ṭivà, ṭi no-ai vizută.

5

— Spune-nī, să-nī bănèzī! fiṭorlu.

Am ună cătușe, care sta pasprig'ing'iṭi di săhăṭi pri ṭiṭoare i joacă ș-arăsare și ṭine doa luminări tru ṭiṭoarle a l'eī di minte. E! ṭi zăṭi di semnul aistu?

— Ṭi s-zăc, că tine mi l'ai ti om fără minte: poate s-h'ibă 10 aistă vîrnă-oară?

— Mine zăc, că poate și fure-că vreī s-nă-acăṭăm cu baste [stăh'imă].

— Me-acăṭ, zăṭe fiṭorlu.

— Pi ṭi? ntreabă vāsiloaṇa.

15

— Pi ṭi ai vrere, fiṭorlu.

— Iu voi pi toată-ṭi averea.

— Ș-īo voi tot așī, zăṭe fiṭorlu.

Ma, ta s-h'ibă doīl'i siguri un de-alantu, ș-fèṭiră cărṭi și ligături, ta s-no-aībă zboară ma nîpōi.

20

Fiṭorlu s-hăriseà, că dī-ună-oară, fără alăgare mare, va s-facă avūt. Măratul nu știà cu ṭine are s-facă!

U cl'imară cătușă și cl'amă și un timpînăr și-l' li da doale ṭeri tu mînă aprese și acăṭară si-l' cîntă. Năși ăl' cîntă și pusta di cătușe jucă ca om! Jucă, jucă tamām pasprig'ing'iṭi 25 di săhăṭi, cum lă fu zborlu. Viḍù fiṭorlu, că k'ere.

Vāsiloaṇa, după bastea ṭi aveà, l'-amintă tută averea fiṭorluī și măratul arāmase gol ca tufek'a. Ṭi s-facă năs măratul di fiṭòr, si zbură la ună furnă, s-poartă apă cu talarlu și arāmase aclò.

30

Tura s-acăṭăm, ta si spunim și ti alantu fiṭòr, care fu pitricūt și năs pi amare, ti avere ta s-facă. Năs, cum fuzi, li k'irù plânurle, ṭi l'-aveà dată amirăūlu și l'-u dede, iu s-easă, las easă! Cum fuzeà năs așī ajumse, dupu niscînte zăle, ningă nă pădure, nòlgica di amare. Năs armase čudusit di 35 aistu loc. Zăse la oaste.

— Staṭi fiṭòrī, să zăptāsīm aoaṭe pamporea.

U zăptāsiră. Daporpoea inși fiṭorlu amirăūluī, s-duse pi locul aṭăl, să s-priimnă. Dede di ună k'atră mare cu patru

cărtel'e. Cl'imă oastea diznòu și lă zățe, s-acată di cărtel'ũ, si scoală amindoll'i ploacă. Acățară ș-u sculară ți z-veadă ? ună odăe nuntu-n-loc. Intrară nuntru, vizură un aùș cu barba albă și-l vizitară. Aușlu l'i ntreabă, că di iu viniți și iu
 5 nerziți. Fiçorlu l'i spuse pi aradă toate, cum aveà și plànurile ți-l' aveà dată tatu-su, di li k'irù.

— Nu-î țivà zățe aușul, și-l' spune ți cale s-l'a și pi iu s-l'-u da. După ți fiçorlu l'i spuse, cum este pitricùt di tată-su ti avere, aușul l'i zățe aiste zhoară :

10 — Na! istu șiș cu g'itrii. Aclò iu va s-nerzi diparte, va s-aflì amirăulu a loclu lînzit di noa anî. Vărnă g'atru, vărnă moașe nu-l ari vindicată. Tine, cîndu va s-ti apròk' aclò, va si scolì flâmbura și va si strizî, că g'oà, g'aturlu ațâl mare g'ine. Va si-l' dai amirălu cîte trei ică cîte patru-ținți k'icute
 15 s-bea și el va s-vîdică.

Daporpoea fiçorlu il' bașe mîna și fuze, s-duțe la-ațâl amiră și fațe cum lu nviță aușul. Lu ntribă prota, cum fac g'ățarl'i, di ți l'-este lîngoarea, daporpoea il' dede, s-bea. Amirăulu după niscînte zăle s-fețe sînătòs, h'er.

20 Il' zățe amirăulu :

— Ți vreî, caftă, că tute a tale-s.

— Ți aî vrere, ațea dă-nî, zățe fiçorlu.

— S-ț-u daũ pi h'il'a-mea, s-ti fac pi tine n-locul a neũ.

— Aistă nu pot s-u fac, fără ntribarea tată-nuî.

25 Atumțea amirăulu, l'i ncărcă pamporea de-amàlamă și g'amante și di tute bûnile și l'i nviscù oastea g'ine-mușăt și-l pitircù a casă-l'.

G'ine ma aușul ăl' zăse a fiçorluî :

— Cîndu va s-ti torni, s-dai pi aoațe, ta să mpărțî'm a-
 30 vereă. Aușul vru ta s-ul veadă, di-si este om, ți s-ține di zbor, că nu-l' eră a luî di avere. Fiçorlu dede tu turnată pi l-aùș, si-l' da partea di avere.

— Nu-ți voi țivà, h'il'u, zăse aușul ; vruî mașî să-ți ved mintea.

35 La fugă il' dede aușul cu barba-albă ună cutie nîcăză și-l zăse :

— Na cutia istă și cîndu va s-vezî nai cama marea zore, s-u dișcl'izî cutia.

— Fiçorlu u lo și u băgă n-sin.

Tura l'-u dede năs, s-ul caftă pi soțu-su, h'il'lu di domnu mare, cătră lu s-află. Ajumse tiși aclò, lu erà năs. Trapse ș-năs ndreptu la văsiloaňa și nu știà di ațele ți păță h'il'lu di domnu.

Tut ași cum cu h'il'lu di domnu, văsiloaňa ăl' zățe după 5 measă, că are nă cătușe ași ș-ași.

Fiçorlu nu vru s-pistipsească și s-acățară, ică să-l' da tută-l' averea; ică năs s-l'a averea văsiloaňil'eî tută.

Acață cătușă, că l'-o-aduse Stămăria, s-joacă cu țerle tu mină pi doale čicoare, s-muntrèști și s-ță fați cruce! 10

Tricură aproape tresprig'ing'iți di săhăți și timpînarlu l' cîntă și cătușă jucă. S-apruk'à s-treacă și săhatea armasă și fiçorlu minte n-cap no-aveà. Tiș atumțea ș-aduțe aminte di pisk'esea ți-l' aveà dată aușul, s-u dișcl'idă tu zore mare.

Bagă mîna n-sin și disfațe cutia și ease di nuntru un șoa-15 ric nîcuz. Dî-ună oară cătușă da di pade țerle și apoea ș-u da alaga după șoaric, ta s-ul acață.

Vizù atumțea văsiloaňa, că k'irù și fiçorlu amintă.

După ți lo ș-averea di la văsiloaňa, cum lă fu ligătura, alăgă ș-află h'il'lu di domnu-mare, carî purtă apă la nă furnă. 20 Lu scoase di aclò, ul băgă di s-lă, s-k'iptină și-l lo cu năs și-l dede nîpôi pamporea și oămînl'i ți aveà k'irută.

Ajùmsiră acasă; pamporea oârfinluî fiçòr erà maș cu amàlamă și mușutèți și oastea-l' anviscută ca dit ou, și pamporea h'il'luî di domnu mare vecl'e și goală și oastea-l' tută 25 aruptă.

Viđù atumțea ș-amiroaňa, că nu lipsește s-caftă fumel'e, ma va s-h'ibă ș-omul cu cap, că după cum zățe zborlu: di sk'in trandafir și di trandafir arăsare sk'in. L'-u dèdiră feata ti nveastă a oârfinluî și apoea s-dipuse amirălu ș-ul 30 băgă pi scamnu pi đinir-su.

(Spus de Nastas Papa-Goga din Gopeși, Macedonia.)

124. Fiçorlu-de-amiră, amintăt cu coarda n-mînă.

Erà, țe ș-earà.

Ună oară ș-un k'irò erà un amiră. Amirălu nu fățeà fumeal'e. Đua tută să ncl'inà la Dumniđă și-l' đîțeà s-l'i da 35

ș-a lui un fiçòr și la s-h'ibă arău cum no-are faptă fisea, ci năs va-l așteaptă cu brățile dișcl'ise.

Dumnițău il' deade un h'il'u. Aestu cîndu s-amintă, s-află cu coarda tu mîină și crișteă, 0amă! ȕua ș-anlu. Apărni fi-
5 ȕorlu să z-ducă la scul'ò și di cîțî fiçòrî află n-cale, trădeă coarda ș-lă loa caplu. Cavăi, carî il băgă draclu s-l'i ȕică țivă, i s-l'i toarnă zborlu, i s-mutrească cîtră nîs cari-ște cum, că tu minută trădeă coarda și-l' tăl'ă.

Măratlu de-amiră nu și ștea ȕe s-facă! Di tute părțile vineă
10 plîngurî, tră fiçorlu amintăt cu coarda n-mîină.

S-ascapă di nîs, il lo cu bunlu și-l' ȕise să z-ducă s-află Mușata-Locluî. Fiçorlu ahî't vrea și nk'isî calea nclo.

Calea cum z-duȕeă află un om, semnu mare! Aveă ahîntă puteare, că loa un munte tu na mîină ș-un to-alantă și-l' ȕu-
15 cuteă și-l' si păreă, canda no-aveă țivă. Ahî't ĝone ș-ahî't putî.

Lu ntribă fiçorlu-amintăt cu coarda tu mîină, cîtră iu z-duȕe.

— Mi duc, ȕise, c-avȕî'i, că s-află un ĝone multu și voi să-l ved. Numa lui easte : Fiçorlu amintăt cu coarda tu mîină.

20 — Am iò h'iũ aȕel.

— Macă tine h'iî, mi vreî ș-mine soȕ?

— Ti voi; cum ȕ-u numa?

— Înî ȕîc s-a nîa nă pal'u-numă Mută-Munți.

— Mușată numă.

25 Ma-nclo deădiră di un gal'amàn di om, di un ȕirîũ.

Lu ntreabă fiçorlu de-amiră. iu oară-l' bună?

— Avȕî'i di fiçorlu de-amiră amintăt cu coarda n-mîină și mi duc s-lu ved, ȕe soe di om i!

— Am iò h'iũ aȕel fiçòr.

30 — Macă h'iî tine, mi l'ai tră soȕ!

— Ti l'au! Numa-ȕi?

— Soarbe-Amăre!

— Am ȕe numă-i aestă, criștine? Că ȕe ȕi păȕidară acșîȕe?

— ȕe s-h'ibă! Lûcurlu a mel easte să sorbu amarea cu nă
35 surg'ire; cîndu voi: o-astrăk'escu, cîndu voi: u umplu.

Și cum era aclò ună vale mare, s-apleacă Soarbe-Amare, bagă caplu tu vale și ȕuc-ȕuc, u surg'i tută valea.

— Ea cum mi păȕidară, ĝri nîs.

H'il'lu de-amiră: apurie mare.

Il lo ş-aestu şi calea-calea, cu cuvendă, cu şicătî, agûmsiră a pălatea unûi amiră. La poarta pâlătil'eî eră un stur di l'er, cari-şti cîte nil' di ucătî. Amirălu aveà băgată zbor, că aţel, cari vai poată s-lu mută, va-l' da h'il'i-sa nveastă.

Atumţea fiçorlu de-amiră il' faţe al Mută-Munţi: 5

— S-ti ved, gone! Cara s-nu poţi, ţi-agût ş-îo cu coarda!

A cui s-agûtî? Mută-Munţi s-aplică nă oară ş-lu mută maş cu dîditiclu, canda mută viră şil'e, vără pal'u.

Amirălu scoase şi-l' deade h'il'e-sa nveasta.

Fiçorlu de-amiră şi Soarbe-Amare şidură pînă s-asparse 10 numta, micară, biură ş-apoea vrură s-fugă. Mută-Munţi vrea z-ducă ş-el cu nişî, că l'eră greu şi-l' vineà arău să z-dispartă di soţi. G'ine ma l'-umplù caplu fiçorlu de amiră, că prinde s-armîna la nveasta, că si nsură şi easte gambrò nou.

Mută-Munţi, ma vidù acşite, armase, că ş-a lui il' vineà 15 ca g'ine ningă nivistica. Tu dispărţire ş-alăxi nelu cu fiçorlu di amiră şi dîse aestu:

— Ma z-veđi, că nelu va sîndineađă, s-alăđi s-mi caftî, că arău va-nî h'ibă.

Calea-calea cum z-duţeà, agûmsiră dol'i soţi la pălatea unûi 20 alt amiră. Amirălu aestu aveà altă. Scoase zbor, c-aţel ţe vai poată s-astrăk'ască nă baltă di ningă pălate, s-l'a h'il'e-sa nveastă. Veđi, că balta estă vai aduţeà znie mare.

Atumţea fiçorlu de-amiră dîte a soţu-suî:

— S-ti ved, Soarbe-Amare! Aoà ţ-u fana. 25

Soarbe-Amare no-apucă să soarbă g'ine-g'ine şi o-astrăk'î balta di nă cale.

Vru, nu vru amirălu, l'-u deade nveastă feata.

După ţe s-feaţe numta, fiçorlu de-amiră ş-lo duă-bună di la Soarbe-Amare, tra s-fugă. G'ine ma aestu cum să z-dis- 30 partă di nis? il' vineà zore. L'-umplù caplu ş-aiştûi fiçorlu de-amiră, că prinde s-armîna cu nveasta, s-u hârsească. Armase, ma tu dispîrţire tut acşite, scoàsiră şi alăxiră neălile şi dîse fiçorlu de-amiră:

— Cîndu nelu va sîndineađă, s-alăđi s-mi caftî, că va s- 35 o-am greu.

Calea ş-cărarea fiçorlu de-amiră agûmse tu mârđinea di loc, trîş aclò iu s-află Muşata-Locluî. Amirălu, tatăl a feătîl'eî nu vrea s-u da şi-l' dîţeà, tra s-facă, ma naintea, cum i-adetea,

cari-ște cîte lucrë greale. A fiçorluî de-aeste l'-ardeà ? Stătù și-l' dîse amirăluî :

— Nî-u dai Mușata-Locluî nveastă, ună oară !

— Nu ț-u daŭ ! amirălu.

— Nî-u dai di doauă orî ?

— Nu ț-u daŭ !

— Nî-u dai pîn tu treîle ?

Amirălu tut «nu ț-u daŭ.»

— Macă nu u dai, na ș-tine dîțe fiçorlu și cara scoate
10 coarda și acață s-tal'e prit pâlata, pri nafoară, cari videà ș-
cari astăl'ă. Co-andreapta tăl'ă ș-co-astînga adunà. Apoea
z-duțe l-amirălu pali și-l' dîțe :

— E ! tora țe mintuești ? u dai, nă oară ?

Amirălu no-aștiptă altă dîcă și l'-u deade.

15 Feățiră numta și armase ninga vîră ndoauă dîle fiçorlu di
amiră acloțe.

Aclò prit vătămățî erà și fiçorlu a unêi moașe. Aestă nu-l'
se-aștindeà foclu a fiçorluî și nu durnà, nu nvisà cum di
cum s-l'î l'a sîndîle a h'il'-suî. Z-deade pri ningă Mușata-Lo-
20 cluî și cum știŭ moàșile, cu zboare dulți și cu mincùnî, îl'
deade de-aoà, îl' deade de-aclò ș-află că sùflitlu și vîrtutea
a fiçorluî-de-amiră sta, mutreà tora, n-coardă-l'.

Țe fațe moașă ? Noaptea, cum durnà fiçorlu di-amiră, l'-u
fură și l'-u arucă to-amare. Tu oară cădù gònile greŭ lîndit.
25 Tu oara și neàlile si sîndînară și dol'î gònî Mută-Munți și
Soarbe-Amare ș-u deàdiră vie-mare, z-veadă, țe pățî' soțlu ?

Lo-ağûmsiră cu gură, ma galbin cu țeara. Cîț-cîț îl' bâteà
înama și puteà z-grească cîte vîră zbor. Lu ntribară, di țe-l'
viîne lîngoarea ? Nîs l-aspuse di coardă.

30 De-aoațe, de-acloțe nvițară, că coarda o-arcă moașă to a-
mare. U soarbe amarea gònile Soarbe-Amare și Mută-munți
intră și apărnaște s-caftă coarda. Aoà s-o-află, aclò s-o-află,
nu z-videà iuvașîuvă. Tu sone veade mașî caplu, k'îpita di
coardă sun nă guvă tu fundul amàril'eî. Ninga k'îpita țe
35 sã s-acupireà și fiçorlu de-amiră vrea-l' da dol'î a prèftu-
luî. Trađe Mută-Munți di k'îpita di coardă, coarda nu s-
minà dit loc ! Țe vreî tine ? Un munte ntreg erà de-asupra-l'.

— More, țe staŭ di k'er oara, dîțe el, ș-nu-l mut mûntile
ntreg ?

Și cara ș-băgă plătârle l'uftă nă oară de alantă parte lo-arăsturnă. Lo coarda de-apoea și o-aduse la fićorlu-de-amiră și ma l'-u băgă tu mînă, anviè ună-ș-ună.

O-acățară apoea moașa și u băgară pri-un arùg și carî îl' deàdiră foc, ninga arde, tra să știbă mușica cu carî are s-facă. 5

Apoea treil'i soți se-adunară la un loc cu nveàstile a lor și băgară amiră fićorlu amintăt cu coarda n-mînă și bînară ș-bîneaďă ninga, carî s-nu muriră.

(Spus de mamă-mea Despa, Avela, Epir.)

125. Mași minčuna fațe prađi.

Erà tu eta cîndu Dumniďălu imnà pri pade și zburà cu 10 oàminl'i. Bănà atumțea un om multu oarfăn, un dirviș. Aestu narse nă ďuă tu nă hoară criștinească și viďù nă casă ca pălatea ș-cama mușată: tută cu stururî ș-cu porți de-amà-lamă, ș-uborlu aștirnăt tut cu muzaic. Grădina cu tute mușutușle ali lume! Oamińl, huzmik'ărî ca vîră vîng'iți ș-cama, 15 carî adăpă lilicile, carî arneà, care ndriďeà prin casă, spulbiră, curà, di fățea s-ti ĉudisești. Și tuți aiști oamińl, tuți aiști huzmik'ărî mași ti un lucrà, mași ti un s-pidipseà, ti: *dispòti!* Ațeà erà mitròpulea lui.

— Ți turlie, mintui dirvișlu? noi păne s-mîncăm no-avem, 20 și nîs muntreà ți mușutèți are? Va s-mi duc s-lu ntreb, cum adară de-amintă ahăți prađi?

Cum ďăse, ași fețe. Intră și lu ntreată:

— Ți turlie, dispoti-afendi? cum li fațiți voi ahăte mușutèți? Aiste toate ta'e prađi mulți? 25

Dispòti arise și-l' ďăse:

— Cu arî'dere ș-cu minčunî, fićorlu a neű; cu ndriptate morî di foame tu lumea istă.

— Nu cu tih'a?

— Ți tih'e? cu tih'a aďunđi s-no-ai păne s-mănți cu arî'- 30 derea, om, ș-cu minčuna, no-avďă tine?!

Dirvișlu u băgă n-gepe spusa-l Dispoti și acăță s-facă minčunî și s-arîďă lumea, ta z-veadă: nu va s-ńargă ma g'ine tih'a lui?

Aďumse t-ună hoară mare ș-dipărtoasă. Aďlò tamàm aveà 35

moartă cumnatlu a unui domnu-mare. Ți feațe dirvișk. Scoase zbor, că vine din paradis și tricù pi la frida aple domnu-mare și strigă :

— Dit paradis vinii. Aduc și duc hăbări di la morți la 1
5 și di la vii la morți.

Avde mul'area a cui frate aveà moartă și cari l'-erà inimă jilită și friptă și lo-acl'amă, s-lu ntreabă, di-se-l cunoaște p frate-su.

— Cum s-nu-l cunoscu, greaște dirvișlu: frate-tu nî easte 10 oaspe. S-nu-ai gailee, că treațe g'ine; mănca, bea tu paradis di tute bunile. Mași di ună l'-angusă, că no-are prađi să-și acumpără cîte țivă și-nî dăse, cara s-trec pr-aoațe s-ți-adu aminte, că multă vreau v-aveați.

— Vreau căta ma multu! și mul'area acață să-ș așteargă 15 ocl'il' și s-plîngă și s-l'-aducă aminte tute bunile și tute mușutele a frate-su. Scoate apoea și-l' da nă pungă mplină cu flurii s-l'-o aducă a frate-su tu paradis.

Viđu dirvișlu un țigăret di k'ihlibare, ți părea că-l' fațe cu ocl'ul. Il' dățe a mul'aril'e:

20 — S-no-agîrșescu, ncl'inăcuni multe di la frate-tu, dăse si-nî dai și țigăretlu, că-l' vine dor di năs.

Il' l'a mul'area și-l da.

Cum s-toarnă cătr-ași, veade dirvișlu nă oară de-amalamă:

— Ș-oara-nî, dăse să-l' pitrêți.

25 U l'a ș-oara ș-u da a dirvișlu.

Li lo tute dirvișlu și să ndreapse s-fugă. La ușe viđu nă păreac'e di čijme, tute lucrate, și tute afumate cu amalamă:

— Și čijmile, cristină, să-l' li pitrêți înî dăse.

Il' li deade mul'area și čijmile și apoea l'-băgă tu trastu 30 nă pită, dulțeni, poame și-l' dăse s-li da tu mîna frate-su.

Ți vrea cama g'ine dirvișlu? Li lo și fuđi, s-fuđim până nu nă loară di hăbare.

Nu treațe multă oară și vine acasă bărbatlu a mul'aril'e:

— Bărbate, bărbate, țe-arău, că nu fuși acasă, s-avđi și 35 z-veđi! Vine un om dit paradis și-nî aduse știre di la arsul și friptul a neū frate și-nî spuse, că treațe g'ine ș-că easte tu grădină mușată. Il' pitricul ș-mine punga lui cu flurii, țigăretlu, oara, čijmile, că veđi, lailu, li caftă, l'-u dor di eale!

— Cum, mul'are, că ți-o-aduse Hristolu, că ți-o-aduse Stă-

ăria, te-ai faptă? Te-arise! Dă-ni ărmatele, și spune-ni cătră feațe!

— Ș-ărmatele li lo s-le-aducă la l'irtatlu.

— Cum ași, că ti tălē' lingoare! Dă-ni atunțea calu!

Ncâlică calu și fuga ampăturlă după dirviș. Dirvișlu, cum 5 toarnă ocl'il' năpòl, veade că vine un călărèț cu avuseală mintueaște, că ti năs va s-h'ibă.

— Fuđi, dăse, aspeală-l'i, dirviș. cama troară, că nu z-vedeamne bune. Vă-ni me-aduk'iră.

Fuđe dirvișlu și ağunđe la nă moară. Murarlu șideà la 10 oartă.

— Ți fați, il' dățe, dirvișlu a murarlu? ascundi-te, că vine in k'ișigi cu ărmatele s-ti vătănă.

— Iu s-me-ascundu, iu s-mi nh'ig, strigă murarlu mortu li frică. 15

— Avu, alină-ti sti plup, c-al'umtrea ță si bitisiră dălile, până ađi iți fu scriată.

Până z-dăți ținți murarlu s-angărlimă sti plup și dirvișlu s-aumse cu fărină pi față, tu mănî, pi strane și își la poartă. 20 Ağunse ș-omlu cu calu:

— Iu z-duse omnu, ți tricù pe-aoațe, iu ntribă.

Dirvișlu s-fățeà, că no-avde și-l' dățe:

— Grea ma sănătòs, că trađe moara di nu s-avde.

— Omnu, omnu! ți tricù pe aoațe, iu z-duse?

— Napa cafti omnu, ți s-alină pi plup, dăse dirvișlu? 25

Omnul apoea discàlică și narde tu grădină z-veadă. Murtreaște pi plup, il veade și l' greaște z-dipună. Ma, cu cît aistu grea z-dipună, cu ahăt cama multu murarlu s-alină ma tu k'ipita pluplui.

Cara viđu, că nu z-dipune cu bunlu, s-alină năs pi plup, 30 ta s-lu dipună cu zorea. Dirvișlu ți altă vrea? Lo-alasă di s-alină ca pîn tu mesea pluplui ș-apoea l'i ncâlică calu și-l' dățe:

— Nu ti pidipseà n-cot, mărato, că io escu ațel ți cafti. Ațel di pi plup ș-easte fucarălu di murăr. Ca să nveți minte 35 va-ți l'əu și calu tora, s-ti torni pi pade.

Nigrită g'ine, dirvișlu il' da ună ampaturlare (ampăturare) a calui și fuđe acasă.

Ş-armase om̃lu ş-fără cal, ca ȝel dit ploae, cu gura căscată di nu ştiă ȝi s-facă,

Cîndu s-turnă acasă nîs, lo-aştiptă mul'area la uşe.

— Lo-acăţâşî bărbate, ȝi fiţeşî? Calu iu lo-aî?

5 De-arşine bărbatlu ȝe z-dîcă :

— Ştiî ȝe mul'are? Mintuîi, că poate om̃lu de-alih'a vîne dit paradis şi de-aţeă că-i calea lungă până aclò, îl' ded ş-calu z-ducă n-calăr.

Mul'area o-află bună, c-ahîţ îl' tăl'ă mintea.

10 Ş-aşî dirvişlu, cu mincuna ş-co-arî'direa, putù de-atumţea s-adună aveare, ma tut pi Dispòtî s-lo-ağungă nu putù, că niţi ahăte mincûnî nu ştie.

(Spus de Ioan al Babă din Vlaho-Clisura.)

126. Gucătorlu di cărţi şi Hristolu.

Eră nă oară un *hartupèxi*, un ağucătòr-carţi cu numa *Ba-*
15 *cola*. Aestu di cîndu dişel'ise ocl'i, dit fiçureaţă, s-află cu cărţile. Gucă multu ş-cu tut-aestă ma multu k'ireă de cîţ a-mintă. Acşî nîs tuk'i avearea tată-suî, mîcă cāsili la cărţi, lă deadi sti z-vercă a oîlor, va dîţî, nu l'-armasi pindară tră scuteari ocl'i. Armasi cu cămeaşa dipri nîs ş-tu pungă maş
20 cu nă cărăntană!

Tu k'irolu aţel imnă Hristolu pri padi.

Bacola, cara k'irdù tută-l' avearea, dîsi:

— Nu mi duc s-mi ntreb la Hristolu, ȝe va-nî si facă hala mea? Pînă cîndu tut va k'er la cărţi. Io om arău nu-nî h'iũ,
25 slăbinţă la oamiñî no-am adrată, că-ȝe mi pidipseaşti, Dumniđău? Şi niţi mincûnî la ĝoc nu fac.

Arondû-arondû dusi la Hristolu.

— Doamne, mare şi bun! nu-nî aspûnî, că-ȝe nu-nî ağută Dumniđălu putè la cărţi? Io om slab nu h'iũ, arău no-am
30 faptă la vîrnă, că-ȝe no-amintu? Nu-nî da nă vluvie s-nu k'er?

Hristolu multe-aveà viđută ş-multe ave-a-vđîţă pînă a-tumţea, ma nu-l' si tih'isi vîrnă-oară ca un ĝucătòr di cărţi să s-plîngă, că no-amintă. L-mutrî di la cap la čoari şi-l' lu lo ocl'ul tră om bun.

— Du-ti acasă, criștine, și ndreade measa, că va s-țin la tine astară. Atumțea va s-țā daŭ ș-ună vluvie.

Bacola fuga-acasă t-un suflit și-l' dîțe a mul'ari-saī să ndreagă și s-anisk'irsească, că Hristolu va lă vînă la țină.

Mul'ari-sa ș-nîsă suflet bun, aștiptă oaspițī, ma cîndu avdî' 5
numa Hristoluī, aruși tu față, că de ! cum s-lo-așteaptă și
te si-l' bagă pri measă ? El' eră fără di țivă.

— Nu ț-u mică înima, mul'are, că nu va n-aruşneadă Dum-
niđăŭ. Și scoasi cărăntana dit pungă-l', l'-u deadi s-acum-
pără te-l' tal'e cărăfeta. 10

Mul'area, om cu drănl, cu nă cărăntană acumpără ndoaŭă
oaŭă, ș-un pescu și cu țe-avea n-casă, ndreapsi micari cît
tră trei inși, tra s-easă cu față curată.

Cătră seară, cîtu ntunică, na-l și Hristolu cu dosprăđățī
di apòstal' dipu nîs. 15

«Țe ti fați gramenă, iu țā scoți caplu tora?» minduī mu-
l'area, ca ngrupată tu loc de-aruşine. Apoea l'-u da cu cotlu
a bărbatluī și-l' dîțe :

— S-ti ved țe va lă daī tora, că tine dîțeal, că mași trei
va h'im pri measă: Hristolu, tini ș-mini. 20

Bărbatlu ni l'a, ne alasă și-l' greaște a Hristoluī:

— Doamne, nu nă fu zborlu, că va vînī și cu apòstal'i.
Noī mași tră trei inși ndreapsim măcari.

— Nu cărteaști, dîți Hristolu, iu vaī mică trei, vaī mică
ș-ninga dosprăđățī: Nu di gaba-nī dîc Hristò. 25

O-adusi mul'area mîcareā pri measă, u vluisi Hristolu: s-
crească pri leamni ș-pri k'etri ! și aġumsi la tuți, s-eră ș-ninga
alți ahînți inși. Mîcară, biură, zburîră și s-culcară, di-l' coap-
siră un somnu, mari lucru ! Z-videā că duhlu a Hristoluī
mplăteā n-casă. 30

To-apirită Hristolu l'-dîțe-al Bacola :

— Tora caftă țe vreī, ma nu ma nsus di trei lucrī.

— Doamne, l-veđī merlu dit avlie ? Fați nîști mearī s-ți-
alinđi đeătītle. Cu tut aestă nîști drați di fiđòrī nī le-adună
noaptea, cîndu acață să s-coacă. Fă, doamne, car-ți să s-alină 35
analtu și vaī dîc : alăk'à-ti ! să s-alăk'ască.

Hristolu sum-arīsi și dîsi :

— Bacola, cum grești acșiți s-h'ibă !

— Fă, doamne, s-amintu, di căti orî ğoc cu cărġili, că pîn ađi totna k'erdu.

— Ş-aestă acşiġi s-h'ibă, greaşti Hristolu. S-eşġi totna la cărġi.

5 — Ninga ună va-ġi caftu ! Dipu moarti s-intru tu paradis.

— Intrăt s-h'iġ, faġi Hristolu.

S-aplică Bacola, l'-băşè mîna şi ma fuđiră oàspiġl'i acăġă z-ġoacă pri-unlu ġor. De-aclò ndreptu la ġoclu di cărġi. Cu cġġi ġucă, totna işă. Ģoacă ađi, ġoacă mîne, ġuleă dipriună,
10 tră nîscînġi anġi aġumse avût de-avuġl'i.

Nu eră ġucătòr dit mărġinea locluġ, ġe s-no-aibă vrută z-ġoacă cu Bacola şi s-nu cadă ! Il fură dintr-ocl'i nîscînġi, a-lăxeă cărġi, scuteă ună, băġă altă, mutreă patnilu, ma Bacola ncl'ideă ocl'i la tuti, că nîs ştea că tu sonea sònîl'eġ vai easă.
15 Tuġi đġġeă, că Bacola ari draclu tu cărġi, c-al'umtreă cum ! Maşġ Bacola grea ndreptu, cġndu đġġeă :

— Ģe drac şi ġe darăc ! cġt k'irò mi duş cu nîs, totna k'i-rùġ de-aġumşu tġflu-pendar. Aoa-ġ hareă Hristoluġ, nu fana dracluġ.

20 Cara tricură anġi cari-şti cġġi, viġne oara-l Basola s-li tindă. Şideă nă đăă cu ġorlu un s-ti alantu pri piđul'ŭ, cu ġubu-k'a n-gură, fără cripări, fără ġ'idèrġ, di-l' duġeă bană ! Ģe anang'ġ aveă ? aveă n-casă di tuti bŭnili ş-muşuteġli.

Aclò na vġni un aùş şi-l' greaşti :

25 — Bună-ġi oară, Bacola.

-- Ģ'ini viġnişġ, ma nu ti cunoscu.

— Io h'iŭ harlu.

Bacola avđġndaluġ numa estă, acăġă să seămină aròv di frică. Ştea el, că maşġ tră bun nu vġni moartea.

30 — Nu ti ntreb, faġi Băcola, ġe ġ-u viġnita ?

— Mi pitricù Dumniđăŭ s-ti l'aŭ.

Bacola făġi-făġi scuteă.

-- De ! đġġi năs, carġi va mi l'aġ, l'a-mi, ma ună ariġae ġi-am. Alină-ti ş-adună ndoaŭă meari dipri mer, s-le-avèm pri
35 cali, că nu ştiġ ġe dulġi suntu : s-ġi-alinđi đeăditli.

Harlu să-l' facă dorlu dit sone a omluġ, se-alină ca un hahă ş-acaġă s-adună meari.

— Tora, greaşti Bacola cġndu va đġc s-ti dizlăk'eşti, a-

tumțea vai dipună dipri mer! Vedă, a lui nu-l' ardea di meari și harlu s-alăk'li tu minută. Apoea țe fați?

— Acșițe ti vream! il' dîți Bacola și cara-ți l'a un școp, il' crueaști un sumăr, cum nu vidu putè harlu.

— Ș-tora așteaptă! cîndu va dipună de-acloțe s-ni spună ș-a nia.

Plîndi, zg'ileaști harlu, ma Bacola: trađi moara, di nu-ni, avdu! surdu-ni dîc! Ș-apoea cahe tah'na il' cruea cîti un școp.

— More, țe-ni-o-aflăi, strigă măratlu har, aestu va me-as-tingă tră semnu! 10

Il părăcălseaști nîs să-l' da cali, că nu va-l' facă țivă, ma Bacola, co-alui: trađi moara, di nu s-avdi! Ul l'a cu bunlu, ul l'a co-arăulu, avdi k'atra, s-avdă ș-Bacola?

E, tu coadă vidu Bacola că ș-fără moarti nu-i g'ini.

Lumea s-mulți', că loclu n-o ncăpea. Z-bătea oăminl'i tră nă cumată di pîne cavai di niși. Tr-ațea nă duă, după țe băgă harlu z-gură, că nu va-l l'a, il' crueaști ninga un școp, și cara sârg'aști cînl'i dipu el, nu vidu cum fuđi de-aclò.

Arădea di s-lișină Bacola di pățirea harlui.

Ağunđi moartea la Dumniđău ș-u ntreabă Hristolu: 20

— Iu lo-al Bacola?

— Tați, Doamne, nu mi ntreabă, că țe-ni trapsi k'alea cu Bacola, mași io ni știu.

Și-l' spuni pățirea tută.

După țe tricură ani cari-ști cîți, l'i se-adună ș-çoara-l Ba-25 cola și prindea să s-l'artă di lumi. Vini nîpòl harlu pitricùt maxus di Hristolu tră nîs și-l' dîți, să si ndreagă. Aestu nîpòl, cu tut aușaticlu-l', nu-l' vinea s-alasă lumea. Nîpòl cu boați dulți, părăcălseaști harlu să s-alină s-adună nîscînti meari dipri mer. 30

— E, cap-cap! dîți harlu. Nă oară trec mincunl'i, ma fă-ți caidi pasaportea și alde! Pîn aoați ț-fu.

Vru nu vru măratlu di Bacola aplică caplu.

Apoea nîs alasă sînatate a mul'ari-sai ș-fuđi dadun cu harlu. Tu fugă no-agărșeaști Bacola s-l'a și cărțili di gòc, 35 hărtăk'li.

Lipseaști să știți, s-ağunđi n-țer, va s-treți nă punti di per. Mași ațel' țe pot di trec pristi puntea estă, vor z-dîcă, că z-duc tu paradis. Carî cad di pri puntea di per, s-află tu

k'isă ş-tu cătrani, tu còlasi. Di nă parti şi de-anantă di punti sun cari-şti cîţi draţl, ca spruna ş-c-arina. Aşti no-aũ altu lucru, ma cît ved cîti un suflit, acaţă ş-trag cari di čor, cari di mîna şi strigă :

5 — Aĩ la noi! Easti de-a nostru! şi cara s-h'ibă omlu ncăr-căt cu amărtiĩ, l-trag daraţl'i tu k'isă.

Ună ağunđi Bacola, acaţă zarzavùleanl'i s-lu tragă di čor di mîna şi să strigă.

— Alasă-l, har, că-ĩ de-anostri! Alasă-l că-ĩ tră la noi. Nu-ĩ
10 gúcătòr di cărţi? Cari hartupèxi ari intrată tu paradis pînă tora, s-intră ş-nis?

G'ini-ma harlu ţineà sînatòs şi nu vrea s-l-ul da, că lo-aveà număţită Hristolu trît paradis. Vrea-l' scoată mădulă-rile al Bacola di trădeari. Pîn tu soni dîţi Bacola :

15 — Ea staţl, şuteanl'i, puţin! tră ţe h'iu de-a voştri?

— Cum s-nu h'ii? gri un k'irătă, bana-ţl tută ţe altă fea-ţişl di gocu cu hărtăk'le. Avearea nu tu cărţi o-amintăşl?

— E! greaşti Bacola ş-cari ağunăĩ pri ndriptati, nu pri strĩmbu, cu ağunorlu a vostru.

20 Acăţară năpòĩ s-aurlă, să si ncaĩ şi z-dică, ba co-anostru ağunòr. Nu vrea că vîră trop s-lo-alasă s-treacă puntea. L'i se-aveà ngărlimătă ca g'ini cari-şte cîţi si-l'-creapă-numa di mîni, di čoari, di guşi.

Lă dîţi Bacola tu mărđini :

25 — Ţe li vreţl ş-aţeali ş-aţeali, macă vă da mîna, ea lu-ĩ padea, s-l'-arcăm un goc şi cara să ştiţl voi ma g'ini di mîni, va z-veadă. Cari s-es io, s-ni daţl dosprădăţl di sùfliti dit k'isă, s-le-aduc tu paradis, ş-cara s-işitşl voi, a vostru s-h'iu tu cătrani.

30 Draţl'i s-acăţară. Tac-tuc! tac-tuc, cu tuti aspunerli, cu tuti seămuili, ţe făţea aclò-s-lă-h'ibă, işl Bacola. A draţlor tic! lă vineà, s-facă.

Intră Bacola tu còlasi ş-aleađi 12 di inşi, cusurĩnĩ, fraţi părinţi, soe di cam-aproapea şi haĩ cu nişl tu paradis.

35 Ağunđi la poartă. Asună şi apòstalu Petru ică Pavlu, l'-diş-cl'idi poartă ş-lu ntreabă, ţe va?

— Ţe? nu ştiĩ tini ţe caftu? S-intru tu grădina-l Duminiđă.

— Cari h'ii tini?

— Bacola, gucătorlu di cărți. Nu mi cunoști? No-ai mî-
cată la mini?

Tu oara Țea na-l și Hristolu acloți:

— Alasă-l s-intră, greaști Hristolu, că l'-u ded io!

Intră Bacola și cît loară s-intră ș-alanți, pòrțili să ncl'i- 5
siră di nă cali. Bacola ntreabă:

— Că-Țe, Hriste-nî, nu-nî alășî soea s-intră?

— Că io mașî aȚia dîș s-vîinî tu paradis, nu dîș, s-aduți
s-altă?

— Ma Țe zbor easte aestu? Ș-io mașî aȚia dîș, tra z-vîinî 10
la Țină acasă, ma tini adusiși și 12 di apòstal' ș-cu tute-aesti
nu lă ncl'iș ușa.

L'-acăță gura Hristolui cu aestă, no-avù Țe z-dică și l'-a-
lăsă s-intră.

Părmîθ șteam, părmîθ aspùș,
cît putui, ahîț v-arîș.

15

(Spus de Lușă Țal-Sterie Papahagi, în vîrstă de 30 ani, Avela, Epir.)

127. Patru-dăȚi di fraȚi.

Erà nă oară, Țe nu ș-erà, carî s-nu erà, nu se-aspuneà.

Erà un-oară un vasil'è. El aveà 40 di h'il'. TuȚi il' vrea ca
tată, tuȚi il' dureà, ma cama multu dor ș-cama multă vreare 20
aveà pri nîclu. A lui mindueà, după moarte-l', s-l'-alasă
scamnul

Di aestă fraȚi alanți nu puteà s-lu veadă și mutreà cum
di cum s-lu k'arà, s-ascapă di nîs. Nă duă dî'siră a tatălui lor:

— Tată! dă-nă partea, Țe nă cade și s-fuȚim. 25

Tatăl aestă aștiptă. Scoate, lă da partea de-aveare la cahe-
un și lă dîȚe s-fugă, macă vor. Năși să ndrîdeà tră fugă.
Nîclu, cara erà nviȚat cu mulȚi și cara nu puteà z-bîneaȚă
fără di fraȚi, caȚă ș-el di la tată-su să-l' da partea, că va
z-ducă cu fraȚi'i. 30

AvȚi'ndalui aestă tată-su, fărmaç s-feaȚe, că di nîs sibepe
fuȚeà fiȚor'i.

Il' greaște di nă parte s-l'-umplă caplu, ma nîs no-ascultă
și u ligă, că va z-ducă, iu z-duc și fraȚi'i.

Măratlu di tată, carl viđù, că nu poati s-l'i toarnă mintea
lă greaști a tutlòr și lă dîțe :

— Oară-bună, fîcorl'i a mei! Dumniđă z-v-aducă g'ine ni-
pòl și z-v-aibă angătàn. Doaűă lucre va vă dimîndu s-no-
5 agîrșîți: Tu işita din hoară, vaî agunđeți t-un loc, iu sâ
mpartă cāl'urle n-doaűă. Una cale apucă a ndreapta, alantă
acața a-stînga.

Macă va l'-u dăți a ndreapta, vaî agunđeți sînătòși tu pu-
litia, iu vreți; se-apucariți la stînga, de-arău vaî dați. Ma nain-
10 tea vaî astăl'ăți un platan. S-nu durniți sun platan, ma s-
misurăți trei strèmate di la nîs diparte ș-aclò z-vă culcăți.
Cara s-nu fațiți acși, lăeața mare va păți'ti. De-aclò, haide.
haide, vaî dați di nă guvă. Tut acși: s-misurăți nîpòl trei
strèmate diparte di guvă și aclò z-vă culcăți. S-nu me-ascu-
15 tariți, lăeața mare va păți'ti. Dup-aestă, vaî dați di nă pă-
late, iu s-află un dirviș. Aestu dirviș are putearea z-v-arapă
luîna dintr-ocl'i; ma voi, s-easte că năs va tindă mînă, s nu
l'-u tindeti dip.

Acși greaște nvirinatlu tată, l'-bașe tuți co-arada, lă da
20 urăcunea și-l' pitreațe: oară-lă bună!

Agungu fîcorl'i la loclu, iu z-dispartu cāl'urle n-doaűă. Ni-
clu frate lă dîțe:

— Frați, s-nu işim di graîlu a tătăluî și s-apucăm a ndreapta.
Vîră nu vru s-lo-ascultă.

25 — O, lai ș-tine! va lom sirmaè grăile auşluî! dîțe marle.
Și loară a stînga. Seara agungu la platan, un platan cu a-
lumăk'le tease șapte urg'iî largu. Ncăpea sun nîs cîți oa-
minî s-cafti. Frătile ațel nîclu lă dîțe, s-nu doarmă sum nîs,
ma tuți tu nă boațe l'-griră.

30 — Știî tine, pr-iu s-k'îșe găl'ina!?

Tăcù frătile ațeu nîc, ma scoase coarda și băgă s-aveag'l'e,
că știă el, cum că tată-su niște-niște știă, cîndu lă dimîndă
s-nu s-culcă sum platan.

Tuți frați'l'i acățară s-h'arbă făsul'e, cum eră vătămăți di
35 cale, maș, nîclu nu! După nîscîndă oară scoate caplu un
stih'ò gal'amàn dit nă guvă di platan. Ună scuteare caplu
și nîclu trađe apala și-l' lu tal'e! Ună tăl'are, și loclu z-diș-
cl'ide și tu guvă eră nă pălate cu nă sută di udăi, pline de-
avuțame. Aestă avuțame eră adunată di la lăiți'l'i di călătòrî țe

rițeà pre-aclò și-l' pindeà ațel-din-vale z-doarmă acloțe seara. Niclu arcă caplu a stih'olui tu guvă, și o-astupă.

Dimneața si scoală alantî frați și-l' dîc:

— E! veđi tine cu mintea țeà multa, că nu nî mică vărñ? 5
veđi, că drac no-avùm?

— Drac no-avùm, dîțe níclu, ma tut cama g'ine s-ascultăm li grailu a tătălu.

Plicară pale. Imnă-imnă, ađungu la guvă. Niclu lă sta a-
idă ș-lă dîțe:

— Aî s-ascultăm grailu a părintilui și s-nă culcăm trei 10
strêmate diparte, că nu cîrteaște.

Nîpôi fraț'i:

— Urbarea-ți! Acșițe pistipseàlș-aseară, ma nu deade draclu
di noi.

S-culcară ningă guvă. Niclu nîpôi nu vru z-doarmă. Scoate 15
coarda ș-aveagl'e. Cîtră tu cîntarea cucòțlor di c-seară, na
vine nă mae. Cum u veade níclu, aduk'aște, că nu vine maea
tră oaűă aroșe. U ntreabă:

— D-îu h'îi, mae?

— De-aoațe, h'il'u; șed aclò ng'os și vinű s-l'aű apă dit 20
guvă.

Ațeà erà moașa draclui. Năsă vine z-veadă, nu vine ntre-
apă. Ma ng'os di guvă erà nă pălate cu 49 di drați. Maea
eră maica lor. Tu turnată muma draclui lă dîțe a drațlor;

— La guvă suntu 40 di fičòrî, tuți tinirî, nilùșî. Duțeti-vă 25
s-l'-ațeti aoațe s-l'i scutem făși-făși, ma níclu s-nî-l țîneti
tră mine, că no-am dinți.

Niclu s-aveà loată după mpușcl'ata di mae ș-avđi' tute di
după ușe. Scoate apala și l-acăță calea la poarta di pălate
și cum loa s-easă un, crîșt! cu apala il' tăl'à caplu. Crîșt! 30
a unui, crîșt! anîntui, ță-l' feațe tuți păpară. N-coadă, puș-
cl'a di moașe, muma-draclui, scoase caplu prit poartă z-
grească a drațlor s-l'-aducă cama agoña. Crîșt! ș-a l'eî ună,
u pitricu s-află h'il'i!

Niclu intră apoea tu pălate ș-umple gek'le di părățî. Tu 35
nă udae află 40 di mușate arăk'ite di drați. Tute erà, s-lă
l'ai caplu. Nîs, după țe li ntribă cum lă-î numa, li isuseaște
cu fraț'i a lui ș-lă dîțe s-așteaptă pîn tu turnată. Ațeà cama
nica ș-cama mușata di tute, o-adră nîs.

Tute aeste li făţeă nîclu noaptea, fără s-l'a di hăbare fraţ. Țe durnă ca dipri lumea nantă.

Si scoală dimineața și-l' dîc a nîclui fraţ'i:

— E! nîc! veđi, că nu păţîm țivă! Veđi, că drac nu dea
5 di noi! Nu dîţî tine, carî cuteadă să s-aproak'e di 40 di gônî.

Nîclu tăcû, nu l-aspuse țivă.

Și nk'isiră calea și cîtră di seară eaţă-l' la dirviş! Dir-
vişlu l'-aştiptă tu pălate ca mări-groşi și-l' băgă tu nă udae
Apoea lă tease mîna, tra s-lă l'a videala, ma nu putû să-și
10 aġungă scupolu, că nîclu frate l-trapsee pri dinăpòî cu ahintă
puteare, că fraţ'i armăsiră cu mînle tease.

— Mare ț-u putearea, ġone! greaște dirvişlu. Avûşi tîhe
di mi trapsişi pri dinăpòî, c-al'umtreea draclu din vale vrea
vă l'a! Tora să ştiî, că h'im oaspiţi bunî. Cara s-poţi s-nî-
15 adărî un lucru, va te-am cama di frate.

— Aspune, dîţe ġonile, țe lucru caţî di la mine?

— S-nî-adûţî muşata-muşătîlor, țe vruî s-o-arăp di nîl' dî
orî și nu putû. S-lu făţeari aestu lucru, va-ţi daŭ, țe inima-
ţî vaî caţă.

20 — Lucru țe s-faţe! Maşi di fraţi s-nu cîrteşti, dîse nîclu.
S-ligă dirvişlu, că nu lă faţe arăŭ ș-că va-l' ţînă pri palme.
maşi muşata-muşătîlor s-l'-aducă.

Fiġorlu l'a di țe-î lipsită, un cal ș-ună ġîscă, date di dir-
viş și pleacă! Aġunde tu loclu ali muşate. Aclò z-duţe la
25 un favru și dimîndă s-l'î facă treî armate di straîne; una s-
aîbă: loclu cu lălûdî; anantă: țerlu cu steale; ș-alantă:
amarea cu peştîl'.

După ndoauă dîle vîneă Păştîle. Tută lumea eră la bă-
searcă, cu vasil'elu, vasiloaña și h'il'a lor, muşata-muşătîlor.
30 Să nviscû ġonile tu nvişmintul cu loclu cu lălûdî și duţe la
băsearcă și şade n-faţa muşătîl'eî.

Tută lumea mintea k'îreă pri nîs, cîndu-l viġură ahî't
adrăt. Tuţi s-intribă, carî s-h'îbă? d-îu vîne? și vîră nu pu-
tea z-da cale. Muşata, nă videare și apărîni s-u mişcă bu-
35 riclu! Ahtare ġone-aleptu și nvisă mărata tu somnu. Il' faţe
a mă-saî ș-a tată-suî, că vreau mare are pri ġonile-aleptu.
ma s-facă cum s-facă, să-l' lu da.

A doaoa-ză nviscû armata țerlu cu steale și duse la bă-
searcă. A trea-zî, anantă armată: amarea cu peştîl'. Muşata

ocluî loclu nu o-aveà. Nu durnà, nu micà, că mintea l'-erà
 1 gònile-aleptu. Ma viđù vasil'elu, că feata micà h'ările tră
 is pitricù s-lo-acl'amă la pälăte. Il' dîte vasil'elu :

— Gõne-aleptu ! feata multu ti va. Io k'adică nu bag, ma
 a părinte prinde să ştiū a cui u daū. De-aţeà voi să ştiū, 5
 um te-aflī ? Aī aveare, no-aī, dī !

— Macă vreī să ştiī, ca ţe-aveare am, dă-nī 40 di cămile
 i s-ţī-aduc ţivà, dîte gònile-aleptu.

Il' deade amirălu şi gònile duse şi ncărcă di sum platan
 ute cămilile maşī cu flurie ! Apoea le-aduse la vasil'elu şi-l' 10
 şise : l'a-le doară din partea mea ! Vasil'elu ş-frică ocl'il'. Di
 ūndu erà vasil'e nīs ahtare avuţil'e nu l' viđură ocl'il'.

(Sfârşitul pierdut.)

128. Birbicuşa.

Ş-erà ţe nu ş-erà, cara s-nu erà, nu se-aspuneà.

Erà un-oară ună amirăroane c-un amiră. Dumniđăū l-aveà 15
 dată toate muşuteţle şi buneţle a locluī : aveare, măril'e şi
 sînătate; maşī di un lucru s-plîndeà, maşī un lucru lă nvirinà
 sùflitlu iţi-do oară. Aistū lucru erà, că Dumniđăū nu lă deade
 fumeal'e ş-a lor. Cîte pälăcársirī, cîte ncl'inări la Dumniđă,
 la biseriţi, cîte bunèţi nu făţeà pi la măraţl'i oarfīnī şi ni-20
 putùţi, nacă al Dumniđăū l'i si faţe nilă ş-lă da fumeal'e, toate
 n-cot lă fură !

Fićorlu aştiptăt cu ahăt dor nu vīneà !

Tra s-nu se-agîrşască numa lor după moarte, că no-alăsà
 vīrnu di đinucl'ul a lor, adărară tru multe locurī, n-hoară, 25
 n-ţitate, pitru căl'urī, iū triţeà călătòrī, fīntī'nī multe şi scri-
 ară numa lor. Nòlgică di n-ţitate adărară nă biseàrică multu
 mare ş-multu muşată, şi u cl'imară Stămăria. Di nvarliga
 di Stămărie dospră-đate di fīntī'nī virsà apă araţe cu gă-
 leata.

30

Toţi ciţi triţeà pr-aclò şi bea cîte nă apă araţe ca gl'eţlu,
 urà cu mīnī şi gură : s-lă da Dumniđă g'ineţle a locluī, aţi-
 lòr ţe feàţiră buneaţa estă.

Un anu ntreg tricù, ş-al Dumniđăū l'i si feaţe nilă di pă-
 reac'l'a amirărească. Pitricù nă đuă Stămăria, nviscultă ca 35

mul'are, z-bea apă la fîntînă. Di cara intră n-biseàric
si ncl'ină, inși la fîntînă, și spilă mînle și biù apă.

— Oh! Dum-l'artă-l' părințîl', gri Stămăria, ațîlûi țe-adărn
fîntîna istă mușată!

5 Ună moașe, țe umpleă g'umăcile și poăcile cu apă s-toarn
cître Stamăria și greaște:

— Amiroaňa cu amirălu a nostru, — s-ul țînă ațel din sus
li feațe tute cîte veđî, s-nu-l' k'ară numa vîrn-oară! Ma
el' ș-aũ un nod la inimă: no-aũ fumeal'e mărațl'i.

10 Atumțea Stămăria scoate din sin un mer aròș, ul da
moașe și-l' dîțe:

— Du-te, mae, dă-l aistu mer amirăroănil'eî și spune-
că easte di la Stămăria. Ğumitate s-mică năsă și ğumitate
amirăũlu și sigură s-h'ibă, că va s-armîna sârțînă.

15 Cum dîțe aiste grae, ca vimtul s-feațe și k'irũ din vidută

Moașă narđe cu merlu aròș și fațe după dimîndăcune
Dicara mîncă amiroaňa și amirăũlu, arămase di nă cal
sârțînă. După noaũă meși di dîle, feațe un mușat fiçòr, albu
ca neaoa, cu soarle tru k'eptu ș-cu luna tru frînte, cum
20 vine grailu și-l pătîdară și-l cl'imară:

Birbicușă!

Fiçorlu diznirdăt, crișteà ca floarea, nviță ca foclu, și s
fățeà ğone-mușat. Cîndu mări și umplũ vîng'ițî anî, vrură
părințîl', năinte di moarte, z-veadă nă harauă di ğonle-mușat
25 și mutriră s-lu nsoară. Aleàpsiră feata ma mușată țe s-află
atumțea, h'il'e de-amiră avđî't și putût, cu numa Belica, eară
feata-l' u cl'imă Levina. Deàdiră semnul, alăxiră neàlile ș
dupu trei meși feățiră numta.

Seara di numtă viniră, s-adunară oaspiți dit pàtrule părț
30 a lûmil'eî. Mîcară, biură, ca la numtă amirărească. Ură lu
mea de-astiptarea bună, cu daole mînî:

— Dumniđăũ s-lă da bană, sînătate ș-fumeal'e, tra z-ğucăm
ș-la pătîgune!

După mîcare [mîncare], mutară meàsile și acățară corlu
35 Feàtile nimărtate feățiră un cor și ğonl'i ninsurățî feățiră
altu cor de-anvărliga di corlu fitescu, cama mare. Cîndu
feàtile cîntă cu gura, ğonl'i trăđeà corlu și cîndu ğonl'i cîntă
cu flueara, feàtile ğucă ca părumbe, s-ti l'a haraoa!

Vine oara s-alik'ască nveasta nao cu gônle n-cor. Feătîle ica no-avea loată g'ine cînticlu, cîndu, ca furtuna, z-dipuse în ter un niôr laiu ca k'isa. Ditru niorlu laiu inşiră nao îne, albe ş-muşate ca neaoa, arăk'iră gônile şi azburară ca imtul!

5

Toţi cuscăr'i si nvirinară multu; părinţîl', canda l'-agudi fulgul, ş-mărata di nveastă nao, adărată şi nibăşată, cu lîngul tru ocl'i, ca marmura-armase.

Cu jale, cu nvirinare ş-cu plîngul tricură şase meşî di île. Părinţîl', carî cama ninte toate g'ineţle le-avea şi nu 10 tea, şi s-cl'amă nvirinare, dup-aistă plîscută şi lă vine, s-eaţiră ca loclu. Nveasta loclu nu ş-află; somnul l'i si lo şi luă-noapte pri plîngu greū eră.

— Taţî, lea h'il'e, nu plînde, nu lăcărmeadă, nu ţi-asparde muşuteaţa! il' dîţea soacra. Toate sun tru mîna-l Dumniqă; 15 noi oamiîl'i şi putem s-faţim? El deade, el lo, şi poate eară a-îbă nilă di noi, s-nă-l pitreacă năpòî, să ncl'idem ocl'il' mărşîţî, şi s-nu murîm cu înima arsă ş-friptă!

— Mamă! dîse nveasta cătră soacră, mine nî-u băgăî, s-mergu s-caftu gônile a neū! Va s-mi duc di hoară-hoară, va 20 a ntreb di casă-casă şi va s-lu caftu tru părţile toate. Cara s-nu-l aflu, mor, ma nu jilescu. Tr-aţea, dimîndăţî ună pă-reacl'e di ţărùh' ş-un tueàg di h'er şi dao părecl'i di straîne.

Cîte nu feaţiră socril' să-l' toarnă mintea, tute n-cot lă cură. Il' dîsiră să-l' h'ibă nilă di el', oamiîl' aùşî, că nîsă aù 25 còr, nîsă feată, nu vru s-armîna, nu vru!

Dicara nu putură s-u ţîna, l'i ndreàpsiră cîte căftă şi după i ş-lo oară bună, nk'isî.

Acăţă s-cutrîviră loclu ntreg, şi să ntreamă tă gone, vîrnu nu putu s-l'i da graiu, s-u scoată n-cale, tra să-şî află Birbi- 30 cuşa. Ağumse cu ntribarea în mărđinea locluî. Aclò eră hoara din coadă şi cara ntribă di casă-casă, di om om, ağumse tu calivuşca dit mărđinea hoarăleî. Aclò eră nă moaşă, agîr-şită vah' di moarte. Cara l' si feaţe nilă di tinireaţa, muşuteaţa şi plîngul a nveastăleî dipirată, il' dîţe:

35

— H'il'e! me-avđî tine, şi va şi spun îo? Vîrnoară cu căf-tarea ta din cot, nu va s-aflî Birbicuşa. Tr-aţea, du-ti la Dum-niđălu Soare. El lûnineađă loclu tot, el li veade toate, el dîpseşte s-lo-aîbă viđută, îu-l dûsiră dînile.

— Ma, ȳu s-lo-aflu Dumniđăŭlu a Soăriluĩ? ntreabă lăi: și jilita nveastă cu plîngul tru ocl'ĩ.

— 'Casa luĩ easte pri Ȣeana-Aripidina.

Nveasta bașe mîna moășil'eĩ și-șĩ l'a oară bună.

5 Cu ntribarea ș-cu imnarea, Ȣeana, aripidina, după trei meșĩ di Ȣĩle, aȢunde la poarta di pălate a soăriluĩ. Asună di trei orĩ la poartă și-l' dișcl'ide ună moașe. Aistă, cara mutrĩ nveasta tr-ocl'ĩ u ntribă:

— Ȣĩ miră-arao te-aduse aoașe, mărată feată, tro-aiste lo-
10 curĩ, ȳu puĩl'u nu azboară, ȳu ĉicȢor di om vıũ nu calcă?

— Vah' amărtĩile a meale, bună mumă, Ȣĩșe nveasta, cu lăcrĩma tru ocl'ĩ.

Il' spune nveasta toate pățĩrle și scupolu tră carĩ vine.

A moășil'eĩ il' fu nĩlă di grăile așeale nvirinate și di pă-
15 țĩrle alĩ nveaste, țĩ-l' aruk'ușură din gură ca mărgăritări și-ĩ fașe n-coadă:

--- Intră! scumpă, și țĩne perlu aistu tu mĩnă. Cĩndu as-
tară va s-avȢĩ c-asună h'il'lu pri poartă, tine ahuleă periu,
s-tĩ fașĩ mètură ascumtă după ușe, că el cum vine seara
20 curmăt ș-aȢun, cu foame mare, va s-tĩ mĩcă, cara s-tĩ află
ca om.

Seara, amĩnăt tru murȢiș, Dumniđăŭlu a Soăriluĩ aȢunde asprimtu și di nă-oară, cum il' dișcl'ide mă-sa, strigă cu boașe sĩnătoasă, di bumbuniȢă munțĩl' toțĩ:

25 — Mamă, mamă, țĩ-nĩ anurȢeașe a om!

— H'il'u, carĩ lai om, carĩ lai puĩl'u tru aiste locuri, ȳu ĉicȢor di om nu calcă?

Apoea ca un lup, arucutĩ, un dup-alantu, trei ĉireapuri di pĩne și biũ trei cupăni di apă arașe. Di cara ș-umplũ
30 pĩntica, șĩȢũ să zburască cu mă-sa. Năĩnte di culcare, moașe suflă perlu și scoase niveasta nintea h'il'ũ-suĩ. Ea l'ĩ spuse mărata, tute cĩte pățĩ. Soarle o-ascultă cu multă jale și-l' Ȣĩșe cu ĩnimă nfărmăcată:

— H'il'e, nu-nĩ cunoscu di lȢcrulu aistu, că ȳo maș Ȣua
35 luĩnĩȢ și Birbicușe fu loat noaptea. Maș țĩ pot s-fac, easte s-ță daũ un anvet. S-tĩ scolĩ s-tĩ duțĩ la Ȣĩna Lună, sor-mea Năsă șade to-alantă mărȢĩne di loc, pi muntile Mare.

Niveasta ș-lo oară-bună și de-aoașe și narse-narse, ca ma ninte, pĩnă aȢumse aclȢ, la muntile «Mare». Tut așĩșe

a la Dumniqăălu a Soărilui asună, inşi nă moaşe, îl' diş-
l'ise şi feaşe ş-alante ca la casa Soărilui. Apoea dîna Lună
-dîse :

— Scumpa mea, ştiu şi viqûl cîndu ȝ-ul furară dînile,
na cîtră lu-l dūsiră nu-nî viqûl. Tr-aţeă, că bătûşî calea 5
pînă la mine va-ȝi daŭ nă minte: du-ti la Dumniqăălu a
vîmtului. El, nu va vîrnă dîcă, va ȝi spună lu se-află gônile-
nuşăt Birbicuşa.

Plîmtă şi nvirinată apucă cîtră la Vimtu mărata niveastă!
După multă şi lungă cale, deade Dumniqăă şi aĝumse la 10
poarta di pâlăe a Vîmtului. Il' dişcl'isiră şi ȝi-o-aştiptară ca
la lună. Ca la soare, vine Vimtul aĝun seara, mică treî cî-
reapuri di pîne, biû treî cupăni di apă, apoea şiqû cu mă-sa
s-frîngă alune. Moaşa suflă perlu şi scoase niveasta di după
uşe. L'i spune lăcărmeta şi plîmta tute pîn la şil'e. Vimtul 15
cu arîslu n-gură, îl' diznîrdă percă, o-avră nih'âm şi-l' cîntă :

Nu-nî ti nvirineaqă,
şi nu-nî lăcărmeaqă,
niveastă muşată,
adrată ş-nibăşată;
ȝ-ul ştiu gônile-a tăŭ
ş-cu numa-l Dumniqăă,
curundu va si-l veqî!
nu plînde, aşî z-bînèqî!

20

Feata făȝi-făȝi aroşe acăţă să scoată la grăile aiste. L'-25
arîdeă trupu cu tute straîne mărata.

U nviţă Vimtul şi-l' spuse :

— Armîne, feata-nî, la mine 40 di dîle. Di cîte orî va ȝinăm,
arupe cîte ună muşcătură di pînea mea şi bag-o tr-ună oală;
di cîte orî va z-beaŭ vîn, mpartă cîte nă k'icută şi di cîte 30
orî va-nî k'aptin mustaca, arupe cîte un per. Cîndu va s-
adûnî patruqăȝi di muşcături, patruqăȝi di k'icute di vîn şi
patruqăȝi di perî di mustacă, să ştiî, că muşatlu-ĝone Bir-
bicuşa easte-aflăt!

Livina li feaşe toate aiste pîn tu per !

35

— Tora, dîşe Vimtul, leagă-ȝi ȝăruh'le ş-adun-o cîtră a
mare. După treî dîle cale de-aoaşe, va s-aflî patruqăȝi di
căţale mări turbate, moarte di foame. Năse va s-arucă pri

tine s-ti disică, ma tine s-nu te-aspărî și s-arûți cîte
cătura la cahe-ună. Ele va să-ți facă cale și tine va
Cama nclo va s-aflî patruțăți di ariuri mări c-amare
rucă cîte nă k'icută di vîn de-ariu și ariurle va strî
5 s-treți. Aîde-aîde, ma nclo va s-ağunđi la pâlătea dî
naltă pîn tru niôr, cu 40 di udăi, cu uși di amalamă
firidî di g'amande. Cu perlu di mustacă vâ s-dișclîdî
ușile și tru oda din coadă easte mușatlu-gone Birbicusă

Livina, cu inima dișcl'isă di toate cîte-l' spuse ș-u
10 Vimtul, di cara bășe mîna, ș-lo oară-bună și nk'isi. Tru
di cătălile turbate, tricû di ariuri și ağumse la pâlătea
lor. Doamne! Doamne! ți viđu?

Toată pâlătea eră di fildiș, cu k'etre di g'amande, ți
ca soarle.

15 Cu per'i dișcl'ise ușile, ună cîte ună, toate. Se-află acî
toate mușuteșle di sti loc, ți cu spûnirea nu si spun, cu
dil'lu, nu si scriu. Tru oda ditru mârđine eră Birbicusă

Cum z-viđură, s-cunuscură, s-loară di gușe și plîmsiră
harao! Stătură ori ntredî ca muțl'i, fără grau, z-videă
20 ahuleă, z-bășă și nu dîșeă că suntu de-adûn.

N-coadă, n-coadă scoate grau Birbicusă, u ntreamă cu
vine, u ntreamă tră mamă, tră tată, toate. Tru mârđine-l' dîș

— Țe-nî viniși, lea vrută, tru aiste locuri, iu areăpită
puil'u nu zboară, iu cîcôr di om nu calcă? Astară dînil
25 cîndu va s-toarnă, cîtră nađă-noapte, pûlbire și sare prind
s-nă facă dol'i, cara s-te-află aoașe. Ma cu tute-aiste, nu
plîndo, pârumbă, nu-nî ti nvirină, dudie! Dumniđău i mar
El ți-nî te-aduse pîn-aoașe, s-n-aflăm ca dipri lumea alant
va s-nă spună calea tra s-inșim și s-ascăpăm di tru lăcu
30 aiste, și s-nă nărđim eară la părinți, iu s-nă bînăm ca
mea, cu tute bûnile ș-mușuteșle.

Di cara dîse aiste zboare, ahulî punga, suflă nuntru
mușata Livină k'irû ditru videare. U feașe un aspru ș
băgă tru pungă.

35 Dînile, ca tătuna, la nađă-noapte, viniră și după ți m
triră pitru firidă, că șade la loc Birbicusă, ș-loară per'i, c
știe cîtră iu!

Curundu dup-așeă, Birbicusă scoase punga, suflă di tr
orî și âsprulu s-feașe om, cum ș-eră.

e-aspl... S-fuđim, s-fuđim! gri Birbicuşa. S-fuđim ditru lòcurle
 i faci... blăstimate!
 di aric... ă gri aiste grae, asună pri loc treî orî c-ună tuagă
 riū şi... er cîntată şi s-aflară n-călăr pri doi *cal'-co-areâpîte*, țe
 așue... ă ca sfulgul. Neapirită s-aflară la vatra părintească. 5
 i. cu... adu viđură părințil', că lă s-toarnă fičorl'i, ți-l' aveà ca
 ustac... ți tră tòtună, l'-bășară, l'-diznirdară cu lăcîrni tr-ocl'i.
 ușue... poea gri Birbicuşa:

S-nu k'arim oară, ma pitreațiți tru toate părțile a loc-
 s-caftă, dit ună mărđine pîn tu alantă, nao surări cu 10
 ra Marie şi s-le-aducă aoațe pînă astară, s-cîntă cîntic
 ășue... țe și s-șasă nă pînđă di l'in, tra s-facă nă cămeașe și
 di... ă-noapte s-nî-u nvească nòlgica di ubòr. Și ea di ți:
 ile, ma va z-ducă tru oda, iu eràm ascumtu și nu va
 e-află, va mi caftă cu țeara tru loclu tot! Ne-aflîndaluî-15
 pîn tro-apirită, va s-cadă ca moarte nvărliga di mine,
 EE... s-creapă di greață și va să s-facă sînde și pronî. Atum-
 EE... a mine va s-escu ascăpăt și va s-nă bînăm de-adùn pînă
 78... moarte. Di nu, s-me-aflare đînile ni nviscùt tru cămeașă
 87... sută di nàole surări, nîl'e di bucăți va s-mi facă. 20

Amirălu tel'u bătù troară și surările cu numa Marie s-a-
 ară, după multă ntribare ș-caftare și fură aduse avu cu
 al'i co-areâpîte al Birbicuşa. Băgară arăzhòlŭ, țasură, cu-
 ură cămeașă cu h'ir ninudăt și nviscură Birbicuşa cu cîn-
 area ți lă dimîndă. 25

Đînile, după ți nu-l aflară acasă, sun k'icute, căftară tru
 tot loclu și triș tro-apirită cripară di greață ș-angusă nvăr-
 liga di Birbicuşa.

Așițe Birbicuşa ascăpă di đînile ațeale blăstimate și bîná
 ună bană de-amiră cu toate mușutețele și bunețele a locluî și 30
 cara s-no-aibă moartă, nica bîneađă de-adùn cu mușata lui
 Livină.

Părmib șteam, părmibu spus,
 Nu erà de-alih'a, ma vruî di v-arî's.

Vă aduțeàm di la đîne cîte nă păreac'l'e di strahe ncl'i-35
 gate tru hrisafe, cîte nă căculă cu čilengă di perî, ma ni le-
 arăk'iră cătălile turbate. Carî va s-lă aducă ună turtă ș-ună
 ploscă di vîn, va li l'a nîpòl.

(Auzit de la Mărăcine M. din Pârleap, Macedonia.)

129. Me-arde, mi pălește, feată tu sifere.

Erà nă oară un om aùș. Aestu aveà trei feate, șamiștreile mărtătoare. Nă duă tatăl șideà pri nă k'atră dipu casă. cirtitu, nvirnăt, ca di fărmaç. Aclò ȳu șideà, tricù feata ȳea ma
5 marea și-l' dîso:

— Nu nî-aspunî, tată! ȳe crek'?

— ȳivà, h'il'e!

Și nu vru tatăl s-l'i spună. Ma, cara se-angrică multu h'il'a «va nî spunî, va nî spunî, tră ȳe me-aî feată, tră bun.
10 și tră arău», dîse aușlu:

— ȳe poți s-faȳi tine nă feată? niputearea mea easte scutură bărbătească.

— Va nî spunî, va-nî, spunî nîpòl feata, l'i spuse.

— Ia ȳe-ȳ: me-acl'imară tu sifere ș-ȳo om aùș, cum s-mi
15 duc? s-aveàm un ģone, nu vaȳ cripàm acșite.

— Ba! gumare, ȳu nî-o aveàm, că mintuești s-mi măriȳi ș-tine crek', că te-acl'imară tu sifere?

Aușlu spinȳură caplu ng'os ș-acăȳară s-l'i cură lăcărñile. Treate după nîscîntă oară ș-feata ȳea di mese. Lu ntreabă:
20 -- Nu nî dîȳi, tată, ȳe crek' și plîndi?

— Alasă-mi, feata mea, nu mi creapă, că nu-ȳ fitescu lucru!

— Nu, tată, va nî-aspunî, nu s-faȳe! Feată me-aî: tră bun ș-arău. T-ată-su s-aspăreà s-nu-l' dîcă ș-aestă, ȳe-l' dîse ș-ma marea. Nu vrea z-dîcă. Ma tu sone, cara l'i se-angrică multu,
25 multu, s-ascapă di nîsă l'-dîȳe:

— De, h'il'e, ȳe s-h'ibă? — me-acl'imară tu sifere.

— Ba, gumăr mare, ȳo nî-o aveàm că crek', cum s-mi măriȳi și tine crek', că te-acl'imară tu sifere?

Di ȳe s-aspăreà, nu ascăpă!

30 O-ascăpită ș-aestă măratlu di tată, ș-aplică caplu tu k'eptu și armase minduit.

După puȳină oară, tricù pre-acloȳe și feata ȳea nîcă. Lu ntreabă:

— Nu-nî spunî, tată, ȳe crek' acșî?

35 Tatăl, friptu di doàule surări ma mări, niȳi graȳu nu scuteà. Păreà că are gura cusută.

— Tată, tată, aspune a h'il'il'ei criparea ta, că țecă-ni h'iū
feată, tu oară greaūă fičòr mi fac.

Tatăl mut! cu cleaștea nu-l' scuteai graiu din gură.

G'ine ma nica l'i stătù n-cap, pînă țe tată-su gri:

— Alasă-mi, h'il'e, că dure ni-u criparea țe-am!

— Nu te-alàs, tată, si știū, că k'iametea s-fațe, pînă va ni
spuñi criparea.

— Aspùș ș-a surărlor a tale, ma mi băgară cu caplu tu
loc.

— Nu! tată va ni spuñi, că nu s-fațe. Ia nu h'iī c-alante, 10
țe-că le-am surări.

S-ascapă ma multu di nîsă, di cît să-l' veadă hăirea, dîse
aușlu:

— Țe s-h'ibă, h'il'e, acși ș-acși, me-acl'imară tu sifere. ș-īo
om aūș cum s-mi duc? Fičòr s-pitrēc tu loc-ni no-am, cum rā
s-nu crep?

— Tr-ahită lugurie, tată, ț-u miți inima și crek'? Nu creapă
și nu ti nvirină, că mi duc īo!

— Am cum va ti duți tine, h'il'e că h'iī feată!

— Las h'iū! Adară-ni nă păreac'l'e di strane gunești, dă-ni 20
un cal s-nu s-țină, àrmate, apala, nă căculă și s-trag.

Aușlu, l'-arîdeà barba ș-urècl'ile di guvairlu di feată! L'-
adară nă păreac'l'e di strane pri trup, s-u vedī și z-diți: «ma
pri gone țe easte! gone tră țindeare apala!» L'-acață un cal
dit eape, cama gònile, țe mîcà loclu și bea niorl'i, il' k'icā 25
àrmatle, apala, tufek'a, di gușe și-l' dîțe:

— H'il'e! dișcl'ide-ți ocl'il' s-mi scoți cu fața curată. Mutreà
g'ine s-nu ti dai di pade, că h'iī feată, că s-ti loare di hă-
bare, arșine mare! Aclò īu va s-ti duți tu vîră apulitie, mu-
treà s-tradi lu cuțitări ș-la tuficcâti, ma nu la neale ș-la bil- 30
gèk', la veri și la guvaricale. Dișcl'ide-ți ocl'il', feata mea, la
numți! s-nu ti bađi la mul'eri, ma s-ti amvîrtești prit goñi!

Ș-u nviță aușlu ună oară cu oara și feata ascultă ș-li
băgà tu curcubetă, că tute cîte grea aușlu, zboare cu timeal'e
erà și tute tră bunlu a l'ei. Și cara u nviță, u nviță, il' deade 35
urăcunea ma napdī și-l' dîse:

— Du-ni te, feata-ni, oară bună, Dumniđăū s-te-ai bă tu
mina lui și s-ț-avđim bunlu!

Feata s-aplică di-l' bășe mîna aușlui, cu lăcrîne ntr-o mîse s-alipidă apoea căvală.

— Stăi s-ță țin, gri tatăl, stăi s-ță țin să ncaliți, ma z-dîcă nîs, ea ș-avea ncălicată.

5 Paplu, viđi'ndalui o ahîntă goană, dîse cu mintea-l' : A știu, că nu me-aruşneađă ! Aestă-î cama di fičdr.

Ș-loară ninga nă oară mîna și z-dispîrțiră.

Ağumse feata dupu multu la pălatea amirălu. Il' gri a rălu și u ntribă :

10 — Tine fičdr, tine gone, d-îu nă cupăsiși ?

Gri feata :

— Io, Doamne, h'îu h'il'lu al Meșcl'a, domnul a mînțil. Tată-nu di aușatic nu putu z-vînă ș-mi pitricu mine tu fere. Gońl'i cama s-lipsescu de auși tu polim :

15 Amirălu o-arisi ună ș-ună ! «Aestu va h'ibă gònile a go lor», mintuî nîs. «Z-veade dipri cuvendă.»

— Priimnă-te, fičorlu a meû, veđi-nă hoara și la meas s-cupăsești, dîse amirălu.

Iși fičorlu deadun cu h'il'lu de-amiră. Dipusiră di g'os ș
20 feata acăță să s-poartă cama di fičdr. Ună dipusiră cu h'il'lu de-amiră, il' fațe aiștûi :

— Nu-nî dîți, cal' avoștri, îu-l' țineti.

— Aî s-te-aduc s-l'i veđi, dîse h'il'lu de-amiră.

Cum z-duc aclò, feata drăcuroasă ! s-apruk'à di ațel' cama
25 vițearțil', s-nu da șubee dip ! Ștea nîsă, că maș gońl'i a gońlor lă ține s-intră la cal' arăi.

H'il'lu de-amiră, după boațea featil'eî, după duhlu a l'eî, după mul'irușca-l' față, nu-l' vîneă s-pistipsească îuva-ș-îuvă că-î fičdr.

30 Seara duse la mă-sa și-l' dîțe :

— Mumă ! aestu fičdr nu-nî lu va ocl'ul s-h'ibă fičdr. Aestu feată pare că easte.

— Nu ni spunî, cum vîne, ntreabă mă-sa, îu trapse, di țe ntribă ?

35 — Di cal'i ntribă, di cal'i ațel' ma arăil'i s-apruk'è, ma cu tute-aeste : me-arde, mi păleaste, feată-î tu sifere.

Mă-sa lu nviță s-u cătăpățească, cîndu va z-ducă tu vîră păzare, îu va s-tragă ? la lucre mul'irești i la bărbătești, si-l' aducă zbor.

Haide-haide, tută ask'erea duse tu polim. Feata totna mu-
 ă s-h'ibă n-caplu ask'èril'eî! Iu cădeă tufek'le ca grîndi-
 ă, aclò sâ nh'ideă nîsă și zg'ileă, dădeă inimă la goni, s-nu
 gă, ma sâ si nh'igă tu foc. Guneăta l'eî, inima l'eî, nu se
 puneă.

5

Di nîsă sibepe, azvîmsiră.

L'-fațe h'il'lu de-amiră, ți nu sâ mpărță di nîsă.

— Fărtate, tră guneăta ta, aî s-țā fac nă pisk'ese.

— Ai, dîțe feata.

H'il'lu de-amiră u trădeă la măgăziile cu lucre mul'irești 10
 neale, cu verî, cu mîntil', ma nîsă nu ș-turnă ocl'il' cîtră
 elò:

— Ațeale-s bună tră feate, nu tră noi goni.

Ș-isea nîsă la tufek', la piștole, cumbure, apăl', corđi, tut
 lucre di goni țe prindu.

15

Ș-toarnă h'il'lu de-amiră și-l' aspune a mă-saî țe cură.

— De! h'il'u, feătile nu trag ca oarbe tu polim, că lă bate
 inima tic-tic! apoea cîtu s-h'ibă, feata cîndu veade lucrulu
 mul'irescu, cara s-nu-l acûmpără, va-l mutrească, ș-aestu, cum
 spuni, nu ș-arucă ne ocl'il'. Va h'ibă fičòr gònile.

20

Gîne ma h'il'lu de-amiră, tut acși:

— Me-arde, mumă, mi păleăște, feată-î tu sifere.

— Să-l cătăpățești ș-cu altă, dîțe muma, z-vă fățetî apa mi-
 nută dipri puncte ș-aclò va z-veadă.

Feata li ștea tute aeste di cama naintea. Ea purtă nă că-25
 me, că atumțea cîndu ș-feățiră apa minută, lo-antreapse
 ri h'il'lu de-amiră cu trei pālîi.

L'-aspuse nîpòî a mă-saî, ș-aestă l'-dîse, că fičòr easte. Di
 t h'il'lu de-amiră a lui.

— Aca! me-arde, mi păleăște, feată tu sifere.

30

Lu nviță ș-altă mă-sa. Z-doarmă doil'i de-adûn, t-un udă
 z-bagă sun căpitûnû cîte nă tufă di vasilcò și s-mutrească
 mneața: s-fure vasilcolu ma ud la nîsă, de alih'a-î feată.

Ș-aestă o-aveă loată di hăbare feata.

Țe adară nîsă? L'a vîlia cu apă și vearsă apa sum căpi-35
 nlu a h'il'lui de-amiră. Si scoală dimneața h'il'lu de-amiră
 utreăște, la el ma udă tufa ca la nîsă.

Il' dîțe pale mă-sa:

— De, h'il'u, va h'ibă fičòr, după seamne!

— Mamă, țe vrei, dî? Me-arde, mi pălește, ma feată-i tu sifere.

Fiçorlu nu să mpărță palmă di nîsă, că l'-intră vreau
Nă quă, cara scărki pòlimlu, di cu tot, tuți gònl'i, tuți h'il;
5 di domni țe-l' vîniră agutòr amirălu, fură sàrgl'îți să s-toarnă
la vatră-lă.

Feata și ndreapse calu și aștiptă să-ș l'a mînă cu amirălu
și s-tragă. A h'il'lu de-amiră il' vîneà foc, că ahîntu k'irî
s-no-aibă semnul, s-fur-că-î feată i fiçòr. Aclò iu l'-deade mînă
10 il' dîse:

— Mușată, feată, h'ii!

— Aestă armase ca upărită, ma di nă oară l'-vine tu
minte s-nu z-da di pade și sum-arîse. Tu arîdearea țe feate.
trapse h'il'lu-de-amiră cu nelu de amălamă ș-o-agudî pri dinte
15 Ună goadă, ș-dîntile s-hrisusî.

Feata de-aruşine, il' bagă măhmuzea calui, și nivîdută s-
feate de aclò:

20 S-imni și s-alădi
Ș-nitrăptile s-li trađi.
S-mi caftî tut loclu,
S-nu țî se-astîngă foclu,
Pin nu va-nî me-aflî mine,
Cu dîntile de asime!

Il' gri nîsă tu fugă a h'il'lu de-amiră și fuđi ca vimtul.
25 H'il'lu de amiră căđù lîndit îm pade!

— No-aspuneăm, mumă, că me-arde, mi pălește, feată-i
tu sifere?

Nu puteà di vrearea l'eî. Țe s-l'i facă a vreàril'eî tora, că
sivdaea cu vitrie nu z-vîndică?

30 Si scoală, s-fate un fusăr, l'a un cal ș-lu ncarcă cu fuse,
cu prisiî, furte ș-alte ș-apoea l'a hoàrile azvarna, nacă da
di feata-al Meşcl'a, domnul a mûnților.

Di hoară hoară grea nîs: carî l'a fuse! carî l'a fuse, că
vaî fugă! Aî feată cu dinte noŭ, cu dinte hrisusî!

35 Ağumse n-coadă ș-tu hoara-al Meşcl'a. G'ine ma aești fu-
meal'e mare. Ğumitate di hoară purtà numa lor. Cum s-o-află?
Acăță di poartă, poartă:

— Aî la fuse! fuse! Carî l'a fuse? Fuse, că vaî fugă! Aî

ate mușate, ai feate alăvdate! Ai feată cu dinte nou, cu
nte hrisusit! Ai la mine, feată cu dintile de-asime!

Cara tricù pri ningă casa feătăl'ei, aastă alasă scamnul,
acûmpără ndoavă fuse:

— Fusare, fusare, cum dai fûsile? 5

Aestu îl' viđù dintile hrisusit și aduk'î, că nîsă-î feata țe
uruta, căftată și neaflată.

— Cu țe s-h'ibă feata mea! Cu fărină, cu grîn, cu mel'u,
i țe vă deade Dumniđău.

A luî nu l'-eră di amintatic, cît l'-eră di altă. 10

Feata s-turnă din casă cu nă misură di mel'u. Veđî, mel'lu
veà trițear mare atumțea.

Cît lo s-lu toarnă tu tastro ș-aestu l-trapse cîtră ncoa, că
ut mel'lu z-virsă m-pade.

— Nu-î țivă, đise feata, stăi ca țî-aduc altu. 15

— Altu nu voi, c-aestu nî fu căsmetea, feata mea.

Și z-băgă s-adună gărnuț cu gărnuț mel'lu.

S-adună mel'lu cu gărnuțlu? Acși că ntunică acloțe și-l'
ăđù a feătîl'ei să-și facă di inimă și s-lo-aproak'e noaptea
ea, că nu va lă mică casa. Feata cu ntribarea tată-suî, lo-20
apruk'è.

Ună intrată, ștea părintile că fusarl'i aũ adetea di fură
feate. S-nu-l' goacă vîră hunere fusarlu u bagă tu nă sin-
duk'e z-doarmă. Fusarlu țe altă vrea. Aștiptă di s-culcară
tuți și cara țî ncarcă pri plătări sinduk'a, pri cal și aoà fac 25
soțl'i. l'uđeà di mică loclu!

Cîtră tu cîntarea cucotlor agûmsiră pri ningă nă hoară.
Acățară cucotl'i s-cîntă: cîcă-că! și feata dit sinduk'e ș-o-
aveà că-s cucotl'i din hoară și acăță z-đică.

Tată! no-avđî ponđîl' di cucotl, 30
Țe-nî mi țînl di nu-nî mi scoți!

Cariște cum, va-l' ascăpă a feătîlei vîră graiu urî't și tră
amirălu. Atumțea h'il'lu de-amiră o-avđî și-l' gri:

— G'ine h'iî, iu-ți h'iî, gumară!

Feata nîpòl, nu putea s-aleagă, cari-ște, cari îl' greaște și 35
đițea:

Tată, no-avđî ponđîl' di cucotl,
Țe-nî mi țînl, di nu-nî mi scoți?

Şi tu coadă-l'-trădeă nă anğurare amirălu. H'il'lu de-amiră
o-avdă şi-l' grea nîpoi:

— G'ine h'iî, îu h'iî, gumară!

Carî o-aduse a casă-l' h'il'lu de amiră, u scoase dit sir-
5 duk'e. Feata de-aruşine loclu u ngrupă. Greşti tine k'atră
z-grească ş-nîsă? Cîte-l' gri, cîte-l' dîse gônile, soacra, socru-
su, nîsă mută s-feaşe.

U loară ş-u ncrunară cu h'il'lu de-amiră, ma nîsă ş-u băgă
s-nu l' grească cu gura trei anî di dîle, tr-aruşinea ţe păi
10 cu grăile ni n-cale.

Tuţi din casă cripă, că nu greaşte nveasta, ma ţe si-l' facă?
Il' dîsiră nă oară! doauă! ma nclo?

Treţi an ş-arucutea-ti, treţi an ş-arucutea-ti, aproape să s-
umplă 3 anî în cap! Eră, vă-l' dîţi, ni ma nsus, ni ma ng'os
15 trei anî fără 3 dîle. Carî il' dîsiră nînga nă oară ali nveaste
Mute, că *mută* l'-grea tora, «va zburăşti, i nu?» şi ea nu lă-
gri, fiçorlu ncl'ise ocl'i, s-adară altă. Eră goî seară ş-acăţară
să ndreagă tră numtă.

U cl'amă Muta şi-l' dîc:

20 — S-ti duţi s-l'ai aloatlu di la lamna, tra s-acăţăm aloa-
turse di numtă.

Nîşî vrea tora s-ascapă di nîsă, ş-u pitrişeă la lamna.

Mărata di feată îşi dipă casă, di nă mărđine ş-acăţă s-
plîngă, s-plîngă şi să ş-adună sùflitlu: nîlă mare. Ună moaşă
25 — eră mira l'eî — l'-ease atumşea şi-l' dîşe:

— Ţe-nî plîndi, feată, şi-nî ti dirîni?

— Am ţe s-nu plîngu, criştină, şi ţe s-nu mi dirîn? Ea
ş-ea, ţe-nî si toarşe.

— Aştearde-ţi, feata-nî, ocl'il' şi l'a calea-calea şi du-te, că
30 dip ţivă nu vai paţi! S-nu-ţi h'ibă dip frică.

Feata ascultă, cum il' dîşe moaşă. Fricoasă nu ş-eră.

Si scoală şi calea-calea z-duşe s-l'a aloatlu.

Calea îu nîrşeă astal'e un gardu cădût îm pade. Ea, feată
cu minte, l-mută ş-apoea treaşe. Ma nclo astal'e un gumâr
35 şi un cîne. Cî'nele mică earbă ş-gumarlu mică oase. Feata
l'a earba di la cîne ş-o-arucă la gumâr ş-oàsile di la gumâr
le-arucă la cîne. Haî ma nclo, ma nclo află nă fîntină m-
plină di şil'e şi di cuprie. Feata u la, o-aspeală şi bea.

Apoea ș-așunde la lamne. Lamna nu ș-eră acasă. Ș-află
feata li lamne și-l' dîte :

— Da-nî aloaltu,

Că si nsoară bărbatlu !

Feata, neașumtă, l'-lu da. Cît fuđe Muta cu aloatlu și 5
a-ș și mpușcl'ata di lamne.

— Țe-nî feașîșî, șarpe că nî ti mușcă ! l'i zgărlî nă oară
îtră h'il'e-sa ocl'il'și fuga dipu feată.

Gri lamna :

— Fîntînă, fîntînă, acaș-u ! 10

— Am cum, dîse fîntîna, că tine mi umpleaî di cuprie, mi
lăcăî ș-apoea beaî, ma feata, nî mi lă, me-aspilă, ș-apoea biu

— Cîne-cîne ! acaș-u !

— Am cum ! că tine nî-arucăî earbă, ș-ea nî arucă oase !

— Gumăr-gumăr, bagă mîna pri feată. 15

— Altu lucru no-am ! Că tine nî arcăî oase ș-ea nî-arcă
earbă, s-mîc.

Așumse feata la gardu ș-cara s-trîșeă di gardu eră ască-
pată, că ma nelo lamna nu puteă s-treacă.

— Gardu, gardu ! gri lamna, acaș-u feata, că l'-o-aduse araoa ! 20

— Pre-așeă mîna s-ti bađî, gri gardul, că tine mi calți și
treșî, ma feata mi sculă ș-mi tricû.

Acșîșe ascăpă feata ș-aduse aloatlu.

Ună țe feata-aduse aloatlu, s-șudisiră cum de-ascăpă. Maș
h'il'lu de-amiră țe o-aveă viđută tu polim nu s-șudusi. Il' 25
dîse ninga nă oară să zburască, tra s-aspargă numta, nîsă țivă.

S-năirî h'il'lu de-amiră și-l' dîse :

— S-portî apă cu țirlu și s-pruscuk'ești calea di la gam-
brolu pînă la nveasta !

Feata nîpòl ease după casă și o-arupe un plîngu ș-ună 30
susk'irare, ș-șă si bagă înima m-pade.

L'-ease maea — mira l'eî — ș-u ntreabă pale :

— Țe-nî plîndî, feata-nî, carî ti bătù ?

— Dumniđău, mae ? Acșî ș-acșî nî-dîsiră s-fac !

— Nu ti plînde, feata-nî, că Dumniđău ti va ș-aestu lucru 35
va-l fașî.

Angană maea nă oară puîl'i di la Dumniđău, z-gl'inară tu
șîr și astupară tute guvîcîle.

Purtă feata apa și pruscuk'î tută calea.

— Tora s-o-arnești, gri h'il'lu de-amiră!
Nîpòl feata pri plîngu ș-nîpòl il' vine mira.

— Fă-ți crucea, feata-ni și dî: Dă, Doamne, un vimtu. țe tu-
sucăk'le s-li facă ca vîlia arnite.

5 Ni-scos graïlu și cara trađe un vimtu, ți le-arni căl'urle ca
di pri palmă!

Ağumse Dumî'nica și nveasta noauă fu adusă tu băseàrică ș.
Muta tut nu vrea s-l'i grească cu gura a h'il'lu de-amiră. Intrare
tu băseàrică ș-acată preftul s-l'i ncrună. A tuttòr lă deàdiră
10 ți s-țină tu mîna, mași ali Mute l'-bîgară dadă tu ungle.
Și carî arse, arse dada, acată s-l'-ardă și deàditle. Atumtea
oàmiñl'i l'-griră:

Te arsiși mută,
Mută și k'irută!

15 Vai dîți erà ninga vîră minút pîna s-umplă trell'i anî. Cî-
tricù ș-minutlu ațel, aclò iu-l' grea tuți ali mute, il' greaște
și nveasta di sum zvon:

Țe-arsiši, mută,
Mută și k'irută!

20 — Ba! lae, față lae! greaște muta, io tră un zbor nu grii
trei anî cu gura ș-tine ninga di sum curună grești?

H'il'lu de-amiră, cîndu o-avdî' cu gură, o-alăsă țe noaua
și ținù ațea di prota, tră carî ș-aveà arcată tută vrearea.

Și feățiră numtă mare, gucară, ansăriră ș-adùsiră apoea
25 ș-aușlu, tatăl a feățil'eî să s-hărisească și tute tricùtile s-a-
gîrșiră.

(Spus de mamă-mea Despa, Avela, Epir.)

130. Omlu țe vrea să z-ducă tu paradis.

Erà nă oară un om!

Omlu aestu vrea z-ducă tu paradis!

30 Cum să z-ducă, că nu și ștea calea? Si ntribă la călugri.
Il' dîsiră cālùgărl'i:

— Fiçorlu a nostru, macă vreî s-ağunđi la paradis, s-imni
a cālil'eî, s-imni calea ndreptu.

El ș-o avù, ca s-imnă calea, calea cum z-duțea ndreptu.
35 Ș-lo dicara calea-calea, ș-arupse munți, străbătù vâl'urî, pi-

— umse arîuri, discă păduri greale și nu strîmbă calea dip!
u mărđine deade di un mînăstir și ntribă :

— Iu easte parădislu ?

Călûgărl'i, cara-l viđură că fațe ahtare ntribare, mintuiră,
-aestu va h'ibă vîră k'irût și-l' đî'siră : 5

— Aoate easte !

— Mi vreți ș-mine tu paradis ?

— Ti vrem !

— Țe lucru va mi băgăți s-fac ?

— Em țe vreți ? Na ! s-arnești, s-anisk'irsești mînăstirlu di 10
nafoară și din nauntru.

— G'ine, đise fiđorlu.

Nauntru tu mînăstir eră Hristolu aspinđurăt pri cruțe. Omlu
aestu nu și ștea cari easte și ntribă călûgărl'i ;

— Țe om easte aestu ? 15

Aestu-î Hristolu ! no-ai avđită tine ? Mutreă s-arnești g'ine,
că s-nu arneari cum prinde, ti spinđurăm ș-pri tine.

Măratlu di fiđor di frică arneă g'ine.

Năs l'-eră nilă di Hristolu și-l' [adu]tea pîne ș-micare și-l'
đițe : 20

— Vinu-nî, Hristè frate, s-micăm pîne !

Ma Hristolu il' grea dipri cruțe :

— Nu vîn, mică tine, că ș-io va-nî ti filipsescu nă quă.

Ună quă, doauă đile, tute đîlile zbură nîs cu Histolu și-l'
avđi un călugru cum zburăște și-l' đițe : 25

— Tine cu cari zburăști ?

— Cu Hristolu, frătile a mel, il' đic z-vină s-micăm pîne și
nîs înl đițe : Mică tine, că ș-io va ti filipsescu nă quă.

— Ea ntreabă-l tră io, đise călûgărlu, mine va mi fi lip-
sească nă quă ? 30

Omlu ndreptu, țe nu și ștea drăcurîi și bubuliți, lu ntribă
dua lantă tră călugru.

— Si-l' đîți, đise Hristolu, că niți measa nu-î acșu si-nî
veadă, nu să-l filipsescu. Maș tră hătîrea ta va u veadă,
poate, measa. Mași ahîtu, ma multu nu ! 35

Omlu l'-đise nîpôi a călûgărlu, ca na ! țe-nî gri Hristolu.
Călûgărlu lu nsărțină să-l' đică, s-lo-așteaptă tu paradis tră
hătîrea omluî ndreptu, a călil'eî. Omlu a călil'eî, țe vrea k'ară ?
il' đise pale.

— De! tră hătîrea ta, s-nu ți-aspargu k'efea, va-l așeptu.
 Tră optu dîle apoea, fîcorlu acăță să-l doară corlu, min
 ocl'il', că muri și trapse ndreptu la paradis. Călûgărlu în
 ngrupă ca lumea și tu òptule, li tease ș-el și tră hătîrea, si-l
 5 dîțem: a k'irutluî, duse tu paradis.

(Spus de Sterghia al Giorgia Duli, elev în clasa III primară, Xirolivade.
 Macedonia, 1892.)

131. Sanlu, gumarlu și mal'lu.

Erà nă oară, țe nu ș-erà.

Erà un-oară un pap-aùș. Om aflăt, ma fără căsmete. Aveà
 un jar di fumeal'e: șapte-feate, tute nimăritate. Ș-erà, ca nîs
 10 țe nu vreà. No-aveà cînușe tu vatră di multe orî, ahîță ne-
 aveare ș-ahîță urfañe! Mîcà tu treîle dîle nă oară ș-lă gur-
 liqà mătîle di foame tră semnu!

Aușlu aestu erà limnâr. Ș-l'a nă quă țupata, tăporlu, știu
 îo? și z-duțe m-pădure s-aducă nă sârțînă di leamne. Aclò
 15 iu băteà s-află vîră lemnu cama bun, s-țînă foc, îl' lo ocl'ul
 un fag. S-aproak'e di nîs și mută țupata. Ună goadă, ș-fag-
 lu susk'iră nă oară dit frîndîle dit h'icate:

— La tine ș-la Dumniqă, aùș, nu mi tal'e, ma dî-nî țe bun
 vreî, s-ță-l fac!

20 Aușlu li ca umplù puțî'n di frică, ma troară ș-vîne tu orî
 c-acșî-l' om lu oarfîn: no-are frică, că no-are țe s-k'ară. Dîse
 aușlu:

— Țe bun si-nî fațî? Si-nî daî un san, ling'èr de-asime
 Pînă s-ță frețî ocl'il', cădù un san de-asime.

25 — Țe s-fac cu nîs? ntribă aușlu.

— Pap-aùș, cîte orî vaî vreî pîne, mîcare, pite, țe s-ță tă-
 cînească, groșî, flurie, strañe, agudeà sanlu și dî-l' să scoatâ.

Aușlu harauă mare! Și-l băgă la suflit și nk'isî să s-toarnă
 acasă. Calea vru z-veadă: easte cum dîțe àrburle i s-nu-l'
 30 trapse vîră mincună?

Agudeaște sanlu și greaște: Dă-nî mîcare, dă-nî flurie
 dă-nî ațeà, dă-nî anantă, și cădeàŭ lucrile căftate, canda le-
 aveà dimîndatâ aușlu!

— E! dîțe aușlu, îñî vîne ș-a nîa apa la moară! Dîțeam
 35 că nu va u scot urfaña din casă, ma co-aestă, mă-sa-l'!

Vrea să știbă aușlu tora? Anğurà și vâsil'elu.

Da nă alagă și ağunde acasă.

Feàtile, ca feate! Cum ul viđură t-ună gură:

— Ne-adùți țivà, tra s-nă lom sùflitlu cu bunlu, tată, că
noarte h'im di foame! Canda nă sùpsiră cătùșile! 5

— Băgàți-o strîmbă, fațe aușlu. De-aoà ș-năinte di tute
bùunile vai avèm!

— Țe lucru aflàși, tată?

— Ea țe lucru aflài! și scoate sanlu, lo-agudeaște și cađi
pită di lapte, cađi gădăife, cađi flurie, cađi fustane, cađi 10
di tute!

Feàtile, nimicate ș-nibiute di dîle, cum cădeà vîră mîcare
și s-aurnà s-o-arapă carî di carî!

— More, nu vă ncăcàți, fumeal'e al Țamă, că am tră tute,
greaste aușlu. 15

Moașa de-aclò:

— Alasă-li, aùș, că nu-s mîcate de-aoàltarî h'il'ile ali mume,

— Carî lă u ține, ma va lă facă arău ahîță mîcare.

Țe mîcări vai dîți? S-ță cură bâlile. Ș-țe biuturi va ntreg'i?
S-ț-alasă limba apă n-gură! 20

E-aproape de mintea omului, că moașa, pap-aușlu ș-cu șap-
tile feate duțea tora nă bană vâsilk'ască. D-îu prota nu-l' dădeà
vîră di mînear, tora carî di carî să s-facă di cama aproapea.

Di cît apa doarme și dușmanlu nu doarme. El no-alasă
omlu s-treacă g'ine, s-aibă ȋuă albă. Aclò, tu hoara auș- 25
lui bînă ș-un vâsil'è. Di graiu-graiu, di gură-gură, ağumse
la ureacl'e-l', că se-află un aùș acși ș-acși, țe-ți are un san,
lucru mare! Vâsil'elu-l hărzăeà ș-nîs un ahtare san. Cum s-
facă, cum s-adară să-l l'a di l-aùș. Acată de-adară un san
la un favru, di no-alîdeà di sanlu aușlui. Apoea avigl'è cîndu 30
aușlu nu erà acasă, ș-lo sanlu sun tîmbare și z-duse la
moașa.

Moașa, ca moașe, dî-l', ca mul'are, ș-o-avù că viîne vâsil'elu
s-l'i veadă, nu ștea țe lă crueaște pri dinăpòl. Căftă vâsil'elu
z-veadă sanlu ațel cîntat ș-apoea-l bagă tu mînica di tîm- 35
bare și-l' da cățînlul calpu! Mutreà tora tine, un vâsil'è pînă
lu dipuse?

Vine seara paplu dit misuhore și caftă measă. Agudeaște
sanlu, țivà! Greaste să scoată mîcări, ni apă vie nu scuteà!

— More țe soe ? greaște nîs ali moașe. Țe-l' feațit a sanlu.
Moașa s-păli di nă cale.

— Va nă u gucă, bărbate, vâsil'elu hunerea ! Mași năs f.
ăstândî la noi ș-căftă sanlu ! Să știî, că n-are gucată hunerea !

5 — More, ți adări tine, mul'area-al bil'è, Țo mi bat se-adăr
și tine ti bați s-asparđi casă ? Tora țe s-mîcăm ? A nîa nî-eas
sûflitlu prit nare ș-tine, moașe, s-te-arîdă pa'lu cadicîneanlu !

— De ! aùș ! Carî s-aștiptă di la om vâsil'è ahtare lucru ?
Macă vâsil'ăți agûmsiră furî, să știî, că va k'ară lumea.

10 Tuți seara țe s-culcară agûnî, ca di fărmaç ! S-no-arîdă
omlu tu lume !

Dua lantă pap-aușlu ș-lo nîpôi Țupata și aî la ârbure. Diz-
nôû acață s-tal'e și diznôû ancînî dit frîndîle dit h'icate âr-
burle și dîse :

15 — Țe-aî cu mine, omlu al Dumniđăû ? Nu-ți fu dure bunlu
țe-ți ded ? Caftă-nî țe vreî, ma nu nî-astinđe bana !

— Dă-nî tine țe știî, că tut ma g'ine va mintuești ca mine.

Scoate ârburle și-l' da un gumâr. Aușlu ș-o-avû, că ș-a-
rîde cu nîs.

20 — Am cu gumarlu țe s-fac ? Tine canda ți-arî'dî, îți bați
peză cu mine ?

— Nu grea zboare tu cacu, om aùș ! Di cîte orî va lu
nțak', vai bâlîgă, țe va-l' caftî.

Ș-lu ncălică aușlu și haî acasă. Tut acșite cum ș-cu sanlu.

25 Lu nțapă și gumarlu clîț ! clîț ! țe-l' căftă.

Co-aestă ș-agîrși urfaña și luguria cu sanlu !

Tricură cari-ște cît k'irò nîșî cu bunèți ș-arihăți și nu scu-
teă graîu d-îu l'-aû ahî'ți groși ș-ahîte mușutèți, că lă erà
frică s-nu pată ș-cu gumarlu, cum pățiră cu sanlu. G'ine ma,
30 cum dîsim, apa doarme, dușmanlu nu !

Cum o-aduse oara, aușlu pășteà gumarlu buđa de-amare.
Aclò erà un piscâr. Aestu aveà ș-nîs un gumâr țe no-alîdeà
di gumarlu aușluî : Ațel stătût, ațeà bueàûă, ațel capu, ntreg
ca gumarlu aușluî. Piscarlu aveà avđîtă că gumarlu a pap-
35 luî bâlîgă flurîî ș-mușutèți. Erà vîră țe-l' gucă ocl'ul multu
și-l' agudeà mîna, pr-îu trițeà. Acși, îl' lu căpsâlsî gumarlu
aușluî și cîtră aoà feàțiră alantî !

Aușlu nu lo dip di hăbare. Vine acasă, nțapă gumarlu.
aestu tu loc di flurie, îl' trăđeà clutăți și bâlîdî.

— Lele! măratlu-nî, gri aușlu, nipărtică lae țe-nî mi mișcă!
a-nî lu alăxi piscarlu!

— De! aùș, dîțe moașa, nu creapă acși! Duse..., duse! Acși
ă fu dua! Nu veđi cum ie Dumniđălu aestu? C-una mîna
e-ăpără ș-co-alantă ti deăpiră! Cu nîs nu putem s-n-acățăm. 5

Si scoală aușlu, z-duțe la piscăr să-și caftă gumarlu, ma
piscarlu l'-aspuneă cotlu.

Nîpòi la àrbure. Măratlu di àrbure ș-acăță bil'elu.

— Țe-ai cu mine, pap? Nu ti săturăși di cîte bune-ți feču?

— Am țe s-h'ibă, àrbure, că sanlu nî-l fură văsil'elu, s-nu 10
ș-apucă, și gumarlu piscarlu, Stămăria s-l'-o-aducă. Va-nî dai
ninga un lucru și să știî, că va-ți dauă bană tră totna!

Scoate àrburle și-l' da u mal'ũ.

— Am cum s-facu, ntreabă aușlu, să scot părăți.

— Si-l' dîți graïlu aestu: Fă, mal'u, cum știî! 15

Aușlu l'-greaste acși, ma cara ț-ul aștearne tu școp, il vă-
tămă. Aduk'l aușlu c-aestu mal'u va-l' aducă cama mulți groși
ca sanlu ș-ca gumarlu, că mal'lũ fățeă, cum il' dîțeai.

Ağungînda-acasă, lu ntreabă moașa, țe-aduțe?

— Țe s-aduc? un mal'u. 20

— Am, țe fațe mal'lu, dîțe moașa.

— Dî-l' s-facă, cum știe!

O-arîse mintea și gri moașa, cum u nviță aușlu. Cara o-aș-
tirnù tu școp, l'-adră oàsile ca urđîți k'isate, pîna-l' dîse aușlu
dure! ağunđe! 25

— Acșițe-ți lipseaste, mușică, că s-fure că dișcl'ideai ocl'il'
patru, no-aveam anang'e di mal'ũ.

— Am tine, foc to-aùș, adrăși cășare cu gumarlu? Nu ț-ul
furară dintr-ocl'i?

— Canda io păți'i bunlu, nîla mea! gri aușlu. Nu vîni s-mu-30
trești, că-nî suntu lăite, tălăite plătărle. Cum feățim, aflăm.

— Tora țe-ai dipri minte s-fați? ntribă moașa. Nacă ti duți
cu mintea s-lu țîni în casă? Nu nă-i dure neavearea ș-ur-
faña, ninga școplu nă lipseaste.

— Nu te-aspere, moașe, nu te-aspere! Nu-nî lo mintea 35
Dumniđălu! Aestă fu cît tră minte. De-aoà și nclo mal'lu va
nă h'ibă tră bun, nu tr-arăũ.

Si scoală aușlu cu mal'lu tu mîna și z-duțe la văsil'elu.
Văsil'elu di ună de-alantă lu ntreabă, țe l'-u vinita.

— De ! Doamne ! şcl'imură ş-acăţă s-frîngă şi s-mută an-
miri auşlu şi s-freacă minî, cu l'irtare s-ni h'ibă, vinû s-caft-
sanlu !

— Nira-ţă ntr-ocli ! Țe san ? No-am vîră san ! dîte am-
5 rălu şi gri s-lu scoată nafoară. Cît îl loară di limăreaună s-lo-
astragă nafoară, auşlu gri a mal'lu :

— Mal'û, Țe stai, di nu l'-u intri pri zvercă a vâsil'elui ?

Mal'lu no-aştiptă grită doaună orî şi dă-l', dă-l' a vâsil'elu,
pînă să-l vînă mintea.

10 Apărîi vâsil'elu să zg'ilească, s-aurlă, tră nilă.

— Ah ! oh ! nu ştiu, dîte auşlu, scoate sanlu, că di nu, va
Ți li fac oăsile ca pîntica !

Acăţă vâsil'elu s-l'i dîcă :

— Amân ! că Ț-ul daŭ !

15 Aestă vrea ş-auşlu şi-l' gri tu fugă :

-- Carî nu nviţâşi minte, nîpòl s-te-acăŭi cu mine ! Ş-tine
vâsil'è, ma ş-îo nîrnât h'iŭ cu sită di mătase, puil'lu ali dade !

De-aclò ş-lo zverca cu tut mădulăr auşlu şi ea-l ca oŭlu
aròş la piscăr. Aiştŭl l'-u hrăni ş-cama puŭîn. Ş-cara lo-aş-
20 tirnŭ pri şcop, l'-ascăpirară ocl'il'. Nu un gumăr, ma Țate
s-aveà, Țate l'i-l' dădeà.

Cara ş-lo ahtea pap-auşlu, s-turnă acasă şi feaŭe flurie şi
pindòlire cîte nu ma putŭ. Şapoea ş-mărtă feàtile cu gòni-
aleptî unu ş-un, lă deade di feată cîte nă pàlate s-ŭă k'erî
25 mintea ş-armase nîs cu moaşa tu altă pàlate cu sanlu, gu-
marlu ş-mal'lu şi bînară, şi bîneaŭă ninga, cara s-nu mu-
riră.

Vinû ş-îo de-aclò ş-adŭş treî meare ; unlu tr-aŭel Țe-aspune
părmiòlu « giîp ! », (1) alantu tră Luşa « ham ! » (2) ş-alantu
30 tră mine (3) !

(Spus de Luşa Țal-Sterie Papahagi, Avela Epir.)

(1) Când pronunŭă glîp ! stimulează ca şi cum ar pune la gură un
măr şi l'ar înghiŭi.

(2) Tot aşa se preface, că-l mănâncă şi pe al doilea.

(3) Amestecă din gură, parcă ar mănca un măr.

132. K'alea di puric.

Eară, țe nu ș-eră.

Eră un amiră ș-avea maș nă feată. U vrea ca ocl'il' din ap. Luna s-căftă, luna-l' dădeă. Va-l' dîți, tută vrearea, tut islu, tută bana-amirăluî feata țe ș-eră, 5

Feata ș-aveă nă cutie de-asime. Cări-ște cum, nă quă cum k'iptină perlu-l' hrisusit cu k'ăptinle de amălamă, află un puric. Năsă-l băgă tu cutia de-asime și-l hrăneă tut cu zăhare. Quă cu quă, pûriclu, s-nu-l' h'ibă di ocl'u! crișteă, ngrușă ș-ağumse s-nu lu ncapă cutia de-asime. Feata-l băgă tu sin- 10 luk'a-l' de-asime și aclò lu-ntrică și-l astupă mași cu zăhare. Ș-feațe pûriclu, an di an, ca vîră porcu!

Tamăm atumțea feata ș-aveă-ağumtă tu anî. Acățară să mbăiră goñi aleptî, goñi mușăți dit pătrule mărđinî ali lume. Feata l'-dîse a tată-suî: 15

— Tată, ațel va mi l'a, carî vaî aduk'ască, di țe priče easte k'alea estă!

D-îu' s-lă si ducă mintea goñlor, că easte k'ale di puric! Căe un, cîndu-l' vîneă oara, dîțeă acși, pri căsmete, altu, că-î di porcu, altu că-î di țap, țe lă vîneă tu oara țeă! 20

Carî tricură tuți, na că vîne n-coadă ș-un gone, un luplu s-lu mică și dîțe:

— K'alea-î di puric!

Feata, l'i si ncl'ise gura! no-avû țe z-dîcă și prindea s-lu l'a bărbăt. Il lo! Si ncrunară. Apoea gônile, aclò si-l' h'ibă, 25 ș-lo niveasta să z-ducă tu loclu a luî. Aestu eră Șutlu víu!

Feata tu fugă ș-lo și pilisterl'i [purung'il'] cu paea lantă.

Cara z-dipărtă draclu di pălatea amirăluî, după dîle di imnatic prit lòcurle ațeale cama greale, ağumse cu nveasta tu nă pădure. H'il'a de-amiră, nvițată dipri bumbacurî și di- 30 pri mătăsurî, cîndu viđù, că o-aduțe cîtră tu pădure, lu ntribă cu plîngul la ocl'i:

— Am îu me-aduți, bărbate? Tu pădure ți-easte casa?

— Tați, il' fațe draclu, — că drac ș-eră, — că s-nu ti mic.

Șuți' ocl'il' cîtră nîsă, ocl'i di drac, l'-aspuse ûngl'ile, mină 35 coada nă oară si-l' creapă numa, și feata di frică tăcù ca k'atra ș-trimură ca vearga.

Draciu, pri numa țe marea, o-aduse tu mesea di nă pē-
dure. Aoațe ahulî un per, îl h'ipse tu cl'ae și dișcl'ise ușa
Aclò erà pâlătle a lui, nauntru tu loc. Pălăți de-amălamă!

U ncl'ise mărata feată nauntru și n-o-alăsă s-easă pute.
5 Seara, cîndu s-culcă, s-nu-l' fugă, di nu l'a di hăbare, s-fățea
nîpîrtică, s-amvîrteă dușmanlu di gușa feătîl'eî și caplu l-
băgă pri sinlu a l'eî și sudeă. Și supse-supse si-l' creapă
numa, că slăg'î feata ca cartea. Ti videăi prit nîsă, cu de-
avîa s-țineă mproastă!

10 Aclò erà Drăcoana draciu. Aestă nu s-mină dip din casă:
o-alăsă draciu s-aveagl'e casa. Aișteli, cari no-aveă suflit di
om altu, ș-plîndeă laea-l' miră h'il'a de-amiră.

Ș-feățiră graiu s-l' pitreacă nă carte amirălu și s-l'-as-
pună tu țe mîni u deade și țe om ș-easte astimtu di Dum-
15 niță. Pri cari s-u pitreacă cartea? pri pilistêr.

Cît lo s-azboairă pilisterlu priste pâlăți și hap! îl' fațe
draciu, tease peănile, lo-acăță și-l mică.

Pitreate nînga un pilistêr cu cartea ligată di gușe, tu
acși: lu ncrupul'ê dușmanlu.

20 Atumțea Drăcoana l'-deade mîna de-ağutôr. Țe-adară nîs?

Draciu aveă adete, că nu işă nîncălțat cu păpûțile-l' de-
asime, să-l tăl'ăi. Drăcoana l'-ascumse nă păpuță și cîndu
feata deade cale a treilui pilistêr, pînă să-ș află si-l-
creapă numa păpuța, aestu azbuiră ș-ağumse la tatăl a
25 feătîl'eî. Cît intră tu pâlăte, na-l și șutlu dipu nîs ca un
sfrînteal'ŭ vru s-lo-acăță. G'ine ma arsăriră huzmik'arl'i cu
școăpile și dă-l' în cap, dă-l' pri cîoc, lo-aguniră.

Cîndu bagă de-aleațe cartea-amirălu, îl' cură lăcrîne ca
grîndina. Plîngul a lui, jalea lui și susk'irarea lui, mărđine
30 noaveă! D-îu eră ma naintea gîcări și cîntări tu amirăril'a
lui, mași jale și mîvîrnare era tora! Tută lumea să mîviscî tu
lăi. Scoase zbor amirălu:

— Cari va o-ascapă dit mîna antîhristulu, nveasta lui
si-l' h'ibă!

35 Mulți gîni vai eră tu k'iolu ațel, ma ca țînți fičôrî a unei
moașe vèdue, nu s-află. Aestî eră cama gînl'i avînătôrî di-
pri loc! Cîte gînêți, cîte 0ămăte nu feățiră năși? Țe lămîi
și țe stih'ățî no-aveă vătămăta? Aiștôr lă vîne la ureacl'e
hăbarea amirălu să mvească lăile, ma u băgară, s-l'irtăți

linăpòl dimîndarea amirărească! Nu vrură s-ascultă. Tută luă cu avg'ilîl', cîntări şi gucări, că ş-eră hărăcòk' oamiîl'.

Avde amirălu şi-l' aduţe la năs :

— Cum s-faţe aestă, că maşi voi să-nî călcăţî zborlu, s-lo-arcăţî năparte? 5

Greaşte marle:

— Te s-nu-l arcăm, Doamne! Tră un pal'u-drac z-jilîm toţi? Te amiră h'iî tine, macă cu un drac nu poţi s-u scoţi în cap!

Amirăluî il' viîne greaţă di graïlu aestu şi l'-arcă tu brangă. 10

Amirălu mintueă s-l'-aspargă, cîndu satrazamlu a lui il' dîte:

S-easte-că ş-aeshî fraţi nu vaî poată s-ţi-ascapă dit mîhle a harluî feata-ţi, s-ţă l'ai curătîle! Cama goni oamiîl' tu a-mirăril'a estă nu s-află. 15

— Bre! cum acşite şi taţi di nu greşti?

L'-acl'amă amirălu ş-lă cade ş-pricade la el' ş-la Dumniqă, s-albă nilă di nîs, că maşi nă feată are, aţeă feată, aţeă fiçòr şi s-u scoată dit k'isa, îu cădù.

Fiçorl'i, cara-l viçură ahîntu mvinat, o-agîrşiră arşinea 20 te lă feaşe şi-l' dîsiră, s-nu ş-u mică înima, că nîşî, cum va s-facă, cum va se-adară, va-l' aducă feata.

Fraţl'i aeshî era semnu! Caşe un aveă cîte nă hare di la Dumniqă.

Unlu imnă ca vimtul ş-las eră ncărcăt cu nă nil' di ucăţî. 25 De aţeă l' grea tuţi *Vimtu-Fuçe*.

Doïlu eră ahtare fur, că-ţi fură înima dit lèpure şi oăule di sum cloçe, fără s-aduk'ască. Numa aiştùl eră: *Fură-oauă-di sum-cloçe*.

Terlu avqă, cîndu j-băgă ureacl'a n-loc, cum imnă furnica, 30 cale di noauă meşi diparte. Numa lui era *Avde-Tute*.

Păturlu, cîndu dădăă cu nă veargă de-asime n-cîmpu, s-făţeă nă baltă, că prindea meşi s-treacă pînă s-u străbăţî. De-aţeă tuţi il' grea pri parasumea *Zvoame-Apă*.

Ţîntîrlu ş-aveă ş-nîs harea lui: cîndu l'-u cărţîneă a mûn- 35 tiluî cu buzduganlu, l-discă tu doăuă şi cîndu grea să si ncl'idă munţil', nîpòl să ncl'ideă. Numa lui eră *Mută-Munţî*.

Şàsile arcă tu nişane, că u triţeă prit nel! De-aţeă-l' dîţeă *Nişanleăî*.

Şi şăptile ş-aştiptă avinatlu dit niðri im poală, canda căde-
pri bumbăc. Numa lui eră *Fiteăi*.

Il' lo căvală Vimtu-Fuðe şi fugă ca vimtul. Fuðeă, ore făr-
tic, di ți-ampăreă, că mică loclu şi bea niorl'i! Carī imnară-
5 imnară, agūmsiră vîră trei meşi diparte di pălatea draclui.
J-bagă ureacl'a Avde-Tute tu loc, culeaste!

— E! avđi ți-vă? ntreabă alanți.

— Agoña, fărțiți, ca tora l'-u oara s-u furăm. Draclu doarme
amvărliġat di guşa feătil'ei, mărata: na, lo-avdu cum adile.
10 Ncălicară tuți diznđu şi trei meşi cale, u feăte Vimtu-
Fuðe ca trei ori!

— S-ti videm tora, *Fură-oauă di sum-cloçe*, țe furī inima
dit lèpure şi oăule di sum cloçe şi nu s-aduk'aste!

Pînă s-ti torni cîtră acşiea, l'-u fură a cînilui di drac ş-u
15 scoase nafoară!

Fuga nîpdi, că no-aveă k'irò tr-amînare!

Cari-şte cum, cîndu si streăsiră aleptil'-ġonī tu fugă, s-trun-
duiră pălătle şi draclu, te-are somnu di puł'ŭ, s-află diştiptat.
L'-tricu prit minte, că-l' cunară h'il'a de-amiră. Pînă s-șă
20 freți ocl'il' ask'erea drațlor fuðeă dipu frați s-l'-aġungă ca
ploaea azvimturată!

Fuđi aleptil'-ġonī, fuđi drațli dim vale, s-apruk'ară vai điti
trei patru cōare diparte di el'.

— Zvoame-Apă! fă-ți hareă, gri atumțea Vimtu-Fuðe, că
25 n-astease cupia di drați.

— Tac! tuc! cu vearga n-cîmpu Zvoame-Apă şi ți-ease nă
baltă, iu tuți drațli s-nicară şi armase maş ma marle a lor.

Aestu, cîne! nu s-alăsă. Alăġă di vinate ca sfulgul dipu
niși şi tră psînă oară l'-aġumse, cîndu aleptil' ġonī s-loară
30 di munte.

— Țe stai Mută-Munți, greaşte nîpdi Vimtu-Fuðe? Nu veđi.
ca va nă mică cumata!

— Nu v-aspăreăți fărțiți, fațe Mută-Munți.

Ş-mută un munte, intră sum năs şi stătură ascumți tuți
35 aclò. Draclu z-băġă la gură ş-aştiptă. Viđu nîs cît viđu, că
no-aŭ dipri minte s-easă şi 40 di đile s-umpleă, — că pîn tu 40
puteă s-aveagl'e — lă đise:

— Alăsăți să-l' ved mași điditclu a h'il'il'ei de-amiră şi
va-ni l'aŭ zverca de-aoăte cu tut mădulăr!

Aleptîl'-gônî se-arîsiră ș-o-alăsară. Draclu aestă vrea: l'i-l ipse cu gura și u mută-mută tu vimtu cît nu ma veđi cu d'il'!

— Bobo! mărățli țe-adrăm, griră gônî-i-aleptî. Nișanleăi! ișanleăi! griră tuți, Nișanleăi să-și aspună hareă! 5

Nu k'are oară Nișanleăi și cara l'-amină ună n-cap al An-hristu, l-vărli și-l' cădù feata dim brață. S-u videăi cum cădeă a vîră čireășe. Hop! o-aștiptă *Fiteăi* îm poală, ca dipri umbăc, di nu u durù ni cap nîcuța.

Apoea o-adùsiră la tată-su. Aestu nu lu ncăpeă strănile 10 i harauă. Apoea u mărită cu frătile cama mare a gônlor-leptî, l-află ș-aiștòr cîte nă feată de-amiră, feățiră numțai i gucară, ansăriră și mîcară la casă amirărească noauă meș, li dîle. După noauă meși gucară nînga nă oară la pugunîc-cum prinde, loară nînga nă pîntică la pătîgune, si scu 15 turară nînga nă oară și-s săturară di gòc. Carî nu vru, ațel nu mîcă, carî nu putù, ațel nu gúcă la numtă, la pugunîc ș-la pătîgune! Cîtră to-aspărđirea beăril'eî țî-amintă un puîl'u, un čuču nveasta noauă, ca un pilistèr, s-lu sorg'i tu nă k'i-cută de-apă! Aestu apoea agumse cama di tată-su. 20

Eràm ș-îo aclò etc.

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

133. Sùflitlu amirăluî tu crucea dipri curună-l'.

Earà nă oară, țe nu ș-erà.

Erà nă oară un amiră. Sùflitlu aiștùî amiră era-l ascumtu tu crucea dipri curună-l'. Nă đuă, cum s-priimnă prit gărdină, 25 z-dipune un corbu, l'-arape crucea dipri curună și fațe nă-parte. Tu oară cădù greù lîndit amirălu.

Tută lumea: more țe-are amirălu, țe are amirălu? că nîs pînă tora erà sînătòs ce h'erlu?

Amirălu aveà treî fîcòrî, dol'i ca dol', ma treîlu ațel nîclu: 30 halane pri pînea țe-ș mîcă și calòtiă di muma țe-l feațe! Viđîndaluî aeștî, că părintile a lor trađe s-moară, lu ntri-bară s-l-aspună lîngoarea.

— Nu vrea vîră đică, greaște amirălu, că lîngoarea-nî easte cu moarte, ma s-nu v-armîná pènură tu înima, va vă 35 đic: Sùflitlu a mel slăteă tu crucea dipri curună-nî. Ađî, ca

cum mi priimnâm tu gârdină, un corbu nî-o-arăk'î [saŭ: nî-o-arăpù] și feațe nâparte. Pînă țe crucea-nî nu va-ș vînă n loc, ni mortu, ni vîu nu va-nî h'iŭ, ma va-nî dac și nitrâptle va-nî trag.

- 5 — Tată, dîse nîclu, macă aestă țî-u lîngoarea, nu creapă, că mi duc s-alăg loclu tut pînă s-aflu corbul și s-țî-aduc crucea.

Avdîndaluî aestă frațl'i ma mări, s-nu țivă di tatăl l'a idee. că nu-l vor și alasă amirăril'a la cama nîclu, dî'siră, că ș-ei
10 vaî alagă tră cruce.

Nk'isiră șamiștreil'i calea-calea pîn-agûmsiră t-un loc iu z-dispărță căl'urle. Aclò eră trivă: ună cale ișă tu nă mare-apulitie, anantă tu apulitie ș-cama mare și calca treea ti scutea tu nă pădure greaŭă.

- 15 Marle și frățile di mese loară căl'urle țe ișă to-apulitiî Nîclu l'-u deade cărarea cîtră tu pădure.

Năinte să si mpartă lă dîse nîclu, să-ș alasă neălile sun nă bizbil'e țe eră acloțe, ca tu turnată să-ș aducă aminte, carî va treacă ma naintea, și di frați. Acși feățiră.

- 20 Cara z-bășară n-gură, să mpărțiră și trâpsiră: fiçorlu ș-calea. Nîclu l'-u deade tu pădurea ndisată ș-greaŭă. Ağungîndaluî tu buriclu a pădûril'eî, da di nă căsică, ascumtă tu cupăce. D-iu să știbă nîs țe easte? Nu tricură vîră ndoauă minute și cîndu da di s-trundueaște loclu nă oară, ntreaga că-
25 sică cărtîni. Aduk'î nîs, că vîră dîn, vîră stih'ò i vîră lamne vaî h'ibă și troară se-ascumse tu cupăcŭ.

De-alih'a că eară lamne. Cum viîne, aprease foclu și fri-dea carnea. Ea nu și ștea pîn atumțea că ș-leamnăle ardu ma fățeà foc di perl'i-l' din cap, nă oară to-an, cîndu-l
30 crișteà. Nîclu, ascumtu cum eră, li videà tute și cît il vîneà să-l' dîcă: Țe fați, k'irută, di-ți arđi perl'i, ma nu fați foc di leamne? Țe si-l' fați a frîcâl'eî mași, că s-nu-l mîcă.

După țe s-adră fușek'e lamna, si scoală și fuđe l-avinare. Atumțea fiçorlu tal'e nîscînți buçuńl, cuțurî și adară foc,
35 țe bumbuniqă. Lamna, tu turnată, ș-frică ocl'il' di țe videà

— Bre! carî înî lo-adră bunlu aestu, bre! carî nî-ul feațe aestu bun? si-nî caftare țerlu cu steălile și va-l' li daŭ!

Ğònile țe-ascultà dit cupăcŭ, arsare și greaște:

— Io ț-ul fecŭ.

— Țe bun cațî di la mine, tine gône, țe-nî feațîșî aastă uneață.

— Si-nî dai crucea dipri curuna tată-nuî, țe o-arăk'î un orbu.

— Lucru greū înî cățî, greaște lamne, ma cu numa-l Dumnițău, va s-facă.

Acață lamna, il' da nă carte cîtră sor-sa Dîna dit pădurea Oarbă.

— Na! l'-dîse, cartea estă va u dai a sor-meai Dîna dit pădurea Oarbă. Nîsă va ti nveață țe prinde, s-fațî. 10

Apoea lu nviță cum s-facă, cîndu vai agungă acloțe, tra s-nu-l mică sor-sa

Feațe fičorlu cum lu nviță lamna.

Tu văsilia aiștêi lamne se-află corbul țe arăpù crucea dipri curuna amirăluî. 15

— De l dîse Dîna dit pădurea-Oarbă, greū lucru, ma cu muma al Dumnițău, va-l fățem.

Apoea lamna lu nviță:

— Fičorlu a mel, corbul aestu easte tu pâlătea di la patru sute di darățî. S-ti dușî fără frică, ma s-ascuțî graū cu 20 graū di cîte va ti nveț: s-intri tu gârdină dimneața, tu cîntata-cucoțlor; cîndu tușî drațl'i dormu cu curlu nsus, vătămățî cum suntu dipri noapte. Tine s-no-aruk' niți ună frîndă dipri poî, că tușî suntu cu gură. Ma nclo, vai agunđi n-față cu nă vîlie di vîlčire. Tu ducă s-nu ti vîlčești dip. Apoea puțî'n cama 25. nclo ș-easte corbul pri nă alumak'e uscată, cu crucea tu čoc [dintană]. Tinde mîna, l'a-u și tu turnată, poțî s-ti vîlčești și s-aruk' cîte poame vreî, fără frică. Ma ține minte ună: s-l'i videari drațl'i cu ocl'il' dișcl'ișî să știî că dormu; s-fure cu ocl'il'i n-cl'ișî, mutrea-țî lûcurlu, că suntu diștiptățî. 30

Ğonile aleptu agunđe, cu vrearea-l Dumniță, sînatòs la pâlătea așilòr patru sute di darățî. O-aduțe nă oară divarliga și veade, că toțî erà-l' tu lumea nantă. Apoea, după nveț, intră prit gârdină. Poame di tute soile: meare, gutu-ne, čirease coapte lăi, gălăiță, aùă țe-țî fățea cu ocl'ul, h'ăr-35 h'ire, gorțî gâlbine ca fluria, va l'-u dîțî: nu s-află pom s-no-ai bă! Părea că-l' dîc a ğoniluî:

— L'a-țî, mărâte, s-ță treacă dorlu, că va nă cațî.

A luî bâlile l'-cură. Nu putù s-aravdă și cum trițea pri

sun niște meri, șurți, di-l' așundeă meările pînă la gură
mușcă di un mer. No-apucă s-facă crîț! nă oară și tuți drați
se-aflară sti còr. Di frică nîs, ascuk'è treî orî în sîn și si
nh'ipse t-un gîbjèu. Di carî vrea s-ascundă? Il' trâpsiră un
5 școp sînătòs și-l' deădiră cale de-acloțe ș-carî va, il' dî'siră.
s-cupăsească ș-altă oară.

Plîmtu, bătut s-toarnă la Dîna dit pădurea-Oarbă și l'-as-
pune țe-l' trapse k'alea.

Lamîa se-aprease ș-nîsă foc, că no-ascultă di nvețu și
10 mași tră hătîrea sor-saî nu-l feațe nă mișcatură.

— Di oara estă, dîse, ti l'ertu, ma s-ți-adunî mintea cu tine,
că ti mîc altă-oară, s-ișare di zbor-nî!

Ea lu nviță tut cama naintea.

Gònile intră disznòu tu gârdină și cu tute-că arăpunî
15 de-aună l'-trițeă pri la buďă, cu tute-că meările, gòrțile, ci-
reășile gălăiță l-gădilă, el, canda l'-eră gura cusută, nu s-cărti
di vîră pom. Așumse la vîlie. Nîs hăbare no-aveă di vîlie
di vîlcîre și ca un k'irût șiđù să z-vîlcască. Nîpòl z-diștip-
tară darațl'i și cara-l' trâpsiră un școp, aproapea mortu lo-
20 alăsară m-pade. Apoea lo-adunară cu cuprîile s-lo-arucă n-
cuprie, că el' ș-o-aveă, că de-alih'a-î mortu.

Gònile nu ștea țe s-facă. Să z-ducă la Dîna dit pădurea
Oarbă, frică l'-eră; s-nu z-ducă? Țe fațe cu crucea? Ș-năinte
arîu ș-nîpòl furtună. Cu tut-aestă s-turnă nîpòl la lamîa.

25 Aestă «aî! dîse, pîn tu treile ti l'ertu! Ma să știî, că ș-
tată-nu să s-toarnă di la groapă, altă oară l'irtare nu ncape.»

Apoea lu nviță s-l'a apala căpitanlui di drațl', cîndu aești
es dit pâlăte.

— Apala-î zgurg'isită, plină de-aruđină, ma tine s-fați cum
30 ti nveț. S-nu u scoți dip dit teacă, că macă va u scoți, va
te-acăță drațl'i și va ț-u l'a. Mași cîndu va u țînl tu teacă,
se-aspar drațl'i de apala țe.

Fićorlu ș-u băgă di calea estă s-ascultă, că s-nu mică ș-
altă păpară. Apoea pre-afurîșalui, afurîșalui lo apala cu aru-
35 đină. Ună loare și tuți drațl'i ș-carcândal'i c-arina și ca spruna
ağumsiră aclò. Ease fićorlu to-avlie, țe z-veadă? Drați ca
perlu din cap!

G'ine ma tuți drațl'i fuđeđ di nîs, ca di ımînamă. Ațeă
vrea ș-el. Năs, taha s-l'-aspară ș-cama multu, s-fățeă că scoate

apala. G'ine-ma drațl'i atumțea s-aurnà ma multu la nîs. Țe-l' viîe, minte di flicòr, s-u tragă apală s-tal'e vîră ndoî, s-l'a frică alanți.

Ună scuteare țe u feațe și țî lu năcupară drațl'i, carî di mînă, carî di čor, carî s-lu ncàlică pri urecl'i. 5

— Alăsățî-lu, gri Sătînălu, aestu va știbă limba mul'are-meai, va-l bag huzmik'ăr la nîsă.

Și cum dîse sătînălu, acșî feațe. Lu nviscură cu niște păr-tăl' arupte, cu țărùhî di porcu n-čor, lo-adrară vai dîțî, ca vîră g'iftu și-l băgară s-facă huzmete. 10

Nă quă intră el la Drăcoaîa, mul'area-l sătînă și u veade iu plînde. Plîngul a l'eî lo-arupse nîla și u ntreabă:

— Țe-ai, doamnă, di plîndi?

Drăcoaîa țe, nu erà di soe drățească, și-l' dîțe, că nîsă-î h'il'e de-amiră și că draclu u căftă la tată-su s-l'-u da nveastă, 15 că di nu, va-l' mică tuțî. Și tatăl di frică l'-u deade. Ma cum s-facă s-fugă de-aoà?

— Tațî, scumpă, dîțe fîcorlu, că ș-lo ațel lucru pat. Știî țe? cara vreî s-ascăpăm de-aoațe s-lu ntreg' laîlu astară, cum știți voi mul'erl'i, tu țe-l' sta sùflitlu? Discoase-l cum știî! 20

— G'ine, dîțe feata, va lu ntreb.

Seara feata s-feațe lîndită și plîmtă fără acumtin. U ntreabă sătînălu:

— Țe-țî lipseaste di plîndi? Nacă fîcorlu te-anğură țivà.

-- Ba! ba! dîțe feata, dorlu a mel easte, că de-ahîță etă 25 țe hînăm de-adùn și un co-alantu nu nă știm, iu nă-î sùflitlu.

Draclu z-veadă, fure-că-i cătărgăril'e aestă, il' dîțe nă min-čună:

— Tr-aestă crek'? Sùflitlu a mel lo-am tu mètură.

Alantă quă, după țe ișî avinare draclu, u l'a mètură nîsă, 30 u bagă n-coh'e și-l' aprinde țerî, luminări, il' bagă lălùdî, l'-aspîndură asimcățî, ș-alte multe. Aeste tute s-l'a ocl'i, că ș-feata ș-eră Evă. Ea adukî, că draclu vru s-u bagă pri somnu.

S-toarnă sătînălu de-avinare, veade mètura tu mare tiîie. S-lișină si-l'-creapă-numa de arîdeare. 35

— Te-arîș, morî mul'are! nu dîțî ține, cum va sta sùflitlu tu mètură? S-țî-aspunu ndreptu, sùflitlu-nî easte tu cùțurlu dit avlie.

Mul'area aduk'î că ș-aestă-î minčună, ma s-feațe că no-

aduk'aște. Ȑua lantă, cum trapse sătînălu avinare, tut acși: lo cùțurlu și-l băgă tu udălu bun și cu tute mușuteșle lo-an-vărligă: țerî, lălùđî, asimcătî, flurîi și alte multe.

Sătînălu diznòŭ s-creapă de-arîsute ș-altă nu!

- 5 — Mul'are, đîțe el, nî-o-aveăm, că vrei s-nî goșî vîră teh-ne. Tora ved, mi umplùî că multu mi vrei de-așeà ndreptu va țî aspùn: sùflitlu a mel easte tu trei pilistèrî dit pîntica a agru-pòrculuî dit pădurea-l Futu-nî-l' mă-sa.

Aestă vrea ș-feata. Acl'amă gònile și-l' đîțe: ea ș-ea. Macă
10 țînî s-ascak' tată-tu ș-mine de-aoașe, nu stăî minută, ma an-gănă-le și du-te tu pădurea-l Futu-nî-l' mă-sa.

Gònile nu erà de-așel' ță lă se-aspere ocl'ul. Si scoală și z-dușe.

Aclò țe erà?

- 15 Ș-erà un preftu, ș-aveà nă cupie di oî. Oîle a luî s-li suflăî. cădeà m-pade: ahîntu slabe erà. Di țe vai đîșî? Că tu pă-durea ș-tu loclu îu s-află porcul nu puteà s-li pască oîle, că-l' li vătămă porcul. Eale pășteà mașî earbă uscată și țară di varliga di hoară. Loclu irbòs dit pădurea pòrculuî nu ctiđă
20 vîră picurăr s-lu pască. Divarliga di pădurea pòrculuî erà arîŭ și nu s-antrisëreà lîșòr.

Gònile-aleptu viñe și se-arugă picurăr la preftul. Apoea cara viđù, că oîle suntu alăk'ite, tal'e un k'in, lo-arucă priste arîŭ ș-li treașe oîle didinde, tu pădurea pòrculuî. Ea-le ș-por-
25 cul cu perlu zbărlit și carî se-acașă dol'i să se-alumtă, din đare pînă n-prîndul-mare. Ș-unlu putùt ș-alantu harame nu-l' si mîcà. S-alăsară puțin nîșî, că erà-l' curmășî dol'i; porcul intră tu bară să s-avreađă și gònile aleptu l'-trapse nă mî-care si-l' vînă puterle. Apoea eară s-loară di cășingîc, dim
30 prîndul-mare pînă to-a soarluî ascăpitare, ma vîră nu căđù.

Oîle pășteà dipriună, ca tu gărdina tată-nuî. Seara, carî nu cădeà nișî un, nișî alantu, se-alăsà tr-a doa-zî și fićorlu le-adună oîle și le-adușeà gònile a casă, la preftul, mîcate săturate. S-nîră ș-l preftul cum si ngrășe tutîputa-l' đuă di
35 đuă. Nă đuă preftul vru z-veadă cum să ngrășe oîle? S-lo dipu picurăr și țe si-l' veadă ocl'il'? S-alumtă picurarlu cu porcul ca doî 0irîi.

— Ah! đîse porcul, s-aveăm nă mućirlă, s-me-antăvălescu,

anduk'ilescu nă oară ş-un sac di călămbùk'ũ s-l'-andoapir, cumăŝi-cumăŝi ti făŝeâm.

— Ş-îo, đise ġònile aleptu, s-aveâm nă pită di lapte, nă cofă di vîn şi feata prèftuluî s-u baş nă oară, z-videâi cum ti discâm făŝi-făŝi. 5

Şi de-astă oară vîră nu putù. G'ine-ma preftul viđù şi avđî ŝe cură aoaŝe. Viđù nîs, că picurarlu aestu-l ġòne-aleptu Alantă đũa adară pita di lapte, umple cofa di vîn şi-l' li. da a feàtil'eî s-le-aducă a picurarluî şi u nviŝă, s-nu se-as-pară dip. 10

Erà trîş pri prîndu. Nîpòl uhtă porcul şi đise, ŝe vrea s-aibă, s-l'-u poată al ġone-aleptu Nîpòl suskiră şi ġònile aleptu şi đise:

— Ş-îo s-aveâm nă pită di lapte, nă cofă di vîn şi feata prèftuluî s-u baş nă oară, z-videâi cum ti discâm făŝi-făŝi. 15

Niscòs grăllu şi ea-ũ feata cu pita, cu cofa. U mică ġònile ca un l'uftă, biù vînlu, îl trapse nă băşare căŝînoasă a feàtil'eî şi carî da di-l mută porcul şi-l zdupuneaşte di pade plăscîni h'area dit nîs. L-mută şi ningă nă oară, l-da di pade, s-curmă di mesi porcul. L-mută ş-ningă nă oară, l-da 20 di pade, l'-işi mădularlu şi ġîh! nu feaŝe.

L-disică apoea şi-l' scoate trell'i pilistèrî şi-l' alasă sînătate a prèftuluî. Gri aestu, pălăcârşi s-armînă, că maŝi nă feată are, s-l'-u da nveastă, ŝivà! Fiçorlu nu l'-ardeà tră aclò.

Calea ġònile zgrumă un pilistèr. Draclu ună-ş-ună căđù 25 greũ lîndit:

— Ah! mul'are, mul'are, va nî-u ġucàŝi! va-nî adràŝi groapa!

— Ba! bărbate! zbor e-aŝel? Nu đîŝi tine: altu pri lume am di tine?

Ş-aŝeà nu puteà să-l veadă! 30

Aġungînda fiçorlu la poarta di pălate, arupe ş-caplu di ninga un pilistèr. Draclu s-k'irù tu lîngoare: necă s-mină, necă zburà, vaî đîŝi: ma multu mortu di viũ erà.

S-alină analtu şi cu pilisterlu tu mînă. Il' đîŝe a feàtil'eî: iu-î apala? 35

Ea-ũ, dipu uŝe, đîŝe feata.

Cara ŝimse apala, crîŝt! ş-alantu pilistèr şi draclu cripă, si-l' creapă soea. Fuga fiçorlu la cruce, u l'a, şi trađe de-adùn cu feata. Sărgl'iră ŝuteanl'i ş-tora, ma ġònile nviŝă

mente; ştea cum s-poartă; nu erà k'irùt să scoată apala di teacă. Cîndu tricù pri la vîlie, țe z-veadă? De-aclò videà tută lumea, ca di pri palmă. Tute hoàrile, tute apulitiile. tuți oàminl'i, prăvdîle, vaî dîți, di cîte sun pri loc. Fiçorlu
5 veade frate-su cama marle, cum vindeà simiți tu nă hoară și tu altă hoară ș-frati-su di mese cum vindeà mărcăt.

— Ptîù! l'-ascuk'è nîs nă oară, nu vă easte arșine, hîl de-amiră s-cătîndisiți pri hala estă, cu poală dinăinte!

U l'a vîlia, u bagă tu supane, să se-află tră bun, tr-arău.
10 Ncarcă avearea drațlor pri patru-dăți di cămile și trađe deadùn cu feata de-amiră.

Agùmsiră, cari-ște, dipu cîte dîle, la loclu iu să mpărți di frați. Mută k'atra ș-află treile neale. Plîmse lailu ș-corbul, că frați sun, și frați i z-dor.

15 — Va mi duc s-l'-aflu, dîse nîs, ma tine s-aștepti.

Nu fu greù s-l'-află, că nîs cu vîlia l'-videà, cîtră iu l'a pîne și cara l'-află și l'-ascuk'e năbeamă, apoea il' lo și s-turnă cu niși.

Aiștòr foc lă vîneà: Cum? niși cama mări, nîclu s-l'a namea?
20 Si zburîră s-l'-u goacă. Noaptea cum durnă lo-acătară tu somnu și l'i scoàsiră ocl'il'. Apoea lo-alăsară m-pădure și băgară feata z-ğură, că nu vaî aspună pînă s-nu-l' vînă ocl'il' a gònîlîi urg'it. Nîși pistipseà, că no-are vindicare.

Fiçorlu-aleptu, cara z-viđù fără ocl'i, alăsăt, s-trapsee de-
25 abùșala, de-abùșala pînă l-arădățina unûi pom și se-angăr-
limă pri pomlu ațel.

Sum pom erà vatra iu s-ană drați seara și aspuneà cahe-un drăcuriile țe-aveà faptă dua. L'i ntreabă draclu ațel cama marle, țe lup si- mîcă feățiră dua? Dupu țe tuți ș.
30 aspùsiră fapta, un zarzavûlî, un ang'udă di drăcùș, ișit dua țeă după ang'îdî și nțăpături dîse:

— Io băgăi doi frați di scoàsiră ocl'il' a frătîlîi a lor.

— Na! oarbe! l'-are draclu ațel mare și-l' trađe nă bață, di l'-ascăpirară ocl'il'. Aestă nu-î țivă! cu puțină cînușe dit
35 vatra estă s-l'i fricare ocl'il' și s-vindicară. Acsițe apărnești tehnea-ți tine? și-l' plăscîneaste ninga vîră ndoauă băți, di puil' videà ntr-ocl'i.

Fiçorlu de-amiră le-avde tute și cîtu s-frîmsiră darați de-acloțe, ș-frică ocl'il' cu cînușă dit vatra țeă și-l' vîne videala.

Apoea se-adară cu straîne veci'i, tiptile, și trađe la tată-su. Frațl'i, niși, cît aveà agumtă.

— Nu mi vreți ș-mine huzmik'âr aoațe, mași tră nă pîne!

— Ti vrem, il' dîsiră ațel'.

Di mare harauă, amirălu, că-l' viîne sînătatea și-l' si tur- 5
nară doil'i fičdri g'ine, feațe beare-mare.

Carî mîcară, biură tuți, al se-aspună omlu ș-părămiθlu. Aspûsiră tuți cum il' tăl'ă cărafeta, viîne ș-arada-l huzmik'âr, z-dîcă ș-el părămiθlu a lui.

Aestu țe z-dîcă, apărni s-aspună cum eră un amiră, cum 10
aveà trei fičdri, cum dûsiră s-l'a cruțea dit čoclu a còrbulu, cum si dispărtîră, cum niclu l'-u deade tu pădurea greauă și tute anante cîte viđu, ș-cîte păți lăitlu!

Cu cît intră nîs tu părămiθ, cu ahîntu ananți doi frați ngălbineà tu față. 15

Agărșil s-aspun, eă niclu, tra s-no-aibă gură frațl'i, cîndu l'-află, lă dîse:

— Vă l'aũ cu mine, ma z-vă bag vula, damca dinăpòl, tra s-nu-nî gúcăți vîră murafete. și niși vrură.

Cara viîne di lo-aspuse tut părămiθlu, cum l'i scoàsiră ocl'l' 20
frațl'i, ananți doi acățară z-grească:

— Scuteți-lu nafoară, că-i k'irût aestu huzmik'âr!

— Ba, nu, dîse amirălu, k'irût, nik'irût, să-și bițească pă-
răvulia, că mușăt aspune.

N-coadă lu ntreabă amirălu: 25

— Tine omlu ațel, gònile-ațel aleptul, ul cunuscùși?

— Cum s-nu-l cunuscù?

— Am carî easte?

— Io h'iũ!

Tuți armàsiră cu gura căscată. 30

— Carî nu pistipsiți, na nelu-nî, na feata z-grească, na frațl'i-nî: mutriți-l'i și va lă videti dămțile dinăpòl.

Mutrescu nelu, — a lui; ntreabă feata, — acși-i; mutrescu frațl'i, — cu damcă.

Atumțea amirălu dipuse dipri scamnu și băgă niclu și-l' dîse: 35

— Tora, amiră h'iũ, fă-le a frațlor, țe ti nveață înima.

Țe s-lă facă ș-nîs, țe ocl'il' s-lă scoată, dure fu arșinea țe lă feațe.

Apoea si nsură cu feata di amiră și feățiră numtă mare.

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

134. Corbul čilibi.

Țe ș-eră, țe nu ș-eră

Eră un vasil'è ș-aveà nă feată. A featil'eî il' viñe oara sâ s-mărită. Pitreațe amirălu hăbare tu tute amirăril'le și dîțe.
5 gônî aleptî și h'il' de-amirăȝî și di vasil'ăȝî, carî vor sâ-ș veadă căsmetea, sâ si scoală și z-ducă.

Și mbăirară gônî-mușăȝî, gônî-aleptî, h'il' de-amirăȝî și di vasil'ăȝî bluk'-bluk', tra se-aleagă feata. Și h'il'a vasil'eluî și-dea pri firidă cu merlu tu mînă. carî s-lo-arisească, s-lo-agu-
10 dească cu merlu.

Tricură gônî scriăȝî cu cundil'lu, gônî aleptî, gônî angl'igăȝî tu amălamă ș-tu hrisăh', pri cal' azburătòrî, pri pade, tu că-ruțe, nă ask'ere ntreagă. Feata no-arisi vîrnu. No-aveà ar-masă tinir, țe s-no-aveà tricută. Cîtră seară, n-coadă, na treațe
15 ș-un corbu. Feata ne lo, ne-alăsă, și-l' căȝîni ună cu merlu după cap.

Amirălu de-aclò iu mutreà, gri di nă oară :

— Nu se-acată, nu se acată, că-l' căȝu merlu a featil'eî, că ea nu vru.

20 Și diznòu mbàiră gônî'i pri dinăintea featil'eî. Tut acșite s-urdinară gone di gone pîn di un, și tu sone feata traȝe ș-agudeaște tut Corbul-čilibi.

— Nînga nă oară, greaște vasil'elu, că-l' căȝu merlu ali feată, fără z-va!

25 Pîn tu treile, feata ș-aveà băgată ocl'ul pri Corbul-čilibi, și tut pri corbu amină cu merlu.

No-avù țe z-ȝică vasil'elu și u deade, cu tute-că l'i se a-mărî' înima făr-măc.

Aestu nu eră puil'ŭ ca tuȝî puil'i, că eră corbu di mumă
30 faptu! Noaptea ș-alipidă peànile și-ȝî ișà un gone-aleptu, cu niște strañe mușate, sirmă ș-amălamă mașl. Țî-eră haraŭă sâ-l mutrești, ahîntu scriăt ș-eră. Năs il' dîse a featil'eî:

-- Mutreà g'ine, durută, s-nu ti bagă daraclu di mintești peànile, că multu arăŭ ș-multu greŭ va ȝî-ampară.

35 Vasil'elu nu vrea s-avdă di feata luî, ș-ea că țe: nîs li trunduî tute amirăril'le, tute vasil'ille ș-tut loclu, și feațe di

i sculară gôn'l'i, aleptîl' și scriătîl'i z-vînă dit mărđinea loclu
ră nîsă, și ea, tr-arșine mare, aleapse un corbu tră gōne!

G'ine ma nîsă ștea, țe ștea.

Nă quă l'-acl'imară la nă numtă di amiră. Dûsiră tuțî, duse
și nveasta-l Corbu-čilibî. Cîndu corlu se-acăță, na-l și Cor- 5
bul-čilibî, tu străne noăuă, ca scos dit ou! Mușăt: si l' l'ai
caplu! Gōne: si-l' ținđi apala.

Cum îl viđură tuțî să ntribară un co-alantu, carî s-h'ibă aestu
gōne-aleptu? Vîră nu ștea; mașî ună nu o-aveă loclu di ha-
rauă, și di cămară țe-l' vîneă. Aesta eră țal-Corbu-čilibî. 10

Muma li nveastă al čilibî îl' dîțe :

— Veđî, feata-nî? Aestu prindea s-h'ibă gōnile a tăl.

Feata, canda u mîcă limba, nu putù să s-țină și-l' dîse a
mă-saî:

— Am aestu nî-u gōnile, mumă! 15

— Macă-î gōnile-țî aestu, iu-l' suntu peânile?

— Peânile le-are acasă sum tăpsie.

Muma s-fură de-aclò și fuga la đinir-su acasă. Niți ună,
niți doaă, li l'a și li plăscîneaste tu čireăp. Al Corbu-čilibî,
di la numtă iu ș-eară, l'-u deadé voaha și gri: 20

— Mul'are, mul'are, minte șcortă ș-perl'i lunđi, va ti pimse
ațel c-un čor, s-adări lăeața, că scrum nî-anurzeaste.

Z-duc a casă agoăna-goăna, peânile arse tute ș-fapte scrum :

— Mul'are fără minte, greaste Corbul-čilibî, s-alăđî dupu
mine și s-plinđi cu lăcriñle ca pruna, că-țî lo mintea vimtu 25
și ti mîcă limba s-aspunî misticolu a nostru, ș-atumțea s-me-
afl'i, cîndu di imnare va se-arupă păpùțile-țî di h'er.

Cît gri aeste grăire și s-feațe nă limbă di foc și prit ușe
azbuiră citră tu data soarluî și nividût s-feațe.

Mărata di mul'are armase ca di totna sîngură ș-cu dorlu 30
tu inimă. Minte ncap no-aveă și cîndu mindueă țe mușăt
gōne k'irù, loclu n-o-acăță di glărimea țe feațe. Plinđeă, și
zmulđeă perlu ca nă zurlă, z-dipiră ma tute n-vimtu. Boațea
și plîngul no-acăță loc și tr-aestă z-vulipsî, să z-ducă s-lo-află.

Ș-adară nă păreac'l'e di păpuți di h'er, ș-l'a nă tueagă di 35
h'er și nk'iseaste lu Corbul-čilibî.

Imnă ș-imnă, vîră an ș-cama, ađumse tu nă irnie greuă.
Aclò ș-eră nă căsică. Asună la poartă să-l' dișcl'idă. Aclò
bînă Nercurea. Nercurea o-așteaptă ș-u ntreabă:

— Nu-nî dîŭi, feata-nî ŭe scutură greuă, ŭe-amărtie ti pîe-
siră tu pădurea estă, iu niŭi puil'ŭ nu azboairă?

— De! mae, ŭe s-h'ibă, acŭi, ŭ-acŭi, alăg s-aflu Corbul-čilibi.
Nercurea-l' dîŭe, că tu loclu a l'eî numa estă nu are av-
5 dîŭă, tr-aestă u pitreaŭe la sor-sa Vinirea, că nîsă poate sî
ŭtibă ŭivă.

G'ine ma ŭ-Vinirea nu ŭtea, că niŭi tu amirăril'a l'eî nu
se-aveă avdîŭă s-treacă vîră oară vîrnu cu numa Corbul-
čilibi. Carî mică ŭ-biŭ nîscînte dîle mărata ŭ-curbiŭana di
10 feată, Vinirea u pitricŭ la sor-sa Dumînică. Aestă hărneă di
tuŭi puil'i cîŭi suntu pri duŭauă. Carî u curmă nîla feătîle
l'-angană puil'i tuŭi ŭi după ŭe lă da s-mică, z-bea l'i ntreabă:

Puil' muŭatî, vo puil' durŭŭi,
pr-iu azburăt ŭi pr-iu tricŭt,
15 nu viŭŭt, nu cunuscŭt
gone-aleptu, gone-avdî't,
Corbul-Čilibi ?

Puil'ŭ di puil'ŭ tricŭ ŭi deade graŭŭ «nu ŭtiŭ», «nu ŭtiŭ!
Carî tricură tuŭi ŭi vîră nu ŭtiŭ, dîse nîpŭi Dumînica:

20 — Nu s-faŭe, vaî lipsească vîră puil'ŭ, că de! cum s-nu
ŭtibă niŭi un, că puil'i loc ne-alăgăt no-alasă.

Cara s-misurară, se-află, că nă orŭe moaŭe lipseă. O-aflară
ŭ-o-adŭsiră ŭ-aestă. De-alih'a estă ŭtea, că *Corbul-čilibi* easte
la pălatea draŭlor di mul'are-sa itie.

25 Cîndu avdî ŭ-aestă mărata-ŭi, lăcîrŭile ca pruna-l' cură.

Neîse! cu aĭutorlu al Dumniŭă ŭ-ali Dumînică nviŭă di gone
ŭi aĭumse acloŭe. Eră nă đŭă albă, că tuŭi draŭl'i lipseă di
la pălate. Maŭi Corbul-čilibi aveă armasă. Cum intră nîsă
to-avlie ŭi-ŭ mutreaŭe păpŭŭŭile, li veade arupte. Aduk'î ca-
30 ĭumse. S-alină analtu ŭi cîndu z-viŭŭră, s-loară m-braŭă, z-bă-
ŭară ŭi s-hărisiră.

— Am cum viniŭi muŭată, pîn aoaŭe? nu-nî ti curmăŭ
calea, nu-nî ti k'irŭŭi tu irŭŭile pr-iu tricŭŭi?

— Dorlu tră tine, vrute, nî deade inimă s-li străbăt tute.
35 ma haî s-nă fuđîm, pînă nu s-turnară draŭl'i, ŭi s-nă duŭem
tu loclu a nostru, tu avisitlu nostru loc, aclŭ iu-ŭi bate puil'le
veara ŭ-pitrunicl'a năŭă-veara.

Suflă nă oară Corbul-čilibi ş-u l'a vruta m-braţă şi az-
boairă ca vimtul.

Draţl'i, de-aclò iu ş-erà, aduk'iră, că lă fuđe Corbul-čilibi
i s-loară dipu nîs. Aoà s-lo-ağungă, aclò s-lo-ağungă, s-toarnă
čilibi cîtră năpòl, țe z-veadă ? nă urdie ntreagă di draţl, 5
ăi ca cărbûnile, s-țineà dipu nîşl am-păturlea. Čilibi, cu tută-l'
guneata, o-aspărè huzmetea şi dîse :

— Va n-acatǎ, scumpǎ.

— Nu ȝ-u frică, dîse ea, şi cum cîntǎ ndoauǎ zboare ȝi u
viţǎ Nercurea, s-prifeaţe fîntînǎ şi Corbul-čilibi s-feaţe apă 10
arate. Tricurǎ draţl'i, biurǎ şi no-aduk'irǎ.

Fuđl nîşl nîpòl, fuđl draţl'i dipu nîşl, cît-cît s-l'-acatǎ pale.
Gîne ma feata murmurǎ ndoǎuǎ grǎire nviţate di la maea
Vinirǐ şi s-prifeaţe guvǎ şi Corbul-čilibi pangu.

Tricurǎ draţl'i nu-l' duk'irǎ.

15

Nîpòl ĝònile Corbu-čilibi cu nveasta-l' alǎgǎ cît puteǎ, se-
ascapǎ. Draţl'i cu limba scoasǎ dipu el'. Fuga draţl'i, fuga,
se-apruk'arǎ s-l'-ağungǎ şi s-l'-ancupǎ di perče. Feata diznòu
murmurǎ ndoauǎ grǎire nviţate di Dumînica şi ea s-feaţe
niòr şi Corbul-čilibi un vimtu turbǎt şi fuđeǎ-fuđeǎ, minuta 20
şi qua, că nu puturǎ s-l'-aproak'e draţl'i.

Carǐ ascǎparǎ, si dűsirǎ nîpòl la feata, ş-aflarǎ vǎsil'elu
ninga viű, ma mvirnǎt, că pîne nu-l' si mícǎ, ditrǎ featǎ. Nǎs
di multu o-aveǎ aştearsǎ dit tifterea a viűlor şi cîndu u viđu
ȝurnatǎ de-adűn cu ĝònile Corbul-čilibi, l'-pǎrű c-altu ahîntu 25
creaşte. Apoea, co-amǎl, cu unǎ cu altǎ, armase čilibi om.

Dipuse nîs atumȝea dipri scamnu şi se-alnǎ Corbul-Čilibi
şi carǐ s-nu murirǎ, bîneadǎ ninga.

(Spus de Filpa al Beza, Avela, Epir.)

135. Capra-şutǎ.

ȝi ş-irǎ, ȝi nu ş-irǎ.

30

Ş-irǎ unoarǎ un vǎsilǎ t-unǎ vilaeti mult diparti. El aveǎ
trei fičòrǐ muşǎȝl, ma aȝel cama nîcu irǎ cama muşǎt ş-cama
vrut di mă-sa j-di tatǎ-su.

Aistu vǎsilǎ z-duȝeǎ tòtǎna pit pǎdűrili dit amirǎril'ǎ s-avinǎ,
singur icǎ cu oǎminl'i a lui. Aşǎ z-dusi nǎ quǎ singur tu 35

nă păduri, lu s-află luvîl di luvîl di prică ș-carl nu z-vătămă
lișòr-lișòr, că pl'umbu arucăt pi năsi s-tur(n)ă năpòl. Z-dusi
singur ș-cînd agumsi acò, viđù ună prică, ună capră șută
carl aveà nă căruți tu frîmti. Alstă irà di niscîntili prică, p
b zburăsc. Cum u viđù el, l'-trapsi cu tufek'a și pl'umbu tu
loc tea s-o-agudească ia, s-tură năpòl și s-pliguì singur vâ-
sil'ălu.

Atumțea ș-ligă rana, s-tură acasă și z-băgă tu pat și nu
cama puteà s-easă avinari. Năs multu l-arăseà s-măcă cară
10 di avinatic. Ti ațeà fiçorl'i a lui ișară z-vătămă țivà l'epuri
terg'i ică ițido ți s-h'ibă.

Lă dăsi tatăl s-nu năgă pit pădurea cu capră șută, că
s-nu pață, dot, ș-el', ți păță ș-el. Fiçorl'i ġurară s-nu treacă
pi acò.

15 Șămintrel'ă fiçòrî loară ți loară, să nviscuă și năsiră cu
oamiñl de-a lor. Acò vătămară niscînți l'epuri, pull' și l'-adu-
siră la tată-su.

Așă z-dùsiră ningă unoară după niscînti dîli și a treea
oară vrură ș-el' si z-ducă to-ațeà păduri cu capra șută. Dîțeà el
20 — Că-țe nă dîsi tati ca s-nu niđem tu ațeà păduri? U păță
el că ș-fu singur, ma noi h'im trel inși! Al s-niđem ș-ma s-nu
fățem țivà, să-l' spunem, că nu nă dusim pi acò, ma tu altă
parti.

Așă dăc și neg trel'ă. Cum agungu, lă easi priča. Trag el
25 cu tufek'li, ma n-o-agudiră și capra șută lă fuđl pi dinintea
lor, tricù pi ningă nă firidă a cāsilor di vāsıl'ă, ți stăteà a
tumțea la firidă, l'-feăți semnu și trapsi tu mărđinea locu
lui și de-acò tu lumea lantă, ma-l' dăsi a vāsıl'ălu, că ma
z-va s-o-află, z-vînă după ia pit guva dit mărđinea aiștùl loc

30 Uhtă mult vāsıl'ălu și dăsi:

— Ah! cānl'i di fiçòrî, ți-n feățiră! Ģurară, că s-nu năgă
pit pădurea cu capra șută și ișară din zbor! Va si-l' pitrēc
s-n-o-aducă dit lumea țea lantă, să nveață minti.

L'i aștiptă cu nirăvdari. Ea lu vîn fiçorl'i. Lă dăsi tati
35 — Fiçòrî lălți! z-vă ved nu voi! dăsit, că nu niđeți tu
pădurea țea și voi me-arăsit și năsit. Toră, nu vă l'ertu pînă
s-nu niđeți s-aduțeți ațeà prică, cał vrut s-u vătămăți.

Lă dăsi tati tuti căti l'i spusi capra-șută. Atumțea trel'ă fi-
çòrî loară funi, cufiñl cu pîni, li băgară t-ună k'eră și trăp-

iră câtă lu da soară. Fuđi, fuđi dîli ș-nopți mizie agûmsiră
a mârđinea lòculu. Acò aflare gura p-lu z-dipună. Băgară
rătili ma mară tu cufină, ligară g'ini cufina cu funea ș-lu
pinđurară tu guvă. G'ini ma el lă spusi, cîndu va z-bată
ufina cu funea, s-ul scoată nafoară. Nasi cât nasi și di frică 5
hurh'î (aγurh'î) z-bată funea cu cufină. Scos nafoară ș-iră
galbin ca țeara.

Intră frătili dit measi, ma ș-năs, cât ul dipunară pînă la
umitati, li umplù zmeànile di frică. Scos ș-el nafoară ma
nult mortu ș-iră di viũ, că mizie lu nviară. 10

Vine ș-la cama nîcu, să z-dipună. Il' feățiră ș-a lui hără.
El dăsi di ma ninte.

— Cîndu z-bat funea cu cufina, s-mi sâlig'îți cama nh'ima
S-čudiră frațil' di aistă apufuseari. Aistu ș-o-aveà băgată
dot, s-nu easă dit guvă fără capră-șută. Căpsiră frațil', ma 15
ridură așă ș-l sâlig'iră tu groapă. Sâlig'à, sâlig'à, z-dipună
u alantă lumi (duñală). Acò căđù t-ună padi mușată ca pa-
rădis.

Agărșăi si spun, că dimîndă la frați s-tibă (si știbă) dupu
un semnu, cîndu va s-agungă acò și tot după semnu, cîndu 20
s-ul tragă nafoară.

Frațil' doi aștiptă sus, pînă z-vină aistu cama nîcu.

Nîcu ligă cufina di un ârburi și lo calea câtă lu da soară.
Fuđi, fuđi, agumsi la niscînti pălăți (sărăví) di băcără toati.
Toate aisti li dumneà nă mul'ari, ți aveà huzmik'ări și huz- 25
mik'ari și cînl' cât spur(n)a; ma cînl'i atumțea iră ligăți că
ș-iră qua. El s--apruk'ă di poartă și bătù. Doamna pălățlor
(a sărăvlor) dăsi:

— Vii! ți anurđești a om dit alantă lumi! Ma s-furi om
bun, s-intră! s-furi rău, s-nu cuteadă s-intră n-casă, că să- 30
lig'escu cînl'i ș-ul fac bucăți-bucăți.

— Bun esc (escu), amirăril'a ta!

Macă-l' gri așă, ia lo-apruk'ă.

Doama (doamna) cāsăl'eî ul țină, ul băgă z-doarmă și
noaptea vini ningă nîs și căftă ģoc. G'ini ma nîs ș-iră cur- 35
măt rău și n-nu-l' si ģucă.

Tu apirită, tah'ină, lu ntreabă doam(n)a:

— Că-țe nu vruși, tea z-dornî cu mini?

— Că nu mi sculăi dit lumea lantă ti aisti lucrî, ți ti altu-

țivă, și-l' spusi ti țe. Maș cîndu va s-aflu capra-șută, va s-fa. așă cum va s-cafți tini.

— Greu lucru cafti, ma cu răvdari tuti s-fac. Mini s-ț daŭ nă veargă di băcără și acò iu va s-măcă, iu va s- 5 roadă dip, va z-dai di nă pälăte (săravè) tută di asimi; acò sta sor-mea țeă dit measi, ia va s-ță spună iu va s-nedî. După ți va s-ascăk' lucru, s-vini pir oați, tea s-mi scoți ta eta lantă.

— Maș s-u facă Dumnițăŭ, s-ul fac ș-apoea lișòr lucru- 10 s-ti scot.

Imnă fîcoru anî di dîli, pînă pul'anu di băcără s-măcă, s-roasi dip. Na și sāravă di asimi!

Bătù la poartă. Ișă doam(n)a cāsăl'eî nafoară și feați:

— Vii! ți anurdești a om dit lumea lantă?

15 S-aproak'i și ntreabă și fați și ia ca sor-sa ma mară, furcă-i bun, ică ma nu? l-bagă n-casă și fați tut așă.

Atumțea l'-dăți ia:

— Na pul'anu aist de-asimi; cu nîs va s-nedî pir cali și acò iu va s-măcă pul'anu, va s-aflî niscînti sārāvî di flu- 20 riă; acò bineadă sor-mea țeă cama nîca. Ia va s-ti veață ți s-fați, ma s-nu agărșești s-mi l'ai, s-mi scoți tu eta lantă.

— Nu ț-u frică, că va s-am angătân.

El nîdeă ș-cîntă pir cali, că dățeă:

— Pri ningă capra-șută, n-aflăi și nveasti ti frați și ti mîzi. 25 Aġumsi tu niscînti denî mușati ș-avdă pull'i cum cîntă ca tu paradis. Acò ș-iră ș-pälătea di fluriă. Iră maș harao, că doam(n)a iștòr casi va si-l' spună iu s-află capra șută.

— Vii! gri sora nîcă, ți anurdești a om dit lumea lantă!

Tut așă ca la surări ma mări, lu ntribă furcă-i bun, ică 30 rău. Ș-feați tut ca lanti. Și lu ntribă dimneața ia, că-țe nu s-apruk'ă z-doarmă dol'ă. El l'i spusi ș-aișteli cum ș-alăntòr. Atumțea l'-dăsi ia:

- - Nu ti nveară, ma țiri pul'anu aist di fluriă ș-iu va s-măcă el, acò va s-aflî nă casă mari, plină di drați. Tini 35 cîndu va s-aġunđi, el' tuți va s-h'ibă pi misali. Tini s-intri nuntru, s-fați căruțea și s-ti tinđi m-padi ca mort. Drați' va s-rămînă cu gura căscată, di frică nu va z-bată dit loc, că va z-dăcă, că vîră ang'il vini. Drați' va șadă s-măcă pîni. Atumțea va z-vină un pull'ŭ și va s-ti k'ipură di cîcòr, ma

ni s-nu-l acățî. Apoea va z-vînă ningă un și va s-ti k'ipură
i față. Aist s-lo-acățî și s-lu țîî, pînă cîndu va z-vînă mă-
a. Aistûi mumă easti capra-șută, ca(r)î u cațî tini Fă atumțea
um îțî tal'ă capu, maș s-nu-agărșești s-mi scoți tu eta lantă.

Fiçoru fuđî, fuđî, cîndu s-roase pul'anu di fluriă, viđû 5
-casa drațlor. Apoea șăđû di z-discurmă și feați cum lu viță
ica. Drațîl' nu cutiđară s-easă ș-rămăsiră pi misali di frică.
Lă părû că-î ang'il, că fiçoru iră mușăt, gone, cama di ang'il.
Năși nu z-bătură dit loc, di frică.

Viniră puil'ă pi aradă, cum l'-avea spusă feata țeă cama 10
ica și-ul k'ipurară di ciçôr un, di pîntică alânt și nu-l' acăță.
Vini ș-alânt ț-ul k'ipură di față, și fiçoru lo-acăță. Puil'u a-
hurh'î s-țîură, si strigă, si zg'ilească ahăntu mult, că ârbură
și munțîl' cădeă și cāsili di pe-acò. Avđă și capra-șută, mă-sa
puil'luî, carî u căftă fiçoru, și vini zg'ilûndaluî ti puil'u a 16
l'eî.

— Lasă-n h'il'u, goni mară ș-mușăt.

— Vinu cama ncoa, vinu cama ncoa, spuneă fiçoru.

Și s-apruk'ă capra șută, pînă ți fiçoru o-acăță ș-așă alăsă
puil'u. S-nu-l' fugă, il' ligă di un ârbură cusîțali di deđî și 20
ia u ncărfusi di ârbură. Apoea z-dipărtă nih'amă și cum s-
mindueă, ți s-facă și cum să adară, tut rămă cu pul'anu
curpăea di ningă năs. Da, da și ea veadî, că s-k'âdică pu-
l'anu di un prag di ușă Rămă ma mult și află nă ușă.
Pimsi ușa și se-află tu nă ahuri, cu treî cal' ca luțeafrî, 25
unu iră Vimtul, alantu iră Mintea ș-ațel din coadă ș-iră
Bana. Cal'i iră cu gură, ca oămînl'i. Il'i dăsiră:

— Tini ți nă feațișî g'inea istă, că ncl'ișî irăm și nu pu-
teăm s-ișăm, că nă iră ușa astupată, va s-ti avem domn a
nost(r)u. Tini cîti treî h'iri di per di pi noi, bagă-li n-sin și 30
tu zoră, ică cîndu vreî s-vînîm ningă tini, scoati perl'i și
di unăoară vînîm noi.

Fiçoru aistă căftă. Acò calu Minti lu viță s-l'a un cângic
și s-facă îțido cu el. Așă, puteă s-adună nă casă ntreagă,
cu nă dari, t-un top nic. Apoea ișă cu calu Vimtu și năsi la 35
capra-șută. Aistă-l' dăsi:

— H'il'û di văsîl'ă și de-amiră, dizleagă-mi ș-mini di oați
și tal'ă niscînți perl'i di cap și cîndu va si-l' scoți din sin,
vîn mini di unoară.

L'-fu nilă a ġòniluġ ş-u dizligă, după ți lo perġ din caġ Ncălică calu Vimtu și pînă s-mutrèști, aġumsi la feata țeă cu cāsili di fluriă. Dipună dipi cal, l-sălig'ġ și intră n-pălati:

— Al s-fuđm, đăsi năs.

— Al ! đăsi feata.

Cāsili, lă deadi ună cu cāngicu și le-adună tu top, cu tut neali, cu tot asimicali, cu flurilli și li băgă n-sin. Tot aș feățiră la țeă di measi și la țeă ma marea. Li lo șamintreili surări ş-fuđġ, fuđġ, aġumsiră tu padea țeă mușată, ġu s-aveă
10 dipunată el. Ş-află cufina ligată, că vġră nu vini s-u diz-leagă.

Oați bagă nġs treġli surări tu cufină, trađi funea dao bārțati, cum ş-aveă semn și zbor cu frațil' și lă đăți a feătilor s-no-aġbă frică tu guvă. Năs rămasi, că nu l'ġ ncăpeă
15 cufina șaminpătrul'ă.

Cġndu frațil' viđură aisti treġ feati s-hărisiră mult, doġ nġși și huzmik'aru treġ. D-apoea sălig'iră cufina năpòġ z-veadă, ți va s-h'ibă, ți va s-aducă.

Frătili cama nġcu vru cama ninte z-veadă, țin frațil' la
20 nġs ică ma nu. Te-ațea băgă nă șcāmbă mară tu cufină j-di supără tălăganu ş-căčula luġ. Ahurh'iră s-lu analță și cġndu aġumsi aproapea di gura ġuvăġ'eġ, ună viđură că nu easti altă feată, ma frătili a lor cama nġcu, — că-l cunuscură dipri tălăgān și căčulă, — tăl'ară funea și cufina căđù ng'os.

25 G'ini nġ-u feățit, frați cġnġ, ma ş-mini vă u coc ! đăsi nġcu, cġndu viđù ți vrea s-l'ġ facă frațil'.

Ți ti fați tora ? Cum nġdeă minduġt și cripăt, ca laġu și corbu, veadi ġu s-alumtă tă vătāmari un puġl'ŭ di tălānđă c-un șarpi. Șārpili scuteă limbili s-mușcă puġl'u, ma ş-puġl'u
30 l'-u dădeă cu cārāntanea. Atumțea ġònili s-apruk'ă c-un par gros și dă-l', dă-l', ġl' k'isă capu a șārpilui.

Puġlu maș harao ş-iră, că ascăpă di nipārtică. Așă, lo fi-čoru sum soară pi sum peani ş-ul dusi la mă-sa, carġ iră mară cāt nă casă.

35 — Dado ! đăsi puġl'u, vġnu z-veđġ. șārpili cari-țġ măcā h'ġl'ă a tăġ tòtānă, cġndu tirțea, p-lu tricùġ ş-mini ; s-nu me-ascăpă un ġone ş-mini mort irām.

— Ia z-vidēm, đăsi muma.

Nàsiră acò iu irà psoh' șàrpili. S-hărisi mult muma di puil'û și ntribă di góni, iu easti.

— Pe-aroà-l ascùmt, dăsi puil'u, ma gura, că nu-l măți.

— Cum să-l măc, ma ț-ascăpă bana, puil'û?

Ia z-gură și puil'u lu scoasi di sum soară. 5

Ea-l băgă di un-oară n-gură ș-ul scăpită ș-ul scoasi năpòl, l-apoea ul scăpită năpòl ș-ul scoasi năpòl di harao. Lu n-tribă să-l' caftă ți va, ti buneața, că-l' ascăpă puil'u.

— Țivă nu voi, maș s-mi scoți pit guvă tu lumea dipri-supră. 10

— Greu lucru, ma va să-l fac. S-n-aduți un cîrăp di pîni, dao vătalah'i di vin, j-doi boi s-am calea ti măcari.

El il' dăsi, ca va z-ducă s-află d-îuva, că no-ari.

Fuđi, fuđi, deadi t-ună păduri. 'Tu păduri astăl'ă un aüş orb, ți aveă k'irută calea și nu ștea niți iu s-află, niți cătă 15 iu s-u l'a.

Di zbor-zbor, află caimolu aușlu. Aist alăgă tă funtina ți da ocl'i. Ul lo fiçoru ș-ul dusi acò la țeă funtînă și ună ți si spilă, ahurh'i z-veadă ca pit nêgură. Si spilă adoara, viđu ca pit dare; si spilă ș-a treea oară, viđu ca pit quă. 20

— E, h'il'û, tini ți-n feațiși buneața istă, caftă ți vreî, că mini esc avut cît nu poți s-minduêști. Cîți perî în cap, ahîta aveari am. Am ș-ună feată, a ta s-h'ibă.

Fiçoru l'i spusi atumțea, iu-l doari ș-auș(l)u nu vru să-l' cadă pi zvercă și-l' deadi, ți căftă tălânđa. Li lo puil'u tălânđa. 25 li băgă toati pi peani ș-pi supră fiçoru ș-feați căruțea și trapsi pit guvă tu lumea lantă.

Ağumsi aproapi di gura gûvâl'eî și cara z-bitisi. Car! puil'u, să-l' da cară, cară no-ari! ș-adusi aminti di h'irili di perî di cal', li scoasi din sin, și di un-oară vinîră cal'i și 30 lu scoăsiră pi lume. Tălânđa, pînă s-adil', s-tur(n)ă tu lumea di gos.

Cu Vimtul cal fiçoru ağumse pînă s-ascùk' tu hoara tată-suî. Acò frațil' iră si-s soară cu ațeali feati. El intră viscùt tu straîni rečk'i, ca un g'ift, la un hrisic tă nă pîni. Hrisicu 35 dăsi:

— Tea s-nu imni pe-aroà pe-arcò, vinu să sufli la foali.

Iră Sîmbăta, cîndu ea iu vini h'il'u al vâsil'ă, ațel cama mară și-l' dimîndă:

— Pînă n-qua de-aqă să-nî faŭi nă preacl'ă di verî di b-
cără, cum li va mul'ari-mea, — vini zboŕu: feata cama mară -
ş-nă biligucă ş-un nel; ma s-nu-l faŭi, mintueă-ti, că va t
tal'ũ.

5 Il' dăsi s-tibă (să ştibă), că nîs li vrea.

— G'ine, s-ŭă baş mîna, dăsi hrisicu, va s-mi daũ s-li fac
H'il'u di amiră nu cunuscũ frati-su, c-aist iră ca g'ift, ma
nîcu frati ul cunuscũ.

Bagă hrisicu s-lucreadă, asparđi cai-şti cîtă băcără, ma ŭiv
10 nu făŭeă. Lucră ɖua ş-noaptea, ma din cot! Şi ɖuă cu ɖuă
s-adună ɖî'lili şi aşă cum li vrea h'il'u di văsil'ă, nîs nu pu-
teă s-adară. Di curmăt, cripăt şi nisumnăt, cătă Viŭiri sear
z-deadi pi mînă şi durîi. Fiçoru atumŭea scoasi dit top c
cângicu neălili şi alanti lugrîi di băcără ali feată mară
15 şi băgă n-sin aŭeali facti di hrisic ş-apoea ahurh'i z-bată cu
çocu çac! çuc! Măsturu z-diştiptă şi viɖûndaluî aşă lucrî me-
şati, dăsi:

— Oa! mini ŭi esc mastur bun şi nu putũi s-adăr ŭivă ş
tini çiracu mi ntricũşî, si-nî bînèđî! Si ştiî, că va s-ti l'au
20 numtă ş-tini.

Ma çiracu dăsi, că nîs nu poati s-nagă la numtă.

H'il'u di văsil'ă li lo lugrîi dimîndati şi li dusi la isu
sită. Aistă ma li viɖũ, dăsi cu mintea-l':

-- Oa! că-l' vini uruteaŭa! Aisti-s a meali lûcără!

25 Ia nu pistipseă, că s-le-aibă faptă mînă di hrisic, ma ş
ŭîneă caîmolu tu inimă.

A dao ɖuă iră numta. Hrisicu dusi şi çiracu nu vru z
ducă, că g'oea iră viscũt reçcamân. Cum fuđi hrisicu, scoas
perl'i di calu aŭel di vimtu şi na! dî-unăoară viŭi calu cu
30 straŭi ca di soară, ncălică calăr şi zbură tu vimt. Tamâm
s-tur(n)ă cuscri' cu nveasta. Dăsi el a caluî:

— Mutreă g'ini, s-ti anvîrtèşti di avărîgăra a gramboluî ş
s-lu agudèşti pisti căçulă n-cap.

Calu nu vrea ɖacă adoară, ak'icăsi cum s-facă şi l-u
35 deadi pi căçulă şi-l lo nih'amă j-di perî, ş-apoea fuđi ca vim-
tul cu ĝonili. Aist vini, discălică, z-dizviscũ şi s-feaŭi ca ç-
răc năpòî. Şăɖũ la duk'ani pînă vini hrisicu, carî acăŭă s-ŭi
spună numta cu çudia, cum l'-u deadi calu ou scloŭa a
gramboluî după cap.

— S-h'im g'ini, n-qua de-aqă va s-ti l'aũ la numta țilũi dit measi, qăsi hrisicu a  iracluĩ.

Dua lantă, lunĩ, vini h'ilu di measi  i dimĩndă veri bili- u i  -neali di asimi.

— Bagă oara, qăsi n s la hrisic, s-le-adări ti S mbătă, că 5 dusi bana- i.

 i s-adară hrisicu? Iu-l' t l'  capu, cum li căftă h'il'u di v s l' . Ma  iracu av  nilă  i di c t  Viniri seară scoasi lugriili din  api, c ndu durn  hrisicu  i b g  n  api a eali alanti. Domnu-su, scul t dit somn,  - stir e  ocl'il' z-veadă 10 tehnea  iracluĩ,

Li deadi  -aiste la feata di measi  -aistă mult s- ud , că  tea  a, că nu puteà s-li facă vir om dit aistă lumi, ma t c , nu u fea i zbor.

La numtă tot nu vru z-ducă fi oru, că q  e , cum z-ducă 15 cu stran re k'i ca g'ift.  -n p i nc lic  calu di vimt  i-l' trapsi cu sclo a  -a frati-suĩ un   i-l' surpă c cula  i-l' disc  pu in capu.

 -tot a  , z-dizvisc ,  - stipt  dom(n)u-su. Aist l'i spusi:

—  iv ! K'ir  i mult, că  -aq  i   mu atlu  one cu calu 20  -ea  i s-fea i. Să  tiĩ că Dumînica  i vini, să soară huzmik'aru cu feata  ea nica. Va s-ti l'aũ cu mini z-ved   -tini  i c t ti strani, nu creapă, ma na par  i, f  noao.

— Oa, huh'e! q si  iracu, z-b n m p n atum ea  i va z-vid m. 25

Lun  tah'in  vini huzmik'aru  i-l' q si:

— Mutre  g'ini să-n fa i cama go a veri, neali  i alanti că ma nu,  i-tal'  capu ca di un pra , av   i ic  ma nu?

— Va s-li fac, va s-li fac, q si hrisicu.

Aisti lugriil vrea f  eari di fluri , c-    purt  nica. Lucr  30 lucr  hrisicu, ma tot nu f  e  l c r  dimîndati, a   cum l căftă feata.

 iracu l'-fu nilă di n s  i-l' gri:

— Culcă ti nih'am , că va s-lucr   mini.

Hrisicu z-b g   i  iracu scoasi dit  api l c r  ali feată di 35 fluri   i  oc! b te  cu  ocu, z-q c  că el le-adară.

Le-ad sir  la feata  ea nica  i mult s- ud , că vid  lugriili a l'eĩ, ne lili, ver , bili u li a l'eĩ dit alant  lumi. N si to- alantu ud   -ac    s-plîngă, că  -adusi aminti di fi oru a  l.

nic a vasil'ăluî şi ş-aştirdeà ocl'il' cu şamia, că mult ul vrea
Di frică tăcù şi nu dăsi tivà

Dumînică irà numta. Hrisicu să viscù si nasi la numtă
Căti l'-feati al cîrac s-nagă deadùn, aist nu vru s-nagă. Ma
5 căt fuđi năs, fuga ş-el, cîracu cu calu di vimt. Il' dăsi a calu:

— Cal, amvîrtea-ti g'ini, ş-atumţea cîndu va s-apruk'am
di casă, dă-l' ună scloţă după cap a gramboluî, s-cadă mort.
avdăşi i ma no-avdăşi?

— G'ini, dăsi calu, las-ul, că va s-l'i daŭ ună s-nu rămînă
10 niţi nă bucată di el.

Ş-aşă feati. Cara-l' deadi ună cu cîcoru, ş-ul feati dip bu-
căŭ. Apoea calu cu fiçoru s-amvîrtiră ninga di dao, di trei
orî şi intrară tu casa vasil'ăluî, ca un soară ŭi da şi dăsi:

— Mini esc Nisa, h'il'u a vost, caî mi pitricût s-aduc ca-
15 pra-şută şi di unoară căđù pi đinucl'ă ş-lă băşă mîna.

Ul băşară părinţil', ma fraţil' nu cutiđă s-intră di frică
n-casă. Ma fiçoru nic lă gri:

— Viniţi, fraţi, că mini nu esc ca voi z-vă fac rău.

Apoea scoasi un per şi adusi ş-capra-şută.

20 — Aistă-î ti tati.

Il' băgară curuŭli cu feata nica şi cumnătili di multă ha-
rao s-frîndeà di ğoc.

Iràm ş-mini acò şi ğucăi, şi-nî deàdiră pultarea di la ni-
mâl'ŭ, carî il' duş di numtă. Acumpărăi ş-niscînti dorî ti voi.
25 caî me-ascultăŭi şi g'ivăsiŭi, ma n-işară furl'i n-cali şi-n li fu-
rară toati, te-aţea rămasit cu gura dişcl'isă.

(Spus de d. Foŭiu S. Balamaci, din Pleasa, Albania.)

136. Nivduk'aoa.

Earà, ŭi nu-ş earà. Erà un tată ş-nă mană. El' aveà noauă
flèđri şi ună feată. Feata earà muşată, cum i soarli, ş-u
30 cl'imă Nivduk'aoa.

Viŭe oara tră mărtare a featil'eî. Carî nu u căftă şi carî
nu u vru Nivduk'aoa s-u l'a mul'are! Ma părinţil' şi fraţli
nu vrură s-u da, că mutreà s-l'-află un ğone aleptu, cum s-
no-aibă altu sum soare. G'ine ma tu hoara ŭlor ğone aleptu
35 tră Nivduk'aoa nu s-află. Ma napòl, ma napòl fraţl'i tuŭ.

—fără Custandin—și muma vrură s-u mărită c-un gone din hoară.

Cari-ști cum, s-avdî' di mușuteața li Nivduk'aoă tu păturl'i k'ușădî a locluî ș-nă duă, na iu vine un gone aleptu, un soare ș-u căftă nveastă. Tuți frațl'i ș-muma nu vrură s-u da, 5 ma Custandin ațel ma nîclu z-băgă s-u da ș-u deădiră a gônîluî.

Mărata feată fu mărtată tu mărđinea locluî.

Vîne oara arăul'eî și deade lingoare greauă n-hoară și moar-tea la tuți flcorl'i ali mărata. mană ș-armase singură, ca nîsă 10 ti nu vrea, maș moașa. Ncl'isă ca laile n-casă jileă și blăstimă și din gură acși dîțeà:

— Io cu-ahîță fumeal'e, nî-armăș singură ca cuclu, ca laea ș-ca corba. Nu-î un suflit s-intră n-casă-nî, nu-î un suflit s-nî da nă k'îcută de-apă, tră semnu! 15

Apoea z-g'ileă și mirulg'iseă și cu graiu susk'irăt dit inimă dîțeà:

— A tutlòr s-lă mpărțî'țî țerî, a tutlòr s-lă dați ș-a tutlòr s-lă fățetî trisăl'ŭ, maș al Custandin nu! Anașimă-l' ș-anașimă-l', că-n deade Nivduk'aoa tu mărđinea locluî, di nu-î carî 20 s-nî-o-aducă, di nu-î carî si-l' dîcă arăulu, țî-nî me-află. Iu-nî h'iî, lea h'ile, tra s-mi veđî, cum armăș ermă, cum armăș pondă.

De-ahîță blăstimare, Custandin, din groapă iu ș-eară, loclu nu lo-acăța, ma n-doauă z-disfățeà și din groapă corbul si sculă ș-la Nizduk'aoa, sor-sa, trăđeà. 25

Agumsi Constandin și-l' dîsi:

— Soră-surică, ntreađi-ti di fugă, că-nî te-așteaptă muma cu dor cum nu se-aspune.

— S-fure tră bun, fărtic, dî-nî si-nî bag nivistèștile și s-fure tr-arău, dî-nî si-nî bag lăili. 30

Custandin, de, cum si l' aspună?

— Tră bun, surică, tră bun, ma ndreađi-te ma agoă.

Dua lantă, umplură tăstrulu cu pîne, caș, carne și imnă ș-fuđî, ađumsiră la un șopot, ningă umbra di un gugastru. Șidură s-mică pîne. Aclò iu mică sora cu frățile, azboară un 35 pul'ŭ pre-almak'a di gugastru și apîrni tra s-cîntă un lai cîntic, ca dipre-altă lumi:

«Fik', fik', fik' și fik', fik', fik'!

Iu se-avdî' și iu se-aspuse,
mort cu viŭ s-mică dadun?»

— Avđî, laî frate, ți-l' viñe urvîa di-l' viñe, ți-ș mică cap' di-ș mică puîl'lu? ți cîntă acși aestu puîl'û? ți cîntă acși di ș-o-află di la Dumniđăû!

— Nu-l' bagă oara, soră, c-ași lă-i cîntarea puîl'lor pre-
5 aoațe.

După ți mîcară. Custandin đîse:

— Nu-nî mi caftî, soră, năbeamă n-cap?

— Că-țe nu, fărtic? Apleacă-ți caplu!

Ș-apleacă Custandin caplu pri đinucl'ul a sor-saî.

10 — Uî! laî frate, ȝ-añurzescu perl'i ca di mortu!

— Am di căloare, di azdare (asudare), sora mea de-azdare.
Puîl'lu nîpòî ah'ursî s-cîntă:

«Fik', fik', fik' și fik', fik', fik'!

îu se-avđî și îu se-aspusi,

15 Viûlu s-caftă mortul?

-- Avđî laî frate, pondul di puîl'û ți bate?

— Nu-l' bagă oara, soră, cu bătearea lă easte acși!

Imnă, imnă, đuă dupu đuă ađumsiră mărđinea di hoara
lor, la murmințîl', îu eara groapa-l Custandin. S-toarnă Cus-
20 tandîn și-l' đîțe a sor-saî:

— Sora-nî, surica-nî, du-te tine acasă ma naintea, că va
mi tornu psîn (puțin) si-nî l'aû călămarlu, că lo-agărșîl acloea
n-đeană. Du-ti, sora-nî, că vîn ș-mine.

— Cum s-mi duc fărtic, sîngură, că niți casa nu-nî adîc
25 aminte de-ahî't k'irò fugată? Aoațe tute par al'umtrea.

— Du-ti, soră, calea ndreptu, trîș la casa noastră eșî! Na-
ndreapta s-țînî dipriună, s-nu strîng'i dip ș-ađunđi acasă.
M-poartă-s erg'i mări, și nicălcate, stîzmile-s văpsite lăî, c-acși
vru muma ma g'ine, di cîndu ti mărtăm tine.

30 Đîse aiste zboare și trapse Custandin în đeană la mur-
minți și dișcl'ise groapa și intră nauntru pali si-ș află ari-
hate, că măratlu, di blăsteămile ali mume, loclu nu lo-acățâ
loclu lo-arcă.

Mărata Nivduk'aoă armase ca di k'îcută agudită. Ca de-
35 angărie ađumse lăita acasă. Erg'ile mări, casa lăită u pă-
liră și h'er arsu-l' tricù prit inimă, că lucre mări, lucre fri-
coase s-tih'isiră ș-ea laea hăbare nu ș-aveà!

Poarta eră ncl'isă și Nivduk'aoa băgă z-grească:

— Mană, mănîță ! n-casă h'il lea mumă, lea durută ?
 — Carî inî greaște mumă, susk'iră moașa di nauntru ? Io
 o-am h'il'ŭ si-nî grească mumă ! Tuți asteșl'i ȑac tu laea
 ră, iu-l' mîcă ponȑil' vîrni. Ună h'il'e ș-aȑeă tu mărȑinea
 clui, di sibcepa-l Custandin, ȑe s-nu da loclu di el, ană-
 ma-l', anăȑima-l' !

— Dișcl'ide, mumă, dișcl'ide durută, că io-nî h'iŭ h'il'a ta,
 nî h'iŭ Nivduk'aoa și-n vînŭ de-adŭn cu Custandin, tra s-ti
 ed și s-mi veȑi, durută mumă. Dișcl'ide și nu blăstimă !

— ȑe grești tine ? Custandin mortu-î di anî ? 10

— Nu mumă, acși z-bîneȑi, că nîs me-aduse pîna n-Co-
 lru (1) și s-turnă si-ș l'a cālămarlu. Ș-ca s-nu pistipsești,
 nutrea-nî nelu di la ȑeadit.

Corba di mumă, arsa di mumă, fripta ș-lăita dipuse scărle
 u zore mare, aȑumse la poartă ș-mutrî prit cărpitură nelu 15
 li h'il'e. Dișcl'ise ușa ș-una căȑŭ moartă di năuntru, alantă
 lin afoară di prag.

(Spus de elevul Hagî Hroni Steriu — Cuflu—, din Băeasă, Epir.)

137. H'il'ŭ mușat de-avinător.

Eră un-oară un avinător multu mare. Oarfîn-căpăit, ma
 cu tute-aeste nu s-alăsă de-avinare: de-an ȑare pîna seara 20
 il videăi maș cu tufek'a tu mîna prit păȑŭrî și prit munȑi.
 Tu semnu trăȑeă, lucru mare. Gugoșlu pri vimtu nu z-duȑeă,
 cît diparte s-eră priȑa. U băȑa pri semnu ș-o-agudeă fără
 zbor.

Mul'are-sa, că eră nsurăt, aveă un ficȑr. Il' ȑiȑeă dipriună : 25

— Bărbate, alasă-te de-avinare și mutreă de-acată vîrnu
 lucru, că nu veȑi pri ȑe cale aȑumsim ?

Iu-l' si băȑa mîna, iu-l' intră a lui tu cornu aȑeale zboare ?
 Mași cîndu căȑŭ lîȑit greŭ și s-apruk'è s-li tindă și s-tragă
 dit lumea estă, aduk'l, că no-aveă lucrată ȑivă tu bană-l'. 30
 Viȑŭ atumȑea, că avinarea no-are vîră prucuk'ie și tr-aestă
 vru, barim, ca ficȑrlu a lui, carî eră nîc atumȑea, s-no-apucă

(1) Așa se numește cimitirul, fiind alt-dată codru aci.

calea lui. Nîs dicara, cîndu aduk'î, că ncarcă dit lumea estă că l'î se-apruk'è oara, acl'imă mul'area și-l' dîse :

— Avdî, mul'are! mine fecû cum fecû ș-o-arucutîi bana-
cu sînde, cu pronî, ma veđî, fičorlu s-nu facă ca mine, s-no-
5 apucă calea mea. Ma va z-mor, s-li l'ai ârmatle și tu patru-
sute di guve s-le-ascundî, tra s-nu țivă di le-află fičorlu și-l'
tăcîneaste să s-facă avinătôr.

După aeste zboare, ncl'ise ocl'il' și trapse tră totna.

Lu ngrupară cum putură, ca oarfîn țe-șî eră.

10 Mul'area, cara-l plîmse țe-l plîmse, li băgă g'ine tu cornu
grairle a bărbatu-suî și mutreă tora s-lu bagă fičorlu pri
vîră tehne bună. «Ș-ma ndoî groși, mindueă nîsă, maș s-nu
moară di foame și maș s-nu-l ved qua tută cu tufek'a tu mînă.
Cu tehnea omnu ș-u scoate pînea totna.»

15 A fičorluî nu-l' eră bun lûcurlu, nu-l' se-aștirneă curlu pri
tehne. L'-aundeă a tată-suî. De! gorțul nu cade diparte di gorțu.
Acșî ș-el, iu l'-alăgă mintea tută qua? S-aibă țivă tufek'î, țivă
corđî, s-ampăturlă pădurle și munțil'; că no-aveă fărînă
to-ambare, nu-s siclițeă dip-și-dip.

20 Ună quă, lucru no-aveă, acață și ntreabă mă-sa :

— Maică, țe lucru adră tată-nu?

Mă-sa prota nu vru s-l'-aspună, că nu videă seamne bune
la nîs, ma, carî il' băgă sula tu coaste și nu-l' dădeă bană
dip, l'î se-aurî' cu nîs și-l' dîse :

25 — Avinătôr eră.

— Ațeă vream ș-mine; tora s-nî spunî iu le-are ârmatle,
că voi s-mi duc avinare.

Mutreă mă-sa cum di cum s-l'-u suță mintea, că nu-s bune
aeste, fičorlu o-acăță ca gumarlu pri punte : ârmatle ș-altă nu!

30 Țe ocl'il' s-l'î scoată muma? Ndisî greū cu el. Se-ascapă
nă oară ma naintea, l'î li deade și s-facă cum va. Li lo fi-
čorlu, le-aștearse, le-aumse g'ine ș-mușăt, li k'ică de-anū-
mirea și ea-ț-lu avinare.

Nu z-dipărtă multu de-acasă și ea, iu veade un pułl'ū mușăt
35 pri un ârbure. Fičorlu l-l'a la ocl'u, trađe și-l agudeaste. Canda
fu avinătôr di totna! De-atumțea ș-u băgă s-nu tragă mînă
de-avinare.

Nă quă, cu soți mulți, ișiră avinare. Imnară-imnară tută
qua, bătură vâl'urî, pădûrî, munți grei și nu putură s-află

avinât. Seara agûmsiră la *Pădurea-Lae*. Di cîndu țineă minte aușaticlu, vîrnu no-aveă călcată *Pădurea-Lae*. Nu cutidă vîrnu s-intră, că nă lamne șideă aclò și ma avdă, că-l' calcă vîrnă om loclu, s-aurnă dit pălatea l'eî și-l mică di viũ.

Ma fiçorlu nu eră om să s-toarnă acasă cu tufek'a goală. 5
Tr-ațea lă dîse alîntòr :

— Io va mi duc, va intru m-pădure, nacă aflu țivă și ițe z-va s-easă. Cu tufek'a goală nu me-am turnată putè și necă am dipri minte s-mi tornu.

Mutriră soțl'i s-l'u toarnă mintea, s-nu intră tu *Pădurea-10 Lae*, că va-ș k'ară bana; el, prit ună ureacl'e l'-intră, prit alantă l'-ișă.

Soțl'i, cara viðură, că nu-l' si şuță mintea cu vîră trop, că s e-apufăsi s-moară, lo-alăsară și s-turnară acasă.

H'il'ũ-mușăt de-avinătòr, fără frică si nh'ipse tu *Pădurea-15 Lae* și țe s-easă, z-beasă! Cît feațe ndoauă drășcl'eî și na iu veade ma nsus ună ursă cît un buval, mare ș-fricoasă, țe vineă citră nîs. H'il'ũ-mușăt-de-avinătòr l'-u ține tu k'eptu ș-o-arucuteaște m-pade.

Ma cripă tufek'a bum! și se-avdî' pînă la lamne tu pălate. 20
Se-astrapse nafoară z-veadă, carî e-ațel cu doauă căpite, țe vine s-l'i calcă loclu? Aurlă ea :

— E! carî h'iî tine, țe cutèdî s-nî calți loclu?

— Ea carî! dîse h'il'ũ-mușăt de-avinătòr, umple tufek'a ș-amină pri lamne. 25

G'ine ma n-cot, tu cacu k'ireă milăne: curșumlu deade di lamne ș-cădù m-pade. No-acățà pl'umbul, că lămnile, veđi, no-aũ k'alea moale. Niți cu topa nu le-arùk'.

Trađe fiçorlu ninga ună, ș-ninga ună, ș-ninga ună, pînă li gulî tute fușek'le și lamna, cu tută goada țe-l' fățea, nu 30 cădeă.

— Tora, greaște lamna, țe vrei s-ți fac?

— Tora, mică-mi, dîțe fiçorlu.

— Pînă tora vîrnu nu cutidă să-nî calcă loclu. Tine h'iî singurlu fiçòr și-nî ti parî ca gone, ma nu-nî aspuîl: a cui 35 h'il'ũ h'iî, tine țe cutidăși s-arùți pri mine?

— Eũ h'iũ h'il'ũ de-avinătòr avdî't.

— Macă h'il a lui, dîțe lamna, na, ti l'ertu, nu ti mic. Lu știũ tată-tu, l'irtatlu, eră multu gone, Duml'artă-l. De-aoă

ș-năinte dată-î di la mine s-avîni tu pădurea mea di cîte ori
vai vreî.

Fičorlu, ca vinît dit lumea nantă ! S-hărisî di zboările ali
lamne. Bilî apoea urşa vătămata, îl' lo k'alea și s-turnă acasă.
5 Viră nu se-aștiptă s-lu veadă turnăt și cîndu s-turnă, nu
ștea cum s-lu cama hărsească și s-lo-alavdă tră ăuneata țe-
aspuse. Lu nvițară s-o-aducă k'alea ărsăl'eî la vasil'elu, că
va-l' da doară mare tră nîsă. El nu feațe altă soe. Lo k'alea
ș-o-aduse ndreptu la pălatea vasil'elui.

10 Lă poartă lo-află vizirlu. Aestu, care veade că k'alea easte
di mușatile, vru s-o-aducă nîs doară la vasil'è. Tr-ațea dîte
a fičorlî :

— E ! nî-u vinđi k'alea estă ?

— Nu u vindu, dîte fičorlu. O-aduc pisk'ese la vasil'è.

15 Acșî feațe. Vasil'elu di haraă, l'-umplu ăek'le di parădi
a fičorlî. Apoea ac'amă vizirlu și-l' dîte :

— Mutreă, tine de-ahî'ŭ anî te am tu pîne și pînă tu mi-
nuta estă niŭ nă șil'e nu n-ai adusă tră aduțear-aminte, ș-a-
estu fičor di putè nicunuscût și veđî țe pisk'ese mușată aduse ?

20 Să nvirnă multu vizirlu di cuvenda estă și di oara ăea
mîcă vîinate multu pri fičor, că lo-arușnă ntră vasil'elu. Mutreă
cum di cum s-lu k'ară di oară ăea. Acăță să nțapă, z-bagă
nțăpături, fitil'e la vasil'elu și să-l' dîcă :

— Doamne, s-aveăi puil'lu hrisusît, ca tine altu nu vai eră
25 tu lume.

— Am d-îu s-lo-aflu ? greaște amirălu.

— H'il'lu mușăt de-avinătôr poate s-lo-aducă.

Il' gri la pălate. Il dimîndă vasil'elu :

— Avđî ncoa ; tine țe-adusișî k'alea di ursă, s-nî-aduŭ și
30 puil'lu hrisusît, că di nu, te-aspinđur ; multe nu știu io.

Fuđe fičorlu acasă, nvirnăt, și cu caplu pri k'eptu. D-îu
s-lu scoată puil'lu ? Cara s-mindui, țe s-mindui și-ș frîmse
mintea, țe-l' treațe prin cap ?

— Aî s-mi duc la lamne ; ea poate știe, îu bîneađă puil'i
35 hrisusîŭ.

Calea-calea duse h'il'ŭ-mușăt-de-avinătôr la lamne. Ș-aș-
puse a l'eî caîmolu și plîngul țe-l aveă. Ea ș-ea țe pate di
vasil'elu ; cara s-nu aducă puil'lu hrisusît, il spîndură.

-- De-aestă te aspărî ? Bag-u strîmbă ! Cama lișôr lucru

le-aestu no-are. Ea țe vaî fați: L'a doauă buți; una s-u
mpl'i cu cînușe ș-alantă cu apă. Du-te apoea mărđinea de-
mare. To-ațea cu cînușe s-te ascunđi ține Puil'i vaî vînă să
se-adapă ș-apoea va intră tu butea cu cînușe să se-antăvă-
ească. Tinde mîna ș-acată un puil'ŭ și sînătate bună. 5

H'il'ŭ-mușat-de-avinătòr feațe cum lu nviță lamňa. Z-duse
bu buți mărđinea de-amare. Nu treațe nîscîntă pară și na
u azboairă nă urdie di puil' hrisusiți. Biură, țe biură dit
butea cu apă și vrură să se-antăvălească tu cînușe. Trac!
fičorlu mîna și ță lo-acată unlu di el'. 10

Lo-aduse la vasil'elu și-ș lo băhčise și numă mare. Vizirlu,
avđî'ndaluî și viđîndaluî aestă, fâți-fâți alăxeă di nărăire și
cripare țe-l' vîneă.

— Stăi, mindui vizirlu, tine nu va-nî ascăk' dit mîni. Ț-u
h'erbu io, ț-u coc! 15

Vine și-l' dîțe a vasil'eluî:

— Doamne, mare h'iî, avût h'iî, ș-ca tine altu nu vaî eră,
se-avuriî tine Mușata-Locluî.

— Cunoști vîră, țe s-poată s-o-aducă, greaște amirălu?

— Carî altu, ca h'il'ŭ-mușat-de-avinătòr! 20

Eara pitreațe vasil'elu si-l acl'amă și-l' greaște:

— S-fați, cum s-fați, Mușata-Locluî s-nî-aduți, că s-nu, te-
aspinđur. Zboare multe nu știu!

Fičorlu fuga năpòi la lamňa. Lamňa, carî si zdrudeă cu
nîs, lu nviță tute cum s-facă și cum s-adară, tra s-află Mu- 25
șata-Locluî. Ș-adră fičorlu ună păreac'e di curdel'e di h'er,
lo ună veargă di h'er tu mîna să se-andrupască, ș-feațe nă
cruțe la icoană și lo calea cîtră la Mușata-Locluî.

Imnă ș-imnă tută dua, ca to-ascăpitata soarluî veade sum
un ârbure doi buval' fripti tu sulă. Pînă ca se-aproak'e fi- 30
čorlu, ațel om scoase friptal'lu și tu nă minută doauă miș-
cături il feațe.

— Bre! să-l mică luplu, dîse cu mintea fičorlu, țe om s-h'ibă
aestu. Ea s-lu ved di cam-aproape.

S-apruk'è și-l' gri: 35

— Bună-ți oară, lalo.

— G'ine vinîși, nipoate.

Apoea ș-tease čoarle și brățile nă oară și dîse:

— Ah, s-avearim ninga vîră ndoi, poate vrea mi satur.

— Multu gone va h'ii tine s-mîi ahî't multu ?

— Țivă nu h'iu io ningă h'il'lu de-avinătôr, țe acăță puil'lu hrisusît.

— Ațel io h'im !

5 — Mi vreî ș-mine.

— Cum s-nu ti voi ?

S-feățiră fărtățî dol'i ș-loară calea cîtră la Mușata-Locluî.

Imnară, imnară și ea iu ved di largu multu, un om an-cărcăt cu aroacute di moară ș-cu tut-aestă, un côr băgă pri
10 un munte ș-alantu pre-altu. Dênurle ș-oăhtile tră nîs eră
țivă dip. Le-antrisëreă cu ma marea lișureață ca un puil'lu
azbuîrătôr. Pîna să-l veadă g'ine, l'-ağumse.

— S-nu-ți h'ibă di ocl'u, gone h'ii tine, dîse h'il'lu mușăt-
de-avinătôr. Ncărcăt co-ahite aroacute s-poți s-alădî acși ?
15 necă s-are viđută, necă s-are avđită putè.

— Țe viđuși tine ? Ș-eu h'iu gone, ma și h'il'lu-mușăt de-
avinătôr, țe acăță puil'lu hrisusît di viu, nu-l' si mică goală.
Ațeu-l gone, țe-l.

— Să-l veđi ti duți cu nîs ?

20 — Avđi nu mi duc ? Ncape zbor ?

— Io h'iu; ai cu noi.

S-feățiră fărtățî treil'i : h'il'lu de-avinătôr, Mică-Multă și
Alumtă-Căl'urî și pale l'-u deădiră nclo. G'ine ma Alumtă-
Căl'urî nu eră nvițăt s-imnă pre-agalea, ca viră stătût; el il'
25 lo ngrițca dol'i soți ș-acăță s-imnă imnaticca de-a lui, cum
ștea. T-ună quă feățiră cale de-un an.

Cum tricură prit un lac, ved el' un om timtu (tes) ună cu
loclu, canda durîă. Il' greaște fičorlu :

— E, oaspe, țe-adări ația ?

30 — Țe s-adăr ? Ascultu s-avdu țe fac morți'l' ș-oămin'i țe
dormu.

— Mare lucru ? Tine no-ai păreac'e atumțea tu guneată ?

— Gone, gri Avde-Tute, c-acși-l' dîțea pri numă, nu dîc
că nu h'iu, ma și h'il'lu-mușăt-de-avinătôr m-pade nu cade.

35 — Să-l veđi, ti duți cu nîs ?

— Cum s-nu ti duți cu ahtare om avđi't.

— Io h'iu ațel fičôr.

Il lo ș-aestu, s-feățiră fărtățî tuți păturl'i, patru oamini cu
semnu, cum nu se-aspune și trăpsiră calea.

Citră di seară agûmsiră la un arî'ŭ. Aclò țe s-țā veadă ocl'il'? Un lucru tră nîrare: Un om șideà de anantă parte arî'ŭlŭ și surg'à tută apa ș-apoea u sâlg'à pale. Erà Soarbe-Arî'ŭlu.

— Țe fați aclò, oaspe? ntreabă h'il'lu-mușat de-avinător. 5

— Ea, me-agòc, să-nî treacă oara, că no-am țe s-fac.

Feațe fiçorlu ș-co-aestu, cum adră ș-co-alanți. Il lo tu su-țatā și-l feățiră fârtât. Apoea țin'il' trâpsiră la Mușata-Locluî. L-aveà armasă ninga nă quă cale. Seara discălicară z-doarmă ningă nă pădure, lu ntunicară. Cum șideà tes fiçorlu, 10 avde nă vreavă mare. Z-duțe la loclu d-lu isă vreava, z-veadă. Țe cură? Era un vultur, ună vâsperă ș-ună furnigă lu să ncăcă și z-dipiră. Aveà aflată nă leșe și nu ștea cum s-u mpartă. Fiçorlu lă u mpărți', cum prindeà: a vùturulu l'-deade cama multa, a vâspil'eî puți'n sînde, a furnigă l'eî tut 15 acșite, că tuți armăsiră mbunăți.

Tr-aestă vulturlu, furniga și vâspera vrură s-l'-u discùm-pără. Arupse vulturlu nă peană, l'-u deade a fiçorlu și-l' dîse:

— Di cîte orî va-nî aî anang'a, di cîte orî va te-aflî tu strimtură, aprinde peana ș-eŭ tu minută va vin la tine. 20

Tut acșite cu vâspera și-cu furniga.

El li băgă n-sin și z-duse di z-băgă la soți. Qua nantă na-l' la Mușată-Locluî.

Vine la mă-sa ali Mușate-a-Locluî și-l' dîțe, cum că vine să-l' caftă feata nveastă la vâsil'elu dit hoara lor. 25

— Bună, lă dîțe mă-sa, v-u daŭ, ma prinde, să știî, că h'il'e-mea nu s-l'a lișor, lișòr. Voi prota z-vedu ndoauă guneți di la pitricuți l' a vâsil'elu dit hoara ta ș-apoea, cara s-aspunèți guneți, z-v-u daŭ.

Ntreabă fiçorlu năpòî:

30

— Ca țe guneată caftî di la noi?

— Ea țe: io am un țiriŭ țe vîvinți țireapuri di pîne mică, fără s-acùmtină; aflî tine un om din hoară-ți s-mică cama multu?

— Gine, dîțe fiçorlu, s-mi minduescu și ț-aduc gueapea. 35

A luî l'-eră să si ntreabă cu Mică-Multă, țe mică, mică di priună și vîrșoară nu-s sătură. Il' dîțe:

— Avdî țe caftă de la noi muma feată l'eî? Poți să-l' fați çor di l'epre? Vivinți țireapuri di pîne-l' dîc aoà, nu șică.

— Maş vivinţi, greaşte Mîcş-Multă; că țe nu patru-dăți.
Lo-aduse dicara la muma li feată. Cara li băgă năinte,
tac-tuc! tac-tuc! li dipină tute t-ună oară și nu-s sătură.

— No-avèți ș-altă pîne? ntribă el carî li feațe g'ine.

5 Viđù mă-sa Mușatil'eî-a-Locluî că nu u scoate năparte co-
aestă, s-mindui la altă. Tr-ațea dîse:

— E, gine, aestă u feațit; tora ea țe-î luguria: De aoă ca
un mes cale easte nă fintînă cu apa de-amălamă. Țiriūlu a
mel duțe-vine t-ună duă. Cara s-aflî un om țe z-ducă-z-vînă
10 isea cu nîs, ț-u daŭ feata, cara nu, sinătate bună.

— Lucru țe s-fațe, greaște fičorlu.

— Na-l Aluntă-Căl'urî, țe fuđeă ca vimtul ș-cam-agoña.
Nk'isiră dol'i cu Țiriūlu și pînă s-ță freți ocl'il', pînă s-
ascùk', Aluntă-Căl'urî duse la fintînă. Va l'-u dîți, nu feațe
15 nă oară cu oara. Umplù vaslu cu apa de-amălamă, feațe
doauă drășcl'ei și ađumse pînă tu mesea di cale. Aclò, țe
mindui nîs? Aî si-l' trag un somn, fărtic, că pînă z-vînă
Țiriūlu al văsil'è, am k'irò. Ș-apoea s-me-antrițeara ninga,
tut lo-ađungu ș-lo-alas. S-culcă dicara și lo-acăță somnul și
20 durîl.

Așteaptă fičorlu-de-avinătòr să-l' vînă Aluntă-Căl'urî, nu
lo-are. Acață fičorlu s-intră tu minduire greauă, că țe păti
aestu om? Iu k'are, de-amînă ahîntu, că nîs lu ștea, cum că
tu nă oară cu oara puteă z-ducă și z-vînă? S-toarnă cîtră
25 Avde-Tute, țe-avdă cum zbură morțil' și durîtl'i și-l' dîțe:

— Bagă ureacl'a tu loc, videm țe fațe Aluntă-Căl'urî.

Avde-Tute țe-avdă cum zburăscu morțil' și durîtl'i, s-tease
m-pade, čulî ureacl'a ș-avdî cum hărbuleă Aluntă-Căl'urî.

— Doamne, Doamne, doarme, aestu l'-coațe somnu di greūlu.
30 S-toarnă h'ilū-mușat-de-avinătòr cîtră Soarbe-Arîū, țe s-
ađucă cu apa, di ngl'ită surg'îndaluî arîūlu ș-apoea-l vumeă
și-l' greaște:

— E, fărtate, poți să-l' dișteptî?

— Stăi, tine, că-l fac io să z-dișteaptă ca upărit.

35 Tu oară soarbse un arîu ntreg și-l' sărgl'i tut priste Aluntă-
Căl'urî, di ț-ul feațe amòl'ŭ-pirpirună. Aluntă-Căl'urî, cara
lo-arăți apa, s-astrapse mprostu ca upărit. Caftă vas, vaslu
se-aveă virsată, că tricù Țiriūlu alânt și-l' lu virsă tut, cîndu
z-duțeă s-umplă. Țe ti fați tora? Nîpòl la fintînă. Cîndu a-

gunde aoă țiriūlu cît aveă agumtă și eră avursit: nilă mare. Il' cură asudorli cap de-ariū. Nu k'are oară Alومتă-Căl'urī ma c-un ȇor pri un munte, co-alantu pre-alantu și na-l la hoara Mușătīleī-a-Locluī, cu vîră 4—5 orī ma naintea di țiriū, ȇe nu se-aveă acumtinată iuvă. ȇor di l'epre l-feaȇe. 5

Ș-co-aestă h'il'ŭ-mușăt-de-avinătôr, u scoase n-cap. Viȇu mă-sa Mușătīleī-a-Locluī, c-aoă nu-ī ġucăreale, ș-că aestu fi-ȇôr nu-ī om de-aradă. Prindeă tora, după ligătură, s-l'ī da feata, ma l'-vineă greu, cum să si mpartă di ea și s-u da tu loc ahîntu dipărtôs. Și tut s-mindueă si sufsească țivă, 10 ȇe s-nu poată s-u facă fiȇorlu ș-acși s-l'-armînă feata. Nîpôi il' tăcîni țivă.

— H'il'ŭ mușăt-de-avinătôr, am un puil'ŭ ȇe poate s-n-a-ducă n-gură apă-vie, aȇănată; veȇī de-află ș-tine. Al'umtrea nu veȇī feată ntr-ocl'ī. 15

Fiȇorlu ntreabă Alومتă-Căl'urī, fur-că știe di *apă-vie*, aȇănată. Aestu hăbare no-aveă de-ahtare apă. Sta fiȇorlu și-ș ȇucuteaște caplu, carī să ntreabă.

— Ha! l'-tăcîni di nă oară, vulturlu poate, că ști, ca puil'ŭ ȇe-azboairă prit tute lȇcurle. 20

Aprinde fiȇorlu peana di vultur și pînă s-ti scoli mprostu na-l vulturlu.

— Țe mi vreī, Doamne?

Il' ȇiȇe fiȇorlu, ȇe cură, s-fure-că poate s-l'-aducă *apă-vie*, fără moarte. 25

Niȇi aestu no-aveă hăbare de-ahtare apă.

— Nu știŭ, Doamne, și no-am avȇită; nu-ī nă siptămină di cîndu-nī muri un puil'ŭ. Cara să șteam i cara s-aveăm avȇită, că easte pri loc ahtare apă, de-anantă parte vrea-l tornu și poate-poate, că nu-nī si duȇeă scumpul. 30

— Caftă tora tră mine, ȇiȇe fiȇorlu.

Se-aleăpidă vulturlu tu niȇr și-ș paște ocl'il' divarliga. Di parte-diparte, largu multu, anȇăreaște un puil'ŭ cu un puȇic în gură. S-aurnăște pri nīs, lo-acată cu ȇoclu și-l' l'a pu-ȇiclu mplin cu *apă-vie*, aȇănată, ș-o-a-duȇe la fiȇôr. 35

Aȇel puil'ŭ eră a mûmăleī ali Mușate-a-Locluī. Cara să s-turnă acasă, u păȇă fiȇorlu, c-armîneă căȇût. G'ine ma vulturlu, to-acăȇarea ȇe-l' feaȇe, l'-arupse nă peană și pul'lu va s-turnă imnînda, vaī ȇiȇī, dipu plicarea a h'il'luī-mușăt-de-

avinătòr. A mǎicǎl'eī ali Muşate il' vīneà s-creapǎ. Țe sǎ scoată tora, cǎ nu putù s-lo-acață tu țivà fiçorlu? L'-gri nǎpòi

— Ma s-poți s-fați ningǎ un lucru, nu dīc altu țivǎ : l'a-ū h'il'e-mea di la mine și s-ți bīneaqǎ.

6 — Cu numa-l Dumniqǎū va-l fac. Ca țe lucru easte?

— Am nǎ ambare cu grīn, gòngale, mel'ū, orđu și di tute vīpturle. Caftu, tu nǎ quǎ ş-tu nǎ noapte s-lo-alèqī, ahorva grīnlu, ahorva mel'lu, orđul ş-alante tute.

Fiçorlu nu dīse : nu. Ease de-aclò, aprinde peana di fur-
10 nigǎ și ea-ū furniga n-față-l'.

— Țe mi vreī. Doamne ! Ağumse oara s-ță discumpār bunlu țe-nī feațiși ?

L'i spuse fiçorlu țe curǎ.

— Aestǎ nu-ī țivǎ dip. No-are lucru cama lişòr tră noi
15 c-aestu, greaşte furniga.

Ş-aduse furniga tute soățile, tutǎ furnigamea și cahe unǎ și mpărți lucrulu, ş-pīnǎ de-adoarǎ vīpturle erǎ curate și aleapte dupǎ simință.

— Ş-aestǎ u fecū, dīse fiçorlu, tora țe altǎ vai dīți ? Sǎ-nī
20 daī feata-ți!

— G'ine, gri mul'area, du-te și l'a-ū h'il'i-mea, ma ea țe easte luguria : La mine suntu 40 di feate. Tute-s muşate și tute ş-o-aduc unǎ co-alantǎ. Muşata-Locluī cu nise easte. S-pu-teariī s-u cunoști, a ta s-h'ibǎ.

25 Fiçorlu arīdeǎ pri sum mustăți di murafețele ali mul'are. Ease ş-aprinde peana di vǎspe și vīninda, il' dīte ş-aistèi tră țe u va.

— U știū io, carī easte Muşata-Locluī, ma s-no-ai dip gaile. Sǎ știī, cǎ ma va s-intri tu udǎlu ațilòr 40 di feate, io va u
30 nțap la ureacl'a ndreapta pri Muşata-Locluī. Tine s-ță dis-fați ocl'il' g'ine și z-veqī, carī va-ş aducǎ mīna la ureacl'e ațea-ī Muşata-Locluī. L'a-ț-u di mīnǎ și du-ț-u acasǎ-ți.

Fiçorlu li băgǎ tu măduǎ tute și duse tu udǎlu cu 40-li di feate. Mutreaşte fiçorlu tute feàtile, carī di carī cama mu-
35 şatǎ. Iu z-duk'ascǎ, carī easte Muşata-Locluī? Tute erǎ ca luna ş-ca steàlile, cǎ d-iu da soarle ş-pīn to-ascăpitata lui ahtări feate nu se-aflǎ. Şamiş-patruqǎțele erǎ luteafiri vīl.

S-ta fiçorlu ş-li mutreaşte și cīt-cīt s-k'arǎ di minte. Veade

l, că nă feată si tut zgrîmă la ureacl'e. Aduk'î, că ea-î Mușata-Locluî. Ș-o-acată di mină și u l'a.

Mă-sa feătăl'eî nu cam-aveà țe z-grească. Acși l'-eră scriata lî Mușate-a-Locluî, să s-mărită tu loc dipărtòs. Tr-ațeà ș-mă-sa u bășe tu doauale făți feata, bășe ș-fičorlu tu frînte ș-lă 5 lîse cu graiu dulce ș-cu plîngul la ocl'i:

— Aî, duțeti-vă oară bună, să-nî bînățî și z-v-avdu totna g'inea.

Mușata-Locluî, tu fugă, s-toarnă și-l' caftă a mă-saî 0iriûlu ș-apa-vîe, fără moarte. Mă-sa, cu tut că țîneà la lucrile aeste 10 ahărzite, s-nu-l' frîngă înima feătăl'eî, l'i li deade.

Ağumsîră cu numa-l Dumničă n-hoară la h'il'ŭ-mușat-de-avinător. Fičorlu, carî vičû cît multu-l va Mușata-Locluî, ș-u țînû tră nîs și nu vru s-l'-o-aducă a vâsil'eluî. L'-aprease limba perî pînă s-u l'a ș-tora s-l'-u da a vâsil'eluî čireășe n-15 gură? Niți mindueà la estă.

Avde vâsil'elu, că h'il'lu-mușat-de-avinător ș-u ncrună Mûșata-Locluî și foc s-aprinde. Pitreațe nîscînți oamiñî di la pălate s-lu vătămă. Ațel' oamiñî ț-ul acată și țî-l fac filî-filî. Mușata-Locluî, avđî'ndaluî nișanea țe s-feațe, că-l vătămară 20 bărbatlu, l'a *apă-vîe*, lu pruscuk'aște și lu anviačă tu minută Apoea-l' dîțe:

— Țe stai și-l' mutrești aești oamiñî? Tine 0iriû, țe așteptî dîcă di doauă orî?

Sărgl'aște h'il'lu-mușat-de-avinător pri di nă parte, 0iriûlu, 25 pri de-anantă, ș-carî lă u intră, tal'e ș-mîcă 0iriûlu, tal'e ș-mîcă, il' mîcă tuți cu tute strañe ș-cu tute àrmate. Apoea 0iriûlu, trapse la pălate. Ș-aclò tut acșițe: tal'e ș-mîcă, tal'e ș-mîcă, il' mîcă tuți cu tut vâsil'è.

Armase vâsilia fără domnu. Atumțea fičorlu, ca țeû cama 30 gònile, s-alnă pri scamnu și s-feațe nîs amiră ș-Mușata-Locluî amiroaño și bînară nă bană di domni.

Ș-eràm ș-îo aclò și ațeàm(aduțeàm) a cuî brîn, a cuî fustanelă, a cuî țărùh' noauă di tal'atină. Ma cum trițeàm pri la arî'ŭ sărgl'iră cînl'i și gap-gup, gap-gup, lă si părù că 35 țărùh'le sun h'icate, brînlu mață, fustanel'a plăstură și trađe un de-aoà, trađe anantu de-aclò, nî le arùpsiră și li mîcară.

(Spus de Papa Costa din Samarina, Epir.)

138. Vanî Tastrul'a.

Erà nă oară un om, cu numa Van Tastrul'a. Aestu Van
5 feațe trei anî tu xean. Aclò, lucră cît lucră crîstinlu, ma
prucuk'ie mare no-adră. Tut amintățicu al Van Tastrul'a
cîndu fu să s-toarnă tu loclu a lui, fu trei cărîntăni.

Trei, trei, mintui Van. Acși-nî fu scriata.

Ș-băgă trei cărvel'i di pîne tu tastru ș-l-alăsă sînătate
10 soțlor. O-adună citră n-hoară-l'.

Van Tastrul'a, țe că nu s-turnă amintăt, că nu ș-u mică
înima. Ș-eră nătheamă hai-huiū. Imnă ș-cîntă calea, di vaze
pădurle și s-băteă munțil' dit umeal'e.

Imnî'ndalui ș-cîntî'ndalui, deade tu nă pădure greauă.
15 N-cale l'-ease un orbu (un pităcū). L'-acață calea, cu mîna
teasă ș-apîrînaște s-țeară :

— Dă-nî ș-a nîa un pară, Dum-l'artă-țî părințil' ?

Van ca Van, ma înima l'-eră bună. Scoate și-l' da nă că-
rîntană ș-ună cărveal'e. Apoea ș-mutrî calea, cum și ștea
20 Ma nelo năpòl altu orbu, cu alte straîne, l'-ține calea, cu
mîna teasă.

— Dă-nî ș-a nîa, țe te-alasă înima, Dum-l'artă-țî părințil' ?
Van, suflit bun, nîlăòs pîn tu mădua di os, țe mintueaște ?

— Poate măratlu no-are măcată cari-ște di cîndu ?

25 Scoate, l'-da nă cărîntană ș-aiștùl ș-ună cărveal'e. Aestu
orbu s-h'ibă Hristolu !

Hristolu ștea că Vanî Tastrul'a-î om a călil'eî, ma vrea z-
veadă, să s-umplă s-eastă-că buneața lui are mărđine. Viđū,
că Vanî no-are mărđine tu bunăteață. Tora țe să-l' facă ? Ai
30 să-l' caftă nîga ună oară.

L'-ease năpòl în cale, tu pădurea ntunicoasă, c-aùș vec'l'u,
cu perl'i pîn de-anùmire, tut cu mîna teasă.

Vanî, cu tut că-l' gurliđă mătăle di foame, nu s-mindueaște
multu : scoate și-l' da cărîntana ș-pînea țe-l' avea armasă :

35 — Na, đîțe, io a țîa și Dumniđăū a nîa !

Hristolu nu putù să s-țînă și-l' đîțe :

— Să-nî binèđl, Van, tine h'iî crîstîn bun și Dumniđăū va
ti veadă. Nveață, că io h'iū Hristolu, țe-l' ađutășl cu tut țe
avùșl. Caftă-nî țe vreî, s-ță daū cu doăule mîni.

Al Văni lî si lo videala. Ş-frică ocl'il' di čudie ; vis easte, alih'a easte, nu şi ştea. Sta şi s-freacă în cap şi țe s-caftă nu-l' tăcîneă. Cum ş-aveă Tăstrulu de-anùmîrea, greaște :

— Doamne, Doamne ! s-easte-că de-alih'a tine h'iî Hristolu, bagă mîna pre-aestu tastru şi vluisseă-l' şi dî : ițe s-caftu, s-intră nauntru ş-adoara s-nu easă pînă s-nu dîc îo tră işire.

Al Hristò țe mare lucru eră. Băgă mîna şi-l' feațe k'efea al Văni Tastrul'a.

Ahî't Văni Tastrul'a şi imnînda, imnînda, ağumse tu nă vuloagă. Aclò tu vuloagă ş-eră un nuc. S-tease Văni sum 10 nuc ,si-l' tragă un somnu. G'ine-ma te-alasă drațl'i z-dornî ?

Cît-cît agîrşi laîlu Văni şi na ț-ul draclu dipri nuc : loa nuțî şi lo-agudeă cu nîse. Vedî, că nuțl'i-s aumbròşî !

Mutreaște Văni cîtră nsus nă oară, țivă; mutreaște doauă orî, nîpòî țivă. Tu treile orî anđîreaște un si-l' creapă-numa 15 Greaște Văni :

— Carî h'iî tine, țe nu-nî dai arihate ?

— Io carî h'îŭ ? Țe ț-u ntribarea? dîțe Şutlu de-aclò !

— Țe nî-u ntribarea? Na țe nî-u ntribarea : Tu tastru, cîne, greaște Văni Tastrul'a, şi ea-l şutlu tu tastru, cu coarne cu tut. 20

Țî lo-acăță apoea Văni şi dă-l', dă-l', dîțeăî, că k'iseađă al'ŭ tu hăvane ş-altă nu. Il frîmse di şcop; il tălăî !

Măratlu di drac zg'ileă, di ti cutrimburăî şi s-pălăcărseă s-lu l'artă, că nu vaî facă altă-oară.

E ! al Văni năpòî il si feațe nîlă. Lu scoase dit tastru. Țe 25 s-ță veadă ocl'il' ? canda nu eră drac, ma vîră țiripul'ŭ zmulsu : cu oăsile mol'î ca pîntica, cu coărnile ca cumbuloea, zmuticăt ca laîlu a li lae !

Ună scuteare şi nivîđût s-feațe. Fuđî aniòrihta şi duse la Eusforlu, sătinălu ațel ma marle şi acăță să-şî plîngă mira 30 țe laea : țe pățî' di Văni Tastrul'a.

Eusforlu se-aprease. Cum poate s-h'ibă aestă, ca un Văni haivăn să se-acăță cu un drac şi s-l'-u poată ? Arşine mare. Fuga după Văni.

Nk'iseaște Eusforlu cu nă ask'ere dipu nîs. Şuțî, curnuțî, 35 si-l' creapă-numa, lăî ca corbul, cu dințîl' ca săk', carî cu sulă, carî cu furculiță, carî cu pènure, cu țe puteă, s-lu ti-gînsească pri măratlu di Văni di viŭ, ca Hristolu ş-cama laîŭ.

Vanî Tastrul'a videà cum vîn, ma necă peana di ocl'u nu si băteà. Nu-l' se-aspăreà ocl'ul a lui, pîn-aveà tăstrulu. L'amvîrligară aclò s-lă h'ibă ş-arsăreà pri unlu cor, cari furculița, cari cu sula, că vrea-l frigă, că vrea-l micăi!

5 Vanî nițiți ună, niți doauă :

— Tu tastru, cîni!

Și, nu țî-l', un di un, acătară să si nh'igă tu tastru.

Aoà z-vedî apoea scop, fârtic, nu gucăreale! Țî l'-adră Va al'ŭ k'isăt, că-l dureà mîna di dare.

10 Cara-ș sătură mînle Vanî di băteare, ș-cara nu puteà s-avdă ngrîna ș-nila, l'i scoate, lă trađe ninga cîte un scop și lă dîte:

— Cara vreți, cupăsiți năpdi!

Fudeà măraț'i, cum ascăpă dit mîna al Vanî Tastrul'a. di 15 mică loclu. S-frîndeà di fugă, ș-altă nu!

Acși Vanî bîna tu lume cîtu-l' vru inima, pînă l'i s-aur di bană tu lumea estă.

— Va mi duc, dîse el, s-mi priimnu tu paradis, videm, cum e-acl'ò.?

20 Di tine di mine, așumse la poarta di paradis. G'ine ma ațea ș-eră poartă, nu eră șică. Tută h'er, apoea mare cît ț-acăț ocl'ul, și ncl'isă de-ag'inealu.

Țe ti fați Vanî, țe ti fați Tastrul'a tora?

Asună Vanî la poartă:

25 Ntreabă Sîm-K'etrul'di didinde:

— Carî e-aclo?

— Vanî Tastrul'a.

— Țe vreî, di ma tut asûni?

— Voi s-mi priimnu tu paradis.

30 — Nu ti ntreb, adrăși vîră buneată tu lume, tra s-intri tu paradis?

Tastrul'a, țe hăbare nu ș-aveà de-aeste, sta și-l' dîte:

— De aeste nu știŭ, ma: dișcl'îdî i nu dișcl'îdî?

Sîm-Ketrul necă-l' si băteà ureacl'a. Iu avdă nîs fuvirsîrî!?

35 G'ine ma și Tastrul'a nu ștea multe și di nă cale:

— Aî tu tastru, macă-l' acșițe!

Și na țî-l Sîm-K'etrul, cu tut aușatic tu tastru.

Dumnițăŭ necă hăbare no-aveà di tute-aeste.

Carî armase parădislu fără avigl'itòr acătară s-intră na-

nttru tuți țili-păeanl'i, tuți furl'i ș-tuți lăll'i și slag'l'i oamiñl'.
ești să nh'ideă cu scări, prit pălăθl'ri, prit guve, că vîră no-
veă s-lă țină calea. Ağumse parădislu: mandră mplin di
uk', cupie fără cîni!

S-priimnă aești ca la niși acasă tu paradis. 5

Ease nă quă Dumniđău tu gărdină-l' z-veadă țe cură, țe
ă-l' veadă ocl'il'i? Mutre șubeilătițe cîte s-cafți. Acl'amă Dum-
niđău:

— Sîm-K'etru, Sîm-K'etru, ȳu h'iï?

— Tu tâstrulu al Vani Tastrul'a, greaște aestu. 10

Vine Dumniđă la poartă și ntreabă:

— Țe-l țîni acloțe tine? ș-carî ț-u deade aestă puteare?

Aspuse Vani țe ștea: Hristolu ni-u deade!

Il' greșcu aclò ș-al Hristò. Aestu băgă s-arîdă di mușu-
teața-l Vani Tastrul'a. 15

— Cum acșițe, tine Vani?

— Am carî nu vrea s-ni dișcl'idă, țe vreaî adâr?

— S-ță dișcl'idă? Am feațișî tine țivă buneată tu lume?

Aoă mași carî fațe lucre bune tu lume, mași ațel intră. De-
ațea du-te, h'il'ũ, nîpòl și bagă s-aspunî la lume, s-facă bu- 20
nèți, s-ascultă graïlu al Dumniđău, s-easte-că vor s-o află
poarta di paradis dișcl'isă.

Țe z-dîcă Vani Tastrul'a? viđù că si ngrușè luguria:

— Vă mi duc, Doamne, gri nîs, ma cu tut tastru.

— E! L'a-l și tastrul, il' dî'siră di la Dumniđălu. 25

— Nu-l' lo-alasă, Doamne, gri Sîm-K'etrul, că cari-ște, carî
vai bagă năpòl.

L'erà al Sîm-K'etru s-nu l'-o-adară eara mușuteața k'ir
Vani Tastrul'a?

Ș-acșițe s-turnă Vani năpòl și feațe cum cum lu nviță 30
Hristolu pîná auși, auși di nu cama puteă. Săturăt di bană,
nel'ise ocl'il', și sculă mînle cîtră ațel de-analtu și dîse:

— L'a-me, Doamne, nsus!

Di-ună-oară z-virsă m-pade și un purumbu albu ca neaoa
azbură dit trup-l'i și s-alină nsusu-nsus ș-ascăpită după niòrî 35
și nu z-viđù adoara să s-toarnă. Aestu purumbu albu erà sù-
flitlu al Vani Tastrul'a.

(Spus de Stama, Mălăcași, Tesalia.)

Amirălu cu urècl'ile di capră.

Țe viđùt și Țe avđi't?

Erà nă oară ș-ună zămane un amiră.

Aestu amiră, cum ș-eră amirațl'i tu eta Țea, nu si spune
5 la vîră. G'ine ma nîs aveà ș-uă hală s-nu se-aspună, că nu
eră om ca tută lumea.

Țe eră hala lui?

Urècl'ile aiștùl amiră eră urecl'i di capră. Tră nișane ș-
semnu mare, ma lùcurlu acși eră, urècl'ile de-alih'a, că eră
10 di capră.

Carl aveà urecl'i di capră, amirălu li țineà ascumte tute
đi'lile, amvîrtite cu pîndă di sirmă, Țe ș-o-arucă acșiea pri
dipu cap.

G'ine ma, nă oară tu siptămină prindeà z-vînă barberlu
15 s-lo-aradă și s-lu ndreagă. Barberlu nu eră trop s-nu-l' veadă
urècl'ile di capră, ună Țe le-arădeà.

Pîn aoaȚe tute bune. Un lucru maș nu vrea amirălu să
se-află: vîră om, vîră suflit nu ștea, că nîs are urecl'i di
capră. Tra s-nu țivă barberlu di spune ș-la altă lume, na-
20 foară, amirălu șideà ș-lu ntribà pri barbèr:

- E, tora tine s-cl'amă me-arasișl, mi ndreapsișl di bun
cama bun.

— Acși, Doamne, điȚeà barberlu.

— Mușăt! Tora spune al lala, Țe viđùșl, macă-l xursișl? Aî
25 spune amirălu!

— Em, de! Țe z-ved Doamne? grea barberlu.

Ș-apoea s-aplică și-l' șupturà la urecle amirălu, cum că
viđù urecl'i, di capră. Cu zborlu aestu bārberlu ș-micà caplu.
Ș-ea cum. Amirălu, cum đisim, nu vrea să nveaȚă, nu
30 vrea să știbă vîrnu, că nîs are urecl'i di capră. Tr-aestă
țineà un ġil'at ascumtu tu udă ș-ună măratlu di barbèr điȚeà
că amirălu are urecl'i di capră, făȚeà un semnu și intrà
ġil'altu. Aestu l-duȚeà barberlu tu țilăr și aclò ș-alăsà oàsile.

TuȚl barberl'i dit hoara Țea nu l'-acățà somnul, cîndu s-
35 apruk'à Dumî'nică, că lă eră frică, s-nu l'-acl'amă amirălu la
pălate, s-lu xursească. Ștea mărațl'i că nu-l' așteaptă buna
aclò! Di cîȚi intrară tu pălate, adoara nu ișiră.

Bînă tu hoara ȝea ș-un om aùș, barbèr vecl'u cu un jar
 Aî fumeal'e. Pîn atumȝea dîse Dumniȝă și lo-ascăpă, tră nîla
 fumeal'il'eî, di duca la amirălu. Cum o-aduse oara, că Dumî-
 nica ȝe vîneà, s-l'i cadă a lui șcurtiȝa, tra-s xursească ami-
 rălu. Loclu nu lo-acăȝa măratlu di frică. Nu l'-erà a lui ahî't
 tră bana lui, c-aùș erà, ma s-mindueà la fumeal'e, tuȝi nîȝi
 și nicriscùȝi.

Tră căsmetea lui, aveà un călfă multu piră.

Aestu, cara-l viȝù cîrtitu, năimirăt, lu ntreabă :

— Nu-nî aspînî, măturre, ȝe h'îi ahîtu nvirinăt, canda-ȝi
 fuȝiră căpărle dit căpărleaȝă?

— Nu mi ntreabă, nipoate, că ma laea me-așteaptă.

Fiȝorlu se-angrică multu aușlu, s-l'-aspună și aușlu no-
 ascumse țivà, ma ș-aspuse hala. Ul curmă nîla fiȝorlu. Apoea
 l'-ȝîȝe a domnu-suî: 15

— Nu creapă, măturre, că va mi duc îo tu loclu a tău.
 Ș-cara s-mi tal'e și s-me-aspargă, îo un cap h'îu, un suflit va
 z-ducă; fumeal'a no-am, s-plîngă dinăpòi.

Al aùș îl' părù g'ine. Il' deade urăcunea, s-lo-aîbă Dumniȝă
 sum àripa lui, îl bășe tu doàule făȝi și-l pitricù la amirălu
 cu urècl'ile di capră. 20

Fiȝorlu vîne la amirălu, illă, îl tumse, lo-arase pri la faȝă,
 la urecl'i, ul k'iptină, lo-adră, vai ȝîȝi, ca gambrò.

Cum și ștea amirălu, lu ntreabă n-coadă :

— E, tora tine s-cl'amă: mi lașî, me-aspilășî di mușăt cama
 mușăt me-adrășî. Spune tora, ȝe viȝùșî? Aî, spune al lala!

— Nu viȝùî țivà, ȝîȝe fiȝorlu, dicît faȝa ta de amiră.

Apoea-l lo amirălu pali, lu ntribă de-aoà, lu ntribă de-
 aclò, îl șuȝî' di tute părȝile, aduse zborlu di urecl'i, țivà! Fi-
 ȝorlu nu cutiȝă z-ȝică, că viȝù urècl'ile di capră. 30

— E! ahtare fiȝòr tăcùt mi lipseăște, dîse amirălu. Ved,
 că di tuȝi barberl'i di pîná tora, tine singur aî minte. De-
 aestă ti fac barberlu a meü.

Ș-acșî amirălu nu-l cîrtî, nu lo-aspase, ma-l băȝă tu pîne
 di barbèr ș-ul țînù la pälăte. 35

Tuȝi barberl'i, nu va zbor, s-umplură di harauă, că fiȝorlu
 lă lo nă frică mare dipri zvercă, că di tora și nclo, va bî-
 neaȝă ș-el' ca lumea, ma nu cu moartea n-sin.

Fiȝorlu aestu erà diștiptăt, cum ȝîsim, tăcùt multu, ma cu

tut-aestă, canda-l mică limba; nu putea s-aravdă. și vrea s-aspună a vîrnûi, că amirălu are urecl'i di capră. Maș frice di moarte l-fățeà, s-tacă, s-nu cārleaqă iuvà.

G'ine ma, cu cît s-mindueà ma multu, co-ahîntu cama
5 multu aduk'à zorea li spuneare. De-aestă, nă quă, ease pri
cûcula unûi munte și cara mutreaște divarliga și veade, că
nu-î cîpit di om, sapă nă groapă, se-apeacă pri groapă și
greaste agalea, țe necă șil'a di ningă tine s-no-avdă :

— Amirălu are urecl'i di capră.

10 Apoea trađe țara pri supră cu vie ș-umple groapa și acși-l
părû, că-l' l'a sùflitlu arihate.

Tricură apoea vîră ndoauă qîle de-atumțea. Tu groapa
țea criscù un arbure. Arburle deade frîndă și de cahe frîndă,
bătută di vimtu, avdăi cum greaste:

15 — Fiû, fiû! amirălu are urecl'i di capră!

Tră ndoauă qîle s-umplù loclu di hăbarea estă și atumțea
nvițară oămînl'i, că tră-țe l'i șcurtică amirălu pri mărațl'i di
barbèrî.

(Spus de unchiul meu Ghiți Teja Papahagi, Avela, Epir.)

G L O S A R.

În glosarul de față sunt cuprinse toate cuvintele din text. Am făcut aceasta pentru cuvântul, că textele nu sunt însoțite de nici o traducere, și fără glosarul de față lucrarea întreagă n'ar fi fost utilizată cu folos de cercetătorii graiului și folklorului aromânesc.

Acelaș cuvânt se reproduce numai în expresiunile în cari sensul este diferit. Traducerile din glosar urmează sensul ce reiese din cursul textului citat.

Am căutat în deosebi, ca graiul metaforic, expresiunile particulare graiului aromân să fie reproduse și traduse liber, și, când s'a putut, cu expresiunea analoagă din limba română literară, ca unele ce sunt mai anevoie de înțeles și ca unele ce prezintă un deosebit interes pentru caracterizarea acestui graiu.

În acest mod socotesc că se ușurează munca cercetătorilor graiului și folklorului aromân.

Cuvintele din basmele publicate cu ortografia aplicată dialectului aromân de d-l Weigand, în «Die Aromunen» II, au fost culese pentru glosar cu ortografia fonetică adoptată de noi.

Cuvintele neaccentuate cu accentul grav ` , se întonează pe penultima.

Primele cifre mari arată pagina ; cifrele mici următoare arată rândul paginei.

Verbele se dau la pers. I a indic. prezinte și sunt traduse cu timpul respectiv. Când am crezut necesar, am arătat și unele forme ale verbului.

Observ, că infinitivele conj. II, III, și IV sunt în două feluri : *tățeàre* și *tățire*, *aduțeàre* și *adùțire*, *fuqìre*, *fuqeàre* și *fugàre*. Conjugările sunt arătate prin I, II, III, IV, ținându-

se seamă, pentru deosebirea lor, nu de infinitiv, care ar mai mult funcțiunea de subsantiv, ci de perfectul simplu.

În înjghebarea glosarului s'a avut în vedere, în general gruparea materialului în așa mod ca să poată servi la alcătuirea unei gramatici aromâne.

Ordinea alfabetului este cea următoare:

a, ă, b, c [ca, că, cî, co, cu], ǵ [ǵa = cîa, cea; ǵe = ce; ǵi = ci; ǵo = cîo; ǵu = cîu], d (ð), ȑ (= dz), e [dift. ea = îa, ȑa] f, g [ga, gă, gî, go, gu], g' [= gh], ǵ [ǵa = gîa sau gea; ǵe = ge; ǵi = gi; ǵo = gîo; ǵu = gîu], h [ha, hă, hî, ho, hu], h' [h'a = hîa; h'e = he; h'i = hi; h'o = hîo; h'u = hîu], i (i), î, j, l, l', m, n, ñ, o, p, r, s, ș, t (θ), Ț, u (ũ), v, v', x, z.

Între alfabetul acesta, pur fonetic, și cele întrebuințate în lucrările mele «*Din Literatura Poporană a Aromânilor* vol. I, (1) și «*Megleno-Români*,» partea I și II (2), după cum se poate vedeà, nu există mari deosebiri, ca formă; ca fond nu există nici una.

(1) București 1900, pag. 1059.

(2) Partea I, București 1902, pag. 9.

A

A = 1° Prepoziție: *a priim-nare* = la plimbare 78₃₆ etc. 2° Interj. de mirare 25₈, 80₁₀ etc. 3° apelativ: *a vre om* = măi omule 32₂₅; 4° Prep. cu Dat. și gen. (pretutindeni) = *cîtră a mare* = spre mare 441₃₆; *a nūr-deaște a om* = miroase a om 477, 478, 440₂₅; 5° Înaintea posesivelor: *a neū, a tăū, a nostru*, etc.

Abel sn. = pietricea care servește la jocul în cinci pietre 138₁₀, 339₃₆.

Abūšala (de-) = de-abușile 69₂₃, 114₂₉, 222₁; *t-abūšala* 33₂₉, 108₂₆, 109₂₉, 309₃₅.

Ac sn. = ac 102₁₄, 334₂₉; *strāni noaūā dit ac* = haine noi nouțe 115₂₄.

Aca adv. = ba! nu! 447₃₀.

Acasă loc. adv. = acasă 1, 5, 6, 53, 56, 69 etc.

Acăț vb. = 1° prind; *se-acățā di un sk'in* = se prinse de un spin 53₁₀, 2, 4, 11, 84, 23; *cā l'-acățā g'ine min-cūna* = căci îi prinse bine minciuna 185₁₂; *se-avū a-cățatā* = se prinsese, începuse 170₂₆, 224₂₆; 2° apuc: *acățarā* = apucară 40₁₅; *țī-aflāșī cu carī s-te-acățī* = aflași cu cine să te apuci 40₁₅; *acățarā gū-rile* = (apucară găurele): aū fugit, care în cotro a putut 29₉, 22₉, 12₁₆, 32₃₂; *Nu lo-acățā s o m n u l* = Nuși găsiă astâmpăr 72₃₀, 88₁₄; *ș-cîtrā iū s-acățā?* = și în cotro să apuce? 57₉, 27₁₆, 87₈; 3° *se-acă-*

țarā = se prinseră, făcură prinsoare 96₉; 4° *s-acățī prota* = să începi întâi 101₁₄; *acățā s-murdească* = începū să se însereze 2₁₉, 4₃₁; 5° *ș-acățā s-da coada* = începū să dea din coadă, să se gudure 2₁; 6° *acățā eapa cu nīs (cu calu)* = a conceput iapa cu calul, ca să fete 210₁₄; 7° *Ta s-me-acățā mine* = Ca să mă violeze pe mine 56₃₀; 8° *mul'uri, țe l'-acățā mīna di tute* = femeie, care se pricepea la toate (trebile casei) 162₆; 9° *l'-acațā mīna* = se pricepe la lucru 294₁₆; 10° *ahīntu multu l'-acățā mīna* = așa de mult se pricepea la furt 308₃; 11° *s-acățām pīnea* = să începem a frământa pânea (când se pune aloat) 108₆; 12° *lo-acățā àrmatli* = îl prindeau, îi stau bine armele 136₂₄; *acșī te-acățā* = așa îți stă bine, așa te prinde 136₂₆; 13° *Cit l'-acățā ocl'ul* = cât prindea cu ochiul, cât vedeă cu ochiul 274₂₆; 14° *Și nu-l' pārū ca s-li aībā acățatā zulapea* = și nu-i părū să le fi junghiat feara 17₁₇; 15° *si-l' se-acățā* = prinde-i s'ar în gât, inecă-s'ar (mâncând) 3₂₇.

Acāk'isescu [de asemenea: *a-k'icăsescu*] vb. IV = înțeleg, pricep 164₆, 209, 210; *ca s-ti acāk'isesci* = ca să înțelegi 76₃₃; *acāk'isi* = pricepū 58₃₂; *cā acāk'isirā* =

că pricepură 331₁₈; *Aflăși* ... *s-acăk'isească* = Ți-ai găsit ... să înțeleagă 29₂₆; *se-acăk'isi agoña* = se înțelese curând 11₉.
Acămăt adj. = trândav 225₁₉, 366₇; ∞ ă = trândavă 124₃₁.
Acățare sf. = prindere, apucare, prinsoare.
Acățătură sf. 1° prinsoare 96₉, 104₁, 346₁₄; 2° motiv, pretext: *s-l'-află nă acățătură* = să-i afle un pretext 139₃₇, 4₁, 140₆, 296₂.
Acizînsescu = [sau: *acăzînsescu*] vb. IV = câștig; *tra s-acizînsească* = că să câștige 1₂.
Aclò adv., (*acò* Fărș) = acolo (pretutindeni); *clo* 79₁₉; *nu-l' si dușeă mintea pîn-aclò* = nu-i se duceă gândul așa departe 54₂₄; *aoă l'-are, aclò l'-are* = aci-i aține, acolo îi aține 80₃₆; *l'-da de-aoă, l'-da de-aclò* = îi dă de aci, îi dă de acolo (prin chip și fel) 43₂₁; *a-clò si-l' h'ibă* (= acolo fire-i-ar) dracul, deavolul 42₃₂; *acò* 243, 244, 245, 476—484; *acloea* = acoloa 486.
Acloțe adv. = acolo, acoloa 19₁₆, 53₅, 222; *G'ine ma feata de-amiră ș-eră acloțe* = Bino dar fata de împărat eră acolo (= prezinte, ca să-i dea ajutor).
Acl'em vb. I = 1° chiem 95₃, 10₂₇, 11₉; 2° invit 76₂₂; *a-cl'amă* = invită 45₁₈; *lu a-cl'imară* = îl invitară 45₂₂, *carî no-acl'imară?* = pe cine nu invitară? 34₁₆, 104. Vezi: *cl'em*.
Acl'imăt adj. = chemat, invitat; *Acl'imațl'i* = cei invitați

96₃₇; *acl'imăt, ne-acl'imăt* = invitat, neinvitat (= fără să-i pese dacă-i invitat sau nu) 51₁₂.
Acò = acolo, vezi: *aclò*.
Acoală sf. = hârtie de scris 198₈; pl. *acòl'* 165, și *acoale*.
Acoapir vb. IV = acoper; *se-acupireă* = se acoperiă 352; *acupirîl cu săvanlu* = acoperit cu giulgiul 36₂; *acupirî* = acoperi 275 etc.
Acru adj. = acru.
Acșè, vezi: *acși*.
Acși adv. = așa (pretutindeni); *nveață, c-acși ș-acși eust lùcurlu* = află că așa și așa stă chestia 13₃₀; *acșè* 243, 244. *Ș-acși ș-acși* = și așa în orice caz 63₉; *acșica* = așa, așilea 55₁₀; *acșia* 150, 467₁₄; vezi: *ași*.
Acșițe adv. = așa, astfel 2, 6, 67; *acșiți* 54 etc.
Acșu adj. = demn 453₃₃.
Acumpăr și acumpru și /cumpăr, cumpru/ vb. I = cumpăr 62, 148, 233_{24, 28}; *eaș feata și acumpără* = iese fata și cumpără 45₁₆; *l'-acumpărăi* = V-am cumpărat 14₁₀; *acumpărară* 7; *ai s-lu cumpără* = hai să-l cumpere 164_{14, 15}; *l-o-acumpără ciți parăți fațe* = îl pricepui câte parale face 232. Vezi: *cumpăr*.
Acumtln vb. I = conteneșc, adăpostesc; *se-acumtlnă* = contenește, se oprește 143₁₁; *se-acumtlnă* = se opri, conțeni 217₂₈; *măvistra l'-acl'imă să se-acumtlnă* = Vă-jitoare îi invită să se adăpostească 52₃; *nu se-acumtlnă* = nu se îndestulează 493₃.

Acumtin sm.=preget; *plîmtă fără acumtin*=plînsă fără preget, fără contenire 467₂₂.

Adam = Adam; *nu u veadi Adamlu de-aestă oară* = n'are parte de astădată; să se spele pe buze de astădată 84₃₂.

Adancă adv.=adânc, profund 414₁₁.

Adap vb. I=adap, dau apă la vite (cai, oi, etc.), 410; *u-dăpă calu* = adăpă calul 254₉; *s-adapă grădina* = își adapă, își stropește, își udă grădina 9₁₈; 258.

Adar vb. I=fac 7₃₅, 44₂₀, 51₅₃; *adră*=făcù, dură 25₁₇; 54₁; *că-i lucru țe s-adară*=căci e lucru, care se face 11₃₅; *poate s-lo-adară aestu lucru* = poate să-l îndeplinească acest lucru 11₂₉; *cum s-facă, cum s-adară*=cum să facă, cum să dreagă 1₂₅; 10₁₈; 32₃₂, 39, 40₉; *s-me-adâr* = să deviu 354₃₉; *adâr nă carti*=scriu o scrisoare, compun o scrisoare 47₁₆; *te adrăm* = te gătirăm, te îmbrăcarăm (în haine frumoase) 5₁; *se adră tu hri-săh'* = se gătì numa (în haine) aurite 10₂₉; *s-l'-adară ună turtă*=să le pregătească o turtă 23₁₄, 29₄; *va-l'adară Muta* = o să-i gătească Muta 73₃₄; *s-adră nă sârfină*=își pregătì o povară (de lemne, etc.) 46₁₂; *țe-adară grădina* = care cultivă, care îngrijește grădina 9₁₇; *s-lo-adară*=să clădească (mănăstire) 58₂₂; *adră caplu* = se ameti, se îmbătă 90₅; *cum lo-avea adrată caplu* = de oarece

se cam cherchelise 34₂₃; *N-o-adră*=mi-a făcut-o cât de bună, mă păcăli 79₃₀. Inf. *adrare (adărare)*.

Adastu vb. I=adast; *s-adastă* = să adeste, să aștepte (mult) 52₈; *nu pot s-adastu cama multu* = nu pot să adăst mai mult 313₁₁. Inf. *Adăstare*.

Adavgu vb. I=adaog; *adapse* = adaose 130₇; *adapse am-irălu* = adaose, urmă (cu vorba) împăratul 208₁₅; *adapse Notlu*=adaose, vorbi mai departe vîntul dela Sud 170₁₅. Inf. *adăvgare, adăvdeare și adăvđire*.

Adărăt adj.=făcut, îndeplinit 324₁₈. Vezi: *adâr*.

Adancavra adv.=adineaori; vezi: *deaneavra*.

Adete sn. = obicei, datină 49₂₉, 66₁₁, 244, 270, etc.; pl. *adeturle*=obiceiurile 166₈ și *adêți*.

Adil'atic sm.=respirație 43₈, 108, 221₃₅, 275₃₄; *tr-un adil'atic* = într'un suflet 39₂₀, 80₃₆, 192₁₉.

Adil'ă vb. I = respir; *cum adil'è* = cum respiră 462₉, 158₁₀; *necă adil'à* = nici nu respiră; tăceau mîlc! 275₃₉; *l'-iră frică și s-adil'e* = îi eră frică și să respire 74₂₇; *s-l'i fați s-adil'e* = (să-i faci să respire) = să-i faci să se odihnească 117₂.

Adincă adv.=adânc 186₂₈.

Adincòs adj.=adânc, profund 70₄, 186, 188, 230, 378.

Adoara [a doua-ooară] adv.=a doua oară, 6; *de-adoară* 205₇, 108₂₅, 274_{30, 21}, 341.

Adoară (de ∞) adv.=în zori

de zi, pe la cântatul cocoșilor, spre cântători 119₃₄; 120₁₃, 157₂₈, 496₁₇.

Adoaua-z adv.=a doua zi 53₃₄; 54₁; *adoa-ză*, etc.

Adrât adj.=făcut 81₃₃; durat, gătit, 59₃₂, 441₂₁; pregătit împodobit 46₂₇; amestit, etc. Vezi: *adâr*.

Aduc vb. [Inf. *aducere* și *aduceare*; *aduc*, *aduci*, *aduce*, *aducem* (și *ațem*), *aduceți* și *ațeți*, *aduc*; *aduceam* și *ațeam*] = aduc 37; *ți n-oi adusit* = ce mi-o aduserăți 257₈; *s-l'-ațeți* = să-i aduceți 435₂₆; *s-lo-aducă Dumnezeu* = să-l aducă (cu bine) Dumnezeu; să ajungă cu bine; *s-l'-o-aducă Stămăria* = pedepsi-l'ar Sf. Marie; *Vă s-o-aduci* = o să o aduci 5₃₅; *Adu!* = adă! 66₈; *adu-ni* 19₉, 2₇; *aduceți-lu* = aduceți-l 13₁₈; *ca s-nu aducțearim până mine* = dacă n'oiu aduce până mine 3₁₆; *fu adus* = a fost adus 2₃₅; *multu ș-o-aduce* = multu seamănă 244₁₀; *ma multu pri ursu ș-o-aducea* = mai mult a urs aducea (= seamănă) 336₁₃; *nu ș-o-aducea ici cu alantă* = nu seamănă de loc cu cealaltă 174₂₂.

Aduk'escu vb. IV. Inf. (*aduk'ire* și *aduk'are*) = pricep 85, 96; *ună că aduk'ă di limba lor* = din momentul ce pricepea limba lor 10₃, 5₃₁; *aduk'își* = pricepuși 80, 52₁₈, 24₂₄, 69₂; *lo s-aduk'ască* = începui să priceapă, să simtă 16₃₂; *l'-dădea s-aduk'ască* = îi da să priceapă 80. *Am aduk'ită* = am priceput. Vezi: *duk'escu*.

Aduk'it adj. = priceput, nădrăvan.

Adun vb. I [Inf. *Adunare*: *anare*, *alnare*; *adun*, *aduni*, *adună*, *adunăm* (și *anăm* sau *alnăm*), *adunați*, *(alnăți)*, *adună*; Imperf. *adunăm* (*anăm*, *alnăm*); Perf. (*adunăi* anoi, *alnăi*)] = 1° adun, strânge, culeg 44₂₅, 58₁₃; *s-adună aua* = să culeagă struguri 19₁₈; *adună apoea ndoauă trandafle* = culese apoi câteva roze 9₂₉; *ș-adună coărisl'i nîpôi în sus* = își strânse cioarecii în sus 2₃; *l'-adună* = îi strânge, îi chiamă 2₃₀; 2° pornesc: *o-adunară eară* = porniră earăși, se puseră iarăși pe umblet 9₄; *o-adună cucutlu nîpôi citră la pâlătea amirălu* = pornește cocoșul iarăși spre palatul împăratului 31₁₅; *cîndu vrură s-o-adună de-aclò* = când vroiră să o tulsească de acolo 33₃₁, 35₁₇, 85₂₇; *ș-o-adună la darăți* = și pornește la dracul 91₁₂; *adun-o citră a mare* = pornește-o spre mare 441₃₆, 280₂₀; *o-adunară coada cî'nile cu cătușa* = porniră (=se puseră pe mers) cănele și pisica 69₂₉; 3° *să se-adună cu sora* = să se întâlnească cu sora 260₁₀; 4° *Se-adunară 14 d.-anî* = se împliniră 14 ani 1₆. *Tuți peștii se-anară*. = Toți peștii se strânseră 64₃₅; *aoi se-anură corq'il'* = aci se strânseră corbii 32₃₃; *în s-ană* 470₂₇; *L'-ană, l'-ană lălûqî* = îi adună, îi adună flori

182₁₄; *l'-anà* 136₃. Part. *a-dunată, anată, alnată*.

Adunare, sf. = adunare 131₁₈; 249₈.

Adunăt, adj. = adunat, strâns 43₈; *adunaŭl'i* = cei strânși, cei aleși 248₂₇.

Adunătură sf. = adunătură.

Aduțcare sf. = aducere, adus, *tră ~ aminte* = spre amintire 382₃₄.

Aduțire sf. = aducere, adus; ti ~ *aminte* = spre, pentru amintire 58₃₈ 76₁₇.

Adă, adj., adv. = azi 1₃, 344₁₂.
Vezi: *âstânqî, azî*.

Aeri adv. = ieri 5₃₄, 31₅; *de-aeri* = de ieri 5₃₉; *de-aeri ah-tare oară* = de ieri pe vremea asta 349₃; *de-aeri, de-aollari* = de ieri, de alaltăieri, de curând 127₂₈; *nu eară de-aeri, de aollari* = nu eră de ieri, de alaltăieri (adică: eră încercat de mult, nu eră nou) 119₂₆.

Aest pron. = acest, ăst, 6, 12₂₀, fem. *aestă*. Vezi *aestu*.

Aestan adv. = ăst-an, în anul acesta 157₂₂ 158₃.

Aestu pron. = acesta, ăsta 2₂₇, 4₃, 33, 84; *guva aiștûi arbure* = gaura acestui arbure 38₂; *aiștuea* (gen.) = acestuia 62₇; *amiră l'-qîŭeă aiștûi* = împărat i se zicea acestuia 97₁₂; pl. *aestî* = aceștia 65₃₄, 107₂₀; *aestî* 19₉; fem. *aestă* 10₁₇; *aiștêi feată* (Dat.) = acestei fete 80₃₂; *aestă vâsil'elu, și dimîndă ... asta* (= atât) regele și poruncește ... 31₈; *cu tut-aestă* = cu toate acestea, totuși 12₂₀, 55₁₈, 131; *voi aestu ș-aestu lucru* = voi cutare și cutare lucru 11₃₄;

L'a collu aèstuea = Ia catul acesta 135₁₉.

Afende = titlu de onoare către părinți; părinte 201₁₈; *afendu-suî* = tatălui-său 401₁₀.

Afrescu vb. [*afirire* și *afirea-re*] IV = feresc, păzesc; *s-a-fireă* = se feriau 333₁₂, 382₃.

Afrită s. adj. = ferire; *afirită ș-avigl'ată* = păzită și veghiată (= căutată cu îngrijire, cu pază mare) 319₂₇.

Aflăt adj. = găsit, aflat 221, 222, 223; *fiçorlu aflăt* = băiatul găsit; *aflăt* = găsit pe drumuri; fără căpătăiu 361₃₀; *Aflatlu* = cel aflat, fără părinți 317; *om aflăt, ma fără căsmete* = om deștept, dar fără noroc, 454₃.

Aflu vb. I = aflu, găsesc 4, 5, 25, 29, 33₃₃, 49; *nu sçiũ cum areă aflată ună guvă* = nu știu cum aflase o gaură 41₁₄; *s-afl'i* = să afli 111₂₈; *nu vrea s-află* = n'ar fi aflat, nu eră să afle 121₃₁; *să-l' se-află pri cale* = să i se găsească pe drum 12₃₃; *și cara s-putêŭi s-o-aflăŭi* = și dacă o să puteți ghici (= află) 40₃₄; *o-aflară cu cale* = găsiră cu cale, crezură de cuvîntă 35₁₅.

Afoară adv. și prep. = afară (pretut.); la p. 238₂₃ este greșit tipărit: *afară*.

Afùm vb. I = afum; *me-afùm* = mă afum, mă fac de fum 408; *s-l'-afumă uŭaclu* = (să-i afume coșul) să-i perpetueze numele, să-i ție casa mai departe 205; *o-afumă de-aclò* = o tulî, o șterse la fugă de acolo 108₁₂. Inf. *Afumare*.

Afumat adj.=afumat; poleit:

afumate cu amălamă = poleite cu aur, aurite 426₂₇.

Afundu vb. I = înfund; *i te-afundu to-arî'ũ* = sau te înfund în râu 64₂₅. Inf. *a-fundare*.

Afurîşalui adv. = pe furîş, 190₂₉; *pre-a-furîşalui* = pe furîş, pe ascuns 115₁.

Agă sm = agă, titlu ce se dă Turcilor, cari nu ştiu carte.

Agale adv. = agale, încet 106₁₂, 61₁₄; *pre-agalea-galea* = încetul pe încetul 33₂₉, 60₂₃, 89₁₇.

Agăl'îsescu [şi: aḡăl'îsescu] vb. IV. = obosesc din istovire prin plâns; *ṭe-agăl'îsî di plîngu* = care obosi de plâns 192₂₁.

Agărşescu [Inf *agărşire* şi *agărşare*]. şi

Agîrşescu = 1° uit; *că me-agărşîi* = căci uitai 20₉; *sî-ş agărşască* = să-şi uite 5; *aveà agărşită* = uitase 5₃₆; *lo aveàm agîrşită* = îl uitasem 103₃₀, 59₂₉; *agîrşîi* 51₂₁, 12₃₂, 38₁₅, 39; 2° adorm: *s-agîrşască nă-beamă* = să adoarmă puţinţel 119₃₅; *no-apucă s-agîrşască* = n'apucă să adoarmă 157₂₉, 49₂₆; *cît-cîl agîrşî* = abià adormi 499₁₂; *agîrşî s-l'a un ocl'u di scmnu* = adormi să-i tragă un puiu de somn 49₃₅, 36₂₄, 179₃₅.

Agîrşit adj.=uitat 87₂₇; subst. uituc 103₁₃; adormit.

Agnusescu (mi-) vb. IV = mă scârbesc.

Agnòs [şi *aḡnòs*] = scârbă; tr ∞ = de scârbă 296₇.

Agnusòs adj. = scârbos.

Agoña [şi: *aḡoña*] adv. = repezite, curând 11₉, 56; *agoña* = curând-curând 60₂₅; 279; *nă oară cam-agoña* = odată mai curând 300₁₀; vezi şi: *aguña*.

Agrime [recte: *ayrime*; numai la Molovişte, Gopeş şi la Fărş. se pronunţă *a-grime*] sf. = fiară sălbatecă 50₆; 141₂₉, 286, pl. *agrîi*.

Agru sn. = ogor, ţarină, câmp lucrat, 54, 55, 101, 116, 130. *fac agru* = cultiv pământul, ar 117; *canda-l' mî-cară agurlu puîl'i* = par'că îi mâncară păsările ogorul (aşă de trist, aşă de amărit este) 69₇.

Agră [şi: *ayră*] adj. = sălbatecă 335₅.

Agru [şi: *ayru*] adj. = 1° sălbatec 87, 124₈, 140₃₅, 244₁₄; *cal' agri* = cai nedeprişi, cai sălbateci (cari trăesc în erghelii) 14₃; 2° *acăṭi s-ti mutrească cu agri* = (începă să te privească cu sălbatecii—ochi) începă să se uite rău la tine 346₃.

Agru-capră sf. = căprioară 340.

Agru-cumban sm. = trântorul la albine; *agru-cumbană* = trândavă, trântoare 124₃.

Agru-om sm. = om sălbatec 337₁.

Agudeare sf. = lovire, nimerire; *ună trădeare ş-ună agudeare feaṭe tu semnu* = cum a tras, a şi nimerit la ţintă 345₂₆.

Agudesu vb. [Inf. *agudeare* şi *agudire*] = 1° lovesc 265; *o-agudeaṭe* = o loveşte 203₈; *carî s-lo-agudeà* = de l'ar fi lovit 159₁₉; 2

nimeresc: *tut cîti vîră fi-
r ònă agudea* = tot câte
vre-un țâr (peștișor) nime-
riă 84₁₅; *cum se-agudî* =
cum se nimeri 273₁₄; 3° nu
*putea s-agudească vîră
pindară* = nu putea să
câștige nici o lețcae 85₁₄;
4° *s-le-agudească tu sare*
= să le potrivească la sare,
180₁₀; 5° *scoate căcula s-
me-agudești* = (scoate că-
cula să mă izbești) suntem
la fel; a fi unul ca și altul
79₁₅; 6° *l'-agudea mîna* =
se pricepea la furt 456₁₅;
308₁₅; *s-o-ău tu minte s-nă
l'-agudească lucănișl'i* =
au de gând să ne fure, să
ne șteargă cărnații 80₂₃.

Agudît adj. = lovit; *agudît ca
di sfulgu* = izbit ca de trăz-
net; trăznit, uimit peste
fire 25₁₆.

Agunescu [și: *arunescu*] vb.
IV = gonesc, alung, dau
afară 46₁₁, 156₃, 300₃; *a-
gunit* = izgonit, alungat
273—276.

Agunsescu vb. IV = agoni-
sesc, muncesc din greu
65₁₇, 225₁₈, 280₁₃.

Agună adv. = curând, repede,
iute 418₁₄. Vezi: *agoña*.

Agunîsescu vb. IV = grăbesc;
me-agunîsescu = mă gră-
besc 27₂₆, 310₁₉.

Agîa adv. = abiă. Vezi: *avîa*.

Agînealui adv. = deabinele;
de — ∞ = deabinele 90₁,
291₁₅.

Agamî adj. = agiamiu, ne-
vrîstnic 167.

Agòc vb. I = joc 8, 352; *s-
agucă* = se jucau 152₃; *să
se-agoacă* = să se joace
252₁₁; *se-agucă cu nîsi* =

se jucă cu ele 62₁₁; *lucra
omlu, nu se-agucă* = lu-
cră omul, nu se jucă; lu-
cră omul, nu glumă 300₁₈;
Agòc, pl. *agòcuri* sn. = joc.
Agucător sm. = jucător; *a-
gucător cărți* = jucător de
cărți 428.

Agumtă sf. = ajungere; *ună
agumtă fumlu* = îndată ce
fumul ajunse 161₇, 350₁.

Agumtu adj. = ajuns, devenit
152, 153—156.

Agùn vb. I = înflămânzesc;
agunăi = înflămânzii; să-
răcii.

Agùn adj. = flămând 44₁₆;
22₁₀; ∞ă 254₁₅; *agùn, suptu
di cătuși* = flămând, supt
(par'că) de pisici 90₇; 308,
355₁₇.

Agunare sf. = înflămânzire.

Aguneată sf. = înflămânzire.
90₂.

Agundîre și *agundeare* sf. =
ajungere.

Agungu vb. III = 1° ajung,
sosesc; *agumse sînătòs* =
ajunse, sosit sănătos 1₁₄;
agumse căravea = sosit
nava 1₁₀; *agûmsiră* = a-
junseră, sosiră 4₁₁, 12₁₉, 15,
19, 20, 33, 68, 69, 87, 146,
146, 147, 237, 154; *ma tut
l'-agumse Araplu* = dar
tot îi ajunse Harapul; *a-
gungînda* 85₁₆, 147, 359;
2° *pînă z-dîc «agunde»* =
până să zic, ajunge, destul!
30₁₁; *no-agundeà* = n'a-
jungea 35₁₇, 4, 26₁₀; 3° *cu
cît cama multu le-agun-
deà nveasta tuti* = cu cât
mai mult le dovedia ne-
vasta toate (trebile) 303₈;
4° *durnă pr-iu agundeà*
= dormia pe unde apucă

367₁₁; 5° *mutreă s-ağungă lăh'le* = căută să stea de vorbă, să caște gura la palavre 283₁₀;

Ağut vb. I = ajut 257₁₃₋₁₄; *care-ağută așilòr îndrepți* = care ajută celor drepti 21₁₃; *s-l'-ağută* = să-i ajute 49₁₇; *ta s-lo-ağută* = să-l ajute 57₁₀; *fi lo-avea ağutată* = care l-ajutase 58₁₁; *nu l'-ağută ș-sînătate bună* = nu-i ajută (= nu-i mergea) și pace 90₁₈; *ună cu altă ș-aștară di si sculară* = una cu alta se ajutară, de se sculară 257₁₁; *nu-l' aștă* = nu-i ajută 258₁₁; *și l'-aștă* = și-i ajută 258₁₄.

Ağutare [și: *aștare*] sf. = ajuta-
tare: *ağut, ağutî, ağută, ağutâm (aștâm), ağutâfi (aștâfi), ağută; ağutâm (aștâm); ağutâi (aștâi); ağutată (aștătă)*.

Ağutòr sn. = ajutor 60₁₆, 127₁₀, 188, 190, 192, 289.

Ah interj. = ah 4₁₁, 5₁, 17₆, 81₁₁, etc.

Aha adv. de afirmare = da, da! 191₁₆.

Ahărzit adj. = nestimat, neprețuit; *lucru ahărzit* = lucru de preț 143₁₄; *lucre ahărzite* = lucruri nestimate, neprețuite 281₉, 406, 497.

Ahăt adv. = atâta 14, 16; *ahătî disciptătî h'iîi voi* = așa de deștepti sunteți voi 44₁₁; vezi: *ahî'l, ahîntu*.

Ahindă adv. = adânc; *cît ma ∞* = cât mai adânc 72₁₄;

Ahindòs adj. = adânc, profund 374₂₉.

Ahindusescu vb. IV = infund, adâncesc.

Ahîntu adv. = atât, atâta; *Tră ahîntu crek'?* = Pentru atâta te căinești, te necăjești 49₁₁; *ahîntu lă earà lih'a* = atâta noroc aveau 65₁₈; *ahîntu mușată* = așa de frumoasă 2₁₇; *ahîntu analfi earà murl'i* = așa de nalte erau zidurile 35₁₇; *ahînte lăețî* = atâtea nenorociri 19₁₁, 7₁; *ahînfi* = atâția; *ahîndă* = atâta 155.

Ahî't adv. = atât 10, *ahî't ș-l'-u l'a* = atât și i-o ia 30₁₇, 35₁₈; *ahî't vrea ș-feata* = atâta vrea și fata 44₁; *ahîle* = atâtea 6₉; *ahîle ș-tute* = atâtea și toate 14₆, 32₁₇; *după fe viqù ahîle ș-ahîle* = după ce văzù atâtea și atâtea 74₁₀.

Ahorea adv. = afară, a parte 141₁₁; a parte; separat 25₁.

Ahorva adv. prep. = afară de, a parte, separat, 496₇.

Ahtare adj. = atare, astfel 3, 90₁₄, 242₁₅; *nă greață ah-tare* = o astfel de greutate 4₁; *ah-tare stih'ò* = astfel de stație 12₁, 34₁₆, 17 53₁₈; *ah-tări nu știu io* = de al de astea nu știu eu 26₁₁; *Ș-tine-ah-tare, ș-io ahtare* = Și tu așa și eu așa, suntem la fel; unul ca altul 80₁.

Ahte sf. = răsbunare; *si-ș scoată ahte* = să-și răsbune 283₁₀, 399₁₁, 218₁₁; *voi s-ni scot ahte* = voi să-mi răsbun 75₁. *Ș-u băgă să-ș l'a ahte* = își propuse să-și răsbune 190₁₀, 115₁₁; *Cara ș-lo ahte* = După ce se răsbună 458₁₁.

Ahulescu vb. IV = 1° pipăiu 103₁₀, 143, 207, 393; *ahuleă z-veadă, s-easte-că-i saclu*

= pipăia să vază, dacă-i sacul 80₃₀, 442₃₀; *fe tut pus-puleaște și ahuleaște?* = ce tot dibuie și pipăie 83₃₁; 2° aburez : *ahulea perdu* = aburează părul 440₁₈; *ahulea-ũ* = aburează-o 224₁₉; *ahulũ* = abură 224₂₁.

ahulire sf. = pipăire; aburare; dibuire; *cu* ∞ = pe dibuite, cu pipăitul 395₃₀.
Ahundòs adj. = adânc 166₁₄; 172₂₀, 265₁₉.

Ahundusesu vb. IV = confund, înfund; adâncesc; *canda lu aveà ahundusitã loclu* = par'că îl înfundase, îl înghițise pământul 143₂₂.

Ahure sf. = grajd 110, 213, 258₃₀.

Ahurh'escu [la Fărș. și : *arurh'escu* 477₆] vb. IV = încep 14₂₅, 15, 24₄, 64₃₁, 169, 237; vezi : *ah'urh'escu*.

Ahurh'itã sf. = început; *ditu* ∞ *Apriluĩ* = dela începutul lui Aprilie 21₄.

Ah'urh'escu și ah'ursescu vb. IV = încep 5₁; *s-ah'urh'irã s-fugã* = și începură să fugă 59₂₁; *s-ah'ursirã s-micã* = și începură să mănânce 23₇, 383.

ai! = haide! 52₁₁, 116₂₁.

ai conj. = au, sau; *ai cã fi-còr. ai cã featã fure* = sau că băiat, sau că fata de ar fi 197₂₈.

ai = interj. de disperare, vai! 335₁.

aide! = haide! 4₉, 18₁₉, 22₃₅, 313; *aide-aide* = haida, haida (= arată un mers continuu) 442₈.

aĩdonĩ sf. = privighitoare 99₁₈.

aĩst și aĩstu pron. = acest 15₁₇,

57₁, 70, 71, 383; Gen. Dat. *aĩstũĩ* 177₇; *aĩstũĩ* 15₂₅; *aĩ-scũĩ fi-còr* = acestui băiat 212₂₁, 261, 388₁₀, 478; pl. *aĩ-ști, aĩ-ști* = acești, aceștia 141₁₀, Gen. Dat. *aĩ-scòr, aĩ-stòr*; la *avqĩrea aĩstòr zboarã* = la auzul acestor vorbe 14₂₃; fem. *aĩstã* 15₁₈; pl. *aĩ-ste*; Gen. Dat. Sing. *aĩ-scẽĩ, aĩ-steĩ, aĩ-stẽĩ*; pl. ca și pentru masculin; *ĩi-l' vine s-aĩ-scẽĩ* = Ce-i vine și aceștea 73₂₈; vezi : *aĩstu*.

Ak'icãsesu vb. IV = pricep; *ak'icãsire* = pricepere, înțãlegere.

Ak'icãsĩt adj. = priceput 166₂₅.

Ak'icãșònũ adj., sb. = nãzdrãvan, ghicitor 176, 177, 178; *Aĩstu erã cal ak'icãșònũ* = Acesta erã cal nãzdrãvan 318_{3, 11}.

Al art. pentru fem. Gen. Dat. sing. masc.; *muma-l Arãp* = mama Harapului 5₇, 6; *fi-còrlu al Andrẽũ* = băiatul lui Andreiu 2₁₁; *al Andrũș* = lui Andruș 4₁; *fi-còrlu al pap* = flăcăul băiatul moșului 5₁; feata *tãxitã al Dumniqãũ* = fata promisã lui Dumnezeu 149; fem. *ali*; *ca laea ali lae* = (nenorocita nenorocitei) ca o nenorocitã mare 36₂₉.

Alãg vb. I = 1° alerg; *ĩu alãgã* = unde alergau 4₁₈; *s-nĩ-alãg* = să alerg 24₂₂; 7₃₈; 18₃₀, 25, 113₁₈; 131₂₂. 2° umblu; *lo-alãgã* = îl umblã 35₂₅; *s-alagã dol'i deadũn* = să umble ambii împreună 57₂₂; *alagã prit hoarã* = umblã prin sat 33₈; *acãșã s-alagã bisèriĩli* = începũ să umble pe la bise-

rici 149₁₀; *alagă și l'-aspune amirălu* = dă fuga și spune împăratului 78₁; *alăgî'ndalu* = alergând, îngrabă 23₁₀; *alăgînda* = alergând 10₃₁.

Alagă sf. = fugă; *si-și u da alagă* = să alerge 49₁₇; *ș-u deadi alaga avû la fîntîndă* = dede fuga repede la fântână 35₂₈, 15₅, 285₃₄, 11₃₀, 28₃₀, 108₂₉, 109₂, 110₅; *alaga-alaga* = într'o fugă, alergând, în fugă mare 54₆; 69₂₈; 78₁₇; 180₆.

alăi = măi, ei; *alăi fîcôr* = măi băete 28₂₆, 258. Vezi: *laî*.

Alantu pron. = celalalt, ălalt 5₂₆, 6, 49; *alî'ntu* (gen.) = ăluilalt 170₈; *alânt* 277, 479; *Un-alantu* = Unul pe altul, unul altuia 81₉, fem. *-alantă* 10₃; *ațea lantă* = cealaltă 168₁₇; *alîntei* = celeilalte 195₃₁; *alantă seară* = alaltăseară 3₂₈; pl. *alanți* = ceilalți 7₂₀; *alanți avî* = ceilalți sfinți 20₂₂; *Cum a avlor alăntôr* = cum celorlalți sfinți 20₂₀; *ca ș-alîntôr cîni* = ca și celorlalți câni 38₂₀, 59₂₀; *un tr-alantu* = unul pentru altul 49₇; *cu tută turnarea de-alantă parti, țe-l' feașia loclu* = cu toată cercetarea, căutarea cu deamănuntul ce făcû 149₁₈; *l'a pri un, dă pre-alantu* = ia pe unul, dă pe altul; a fi de o potrivă, a fi la fel (în senz rău) 81₃₆.

Alăs vb. I. = las 4₁₂, 5₁₇, 69₁₉, 347; *o-alăsăși greaûă* = (o lăsași însărcinată) o însărcinași 1₂₂; *l'-alăsă zbor a mă-saî* = îi lăsă vorbă (îi

porunci) mamei sale, 6₁, *ni lo, ni alăsă* = (nici luă, nici lăsă) adică: dintr'o dată, numai decât 80₁₁.

Alatru vb. I = latru; *avdîră c-alătră un cîne* = auziră că lătră un câne 23₁₁; *băgă s-alatră* = începea să latre 107₃₈.

Alavdă sf. = laudă.

Alavdu vb. I = laud 170; *ti alavdî* = te lauzi 14₁₉; *s-h'ibă alăvdată* = să fie lăudată 14₂₉.

Alăcescu vb. IV = turbur (apa); *mi alăcăi* = mă turburai (de apă) 451₁₁; *fi si alăcă mintea* = și se turbură mintea 102₂₆;

Alăcare și *Alăcire* sf. = turburare.

Alăcît adj. = turburat, turbure 280₂₈; *apă alăcîtă* = apă turbure 280₃₄; *eră (apa) alăcîtă, canda ș-lă draclu cămeașa nauntru* = eră (apa) turbure, par'că dracul își spălase cămașa înăuntru 342₁₄; *alăcît di min-te* = zmintit.

Alăgare sf. = alergare; umblare, fugă; *de-ahîță-alăgare* = de atîta alergătură 25₂₁, 81₁₈; *z-bîgă pre-alăgari* = se puse să umble 33, 394₂₃; *Narse ... co-alăgare* = Merse ... în fugă 256₂₄.

Alăgât adj. = umblat; care știe multe; *oamiî alăgăți* = oameni umblați, cu știință multă 45₂₅.

Alăgătură sf. = alergătură.

Alăk'escu vb. IV = lipeso; *se-avea alăk'ită* = se lipise 31₁₇; 332₆; *l'i se-alăk'i ini-ma di mușiteaș l'eî* = i se lipi (= se îndrăgi) inima

de frumusețea ei 159₄. Vezi: *alik'escu*.

Alăk'ire sf. = lipire.

Alăk'it adj. = lipit 89₁₆; *oarfîn*, *oarfîn alăk'it* = sărac, lipit 284₁₁; *alăk'itā* = slabă, lipită 281₁₁; *alăk'ite* = slabe de tot, lipite 464₁₃.

Alăk'itură sf. = lipitură; persoană, care se lipește de cineva, încât se face nesuferită.

Alăpted vb. I = lăptez, dau lapte. Inf. *alăptare* = alăptare.

Alăsare sf. = alăsare; *cu alăsare* = cu nepăsare 361₄; *seara de-alăsare preasiñi* = sara de lăsat post 233₇; *Alăsdri* s. pl. = ziua de sf. Ion, 22 August, când se lasă liber la vii.

Alăsată adj. = lăsată 257₁₀; părăsită 183₁₃.

Alătrare sf. = lătrare, lătrat 107₁₉.

Alătrăt sf. = lătrat, lătrare 107₁₉.

Alătrătură sf. = lătrat, lătrare.

Alăvdare sf. = lăudare, laudă; *alăvdărle mași fură di nis* = numai lauda fu de dânsul 375₁;

Alăvdăt adj. = lăudat 99₁₁, 183₁.

Alăxescu vb. IV = schimb 144, 199₃; *Ai s-alăxescu calea* = Ai să schimb felul 65₁₇; *se-alăxi tu față* = se schimbă la față: o sfecli 1₁₃; *me-ălăxescu* = mă premenesc.

Alăxire sf. = Schimbare; premenire. *Alăxiti* = schimbat; premenit.

Alba, nume propriu: Alba (= candida) 346—350.

Albastru adj. = albastru 137₁₇, 182₁₅.

Albă = nume propriu: candida, fig. zână. Vezi: art. urm.

Albile s. pl. = 1° Zâne (pretut.); 2° parce, ursitori 199₁₁.

Albu (amiră) = (împăratul) Alb 322, 357—359, 413.

Albu adj. = alb; pl. *alg'i* = albi 77₁₅; *albu ș-mușăt ca soari* = alb (candid) și frumos ca soarele 125₁₃; *cît vede albul soare* = cât vede (=cât luminează) candidul soare 206₁₆, 372₅; fem. *albă*, pl. *albe* 76₁₄; *albe ș-lăi* = albe și negre 24₁₁; *s-o-a-duși albă ca neaua* = s'o aduci albă ca neaua 21₁₃. *a albă'l'eî Dafnă* = a candidatei Dafnă 179; *trițea ca qua țea alba* = trăia (=trecea) în deplină fericire 177₁₉; *vrea s-easă cu fața albă* = vroiă să ieasă cu fața cinstită 142₂₇; *lu scoase cu fața albă* = nu-l dădă de rușine 177; *ağumse ca s-nu z-veadă per albu* = se ajunse să nu se mai vază (= să nu mai fie) bătrân 166₁₆; *albu*, pl. *alg'i* = piesă de argint de 20 piaștri, numită: megit (= megidie); *ți-cupăsi cu un sac di alg'i* = veni (= pofti) cu un sac de megiți 39₁₁; *l'-tuk'i ș-alg'il'* = îi cheltuî, îi prăpădi și pe megiți 39₁₃.

Alcă = fă; *alcă doamnă* = fă stăpână 240₁₁; *a lea grea-ni* = fă vorbește-mi 75₁₄.

Aleădire sf. = alegere 394₁₇; *s-esçi pi aleădire* = să fii pe alegere, pe alese 286₁.

Aleapîd (me ~) vb. I = mă azvârî; mă avânt; sar cu ardore, curaj; mă reped; *na-l cî'nile se-aleapîdă* = eată-l cânele se azvârle, se repede 39₂₄; *se-alipidară* = săriră (cu curaj, cu ardore) 187₂₄; *ș-o-alipidă* = o azvârliă cât colo 206₃₇; *ș-o-alipidă coaja di curcubetă* = își azvârli la o parte scoarța de dovleac 132₁₅; *și s-alipidă apoea căvală* = și se repezi apoi călare 146₂.

Alèg vb. III [Inf. *aleađire* și *aliđeare*] = 1° aleg; *aleađe* = alege 32₂₂, 85₃₃; *s-le-aleđi* = să le alegi 11₂₄; *aușlu s-aleapsi cu alăgare* = moșul se alese cu alergarea (= cu oboseala) 28₃₂; *altă nu me-aleađe* = alta nu mă alege (= n'am altceva de făcut, decât ...) 403₁₁; 2° citesc: *aleapse* = citi 198_{2, 6, 15}, 245₃₈; *cum o-aleapsi aestu (cartea)* = cum o ceti acesta (scrisoarea) 47₁₉; 78₃₂; *cîndu aleapsiră cartea* = când citiră scrisoarea 194₆; 3° deosibesc, disting: *no-aliđe* = nu deosibiă 455₃₁; *no-aleapse g'ine* = nu distinse bine 78₄, 296, 297; *aleapse-aleapse pînă culeapse* = alese, alese până culese 282₃₃; *mărđinea aleađi* = sfârșitul alege, sfârșitul hotărăște 96₂₄.

Aleptu adj. = ales, distins, frumos prin deosebire; *aleptul-ğone*; *fičorlu-aleptu* = făt-frumos; *aleptul* = făt-frumosul 39; *aleptul-alèpđilor* = (alesul aleși-

lor) și *ğone-aleptu* = făt-frumos (pretutîndeni). Fem. *aleptă* = cu aceleași înțelesuri ca și masculinul.

Alfie sf. = alifie.

Alg'escu vb. IV, [Inf. *alg'ire* și *alg'are*] = albesc, înalbesc; *pînă s-alg'ască* = până să albească, până să îmbătrânească 303₉, 126₂₁; *fără ca lîna s-alg'ască* = fără ca lîna să albească 21₁₇; *alg'î* = albî (la păr) 133₁₈; *alg'ă* = înalbiă (= eră alb) 14₆; *tră nîșî nî alg'escu ocl'il'* = (pentru ei îmi înalbesc ochii) = de ei sufer, de ei duc dorul 39₂₃.

Alg'inamea sf. = albinărie, tot neamul albinelor 138₃₈.

Alg'ină sf. = albină 138, 295, 296; *c-alg'inile văze* = ca albinele vuiău (bâzâiau) 279₃₂.

Alg'ire sf. = albire; îmbătrânire; *alg'it* = înălbit; îmbătrânit.

Alih'a și: [*aliθk'a*] = adevăr; adevărat 51₂₂, 135₃₅; *alih'a curat* = adevărul curat 14₉, 9₃₆; (*ca*) *de alih'a* = în adevăr, adevărat 53₃₃, 100, 144₇, 325₂₈; *s-easă ca de-alih'a* = să se îplinească (= să iasă cu adevărat) 236₃₀.

Alik'escu vb. IV = lipesce 332₅, etc. vezi: *alāk'escu*.

Alin vb. I = urc, suiu; *s-alin* = se suie el 45₃₆; *pînă s-lo alin* = până să-l urce, să-l suie 4₂₆; *s-alin* = se suie, se urcă 14₂₅, 21₁₆; 32, 33, 48₂₈; *me-alin* = mă suie, mă urcăi 100, 102, 184, 256, 265; *se-alin* = se suie 5₂₂, 108₁₃; *s-alinar* = se urcă, se suie 88₇.

Alinare (și *alnare*) sf. = suire; Indic. prezinte: *me-alin*, *te-alinî*, *se-alină*, *ne-alinăm* (*ne-alnăm*), *v-alinâți* (*v-alnâți*), *se-alină*; Imperf.: *me-alinăm* (*me-alnăm*); Perf. simplu: *me-alină* (*me-alnă*); Part. *alinată* (*alnată*). *To-alinare* = la suit, la suire 265₂₅, 23₃₇.

Alingu vb. III = ling; *di lo-alinșeă boil'i* = de-l lingeau boii 53₁₁; *ș-alinșeăi deă-dittle di dulce țe eră* = își lingesai degetele de dulci ce erau 282₁₄. Inf. *Alinșire* și *alinșeare*; Prez. *alingu*, *alinși*, *alinșe*, *alinșim* (*alinșem*), *alinșiți* (*alinșeți*), *alingu*. Part. *alimtu*, *alimță*.

Alisivă sf. = leșie 170₃₉.

Al'ndură sf. = rândunică 9₂₇, 205.

Alnăi = 1° adunai. Vezi: *a-dun*; 2° urcai. Vezi: *alîn*.

Aloăt, pl. *aloături* sn. = aluat 107, 165, 266, 168; *le-acășară g'ine aloăturle* = se împrieteniră bine 94₆; *le-aspărsiră aloăturle* = stricară prietenia; rupseră relațiunile 351₁₄.

Altu adj. = alt; pl. *alți* 14₃₁, 66₇; fem. *altă* 21₇, pl. *alte*; cu *altă* 6; *pri di altă parte* = pe de altă parte 2₃₆; *di ună, de-altă* = de una, de alta 37₁; *ș-altă nu!* = și alta nu 3₂₁; *ni ună, ni altă* = nici una, nici alta (= fără multă vorbă, fără multă gândire) 56₂₉; 78₁₆; *altă țe vai cașfi?* = ce alta o să mai pretinzi? 11₂₁.

Altu-țlvă pron. = altceva 16₄.

Altu vb. I [Inf. *Alțare*] =

înalt; *ș-alță pălățli* = își înălță, își clădi palaturile 70₂₀.

Alui = al lui; *di alui-l'i de-acasă* = de ai lui de acasă (= de cunoscuții, de rudele lui), 6₃₈; *alui-l'i nu viniră* = ai lui (rude, cunoscuți) nu veniră. Vezi: *lui*.

Alumak'a sf. = ramură 50₃₄, 97_{2, 26}, 98, 316₂₇.

Alumtare sf. = luptare; *tre-alumtare* = pentru luptare, de luptat 15.

Alumtă-Căl'urî = Luptă-Drumuri, personaj care merge ca un uriaș, 492—495.

Alumtă-Munță = (Luptă-Munți) Sfarmă-Pietre 138, 139.

Alumtu vb. I = lupt, mă lupt; *me-alumtu* = mă lupt 219; și *se-alumtară* = și se luptară 12₂₁; 15_{9, 10}; *va se-alumtă* = se va lupta 12₆; *să se-alumtă* = să se lupte 15_{12, 18}, 40₁₄, 126₃₅, 144; *acăș s-lo-alumtu cu k'ètrili* = încep să dau cu pietrele în el 102₂₄; *cît se-alumtă* = cât se luptă, cât se muncie 163; *acăș s-alumtă casa* = încep să facă nebunii prin casă 164₃; *cal' cu cari alumtă hăsăpașli* = (cai cu cari luptă prin orașe) = cai cu cari muncie (să câștige) prin orașe din greu 300₁₇.

Alunariu sm. (articulat) = Iulie 302.

Alună sf. = alună 381_{20, 26}, 441.

Alunic [și *arunic*] vb. I = alunec 366₆; *Alunicare* = alunecare, alunecuş.

Al'ũ sn. = usturoiu 499₂₁.

Al'ũ-k'isăt sm. = mujdeu

(= oțet, usturoiu, sare, amestecate la un loc) 500₉.
Al'umtrea adv.=altmintrelea 40₈, 63₁₅, 116₁₄, 127₁₅, 252₂₂,
 de ∞ = de altminteri 9₂.
Al'urea adv.=aiurea 54₂₇, 110₁,
 119₃₀, 161, 368₃₀; *cîtră n-a-l'urea*=ca vaide lume 320₂₂.
Am vb. ajutător [Inf.=*aveare*,
avere, *aeare*; Indic. prez.
am, *aî*, *are*, *avem* (*aem*), *avêți* (*aèți*), *au* (*ar*); Imperf.
aveam (*aeam*); Perf. *avui*;
 Perf. comp. *am avută*, M. C.
 P. *aveam* și *avui avută*;]=
 am, exist, zic, trag, socotesc,
 cred; *ning-avem* = mai a-
 vem, încă mai este 11₂₂;
Mul'area-ți are fiçor=Mu-
 ierea ta are (= a născut)
 băiat 1₁₁; *feata no-avea s-*
easă = fata nu eșia odată,
 nu mai eșia 86₂₄; *țe-avea*,
țe no-avea=tot ce au avut
 42₁₀; *mîcă, mîcă flurii, di*
no-avea iu s-li bagă =
 mîncă, mîncă la galbeni de
 nu mai putea 30₂₅; *no-avui*
țe s-facă=n'a avut încotro
 68₈; *no-avui k'irò* = n'avui
 timp 2₁₉; *Țe-avut?* = Ce a-
 vurați 51₁; *no-avui țe-s-cama*
qîcă=n'a mai avut încotro,
 n'a mai avut ce pretext să
 găsească 12₂₆; *vaî aibă*=
 o să aibă 1₂₇; *nu vaî avem*
iu s-nă culcăm = nu vom
 avea unde să ne culcăm
 8₁₂; *ițe s-aî*=ori ce ai avea
 1₁₉; *K'atra nîs s-o-aibă* =
 (Piatra el să o aibă)=el (a
 fost) acela la care e piatra,
 70₁₃; *aî nilă di mine*=aibi
 milă de mine 24₁; *vrea s-le-*
am=le-aș fi avut 52₁; *tră-țe*
no-are q'ifîi fui? = de ce
 nu-s Țigani hoți? 22, 23;

no-are niși feală, niși fiçor
 = nu există nici fată, nici
 băiat 4₁₆; *Iu lo-are?* = Unde-
 e? 309₉; *are 300 de-are*
 = sunt trei sute de are:
 25₃₀; *nu-l are iuvă* = nu
 este nicăiri 29₃₁; *no-are s-*
vină vîrnu = (nu are să
 viie nimeni) nu mai vine
 nimeni 4₁₅; 78₁₂; *da se-a-*
cașă vîră, da se-acășă, no-
are=se încearcă să prinză
 pe vreunul, se încearcă să
 prinză cu neputință 83₂₁;
l'-are ună = îi trage una
 (bătaie, palmă) 135₂₄; *l'-are*
draclu=îi zice dracul 470₁;
 =*ș-o-aî că aduk'ă di bană?*
 = crezi, socotești, că pri-
 cepea de viață? 96₁₄; *că ș-*
o-avea, că no-are tată =
 căci credeă, că n'are tată
 7₁₆, 54₁₅, 67₂₂, 53₁₈, 81₂₁;
Feata ș-o-avui=Fata crezu
 37₁₂, 10₁₅, *N-o-avui* = cre-
 zui 42₂₄, 81₁₈; *Mea cum*
v-u avut = Dar cum cre-
 zurăți 248₂₇; *că ș-o-avură*
 =fiindcă crezură 70₂₇; *aoî*
te-am cîtră acasă = p'aci
 ți-e drumul spre casă; fuga
 acasă 81₄; 181₄; *aoî te-am*
mula=și catârul, p'aci ți-e
 drumul 186₂₆; *aoî l'-are.*
aclò l'-are = aci-i aține, a-
 colo-i aține (când urmărim
 pe cineva) 80₂₆; *are Dum-*
niçdău = (n'a pierit Dum-
 nezeu), e speranță la Dum-
 nezeu, există Dumnezeu
 212₆.

Am conj. = dară, ci, însă 1₁₉,
 36₂₅, 32₂₅, 56₃₀, 79₃₆, 254₁₉,
 313₁₄; *am nu mi făceaî un*
pui'l'ă = ci nu mă făceaî o
 pasere 21₂₁; *am el ș-multră*
gustul = dar el își căută

de chief, de gust 19₁₀; *am carî s-nî daî* = ci, de mi-i veţi da 152₃₀₋₃₄, 153₄; *am cum!* = ba bine că nu! puțin îmi pasă 31₁₀.

Ama conj. = dară, însă (pretutindeni.)

Am [prepoziția *an* înaintea lui *p* și *b* devine *am*] = în; de-a; *am-păturlea* = în treapăt, în fugă nebună 28₁₁; *am păturlea* 48₁₀; 475₆.

Amae sf. = vraje; pl. *amăi* 52₁₂, 120₁₈; 176₁₇; 374₉; *și de-amăi* = și din pricina vrăjilor 37₁; *l'i se-aspărsiră amăile* = i se strică farmecele 406₁₇.

Amălamă sf. = aur 30, 32, 57, 235, 236; *amălamă s-acăță, k'atră s-fățeă* = îi mergea foarte pe dos; îi mergea prost de tot 90₁₈.

Amàn = aman, grație, iertare 70₆, 148, 458.

Amare sf. = mare 2, 3₁₁, 5, 48 57₁₁, 58, 68, 69, 375, 381; *cît trađe amarea* = cât trage (= cât se întinde) marea 261₁; pl. *amări*.

Amărăscu vb. IV = amărăsc; *l'i se-amări' inima făr-mac* = i se amări inima ca de otravă 472₁₇; Inf. *a-mărare*.

Amărtie sf. = păcat 107, 165₉; *amărtie greauă* = păcat mare 285.

Ambâr adv. = în bine, a bine, bine, priincios; cu noroc; 61₁₇, 166₁₈; *Tih'a-l' si du-țeă ambâr* = Norocul îi mergea spre bine 98₁₂.

Ambâr vb. [din: *an* + *par*] = par, arăt; *s-ambară* = să pară 70₇. Vezi: *par*.

Ambare sf. = hambar 11₆, 140₁, 212₁, 268₁₁, 296.

Ambăturlu și ambăturlă vb. I = merg în treapăt; *ambăturlu calu* = merg călare în treapăt, în fugă nebună; *băgă s-ambăturlă casa* = începui să facă nebunii prin casă, să umble prin casă prin toate părțile 136₁₀. Vezi: *ampăturlu*.

Ambăturlare sf. = mers în treapăt, mers nebun; [din: *an* + *păturle* = în patru].

Ambăreață sf. = bine, norocire; *vîră ambăreață no-aveă* = vre-un bine, vre-o norocire nu aveă 57₁₇.

Ameastă [și: *aměstic*] vb. I. amestec; *s-amistică* = se amestecă 220₆; *le-amistică cu urdî'î* = le amestecă cu urzici 168₁₀; *se-amestică* = se amestecă (în vorbă), ia parte la vorbă 236₁₅; *cîndu se-ameastă qua cu noaptea* = când se îmbină ziua cu noaptea (= în amurg) 94₁₆.

Amî conj. = dar, ci, însă; 248₁₆; 277 etc.

Amin = amin; *pîn to-amin va te-avîn* = până în pânzele albe te voi prigonî.

Amin vb. I. = 1° dau la țintă (cu pușca, cu piatra, cu săgeata etc.) 292₁₀; 2° împuşc: *s-l'-u amină* = să-l împuşte 158₈; *l'-u amină ună* = împuşcă odată întrânsul 158₁₂; 3° arunc: *l'-a-mină un mer* = îi aruncă, îi azvârli un măr 250₁₁; 394₁₁, *cîndu va-l amină vîră călătôr cu 99 di k'etri* = când va da vre-un călător

cu 99 de pietre într'însul 282₂; *l'-aminăi ună* = îi trăsese una 103₃.
Aminare sf. = Aruncare, împuşcare, tragere la ţintă.
Amindol'i şi amindoil'i = ambii, amândoi 15₁₁, 420₂.
Amintare sf. = naştere 149₁₉; câştigare, câştig.
Amintat adj. = 1° cu câştig, îmbogăţit; *Nişî mărăl'i lo-astiptă s-vină amintat* = Ei bieţii îl aşteptau să vie cu câştig (= îmbogăţit) 66₂₅; 2° născut 421, 422 etc.
Amintatle sn. = câştig; folos.
Aminte adv. = aminte; *s-aduse aminte* = îşi aminti, îşi aduse aminte 18₄, 38₃₅, îşi reaminti 121₁₄, 76₁₇, 43₂₉, 47₅.
Amintu vb. I. = 1° câştig; *azi s-amină, mine s-amină* = azi să câştige, mâne să câştige 1₃, 57₃₁, 65₂₃, 162, 119₁₅; 2° nasc; *el' no-amină* = ei nu naşteau 116₆, 130₁₉, 149₁₇; *maşî feate amină* = numai fete născu 6₂₆, 25₂₇, 75₃₀, 101₃₀, 258; *amintară* = născură 49₄, 119₃; *s-easte-că va s-aminî fiçôr* = dacă vei naşte băiat 7₄, 6₂₉; *s-amintare feată* = dear naşte fată 6₃₉.
Amiră, Amirău, pl. *amirăfi amirăqi*, = împărat (pretutindeni); art. *amirălu, amirăulu*.
Amiră(ă)-Albu = împăratul Alb 357—359; 413.
Amiră-Arăp = împăratul negru 412.
Amirău-Aròş = împăratul roşu 385.
Amiră-Gone = împăratul viteaz 10, 11, 12.

Amiră-Laiū = împăratul negru 248₃₅, 312, 305.
Amiră-Vearde = împăratul verde 357—359.
Amirărescu adj. = împărătesc 55₁₃, 85₁₅, 249, *numă amirărească* = nuntă împărătească 40₁₉; *cămilil' amirăreşti* = cămilele împărăteşti 54₂₇; *el nu s-min-teà tru amirărèştili* = el nu se amestecă, nu se băgă în (afacerile) împărăteşti 40₂.
Amirăril'e, Amirăril'ă, pl. *amirăril'* sf. = împărăţie 14₉, 42₉, 57, 58, 177₂₃, 270, 366, 476, 477.
Amirăroane şi Amiroane sf. = împărăteasă; (pretututindeni); G. D. *amirăroănil'eî* 6₃₄, pl. *amirăroani, amiroane* 70₃₀, 138₂₂₋₂₃, 179, 225, 289, 396, 397 etc.
Amiriq sn. = locul de odihnă al oilor, caprelor pe la amiazi vara 363₁₈.
Amiriq vb. I = dau oile la odihnă pe la amiazi. Inf *amiriqare*.
Amisticare sf. = amestecare, amestec.
Amisticat adj. = amestecat, germ. gemischt 131₂₇; *om amisticat* = om asociabil.
Ami'n vb. I = amîn, întârziu 78₁₄; *nu amînă* = nu întârzie 55₅; *no-amîni multu* = nu întârzie mult 56₂₆; 42₂₈; 106₁; 150₁₂; 190₁₅, 227₂₇₋₂₈.
Amînare sf. = întârziere 167₁₀.
Aminat adv. = târziu.
Aminete sf. = amanet, zălog; 190₁₈₋₂₄ etc. 276₉.
Amò adv. = 1° acum; 2° cuvânt apelativ p. femeii: *vînu amò!* vino fă!

mol'ũ m. f. = leorcă, ud peste tot; **amòl'ũ**: **păpùl'ũ** = ud: paparudă, udată peste tot 369₈; **amòl'ũ-pirpirună** = ud ca o paparudă 494₈; **erà tut amòl'ũ** = erà ud, udat peste tot, erà ud leorcă 162₆. **Bag amòl'ũ** = bag să se moaie.

Ampăr [*Ambâr*], vb. II. = par; **nu-îi ampăre dip arăũ** = nu-mi pare rău de loc 146₁₈; **nu-l' ampăreà** = nu i se păreà 188₃₃, 90₂; **le-ampărũ g'ini** = le părũ bine 130₁₁. Inf. **ampăreare**, part. trecut: **ampărută**.

Ampatur și **ampăturêd**, **Ampăturlu** și **ampăturlêd** vb. I = mân în treapăt calul; călăresc în fugă nebună; **lo-ampătură calu ta s-fugă** = gonì în treapăt calul, ca să fugă 217₁₇; **ampăturlă după dirviș** = gonește în treapăt cu calul după derviș 427₅; **să s-toarnă cu calu ampătur(l)ăt** = să se întoarcă cu calul în treapăt (franț.: à bride abbatue) 248₁₁; **s-ampăturlă pădurle** = (să umble în treapăt prin păduri) = să umble în lung și lat prin păduri nebunește 488₁₈.

Ampăturare și **Ampăturlare** sf. = mers în treapăt, în fugă, în goană (fr. à bride abbatue) 427.

Ampùt și **amputăsen** vb. IV [Inf. **ampușire** și **ampușare**] = put.

Amputi't adj. = imputit 213.

Amură sf. = 1° mură; 2° zmeură 23_{7,21}, 399₃₇.

Amurđiș sn. = amurg; **citră tu amurđiș** = spre amurg 2₁₇.

Amurđită sf. = amurg, în amurg 55₁; **citră to ∞** = spre amurg 260₁₁, 288₁₂.

Amurgu = Amurg; nume propriu: Murgilă 242—246.

Amurțaseu [Inf. **amurșire** și **amurșare**] vb. IV = amurțesc.

Amurțatură sf. = amurșitură, amurșire.

Amuțal'ũ sn. = muțenie; **că Ń-u deade amuțal'lu** = lo-vi-te-ar amuțenia 405₃₁.

Amuțaseu vb. IV = [Inf. **amușire** și **amușare**] = amuțesc; **amuși' ca k'atra** = amuți ca piatra 194₁₆; 204₁; **aveà amușitã** = amușise 334₂₆.

Amvirliga adv. = jur, împrejur; **dipi ∞** = de prin împrejur 21₆. Vezi: **anvarliga**, **anvirliga**.

Amvirlig și **amvirlig'êd** vb. I = impresor, înconjor 86₁₁.

Amvirligare sf. = Imprejurare, impresurare.

Amvirligat adj. = înconjurat, impresurat 114.

Amvîrtescu vb. IV = înfășur; învelesc; învârtesc; **ca s-sușiră, ca se-amvîrtiră** = se cam suciră, se cam învârtiră (= A se cam codi, a sta cam la îndoială) 67₁₈; **pre-aclò se-amvîrteaști** = pe acolo dă ocoale 94₂₁; **lu amvîrleaste** = îl înfășură 87₁₇.

An prep. = în; devine **am**, înainte de b, p, v; **an trêilea** = în trei; **am-păturlea** = în patru, în treapăt 81₅ (pretutindeni); **amvîrtescu** din: an + vîrtescu.

An sm., pl. **anî** = an; 20₃₂, 21₃, 25₁₀, 65₂₂, 129, 249; **trêi anî di dîle** = trei ani de zile

78₃₈; *an di an* = an cu an, în fie-care an pe rând 157₁₇; *an cu an* 1₆; *l'-aveà dată ş-to-an* = îi dase comând pe un an 253₃₁; *un an cale* = depărtare de un an de drum 245_{5, 19}; *alantu an* = anul viitor, anul următor 158₄; *z-dumnească anlu ş-fiçor-lu* = să domnească anul şi băiatul (= pe fiecare an câte un băiat) 106₂₄; *un an cu anlu* = un an întreg, un an în cap 96₁₈; *Insoară-te, h'il'ũ, cã tu anî esçi* = Însoară-te, fiule, că ai vârsta (cuvinită) 71₁₇; *Erã tamãm tru anî* = Erã tocmai la vârsta (cuvinită) 38₇, 247₃₆, 261₃₆; *tu anl'i a lui* = de vârsta lui 7₃₉; *pri trei anî în cap* = la trei ani împliniți 65₃₈.

Anăi, anăm. Vezi: *adùn*.

Analma, în expresiunea: *nî-u scoase analmã* = mi-a scos-o prin nas.

Aualtu adj. şi adv. = înalt, sus 7₁₂, 60₂₆; *analtu ca k'i-parișlu* = înalt ca chiparosul 38₆; *analtu pri k'efi* = la chief, în timpul chiefului 145₃₈; fem. *analtã*; pl. *analfi, analte*.

Analtu vb. I = înalt 143₃₄; *ş-anãlțã mînle cître țer* = își înălțã mânilor spre cer 21₁₉, 22₂₄; *se-anãlțã nã pãlate* = Se înălțã un palat 67₃₇. Inf. *anãlțare*.

Anãmisa adv. prep. = la mijloc; printre 101₃₁, 248₃₈.

Anang'e sf. = nevoie, trebuință, necesitate 121₃₀, 210₁₁, 244₃₈, 295₃₄; *țe-ai anang'e?* = ce-ți pasă? 3₁₉; *anang'a*

s-ț-u da! = bătute-ar de voia, să te bată!

Anantu pron. = ălalt, celalalt; fem. *anantã*; pl. *ananfi*, *anante* 2₂, 31₁₂, 37₃₃, 49₄, 51₃, 81₃₀, 365; *anîntũ* Gen. 211₁; fem. Gen. Dat. *anîntẽi* şi p. m. fem.: *anîntõr*. *L-toarnũ udãlu di anantã parti* = (Întoarce odaia de celalaltã parte) adică: cautã cu deamãnuntul 43₄, 39₁₇. Vezi: *alantu*.

Anapod adj. = sucit, pe dos 23₃₀. Vezi:

Anapud (şi *anapuδ*) adj. = sucit, îndărãtnic, pe dos, anapoda 71₈, 57₂₇, 90₂₉, 195₃, 282₃₃; *lucre anãpude* = lucruri, treburi de andoasele 221₃₅; 300₅.

Anarga adv. = încet, agale, ușurel; *anarga ş-mușãt* = agale şi frumos 13₃₄, 305; *pe-anarga-anarga* = încetul cu încetul 68₂₉, 214₃, 343₂₃.

Anãstasi sf. = Învierea 416.

Anãθima! = blestemat (fie): ∞ *l'* = fir'ar blestemat 487; *anãθima-l' oara* = fie blestemat ceasul, momentul 146₁₆.

Anãh'imẽd (şi *anãθimẽd*) vb. I = blestem, invoc blesteme; 163₁₆. Inf. *Anãh'imare*.

Anãpudil'e sf. = îndărãtnicie; ceva de andoasele.

Anãsk'irsescu vb. IV = deretec; *no-aveà anãsk'irsitã* nu deretecase (prin casã) 416₃₂. Vezi: *anisk'irsescu*.

Ancalic vb. I = încălec; *ancãlicarã* = încălecarã 10₇; vezi: *ncalic*.

Ancaltu vb. I = încalt; pot-

covesc, ferec; *cîndu puriclu s-ancălță* = când se potcoviă purecele 176₃; vezi: *ncalțu*.

Ancînescu vb. IV = gem, găfăiu; *ancînî* = gemu 456₁₃.

Inf. *Ancînire* și *Ancîneare*.

Ancûp vb. I = înhaț 83₂₁; și *lu ancupă* = și-l înhață; 50₃₅, 70₄; *lu ncupă* = îl înhață 340₃₉; *se-ancupară* = se înhățară 3₂₁, 131₁₆; *vrea lo-angupă di mî'nică* = eră să-l înhațe de mîneacă 154₂₂; 105₂; 170₁₉. *Ancupare* = Înhațare.

Andară sf. = ciata; *să-l' si ducă andară* = să-i meargă pomina; să-i meargă fulgi 354₆.

Andoapir vb. I = reazăm: îndop; *s-l'-andoapir* = să-i îndop 469₁. *Andupirare* = îndopare, rezemare.

Andornic sm. = zvânturatec 102₃₃; *alăgă c andornic* = alergă ca un zvânturatec 114₇; *Fudea . . . ca andornic* = Fugiă de zvântă pământul 339₂₆.

Andreapta adv. = la dreapta; a dreapta; adj. dreapta; *co-andreapta* = cu cea dreaptă (mână) 424₁₁.

Andrêg [vezi: *ndreg*] vb. I = dreg; pregătesc etc.; *andreați-te tră moarte* = pregătește-te de moarte 50₁₃.

Andrêiū n. pr. = Andreiu 1, 2.

Andrupăscu vb. [Inf. *andrupare*, *andrupîre*] = razăm; *mi andrupăscu* = mă razăm 491; *s-andrupă* = se răzimă 197₁₁; 179₃₅; part. trec. *andrupî'tă* și *andrupată*; *andrupăt* (în text

greșit: *antrupăt*) = răzemat 187₁₉, 320₂₇.

Andrûș n. pr. = diminutivul dela Andreiu 1-6.

Anduk'ilescu vb. IV = tăvălesc 469₁; Inf. *anduk'ilire* și *anduk'ileare*; Part. *anduk'ilită*.

Anduplic vb. I = 1° îndoiu, îndoiesc; *o-anduplică năbeamă* = o îndoi nițel 337_{13, 14}; 2° înduplec, conving; consimt; *și-l anduplică* = și-l înduplecă 43₂, 46₂₂; *se-anduplică* = se înduplecă, consimți 117₈; *l'-anduplicară* = îi înduplecară, îi convinseră 279₃₀; *s-lo-anduplică* = să-l înduplece 122₇.

Anduplicare sf. = înduplecare, convingere, îndoire [a îndoi ceva].

Anđare adv. = în zori, în zori de zi; *vaî eră cîtră de-anđare* = o fi fost spre zori de zi 203₃₁; *cîtr-anđare* = în zori de zi, în fapt de zi 221₁₃.

An-đare n. pr. = Zorilă 243-246; zare, orizont.

Anđărescu și **Anđirescu** = zăresc 44₆, 53₂₅, 80₈, *l'-anđărî* = îi zări 260₃₄, 152₂₄; *cîto-anđîriră* = cât, îndată ce o zărîră 81₂₈, 274₂₅. Inf. *Anđîrire*, *anđăreare* = zărîre.

Anđi adv. = azi, astăzi 348₁₅ [din: *an* = în + *ađî* = azi.]

Angân vb. I = 1° chîem [câne, oi, păsări, vite]; *după țe l'-angîndă ningă nîs* = după ce-i chîemă (pe câni) lângă sine 192₂₃; *ș-angîndă cî'nile* = își chîemă cănele 25; *ș-angană zlak'le* = își chîemă fiarele 52₁₁; *angană* ..

puil'i=cheamă...păsările 451₃₇, 204; 2° *o-angănără căḷaoa*=o tuliră la fugă; *s-o-angîndm căḷaua de-aoaḷe*=s-o spălăm putina de aci 404₂₀; *o-angană cîtră aclo căḷaua*=o pornește întracolo 52₂₅. Inf. *Angînare* și *Angănare*=1° Chiemare 223₃₈; 2° Fugă cam pe nesimțite, când nu miroase a bine.

Angărie sf.=angarea; clacă; *ca de-angărie*=în silă mare 486₃₅; *cu angărie grea*=cu mare chin, în silă mare 89₁₃.

Angărlim. Vezi: *angîrlim*.

Angătân [an=cătan]=în cătare, în grije; *s-ai angătân*=să fii cu grije; să bagi de seamă 116₂₀, 191₃₄, 288, 289.

Angîrlim vb. I=cațăr, agăț, fr. je grimpe 122₂₈; *lo-angîrlimă*=se agățâ de el 90₃₆; *se-angărlimă*=se cațără 470₂₅, 379₁₇; *angîrlimînda*=agățărându-se 269_{19, 20}.

Angîrlimare și **Angărlimare**=agățare, cățarare 185.

Angîrmare sf.=fig. bani 162₂.

Angl'eg vb. I=închieg; *angl'igate tu hrisăh'*=închiegate în fir; numai în fir de aur lucrate; poleite 10₂₃; *angl'igăt*=închegat 93₂₀, 132₁₇. Inf. *angl'igare*.

Angl'it vb. I=înghiț 159₂₀; ari *angl'iḷătă inima*=înghițise inima 238₆; *s-u ngl'ităm*=s-o înghițim 238. *Angl'itare*=înghițire.

Angrēc vb. I=apăs; împovărez; stărui, rog. 1° *greu ca mîntile ḷe-angreacă*=

greu cu muntele ce apasă 8₃₇; *va ne-angreacă*=de vor împovoră, ne-or îngreuiă 216₁; 2° *s-angrie multu a tată-sui*=se rugă mult de tatăl său 352₁₁; *cu ahî't cama multu s-angreacă*=cu atâ mai mult stăruie (ține) 201₂₆, 37₁₃; *cara l'ise-angricară*=dacă-l rugară prea mult 224₂₃; 3° *angrică tră ḡonile-aleptu*=închină spre Făt-frumos 365₂; 4° *l'-angrică*=îi veniă greu, îi eră silă 12₃, 226₁₂.

Angricare sf.=împovărare, apăsare, stăruire, rugare, înclinare.

Angučescu vb. IV=ghicesc; *noi anguçim*=noi ghicim 40₃₂; *anguçă*=ghici! 41₃; *cara poate s-anguçască*=dacă poate pricepe 35₁₀. Inf. *Anguçire*=ghicire.

Anguçitoare sf.=ghicitoare 40₃₄.

ngusă sf.=silă, fr. angoisse, strâmtorare, mâhnire, situație sufletească grea 52₁, 121₂₂, 426₁₁, 443.

Ang'are sf.=înviere, reînviere 36₁₄.

Ang'ed, **Ang'led** vb. I=înviez 14₁, 33₃₄; *va s-ang'ed*=voiu învia 36₄; *ang'ai*=înviai 14₁; *pînă s-ang'adă*până să învieze 36₂₃, 37₁; *vreaî ang'adă*=ar fi înviat 159₂₀; *lu ang'idă*=îl înviè 386₃₄. Vezi: *anv'ed*, *anv'ed*.

Ang'idă [și *ang'idă*] sf.=țâpuș; intrigă, înțepătură 283₆, 334₂₀, 470₁₁; fărâma.

Ang'il sm.=înger 313, 478, 479.

ing'illuş sm. = ingeraş 287₁₄.
ing'udă sm. = drăcuşor 117₂₀;
470₃₀; *dă-nă nă ang'udă di*
... *pîne* = dă-mi o fărmă
de pâne.

ingüp. Vezi: *ancüp*.

ingür vb. I = injur 31₃₈, 296₇;
455₁; *angürî'ndalui* 101₁₁.

ingurare sf. = injurare 203₃₀.

inîorihă adv. = zvântând, ne-
buneşte; *Fugî aniôrihă* =
Fugî rupând pământul 499.

inisk'irsescu vb. IV = deretec
(prin casă), scutur, fac trea-
ba casei 401₁₁, 429₄. Inf. *a-*
nisk'irsire = directecare.

Anoastră = noastră 3₃₀ etc.
Vezi: *nostru*, *noastră*.

Anôt vb. I = înnot, *anută* =
înnotă 2₁₅.

Ansăr [Inf. *ansărire*, *ansă-*
reare] vb. IV = sar; *s-an-*
sară = să sară, să joace să-
rind 53₂₆; *ansări* = să ri
113₉, 130₆, 286₃₆. Part. *an-*
sărit, *ansărită*.

Ansăr [Inf. *ansărare*] vb. I =
săr, puiu sare; *feata işi*
ş-ansără ... *mîcârle* = fata
eşi şi sără mâncările 180₂₇;
să ansăr mîcarea = să sar
(= să puiu sare în) mân-
care 27₆.

Ansărat adj. = sărat 180.

Ansărătură sf. = sărătură.

Ansăritură sf. = săritură.

Antăvălescu vb. IV = tăvălesc
144₂₃; *s-me-antăvălescu* =
să mă tăvălesc 468₃₈, 491.

Antăvălire sf. = tăvălire; *an-*
tăvălit = tăvălit 144₂₃.

Antihristu = antechrist, care
merge cu dracul; drac
252₁₆, 460₃₃.

Antrēc [Inf. *Artreăţire* şi *An-*
trîţcare] vb. III = întrec
98₃; *antreaţi* = întrece 100₁₆;

mi ntrîcûşi = ma întrecuşi
482₁₉, *lo-antreapsi* = îl în-
trecu 100₁₀, 447₂₀.

Antrîsăr vb. IV = sar în trei
sărituri; sar peste 249₁;
nu s-antrîsăreă = nu se să-
riă 468₁₁; *le-antrîsăreă* =
săriă peste ele 492.

Antrîsărire şi antrîsăreare sf.
= sărire în trei sărituri;
sărire peste.

Antrîsătură sf. = săritură
261₉₀.

Anţărţu adv. = anţărţ.

Anumîr vb. I. = număr; *l'-*
anumîră = îi numără 2₁₁.

Anumîre şi anumîrsm. = u-
măr; *dădeă din anumîrî*
= ridică din umeri, (în
semn, că nu ştie, că n'are
habar) 310₁₈; *pinde moaşa*
cu anumîrle = împinge
bătrâna cu umărul 29₂₉; *se-*
acăţară ... *de-anumîrî* =
se prinseră ... de umeri
89₇.

Anumîrea loc. adv. = pe u-
măr; *din anumîrea* = pe
umăr 47₁₂, 87₃₃ greşit în
text: *anunîrea*; 91₁₁, 115₃₆,
150₁₁₋₁₂, 181₆, 229; *de-anû-*
mîrea = pe umăr 60₁₁; 81₄.

Anvălescu vb. IV = învelesc;
înfăşor 221; *anvîlit* = în-
velit 78₅.

Anvălire şi anvăleare sf. =
învălire, înfăşurare.

Anvălîtură sf. = învelitură;
învelire.

Anvălitoare sf. = cuvertură
mică servind la învelit.

Anvârlîg'ed şi anvârlîg şi an-
vîrlîg vb. I = impresor,
înconjur 241₁; *anvîrlîgară*
pălatea = înconjurare pa-
latul 269₁₉. Inf. *anvârlî-*
gare şi *anvîrlîigare*.

Anverliga adv. prep. = în jur; din împrejur 16₈. Vezi: *anvirligă*.

Anvârtescu, anvîrtescu vb. IV. [Inf. *anvârteare* și *anvâr-tire*] = înfășur, învelesc; învârtesc 175₃₀; *s-ț-anvîr-testi* = să-ți înfășuri 193₃₉.

Anvêț vb. I. = învăț; *va lo-anvêț* = îl voi învăța 212₂₅.

Anvêț sn. = sfat, consiliu 440₃₆.

Anvescu vb. III = îmbrac; *anviscût* = îmbrăcat 276; *anvișteare* și *anveastăire* = îmbrăcare. Vezi: *nvescu*.

Anvirliga adv. = jur, împrejur; 16₂₆, 60₂₆, 71₄, *anvîrligaluî* = din prejur 66₂₈.

Anvêd și anvîd vb. I = înviez 6₂₂, *anvîdă* = învie, înviează 102₁₁; *va s-anvîd* = să reînvie 13₃₉, 18₃₄; *s-anvîdă* = să învieze 50₂₇; *va s-anvîdă* = va învia 52₃₉; *l'-anvîd* 52₃₉, 50₃₈, 200₁₄, 284₁₁; *anvê* = învie 220₁₈. *anvîat*, *anvât* = înviaț.

Anvîare, Anvîare sf. = Înviere 297.

Anurdescu, Anurzescu vb. IV = miros, mirosesc; *Ți-nî anurzește pânea mortu* = Ce - mi miroase pânea a mort 41_{25, 27}, 47_{34, 36}, 58_{16, 19}, 71, 244, 440. *Anurzire, anurzeare* = mirosire; *anurzît* = lucru cu miros; lucru mirosit.

Anûrizmă sf. = miros, 71, 89₃₅.

Aoà adv. = 1° aci 49; 2° *aoăea* = acilea 53₂, 63₃₀; 3° *aoațe* = acilea, aici 1, 2 etc; 4° *aoà l'-are, aclò l'-are* = aci-i aține, acolo îi aține (aci să-i prinză, acolo să-i prinză) 80₃₅, 272₁₄;

5° *aoà te-am* = p'aci pe drumul 109₁₅; *aoà te-am fârlîc* = p'aci ți-e drumul frățioare 83₂₉, 81₄, 186₂₇₂; 6° *cîtră aoà feășîrî alanți* = p'aci apucară, p'aci ți-e drumul: (fugi!), 186₄₄₇, 67₂₁; *aoà fac soțli* = p'aci ți-e drumul, șterge-o rupe-o la sănătoasa 78₄₇₁₉, 81₂₀, 449₂₅; 7° *s-alăzei aoà de-aoà* = se schimbă din ce în ce 144₂₉; 8° *de-aoà ș-năinte* = pe viitor, de aci în colo 22₂₉, 17₂₁; 9° *Un amiră aoà nelo s-lu fură din casă?* = Împărat coalea și să fie hoț din casă? 309₂₉; *soră aoà năparte* = soră coalea (nu glumă) 243; 10° *cum căftă aoà ș-aclò* = cum căută într-o parte și alta 21₂₂, 33₃₁; 11° *de-aoà, de-aclò* = de aci, de acolo (aducând vorba de una, de alta) 36₁₈; 12° *aoà s-le-acață, aclò s-le-acață* = aci să le prinză, acolo să le prinză. 26₃₁; *l'-da de-aoà, l'-da de-aclò* = îi dă de aci, îi dă de acolo (prin chip și fel) 43₂₁. 13° *aoà te-amu mpi-ticătorlu* = aci să te vâd, cărpaciule, aci să-ți vâd capacitatea, putința 177₂₁.

Aoaltări adv. = alaltăeri 127₃₀, 258₂₉; *nu eară de aeri, de-aoaltări* = nu eră de ieri de alaltăeri (adică: nu eră nou, ci mai de demult) 119₂₆. [Etimol. vine din: *alaltăeri*, unde „l” din „alaltă” se prefăce în „o” (u, ceea ce explică, credem, și trecerea lui *ll* din *stella*, etc. în: o (u) = *steaoă*].

pațe adv.=aci. Vezi: *aoă*.
pală sf.=un val de lână
 dărăcită 300₃₁, 301₁.

pală sf.=pala, paloș, sabie,
 2, 39₁₃, 43₂₇, 59, 156, 202,
 etc.; *și strîmsiră ș-el' to-*
apală=se puseră pe fugă
 nebună 4₁₈; *să ncalță și*
apală se-alasă dipu min-
čunoșl'i=se încalță și fuga
 nebunește după mincinoși
 80₃₄; *s-lu umplă t-ună a-*
pală=să-l umplă într-o
 fugă nebună 248₁₁.

pândise sf.=răspuns 99₃₁,
 168₉.

apă, pl. *ape, api* sf.=1° apă
 4, 29, 35, 49, etc.; *ntre-apă*
 =la apă, să aducă apă
 dela fântână 55₆; 2° *apă-*
vie=apă nemuritoare 10,
 13, 495; *apă abătută*=apă
 nemuritoare 495; *apă-di-*
bană=apă de viață 397₃₁;
 3° *ni apă vie nu scutea*
 =nici apă chioară nu sco-
 tea 455₃₉; 4° *și-și facă apa*
 =să se urineze 80₃₈; 5°
moașe, de-ațele te țin a-
pile=bătrână, din cele
 cari țin apele, cari închia-
 gă apele 346₈; *ș-ăpile li*
doarme=adoarme și a-
 pele (=cu înșelătorii, de
 dat dracului ce este) 234₃₁;
 6° *limba apă-l' lasă n-gură*
 =limba apă-i lasă în gură
 (a duce jind) 239₃₄, 455₃₀;
 7° *înă vine ș-a nia apa la*
moară=îmi veni și mie
 rândul să flu tare și mare
 454₃₄; 8° *eastă apă di litur-*
gie=a fi batistă curată,
 a fi cu totul curat, nevi-
 novat 283₃₀, 347₁₉. 9° *li n-*
viță cu lîngura, ca apa=
 învăță ceva de speriat

187₃₅; *toc ș-apă l'i si duțea*
gura=idem 128₉; 10° *guvă*
ntro-apă=(a face) gaură
 în apă, o nimica toată 66₂₉;
 11° *Apa doarme, dușmanlu*
nu doarme=Apa doarme,
 dușmanul nu doarme 61₉.
Apăr vb. I = 1° apăr, pă-
 zesc; *apără*=apără 14;
să-și apără loclu=să-și
 apere țara 289₁₅, 51₃₈; 2°
ca se-apără Dumniqdū=
 (Ca să apere Dumnezeu)
 cum ferite-ar Dumnezeu
 156₃; 3° *c-una mîna te-ă-*
pără ș-co alantă ti deă-
piră=cu o mână te apără
 și cu cealaltă îți smulge
 părul 457₅.

Apărînescu. Vezi: *apîrînescu*.

Apărîta sf.=Începuta, înce-
 pere; n. pr. 104.

Apărîsescu vb. IV = pără-
 sesc; *apărîsît*=părăsit
 8₁₉, 87₃₇, 81₃₂; Inf. *Apăr-*
visire.

Apicășonū adj.=năzdrăvan,
 ghicitor 9₁₉.

Apir vb. IV [lat. *aperior*]=
 ngr. *ἐμπερόνω*, germ. *tagen*;
 a se lumina de zi, a se cră-
 pă de zi 10₂₈; 1° *di cum api-*
reă=de îndată ce se luminează
 de zi 90₂₇; *după te-apirî g'i-*
ne=după ce se luminează bine
 de zi 95₃₀; *Apirî qua lantă*
 =se luminează de zi ziua
 următoare 9₁₁; *lo s-ăpiră*
 =începî să se lumineze
 de zi 373₁₆, 120₆, 161₂₃, 170₂₇;
 2° *nî-apir*=ngr. *ἐμπερόνω*,
 mi se luminează de zi 301₁₄;
apiriră pri buđa de-ama-
re=li s'a luminat de zi,
 când erau pe țărmul mă-
 rii 69₂₉; *mîne s-ăpiră un*
arî'ū=mîne în faptul zi-

lei să fie un râu 4₃, 3₁₀; *s-apirî t-un cîreap arsu di şapti orî* = să stai (=să petreci) o noaptea pînă în fapt de zi într'un cup-tor încălzit de şapte ori 139₁₆; *vrea s-apireă c-un trastu di flurîi la căpi-tînnû* = s'ar fi aflat în fapt de zi cu o traistă de galbeni 235₆; *s-culcă, apireă cu cu-venda n-gură* = Se culcau, se sculau (în fapt de zi) cu vorba în gură 319₆. Inf. *Apirire* = luminare de zi, fapt de zi.

Apirită sf. = fapt de zi, zori de zi 3₁₆, 4₁₅, 5₃₁, 86₃₈, 119, etc. etc.; *dit apirita pîn tu ascăpitata soarlui* = din răsăritul şi pînă în apu-sul soarelui 12₂₂; *ne-api-rită g'ine* = în nefapt de-plin de zi 113₃₈.

Apltrusescu vb. IV = cuple-şesc; *di o-apitrusi* = de o cupleşi 194₂₄; *d-îu l'-a-veă apitrusită ahî't som-nu greu* = de unde-i cu-pleşise atîta somn greu 309₂₈. Inf. *Apitrusire* şi *a-apitruseare* = cupleşire.

Apindisescu vb. IV = răs-pund 47₉.

Apindoahă sf. = sprijin, aştep-tarea, ajutorul; *Tută apîn-doaha lor eră Mitri* = Tot sprijinul lor eră Mitre 65₁₄.

Apîrnescu vb. IV = încep (= pornesc) 3₂₃, 52₆, 165, 424. Inf. *apîrînire, apîrînire* = (Pornire) începere.

Aplân sm. = plan, meşteşug; *cu aplân* = cu plan, cu şî-retenie 95₂, 122₈.

Aplēc şi **aplic** vb. I = alăp-tez, aplec; *ş-aplică nişl'i*

= îşi alăptă, îşi aplecă pruncii 193₃₄; *ş-aplică la-tu-su* = îşi aplecă (=alăpta) pe tatăl său 314₁₀.

Aplēc (mi—) vb. I = mă aplec.

Tuşi se-apleacă = Toţi se apleacă 58₂₀; *s-aplică s-bea apă* = se aplecă să bea apă 15₇, 133₃; *pînă să se-a-pleacă* = pînă să se aple-ce 89, 173₁₀, 233₁₀, 263. Inf. *Aplicare*, part. *aplicat.ă* 25₂₂; *cu nărli aplicati* = cu ruşine, înjosit 155₁₄.

Aplēc vb. I = plec; *şi cîndu l'-o-aplicăi* = şi cînd ple-cai 45₂₉. Vezi: *plec*.

Aplucusescu vb. IV = cuple-şesc, apăs peste ceva; 278₁₇, 364₂₁; *s-nu l'-aplucusească şivă cîni* = să nu dea peste ei ceva cîni 184₁₄; *sta a-plucusîl* = stă pitit.

Apoaca, apoea, apoi adv. = a-poi 1, 5, 26, etc. etc.; *pîn a-poea* = pînă lu urmă 21₂₂; *dipri apoea* = mai apoi, apoi-apoi; la urmă de tot 38₁₇, 21.

Apostal sm. = apostol, ucenic 429, 433; pl. *apostol'*.

Apreadun vb. I = adun bine strâng cu îngrijire, frumos, dau azil, primesc; 1° *ş-le-apreadună tuti* = şi le strânse bine pe toate 53₂₅, 193₃₄, 276₃₁; 2° *îl' pricădî auşlui s-o-apreadună n-casă* = se rugă de moş s'o strângă în casă, să o pri-mească acasă la el 32₁₃, 15, 26₂₄, 36₂₆, 80₇, 94₃₀, 317₁₈; *a-apreadunare* = strângere bi-ne, primirea, dare azil; *şi-deă apreadunăt* = şedeă strâns, retras 7₁₆.

Apreavegl'u vb. I = păzesc bi-

ne; *să se-apreaveagl'e di Goea* = să se păzească bine de Joia, să fie cu precauție față de Joia 94₂₄; *A-preavigl'are* = păzire, precauție.

Après adj. = 1° aprins, *cu doào țerî aprease* = cu două lumânări aprinse 247₃₀; 2° *après foc* = înfuriat [=aprins] foc 43₂₇; necăjit, furios 44₃₈; 3° încălzit; *cum erà cîreaplu après* = cîm erà cuptorul încălzit 279₁₇.

Aprîl. Vezi: *Aprîr*.

Aprîndu vb. III = 1° aprind; 121₂₂; *aprîndî-u* = aprinde-o 138₂₈, 16₁₃, etc.; 2° *se-aprease* = se înfuriè 43₁₂, 93₃₃; se necăji 220₁, 399₁₅; *se-aprîmsiră* = se-aprînseră 219₁₄; 3° *l'-aprease seatea* = îi aprinse setea, nu mai puteau de sete 8₁₀. Inf. *Aprîndire* și *aprîndere*, part. *après*, *apreasă*, și *aprîmtu*, *aprîmtă*.

Aprîndu = în ajun de; *aprîndu quă di numtă* = în ajunul zilei de nuntă 255₁₆. Vezi: *pirîndu*.

Aprîr și **Aprîl** sm. = Aprilie; *ditu ahurh'ita Apriluî* = din începutul lui Aprilie 21₂₄; *Aprîrlu* 302.

Aproapea adv. = aproape 16₁, 48₁₉, 50₃₁; *de-aproapea* = din apropiere 23₁₈; *tora carî di carî să s-facă di cama aproapea* = acumă care mai de care să se facă (rudă) mai de aproape 455₂₃.

Apròk'û [*Apruk'are* = apropiere]; vb. I = 1° apropiu 1, 12, 24, 66, 89, 48, 49, 112₃₃;

s-aveà apruk'atã = se apropiase 50₄, etc.; *lo-apruk'arã* = (îl)apropiară, îl ajunseră 154₃; 2° primesc, aștept; *apruk'ați-mi* = primiți-mă 141₈, 366₂₀, 390₁₂.

Apùc vb. I [Indic. prez. *apùc*, *apùți*, *apucă*, *apucăm* și *apcăm*, *apucăți* și *apcăți*, *a p u c ă*; Imperf. *apucăm* (*apcăm*); Perf. *apucăi* (*apcăi*); Inf. *apucare* (*apcare*), Part. *apucat*, -ă (*apcăt*, -ă)] = apuc 12₁₇, 27₁₀, 44₁₁, 69₂₇, 86₁₃, 252₃₃, 280, 416, 434₉; *țe s-nu ș-apucă* = dare-ar să n'apuce (să nu trăească) 283₁₂ (blestem.)

Apufăsescu vb. IV = hotărâsc, decid, îmi propun 23₁, 320, 361; *apufăseare* și *apufuseari* 477; *apufăsît* = hotărît 333₄.

Apulitie sf. = oraș 217₃, 445₂₉; mulțime: *easte apulitie multă* = este mulțime mare. Vezi: *pulitie*.

Apùn (me—) vb. III = apun, depun; *se-apùsiră to-aumbratã* = se abătură (se adăpostiră) supt umbră 117₃; *cît-cît se-apusi* = abia cît se puse (să adoarmă) 301₁₁; *s-me-apună tu mîñle-atale* = să mă încredințeze în mâinile tale 151₂₅.

Apùs, **apusă** adj. = jos, joasă; *casă apusă* = casa joasă, neînaltă; cu tavanul jos.

Apurle sf. = mirare, aporie 109₂₃, 186₁₃, 349₁₂.

Apustusescu vb. IV = obosesc; *di apustusît ți erà* = de obosit ce erà 5₂₉.

Ar vb. I = ar, cultiv pămîntul; *s-arã* = să are 116₂₁; Inf. *arare*; Part. *arată*.

Arad [Inf. = *arădire* și *arădeare*] vb. III = raz, 502, 503; *arasiși* = ai ras.

Aradă (și *arađa*) sf. = rând 72₆, 298₃₁; *s-li măriți ș-tine, s-șă fași arada* = să te măriți și tu, să-ți faci rândul (mișunea) 256₇; *de-arađa* = de rând 109₃₀; *cum l-adușeă arada* = după condiția lor 129₁₈; *si-l' fașim arăzli* = să-i facem datinele, obiceiurile 307₃₅, 220₃₁; *Cum lo-adușe arada* = cum îi este potrivea, condiția 278₁₇; *nu-î pe-arađa bună* = nu-i în bună stare 244; *om de-arađa* = om de rând 141₃₅.

Arădîm vb. I = razăm 197₁₂.
Arădîmare = răzemare.

Araftu sm. = croitor 84₆, 102₁₅, 135, 212.

Arăk'û vb. IV = răpesc 143₂₀₋₃₀, 196; *arak'e* = răpește (Imperativ) 237₁₄; *arăk'asce* 219, 392; *arik'aște* 330₂₁.
Vezi: *arâp*.

Arao sf. = rău, răutate, suferință, soartă rea; *araoa ta!* (blestem) = soartă rea a ta (să-ți fie!); *arâlili* = relele, suferințele 33₂₁. Vezi: *arău*.

Arâp sm. = harap, negru 68, 160, 294, 355 drac 1—6; nume propriu de drac (împărat) 1—6, 391—398, 414.

Arâp vb. IV = răpesc. [Indic. prez. *arâp* (*arăk'û* și *arăk'escu*), *arăk'* (*arăk'ești*), *arape* (*arak'e*), *arâpêm* (*arăk'im*), *arâpêți* (*arăk'îți*), *arâp* (*arăk'escu*). Perf. simplu: *arâpûi* și *arăk'îi*; Part. *arăk'ită*, *arâpută*. Inf. *arăk'ire*, *arăk'are*, *arâpire* și *arâpeare*]; *arâp* 102₃₃; *carîți-o-arapi* =

cine ți-o răpește 150₁₁, 108₁₁, 43₁₇; *arâpû* 43₁₅, 270, 271; *arâpură* = răpiră 14₁₄, 118₃₁; *arăk'î* = răpi 258₁₆; *arape de-aoă*, *arape de-aclô* = rupe pe apucate 211₂₇; *s-o arapă di muță* = s-o apuce de bot 186₁₇, 50₈, 86₂₀; *arâpută* = răpită 10₁₁. Vezi: *arăk'û*, *arăk'escu*.

Arapsă sf. = arăpoaică, rea, turbată 122₃₅.

Arăpune sm. = ciorchine de struguri 3₁₁, 127₇, 466₁₄.

Arasă sf. = rasă (călugărească) 184₁.

Araste sf. = loc favorabil; moment priincios; *aștiptă arastea* = așteptă momentul oportun 184₁₉.

Arașe adj. = rece; pl. *ardși* 15₃₃, 35₂₂, 48₁; *o-află vatra arașe* = află vatra (căminul) rece, nu găsește pe nimeni 272₁₁.

Arăuă, **arao** adj. și s. = rea, soartă rea 282, 283, 284, 290; *l'-o-aduse araoa* = Fire-i-ar (soarta rea) să-i fie 451₂₀; *oara arăul'eî* = ceas nefericit 483₉; pl. *arale* = rele, suferințe, greutăți 147₃₇, 303₂₉. Vezi: *arău*.

Aravdu vb. I = rabd, sufer, pătimesc 17₂₈, 19₂₁, 52₂₉, 59₁₉, 72₂₇, 131, 334; *me-aravdă* = mă susține (mă rabdă) 107₂₇; *cîte no-aravdă loclu* = Câte nu suferă pământul 283₁₆.

Arăd. Vezi: *arîd*.

Arădățină (*rădățină*) sf. = rădăcină, pl. *arădățînî* 15₃₃, 23_{6,7}, 53₁₈, 165₁₂, 240₂₀.

arădîm sn. = poala de deal, de munte.

arădîmăt adj. = răzemat, spri-

jinit 251₁₇. Vezi: *arađim* = = razem.

Arăk'escu vb. IV = răpesc 72_{17, 26}; *fu arăk'it* = fu răpit 230_{1, 34}, 46, 47, 48. Vezi: *arăp*.

Arăk'le sf. = rachiu, țuică de prăștină 262, 263, 329, 330.

Arănhòs adj. = râios 185₃₈, 219₃₅, 220₄. Vezi: *arînhòs*.

Arăpeare sf. = răpire; *și-l' da nă arăpeari* = și-i dă o răpire, și o răpește 44₇.

Arăspindescu, arăspînđu vb. IV = răspândesc 17₃₅; *oîle se-arăspîndîră* = oile se împrăștiară. Vezi: *arîspîndescu*.

Arăstoacă sf. (din lat. *rostrum*) sf. = gura staulului, gura mandrei.

Arăstornu vb. I = răstorn 425₂. Vezi: *arîstornu*.

Arătescu vb. IV = răcesc 15₁₆, 362₁₄. Inf. *Arățire* și *arățeară*, Part. *arățit, -ă*.

Arățime sf. = răceală.

Arău adj. = 1° rău, fem. *arauă*, *arao* 24₂, 25; 2° adv. 6₃₁, 15₃₉, 72₂₄, 83₂₄; 3° foarte, prea: *io earăm un om arău avût* = eu eram un om foarte bogat, rupt de bogat 147₃₈; *mușată-arău* = grozav de frumoasă 49₂; 4° sbst. *cu arăulu* = cu răul, cu forța 94₂, 95₁; *s-nu o-află arăulu* = să nu dea nenorocirea peste ea 40₆; *arău o-avem* nu ni i bine, rău o să ne meargă 107₃₈; *tră bun, tră arău* = de bine, de rău 12₃₃; *s-nu u pată arăulu* = dare-ar să i fie bine (feri-o-ar Dumnezeu de rău) 319₁₈; 5° rău 477₃₀; *arou* 241₂₆. Vezi: *arauă*.

Arăvdare sf. = răbdare 167, 400₂₈.

Arăvoană sf. = semnul de logodnă 290₃₈, 191₃₀.

Arăvuñsescu vb. IV = logodesc 6₂.

Arăzbòiu sn. = răsboiu 161. Vezi: *arîzbòiu*.

Arbinès, pl. Arbinèși sm. = Albanez 118, 192; fem. *Arbineasă* = Albanezoaică; rea (ca o Albanezoaică) 303₁₆.

Arbinșescu adj. = albanezesc; *arbinșaste* adv. = albanezește.

Arbinșle sf. = Albania.

Arbure sm. = arbor 24₂₅, 33₂₄, 47₁₉, 87₃₀, etc., etc.

Arcare sf. = aruncare; *arcari nu vreî năparti* = nu ești de aruncat în colo, ești om de treabă 136₁₄, 95₁₂.

Arcăt adj. = aruncat, care merge pe jos (pe drumuri și poteci, ca să scurteze cât mai mult drumul); *măfili arcati* = mâțele asvârlite, aruncate 148₁.

Arcò adv. = acolo 481₃₇; derivat din: *aclò* = *alcò*, unde *l* a devenit *r* = *arcò*.

Arcoare sf. = frig 46₉₋₁₀, 170, 124; *trimurà de-arcoari* = tremură de frig 225₃₀; *creapă k'ètrili de-arcoari* = crapă pietrele de frig 301₁₁; *Arcoarea* n. propriu = Gerilă 172.

Ardu vb. III = 1° ard 23₉, 73, 74; *ahurh'ì să-l ardă tu inimă* = începui să-l arză la inimioară 15₃₅; 2° *ardeà tră nă k'ì cută di apă* = ardeà pentru o picătură de apă 35₈; *arsi di seati* = i se făcu sete grozavă 293₁₅; 3° Ș-

*ardea mărăfl'i tră nă fe-
atã* = Ardeau sărmanii
pentru o fată (= doriau
mult să aibă o fată) 119₅,
113₁₈; 4° *s-o-ardu astă-seară*
= s-o arz astă seară (=să
petrec în astă seară) 354
25-31; 5° *lo-arsiră mirile
pri nare* = îl arseră ursi-
toarele pe nas, îi meniră
soarta 280₂. 6° încălzesc
(cuptorul): *Arsiră ap oî
un cîreap di noaŭă ori* =
Încălziră apoi un cuptor,
de nouă ori 53₁, 30₃₀, 198₁₃,
407₁₁.

Arè interj. = mări, (apelativ
pentru bărbați) 42₂₄, 133₆,
152, 153, 296₉.

Areà adv. = rar 299₁₇.

Areapitã sf. = aripă 143₃₆,
pl. *areapille* 143₃₅, 267₂₉;
iu ∞ di puil'ŭ nu zboară
= unde nici aripă de pa-
sere (= nici o pasăre) nu
sboară 442₂₃; *cal' co-areà-
pite* = cai înaripați 443.
Vezi: *àripă*.

Argat sm. = argat, muncitor
cu ziua, salahor 403₃₀, 415.

Argăstir sn. = prăvălie, du-
ghiană 82₂₈, 188.

Aridă sf. = fluerul (picioru-
lui); *staŭ aridă, intru a-
ridă, mi duc aridă* = stă-
ruiu din răspuțeri, stăruiu
fără să-l slăbesc cătuși de
puțin pe cineva 258₃₁, 435₈,
300₆, 381₁₄, 91₇, 277₉.

Ariğè sm. = rugămintă 189₂₃;
ariğae sf.: *ŭă faŭim ariğae*
= rugămu-te 41₁₈; *ŭ-am a-
riğae mare* = te rog fier-
binte 289₁₈, 383₂₉, 394₃₉, 430.

Arihate sf. = liniște, odihnă;
ŭ-bea çubuk'a cu arihate
(= își fumă ciubucul în

liniște) = își căută de li-
niște 40₂₂, 74₅, 85₃₁; adv.
doarme... arihate = doar-
me... liniștit 219₃₉, 228.

Arinã sf. = nisip 348₂₃, 432₂,
466; *cupiî di oî cît trađe*
arina = turme de oi cât
nisipul (de multe) 279₃₁;
s-aibă aveari... cît trađi
frînda ŭ-arina = să aibă
avere... cât frunza și ni-
sipul (de multă) 98₂.

Aripă pl. *àripite* 210, 216₃₁,
și: *àrik'* 210₁₁₋₁₂, 267₁₅, 246
și *àrpite*; *sum àripa lui* =
supt protecțiunea lui 503₁₈.

Aripidină sf. = povârniș, co-
borăș 440.

Aripidineđ vb. I = merg
repede pe coborăș; *s-ari-
pidinară tu câmpu* = se
coborîră (repede) la câmp
246₂₃; Inf. *aripidinare*.

Arisescu vb. IV = plac; *te-
ariseaŭti tora?* = îți place
acuma 64₂₈.

Ariz sm. = orez 353₂₃.

Ari'd, (arăd), Inf. *ari'dire* și
ari'deare = răd, fac să răză;
înșel, îmi bat joc. 1° *ari'deă*
pri su mustăŭi = surădeă
185₁₁; 2° *ahurh'i s-arădă*
= începù să răză 14₃₁, 16₁₉,
45₃₃₋₃₀; 3° *că lo-ari'di* =
că-l înșală 54₁₅; *ari's un*
misurăr = înșelai pe un
olar 54₂₆, 95₈, 98₂₅; *te-ari'de*
mintea = te înșală mintea,
te înșeli 355₁₃; *nu-l ari'deă*
ocl'il' = nu-l înșelau ochii
380₁₃₋₁₄, 29, 67₁₂, 79₃₃; 4° *s-
ari'd* = să fac să răză 364;
5° *Feata ŭ-o-avù, că ŭ-a-
ri'di cu nîsă* = Fata crezù,
că-și bate joc de dânsa 37₂₇,
10₅, 14₃₄; *h'iî ari'să* = ești
înșelată 5₁, 81₂₈.

Arîdeare, Arî'dire sf. = râdere, răs; *tr-arîdeare* = de răs_{8,10}, 54₁₉, 96₃₄, 146₄.

Arî'm vb. I = 1° scobesc; *nu cutiḡă dîntile siḡ-arîmă* = nu îndrăzniă nici dintele să-şi scobească, nu îndrăzniă cătuşi de puţin 195₁; 2° râcăiu; *arîmă* = râcăia 30₁₂, 32_{6,7}; *Arîmare* = scobire, râcăire.

Arîḡă sf. = rânză; *Tră cu-coaḡi-î arîḡa lui?* = Pentru nuci îi este lui? Este el în stare să mănânce nuci? 102₂₃.

Arîne sf. = râie.

Arînescu vb. IV (Inf. *Arîñare, arîñire*) = râiesc, mă apucă râia.

Arîḡos adj. = râios; *arāños* 276, 383.

Aripă sf. = prăpastie (termin pastoral.)

Aripōs adj. = prăpăstios 4₂₀.

Arî's, pl. *arî'sute* sn. = 339_{21,22}, 89₁₈, 117₁₇; *cu arîslu pri buḡă* = cu răsul pe buze: surâzând 36₇, 211₁₈; *să-s liḡină de-arî's* = să se prăpădească de răs 45₂₄.

Arîspîndescu, Arîspîḡăscu vb. IV = răspândesc, împrăştiu, rătăcesc 58₁₆, 71_{3,11}, 141₂₁; *nu-l' alăḡă să se-arîspîḡăscă* = nu-i lăsa să se răspândească, să se împrăştie 117₁₆; Inf. *Arîspîḡdire* şi *arîspîḡḡire*, Part. *arîspîḡdit,-ă, arîspîḡḡit,-ă* (= rătăcit) 185₂₃.

Aristornu vb. I = răstorn 100₂₈.

Arisun vb. I = răsun; *arîsună munḡil' di strigarea lui* = răsunau munḡii de strigarea lui 25₁₅.

Arî'ḡ, pl. *arîurî* sn. = rîu 4₃, 31, 50₉, 72, 164, 360, 362 etc.

Arîzbōiḡ, pl. *arîzboae* sn. = răsboiu (de ţesut) 210₂₀, 265₃₉, 266, 301₂₀.

Armās adj. = rămas, uitat 102₁₄, 57₈ = rămânând 276.

Armăḡ sf. = costum frumos, ales (de mire, de voinic, de mireasă, etc.) 184₁, 369₁, 381, 414₃₆, 436₂₅.

Armă, pl. *armate* şi *arme* sf. = 1° armă 47₁₉, 136, 156, 157, 158; 2° *li deadi armatli* = (le dădū armele) se sperie, înghieḡă de frică 298₂₄; cedeḡ: *nu li băḡă armatle m-pade* = nu cedă, nu se dădū biruit 365₈; *Deadîḡ di mul'ari s-li bagă armatli m-padi* = Ţi-ai găsit muieră să se dea învinsă, să cedeze 210₃₇.

Armătusescu vb. IV = 1° înarmeḡ 324₁₁; *armătusit* = înarmat 19₇; 2° gătesc(mă): *armătuseă-ti* = găteḡte-te (îmbracă-te cu haine alese) 318₉; *Armătusire* = înarmare, gătire (în haine alese.)

Armî'n şi **rămân** (Fărḡeroḡii) vb. III = rămâiu; *ḡ-armîne tu xeanē* = şi rămâne în străinătate 8₂; *va s-armîḡă* = vor rămâneă 17₁₀; *armase ḡudusit* = rămase uimit 12₃₈, 21₁₆, 28₁₄, 31; *armasi di la agru* = nu merse la câmp, la ţarină 55₉; *ḡi-l' aveă armasă* = ce-i rămăsese 16₃, 23₃; *rămîne cu gura căscată* = rămâne uimit 243, 13₂₃; *no-armîneă seară di la Dumniḡăḡ* = nu rămâneă seară, nu treceă seară dela Dumnezeu 116₁₀.

Armî'n, Arumî'n şi **Rumân** (la

Fărșeroți, Muzichiari, Să-mărniați și toți câți nu pun proteticul *a* înaintea lui *r*) = Aromân 117.

Armînescu adj.=aromânesc, românesc; *hoară armînească* = comună românească 18₅.

Armîname sf. = Româname.

Armîniū sm. = Românamea.

Armîsn.=arm, a patra parte din corp, ciovârtă 50₇; *armuri-armuri u scoăsiră*=o rupseră (=o sfășiară) în armuri 51₄.

Arnescu vb. IV = mătur 29₁₈, 80₁₄, 95₁₅, 161, 204₂₀, 258₁₄, 259₃, 286₃₂, 452, 453.

Arnire sf. = măturare, curățire 179₂₁; *sum mătura de-arnire casa*=supt mătura de măturat casa 29₁₁.

Aroă adv. = aci; *pe-aroă* = pe aci 481₃, 37.

Aroamig vb. I = mestec, rumeg 366₇; *s-me-aroamig* = să rumeg, să omor timpul rumegând 102₆. Inf. *Arumigare*, amestecare, rumegare; fig. *le-aroamigă* = pricepe, înțelege.

Arocut = pl. *aroăcute* și *arōcute* sn.=roata 492; prăpastie.

Arōd vb. III=rod, roz 280₃₈; *s-aroadă* = să roază 150₃₄; *se aroasi* = se roase 151₂; *va le-arōdî* = ai să mănânci o chelfăneală.

Arōg. Vezi: *arug'èq*.

Aroibu sm. = roib, cal roib 380₂₈.

Arōdu-arōdu = tam-nesam 91₃, 428₂₇.

Arōș adj.=roșu 54₁₀, 23₃₅, 29₃₂, 69₂₃, 177₁₂, 325; fem *aroșe*, pl. *aroșe*; figurat: *aroșlu*=

(roșul) vin. *Ncălică pri-calu așel aroșlu* = (Încălică pe calul cel roșu) = se îmbătă.

Arōș (amirălu~) = împăratul Roșu 385.

Arōv s.=fel de ovăz 11₂₄; *Mărafl'i di niși arōv simini dipri g'os* = Sărmanii de mîtitei o sfecliseră rău, se speriaseră grozav 275₃₉; *acață să seămină arōv di frică* = începe să dărdăie de frică 430₂₈.

Arpîță sf.=aripă 295₃₇. Vezi: *ăripă, areăpită*.

Arsăr vb. IV = răsar 103, 27, 298; *arsare* = răsare 16₂, 50₃₆; *arsări*=sări 2₂₇, 26₃, 41₁₇; *arsărinda* = sărind 117, 54, 55; *l'-arsă rîră doauă coarni* = îi săriră (=crescuseră) două coarne 44₃₈.

Arsă pers. III dela Indic. prezintă a unipersonalului verb *Arsare*,=a se revărsă: *s-arsă scafa* = se umplu paharul (încât se revărsă peste buze) 380₂₄.

Arsare sf. = prelingere, revărsare peste marginile unui vas.

Arsu adj. = 1° ars; 2° prăpăditul (când e vorba de morți) 426; 3° încălzit (despre cuptor) 139₂₈.

Arșine sf. = rușine; 1° *l'-eră arșine* = îi eră rușine 5₁₀; *nu l'-arșine, țe greaște* = nu-i (este) rușine, ce vorbește 31₄, 30₂₀, 37₃₁, 83, 131, 133; 2° *făr-arșine* = nerușinată, (fără rușine) 203₃₇; 3° *s-nu easă cu arșine* = să nu se dea de rușine 71₁₀; 4° *lu ngrupă loclu de-arși-*

ni = a intrat în pământ de rușine (= i-a fost o rușine grozavă) 97₆; 5° *o-avea to-arșine s-fugă dit polim* = o consideră de rușine să fugă de războiu; *s-fațe arșine ma mare* = se face rușine mai mare 61₁₀; *ma mare arșinea* = mai mare rușinea 70₂.

Aruc vb. I [Inf. *Arucare*] = 1° arunc, azvârl; *arucă-nă vămândi* = arucă-mi diamante 33₂, 4₁₆; *o-arcă* = o aruncă 47₁₆, 4; *carî lo-ar-cară* = dacă îl aruncară 30, 4₂₀, 15₁₆, 17₃₂; *me-arcăi* = mă arunca 2₂₈; *și-l arucă* = și-l aruncă (= eră aruncat 166₁₃, 7; *vrea s-arcă* = s'ar fi aruncat 33₃₇; *vrea s-arcare n-foc* = s'ar fi aruncat în foc 179₁; 2° *Cum s-fațe, c-amirălu s-o-arucă tută furtiea pri mine* = Cum este cu puțință, ca împăratul să dea toată vina asupra-mi 7₆; 3° *Iu o-arcă tufek'a, m-padi nu cădeă* = Unde trăgea cu pușca, jos nu cădeă (= nimeria în totdeauna) 136₂₀; *ș-arucă ocl'il'* = privește, se uită 80₆, 17₁; 4° *li se-arcă multu si-l' spună tră ți-l va* = stăruî (se rugă stăruitor) mult să-i spuie pentru ce-l vrea 39₁₀; 5° *ș-arcă vreurea* = o iubi, se îndrăgosti de ea 40₇; 6° *z-veadă, s-easte-că le-arcă pètalle* = să vază, (dacă a lepădat potcoavele =) dacă a dat ortul popii 30₂₈; 7° *arcă tu steauă* = își caută norocul 412₂₇; 8° *lă se-arcă la cîcoare* = (li se aruncă la picioare) îi

rugă, stăruî 57₄; 9° *Lo-arcă t-ună lîngoare greauă* = Se îmbolnăvi de moarte 64₃.

Arucutescu vb. IV = rostogolesc 33₃, 88₂₂, 263; *arucutiră aproape trei anî* = (rostogoliră aproape trei ani) trăiră aproape trei ani 204₄.

Arucutire sf. = rostogolire; *arucutit* adj. = rostogolit. **Arucutôs** adj. = rotund, rotunjour 41₆.

Arud adj. = moale (despre lână): *lînă arudă* = lână albă și moale, mătăsoasă.

Arudină sf. = rugină 466₂₉.

Arudinêd vb. I = ruginex; *se-arudină vaslu* = vasul căpătă rugină. Inf. *Arudinare* = ruginire.

Aruescu vb. IV = roesc. Inf. *arueare* și *aruire* = roire.

Arufec vb. I = tivesc; fel de cusătură cu tivitură. Inf. *Aruficare* = tivitură.

Arug sn. = mărăcine, rug, spin 399₃₇, 425₄.

Arugă sf. = simbrie, plată, leafă 362₂₇₋₃₂, 363.

Aruguzină sf. = rogojină 175₃₀.

Arug'ed și **Arøg** vb. I = toc-mesc, dau (pe cinevă) la stăpân; *se-arugă* = se întocmî, se băgă (la stăpân) 362₂₀; *mutrî s-lo-arug'adă iuvă* = că u t ă să-l întocmească (= să-l dea la stăpân) undevă 336₁₈, 119₂₉, 403₂₅; *lo-arugă s-pască cal'i* = îl întocmî să pască caii 135₃₆. Inf. *arugare* = întocmire, băgare la stăpân. Part. *arugăt, -ă* = dat la stăpân. Etimologia vine dela *rog* = (lat: rogo-rogare).

Arujescu vb. IV = nechezesc
109₃₂, 110₃, 272₃₀, 359₄.

Arujire sf. = nechezire 405.

Aruk'uşur şi **aruk'işur** vb. I
= alunec 48₂₈, 30, 64₂₀, 440;
subst. alunecuş. Vezi: *a-
runic, alunic*.

Aruk'uşurare sf. = alunecare,
alunecuş.

Aruk'işiròs şi [**aruk'uşuròs**]
adj. = alunecos 4₂₅.

Arumig vb. I = rumeg; *aru-
migare* = rumegare 189₂₀.

Arumîn adj. = rumen; *arù-
mină* (la faţă) = rumenă
334₁₀.

Arumi'n [Armîn, Rumîn] =
Român din Peninsula Bal-
canică 210₁₈, 362.

Arunic vb. I = alunec; *a-
runică* = alunecă 24₁. Vezi:
aruk'uşur, alunic.

Arùp sm. = rup, a 8-a parte
din cot.

Arùp sn. = prăpăstie, loc
prăpăstios 317₇.

Arùp vb. III = 1° rup; [*a-
rùp, arùk', arupe, arùpim*
şi *arupèm, arùpiţi* şi *aru-
pèţi, arùp; arupşu; aruptă*.
Inf. *arùpire* şi *arupeare*]
5₂₁, 9, 12₂₀, 14₆, 32₃₅, 50₃₇,
128; 2° *s-me-arupă* = să mă
sfâşie 14₁₃; 3° *l'-arupsiplîn-
gul* = (îi rupse plânsul) se
puseră pe plâns 35₂₀, 121₁₅;
4° *arupeà loclu di min-
cînî* = rupeau pământul
de minciuni; 78₅, 5° *ş-o-a-
rupse cu nîsă* = se duse
(dracului) cu dansa 404₈,
393₂₁.

Arupeare sf. = rupere 122₂₈.

Aruptu adj. = 1° rupt; *a-
ruptu-partâl-* = rupt (ca un)
zdrenţuros 238₂₄; *cu strâne*
arupte = cu haine rupte

5₂₀; 2° *curmăţi arupţi* =
(rupti-obosiţi) rupti de o-
boseală 87₂₈; *avût-aruptu*
= rupt de bogat 59₁.

Aruşescu vb. IV = 1° roşesc;
aruşi = se înroşi (= se
ruşină) 429₆; *acăfă s-aru-
şască loclu* = începû să
înroşască pământul 220₁;
2° *plîmsi pînă l'-aruşiră*
ocl'il' = plânse până i se
înroşiră ochii (= se istovi
de plânsete) 111₁, 294₂₁.

Aruşine sf. = ruşine 204; *lu*
ngrupă loclu de-aruşini
= nu mai putea de ruşine
98₁₉; *nu se-alăsă s-u mică*
aruşinea = nu se lăsau să
sufere ruşinea 156₂₅. Vezi:
arşine.

Aruşinèd vb. I = dau de ru-
şine. Vezi: *aruşnèd*.

Aruşinòs adj. = ruşinos, care
are ruşine; *aruşinoasă*
142₃. Vezi: *aruşnòs*.

Aruşnăt (*aruşinăt*) adj. = dat
de ruşine, făcut de ruşine,
făcut de răs 344₃₃.

Aruşnèd (*aruşunèd, aruşinèd*)
vb. I = 1° ruşinez (dau de
ruşine, fac de răs); 2° *me*
aruşnèd = mă ruşinez, mi-e
ruşine; 1° *că taha lu aru-
şnă pri nidriplati* = că
doar îl făcû de ruşine pe
nedrept 51₈; *s-nu-l' aruş-
neacă tehnea* = să nu-i
dea de ruşine meşteşugul
178₁₇; *s-nu s-aruşneacă*
ntră oaspi = să nu se dea
de ruşine faţă de oaspete
161₃₃; 2° *Ficorlu se-aruşni*
= băiatul se ruşină (= i-a
fost ruşine) 3₁, 77₂₂; 3° *rru*
s-o-aruşneacă = vroî s'o-
necistească 190₁₂; *s-l'-aruş-
neacă feata amirălui*.

să necinstească (= să violeze) pe fata împăratului 42₂₀₋₃₁.

Arușnòs (arușunòs) adj.=rușinos, cu rușine 182. Vezi: *arușinòs*.

Arușuț, Arușuțăscu vb. IV=răsucesc, învârtesc; *s-arusuță*=se răsuci, se învârti 272₃₃; *Ușuță arușuțăpălatea*= (îl suci-răsuci palatul), umblă peste tot în palat 36₁₆, 321. Infin. *Arușuțire* și *arușuțare*=răsucire, învârtire.

Arușuțî't adj. = răsucit; *cu mustața... şuțîlă-aruşuțî'tă* = cu mustața... sucită-răsucită 36₈; *om aruşuțî't*=om sucit, îndărătnic, cu care greu te poți înțelege.

Aruvinêq vb. I=stropesc 204, 284₁₀.

Aruvinare sf.=stropire; *aruvinăt* = stropit.

Asândî adv. = astăzi 313₆.

Ascaldu vb. I=scald; *se-ascaldă trei ține* = se scaldă trei zâne 33₂₅; *Ascăldare*=scăldare. Vezi: *scaldu*.

Ascalnu și **ascaln** vb. I=1° agăț de ceva; 2° *lo-ascalnă di guși*=îl înhață de gât 108₃₇; 3° *li se-ascalnă*=i se prinse nod în gât 224₃₉; *ascălnăt* = agățat 87₁₃, 102₂₇.

Ascăp vb. I=1° scap, salvez; *se-ascapă di Arap* = să scape de Harap 1₂₆, 1₂₈, 2_{9, 18}, 5₃, 6₈, 12₃₉; *vrea s-aveă ascăpată* = ar fi scăpat 23₂, 26, 33, 42, 44, 51, etc.; 2° *pînă s-ascap di pără-mib* = până să mântui basmul 402₁₄; 3° *Mitlu nu-l' ascăpă dintr-ocl'i saclu*=

Mitul nu scăpă din vedere sacul 80₂₈. Inf. *Ascăpare*. **Ascăpir** vb. I = scapăr; fulgeră; 1° *s-ascăpiră* = să scape (din amnar și cremene) 39₁₈; *cît ascăpiră* = îndată ce scăpără 39₁₉, 26, 40; *ascăpiră... cu mînearlu* = scăpără... din amnar 122₃₇; 2° *se-ascăpiră* = să fulgere 52₇; *ascăpiră loclu cîndu fuđeă* = scăpără pămîntul cînd fugiă 272₂₂; 3° *l'-ascăpiră tu minte* = îi trăsni (=îi fulgeră) prin minte 122₃₆, 185₂₈; 4° *l'-ascăpirară ocl'il'* = (îi scăpărare ochii), văzù stele verzi pe pereți 92₇, 114₇, 186₃₅.

Ascăpit vb. I = 1° apun; 2° înghit; 1° *di cum apireă pînă ascăpită* = de cum se luminează de zi până apune (soarele) 90₂₇; *cît ascăpită după deană Griva* = îndată ce Griva dispărù (= apuse) după colină 196₂₁, 28₃₀, 118₆, 156₁₂; 2° *Nu apucă s-ascăpită doauă* = Nu apucă să înghită două 44_{28, 37}, 45_{9, 10}, 63₃, 102₂₃, 178₉, 223₂₇, 340₂₅, 444₃₁; *ascăpitî'ndaluî fărmaclu a lor* = înghețînd veninul lor 99₂₈.

Ascăpare sf. = scăpare 35₁₃, 39₃₄, 168 etc.

Ascăpirare sf. = scăpărare; fulger; *ascăpirări* = fulgerări 74.

Ascăpitare sf. = apunere, apus de soare, dispărere din vedere, înghițire.

Ascăpităt = nume de munte: Apus 224.

Ascăpitată sf.=Apus; ∞soar-

- lui* = apusul soarelui 12₂₂, 155₂₂, 144₃₁, 199₁₄, 345₂₉.
- Ascuk'ũ** vb. I = 1° scui; *lo-ascuk'è* = îl scui pă 9₁₆, 237₃₆; 2° *pîă s-ascuk'* = (până să scui) = numai decât, până ai da în palme 39₂₈, 64₃₇, 138, 152₃₅; 3° *lo-ascuk'è amirălu* = (îl scui pă), îl făcũ de ruşine împăratul 313₂₀. Inf. *Ascuk'are*, Part. *ascuk'ăt, -ă* = scui pat, -ă, 193₃₀.
- Ascuk'ăt** sm. = scui pat.
- Ascultu** vb. I = ascult, mă supun 19₈, 58₃₄, 237; *cara s-nu ascultă dimîndăcune* = de n'ar împlini porunca 21₁₄; *ascultă g'ine* = ia bine seamă 12₁₃; Inf. *Ascultare*.
- Ascumbusescu** vb. IV = suflec; *s-ascumbusi* = îşi suflecă mânecile (= se apucă de treabă) 259₁₁. *Ascumbusire*.
- Ascumtă** (pre ∞, pe ∞) adv. = pe ascuns, într'ascuns 86₂₂, 117₃₁, 171₂₆, 307₁₈, 330₃₅, 358₃₀, 418.
- Ascumtalui** adv. = într'ascuns 243₃₁.
- Ascumtışalui** adv. = în secret, într'ascuns 126₃₃, 139₂₀, 238₈, 273₁₂, 404.
- Ascumtôs** adj. = ascuns, retras, pitulat 22₁₁, 396.
- **Ascumtu** adj. = ascuns 44, 50₁₆; *şideă ascumtu* = şedeă ascuns 41₃₀; *şideă ascumtă* = şedeă ascunsă 17₂₈, 23₂₁, 22.
- Ascundearo** sf. = ascundere 110₁.
- Ascundu** vb. III = ascund; Perf. *ascumşu, ascumşişi şi ascumsèşi, ascumse*; Inf. *ascundire şi ascundearo*

- 17₂₄, 22₁₁, 46₃₂, 74₂₃, 131₁₉, 172₁₇₃; *li ascumsi tu patru suti di guvi* = (le ascumse în patru sute de găuri) le ascunse în gaură de pămant 55₇.
- asceptu**. Vezi: *aşleptu*.
- Asçergu**. Vezi: *aştergu*.
- Aseară** adv. = aseară (pretutindeni.)
- Asime** sf. = argint 38₃₁, 68₁.
- Asimeò** pl. *asimcale* şi *asimcâfi (asimcâdî)* = argintărie 91₂₈, 347₁₀.
- Ask'ere** sf. = oaste, armată regulată 23, 57, 250, 351.
- Ask'erli** sm. = soldat 23₂₁.
- Aslân** sm. = 1° leu 38, 59, 60, 61, 144; 2° nume propriu 249₂₆; 3° piastru (leu vechiu) preţuind 20 de bani 233, 234₁.
- Aspâr** vb. I = speriu; *me-as-păreăi* = mă speriai 6₂₁, 42₂₇; *se-as-păre* = se sperie 4₆, 61₂₁, 35₇; *se-as-păreă* = se speria 9₃₆; *nu-l' se-as-păreă oc'ul* = nu se speria, nu se temeă de loc 87₈, 66₅; *nu te-aspare dip* = nu te teme, nu te speria de loc 10₂₀, 12; *o-aveă (a)spăreată huzmetea* = o sfeclise rău; se speriasse rău de tot 9₁; *aspăreăt* = speriat 154₇, 392, 17₁₈.
- Aspădîre** şi [*aspărdeare*] sf. = spargere, stricare 463.
- Aspargu** vb. III = 1° stric, sparg: *ntribarea no-as-parde* = întrebarea nu strică 11₁₇; *s-aspargă Grămostea* = să strice, să dărâme Gramostea 14₂₄, 28₇; *si nu fi-aspargu kefea* = să nu-ţi stric placul, cheful 97₁₆, 52₁₁, 56₁₂; *ună lo-asparsi* = una i-a stricat 136₃₅; 2° *Cum*

s-l'-o-aspargă a Uvreului = Cum să-i strice (placul) Evreului 235₇; 3° *dimîndă s-lo-aspargă* = ordonă să-l strice (=să-l omoare, să-l prăpădească) 10₈; *aspăr-siră lume* = prăpădiră lume 337₂; 4° schimb, cheltuesc; *l'-aspărdeà curundu praql'i* = îi cheltuiă curând banii 39₂, 154₁; *asparde-nă liră* = schimbă-mi o liră.

Aspartă-gură sf. = gură stricată 205₄.

Asparvū sm. = sperietură; *Feata, de-asparvū, di frică, l'i si bătū inima* = Fetei, de sperietură, de frică, i se bătū (îi tresări) inima 42₃₁.

Aspăreare sf. = speriere, sperietură 17₁₈.

Aspărgăcune sf. = spargere, stricare 283₉.

Aspēl vb. I = 1° spāl; *ca să-și speală mîinle* = ca să-și spele mâinile 168₂₁, etc.; 2° *s-le aspeală di frică* = să o șteargă, să o tulească la fugă de frică 42₂₁, 95₁₁, 215₂₇, 216₂₈, 231₃₁, 259₂₂, 427₈; *as-peală-li* = șterge-o [în text greșit: *l'i*.] Infîn. *aspilare*.

Part. *aspilăt*, ∞ *ă* = spălat.

Aspinḍur vb. I = atârî, spânzur; *se-aspinḍură* = se atârî 73₁₇; *aspinḍurăt pri cruce* = răstignit pe cruce 453₁₃. Vezi: *spinḍur*.

Asprimtu adj. = aprins (de oboseală) 440₂₈.

Aspru sm. = 1° ban, para vechie 65₂₈, 60, 442; 2° solz de pește; *aspril' a pèscului* = solzii peștelui 164₁₂.

Aspūn /aspūnire și aspu-neare / vb. III = spui, a-

rât, povestesc, mărturisesc; *l'-aspuse calea* = îi arătă drumul 27₁₁; *nu vru s-l'-aspună* = nu vroî să-i spuie 7, 27₅, 8₂₄, 10₉, 9₃, 54₄; *si-și aspună picătile* = să-și mărturisească păcatele 191₄, 14₁; *părămib v-aspūș* = basm vă povestii 55₃₆, 38₃, 32₁₉, 13₂₇; *se-aspunearim* = de aș spune 100₁₃; *si aspuneariî* = de ai spune 12; *ni tr aspuneare nu ea-ste* = nici de spus nu este 365₂₇.

Astăl'ū vb. I = taiu drumul cuivă, întâmpin, întâlnesc; *l'-astal'e calea un pondu de-arâp* = îi taie drumul, îi iese în drum un pustiul de harap 1₁₆, 81₁₄, 37₉, 47₇; *lo-astăl'è* = îl întâmpină 107₁₅; întâlni 38₈, 27₂, 30₁₆, 49, 66₆; *se-astăl'è c-un aūș* = se întâmpină (în drum) cu un bătrân 208, 165₂₂; *s-lo-astăl'are* = de l-ai întâmpină 258₂₈; 2° *se-astăl'è* = se supără; 3° *astăl'era mul'ari s-nu o-astăl'în cali* = (aceasta eră muier, ce să n'o întâmpini în drum) adică: gâlcivitoare, îndărătnică, rea, greu de înțeles 300₄. Inf. *astăl'are*; *astăl'ăt* = supărat, căruia îi sare țandăra la cel mai mic motiv.

Astară adv. = de seară 21₁₂, 227₂₄, 269₁₆, 304, 440 etc.

Astăl'itură sf. = întâmpinare, fig.: om supărăcios.

Astăzi adv. = astăzi 16₉ etc.

Astămătescu vb. IV = opresc, mă opresc 187₁₉, 252₂₂.

Astânḍi adv. = azi, astăzi 49₃₁, 323₇, 353. *Astînḍi* 147₃₇.

Astă-noapte adv.=în noaptea trecută 228₁₅.

Astărk'escu vb. IV=stârpesc, sec; *că-l astărk'î* = că-l secă 15₉. Vezi: *astrăk'escu*.

Astă-seară adv.=în astă seară 80₁₀, 348.

Astès adj.=stins, part. dela *astingu*.

Astimtu = neprețuit 314₁₄.
Vezi: *astingu*.

Astingu vb. III [Perf. *astimșu* și *astès*, *astimsiși* (*astimsèși* și *asteasiși*), *astimse* și *astease* etc. Part. *astimtu*, ∞ *ă* și *astès*, ∞ *ă*] = sting, prăpădesc, potolesc; 1° *se-astimse focul* = se stinse focul 263; *nu-l' se-astinșeà focul* = nu i se stingeà focul (=supărarea) 200₉, 120₈; 2° *l'-asteasi...* *dușman'î* = îi stinse... pe dușmani 156₁₇; *s-mi astingă* = să mă stingă (să mă prăpădească) 49₂₈, 138₂₈; *va l'-astinșeà oastea* = o să-i prăpădească oastea 94₁; *că-l' se-astinșeà casa* = căci i se stinge (= i se nimicește) casa 205, 68₇; 3° *să-ș astinșeà seatea* = să-și stingă (=să-și potolească) setea 15₃₇, 35₂₄, 243₂₈, 342₁₂; 4° *nu-l' se-astinșeà* = nu mai puteà de supărare, de foc, de necaz mare 216₂₈; 5° *nu-l' se-astinșeà dorlu* nu i se stingeà dorul 179; *astimtu di Dumnișă* = cel stins, cel prăpădit de Dumnezeu! (=cel prăpădi-l-ar Dumnezeu!) 460₁₄.

Astînșî. Vezi: *astânșî*.

Astînga adv. = a stînga, la stînga, stînga 424₁₁.

Astingu adj. = stîng. fem. *astîngă*.

Astrăg vb. III=asvârl, arunc. mă reped; *s-astrașe to-rî'î* = se asvârle în râu 202₃₄, 203₇, 138₆; *te-astrașeà cu k'ètrile* = cari trăgeau cu pietrele 62₄; *astrașeà vearga* = asvârle vearga 339₂₈; *me-atrapsi nofoară* = mă asvârli afară 95₂₇, 345₂₉, 81₃₀; *se-astrap-siră pri cor* = se ridicară repede în picioare, se alarmară 42₂₅; *se-astrașe di nă cale* = se repede dintr'o dată 88₁₄, 30₂₇; *și astrășî cămeașă* = își leapădă cămașa 85₃; *om astraptu* = om nebunatic, trăsniț.

Astrăk'escu vb. IV=stârpesc; 1° *oile astrăk'iră* = oile stârpără, nu fată; 2° *le-ast-răk'î tute àpile* = le secară toate apele 171₃₁; *va i astrăk'ască àpile* = vor secă apele 343₁₅, 422, 423; *oae astrăk'ită* = oaie care a fătat miel mort; (*arî'î*) *astrăk'it* (rîu) secat 295₂₅.

Astûp vb. I = a stup 86₂₉, 158₉, 165, 213, 451; *și-l astupă mașî cu zăhare* = și-l îndopă numai cu zahăr 459₁₁.

Asûd vb.=asud, înnădușesc 166, 228₁₅; *asudăt* 5₉; *cu mustașă asudată* = cu mustățile mijite 361₈. Inf. *Asudare*, *azdare* = asudare, înnădușire 486, 487.

Asudoare sf.=sudoare, nădușeală 5, 27₁, 219; *fără* ∞ = fără muncă 118₃₁; *amintășî... cu asudorî* = câștigați... din greu 188₃₆; *asudorî arășî il' cură pri frîmți* =

sudori reci îi curgeau pe frunte 334.

Asun vb. I=sun 4₁₅, 122, 133₅, 440; fig. *lo-asunară* = îl bătura.

Asunare sf. = sunare.

Asurđăscu vb. IV=asurzesc; *cît nu asurđi' di aurlarea lor* = câtp'aci să asurzească de urletul lor 249₃₁.

Așă adv.=așa 475—484. Vezi: *ași, acși*.

Ași, așe adv.=așa; *ași s-ți-ai Luna* = așa să-ți trăească (=să ai parte de Luna 75₁₄, etc.; *așe* 195, 196, 277, etc. Vezi: *acși*.

Așițe adv.=așa 16₈, 23₃, 196 etc. Vezi: *acși, acșițe, ași*.

Așteptu, asceptu vb. I=1° *aștept*; *d-îu nu te-aștepți* = de unde nu te aștepti 12₃₀; *me-așteaptă* = sunt așteptat 31_{17, 19}, 7₁; *s-aștiptă* = își așteptă, tot așteptă 6₃, 21₁₄, 47, 51₅, 86; *aștiptă* = așteptă 7₂₉, 24₁₀; 2° *te-aștiptăm* = (te așteptarăm)=te primirăm 134₁₄; *ișiră s-lo-așteaptă* = ieșiră să-l primească 66₁₀, 9₅, 161₂₂; *as-čaptă* 388₂₉, 72₂₆, 73₂₄, 263₁₈ etc.; 3° *aștiptă... cu gura căscată* = așteptă... cu gura căscată (=cu mare nerăbdare) 101₂₆; *s-aștiptă nîs...* = să fi așteptat el 12₃₀.

Aștergu, asčergu vb. III=1° *șterg*; *s-aștearse ocl'il'* = își șterse ochii 3₃, 33₂₁, 5₃₀; *l'-asčarse a sudorle* = îi șterse sudorile 219₁₉; 2° *Mara le-aștearse*=Mara o șterse, fugi 48₈; 3° *pînă s-ș-așterđi ocl'il'* = (până să-ți ștergi ochii) = numai

decât, într'o clipă 377; 4° *se-aștearse dipri loc*=se șterse, dispărură de pe pământ 68₃₈.

Așternu, asčernu vb. I, III=1° *aștern, așez, aranjez* 30₃₀, 237; *se-aștirneă*=se așeză 132₂₅, 133₃₃; 2° *pri lucru să s-aștearnă, nu-l' se-aștirneă curlu*=(la treabă să se așeze, nu i se așeză curul) îi venia greusă se apuce de treabă 221_{20, 24}; 3° *se-aștirnū pri bană* = se puse pe traiu 31₃₁. Ind. prez. *așternu, așterni, aștearne, aștirnēm și aștirnām, aștirnēți și aștirnāți, așternu* (și *aștearnă*); Imperf. *aștirneām și aștirnām*: Perfect *aștirnūi și aștirnāi*; Infin. *Aștirneäre, (așteärnire) și aștirnare*; Part. *aștirnută, aștirnată*.

Aștiptare sf.=așteptare 138₈.

Aștirdeare (și: *așteärđire*) sf. =ștergere, șters; *lr-aștirdeari narea*=de șters nasul 148₂.

Aștirnat adj. = așezat, de treabă 290₃₀, 234, 346.

Aștirnut sn.=așternut 15₁₆, 87₆, 91₃₂; adj. *aștirnută mași cu asime*=așternută (=pavată) numai cu argint 68₁.

Așanată adj. = nemuritoare 495.

Atare pron. = cutare, anume 156₄, 349₁₁.

Atumțea, atumțealū, adv. = atunci, (pretutindeni).

Ațea pron.=acea. Vezi: *ațel*.

Ațel pron.=1° acel 5₁₂; Gen. Dat. *ațilūi (ațiluea)*; pl. *ațel'* = acei 36₈ etc.; Gen. Dat. *ațilør; ațeū* = acel

(Samarina) 434₃₁; *aľal* = acel 419₃₉; G. Dat.: *aľulũĩ* 418₂₈; *aľela*=acela 3₁₄; *aľelu-ľĩ*=acelaľ 389₁₃; forme intensive: *aľeluea*=acela; pl. *aľel'a*; 2' fem. *aľeà* (*aľe-àea*) 19₃₀, pl. *aľeale*, *aľealea*, *aľele*, (pretutindeni); Gen. Dat. Sing. *aľil'ei* (*aľil'eea*), pl. *aľilòr*; 3° *aľel din vale* = (acel din vale) dracul, diavolul 1₃₃; 4° *ľe li vrefĩ ľ-aľeale ľ-aľeale*=ce mai umblați cu de alde astea 199₃₀.

Aľia adv.=1° acĩ 61₂₃, 76₁₀; 2° *aľia-ľĩ pãreà, cã lo-a-cãľĩ, aľiaľ-ascãpã prit ľeà-ďite*=acĩ ĩți pãreà cã-l apuci, acĩ ĩți scãpã printre degete 2₁₇; 3° *ai! fuďĩ de-aľia*=ai! dute ĩncolo 264₁; 4° *aľia de-aľia*=din ce ĩn ce 205₁₅, 2₁₉, 92₁₆, 119₂₃; 5° acolo (Epir): *stãĩ aľia* = stãĩ acolo!

Aũã [citește: a-ũ-ã] sf.=strugure 3₁₁, 19₁₅, 18, 127, 251, 356 etc.; pl. idem.

Aumbratã sf. = umbrã (produsã de un pom, casã, etc. și servind de adãpostit pe timp de cãldurã) 103₈, 117₄, 118₂₀, 335₁₂, 399₃₃.

Aumbrã sf. = 1° umbrã 2₁₉, 7₃; 2° fantomã 400, 401₂₁; 3° aparențã, vedere: *av à ľĩcorlu-aleptu aumbrã di ľ'il'ũ di domnu mare* = aveã Fãľfrumos aparențã de fiu de domn mare (=de fiu de neam ĩmpãrãtesc) 10₃₆.

Aumbròs adj. = 1° cu umbrã, care produce umbrã: *ar-buri stufòs-aumbròs*=arbore stufos și cu umbrã

33₁₄; 2° necurat, stãpãni de spirite rele 499₁₁.

Aungu, ungu vb. III = unge 123; *ľ-aumse ľ-faľa* = ĩși unse și faľa 142₂₂, 90₁; *umse* = o unse 175₃₁; *earã aumtã cu cãľrane* = erã unsã cu catran 31₃₇. Inf. *aũndĩre* și *aunďeãre*=ungere.

Aurãscu vb. IV = urãsc; *me-aurascã* = sã mã urascã 145₁; *poali cã ľ'i sa-urãľti* = poate cã ĩ se urãľte 84₁₇₋₁₈; *ĩľ se-aurĩ* = se plictisiã 136₁₉, 19₁, 204₆. Inf. *aurĩre*; part. *a-urĩtã*.

Aurlu vb. I=1° url, țip tare: *bãgã s-aurlã* = ĩncepũ sã țipe 43₂₆, 127₁₀, 155, 159, 489; *ľ'-aurlã dãscalu* = ĩi strigã tare, ĩl chiamã puternic ĩnvãľãtorul 2₁₁; 2° *ľ'-aurlã luk' tu pĩ'nticã* =(ĩi urlã lupi ĩn pãntece) e grozav de flãmãnd; ĩi chiorãie maľele de foame 290₁₅; *nu avďĩ cum nĩ a-urlã mãľĩli* = n'auzi cum ĩmi chiorãie maľele (de foame) 46₃₁.

Aurlare sf. = urlare, țipare, strigare tare.

Aurnescu vb. IV=nãpustesc, dau nãvalã; *se-aurnĩ*=se nãpusti 11₃₆; *se-aurnĩrã tu udãlu a ľ'ei*=se nãpustirã (=dãdurã nãvalã) ĩn odaia ei 42₃₈; 50₁, 63₁₉, 86₂₆, 104₁₃, 152₁₈, 338, 339. Inf. *Aurnĩre* și *aurnãre*.

Aũľ sm. = bãľrãn 3₁₀, 26, 27, 28, 34, 133 etc, etc.; pl. *aũľĩ* =bãľrãni 65₁₃, 137, 166, etc.

Aũľatic sn.=1° bãľrãnețe 27₁₀,

50_{31, 33}, 133₁₈, 209, 242; 2° sfat bătrânesc: *cum să zburască di nintea aușă-ticluî* = cum să vorbească înaintea sfatului bătrânesc 17_{8, 19}; 3° bătrâtime: *armăs di la aușatic* = rămas din bătrâni 57₃₅, 166₁₈, 489₂.

Aușescu adj. = bătrânesc; lucru *aușescu* = lucru bătrânesc.

Aușescu vb. IV = îmbătrânesc; *carî aușîi* = dacă îmbătrânii 24₆, 300₇; *aușă* = îmbătrânire 166₁₂; *avea aușită* = îmbătrânise 303₁₁. Inf. *aușire, aușare*.

Avarliga adv. prep. = împrejur; de — ∞ = de jur împrejur 195₁₃.

Avărliga adv. prep. = în jur, de jur împrejur 482₃₂.

Vezi: *anvărliga*.

Avde-Tute sm. = Aude-Tot, personaj în basme 461, 462, 492—495.

Avdela [și Avdelă], = nume de comună în Pind. Vezi: *Avelă*.

Avdu vb. IV = 1° aud 35, 42₁₆, 88₁, 107, 108; *no-ardu* = nu aud (ei) 4₃₇; *avdî'm* = auzim 21₁₄; *avdî* = auzi 54; *avdî'î* = auzii 4₆, *avdî'sî* = auziși 5₁₆; *l'-avdîră boate* = îi auziră vocea 2₃; *avdî-me* = auzi-mă 56₁₉; 2° *să-l' s-avdă numa* = să i se auză numele (= să-i meargă faima) 148₂₀; 3° *Avdi k'atra, s-avdă ș-piscarlu* = (Aude piatra, să auză și pescarul), adică: pescarul făcea pe n'ade 85₁₈; 4° *necă s-avdă nu vrea de-altu* = nici să-i pome-

nești nu vroia de altul 12_{36, 37}; 5° *Ți avdî't ș-ți vi-dû't?* = Ce auzirăți și ce văzurăți (Formula începătoare la basme) 285₁₁, 366, 372, 409; *avdînda* și *avdî'ndaluî* = auzind 7₆, 10₁₇, 290₁₂.

Avdîre sf. = auzire 14₃₃.

Avdî't adj. = 1° auzit; 2° renumit [auzit în lume] 10₃₈, 14₂₀; *avdî'tă* = renumită 21₅; *avdî'tî* = renumiți 86₉; 93₂₈, 96₃₁, 140₃₁, 299₃₂, 438₂₆, 492₃₆.

Aveare, Avere sf. = avere, bogăție 32₁₂, 93, 108₁₅, 148₃; *avere* 166₃₁ etc.

Avegl'u vb. I = păzesc, veghez; *avigl'am* = păziam; *avigl'ăi* = păzii, veghiai, *avigl'inda, avigl'indaluî* = păzind 9₁₆, 20₆, 36, 54₃₃, 59₁₉, 61₂₅, 69₁₃, 119, 126, 127, 158 etc. etc. Inf. *avigl'are* = păzire, pază.

Avelă [*Avdelă, Avdelă* și *Ardelă*] = este numele mai obicinuit al comunei românești din Pind, așezată între comunele române Băiasa, Samarina, Zmixe și Perivole. La numeroasele numiri i s'a mai adăugat de cărturarii români și numele de *Abela*.

Avg'ilie sf. = vioară; pl. lăutari: *cu avg'ilîi* = cu lăutari 294₁, 461₂.

Avigl'itôr sm. = păzitor 78₁₇, 127, 241, 291, 309 și: *avlig'itôr* 176₂₉.

Avîn vb. I = vânez 59₆, 104₁₁, 135₆; *avinî'ndaluî* = vânănd 76₁₁; 2° gonesc, prigonesc; urmăresc; *lo-avină* = îl prigoniă 68₁₃; *Ți*

zore ti avinã = Ce zor, ce nevoie mare te prigoneste (= te zorește) 17₂₇; *avinară agoña* = grăbiră repede 147₁₀; *s-avinã cama multu* = să gonească mai mult 79_{28, 36}; *me-avinară* = mă urmăriră 123₃₃, 793₃₀. Inf. *Avinare* = vâ-nare, gonire, prigonire, etc. *Avinare* sf. = vâ-nare, vânătoare 76₃; *ursa earã (lã) avinari* = ursa erã la vânat (după vânat) 47_{21, 29}; *viñi di l-avinari* = veni de la vânătoare 133₃, 104₁₂, 140₃₃, 259. *Avinat* sn. = vânat 462₁. *Avinatic* sn. = vânat 104₁₁, 179₃₃, 476, 489₁. *Avinător* sm. = vânător 135 — 139, 185, 487—497. *Avlãk'ũ* sn. = albie, zghiab, canal, prin care se abate apa spre a fi îndrumată unde este trebuință 348₂₄. *Avlie* sf. = curte 1₁₀, 35, 54, 95, 122, 151 etc. *Avlig'itòr* sm. = păzitor. Vezi: *avigl'ilòr*. *Avrare* sf. = răcorire. *Avrã* sf. = 1° răcoare, răco-reală 12; 2° vânt răcoritor, zefir 316₃₀. *Avrẽd* vb. I = răcoresc; *a-pîrîi s-avreãdã* = începù să se răcorească (vremea) 117₃; *o-avrã* = o răcori 441₁₀; *sã se-avreãdã* = să se răcorească 468₂₈, 335₃₃; fig *lo-avrã* = îl plesni. *Avursescu* vb. IV = obosesc, mă obosesc; *avursit* = os-tenit, obosit 342₁₁. Inf. *avursire*. *Avut* adj. = avut, bogat 14₁₈, 18, 55₃₅; *avut aruptu* =

rupt de bogat 59₃; .. *avut, di nu știũ niți cõtã avere am* = ... bogat, de nu știu nici cõtã avere am 59₃₅; *avut, cã no-aveã iũ s-l'i bagã parafl'i* = ... bogat, de nu aveã unde să ție banii 90₂₁; 161, 350—354.

Avuțame sf. = 1° avuție, bogăție 88₂₄, 96₁₇, 124 etc; 2° bogătașii; bogățimea.

Avuțil'e sf. = avuție, bogăție 437₁₂.

Avia adv = abiã; *cu-de-avia* = abiã 22₁₈, 70₃₁, 207₃₇, 224₃; *cu de-aq'ia* 383₁₆.

Avla sf. = arșița; *pãreã, cã te-afl'i to-avia cãloãril'ei di vearã* = pãreã, cã te afl'i în arșița vareii 302₂₅, 117₄.

Avlãmare sf. = culesul viilor 367₁₀.

Avlãmũ vb. I = culeg viile.

Avlãmãcune sf. = culesul viilor; luna Septemvrie, numită și: *Avlãmãcunele*.

Avlãn sf. = viie 18, 19, 356₃₁, 367.

Avlãsescu vb. IV = sfințesc, devin sfânt; *avlãs* = deveni sânt 58₁₄; *Avlãsire* = sfințire; devenire sfânt.

Avlãsit adj. = sfințit, devenit sfânt 56, 58.

Avlãstear sf. = comoară; vis-tierie 38, 53, 55, 276, 304, 305.

Avlã sf. = viță 3₁₀.

Avũ adv. = de grabă, repede 427₁₀, 443₃₃; *deadĩ a-laga avũ la fĩntĩnã* = dădũ fuga repede (= de grabă) la fântână 35₂₁; = abiã 84₃₁, 146₃, 266.

Avũ sm. = sfânt; *s-u fãțeã*

avû = (sfânt o făcă) o rugă ca pe un sfânt 72₁; *alanfi avî* = ceilalți sfinți 20₂; *a avlor alantôr* = celorlalți sfinți 20₂₀, 223₁₄; *avul-Nicola* = Sfântul Nicolae 20; *Avu-Hil* = Sfântul Ahile (bâlciul ce se ține în 15 Maiu la Grebena), 94₂₂.

Avusescu vb. IV = grăbesc; *me* — ∞ = mă grăbesc; *Avusire* = grăbire.

Avuscală sf. = grabă 427₆.

Axeane sf. pl. = străinătate 241.

Axinit adj. = străin; înstrăinat, 241₃₈.

Az, ază, azî adv. = azi, astăzi 20₁₅, 25₃₀, 51₉, 86₁₅, 313₂₈.

Azboair vb. I = sbor; *azboair* = sbor 120₁₈; *azboairă* = sboară 24₂₅, 48₂₂, 216₇; *le-azboairă nafoară toavlie* = le sboară (= le svântă, le asvârle) afară în curte 95₁₃; *azbuidă* = sbură 47₁₇, 179₂₃; *azbuidă* = sburare 34₂₆, 100₂₀.
Vezi: *azbôr*.

Azbôr vb. I = sbor; *azboară* = sboară 143₃₂; *pr-îu azburât* = pe unde sburare 474₁₄, etc., etc. Vezi: *azboair*.

Azbulrare și azburare sf. = sburare 223 etc.

Azbuidrător și azburător adj. = sburător, care sboară 10₂₇, 216, 217, 218; *puil'ă azbuidrător* = pasere (= sbură-

toare) măiastră 35₃, 37₁₀; *cal azburător* = cal (= sburător) năzdrăvan 87₁₄, 153₃, 394 etc.

Azdare sf. = asudare [Etim. *as(u)dare*] 486. Vezi: *asudare*.

Azgunescu vb. IV = izgonesc, alung 327₂; *Azgunire* = izgonire.

Azvarna, azvarnalui adv. = târiș, pe târiș, pe târșite 53₁₅, 98₃₉, 168₃, 226₁₀.

Azvârnuescu. Vezi: *Azvîrnuescu*.

Azvârniar adj. = târîtor, tăvălitor, care se tăvălește prin noroiu, praf; (se zice despre copii mai mult).

Azvesti sf. = var 109₇.

Azvîmtur vb. I = svânt; *se-azvîmtură* = se avântă, se năpusti (în sbor) 109₄; *ca ploaea azvîmturată* = ca ploae svântată 462.

Azvîmturare sf. = svântare.

Azvingu vb. III = mă lupt corp la corp (de copii); înving (prin luptă); *cu tut că lo-avea azvîmtă* = cu toate că-l învinsese 199₇; *lo-azvîmse pi dușmân* = îl învinse pe inamic 290₇, 323, 447₆.

Azvîrnuescu vb. IV = târăsc pe jos; *lo-azvîrnuea prim padi* = îl târi pe jos 33₁₅.
Inf. *Azvîrnuire și azvîrnu-eare* = târire; tăvălire pe jos în noroiu sau praf.

B

Ba! adv. = 1° ba! *ba că s-fațe, ba că nu s-fațe* = ba că se face, ba că nu se fa-

ce 83₁₁, 105₂₀; *ba că spună, ba că nu spun* = ba că spui, ba că nu spui 39₁₂,

134₁₀, 170₇, 201, 202; 2° vai! *ba! qîse nîsă* = ba! (vai!) zise dânsa 7₇; *Ba! gumâr mare, qîse vâsil'elu* = Ba! măgar mare, zise regele 30₂₀; 3° sau, fie. ba: *ba om, ba pravdă, ba zlake* = fie om, fie vită, fie fiară 367₂₇; 4° ba! = nicidecum! 187₀.

Babă sf. = 1° moaşe; 2° mamă mare.

Bac! = sunetul produs de orăcăitul broaştelor 4, 5, 6.

Baca-ca! = sunetul produs de orăcăitul broaştelor 345₃₅.

Bacola n. propriu = N a e, Nicolae 428. 429.

Bađară sf. = plăcintă din mălaiu şi brânză făcută şi coaptă în *bonđă*.

Bag vb. I = bag: 1° *bag measă* bag masa, pui masa; *il' băgă să s-gură* = îi băgă să se jure 13₃₆; *cîndu băgară s-facă numta* = când băgară să facă nunta 34₁₄; *nu ş-avea băgată nişi nă sîrmă în gură* = nu-şi băgase nici o fărimitură în gură (= nu mâncase de loc) 22₁₀; = *ma s-u băgăi* = dacă ai fi băgat-o 66₃₇; 2° încep: *băgă s-arîdă* = încep să răză 10₄; *băgă să strigă* = încep să strige 25₁₄; *băgă nîpôi* = încep iară 31₁₅, 45; 3° îmi propun: *şî-u băgă* = îşi propuse 40₇; *ş-u băgă s-lo-aveagl'e* = îşi propuse să l-păzească 36₁₁, 33₂₈, 49₂₉, 72₂₈, 86₁₉, 155₈; *şi z-bagă* = şi propun (= hotărâsc), fac legământ 89₂₇; 4° *s-vă bag a treilor cîte nă an-*

guçitoare = să vă propui la toţi trei câte o ghicitoare 40₃₃; 5° *Mitlu băgă nă furtie di băliđi* = Mitul încarcă (spre vânzare) o povară de balegi 79₆, 18; 6° *băgă boafea* = tipă, încep să ţipe 42₁₁, 307; 7° *băgă bană* = mânia 332₂₈; 8° *muma-l băgă di cale* = mama îl înduplecă, îl convinse 6₂, 33₂₉; 9° *şî-băgă mintea cu sk'in-lu* = îşi băgă mintea cu spinul 53₁₇; 10° *Bagă-Ńi mintea* = Bagă de seamă 46₃₄; 11° *bagă-Ńi-u tine cu mintea* = închipuieşte-Ńi tu 91₂₀, 89₄; 12° *vrea s-bagă mîna* = (eră să bage mână) eră să-i prinză 4₁₉; *z bagă viră tu mîna* = să apuce, să prinză pe cineva 94₂₁, 305₇, 108₁₆; 13° *nu putu si-l' băgă mîna* = nu putu să-l doboare 120₃₀; 14° *bag mîna* = ating 42₆₇; 15° *bag oara* = observ 369₃₄; *că nu-l' bagă oară* = că nu-i atent, că nu băgă de seamă 203₂, 33₃₀; 16° *bag năintc* = urmăresc, alung, gonesc 2₈, 27₂₁, 89₃₆, 298; *El cara bagu luplu di năpôi* = Când începe el să-l gonească po lup 20₁₂; 17° *il' băgă tu ocl'u* = îl băgă la ochiu 117₂₆; *ş-avea băgat'i ocl'ul* = îşi propuse 308₁₀.

Bagu şi **baču** = baci.

Bah = cuvânt fără sens 177₆.

Bair sn. = colan, salbă; *băire di flurîi* = salbe de galbeni 287₂₃.

Bală, pl. **bale** (mai uzitat) sf. = bală, bale 16₃₉; *s-Ńă cură*

bâlile=(să-ți curgă balele)
să-i duci jindul 455₁₀, 223₉;
bale-ți lăsă gura=(bale-ți
lăsă gura) îi duceai jindul
35₂₃, 372₁₉.

Balcone sf.=balcon 364₁₇, 366.

Balig vb. I=baleg; *z-băligă
nă mulă*=se băligă un ca-
târ 118₁; *vaî băligă* = va
băligă, se va băligă 456₂₈.
Inf. *băligare*.

Băligă sf.=balegă; pl. *băliqî*
79, 118₂, 168, 169, 232, 291.

Baltă sf.=baltă, lac 4₂₈, 142,
171, 222, 223, 347.

Baltu sn. = balț (un fel de
pe schir cu care se înfă-
șoară bătrânele la cap)
305₁₂.

Bal'ū adj.=breaz, vită neagră
sau roșie, și cu o pată albă
în frunte.

Bal'uca, nume propriu de
câne 1₁₀, 25₁₂, 39, 107.

Bam ! bum ! = sgomotul pro-
dus de pccnitura unei puști
88₂₂.

Bană sf. = viață 19₃, 49, 51,
64₁₂, etc; *bana-î dulce* =
viața-i dulce 57₅; *Acși s-ți-
uî bana* = Așa să trăești
46₁₈; *Aoă-î tră bană*=Aci-i
de traiu 179₂₉; *nu vrea-nî
mîc bana* = nu m'aș fi a-
mărit 200₃₄; *se-aștirnû pri
bană* = se puse pe traiu
31₃₄; *nu-l' dădeà bană a
feàtil'eî*=nu-i da pace fetei
35₁₁; *nu-nîda bană*=nu-mi
da pace 35₁₃, 47₂, 68₂₄, 186,
258₃₁, 301, 302, 457₁₂.

Bară sf. = mocirlă, mlăștină
345₃₄, 468₂₈.

Barbă sf.=barbă 222₂₂; *L'-a-
rîdeà barba di g'ineață*=
îi râdeà barba de fericire
114₁₈.

Barbă-Cot și Palmă-Om=per-
sonagiul Statu-Palmă-Bar-
bă-Cot 268-272, 286, 287.

Barbër sm.=bărbier 502, 504.

Barbëri, nume de localitate la
Avela 152, 360₂₆, 383₁.

Barim adv.=barem, cel pu-
țin, încaltea 72₂₉, 254₂₅, 487.

Bască sf. = lână toată de pe
o oaie 128₂₈.

Baste sf. = prinsoare; *s-nă-
acățăm baste* = să facem
prinsoare 419₁₂, 27.

Baş vb. I = 1° sărut 5, 17₁₃,
66₁₃, 88₁₅; *u bășară tu
frînte* = o sărutară pe
frunte 74₂₈, 181₂₁; 2° *vrû s-u
bașe*=vroi s-o necinstească
(=s'o sărute) 190₁₂; *S-cl'a-
mă, că taha u bășe* = A-
dică, că doar o necinsti
347₂₅.

Başac sm.=vânzător de fructe
cu schimbul (pe lână de o-
biceiu) în satele române. Ei
sunt săraci și vin din sătu-
lețele grecești 45₁₉, 152, 157.

Bat vb. III=1° bat; *u băteà
mărata di feată*=o băteà
pe sârmană de fată 21₈;
u bătù = o bătù 54₃₁; *lo-
aveà bătutà* = îl bătuseră
(ei) 57₂₈; 2° *l'-vinî si z-batà
amirălu*=îi veni (=trebui)
să meargă la războiu îm-
păratul 210₃₁; 3° *că bătùși
calea pînă la mine*=fiind-
că bătuseră drumul (=ți-ai
dat osteneala să vii) până
la mine 441₁₆; 4° *bătù loclu
tut* = umblă tot pămân-
tul 299₃₁; 5° *l'i si bătù
înima* = îi tresări inima
42₃₂; 6° *Ne-că bătù a vii*
= Nici nu dădù semn de
viață 120₁₄; 7° *bati-te dit
loc*=mișcă-te din loc (cre-

dință, ca să nu ți se întâmple vreun rău; când rostești ceva nepotrivit) 171₁₈; 8° *nu z-bătù* = nu se mișcă 128₁₈; *nu-l' si băteà di nîngă vatra tală-suî* = nu se mișcă de lângă vatra părintească 42₁₄, 15₇, 91₅, 501₂₈; 9° *aduk'î, îu bate Pillu* = pricepù, unde bate (=face aluzie) Pitul 80₁₁, 408₂₉; 10° *Nîfi cã-l' si bătù ocl'ul* = nu se sinchisi (=nu se spe-rie cătuși de puțin) 210₃₈; 11° Cânt: a) *lă băteà tută qua (puîl'lu)* = le cântă toată ziua (=într'una) pasărea 38₁; *acăță z-batã ca di pri lumea nantã* = începù să cânte (pasărea) ca de pe celălalt tărâm 37₂₀, 50₂₆, 28; b) *s-batã cu ea (cu flueara)* = să cânte din ea (din fluer) 17₁₂, 25₁, 44₁₁, 23₁, 27₁, 232₁₈. Inf. *bătire* și *băteare* = batere, cântare, etc.

Bătire sf. = bătaie, batere 21₈₁.

Batã sf. = palmă 86₄, 338₂₅; pl. *băți* = palme 348₁₉, 470.

Băcîre și **băcără** sf. = aramă 111, 477, 478; *bîcãre* 38₂₈.

Băhçise sf. = bacciș, recompensă 176, 491₁₁.

Bănêđ. Vezi: *bînêđ*.

Bâr = cuvânt fără înțeles 177₆.

Bărbăt sm. = bărbat 21, 53, 54 etc., *bărbatu-su* = bărbatul său 307 și *bărba-su* 72₃₄, 390₁₅; *îl lo earã ti bărbăt* = îl luă iarăși de bărbat 75₃₃.

Bărbătescu adj. = bărbătesc, de bărbat; *scuturã bărbătească* = bătaie de cap bărbătească 201₂₄, 444₁₂.

Bărdeccă sf. = o vergea la

răsboiu, care se anină la partea urzelei când este pe isprăvite; *l'-deade bārdecca* = îl gonî, îl alungă 365₃₀.

Bărnú sn. = Brâu 38, 39. Vezi *brîn*.

Bărtăt sn. = braț, lungimea dintre cele două brațe, întinse fiind; cât încapă între brațe 272₂₉, 480₁₃.

Bărtire sf. = bolovan tare. piatră tare 100₂₅, 171₁₃, 284.

Băsearcă [*băseàricã, biseàricã, bisearcã, bisèricã*] sf. = biserică 34₃, 51, 56. 57, 89₂₉, 165, 188, 190, 191. 416, 436.

Bășare sf. = sărutare 44₂₈, 47₃₄, 181₂₅, 223₁₇; *se-alăsã feata di fu băsatã* = s'a lăsat fata a fi sărutată 44₂₈.

Bătaie sf. = piua 301.

Băteare sf. = batere, bătaie 17₁₉; cântare (din instrument); cântatul paserilor 44₁₅₋₂₈.

Beare sf. = 1° băutură 92₂₉, 321₁; *apã trã beare* = apă de băut 134₁₈; 2° Serbare; ospăț, banchet; *vrú s- facã nã beari mari* = vroi să facă un ospăț mare, vroi să serbeze 156₃₂₋₃₆, 194₂₃₋₃₃. 199₉, 390.

Beaü vb. II = 1° beau; *s-bea apã* = să bea apă 15₃₇, 8₁₅; *apa fi aveã biutã* = apa ce băuse 16₇; *biuî* = băui 45₃₉, 8₁₈, 264; *s-nu u biure tine* = de n'ai bea-o tu 262₂₉; 2° *s-bea çubuk'a cu arihale* (își bea, fumă ciubucul în liniște) își căută de liniște 40₃₂; 3° *sî'nđile tut și-l biu di fricã* = (își bău tot sângele de frică) îngheță de

frică 185₂₇; 4° *s-lu bea de viă* = să-l prăpădească și alta nu (lit. să-l bea de viu) 63₁₉, 88₈, 360₂₇, 250₂.
Belica n. propriu de împărat 438.
Bes vb. IV = băs 489₁₆.
Betă sf. = chelie, cap chel 131₂₅.
Bilbliço sf. = năut fierț sau prăjit 62_{1,5}.
Bileauă sf. = belea 303.
Bilescu vb. IV = jupoiu; înălbesc pânza; *si-l bilești* = să-l jupoi 111₂₇, 298₃₁, 343₂₉, 490₄₁.
Bilgek'e sf. = brătară 445.
Bilgucă sf. = brătară 482, 483.
Bil'e, pl. *bil'ăți* = belea 8₂₇, 33₃₅, 251₃₃; *mi deadiși di bil'e* = m'ai pus în belea 26₂₉.
Birbēc sm. = berbec 88₃₃, 208, 210, 341; *lo-aruculî ca birbecu* = îl rostogoli ca pe un berbec 263₇.
Birbēr sm. = bărbier 77₂₇.
 Vezi: *barbēr*.
Birbicușa nume propriu 428, 439, etc.
Birbicuș sm. = berbecel 127₂₉, *birbicușe* = grasă ca un berbec 298₂₉.
Biscărică. Vezi: *băsearcă*.
Bișină sf. = bășină 28₁₇.
Bișică sf. = bășică; *di pescu* = bășica peștelui 164₂₅.
Blitescen vb. IV = sfârșesc, termin 23₃, 39, 72₃₆.
Bițescu (din *bi(t)isescu*) vb. IV = sfârșesc 183₃₅, 190; *biți* = isprăvii 103₂₄; *biți* = isprăvi 7₂₉, 6₃₁, 83, 339₂.
Blîțită sf. = sfârșită 126₁₇; nume propriu, cum am zice: Isprăvilă 105₁₀.
Bintură sf. = băătură 455₁₉.

Bizbil'e sf. = bolovan, pietroiu 171₃, 275₃₅, 339, 464₁₈).
Bizlrsescu vb. IV = mă plictisesc, sufer de urît 116₁₆.
Bicăre. Vezi: *băcâre*.
Bicai (și *băcălă*) sm. = băcan 84₆.
Bined vb. I = trăesc, viețuesc; *bănă* = trăia 14₁₇; *pînă voi bineađa* = până va trăi 13₆, 24₆, 32₄, 38, 45₃₃, 47, etc.
Blastim vb. I = blestem; *blăstimă* = blestemă 5₁₁, 18₂₉, 168_{3,4}, 406₃₂.
Blăstēm sn. = blestem; pl. *blăsteame*, 302₁₅, 486₃₂.
Blăstimare sf. = blestemare.
Boațe sf. = 1° voce 14₂₆, 24₂₆, 35₁₇; pl. *boți* = voci, glasuri, etc.; 2° *cu boați* = cu voce tare; puternic 114₁, 294₂₆; 3° *fără să scoată niți ună boațe* = fără să scoată nici un țipăt 16₃₅, 286₂₁; 3° *cu nă boațe* = într'un glas 51₃, 177₁₃; 5° *băgă boațea* = începui să țipe 42₃₃, 196₃₁; 6° *cu gūmităt di bouțe* = (cu jumatate de voce) cu sfială, fără curaj 206₁₆; 7° *cu ună boațe fri-coasă* = cu o voce înspăimântătoare 15₂.
Bobo! interj. = vai, aoleo! 54₃₀, 122₃₅, 153₂₄, 463₄₁.
Boe sf. = statură, talie; *nă boe di om* = o statură de om 67₂₇, 117₁₉, 222₂₇, 337; *tra s-ni misūr hoea cu nîs* = să-mi măsoar talia (=puterile) cu dânsul 375₂₆.
Boc sf. = culoare 276, 277.
 Vezi: *bucăuă*.
Boiu adj. = biet, nenorocit; *arcă s-acafă vîră boiu pescu* = aruncă să prinză vreun biet de pește 84₁₄; *boiu-*

muma = nefericita de mamă 128₃₃.
Bondă sf. = tipsie de pământ, în care se face plăcintă de mălaiu, numită *baḡarā*, și se coace pâinea de mălaiu, numită *bubotă* 278₃₈, 411₂₁.
Boū sm. = boū 37₃₄, 44₁₆, etc.
to-a boilor = (în a boiler) în închisoare 146₂₆, 232₃₄.
Brac! cuvânt turcesc: lasă! 6₃₀, 253₃₆, 345₃₄.
Brangă sf. = fiare, cătuși, lanțuri; pl. *brānḡi* 146₂₅, 461₁₀.
Brat sn. = braț; pl. *braṡă*, și *braṡi* 8₈, 15₇; *brāṡile* = brațele 40₁₆, 68₃, 170, 213, etc.
Bravo! = bravo 406₂₉.
Bre! = mări 25₃₀, 51₅, 60₂₃, 81, 103.
Brescu vb. IV [din: *mutrescu* > *mtrescu*, > *mbrescu*] = privesc, cat 79₂₉, 184₂, 376₂₂. Inf. *Brire* și *Breare* (Epir).
Brin și [bărnu, bîrn, bār] sn. = brâu, cingătoare 14, 112₂₈, 127, 147; pl. *brîne* 383, *bîr-nile* 265.
Broască sf. = broască țestoasă 319.
Broatic sm. = broască, brotăcel 6₁₉, 128₅, 253₃₃.
Bruescu vb. IV = privesc. Dezvoltat din: *Brescu*, (Epir).
Brum! = buf! 129₂₆.
Brumă sf. = brumă 170; nume propriu 172.
Bruştură sf. = brusture 114₃₄.
Bubaîr sm. = al doilea personaj din jucătorii *liguḡari*, obiceiul ce se face la carnaval 231₁₂.
Bubuescu (mi ∞) vb. IV = mă cutremur; mă vaet (îngrozitor); *acāṡă să z- bu-buească* = începui să se

vaete amarnic 303₁₈; *z-bu-bueaṡti* = se vaetă dureros, se cutremură 303₁₁.
Bubulic sm. = 1° cărăbuș 362—365; 2° *plină di bubulṡi* = plină de drăcii 417₁₂; *ṡe nu ṡtea drăcurii și bubulṡi* = care nu ṡtia drăcii și gârgăuni 453₁₁.
Bubotă sf. = pâine de mălaiu 147₃₉, 416₁₀.
Buburēc sm. = 1° rinichiu; 2° pl. ciuperci: *ṡ-ti buburēṡi* = și pentru (a culege) ciuperci 21₂₈. Vezi: *bureale*.
Bucāl sn. = canată de porțelan frumoasă și p'alocuirea numită: *bujān* 248.
Bucată sf. = bucată 87₁₇, 92₂₃, etc.; *bucāṡi-bucāṡi* = bucățele, bucățele 213₁₇; și *s-u facă di bucāṡi* = și s'o facă bucățele 22₂₁.
Bucă sf. = parte din pulpă, pulpă 379.
Buclă sf. = vas de lemn în care se aduce apă de la ṡipote 189₂₉.
Bucl'iṡă sf. = *buclă* mică, ulcior de lemn 244₁, 343₃₀.
Buĉum sm. = buștean 197₁₁, 228, 365₁₅.
Buduvāi sn. = loc în care se strânge apă, numit și *ster-nă* 414, 415.
Buḡă sf. = 1° buză; 127, 171; 2° *buḡa l'-arādeā* = eră bucuros 132₃₀; *co-arṡslu pri buḡă* = rāzând (= cu rāsul pe buze) bucuros 36₇; *s-nu ṡ-arīdă buḡa* ? = ca să nu fii voios 372₁₇, 206₁₄; 3° *cu buḡa cripată* = amărît, întristat din cale afară 23₁₁, 201₁₅, 133₃₀; 4° *strîmbară buḡile* = strâmbară din buze (spre semn de bătae

de joc) 98₈; 5° mal, țarm: *să s-priimnă buđa de-amare* = să se plimbe pe malul mării 249₉, 2₁₄, 69₃₀, 361₁₈; *buđa di guvă*=marginea găurii 39.

Bueăună sf.=coloare 174, 175, 456₃₆; *tu 99 di buěi u mul'è* = (o înmuiè în 99 de colorii) a ocărit-o ca la ușa cortului 283₁₇.

Buf sm.=bufniță; adj. bădă-rănesc: *bufa di ursă*=bădă-rana de ursă 47₂₈.

Bugače sf.=fel de turtă și de plăcintă 299₁.

Buhare sm. = coșul casei 122₇, 224₃₀; nume propriu de împărat 25₃₁.

Buiscu vb. IV = colorez, vopsesc; ng. *mi ∞* = mă nenorocesc; *Te s-nu plîngu și s-nu mi buiscu?* = Cum să nu plâng și să nu mă vaiet ca o nenorocită? 49₂₆.

Bujau sn.=cană de porțelan frumoasă.

Bum!=sgomotul produs de pocnirea puștii 489, 323₃₄.

Bumbac sn.=bumbac 76, 86, 285₁₇; *nvițată dipri bum-bacuri și dipri mătăsurī* = învățată să trăească bine 459₃₀.

Bumbunărică sf. = măcriș 168₂₆. Vezi: *burbunacă*.

Bumbuned vb. I=1° a tună; *acăță z-bumbuneađa*=începă să bubuie, să tune 102₁₈, 52₆; *apreăsiră un foc mari di bumbuniđa* = aprinseră un foc mare, de par'că tună 162₄; *di bum-buniđa munțil'*=de se sgu-duiau munții 440₂₄; *u bum-buneađa tu cireăp*=(o tu-

nă în cuptor) o asvârle în cuptor 110₂₇.

Bumbuniđare sf.=tunare, tunet puternic 74; *acață nă bumbuniđareș-nă furtună* =începe să tune și să vis-colească odată . . . 52₁₃.

Bun, fem. *bună*, adj.=1° bun 2₃₄, 10; *multu bună*=foarte bună 18₈; *cama bună* = mai bună 70₂₁, 40, 283₁; *di bum ma bun*=din ce în ce mai bun 250₃₄; *știrī bune* = știri favorabile 9₆; *z-viđu tu bune* = se văză printre lucruri bune 9₃₃; *bună-ți qua* = bună ziua 42₁₈; *ș-aistă bună* = bună și aceasta 41₁₂; *nu o-află bună* = nu o găsește bine (=nu găsește de cuviință) 238, 83₂₆; 2° sb. = binele; *di bünili tuti d:adi Dum-niđađū*=de bunătățile (=fericirile) toate dete Dum-nezeu 34₁₈, 70₂₀, 68₃₆, 52₃, 123₂₇; *tine fe nă-ul feașiși bunlu aestu* = tu care îmi făcuși binele acesta 36₃₀, 20₂₂, 63₁₁; 3° *il' dițe cu bun-lu*=ii zice (ii vorbește) cu binele 74₁₇, 40₁₈; *si-l l'aū cu bunlu*=să mă iau cu binișorul pe lângă el 94₁, 38₃₀; 4° *nu l'-u bună a feăt-il'eī*=(nu-i este a bună) nu-i e bine fetei 151₇; 5° *omlu aistu, fi nu vine, nu va s-h'ibă bun* = omul acesta, care nu vine o fi pățit ceva, (=i s'o fi întâmplat ceva rău) 78₁₄; 6° *tră bun, tr-arăū*=de bine, de rău 12₃₈.

Bunătate sf. = bunătate; *fă bunătēfi* = fă binefaceri 19, etc.

Bunăteată sf. = bine, bunătate 161.

Buncață sf. = binefacere, bine 20₂₈, 58₈, 65, etc.

Bura! = cuvânt de îndemn pentru câni, când se asmut asupra cuivă 298₁₄.

Burbunacă sf. = măcriș (p'allocurea: *bumbunàrică*).

Burcate sm. = ciupercă 103.

Buric sn. = buric; 1° *acățâ să-l doară buriclu* = s'a îndrăgostit 18₄; *apărni s-u*

mîșcă buriclu = începuse să fie amorezată 436₁₄; 2° *tu buriclu a păduri'ei* = în mijlocul pădurii 301₇, 192₁₄, 407, 464.

Busul'oc și Busul'ac sn. = busuioc 173₂₅.

Bute sf. = butoiu 114₁₁, 227, 262, 491 etc.

Buval sm. = bivoli 489.

Buzdugan sm. și **buzgudane** sf. 263, 265, 275, 461.

C

Ca = 1° conj. ca; *ca s-h'ibă* = ca să fie (pretutindeni); *ca să*; conj. comp.: *laiu ca tučînile* = negru ca tăciunele 1₁₆ etc.; *ca mastur* = ca meșter; 2° adv. cam: *ca-l' pârî pîn g'ine* = îi părî puțin cam bine 2₃₇, 25₈, 67₈; *ca nu-l' vine iči g'ine* = cam nu-i veni de loc bine 217₉, 283₇.

Cacu (tu ∞) adv. = în deșert, în zadar 207₃₃, 281₂₅, 456₂₂.

Cad vb. III = 1° *cad*: *canda cădeà în foc* = par'că cădeà în foc 15₃₀; *vaî cad* = voiu cădeà 12₁₄; *căqu în pade* = căzu jos 22₉, 186₁₄; *carî cădeà* = cari atrăgeau 10₃₀; 2° *dă-nă partea, țe năcade* = dă-ne partea ce ni se cuvine 433₂₅; *aoà-nî cade a nia plata* = aci mi se cuvine mie plata (= să plătesc) 83₁₈; 3° *Cum lă cădeà* = după potrivă (așa cum se cădeà) 129₁₈; 4° *căqu a-rîulu* = fu biruit râul (= fu trântit) 31₂₂; 5° *îl' căqu a-rău* = îi veni rău, leșină 151₃₃; *căzu pi greao min-*

duire = se miră mult ce să fie 174; 6° *și-l' căqu tu inimă* = și se îndrăgosti de el 205₃₃; 7° *Ași căzură tru păzare* = Așa începură să se târguească (= au stat la târg) 236₂₀; *căqu* = căzut; Inf. *cădire, cădeare* și *cădere* = cădere, a cădeà.

Cadicine, cadicînean = c... de câne (înjurătură) 158₁₁, 159₁₄, 405₃₃, 556₇.

căcală sf. = scobitura, orbita ochiului 23₃₃, 172₂₄.

Cafè sm. și **cafèe** sf. = cafea 76, 107₈, 291₃₃, 310.

Cafîgi sm. = cafegiu 310.

Caftu vb. I = cer, caut, pretind, doresc; *nî căftăși* = ne ceruși 5₃, 8₁₇, 19₁₈, etc.; *cum căftă aoà ș-aclò* = pe când căută p'aciși colo 21₂₈; *fiçorlu căftă nă quă tră minduire* = băiatul ceru (pretinse) un termen de o zi pentru a se gândi 11; *s-caftă* = se cere, merge pe cerute 27₂₂; *s-lă căftă* = să le fi cerut 33₃₈; *iși s-caftăi* = ori ce ai fi cerut 66₁₀, 87₇; *cît căftăi* = cât pre-

tindeți 65₃₀; *ună căftă* = una doriă 10₂; *si dușe s-u caftă feata* = se duce s'o ceară în căsătorie pe fată 10₃₃, 59₃₆; *și-l' caftă mintea* = (și-i cere gândul), îi cere sfat, îi cere părerea 10₁₉, 11₂₇, 98₃₁; *si-l' caftă* = să-i caute (în cap) 49₃₅; *caftă-me pușîn în cap* = caută-mă puțin în cap 266₂₆.

Caî pr. = care. 58₂₂. *Vezi: care, carî.*

Caîdl = viză; *fă-șî caîdi pa-saportea* = (vizează-ți pașaportul) fig. pregătește-te de moarte 431₃₁.

Caîmò sn. = dor 199₂₀, 315₁₀.

Cair sn. = caer 172₂₅; *cu perlu cair* = cu părul alb 251₁₇.

Caî-scî, caîscî = cine știe (în senz adverbial întrebuintat) 234₂₅, 254₂₁.

Caî-șî-do pron. = oricare 277₁₇. *Vezi: carî-șî.*

Cal, pl. cal' = cal 19, 37, 40, 41, 57 etc.; *cal azbuîrătòr* 10₂₇, 87, 200₄, *cal co-areà-pite* 443, *cal cu peane* 392₃₆, = cal sburător, năzdrăvan; *cal... țe mîcà loclu și bea niorl'i* = cal... care fuge de rupe pământul 445₂₆.

Calăr (n-calăr) adv. = călare 64₃₀, 71₅, 116, 147, 272₅, *călăr* 314₁₃, 321₁, 324.

Caleu vb. I = 1° *calc* 114₁₀; 2° *s-nu-șî calcă zborlu dat* = (să nu-și calce cuvântul dat) să se ție de cuvânt 67₁₉; 3° *și-l' calcă cu ocl'ul* = și-i făcù semn din ochiu 117₂₉; 4° *călcă tu 21 anî* = a fi în al 21 an al vârstei 129₂₀, 127₆; 5°

călcă dipriună = stăruia într'una 150₆; 6° *s-calcă casa* = să prade casa 81₁₉; *aestu va s-aîbă călcată vîră avùt* = acesta a prădat (= a hoțit) pe vreunul bogat 93₂₃, 308₃₁; 7° *că-l' călcășî loclu* = căci îi încălcași pământul 47₂₉, 59₇; *călcară lòcurle aeste* = au invadat, prădat aceste țări 337₁, 289; 8° *călcară păduri, munți* = călcară (= perchiziționară, căutară) păduri, munți 87₂₀, 33; *călcînda, (călcînda)* = călcând 80₂₇; *tră cămila călcată* = pentru cămila prădată 55₁₁.

Caldu adj. = cald 29₁₄, 158.

Cale sf. = 1° *cale, drum: l'-ură cali bună* = îi dori drum bun, să meargă sănătos 63₆; *loară calea* = apucară drumul 1₁₄, 4₁₇, 87₁₆; *îu s-lu scoată calea* = unde l-o duce drumul, unde o eși 33₂₃, 44₃₅; *si-șî tragă calea* = să-și vază de drum 37₁₂; *carî trăp-siră vîră quă cali* = dacă merșeră drum de o zi 146₃₃; *l'-astal'e calea* = întâmpină, îi iese în drum 1₁₆; *ș-feațe calc* = își făcù drum 4₂₃; 2° (adverbial): *calea-calea cum z-dușeà* = pe drum, (în drum) pe când mergeau 91₁₁; *calea-calea* = mergând, mergând în drum 79₁₂, 30₁₄, 51₁, 52₂₁; *calea da di un preftu* = în drum întâmpină pe un preot 105₂₁; *pri cale* = pe drum 12, 60₄; *tută calea* = pe tot drumul 13₇; *n-cale* = în cale

8₁₀, 31, 35₈; *cu grăile ni n-cale*=cu vorbele necuviincioase 450₁₀; 3° *di calea estă*=de astădată 44₁₆, 46₃₄, 80₃₁; *di nă cale*=dintr'odată 40₁₆, 70₁₈, 88₁₄, 130₅, 456₃. 4° *li bag di cale*=conviu, intru în relațiuni 190₂; 5° *l-băgă di cale*=îl înduplecă, îl convinge 6₃, 33₉; 6° *s-imni a călil'eî*=să umbli pe calea dreaptă (= să fii drept) 452₃₈; *orî n-aspuni a călealui*=sau îmi spui drept, adevărat 135₁₈; *omlu ... a călil'eî*=omul... drept 453₃₈; *eră mul'ere ... n-calea al Dumniză*=eră muiere... dreaptă, bună 238₇; *cîte-l' qîse feata mêturlui, iră cu cale*=câte zise fata măturarului, toate erau adevărate 256₃₁; 7° *noi nu h'im oamini țe s-mutrîm sum cale și stră cale*=(noi nu suntem oameni, cari să ne uităm supt drum și peste drum) adică: noi suntem oameni de treabă, cari își caută de drum, ci nu niscaivă tálhari său hoți 60₃₀; 8° *s-l'a calea tată-sui*=să apuce pe drumul (= pe urmele) tatălui său 135₃; 9° *ș-lo calea di guși*=porni pe drum 125₁₆; 10° *vîră nu puteă si-l' da cale a lîngoăril'eî*=nimeni nu puteă da de rostul boalei (= să afle rostul boalei) 349₁₄; *țe cali s-l'i da*=cum să dispuie, cum să așeze 302₃₁; *vîră nu puteă si-l' da cali*=nimeni nu se pricepeă cum să dispuie 45₁₈; 11° a) *lă*

deadî cali=le isprăvi 301, 152₃₅; b) *și-l' dau cali to-arî'û*=și-i dau drumul în râu 103₁, 28, 100₂₄; c) *dă-deă cali a calui*=da drum calului, îl sloboziă 154₃₀; d) *și lî deădiră cali de aclò*=și-i goniră de acolo 55₃₄, 43₃₁; e) *vulpea l'-deadî nă cali*=vulpea îi arată un drum, îi arată un sfat 21₃₆; 12° *o-aflu cu cale*=găsesc de cuviință 106₃, 35₁₅, 19, 47₃₁, 58₂₈, 199₃₄; 13° *ai s-alărescu calea*=hai să schimb felul 65₁₈; 14° *și-ș mutrî calea nă-inte*=și-ș caută de drum înainte 81₂; 15° *căl'urle tute si ncl'isiră*=(se închiseră drumurile toate) deveniseră foartenesigure drumurile din pricina fricei 86₁₂; 16° *arcă cîti trei căl'urî tu siptămină*=faceă câte trei transporturi pe săptămână (dela locul unde cumpără până unde vindeă 300₁₇; *s-arucă ș-altă cali*=să facă ș-alt transport 300₃₀; 16° *fiçor diprit căl'urî*=băiat de pe drumuri, fără căpătăiu: copil din flori 8₃₅, 36₃₅; pl. *căl'urî și căl'* (la Fărșeroți). *Calcașă sf.*=trăsură închisă, cupeu 238₁₈. *Calotihă adj.*=ferice, norocos 332₃₀, 463₃₁. *Calpu adj.*=calp, falsificat 455₃₆. *Cama adv.*=mai 2, 8₁, 12, 34 etc. *Can*=1° cel puțin 34₃₉, 126₃₆, 304₂₅, 260₃₅; 2° nimeni 260₂₇. *Cănale sf.*=zghiab (= lătoc de lemn, servind la mori

dârste, vultori etc.) 295, 348₂₄.

Canda [din: *ca* + (*cî*)*ndu* = *ca* și *când*] = par'că 7₇, 15₈, 35, 84₃₄ etc.

Canim adv. = cel puțin 79₃₀.
Vezi: *can*.

Cap, pl. *câpîte* = cap 23, 24 etc.; capăt 53₁₈; 1° *cap* — *cap*! = capule, capule 431₁₁; 2° *cap di k'atră* = încăpățânat, îndărătnic 263; *cap di grij* = tare de cap, încăpățânat 204₈, 338₃₄; 3° *caplu a cāsîl'eî* = capul, șeful casei 210₁₀; 4° *ntreabă câpîtle ligate* = întreabă pe cei cuminți 309; 5° *cap di om nu easte* = cap de om nu-i, nu-i nenorocire ireparabilă 202₁₁, 283₂₂; 6° *s-lă l'aî caplu și s-fuđî* = să le iei capul și să fugi (așa de frumoase erau), 33₁₀, 159₆; 7° *cap de-arî'ŭ îl' cură lăcrăñle* = îi curgeau lacrimile ca o sorginte de râu, ca un izvor 25₃₄, 183₃₄; 8° *lo-adră caplu* = se ameți (de băutură), se cherchelî 90₈, 34₃₃. 9° *și-l' l'a caplu* = și-i iea capul, și-i taie capul 39₁₈, 108₁₇, 120₃₄, 147₁; *cum să-l facă si-și mîcă caplu* = cum să-l facă să piară, să moară 9₃₅, 264; 10° *nă bagă cu caplu n-loc* = ne face, ne dă de rușine 106₃₁, 445₈; *va nă facă s-no-avem iu s-nă scutem caplu* = ne va face să nu avem obraz de a ne arăta în lume 106₃₂, 31₇, 309₂₉. 11° *carî are doa-uă câpîle?* = cine îndrăznește? 370₃₀; *carî e-ațel cu doauă câpîte?* = cine-i

nesocotitul, îndrăznețul? 489, 43₁; 12° *deadî cap* = se ivî, apărî 50₁, 147₇, 266₃₀. 13° *mută cap* = se răsculă, se revoltă 196₈, 289₁₄. 14° *cum îfî tal'e caplu* = cum te taie capul, cum te pricepi 98₁₆, 124₁₅, 137₇, 176; *l'i li loa multu caplu* = învăța grozav, prindea cu mare ușurință 187₃₅; *cum di l'-acăță ahî't caplu a fiçorluî* = cum de-i prindea (de pricepea) într'atâta băiatul 215₂₃; 15° *cu arăŭlu, n-cap nu u scot cu omlu aestu* = cu răul, nu o scot la capăt, nu reușesc cu acest om 94₂, 95₁, 120₃₇, 162₂₈, 187₂₃, 202₃₄, 274, 336, 346₂₉; 16° *pri trei anî în cap* = la trei ani în cap (= împliniți) 65₂₃; *Nă sută di lire n-cap cuventa* = tocmai o sută de lire vorba 188₉; 17° *cu noaptea n cap* = cu noaptea în cap, de cu noapte 287₂; 18° *din cap pînă n-coadă* = de la început până la sfârșit 51₃₂, 134₂₄; 19° *fără s-lu doară caplu* = fără să ducă grije, fără bătaie de cap 147₁₇, 307₁₀; 20° *cu caplu spin-durăt* = amărît, întristat; 21° *s-ță bađî caplu tu tas-tru* = să te decizi la moarte, că te joci cu viața ta 341₂₅.

Cap-di-cînc, pl. *cap-di-cîñî* și *cap di-cîneanî* = căpcăun, cap de câne 36-340.3.

Cap-de-arî'ŭ = sorginte de râu, izvor 193₂₂.

Capôt sn. = fel de mântăluță, care se îmbracă pe corp 400₈.

Capelă sf. = pălărie 240₆, 349₈.

Caplân n. propriu de leu 249.

Capră, pl. căpri, art. *căprile*, *căpârle* și *căpîrle* = capră 26₁, 27₁, 94₂₅, 185, 205—207, 277; *capră di lapte* = caprele cari se țin pe lângă casă în tot timpul verii, ca să beneficiem de laptele lor 283₄; *Ți-vîniră căpârle?* = (Ți-au venit caprele?): ai venit acasă, te-ai dumerit? 91₇.

Capră-agră sf. = (capră sălbatecă), căprioară 22₇.

Capră-șută sf. = căprioară 475—484.

Capsu adj. = biet; *a capsu nveăstil'eî* = a sărmanei de neveste 301₁₈.

Cara, cari [etimol. din: *că-eră* = *cara*, scăzut la: *carî*] = dacă; *cara s-feațe un munte* = dacă se făcù un munte 4₅, 9₁₀, 20 etc.; *carî avqî'* = dacă auzi 7₁₇, 4, 60, 145 etc. etc.

Caramân, nume propriu de câne 11.

Cară sf. = carne. Vezi: *carne*.

Carcalêt sm. = lăcustă 41.

Carcandâl sm. = drăcușor; dracii cari stăpânesc dela Crăciun până la sf. Bobotează 91₁₈, 269₁.

Cari conj. Vezi: *cara*.

Care și *carî* pr. rel. = care, cine 5, 11, 14, 36 etc.; Gen. Dat.: *a cui* 55₁₁; *a cure (di nîșî)* = căruia (dintre ei) 335₁₁; *caî* = care 71₁₇, 73₁₁, 74, 264, 479; *carî di carî s-plătească* = care mai de care să plătească 83₁₄, 79, 177₁₆, 66₁₂.

Cari-ți pr. nehot. = ori care,

ori cine 94₁₆, 147₂₈; *carî-ți-do* = ori cine 242₂₆, 247₁.

Căriște (adverbial) = cine știe, poate 13₇; *s-aștipl-nîs căriște cît* = să fi așteptat doar ori cât de mult 5, 59₁₄, 87, 146, 201, 442. Vezi și: *caî-scî*.

Carne sf. = carne 12₂, 94₂₇, 267 etc.; *cară* = carne 470₁, 481₂₈; pl. *cărnuri* 13₁₈; *carnea ca di puîl'û* = carnea foarte frageată 111₁; *carni vai mișcu di tine* = am să rup carne din tine 158₁₃; *aestu ș-eră draclu viu, carne ș-oase* = acesta eră dracul curat, în carne și oase 2₁₈, 317₁₂, 404₂₈; *cărnurli fi si cutrimbură di pri lini* = te cutremuram, te îngroziam 192₇.

Caroță sf. = trăsură 360.

Carte sf. = 1° carte 41, 157₂₇, 178; 2° hârtie: *slăg'i feata ca cartea* = slăbi fata ca hârtia 460₈, 193₁; 3° scrisoare 6, 36₁, 47, 193, etc.; *si-l' pitrēc carte* = să-i scriu 7₁; *adară nă carte* = scrie (= face) o scrisoare 113₁₁; 4° cărți de joc; *z-ğoacă a cărî* = să joace cărți (de joc) 211₆, 429; 5° să învețe carte 128₉; *mași di carli s-no-armină orbu* = numai de carte să nu rămâie lipsit, neînvățat 187₁₄; 6° *lo-aveî triculă tu cartea môr-șîlor* = îl trecuseră printre cei morți 268₁.

Cartu sn., pl. *carturi* (Epir) = 1° sfert de ceas; 2° a patra parte din megidie, valorând 5 plăștri 162₁₁, 12, 354;

în Macedonia se zice:
čurèc.

Casă sf. = casă; pl. *case* și *căsurî* 25₁₉, 22₉, 30, 87 etc.; 1° *feală di casă bună (mari)* = fată de familie bună (mare) 37₃₀, 300₁; 2° *aușlu ne casa nu lu ncă-peà di harauă* = pe moșnici casa nu-l încăpea de bucurie (= nu mai putea de bucurie) 30₃₄, 34₇; 3° *va l'i ncl'idă casa* = o să-i strice, o să-i prăpădească casa 188₃₇; 4° *di casă-casă* = din casă în casă 57₃₀.
Vezi: *acasă*.

Cascu vb. I = casc; *vulpea lu ascultă cu gura căscată* = vulpea îl ascultă cu mare atenție 50₂₉; *armase cu gura căscată* = rămase uimit 67₂₉.

Caselă sf. = cassă de bani 210₃₄, 211.

Casianò sm. Casianò 20₁₉, 30.

Castru, pl. *castre* = tabără, lagăr 211; cetate, fortăreață 351, 401.

Caș, pl. *cașurî* sn. = brânză, caș 226, 258₃₈.

Cata, nume propriu de femei 22, 224₆.

Cati sm. = cadiu, judecător (turc) 55.

Căbe pr. neh. = fiecare; *caθi-un* = fiecare 15₁₃, 143₈, 194₃₅, 438; *di căbe quă* = în fiecare zi 56₈, 72₃₁; *căbe parte* = fiecare parte 13₃₁; *căbe seară* = fiecare seară 3₈.

Cavai! interj. = vai! 56₃₃, 86₁₂, 224₃.

Că conj. = că, căci, fiindcă (pretutindeni).

Căbule sf. = convenire; *nu s-fațe căbule* = nu convine;

nu se înjosește a conveni 418₁₅.

Căčuă sf. = căciulă 226₉; *scoate căčuă s me-agudești* = (scoate căciula să mă izbești), adică: suntem la fel, suntem unul ca și altul 79₃₅. Vezi:

Căculă sf. = căciulă, fes 8₅, 27₃₈, 42, 43, 121 etc.; 1° *bîndă nîs cu căcula scoasă* = trăia din belșug, în nepăsare 253₇; *u dușeă cu căcula scoasă* = petreceau în nepăsare 355₃₅, 405₄; *glindi-seă cu căcula scoasă* = se desfătă nebunește 319₁₃; *s-mică, s-bea cu căcula scoasă* = să mănânce, să bea la discreție 130₃₂; 2° *carî vrea să știbă d-îu l'e căcula* = cine vrea să știe (= cine se interesă) cine este (ea)? adică: nimeni nu (o) băgă în seamă 37₄; 3° *Adu cîte un vîn di căculă* = Adă câte un vin de persoană.

Cădeare. Vezi: *cădire*.

Cădūt adj. = căzut; întrecut. Vezi: *cad*.

Căfase sf. = colivie (Macedonia) 175₁₀, 384.

Căftare sf. = căutare, cerere pretindere, etc. Vezi: *caftu*.

Căhtescu (mi ∞) vb. IV = mă prăpădesc de răs; *arîdeă di s-căhlea* = râdeă de se prăpădiă de răs 364₃₄.

Căile (di ∞) adv. = în stare; cu puțință; *nu fu di căile* = nu fu cu puțință 328₁₀; *că ș-bana mea s-h'ibă di căile, nî-u dau ti nîșî* = că și viața mea de ar fi cu puțință, o dau pentru ei 331₃₇. *Easte di căile s-facă*

ŭe s-caŭŭi = Este în stare să facă tot ce vei pretinde.
Călame sf. = trestie 447₂₅.
Călăr = adv. călare 324. Vezi: *calăr*.
Călămăr sn. = călimări 54₃, 486₂₁.
Călămbuk'ŭ sn. = porumb 11₈, 469₁.
Călărêț sm. = călăreț 427₆.
Călătôr sm. = călător 88₃₆ (greșit *călitôr*) 133₁₀, 161, 162, 357, 434.
Călăuz sm. = 1° catârul care merge în capul caravanei; 2° sentinelă; 3° spion, gazdă de hoți; 4° conducător.
Călănzlik'e sf. = 1° conducerea 178; 2° spionarea.
Călcare sf. = călcare, perchi-zitionare, etc. Vezi: *calcu.*:
Călcătură sf. = călcătură, călcare 369₃₂.
Căldare sf. = căldare 29₂₁, 25₁, 87₁₄, 268, 269; pl. *căldări* 139₁₇.
Căldişôr adj. = căldicel 158₈, 10₁.
Căldură sf. = căldură 12₁₃, 208, 302.
Călescu vb. IV = încălzesc (un obiect la foc); 1° *li căli* = o tulă la fugă, o șterse (campe ascuns) 82₃₀, 122₂₁, 63₃₉, 310₁₂; 2° *Ș-măcară di s-că-liră* = Și mâncară de se săturară deabinele 73₃₉; 3° *s-că-liră* = se îmbătară.
Călfă, pl. *călfădî*, *călfăŭi* = călfă 32₂₃, 33₈.
Călișoară sf. = potecă, cărare 81₁₄, 88₆.
Călivă sf. = colibă 5, 8, 26, 28 etc.
Călivuță și *călivușcă* sf. = colibioară 98₁₂, 124₃₀, 281, 370₁₁, 439.
Căloare [Epir] sf. = căldură

mare, prea cald 103₃, 117₁, 208, 293, 486₁₁; *ŭe s-caŭŭi* = este în stare să facă, tot ce-i pretinde; *tu avia că-loări'ei* = în arșița căldurii, în căldura cea mai arzătoare 302₂₆. În Macedonia se pronunță: *căroare*. Vezi: *căroare*.
Călpitură. Vezi: *cărpitură*.
Căltăvetă sf. = căltăvetă, jartieră 382, 414.
Călugăr și *călugur*, *călugru* sm. = călugăr 19₄, 7₁, 13₁, 389, 390, 452, 453.
Călugărescu adj. = Călugăresc; *străniile călugărești* = straiele călugărești 183₆.
Călugărniș sm. = călugărel 183, 184.
Cămară sf. = 1° gang; 2° fudulie: *nu o-aveă loclu di cămară* = nu mai putea... de fudulie, (=de mândrie) 473₁₁.
Cămărusescu (mi ~) vb. IV = mă fudulesc, mă mândresc 34₆.
Cămeașe sf. = cămașă 33, 34, 87₁₇, 223, 224; 1° *ș-fu cu cămeașă di la nuna* = fu simplu, cu mintea decopil 83₃; 2° *ș-cu cămeașă dipri nîsă si ncăcă* = eră peste fire de rea 282₃₁; 3° *ŭi si cū-trimbură cămeașă dipri tine* = te îngroziai 274, 361₁₁.
Cămilăr sm. = cămilar, conducător de cămile 312.
Cămilă sf. = cămilă 54, 55, 312, 437.
Cămișită sf. = cămașuță 412.
Cămpu. Vezi: *cîmpu*.
Căne. Vezi: *cîne*.
Căngie sm. = ciocănel 479₁₁, 480.

ănlîsescu (mi ∞) vb. IV =
mă căinesc 116₁₁.

ănlîă sf. = căinire, păs, mäh-
nire mare.

ăp sm. = fig. rege, cap încor-
onat.

ăpak'e sf. = capac 8₂₈, 112;

1° *află căpak'e la tute* =
(află capac la toate) le po-
triviă bine pe toate 370₈;
va-l' află căpak'a ș-aiștêi
lugurîi = o va potrivi și pe
această afacere, o va a-
ranjă și treaba aceasta
301₂₀; 2° *mutreă s-lă bagă*
căpak'e = căută să le treacă
cu vederea, să nu le scor-
monească și mai mult 195₃₅,

Căpară sf. = arvună 162₁.
217₂₂.

Căpăescu (mi ∞) vb. IV = mă
prăpădesc; *s-căpăeă de-a-*
rî'dire = se prăpădiă de
răs 307₂₁.

Căpăit adj. = sleit de obo-
seală, prăpădit 87₂₉; *oar-*
făn căpăit = sărac lipit 65₁₃.

Căpărlădă sf. = staulul unde
dorm caprele 27₂₄, 503₁₀.

Căpestru și **căprestu** sn. = că-
păstru 54₃₉, 109₃₁, 136, 216,
252, 253; 1° *cu mûlîli a-*
cățati di căpestru = cu ca-
tării înșirați și legați unul
de altul de căpăstru 100₃₅;
2° *Scoasi di lă deadi că-*
pêstrulu și-și mutrî di lu-
cru = Le dede căpăstrul
(=eși din slujba de păzi-
tor al iepelor) și-și căută
de drum 119₂₉.

Căpia sf. = căpetenia, șefia
64₃₁.

Căpisteare sf. = căpistere 29₃₀,
107, 108, 259₁₇.

Căpitân sm. = căpitan (=șef);
căpitănu di cărave = că-

pitanul (=șeful) de cora-
bie 1₁₁; șeful haiducilor
21₂₂, 59₂₂, 60, 61.

Căpitîhî și **căpitîhî** sn. = pe-
rină (căpătăiu) 173₂₄, 202₂₉,
235₆, 283₂₁, 330, 447.

Căprâr sm. = păzitor de capre.

Căprestu sn. = căpăstru 217.

Vezi: *căpestru*.

Caprină sf. = lână de capră,
păr de capră 207₂, 300.

Căpsălsescu vb. IV = afum;
ard (obiect de lână) la foc;
fig. 1° *îl' lu căpsălsî gu-*
marlu = i-l șterse (îi fură)
măgarul 456₃₆; 2° *(el') le-*
aveă căpsălsită = (ei) o
șterseseră, o tuliseră pe
ascuns 83₃₅, 90₇.

Căpsălsire sf. = afumare; *ună*
căpsălsiri țe feați oăspîli
= îndată ce o șterse (=ce
plecase) oaspetele 162₁₃.

Căpsescu vb. IV = consimt;
căpsiră frațîl' = consim-
țiră, conveniră frații 477₁₅.

Căpul'e sf. = partea dindărăt
a vitei, partea dintre coadă
și șolduri, fr. «la croupe»,
germ. «Hinterteil des Pfer-
des» 14₆, 37₂₄, 103₃₃, 116₃₃;
grasă-grasă: trupu ună
cu căpul'a = de grasă ce
eră: nu se deosebiă cor-
pul de coadă 186₆.

Cărare sf. = potecă 35₂₀; *mași*
z-da cărare a lûcurluî =
numai să dea o deslegare
trebii 87₉, 96₆; *carî nu pu-*
teă vîră să-l' da vîră că-
rari = dacă nimeni nu-i
putea spune ce a devenit
150₁₆.

Cărave sf. = corabie, navă 1₁₀,
20₂₈, 252; *învîrinăți canda*
lă si nicară cărăvle = în-
tristați, par'că li se înne-

cară corăbiile 35₁₁, 359₁₂, 201₄.

Cărăfetă sf. = căpățâna; fig. cap 85₁₀, 414₁₇; 1° *s-l'i umplă cărăfeta* = să-l convină, să-l lămurească; 2° *a-hî't il' tăl'à cărăfeta* = atâta îl tăia capul, atât se pricepea 187₁₄.

Cărăntană sf. = 1° piastru de aramă, care nu mai are preț azi 428₂₀, 429₉; 2° *cărăntanea* = pliscul, ciocul păsărilor 480₃₀; *cîrîndană* = piastru 39₂₅.

Cărăvinăți s. pr. = mahalaua familiei *Cărăinașilor* din Avela 417₂₈.

Cărbune sm. = cărbune 88₅, 176, 296₁₆, 475₆.

Cărciliu sn. = vârf, pisc, creastă 174₁₇; *cîrciliu* 48₃₀.

Cărinte sm. = cărinte, dinte canin; *acăță s-l'-aspună cărințil'* = începù să-i arăte colții 150₁₁.

Cărlèq vb. I = crâcnesc; *nu cărlîqà dip* = nu crâcnià de loc 43₆; *nu cărlèq* = nu zic nici păs, nu crâcnesc, tac mâlc 102₁₉; 109₁₃, 306₁₀, 348₃₅, 406₁, 504. Inf. *cărlîqare*; Part. *cărlîqàt, -ă* = crâcnit.

Cărlibană sf. = partea încărligată, ce se pune la cața ciobănească și cu ajutorul căreia se prind de picior oile, caprele. [Etim. din: *cărlig* + sufixul *ană*.

Cărlig, pl. *cărlîqe* = 1° cărlig, cața (ciobănească); 2° ace de împletit; 3° orice lucru încărligat 27₁₁, 347, 406.

Cărnòs adj. = cărnos.

Căroare sf. = căldură mare,

căroare (Mac căloare.

Cărpitură și eripitură sf. = crăpătură; țâțâna ușii 8₁₇, 54₁, 114₃₀, 182; *cripitură* 172₂, 205₆; *călpitură* 335₁. Cărsut adj. = fără coarne, ciut: *h'iři cărsuti* = smochine neîncornorate (fără însușirea de a face să crească coarne) 45₁₂; fem. *cărsulă*.

Cărsută sf. = căprioară (capră ciută, fără coarne.)

Cărtel' sn. = cătușe, lanțuri 420₁.

Cărtescu. Vezi: *cîrtescu*.

Cărtinescu vb. IV = 1° trosnesc; *cărtîni ușa* = scârțâi ușa 147₃₃; 2° plesnesc 464₂; 3° trântesc: *carî lă cărtîni cîti ună* = când le trânti câte una 37₄₄, 201₂₂, 266₃₅; *cărtînești nă mincună* = trânteste o minciună 100₁₈; 4° *cărtîni dințil'* = scrâșni dinții 95₁₂; 5° *L'-u cărtîni ariulu ng'os* = apucă de-alungul râului în jos 132₁₅; apucară 81₃₅.

Cărtînòs, cărtănòs adj. = trosnitor, scârțâitor 26₁₉, 26, 223₁₈.

Căruță sf. = car, căruță, trăsură 167₂₅, 26, 482.

Căruțe. Vezi: *cruțe*.

Cărvane (cărăvane) sf. = caravană 60₇, 117₁₁, 135; *Iu z-ducă n-cărvane?* = Unde să meargă cu caravana (ca să agonisească, să câștige)? 100₆; *s-nu k'arā di cărvani* = să nu piară, să nu facă, ca să aibă vre-o pierdere din comerțul cu caravana 300₁₄.

Cărvănâr sm. = conducător de caravană, chirigiu, care

se ocupă cu transportul pe uscat prin caravană de cătări, cai, etc. 100, 117.

Cărveal'e sf. = o pâine întregă 82₁₁, 124₉, 254₁₇.

Căsăbă sm. = oraș 216, 217, 327, 384; *cîsîbă*. Vezi: *hă-săpă*.

Căscare sf. = căscare, căscătură 373.

Căsică sf. = căsuță 67₁₇, 124₁₀, 156₃, 464.

Căsiștră sf. = coteț 108, 109.

Căsmete sf. = noroc, soarte 42₁₁, 55₃₃, 100, 124, 125, etc.; *căsmetea va s-te-avină, nu s-o-avîhî* = norocul trebuie să umble el după tine, nu tu după el 282₁₈.

Cășare sf. = stână, cășărie 96₁₆, 152, 153, 401; *cu gumarlu adrăși cășare?* = ai făcut brânză cu măgarul? 457₁₈.

Cășinglesn. = cerbice; *s-loară di cășingic* = se înhățară 468₁₉.

Căt. Vezi: *cîl*.

Cătă. Vezi: *cîtră*.

Cătăpățescu vb. IV = încerc 415₁, 446₁₇.

Cătărgăr [recte: cătărăr] adj. = viclean, șiret 8₁₆.

Cătărgăril'e (cătărăril'e) sf. = viclenie 467₁₇.

Cătigurie sf. = acuzație, calomnie 191.

Cătigursescu (= cătîursescu) vb. JV = acuz, calomniez, defaim 56₁, 334₁₁.

Cătindle sf. = stare, tot avutul casei; *Casa ș-cătîndia tută lă eară găl'ina ș-cu-cotlu* = casa și căsnicia (= starea) toată le erau găina și cocoșul 30₁₀.

Cătindisescu vb. IV = ajung în stare de 470₈.

Cătrane sf. = catran 26₁, 28, 31, 175, 305; *Fuđi cătrane nvirinăt* = Plecă amărît foarte 234₃; *căsmetea mea di cătrane j-di milane* (norocul meu de catran și de cerneală) norocul meu nenorocit 381₁₂; *a-hîntu cătrane l'i si păreă* = atât de nesuferită i se păreă 195₁₄.

Cătră. Vezi: *cîtră*.

Cătrănit adj. = cătrănit, plin de catran 306₁₁.

Cătus, n. propriu format din *cătuse* (= pisică) = pisoiu 324₃₆.

Cătuse sf. = pisică 21, 22, 62—67, 168; *tățeă ca nă cătuse* = tăceă ca o pisică 321; *șideă ca niște cătuse* = ședeau (liniștiți) ca niște pisici 195₁₅.

Cățauă, cătao sf. = cățeă 43₁₅, 44, 68, 196, 198; pl. *Cățale* = cățele 441, 442; 1° *o-an-gană cîtră aclò cățauă* = pornește într'acolo, merge într'acolo 52₁₈; *o-angă-nară cățaoa* = o tuliră la fugă 118₅; *s-o-angîndm cățaoa de-aoașe* = să spălăm putina de aci 404₁₉.

Cățal, pl. *cățâl'* sm. = cățel 14₁₅; *s-bînèđi ca vîră cățâl orbu* (în text greșit: *cățel*) = să trăești ca un cățel orb; să mănânci, să bei, să ai totul deagata 366₁₄.

Cățalic și cățălus sm. = cățelus 93₁₆, 198, 249₁₂.

Că-țe? pron. = că-ce, de ce? 18₁₈, 20₂₀, 32₁₈, 75 etc.

Cățîn sn. = farfurie 330₁₁, 455₁₆.

Cățut sn. = cuțit 175₁₆. Vezi: *cuțut*.

Căvală adv.=călare; *căvală pri cal* = călare pe cal 19₁₇; *l'a-mi căvală* = ia-mă călare 208_{29, 33}, 201.

Căvălărie sf.=cavalerie 146₁₉, 147.

Căvule sf. = condiția 139₁₁, 247₁₄ *cîvule* 46₂₃.

Cică-că, cică-cică=cutcurigu 30, 31, 108, 109, 449.

cîh!=câh! *cîh ș-mîh*=tura-vura! 190₆; *no-are cîh ș-mîh!* = nu încape scuză!

Cîmpu (câmpu) sn. = câmp, câmpie, șes, ogor 8₁₈, 145, 171₃₂, 246₂₃, 293₁₄; *munțîl' l'-adră cîmpu* = (făcû din munți câmpie) căută prin munți ca în palmă 25₁₇.

Cîndilă sf. = candelă 62₂₃, 383; *va l'-astinđi cîndila lămînil'eî* = (o să-i stingi candela balaurului) o să-l omori pe balaur 264₂₄.

Cîndu (cîndo) adv. conj. = când (pretutindeni).

Cîne (câne) sm.=câne; 19, 23, 30, 39, 62—64, etc.; *inșî cînele* = ieși cânele 175₃₄; pl. *cînh*, 1₁₇, 476 etc. 1° *cîne vecl'u* = câne vechiu, credincios 2₁; 2° voinic: *inimă, cîne* = curaj, voinicule 154₂₄; 3° ticălos, rău 2₁₇, 8₃₅; 4° *ca cîne fără domnu* = (ca câne fără stăpân): într'o doară 92₂₆; 5° *niși cînh'i nu li mîcâ* =(nici câinii nule mîncău): ocară grea, strașnică 43₁₈; 6° *cînh'i s-tragă di tini* = mîncă-te-ar câinii 33₄.

Cînește adv. = cânește.

Cînescu adj. = cânesc.

Cîneștră sf. = coș, coșuleț 127₇, 132₅, 291—292.

Cîntare sf. = cântare; citire:

cînlarea cărtil'eî=citirea scrisorii; *cîntarea cucol-lor* = 1° cântatul cocoșilor (= miezul nopții); 2° zori de zi 95₂₈, 256₁₁.

Cîntat adj.=1° cântat; 2° vrăjit, fermecat, năzdrăvan 108₂₄, 180₃₆, 318₁, 377, 455₃; 3° *puil'ŭ cîntat* = pasere măiastră 47₁₇, 50₂₆. 4° *om cîntat* = om cu carte, învățat.

Cîntată sf. : *tu ∞ cucol-lor* = la cântatul cocoșilor, spre faptul zilei 465₁₁.

Cîntic vb. I = cânt cîntece de leagăn; *ași lă cîntică* = așa le cântă cîntece de leagăn 242_{5, 8}.

Cîntic sn. = cântec 21₂₄ etc: *plîndeă un cîntic jîl'òs* = plîngeă un cântec duios 88₁₂; *tut cînticlu, țe și stea* = tot cântecul vechiu, tot cu trucul său uzat 101₁₆; *cîntic di mortu* = bocet 193₂₁.

Cîntu vb. I = 1° cânt: *acăfă s-cîntă* = începû să cânte 6₇, 35₈; *cîntă jîl'òs* = cântă duios, jalnic 26₁; 3° *ș-ună carte țe cîntă* = și o scrisoare care spuneă 352₁₇; *țe cîntă firmanea* = ce spuneă firmanul 103; *cîntă-ni cartea* = citește-mi scrisoarea; 3° *tut g'ineață-l' cîntă* = tot (= numai) fericire fi meniă 127₃₄; 4° *cara-l cîntă și-l discîntă* = (dacă-i cântă și-i descîntă), dacă-i îndrugă cine știe câte 362₄; 5° *țe-l' cîntî și țe-ți discîntă* = ce-i cântî și ce-ți descîntă; ce-i zici, ce-l sfătuiești, și ce-ți zice? 231₁.

Cîntîsescu vb. IV = mă câinesc;

Nă quă, cum cînisea singură = Într'o zi, pe când se căinia singură 47₁₅.

Cîrăllă, Vezi: *cărcăllă*.

Cîrîndană. Vezi: *cărintană*.

Cîrnôs (cărînds) adj. = cărnos; *ș-cîrnoasă ș-lăptoasă și cu oara acasă* = și cărnosă și lăptoasă și de vreme acasă, adică: cu toate însușirile frumoase 208₁₃.

Cîrtescu vb. IV = 1° întristez; *mi cîrtescu* = mă întristez; *s-nu-l cîrtească* = să nu-l întristeze 7₂₂, 133₃₇; 2° ating; *nu-l cîrti dip* = nu-l atinse deloc, nu se atinse deloc de el 9₂₄, 42₇, 46₂₂, 78₂₃, 162₂₈; 3° *nu cîrtește* = nu strică, nu face nimic, nu-i nimic 11₁₇, 247₈, 291₃₁, 435₁₁.

Cîrtire (*cărteare*) sf. = 1° întristare, supărare 70₁₆, 176; 2° atingere; 3° *nu-î cu cîrteare* = nu-i nimic.

Cîrtit adj. = 1° întristat, mîhnit 35₃₀, 54₃₅, 128₂₉.

Cîsibă. Vezi: *căsbă*.

Cît adv. = 1° cât; *cît li dai?* = cât, cu ce preț le dai? 233; *arcoari eară cîtu z-dîfî* = eră frig cât de mult 46₉; *pradî am cătu s-dîfî* = parale am cât de multe 40₁; 3° numai ce, cât, îndată ce: *cît aġumsi* = îndată ce ajunse, ce sosî 33₁₁, 32, 51₁₆; *cîtu ntunică* = îndată ce se înoptă 3₈, 2, 42₃₀; *cît vine* = abia venî 58₁₁; *cît vineă* = cu cât trecea, cu cât se scurgea (= vremea) 21₉; 5 *cît-cît s-l'-acață* = cât p'aci să-i prinză 48₁; *cît-cît* = abia

79₇; *cît-cît să se-ancupă de perce* — cât de cât să se înhațe de păr (= plete) 83₂₁, 85₈, 301₁₀; cât p'aci 475₁₁; *cît-cît agîrși* = abia cât adormî 499; *căt* 477; *ună cite ună* = una câte una 1₁, etc.

Cîtră și cătă (*Fărșeroții*) adv., prep. = 1° către, spre 1₁₄, 24, 5, 8₉; 2° *cătă în* = în cotro 27₁₀, 16; *cătră în s-află* = în cotro se află 245₄.

Cîvule. Vezi: *căvule*.

Clește sf. = clește 445₉.

Clîndu sn. = lână scărmanată cu mîna și care trebuie să fie trasă la darac 300₂₆, 29.

Clîț! = clîț! 456₂₅.

Clo adv. = acolo 79₁₉. Vezi: *aclo*.

Cloče sf. = cloșcă 218₂₂, 268₂₃, 461₂₈.

Cloput sn. = (clopot), talangă 115₅, 231.

Cluțescu vb. IV = clocesc; *s-cluțască plîngul* = să plîngă într'una 150₁₇.

Cluțată sf. = lovitură din picior 31₁₄, 186₂₆, 456₂₉.

Cluvie sf. = colivie 37₃₆.

Cl'ae sf. = cheie, broască, pl. *cl'eî* 40, 59₁₃, 153, 222; 1° *dure fui cl'aea draclui* = destul am fost sgîrcit peste fire 355₉, 91₃; 2° *s-l'-află cl'aea lûcurlui* = să-i afle rostul trebii 307₁₃; *s-l'-aspună cl'aea* = să-i arate chipul, modul, mijlocul 43₂₂.

Cl'em vb. I = chem, numesc; *care s-cl'amă ș-el mûntile Lacu* = care se numește și el muntele Lac 16₉, 18₁₂,

23₃₀, 22₈, 41; *s-cl'amă* = adică: *s-cl'amă dip* = adică de loc 242₃₂, 349₃₁. Vezi: *acl'ëm*.

Cl'ită sf. = cheiță, cheie 310₃₄.
Coa adv. = încoace 384₁₈; *din coa* = dincoace 251₃₂. Vezi: *ncoa*.

Coadă, pl. *cođi* și *coade* sf. = coadă 2₉, 37, 69₃₁, 184₂₈, 384; 1° *după coada vîmtului* = după urma vîntului 158₁₀; *hoara din coadă* = satul din urmă 439₃₂; *pîn tu coadă no-ascăpă* = până la urma urmei nu scăpă 9₃₇; *tu coadă (n-coadă)* = în sfârșit, la urmă 5₇, 207₉, 258₃₇, 440₁₆; *din cap pînă n-coadă* = dela început până la sfârșit 51₃₂, 134₄; 2° *o-adună coada cîtră acasă* = o porni spre casă 125₃₁; 3° *s-află vîră ... coadă* = să afle vre-un ... defect 296₃; 4° *s-da coada* = să se gudure, să dea din coadă 2₂; 5° *ș-așă j-băgă dracul coada* = și aci își bagă dracul coada 192₃.

Coaje, pl. *coji* sf. = coaje, scoarță 102₂₉, 132₁₅, 172.

Coapsă sf. = coapsă 267₃₉, 268₃.

Coardă și *hoardă* sf. = 1° *coarda* dela cicric, făcută de păr de capră și unsă, pentru a fi tare, cu catran; 2° *sabie, spadă* 87₃₃, 167, 174, 219, 447₁₄; *vă ascăpă ... di coardă și fune* = vă scăpă ... de sabie și funie: de a fi tăiați și spânzurați 168₁₀, 167. Vezi: *hoardă*.

Coarnă sf. = coarnă, fructul pomului corn.

Coastă sf. = coastă; 1° *carî il' băgă sula n-coaste* =

dacă-i bagă sula în coaste. dacă-l constrânse 488₁₃; 2° *nî-u s-nu frîndi coasti* = mi-e că n'ai consimțit 206₃; *frîndeà coaste* = se împotriviă, făcea pe dificilul 369₈, 227₉; *fără z-da n-coasti* = fără împotrivire 301₂₄.

Cob adj. = orfan, lipsit de părinți, de rude 361₁₁; *cobe*. de rău augur.

Coc vb. III = 1° *coc*; *s-cuțen* = se coceă 372, 373; *s-cuțea aîăle* = se coceau (= se făceau) strugurii 367₂₁; *s-coapse* (pita) = s'a copt plăcinta 29₂; 2° *l'-cuțen somnu greū* = îi coceă somn greu, dormiă buștean 5₃; *si-l' coacă un ocl'u di somnu* = să-i tragă un pui de somn 136₁; *greū somnu l'-copșu* = greu somn îi copsei (= trăsei) 36₂₆, 87₂, 117₄, 180₂₃, 269₂; 3. *ș-u cor* = ți-o coc, îți port sâmbetele 491, 480₃. Inf. *coățire* și *cuțear*; partic. *coptu*, *coaptă* 27₃, 30, etc.

Cocă sf. = fruct, măricel cu care se distrag copilașii.

Cocă sf. = fig. cap. Din Albanezește: «*cocă*» = cap.

Codru și *Codur* sm. și sn. = 1° *codur di pită* = o bucată pătrată de plăcintă, pl. *cođrî*, *codri*; 2° *pădure*, pl. *coduri*; 3° *piață, locul* din mijlocul satului, unde se strâng sătenii 52₃₂, 164₃.

Cofă sf. = ploscă 89₃₃, 90₄, 229₃, 231, 469.

Coh'e sf. = 1° unghier; 2° *loc* de onoare lângă vatră, rezervat celor mai bătrâni și musafirilor; 1° *stăteà adu-*

năt tu nă coh'e = ședeă strâns, ghemuit într'un ungher 43₆; 2° *ațel din coh'e* = acela care stă la locul de onoare 195₂, 101₃₀, 187₆, 305₁₅, 344₂₂.

Còk'ilă sf. = fecioară, fată mare (la Vlaho-Clisura).

Còk'ul sm. = fiu din flori, bastard 41₂₉, 3₃₀. La Fărșeroți: *dočũ*.

Cola n. pr. = Nae, Nicolae 24, 25.

Còlase sf. = iad 432₁.

Coluv adj. = Scurt de coadă, berc, fără coadă 184, 185, 186.

Contră = în contră, împotrivă; *s-nu nă băgăm contră cu Dumniqđă* = să nu ne împotrivim lui Dumnezeu 391₂₀.

Cor, pl. *coruri* sn. = horă 206₂₃, 224, 278₂₆; *după țe tuți trăpsiră corlu* = După ce toți jucară în capul horei 34₁₉; *corlu-l trădeă nveasta noauă* = în capul horei jucă mireasa 279₂, 380.

Corb, pl. *corg'i* = 1° corb 32₃₃, 35, 463; *corg'il' va stragă di tine* = corbii vor trage (= vor rupe, se vor îndrăgi) de tine 311₇; 2° *Corbul Cilibi* = corbul cilibiu 472—475; 3° biet, sărman, nefericit: *corbul* = nefericitul 1₇; *Nu și șteă corbul* = Nu știă nefericitul, sărmanul 13₁₅, 168₂; *corbe!* = nenorocitul 13₂₆; *corba* = nefericita, sărmana 110₃₂, 191, 277, 278, 283₃₈; *laï corbe curbișane* = sărmanule 51₁₂; *ca laïl'i și ca corg'il'* = ca vai de lume, ca nenorociții 78₂₁.

Corcan = întepenit; *lu ngliță tut loclu și-l feațe corcan* = îl îngheță tot pământul și-l întepenî 170₃₀.

Cornu s. = 1° pomul *corn*, pl. m. *corni* 107₁₃; 2° corn (de vite); pl. n. *coarne*; 45, 63, 150, 151 etc.; 3° fig. cap: *Bag-u g'ine tu cornu* = Ține-o bine minte, prinde bine 77₃₃, 67₁, 128₆, 228₉.

Cos vb. III = cos; *acață di-l coase* = se apucă și-l coase 32₃₂; *cum cuseă* = pe când coseă 135₇; *și-l cusù g'ine* = și-l cusù bine 169₆₄. Inf. *coăsire* și *cuseare*. Part. *cusut*, *cusută*.

Coș, pl. *coșuri* sn. = coș 166₁₃, 239.

Cot sm. = 1° măsură, pl. *coți* 2₂₉, 167₁, 170, 135₁₃; sn. 2' cotul mâinii: *mînle tãl'ate di la cot* = mâinile tăiate dela cot 197₃; 3° a) *n-cot* = în deșert, în zadar 54₃₄, 58₃₄, 65₁₇, 113₃, 304₁₈, 413; b) *din cot* = în deșert, zadar-nic 21, 56₄, 74₁₇, 125₁₀, 142₂₄, 194₇, 15, 439₃₇. Expresiunile acestea ca și: *l'-aspuse cotlu* = (îi arată cotul) îl refuză, îi respinse cererea 457₇, sunt născute din *cotul (mâinei)*, cfr. *cîndu va-nă ved cotlu* = pentru a exprima adverbul «niciodată». Dela Aromâni este împrumutată și expresiunea albanezească: «*mbă-cot*» = în zadar, germ. umsonst. (G. Mayer: Alb. Wtb.)

Cota n. pr. = Cota 273—276.

Cra! = 1° strigătul produs de corb; convențional pentru a însemna «carne» 267₃₅, 379₃₁, 35.

Crac! = sunetul produs de un obiect solid, când se rupe 152₁₈.

Crașt! = crașt! cuvânt prin care se aseamănă sunetul produs din ruperea a ceva: *crașt-crâșt a sk'inlor* = rupe la spini (cu gura) 4₂₂.

Crau! = 1° croncănitul corbului, al vulturului 345₁₄; 2° sunetul produs de o lovitură 159₁₈; 3° de loc, absolut de loc 54₇.

Creăștit sn. = 1° creștetul (capului) 245₃₄; vârf (de munte, pom), etc.

Crehtu adj. = fraged 354₁₈, fem *crehtă* (greșit în text: *krehtă*) 111₂.

Crep vb. I = 1° crăp, plesnesc: *După ți cripă stih'olu* = După ce plesni, crăpă stafia 16₁₁; *s-creapă* = de ar crăpă 84₃₃; *crek' de-apoea tu k'ale?* = Plesnești apoi de necaz? 103₁₈, 22₁₄; *bărbatu-su s-creapă dimineața* = Bărbatului său (îi veniă) să plesnească (de necaz) dimineața 64₂; *că aveă cripată di seati* = căci arsesse, nu mai putea de sete, (= însetase grozav) 51₉, 342₁₂; 3° *il' cripă al Pațuli* îi păsă lui Pațuli (= nu-i păsă de loc) 304₂₁; 4° *țe crek'* = la ce te căinești? 444₆, 409₁₂; *nu creapă* = nu fii abătută, nu te căini 120₈, 116, 200, 359; *cripă* = se văită, se căiniă 179, 47₂₂; 5° *cît cripă qua* = cât (=îndată ce) se crăpă de zi 120₃₀, 157₂₄; 6° *cu buđa cripată* = amărit, a bătut 23₃₃, 133₃₀; *Cripăt* = căinit, abătut 480.

Crescu vb. III = cresc; *creaște* = crește 16₃₃; *s-crească* = să crească 2₁₉; *criștă*, *criscă* = creșteă 4₂₂, 57₂, 261₃₄; *criscu nă palmă di harauă* = (=crescu o palmă de bucurie) nu mai putea de bucurie 88₂₉; *ti criscum* = te crescurem 5; *las crească* = să crească! crească! 45₆, 25, 49, 303, 304, etc. Inf. *creăștire* și *crișteare* = creștere.

Crimă sf. = păcat 160₆, 247₂.

Cripăre sf. = 1° crăpare, plesnire; 2° necaz, supărare, amărire, întristare 176, 196, 198, 445; *intră... tu cripăre* = începe să se preocupe 3₃₂; *nu ț-u cripărea* = să nu-ți pese 4₁₂; *il' vineă cripărea* = îi veniă necaz 72₂₉; *di cripărea li feată* = de focul, de dorul fetei 133₁₈, *cripărea l'-eră*, *că no-are soț* = păsul îi eră, că n'are tovarăș 308₁₁; *trađi cripărea pòlimlui* = = duci grija rășboiului 201₃₄.

Cripată sf. = faptul zilei; *s-alutmară pîntu cripata hăr-vîil'ei* = se luptară până în faptul zilei 15₁₈; *cripata quăl'ei* = zorile de zi 158₁.

Cripitură sf. = crăpătură 172₂, 205₆, etc. Vezi: *cărpitură*.

Criștin sm. = creștin 33, 34, 107, 266, etc.

Criștinêd (mi ∞) vb. I = devin creștin; *s-criștină* = s'a făcut creștin.

Criștinescu adj. = creștinesc 425; *cu înima criștinească* = cu inima creștinească

Crișt! = simulează modul de a tăia, de a reteză ceva din-

tr'odată 126₁₁, 128, 269₁₁, 275, 466.

Cruçişalui (în ∞) = cruciş, în formă de cruce 103₁.

Crud adj. = crud (de carne) 340₁, *ta s-nu-l arucă crud* = ca să nu avorteze 239₁₄.

Cruescu vb. IV = 1° croesc; 2° lovesc, bat; *lo-acață di-l' cruescu un scop* = îl apucă de-i trag o bătaie 43₁₉, 93₁₀; *îl cruiră* = îl bătură 106₁₇; 3° ticluesc, plănuiesc, puiula cale; *țe-l' crueaște mul'area* = ce-i croește, ce-i urzește muierea 68₁₇; *s-l' i cruescu nă mincună* = să-i croesc, să-i ticluesc o minciună 100₁₆, 177₅; *țe-l' se-avea cruită* = cese urzise contra lui 190₁₂, 228₈, 273₁₁, 305₁₁, 408₁.

Crustal sn. = ținut de gheață, care atârână iarna sub streșinile caselor 218₈.

Cruțe sf. = cruce 1₉, 85, 114, 463, etc.; *căruțe* = cruce 476, 478; 1° *ș-eră cu cruțea n-cap* = eră drept, eră cu crucea în sân 171₁₆; 2° *fă-ți cruțea* = pregătește-te de moarte 185₆, 196₃, 298₁₇; 3° *băgară să-ș facă cruțea* = au început să se mire 148₁₇, 338₁₉, = să se mire grozav 308₁₁; 4° *tut ș-fățea* ∞ *și dîțea* = tot își făcea cruce (= se ruga) și zicea 34₈, 65₂₀, 297₁; 5° *După țe mîcară pine și-ș feățiră cruțea* = După ce mîncară și isprăviră 226₁₁.

Csen. Vezi: *zen*.

Cu = conj. 4₁₉, 5₈, 10₁, 14, etc.; prep. 1₁, etc.; *co-aestă* = cu aceasta 10₁₈; *c-* = cu: *di c-seară* = de cu seară 435.

Cubăescu vb. IV = mă vaiet (disperat).

Cubăire sf. = văitare disperată 267₁₁.

Cuc sm. = cuc 24–26, 182₁₆, 409; *sîngură ca cuc* = sîngură ca cucul 352₁₁ pl. *cuți*.

Cucoașe sf. = nucă 102 (Epir).

Cucòș sm. = nuc 102 (Epir).

Cucòt și (còcut) sm = cocoș 23, 31, 32, 203, 465; *cucòt cîntat* = cocoș năzdrăvan 108₁₄, 109; *ta s-nu z-dînică ca cucoțîl' frațîl'* = ca să nu se sfășie frații ca cocoșii 240; *at u m ț e a cîntă cucotlu n-casă, nu găl'ina* = atunci cîntă cocoșul în casă, nu găina 189₁₇; *tu cîntarea cucoțlor* = în fapt de zi, în zori de zi 266₁₁.

Cuculescu (mi ∞) vb. IV = mă ghemuesc.

Cuculit adj. = ghemuit 172₁₆.

Cucul'ŭ sn. = cucuiu, moț.

Cucută sf. = un fel de buruiană otrăvitoare; *l' i mbită, di-l' feațe cucută, dadă* = Îi îmbătă, de-i făcù tun 307₁₆.

Cucle și (*cuție*) Epir = trăsură închisă 174, 199₅.

Cùcubă și *cîcubă* (Crușova) sf. = buturugă 165, 286.

Cufal sm. = buștean (găunos, scobit pe din năuntru) 221₁₆, 275₁₁, 36 (Epir).

Cufetă sf. = bomboană, pl.; *cufete* 77₉, 16₁, 20₁.

Cufină sf. = coș mai mare 476, 477, 480.

Cugàmite și (*gugàmite*) = cogiamite, destul de mare; *cugàmite fîcòr* = băiat destul de mare 221₁₉, 336₁₆.

Cuib sn., pl. *cuiburî* = cuib 181₃₂, 236.

Cuibâr sn. = cuib 233₁₃, 379; *l'-află cuibarlu* = a necins-tit-o 255₂₇.

Culac sn. = colac, cozonac; *Lo-adună culac* = îl strân-ge colac 63₁₇.

Culă sf. = castel 143.

Culæg vb. III = culeg: *ale-apse-aleapse pînă culea-pse* = alese alese pînă cu-lese 282₃₃.

Culistră sf. = fel de coş 203.

Culeu (mi ∞) vb. I = mă culc; culc, adorm; *nu ti duşi s-ti culţi puţi'n* = nu mi te culci niţel 36₂₀, 180, 256₁₇, 236₃₇; *s-l'i culcă* = să-i culce, să-i adoarmă 309₁; *şi-l culcă m-pade* = şi-l culcă la pă-mânt 19₂₃, Inf. *culcare* = culcare, dormire.

Culcuş sn. = 1° culcuş, vizuină, loc de odihnit al cânilor, fiarelor, etc. 181₃₁, 287₆, 340; 2° *l'-alăsară culcuşlu a-raţi* = o părăsiră 48₁₁, 5; 3° *adunată culcuş* = strânsă în formă de colac, incolă-cită 127₉; *şideă culcuş adu-nat* = şedeă strâns în formă de colac, incolăcit 185₁₀.

Culutumbă sf. = dare peste cap, de-a-berbeleacu, fr. „culbute“ 48₃₁; *feăţiră nă culutumbă* = se deteră o-dată peste cap, de a berbe-leacu 249₅, 340₁₇, 36.

Culupân sn. = scutec 334₁.

Cum adv. conj. = 1° cum 1₃, 23₁, 25₁, etc.; 2° pe când: *cum se-ağucă* = pe când se ju-că 2₁₃, etc.; 3° precum: *cum că easte nîs* = pre-cum că este el 40₃₃; 4° *am cum!* = ei aş! (= puţin

îmi pasă) 31₁₀; 5° *cum di nu!* = ba bine că nu! fr. *mutreă cum di cum s-lu k'ară* = căută să-l piarză prin ori ce chip 56₃, 68₃, 291₁₁, 395₁₇.

Cumată sf. = 1° bucată 10₁₁, 90₇, 113, 125₃₄, etc; *ti dinic cumdîi-cumăfi*: te prăpă-desc, te sfarm în bucăţele 52₃₆; 2° *o-apreadunăi tră nă cumată di pîni* = o strânsei de pe drumuri (= ca să nu moară de foame) 36₃₆; 3° *va-l' mîc cumata* = am să-l biruesc. am să-l răpui 12₁₈; *ra nă mîcă cumata* = o să ne răpuie 462₃. (La moar-tea cuivă, după înmormân-tare se distribuie ca po-mană pâne făcută anume, în forme de bucăţi pătrate; de aci expresiunea de mai sus)

Cumătîce sf. = bucăţică 16, 337.

Cumătûş sn. = bucăţică mică 274₇.

Cumban adj. = trântor 124₃₃.

Cumbâr sm. = cumătru; fem. *cumbară* = cumătră 27₃₂, 104₃₄, 186₃, 271₃₁.

Cumbuloe sf. = mătănii 499₂₇.

Cumbură sf. = pistol 359.

Cumpru, vb. I. Vezi: *acum-păr*.

Cunak'e sn. = 1° conac, au-toritate 55₂₀; 2° gazdă: *Iu să s-ducă cunak'e* = unde să tragă în gazdă 332₁₇; 3° *fac cunak'e* = fac des-călecătoare, poposesc.

Cundî'lû sn. = condeiul 193; *nu-î cundî'lu a lui* = nu-i condeiul (= iscălitura) lui 198₃; *cum nu se-aspune*

cu cundil'lu = cum nu se poate descrie cu condeiul 75₂₄.

Cunetă sf. = ulcioraş, de obicei, de tinichea, servind de pus untdelemn 4.

Cunosc vb. III = cunosc: *nu-ñi cunosc* = nu cunosc, nu ştiu 440; *mi cunoşti carî h'iũ* = mă cunoşti cine sunt 60₉; *s-nu-l cunoască* = să nu-l cunoască 45₂, 8₈; *nu-l cunoşte* 25₂₃; *nu cunuscă* = nu cunoşte 387; *l-cunuscă* = îl cunosc 2₁, 198; Inf. *cunoaştere* şi *cunoştere* = cunoaştere 376; *cunoaşcere* (Cruşova); *cunuscăt* 307.

Cupăcũ sn. = copac 229, 232, 464.

Cupañe sf. = copaie, albie 227₁₁, 410₁₇, 440.

Cupă sf. = pahar (frumos) 52₂₇, 164₂₆, 311; *s-lu sorg'i tu cupă* = să-l sorbi în pahar (de frumos ce e) 36₆.

Cupăsescu vb. IV = poftesc: *fi-cupăsi* = îţi pofti 39₃₁, 93₃₁, 208₃₄, 338₃₄.

Cupie sf. = turmă (de oi, de capre, cai, vaci, copii, etc.); 14₁₇, 15₂₄, 17, 24₃₁, 279, 280, 298, 370, 501₄; Cuvântul vine din latinul « *copia*. »

Cuprie sf. = gunoiu 179; *curpăe* (Fărşeroţii) 479₂₃.

Cur vb. I = 1° a) *curg* 16₂₉, 25₂₄, 153₂₁; *ĩu cură apă vie* = unde curge apă vie 11₁₀; *ĩu cură, va s-cură* = unde curge, o să curgă (prov.) 282₂₅; b) *lucru slab cură tu mese* = nu miroase a bine 12₇, 78₁₃; *ĩl' qĩse a feătĩl'eĩ, fe cură tu mese* = îi zise fetei despre ce este

vorba (= cum stă treaba) 12₂₅, 52₂₄, 162₁₇, 166₂₆, 80, 338, 344; 2° *curăţ*: 11₃₆, 38, 80₁₄, 98₃₆, 251₁₂; *cură-te* = cară-te! Inf. *curare* = 1° curgere; 2° curăţire; *s-u veadă curată di ẽrburle...* = s'o vază curăţită de ierburile 166₇.

Cur sn. = 1° şezut, anus 26, 45; *pri lucru ... nu-l se-aş-tirne* ẽ *curlu* = de treabă ... nu se apucă 221₂₀; 2° fund: *suflu prit curlu a trumbetăl'eĩ* = suflu prin dosul trompetei 44₂₆; *curlu (iră) di tinik'ee* = fundul (eră) de tinichea 256₂₇.

Curăt adj. = curat; *nu-ĩ lu-cu curăt* 52₁₉; *moarte curată* = moarte adevărată (= curată) 13₂₆, 51₂; *curată mincună* 185⁷; *curată ca Stămăria* = curată ca Maica Domnului 399₂₇.

Curătĩle fem. pl. = (lit. cele curăţite); *nĩse di multu ş-loară curătĩle* = de mult îşi ridicară ori ce speranţă 341₂₉; *l'a-ĩ curătĩle* = ridică-ţi speranţa 364₁₄, 461₁₄.

Curauă sf. = curea 12₁₀; *nu-l țin* ẽ *curăĩle* = nu-l țin

curelele (= a se moleşi, a se înmuiă) 252₁₃.

Curbane! = (jertfă) drăguţ! (termin de desmierdare) 196₃₈.

Curbetă sf. = Țigancă nomadă 36₁₅, 37₃₂.

Curbişan, ∞ ă, adj. = sărman, biet, nefericit (format din *corbu*) 51, 347₃₉, 361₁₂, 474.

Curcubetă sf. = 1° dovleac 29, 102, 111, 171 etc.; 2° fig. cap 155, 188₂₀, 292₂₉; *curcubetă goală* = cap sec

230₈; *l'-umplù curcubeta* = îl convinse 164₁; *ŭe-l' tricù prit curcubetă ami-răluî?* = ce-i dete împăra-tului în gând? 208₇; *va-ŭi bea curcubeta apă* = are să-ŭi bea capul (=dovlea-cul) apă: am să-ŭi taiu ca-pul 208₁₇, 351₂₂; *li băgă tu curbubetă* = le băgă în cap, prindeă bine 445₄; *tute suntu curcubete* = toate-s fleacuri, mofturi 369₁; 3° nume propriu 130-134.

Curdeauă sf. = coardă mică (=sfoară care servește la cicric, etc.); *nu-l' ŭinù cur-deaua* = nu îndrăzni, nu avù curaj 340₃₈, 374₃₈, 378₁₈.

Curdel'e sf. = ghiata 228₃₀.

Curdusescu vb. IV = 1° în-torc ceasul; 2° *mi* ∞ = mă așez bine 9₁₁.

Curie sf. = pădure mai mică 235.

Curmu sn. = curmeiu, capăt de funie (de lână sau păr de capră, nu și de cânepă), etc 53₁₃, 14.

Curmu vb. I = 1° curm, des-part; *cara s-curmară* = dacă se despărțiră 245₃₃; *s-curmă di uspêt* = se des-lipì de ospăt 246₂₁; 2° *a-hurh'ì ... să-l curmă ună mare seate* = începù... să-l răsbească o sete mare 15₃₈; 3° *îl curmă nîla hîngîlu* = i se făcù milă hangiu-lui 25₁₄; *nîla ti curmă* = te apucă mila 49₂₁; *l-cur-mară lăcriñle* = îl podi-diră lacrimile 49₃₃; 4° o-bosesc; *carî mi curmăi* = dacă obosii 88₃₃; *cum eră curmăt* = cum eră obosit (= fiind obosit) 16₁₄; *cădù*

m-pade di curmată = căzi jos de obosită 22₁₀; *cur-mată moartă* = obosită moartă 36₃, 81₁₈, 87₂₉, 133₂₄, 396, etc.; 5° *ŭ-curmă nallu* își întarcă pruncul 314₁.

Curmare sf. = 1° curmare, despărțire, întărcare, obo-sire 27₁₄, 136₁₁.

Curnut adj. = cornut, cu coar-ne 499₃₈; *h'îŭi curnuti* = smochine cu însușirea de a face să crească carne 45₁₁.

Curpăe. Vezi: cuprie.

Curșum sm. și **curșume** sf. = glonte 15₆, 206, 347₃₆.

Curulî, nume propriu 403, 409.

Curună sf. = cunună, coroană 204, 463.

Curundu adv. = curând 151₁₃, 166, 239, 441₃₃, etc.

Cuseril'e sf. = cuscrenie; *cus-cril'a se-asparses* = se strică cuscria 257₉.

Cuscru, fem. **cuscără** sf. = cuscu; art. sing. *cùscurlu*, pl. *cus-cri*, art. *cùscărl'i*, 72₆, 96₁₇, 295, 369, 370.

Cuscune sf. = pofil, cureaua care se trece pe supt coada calului, ca să fixeze sama-rul, șeaua 252₃₆.

Cuseare (și *coăsire*) sf. = coa-sere 135₉.

Cusiță sf. = cosiță, coadă (de păr) 203₄.

Custandin n. propr. = Con-stantin 486, etc.

Custă vb. impers. I; *nu-l' custă lùcurlu* = nu-i sporiă treaba 212₁; *îl' custă la mîncare* = e îndemânatec la mîncare.

Custură sf. = briceag.

Cusure sf. = cusur, rest, ră-mășiță 180; *d-îŭi poŭi, cu*

sure nu alasă = orice poți, în lături să nu te dai 170₁₇.
Cusurîn, fem. ∞ ă sm. = văr, 306, 382.
Cusătură (*cusătură*), sf. = cusătură.
Cașoră sf. = coș 374.
Cutèd vb. I. = cutez, îndrăznesc 2₃, 43₁, 72₃, 86₁₁, 112₂₆, 159₁₃, 341; *vîră nu ctiqă* = nimeni nu cuteză 50₁₅; Inf. *cutiqare* și *ctiqare* sf. = îndrăznire, îndrăzneală.
Cutie sf. = cutie 318, 420, 459; *cutie di mortu* = cosciug 112₄.
Cutreambur și **cutreamur** vb. I. = cutremur; *mi* ∞ = mă cutremur; *loclu... s-cutrimbură* = pământul... se cutremură 284₃, 52₁₄; *fi si cutrimbură cămeașă* = te cutremurai, te îngroziai 122₁, 274₂₁, 259₂₀.
Cutrēm, pl. *cutremurî* sn. = 1° cutremur de pământ; 2° spaimă; *il' pidipseă oă-minl'i di-l' loa cutremlu* = îi pedepsiă pe oameni, de-i apucă groaza 313₃₂.
Cutrivir vb. I = cutreer; *acăfă s-cutriviră loclu ntreg* = începù să cutreere.

(=să ocolească) tot pământul 430₉.
Cuturbur vb. I = turbur; *apa s-cuturbură di lăcrinle a meale* = apa se turbură (= deveni turbure) de lăcrimile mele 248₃₁.
Cuturbur adj. = turbure; *apa-î cuturbură* = apa-i turbure 248₂₉.
Cuturburat adj. = turbure 248₇.
Cuțak'e sf. = oblânc 118₁₉.
Cuțitar sm. = cuțitar, care face cuțite, bricege etc. 445.
Cuțur sm. = buștean 123, 187₁₉, 309₁₉.
Cuțut, (*cuțit*) sn. = cuțit 37, 50₁₁, 123, 187; *cățut* 175₁₆; *qua tută pri cuțute eară* = toată ziua erau la cuțite (= se certau într'una) 282₃₅.
Cuțutaș sn. = cuțitaș.
Cuțutičn sm. = cuțit mic 343.
Cuvată sf. = covată (= farfurie de lemn, obicinuită la păstori) 152_{31, 35}, 153₆, 317₁₃.
Cuvă, pl. *cuvăți* = sm. găleată cu care se scoate apă din puț 8₁₂, 103₁₁.
Cuvendă sf. = vorbă, expresiune, discuție 98₂₃, 99₃₀, 134, 146₄, 187, 283₁₀, 490.

Č

Čac! = sunetul produs din lovitura de ciocan 482.
Čamă, nume propriu de femeie 2₃₉, etc.
Čapă sf. = pas 22₄, 323₂₀.
Čarcu pl. *čarči* și *čarcurî* sn. = cocoș de pușcă 400₄.
Čarè sm. și *čarèe* sf. = chip; leac. 1° *ma nu-î čarè* = dar nu-i chip 7₃₂; 2° *un*

čarè eastè = un leac este, există 281₃₂, 125_{11, 12}, 246₉.
Čaș n. propriu de căpitan de haiduci, ajuns proverbial prin spaima ce răspândise în Epir: *u lo Čașlu di frică* = (o apucă Čiașul de frică) înghețase de frică 35₃₃, 67₅.
Ceflă sf. = coaje (de nucă,

migdală, alună, etc.) 102₃₉.
Celnic sm. = celnic, fruntaș
 român bogat în turme, de
 care depind mai multe fa-
 milii 17, 93₂₈, 226₁₅, 299₃₂,
 317, 318, 398, 399.

Čergă sf. = cergă, învelitoare
 de lână, foarte trainică și
 foarte călduroasă 78₆, 113₂₉,
 172₂₆, 406.

Čerleč și **člerik'e** sf. = cecric
 266₁, 300, 301.

Čičōr și **Čor**, [pl. *čičoare* și
čoare] = a) picior; *čičōr*
 15₇, 25₁₀; *čor* 37₃₂, 89₇; b)
 pas: *niři un čičōr* = nici
 un pas 178₁₁, 154₁₈; 1° *Ši-l*
loarā n-čičōari = și-l ur-
 mărirea pas cu pas 154₁₂; 2°
se-acăță vulpea di păturlī
čičōari = se prinse vulpea
 de câteși patru picioarele,
 adică: până aci a mers cu
 înșelătoriile 168₃₀; 3° *ș-lo*
mintea la čoare = o luă
 razna, în neștire 221₃₁, 358₁₈
 4° *da čoarle* = amenință
 310₁₄; 5° *Nu putui s-l'i dau*
cu čorlu = Nu putui să-l
 resping 99₂₇, 163₉, 184₉, 206₆.
 6° (*țin*) *cu mîni ș-cu čoare*
 = (țiu) din răspuțeri 247₁₆;
 7° *băgarā čičōr pri loclu*
a šerk'ilor = atinseră, căl-
 cară pe pământul șerpilor
 63₁₈; 8° *se-astropsirā pri*
čor = (se ridicară repede
 pe picior) se alarmară 42₃₆;
 9° *Dua tutā pri čor* =
 Toată ziua pe picior (= pe
 muncă) 302₁₄; 10° *Ši-*
deā ... cu čičorlu un pisti
alantu = ședeā ... picior
 peste picior (= în nepă-
 sare, fără grije) 20₁; 11°
Poři sāl' faři čor di l'epe
 = poți să-i întreci, să-i dai

de rușine 493₂₉; 495₁₂.
ni čor di nise no-alāsari
 = nici picior (= pe nici-
 una) dintre ele nu lăsă
 31₉; *nu-l' intrā čor di om*
în casā = nici picior de om
 nu-i intră în casă 362₁₃.
ařel' treil'i c-un čor = (cei
 trei cu un picior) = cei trei
 draci 3₂₈, 163, 339.

Čiflik'e sf. = moșie 169.

Čijmā sf. = cizmă 426.

Čileah'e sf. = seleaf 299, 417₃₇.

Čilengā sf. = moț la fes, canaf
 443₃₆; țurcă.

Čilibi adj. = celebru, nobil
 472—475.

Čillstisescu vb. IV = agoni-
 sesc, muncesc cu hărnicie

Čillstisirea sf. = agonisirea,
 hărnicia 300₃₅.

Čimbuze sf. = petrecere, traiu
 352₃₃.

Čing'el'ū sn. = cenghel, cârlig
 de fier de care atârână mă-
 celarii carnea 213₁₀; lanț
 de fier.

Činușe sf. = cenușe 23₁₅, 175,
 226, 227; 1° *tute a este*
suntu činușe ntr-ocl'i =
 toate acestea sunt praf în
 ochi 273₃₃; 2° *Niři činușe*
tu vatrā no-aveā = N'aveā
 nici cinușe în vatră (= eră
 sărac lipit) 273₆, 454₁₀;
 3° *l'-alāsā činușa araře tu*
vatrā = îi lăsă cenușa rece
 în vatră (= îl părăsi, fugi)
 272₁₂.

Činuși-bibil'ar = personaj în
 basme, care stă toată ziua
 în cenușa vetrei 226.

Činușe (amirălu ∞) = împă-
 rat Činușe 25₁₇.

Čipit sn. = țipăt, țipenie 132:
 1° *Calea tulā nu scoāsirā*
čipit trā gurāt = Pe tot

drumul nu crâcniră de loc, nu vorbiră câtuși de puțin 89₈; 2° *tu pălatea lută čipit nu se-avdă* = în tot palatul nu se auziă nici o șoaptă (= eră tăcere absolută) 35₃₃; 3° *nu z-vedeă čipit di om* = nu se vedeă țipenie de om (= nici un suflet de om) 8₁₁, 87₃₆, 88₁₀, 221₃₂, 284₃₃, 374₆.

Čirăc sm. = calfă, ucenic 482.

Čirē sm. = chip; *nu easte čirē* = nu-i chip 238₁₀. Vezi: *čarē*.

Čireap sn. = cuptor 29₁₁, 31, 53₁, 82, etc.; pl. *čireapuri* 137₁₀.

Čireășe sf. = cereașă 465, 466; *lo-aștiptă... tuți ca čireășa țea coapta* = îl așteptau toți... ca pe o cireășă coaptă (= cu mare nerăbdare, cu căldură multă) 7₂; *s-l'-uda a văsil'elui čireășe n-gură?* = să i-o dea regelui deagata 497₁₅.

Čiripăr sm. = brutar 82, 338₄.

Čirișar sm. = luna lui Iunie, Čireșar 302.

Čirșescu vb. IV = cer, caut cu ardoare mare; [a nu se cufundă cu sensul verbului dacoromân: *cerșesc*, pentru care în Aromâna se zice: *țer*]: *čirșaste tră nă scafă cu vin* = nu mai poate pentru un pahar cu vin.

Čirtuescu (mi—) vb. IV = mă zăpăcesc 580₃₀. Vezi: *čurtuescu*.

Či-ște pron. nehot. = oarece; *Eră či-ște eră* = a fost ce a fost 276₂₅.

Čit! = cit! cuvânt prin care

facem să nu miorlăie și să se depărteze pisicile.

Čitle sf. = acoperișul casei 61₁₉, 67₂₇, 222₃₇, 285₆, 310.

Čitus! = mâlc! tăcere absolută! 108₃₃, 289₂₈; *tăcū... čitus* = tăcū... mâlc! n'a zis nici păs! 406₁. [Etimol. acestui cuvânt vine de la *čit!*].

Čoară sf. = sfoară 84₂₂, 352₉; 1° a) *Utăl'è čoara* = strică prietenia; b) *îi menî* (îi tăie ața vieții) cât să trăească 199₂₉; 2° *čoara omlui s-adună* = viața omului se scurtează 205₆; *l'i se-adună čoara-l Bacola* = s'a scurtat viața lui Baçola 43₂₅.

Čoare-tu-činușe sau Čoari-tru-činuși = personaj leneș și friguros în basme 225–228, 280₁₇.

Čoarie sm. = (cioarec) ȋtari, cari acoperă piciorul dela genuchi în jos 2₁₆, 134, 251₂₆, 415₂₆.

Čoc! = cioc! sunetul produs de lovitura ciocanului 483.

Čoc, pl. *čocuri* sn. = 1° ciocan 61, 135₂₄, 482₁₆; 2° ciocul, pliscul păs erilor 47₁₇, 152₁₉, 465₂₆.

Čoc și čocut, pl. *čòcute* sn. = junghiu, svâcnitură; *nă-u da čòcute la mînă* = îmi zvâcnește mâna, îmi coace (puroi).

Čol'ŭ sn. = 1° țol, haină ruptă 148₁; 2° falcă, maxilă 50₈; ciolan.

Čombură sf. = fulg 170₃₁.

Čonŭ sm. = vrabie 9₂₇.

Čonŭ și *nčonŭ* vb. I = che-lălăesc (se zice despre câni și despre copiii, cari plâng într'una.)

✓ **Cor.** Vezi: *čičòr*.

✓ **Cubană** sf. = 1° lingură de lemn, de care se servesc ciobanii: 2° lingură mare de supă (tot de lemn) 29₁₄, 152₁₁, 181₉.

✓ **Cubucă** și *čubuk'e* sf. = ciubuc; *ș-bea čubuk'a cu arihate* = (își fumă ciubucul în liniște) trăia liniștit 40₂₂; *s-ședî cu čubuca n-coh'e* = să stai cu ciubucul la locul de onoare (= să trăiești în tihnă și respectat) 187₆.

✓ **Čuc!** = sunetul produs din lovitură de ciocan 482.

✓ **Čucutescu** vb. IV = 1° a se lovi în capete 422₁₄; a se izbî 395₃₁; 2° *čucutea pri un têngiri* = lovia, ciocăniă pe o tîngire 55₁₅; 3° *ș-čucutiră mintea* = își frămîntară mintea, se chibzuiră 298₉, 495; 4° *s-čucutea cu Tih'a* = dispută, se cicăliă cu norocul 96₂, 358₃₅; 5° *čucutescu birbeclu* = întorc, scopesc berbecule.

✓ **Čucutire** sf. = ciocnire 330₉; lovire, etc.

✓ **Čucutoare** sf. = ghionoaie.

✓ **Čuču-Mânguli, Čuču-Mînguli, Čučul-Minčul**, numele lui Neghiniță în basmele aromâne 29. Vezi și *Teățire*.

✓ **Čučulă** sf. = vîrf, creastă (de munte, deal) 504.

✓ **Čučur** vb. I = șoptesc 113₂₂, 207₁₃, 214₃₅, 273₁₃, 310₃₉, 369₃₄. Inf. *čučurare* = șoptire.

✓ **Čudescu** vb. IV = mir; *mi~* = mă mir: *s-čudiră* = se mirară 477₁₄.

✓ **Čudle** sf. = minune, mirare 58₆, 74₂, 109, 131₂₃, 170, 171, etc.

✓ **Čudisescu** (*mi~*) vb. IV = mă

mir, mă minunez, rămăin uimit 3, 10, 50₁₄, 58₇, *mi čudusescu* = mă mir, etc. 12₁₇, 34₂₅, 41₁₉.

✓ **Čudusescu** (*mi~*). Vezi: *ču-disescu*.

✓ **Čuduescu** (*mi~*) vb. IV = mă mir; *s-čuduî mult* = se miră mult 197₁₆.

✓ **Čuf** adj. = încâlcit.

✓ **Čuflică** și **Čufulleă**, în expresiunea: *o-adră . . čuflică pî'ntica* = se săturau . . de abinele, se săturau de nu mai puteau 162₂₉; *se-adră čufulică* = se sătură bine de tot 185₁₁.

✓ **Čuflik'e** sf. = moșie 157, 346, 347, 350.

✓ **Čuleai** sm. = ciocârlie 224₁.

✓ **Čulescu** vb. IV = ciulesc urechile, ascult cu încordare, cu atenție mare, trag cu urechea bine 74₃₆, 150₃₄, 273₁₃, 462₆.

✓ **Čulică** sf. = 1° țurcă; 2° *l'a-l' čulica carî poți* = apucă-o, dacă poți; prinde-o, dacă poți 105₂₈.

✓ **Čulik'e** sf. = oțel 337₁₆.

✓ **Čumagă** sf. = ciomag 107₁₃, 124₃₃, 281₁₇, 338.

✓ **Čumulescu** vb. IV = mototolesc, feștelesc.

✓ **Čun** sn., pl. *čune* = 1° prăjină, par lung 187₁₇, 252₂₀; 2° fig.: picioare lungi; *niți nu vi-dea în călcă, acșiți li tin-dea čünili* = nici nu vedeau (ei) unde călcau, așa le întindeau picioarele (= așa de nebunește fugiau) 48₄.

✓ **Čun** vb. I = șterg, șterpelesc; *să-l' čună* = să-i șterpelească 80₁₇; *l-čunară h'il'a de-amiră* = îi furară pe fiica de împărat 462₁₉.

Čunare = ștergere, furare, șterpelire; *bună tră čunare* = buni de furat, de șterpelit 80₈; plâns.

Čup sm., pl. *čuk'* = câlți, fire de in, de cânepă 285₁₇; *om di čuk'* = om de nimic, mămăligă.

Čupătă! exprimă un mers schiopătând, șoltăc-șoltăc 131₅.

Čuplescu vb. IV = 1° tocesc, stălcesc; *căđù nă ploăče și-nă čuplî mîna* = căzù o placă (piatră) și-mi stălci mâna; 3° șterg, fur; *lă čuplî cămeșli* = le șterse, le fură cămășile 33₃₀, 305₂₇.

Čupulic sm. = 1° șopârlă verde (despre care se crede, că este otrăvitoare); 2° pasăre!? 1° *čupulic vearde (laïŭ) va ti mică* = vai de tine! vai va fi de tine! 31₂₀, 46₂₉, 69₂₂, 109₁₂, 293₂₆.

Čurēc sn. = sfert 145₅.

Čurlu-păpă sm. = popă într'o ureche, stricat, bețiv 100, 101, 118₂₈.

Čurtuescu (mi—) vb. IV. = devin neliniștit 87₃, 380₂₉; mă zăpăcesc.

Čutră = vas mic din care păstorii beau apă.

Čuvănŭ sn. = hârb; ghiveciu (pentru flori).

D

Dab sm. = numele unei păduri foarte dese în Avela 315₂₄.

Dadă sf. = mama 75₇, 17₂₇₋₃₄; *dado!* (vocativ) 41₃₃, 255, 262, etc.

Dadŭn adv. = împreună 49₆, 55₂₀, 88₁₈, 184, 277. Vezi: *deadŭn*.

Dafnă sf. = nume propriu 179—183; dafină (foae).

Dafnu sm. = dafin 179—183.

Dafneauă sf. = dafin, dafină 179, 180, etc.

Damcă sf. = stigmat; *s-vă bag vula, damca* = să vă pecetluiesc, să vă stigmatizez 471₁₈; pl. *dămți* 471₃₂.

Daporpoea adv. = apoi 419₃₈, 420. Vezi: *deapoea*.

Dapoea adv. = apoi 242. Vezi: *deapoea*.

Darac sm. = drac 26₈, 91, etc. 1° *ș-acăđă daraclu cu cucotlu* = a dat de dracu cu cocoșul 30₁₇; 2° *du-te la*

darățî = du-te dracului 91₁₀, 371₂₂; *si z-ducă la darățî ș-ma nclo* = ducă-se la dracul și mai departe chiar 294₄; 3° *d-îu la darățî* = de unde dracului 43₃₈, 271₁₆.

Dare sf. = dare; *tră dari* = de dat 296; *șe l-aî tră dare* = ce le datorești 82₉, 82₈; *l'-are tră dare al Mihălî* = este prostănac, ușurel 231₂₉.

Dare-loare sf. = daraveră, relațiune 257₁₀.

Dascal și (*đascal*) sm. = învățător, profesor 2, 163; *l-pi-trițea la dascal* = îl trimitea la școală 187₃₃; fem. *dascală* 328.

Dat adj. = promis, dat: *zborlu dat* = cuvântul promis 67₁₉.

Dat sm. = birul; *noi plătîm datlu* = noi plătim birul.

Data sf. = (data), răsărit; *data soartuî* = răsăritul

soarelui 199₁₄, 345₃₀, 473;
ti loa data = te apucă
 groaza, spaima 59₁₅; *data*
loclui = felul, chipul, obi-
 ceiul pământului 380₂₁.
Daŭ vb. I = 1° dau; imperf. *dă-*
deam (și *dideam*) 15₁₅,
 34₃₅, 234_{2, 10}; *că-țe nu-l' dă-*
deă tinie = de ce nu-l o-
 noră 20₂₀; perf. *ded* (și
didēi), *deadīși* (și *didēși*)
 32₆; *deade* 6₅, 10₂₅, 34₃;
 și *dede* 166₂₄; *dea dim*
 244₁₅; *deadit*, *deădiră* 6₁₈,
 8₉; M. c. Perf.: *cum ș-aveă*
dată zborlu = cum își dase
 cuvântul 5₂₃; *l'-are dată* =
 i-a dat (Perf. Comp.) 335₂₀;
s-da = să dea 2₂; *si-l' da*
fičorlu = să-i dea pe băiat
 1; *si-ți daŭ* = să-ți dau 1;
altu carī vrea l'-u da =
 cine altul i-ar fi dat-o 30₁₇;
 2° *z-deadi dipu nīsi* = se
 luă după ele 26₃₁; 3° *l'-u*
deădiră prit hoare = apu-
 cară prin sate 80₅, 2₈; 4°
z-da după oi = să mâne
 oile în *mandră*, spre a
 trece prin *arăstoacă*, ca să
 fie mulse) 153₇; 5° bat, lo-
 vesc; *lă deădiră cīte ună*
 = îi loviră câte una 14₆,
 30₃₀, 72₁₀, 133₆; 6° *deadi*
pīn di Dumniđă = ajunse
 până la Dumnezeu 102₇;
 7° *lă deadi foc* = le-a pus
 foc 161₁₅; 8° *si-și da din-*
țil' pi k'atră = să-și as-
 cută dinții 264₃₅; 9° *nomlu*
nu u dădeă; nu permitea
 legea; *l'-u ded iō* = i-am
 permis eu 433₄; 10° *carī u*
dădeă di mīneār? = cine
 o băgă în seamă? 37₃; 11°
deade frunđa = înfrunzi
 282₁₂, 316₂₅; 12° *n-eară dată*

= mi-a fost ursit 147₇;
 13° *daŭ* = fac pomană 485₃;
 14° *caī da di ea* = cine se
 atinge de ea (= cine vine
 în contact cu ea) 73₆; 15°
da k'eptu cu un lup = se
 întâlnește față în față cu
 un lup 27₃; *da di nă ma-*
storsă di ursă = întâm-
 pină, întâlnește pe o ju-
 pâneasă de ursă 27₁₅, 21₂₃,
 38₁₇, 35₂₁, 84₂₃, 111₃₁; *s-lu*
dădeăi = să-l fi dat 336₁₅;
dă-l' = dăi! 30₂₂, 40₁₉; 16°
Dumniđăŭ lă deade ună
feată = Dumnezeu le dede
 o fată (= nascură o fată)
 21₃, 6₃₃; 16° *da arīulu s-l-u*
poată = se încearcă râul
 să-l biruie 31₁₁, 83₃₀.

Daucă, pl. **Daucăți** = nume
 de familie și mahală la
 Avela 14₁₁, 118₃₄, 298.

Daŭsprădate num. = doispre-
 zece 392₁₋₄. Vezi: *dcspră-*
date.

Dănisescu vb. IV = țin, rabd
 204.

Dăul'e sf. = tobă mare 364₇.

De! interj. deh! 7₂₄, 32₁, 65₁₅,
 66₁₁.

De prep. când urmează un
 cuvânt începător cu vocala
a; *de-arăp* 1₁₆. Vezi: *di*.

Deadun, adv. = împreună 10₁₁,
 16₂₈, 17₂₃, 18₂₃, 25, 33₂₁, 57₂₃,
 76₉, etc., etc. Vezi: *dadun*.

Deagă sf. = ramură, pl. *deği*
 479₂₀.

Dealih'a (di--) adv. = (cu) a-
 devăratul 41₂₆, *ca dealih'a*
 = adevărat. Vezi: *alih'a*.

Deaneavra adv. = adineaori
 42₂₅, 84₃₄, 97₂₇, 99₃₁; *ca de-*
aneavră = ca adineaori
 180₂₇.

Deapin vb. I = 1° deapăn (lână,

etc.); 2° fig. *cît dipind pita* = îndată ce a tocat (= a mâncat) plăcinta 90₁; *u di-pind ş-pînea ş-carnea ş-apa* = mîncă (=înghiţi, consumă) şi pânea şi carnea şi apa 139₂₂; *Dèapină multă pîne* = Mînăncă grozav de mult. Inf. *dipinare*.

Deapir (mi—) vb. I = 1° mă vaiet (în mod disperat, smulgându-mipărul dedurere): *acătă... s-deàpiră* = începù să se vaiete amarnic 17₂₁, 24₁₈, 33₂₀, 45₁₇, 114₁, 125₃₈, 128₃₃, 182₃₉, 183₃, 379₁₈, 473₃₃; 2° *C-una mîna te-àpără ş-co-alantă tideàpiră* = Cu o mîna te apără şi cu cealaltă îţi smulge părul (=te nenoroceşte) 457₆.

Deapoca adv. = apoi 257₂₂.
Vezi: *apoea*.

Deli-Iorgu n. propriu 326 — 346.

Dem adv. = oare 107₂₇ (Prescurtare din */vi/dem*, (=vedem), care însuşi se întrebuinţează ca adverbial uneori).

Dêniscu, numele satului românesc aşezat pe muntele Gramoste 14.

Derte sf. = păs, pl. *derturî* 391₃₀.

Di = 1° prep. de, dintre, prin, etc. *un d-el'* = unul dintre ei 22₃₃; *s-intră di poartă nauntru* = să intre prin poartă înăuntru 2₃; *se-as-păr căpîrle di-nî fug* = se sperie caprele şi-mi fug 26₂₀; *Quă di quă* = Zi cu zi 292₃₀; *lă deade di feată cîte nă pâlăte* = dede la fiecare fată câte un palat 458₂₄; Devine *de*, când

urmează un cuvânt începător cu *a*: *de-arâp* 1₁₆; *de-aţèl'* = dintr'acei 7₁₁; *nviţă ma g'ine di fîcorlu* = învăţa mai bine decât băiatul 76₂₂; *di-la* = dela 2₁₀, etc.; *di-cît*. Vezi: *dicî't*; 2° conj. *di cum îl băşè mîsa* = de cum îl sărută mă-sa 5₃₆; *di ş-deade zborlu* = de-şi dădù cuvântul 1₂₄; *di aġumse* = de ajunse 1₁₄; *z-videm di vă li daŭ* = să vedem de vile dau (=dacă vile voi da) 33₂₄; 3° şi

Dicara = 1° aşă dară 57₃₇, 83₂₆, 102₇, 253; dacă, după ce 21₁₆, 328_{8, 7}, etc.

Dicî't (di-cît) = decât, totuşi 25₁₈, 236₁₁, etc., etc.

Alenâr sm. = cerşetor 89₃₀, 355.

Didinde adv. = dincolo, în a parte; *udălu di didinde* 80₁₉, 64₉, 88₂, 107₃₀, 138, 203₁, 333₃.

Dimineaţă sf. = dimineaţă 11₂₄, 95₂₉, 329. Vezi: *dimineaţă*.

Dimindare sf. = poruncă, comandare, 46₂₂, 113₁, 193, 242.

Dimindată sf. = poruncă: *cîndu a v dî' dimîndata draslor* = când auzi porunca dracilor 4₃, 148₁₈; *pri dimîndata* = după comandă, după dorinţă 351₃₆, 356₂₉.

Dimîndăcune sf. = poruncă, comandă, recomandare 21₁₄, 78₈, 94₃₃, 146₁, 166.

Dimîndu vb. I = poruncesc, comand, fac comandă 7, 10₈, 29₂₃, 30₂₂, 39, 41₂₂, 256₃₆, 314, etc.; recomand, pun în vedere 66₃₄, 94₂₃; Inf. *dimîndare*; part. *dimîn-*

- dîmîndati* = comandate 37₁₉, *dimîndătile zboare* = cuvintele poruncite 272₃₁.
Dimneață sf. adv. = dimineață 75, 142₂₈, 170, 235; *di-cu-dimneață* = desdedimineață 71₁. Vezi: *dimineață*.
Din prep. = din, de (pretut.); devine: *dim*, când urmează un p: *dim pade* = 105₂₈, 326₆. etc.
Dinăparte adv. = dincolo, în a parte, peste celălalt (țarm) 63₃₉, 68₃₁, 69₃, 202₃₅, 251₁₇.
Dinainte adv. prep. = înainte 1₃₀, 61₃₁, etc.; *dininte*, *dinintea* = înainte 141₂₄, 155₁₇, 212₃₂.
Dinăoară (di-nă-oară) = adv. dintr'odată 47, 323, etc. Vezi: *oară*.
Dinăpôi (dinîpôi) adv. prep. = înapoi, în urmă 1₂₀, 80₃₈, 54₃₉; *pri dinăpôi* = pe îndărăt 50₁₇, 66₃₀; *Il ligă cu mînle dinîpôi* = Il legă cu mâinile cot la cot 110₁₄.
Dininte, Vezi: *dinainte*.
Dinîsescu vb. IV = țiu, sus-țiu: *nu putea s-u dinîsească tu mînî* = nu putea să o susție în mînî 16₁₈. Vezi: *dănisescu*.
Dinisk'ot subst. și adj. = 1° locuitor din *Deniscu*; 2° denischiotesco: *laîlu stih'ò dinisk'ot* = biata stafie denischiotească (= din *Deniscu*) 15₃₄, 18₁₁.
Dinisk'utescu adj. = din *Deniscu*, denischiotesco 15₅.
Dinîpôi, Vezi: *dinăpôi*.
Dintană sf. = plisc, cioc (la paseri) 30₁₃, 144₉, 465₂₇.
 Format din: *dinte* + sufixul *ană*; cfr. *cărlibană* din: *cărlig* + *ană*.

- Dinte** sm. = dinte 4, 29, etc.
 1° *cu dințîl ca săk'* = cu dinții ca colții de sapă (mari) 147₃₅; 2° *țineă cu dințî di h'er* = țineă tare, rezistă din răspuțeri 12₃; 3° *nu cutiğă dîntile si ș-arîmă di el* = nu îndrăzniau (ei) câtuș de puțin de el 195₁₃; 4° *tuțî pri dinte va-l' treacă* = îi va mîncă pe toți 321₃₀; 5° *di-țî intră ahî't tu dințî?* = de nu-l poți suferi? 56₇.
Dintră prep. = de lângă 284₁, etc.
Diñle vb. I = 1° duminic (pîne). fărâm; 2° prăpădesc, sdrobesc; 1° *il' diñică nă cuvată di lapte, s-mică* = îi duminică (pîne) într-o covată de lapte, ca să mînce 317₁₃, 152₃₁, 110₃₃; 2° *diñică niscînte* = sdrobește câteva 15₂₉; *s-l'i diñică* = să-i fărâme 48₁; *Frați-nu, cățauă, cădi nu, ti diñic* — Pe frate-meu (să-mi dai), căteă, căci de nu, te prăpădesc 52₃₆, 121₇, 143₇, 320₂₆, 379₃₀, 403₁₃.
Dip adv. = de loc, câtuș de puțin 5₃₀, 9₂₄, 10₂₀, 42, 43, 49₃₃, 66₃₃, 106₁₂; *sîngură dip* = cu totul singură 169₇; *dip avût* = foarte bogat 168₁₇.
Diparte adv. = departe 19₁₇, 22₄, 25₅, 53₂₅, 69₆, 102₃₆, 105₃₃.
Dipărtare sf. = depărtare, îndepărtare 345₃.
Dipărted vb. I = depărtez, îndepărtez; *cara s-di-părtă* = dacă se îndepărtă 459₂₈, 488₃₄.
Dipărtôs adj. = depărtat, îndepărtat 66₁₃, 425₃₅, 495, 497.

Dipi prep.=de pe 21₅. Vezi: *dipri*.

Dipirare sf.=1° văitare disperată 129, 337; 2° smulgere de păr; *il' trapse nă dipirare a puil' lui*=smulse pasării aripele, puful.

Dipirât adj.=văitat, în stare deplorabilă; *dipirată*=în stare deplorabilă, disperată 193₁₁, 439.

Dipri prep. = 1° de pe 11, 14, 38, etc.; 2° dela: *ascapă-l dipri moarti*=scapă-l de moarte 99₁₀; *dipri apoea*=apoi, mai apoi 16₃₇; *dipri-că*=decât 129₃₄.

Diprit prep=deprin 8₁₅, etc.

Dipriună adv. = mereu, într'una, neîncetat, necontenit 36₃₃, 50₂₉, 72₃₃, 94₁₄, 129, 268; *le-avea dipriună* = erau în relațiuni de dragoste 189₂₆.

Dipu prep.=după 4₂₅, 8₆, 26₃₁, etc. Vezi: *după*.

Dipun vb. I=cobor, mă dau jos 14₇, 40, 45₃₇, 53₄, etc., etc.: *dipuș* = mă coborîi; și: *dipunăi* (Fărș.); *cât u dipunara* = cât îl coborîră 477; *dipunî'ndalui*=dându-se jos, scoborându-se 230₁₈; 1° *dipusi minti*=prinse minte, se învătă minte 64₉; 2° *ariulu... dipuse*=râul... se umflă, se revărsă 282₇. Inf. *dipuneare și dipunire*=coborîre, dare jos 223₃₇, 251₃₇, *dipunare* (la Fărșeroți).

Dipûs adj.=1° revărsat, umflat (de râu) 280₂₈; 2° abătut, trist 201₃.

Dirêc, pl. *direațe și direcuri* = stâlp.

Dirin vb. I = chinuesc, pră-

pădesc, istovesc; *z-dirină* = se prăpădește (în vaiete) 141₃₉; *z-dirină di jale* = se prăpădiă de jale (văitându-se) 129₃₁, 192₆, 306₁₄, 321₃; Inf. *dirinare și dirnare*; *Easte dirnât*=Este istovit de puteri.

Dirpane sf. = coasă 339₃₅.

Dirta. Vezi: *ditra*.

Dirviș sm. = derviş 219₃₆, 425-427, 434.

Dis = jumătate 162₇; *diș'i il' culcă m-pade* = pe jumătate din ei îi culcă jos, la pământ 338₂₁; fem. *disa*: *Tu disa di cale* = La jumătatea drumului 229₁₄.

Disagă sf.=desagi 352₁₃. Vezi: *tisagă* (singurul uzitat; *disagă* pare a fi introdus de I. Nenitescu).

Discăcû vb. I = descurc părul cu pieptenele; *discăcât* = descurcat 172₂₄; Inf. *discăcare* = descurcare a părului cu pieptenele.

Discair vb. I = descaier, desfac caierele de lână; Inf. *discăirare*.

Discalle vb. I = descalec 19₁₈, 85₁₈, 146₄, 226, 406.

Discalțu vb. I = descalt 133₂₁; Inf. *discălțare* = descălțare; *discălțat* = descălțat.

Discareu vb. I = descarc 55₃, 103₁₆, 147₂₆, 152, 311.

Discălicată sf. = descălecare; *Nidiscălicată* = nici n'a descălecat, abia descălicând 198₂₈.

Discălicătură sf. = descălecătură.

Discărcare sf. = descărcare.

Discintare sf. = descântare.

Discintu vb. I = descânt; 1° *țe-l' cînți și țe-ți discintă?*

= ce-i zici și ce-ți zice? 231₁; 2° *cara-l cîntă și-l discîntă* = dacă-i îndrugă și-i îndrugă câte și mai câte 362₄; 3° *cu apă discîntată* = cu apă descântată 52₃₈, 291₄.

Discîrfusescu vb. IV = descuiu (un lucru bătut cu cuie; stric; fig. *l-discîrfuseaști* = îl descoase, îi află gândul 43₁₁).

Discoapir vb. IV = descoper; *s-nu țivă di z-discoapiră un alantu* = ca nu cumva să se dea pe față unul pe altul 79₂₈.

Discòs vb. III = descos; *u discusù feata* = (o descusù pe fată) îi află gândurile 36₁₈; *s-lu discoasă* = să-l descoasă, să-i afle gândurile 202₅, 271₃₅.

Discumpăr, Discumpur, Discumpru vb. I = răsplătesc; 1° *s-șă li discumpăr tute* = să ți le răsplătesc pe toate (=să mă răsbun de toate) 60₁₂; *nu s-discumpără lișòr* = nu se resplătește ușor 67₁₁, 398₉, 493, 496. Inf. *discumpărare* = resplătire, răsbunare.

Discurmu (mi —) vb. I = mă odihnesc (după se sunt obosit); *pînă s-mi discurmu io* = până să mă odihnesc eu 34₃₁, 76₇, 81₂₂, 143₃₄, 212₁₉, 243₃₇, 324, 326.

Di-se, di-si conj. = dacă 147₁₀, 176₃₄, 236₁₀, 426.

Disfăc vb. III = desfac, desprind 6₁₂, 38₁₉, 53, 76₂₇, 185₄, 299₃; deschid; *u disfeafe (firida)* = deschise fereastra 77₃₆; *disfă-ți ocl'il patru* = deschide-ți ochii

bine (= în patru) 119₃, 259₇; desfășur 87₁₉.

Disi. Vezi: *di-se*.

Disic vb. I = despici 17₃₈, 29₁, 100₃₆, 177₁₁, 314₃₈, 344, etc.; sfâșiu: *s-lu disică* = să-i sfâșie 144₃₆, 298₁₆, 442₁; *om țe disică năinte* = om îndrăzneț 7₃₆.

Dislăk'escu. Vezi: *dizlăk'escu*.

Dispartu vb. IV = despart 22₂₉, 33₁₃; *cîndu z-dispărți* = când se despart 6₂₇; *nu va ti disparți* = nu o să te despart 6₉; *s-dispărțiră* = se despartiră 15₁₁, 17₁₃, 79₃₆, 333₁₄. Inf. *dispărțire* = despartire.

Dispetle vb. I = despetic. Inf. *dispiticare* = despeticare, descârpire.

Dispetur vb. I = desfoiu (fac în foi); *li dispiturăi* = le am desfoiat (făcut în foi) 103₁₀. Inf. *dispiturare*.

Dispiutle vb. I = despintec 164₂₅, 283₁₄.

Displătescu vb. IV = despletesc (părul); *cu perl'i displătîți* = cu părul despletit 143₃₈. *Displătire* = despletire.

Dispòl'ă vb. I = despoiu, jefuesc 101₁₉, 337₂; *dispoal'e azi, dispoal'e mine* = despoaie azi, despoaie mâine 86₁₅; *cum îl dispul'è* = cum îl despoie 297₄₄; *dispul'ară* = despoiară, jefuiră 337₂; *dispul'ăt* = despoiat 94₂₇; *imnàm dispul'ăt* = umblam rupt (despoiat, fără haine) 148₁, fem. *dispul'ată* = despoiată 290.

Dispòtî [și *dispòtî*] sm. = arhieru 425.

Dispustusescu vb. IV = mă

Odihnesc, mă repauzez
(după oboseală) 229₁₆.

Distup vb. I = destup 114₃₁,
115₁₇.

Distingu vb. III = descing;
s-nă distinđim = să ne
descingem 265₁₁. Inf. *Dis-*
qire și *distinđeare* = des-
cingere.

Dişcl'id vb. III = 1° deschid
4₁₅, 8, 9, 29, 36, etc., etc.;
2° înfrunzesc, înverzesc;
pomlu... dişcl'ise = po-
mul... înfrunzi 316₂₄; 3°
tra s-l'i dişcl'idă înoara
= ca să-i învesească ini-
mioara 149₂₂; 3° *l'i si diş-*
cl'ise înima tră vin = i se
făcù poftă de vin 90₈; 4°
dişcl'ide-ţi ocl'il' = deschi-
de-ţi ochii, bagă de seamă
131₁₂; 5° *z-dişcl'idă* = (să
deschiză) să devie deştept
33₁₄; *dişcl'isiră* = deschi-
seră (la minte), deveniră
deştepți, cu mintea des-
chisă 34₁₀.

Dişcl'ideare (și *dişcl'idire*) sf.
= deschidere 309₃₁.

Dişcl'is adj. = 1° deschis, deş-
tept, inteligent; în vătăt
187₃₂, 418; 2° înfrunzit, în-
verzit.

Dişteptu (mi —) și (*disceptu*)
vb. I = (mă) deştept; *z-diş-*
tiptă = se deşteptă 25₇, 36₂₈,
50₁, 136, 310₈. Inf. *diştip-*
tare = deşteptare.

Dişteptu (*disceptu*) adj. =
deştep, inteligent 117₈;
dişteptu foc = deştept foc
153₉.

Diştiptăt și **disciptăt** (Cru-
şova) adj. = deştept, inte-
ligent; *ea eră multu dis-*
ciptată = ea eră foarte deş-
teaptă 75₃₁, 77₂₈; *disciptăt*

= deştept 40₃₁, 388₁; *diş-*
tiptăt 98₆, 294₁₆, 403—409.

Diştiptăčune și **disciptăčune**
(Cruşova, Bitolia) sf = deş-
teptăciune 95₁₂, 210, 315₈.

Dit prep. = din (pretutindeni).

Ditră (*dirta* Vlaho-Clisura)
prep. = pentru, din cauza,
de; *ditră nîs* = din cauza
lui 37₃₁, 146₁₆, 328₁₈, 475₃₁.

Ditru prep. = din 235, 442₁₇ etc.

Dîunăoară adv. = dintr'odată
17₃₅, 20₂₈, 23₃₁, 58₁₂, 75.

Divarlîga adv. = împrejur, de
jur împrejur 35₃₁, 54₂₅, 68₁₅,
102, 181₁₆, 120. Vezi:

Divarlîgaluî adv. = în jurul
227₂₈.

Dizjûg, **Dizjug'ed** și **dizgûc** vb.
= desjug; *dizjugară* =
desjugară 117₁. Inf. *diz-*
gugare (*dizjugare*).

Dizlăčescu vb. IV. = limpe-
zesc; *z-dizlăči tră čudie*
= se limpezî spre minune
282₉.

Dizlăk'escu și **dizlik'escn** vb.
IV = deslipesc 252₆, 430.

Dizlêg vb. I = 1° desleg 13₂₈,
105₂₈; *dizligați-mi* = des-
legați-mă 60₁₈; *z-dizligd* =
se deslegă 83₃₀; 2° tălmă-
cesc 167₄.

Dizligare sf. = deslegare, tăl-
măcire 167₂₀.

Diznôu adv. = de nou, iarăși
6₂₇, 33₁₀, 34₂₀, 77₃₂, etc.

Diznêrdu vb. I = desmierd
38₂₇, 342₆, 441. Inf. *diznîr-*
dare.

Diznîrdăt adj. = desmierdat,
alintat 136₂₁, 438₂₂.

Dizvălesc vb. I = desvelesc,
descoper 61₁₉, 221₁₆, 305₁.

Dizvescu vb. IV. = desbrac;
z-dizvisleă = se desbracă
205₂₀, 347; *si dizviscû* =

se desbrăcă 203₁₂, 482₃₆; *u dizviscură* = o desbrăcară 289₃₇.

Dizvòc vb. I = a desghiucă, a scoate ceva din găoace; *și cîndu-l' vine oara z-dizvoacă* = și când sosit momentul ca să nască (= să se ușureze născând) 61₃₄. Inf. *dizvucare*. Part. *dizvucăt, -ă*.

Dizvulusescu vb. IV = des-pecetluesc 210.

Dildăsescu vb. IV = dau năvală 120₃₃.

Dinginescu vb. IV = plesnesc (cuvânt onomatop. de la *dîng!*); *lă viîi z-dîngînească, tu k'ali* = le veni să plesnească în piele, le veni (= le-a fost) mare ne-
caz 115₁₉.

Diră sf. = urma animalelor de vînat; *s-lo dipu dîra unûi terbu* = se luă după urma unui cerb 192₁₄.

Dirce sf. = furtună strașnică (Vlaho-Cl'isura).

Doagă sf. = cuvertură de lână 95₁₆, pl. *dođi* 87₁.

Doamnă sf. = doamnă, boiereasă, stăpână 64₁₇, 107, 108, 109, 133, 238, etc., Vezi: *domnu*.

Doară și Doară sf. = dar 91₁₈, 417, 382₃₉, 436₁₁, 490.

Doara (a ∞) = a doua oară, iarăși 6, 117₃₂.

Doauă. Vezi: *doi* 6.

Doi num. = 1° doi 6, etc.; *dol'i (doi'l'i)* = ambii 25₁, 49, 57₃₂, 60₄, *dol'ă* 478; Gen. Dat.: *a doilor* = celor doi, ambilor 265₃₂; fem. *dao, doauă, doao* 10₃₁, 22₄, 24₁, 49₃, 59₁₀; *dàole, doàule* = ambele 73₃₅, 78, 96₁₃; *di a*

doaua-zî 47₇, 39, 40₁₇, *u-1 doa-zî* = pentru a doua zi 468₃₃, *a doauă oară* 16₁, *a aaoa oară* = a doua oră 75₂₇, 73₃; *doi'lu* = al doilea 82₃, 461₂₇; *di dao ori* = de două ori 39₂₇; *di doauă* = dublu, îndoit 102₁₆; 2° *no-a-știptă dîcă di doauă ori* = n'șteptau poftire multă, n'șteptau să li se zică de două ori 31₈; 3° *ah-tare bunață nu s-discum-pără lișor cu ună cu doauă* = așa bunătate nu se resplătește ușor-ușor 67₁₁; 4° *Zborlu dao nu-l' si fă-țea* = (Cuvântul două nu i se făcea) adică: nu-i strică placul niciodată, îl ascultă la ori ce 76₃₄; 5° *il' deade dol'i a prèftului* = a dat ortul popii 371₁₀, 424₃₅; și *dol'i a prèftului il' da* = și dă ortul popii, și moare 93₆, 106₃₃, 205₁₆.

Domnu sm. = 1° domn, boier, stăpân 188, 190; *Doamne!* = stăpâne 18, 39, 41₁₇, 180₃₃, 418; *plîndeà ... ni ngă dòmnu-su* = plîngeau (ei) ... lângă stăpânul lor 50₃₄, 77₁; *s-l'-aflu domnu* = să-l daua stăpân 212_{10, 31}; *dom-nusu a grădină'l'eî* = stăpânul grădinii 9₁₇, 70₁₅, 81; *domnu mare* = domn mare, boier de neam mare 10₃₆, 12, 199₃₃, 173₃₁; *domn* (la Fărșeroți), art. *domu* în loc de *domnul*, cum se aude la ceilalți Aromâni 477₃₄; fem. *doamnă*, la Fărșeroți: *doamă*; 2° Domnul, Dumnezeu: *Doamne!* = Dumnezeule! *Doa m ne Dumniđale!* = Doamne

Dumnezeule! 22₂₆, 25₂₇, 116₂₉.

Dona n. propriu de bărbat 49—51.

Dor vb. II=1° doresc; *caftă-nî iŭi-ŭi doari sùflitlu* = cere-mi ori ce ŭi dorește sufletul 64₁₄; *s-caftă ŭe-l' doare hrisusita*=să ceară ce-i dorește aurita (subinț. inima) 67₁₀, 145, 165; *z-doari* = se dorește 121₁₈; *dureă să-l bașe* = doriă să-l sărute 25, 98₇, 115₇. 2° a durea: *ŭe-nî ti doari* = ce mi te doare 49₂₄; *că-l dureă* = căci îl dureă 55₂₄, 161₇; *fără s-lu doară caplu* = fără să ducă grije 147₁₇, 195₁₇; *di oara ŭe u viŭu, acăŭd să-l doară buriclu* = din momentul în care o văzù, începù să fie îndrăgostit de ea 13₄. Inf. *dureare* = dorire, durere. Part. *durut, durută* = dorit, durut.

Dor sn. = dor, patimă, durere, dragoste 36₁₀, 47₂₇, 73₂₆, 75₁₈, 126; pl. *doruri* 145—147; *dor n-e* = dormi-e, doresc 7₃₁; *di cîte ori va-l l'a dorlu*=de câte ori îl va apucă dorul 17₁₁; *il' viŭe dorlu* = îi veni dorul 66₁₁; *si-l' tragă dorlu* = să-i ducă dorul 299₁₇.

Dorma vb. IV = dorm 108₂₅; *durnă* = dormiă, dormiau 16₂₅, 59₁₇; *canda durnă pri sk'ihî*=par'că dormiau pe ghimpi 113₃₁; *durnă, vaî dîŭi, ca dipri lumea lantă* = dormiă (dus), ca pe lumea cealaltă (= ca dus pe lumea cealaltă) 364₂₂; *durnîi*=dormii 13₂₅;

durnî = adormi 36₂₅; *agîrŭi di durnî* = îl apucă somnul, adormi 197₁₂; *Aî durnită*=Ai adormit, (dormit) 77₁₄; *vrea z-dornî* = ai fi dormit (= eră să dormi) 36₂₇. Inf. *durnire* (și *durnare*) = dormire, adormire.

Dosă sf.=bașordină, scroafă (din Alb. *dosă*=scroafă); *pal'u dosă* = bașordină, scroafă 124₃₀.

Dosprăŭaŭi num. = doisprezece, douăsprezece; *∞ di cl'eî* = douăsprezece chei 40₆; *∞ di mutăfurî*=douăsprezece pături de căne-pă (sau de păr de capră, amestecat cu alte lănurî) 12₉.

Dot = chip, (mai mult cuvânt de umplutură; este întrebuințat de Fărșeroŭi, din care cuvânt sunt și porecliŭi: *Doteanî*) 244₃₂, 248₆, 277.

Dotean, poreclă aplicată Fărșiroŭilor.

Δoxă sf. = slavă, glorie 96₃₁.

Drac sm. = 1° drac 2, 5, 44, 99; pl. *draŭi* 152, 153; art. *draŭl'i* (pretutindeni) și *drasl'i* 3₇; *dracul* = dracul (Moloviște, Gopeŭi) 236. 2° fig. dracul se mai numește: a) *aŭel c-un čor* = acela cu un picior 208₁₂, 293, 336₃₃; b) *ac l'ò s-lă h'ibă*=fi-le-ar de cap 432₃₂, 293; c) *si-l' creapă numa* = să-i crape numele (= plesni-i-ar numele) 212, 213, 293, 396; d) *Futu-nî-l' măsă* = 468; e) *aŭel din vale* = acel din vale 435; 3° *soacra, l'-aveă intrată dra-*

clu tu inimă = soacra se înrăise, au apucat-o dracii 303; *ma l'-avea intrată draclu di iră linăvoasă* = dar s'a nărăvit de se făcù lenese 70₁₁; 4° *că ş-avea drafli tu pîntică* = căci eră stăpănit de draci, căci eră maşe pestriţe 295₆; 5° *me-acăţară drafl'i di urecl'i* = m'am înfuriat foc 230₁₁, 405₁₂. 7° *drac no-avea* = n'a vea nici pe dracul 300₆; *veđi, că drac no-avum* = Vezi, că nici pe dracul nu avurăm (= nu avurăm nimic) 435₆; 7° *ş-lă draclu curlu cu nîs* = (îşi spală dracul curul cu dânsul). adică: s'a dus, s'a sfârşit cu dânsul 367₁₆, 378₁₁; 8° *că angîrmari avea suflată draclu tu pungă* = cât desprebani, nici lescaen'avea; 9° *Aestu ş-eră draclu viu* = Acesta eră dracul în persoană 2₁₁; 10° *cum di drac* = cum la dracul 109₁₂; 11° *Cătuşe cama drac trahţări lucre* = Pisica mai drac (= mai dată dracului) la asemenea trebi 70₆; 12° *s-lu băgă draclu viră* = de l'ar fi împins dracul pe cinevă 147₁₂; 13° *mplină di drafi* = plină de draci, dată rău dracului 190₁₁; 14° *drac di vali* = dat dracului, foarte deştept 89₁₁; *drac di sum puncte* = dat dracului, deştept 404₁₂, 110₁₁. **Drame** sf. = dram; *om cu drăni* = om cu glavă, om cu cap 429₁₁; *đi ş-tine, că nu-l lipsescu drăni* = zi şi tu, dacă-i în fire 209₁₈.

Drăcoane sf. = drăcoaică 5₁₆, 274, 275, 460.

Drăcòs adj. = drăcos; *Feată drăcoasă* = fată drăcoasă 43₁₀.

Drăcurie sf. = drăcie 50₁₆, 275₁₅, 348, 364₁₈, 453₁₁.

Drăcuròs sf. = drăcos; *drăcuroasă* = drăcoasă, dată dracului 358₁₈, 411; pl. *drăcuròşi* = drăcoşi 364₁₂.

Drăcùş sm. = drăcuşor 470₁₀.

Drăgăt sm. = pândar 118₃, 136₃. (Epir, Tesalia.)

Drăşcl'auă, Drişcl'auă sf. = pas 89₆, 273, 86₁₃; *tră ninga nîscîndi drişcl'ei vrea l'-acaţă* = după câţivă paşi, eră să-i prinză 48₁₁.

Drăţescu adj. = drăcesc 467.

Driptate sf. = dreptate 392₁₀.
Vezi: *ndriplate*.

Drişcl'auă. Vezi: *drăşcl'auă*.

Drişteală sf. = vâltoare, dârstă 301₁₁.

Drugă sf. = lână scărmanată, servind la *tort*, din care se fac ciorapii 289, 290, 170₁₂.

Du! interj. = huideo! 228₁₂.

Dua! interj. = huideo! 106₁₆, 187₁₆.

Duc vb. III = duc; *mi duc* = mă duc; *si duşe* = se duce 10₁₈; *va mi duc* = mă voi duce 8₆; *tra z-ducă* = ca să se ducă 7₁₈; *du-te* = du-te 3₁₉, 20₆; *di foamînu va s-mi duc s-mor* = de foame n'o să mă las să mor 45₇; *z-duşeà* = se ducea 46; *z-duşeà cu mintea* = mergea cu gândul 19₁₈; *duse* = merse 1₂, 3₁₃, 5, 11₁₀; *îu z-dusiră tuşi* = unde meraseră toţi 25₁₄; *Araplu ş-avea dusă h'il'a-al amird* = Harapul

care condusesese pe fata de împărat 50₁₈; *s-avea dusă* = se dusesese 25₆; *Fu ară-k'it di drac și dus tu...* = Fu răpit de drac și dus în ... 2₃₀. Particularități: *nă duțem și nă țem* 11₁₀; *vă duțeli și vă țeli, si duc*; Imperf. *mi țeam, ti țeai, s-țea* 165₃; Perf. *mi duș, ti dusiși și duseși, si duse* etc. Viit.: *va nă duțem și va nă țem* 259₁₈; Inf. *dù-țire și duțeara* (și *țeara*.)

Ducă sf. = dus, mers, ducere; *di ducă mîna nu trapse* = de dus tot se duse 8₆; *tu ducă* = la ducere, la dus, când s'a dus 190₂₂, 503.

Dudie sf. = duduică, drăguță 442₂₇.

Dugoare sf. = dogoare, dogoreală 103₆.

Dugurescu vb. IV = dogoresc; *Am s-ti dugurescu* = am să te dogoresc 335₁₀; observ că această construcție este *Daco-română* și se datorește lui Bagav. *Aromânește* se zice: *va s-ti dugurescu* sau *va ti dugurescu*, niciodată: *am s-ti...*

Dugurare sf. = dogorire, încălzire mare la foc sau soare.

Duh sn. = duh, spirit, respirație 315₂₀, 429₁₀, 446

Duk'ane sf. = dughiană, prăvălie 253, 304, 482.

Duk'escu vb. IV = înțeleg, simt, pricep (la cel mai mic semn), pricep bine 166, 167; *duk'aște* = pricepe, simte 18₄; *s-nu u duk'ască țivă furl'i* = să nu care cumva să o simtă hoții 22₁₂; *duk'i* = pricep, simți 15₂₀, 17;

nu duk'iră = nu pricepură 72₁₄; *duk'indalui* = înțelegând 17₃₀; Inf. *duk'ire* și *duk'are*. Vezi: *aduk'escu*.

Dulape sf. = dulap, pl. *dulăk'* 237₁₁, 415.

Dulă (și *đulă*) sf. = servitoare 243, 315₁₈.

Dulțe adj. = dulce 4₃₀, 24₁₃, 57₅, 283₂, 416₇.

Dulțea sm. = dulceață 329₂₂.

Dulțea-locului sf. = dulcea pământului, iubita pământului 182₃₀.

Dulțame sf. = 1° dulce, dulceață, dulcime; *cu dulțamea* = cu vorbă dulce 352₃₀; *dulțamea-somnului* = dulceața (=farmecul) somnului 302₁₈, 391₁; 2° pl. *dulțehi* = prăjituri 416₁₈, 426₃₀.

Dum'inecă (Duminica) sf. = Duminecă 154₂₂, 277, 452, 474.

Dum-l'ertu vb. I = iert, mă rog la Domnul de iertarea păcatelor cuivă. Se conjugă numai la Indic. Prez. sing.; *Dum-l'ertu, Dum-l'erți, Dum-l'artă*; Subj. prez. sing. (la fel cu Ind. conj. cu: *si(să)*); Imperativ pers. II, III: *Dum-l'artă oară, iu s-află creștinlu ațel* = Fie binecuvântat momentul, în care se află creștinul acela 34₆; *Dum-l'artă-l* = Doamne iartă-l, Dumnezeu să-l ierte 489₃₀; *Dum-l'artă-țioăsili a tătă-tui* = Domnul să ierte oasele tatălui tău) = fie sfinite (=odihnite) oasele tatălui tău 138₂₅, 35.

Dumname sf. = boierime, lume din viță mare; bogătași.

Dumnescu vb. IV = domnesc,

stăpânesc; *băgă s-dumnească dinir-su* = băgă pe ginerele său să guverneze, să domnească 40₂₁, 97₂₉, 106₂₄, 137₃₀, 341₂₆; *dumnî* = domni, stăpâni 398₁₆; *li dumneà* = le stăpânià 477₂₃; Inf. *dumnire* = stăpânire.

Dumnescu adj. = 1° domnesc, regesc, crăesc, boieresc 398; *numtă dumnească* = nuntă împărătească 68₁₀; boierească 270₂₀; 2° fig. *lucru dumnescu* = lucru turcesc.

Dumniță și Dumnițău sm = Dumnezeu (pretutindeni); cer 101₃₀, 102₇; *Dumniză* 173 (Gopeși, Moloviște). Se întrebuintează și articulat: *Dumnițălu, Dumnițăulu*: voc. *Dumnițale!* = Dumnezeule! 21₁₁, 24; fig. se mai numește: *Ațel-de-analtu* (= cel de sus) 316₇, 414; 1° *Și-sî feațe Dumnițău nilă* = și se îndură Dumnezeu 6₃; 2° *Și-sî se duse oară-bună cu Dumnițău năinte* = Și merse cu bine cu ajutorul lui Dumnezeu 65₂₀; 3° *Măcară cu fe deade Dumniță* = Mâncară cu ce a dat Dumnezeu 66₁₄; 4° *Puț s-lu facă Dumniță* = ce mai puț! vai de mama lui de puț 103₁₀; 5° *Vru Dumnițău* = slavă Domnului, mulțumită lui Dumnezeu 334.

Dumnițăscu adj. = Dumnezeesc, de la Dumnezeu.

Dunăe, Dunăuă sf. = lume 72₂, 195.

După, dipu, dupu prep. = după; *după* (pretutindeni): *dupu* 29₁₄, 22; *dipu* 35, 480₃₄, 81, 113. Vezi: *dipu*.

Dur! = cuvânt turcesc: stăi! 228₃₄. (Numai aici întrebuințat).

Dure adv. = destul 31₂₆, 99₂₃, 201₃₀; *dure ți-u cu joclu* = destul fie-ți cu gluma (= cu jocul) 8₁₁.

Durare sf. = 1° avere 127₁₃; 2° dorire.

Durēc (mai des: *dirēc*) sn. = stâlp 348₂₈.

Durîit adj. = adormit 494.

Durût adj. = 1° dorit, iubit; fem. *durută* = dorită, iubită 5₈, 8, 12₂₀, 126₂₄, 129₂₄, 151₂₃, 274, 279, 283₂, 418₂, 472; 2° doritoare, iubitoare, care iubește: *cum sun mămăle durute* = cum sunt mamele doritoare.

Dus adj. = dus; *no-alăsară loc ni-duși* = nu lăsară loc, unde să nu se fi dus 172₁₁.

Dușmân sm. = dușman, inamic 12₂₅, 17₆, 35₁₆, 37₁₆, 58₄, 156, 222, 456.

Dușmănil'e sf. = dușmănie.

Duvae sf. = rugămintă (cuvânt orășenesc) 168₁₇.

Duzină sf. = duzină 119 (neologism).

P

Pa! = cârc! *niți qa! nu fă-țea* = nici qa! (nici cârc!) nu făcea 73₂₃.

Pac vb. II = zac 464₂; *qicù*

= zăcù 395₁₀; *qileà* = zăceau 120₂.

Padă sf. = zadă 157₁₆, 204, 452; *l'i mbită, di l' feațe cu-*

cută, dadă = îi îmbătă tun 307₂₈.

Damă sf. = zeamă 240₆, 309₄, 320₁₀, 321.

Damă n. propriu de familie; *fumeal'e al Damă* = (familia, copiii lui Zamă) copii mulți și gălăgioși, neastâmpărați 455₁₄.

Dandă sf. = artag; *lo-acăță nîpîi danda* = îl apucă iarăși artagul 230₂₀.

Dare sf. = zare; zori de zi; *cîtră n-dare* = spre zori de zi 231₃₄, 259₂₂, 374₇, 468₂₃, 481.

Dațe num. = 1° zece 21₂₈, 73₇₄; pl. *dăți*: *trei-dăți*, *patru-dăți* etc. = treizeci, patruzeci, etc.; *mași dățile (udă)* = numai a zecea odae 17₃₅; 2° *tu dățile a mul'are* — *saî nu pistipseă niși ună* = la zece (= vorbe) ale muierii sale nu credea nici una 283₁₉; 3° *aestu il' dădeă dațe ta furtu aușlui* = Acesta-i da zece (înainte) bătrânului în hoție, adică: îl întrecea mult în hoție pe moș 308₁₆.

Dău ! = cărc! *niși dău* = nici cărc! a nu crăcni de loc 407₆. Vezi: *da*.

Deadit, deađit (mai rar) și *deađit* sn = deget 2₁₈, 16_{20, 27}, 50₁₀, 73₃₇, 74, 156, 256₁₂.

Deađir vb. I = deger 124₃₁; *ma diđiră dipriună* = dar degeră într'una 137₃₂, 138₁. Inf. *diđirare* = degerare.

Deađir sm. = deger.

Deană sf. = 1° colină, deal 21₁₀, 110₃₇, 152, 879; pl. *denuri* 172, și (la Fărșeroți): *dehî* 478; 2° geană, sprinceană 36₈, 172₃₀, 222₁₀.

Deană-Aripidină sf. = deal-povârniș, (locuința soarelui) 440.

Dem vb. III = gem; *șade și deame dua tută* = șade și geme într'una; Inf. *di-meare și deămire* = gemere.

Der sm. = ger 170, 301₃₇; ca nume propriu: Gerilă 335, 336.

Điđiruş n. pr. = Degerilă, care degeră de frig 138, 139.

Điđitîc și Điđitîc sn. = degetel 120₃₉, 156₃₆, 374₁₃; *calu al Barbă-Cot... niși la diđitîc nu lo-aveă* = (calul lui Barbă-Cot... nici la degetel nu-laveă), adică: eră mult mai presus decât calul lui Barbă-Cot... 272₂₀.

Đinđie sf. = gingie.

Đinîrăc sm. = ginerică 113₂₅, 369₁₈.

Đinîre sm. = ginere 68, 343₂₈; *đinîr-su* = ginerele său 40₂₀, 52₂₃, 97.

Đinucl'u sn. = genuchiu 9₁₂, 49₃₅, 84₂₇, 172, 191, 239, 331; *că no-alăsă (el') vîrnu di đinucl'ul a lor* = că nu lăsau pe nimeni de neamul, de sângele lor (= că nu lăsau moștenitori de neamul lor) 437₂₅.

Đi = zi, în compunere: *a doaua-đi* = a doua zi 33₈; *astă-đi* etc.

Đic (dăc) vb. III [Indic. prez. *đic, đîi, đîte, đîțem (đîțim și țem), đîțeti (đîțiți și țeti)*, *đic*; Imperf. *đi-țeam și țeam*; Perf. *đîșu, đîsiși și đîsêși, đîse*, etc.]; = 1° zic 1, 2, 3, 5, 10, 32, 35, 43, 46, 49, 54, etc.; 2° socotesc, sunt de părere 4₀, 43₇;

3° *ahî't dîse Dumniqdău* = atâta a vrut Dumnezeu 65₂₄; 4° *l'-u dîţeă ... cu flueara* = i-o ziceă ... din fluer 298₂₀; 5° *vaî dîţî 8₁₅*; *va-l' dîţî* = adică 336₁₁; *va dîcă* = va să zică, adică 80₁; 6° *va-l'-u dîţî, acăţă s-mur-dească* = începù să se cam înopteze 2₁₀; 7° *par à ţî loară citu z-dîţî* = parale, bani luară cât de mulţi 33₂; 8° *p-în-l' dăc...* = pe unde i se zice ... 245₂₇; *dăţî 476-484*; *zăc, zăse 173₃₃, 235*; *ţe s-ţem* = ce să zicem 292₃₁; *ţeam* = ziceam 5₃₀, 6₃₀, 181₁; *dîcînda-l'* = zicându-i 171₉; *dîcî'ndaluî 76₁₀*. Inf. *dîţîre, dîţeare 106* şi (*ţeare*), *zăţîre* (Molovişte, Gopeşi) = zicere.

Dică (dăcă) sf. = 1° zicere, zis, spusă 93₁₁, 106₃₅, 128₃₁, 296, 298; *am ş-alte zboare tă dăcă* = am şi alte vorbe de zis 249₇; 2° *ună dîcă* = cum a zis, îndată ce-a zis 193₂; 3° *no-aştiptă dîcă di doauă orî* = n'asteptau să li se zică de două ori, n'asteptau poftire peşte poftire 31₁₂; 4° *nu va dîcă sau nu va vîrnă dîcă* = nici vorbă, fără îndoială 134₄, 138₁₁, 356₂₈, 306₂₉, 441₇.

Dîn sm. = (masc. dela: dînă) 221-224, 464₃₅; *Dînlă amăril'eî* = zeul, zânul mării 250.

Dină sf. = zână (pretut.).

Dună (dîună) sf. = 1° zi (pretutindeni), pl. *dîle 1, 22₁, 36, 86₂₀*; *dăle 277*; *zuă 173₁₁, 235*; *qua lantă* = ziua următoare 9₁; a doua zi 329₁₁, 164₁₆; *a trea-ză, a trea-zi, a trea-dî* = a treia zi 76₃₃, 127, 164₂₂, 170₃₄, 171₃₁; 2° *s-feaţe qua g'ine* = se lumineă bine, deplin de zi 87₃; *s-feaţe qua prîndu* = s-a luminat cât se poate de bine 95₁₁; 3° *tută qua* = toată ziua, mereu, într'una 38₁, 62₈, 71₅, 120₁, 149₃₃; 4° *treî dîli cu qua* = trei zile întregi 211₁₃; *cara s-umplură dîlile* = dacă se împliniră zilele 360₃₆; 5° *din quă în quă* = din zi în zi 21₃; *quă di quă* = zi cu zi, din zi în zi 7₁₂, 336₁₇, 352₂₀; 6° *nă (ună) quă* = într-o zi 2₁₀, 9₃₆, 31₃₅; 7° *il' loai qua* = îiluai ziua (= viaţa) 270₃; 8° *noaptea quă u făţeă* = făcea din noapte zi 299₂₀; 9° *Acşi nă fu qua* = Aşa ne-a fost ziua (= norocul, soartea) 457₄; 10° *şi triţeă ca qua ţea alba* = şi treceă (= trăiă) în deplină fericire, ca în sânul lui Avraam 177₁₉, 191₁₀, 215₃₁, 249₃₇; 11° *quă albă* = zi fericită 455₂₅; 12° *că dîlile nu intră tu sac* = căci zilele nu intră în sac; nu se isprăvesc zilele 11₃.

E

E! = ei! interj. 3₁₀, 9, 14, 26₁₃, 100₂₂, eacă, ei! 29₃₁, 53, 54, 201; aşă dară 29₃₃; **E! ţ-ul**

dau = iacă, fie! ţi-l dau 1₀, 11₃₀; **e! e, e hare!** = destul, destul, moarte! 24₁₁.

Ea = 1° iacă, iată 76₃₃, 203₃₄; *ea-mi* = iată-mă, *ea-ti* = iacă-te; *ea-o!* = iată-o! 22; *ea-lea* = iată-l 404₂₂; *ea-le în vine Avul Nicola* = iată-l unde vine sf. Nicolae 20₂₄; *ea-ți-lu* = iată-l 60₂₀. 2° ean: *ea du-te* = ean du-te 3₁₉, 54₄, 150₁; 3° *ma ea ș-ea cum sta lucrulu* = dar iată și iată cum stă treaba, chestia 7₂₇; *ea ș-ea* = iacă și iacă 12₇, 13₃₃, 64₄.

Ea pron. pers. = ea; la Fărșeroți: *ia* (citește *i-a*) 243, 244, 476—484; Gen. *a l'eî* și: *-l'*. Dat *a l'eî*, *îl'*, *l'*; Ac. *ea*, *ia*, *u*, *o-*; Pentru Dat. mai există în Epir-Tesalia și forma *l'il'* = îi: *l'il' li ded* = i le dădai (pretutindeni).

Eadă sf. = iadă, fem. dela: *ed* = ied.

Eale, ele pr. pers., pl. dela *ea* = ele; gen. *a lor*, și *lă*; Dat. *a lor*, *lă*, *le-* *l-*; Ac. *eale* și *ele*, *li*, *le-*, *l-*; (pretutindeni).

Eapă sf. = iapă; *ntră eape* = printre iepe 3₁₆, *l-u intrară a eăpilor* = începură să mănânce la iepe 31₃₃; pl. *eape*, (și *iepe*), 109, 110, 119, 120, 271, 272, 314.

Eară adv. conj. = iarăși 17, 39₂₆, 56₁₁, 169.

Earbă sf. = 1° iarbă 166₆, 7, 220; pl. *erg'i* = ierburi 57₁₆, 486; 2° *earbă di nipîrtică* = (iarbă de nepârcă, de șarpe) = iarbă dătătoare de viață 272₁₇, 297; 3° *erg'i di somnu* = ierburi aducătoare de somn 309₄; 4° *niși de-ațel' ți mîcă earbă*

nu ș-eră = (nici de acei, care mănâncă iarbă nu eră), adică: nu eră vită, nu eră prost, ca să nu prieapă 306₃₄.

Earnă sf. = iarnă 43₉, 164₃₅, 336.

Eață interj. = iată; *eață-l'* = iată-i! 436₈.

Ed sm. = ied; *arsăreă ca eql'i* = săriă ca iezi 323₁₈.

Efharistise sf. = mulțumire (neologizm) 329₁.

Eftin adj., adv. = ieftin 307₃₄.

El pron. pers. = el 1₁ etc.;

Gen. *a lui*, și: *-l'*: *niveasta-l'* = nevasta sa, nevasta lui 1₈; *acasă-l'* = acasă la el, la casa lui 1₁₄; *cămeaș-a-l'* = cămașa sa 87₁₇; Dat. *a lui*, *îl'* = îi, *l'* = i: *îl' ticăni* = îi trăzni prin cap 1₁₆; *l'-astal'e calea* = îi taie drumul, îl întâmpină 1₁₆; *l'il*, = îi (Epir-Tesalia): *L'il' lu deădiră* = i-l dederă 81₃₇; *l'il' lu pitricură* = i-l trimiseră 352₁₃; Ac.: *el*, *lu* 1₂₉, *lo-* 1₉, *îl* 2₁, 87₁₈; *ul*: *na-ț-ul* = iată-(ți)-l 13₂₃, 120₇, 8₂₇, 237; *lea*: *ea-lea* = iată-l 404₂₂ [recte: *ea-l-ea* = eată-l-eată], *l* = îl, *l'* 1₂₃, 2₁₆; 2° fig. desemnă pe bărbat, când soția, ca semn de respect, ocolește a-l numi pe nume: *Muma qîsi a lui* = Mama zise *lui*, adică: bărbatului său 35₁₅.

El' pron. pers., pl. lui *el* = ei; gen. *a lor* (și: *lă*: *mul'er-le-lă* = femeile lor; *suntu a lor-lă* = sunt de ai lor); Dat.: *a lor*, *lă* 4₁₅, 66₃, *l-*, *le-*; Ac.: *el'*, *îl'* = îi; *l'-* = i, îi, (pretutindeni.)

Em adv. conj. = Și; *em* *îo*,

em tine = și eu, și tu; conj. dară, ci: *em du-te* = du-te dacă, ci du-te 104₃₃, 344₁₁, 453₁₀; *em de!* = ei de! apoi de! 256₅, 318₁, 502. [Etim. din *e + ami* (= dară).]

Epir sm. = Epir 504.

Ergu sm. = 1° presimțire: *L'-viñi a lui ergu* = îi veni presimțire 121₃₇, 288₃₃; *că-l' vine ergu* = căci presimte 300₇; 2° bănuială: *intră tu ergu* = începui să bănuiesc 318₂₇; 3° gelozie, invidie: *ergul nu o-alăsă* = invidia nu o lăsă 74₁; *și-l' si umplu inima di ergu* = i se umplu inima de gelozie 220₁, 376₃₀, 405₅.

Ermu adj. = pustiu 24₁₈, 121₃₅; *eară munțil' va s-armîna erni* = iară munții vor rămâne pustii 17₁₀; *ermă* = pustie 399₃₄; *s-nu h'ibă ca ermile ș-ca corbile tu lume* = să nu fie ca cele pustii, ca cele nefericite în lume 315₁₈.

Es vb. IV [Ind. prez.: *es, eși, ease (ese), ișim și (inșim, Fărș. ișăm, ișem), ișiți (inșiti, Fărș. ișăți)*; es. Imperf. *ișăm (inșăm)*. Perf. *ișiți (inșiti, Fărș. ișăți, ișăi)*; Part. trec. *ișită (inșită, Fărș. ișată)*; Inf. *ișire, (ișare, inșare)* = 1° es.: *l'-easi nă ursă* = îi iese o ursă 46₁₅; *s-easă* = să iasă 1₁₂, 4₆, 125₁₉; *ișiți* = ieșii 103; *ișiși* = ieșiși 31₂₈; *iși* = ieși 7₃₇; *inși* = ieși 84₂₉; *ișiră* = ieșiră 2₁₀; *inșiră* 29₉; *ișară* 476₁₀; *ișă* = ieșiă 13; *nu inșă* = nu ieșiă 74₂₃; *avea ișită (inșită)* = ieșise 11₃₂, 21₂₇, 41₁₅, 140₃₅; 2° *Aide s-*

ișim fură = aide să devină hoți 22₃₅; 3° *nu iși di zbor* = (nu ieși din cuvânt) se țină de vorbă 83₁₂; *s-nu ișem di grațlu cu limbă di moarte* = să ascultă cuvântul cu limbă de moarte (spus) 243₉; *s-nu eși di grațlu a neș* = să ascuți cuvântul meu 289₄; *ișară di zbor* = nu se ținură de cuvânt 476; 4° *ia-țe s-easă, s-easă* = iasă unde o ieși 153₂₁; 5° *căștig la jocul de cărți* 430₃, 432₂₇, 31; *s-acăfară z-goacă a cărți și cari s-easă* ... = începură să joace cărți și cine o ieși (biruitor) ... 211₅, 12.

Escu vb. ajut. = sunt. Vezi: *h'iū*.

Estă pr. = aceasta 3₈. etc. Se aude *estă*, când cuvântul precedent se termină prin voc. *a*: *mul'area estă*; în colo. Vezi: *aestă*.

Etă sf. = 1° veac, secol, timp 1₈, 18₃₀, 87₃₄, 200, 294₁; 2° lume: *ca tută etă* = ca toată lumea 72₃₉, 478; *etă di dig'os* = lumea de jos (de supt pământ), dedesupt (în opunere cu *lumea din sus* = lumea aceasta de pe pământ) 265₂₃, 266; 3° *Tu afeă etă* = În vremea dedemult (= pe când trăia altă lume) 75₂₆, 86₈; *Nă oară ș-tu nă etă* = într'o vreme, în vremea dedemult 84₂, 46₆, 49₃; *tu nă etă* = (într'o vreme) în vremea dedemult 42₃; 4° *di etă ali ete* = din vecii vecilor 215₁₀; *niviđut di nă etă ntreagă* = nevăzut de un veac 194₃₁.

timăsie sf. = pregătire 330₂₂,
(neologism.)

îu pron. pers. = eu 20₆, 23₂₆,
143₇. Vezi: *îo*.

lusfor sm. = căpetenia dra-
cilor 499.

Evă sf. = Evă, femeie vi-
cleană: *h'il'e di Evă* = fiică
de Evă 68₁₆; *Eva, tot Evă*
= femeia, tot femeie (= vi-
cleană) 350₆, 234₃₅, 190.

F

fabrică sf. = fabrică 206.

fac [Indic. prez.: *fac, fați, fațe, fațim și fățem, fa-țiți și fățeti, fac*. Imperf. *fățeam și fițeam*. Perf. *fecu, feațiși și fițeshi, feațe și fete*; *fațim, feațit* (= fe-țit), *feățiră* (= *fetiră*); Perf. Comp. *am faptă*. Inf. *făți-re, fățeară*] vb. II, III = 1° *fac* 7₇, 13₁₁, 329, 68₄, 24; *s-nă fățem soți* = să ne fa-
cem soți, tovarăși 81₃₆; *fecu*
= făcui 5₉, 11₃₉, 97₂₆; *fițeshi*
= făcuși 14₂₈, 17₃₄, 58₈; *feațe*
= făcu 1₁, 2₂₇, 4, 45₆, 80₉;
ți li feațim = ți le făcu-
răm 5; *feățiră* = făcură
5₂₁, 6; *fățea* = făcea 1₄, 4₃₇,
21₁₈, 24, 71₁; *fițea* = făcea
234₃₈; subj. *s-fac*; *s-facă*
161₂₄, 1, 2, 10₁₈, 125₂₃; *ai*
faptă = ai făcut 20₂₂; *avea*
faptă = făcuse 16₁₄, 19₄,
86₁₆; *va s-ai faptă* = vei
fi făcut 170₂₀; *fă!* = fă! 19₉,
25₃₅; 2° nasc: *canda mine*
vream s-fac tut feate =
parcă eu dori-am să nasc
tot (= numai) fete 7₇; *feațe*
fiçor = născu băiat 7₁₁, 61₃₄,
159₁₈; 3° *s-fați nividut* =
seface, devine nevăzut 43₃₂,
17₉; 4° *carî nu avea leamni,*
el dusi tu păduri s-facă
= dacă nu avea lemne,
merse în pădure să aducă
(= să facă o povară și să

o-aducă pe spinare) 63₂;
5° *mi fac* = mă prefac 44₆,
53₃₃; 6° *lucru țe s-fațe* =
lucru cu putință 79₂₂, 444₂₂,
7° *li feațe carne-aroșe* =
le luă drept carne roșie
30₁; 8° mă adresez, res-
pund: *și-l' fațe* = și-i zice,
î se adresează 69₃₄; *îl' fați*
= îi răspunde 27₁₇, 26, 34,
49₃₂; 9° schimb, prefac:
groșl'i l'-fați nă liră = pre-
face, schimbă piaștrii în
liră 43₃₆; 10° *l'-feațe toți*
praql'i g'ine = cheltuî toți
banii 39₁₅; 11° *feați apoea*
năparte = o rupse apoi
la fugă 44₃₀; 12° *cîtră aod*
feățiră = p'aci apucară,
p'aci ți-e drumul 27, 47₁₂,
67₂₁, 81₂₀; 13° *ună fațe* =
e tot una 247₉; 14° *s-fea-*
țiră zbor = își făcură vorbă,
se înțelesă 106₂₆.

fag, pl. *fați* sm. = fag 25₆,
174, 454.

fagă sf. = fructul fagului.

falcă sf. = falcă pl. *fălți*.

fană sf. = vedere, arătare;

Aod ț-u fana = Acî să te ve-
dem, acî să ți să vază pu-
terea 423₂₅; *aod-î harea*
Hristolui, nu fana drac-
lui acî-i puterea lui Christ,
ci nu meritul (= arătarea,
vrednicia) dracului 430₁₈.

fantazmă sf. = fantomă, stafie
120₃₁, 401₂₁.

Faptu adj. = 1° făcut 135,

174; 2° născut: *erà di*

mă faptu=*erà*

născut, adică

de rând, nr

care 12₈, 10'

faptu =

scut 56

Faptă sf

s-faț

Farm

în

1

F

1

flutură sf. = cească 107₂₀, gre-
se în text: fligane.
flutur vb. I = a flutură, a
fluturi.
fluturac sm. = flueră-vânt
106.

flutură sf. = fluture 180, 181.

floare sf. = floare; loclu cu

floare = pământul cu flori

375, 381; crîstea ca floarea

crește ca floarea 438₂₉.

Floc sm. = floc.

Flor = (plăvit), nume propriu

280, 281.

Flucăt adj. = flocos 208, 210.

Flucòs adj. = flocos.

Flucară sf. = fluer 17₁₀, 134,

232, 298₂₁, 397; pl. fluèrî.

Flurie sf. = galben 10₂₃, 30,

31, 53-55, 89₁₉, etc.

Foale sm. = foale, burdof, pl.

fol'.

Foame sf. = foame 22₂, 23, 45,

46, 356; 1° si-nî frîngu foa-

mca = să-mi potolesc foa-

mea 89₃₃; 2° mor di foame

= mor de foame, mi-e tare

foame 22₁₃; 3° u strease

multu foamea = o con-

strânse foamea mult 290₁₅;

4° acățară z-da timpărălu

di foame = (incepură să

dea tambura de foame): su-

feră grozav de foame, li se

rupe inima de foame 274₁₂.

= foarfece 126₁₀.

pl. focurî = foc 12, 22,

33 etc.; 1° foc s-apă li s-

duțea gura = învăță foarte

bine, cât de mult 128₁;

2° foc, necaz mare: tră fo-

clu a nveastil'eî di prota

= spre necazul nevestii

dintâiu 70₁₁; il' vinea foc =

ii venia foc (= necaz mare)

68₃₄, 56₃₁, 268₈; di-l' trich

foclu = de-i trecu necazul,

supărarea 132₃₀, 44; 3° nu

scoati zbor cu foc din gură

= nu rostî calomnii, vorbe

rele, nedrepte 151₂₂, 285₁,

346₂₁; si scoată foclu din

gură? = să'l învinovățească

așa pe nedrept, așa de

grav? 119₂₈; 4° Foc to-aș

= arză-l focul de bătrân

457₂₈.

Fora adv. = pe față 248₁₄;

ca termin haiducesc în-

seamnă: năvala haiducilor,

cu săbiile în mână, asupra

poterii.

Frangă sf. = fragă; pl. *frandî*

= fragi.

Frapsin sm. = frasin.

Frașt! interj. 92₃₁.

Frate. pl. *frați* = frate 12₁₈,

24₂₀, 40, 41, 106, 107, 112-114,

etc.

Frătîe sm. = frățior 92, 93.

Vezi: *fărtîc*.

Frățește adv. = frățeste 104₁₂.

Frățescu adj. = frățesc.

Frățil'e sf. = frăție.

Frec vb. I = frec; 1° *pînă s-fă*

frecî ocl'il' = (până să'ți

freci ochii), adică: numai

decât, cât ai da în palme,

cât ai clipi din ochi 31₂₃, 33₃₁,

*39₃₁, 115₁₈, 212₁; 2° *fi-și**

fricâ ocl'il' = care se miră

13, 236₂₉. Inf.
t. *fricăt, -ă* =

a 28, 35, 38, 59,
umplù zmeànilè
ă = o sfeclì rău de
frică 341₃, 176₂₈, 112₁₉;
ti lua *Çaşlu di frică* =
te apucà groaza de frică
67₆; 3° *l'i se-adună inima
cât un puric* = i se strânse
inima cât un purece (de
frică) 74₂₆; 4° *te-acăţà h'è-
vrile di frică* = te apucau
frigurile de frică 95₂; 5° *ţi
si sculà perlu din cap di
frică* = ţi se ridicà părul
din cap (= ţi se făcea pă-
rul măciucă) de frică 74₂₆,
221₄; 6° *cu frica n-sin imnă*
= umblă cu frica în sin
227₁₄; 7° *Ficorlu, nu erà
de-aţel' țe lă-î frică și de-
aumbră-lă* = Băiatul nu
erà din cei fricoși 7₃₃.

Fricătură sf. = frecătură.

Fricòs adj. = 1° fricos, care
are frică 122₄, 182; 2° în-
fricoșător, care inspiră
frică 15₂, 39₃₅, 399₃₄.

Fridă sf. = dulap mic 244₂₂, 35.
Vezi: *firidă*.

Frig sm. = frig puternic 170.

Frig vb. III = frig; *s-u frigă*
= să o frigă 16₁₂; *si-l' bă-
găm mași niscînte dîle,
tra s-nu doară și s-nu fri-
gă moartea lui* = să'i me-
nim numai câteva zile (de
traiu), ca să nu doară și
să nu frigă (= să nu arză)
moartea lui (= când o muri)
199₂₈; *u fripse* = a fript-o
16₃₅. Inf. *frîdire* și *fridea-
re* = frigere.

Frimintu, firmintu vb. I =
frământ 108₄; *s-lu firmînt*

= să'l frământ 266. Vezi:
firmînt, firmintu.

Friptu adj. = fript; *dîli fripti
duţeà* = duceà zile fripte
162₃₁; *mi măcăşî friptu* =
mă mâncaşi fript, m'ai pră-
pădit 16₆; *friptu* = ars, a-
mărît 444₃₅.

Friptal'ũ sn. = vită friptă
(oaie, berbece, viţel, etc.)
491.

Frîn, Fărnũ sn. = frâu 386.

Frîndă și frunđă (mai rar)
sf. = frunză 57₁₆, 98₃₇; 1°
deade frunđă = înfrunđi
282₁₂; 2° *u şuţîră frînda*
= o întoarseră foaia, o în-
toarseră pe foaia cealaltă
116₁₄; *u turnă frînda* =
a întors'o pe foaia cealaltă
312₂₄; 3° *tu frînda ținlòr țe
nu s-toarnă di la lumea
lantă* = în foaia celor ce
nu se mai întorc de pe lu-
mea cealaltă 67₈; 4° *l-us-
tură pîn tu frîndîli di h'i-
cati* = îi ustură până în
adâncul ficatilor 90₁₂; *uhtà
dit frîndîle dit h'icăt* =
oftă din adânc 200₁₀, 279₇;
5° *vîră țe s-tal'e frîndă a
cînlòr* = vreun netot, vreun
prost 280₁₃; 6° *cît tradi
frînda ș-arina* = cât frunza
și nisipul (de mult) 98₂.

Frîngu vb. III = frîng, sparg,
rup 144, 145, 441; 1° *s-
frîmse pînă se-ascapă* =
fugî rupând pămîntul
până să scape 2₉; *s-frîm-
siră di-fugă* = au rupt pă-
mîntul fugind 185₆; *fudîi
di mi frîmşu* = fugii de
am rupt pămîntul 299₂₁;
2° a se umflă în pene, a
se fuduli, a se fâţâi 34₃₁, 35,
68₁₁, 84₂₅; 3° *s-frîndeà merl'i*

jiitul vântului 504; sune-
tul produs de fluerat.
Fintînă sf.=fântână 20₃, 33,
35, 113; *funtînă* (la Făr-
șeroți) 481.
Fintineaună sf. fântână mică,
izvoraș, pl. *fintîneale*=fân-
tânele 229₁₇, 378₃.
Fintinițe sf. fântână mică
35₂₃.
Flămbură sf.=steag, flamura
57₃₂, 295₁₂, 420.
Fligane sf.=ceașcă 107₂₀, gre-
șit în text: *fl'igane*.
Flitur vb. I = a flutura, a
fâlfâi.
Fliturăc sm. = flueră-vânt
166₂₁.
Flitură sf.=fluture 180, 181.
Floare sf.=floare; *locu cu*
floare = pământul cu flori
375, 381; *criștea ca floarea*
creștea ca floarea 438₂₉.
Floc sm.=floc.
Flor=(plăviț), nume propriu
280, 281.
Flucăt adj. = flocos 208, 210.
Flucòs adj. = flocos.
Flueară sf. = fluer 17₁₀, 134,
232, 298₂₁, 397; pl. *fluèrî*.
Flurie sf. = galben 10₂₃, 30,
31, 53-55, 89₁₉, etc.
Foale sm.=foale, burdof, pl.
fol'.
Foame sf.=foame 22₂, 23, 45,
46, 356; 1° *si-nî frîngu foa-*
mca = să-mi potolesc foa-
mea 89₃₃; 2° *mor di foame*
=mor de foame, mi-e tare
foame 22₁₃; 3° *u strease*
multu foame a = o con-
strânse foamea mult 290₁₅;
4° *acățară z-da timpărălu*
di foame = (începură să
dea tambura de foame): su-
feră grozav de foame, li se
rupe inima de foame 274₁₂.

Foartică sf. = foarfece 126₁₁,
128.
Foc, pl. *focuri* = foc 12, 29,
33 etc.; 1° *foc ș-apă l'i si*
duțea gura=învăță foarte
bine, cât de mult 128₄;
2° foc, necaz mare: *tră fo-*
clu a nveàstil'eî di prota
= spre necazul nevestii
dintâiu 70₁₁; *îl' vineà foc*=
îi venià foc(=necaz mare)
68₃₄, 56₃₁, 268₈; *di-l' tricù*
foclu=de-i trecù necazul,
supărarea 132₃₀, 44; 3° *nu*
scoatî zbor cu foc din gură
=nu rostî calomnii, vorbe
rele, nedrepte 151₂₂, 285₄,
346₃₁; *si scoată foclu din*
gură?=să'l învinovățească
așă pe nedrept, așă de
grav? 119₂₈; 4° *Foc to-aùș*
=arză-l focul de bă trăn
457₂₈.
Fora adv. = pe față 248₁₀;
ca termin haiducesc în-
seamnă: năvala haiducilor.
cu săbiile în mână, asupra
poterii.
Frangă sf.=fragă; pl. *franți*
= fragi.
Frapsin sm. = frasin.
Frașt! interj. 92₃₁.
Frate. pl. *frați* = frate 12₁₀,
24₂₀, 40, 41, 106, 107, 112-114,
etc.
Frătîc sm. = frățior 92, 93.
Vezi: *fărtîc*.
Frățeste adv.=frățeste 104₁₂.
Frățescu adj. = frățesc.
Frățil'e sf. = frăție.
Frec vb. I=frec; 1° *pînă s-ți*
frecî ocl'il' = (până să'ți
freci ochii), adică: numai
decât, cât ai da în palme,
câtaiclipî din ochi 31₂₃, 33₃₀,
39₃₁, 115₁₆, 212₁₁; 2° *fi-și*
fricà ocl'il'=care se miră

39₂₃, 67, 228₁₀, 236₂₉. Inf. *Fricare*, Part. *fricăt*, -ă = frecat, -ă.

Frică sf. = frică 28, 35, 38, 59, etc.; 1° *li umplù zmeànile di frică* = o sfeclă rău de tot de frică 341₃, 176₂₈, 112₁₉; 2° *ti lua Căşlu di frică* = te apucă groaza de frică 67₃; 3° *l'i se-adună inima cît un puric* = i se strânse inima cât un purece (de frică) 74₂₈; 4° *te-acăţà h'èvrile di frică* = te apucau frigurile de frică 95₂; 5° *şti sculà perlu din cap di frică* = ți se ridică părul din cap (= ți se făcea părul măciucă) de frică 74₂₅, 221₄; 6° *cu frica n-sin imnă* = umblă cu frica în sin 227₁₄; 7° *Ficorlu, nu erà de-aţèl' ţe lă-î frică şi de-aumbră-lă* = Băiatul nu erà din cei fricoşi 7₃₃.

Fricătură sf. = frecătură.

Fricos adj. = 1° fricos, care are frică 122₄, 182; 2° înfricoşător, care inspiră frică 15₃, 39₃₅, 399₃₄.

Fridă sf. = dulap mic 244₂₂, 35. Vezi: *firidă*.

Frig sm. = frig puternic 170.

Frig vb. III = frig; *s-u frigă* = să o frigă 16₁₂; *si-l' băgăm maşi niscînte dîle, tra s-nu doară şi s-nu frigă moartea lui* = să'i menim numai câteva zile (de traiu), ca să nu doară şi să nu frigă (= să nu arză) moartea lui (= când o muri) 199₂₈; *u fripse* = a fript-o 16₃₃. Inf. *frîdire* şi *frîdeare* = frigere.

Firmintu, firmintu vb. I = frământ 108₄; *s-lu firmint*

= să'l frământ 266. Vezi: *fîrmît, fîrmintu*.

Friptu adj. = fript; *dîli fripti duţeà* = ducea zile fripte 162₃₁; *mi măcâşi friptu* = mă mâncaşi fript, m'ai prăpădit 16₆; *friptu* = ars, amărit 444₃₅.

Friptal'ŭ sn. = vită friptă (oaie, berbece, viţel, etc.) 491.

Frîn, Fârnu sn. = frâu 386.

Frîndă şi *frunđă* (mai rar) sf. = frunză 57₁₆, 98₃₇; 1° *deade frunđă* = înfrunđi 282₁₂; 2° *u şuŭră frînda* = o întoarşeră foaia, o întoarşeră pe foaia cealaltă 116₁₄; *u turnă frînda* = a întors'o pe foaia cealaltă 312₂₄; 3° *tu frînda ŭlòr ţe nu s-toarnă di la lumea lantă* = în foaia celor ce nu se mai întorc de pe lumea cealaltă 67₈; 4° *l-ustură pîn tu frî'ndîli di h'icati* = îi ustură până în adâncul ficatilor 90₁₂; *uhtă dit frî'ndîle dit h'icăt* = oftă din adânc 200₁₀, 279₇; 5° *vîră ţe s-tal'e frînda a cînlòr* = vreun netot, vreun prost 280₁₃; 6° *cît trađi frînda ş-arina* = cât frunza şi nisipul (de mult) 98₂.

Frîngu vb. III = frâng, sparg, rup 144, 145, 441; 1° *s-frîmse pînă se-ascapă* = fugi rupând pământul până să scape 2₉; *s-frîm-siră di-fugă* = au rupt pământul fugind 185₆; *fudîi di mi frîmşu* = fugii de am rupt pământul 299₂₁; 2° a se umfla în pene, a se fuduli, a se fâţâi 34₃₁, 35, 68₁₁, 84₂₅; 3° *s-frîndeà merl'i*

di meari=(se rupeau merii de mere), adică: merii aveau foarte multe mere 302₃; 4° *pîna s-frîngă căldura*=până să scază căldura 356₃₆; 5° *si-nî frîngu foamea*=să-mi potolesc, să-mi astâmpăr foamea 89₃₈, 239₂₁; 6° *vrea-l' frîngă k'ilung'a*=eră să-l rupă de bătaie 106₇. Perf. simplu *frîmşu* şi *fregû*: Inf. *frîndeàre*, *frî'nđire*.

Frînte sf. = frunte 59₂₆, 60, 167, 285₃₂.

Frîntu adj.=frânt, rupt, spart; 1° *fu frîntu*=a fost sdrobot 198₂₆; *nifrîntu*=neînfrânt, nesdrobot 106₁₄; 2° *frîntă-frîntă*=fâţâită, umflată în pene 271₇₄; 3° *tut că înima l'-eră frîntă*=cu toate că inima îi eră sdrobotă 33₁₂, 193₂; *cu înima ca frîntă*=cam fără plăcere, fără tragere de inimă 300₁₆.

Frîntură sf.=frântură, spăr-tură; *tute eră frîntûrî*=toate erau fâţâeli, prefăcătorii 292₄.

Frip = cuvânt imitând modul uşurel de a merge, par'că sburând 107₂₈.

Frîşt! = interj. 35₂₁.

Frumă sf. = partea păroasă a velinţelor; lustru, coloare atrăgătoare 302₃₁.

Frunďă. Vezi: *frîndă*.

Ftisescu vb. IV = sunt de vină, sunt vinovat; *carî ftiseaste* = cine-i de vină 283₁₁.

Ftoh adj.=sărac 161₃₁, 90₂₃.

Ftoh'e sf. = sărăcie 124₈.

Fucară sm. = sărac, sărman 90₃₂, 124, 165; *fucară, că*

cinuşe tu vatră no-aveà=sărac, de nu aveà nici cenuşe în vatră 354₁; fem. *fucăroane* = săracă, sărmană 32₃₃, 161₃₆.

Fucărărescu (mai des: *fucărescu*) adj. = sărac, sărăcăcios 416.

Fucrină sf.=vatră sub cer liber; 136₃₁, 182, 228, 268₃₁, 380.

Fudul adj. = fudul, mândru.

Fudulescu (mî ∞) vb. IV = mă fudulesc, mă mândresc.

Fuduleată sf.=mândrie; tru-fie; fudulie 170.

Fudulie sf. = fudulie.

Fuđită sf. = fugire, fugă; *nî-fuđită gîne de-aclò*=nefugit bine de acolo 110₇.

Fug vb. IV [Indic. pres. *fug*, *fuđi*, *fuđe*, *fuđi m* (şi *vđim*); *fuđişi* (şi *vđişi*), *fug*. Imperf. *fuđeam* (şi *vđeam*) 3₇; Perf. *fuđii* (şi *vđii* 6₂₁; *fuđişi* şi *vđişi*=fugişi 5₉; *fuđi* şi *vđi*=fugi 337₃₁, 343; *vđiră*=fugiră 2₂₆; Inf. *fuđire*, *fuđeare*, *fugare* (şi *vđire*, *vđeare*, *vğare*), Part. *fuđită* (şi *vđită*), *fugată* (şi *vğată* 486; *aveà fugată*=fugise 260₃₃; *aveà fuđită*=fugise 41] = fug, plec 3, 4, 17, 21, 22, 23, 34, 41, 46, 53; *va fuđi*=o fi fugit 109₉; *vaî fuđiră*=or fi fugit 185₁₈; *fuđi*, *fuđi*=mergi într'una, mergând mereu 27₁₄, 4₂₂, 20, 48₃, 76₄; *fuđeà calu di mîcà loclu j-bea niorl'i*=fugià calul de rupeà pămîntul; *fu-gînda*, *fugîndaluî*=fugind 90₈, 312₁₈. De aseme-nea: *fuđinda*, *fuđîndaluî*

Fugă sf. = fugă, plecare, mers; 1₂₁, 7₃, 11₈, 26, 42₂₈, 69, 108; *fuga-fuga* = fugind, fugind 70₁₅; *s-frî'nsiră di fugă* = s'au rupt fugind, au rupt pământul fugind 185₆.

Fug-alaga sf. = fuga, într'o fugă 12₆, 72₃₂.

Ful'or sn. = fuior, caier de lână albă.

Fum sn. = fum 161; 1° *are fumuri în cap* = are gâr-găuni în cap; 2° *si-l' l'ai fumlu ali Mari* = s'a dus Mara, a șters-o 48₈; *l'a-l' fumlu prit poartă afoară* = șterge-o prin poartă afară 80₂₈; *caftă oaspiți, lă află fumlu* = caută oaspeți, ia-i de unde nu-s 80₃₃.

Fumeal'e, Fumel'e sf. = familia, copii 6₂₅, 17₅, 24₅, 34, 65, 162, 233; *fără fumel'e* = fără copii 172₂₂; *un jar di fumeale* = un jăratec de copii, o spuză de copii 90₂₅; *fumeal'a-al Damă* = copii nebunatici 455₁₄; pl. *fumel'* = familii (nu și cu sensul de: copii)

Fundă sf. = moț, canaf.

Fundu sn. = fund 31₃₆, 72₁₅, 172₂₂, 257₇, 368.

Fundutòs adj. = stufos 231₃₅, 348₁₁.

Fune sf. = funie 98₈, 158; *ca țel' di pri funi* = ca cei de pe funie, ca saltimbancii 107₃₈; *vă ascăpă di coardă și fune* = vă scăpă de sabie și spânzurătoare 168₁₀; *funea și săpunea* = spânzurătoarea 406₁₈.

Funtină. Vezi: *fîntînă*.

Fur vb. I = fur 19, 40, 55, 60, 61, 357; *s-fură amirălu* = să hoțească pe împăratul,

să fure dela împăratul 308₁₀; *ti fură ditr-ocl'i* = te fură din față 308₈; 2° *pînă s-lu fură somnul* = până să adoarmă puțințel 16₁₆; *l-fură somnul* = a dormi 157₂₉, 309₁₆; 3° *da pîne a furlor* = este necinstită 346₁₅.

Furare sf. = furare, hoție 313₂₂.

Fur sm. = hoț, fur 21, 22, 23, 86, 87, 109, 176, etc.; *fur viū* = hoț strașnic, fur încarnat 308₁₄.

Fură-ouă-di-sum-cloče, n. p. Fură-ouă-de-sub-cloșcă, (a fi: hoț isteț) 461. 462.

Furcă sf. = furcă 95, 127₃₂; *nu-î furcă și scamnu* = nu-i furcă și darac), adică: nu-i lucru femeesc 201₃₈.

Furculiță sf. = furculiță 122₁₁, 134₃₄, 499.

Fure-că (s-fure-că), Furcă = dacă (ad lit.: de ar fi că) 78₅, 157₄, 181₁₆, 247, 384₁₈, 399₂₄, 478₁₅.

Furlani, nume propriu de bărbat 346—350.

Furnă. Vezi: *furnu*.

Furnigame sf. = neamul furnicilor 11₃₁, 297₄, 476; greșit în text: *furnicame* pag. 138₂₈.

Furnigă sf. = furnică 138. pl. *furniđi* = furnici 279₃₃, 295, 493; greșit: *furnică* pag. 246, 247.

Furnigă (amiră) sm. = împărat-furnică 11₃₈; *al amiră furnigă* 11₃₅.

Furnu sn. = cuptor 103₃₂ și *furnă* sf. 419₂₉, 421.

Furnie sf. = pretext.

Furtie sf. = 1° povară, cât duce o vită (cal, catâr) pe spinare 54₃₈, 67, 79₆, 92,

103, 152₆; 2° greutate, sarcină: *furtia tută pri mini cădeă*=toată greutatea cădeă pe mine 102₁, 336, 337; *s-l'a furtia* = să ia greutatea 280₂₅; *cari-l' cădù furtie*=dacă îi se îngreuiè, dacă i se rugă mult 299.
Furtu sn. = furt, hoție 134; pl. *furturì* 308₃.
Furtună sf.=furtună, vijelie 52, 102₁₈, 221, 251₃, 439.
Furtutire sf. = furcă de încărcat caii, catării 187₁₇.
Fus sn. = fus 95₈, 127, 203, 301, 448, 449.

Fusăr sm. = fusar, vânzător de fuse, țigan 203, 449.
Fustane sf. = rochie 5₃, 37₆, 134₃₃, 381, 455.
Fustă sf. = fustă, care se poartă sub rochie.
Fușek'e sf. = cartuș; *mîcâ-mîcâ... se-adră fușek'i*=mâncă, mâncă... de nu mai putù 308₂₄, 340₁₇.
Fuște, pl. *fusti* = bătaie.
Fuvirsescu vb. IV=ameninț 298₃₃.
Fuvirsire sf.=amenințare 500₃₄.

G

Gad sn. = prunc, copil mic.
Gae sf.=cioară; pl. *găi* 55, 218.
Gaidă sf. = cimpoi.
Gallei și gallee sf. = grije; *intră... tu gailei*=începe să se îngrijească 3₃₂.
Galbin, fem. *gâlbînă* adj. = galben 8₃₈, 182: *galbin ca țeara* = galben ca ceara 23₁₁, 48₂₄, 53₂₂.
Gâlbînă sf.=galben, monedă de aur 43₃₇, 237₃₃.
Gal'amân sm. = uriaș 422, 434₃₆.
Gambrò și yambrò sm.=mire 6, 27₃₈, 96₂₇, 503. pl. *gambrăți*, *gambrî dî*, *gran-g'àdî*. Vezi: *grambò*.
Gap-gup! cuvânt prin care se arată lătratul cânilor 14₁₂, 194, 298₄, 497.
Gardu, pl. *gardurî* = gard 114, 333₅, 450₃₃, 451; *Nica un gardu aveà s-antrisară*=încă peste un gard (=un obstacol) aveà de sărit 249₁.
Garoafă sf. = garoafă 417.

Gaz sn. = 1° gaz, petrol 383₁₄; 2° opaițul care luminează cu gaz.
Găbjëu, Vezi: *gîbjëu*.
Gădăife sf.=cadaef 416₁₅, 455.
Gădil vb. I=gădil; *l-gădilă*=il gădila 466₁₆.
Gădilie și gidilie vb. I=gădil: *l-gădilikă*=l'a gădilat (=i-a cam părut bine) 341₇, 51₁₆.
Gădămòl'û=mototol 168₃.
Găerete sf.=curaj 222₃₃, 274₃₇.
Gălăiț adj. = negru intens, ca mura cea neagră; *cu țeana laie-gălăiță*=cu geana neagră negrișoară 36₈, 465₂₅, 466₁₆.
Gălbață sf.=gâlbează, boala la oi 280₆.
Gâlbinare sf.=gâlbinare, un fel de boală.
Găleată sf. = 1° găleată (in care se mulg oile și care servește și ca măsură de măsurat laptele) 31₃₆, 282₁₇, 299, 437₃₉; 2° obiceiul de a umblă cu drăgaica.

Gălescu vb. IV = a se înse-
nina, după ploaie, după
nori: *țerlu s-găleà*=cerul
se însenina (din noros sau
ploios ce erà) 173₂₈, 174,
175.

Găl'ină sf. = găină 30, 100₁₉,
232—242.

Găl'inêq vb. I = a se găinața.

Găl'inăt. Vezi: *gl'inăt*.

Găl'inuș adj. = găinar, găi-
nesc 224₃₇.

Găl'inușe sf. 1° găină mică;
2° constelația găinușe.

Gărăscu vb. IV = a ciripi a-
surzitor (despre păseri
numai.)

Gărbă sf. = tocitoare, în care
se tocesc strugurii.

Gărdinăr sm. = grădinar 174.
Vezi: *grădinăr*.

Gărdină sf. = grădină 76₃₄,
77, 86, 96₃₇, 114, 463; *Bînă
ca tu gărdina-l Dumni-
dău*=Trăia ca în grădina
lui Dumnezeu: ca în sânul
lui Avraam 132₂₈.

Gărgal sm. = gâtlej. Vezi:

Gărgălân sn. = gâtlej 109₁₅,
366₈; *lo-arucutî pi* ∞ = îl
dede pe gâtlej 263₃₃.

Gărgălîc sn. = jucărie pen-
tru copii 313_{1, 7}.

Gărmare = fig. bani. Vezi:
angîrmare.

Gărî sn. = grâu 29. Vezi:
grîn.

Gărîșor sn. = porumb.

Gărîuț sn. = grăunte 76,
367₂₉; *gărîuț di gărîuț*
=grăunte cu grăunte 203₂₄,
449₁₇.

Gărvêl'û și gărvêl'û sm. =
mierloiu.

Găzetă sf. = monedă de ara-
mă fără valoare: *el nu
aveà niți găzetă*, = el

n'aveà nici parà chioară
237₃₉.

Gi! interj. arătând sune-
tul cânelui, când trage,
mușcând de haina cuivă
14₁₄.

Gibjêû (*găbjêû*) sm. = ar-
bust, tufă de jnepitari 181₁₁,
295₂, 466.

Gidille, Vezi: *gădîlîc*.

Gigănòs adj. = găunos.

Gih! = gîh! *nu qîse gîh!*
= n'a zis nic; gîh! n'a
zis nimic 371₆; *nu cārliqă
ne gîh!* = nici n'a crâc-
nit, n'a zis nici pîs! 406₁,
469₃₁.

Gîl-gîl = cuvânt onomat.
după sunetul produs de
cevă lichid, când e dat pe
gât 90₄.

Gînòj sm. = om de nimic,
secătură 107₂₆.

Gînusescu vb. IV = spoesc:
li gînusi văsili = (le spoi
vasele) o sfeclî rău de tot
122₆.

Gîr = sunetul produs de un
obiect oarecare 100₂₇, 341₂₀,
375.

Giscă sf. = găscă 37_{5, 10}, 436.

Glăp-glup = arată sunetul de
înghițit ceva pe apucate,
pe grăbite 338₃.

Glar adj. = prost, netot 3₁₉,
23₂₃, 42, 80, 229—232; fem.
glară 55₂₁, 73₃₁, 290; *a
glarlui: tine l'-aspîni
calea ș-el l'-u da valea* =
prostului: tu îi arăți calea
(dreaptă) și el apucă pe
vale 230₈.

Glaru-lișor adj. = ușoratec,
ușurel, prostănac 53₁₂.

Glăp-Glăp! = gâlc, gâlc, (când
dai ceva pe gât) 340.

Glăpuescu, glipuescu vb. IV

= dau pe gât, înghit; *li glăpuî* = le înghiți, le dete pe gât 338₉, 404; *glîpuî narea* = tocă (= m â n c ă) mierea 104₂₆; *o-aveà glîpuită* = o tocase (= o înghi-tise) 105₁₄.

Glăpuierea sf. = mâncarea pe grăbite și pe apucate 340₂₅; *casă nu se-adară cu glîpuierea tul țe-aflăm* = casa nu se ține (= nu durează) tocând (= înghițind) tot ce aflăm 104₁₇.

Glăreacă sf. = prostie, nebu-nie 329.

Glărescu a d j. = nebunesc, prostesc.

Glărescu v b. IV = înnebu-nesc; mă prostesc; *v rea glărească* = ar fi înnebunit 127₁₃.

Glărime sf. = prostie, nebu-nie 54₂₃, 65₁, 68₂₅, 78, 80 etc.

Glărușcu adj. = prostuț, ușu-rel 53₂₈.

Glăvăule sf. = gura, capacul, prin care ne introducem în pivniță din odăile catu-lui 341₃₆.

Glică adj. = crud, necopt.

Glindisescu vb. IV = petrec, mă desfățez 319.

Glic = gâlc! interj. 31₈.

Glip! = gâlc! arată modul de a înghiți ceva dintr'o-dată, pe d'intregul 104₃₄, 237, 458₂₉.

Glîpuescu. Vezi: *glăpuescu*.

Glîpuirea, Vezi: *glăpuirea*.

Gl'em, sm. = ghem 21, 100₈, 167₂₆, 299. pl. *gl'ame*, *gl'e-muri*; la Fărșeroți: *gl'enî* și la Vlaho-Clisura: *gl'omuri*.

Gl'eț, pl. *gl'ață* sn. = ghiață 171; *cu gl'ațale crustal* = cu ghețurile ca țuturii 281₁₈.

Gl'inat sm. = găinaț [la Fărș. se zice: *găl'inat*], pl. *gl'i-nățî* = găinați 291₂.

Gl'indă sf. = ghindă.

Gl'indură sf. = glandulă; scro-fule.

Gl'inêd vb. I = a se găinăța: *z-gl'inară* = se găinățară 204₁₈, 451₃₇.

Gl'om sn. = ghem. Vezi: *gl'em*.

Goadă sf. = lovitură, isbitură 353₂₇, 374, 454₁₈.

Goală. Vezi: *gol*.

Goal'a sf. = găoace. coaje.

Gog, n. prop. 24₂₉, 25.

Gol, pl. *gol'*, fem. *goală*, pl. *goale* = 1° gol, nud; 1° *mun-țîl' va s-armîină gol' ș-erîi* = munții vor rămâneă goi și pustii 17₃₆; *cu mînle goale* = cu mâinile goale 184₁₇; 2° *gol ca tufek'a* = gol-pușcă 360₃₀; 3° *Am nu dîți tine, va grescu goale?* = Ci nu gândești, se poate să vorbesc fleacuri? 81₂₉; 4° *nu-l' si mîcà goală* = eră de treabă, eră voinic; nu eră de glumit cu el, nu eră om de rînd 136₃, 491₁₇; 5° *gol-gulișân* = gol peste tot, în pielea goală 87₆, 293; 6° *mîcâm pîni...* *goală* = mâncam pâne... goală, numai pâne 147₃₉, 181₄; *ti pîne goală-l dai?* = numai pentru o pâne îl dai 212₂₄; *mași ațeà casă goală aveà* = numai acea casă unică eră 244₈.

Gongală sf. = mălura din grâu, niște bobite negre și ro-tunjoare din grâu 496.

Goña adv. = curând: *nă oară cama-goña* = odată mai curând 47₃, 103₂₇. Vezi: *agoña*.

Gorțu sm. = păr; sn. pară; *deade di un gorțu uscăt, țe nu fățeà gorți* = dete de un păr uscat, care nu făceà (= nu produce à) pere 280₂₄, 184, 185, 230.

Graiũ, sn. = graiu, vorbă, cuvânt 13₁₇, 25, 40, 170; pl. *grae* 78₈, 201₁₂, 247₃₇ și *graire* 43₁₃, 61₆, 398₃₆; 1° *s-nu da graiũ* = să nu vorbească deloc 72; *graiũ nu grea* = nu vorbià deloc 72₂₁; *ninga ni-grit g'ine graiũ* = nesfârșind încă vorba 20₃₄; 2° *Ni-u că s-nu-nĩ cadă graiũ m-padi* = Mi-e că n'oiu fi ascultat 37₁₆; 3° *vine graiũ* = vorba vine 364₆; 4° *Dorlu a lor cu graiũ nu si spuneà, cu cundil'ũ nu si scrià* = Dorul lor cu graiu nu se spuneà, cu condeiu nu se descrià 319₄; 5° *cu graiũ di moarti* = cu limbă de moarte 42₆, 112₁.

Graiũ-Mare sm. = A doua În viere 56₇, 93₂₀.

Grambò, pl. *grambăfi* (*grambifi*) și *grang'adi* = mire. 72, 295. Vezi: *gambrò*

Gramă sf. = slovă, literă, carte; *tu carti grami lăi* = în scrisoare slove negre 36₂, 246₃; *s-lu nveață fi-çorlu gramate* = să'l învețe pe băiat carte 187₃₁; *aveà sivdălu a gramatlor* = erà îndrăgostit de carte 187₃₄, 358₁₇.

Gramen adj. = nefericit, biet; *gramenă* = biată, nefericită 429₁₆.

Gramuste sf. = Gramoste, numele unui sat românesc în

muntele cu acelaș nume 14—18.

Gras adj. = gras 186, 390₃₁.

Grădinăr sm. = grădinar 9. 155, 174. Vezi: *yărdinăr*.

Grădină sf. = grădină 9, 76₃₃, 372. Vezi: *gărdină*.

Grămadă sf. = Grămadă, ruină; pl. *grămădi* = grămezi și ruine 11₃₈.

Grămătic sm. = secretar 364₁₃.

Grămustean sm. = locuitor din Gramoste 14₂₃, 27, 16₂.

Grămustinescu adj. = grămustenesc, din Gramoste 16₃.

Grăslime sf. = grăsime.

Greață sf. = 1° greață, greutate: *nă ahtare greață* = o așa greutate 4₃; *fără multă greață* = fără multă greutate 394₂₇, 195₁₉; 2° *il' vine greață* = îi veni greu 294₈.

Greața-locluĩ sm. = trândav peste fire 226₁₆, 366₇.

Greasă sf. = gresie, piatră de ascuțit 153₃₆.

Greauă. Vezi: *greũ*.

Grei sm. = cuvânt (Albania). Vezi: *graiũ*.

Grendă sf. = grindă 30₂₉, 32, 271, 355: *cădũ niputũl, ca dipri grendă* = se îmbolnăvi de moarte 23₂.

Grescu vb. IV = grăesc, vorbesc, rostesc. Indic. prez. *grescu, grești și gresci* 75₂; *greaste* 13₃ și *greasce* 56₂₉ și *grește* 236₁₃; *grim, griți, grescu*. Imperf. *gream, greaĩ* 23₂₃, *grea* 83₁₉; *gream, greaĩ, grea* 7₁₇. Perf. *griĩ, griși, gri* 2₄, 5₇, 13₇, 51, 59, etc.; M. c. Perf. *aveam grită* 285₂₈. Imperat. *grea-nĩ* = vorbește-mi 75₁, 14; *griți-l'i* = chemați-l

11₁₃; *s-grească* = să gră-
ească 4₁₁, 2₁₀. Inf. *grire* și
greare.

Greñ adj. = greu, grav; 1°
l'-vine greñ = i-a venit greu,
i-a părut rău 12₂₉; = se în-
tristă mult 7₁₈; 2° *greñ*
somnu l'-copșu = adânc,
profund somn i-am tras
36₂₆; 3° *li'nqidă erà greñ*
= erà bolnavă de moarte
56₃; *căq ù amirăroaňa*
greñ li'nqitã = se îmbol-
năvi de moarte împără-
teasa 195₂₀; 4° *nilă greauă*
= milă sfâșietoare 198₁₉;
scutură greauă = grije co-
pleșitoare, mare 42₇; *pă-*
dure greauă = pădure
greă (= întunecoasă, deasă,
greu de străbătut) 87₃₉;
5° *greauă* = însărcinată, în
poziție: *o-alășăși greauă*
o lăsași însărcinată 1₂₂, 6₂₇;
armasi greauă = rămaso
însărcinată 127₂₈, 131₃₅,
205₃₂, 315₁₃; 6° *o liqă (băgă)*
tu greaoa = se încăpățână
85₃₅, 69₃₇, 92₁₀, 338₃₆; 7° *el*
easti di greil'i = el este
din cei cu greutate, din cei
cuminți 209₇; 8° *nîpòi sun*
greălile = la urmă vine
greul 11₂₃.

Grij sm. și sn. = pin rășinos
din care se extrage zădă
204₆; *cap di grij* = cap
tare, încăpățânat, îndărăt-
nic 120₂₂, 204₆.

Grindină și **Grindine** sf. =
grindină, piatră 102₁₈, 167₆,
251₃, 281₁₇.

Grip sn. = undiță 84₁₄, 163₁₉,
154.

Grire și **Greare** sf. = grăire.

Grită sf. = grăire, strigare,
chemare; *nu aștiptă grită*

doauă orî = nu așteptă să
i se spuie de două ori 458₃;
ună grită = cum a vorbit,
îndată ce a vorbit 68₅.

Griva, nume propr. 195, 196
etc.

Grîn sn. = grîn 11₂₃, 100, 296,
297; *va s-ni mîcã grînlũ*
= vrea să'mi mănânce co-
liva, vrea să mă omoare
60₃₈; *Bre! l' - mîcã m și*
grînlũ = Ei! îi mâncarăm
chiar și coliva, adică: a mu-
rit deabinele, s'a isprăvit
cu el 111₃₇.

Grînuț sn. = grăunte; *grînuț*
di grînuț = grăunte cu
grăunte 11.

Griț = sunetul produs din ro-
sul a ceva, din mâncarea
buruenilor de vite 102₁₅,
365₁₆.

Groapă sf. = groapă, mormân;
22₁₁, 13, 172₃, 195₂₆. pl. *groh*
și (*Groape*, nume de loca-
litate).

Gros, fem. *groasă* adj. = gros
24₁, 80₁₀, 106, 127₂₉, 299; 1°
erà cama groasă lu minte
= erà mai greoaie la minte
358₃₆; 2° *tăll'à groasi cu*
aușiu = spuneà la palavre
cu bătrânul 209₁₁, 346₅.

Gros (γros) sm. = piastru, leu
vechiu, prețuind 20 centi-
me 32₂₀, 34₄, 43, 67₂, 97₂,
148₁₀, 208₂₃.

Grundă sf. = grund, bucată
(de zahăr, sare); pl. *grundj*,
grunde 28₂₇.

Gruñare sf. = grohăire, gro-
hăit.

Gruñũ sn. = bărbie 222₁₁, 281₃,
315.

Guçilie sf. = creștet, vârf (Gu-
peși, Moloviște.)

Gugòș sn. = glonte 487.

Gugu-Găgă, nume propriu 353=357.

Guğabaş sm.=primar 187.

Guğamite = gogiamite, cât de mare; *s-feați~feată*=se făcù fată cât de mare 258₁₃.

Guğilescu vb. IV=giugiulesc: *u guğileasce* = o giugiuleşte 234₃₃; Inf. *guğulire*.

Guğn sm.=pigmeu, picu; pl. *guğanî* 323₁₆.

Gulescu vb. IV=golesc 305₆; *l-gulî*=îl golî 184₃₄, 355; *z-gulî*=se golî 114₃₃; *carî s-ti guleşti*=dacă te vei desbracă (în piele goală) 85₁₂.

Gulişan adj.=gol de tot, în piele goală 223₈, 293, 347₁₆; *gol-gulişan*=gol, în pielea goală 87₆.

Gulişinêd vb. I=desbrac în pielea goală. Inf. *gulişinare*.

Gul'anò, pl. *gul'anàlî* sm. = somn (Epir) 84, 85.

Gumâr (şi *γumâr*) sm.=măgar 30₂₀, 79, 117, 162, 454-458; *nu ştea si mpartă pal'i la doi gumârî*=eră prost, de da în gropi 98₂₆.

Gumară sf. = măgăriţă 102₁₁.

Gună sf.=blană 105₂₅, 271₂₄.

Gură sf. = 1° gură 4, 9, 22, 30, 68, 86, etc.; 2° *gură di puţ* = gura puţului 8₈; 3° *zg'ileà cît lu ncăpeà gura* =ţipă din răsputeri 119₂₄, 131₉; 4° *Aştiptà tute n-gurà ca vîră puîl'û orbu* = Aşteptă totul de agata ca puiul orb, ce n'a deschis încă ochii, care este încă plăpând 366₄; *aşteaptă n-gurà*=aşteaptă totul deagata 7₃₄; 5° *lo-aştiptà cu*

gura căscată=îl aşteptau cu nerăbdare mare 7₁, 79₂₁; *armăsiră cu gura căscată* (=hăscată)=rămaseră uimiţi 93₂₁, 13₂₃, 67₂₈; 6° *cu gura nu va-l' grescu* = cu gura n'o să'i grăesc 75₃; *nu-şi grescu cu gura* = au întrerupt relaţiile; 7° *s-cur-mà di la gură* = se lipsià de mâncare îndestulă, nu mănca îndestul 162₂₆; 8° *nvirinàt, că nu-l' si băgà ţivà n-gură* = întristat, că nici poftă de mâncare nu aveà 39₁₇; 9° *s-no-aibă gură fraţl'i* = să n'aibă cuvânt, să nu poată găsi pretext fraţii 47₁₆; 10° *Are gură pînea?* = vorbeşte pânea 229₂₄, 72₃₉; *tute erà cu gură*=toate erau vorbitoare 284₁₉; vorbitor, năzdrăvan 108, 109; *va-ţi da şi gură* = îţi va da şi gură (=te va face să vorbeşti) 194_{21, 26}; 11° *lo-agùm-siră cu gură*=îl ajunseră, îl apucară în viaţă 424₂₇.

Gurgul'ă sm.=piatră (rotundă); cocoloş; gură de ulcior.

Gurgul'utòs adj. = rotunjor, rotund 401₃₂; *mincună gurgul'utoasă* = minciună rotunjoară (=care nu se pricepe, că-i minciună) 369₁₂.

Gurlêd vb. I=1° a guţai; 2° vuiesc: *Băgară atumţea s-gurleacă àpili* = Începură atunci să vuiască (puternic) apele 50₉, 221₆; *înî gurleacă mătîle di foame* = îmi chiorăie, îmi gârăie maţele de foame: a aveà foame grozavă 46₁₇, 92₂₈, 133₂, 161₂₉.

Gurliqare sf. = 1° guțăire;
2° vuire; 3° gârâială.

Gurliță sf. = boală de porci.

Gurmăq sm. sn. = gât lej
213₂₁.

Gurneq vb. I = scotocesc,
scormonesc 136₂₁; Inf. *gur-
nare* = scotocire, scormo-
nire.

Gusac sm. = gânsac, gâscan
(Veles, Cociani, Scopia)
177.

Gusgunipsescu. Vezi: *guzgu-
nipsescu*.

Gustu vb. I = gust, a gusta

Gustu sn. = gust, chef, dis-
poziție, bunul plac 16₂₈, 19,
180₃₄, 356₁₆.

Gușe sf. = gât 2₄, 47, 50₁₃;
1° *singur s-te-ai pri guși*
= singur să'ți porți păca-
tul 86₁; *s-nu-l am pri guși*
= să nu'i port păcatul 99₁₁;
2° *nu mi loați pri gușe* =
nu mă nenorociți, nu vă
faceți păcat cu mine 10₁₀;
vrea mi l'ai pri guși =
eră să mă nenorocești pe
nedrept 97₂₄; *nu mi l'a pri
gușe* = nu mă nenoroci
176₃₀, 178₃, 243₂₂, 345₂₄; 3°
ș-lo calea di guși = se
porni pe drum (= se făcu
frate cu drumul) 125₁₆; 4°
ș-u l'a di guși = o apucă
de gât 43₁₈, 88₁₅.

Gutuie sf. = gutuie 465.

Gutuiniță sf. = gutuie mică.

Gutîni sm. = gutui.

Guvă sf. = gaură 4, 38, 47₁₂,

55₇, 434 etc.; 1° *acățară
gùvile* = au apucat găurile,
au fugit care încotro a pu-
tut, au tulit-o la fugă 29₁,
112₂₀, 249₃₁, 323₁₀; 2° *Tru
patru sute di guve se-as-
cumse* = s'a ascuns în pa-
tru sute de găuri 239₃₅; 3°
*avea faptă nă guvă ntro-
apă* = făcuse o gaură în
apă (= făcuse nimic) 66₂₉;
4° *tu guvă di șarpe să se-
ascundă* = în gaură de
șarpe să se ascundă 339₁₂.

Guvicē sf. = găurică 351₃₂,
451₃₈.

Guvojdū sm. = 1° cuiu (de pot-
covit) 96₃₂; 2° *Tută qua
adră guvojdū cu dințîl'* =
Toată ziua tremurâ de
frig, (= îi clănțăneau dinții
de frig) 225₃₀, 281₂₁; 3° *acățā
s-adară guvojdū di frică*
= începū să dârdâe de
frică 350₂₂; *s-adară gu-
vojdū cu dințîl' di frică* =
să dârdâe, să-l apuce groa-
za de frică 14₃.

Guvujdēl sm. = țăpuș, ghimpe,
care intrând în piciorul
oilor, le face să schiopăteze;
boală provenită de înțepă-
turile acestui ghimpe 280₆.

Guzgūn adj. = scotocitor, scor-
monitor 222₁.

Guzgunipsescu vb. IV = sco-
tocesc, scormonesc 42₁₅,
206, 279.

Guzmōl'ū sn. = mototol, strâns
ca un ghem, ghemuit 275,

G'

G'amande, g'amante sf. = dia-
mant 167₃₀, 253, 420. Vezi:
vamande.

G'anī sm. propriu = Ioan 336.

G'atru sm. = doftor. Vezi:
vātru.

G'egă sm. = Albanez.

G'elă sf. = mâncare, bucate 329₇.

G'es adj. = vită neagră, vârgată cu roșu pe la buze, picioare; *l'-eră frică s-nu l'-u facă nîpòî g'esă Tila* = îi eră frică să nu i-o facă iarăși boacăna Tila 55₁₀.

G'esă n. propriu de catâr (=mulă), vârgat cu roșu pe la gură, picioare 300; asemenea se zice *g'esă* și despre capre.

G'idere sf. = nenorocire 377₃ (Epir).

G'iftă sf. = țigancă 36, 254.

G'iftu sm. = țigan 13, 14, 22, 23, 254.

G'lgănescu adj. = albanezesc.

G'igările sf. = Albania (locuită de triburile, cari vorbesc dialectul Gheghilor 99₂).

G'ilandru sm. = cocoloș 363₂₇, pl. *g'ilandṛă, g'ilandri, g'ilandṛări*.

G'intă sf. = mulțime (Albania.)

G'in. Vezi: *vin*.

G'ine adv. = 1° bine 2₇, 12₃, 15₁₃, 67, 77₃₆; *g'ini-g'ini* 49₃₆; *di g'ine ma g'ine* = din ce în ce mai bine 215₃₁; *eră g'ine* = bine ar fi, ar fi bine 24₁₃; *tines-h'iî g'ine* = tu să îi sîntos 83₁₆; *îl' viîi ca g'ine* = îi părû bine 100₁₅; *nu pate g'ine* = nu pîtește binele, o vede rău 73₃; *cîtu ntunică g'ine-g'ine* = îndată ce înoptă deabinele de tot 61₁₇; 2° *g'ine-muşat* = frumos-frumuşel 27₃₄, 48, 53₁₁, 80₈, 115₂₆, 153₇, 293₂₄; 3° *g'ine-ma* = bine însă, astfel însă 2, 4, 9, 20, 35₃₅, 45₉; 4° *de-a-g'inealui* = deabinele 95₁₉,

97₇. Vezi: *ag'inealui*; 5° *o-aflară g'ine* = au găsit de cuviință 302₂₃; 6° *fac g'ine, adăr g'ine* = consum, fac să dispară; *tră puṭî'n k'irò l'-feate toṭî praq'l'i g'ine* = în puţin timp tocă toṭi banii 39₁₅; *carî u feaṭi g'ini pita* = după ce mîncă, după ce isprăvi plăcinta 90₃, 102₁₂; *niṭi dao cārvel'i nu putû s-li facă g'ine* = nici două pâni nu putû consumă 263₃; *li feate g'ine* = le isprăvi 494₄; 7° *li băgă g'ine cu nă dulă* intră în relații de dragoste cu o servitoare 315₁₂.

G'ine sm. = binele; *s-lă facă un g'ine* = să le facă un bine 207₁₉.

G'inea sf. = binele, fericirea; *la g'inea* = la fericirea 381₈, 479₂₈, 497₈.

G'ineată sf. = bine, norocire, fericire 93₁₇, 114₁₈, 128, 363₂₃; pl. *g'inetî* = binefaceri 148₂₀, 324, 437₃₂.

G'iuuescu vb. IV = salut, mă interesez de sănătate 170₂, 390₂₃.

G'itric sf. = leac, doftorie. Vezi: *vitric*.

G'ivăsescu vb. IV = cîtesc 484₂₅. Vezi: *g'uvăsescu*.

G'iză sf. = urdă (de a doua calitate).

G'iză sm. = amendă 378₂₄.

G'oea adv. = doară, oare 177₆, 178, 482. (Macedonia).

G'on sm. = fel de cioacă, (o pasăre) 23, 24.

G'os adv. = jos; *lo-alăgă din sus în g'os* = umblă din sus în jos: peste tot, în lung și lat 35₃₅; *l-l'a dipri supṛă, l-la dipri g'os* = îl

iea pe subțire, cu șiretenie
43₂₀, 190₃₈.
G'umăcŭ sn. = ulcior de a-
ramă 171₄, 438₆.
G'ume sf. = vas de aramă cu
care se cară apă 294₃₀ pl.

g'unŭ = vase, și: g'umurŭ =
lăutarŭ.

G'urŭ, nume propriu 242–250.
G'uvăsescu vb. IV = cîtesc
157₂₆, 177, 246.

Ğ

Ğaba adv. = geaba, zadarnic;
nu di ğaba = nu în deșert
400₁₃, 148, 181, 322₂.

Ğam sn. și Ğame sf. = geam
124₃₁; *nă pâlăte di ğame*
= un palat de cristal, de
sticlă 130₈; pl. sn. *ğamurŭ*
281, sf. *ğenŭ* 222₆.

Ğapi sf. = buzunar (Fărșe-
roții) 483. Vezi: ğepe.

Ğejvă sf. = ibricel de cafea,
pl. *ğejvi* 256₃₆, 257₁₁, 6.

Ğengă sf. = luptă.

Ğepe sf. = buzunar 63₁₁, 76,
92₃₅, pl. *ğek'* 490₁₅ și *ğe-
purŭ* 76₃₄, 77₉; 1° *u băğă
ș-aestă cuvendă n-ğepe*
= o tipări și pe această
maximă bine în cap 188₂₅;
2° *ma j-draŭl'i nu șideă
cu mînle n-ğepi* = dară nici
dracii nu ședeau cu mîn-
nile în buzunar, în neac-
tivitate 154₃.

Ğilit = sulită suptire; *canda
un ğilit araŭe il' tricŭ pit
trup* = par'că un fior rece
îi trecŭ prin corp 142₂.

Ğil'ăt sm = gâde, calău 13₆,
190, 191, 502.

Ğimie sf. = moschee, geamie,
353₂₅.

Ğirimè sm. = gloabă 136₄₉.

Ğivaricòŭ, pl. *ğivaricale* și
ğivaricàđi = giuvaericele,
bijuterii 167₃.

Ğoană sf. = vitează, voinică,

femeie în etate de tinerețe
dela 16–30 de ani 446.

Ğoc sn. = joc, horă, dans
206₃₂, 232; *carŭ ti bağă
pri ğoclu aestu?* = cine te
îndeamnă la toate astea?
cine te ațăță să faci așa
cevă 409₆; pl. *ğocurŭ* = jo-
curi, hore, dansuri; *c-aonŭ
nu-ŭ ğoc* = căci aci nu-i joc,
nu-i glumă 8₂₇.

Ğoc (joc Moloviște, Gopeși)
vb. I = joc (în horă), dan-
sez 34, 232; *cum si jucă*
= cum se jucă 236₁; 1°
eră vîră ŭe-l' ğucă oclul
eră vreunul, care se pri-
cepea 456₃₅; 2° *nî-u ğucăși*
= mi-ai jucat-o, mi-ai fă-
cut-o cât de bună 185₃₃;
s-lă u ğoacă = să le-o
joace, să le tragă clapa
184₁₈; *dol'i ș-o-aveă că-ș
ğucară hunerea un-alantu*
= amândoi credeau, că s'au
înșelat unul pe altul 81₉;
3° *ğocă preftul di bil'è* =
joacă popa de nevoie, de
beleă 8₂₆, 33₃₅; 4° *pînă ș-a-
rîse di li ğucă meările cu
nîsă* = până ce o înșelă
și-și bătŭ joc de cîntea
ei 255₂₇.

Ğoca, Ğoi, n. pr. = Joi, Joi-
măriță 94₃₆, 277₂, 417; *de
Ğoi pînă n-Ğoi* = de Joi,
până Joi, o săptămână în-
treagă 34₁₄.

Ğonă sf. = voinică, vitează, în puterea vârstei 319.
Vezi și: ğoană.

Ğone sm. = 1° voinic, viteaz, vrednic, flăcău în puterea vârstei 2, 7, 14, 15, 71, 78, 87, etc. etc.; 2° mire, ginere, bărbat 60₆, 319₂₁; 3° ğone-muşat și ğone-aleptu = Făt-frumos (pretut.).

Ğone (amiră ∞) = împăratul viteaz 11, 12, 14.

Ğucare sf. = jucare; pl. ğucări 134₂₈.

Ğucăreale sf. = jucărie 84₁₀, 495; ğonî, nu ğucăreale = voinici, nu glumă 364₁₅.

Ğucător sm. = jucător; ğucător di cărți = jucător de cărți 428—430.

Ğudet sn. = judecătorie.

Ğudle vb. I = 1° cert; *mi ğudică tută qua* = toată ziua mă certă; 2° judec, 17, 99₂₁; *fără s-mi ğudiți* = fără să mă judeci 350₂₇; *țe-l' ğudică* = care-i judecă 55₂₃; *ğudicați-mi ma ninlea* = judecați-mă întâiu 97.

Ğudicare sf. = 1° a certă, a cicăli; 2° judecare, judecată 97₁₉, 99₁₇.

Ğudicător sm. = 1° cârcotaș, cicălitor; 2° judecător 18_{11, 12, 18}.

Ğucape sf. = răspuns 11₂, 167₈, 493₃₅; *că ğucape nu-ni dați* = căci văi de voi, vai de capul vostru 93₃₆, 191₃₅, 196₂₅.

Ğuf! = cuvânt onomatopeic 55₃₁.

Ğug, pl. ğuguri = 1° suis 208₃₃, 209₈; 2° jug.

Ğugastru sm. = jugastru, fel de arbor 485.

Ğuğie sf. = pereche de boi, cu care se ară.

Ğumbă și ğumbă sf. = umflătură, uimă.

Ğumităt, și ğumitate = jumătate 17₂, 55₁₂, 68₃, 131₆, 171₁₀, 254, 336; *că ğumități di oi psusiră* = căci jumătate (= jumătăți) din oi muriră 17₁₅; *qîse ca cu ğumităt di boate* = zise cam cu jumătate de voce, cam cu sfială, fără curaj 206₈.

Ğumitic sn. = 1° măsura de jumătate de ocă, cu care se vând lichidele; 2° jumătate (din ocă); 3° înjumătățit; 4° nume propriu: Înjumătățilă 105₂.

Ğunac adj. s. = viteaz, voinicel 332₁₂.

Ğuname sf. = tineret, voinicie.

Ğunăr sm. = voinicel 270₁₉.

Ğunatie sn. = voinicie, vitejie 170₄, 219₃₂, 398₁₅.

Ğuneale, fem. ğuneauă = voinicel.

Ğuneapine sf. = jenuper, jnep 104₂₂, 165₁₂.

Ğuncată sf. = voinicie, vitejie, tinerețe 9₃, 15₃, 107, 115, 137, 246, 339, 475.

Ğunescu adj. = voinicesc, vitejesc; *u nviscū tu strane ğunești* = o îmbracă în haine de voinic 202₁₇, 445₂₀.

Ğup sn. = fel de haină scurtă la Fărșeroți, care se îmbracă odată cu *mărama*.

Ğur vb. I = jur; *mi ğur* = jur 8; *mi ğurâi* = jurai, făcui jurământ 13₃₉; *să s-ğură* = să se jure, să jure 13₃₆, 6₁₀; *cum s-avea ğurată* = cum se jurase 9₆; *băgă feata s-ğură* = băgă pe fată să jure 50_{18, 19}.

Ğurare sf. = jurare.

Ğurât sn. = jurământ 13₂₃, 14, 46₂₉, 135₃₄, 164₂₃, 247₄, 297; *cara feaŭe ğuratlu aestu greũ ca muntile ŭe-angrea-că* = dacă făcũ acest jurământ greu ca muntele care apasă 8₃₇; *Calea tută nu scoăsira cıpit tră ğurât* = În tot drumul nici nu

crâcniră cătuși de puțin 89₈; *ișe di ğurât* = se văzũ deslegat de jurământ 249₁₄.
Ğuvair sm. = giuvaer 292₁₅, 445.
Ğuvaricò, pl. *ğuvaricâŭi* și *ğuvaricale* = bijuterie 445₃₁; *Pòrŭile ira di ğuvaricâŭi* = Porŭile erau de bijuterii 212.

H

Ha! interj. de satisfacŭe și de afirmare, de îndemn și mirare 107₂₈, 260₃₈, 495.

Ha! = hăi! (interj.) 368₂.

Habin adj. = căldicel, potrivit de cald.

Haĝi = pelerin, persoană care a făcut pelerinajul la Ierusalim 398₂₃.

Hahă sm. = prost, haihui, gură-cască 430₃₆.

Haï! interj. = hai! haide 40₉, 150₂₅, 366₁₆, 474₃₅.

Haïde! interj. = haide! hai! 44₈, 32, 172; *haïde-haïde a-ĝumsecăravea* = încetul cu încetul sosi corabia 1₁₀, 88₆.

Haïhũi adj. = haihui, flueră-vânt, netot.

Haïvân sm. = animal (cuvântul nu este întrebuintat în Aromâna, afară de aci) 449₃₃.

Hak'e sf. = hac, rost; *va lă vînă di hak'e a cap-di-cîñlor* = o să le vie de hac, o să-i biruie pe căpcăunii 338₄.

Halane sf. = merit, pe merit; *halane pri pînea ŭe-ș mîcâ* = halal de pânea ce mîncă 463₃₁.

Hală, Hale sf. = 1° hal, stare; 2° stare nenorocită; ș-a-

cîŭă să-și plîngă hala = și începũ să-și plîngă starea ticăloasă 57₁₁; *ŭe-l' si faŭe halea?* = ce i se face halul? ce te faci? 280; stare proastă, stare de plâns 212₅, 31, 214₂; nenorocire 350₃, 89₁₈; suferință: *știñ halea locluĩ* = cunosc suferința din partea locului 342₃₂; *l'i spuse ŭi hală a-veă feata* = îi arată ce suferiă fata 256₃₅.

Haidũp, pl. *haldupeanĩ* sm. = soldat turc, numit astfel în bătaie de joc 345.

Ham! = 1° ham! arată lătratul cânelui 30₁, 400₂; 2° nume propriu, după modul de lătrat al cânelui, ca să desemne pe unul care are câni 30₁.

Hane sf. = han, cărciumă 25₁, 82, 147₁₉, 162, 327, 328; *șicâŭi di la hane* = glume prostesti 364₂₀; *mîncună di la hani* = minciună grosolană 100₁₈.

Hap! interj. = ham! 69₁₄.

Hap-hup! = interj. 263₃₃.

Hapse sf. = închisoare 315₃.

Har sm. = moarte, charon 24₈, 11, 115₃₁, 298, 299, 320, 430, 431.

Haram adv.=haram, de haram, pe nedrept; *haram* *nu-l' si mîcà*=(haram nu i se mîncà) adecă: erà voinic, erà de treabă 468₂₆.

Harauă, Harao sf.=bucurie, veselie 5, 6₁₁, 9, 14₃; *casa nu u ncăpea di harauă*=nu mai putea de bucurie 34₇, 193₂; *criscu nă palmă di harauă*=s'a bucurat foarte mult 88₂₉; *s-umplu di harao*=se umplu de bucurie 75₉; *haraua n-casă*=nu mai putea de bucurie 55₁₆, 34₄; *nu scia Ńi cama s-facă di harao*=nu Ńtia ce sã mai facă de bucurie 76₃₀, 67₈; *maŃi harauă erà*=numai bucurie erà 50₂₁; *haraoa Ńe trapsi*=bucuria ce simŃi 65₁; *aflară casa ndreaptă di ti loa haraoa*=găsiră casa gătită, de-Ńi erà mai mare plăcerea sã te uiŃi 286₃₆, 73₃₈; *h Rao*=bucurie 236₃, 418.

Hare sf. = însușire aleasă, dar, calitate; *mare-Ńi easte harea*=mare-Ńi este puterea 24₂₀; *cu tute hãrle*=cu toate însușirile alese 206₃, 299₃₃, 300₃, 195₃₁; dar dumnezeesc, char 461₂₃.

Harġe, pl. *hãrġi* sf. = cheltuială 83₃₈, 225.

Hartă sf. = grație; *s-aveŃi hartă*=(sã aveŃi grație) sã mulțumiŃi... 123₂₅.

Hartupexi sm. = jucător de cărți (cuvânt grecesc, neîntrebuințat) 428, 432.

Hascu vb. I=casc;... *ahî't aŃtiptă cu gura hãscată*=... într'atâta aŃteptă cu gura căscată, cu dorință mare 79₂₁; *armăsiră tuŃi cu*

gura hãscată=se mirară cu toŃii, rămaseră uimiŃi cu toŃii 13₂₁; *îl hãscă n-gură*=se uita u (ei) cu mare mirare (ca sã auză, ce are sã spuie) 297₁₇; *îl hascu n-gură*=sunt la ordinele lui (din iubire mare, din dragoste arzătoare); Inf. *hãscare*=căscare. Vezi: *casu*.

Hascu adj.=gură-cască; vocativ: *hask'e!*

Hașa sf.=negare, tăgăduire; *u feaŃe hașa*=a tăgăduit.

Haze sf. = haz; *tră haze*=de haz 128₂₈.

Hăbare sf.=știre; 1° *s-l'i piriŃem hăbare*=sã'l vestim, sã'l anunțăm 7₂₆; *dea-de hăbare*=vesti 23₁₆, 71₃₃, 113₂₆; 2° *loură di hăbare*=aflară, prinseră de veste 9₆; 3° *poate c-are hăbare*=poate că Ńtie 11₁₄; *nu Ń-avea di hăbare*=nu Ńtia 177₂₇; *di tute aŃ hăbare*=la toate te pricepi 177₂₉; 4° *necă s-l'a vîră di hăbare*=nici sã nu simtă nimeni (=sã n'afle nimeni) 309₂; 5° *lo g'ine de hăbare*=auzi bine 285₃₃; 6° *Cîndu avġi, hăbãrli al Tanġacuk'*=Când auzi știrea de moartea lui Tanzacuchi (=când auzi, că T. a murit) 111₃₈, 128₃₃; 7° *mîcãrî, nu hăbãrî*=mîncări, nu fleacuri 92₁₆, 278₃₀.

Hăeate, pl. *hăeŃi* sf.=přidvor 23₇.

Hăġilik'e sf. = hagiălăc, pelerinaj 234, 398, 399; *adară nă mare hăġilik'e*=face o mare binefacere.

Hăirliten, Hăirlitic adj. = de

bun augur, priincios, favorabil; *ună hăirlîtcă* = o (veste) bună, favorabilă 1₁₇; *hăirlîtcă s-țā nargă lucrulu* = cu noroc să-ți fie! *om hăirlîtic* = om de bun augur, neghinionist.

Hăire sf. = folos, noroc; *că mulți l'-viḍură hăirea* = căci mulți îi văzură folosul 98₃; *să-l' veadă hăirea* = să-i vază folosul 445₁₂.

Hălate sf. = unealtă 163₁₉.

Hăngăr sm., sn. = cuțit măce-lăresc 16₃₄.

Hăngi sm. = hangiu 83, 89₁₂, 327.

Hănatie sn. = plata pentru han, cheltuiala dela han; *prindea s-plătească hănătiele* = trebuia să plătească cheltuielile făcute la han 83₉.

Hăpseane sf. = închisoare 17₉; *va s-k'erî hăpseane* = vei peri în închisoare 17₃₆; *Picurarlū murî hăpseane* = Păstorul murî în închisoare 18₁.

Hără sf. = grație 437₁₁. Vezi: *hare*.

Hărăcōp adj. = vesel 46₂.

Hărboală sf. = horcăit.

Hărbulescu vb. IV = horcăiu 406₂₅, 494₂₈.

Hărbulire sf. = horcăire.

Hărg'ie sf. = zori de zi 15₁₀, 324₁₆.

Hăriōs adj. = vesel, bucuros 1₁₄, 13₁₄, 34₁₆, 43, 114, 325; *lucru hăriōs* = lucru îmbucurător 12₂₅.

Hărisescu și **Hărsescu** vb. IV = 1° alint, bucur; *no-avea carî s-hărsească* = n'avea pe cine să alinte 126₁₀; *acșî s-țî hîrsești bana* =

așa să ai parte de viață 64₁₃; 2° *mî* = mă bucur: *să s-hărisească* = să se bucure 38₁; *s-hărisea* = se bucură 50₅, 110₃₀, 143, 145; Inf. *Hărisire* (*hărsire*) și *hăriseare*; Part. *hărisit* (*hărsit*).

Hărk'escu vb. IV = sforăiu; *hărk'à* = sforăia 16₂₈.

Hărnescu, **Hrănescu** vb. IV = nutresc, hrănesc 4₃₅, 18₇, 32₂₁, 44, 57₁₅, 176; 1° *casă nu hărnea* = casă nu întreține (= nu câștigă în destul) 163₁₂; 2° *Aiștūi l'-u hrănî ș-cama puțî'n* = Pe acesta îl menajă și mai puțin 458₁₉.

Hărsescu. Vezi: *hărisescu*.

Hărsit adj. = 1° alintat, desmierdat; 2° bucurat; *cu inima hărsită* = cu inima bucuroasă 268₂₂.

Hărtak'e sf. = carte de joc 431₃₆, 432.

Hărvie (și *hărg'ie*) sf. = zori de zi 158₈.

Hărzăescu vb. IV = am trebuință, îmi face trebuință. germ. brauche; *Văsi'elu-l hărzăea ș-nis un ahtarc san* = Regelui îi făcea trebuință un așa «san» 455₂₁; *Cîndu va ti hărzăească* = Când îți va trebui 138₂₇.

Hărzescu vb. IV = dăruiesc 326.

Hăsăp, pl. *hăsăk'* sm. = casap, măcelar 41₂₃, 157₁₁.

Hăsăbă, **Hăsăpă** sm. = oraș 61₁₂, 81₃₈, 83, 300₁₇, 333.

Hăsăpniță sf. = măcelărie, locul unde se taie și se vinde carnea 307 (Macedonia).

Hășot sm. = Român grecizat (din provincia *Hăși*, din

Cazalele Grebene și Elasona.)

Hășutesen adj. = de Hăși: *hoară hășutească* = comună hășutească 100₇.

Hătire sf. = hatâr, plac 363₂₄, 453₄.

Hăvano sf. = piuliță 499₂₂.

Hăvă sn. = climă; bunul plac, chef; *s-mutrea hăvălu* = își căută de plăcere 339₁₈.

Hăzire adv. = gata 259₁.

Hăznă sm. = haznă, vistierie 54₃₈, 55, 146₂₃, 308, 309.

Hindak'e sf. = șanț; pl. *hîndak'* 172₃, 359.

Hingî. Vezi: *hângî*.

Hirlu adv. = gata: *l'i stîtea hîrlu* = îi sta gata, a sta pe capul nostru amenințator de moarte 288₂₃.

Hîrșt! = hârșt! arată tăierea a ceva dintr' odată 59₂₂, 398₁₁. Vezi: *cîrșt!*

Hoară sf. = sat, comună, orășel 1, 2, 4, 5, 6, 12, 18, etc., *tută hoara* = toți (tot satul) 67₃₈; *acățară s-imnă hoară di hoară* = începură să umble din sat în sat 57₂₄.

Hoardă sf. = 1° sfoara dela cicric, unsă cucatranși care servește la întorsul cicricului; 2° sabie, spadă 174. Vezi: *coardă*.

Hop! interj. = hop! 340.

Hrană sf. = hrană, nutriment 358.

Hrao. Vezi: *harauă*.

Hrap-Hrup = interj. 120₃₂.

Hrănescu. Vezi: *hărnescu*.

Hrisafe sf. = fir aurit, poleit 93, 132; *tu hrisăh'* = în haine cu fir de aur 10, 369₃₈; *tulă tu hrisafe* = toată în fir de

aur 57₃₂; *perlu di hrisafe* = părul aurit 72, 278₃₈.

Hrisic sm. = argintar, giuvaergiu 351.

Hristò sm. = Christ; *Hristolu* (art.) 19, 93₁₇, 426 — 430; *Canda l'i se feați Hristolu n-casă* = (Par'că i se născu Christ în casă), așa de mult s'a bucurat 149₆.

Hrisusescu vb. IV = poleesc, auresc; *s-hrisusi* = se aurî 203₈; *Perlu îl' hrisusea* = Părul par'că-i eră aurit, îi poleia 173₂₈ Inf. *Hrisusire* = aurire.

Hrisusit adj. = aurit, poleit 37₃₆, 59₃₂; *hrisusita-l' gură* = gura ei de aur 37₁₄, 285₂₉; fig. inimă: *s-caflă țe-l' doare hrisusita* = să ceară ce-i dorește inima 67₁₀, 92, 145₃₃.

Hrîșt! = hârșt! 156₁₆. Vezi: *hîrșt*.

Huhutescu vb. IV = 1° chiuiu, strig din răputeri (de pe culme de deal, munte, etc); *huhulî nă oară* = dede un chiot odată, strigă odată din răputeri 260₃₅, 30₁₈; 2° *și-l huhutiră nauntru* = și-l asvârliră înăuntru 31₃₀; *u huhuteaște tu mîcareal h'il'ŭ de-amiră* = o aruncă (cu grămada) în mâncarea fiului de împărat 181₁₈.

Huh'e [din *hu* + *h'e*!], = interj. de nerăbdare 483.

Huleră sf. = holeră 298, 299.

Hunere sf. = meșteșug, renghiu, truc 83, 91₃₅; *că-s gûcară hunerea un-alantu* = căci s'au înșelat unul pe altul 81₉; *țe hunere va lă goacă* = ce truc, ce dracovenie le va jucă 307₃₁; *s-nu-l' goacă vîră hunere*

=să nu-i joace vreo festă
449₃₃, 120₁₉.
Hurică sf. = sătuleț 161₂₁.
Hursescu vb. IV = dătoz ;
Va-l' hursească al Mihălî
= o fi c'o doagă, o fi ne-
tot 208₃₂.

Huzmete sf. = treabă, servire
10₁ ; *o-aveà aspăreată huz-
melea* = o cam sfeclise, se
cam speriasse 370₁₁, 475₉.

Huzmik'ar sm. = servitor
slugă 49, 56, 57, 174, 175

H'

H'are sf. = fiere 341₂, 344₁₇,
469₁₉.

H'arh'ir sm. = piersic (Epir.)

H'arhiră sf. = piersică 465₃₅
(Epir.)

H'avră sf. = friguri ; *h'èvrile
lo-acăță* = îl apucau frigu-
rile 90₃₁ ; *te-acăță h'èvrile
di frică* = te apucau frigu-
rile de frică 95₂₂, 193₇, 298₃₄,
319 ; *di te-acăță h'èvrile
de boați-l'* = de te apucau
frigurile (= intrai în ră-
cori) de voce-i 107₃₃.

H'er sn. = 1° fier 12₂, 88₇, 107₃₃,
258—261, 337 ; pl. *h'are* =
a) fiare, b) cătuși, lanțuri
288 ; 2° *h'àrile s-mică-l' vi-
neà* = îi venià să rupă fia-
rele : se supără foc 132₁ ;
s-mică h'àrili di inate =
(mâncà =) rupeà fiarele de
necaz 197₃₃ ; *h'er* = fierul
de călcat ; *nîsă va li da
tute cu h'erlu* = ea le va
potrivì pe toate, va aranjà
totul cum e mai bine 369₃.

H'erbu vb. III = 1° fierb 29₂₁,
71₁, 89₂₃, 166, 167 ; *h'arse* =
fierse 235₁₀ ; *va s-u h'erg'i* =
o vei fierbe 235₁ ; *aveà
h'artă* = fierses 102₈ ; *h'artă*
= fiartă 235 ; 2° *h'irbeà fă-
sul'e* = dormià de a binele
180₉ ; 3° *Ț-u h'erbu* = Ți-o
coc 491₁₆ ; *l'-u h'irbeà* = (i-o
fierbeà) îi purtà necaz, i-o

coceà, îi purtà Sâmbetele
114₁₆ ; *h'irbeà pi feată s-ca-
ma multu* = îi purtà și mai
mare necaz fetei 196₆ ; Inf.
h'arbire și *h'irbeare* = fier-
bere ; *h'ertu* = fiert.

H'ic sm. = smochin 44₃₆, 45.

H'icăt sn. = ficat ; pl. *h'icate* =
ficați 70₃₇, 90₁ ; 1° *susk'iră
dit h'icate* = suspină din
adânc (= din ficați) 174₁₂ ;
uhtă dit frî'nqîle dit h'icăt
oftă din frunzele (= din
adâncul) ficaților 200₁₀ ; 2°
canda s-videà h'icătile =
(par'că-și vedeà ficații) =
nu o puteà suferi de loc,
îi erà scârbă s'o vază 195₃₄ ;
3° *s-alăsară h'icătile a lor
tu pădure* = își lăsară pe
iubiții, pe drăguții lor
(= ficații lor) în pădure
273₃.

H'ică sf. = smochină 44₃₇, 45₉.

H'icî adv. = de loc 15₃. Vezi :
icî.

H'ig vb. III = înfig ; *lu h'ideà*
îl înfigeà 166₁₃ ; Perf. *h'ip-
su* ; Inf. *h'îdire*, *h'ideare* =
înfigere. Vezi : *nh'ig*.

H'il'astru sm. = fiu vitreg ;
h'il'astră = fiică vitregă
193₇.

H'il'e sf. = fiică, *h'il'e de-a-
miră* = fiică de împărat ;
h'il'a-amirălu = fiica îm-

păratului (pretut.) *h'il'e*;
di Evă=fiică de Evă 68₁₆.
H'ilîn sm. = fin; *h'il'ină* =
 fină.

H'il'ñ sm. = 1° fiu; pl. *h'il'*,
 art. *h'il'lu* 3₇; *h'il'ul* 174;
h'il'-nu = fiu-meu; *h'il'-tu*
 fiu-tău 21₃₀; *h'il'-su* = fiul
 său 2₃, 17₃₀; *h'il'ũ* = fiule
 5₃₄ (pretutindeni); 2° *h'il'ũ-
 mușăt* (=fiu frumos) făt-
 frumos; *h'il'ũ de-amiră*=
 fiu de împărat; *h'il'ũ-a-
 leptu* (=fiu ales) făt-fru-
 mos; *h'il'u di vasil'è*, *h'il'-
 lu a vasil'eluĩ* = fiu de
 rege (pretutindeni); *h'il'ũ
 di domnu-mare* = fiu de
 domn mare, fiu de neam
 mare 417; *h'il'ũ di oarfîn*
 = fiu de om sărac 387.

H'ima adv.=în jos; *ș-u deadi
 h'ima ng'os*=apucă în jos,
 spre vale 152₂₄, 100₂₅.

H'iptu adj. = înfipt 172.

H'ir sn.=fir, ață; pl. *h'ire*=
 fire, ață 50₁₂, 73, 102, 127₃₆,
 128; 1° *s-ni dai un h'ir di
 sari* = să-mi dai nițică
 (= un fir) sare 26₁₀; *no-
 aveà un h'ir de mustață*=
 n'aveà nici pic de mustață
 402₂; *doauă h'ire di erg'i*
 = două fire de iarbă 321₃₉;
 2° *agumse aușlu pi h'irlu
 di moarte*=(ajunse bătrâ-
 nul pe firul de moarte).
 adică: pe punctul de moar-
 te, pe moarte 144₁₂; 3° *l'-
 ascăpă bana di pri h'ir*=
 îi scăpă viața din pericol
 de moarte 270₁; *lo-ascăpă
 ca di pri h'ir di la spin-
 durare* = îl scăpă de pe
 punctul de a fi spânzurat
 366₃; 4° *H'iri-h'iri-l' si
 dușeà prit trup*=flori-flori

fi treceau prin corp 35₃₇,
 333₃₂; 5° *acățarã s-l'-u
 toarcă qua niclui mașĩ pri
 h'irlu ațel laĩlu*=începură
 să'i menească numai viață
 plină de nenorociri 361₇.

H'irăr sm. = fierar (Țigan,
 care lucrează fierul) 337.

H'irea sf.=firea, natura, ca-
 racterul; *acșĩ l'-erã h'irea*
 = așa-i erã firea 301₃₂;
cum lă-ĩ h'irea lor=cum
 li-i firea, felul lor de a fi
 36₁₅.

H'irișescu [din: *h'irit(i)sescu*]
 vb. IV=1° sărut (de o par-
 te și alta pe obraz) 151₃₁,
 415₁₈; 2° scad, reduc din
 ceva: *s-nu h'irișească țivã
 cu vîrã gros*=să nu scază,
 să nu care cumvã să se
 reducă cu vre-un piastru
 354₆, (Epir, Tesalia.)

H'irisescu vb. IV = scad, re-
 duc: *putè nu va h'irisească*
 niciodată nu se va reduce,
 nu va scădea 162₀; *apîr-
 nîrã s-h'irisească* = înce-
 pură să scază (= să devie
 mai puține) 119₁₉.

H'irturã sf. = fierturã.

H iũ și escu vb. IV=sunt; Ind.
 prez. *h'iũ* și (*h'im*, *escu*,
esc Fărș., *îs*, *-s*), *h'iĩ* (*ești*,
esçi), *easte* (*este*, *e*, *i*, *u*);
 pl. *h'im*, *h'iĩ*, *sun* (*suntu*,
sînto, *îs*, *-s*); Imperf. *erãm*
 (*earãm*, *irãm*), *erãĩ*, *earãĩ*,
 (*irãĩ*), etc.; Perf. simplu:
fuĩ, *fușĩ*, *fu*, *fum*, *fut*, *furã*;
 Perf. comp. *am futã*; M.
 c. Perf. *aveãm futã* (și *e-
 rãm futã*); Perf. anterior:
avũĩ (și *fuĩ*) *futã*; Viit.
va s-h'iũ (*vaĩ h'iũ*, *va h'iũ*,
va s-escu); Subj. *s-h'iũ*
 (*s-escu*); Imperf. *s-erãm*;

Perf. *s-am fută*; M. c. Perf. *s-aveam fută (s-erăm fută)*; (aceste două timpuri din urmă se întrebuintează și cu sens de condiț.); Condiț. prez. *vrea s-h'iū (vrea h'iū, vrea s-escu)* [sau în loc de: *vrea s-*, se poate înlocui cu: *cara s-, s-easte-că vrea, s-fure-că*, etc.]; Forma II: *s-furim, (s-furem), s-furi (s-furiși, z-furèși, și s-furiș), s-fure, s-furim, s-furiș, s-fure*; Perf. *vrea s-erăm* sau *s-eră s-erăm; (s-eră)* rămâne ne-schimbat); *s-eră s-h'iū* și forma M. c. Perf. dela Subj.; Imperat. *s-h'iū (s-ești), s-h'ibă, (las-h'ibă, as h'ibă), s-h'im, s-h'iș, s-h'ibă (las h'ibă, as h'ibă)*; Inf. *h'ire* (cu sens substantival); Gerundiu: *h'inda, h'indaluș*; Part. trec. *fut,-ă* (pretutindeni); *esc*=sunt Fărș. 482; *h'im*=sunt eu 6₁, 5₂₂, 70₇, 201₉; *u*=este: *nă-u arău*=mi-e rău 6₃₁; *nă-u foamă*=mi-e foame 46₂₀, 26₁₉, 37₁₅; *Nu ț-u criparea*=să nu ți fie grije, să nu duci grije

4₁₂; *dure ț-u cu goclă*=destul fie-ți cu jocul 8₁, 153₃; *l'-u*=îi este; *sun*=sunt 13₁₅, 37₈, etc.; *sînto*=sunt (ei, ele) 213₇; *stîzmi-le-s vâpsite*=zidurile-s vâpsite 486₂₈; *irăm, irăi*=eram, erai, etc. 56, 58, 70-72, 475-478; *are fută*=a fost 177₁₅; *s-furim io*=de aș fi eu 272₂₈; *s-fure*=de ar fi 162, 3₁₁, 36₄, 222₁₅; *s-fureș*=de ai fi 222₁₅; *s-fureș-că-i dadă*=de o fi mamă 288₇.

H'ivrescu. Vezi: *h'uvrescu*.

H'umusescu (și *h'imusescu*) vb. IV=1° năpustesc, dau năvală 40₁₃, 69₁₄, 72₁₇, 110₁; 2° mă las de vale (în fugă, în repeziciune.)

H'uvrescu, H'ivrescu vb. IV=sufer de friguri; *h'uvriș*=mă apucară frigurile; *mi h'uvreaște*=mă apucă friguri; Inf. *H'ivrire, h'uvrire* și *h'ivreare (h'uvreare)*=apucare de friguri, suferire de friguri.

H'uvrit, H'ivrit adj.=apucat de friguri, care suferă de friguri.

I

I! interj. prin care se îndeamnă caii, catârii ca să meargă 300₁₉, 20₁, 413₂₈.

I conj. = sau 7₃₃, 68₁₈, 78₅, 84₆, etc. Vezi: *ică*.

Ia (citește: *i-a*) pron. = ea (la Fărșeroți) 243—248 476—484.

Ibrete sf. = groapă; *z-da ibrete la duinauă*=să puie groaza, spaima în lume 366₁₁.

Ibric, pl. *ibrițe* și *ibricuri* sn. = ibric, ulcior de aramă cu două guri, una mai largă și alta mai subțire 360.

Ică conj. (din *i+că*) = sau 17₇, 40₇, 8₁, 141, 172, 247, etc.

Icoană sf.=icoană 24₁₉, 206₂₂; *șideă ca niști icoani di la biserică*=ședeau ca niște icoane dela biserică 89₁₉.

Icunumle sf.=economie 236₁₀.

Içi adj. = nimic, de loc 61₁, 195; *içi-țivă* = pentru o nimica toată 21₉, 314₁; *di içi țivă să scoți pești* = din nimic să scoți pești 74₂.
Vezi: *hiči*.

Idec [și: *iđee*] sf. = idee, părere; *s-nu țivă di tatăl l'a idee* = să nu care cumva să-și închipuie tatăl 464₈.

Ileacă sf. = leac 320₃₁.

Ilene sf. = lighian 360₁₀.

Ipiđă sf. = speranță 370₁₂.

I'e sf. = coapsă, șolduri; *nu putea să-și țină il'ile de-arî'sute* = se prăpădia de răs, se tăvălia de răs 339₂₁, 197₁₉, 364₃₀.

Iuir adj. = blând, domestic 143₄.

Imuare sf. = umblare, umblet 57₁₉.

Imnat sn. = umblet, mers; *ta s-l'i ved imnatlu* = ca să-i văz umbletul 217₂₁.

Imnatic sn. = mers, umblet 268₃₄, 459₂₉, 492.

Imnu vb. I = 1° umblu 1₂₄, 5₃₀, 49₈; *cara imnară, imnară* = dacă merșeră ce merșeră, dacă umblară ce umblară 8₁₀; 2° *ațilui di imnînda* = aceluia care mergea pe jos 147₇; 3° *că aclò ț-imnă mintea* = căci acolo îți este gândul 43₁₆; *mintea tut aclò l'-imnă* = tot acolo se gândia 68; 177, 237₁; 4° *va s-țā imnū ș-tih'a* = trebuie să ai noroc 66₆.

Inate sf. = necaz 21₉, 56, 197₃₃; *avea inate pi moașe* = îi purta necaz bătrânei 22₁₆; *ni-are inate* = îmi poartă necaz 60₃₈; *nu-l acățā som-*

nul di inate = nu-l apucă somnul de necaz 234.

Inimă sf. = inimă 15, 16, etc. pl. *inime* și *inihă* 16₃₇; 1° *inimă lae* = inimă pestriță, om rău 346; 2° *cu inimă ncl'isă* = întristat, cu inima îndurerată; 3° *cu inimă dișcl'isă* = cu bucurie, cu veselie 205; 4° *cu inima frîmtă* = cu inima sdrobotită 193₂₀; 5° *cu inima nql'ițată* = cu inima înghețată (=de frică) 177₂₆; 6° *Ți inimă di k'atră* = ce inimă impietrită 74₃₈; 7° curaj: *l'-deadî inimă* = îi dede, îi făcū curaj 302₁₉, 396₁; *il' fățea inimă a calui* = îi făcea curaj calului 272₂₅; *feățî inimă* = îndrăzni, își făcū curaj 122₄; *nu-l' feațe inima* = nu îndrăzni 221₁₀; *inimă, cîne* = curaj, căne 154₃₄, 107₃₈; 8° *l'-vine inima la loc* = îi veni inima la loc, se liniști 289₁₀, 239₂₉; 9° *ș-lo ini-ma n-dinți* = își luă inima în dinți 125₁₈, 222₃; 10° *l'i se-adundă inima cît un puric* = i se strânse, (=i se făcū inima cît un purece (de frică) 74₂₆; 11° *nu ț-u mîcă inima* = nu-ți face sânge rău, nu te amări, nu te sinchisi 52₂₉, 132₁₁, 222₃₄, 365₉; 12° *l'i intră tu inimă* = se îndrăgosti 60₃₆; *il' cădū tu inimă gônili aleptu* = se îndrăgosti de făt-frumos 155₉; 13° *ș-feațe di inimă* = se îndură 80₆, 121₁₉, 287₃₆, 316₇; 14° *s-țā si bagă inima m-pade* = să nu mai poți de milă, de compătimirea

ce-ți inspiră 451₁; 15° *li' si bătù inima* == îi tresări inima 42₂; 16° *ta să-l scoată j-dit inima amirălu* == să-l facă neîubit și de împărat 56₁₀; 17° *nu lă si duțea pînea la inimă, macă mîcà ahorea* == nu înțelegeau de mâncare, dacă mâncau separat 25₃.
Inimòs adj. == curajos 284₁₂, 359₁₉, 370₃₁.
Insu, pl. *inși* = ins, persoană 116₁, 200₂₉, 476; *insu vur-còlaclu earà* == înșuși vârcolacul erà 147₃₅.
Inșit. Vezi: *es*.
Intî'nî == întâiu 218; *somnul d-intî'nî* == somnul profund, în deplină nesimțire, (somnul prim, îndată după culcare) 36₂₅, 69₂₅.
Intrare sf. — intrare.
Intrată sf. = intrare; *ună intrată* == o intrare, îndată ce a intrat 35₂₄, 67₂₂, 133₁₇.
Intru vb. I : : intru 2, 4, 8, 13, 103; *s-intră di poartă nauntru* == să intre pe poartă înăuntru 2₃; 1° *l-u intră a oàsilor* == a început să mănânce la oase 90₈; *l-u intrară a eapilor și glîc! glîc! ... ni cor di nîseno alăsară* == începură a mânca la iepe și glîc! glîc! ... nu lăsară pe nici una 31₉, 120₃₂; 2° *cîndu l'-u intră* == când începù să-i care, să-l bată 30₃₂, 32₃, 299₁₃; *intră l'-u* == începe să-i dai, cară-i 135₁₈; *l'-u intră pri zvercā cu cūmaga* == a început să-i care la ceafă cu ciomagul 124₃₈, 281₃₄, 458₇; *intră... tu gailei ș-tu cripare* == în-

cepe să se îngrijască și să se întristeze 3₂; 4° *Te are fiçorlu, di-ți intră ahî'l lu dinți?* == Ce are băiatul de nu-l poți suferi? 56₁₅; 5° *cu ocl'il' intrăți tu cāscale* == cu ochii înfiți în orbite 23₃₃.
Înoară sf. = inimioară 126₃₂, 146₂₄, 278₄₀, 302₄; *tra s-l i dîșcl'idă înoara* == să-i înveselească inimioara 149₂; [Prescurtat din: *in(i-mi)oara*.]
Io, ioū, mine și eū pron. eu. Dativ: *a nîa, îni, -nî: nî*; Acuzativ: *îo (: trā îo* == pentru mine 453₂₉; *mi ntrêg' îo* == mă întrebî pe mine 135₂₈; *fără d-îo* == fără de mine 131₃₄); *mine, mi, me*. Formele *îo, eū* se întrebuintează mai cu seamă în Epir; formele *îo, ioū* și *mine* în Macedonia. 3, 6, 17, 37, 56, 58, 70, etc.
Irbòs adj. = ierbos, cu iarbă 468₁₉.
Irg'îlê, pl. *irg'ilâți* sm. = erghelie 31₈, 120, 279₃₃, 281, 282, 370.
Irîle sf. = pustietate (localitate lipsită de oameni) 35₂₀, 132₁₃, 193₂₈, 275, 276, 315, 399.
Isea adv. = drept 4₃, 107₁.
Ist pron. = ăst; *fiçorlu a iș-tîi avût* == băiatul acestui bogat 18₃₂. Vezi: *aestu*.
Isturle sf. = istorie, poveste 167₁₉, 242₉.
Isusesen vb. IV = logodesc 174, 255₆; *îl isusiră* == îl logodiră 129₁₇; *lo-aveà isusitā* == îl logodise 142₁₁; *ș-isusi* == își logodi... 300₃.
Ișire sf. = ieșire 35₃₅, 314.

Ișită sf. = ieșire 312₁₇.

Itie sf. = pricină, cauză 128₅, 322₃₈; *di nîs itie* = din pricina lui 13₁₂; *di mul'are-sa itie* = din pricina muierii sale 474₄₄.

Ite pron. nehot. = ori ce 1₁₉, 10₂₁, 62₇, 68₁₁, 143₂₈; *iți-altu* = ori ce alta 84₆; *iți viđù* = îndată ce văzù 24₁₀.

Iți-do pron. neh. = ori ce 24₁₇, 21₉, 244₃₃, 476; *ițido quă* = în ori ce zi 277₂.

In adv. = unde (pretutindeni); *d-îu* = de unde; *cîtră îu* = în cotro; *pr-îu* = pe unde? etc., etc.

Iu-ha (și *vu-ha*) interj. = ura! 338₁₇, 383₁.

Iuk'umeto sf. = autoritate (Macedonia, în orașe) 277₁₃.
Vezi: *cuk'imate*.

Iul'u (trebuie să fie în loc de: *Tul'u* (Tullius) sau

Vul'i) nume propriu 326, 327, 328, etc.

Iuțldò adv. = ori unde 172.

Iuvà [din *îu+va* = undevà] adv. = nicăiri 29₃₁, 172₁₁; *undevà* 51₂₄, 65₁₈, 177₂₀, 481.

Iuvașuvà [din: *îuvà+și+îuvà*] adv. = 1° nicăiri 133₂₀, 150; 2° prin nici un chip: *nu vru iuvașuvà s-l'aspună* = nu vru cu nici un chip să-i spuie 68₂₅; *nu puteăi s-lu cunoști iuvașuvà* = nu puteai să-l cunoști cu nici un chip 59₃₃, 82₃₈.

Izăne. Vezi: *izine*.

Izine sf. = voie, permisiune 206₃₁, 255₈; *izăne* 383₂₉.

Izvòr sn. = izvor, sorginte de apă 15₃₇.

Izvur sm. = izvor, sorginte de apă (mai des întreb. decât *izvòr*) 295.

I

Îmbair vb. I = înșir; *și-l'îmbairară* = și-i înșirară (= povestiră) 51₁. Vezi: *mbair*.

Îmbugăt adj. = bogat, fertil 14₂₂; *îmbugatã* = îmbelșugată, fertilă 18₅.

Împade adv. = jos, la pământ 20₁.

Împartu vb. IV = Vezi: *mpartu*.

Împlin adj. = plin 17₂, 3. Vezi: *mplin*.

Împrostu adv. = drept, în picioare 13₂₂, 57₁₀; *nî-apir împroastă* = mă deștept în faptul zilei în picioare 302₁₅.
Vezi: *mprostu*.

În prep. = în (pretutindeni); *n-hoară* = în sat (pretutindeni). Vezi: *n*.

Încăcũ. Vezi: *ncacũ*.

Încalie vb. I = încalec; *aî. încalică* = hai, încalecă 69₃₁.

Încarcu vb. I = încarc 79₂₅; *încărcăt* = încărcat, greoiu 173₂₆. Vezi: *ncarcu*.

Încărlig'ed vb. I = încărlig; *brățile s-încărlig'ađă* = brațele se încărligă 15₇.

Încldò adv. = încolo, departe 2₂₃; *trăș încldò* = cât colo departe 69₂₆. Vezi: *nclo*.

Înc'ld vb. III = închid 41₃, 5₁₀.
Vezi: *nc'ld*.

Înc'ln vb. I = închin; *ahurh'î să s-înc'lnă* = începù să-i fie somn, să moțăe 16₁₆; Vezi: *nc'ln*.

Înc'is adj. = închis, 163. Vezi: *nc'is*.

Încučinèd vb. I = înțepenesc de frig 171₄. Vezi: *ncu-činèd*.

Îndoauă, îndao adv. = câteavă 73₂₆, 110₂₄, 175.

Îndisăt adj. = îndesat 48₁₆.

Îndicinît adj. = răcnitor; *cu boatea l'eî îndîcînîtă* = cu vocea ei dogită 52₁₆.

Îndoi = câțivă 56₃₆, 216₄. Vezi: *ndoî*.

Îndrèg. Vezi: *ndreg*.

Îndreptn. Vezi: *ndreptu*.

Îndulțesen vb. IV = îndulcesc: *l'i se-aveà îndulțită* = i se îndulcise 16₂₇.

Îndinuc'l'èd vb. I = îngenuchez 25₃₇.

Înfriçușèd vb. I = înspăimânt; *s-înfriçușà agrîne* = se înspăimântau fiarele sălbatece 16₂₆.

Îngătàn adv. = în grije, în pază; *calu îngătàn s-lu aî* = să ai grije de cal 215₂₅. Vezi: *ngătàn*.

Îngl'it vb. I = înghit 15.

Îngrîne sf. = mârâială, cicăleală 56₁₇. Vezi: *ngrîne*.

Îngrîșea adv. = în cărcă 223₁₇.

Îngròp vb. I = îngrop 19₁₄. Vezi: *ngrop*.

Îng'òs adv. = în jos 39₈, 43₁₂, 83₈₆. Vezi: *ng'os*.

Înk'isescu. Vezi: *nk'isescu*.

Însòr vb. I = însor 71₁₇. Vezi: *nsor*.

Întreb vb. I = întreb 9₄, 18₁₆, 25₂₀, 237. Vezi: *ntreb*.

Întrèg adj. = întreg, tot 139₁₇,

330₁₃; *aestu om întrèg* cu mintea întreagă 55.

Vezi: *ntreg*.

Întribare sf. = întrebare 167.

Întunearic sm. = întunerec.

Întuneàrică vb. I, unipers. = se întunecă, se înserează: *ahurh'i s-întuneàrică* — începù să se însereze, să se întunece 15₁₁; *întunică* — se inseră, se înoptă 141₁, 235; *că vai întunicăm a-oașe* = căci ne va apuca seara aci 8₂₁. Vezi: *ntuneàrică*.

Înțăpătură sf. = înțepătură; intrigă; *tute erà înțăpăturî* = toate erau intrigi 56₃₂.

Înveastă. Vezi: *nveastă, ni-veastă*.

Învescu vb. III = îmbrac: *are moașă d-îu s-mică și s-învească* = are bătrâna de unde să mănânce și să îmbrace 32₁₆. Vezi: *nvescu*.

Învîrlinăt, învîrnăt adj. = întristat, trist 13₆, 18, 35₃₉. Vezi: *nvîrlinăt*.

Învîrtescu vb. IV = înfășur 15₁₀. Vezi: *nvîrtescu*.

Învîrtușèd vb. I = întăresc, împuternicesc; *stih'im a fu... cu gûrăt învîrtușată* = prinsoarea fu... cu jurământ împuternicită 170₂₁.

Îș pron. = își; devine j, când urmează un v; *j-va loclu* — își cere (vrea) locul 9₃.

J

Jalo sf. = jale 17₁₃, 128, etc.; doliu: *u țînù jalea Griva* = țînù doliul Griva 195₁₇.

Jar sm. = jar, jăratec; *un*

jar di fumeal'e = un jăratec de copii, o spuză de copii 90₂₅, 273₇, 361₃, 388₂₃, 454₉.

Jilescu vb. IV = 1° jelesc; *multu lî (si) jilî înima* = mult li se jeli inima 57₂₀; *multu si jilî* = mult se întristă, se mâhni 331₂₅; 2° port doliu; *s-mî jilescu* = să fiu în doliu (= să jelesc) 142₂₄; *va ti jilescu* = te voiui jeli, voiui purtă doliu pentru tine 371₁₄, 191₂₆.

Jilire sf. = purtare de doliu.

Jilit adj. = jeli, îndurerat, amărît 163, 324; în doliu: *moaşa cu auşlu armăsiră jilîţi* = bătrâna şi moşul rămaseră în doliu 29₃₄, 440.

Jlîs si **Jil'òs** (mai des) adj. = duios, jalnic 26₂, 88₁₂, 121₁₅, 314₂₈.

Joc. Vezi: *goc*.

Jujul sm. = jiganie 157 – 160, 181₁₀.

K'

K'adic vb. I = împiedic; *s-k'à-dică* = se împiedică 479₂₃. La Fărşeroţi prep. *în*, (*îm*, *-m*, *n*) nu se pune înaintea verbelor: *veţ* (în loc de: *nveţ*), *sor* (în loc de: *nsor*, etc.). Vezi: *nk'adic*.

K'àdin şi **K'àdine** (mai rar) sn. = aţă subţire 167₂₅.

K'adică sf. = piedică 381₃₁, 30.

K'ale sf. = piele 32₂₂, 205, 207, 278, 459; pl. *k'el'* = piei 391₂₇; 1° *cripă tu k'ale* = pleznă de necaz 399₁₁; 2° *ţe-l' poate k'alea* = ce este capabil 195₁₅; 3° *ţe-l' trapse k'alea* = ce a suferit 199₂₁; 4° *carî vrea să ştibă... cîţi parăţi îl' faţe k'alea?* = cui îi păsă... de ce este capabilă (ea)? 374₄; *ştea cîţi parăţi îl' faţi k'alea* = ştiă câte parale îi preţueşte pielea, ştiă de ce-i capabilă (ea) 301₂₈.

K'aptin vb. I = piepten: *va-nî k'aptin* = îmi voiui pieptăna 441₃₁; *ş-k'iptină perl'i* = îşi pieptăna părul 88₁₁; *s-k'iptină* = se pieptăna 78, 75; *îl k'iptină* = îl pieptăna 212₁₁; *s-k'iptină* = se pieptăna 247₁₂.

K'aptine, pl. *k'apţînî* sm. = 1° pieptene 4₁₃, 48, 261; 2° pieptenii cu cari se trage lâna şi cari se aşează în *darac* (= arom.: *scamnu*).

K'àrdire sf. = pierdere, pierzare.

K'atră sf. = piatră 16₂₄, 20₁₁, etc. Gen. *a k'àtrăl'ei* = pietrii 70₁₆; pl. *k'etri* 33₁₈, 62₁₆, şi *k'eţîrî* 71₃₉, *k'eţări*, artic. *k'eţârle*; *k'atră di moară* = piatră de moară (= de măcinat) 38₃₉, 167₂₂; piatră de ascuţit 48; 1° *înimă di k'atră* = inimă împietrită 74₃₈; *moaşa no-aveà ni feată, ni k'eţîrî* = bătrâna n'aveà nici fată, nici nimic 71₃₉; *Apă ş-k'etri* = N'am apă! Nu-ţi dau apă = 378₁₆; *H'il'e ş-k'etri* = Fiica şi pietre (= nimica) 46₂₅; *mutriră, ni om, ni k'etre* = căutară, (nu găsiră) nici om, nici nimica 247₃₄; 3° *ca di pri k'atră canda dă-deà* = par'că se isbiă de piatră: îi mergeau toate în deşert 99₇; 4° *canda li qîsi la k'etri amirălu* = par'că vorbi împăratul în deşert 192₁; 5° *l'i si părû... că-l'*

- mele vulpii în basme); 104, 105, 106, 271₁₁.
- K'irāmlă** (și: *k'irāmiḍă* Epir) sf.=cărămidă; pl. art. *k'irāmiḍli*=cărămizile 148₁.
- K'irătă** sm.=cornut 23₂₀. cuvânt prin care se desemnează tot ce-i mai abject; drac.
- K'irdeare** sf.=pierdere; pierzare.
- K'irdūt** adj.=pierdut; *k'irduti le-aḥ tute*=în deșert îți sunt toate 125₁₃.
- K'irire** și **K'ireare** sf.=pierire 317.
- K'irò** sm.=timp, vreme 1, 14, 302; *k'iròḥ* 242, 383; pl. (n'are); 1° *nu k'ari k'irò*=nu pierde timp, nu amână, nu întârzie 50₁₆, 54₁₁; 3° *no-am k'irò*=n'am timp 27₂₂, 23₃₀; 3° *tră puḥ'n k'irò*=în puțin timp 39₁₅.
- K'irtură**, pl. **K'irturi** (uzitat numai la pl.)=prostie, prostii 91₃₅, 399₁.
- K'irūt** adj.=1° prost 34₂₄, 43, 45, 67, 91₃₃, etc. fem. *k'irută*=proastă, ușurică 204, 290, 452, 453; 2° *k'irută tu somnu*=pierdută în somn 36₃₀.
- K'irută-prământle** sf.=prostănac, secătură 53₃₃, 44₃₁.
- K'isă** sf.=1° infern, iad 432₁₀, 439; 2° smoală, păcură 195₄; 3° *di k'isă ḡ-di cătrane*=nenorocită, ca vai de lume

- 411₃₁; *laiu ca k'isa*=negru ca iadul 120₃₁.
- K'isēq** vb, I = pisez; și-*k'isă*=îi pisă 232₂; *că-ii k'isăḡi čorlu*=căci îmi pisași, îmi tâlciși piciorul 131₁₃; *l'i li k'isă oāsile*=i le pisă oasele 54₃₁; *s-li k'iseaḡă pipër în cap*=a pisăgi pe cineva, a pedepsi aspru pe cineva 196₁; *l'-adră oāsile ca urḡiḡi k'isate*=îi făcu oasele ca urzici pisate 457₃₁; Inf. *k'isare*=pisare.
- K'iḡ** (*mi* ∞) vb. I = mă urinez 71₁₀, 95₈.
- K'iḡare** sf.=urinare.
- K'iḡat** sm.=ud, urină 95₃₁.
- K'iḡiḡi** sm.=tâlhari de drumul mare, cari umblă călări și sunt caracterizați prin cruzimea lor 427₁₃.
- K'it**=nume propriu 82, 83, 89, 100—103.
- K'itriḡeauă** sf.=pietriceă; pl. *k'itriḡeale* 138₄, 292₁₃, 410₁₃.
- K'ivure** sf.=sicriu, cosciug 112, 408.
- K'oḡe** sf.=colț, unghier 384₂₉; *dit paturle k'oḡe a lūmi-l'eḡ*=din cele patru colțuri ale lumii 290₃₃. Vezi: *k'uḡe*.
- K'oḡcu** sn.=chioșc, pavilion 166₃₁.
- K'up** sn.=chiup, oală mare, servind la murături 54.
- K'uḡe** sm.=colț, unghier; pl. *k'uḡăḡi* 40₁₄, 41₁₁, 86₁₃, 98₁₈.

L

- La** prep.=la (pretutindeni).
- La!** interj.=fă! (apelativ pentru femei; *no-avḡi la?*=fă! n'auzi?)

- Lac** sn.=lac, baltă mai mică în locuri nalte de obicei 16, 17, 18, 492.
- Lac**, n. pr. de munte în Gra-

moste, unde se află și un lac 14, 16₁₀.

Lăcrimă, Lăcîrmă sf. = lacrimă, pl. *lăcrîni* = lacrimi 17₁, 24₁, 49, 50; *limbidă ca lăcrima* = limpede ca lacrima 33₂₃; *și l loară lăcrîne* = îl apucară lacrimile 121₁₅; *ună lăcîrmă* = o lacrimă 266₃₀.

Lac. Vezi: *laiu*.

Lafe sf. = convorbire; *nora mutreă s-ağungă lăh'le* = nora căută să caște gura la palavre 283₁₀; *după ți li cruiră lăh'le g'ine* = după ce se puseră bine la taifas 356₉.

Lai! = mări! *o lai picurare!* = mări ciobane 19₃₅, 25₁₅; *lai corbe curbișane* = mări sărmane-sărmane 51₂; *a lai oaspe* = mări fătăte, o a s p e t e 79₁₈, 10₇, 135₃, 290₉.

Laiu adj. = 1° negru: *laiu ca tučînile* = negru ca tăciunele 1₁₆, 23, 88₅, 109₁₃; fem. *lae (laie) lină lae* = lână neagră 21₁₁, 36₃, 303₁₁; 2° nefericit, sărman, biet; *laiu di amiră* = bietul, nenorocitul de împărat 42₉, 15₃₄; *laiu-și* = sărmanul de el 101₂₆; *laea feată* = biata, nefericita de fată 21₁₄, 43, 49, 62₃₃, 193₃₄; *ca laea ali lae* = ca cea mai nenorocită 36₂₉; *lailli* = sărmanii 146₁₃; 3° *lae* = ticăloasă 283₃; *naî cama laiulu* = cel mai păcătos, mai ticălos 177₁₄; 4° *și-nî prăxești cama laea* = și-mi menește soartea cea mai nenorocită 35₁₄; *s-l'i cîntă cama laea* = să-i

cînte tot ce-i mai rău 296₁, 349₂₅; 5° *Ți lae lăeață lo-află* = Ce neagră nenorocire dede peste dânsul 72; *dit lăile di xeane* = din neagra străinătate 66₁₆; 6° *Lo-află uclò pi frate-su ca lai'i și ca corg'il'* = îl află acolo pe fratele său ca vai de lume 78₂₁; *nu păți' cama lăile* = nu păți mai rău 94₄; 7° *și-ș băgă lăile adoara* = și-și băgă pirostriile pentru a doua oară: s'a căsătorit pentru a doua oară 191₂₇; *iși băgă lăile cu feata murarlu* = se cunună cu fata morarului 282₁₅; 8° *să nviscù tu lai* = se îmbracă în do-liu 460₃₂, 401₂₃.

Laiu (amiră) = Negru-împărat 339, 385, 412.

Lală sm. = unchiu 102₃₁, 188, 234₁, 302, 363, 502; pl. *lăli'nî*.

Lamne sf. = balaur, smeu 12₁₇, 49, 50, 51, 113 etc.

Lampă sf. = lampă 278.

Lantu pron. = celălalt 6₃; *qua lantă* = ziua cealaltă, ziua următoare 12₃₂, 35₁₇. 364. Vezi: *alantu*, *anantu*.

Lapte sm. = lapte 152, 283₁₄; *și lapti di puil'ũ s-căftăi la nîs ș-lapti di puil'ũ aflăi* = și lapte de pasere de ai fi cerut la el, și lapte de pasere găsi ai; găsi ai ori ce la dânsul 126₃.

Lare sf. = spălare, lăuare 278₄, 340₁₉, 410. Vezi: *lau*.

Largu adj. = 1° larg, lat 152, 172, 261₂; 2° departe 70₁₇, 114₂₄, 260₃₅.

Las vb. I = las; *las z-dîcă ș-altu* = las să zică, să povestească și altul 34₃₁; *lasi*

— fie, lasă, cu toate că 3₆;
l-aveà lăsată — le lăsase
 40₂₇. Vezi: *alàs*.

Laspe sf. — noroiu; *dit lăsk'i*
 — din noroaie 156₂₃.

Lat adj. — lăut, spălat 141₂₄.

Laŭ vb. I — spăl 21, 410₆
 [Indic. *laŭ*, *laŭ*, *la*, *lăm*,
laŭi, *la*; Imperf. *lam*. Perf.
laŭ. Perf. Comp. *am lată*];
duse s-la mă-sa m-vale —
 merse să spele (rufe) ma-
 mă-sa la pârâu 87₂₄, 63₁;
s-u laŭ — s-o speli 21₁₂;
s-ti laŭ g'ine-g'ine — să to
 speli bine-bine 77₂₆; *să s-*
la — să se spele 9₃₉; *il lă*
 — il spălă (lăuă) 212₁₁; *s-*
lă — se spălă 247₁₂; *si lă*
și se-aspilă — se lă și se
 spălă 5₃₂; *lat* — spălat
 141₂₄.

Lavă sf. — sgomot, larmă 36₁₆,
 159₁₂.

Lavdă sf. — nume de sat lo-
 cuit de țărani numiți: co-
 păciari; este așezat între
 Avela și Tiște, în Epir
 230₃₃.

Lăcărmed și lăcrimed vb. I
 — lăcrimez; *nu-n i lăcăr-*
meađă — nu lăcrimă 441₁₈,
 439; *lăcîrmă* — lăcrimă
 220₇; *lăcrimed* — 372₂₂, *lă-*
crimară — lăcrimară 273₃₇;
lăcărmeta — cea lăcrimată,
 cea care a plâns 441₁₈;
vine... lăcrimăt — veni...
 cu lacrimi în ochi 163₃₀.

Lăcrimare și lăcărmar sf. —
 lăcrimare.

Lăeață sf. — 1° nefericire, tică-
 loșie, păcătoșenie 3, 19, 86₁₀,
 148₅, 346₃₀, 434; pl. *lăeți*
 nefericiri, ticăloșii 121₃₇,
 196₃; *fi-i lăeața fi lo-aveà*
aflată — ce-i nefericirea

ce-l isbise 74₁₄; 2° înnegrire
 120₁.

Lăescu vb. IV — 1° înnegresc:
lăeà fivà — înnegriă ceva,
 arată negru 102₂₈; *lăeasce*
 — înnegrește 218₂₉; *lăi*
 înnegri 220, 294₈; 2° *vrei*
s-ni lăești inima — (vrei
 să-mi înnegrești i n i m a),
 vrei să mă amărăști 206₂₃;
 3° nenorocesc. Inf. *lăire*
 — înnegrire, nenorocire.

Lăgară adj. — limpede; *si-*
rîn lăgară — senin limpe-
 de 80₁₄.

Lăgăme și lăgume sf. — supte-
 rană 18₂₅, 253₃₁. Vezi; *lu-*
gume.

Lăhtar sm. — spaimă 172₂₉.

Lăit adj. — 1° înnegrit; 2° ne-
 norocit: *lăitu și corbul* —
 nefericitul 129₂₆; *lăita*
 nefericita, biata 127₇, 129₂₇,
 440₁; *șideà plîmtă ș-lăitū*,
 — ședeà plânsă (= istovită
 de plâns) și nefericită 47₂₇;
lăita — sărmănuța 13₃.

Lălătoare sf. — zi de lucru,
 în opunere cu *sărbătoare*
 370₆. Probabil din lat. *la-*
vator. Ar însemnă zi în
 care se *la*, *se spală*. (cfr.
 Papahagi: *Românii din*
Meglenia, p. 50: *lătoari*
 lucrătoare).

Lăludă (și: lăluđă) sf. — floare
 pl. *lăludă* — flori 9₁₂, 127₃₄,
 182₁₄, 282₁₂.

Lămbie sf. — flacără strălu-
 citoare 249₈.

Lămbisescu vb. IV — strălu-
 cesc 417.

Lăptos adj. — lăptos 208₁₃.

Lăvòs adj. — murdar, putu-
 ros 90₁₉.

Lăvuescu vb. IV — rănesc; *u*
lăvui — o răni 120₃₉, 121₃.

Lăvuit adj.=rănit 376.

Lea! interj.=fă! *lea Cată*=
fă Cată 22₁₈, 75₁₂.

Leaḡo sf. = (O h r i d a) lege
166₁₁, 167₁₁.

Leagin sn. — 1° leagăn (de
prunci) 123₂₄, 333₃; 2° lea-
găn: obiceiul de a se face
un leagăn cu ajutorul unei
frânghii aninată de ramura
unui pom.

Leagin vb. I = leagăn; *ḡe
niḡrī ḡroḡī s-leḡḡḡḡḡḡ* =
ce nori groși se leagănă
(= plutesc în aer) 80₁₀;
cīndu faḡl'i s-leḡḡḡḡḡḡ =
când se leagănă fagii 221;
Inf. *liḡḡḡḡḡḡḡḡ* = legănare
Part. *liḡḡḡḡḡḡḡḡ* = legănat.

Leane sf.=lene 89, 125, 135,
366.

Leg vb. I = 1° leg 86, 87;
s-ḡḡ leg=să-ḡi leg 8₇; *liḡḡ*
=legă 36₃₂, 60₁₅; *s-u liḡḡḡḡ*
= și-o legară 21₂₉; *leaḡḡ*
leagă (Imperativ) 23₁₂; *li-
ḡḡḡḡḡḡḡḡ*=legaḡi-mi 83₂₄; 2°
u liḡḡ = a decis 8₄; 3°
mi leg = mă oblig, mă
leg 139₁₃; *Tih'a s-liḡḡḡḡ* =
Norocul se obligă 96₁₂; *ḡi
s-liḡḡḡḡ* = și făcură le-
gământ 49₁₅; 4° *liḡḡḡḡḡḡḡ*
=a dat fructe 302₂₉; 5° *Ae-
stu u liḡḡḡḡḡḡḡḡ* = A-
cesta stăruie din răputeri,
cu încăpățănare 69₃₇; Inf.
liḡḡḡḡḡḡḡḡ = legare; Part. *li-
ḡḡḡḡḡḡḡḡ*=legat 38, 76₂₆; *nu
h'iū liḡḡḡḡḡḡḡḡ* = nu
sunt legat prin jurământ
14₁; *zboare liḡḡḡḡḡḡḡḡ*=vorbe
cuminḡi, înțelepte 304₄.

Lele! interj.=1° aoleo! vai!
90₁₄, 93₁, 153; o, *lelemamă!*
= fă mamă dragă! 273;
2° termin de desmierdare

242₃; 3° sf. = boală mor-
tală: *s-lo lelea* = s'a îm-
bolnăvit de moarte.

Lemnu sn. = lemn 46, 53₁₃;
pl. *leamne* 21₂₇, 233 și *lem-
ne* 235 (Moloviște.)

Lepră sf = lepră 382₃.

Lèpure sm.=iepure (A vola);
ḡe ḡḡḡḡ d-iū arsari lèpurli?
=ce ḡḡḡḡ de unde vine no-
rocul? 85₁₅. Vezi: *l'èpure*.

Leḡe sf. = leḡ, stărv, măcel
120₁₆, 283₃₃, 493.

Ligătură sf.=legământ, legă-
tură 45₂₇, 104₁, 247₃₉, 277.

Liliḡe sf. = floare 25₃₅, 215,
291, 319, 321.

Limăreaūă sf.=guler de hai-
nă 458₅; *s-acăḡḡḡ limăreaoa*
= se îngrozī 303₁₅.

Limbă sf.=limbă; pl. *limbe*
11, 30, 50, 51, etc.; 1° *cu
limba scoasă di curmare*
=foarte obosit, mort de o-
boseală 27₁₄, 48₂₃; *imnă cu
limba scoasă* = umblă de
nu mai putea, (=în grabă
mare) 251₁₆, 166₂₇, 187₂; 2°
cu limbă di moarte = cu
limbă de moarte 163, 242; 3°
L-aprease limba perī=s'a
muncit într'atâta, s'a căznit
aḡă de mult 497₁₅; 4° *s-aḡḡḡ
cu tutelimbile di priste loc
anviḡḡḡḡ* = ḡḡḡḡ, pricepea
toate limbile de pe supra-
faḡa pământului 9₂₆; 5°
scoase limbe-limbe di foc=
scoase flacări, flacări de foc
272₁₁; 6° *limbi-limbi si-l'
si ducă gura*=să'i meargă
gura într'una, să fie de e-
locinḡă extraordinară 97₃₅;
7° *limba apă-l' lasă n-
ḡură*=a-i lăsa ḡura apă
(de poḡtit, de jīnd) 239₁₅.
Limbīd adj.=limpede 229₁₄;

s-află nă fîntînă limbidă
=se află o fântână (cu apă)
limpede 33₂₉.
Limbidăscu vb. IV = limpezesc 282₃; Inf. *limbiqîre*, *limbiqare* = limpezire.
Linnâr sm.=lemnar (vînzător de lemne, care însuși le taie din pădure și apoi le cară cu cai sau măgari, ca să le vînză prin orășele) 161, 162, 236, 454, etc.
Limnăroanc sf.=lemnăreasă, femeia lemnarului.
Linăvôs adj.=leneș; fem. *linăvoasă* 36₃₇, 70₃₈, 89, 366, 637.
Lîndeare sf.=lingere 16₂₇.
Lingu vb. III=ling 16₂₀. Vezi: *alingu*.
Lîngură sf.=lingură 133; *lîngura-ațea marea*=lingura de supă, cu care se amestecă mîncarea, cînd se gătește 29₂₄; *li nvițî cu lîngura, ca apa*=învăță foarte bine 187₃₆.
Ling'er sm., sn.=farfurie de aramă 203_{30, 33}, 454₂₁.
Linte sf. = linte 131.
Liprôs adj.=lepros, care suferă de lepră 155₃₆.
Lipsân sm. = moaște sfinte 58.
Lipsescu vb. IV=1° a fi lipsă; 2° a trebui; 1° *s-află, că un lipsește* = se află, că unul lipsește 11₁₂; *na că lipsește vîră*=nu cumva lipsește cineva 70_{11, 232}, 34₁₇; 2° *că-l' lipsescu*=căci îi trebuiesc, are nevoie de ele 15₁₆; *țivă nu lipsește*=nu trebuie nimic 40₃, 19₅, 56₃₅, 284₁₆; Inf. *lipsire* = lipsire, trebuie.
Lipsît adj.=trebuincios 166₂₂;

naî cama lipsita=cea mai trebuincioasă 166₂₄, 167₂₅.
Lirusescu vb. IV = murdăresc, pătez; *lirusit* = cu hainele negre, murdare, pătate 19₇.
Liră sf. = monedă de aur otomană, prețuind 22 lei și 75 bani 43, 91, 188, etc.
Lișin (mi—) vb. I = leșin; *va s-lișină* = vor leșina 398₁; *acățară ... să s-lișină de-arî's* (*arî'sute, arî-deare*)=începură ... să se prăpădească (= să leșine) de răs 45₂₄, 89₁₈, 117₃₇, 146₄, 349₃₈, 364₂₉; *arîdeu di s-lișină*=râdeau, de se prăpădiau 103₂₅; Inf. *lișinare*=leșinare; prăpădire (de răs.)
Lișinat adj.=leșinat 57₁₁; *lișinat di nimîca, e*=prăpădit de nemîncare 314₈.
Lișôr adj., adv. = ușor, ușurel; *ma lișoară* = mai ușoară 180; *nu s-discumpără lișôr*=nu se răsplătește cu ușurință 67₁₁, 69₃, 110₁₃; *lișôr di minte* = ușurel 42₂₂; = prost, ușurel; *Lișorlu-lișôr, ma troară aduk'i* = Prostul-ușurel (prostul), dară îndată pricepû 42₂₇; *nu-i di lișorl'i* = nu-i din cei ușurei, prostănaci 209₆; *glaru-lișoară* prostănacă, toantă 53₁₂; *sărbătoare lișoară* = sărbătoare, care nu se ține, în care se lucrează 235₃₅.
Lișurac adj.=ușurel, prost 42, 44, 45.
Lișureață sf.=ușurință, prostie 16₂₂, 63₁₀, 106₃₂, 295₁₈, 492.
Lișurêq vb. I=ușurez; *lișurdă fîtarea* = ușură fătarea

- 121₁₀, 321₅, 372₃₅; *lișură* = se prosti, deveni ușurel 98₃₈.
- Liturg'ie** sf. = prescură 32, 105₂₂, 106; *eară cu mînle apă di liturg'ie curate* = eră cu totul nevinovată, eră curată cu totul 283₃₇.
- Livade**, pl. *livădî* sf. = livade 33, 57, 92, 311.
- Livă** sf. = vînt strașnic de sud 170₂₉.
- Livendu** adj. = elegant, voinic elegant 85—88, 141₂₄, 292, 335.
- Livină** sf. = nume propriu de femeie 438, 441, 442.
- Lină** sf. = lână 21, 54₃, 401; pl. *lînuri*.
- Lîndură** sf. = rîndunică 217, 218, 334, 335.
- Lînduruse** sf. = rîndunică 250₃₄.
- Lîndîdăscu** vb. IV = mă îmbolnăvesc, îmbolnăvesc; *lîndîdî* = se îmbolnăvi 394₁₉; *îl lîndîdăscu* = îl îmbolnăvesc; *mî lîndîdăscu* = mă îmbolnăvesc; Inf. *lîndîdîre*, *lîndîdare* = îmbolnăvire.
- Lîndit**, **lîndid** adj. = bolnav, îmbolnăvit 54₃₃, 70₁₅, 114, 291; *cădû greû lîndit* = se îmbolnăvi de moarte 463₂₇, 195₂₀; *lîndid* 56₃, 144₃₇, 145; *lînzit* 420 (Moloviște, Gopeși.)
- Lîngoare** sf. = boală 469; *Loarcăt-ună lîngoare greaûă* = Se îmbolnăvi rău, de moarte 64₃, 290₃₃; *nu putură s-află lîngoarea* = nu putură să afle de ce boală suferă 290₃₄.
- Loare** sf. = luare; *macă ari*

tră loari = dacă are de luat 47₆.

Loat adj. = luat, scăzut; *loată la față* = slăbită la față 359₁₁.

Loată sf. = luare; *ună loată* = o luare 93₈.

Loc, pl. *locuri* sn. = 1° pămînt 11₁₀, 17₃₈, 22₁₅, 68, 87; *loclu cu floare* = pămîntul cu flori 375, 381; *Tuti mușuteșli a loclui* = Toate frumusețile pămîntului 34₁₇; 2° țară; *dit loclu a lui* = din țara sa 9₅, 76₂₃; *tu loclă* = în țara lor 146, 203₉; *nu sun de-a loclui* = nu sunt de ai pămîntului 147₂₀; 3° *t-un loc* = într'o parte, undevă 19₁₂, 41₃₀; *tute locurle* = toate părțile 61₁₁; 4° *s-feățiră ca loclu* (se făcură ca pămîntul) se amărîră grozav, 439₁₂; 5° *dit loclu iu feală puil'i* = din țara, unde fată pasă-rile, din depărtări de neînchipuit 10₁₃; 6° *tu loc di* = în loc de 22₂₈, 27₃₈, 50₅, 67₂₆; 7° *plăscănî tu loc* = plesni pe loc, la moment 16₆; *psuseă tru loc* = muriau pe loc 17₁; 8° *No-acăță loc* = nu folosiă 26₈; *zboările-a lui no-acăță loc* = vorbele lui nu se luau în seamă 51₂₉; 9° *arîdeă cîndu nu-ț eară loclu* = radeă, cînd nu trebuia 96₃₅; 10° *ca dit loc* = ca din pămînt: (dintr'odată) 44₁₂; 11° *merlu locu s-feați* = mărul dispărû dintr'odată 115₃; *cl'eile tu loc* = cheile dispărură 310₁₃; 12° *aveă loată loc multu* = se depărtaseră (ei) mult 4₃; 13°

fugî, di mîcà loclu=fugi, de prăpădiă pământul 250₂; 14' *loclu nu lo-aveà*=nu-și găsiă astâmpăr 200₃₅, 201₁₆, 437₁; *loclu nu lo-acăță*=nu-și găsiă astâmpăr 205₁₆, 13₄, 61₁₀, 103₆, 189₃, 193₁₀; 15° *nă bagă cu caplu n-loc*=ne face de rușine 106₃₁; 16° *lu ngrupă loclu de-arșini*=nu mai putea de rușine 97₆, 43₁₄.
Locmae sf.=(în Ohrida); *qî-țea cu mintea, că aclò va z-da di vîră locmae*=socotiă, că acolo o să dea peste vreo plăcintă gata 166₂₇.
Lucanic sm.=cârnat 80₈.
Lucrare sf.=lucrare; *Tră lucrare fiçorlu lucrà*=De lucrat, băiatul lucrà 65₁₅.
Lucrătoare și lucrătoare sf.=lucrătoare, muncitoare 124, 299, 259, 300.
Lucrător și Lucrător sm.=lucrător, muncitor 166₆, 391₃₅.
Lucrêd vb. I=lucrez, muncesc 3₂₀, 65_{14, 22}.
Lucru sn.=1° lucru, treabă 7₃₆; *lucre bune*=lucruri frumoase 20₃₁; *tr-ahtări lucre*=la asemena trebă 70₃; 2° ocupație: *nu-l' si duțcă lucru tră năinte*=nu-i mergoă, nu-i priiă ocupația 65₁₆; 3° chestie: *știț țe easte lûcurlu*=știi cum stă chestia 20₄, 7₂₄, 13₃₀, 37₃₁; 4° *lucru nu și ștea crau!*=nu se pricepea de loc la treabă 54₃₆; *Nu bîgă putè mîna pi lucru*=Nu lucrà cătuși de puțin 71₁; 5° *Țe mari lucru*=ce mare treabă 34₃₂; *mare lucru!*

=mare minune 74₃; *mare lucru di gone, carî s-culcă cu puil'i*=ce mai. voinic, care se culcă odată cu găinile, (cu pasările) 14₃₂; 6' *tr-ahî't lucru*=pentru o nimica toată 10₄; 7° *și-ș mutreà lûcurlu*=și-și căută de treabă 33₆; *mutreà-ți lûcrulu*=caută-ți de treabă 82₁₅; Pl. *lucre, lucrări* 57₂₇, 166₁₆; la Fărșeroți: *lûcără* 482₂₄, 483.

Lugrie. Vezi: *lugurie*.

Lugume sf.=subterană 18₂₅.
 Vezi: *lăgume*.

Lugurie sf.=lucru, obiect, treabă, chestie 41_{7, 11}, 62₉, 67₁₂, 68₁₈, 113, 177₅, 345; *carî u viđù luguria strea-să*=dacă se văzù la zor, dacă văzù că se complică treaba 10₉, 178₂₉; prescurtat: *lugrie* 482₁₄.

Lug'le sf.=fel 12₃₉, 44₇, 92₃₅, 211₂₇.

Lujăr sm.=culcuș, vizuină, loc de odihnit pentru animalele sălbatece 348₁₂.

Lumbrusescu (lumbriscu), vb. IV = strălucesc 74₃₈, 212₃₇.

Lume sf.=lume 8, 50, etc.; oameni 43₇; *ma lume nu videà*=dar oameni nu vedeau 88₂; *lumea lantă (nantă)*=lumea cealaltă, celălalt tărâm 5₂₆, 37₂₀, 67₉; *erà-l' tu lumea nantă*=dormiau de a binele 465₃₃; *lumea din g'os*=lumea dedesupt, lumea cealaltă 158₁₄; *di qîțeăi, c-a lui i lumea*=de ziceai, că simte de traiu, că trăește în ade-văr 43₁₉.

Lumînare sf.=lumânare 50₆, 253₂, 296.

Lumtă sf.=nuntă; fig. bătaie, luptă; *biți lumta*=isprăvi lupta 339₇. Vezi: *numta*.

Lună sf. = lună 74, 75, 283₁₁, 440.

Lungu adj. = lung 172, 441.

Luni, n. pr.=luni; art. *Lunea* =luni 277.

Luînă sf. = lumină 4, 18₃₀, 39₇, etc.; 1° *s-aduți luînă* = să aduci lumină, să fi de ajutor 117₁; 2° *s-avea vindută luîna*=(își vânduse lumina) își sacrificase totul 303₁₀.

Luîneq vb. I=luminez 74₂₈, 207₁₉, 278, 439.

Lup, pl. *luk'*, sm. = lup 20, 31, 184—187, 257, etc.; voc. *lupe* = lupule 27₁₀; 1° *s-ti mîcă luplu* = mîncă-te-ar lupul, fire-ai al dracului! 92₃₄, 103₁₉, 119₂₂, 208₁₂; 2° *li mîcă luplu* !=s'au dus! 364₆; 3° *fe lup are di strigă* = ce dracu are de strigă 307₆; 4° *l'-avea intrată luplu tu mață*=îl răsbise rău foamea 25₂₂; *l'-aurlă luk' tu pî'ntică* = îi urlă lupii în burtă: îi e foame grozavă 290₁₆; *s-pari, că z-bat luk'-l'i nauntru* = se pare, că lupii se bat în burta lui,

(așa de mult îi gârâe mațele de foame strașnică) 46₁₁; 5° *fudea di nîs ca di per di lup*=fugiau de dânsul ca de ciumă, fugiau de rupeau pământul 333₁₃; 6° *mîcare...ca luplus-u mîcă* =mîncare...vai de mama ei 340₂₃; 7° *că nacă pîn tu sone creapă luplu* = că doar până la sfârșit s'or strică farmecele, s'o împlini și cum trebuie 367₃₂.

Lupată sf. = lopată 347₃₅.

Lupoane sf.=lupoaică 121₃₁.

Lusa, n. propriu de femeie 458.

Luceafir sm.=luceafăr 34₃₄; *luțeațirle di c-seară* (=luceafărul de cu seară, care apare seara) 207, 279; *luțeațirle di dimineață*=luceafărul care apare dimineața 207, 279 (Se crede în popor, că ar fi doi luceferi).

Lutescu vb. IV=lucesc, strălucesc 10₃₀, 80₃₅, 318₁₂, 384₁₄, 442₁₃.

Luțit adj. = strălucit 278₂; *luțitlu* = (cel strălucit) sf. Gheorghe (la Perivole) 315₁₆.

Luvie sf.=fel; *luvíi di luvíi* = fel de fel 476₁. Vezi: *lug'ie*.

L'

L'aũ vb. I = 1° iau; Indic. prez. *l'aũ, l'ai, l'a, lom, loați, l'a*. (Sub. idem: *s-nu-l' l'aũ* 7₆; *s-lu l'ai*=să'l iei 1₂₉; *s-l'a apă* = să ia apă 19₈, etc.); Imperf. *loam, loați, loà*: (*di-ți loa ocl'il' de-ți luà ochii, îți întunecă*

privirea), *loam, loați, loà*; Perf. *loai, loași, lo* (3₇; *s-lo după capră* = se luă după capră 22₈, 11₁₉, etc.); *lom, loat, loară* (4, 9₆); Perf. comp. *am loată*=am luat: *nă lo-are loată* = ni l'a luat 81₁₃; M. c. Perf.

aveàm loatǎ = luasem; *a-veà loatǎ loc* = se depărtaseră mult 4, 57₂₈; Imperativ: *l'a!* = ia! 62₁₉; Condiț. *s-l'aũ* = aş lua; *vra (s) l'aũ* = aş fi luat: *noi vrea-l' lom fluria lui?* = noi i-am fi luat galbenul lui 30₃₁; *s-mi loare...* *ti nveastă* = de m'ar lua de nevastă 285; Inf. *loare* = luare = *lunda-și* = luând 324₃₅; *loatǎ* = luată 296₁₄; 1° primesc: *il l'ai?* = îl primești? 32₂₇; 2° apuc: *lo calea* = apucă drumul 1₁₄; *oile a-hurh'irǎ s-l'a plaiu* = oile începură să apuce plaiul 15₂₁, 27₄; *u lo seatea* = o apucă setea 35₁₈; *s-l'a xeănile* = să apuce prin străinătate 49₇; *cît loa s-easă* = cât apucă să iasă 59₂₁; *lo apulitiile unǎ cîte unǎ* = apucă prin orașe deărându-l 217₃; *cara loarǎ amarea-amarea* = dacă apucară pe cursul mării, de-a lungul mării 355₂₈; 3° încep: *nica no-aveà loatǎ g'ine cî'nticlu* = încă nu începuseră bine cântecul 439₂; 4° *ș-loarǎ ahîntǎ vreau* = se iubiau într'atâta 49₇; 5° *ș-loarǎ perlu de-aclò* = și-au luat lumea în cap de acolo 4₁₄; 6° *s-nǎ lom ocl'il'* = să fugim de aci, pentru a nu ne mai întoarce, să ne luăm lumea în cap 4₉, 121₁₁; 7° *va-nǎ l'ai fumeal'a pri zvercǎ* = o să-mi nenorocești copiii (=familia) 17₅; 8° *o lo Cășlu di frică* = o apucă groaza 35₃₂; 9° *s-l'a vimtu* = să se răcorească 2₁₁; 10° *lò pri nîs*

= a) luă asupra-și; b) se însărcină să facă ceva; c) a se îngreșa, a se restabili (după o boală); 11° *și-l' loarǎ n-čioare* = se puseră pe urma lui, îl urmăreau de aproape 154₁₂; 12° *aușaticlu-nǎ lo urècl'ili* = bătrânețea mă asurzi 50₃₃; 13° *nǎ lo, nǎ alǎsǎ* = la moment, numai decât 80₁₁.

L'epure și *l'epre* sn. = iepure 76, 320, 461₂₇, 476; pl. *l'epuri* 244; *Poți să-l' faci cor di l'epre?* Poți să-l întreci, ca să-l faci de rușine? 493₃₉, 495₅. Vezi: *l'epure*. *L'ertu* vb. I = iert 146; *il l'irtǎ* = îl iertă 75₂₃, 97₂₈, 268₂₃; *mi l'irtǎi cu pǎrinți* = m'am iertat cu părinții, mi-am luat adio pentru totdeauna dela părinți 85₂₂, 157₃₄; *s-mi l'erți* = să mă ierți 83₁₇, 101₂₃; *tra să-l' si l'artǎ picătile* = ca să i se ierte păcatele 19₆; *picătile atale va s-h'ibǎ l'irtate* = păcatele tale vor fi iertate 19₁₁.

L'in sn. = în 443₁₂.

L'ipurăr sm. = uliu, care prinde găini, miei, iepuri 218.

L'irtare sf. = iertare 134₁₁, 158, 167₃₇, 330₃₀; *cu l'irtare s-h'ibǎ* = să fie cu iertare 10₃₄; *cu l'irtarea-vǎ* = să am iertare 146₁.

L'irtat adj. = iertat; *l'irtatlu* = răposatul 136₃₃; *al l'irtat* = a răposatului 243₉; *l'irtata* = răposata 401₁₇.

L'ocǎ, nume propriu de bărbat, familie de drăștilar (= posesor de dârste, vâl-

tori) de moș strămoș la Avela 348₂.

L'undâr sm. = leu 38₇, 49₁₁, 153, 226—228, etc.

L'undară sf. = leoaică 121.

L'uftă, pl. *l'ufleanî* sm. = om puternic (mai ales la mâncare), mîncăcios mare 338₈, 340₂₃, 425₁, 469.

M

Ma adv. = 1° mai: *ma mare* = mai mare 3₃; *nu ma putû tra s-aravdă* = nu mai putû să rabde 19₂₁; *ma vreî?* = mai vrei, mai dorești 152₃₆, etc. Vezi: *cama*; 2° îndată, cum, numai ce; *Fiçorlu, ma cît avdă di feata aistă* = Băiatul, numai ce auzi de această fată 40₇; *Ma-l viqû, l-cunoscu* = Îndată ce-l văzû, îl cunoscu 9₂₃, 32₃₀, 37₂₁; 3° dacă 213₃₈; *ma s-nu eră* = dacă n'ar fi (pretutindeni); 4° dar, ci, însă 1₂, 2₁₇, 3₈, 19, etc., etc.; 5° sau: *s-ul l'aû, ma nu?* = să-l iau sau nu? 236₁.

Macă conj. = dacă 7₇, 39, 81₃₆, etc., etc. [Etimologia din conj. *ma* (=dar) + *că*; ca și D. Rom. *dacă* din *da* (=dar) + *că*].

Macâr adv. = macar, cel puțin 324₁₄.

Macru adj. = macru, slab.

Madè sm. = articol de o marfă oarecare. *Tr-ahî't madè* = Pentru atîta treabă, pentru o nimica toată 373₇.

Mădire sf. = mazere 118.

Mae sf. = bunică 27, 39, 46, 52, 71, 95, etc., etc.

Maică sf. = mămiță, mamițică 435₂₄, 488.

Maîñ sm. = Maiu; art. *Maîlu* 302.

Maîstur sm. = meșter 288₃₄.

Vezi: *mastur*.

Mal, **Mală** adv. = o grămadă, foarte mult; *mală de anî* = o grămadă de ani 12₁₃; *mal di lînă* = o grămadă de lână 300₂₀; *mal di mușuteli* = o mulțime de frumuseți 360₂₄.

Mal'ot sm., sn. = mîntăluță, făcută pe talie și care se poartă iarna 325₆.

Mal'û sn. = maiu (obiect de lemn cu care se bat rufelo la spălat) 72₁, 13, 454—458.

Mamă sf. = mamă 5₂₄, 7, 34₁₁, 62, 150 etc.

Mamă sf. = 1° măduvă din soc, din lemnul de salcie, etc.; 2° hrană pentru prunci; *s-eară nvițăți s-mîcă mamă n-gură* = erau obicinuiți să mînce de a gata: pară mălăiață în gura lui nătăfleată 185₁₇; *mamă n-gură* = leneș; persoană care așteaptă hrană de a gata 367₁. [Acest cuvînt ne dă și explicația etimologiei lui: *mămăligă*, un deminitiv din *ma-mă*; cf. *mutuleagă* (= mutulică) deminutiv din *mutu*].

Ma-mare sm. = mai-marele, căpetenia; *ma-marele a puîl'lor* = mai-marele,

căpetenia paserilor 11_{6,8,13}
70₁₂.

Mană sf.=mamă (Epir) 484₂₈,
485.

Mandră sf. = coșar, staul în
care mânăoile noaptea 229₁₃,
501; *La mandră ș-la că-
șare el, nu la vitrăfil'e*=
La târlă și la cășerie el,
nu la medicină (adică: la
ce se pricepe, nu la ce nu
se pricepe) 349₁₀.

Mară, nume propriu de fe-
meie 48_{7,8}; fig. vulpea:
k'ira - Mara = jupâneasa
Mara 104, 105, 271, 368_{18,33}.

Mărđine sf.=1° margine 1₁₁
33₁₀; 2° mal; *la mărđinea
(lacluî)* = pe malul (lacu-
lui) 18₃; *mărđinea de-a-
mare* = pe malul mării;
3° *dit mărđinea locluî*=
dela capătul pământului
85₂₂; *mărđinea locluî* =
la capătul pământului
137₁₆; 4° *tu mărđini*=în
sfârșit 35₃₇, 90₆, 130₂₁, 320₃₁;
mărđinea aleađi=sfârși-
tul alege 96₂₄; 5° *șideă tu
mărđini*=ședeă la o par-
te 90₃₆.

Mare adj. = 1° mare 4, 12₂₂,
35, etc.; pl. *mări* 2₂₉, 38₁₈,
61₁₆; comp. *cama* (sau:
ma) *mare* = mai mare:
*cu afeă cama marea li-
șureață*=cu cea mai mare
ușurință 16₂₂; *nîsă-î ma
mari* = ea-i mai mare
96₃; *aferli cama mărli*=
cele mai mari 53₂₁; la Făr-
șeroți: *ma m a r ă* = mai
mare 477₃; 2° puternic
13₃; *vimtu mare*=vânt
puternic 20₂₇; *đise cu boațe
mare* = zise cu voce tare
21₂₁; 3° *mare ț-u numa*=

mare ți-e numele! slavă
ție 319₆; 4° *umplù un sac
mari-mari*=umplù un sac
cât de mare 33₃; 5° *carî
nu s-șini a mari* = care
nu se ține m a r e 130₃₂;
6° *mărli*=cei mari, frun-
tașii 156₃₃; *ma mărli*, *cama
mărli* = fruntașii (= cei
mai mari) 34₁₆; 7° nume
propriu de munte 440₉.

Mare-gros sm.=tare și mare
9₁₁, 350₁₁;=boerește 344₂₂;
= ca pe boeri 436₈.

Marmar sn. și **Mărmură** sf.=
m a r m u r ă 24₃, 222₆, 329.
331, 439.

Martir sm. = martur 18₁₅.

Martî, art. *Marța* sf.= Martî
277.

Marțu sm.=Martie, art. *Mar-
țul* 302.

Mas sn.=loc de mas al oilor
sterpe în timp de noapte
120, [Din: *maneo*, *mansus*,
cfr. *mensa* = measă].

Mascur adj. = bărbătesc 7₁,
49₁₃, 119₁₃, 200.

Măsină și **Masnă** sf. = măs-
lină 168, 169, 410₈.

Maste sf. = figură 172.

Mastorsă sf.=1° Țigancă 13₃₁,
2° *da di nă mastorsă di
ursă* = întâlnește o jupâ-
neasă de ursă 27₁₆; 3° *mas-
torsa di vulpi* = meștera,
vicleana de vulpe 105₁₄.

Mastur, **Maistor** sm.=1° meș-
ter 288₃₃; *Tine h'îi măs-
turlu* = Tu ești meșterul,
iscusitul 248₆; 2° *z i d a r*
248₃₇, 355_{37,38}; 3° *viđù că
ș-află mästurlu* = v ă z î
că-și găsește stăpânul
104₃, 135₁₀; 4° *măsture* =
jupâne 146₆; 5° *Măsturu-
Nicola* = Jupân Nicolae,

nume ce se dă lupului în basme 27₁₁, 104, 105, 185, 186.

Maș, mași adv. = numai 3, 4, 6, 9, 36, 40, etc., etc. Vezi: *mîș*.

Maț, pl. *mață* sn. = maț 46₁₇, 497; 1° *l'-aveà intrată lupu tu mață* = îl răsbise strașnic foamea 25₂₂; 2° *Mă-țîle-nî* (greșit în text: *mî-țîle*) *gurleață* = îmi chiorăie mațele (de foame) 161₂₉; 3° *maț-di boi* = biciu 37₂₄, 290₃₁.

Mavîr sm. = bucătar 179, 180.

Maxns adv. = în adins 194₁₈, 431₂₇.

Mă sf. = mamă; *mă-ta*, *mă-sa* = mă-ta, mă-sa 5₂₇, 23, etc. Vezi: pentru mamă-mea: *mu-mea*; 1° *nurărli a l'eî: mă-sa steàul'eî* = nurorile ei, mama stelei (=neînchpuit defrumoase) 34₆; 2° *ta să si ducă la mă-sa* = spre a deveni bună, potrivită 29₁₄; 3° *trapșu un somnu, mă-sa-l' fu* = îi trăseși un somn strașnic 103₃₆; injurătură 454₃₅.

Măc. Vezi: *mîc*.

Măduă (*mîduă*) sf. = măduvă; 1° *carî il' lipseà mîdua* = dacă-i lipsià mintea, dacă n'aveà minte 96₁₃; 2° *li băgă tu măduă* = le-a pus în cap, în minte 496₃₃.

Mădulăr sn. = mădular, partea unde se încheie capul de corp; membru; 118₂₂ = cîa fă 265₆, 432₁₃; 1° *ș-lo zverca cu tut mădulăr aușlu* = se duse moșul, se cără 458₁₉; 2° *va-nî l'au*

zverca de-aoațe cu tut mădulăr = am să mă car de aci 462₉; *l'-iși mădularlu* = îi ieși (=i se rupse) mădularul 469₂₁.

Măgăzie sf. = magazin, prăvălie 189, 447.

Măhălă sm. = mahală, cartier 85₁₅.

Măhmuze sf. = pinteni 448₁₆.

Mălăgăr adj. = isteț, meșter, iscusit, dibaciu 52₂₆, 148₁₇, 308—312, 369₄.

Mănată (scurtat: *mnată*) sf. = mână plină 76₃₆, 77; *mă-năți di sare* = pumni (mâni pline) cu sare 15₃₀. Vezi: *mînată*.

Măuă. Vezi: *mînă*.

Măncu. Vezi: *mîc*.

Măniță sf. = mamițică 274₄, 412, 487₁.

Mărăt adj. = biet, sărman 25, 27, 80₂₀, etc.; *măratlu-nî* = biet de mine 3₁₈, 54₃₀; *măratlu-ți* = biet de tine; *măratlu-și* = biet, sărman de el 5₃₀, 130₁₁, 280₁₁; pl. *mărațli* 48₄; fem, *mărata* = biata 6, 32, 45₁₆, 303; pl. *mărate* 17₃₅, 33₃₉.

Măraze sf. [tk. *maràz*] = dor greu, durere constantă 255₁, 261₂₅, 324.

Mărcăt sn. = iaurt 89₂₁, 470₆. [Etimol. din: (*lapte*) *mă-crăt* = lapte acru, din cuvântul: *macru*.]

Mărdeao, Mărdeauă sf. = mărgea; *ți fi s-cià s-arucă tu mărdeao* = care știà să spuie norocul 254₁₅.

Mărescu vb. IV = măresc, fac mare; *gura să s-mă-rească* = gură să se mărească, să se facă mare 274; *mi mărescu* = mă fu-

dulesc, mă mândresc. Inf. *mărire* = mărire, creștere, mândrire.

Mărgăritare, Mărgăritar sf. = mărgăritar 233₂₁, 291, 292.

Măril'e sf. = mărie, mărire, demnitate mare; măria ta 436₁₆; 241₁₆.

Mărit adj. = mărit, slăvit; *mărite aniră!* = înalte, slăvite împărate 51₈; *Mărite socru* = slăvite socru, măria ta socrule 97₂₃, 148₂₅, 156₂₁.

Mărit vb. I = m a r i t 113₁₇, 381; *va s-ti măriți* = o să te măriți 35, 37; *va s-mărită* = se va mărită 85₈; Indic. pres. pl. *mărităm* și *mărtăm*; Imperf. *mărităm* și *mărtăm*: *Eră qua, țe s-mărtă* = Eră ziua, în care se mărită 51₇; Perf. *mărităi* și *mărtăi*: *li mărtăm* = le măritarăm 243₁₉; *ma s-mărtă* = ci se mărită 61₈; *s-nu s-măritare* = de nu s'o mărită 319₁₂; Inf. *măritare*, *mărtare*; part. *măritată*, *mărtată* 34, 35, 36.

Mărit sm. = măritare.

Măritiș sn. = măritare.

Mărmurisescu, Mărmărisescu vb. IV = înmărmuresc; *și-l' mărmurisea di mproști* = și-i înmărmuriă dea'n picioarele 52₁₀; *a r m a s e mărmărisit* = rămaso înmărmurit 10₂₅.

Mărtare sf. = măritare, măritiș 43₁₅, 85₇.

Mărtătoare sf. = fată m a r e (= fată *măritătoare*, în vârstă de măritat) 201, 221₇, 333₃₄, 444₃. În bătaie

de joc se zice și de flăcăi bătrâni: *mărtătôr*.

Mărtirie sf. = mărturie 51₇.

Măscără adj. = strengar, măcăriciu, nerușinat 346, 347.

Măseaună, măseao sf. = măsea 139₂₃, 232.

Măsturil'e sf. = meșteșug; *ahtare măsturil'e* = cu a meșteșug 356₂₈.

Mășită [din: *mă(nu)șiță*] sf. = mănăuță, m a n ă drăguță delicată 180₇.

Mășotă sf. = m a n u ț ă, (Îl limb. copil.).

Mătase sf. = mătase 50, 377₁. *nvițată dipri bumbacuri și dipri mătăsuri* = învățată să trăiască bine, în bogăție 459₁₁.

Mătrîc vb. I = hrănesc din gură (pruncul.) 366₂₇.

Mătrîcare sf. = hrana pruncilor din gură; a hrăni din gură pe prunci sau ca pe prunci.

Mătrîcă sf. = oaie care a făcut și care dă lapte.

Mățucă sf. = măciucă, ciomag 355₆.

Măvîripsescu vb. IV = gătesc 401₂₆.

Măvie sf. = farmec.

Măvîripsescu vb. IV = farmec; *măvîpsit* = fermecat 180₂₇.

Măvîstră sf. = vrăjitoare 52₆, 7 etc.

Mbair vb. I = înșir 134, 148₇; *li mbăiră tute ună cite ună* = le înșiră pe toate una câte una 13₃₄, 66₂₁, 92₃₃; *li mbăiră* = le înșiră 50₃; *u mbăirară lăcrîile* = o poididiră lacrimile 50₁; *cîndu băgă si mbăiră* = când băgă să se înșire 279₃.

Mbar adv. = cu bine 212₁;

Iu calea mbar? = în co-
tro ai pornit cu bine 262.

lbăirare sf. = înșirare; po-
vestire în șir.

lbet vb. I = *îmbăt*; *lu
mbeată* = îl îmbată 238;
să mbită di moscul a lor
= se îmbată de parfumul
lor 182₁₉; *l'i mbită* = îi
îmbată 307₈₆.

lbistimên adj. = credincios
362₃₃.

lbitare sf. = îmbătare 240.

lbitât adj. = îmbătat; beat
118₁₃; bețiv.

lbitătôr adj. = bețiv.

lbizuescu vb. IV = *îmi bat joc*;
și mbizueaști = își bate
joc 109₁₁, [din: *în + peză*].

lbogru adj. = talpa iadului;
bătrân ticălos; *Na-ũ și
mbogra di moași* = Eacă-o
și hârca de bătrână 52₁₄,
94₃₂, 95, 124₃₆, 302₅. [Eti-
mologia din: *în + bo i u*
(=biet) + *g(ă)ru* = ngr.
γέρο].

lbrațâ loc. adv. = în brațe
33₂₃.

lbrățitêd vb. I = *îmbrățișez*
333₇; *și mbrățitară* = se
îmbrățișară 9₁₀. Inf. *mbră-
țitare* = îmbrățișare.

lbrum vb. I = *îmbrumare*;
Inf. *mbrumare* = îmbru-
mare, acoperire cu brumă;
loclu-ĩ mbrumât = pămân-
tul e acoperit cu brumă.

lbubuk'lsescu vb. IV = *îm-
bobocesc, înfloresc*: *Pomlu
mbubuk'isî* = Pomul *îm-
boboci* 316₂₄.

mbuir vb. I. = *împung* cu
coarnele; *ți si păreà, că
va s-ti mbùiră* = ți se pă-
reà, că o să te împungă
cu c o a r n e l e 239₃₉. Inf.

mbuirare = *împungere* din
coarne.

Mbun, mbunêd vb. I = *împac*;
vă mbunêd eũ = *vă împac*
eu 143₇; *ași li mbună tute*
= *așa le împacă* pe toate
143₁₂; *s-li mbună* = *să le*
împace 129₁₁; *si mbund* =
se împacă 94₄, 187₂₃; *să
mbunară* = *se împăcără*
276; *tra s-vă mbunâfi* =
pentru ca să vă împăcați
83₂₄.

Mbunare sf. = *împăcare*.

Mbunât adj. = *împăcat, îm-
bunat* 493.

Mburită sf. = *toiul*; *era tu
mburita căloàril'eĩ* = *eră*
în toiul căldurii 208₂₇.

Mbuț vb. I = *împung* cu coar-
nele (se zice despre ani-
malele cornute, și despre
băeți, când se bat în ca-
pete). Inf. *mbuțare* = *îm-
pungere* cu coarnele, ba-
tere în capete.

Mbuț sn. = *împungere* cu
coarnele, *bater* în capete.

Mea conj. = *ci, dară, însă*
(pretut.); *mea cîl v i n e*
= *însă abia veni* 58₁₁; *mea
iți z-vreți* = *ci ori ce ați*
vrea 60_{18, 39}, 248₃₁.

Mea, pron. pers. Vezi: *meũ*,
neũ.

Meao ! = *meau* ! *miorlăitul pi-
sicii* 22_{29, 30}.

Measă sf. = *masă* 9₃₈, 31₃₆, 66₁₄,
95₃, etc.; *șidurâ pri măsură*
= *se așezară la masă* 96₃₃.

Measi. Vezi: *mese*.

Meastăre și mișteare sf. = *cin-
stire*. Vezi: *mescu*.

Mel'ũ sm. = *meiu* 11₂₃, 139,
203, 296, 449.

Mel pron. posesiv. Vezi: *meũ*,
neũ.

- **Mer** sm. = pomul măr 58₁₅, 174, 175, 301, 372; sn. fructul mărului; pl. *meare*, *mere* 114, 115, 155₃₄, 223, 239, 412 -- 415; 1° *merlu se-arcăi, m-pade nu cădeà* = mărul de ai fi aruncat, jos nu cădeà (aşa de mare mulţime erà strânsă) 131₆; 2° *ca merlu aţel aroşlu* = ca mărul de roşu (= nou-nouţ! frumos de tot) 211₁₈, 48₃₄; 3° *li gucă meàrile cu nîsă* = a fost în drăgoşte cu dânsa 255₃₇.
- Mes** sm. = lună 1, 127₂₉, 173, 259₃₀; pl. *meşi*, art. *meşi'i* 302.
- Mescu** vb. III = cinstesc 311₃₁; *carî s-mească vîfîl'* = cine să cîntească pe Țigani 34₂₆; *îo prinde z-vă mescu* = eu se cade să vă cîntesc 83₂₀; *miscu* = cînsti 162₁₀, 307₃₅.
- Mese**, **mease** sf. = mijloc; *tu mese* = la mijloc 12₇; *mesea* = mijlocul 69; *feàtili di measi* = fetele mijlocii 477₈; *aţel di mese* = cel mijlociu 41₃₈; *mesea de-amare* = în mijlocul mării 3₂₀, 2₃₁; *tu mesea* = în mijlocul 161₃₅.
- Metură** sf. = mătură 52, 254; *cu mètura s-trădeà, nu dădeà di fivà* = cu mătura să fi tras (= să fi măturat) nu dai de nimic (= aşa de mare erà sărăcia) 161₃₂.
- Metur** sm. = măturar, care face şi vinde mături 254 -- 256; mai des: *miturăr*.
- Meţi** adv. = fie, deşi 240, 320₁₇, etc.
- Meu** pron. pos. = meu. Vezi: *neû*.

- Mi** conj. [scurtat din *a(mi)* = ci, dar, însă 246₂₈.
- Migdane** sf. = iveală; *no-arc feată tu migdane* = nu a fată la iveală 60₂₂.
- Miğit** sm. = megidie, moneda otomană, preţuind 20 de piastri, adică: 4 lei şi 40 de bani 148₁₀, 354.
- Mihălî** n. propriu = Mihail 231₂₉; *va-l' hursească al Mihălî* = o fi prost, o fi cu o doagă 208₃₂.
- Milane** sf. = cernea lă, negreală; 1° *căsmelea mea di cătrane j-di milane* = norocul meu nenorocit 381; 2° *tu cacu kîreà milăile* în deşert se căznią 489₃₈.
- Milete** sf. = neam 11₂₉; *miletea alg'inilor* = neamul albinelor 138₃₄.
- Miliună**, **milune** sf. = milion 145₁₉, 299₂.
- Milunîstru** sm. = milionar 368₂₈.
- Min** vb. I = mişc 13₂₁, 3₂₂, 15₁, 33₁₄, 34₁₀, 39₉, 89₂₇, 158.
- Minare** sf. = mişcare.
- Minčună** sf. = minciună 81, 82, 255, 100--104; *minčunea* 179₈; 1° *s-nu-nî trapse vîră minčună* = să nu-mi fi tras vreo minciună 79₃₉; 2° *minčunòşî, de-arupeà loclu di minčunîi* = mincinoşi de rupeau pămîntul de minciuni 79₈; 3° *s-facî minčunîi* = să înşele 80₃; 4° *minčună di la hani* = minciună fără sare, gogoneată 100₈.
- Minčunèd** vb. I = mint, înşel, amăgesc 163; *cara z-ră minčunăi* = dacă vă voi fi înşelat, (minţit) 224₃₅.

Minčunare sf. = mințire, înșelare, amăgire.

Minčunòs adj. = mincinos 9, 79—81, 104, ; *io minčunòs ș-tine pseftu* = (eu mincinos și tu mai mincinos) suntem de o potrivă de mincinoși 79,.

Minčùș sm. = păducel 171,.

Minduescu, Mintuescu vb. IV = gândesc. cuget 1, 11, 21, 40, 41, 94, 306, . Vezi: *mintuescu*.

Minduire sf. = gândire, cugtare 11, 198.

Minduit adj. = 1° gânditor; *șe pășî' di sta acșî minduit, canda-l măcară â-gurlu puil'i* = ce păși, ce i se întâmplă de sta așa pe gânduri, par'că îi măn-cară pasările ogorul 69, 201, ; 2° om cu minte, om care cugetă.

Mine pron. = eu; *mine caflu* = eu vreau; Ac. *mașî mine mi cunoaște* = numai pe mine mă cunoaște 9, ; *di mine* 6, ; *agumșu ca minî șe nu vream* = ajunsei precum nu doria 37,.

Minte sf. = minte, judecată 4, 96—99; 1° *cu mintea ni coaptă* = cu mintea ne-coaptă 77, ; 2° *șcURLă tu minti* = proastă, fără mintea întreagă 54, ; *fără minte* 25, ; 3° *nu nî-u va mintea* = nu-mi vine să crez 68, ; *caî ț-u va mintea* = care crezi 257, ; 4° *nu l'-u ncăpeà mintea* = nu-i venià să-și închipue, să crează 236, ; *cîte nu fî ncape mintea* = câte nu-ți închipui 164, 284, ; 5° *mintc n-cap no-aveà* = erà

foarte abătut, (a fi în situațiune grea) 10, 99, 177, ; *mintea tut aclò l'-im-nà* = mereu acolo se gândià 68, ; *s-nu-ți imnă mintea* = să nu duci grije 237, ; 7° *mintea lui nu-l' si șufă* = nu se înduplecă 8, 13, ; 8° *s-nu l'-u loarnă mintea țivă feașe ș-armîne tu reane* = să nu-l ademe-nească ceva fete și rămâne în străinătate 8, ; *s-l i toriî mintea* = să-l îndupleci 120, ; 9° *l'-vine tu minte* = îi veni în minte 15, 16, ; 10° *l'-armîneà mintea* = i se pironià mintea pe loc, rămâneà uimit 60, 116, 192, 210, ; 11° *mulă-o min-tea* = schimbă-ți gândul 262, ; 12° *ișe țî-treaf prin minte* = ori ce-ți dă prin gând 68, ; 13° *si-șî k'arà mintea pri nîsi* = să înc-bunească după ele 34, ; 14° *ș-băgă tu minte* = își propose, își puse în gând 14, ; 15° *dipusi minti* = prinse minte, băgă minte 64, ; 16° *aveàm tu minte* = aveam de gând 32, 80, 83, 84, ; 17° sfat, părere; *și-l caflă mintea* = și-i cere sfat 10, 98, 107, ; *s-lo dipu min-tea* = se luă după mintea, după sfatul 125, 186, 305, 306, 441, ; *și-șî deà-diră mințîli* = și se sfă-tuiră între ei 47, ; *si-ș da mințăli* = să-și dea păr-rea 302, 191, ; 18° *Ba-gă-ți mintea g'ini* = fii cu mare băgare de seamă 46, 87, ; *s-ț-aî mintea la fiçòr* = să ai în grije, în băgare de seamă pe bă-

iat 292; 19° *T-aflăși cucol*
s-ță bađi mintea cu nîs =
 Ți-ai găsit cocoș cui să te
 potrivești la minte 31,
 55₂₁; 20° *Aestă-î mul'are*
cu mintea tu loc = Acea-
 sta-i femeie așezată 347;
 21° *o-aî cu tine mintea?*
 ești în fire? 275₁; 22° *s-lo*
mintea la čoare = o porni
 într'o doară, a apucat-o
 razna 44₃₄, 221₃₁.

Mintescu vb. IV = 1° amestec;
s-mintească = să amestece
 29₂₄, 32, 181, 472₃₃; 2° tur-
 bur: *mintiră tută aduna-*
rea = turburată toată adu-
 narea 131₇; 3° *minli gura* =
 bolborosi din gură 133₂₆,
 254₇₇; 4, *s-mintească tute*
 = să scormonească toate
 164₄; 5° *el nu s-mintea* =
 el nu se amestecă 40₂₁;
 Inf. *mintire* și *minteara*.

Mintimên adj. = înțelept 166₁₈,
 167, 326₂₅.

Mintiôs adj. = cuminte, înțe-
 lept, mintos 42₄, 55₄, 106₂₂,
 128₁₂, 229—232; fem. *min-*
tioasă = mintoasă, cuminte
 64₃₃, 208₁, 247₃₇.

Mintireășe sf. = răscoală, de-
 zordine, amestecătură.

Mintît adj. = amestecat, în
 dezordine 309₂₆; turburat.

Mintitură sf. = dezordine, neo-
 rânduială, amestecătură.

Mintuescu vb. IV = gândesc,
 cuget 49₉, 95₉, 151. Vezi:
minduescu.

Mințal'e sf. = mărunțiș, mă-
 runtaie; pl. *mințâl'* = mă-
 runtaie, mărunțișuri (se
 zice despre bani, surcele,
 etc. 165₂₅). Vezi: *minușal'e*.

Mințime sf. = neamul lindini-
 lor 171₁.

Minût adj. = mărunț, subțire;
lișoară-minută ca nă fli-
tură = ușoară-subțirică ca
 un fluture 170₆, 106₁₂; *A-*
hîntu minût lucru = Așa
 de fin lucru 375₁₇; *z-ră fă-*
țeli apa minută = să vă
 urinați 447₃₃; pl. *minuși* =
 mărunți; fig. bani mărunți
 82₁₄, 24.

Minût sn. și **Minută** sf. = mi-
 nut, moment; *șinși minute*
 = cinci minute 238, 301,
 302; *tr-un minût* = într'un
 moment 40₁₆; = la moment
 66₃₃, 67₂₄, 74₁₁.

Minușal'e sf. = mărunțiș; mă-
 runtaie.

Miră sf. = soarte, ursitoare
 329, 330; 1° *să-l' bagî mira*
 = să-i menească 126₁₈; 2°
acăță să-l' plîngă mira =
 începî să-i deplîngă soar-
 tea 158₉; 3° *mira fea lae* =
 soarta cea nefericită 86₁₂,
 191₂₅, 200₁₁; *Aklare miră*
lae l'-băgară = Așa soarte
 nefericită îi meniră 280₃,
 53₁; *s-plîndeă laea-l' miră*
 = își arată, p o v e s t i â
 soartea neîmpăcată 460₁₂;
 4° *miră arao* = soarte rea,
 neîmpăcată 440₉; 5° *mea*
carî s-u intrară feătile ca
șivă mire = dar când în-
 cepură fetele (= să stăruie)
 ca niște ursitoare, adică:
 stăruitor până la plicti-
 seală 289₃₄.

Mirăcuni sf. = piatră de as-
 cuțit 48₉.

Mirak'e sf. = dor, iubire, atra-
 gere mare 176₃₆, 237₈.

Mirinde = timpul dintre prânz
 și apusul soarelui, spre
 chindie, pe la tocate 117₆,
 128₃₃, 347₁₂.

Mirul'isescu vb. IV = bocesc 485₁₆.

Mirvilòg sn. = bocet 284₃₀.

Misale sf. = față de masă, pe care se aşază mâncările; masă; *va s-h'ibă pi misali* = o să fie la masă 478₃₅, 479, 41₃₃.

Miscă sf. = curcă, pl. *misk'i* 176.

Misircă sf. = curcă; pl. *misir'i* 187₇.

Misticò sm. = secret 473₃₀.

Mistirvipsescu vb. IV = mă consfătuiesc; *car'i s-nu ti mistirvipseşti cu mul'area, cu car'i?* = dacă nu te-i consfătuî cu muierea, cu cine? 68₁₆.

Misuhore sf. = locul unde se strâng sătenii în sat 346₃.

Misur vb. I = 1° măsoar; *misură tine diznòu* = măsoară tu din nou 167₁₇; *ai s-nă misurăm puterli* = ai să ne măsurăm puterile (= să ne încercăm puterile) 98₁₆; *voi s-mi misur cu nîsă* = voi să mă măsoar (= să-mi măsoar puterile) cu dânsa 137₃; *s-nî misur boea* = să-mi măsoar talia (= puterile) 337₆; 2° număr vb. I: *s-misură fluriile* = să numere galbenii 31_{35,39}, 70₁₀; *s-misurară* = se numărare 64₃₀, 224₁, 236; *pîná s-misurî jin'i* = numai decât, cât ai numără cinci 151₉.

Misur sn. şi **misură** sf. = farfurie (de pământ, porţelan) 77₂₄, 89₂₄, 306₁₇.

Misurar sn. = producător şi vânzător de farfurii 54.

Misacă adj. = mijlociu 373₃₀.

Mişine sf. = meşin 393₁₆.

Mişteare sf. = cinstire; *mi-*

şteare cîte un vîn di om, vă mescu = de cinstit cu câte un pahar de vin de om, vă cinstesc 311₃₀.

Mit, nume propriu = Dumitru 81, 82, 79--82, 100, 101.

Mitane sf. = mătanie, pl. *mităni* 323₇.

Miteă sf. = cioc, plisc 30₁₃.

Mitre, nume propriu, diminutiv din: [Du]mitre 65, 66.

Mitròpule sf. = mitropolie 425₁₉.

Mituñisescu (mi ∞) vb. IV = mă căesc, îmi pare rău 85₃₃.

Mizè sm. = mezelic 186₃₇, 338₁₇.

Mizie, *mlzia* adv. = abia 328₁₄, 383₁₆, 387₂₇, 477.

Mic şi **măc**, **mîncu** şi **măncu** vb. I = 1° mănânc, 20, 46, [Ind. prez. *mîc* şi *mîncu*, *mîfi* (*mînfi*), *mîcă* (*mîncă*), *mîcăm* (*mcăm*, *ngăm*, *mîncăm*), *mîcăfi* (*mcafi*, *ngafi*, *mîncăfi*), *mîcă* (*mîncă*); Imperf. *mîcăm*, (*mcam*, *ngam*, *mîncăm*); Perf. *mîcài* (*mcaî*, *ngaî*, *mîncài*); Perf. comp. *am mîcată* (*mcată*, *ngată*, *mîncată*); Imperat. *mîcă*, *mîcăfi* (*mcafi*, *ngafi*, *mîncăfi*); Inf. *mîcare* (*mcare*, *ngare*, *mîncare*); *mîcă pri measă* = mîncău împreună 9₃₈; *va s-mi mîcă* = mă va mîncă 3₁₇; *mîcă* = mîncă 16₃₀; *mîcăt* = mîncarăfi 230₁₆; *şi-l' măcă praql'i aisti* = şi mîncă toţi aceşti bani 39₂₆, 239; *s-măncă* = să mănânce 130₁₁, 425; *mîncu* 383; *s-mănfi* = să mănânci 425; *hăriòs, că vrea s-mîcare caplu* = bucuros, că ar fi mîncat capul 235₁₁, 130₁₁, 258₃; 2° (*cal'*) *te mîcă*

niorl'i = cai cari mâncau norii (de iuși) 87₁₁; 3° *și tut il mică* = și tot il sâcâia, nu-i da pace 68₂₄; 4° *il' mică urècl'ile qua tută* = il asurziă toată ziua 63₂₅; 5° *că va-l' mică cumata* = căci il voiu prăpădi 12₁₅; 6° *nu u mică ne cîn'l'i* = ceva de nesuferit, ceva cât se poate de rușinos 97₂₂; 7° *ș-micară caplu* = își pierdură viața, s-au prăpădit 85₁₁; 8° *il mică lailuși* = se îngrijiă, duceă grije, eră în neliniște bietul 9₁₁; 9° *Nus-mică aestă* = Nu se suferiă aceasta 119₂₈, 309₃₀; 10° *nu-l' si mică* = nici nu aveă poftă de mâncat (de tristă, de amărită) 132₇; 11° *nu se alăsă s-u mică arușinea* = nu se lăsau să sufere, să înghită rușinea 152₂₄; 12° *aușlu'i il' si mică multu pita* = moșului îi plăceă mult plăcinta 29₄.

Micare sf. = mîncare 9₃₀, 73₃₃, 82₂, 334₈.

Micăt adj. = mîncat, săturat; *nu-s micăte de-aoăltari* = n'au mîncat de alaltăieri 455₁₇; *micăte* = mîncate (după ce mîncaseră) 468₃₃.

Mică-Multă n. pr. = Flămânzică 137, 139, 492—494.

Micătură sf. = mîncă tură, când se mîncă, se ceartă între sine doi inși 710₁₀; mîncărime.

Mih! în expresiunea: *cîh ș-mih* = când îngână cinevă vorbe pe jumătate și face semne, prin cari își arată starea sufletească cam turbure 190₆. Vezi: *cîh*.

Mîn, (*mîni*) conj. = dară 238₁, 418₁₂.

Mînăr sm. = 1° mielul obicnuit a merge nedespărțit după cinevă. [Obiceiul de a țineă *mînări*, este încă în floare prin clasele păstorale în Pind, unde toți copiii în primăvara și vara câte un *mînăr*] 34₂, 386₁; 2° amnar 38, 39. Vezi: *mîneăr*, pentru sensul din urmă.

Mînată sf. = mână plină, pl. *mîndăfi* 15₃₀, 76₂₆, 78₁₉, 248₂₁; *mnată* 181₁₇; *deade D-dău cu mnata* = dede Dumnezeu din belșug 274₂.

Mînă sf. = mână 8, 19₂₁, etc.: *mână, mănî* 15₉, 22₂₄; pl. *mîni, mănî*; 1° *cari iți da di mînă* = dacă iți dă mîna, dacă-ți convine 40₁₁; *iți da di mînă s-fașim trambă* = iți convine, iți dă mîna să facem schimb 79₁₈, 83₁₁, 96₈, 101₇; 2° *si-l da di mînă* = să-i vie bine la îndemână 184₂₀, 215₇; 3° *cari u dădeă di mînă?* = cine o băgă în seamă? 416₃₈; 4° *s-nu bagă mînă* = să nu se atingă 42₇; 5° *nu putu si-l' bagă mînă* = nu putu să-l doboare, să-l biruie 120₃₀, să-l înduplece 286₄; 6° *nu va-ni ti băgarim tu mînă* = nu te-oiu prinde 108₁₈; *z-bagă vîră tu mînă* = să prinză pe cinevă 94₂₁; *z-bagă mîna pi fur* = să-l prinză pe hoț 305₇, 4₁₀; 7° *va tin-du s-lu l'au cu mîna-ni* o să îndrăznesc să-l iau cu dela mine putere 258₁₉₂₁; 8° *z-bagă Dumniqdū mîna*

pri nîsă = Dumnezeu s'o aibă în pază 198₂₄; 9° *nu bîgă putè mîna pi lucru* = nu lucră câtusi de puțin 70₃₃; 10° *mîna l'-acăță di tute* = se pricepea la toate (lucrurile) 216₁₇, 294₁₆; 11° *ahîntu multu l'-acăță (= l'-agudea) mîna* = așa de mult se pricepea la furt 308_{9, 15}, 456₃₆; 12° *Agun-sea... cu mîni ș-cu coare* = Munciă din răputeri 280₁₄, 247₁₆; 13° *z-duse s-l'a mîna amirălu* = se duse să ia voie dela împărat 404₃₅; 14° *di ducă mîna nu trapse* = de dus, tot s'a dus, nu renunță de a se duce 8₃; *s-tragă mîna* = să renunțe, să nu stărue 85₃₈; = mă depărtez, nu-l mai proteg 96₁₂, 98₁₅; *mași di piscăr s-tragă mîna* = numai pescar să nu se facă 163₁₅; 15° *v-am tu mîna* = vă am la mână 307₃₈; 16° *deadî D-șău cu doăuli mîni* = dede Dumnezeu din belșug 34₁₈, 96₁₃; 17° *u ligară cu mînle dinăpōi* = o legară cu mânila la spate, cot la cot 86₂₉; 18° *amirăril'a lor cădî tu alti mîni* = împărăția lor căzî în stăpânire străină 42₁₀; *nu-i tu mîna noastră* = nu-i în puterea noastră 322₃₆; 19° *h'im cu mînle ligate* = ne este cu neputință, n'avem mână liberă 322₃₈; 20° *nu șideă cu mînle n-șepi* = (nu ședeau cu mânila în buzunăr) adică: în neenergie 154₃; 21° *pre așea mîna s-ti bađi* = Fii pe pace (ironic) 451₁₁; *pot*

s-mi culcu pri mîna șa ndreapta = pot să flu pe deplin liniștit 180₃₁; 22° *si-l' hîbă mîna ndreaptă* = să-i fle de mare folos, de ajutor mare 128₁₂.

Mînăstir sm. = mănăstire 82₂₁, 345.

Mîncare sf. = mîncare 383, 438₃₄.

Mîncu. Vezi: *mîc*.

Mîndată, pl. *mîndăți* = însărcinare, comandă; *ș-aduse aminte di mîndătle a feătilor* = își amintî de însărcinările fetei 281₃₆.

Mîndu sm. = mînz 271_{38, 39}; *și-l' fîtă un mîndu, țe loclu mîcă, niorl'i bea di gone și de-azbuirător* = și-i fătă un mînz, care mîncă pămîntul și bea norii de voinic și sburător ce eră 272₁₈.

Mîne adv. = mîne (pretutinden); *∞ tah'ina, ∞ di mineață* = mîne dimineață 3, 11₂₄; *pîna mîne s-li căf-tăți* = de le-ați căută ori cât de mult 33₃₃.

Mîncăr sn. = amnar 122₃₇; *carî u dădeă di mîneăr* = cine o băgă în seamă 37₃, 190₉, 413₃, 455₂₃; pl. *mîneare* = amnare; *mînèri* = mînere (dela spadă, cuțite, etc.); plăsele.

Mîngăr sm. = ban de aramă, lăscaie; *tîngăr-mîngăr* = iese, unde o ieși! întâmplesse ori ce! 405₃₀.

Mînică sf. = mîneacă 154₂₂; *apoea-l bagă tu mî'nica di tîmbare* = apoi îl șterpelește 455₃₅.

Mînilă sf. = batistă 45₁₁, 182,

252, 417, : *mindilă* 76, 150.

Mînuc a sn. = mănunchiu, snop 133.

Mîrșe sf. = stîrv. cadavru 93, 124, 313.

Mîș mîșî adv. = numai 244, 246. Vezi: *mașî*.

Mîșcătura sf. = bucătică 3, 22, 108, 122, 244, etc.; 1° *mașî tră nă mîșcătura di pine* = numai pentru o bucătică de pâne, cât să trăiască 32, ; 2° *mîcă nă mîșcătura di pine ș-un picurăr* = se mai află, trăia și un păstor 357, ; 3° *a feașîră mîșcături* = o făcură bucățele 62,.

Mîșcăturare sf. = îmbucătățire.

Mîșcăturd vb. I = îmbucătățesc; *După fe ... s-mîșcăturd* = După ce s'a dus la naiba, rupând pămîntul fugind 405,.

Mîșcăturică sf. = bucătică; *nă mîșcăturică va ti fac* = te voi înghiți ca pe o bucătică 259,.

Mîșcu [mai rar: *mușcu*] vb. I = mușc 90, 127, ; 1° *șî-l' arucutea m-pade di mîșcă loclu* = mi ți-i rostogolia morți la pămînt 93, ; 2° *s-mîșcară de-arșine* = (se mușcară—la buză—de rușine): se rușinară 370, ; *șarpe laiu șî-l are mușcată* = șarpe negru ce l'a mușcat 238, ; *ca mușcăt di șarpe* = ca mușcat de șarpe 390, 261, 256.

Mnată. Vezi: *mînată*.

Moară sf. = moară 23, 38, 167, 492; *moara di pipër* = rășnița de piper 91, ;

moara draclui = rășnița dracului 90, 91.

Moare sf. = varză murată, curechiu.

Moale adj. = moale 86, 489.

Moarte sf. = moarte 13, 16, 35, 99, 144; pl. *môrșile* 299, ; 1° *s-ti l'a moartea* = luă-te-ar moartea 109, ; 2° *trădeă di moarte* = trăgea să moară 70, ; 3° *cu grai di moarte* = cu limbă de moarte 42, ; 4° *s-moară di moarte bună* = să moară de moarte firească, naturală 168, ; 5° *să-l scrie di-tru soarte pîn tu moarte* = să-i menească din soarte (momentul nașterii), până la moarte 199, . Vezi: *soarte*.

Moase sf. = bătrână 21—34, 38, 46, 70, etc.; *moase de-așeale fe țin âpile* = bătrână din cele cari opresc pe loc apele, bătrână dată dracului, vrăjitoare 346,.

Mol'û adj. = ud, udat imuiat.

Mol'û vb. I = immoi, ud 315, ; *îl mul'à* = îl muiă 128, ; *s-mul'è* = se muië 171, ; *șî-mul'è coada tu untulemnu* = își imuië coada în untdelemn 69, ; *mul'ate* = muiate 366; 1° *Lă si mul'è înima arak'lor* = Li se muië inima arapilor 196, 130, ; 2° *lo-a-lăsară acld, să s-moal'e ca nîș fe nu va* = îl lăsară acolo, să se descurce cum o ști 341, ; *moal'e-te* = fi-ți-ar, să-ți fie! fi al naibii! 3° *tu 99 di bueî u mul'è* = (în 99 de colori o muië): o făcù de ocară, de răs 283,.

Mor vb. IV=1° mor 38, 127₁₁; *țe moare*=care moare 6, 71, 72; *s-mor*=să mor 13₉; *s-mor și s-anvîez*=după ce voiuri muri și voiuri reînvia 18₄; *muri di seate*=crăp de sete 19₅₅; *muri hăpseane*=muri în închisoare 18₁; *carī s-nu muriră*=de n'or fi murit 45₈; *eră s-moară*=ar fi murit 15₁₇; *vrea s-moară di foame*=eră să moară (=or fi) murit de foame 22₃₅; *va s-moară*=va muri 17₉; *l'-avea moartă*=îi murise 21₃₃, 40₁₆, 59₄; *cara s-no-aibă moartă*=de n'o fi murit 443₃₁; *ari moartă*=a murit 158₁₆; Inf. *murire, mureare*=a muri, murire; Part. *murită și moartă*; 2° mor=omor, ucid; *s-mi moară*=să mă omoare, să mă ucigă 299₁₃; 3° mori *ș-crek'*=mori și crăpi 22₁₄; 4° moare *ș-k'are ti tine*=se prăpădește pentru tine 75₁; 5° că s-mori *s-k'erī*=să mori, să pieri (jurământ) 6₁₀; 6° trăgea *s-moară*=trăgea de moarte 290₃₃.

More, mori interj.=măi, fă 23₁₀, 26₂₇, 108₁₇, 124₇, 258₂₉, etc., etc.

Mortu=mort 34—37; *moartă* 50, etc.; 1° curmată *moartă*=obosită moartă 36₂₃; 2° morți *ș-ningrupăți s-feățiră*=se făcură morți de frică 85₂₉, 123₂; 3° d-îu eră oămiuli ca di pri mortu=de unde erau oamenii (îndurerați) ca la mort 130₆.

Mosc sn.=mosc; parfum, miros foarte plăcut 182₁₉.

Mostră sf.=mostră, fr. échantillon; *mi ține tră mostră*=(mă ține de mostră) adică la ce mă mai ține? 165₈.

Mostru sm.=monstru 319—323.

Mpade adv.=jos, la pământ 19₃₃, 20₁₀. Vezi: *pade*.

Mpartu vb. IV=împart, despart, desprind 30₉, 49, 238, 239, 309, 441₃₀; *li mpărțiră*=le împărțiră 24₁₁, 105₂₀, 204₁₃; *mpărțită*=împărțită.

Mpărțire sf.=împărțire, despărțire 49.

Mpeatle vb. I=cârpesc; *s-u mpeatică*=s'o cârpească 268₈, *ma cum s-u mpeatică luguria la amirălu*=dar cum s'o cârpească, s'o dreagă treaba în fața împăratului 208₂₄; *mpiticăt* cârpit 408.

Mpipireq vb. I=puiu piper (mai multcel) 180₂₇; Inf. *mpipirare*=punere de piper mai mult; *mpipirăt*=piperat, cu piper mult 180₁₂.

Mpiticare sf.=cârpire.

Mpiticătôr sm.=cârpaci 176, 177.

Mplzuescu vb. IV=îmi bat joc; *nu-l' dădea bană di mpizuire țe ș-fățea*=nu-i da pace batjocorindu-l 312₂₉. Vezi: *mbizuescu*.

Mplătescu vb. IV=1° împletesc; *să mplătească*=să împletească 35₁; *mplătești*=împletești 35₈; *mplă-tinda*=împletind 35₁; 2° plutesc 429₃₀; 3° *împlă-teaște ca pescul*=plutește (=înnoată) ca peștele; *mplătescu*=înnot 202₃₃, 251₅; Inf. *mplăteare* și

mplătire = împletire, plătire, înnotare.

Mplin adj. = plin 10₂₃, 65₈, 291; *grești mpline* = vorbești lucruri adevărate 81₂₈.

Mprostu adv. = în picioare, drept 9₂₉, 89₁₆, 118₁₂, etc.; *di mproști* = dea'npicioarele 52₁₀; *no-armase k'atră priste k'atră mproastă* = nu rămase piatră peste piatră 31₂₃; *va ti bea di mprostu* = te va bea (=înghiți) dea'npicioarele 47₂₉; *nă-apir împroastă* = m'am pomenit în fapt de zi în picioare; a petrece noaptea toată nedormită; cfr. ng. ἐμπερὸν ὀρθῇ 301₁₁.

Mprumut sn. = împrumut, bani pe împrumut.

Mprumut vb. I = împrumut (cuivă); *mi mprumut* = iau împrumut; *si mprumut* = să ieau pe datorie, să mă împrumut 95₆; *si-mprumută* = se împrumută (luă cu împrumut) 351₈; *si mprumută găleata di la moașa* = se împrumută cu găleata dela bătrâna 31₂₆, 28₆; *! mprumut* = dau împrumut, pe datorie; *s-lă lu mprumută* = să li-l împrumute 289₃₁; *D-iusă si mprumută* = De unde să se împrumute 44₂₃.

Mprumutare sf. = împrumutare (fie că ieși sau dai).

Mprustèq (mi—) vb. I = stau drept, mă ridic în picioare; *si mprustă* = se ridică în picioare 144₂₄; Inf. *mprustare* = ridicare în picioare, stare drept; în naintare (termin cărvănăresc), a se alța.

Mpul'èq vb. I = a scoate pui, a se înmulți, a da mai multe vlăstare.

Mpul'are sf. = scoatere de pui, înmulțire, înfrățire de vlăstare; Part. *mpul'ată* = care a făcut pui, care s'a înmulțit.

Mpușcl'èq (mi ∞) vb. I = mă înciumez; Inf. *mpușcl'are* = înciumare: *mpușcl'ât* = înciumat 52₁; *mpușcl'ata di lamne* = balaurul cel ciumat 451₆.

Mučale adv. = udat peste tot, udat learcă; *ud-mučale* = ud peste tot, ud learcă 20₂₅.

Mučirlă sf. = mocirlă 468₂₈.

Mularo sf. = catâr (întrebuințat în Macedonia).

Mulă sf. = catâr 100, 101, 118, 151, 159, 186, etc.; pl. *mule*, *muli* (Epir).

Mulgu vb. III = mulg 16₂₈, 39₉₄, 152. Perf. *mulșu* = mulsei; Inf. *mulqire* și *mulqear* = mulgere, muls; Part. *mulsă (am)* = am muls.

Mullstră sf. = cuvânt format pentru umplutură, după *culistră*; cfr.: *fărină* (=mărină), *carne* (=marne), etc. 203₁₇, 20. cfr. talmeș-balmeș.

Multu adv. = mult (pretutindeni); *di multu* = de mult, mai de mult 59₄; *După multu-puți'n* = După puțin (timp), după un timp oarecare 75₂₆, 61₂₃; foarte, prea: *avea ună a vîne multu bună* = avea o vie foarte bună 18₈; *om multu avut* = om foarte bogat 18₉, 24₂₆; *s-loară multu-puți'n* = își luară tot ce au

avut 35₁₇; *imnă, imnă cale multă* = Umblă, umblă drum lung 65₂₆; *mùltile cupîi di oi* = multe turme de oi 14₁₆; *bana multôr oaminî* = viața multor oameni 19₃₀.

Mul'are sf. = femeie, muier, soție, 18₁, 32—34, 40, etc.; *mul'ere* 75₂₆, 174; pl. *mul'eri* = muieri, femei 46_{7, 18}; *mul'area-mea* = soția, muierrea mea 6₂₉; *mul'area-ți* = soția ta, nevasta ta 1₂₆.

Mul'at adj. = muiat 309₄.

Mul'irescu adj. = femeiesc 446₃₈; *di lùcîrli mul'irești* de trebile femeiești 127₂₅; *strahe mul'iresci* = haine muieresti 72₁.

Mul'iruşcu adj. = infemeiat; *mul'iruşca-l' față* = fața-i de muier 446₂₈.

Mumă sf. = mamă 2₂₈, 3₇, 5₂₅, 34₃, etc. G. D. *ali mumă* 116₂₆ și *a mùmăl'eî, a mùmîl'eî*; pl. *mume* și *mumî'nî* 337₃; *mumăni* 7₂₉; G. Dat. *a mumînlor, a mùmîlor*; *eră di mumă faptu* = eră voinic 12₈, 301₃₈.
Vezi: *mamă, mă*.

Mu-mea = mamă-mea 38₂₆, 47₅, 150₂₉. Vezi: *mă(-ta, -sa)*.

Mundă, pl. *munđă* sf. = 1° rază de soare 10₃₁; 2° iscălitură 198₃₄; 3° *L'-deadî mûnđîli* = îi dede cu tifla (o dede la dracu) 125₁₅; *că-ți ded mûnđile, că-ți ded* = da-te-aș la naiba, să te dau 204₃₅.

Munđusescu vb. IV = dau cu tifla 80₂₅; *u munđusi* = îi dede cu tifla 201₃₆, 281₂₈.

Munte, pl. *munți* sm. = munte 4, 5, 6, 8, 14—17, etc., etc.;

Munțîl' l'-adră cîmpu = A umblat prin munți peste tot 25₁₇.

Muntrescu vb. IV = caut, privesc 171. Vezi: *mutrescu*.

Mur, pl. *murî* sm. = zid 35₂₈, 89₂₇, 243₃₅.

Murăr sm. = morar 92₂₀, 281, 282, 427; *o murare!* = ei morarele 23₁₂.

Mură sf. = 1° mură (fruct) 414.

Murafeto sf. = meșteșug, truc, tertip 6₉, 368₃₆, 496.

Murdăr adj. = murdar 383₁₄.

Murdeşcu vb. IV = a se întuneca; *pîă s-murdeşcă* = până să se întunece, până să însereze 231₁₁; *cîl aveă murđită* = abia cât se înserase 309₁₄; *murđi* = se înseră 94₂₅; Inf. *Murđire* = inserare, întunecare.

Murđiş sn = amurg; *tru ∞* = în amurg 440₂₂.

Murgu sm. = 1° amurg; 2° nume propriu de cal 300, 413.

Murminte sm. = mormânt 86₂₆, 268₂₅; *murmintu* 24, 286; pl. *murmînți* = 1° morminte (pl.); 2° cimitir.

Murmur vb. I = murmur; *murmură ndoăuă grăire* = îngână câteva vorbe 475₁₄; Inf. *Murmurare* = murmurare.

Murmur sn. = murmur, murmurare.

Murnescu vb. IV = devin vânăț, învinețesc; *murnire* = învinețire; *murnît* = învinețit.

Murnu adj. = învinețit, negru ca mura 119₃₇.

Murtușină (scurtat: *murșină*) sf. = mortăciune; *nu eară vîră murtușină* = nu eră

vreo mortăciune, adecă: eră harnic 153₈.
Muscă sf. = muscă 143, 246, 248.
Muscu sm. = mosc; *muscu-mîcă* = a mâncat perfect de bine.
Muscuvulescu, Muscuvusescu vb. IV = parfumez, miros frumos, plăcut 179; *muscuvusea tut loclu* = parfuma, umplea de miros plăcut tot locul 71.
Muscuvulsire, muscuvusire sf. = mirosirea plăcută, răspândire de miros plăcut 179, 374₃₃.
Mustacă și mustată sf. = mustată 402₂, 441₁₁, 442; 1° *cu mustața asudată* = cumustățile mijite 368₈; *arîdea pri su mustăți* = surădea 182₁₂.
Mușat adj. = frumos; fem. *mușată* = frumoasă; pl. *mușăți, mușate* (pretutindeni); 1° *mușată steauă* = frumoasă ca o stea 191₁₁; 2° *Stămărie mușată* = Sfântă Maică a Domnului 25₁₆; 3° *un tinir si-l beațu scafă, ahî't mușat* = un tânăr, să-l sorbi, de frumos 219₂; 4° *(mușat) di-ți loă ocl'il'* = frumos de-ți lua ochii (de nu te puteai uita) 67₂₈; 5° *g'ine mușat* = frumos, frumușel (adv.) 5, 27₃₄; *ncl'ise udaea mușat* = închise frumos odaia 38₃₅; 6° *pălate s-șă k'eri mintea* = palat foarte frumos 458₂₅.
Mușata-Loclu, nume propriu = un fel de «Ileana Cosinzeana» 3, 72—75, 135—138, 386, 492—497.
Mușata-mușătilor Frumoasa-

frumoaselor, Ileana Cosinzeana din basmele aromâne 347₁₇.
Mușat-gone sm. = Făt-frumos 247.
Mușatlu-a mușălor = Făt-frumos 239.
Mușătăscu, mușităscu vb. IV = înfrumusețez 54₂₂, 277₁₁, 319₁₈.
Mușcare sf. = mușcare 223₂₆.
 Vezi: *mîșcare*.
Mușcătura sf. = bucățică 263₁₁, 441, 442. Vezi: *mîșcătura*.
Mușcu. Vezi: *mîșcu*.
Mușică sf. = bătrânioară 32₁₅, 246₂₆, 300₁₂, 346, 378.
Mușiteață, Mușuteață, Mușateță sf. = frumusețe 150₁₂, 300₁₂, 33₁₈, etc., etc.; fig. = ispravă (ironic) 105₁₉, 336₉; *u păfi' mușuteața* = a pățit pozna 406₃₇, 39₁₈, 501₁₄; *k'ică di mușuteață* = pică de frumusețe 297₃₆.
Mușutic adj. = frumușel; *mușutica mea* = frumușica mea 36₃₀, 182₂₆.
Mușuți't adj. = înfrumusețat 406₁₄.
Mut adj. = mut, pl. *muți* = 89₉; fem. *mută*; n. propriu 70—75, 200—204, 442, 451.
Mut vb. I = mut, ridic 8₁₇, 51₁₇, 89₇; *să s-mută* = să se mute 35₁₅; 1° *mut cap* = mă răscol 289; 2° *și-l' mută tută casa* = și fi ridică (=golește) toată casa 260₁₉; 3° *mută loclu de-aurlari* = sguduia pământul de strigare 155₄; 4° *mută-o mintea* = schimbă-ți gândul 262₃₃; *căsmetea omlui nu s-mută* = norocul omului nu se schimbă 281₁₁.

Mutafe sf. = preș de cânepă cu păr de capră 12_o.

Mutare sf. = mutare, ridicare 35₁₆.

Mută-Munți, = nume propriu un fel de Sfarmă - Pietre 422 - 424, 461.

Mutra (de-a) adv. = din răspuțeri 242₁₄. Greșit în text: *mutră* 243₁₅.

Mutră sf. = mutră; pl. *mutre* = mutre, tipuri: *mutre șubelătițe* = tipuri suspecte 501₇.

Mutrescu, Mtrescu (și brescu) vb. IV = privesc, caut 51; *s-nu u mutrească vîrnu* = să n'o privească nimeni 71₁₄; *s-nă mutrîm lucrulu* = să ne căutăm de treabă 41₁₉; *mutrescu (el') nauntru* = caută ei înăuntru 4₁₆; *și-ș mutrî lucrulu* = și își caută de treabă 33_o, 119₂₉; *ș-mutrî calea* = își caută de drum 81₂; *s-mutrîră* = se priviră 35₂₉; *cum mu-*

treă = privind, pe când priviă 25_o; *mutreă* = căută 2₁₆; *mutreă-ți lucrulu* = caută-ți de treabă 82₁₆; *mutreă g'ine* = bagă bine de seamă 5₁₆; *Ea, mtreancoa!* = Ean te uită 'ncoace 3₁₀; Inf. *Mutrîre, Mtrîre (mtreare)*; Part. *mutrită, mtrită*; *fu mutrît g'ine* = fu bine îngrijit 162_o.

Mutrită sf. = privire, căutare, îngrijire 121_o, 133₁₇, 142_o, 149₁₇.

Mutus! = tăcere absolută, a nu zice nici păs! 118_o, 406_o (cuvânt din limbajul copilăresc).

Mută sf. = bot 186₁₇.

Muzale sm. = mozaic 425₁₄.

Muzică sf. = muzică 294.

Mvescu vb. III = îmbrac; *mi mvescu* = mă îmbrac 460; *si mveaște* = se îmbracă 310.

Mvirinăt, mvirnăt adj. = întristat, abătut, amărît 187_o, 358. Vezi: *nvirinăt*.

N

Na prep. 1° în, a: *na dreapta* = a dreapta 486₂₀; *na surda* = deasurda, a face pe surdul 229₃₅; 2° interj. = na, ține, iacă, iată 1₁₅, 2₁₂, 25, 27_o, 35_o, 65₃₂, etc.

Nacă [din: *na + că*] = nu cumvă; *că nacă, amintă* = că doar, doar naște 127₂₅; *nacă, nacă lă așută căsmetea* = doar, doar le-o așută norocul 155₁₅, 308₁₂, 367₁₂; conj. = nu cumvă: *nacă-nă vișuși țivă căpîrle* = nu cumvă îmi văzuși caprele 26₃, 35₁₆, 30, 54₆, 253₂₃.

Nafoară adv. = afară, în afară (pretutindeni).

Nai = servește la facerea superlativelor, ca întărire: *nai ma marle* = cel mai mare; *nai tu sone* = la urma urmelor 17₂₂.

Naintea = prep. adv. înainte; totdeauna în unire cu *ma*: *ma naintea* = mai 'nainte, mai întâiu 22_o; *îl' căftă z-bea nîs ma naintea* = îi ceru să bea el mai întâiu 8₁₆, 150₁₀, 97₁₉, 139₂₁; încolo, fără *ma*, devine: *năinte*.

Naltu adj. = înalt: *cama nal-*

lul = cel mai înalt 88₃. Vezi: *analtu*.

Nal'urea [din: (i)n + *al'urea*] adv. = aiurea; *cu perl'i cîtră nal'urea* = cu părul în dezordine 110₇; *șuiră tora cîtră nal'urea* = fluera acum în neștire 231₃; cu mintea aiurea 304₁₄, 368₈.

Name sf. = distincțiune, recompensă 470₁₉.

Nantu pron. = ălălalt 35₂₇, 37₂₀, 100₂₇, 465.

Nao. Vezi: *noauă*.

Nàparte adv. = dincolo, în a parte 54₂₀, 95₁₂, 99₂₈; *Nàparte tu ună vale* = dincolo într'o vale 23₈; 1° *Cl'eî, uși acățară cîtră nàparte* = chei, uși apucară în colo 40₁₈; 2° *nu u scoți nàparti* = nu reușești, nu o scoți la căpătâiu 135₁₉; 3° *fac nàparti* = o rup la fugă 23₂₂, 28₂₁, 44₃₀, 151₁₄, 232₃, 463₂₆.

Napu, napa [din *na* + *pūo* = pot] adv. conj. = nu cumvă: *Napu l'-are furată di la nîsă?* = Nu cumvă îi furase dela dânsa 169₁₃. Vezi: *nacă, nupo*.

Napòi adv. = înapoi, în unire cu *ma: ma nàpòi*. Fără *ma*, devine: *năpòi*.

Napulione sf. = Napoleon 418.

Nare sf. = nas, nară 69₂₉; 1° *disum nare* = (desupt nas): existența 273₆; 2° *ș-acăță narea* = își apucă nasul, s'a scârbit 365₁₁; 3° *umflă nărle* = se supără, se infurië 321₁₉; 4° *îl' vine la nărî* = îi veni la nas (= a se necăji) 204₈; 5° *are nărî... li gone ca tine?* = are nas pentru un

voinic ca tine? 71₁₉; *no-aveà nărî* = n'aveà nas, nu merită 93₁₅, 139₃₀; *nărle a tale nu sunt tră h'il'e de amiră* = n'ai tu nas pentru fiica de împărat 323; 6° *cu nărle frînte* = (cu nasul frânt): umilit 385₂₇; *cu nărle spinđurate* = cu buzele umflate, supărat, cu părere de rău 355₁₆, 83₁₇; *tuți plică cu nărli aplicati* = toți plecau cu rușine, respinși 155₁₆; și *spinđură nărli nă palmă n-g'os* = se amări grozav 104₄; 7° *lo-ărsiră pri nare* = îi meniră (îl însemnară pe nas) 199₃₃; 8° *cu nărli trapti* = cu nasul tras (= frumos) 36₃.

Nat sn. = prunc 129₃, 139₃, 334₁₃; *natlu di ntîni* = primul născut 61₁₀; *ș-cu nat pi sin* = cu prunc de alăptat 314₃; pl. *naturî*.

Nauntru adv. = înăuntru 2₁, 4₁₆, 8, 13₁₅, 53. Vezi: *nuntru*.

Nă num. = una, o (pretutindeni.) Vezi și: *ună*.

Năearcă sf. = mamă vitregă: *dimîndăcunea năearcăsa î* = porunca mamei sale vitrege 21₁₅, 19. Vezi: *nearcă*.

Năfeamă = puținel 257₂₈, 258₁, 260₁. Vezi: *năh'amă*.

Năh'amă, Năh'ămătă, Năh'amtă adv. = puțin, puținel 243, 301₂, 386₁₈; *nbeamă* = puținel 201₁₈. Vezi: *nh'amă, nih'amă, năfeamă*.

Năinte (nîinte) prep. adv. înainte; *năinte țe s-fugă* = înainte de a se duce 3₃; *năintea icoănăl'eî* = înaintea icoanei 24₁₉; 1° *bağ năinte* = gonesc, mân în-

inte 2₈, 27₂₁; *Li bagă nă-
inte și buște*=Începe și la
butoaie, se pune pe băut și
din butoaie 338₁₀; 2° *nu es
năinte* = nu mă pot com-
pară, numă potrivesc 101₂₃;
*Tu avinari vîră nu l'i stă-
teă năinti*=La vînat ni-
meni nu-l întrecea 136₂₉; 3°
*nu-l' si dușeă lucrulutră
năinte, ș-sînătate* = nu-i
mergea treaba (= n'avea
noroc) și sănătate bună
65₁₆; 4° *Cu Dumniđdă nă-
inte*=Cu Dumnezeu îna-
inte, cu ajutorul lui Dumne-
zeu 65₂₁; 5° *de-a oă ș-năinte*
=pe viitor 22₂₉; 6° *ș-năinte
arî'ŭ ș-nîpōi furlună*=A fi
între ciocan și nicovală
206₂₉; 7° *Cu ma* (=mai), de-
vine *nainte: ma-naintea*
156₂₆. Vezi: *nainte, ninte*.

Năirescu (mi—) vb. IV=mă
necăjesc, mă supăr 135₂₃;
s-năirî=se necăji 78₈, 7₁₀,
10₆, 39₁₂; *s-năiriră*=se su-
părară 22₂₀ și: *niirescu:*
s-niiriră=se necăjiră 239₉.

Năirit adj. = necăjit 72₂₂,
169₂₄.

Năirire sf. = necăjire, supă-
rare 21₁₈, 173.

Năji sf. pl.=nazuri; mofturi
107₁₇; *fășeă năji* = făcea
nazuri 369₉. Sing. *naje*.

Nălțime sf. = înălțime 167₂₆.

Năpōi, Nipōi adv. = înapoi
(pretutindeni); ∞=iarăși
44₂₅, 48, 185₁₄; *nîpōi*=ia-
răși 3₂₂, 4₂, etc.; *nîpōi*=
la urmă 11₂₂, 13₁₈; cu *ma*
(=mai) devine *napōi: ma
napōi*=mai la urmă 108₁₇,
144₃₁, 174₁; 1° *l'-u deadi
năpōi în sus* = a apucat
razna (spre munți), cfr.

DR. a apucat câmpii 44₃₄,
28₂₁, 7₂₇; 2° *El cara bagă
luplu dinăpōi* = El dacă
începe să alunge pe lup
20₁₂; 3° *nu s-trapsi năpōi*
= nu se dădă în lături
115₁₅.

Nărăescu (mi∞) vb. IV=ne-
căjesc, mă necăjesc, mă
supăr 321₁₈, 322₆, 342, 361.
Vezi: *năirescu*.

Nărăit adj. = necăjit, supă-
rat 97₈, 148₂₃, 376.

Năs. Vezi: *nîs*.

Născîndu. Vezi: *nîscîntu*.

Nășeamă. Vezi: *nih'amă*.

Năur sm. = nor (la Vlaho-
Clisura). Vezi: *niôr*.

Ncačŭ vb. I=cert; *si ncače*
= se ceartă 10₄; *s-nu l'i
ncače*=să nu-i certe 57₆;
Nu vă ncăcăți = Nu vă
certați 58₂₅, 83₂₁; *si ncăcă*
= se certau (ei) 10₂, 25₂;
nu si ncăcară=nu se cer-
tară 49₁₃.

Ncalăr, Ncălăr [=în+călare]
adv. = călare, 146₂₆, 147,
304₂₈, etc.

Ncalic vb. I = încălec 252;
și ncălicară cal'i=își în-
călecară caii 113₂₄, *încăli-
cară* 87₂₄; Inf. *ncălicare* =
încălecare.

Ncalțu vb. I=1° a se încălța
la picioare; *frațl'i si ncăl-
țară* = frații se încălțară
48, 80₃₄, 113₆; *și ncălță nă
preacl'e di țărùh'*=își în-
călță o pereche de opinci
271₃; 2° potcovesc; *să și
ncălță porțil'* = să-și pot-
covească porcii 53₂₄, 45₂₆,
349₂₉; 3° înșel: *nu putŭ
s-lu ncalță*=nu putŭ să-l
înșele (=să-l potcovească)
164₄; *ncălță ș-pûriclu* =

peșterese (25) și pe po-
reze, a țintă: înșală și pe
dumii de deștep și ce sunt
26, 27; Inf. *ncălțare* =
încălțare, potcovire, înșe-
lare.

Near vb. II = încap: 1° *aoi*
nu ncăpea groși = aci nu
încăpeau bani: aci nu
mergea cu bani 27, 2; 2°
amari leasă, cit mintea
nu fi-u ncapi = mare în-
tinsă, cât mintea nu fi-o
încapere (=cât nu poți să-ți
închipui;) 48, 4; 3° *nu*
t-u ncăpea mintea = nu-i
venia să crează, nu-și pu-
tea închipui 235, 2; 4° *casa*
(strănili) nu u ncăpea di
harauă = eră în culmea bu-
curiei, nu mai putea de
bucurie mare 34, 116, 4;
Inf. *ncăpeare* = încăpere.

Nearu vb. I = încarc; *pînă*
z-bagă să si ncarcā = până
să se încarce 46, 2; *tra să*
ncarcā vīplu = să încarce
cereale 100, 6; *ure ncărcatā*
a încărcat 79, 88, 257,
337; 1° *s-putearim s-l-u*
ncarcu furtia cu tramba
= de-aș putea să-l păcă-
lesc cu povara prin schimb
79, 6; 2° *s-șă ncarși sūflitlu*
= să-ți mânjești sufletul,
să-ți încarci cu păcat su-
fletul 134, 4; *tra s-nu ni*
ncarcu sūflitlu = să nu pă-
cătuesc 186, 6; 3° *ncarcā*
dit lumea estā = (încarcă
din lumea această), trage
de moarte 488, 1.

Ncăcare sf. = certare, ceartă,
pl. *ncăcări* certe 126, 9, 170.

Ncăltură sf. = ceartă, gâl-
ceavă.

Ncălar. Vezi: *ncalār*.

Ncălăsesu vb. IV = încălzesc
102, 162; Inf. *ncălădire*,
ncălădare = încălzire.

Ncăsesu vb. IV = gem, gă-
făiu: *ncăneā māraltu* =
gemenă sārmanul 23, 1. Vezi:
ncănesu.

Ncărare sf. = încărcare, în-
cărcătură.

Ncărat adj. = încărcat: *ncăr-
cāși di groși* = plini de
bani 34, 54, 7.

Ncărcătură sf. = încărcătură.

Ncărfusesu vb. IV = țintuesc,
a bate în ținte, în cuie:
ncărfusi niscinte pēnure
= bătut câteva cuie 304, 2;
ncărfusit = țintuit, bătut
în cuie 251, 8.

Ncărsil'eq, ncārsil'ă vb. I =
încrățesc, încărlițez, în-
covoez; *cu barba ncārși-
l'atā* = cu barba încălțită,
încărlițată 147, 4; Inf.
ncārsil'are = încărțire, în-
cărlițare, încălțire.

Nclo adv. = încolo, departe
(pretutindeni); *ma nclo* =
mai încolo 27, 1, 85, 2; La
Fărșeroți: *nco* 245, 1.

Ncl'id vb. III = închid; Part.
ncl'isū = închisei; *ncl'ise*
= închise 13, 5, 27, 1, etc.;
șe-are ncl'isā tatā-su = ce
a închis tatăl său 59, 1;
me-aveā ncl'isā = mă în-
chisesse 60; 2° *ncl'ideā ta-
mām 21-l'i anī* = împlinia
tocmai 21 de ani 200, 1; *Nu*
ncl'isi g'ini ocl'il' la ilu
di amird = N'a apucat să
moară, abia a murit bie-
tul împărat 42, 2; *sā ncl'idā*
ocl'il' = ca să moară 112, 1;
3° *avdī'fī... di cāsile șe-
aveā ncl'isā* = renumiți...
prin casele ce închise-

seră (=prăpădiseră) 86₁₀; 4° *căl'urle tute si ncl'î-siră*=se întrerupse circulațiunea pretutindeni 86₁₂; Inf. *ncl'ideare: cîtră ncl'ideare gura-l'*=numai ca să-i închidă gura, a-l face să nu vorbească 312₃₅; *ncl'idire* = închidere; Part. *ncl'is, ncl'isă*=închis, închisă 78; *nu vrea s-moară cu inima ncl'isă* = nu vrea să moară cu inima amărită 300₈; *cu-ocl'il' incl'își*=cu ochii închși 163₈.

Ncl'in (*mi* ∞) vb. I=1° mă închin, mă rog: *să ncl'ină la Dumniqă* = se închină (=se roagă) la Dumnezeu 58₁, 149₁₁, 165, 261₃₆; *Aclò iu să ncl'ină* = Pe când se rugau 119₁₁, 188₁₁; 2° *acățară să si ncl'ină* = începură să se închine: să le fie somn, să moțăie 309₁₆; 3° a face act de supunere (fiind vorba despre hoți, când se predau autorităților).

Ncl'inare sf. = închinare, rugare 315₁₀; supunere.

Ncl'inăcune sf. = închinăciune; *si-l' qîțî... multe ncl'inăcunî* = să-i spui... multe complimente 258₁₈.

Ncoa adv.=încoace 3₁₀, 109₈; *di ncoa de-amare* = din coace de mare, pe cest țarm al mării 70₈.

Ncrun vb. I = cunun; *vrei s-ti ncrunî cu altă*=vrei să te cununi (= să te căsătorești) cu alta 6₁₁; *aclò iu să si ncrună* = în momentul de a se cu-

nună 6₄; *lu-ncrună*=îl cunună 191₁₀, 365₈.

Ncrunare sf. = cununare; căsătorie 51₁₃, 160₂₀, 204₂₃, 321.

Ncrupul'ed ncurpul'ed vb. I = prăpădesc (prin omor, dar pe ascuns, fără să se afle); *lu ncrupul'è*=îl omorî, îl prăpădi 460₁₀. Inf. *ncrupul'are, ncurpul'are* = omorîre pe tănuite. *Am nu ț-u frică s-nu ti ncurpul'aqă*=Dar nu ți-e frică, să nu care cumvâ să te omoare.

Ncucut'ed vb. I=a se încoșă, a se aprinde ca un cocoș, a se fuduli, a ridică capul în sus cu mândrie; *si ncucută* = prinse curaj, deveni îndrăzneț 90₈.

Ncucl'ined, ncucl'inescu vb. I, IV = înțepenesc de frig; *încucl'iniră*=înțepeniră 171₁; Inf. *ncucl'inire* IV, *ncucl'inare* I = înțepenire; *ncucl'inî* și *ncucl'inat*=înțepenit de frig.

Nculeà adv. = încoace; încolo; *deaoà nculeà* = de aci încolo, pe viitor 343₁₆.

Neuñ, Ancuñ și Anguñ vb. I = a aprinde foc, a înjghieba foc din surcele, etc., prin ajutorul căruia să se aprinză lemnele celelalte; *nu lo-ancuñe* = nu-l bagă în seama. Inf. *ncuñare, ancuñare, anguñare* = înjghiebare de foc.

Neur'il'at adj. = încrucișat 172₂₈.

Neurîn (*mi* ∞) vb. I = mă cunun, mă căsătoresc 72₂₁. Vezi: *ncrun*.

Neusurăt adj. = încocoșat
172, 281₂₀.

Neusurêđ (mi~) vb. I = mă încocoșez. (Dela: *cusôr* = cosor).

Nċoamir, nċomir (mi~) vb. I = a se amărî, a se otrăvi; *si nċumirară* sau: *si nċimirară* = se amărîră peste măsură 415₁₀. Inf. *nċumirare, nċimirare* = amărîre; mâncare cu necaz.

Nċimirăt și nċumirăt adj. = amărît, intristat peste fire 69₁, 503.

Nċup vb. I = înhaț 346₃₀.
Vezi: *anċup*.

Ndao. Vezi: *ndoaună*.

Ndăcînescu vb. IV = gâfâesc, hodorogesc; *boațe ndăcînită* = voce dogită, ce par'că iese din mormânt 323₁₂.

Ndes vb. I = îndes, înghesui. *Să si ndeasă* = să se îndese, să se înfigă 36₁₆; *u ndeasă pînă la zvercă* = o îndeasă pînă la ceafă 219₁₁; *multă mîcare l'i ndeasă* = îndoapă multă mâncare; mănâncă mult.

Ndisare sf. = Indesare; înghesuire; înfigere; îndopare.

Ndisăt adj. = 1° îndesat: *cu căcula ndisată* = cu căciula îndesată 43₆; 2° des: *ndisățî ca dințîl' di kâptine* = deși, ca dinții de pieptene 4₁₁, 154, 315₁₁, 395₁₄.

Ndisescu vb. IV = nemeresc rău; *ca omlu țe ndiseaște* = ca omul, care nemerește rău 195₃₆; *ni ndisiș nă soacră arauă* = am nemerit o soacră rea 302₁₂;

ș-o-aveă ndisită cu nîs = o nemerise rău cu dânsul 304₈, 252. Inf. *ndisire, ndiseare* = nemerire rău [Dela: *ndes*].

Ndizună, mai des: ndezmă = nemerire rău, brodire rea: *ndezmă greào nî-acățîi cu soacră-mea* = am brodit-o rău, am nemerit-o rău cu soacră-mea. [dela: *ndes(i)mă*].

Ndoaună, Ndoao, Ndao = câteva 23₆, 32₁₁, 43₁₂, 165₁₄; *ndao oauă* = câteva ouă 233; *îndào* 233₁₁.

Ndoapăr vb. I și IV = sprijin, razăm; *ndupărît* = sprijinit 172₂₇.

Ndoi = câțivă (pretutindeni); *tră ndoi ani* = în câțivă ani 208₁₀; *ș-cama ndoi parățî* = și mai puțini bani 84₅, 488₁₂.

Ndornic adj. = svânturatec, turbat: *alagă nîsă ca ndornică* = aleargă de se svântă (aleargă turbat) 150₁₄.

Ndrăștêđ vb. I și ndrăștescu vb. IV = a da la vâltoare spre întărire; *ndrăștît* = întărit (prin vâltoare = *drîșteală*, nu prin piuă = *bătahe, bătal'e*) 170₃₆; Inf. *Ndrăștare* I, *ndrăștire* IV. Mai des se zice: *bag tu drășteală* sau *fac tu drășteală* = dau la vâltoare.

Ndreapta (a ~) adv. = la dreapta 434₆.

Ndreg vb. III = 1° dreg, orânduesc: *ndrêpsiră* = orânduire, aranjare 397₃₀; *ndreapse părțile a trup-luî* = orânduî părțile tru-

pului 13₃₀; *lu ndreg* = îl dreg, îl a r a n j e z 56₃₅; 2° gătesc, prepar, pregătesc: *s-l'i ndreagă measa* = să-i prepare masa 179₃₁; *bagă di ndreade tră num-tă* = începe și prepară pentru nuntă 34₁₈, 83₁₀; *mi ndrîdeam* = mă gătiam mă pregătiam 103₂₄, 75, 72₂₆; *si ndreapse* = se găti 56₁₈; *ndreadi-te* = pregătește-te 46₁₆, 186₈, 271; *avea ndreaptă* = pregătise 210₁₀ etc.; 3° a se t o c m î: *si ndreăpsiră pîcurări la un celnic* = se toc miră ca păstori la un celnic 229₁₀; 4° a se înțelege, a se împacă: *K'itlu nu si ndrîdeă* = Chitul nu se învoiă 82₃₈; *ț-aflăși fîcôr, cu cari s-ti ndređi* = ai găsit băiat, cu care să te înțelegi 84₇, 126₂₉. Inf. *ndrîdeare* și *ndreădire*.

Ndreptu adv. = 1° drept: *nu putea z-grească ndreptu* = nu putea vorbi drept 136₁₅, 216₂₆, 47₁₇, etc., 2° adj. a) *brațlu ndreptu* = brațul drept 8₈; *mîna ndreaptă* = mîna dreaptă 128, etc; b) = gătit, *cu mumă-sa i ndreptu* = este gătit, împodobit cu mamă-sa 314₂₁; *s-h'ibă ndreptu* = să fie gătit, să fie gata 407₈; *s-h'ibă mîcarea ndreaptă* = să fie mîncarea gătită, gata 259₄, 102₂₀; *ndreptî și adrăți* = gătiți 155₁₉; 3° s. = dreptate; *a v e â ndreptu* = avea dreptate 43₂₈, 314₃.

Ndreptate sf. = dreptate, adevăr 190₃₉, 328.

Ndulțescu vb. IV = îndulcesc 196, 358₄; *s e - a v e â ndulțită* = se îndulcise 164.

Nduplic vb. I = înduplec, 175₁₄.

Nduplicare sf. = înduplecare, convingere.

Ndupărare sf. = sprijinire, răzemare. Vezi: *ndoapăr*.

Nđinucl'ed vb. I = îngenunchez; *Apoea nđinucl'è* = Apoi îngenuchè 24₁₉. Inf. *Nđinucl'are* = î n g e n u c h e a r e.

Ne adv. = nici; *ne ună, ne doa-uă* = nici una, nici două, fără a sta mult pe gânduri 85₃; *ne lo, n e - a l â s â* = fără multă gândire 131₃. Vezi: *ni, necă, niți*.

Ne-acățat adj. = neprins; *cal' ne-acățățî* = cai nedeprinși, cai din erghelie 51₃.

Neacl'lmât adj. = neinvitat, nechemat 51₃, 222₁₃.

Ne-ağumtă sf. = nesosire: *ne-ağumtă g'ine* = neso-sit bine 52₁₃; *neağumtă* = n e c o a p t â la minte (=neajunsă) 451₅.

Nealăgât adj. = n e u m b l a t 121₁₃; *no-alăsă hoară nealăgată* = nu lăsă sat ne-umblat, unde să nu fi umblat 299₃₂.

Neapirită sf. = în nefapt de zi 443₆; *∞ g'ine* = în nefapt bine de zi 275₉.

Neapprès adj. = n e a p r i n s; *neapreasă* = neaprin-să 140₁₆.

Neapucat adj. = neprins, neapucat; *neap'catlu* = al nai-bii! 36₆; *neapucata* = a nai-bii, (=neapucata)! 283 (blestem).

Neaștirnat adj. = neașezat; *∞ a* = neașezată 346₂₈.

Nearcă sf. = mamă vitregă;
nearcă-sa = mama sa vitregă 56—57, 191—198.

Nearnit adj. = nemăturat 286₁₁.

Neavdi't adj. = neauzit; *neavdi'tă* = neauzită 195₁₁, 295.

Neavcare sf. = neavere, sărăcie 90₁₁, 454₁₀.

Neavut adj. = sărac, nebogat 91₁₁.

Neauă, Neao sf. = nea, zăpadă 15, 21₁₁, 171, 439; *da neao!* = ninge! 170₆.

Nec vb. I = înnece; *vrea s-neacă ună cărave* = eră să se înnece o corabie 20₂₇; *s-nică* = se înnecau (ei) 138₁₀; *înă si nică* = mi se înneacă 72₈; *s-nicară* = se înneacă 31₁₁, 35₁₀. Inf. *nicare* = înnecare.

Nec sn. = înnecare; *s-ti l'a neclu* = luă-te-ar prăpădul! (blestem).

Necă conj. = nici (pretutindeni). Vezi: *ne, ni, niți*.

Negură sf. = ceață 119₁₇, 120, 161₁₈, 481.

Neise adv. = fie! 96₁₀, 370₁₀.

Nel sn. = inel 37₈, 52₁₈, 62—64, 176, etc., etc.; 1° *prit nel u trișă* = prin inel treceă (glontele), adică: eră țintaș de frunte 136₁₀; 2° *alăxiră nealile* = se logodiră 438₁₈.

Nerac, pl. *nerațe* = fel de arbust (!) 339, 340, 345.

Nerg. Vezi: *nergu*.

Nestrat, nume propriu; *avū Nèstratlu di Lavdă* = Sfântul Nestrat din satul Lavdă 230₁₁ (ironic).

Nfarmăc vb. I = otrăvesc; *mi nfarmăcăi* = mă otrăvii 97₁₅; *si nfarmăcă* = se

otrăvi 130₁₁; *să nfarmăcară* = se amărîră mult 108₁₈. Inf. *nfarmăcare* = otrăvire, amărîre.

Nfarmăcat adj. = amărît 333₁₁, *nfarmăcatu-n cumiră* = amărît peste măsură 69₁; otrăvit.

Nfarmăcș adj. = veninos 192₁₁; jalnic; *scriala nfarmăcoasă* = ursita jalnică, dureroasă 126₁₁.

Nfricuseđ vb. I = speriu, spăimânt; *si nfricuse* = i-a fost frică 214₁₁. Inf. *nfricuşare*.

Ngălbinescu vb. IV = îngălbenesce; *îngălbeneă* = deveniă galben 362₁₁, 471₁₅; *ngălbini ca țeara* = îngălbeni ca ceară (= se făcu galben ca ceara 213₁₁); Inf. *ngălbiniire*.

Ngărlim (mic) vb. I = mă acățăr, fr. «je grimpe»; *s-aveă ngărlimată* = se acățarase 267₁₀, 432. Inf. *ngărlimare* = acățărare.

Ngătăn (îngătăn) = în grije, în pază 197, 215₁₅, 234₁₂; *s-lo-aibă ngătăn* = să-l aibă în grije 169₁₀. Vezi: *angătăn*.

Ngl'eg vb. I = închege; *u ngl'igară* = o închegară 287₁₁.

Ngl'eț vb. I = îngheț; *ngl'ață* = îngheață 170, 171; *ngl'iță* = îngheță 139₁₁; *ngl'ițară di frică* = înghețară de frică 321₁₁.

Ngl'imă sf. = glumă 217₁₅, 266.

Ngl'it vb. I = înghit 342; *u ngl'ită* = o înghiți 60₁₁, 178₉; Inf. *ngl'itare* = înghițire.

Ngl'itare sf. = înghețare.

Ng'ităt adj. = înghețat 171₁₄;
ng'ițăți di frică = îngheț
 țați de frică 48₂₄, 95₁₆.

Ngrăș vb. I = îngrăș 468₃₅;
ngrășare = îngrășare.

Ngrăpsescu vb. IV = scriu
 399₁₄; Inf. *ngrăpsire*,
ngrăpsere = scriere.

Ngrîcca (din: *în + cărcă*) adv.
 = în cărcă 492₂₅. Vezi:
ngrîșca.

Ngrîne sf. = mărâială, cică-
 leală, gâlcevire 170₁₀, 415,
 277₃₀, 500; *lă intră ngrîna*
 = le intră discordia 30₈,
 283₁₈.

Ngrîșca = în cărcă 251₃₄.
 Vezi: *ngrîcca*.

Ngrop vb. I = îngrop, immor-
 mântez 53₃₆, 54₁; *s-lu*
ngroapă = să-l îngroape
 29₃₁; *ngroupăt* = immor-
 mântat 24₁₇, 86₂₆. Inf. *ngru-*
pare = îngropare, immor-
 mântare; 1° *Ț-u băgăși*
s-mi ngrok' cu dîle = Ți-ai
 propus să mă immormân-
 tezi cu zile 206₂₄; 2° *lu*
ngroupă loclu (de-arșine)
 = nu mai putea de rușine
 97₆, 201₁₂; *grăiri: s-ti*
ngroapă loclu = vorbe,
 să-ți crape obrazul de ru-
 șine; vorbe mari, ocără-
 toare 43₁₄.

Ngroș vb. I = în groș; *si*
ngroașe șicălu = se în-
 groașe gluma 8₂₆; *si ngru-*
șe luguria = se îngroșă
 treaba 510₃₃; *ngrușă* = se
 îngroșă, deveniă mai gros
 459₉; Inf. *ngrușare* = a
 se îngroșă, îngroșare.

Ngustare sf. = 1° gustare
 (=mâncarea de dimineață)
 113₃₉; *s-l'a ngustarea* =
 să guste (dimineața)

86₃₄; *ti* ∞ = pentru mân-
 carea de dimineață 289₃₀;
 2° gustare, a gustă ceva.

Ngustu vb. I = 1° gust, mă-
 nânc (dimineața, după ră-
 sărit de soare); 2° gust.

Nguvjudê vb. I = a intra
 țăpușele (*guvjudêl*) în pi-
 cior; fig. *si nguvjudê* =
 se formaliză; Inf. *nguvuj-*
dare = fig. formalizare.

Ng'illcôs adj. = strălucitor
 174₁₆.

Ng'illcescu. Vezi: *n'viličescu*.

Ng'os adv. = jos; *mutrescu*
nsus, mutrescu ng'os = se
 uită în sus, se uită în jos
 ei 43₄; *cîtră ng'os* = în jos
 50₂; *ma ng'os* = mai în
 jos; *un cama ng'os* = unul
 mai puțin 2₁₁; *li scoate*
ună cama ng'os = le găse-
 ște una mai puțin 312₅.

Ngumeatie și **ngumitk'ed** vb.
 I = înjumătățesc; *u ngu-*
miticd = o înjumătăți 104₃₄.

Ngumitate = jumătate, pe
 jumătate 310₁₆.

Ngumiticare sf. = înjumătă-
 țire, fig. mâncarea 136₄.

Nh'amă. Vezi: *năh'amă*, *ni-*
h'amă.

Nh'ig vb. III = înfig; *l'-u*
nh'ide = i-o înfige 69₃₆;
și nh'ideă = își înfigeă
 12₁₉; *si nh'ideă* = se în-
 figeă 131₁₁, 182₉; *nh'ipsu*
 = înfipsei; *si nh'ipse* =
 se înfipse 69₁₃, 108₃₂; *u*
nh'psiră = o înfipseră 53₂;
eră nh'iptă (pălătea) =
 eră înfipt (palatul) 245₁₀;
se-aveă nh'iptă = se înfip-
 sese 109₇; Inf. *nh'îdire* și
nh'ideare = înfigere.

Nh'ima adv. = de vale, în jos
 477₁₃.

Nh'umuscescu (mi~) vb. I= dau năvală, mă reped în spre 217₄₄, 218. [Format dela: *h'ima*].

Ni adv.=nici (pretutindeni); *ni ună, ni altă* = nici una, nici alta, adică: fără multă vorbă, fără a sta mult pe gânduri 60₃₆; *ni lo, ni lăsdă* = fără multă gândire, dintr'o dată 129₇.
Vezi: *ne, necă, niți*.

Nibășat adj. = nesă utat; ~ă=nesărutată, cinstită 255₁₁, 365₄; *adrată ș-ni-bășată*=gătită (de mireasă) și nesărutată 441₃₉.

Niblūt adj. = care n'a băut, însetat 222₁₂, 455₁₃; treaz.

Nică adv. = încă (pretutindeni). Vezi: *ningă*.

Nicălcare sf.=necălcare; *tră nicălcarea p î' n il' e i a domnu-su* = pentru credința către stăpân 191.

Nicălcăt adj. = necălcăt; *mași a oă armase loc nicălcăt*=numai aci rămase loc necercetat 87₃₁; *pădurea eră nicălcată* = pădurea eră neumblată 193₃₆.

Nicola, n. propriu: Nicolae; *masturu-Nicola* (= meșter-Nicolae) = Jupân Nicolae, este numele lupului în basme 27₁₁, 104, 105.

Nicoptu adj. = necopt 230₁₅, 270₁₇; *cu mintea nicoaptă* =cu mintea necoaptă 77₁₉.

Nicuk'ir sm. = stăpân, cărmuitorul casei; fem. *nicuk'iră* = stăpâna ca ei, cărmuitoarea casei, soie; 190₃₈, 253₃₀, 265, 346, etc.

Nicuk'irată sf. = gospodărie 195₃₀.

Ni-cum = necum; *cum, ni-*

cum nu știu mine=cum, necum nu știu eu 256₁₁.

Nicurăt adj. = spurcat, necurat 180₃₆.

Nicurmăt adj. = neîncetat 368₁; fără preget.

Nidată = nedat, nerăsărit; *nidată soarli* = înainte de răsăritul soarelui 124₃₁, 403₁₆.

Nidiscălicăt adj. = nedescălecat; *nidiscălicăt g'ine* = pe când nu descălecuse încă bine 290₇.

Nidișel'is adj.=nedeschis 30₁₁.

Nidriptate sf. = nedreptate 18₁₁, 51, 97₂₄, 395₇.

Nidurnire, nidurnare sf. = nedormire, neadormire 400₁₀.

Nilăt adj.=nespălat 286; *nilăți, neaspilăți*=(nelăuați, nespălați): nespălați, murdari 59₁₅.

Niluș sn. = ineluș 410.

Nimăl'ū. Vezi: *număl'ū*.

Nimărtată adj.=nemăritată. 71, 72, 85₁₂; *feată ~* = fată virgină, fecioară 291₁₆.

Niminat adj.=nemîșcat 127₁.

Niminduit adj. = nesocotit, (negândit) 204₁.

Nimicare sf. = nemâncare 400₁₀.

Nimicăt adj. = nemâncat, pe nemâncate, fără să fi mâncat 455₁₂, 222₁₂.

Nincă. Vezi: *ningă* 274₃.

Nincăltăt adj. = neîncălțat 460₁₁.

Nincerunăt, (*nincurunăt*) adj. = necununat, necăsătorit 34, 205₁.

Ningă prep. = lângă (pretutindeni).

Ningă adv. = încă (pretutindeni); *ninga nă oară*=

- încă odată 7₃, etc.; *așteaptă* că *ning-avem* = mai așteaptă, că mai este încă 11₂₂. Se mai întrebuințează: *nică* și *nincă*.
- Ningrupat** adj. = neîngropat, neimmormântat 123₃.
- Ninsumnare** = sf. insomnie; *erg'i di* ∞ = ierburi de alungat somnul, de insomnie 365₂₅.
- Ninsumnat** adj. = fără somn, nedormit 36_{21, 29}, 31₁₅, 373.
- Ninsurat** adj. = neînsurat 333₁.
- Nintea** adv. prep. = înainte (pretutindeni); *di aq̃ininte* de azi încolo, pe viitor 168₁₀; *de-a oă ș-ninte* = pe viitor 17₃₄. Vezi: *năinte*.
- Nintră** prep. = pe lângă, în față; *nintră nîs* = pe lângă dânsul, în fața lui 346₇; *și-l ținù pri nintră stearpe* = și-l ținù pe lângă (oile) sterpe 317₁₄.
- Nintribată** (pri ∞) = pe neîntrebate, fără întrebare 408₁₄.
- Ninudat** adj. = neînodat; *h'ir* ∞ = ață neînodată, fără nod 443₂₄.
- Ninvităt** adj. = neînvățat, ne deprins 248₁₀.
- Ninviscut** adj. = neîmbrăcat 443₁₉.
- Niñlòs** adj. = nemilos, care n'are milă 266.
- Nioaspe** sm. = inamic, dușman 395, 400₂₆.
- Niòr** (*năur* Vlaho-Clisura), *niur* sm. = nor 80, 119₃₇, 120, etc; *cal' azburătòrî, țe mîcà niorl'i* = cai sburători, cari mâncau norii, cai foarte iuți 87₂₄.
- Niòrihta** (a ∞) adv. = (de-a norii); *fudî a niòrihta* = (fugi de-a norii), fugi de rupse pământul, fugi ca vântul 374₁₅.
- Nipirtle** (mi ∞) vb. I = mă fac ca o năpârcă, devin ca o viperă de rău; Inf. *nipîrticare*; *nipîrticăt* = înrăit ca o viperă; *nipîrticata* = cea rea ca o viperă 283₃₉.
- Nipîrtică** și *nipîrtică* sf. = năpârcă, viperă, șarpe veninos 62₅, 63₁₉, 67₄, etc.; *c-apoea nipîrtică lae va ti mîcà!* = căci apoi năpârcă neagră (= rea) te va mânca! 349₂₆, 302₂.
- Nipîrticuse**, *nipîrticuse* sf. = năpârcă mică, viperă mică 127₉, 220.
- Nipățit** adj. = nepățit.
- Nipățita** sf. = nepățire; *vaî pată nipățită* = vor păți ce n'a pățit nimeni 259₃₀.
- Nipòt** sn. = nepot 102, 134₂₇; fem. *nipoată* = nepoată 172₃₆.
- Niprucupsit** adj. = nepricopsit; ∞ *ă feată* = nepricopsită fată 201₁₂.
- Niputeare** sf. = boală 444₁₁; neputere, neputință; *erà cu niputeare* = erà cu neputință 142₂₅.
- Niputut** adj. = bolnav, îmbolnăvit 114₂₈, 248₁; *căqù niputut ca dipri grendă* = se îmbolnăvi de moarte 22₃₂; *niputută* = bolnavă, îmbolnăvită 21₃₂; *niputùți* = bolnavi 437₂₀; neputincios.
- Nirăvdare** sf. = nerăbdare 476.
- Nisătul** adj. = nesăturat, nesătul, flămând.
- Nisăturat** adj. = nesăturat 162.
- Niscintu**, *niscăntu* și *niscîndu*

adv.=câtvà ; *niscănte oi*=câtevâ oi 15₂₆; *nîscînți pâr-mătefî*=câțivâ negustori 60₁₇, 76₁₂, 306₂₇; *tră nîscîn-dă oară*=după puțin timp, după câtvâ timp 47₃₃, 49₁₇; *di niscî'ntili priică*=din unele vietăți 476.

Niscòs adj. = nescos; *niscòs grailu*=nescos (= neis-prăvit) cuvântul 39₂₄, 67₂₆.

Niscuturât adj. = nescuturat 286.

Nistipsit adj. = nevinovat 384₁₁.

Nisumnât adj. = fără somn, neadormit 482. Vezi: *nin-sumnât*.

Nişane sf.=1° minune; *tră ∞*=spre minune 502; *aoă-i nişane de-apă*=aci-i ne-voie mare de apă 342₁₉; 2° distincțiune, decorație; *lo nişane*=a fost decorat: 3° țintă 461₃₈.

Nişanleai n. propriu=Țintaș, care ochește bine 461₃₉, 463.

Nişidut adj.=neșezut; *nica nişidută g'ine m-pade*=încă neșezut bine jos 76₇.

Niştlut adj.=neînțelept, ne-cuminte; *niscîută*=neștiu-toare, toantă 290.

Nișeamă adv.=puțințel. 342₃₄.

Vezi: *năh'amă*, *nih'amă*.

Nitraptă=de nesuferit; *ni-trăptile*=cele de nesuferit 299₃₃.

Nitumtu adj.=netuns 210₂₉.

Niți adv.=nici 2₂₉, 27₂₉, 60₁, etc., etc. Vezi: *ni*, *necă*.

Niur sm.=nor; adj. azuriu; *boea bate a niur*=coloarea bate a azuriu, a al-băstriu.

Niură sf.=coloare albastră.

Niurêd vb. I=ase înnoră; fig.

a se posomori; *s-niură k'i-rolu*=se înnoră timpul 173₂₉; Inf, *Niurare*=în-norare.

Nivătămât adj. = neomorit; *nu ŷ-alăsd oae nivătămâtă*=nu-ți lăsd oaie neomo-rită 230₂₂.

Nivduk'aŭă sf. propriu=Ev-dochia 484—487.

Niveastă, nveastă și (înveastă) sf.=nevastă, soție, mireasă (pretutindeni); G. D. *a nveăstil'eî și ali nveaste* 6₆; *a nveăstilor* (= *niveă-stilor*) 22₁₅; *nveastă nao* 204, *nveastă noauă* 279, și *niveastă nao*=mireasă 129₃₁; *s-l'i daŷ înveaste*=să le măritați 242; *u lo nveastă*=o luă de soție, se căsătorî cu ea 6₁₇; *s-nî-u daŷ nveastă*=să mi-o dai în căsătorie, să mi-o dai de nevastă 45₂₉; *armase.. nveastă adrată ŷ-nibășatā* rămase cu rușinea 365₁; *prifaptă ca vîră nveastă di sum zvon*=devenită foarte smerită 186₁₈.

Nividut adj.=nevăzut 42₂₂; 1° *nividut s-feațe*=dispărû, se făcû nevăzut 284₁₈, 193₃₂, 33₃₂; 2° *nividute, neavdite s-feățiră*=dispărură cu totul 199₃₃; 3° *nividut, ni-cunuscûl*=nevăzut, necu-noscûl, adică: necunoscut cu desăvârșire 243.

Nivinită sf. = nevenire; în funcție verbală: nevenit, abia venit 125₃₆.

Nivistescu adj. = de nevastă, de mireasă; *nivistêștile*=(hainele) de mireasă 485₂₉.

Nivistică și nvistică sf.=nevastă mică 127₂₆, 161₁₂, 301.

Nivlstul'e sf. = nevăstuică.

Nivreare sf. = nevrere, neiu-bire; *cu vreare, cu nivreare* = de voie, de nevoie 15₂₇.

Nipîrtică. Vezi: *nipîrtică*.

Nipoi. Vezi: *năpôi*.

Nis, năs pron. = dânsul; pl. *nîși* = dâșii și *nîșil'* 397₁₄, fem. *nîsă*; la Bitolia, Moloviște, se zice: *nîsa*, G. D. *a nîsăl'eî*; pl. *nîse*; (la Bitolia, Moloviște): *nî'sile* 240₁₅, G. D. *a nî'silor* (pretutindeni); *di-l' cură asu-dorli, ca nîs țe nu vrea* = de-i curgeau strașnic sudo-rile, (așa precum nu doriă) 27₁, 47₂₂; *di nîs itie* = din pricina lui 13₁₂; *si-șî k'ară mintea pri nîsi* = să înebu-nești după ele 34₇.

Niscintu. Vezi: *niscăntu*.

Niște pron. = 1° *cevă*; *Duk'i, că niște va s-cură aoă* = Pricepù, că aci e vorba de *cevă* 197₁₈; *niște cură a-nămisa* = se petrece *cevă* la mijloc 344₁₅; *niște ștea* = știă *cevă* 349₂₁; 2° *niște*: *nîșli fiçòrî* = niște băeți 69₁₅, 15₈, 434, etc.

Njumitate = pe jumătate 241. (Moloviște, Gopeși) Vezi: *nğumitate*.

Nk'adic vb. I = împiedic; *să nk'àdică* = se împiedică 147₁₂; *ti nk'idicăi* = te împiedicai 100₁₉; *l'i si nk'idică calu* = i se împiedică calul 129₂₉; *să nk'idicară* = se împiedicară 178₂₇; Inf. *nk'idicare* = împiedicare, poticnire.

Nk'erdu (cu ∞) = cu noroc, să ai parte 364₃₅.

Nk'idicătură sf. = împiedică-tură.

Nk'irdăsescu (și *nk'irdăsescu*) vb. IV = am parte; *s-u nk'irdăsești* = să ai parte de ea 12₂₇; *s-u nk'irdă-sească* = să aibă parte de ea 126₁₂; *mine va s-ti nk'ir-dăsescu* = eu o să am parte de tine 254, 255; *așè să nk'irdășiți bana* = așa să aveți parte de viață 196₃₃; [Etimologia din ngr. *Képdoc* = câștig].

Nk'lsescu vb. IV = pornesc 2₂₁, 8₉, 33₃₂, 37₆, 47₁₉; Inf. *nk'isire, nk'iseare*.

Nmărmurisescu vb. IV = a îm-mărmuri; *feata nmărmu-risi* = fata îmărmuri 60₁₄.

Noapte sf. = noapte (pretu-tindeni); pl. *noptî* = nopti 24₂₅, 36; 1° *quă ș-noapte* = zi și noapte 23₃₄; 2° *naqă-nopți* = pe la miezul nopții 80₂₇, 26₂₅, 74₂₂; 3° *noaptea quă u fățeă* = făceă din noapte zi 299₂₉; 4° *di cu noaptea* = peste noapte 80₁₃; *si scoală di cu noapte* = se scoală fiind încă noapte; *si scoală eara cu noaptea n-cap* = se scoală iarăși cu noaptea în cap 287₂.

Noară adv. = odată 7₃₁; *di (din) ∞* = dintrodată 240₁₀, 49₈, etc.

Noastră. Vezi: *nostru*.

Noaună num. = nouă 19; *tu noàul' meși* = la nouă luni 127₂₉; ∞ *dăți* = nouăzeci 19, 129₈; ∞ *spră-ving'iți* = douăzeci și nouă 20₃₃; *noàuli limbi* = cele nouă limbi 50₁₁, 51; 2° *nao* = nouă 244; *nao-dăți* = nouă-zeci 213₆; *naol'* = cei nouă 286₃₄; *noàulu* = al nouălea 106₂₂.

Noaŭă adj. Vezi : *noŭ*.

Nòcupă sf. = târnăcop 304₂₇.

Nod sn. = nod 102₁₇; 1° *nod l'i se-acăță a mărallui di tată* = i se prinse nod sârmanului de tată, adică : se amări strașnic 294₅; 2° *ș-au un nod la inimă* = au un nod (= un dor) la inimă 438₉; 3° *ascăpită nodlu* = înghiți hapul 399₃.

Nod vb. I = înnod; *l'i si nudă* = i se înnodă, i se strânse inimioara de dor, de jale; Inf. *nudare* = înnodare.

Noi pr. pers. = noi; D. *a noaŭă* (= *anao* și *a noào*), *nă (nî)*, *ne-*, *n-*; Ac. *noi*, *nă (ne)*, *ne* (pretutindeni).

Noimă sf. = noimă, semn, semnificație 37_{24, 25}.

Nolģica = la mijloc; *nolģica di ubòr* = în mijlocul curții 443₁₃; *nolģic* adj. = mijlociu; *nolģica* = mijlocie 319₂₀.

Nolģicàn adj. = mijlociu, de mijloc 263₂₀, 373; *~ a* = mijlocia 126₂₂, 243.

Nom sn. = lege; *nomlu nu u dădeà* = nu permitea legea 398₃₂.

Nor, Noră sf. = noră 161, 286₃₈, 282—284; *nor-sa* = noră-sa 300₂₁; *qîse a nor-saî* = zise nurorei sale 7₂; pl. *nurdri* 34₅, 166₂, 301, 303.

Nostim adj. = nostim, gustos 73₃₈, 401₁₅.

Nostru (a ~), nostu, (la Fărșeroți) pron. pos. = al nostru; G. D. *a nuștrui*; pl. *a noștri*, *a noči* (la Fărșeroți) = ai noștri; G. Dat. *a nuștròr*; fem. *a noastră*; G. D. *a nuștrèi*; pl. *a noastre*; G. D. *a nuștròr* (pre-

tutindeni). La Bitolia, Gopeși, Moloviște, se declină: G. D. *a nòstrului*, fem. *a noàstră'ei*; pl. *a nòștrilor*, *a noàștrilor*.

Not vb. I = înnot; *ștea s-noată* = știă să înnoate 64₉, 202₃₁; Inf. *nutare* = înnotare. Vezi: *anòt*.

Not sm. = vântul care suflă din spre Sud, vânt cald-icel, austrul 170—172.

Noŭ adj. = nou 100, pl. *noi* noi; fem. *noauă*, *noào*, *nao*, pl. *noauă* și *nale*: *fustăni noauă* = rochii nouă 5₃, 115₂₄; *cama nălile* = cele mai noi 141₁₉; *noŭ-noŭ* = nou-nouț 177₁₂; *di noŭ* = iarăși, din nou 48₃₁.

Nsartîn, Nsărtîned vb. I = însărcinez, a da sarcină cuivă; a însărcina, lăsa în poziție 398₂₄, 453₃₇.

Nsărtîinare sf. = însărcinare 399₂₅.

Nscrumed și nscrum vb. I = afum, pârlesc; *nscrumăi măcarea* = am afumat mâncarea; Inf. *nscrumare* afumare (despre mâncări).

Nsirîn vb. I = înseninez: *nsirindă* = s'a înseninat vremea; Inf. *nsirinare* = înseninare.

Nsor vb. I = însor; *mi nsor* = mă însor; *să si nsoară* = să se însoare 34₂₉, 261₃₆; *va s-mi nsor* = mă voi însoară 71₁₆; *si nsură* = se însură 21₇, 53₃. La Fărșeroți se aude: *sor*; *si soară* = se însoară 483₃₁; ca și: *veș* în loc de: *nveș*, etc.

Nsurare sf. = însurare, însurătoare 137; *tră ~* = de însurat 10₁₆, 129₁₇, 254₁.

Nsurat adj.=căsătorit, însurat 253.

Nsurin și nsurinêd (mi ∞) vb. I=stau la soare; *cum si nsurinà*=pe când sta la soare, se încălziă la soare 54₃₆, 121₁₄, 184₂₁; *mi nsurîn*=stau la soare; Inf. *nsurinare*=a sta expus la soare.

Nsus adv.=sus, în sus (pretutindeni); *ma nsus*=mai sus, mai mult 86₆, 124₄. Vezi: *sus*.

Nșarpic (mi ∞) vb. I=a se face ca un șarpe; *uvreilu si nșirpică*=Evreul se făcù (rău) ca un șarpe 233₃₇; Inf. *nșirpicare*=a deveni șarpe, rău ca un șarpe.

Nșlêd vb. I=inșeuez, pun șaua 413₂₇; fig. înșel; *lu nșlud*=îl înșelă; Inf. *nșioare*=a pune șaua; a înșelă.

Nșirpicăt adj.=făcut ca un șarpe; *s-turnă acasă la nșirpicata ș-nipîrticata*=se întoarce acasă la cea rea ca un șarpe și ca o viperă 283₃₉.

Nșirpîtêd, nșarpit vb. I=a se face ca un șarpe de rău; *Aestă să nșirpită*=aceasta se făcù (rea) ca un șarpe 190₉.

Ntirsescu (mi ∞) vb. IV=mă sfiesc, mi-e rușine; *si ntirseă*=se sfiă 327₁₄.

Ntîñ=întâiu: *durîă tu somnul di ntîñ*=dormiă adânc (= în somnul din-tâiu, când se crede că sufletul omului iese din corp și umblă pe unde-i place) 310₂, 61₃₀, 68₂₇; *ntîña tih'e*

oarbă=prima soarte fără noroc 147.

Ntră prep.=1° întru, la, pentru; *ntră leamni*=la lemne, să care lemne 46₇, 53₁₃; 2° lângă, în fața; *s-trađe pî-nă ntră mul'are*=se târâie până lângă muiere 69₂₄; *ntră uși*=în fața ușii 94₂₆; *ntră oaspi*=față de oaspete 161₃₃; *ntră a-mirălu*=în fața împăratului 131₂₂, 208₇, 490 etc.; *ntre-apă*=la apă 435₂₂.

Ntreb vb. I=întreb (pretutindeni); *nu ti ntreb*=întrebu-te 36₃₃, 79₃₆, 82₂₃; *Nu vă ntreb, se-află c â p i t i fără limbi iuvă?*=Întrebu-vă, se află undevă capete fără limbi? 51₂₄; *Intreabă un, întreabă alantu*=întrebând pe unul, pe altul 61₁₃; *ntribî'ndalui*=întrebând.

Ntreg adj.=întreg; *nă etă ntreagă*=un veac întreg 1₁₈, 15₁₉, 35, 53₁₉, 330₁₃; *niți di ntregil' nu eră*=nici de cei întregi (la minte) nu eră 276₂₁.

Ntr e vb. I=hrănesc cu *ma-mă* pe prunci, hrănesc din gură; *lu ntrică*=îl hrănă din gură 459₁₁. [Etimologia vine din: *mătric* vb. I, prescurtat: *mtric, ntric*].

Ntribare sf.=întrebare, pl. *ntribări* 40, 41; *ntribari va lûcurlu aestu*=mai încapă vorbă? mai trebuie în rebare 159₂₆; *ntribarea no-asparde*=întrebarea nu strică 15₁₇.

Ntuncàric vb. I=înserez, a se întunecă; *s-nu ntuncaric*

tu păduri = să nu înserez, să nu m'apuce seara în pădure 27₃₆; *acăță să ntuneà-rică* = începù să se întunece, să se însereze 186₂₁; *s-nu ntuneàrică* = să nu se întunece 46₁₃; *Cîtu ntunică g'ine-g'ine* = Indată ce se inseră, ce se făcù întunec de-a binele 61₁₇, 86₂₁, 235₁₃, 332₁₇; *ntunicară tu nă hoară* = îi apucă seara într'un sat 80₆; *cîtu ntunică* = îndată ce se inseră 3₁₈, 153₃₀; *aveà ntunicată* = se întunecase, se înserase 69₁₃, 395₂₅; *Ntunicare* = inserare.

Ntunearic sm. = întunec, întunecime 161₂₀, 197₇, 395, 396.

Ntunicată sf. = inserare; *pînă seara tu ∞* = până seara într'amurg 304₁₃.

Ntunicòs adj. = întunecos 87₃₀, 88₁, 172₂₁, 196.

Nturvîsescu vb. IV = tocesc, ascut; *și nturvîsî dințîl'* = își ascuți dinții 263₁₃.

Nțap vb. I = 1° înțep; *L'i nțăpă truplu* = îi nțepă trupul 333₂₉, 342₃₆, 456; 2° ațâț, bag intrigi: *ș-lu nțăpă* = și-l ațâță 56₉; *Acăță să nțapă* = Începù să bage intrigi 490₂₂; Inf. *nțăpare* = înțepare.

Nțăpătòs adj. = ghimpos, care înțeapă 393₁₇.

Nțăpătură sf. = 1° înțepătură; 2° intrigă, ațâțare 409₆, 470₃₁.

Nțercl'u vb. I = cercuesc, pun în cerc, fr. *cercler les tonneaux*; impresor: *Ask'erea nțircl'è furl'i la Padea Mare* = Armata impresură pe

hoți la Padea Mare; Inf. *Nțircl'are* = impresurare, încunjurare.

Nțernu vb. III = cern; *nțirnùl* = cernut; *nțirnùl h'iũ cu sita di mătase* = (sunt cernut cu sita de mătase), adică: sunt afurisit de deștept, sunt dat dracului; a fi trecut prin ciur și prin dermon 458₁₇.

Nu adv. = nu (pretutindeni); *nu + a* devine: *no-a*, dar niciodată *n'*: *no-aveà* 2₁₄; *no-ascultă*, etc.; În întrebări are senz afirmativ uneori: *nu ti ntreb, țe-ĩ cu feata estă, di doarmi acșiți?* = Întrebu-te, ce-i cu fata aceasta, de doarme așa? 36₃₄, 79₃₆; *nu treațe niscîntă oară* = abia trece câtvă timp 76₁₇.

Nuc, pl. *nuți* sm. = nuc 335.

Nucă sf. = nucă, pl. *nuți* 182₇, 233₃₁, 283₂, 366.

Numal'ũ sn. = vită mică; *cîte numal'e ai?* = câte capete de vite mici ai? *ș-lo apoea numal'lu* = își luă apoi vita 299₁₆; *nimàl'ũ* 484₂₂ (Fărșeroții).

Numă sf. = nume 14₃₀, 53, etc.; 1° *cu numa* = anume 1₁, 2₁₂, 188₁, 131₂₀; 2° *na, da j-di sinduk'a cu numa* = iacă dă și de lada în chestie, despre care e vorba 42₁₅; 3° *si-l' creapă-numa* = (crăpă-i-ar numele) = dracul 180₃₇; 4° *Dracul, pri numa țea marea* = Dracul, ca să-i zicem pe numele său adevărat 460₁; 5° *cu numa-l Dumniqđũ* = cu numele lui Dumnezeu: cu ajutorul lui Dumnezeu 115₂₆, 345₁₁,

413₃₆; 6° *mari si-l' h'ibă numa* = fie-i numele slăvit 194₂₆; 7° *să-l's-avdă numa* = să-i meargă faima 148₂₀; 8° *Ahită numă lo* = Aşa de renumit se făcù 136₁₁; 9° *Ațel ihoară, ațel aușatic, ațel s-lă poartă numa* = Acela inimioară, acela bătrânețe, acela să le poartenumele (=să le perpetueze numele) 278₂₁, 126₁₂, 205₁₀; 10° *lă lo numa* = le însemnă adresa 166₃₀; 11° *pri numă s-nu-nă dîfi* = să nu-mi zici pe nume (jurământ) 44₉, 32.

Numătescu vb. IV = 1° pui nume, numesc: *îl numățiră* = l numiră 116₂₀; 2° menesc: *nă dînă l-număfi s-moară cu tufi* = o zână îi menî să moară cu toții 37₁, 295₆; *suntu număfite* = sunt menite 284₃₄; Inf. *Nu-măfire* = 1° numire; 2° menire.

Numir vb. I = număr; *nûmiră* = numără 397₁₄; Inf. *numirare* = numărare.

Numir sm = umăr; *acăță z-da nûmirli* = începù să se codească 206₁₆. Vezi: *anumir, umir*; sn. număr.

Numtă sf. = nuntă 6, 34, 40₁₉, 60, etc., etc.; pl. *numfi* 88₃₀; și: *lumtă* 339₂₇.

Nun sm. = naș 101₃₃, 102; *nune* = nașu e 187₃; *s-fu cu cămeașă di la nuna* = a fost simplu, a fost prost 83₃₉.

Nuntru adv. = înăuntru 17₂₆, 38, 41, 177. Vezi: *nauntru*.

Nupo, nupu = nu cumvâ 397₃, 314. [Etimologia vine: din adv. *nu+po* = pot.] Vezi: *nacă, napu*.

Nupted vb. I = înnoptez, mă apucă noaptea; *nuptă* = înnoptă, s'a făcut noapte 333₂₇.

Nvălescu vb. IV = învelesc, acoper 305.

Nvărliga adv. prep. = de jur împrejur; din prejur 168₇, 443.

Nvărlig'ed, nvărlig vb. I = impresor; *lu nvărligă* = îl înfășură, îl impresură 144₃₀.

Nveastă. Vezi: *niveastă*.

Nver (mi∞) vb. I = mă întristez: *si nviră* = se întristă 73₂₀; *nu ti nveară* = nu te întristă 478.

Nvescu vb. III = îmbrac; *mi∞* = mă îmbrac 293; *lu nveasce* = îl îmbracă 72₁; *nveaști* 156₁₃; *acață di nvescu* = se apucă de îmbracă 140₉; *s-vă nveaști* = să vă îmbrăcați 328₉; *să nviscù* = se îmbracă 169₁₅; *nviscură* = îmbrăcară 443₂₃; *s-avea nviscută* = se îmbrăcase 45₁₉; Inf. *nvișteare, nveaștire* = îmbrăcare.

Nveț [veț la Fărșeroți] vb. I = 1° învăț, sfătuiesc: *lu nviță cum să zburască* = îl învăță, îl sfătuî cum să vorbească 17₇, 3₂₃ (pretut.); 2° aflu: *nveață fe cură* = află cum stă afacerea 162₁₇; *nviță, că feata eastela h'il-lu de-amiră* = află, că fata este la fiul de împărat 61₁₄; 3° *ti nvefi* = te înveți, te obicinuești 3₅; *s-ti veață* = să te învețe, să te sfătuească 478₂₀.

Nveț, pl. *nvețuri* sn. = învăț, sfat, obicei, deprindere 12₂, 19₃, 167₃₆.

Nvirăscu vb. IV = înverzesc

316₂₅; *să nvirdască* = să înverzească 302; Inf. *nvirdîre* = înverzire.

Nvipirât adj. = ca o viperă, veninos, rău cum n'a mai făcut firea 283₂₃.

Nvirnât adj. = amărit 444₄ (pretutindeni) Vezi: *nvirinât*.

Nvirîn sn. = amărăciune, supărare, mâhnire 169₃₂.

Nvirîn vb. I = amărăsc, întristez, supăr: *Amirăroaia si nvirindă* = împărăteasa se întristă 7₆; *nu mi fă s-mi nvirîn* = nu mă face să mă întristez 142₂₄; *nu ti nvirina* = nu te amări, nu te întristă 69₉, 198₁₀; *Nu-nă ti nvirinea* = Nu te amări 441₁₇.

Nvirluare sf. = întristare, mâhnire, amărire, supărare 198; pl. *nvirinări* 270₃₆.

Nvirinât adj. = întristat, amărit 69₁, 39₁₇. De asemenea: *nvirnât*.

Nvirinos adj. = trist, mâhnit, amărit 266₂₂.

Nviscûlt adj. = îmbrăcat: *nviscullă* = îmbrăcată 437₃₆. Vezi: *nviscût*.

Nviscût adj. = îmbrăcat (pretutindeni.)

Nvițaresf. = învățare, sfătuire, deprindere, aflare (pretutindeni.)

Nvițat adj. = învățat, sfătuit, deprins 45₂₅, 92₄, 178₁₁, etc.

Nvițatură sf. = învățătură 19₁, 357₂₇.

Nvirtescu vb. IV = învârtesc și înfășur; *nvirtite cu seulu a sk'epilor* = înfășurate cu seul praporilor 15₃₁.

Nvlare sf. = înviere 332₁₀.

Nvie adv. = repede, de grabă 158₃₈, 232₈.

Nvlêd vb. I = inviez; *va si nvia* = va învia 220₁; *nviè* = a inviat 397₃₁.

Nvilăcescu, nvilăcescu, nvilăcu vb. IV = strălucesc, lucesc 279₃; *nvilcă* = strălucia 410; *nvilică* 114₂₄, 132₁₅; *nvilcîi* = lucii, strălucii.

Nvilăire sf. = strălucire 206₃₈.

Nvilăcu sm. = luciu, lustru, poleiu.

Nvisare sf. = visare.

Nvisêd vb. I = visez; *nu ni nvisâm putè* = nu visam niciodată 37₃₀; *niși si nvisă* = nici nu visă 58₇, 177₁₉; *cum niși nvisată no-avea* = cum nici nu visase 222₇, 284₃₇.

N

Nae sm. = prunc, pruncușor 388₃₂, 389₂₆. [Etimol. din *nic* = mic; cuvântul face parte din limbajul copilăresc.]

Nadă adv. = miază; *∞ qud* = ziua 'namiazi, miazăzi 22₃, 229₁₀; *adă-noapte* = miază-noapte, în miezul nopții 86₃₀, 127₃₁, 329₁₄, 311, 442, 443;

cătră hadă noapți = spre miezul nopții 147₂₈; *adă-nopți* = a) la miezul nopții 5₂₈, 74₂₂, 119₃₃, 221, 243, etc. = b) Miezilă 243–246.

Nadă-earnă adv. = în miezul iernii 148₂₉.

Nadă-veară adv. = în miezul verii, pe la mijlocul verii 474₃₇. Tot așa: *adă-toam-*

nă = în miez de toamnă;
nađă oară = pe la tocate,
 un ceas înainte de apu-
 sul soarelui, etc.

Nare sf. = miere 4₃₅, 102, 105,
 195₁₁, 319₂₉, 361.

Nată sf. = tinerețe 141₁₀, 173₂₇,
 201₂₉, 387₃₈.

Nauă, nao sf. = mioară, mio-
 riță. Vezi: *nel*.

Naur vb. I = miaun, miorlăesc
 310₄; Inf. *niurare, năurare*
 = miorlăire.

Neg. Vezi: *nergu*.

Nel, pl. *nel'* sm. = miel 187; *mu-
 trea ca nel agùn* = se uită
 ca miel flămând, adică:
 fără pic de curaj, smerit,
 de compătimit 90₃₁, 91,
 355₁₆; Fem. *nauă, nao* =
 mioriță.

Nercuri sf. = Miercuri; art.
Nercurea 277₂, 396, 474₃₉.

Nergu (și *neg, neg*) vb. III =
 merg 157; *aide s-narđim*
 = haide să mergem 18₁₉;
narze = merge 236 (Molo-
 viște, Gopeși); *narse* (și
nase 245₂₃) = merse; *va s-
 nergu* (și *va nergu, va neg*
 233₁₃) = voi merge; *nerziți*
 (mai des: *narđiți*) = mer-
 geți 420; Inf. *Nirđeare*,
Narđire, Năzire = Mergere.

Neu (Macedonia, Epir); *meu*
mel (Epir), -*nu*; Pron. =
 mieu; 1° G. D. dela *a neu*:
a neu; *a niu*; Ac. *a neu*; pl.
 N. Ac. *a nei*; G. D. *a niòr*
 (*a nei*); 2° Dela: *a meu*,
a mèl: G. D. *a meu*, *a mel*,
amiu, *a milu* (Avela,
 Breaza, etc.); Ac. *a meu*, *a*
mel; pl. N. Ac. *a mei*, *a*
mel'; G. D. *a mei*, *a mel'*,
a miòr; 3° Dela -*nu*: *tată-
 nu* = tată-meu: G. D. -*nu*;

Ac. -*nu*; pl. -*ni* pentru
 toate cazurile; 4° fem. *mea*;
 N. Ac. *mea*; G. D. *a mea*
a mièi, a mil'èi (Epir); pl.
 N. Ac. *a meule, a mele*;
 G. D. *a meale, a mele, a*
miòr, a milòr; În compu-
 nere cu subst. *mamă-mea*,
 avem: N. Ac. -*mea*; G. D.
 -*meai*; pl. -*ni* pentru toate
 cazurile (pretutindeni); *tut*
a mea s-feațe = tot după
 dorința mea se făcù 229₃₅.

Nic adj. = 1° mic; art. *niclu*
 33₁₁; *ațel cama nicu* = cel
 mai mic (Fărș.) 475₃₂; *ațel*
cama niclu = cel mai mic
 41₁₂; pl. *niți* = mici 53₂₅;
 art. *nițl'i* (pretutindeni) și
nițil' 236₂; fem. *nică* = mică
 22₂₇, 29₂₅, 74₃₄; 2° prunc,
 pruncușor 193, 116₁₅, 221₈;
 3° *nic ma drac* = mic, dar
 drac, dat dracului 374₃; 4°
nă nică acățătură = un
 mic pretext 4₁; 5° *s-feațe*
cama nic = se umilì 94₃,
 99₈; *niți un nu s-fățeà*
cama nic = nici unul nu
 se da învins, nu cedà ce-
 luilalt 170₇.

Nicùt adj. = mititel 28₂₄, 127₂₅;
 ~ *a* = mititică 288₁₇.

Nicuz, nicuzàn adj. = mititel
 29₉, 70₁, 274₂, 420, 421; fem.
Nicuză, nicuzană, 37₂₆,
 200₁₀.

Nicuzòt adj. = micușor, mi-
 titel 70₁₂.

Nijlucàn adj. = mijlociu 383₂₈.

Nilă sf. = 1° milă; *nilă greauă*
 = milă, jale sfâșietoare
 198₁₉; 2° *s-ță h'ibă nilă* =
 să'ți fie milă 22₈, 65₂₈; *l'i*
si feați nilă = i se făcù
 milă, îl compătimi 36₁₀; 3°
îl curmă nila hîngilu =

i se făcù milă, îl comptimi mult 25₂₈, 32₁₆, 88₁₅, etc.; *o-arupse nila* = i se făcù milă 290; 4° *și-și feațe nilă Dumniđău* = și se îndură Dumnezeu 6₃₃; 5° *ș-k'ètrile di m-pade l'-plîndeà nila* = și pietrele de jos îi plângeau de milă 342₂₈; 6° *nila mea* = drăguța mea 457₃₀.
Nilăos adj. = milos, compătimitor, 66₈, 393₃₅.
Nil'e sf. = mie; pl. *nil'* și *nil'e* = mii 9₁₃, 133₁₅, 317, 409₂₀.
Nilos adj. = milos, cu milă 167₃₂.
Niluescu vb. IV = compătimesc, am milă de; *a căpitănlui il' si nilui* = căpitanului (de haiduci) i se făcù milă 21₃₂; *il niluiră* = îl

compătimiră, avură milă de el 57₈; Inf. *niluire, nilueare*.

Niluș sm. = mieluşel 275₃, 435₂₅.

Nir (mi) vb. I = 1° mă mir; *s-niră* = se miră 57₃₄, 43₃₇; *multu s-niră* = mult se miră 9₃₁, 238₁₃; *s-nirară* = se mirară 115₈; 2° mă distrez: *niră-te tu udă* = distrează-te în odaie 264₃₄; Inf. *nirare* = mirare, minunare, distrare.

Niră sf. = mirare; *te nira-l' într-ocl'i s-l'-află?* = ce (vină) să'i afle? te miri ce vină să'i afle? 303₈; *nira-țā ntr-ocl'i!* = Fi-ți-ar tifla în ochi! 458₄.

Nirăt adj. = mirat.

O

O! interj. = ei, măi! *o! pap! pap!* = Ei! moșule! moșule; 3₂₀, 19; *O, murare!* = Măi morarule! 23₁₂; *o, lele mamă* = fă, mămiță dragă 273, 434₂₅.

Oa! interj. de mirare 482, 483.

Oacă! și *oacă-ca* = cuvânt format după orăcăitul broaștelor 299, 253, 341.

Oae sf. = oaie; pl. *oi*, art. *oile* 14₁₇, 15, 20, 24, 128, etc., etc.

Oală sf. = oală 54, 104, 105, 131₂₀, 162

Oamă sf. = bătrână care trece vârsta de 90 de ani 259₂₅, 261₁₇, 320, 321. Vine dela «om», femenizat.

Oară sf. = 1° oară, ceas; *cu ori di gușe* = cu ceasuri după gât 276₁₉; *mîne tu oara optu* = mâine la ora opt 18₂₁; *nă oară cu oara*

= un ceas împlinit, o oră întreagă 120₁₅, 82₁₃, 89₁₄; *vîră oară* = vreo oră, cam un ceas 36₂₂; pl. *ori* = ori; ceasuri 6, 31, 77₃₀; 2° *tu (tru) oară* = la moment 13₉, 15₅, 37₃₂, 66₃₇; *di oara țeā* = din momentul acela 35₁₁, 13₃; *di oara estā* = din momentul acesta 8₃₀; *apruk'è ș-oara* = se apropie și momentul 71₃₂; 3° *o-aduse oara* = a venit momentul priincios 6₃₃; *carī s-o-aducă oara* = dacă va veni momentul priincios 363, 63₃₈; 4° *nu k'are (=k'ardi) oara* = nu pierde timp, nu întârzie 38₂₅, 99₁₃; *după psînă oară* = după puțin timp 27₂₈; 20₈, 86₂₅; *după năbeām di oară cale* = după câțva timp de drum,

după ce merse puțin 65₃₃; *nu treațe niscîntă oară* = abia trece cîtva timp 79₁₇; 5° *ta s-l'i treacă oara* = ca să omoare vremea 74₃₅, 102₆, 116₇, 182₁₈; 6° *nă (ună, un-)* *oară* = odată 1₁, 6, 35, 40, 49; *di nă oară* = dintr'odată 1₂₃, 4₂₈, 31₃₂, 36₂₄, 83₃₄; *di oara estă* = de astădată 66₁₀; *altă-oară* = altădată 20₁₄, 77₂₀; *vîrnă-oară* = niciodată (pretutindeni); *di vîrnă oară* = la anul; 7° *di oară-oară* = din când în când 142₃, 221₃₄; 8° *nă oară cama goña* 47, sau *nă oară ma naintea* = odată mai curînd 247₂₄; 9° *di cu oară* = de cu vreme 83₃₅, 208₁₃; 10° *oară s-no-aravdî* = să nu suferi de loc 131₃₄; 11° *oară lae* = ceas rău, moment nefericit 119₁₄, 295_{24, 34}; *oară bună* = ceas bun, fericit; 12° *ai du-te oară bună* = ai du-te cu bine 25₃₂, 65₂₀; *ș-lo oară bună* = și-a luat rămas bun 439₂₈; *ș-u pitricură oară bună* = o petrecură cu bine 302₃₅; 13° *Bună-vă oară* = cu bine, bună ziua (salut obicinuit în timpul zilei) 169₁₈; 14° *Di'nili nu-l' băgară oara* = Zânele nu băgară de seamă 33₃₀; *nu-l' băgă oara* = nu observă, nu băgă de seamă 81₁₉, 203₂₃, 288₂₁, 312₁₁; 15° *Ficorlu își vinî tu orî* = Băiatul își veni în fire 99₁₄, 186₂₆, 252₁₅, 454₂₀; 16 *oara țe vin căpărlî n-hoară* = (timpul când vin caprele în sat), adică: în amurg 94₂₆; 17°

Nă oară mi feați mu-mea = Odată m'a născut mama (cuvinte spuse de Făt-frumos, prin care se arată o hotărîre nestrămutată) 159₁₈.

Oarbă. Vezi: *orbu*.

Oartăn, oarfin adj. = sărac 8₁₆, 13₃₁, 18₈, 32₂₀, etc.; biet: *oărfăna di mună* = biata mamă 8₆, 257; fem. *oărrînă* 36₃₅; 417—425; *oarfinî arupî* = rupți de săraci 211₃₂; *oarfăn căpărl* = sărac lipit 65₁₃.

Oaspe sm. = oaspete, amic, prietin 14, 39₁₄, 79₃₅, 161 162; pl. *oaspiți* 98.

Oăsplită sf. = amică, prietină.

Oaste sf. = oaste, oștire 36, 40, 44, 241, 349₃₉, etc., etc.

Oați adv. = aci (la Fărșeroți) 478. Vezi: *aoațe*.

Ocă sm. = ocă (= 400 dramuri) 21₁₀, 239₃₅, 250; pl. *òcă* și *ucădî* 267.

Ocl'u sm. = ochiu, pl. *ocl'i* = ochi; *ocl'u di tisagă* = jumătate din desagi 226₆; 1° *ocl'i lăi* = (ochi negri) = fete frumoase cu ochii negri 340₈; 2° *cu patru ocl'i* = învățat, cu carte, cu patru ochi 187₃₃; 3° *h'im ocl'i dișcl'iși* = suntem ochi deschiși, adică: cu carte 403₃₃; 4° *cu ocl'i cripăți* = din zor, din greu, cu muncă obositoare 388₁₇; 5° *s-l'a (s-coacă) un ocl'u di somnu* = să-i tragă un puiu de somn 49₃₆, 118₂₀, 136₁; 6° *carî să ncl'id ocl'il'* = dacă voiu muri 371₁₂; 7° *incl'ide ocl'il' ș-aleade* = hotărește și alege pe una 206₉; *ncl'ise o-*

cl'i = se hotărî 206₃₀, 450₇₁;
 8° *să-l' vînă ocl'il'* = să-i
 vie vederea 222₂₄; *ocl'il'*
acăţară să-l' vînă = ve-
 derea începù să-i vie 223₂₇;
 9° *zăptisî avîna ţe-l' aveà*
ocl'u = stăpâni via pe care
 îşi pusese ochii 18₂₈; 10° *îl*
băgå tu ocl'u = îl băgå
 în ochiu 117₂₀; 11° *lă fă-*
ţeà cu ocl'ul = le fă ce à
 semn 307₁₂, 302₃₁; *şi-l' căl-*
că cu ocl'ul = îi fă cù
 semn din ochi 117₂₉; *şi-l'*
deade ocl'i a h'il'-suî, s-
fugă = şi-i făcù semn fiu-
 lui său, ca să fugă 189₅;
 12° *pînă s-ţă freţî ocl'il'*
 = cât ai bate în palme,
 numai decât, într'o clipă
 10₂₆, 33₃₈, 454₂₄; 13° *s-nu-*
ţî h'ibă di ocl'u = să nu-ţi
 fie de deochi 136₃₄, 137₂₄,
 326, 336₂₃; 14° *scoate-l' o-*
cl'il' = dă-l la dracul 231₂₈,
 124₃₂, 54₃₃, 488₃₀; 15° *l'i*
scoàsiră ocl'il' di cu tota-
luî = a buzără cu totul
 184₁₇; 16° *şi-l' scoase ocl'il'*
a vîftului = şi-l făcù de
 ruşine pe Țigan 344₃₂; 17° *z-*
daŭ ocl'i = să dau ochi,
 să-l vād 7₃₁, 84₃₃, 124₂₂,
 291₁₁, 281₈; 18° *ş-arucă*
ocl'il' nafoară = se uită,
 priveşte în afară 80₉, 17₁;
 19° *s-l'a ocl'i* = a) să a-
 demenească, să înşele 467₃₂;
 b) să bată frumos la ochi
 253₂, 67₂₈; 20° *şi-l' loa o-*
cl'ul la tuti = se price-
 peà la toate 294₁₆; 21° *nu-*
nî lu l'a ocl'ul tră avût
 = nu mi se pare a fi bo-
 gat 369₃₆; 22° *l'i si loară*
ocl'il' = i se întunecară
 ochii 53₃₁, 206₃₇, 279₃, 281₄;

23° *dintr-ocl'i* = din faţă,
 din ochi 61₁₀, 308; 24° *di-*
parti cît ţi-acăţă ocl'ul =
 departe cât vezi cu ochiul
 102₃₆; 25° *s-nă lom ocl'il'*
de-aoaşe = să fugim de
 aci departe; să ne luăm
 lumea în cap de aci 4₉;
ş-lo ocl'il' de-aclò = dis-
 părù de acolo, fugi pen-
 tru a nu se mai întoarce
 121₁₁, 185₁, 7₃₀; 26° *cîtră*
îu-l' loa ocl'il' = încotro
 vedeà, în lumea largă
 395₂₄; 27° *nu-l' se-aspăre o-*
cl'ul = nu se sperie de loc,
 nu se temù cătuşi de puţin
 66₅, 87₈, 202₇; 28° *nu-nî te-a-*
căţă ocl'ul ti ahtare = nu
 cred, nu sunt de părere că
 eşti astfel 178₂₃; 29° *Nîfi*
că-l' si bătù ocl'ul = Nu
 se sperie cătuşi de puţin,
 nu se sinchisî de loc 210₂₅;
 30° *di tine nî si umple*
ocl'ul, că va s-u vaîni =
 de tine îmi vine a crede,
 că o vei omorî 264₁₄; 31° *s-*
nu faî într-ocl'i = ca să
 nu-i duci dorul 303₃, 309₁₃;
 32° *Si-ş u bagă ntr-ocl'i!*
 = băgå-şi-o-ar în ochi!
 290₂₀, (blestem); 33° *u vrea*
ca ocl'il' din cap = o iu-
 bià ca pe ochii din cap
 191₂₄.

Odă sf. = odaie 330, pl. *ode*
 218, 376₇. Vezi: *udd*.

Ohtu sn. = ridicătură de pă-
 mânt, deal mic 132₃₀, 139₃₁,
 492; *pinde oahte* = ago-
 niseşte din greu; (trăci
 peste delușoare) 268₁₃.

Oh interj. = 1° of! 394₁₄;
 nume propriu după interj.
of! 211—215.

Om, pl. *oamîni* sm. = om

(pretutindeni); 1° *nu easte om* = nu-i om 17₃; 2° *di om-om* = de o m - o m 9₄, 52₃₁, 197₂₉; 3° *l'-află omlu ş-uîdia* = i-a găsit potriva 12₃₀; 4° *omlu cu trei scînduri* = om care-i într'o doagă 42₃₉; 5° *Iu-î omlu cu doaŭă cîpiti* = Unde-i îndrăzneţul 43₁.

Op! = hop! 405₂₇.

Optu num. = opt 273₃; *mîne tu optu oara* = mîne la orele opt 18₂₁; *optul'* = cei opt 106₂₂; *tu òptule orî* = în opt ori.

Or vb. I = urez 63₂₈; *urà* = ură, doriă 226₂₉; *lă ură* = le dori 302₃₇. Inf. *ura-re* = urare, dorire.

Orbu, fem. *oarbă* = 1° orb; pl. *org'i*, fem. *oarbe* (pretutindeni); 2° nenorocos = *carî vidû ntîha tih'e oarbă* = dacă văzû prim a soarte nenorocoasă 147₁₄; 3° *s-nu-l a l a s â orbu* = să nu-l lase orb: fără carte fără învăţătură 187₃₁; *Nveaŭă-l ş-nîs tehne s-nu armînă orbu* = Învăţă-l şi pe el meşteşug, ca să nu rămâie orb, adică: lipsit, care să nu ştie nimic 214₁₇; 4° *acaŭă orbul, scoate-l' ocl'il'* = prinde pre orb şi scoate-i ochii 230₈; 5° *aşteaptă n-gură ca ŭivă puil' org'i* = aş-

teaptă totul de-a gata: a fi mură în gură 7₃₄.

Orđu sm. = orz 115₁₁, 213; *ca calu la orđu* = ca calul la orz 310₃₂.

Ore interj. = mări 11₃₅, 12₁₆.

Orî conj. = ori, sau 135₁₈.

Orixo sf. = poftă 299₁₈, 336₂₃.

Ornu sm. şi *orñe* sf. = soim, vultur, aquilă 32₂₃, 474; pl. sm. *orñi* 344, sf. *orñe* 246₂₁.

Os sn. = os 2₂₈, 87₂₀ etc.;

1° *multi-nî poati oslu* = multe pot, multe sunt în stare să fac 413₃₇; 2° *K'alî ş-oasi h'iũ* = piele şi oase sunt: foarte slab 46₁₉; 3° *aoaŭe s-nî-alàs oàsile* = aci să-mi las oasele, aci să mor 316₁₃, 338₂, 262₅.

Oũ sn. = ouă; pl. *oaũă* = ouă, 100—102, 232—236; 1° *ca scos dit oũ* = ca scos din ou, nou-nouţ 473₆, 421₂₄, 2° *tră oàũă aroŭe* = de florile mărului 165₉, 435₁₈; 3° *na-l ca oũlu aŭel aroŭlu* = (iată-l ca oul roşu—din ziua de Paşti) eată-l nou, nouţ 29₃₂, 108₁₉, 404₂₃, 458₁₈.

Oũlu, nume de munte între Avela, Perivole şi Băiasa (Epir) 317.

Oũ vb. I = a oă; *găl'ina oaũă* = găina ouă; *găl'ina ŭi uà* = găina care ouă 226₃₄, 236₁₃; *uât* = ouat 100₂₉; Inf. *uàre* = ouare.

P

Pabès adj. = necredincios; ∞ *ă* = necredincioasă 185₃₈. Din albanezul: „*pa*” = nu, şi „*besa*” = credinţă: fără credinţă.

Pac! interj. = poc! sunetul produs din pocnitura a ceva 27₃₀, 112₁₂, 337₁₃.

Pade sf. = 1° loc şes, pajişte 152₃, 139₃₁; 2° jos: *pîn dî*

pade = până jos 270₂₆; *s-nu cadă m-pade* = să nu cază jos 15₁₃; *m-padi*; *m-pade* = jos, la pământ 48₁₅, 76, 105₂₇, 237; 3° *pri padi* = pe jos: *imnă pri padi* = umblă pe jos, pe pământ 53₁₀, 130₁₈, 146₃₆, 176₄, 284₂; *da pescul di padi* = trânteste pește la pământ 85₂₇, 68₃₄, 144₁₁; 4° *s-nu ti dai di pade* = să nu te tradezi 445₂₈; 5° *ea-ŭ padea* = poftim de-ți arată puterea cfr. ἰδοὺ ἡ Πῶδος, καὶ τὸ πῆδημα 98₁₄; 6° *s nu easă tu pade alih'a* = să nu iasă la iveala adevărul 9₃₆; *nu z-vi d'ù fivà tu pade* = nu ieși nimic la iveală 243₂₁, 7₀; *Ni-u, cās-nu-nicadă grai lu mpade* = Mi-e, că n'o să-mi fie vorba ascultată 37₁₆; *zborlu a tăl în pade nu cade* = cuvântul tău e sfânt, este ascultat 312₃₇; 8° *m-pade nu cade* = nu e mai pre jos 492₃₄.

Padea-Muşată sf. = (Pajiştea Frumoasă) nume de localitate în Avela, pe muntele Vasiliţa, unde cresc tot felul de flori 182₁₄, 315₂₀.

Pac sf. = zestre 459₂₇.

Pafse sf. = vacanţă 358₂₃; în-cetare.

Paitone sf. = trăsură, pl. *paitonî* şi *paitonuri* 238₁₈.

Pală sf. = caier de lână dărăcită; fig. *ded nă pală* = dădui o fugă, mă repezii; *păl'-păl'i vin oămîn'i la noi* = pâlcuri, pâlcuri vin oamenii la noi. Vezi: *apala*.

Palc adv. = iarăşi 3₃₃, 31₁, 55₄, 135.

Palma sf. = palmă 45₃₂, 48₂₃, 88₂₉, 104₄; pl. *pălni* = palme 2₂₉, 125₁; 1° *palmă nu z-băteà* = nu se îndepărtă deloc, nu se deslipiă nici cât 321₁₅; 2° *va-l' fînă pri palme* = pe palme o să-ŭ ŭie, o să-ŭ îngrijască cât se poate de bine 436₂₁; 3° *si-l' dămpălmile de-aoà* = (să-l îmbrăncim de aci), să-l izgonim de aci 294₁₃; 4° *nă palmă criscù di haraŭă* = nu mai puteà de bucurie 6₃₄; 5° *fî le-arnî că-l'urle ca di pri palmă* = mi-ŭ mătură drumurile ca în palmă 452₆.

Palma-om şi Barbă-Cot = Statu-Palmă-Barbă-Cot 286, 287, 268—270.

Pal'ŭ sn. = paiu, pl. *pal'e* 79, 103₁₄, 135₂₃, 172, 173; *tră şil'e ş-pal'e* = pentru ori ce, pentru un lucru cât de mic 185₁₈; *di şil'e, di pal'e* = dela ori ce lucru, dela un lucru cât de mic 240₁₀; 2° *nu ştià si mpartă pal'i la doi gumări* = erà prost de da în gropi 98₂₆; 3° *nu vrea si-ş aprindă pal'i n-cap* = nu vreà să-ŭ aprinză paie în cap 301₂₇.

Pal'u adj. m. şi f. = prost; de nimica; *un pal'u-ficòr* = un băiat de nimica 10₇; *pal'u-numă* = nume prost 422₂₃; *pal'u-moară* = răşniţă proastă 91₃₄; *pal'u-cîne* = câne prost 184; *cu pal'u cal'* = cu cai proşti, cu mărtoage 200₄, 124₃₀. Cuvântul vine din ngr. παλαῖος, παλιός = vechiu, prost.

Pampore sf. = corabie, navă 251₃, 253, 418.

Pangu sm. = păiajen 475.

Pap sm. = 1° bunic 134₂₇, 144, 187, 242₃; 2° moșneag 3, 200, 233₁₈, 252, 446, etc.; *pap-ñu* = bunicul meu 101₃₀; 3° *pap di pap* = bunic de bunic; 4° *di pap stră-pap* = de moș stră-moș 252₃₄; pl. *pak'* = bunici, moșnegi și *papeańi* = bunici, moșnegi; figuri, poze.

Pap-aũș sm. = moșneag 3₁₀, 27₂₁, 168₂, 454.

Pap-Aușlu-Știe-Tute = Moșneagul-știe-tot 315—316.

Papa-pa adv. = ba! nici decum 111₈.

Papardelă sf. = moft; *cĩndu-avdu ahtĩrĩ papardeli* = când aud așa mofturi 14₃₀.

Papeă sf. = rață; *s-feățĩră papk'i* = se făcură rațe 4₂₉.

Par vb. II = par; *s-pari* = se pare, pare 46₂₂; *va lă si pară* = li se va părea 78₂₃, *și-l' părea g'ine* = și-i părea bine 15₃₃; *ș-anĩa-ńĩ si pārũ* = și mie mi se părũ 6₂₀, 9₃₃, etc.: Inf. *păreare* = părere.

Par sm. = par 106₁₇, 187₁₇, 230, 333_{3, 39}.

Para = ngr. *πάρα*; *para-Dumniđũ* = al doilea Dumnezeu; ajutor omeneasc 147.

Parasumă **parasume** sf. = porclă 336₁₃, 461₃₄; din: *para* + *numă* = nume.

Paradis (și *paradis*) sm. = paradis 133₂₁, 326—397, 417—438, etc.

Parapun sn. = dor, plângere 20₁₉.

Pară, Pră sm. = 1° pară, ban; pl. *parăđĩ* (*parăđĩ*), *prađĩ*

34, 62, 233, 256_{1, 3}, 276, etc.; 2° *pară vecl'u* = monedă veche 25₂₃; 3° *prađĩ vecl'i nu trec* = bani vechi, monede vechi nu merg 25₃₁; 4° *carĩ vrea să știbă... cĩđĩ parăđĩ il' fațe k'alea?* = cine vrea să știe (=cui îi păsă) ... câte parale îi prețuește pielea? adică: cine o băgă în seamă? 37₄; 5° *doĩ parăđĩ nu-l' fățeă amaea* = doi bani nu-i făcea vraja, farmecul: n'aveau nici o putere farmecele 52₃₂, 97₃₀.

Partal adj. = sdrunțeros, coate-goale 238, 268₁₉.

Parte sf. = 1° parte; pl. *părđĩ* 13₂₀, 25, 29₈; 2° *pri di nă parte* = pe de o parte 12₂₈; *de-ulanță parti* = pe de altă parte 62₈; 3° *di partea aistă* = în privința aceasta 40₂; 4° *l-toarnă udălu di anantă parti* = caută cu deamănuntul peste tot 43₅.

Pasaporte sf. = pașaport; *fă-đĩ caĩdi pasaportea* = (vizează-ți pașaportul) pregătește-te de moarte 431₃₂.

Pascu vb. II = pasc 404, 405; *cum pășteă cucollu* = cum pășteă cocoșul 30₁₂, 14₁₇, *păscũ* = păscũ 362₂₁; *și-și paști ocl'il' divarliga* = și se uită prin prejur 54₂₅, 102₁₀; *ș-păscũ, țe ș-păscũ ocl'il'* = se uită ce se uită 222₇; *u băgară s-pască* = o băgară să pască... 37₅, 57₁₅.

Paspră-đațe num. = patru-sprezece. De asemenea: *pasprăđațe, păsprațe* = paisprezece, paspece.

Paspravingiți num. - douăzeci și patru 66_{1,2}, 419_{1,7};
~ di orî = 24 de ceasuri 365_{1,2}.

Paști, Paște sf. pl. = Paști 56, 90_{1,1}; art. *Păstile* 416;
z-vidurâ la numa lor ca-n qua di Paște = se văzură la mama lor ca în zi de Paști, adică: ca în zi de sărbătoare mare 261_{1,8}.

Pat sn. = 1° pat (de dormit): *z-băgâ tu pat* (= se băgă) = se culcă în pat 476, 77_{3,4}; 2° scaun lung făcut pe lângă pereții camerei 5_{3,2}; 3° cat: *Am nă pâlute cu patru paturî* = Am un palat cu patru caturi 61₁; *tu patlu din sus* = în catul de sus 61₉; 4° sală în în care se lucrează 133_{1,3}. (Vezi: introducerea); 5° ghiveciu în care se păstrează flori.

Pat, pățescu, vb. IV = 1° pătesc, sufer; *pate* = pățește *nu pate țivâ* = nu pățește, 236_{3,0}; nu i se întâmplă nimic 109_{2,4}, 66₆; *țe s-patâ, s-patâ* = ce o păți, las' să pățească 52_{1,2}; *nu pate g'ine* = nu pățește bine 73_{3,0}; *că vai patâ* = căci va păți, va suferi 85_{2,0}; *vreaî pat* = aș fi pățit 63_{2,3}; *s-nu u palâ arâulu* = să nu sufere nimic 319_{2,7}; *Te u pate?* = Unde o fi? 407_{2,8}; *ea ș-ea țe pat* = iată și iată ce mi se întâmplă 35_{1,3}, 10_{1,0}; *di cap li pate tute* = toate le sufere de cap (= din cauza capului): el însuși este de vină pentru tot ce sufere 282_{2,1}; *vidurâ ș-păfirâ drasl i pină s-lo alinâ*

= au suferit mult dracii până să se suie 4_{2,6}; La Fărșeroți: *s-pat; s-pașî, s-pașâ* = să pățească, să sufere 476; Inf. *pățire* = pătire, suferire.

Patalone sf. = pe mâni; *lo-adûsirâ patulone* = îl aduseră pe mâni, pe targă 310_{1,1}.

Patâ sf. = găscă 176, 414, 405; *s pascâ pătile* = să pască găștele 393_{3,5}.

Patni sm. = cartea dela sfârșit (la jocul de cărți) 430_{1,1}.

Patru num. — 1° patru 22; 2° *tu patrul' anî unâ orâ s-vîni* = la patru ani să vii odată 30_{3,2}; *dit patrul' (pâturl'i) k'ușâți* = din cele patru unghiuri 40_{1,4}, 98_{2,2}; 3° fem. *tu păturle părți* = în cele patru părți 292_{1,8}; *pâturlu* = al patrulea 461_{3,2}; 4° *cu patru ocl'i* = învățat cu carte, cu patru ochi 187_{3,2}; *nu erâ di ațel' cu ucălu patru sute* = nu erâ din cei înțelepți, solizi la cap 276_{3,2}; 6° *am păturlea, am pătrulea* = în fugă nebună, în fugă mare 28_{2,2}, 48_{1,0}, 81_{1,1}, 147₆, 151₉.

Patruțăți sm. = patruzeci 59, 112—114; *patruțățlu udâ* = a patruzecea odaie 222_{3,2}.

Patrusprădate num. = patru sprezece 1_{6,7}. Vezi: *pasprădate*.

Pădure sf. = pădure 14_{2,6}, 16, 44, 45, etc.

Pădurea-Lae n. pr. = Codrul negru 489.

Păhă sm. = preț 354₈.

Păhnle sf. = iesle 36_{3,0}, 109_{1,1}, 162₉.

Păimîne adv. = poimâne;

mîne-păimîne = mîne poi-mîne 333₂₄.

Pălaudă sf. = cântar, balanță 359.

Păiască sf. = cartușiera, în care altădată se ținea praful de pușcă, gloanțele și toate celelalte trebuincioase pentru încărcarea puștii; pl. *pălăștile* = cartușierele 120₂₅.

Pălate sf. = palat 2₃₀, 3, 10₂₉, 35, 36, etc., etc.; *tuți a palătil'eî* = toți ai palatului, toată lumea din palat 42₃₅.

Pălăcărsescu vb. IV = rog, mă rog 15, 41, 58₂; *va ti plăcărsească* = te va ruga 389₁. Vezi: *părăcălsescu*.

Pălescu vb. IV = pălesc; 1° *s-păli di nă oară* = (se păli dintr'odată) o sfeclă, se sperie dintr'odată 54₂₃; *s-păli di nă cali* = o sfeclă de frică dintr'odată 193₅, 456₂; *u pāliră* = o făcură să presimtă ceva neobicit, de rău augur 486₃₅; 2° *il pālî peana* = i-a părut rău 78₂₂; 3° i-a intrat frica, grijea 389₂₄; 4° *s-pālî* = îngălbeni (de rușine, frică, etc.) 211₂₀; 5° *s-pălescu* = să izbesc, să arz 107₁₇; Inf. *pālire* = pălire, îngălbenire, sfeclire (de frică, rușine).

Păltare sf. = spată, omoplatul 378; *pultare* 484. Vezi: *plătare*.

Păltescu. Vezi: *plătescu*.

Pălțire sf. = fereastră 9₂₉, 35₂.

Păl'ur sm. = arbust spinos 103₄, 226₁₁, 261, 403.

Pântic. Vezi: *pîntic*.

Păpară sf. = păpară, care se face din părți egale de

pâne, brânză proaspătă și unt; 1° *u mîcă păpara soă-cră'l'eî* = o mîncase păpara soacrei, o păți cât de bună din partea soacrei 301₂₆; *o-avea mîcată păpara li mari* = o mîncase păpara, o pățise cât de bună din partea celei mari 201₂₁; *s-nu mîcă ș-altă păpară* = să nu mănânce și altă bătaie 466₃₄; 2° *țā-l' feațe tuți păpară* = (ți-i făcū pe toți păpară): mi ți-i omorî pe toți 435₃₁.

Păpsescu [mai des: *păfsescu* Epir] vb. IV = încetez; *s-păpsească di ngrîna* = să înceteze cu mărâiala, cu cicaleala 170₁₀; Inf. *păpsire* (*păfsire*), *păpseare*, *păfseare* = încetare.

Păpūl'ū sm. = paparudă; fig. ud learcă 369₈.

Păpuță sf. = gheată 29₃₆, 70₂₅, 83₂₇, 269.

Părăcălie (*pălăcărie*) sf. = rugămintă 116₁₃.

Părăcălsescu vb. IV = rog, mă rog; *ahurh'i s-pîrăcîlsească Dumniđăū* = începū să roage pe Dumnezeu 24₄. Vezi: *pălăcărsescu*.

Părăpuńisescu vb. IV = întristez; *s-nu-l părăpuńisească* = să nu'l întristeze 131₃.

Părămîθ sm. = basm, poveste (pretutindeni). De asemenea: *pîrîmîθ*, *părmîθ* (*pîrmîθ*), *părmîs*. Vezi: introducerea p. I—III.

Părăvulie sf. = 1° poveste 146₆, 194, 278₂₈, 354₃₆, 471₂₃; 2° anecdotă. Vezi: introducerea.

Părdic sm. = 1° solz (de pește)

295, 296₂₁; 2° fluturi (ce se cos la zuvelci), etc.
Păreac'l'e, preac'l'o sf. = pereche 5₂₂, 70₂₅, 78₁₆, 134₃₂, 156, 240₆.
Păreàsine, Preàsine sf. = post; pl. *păreasinî, preasinî* 233₂₉₋₃₆, 354.
Părigurie sf. = consolare, mângâiere, parigorie 123₁₃, 202₂, 209.
Părigursescu vb. IV = mângâiu, consolez 306.
Părinte sm. = 1° părinte 1₁₅, 5₃₅, etc.; pl. *părinți* = părinți 35, 243, etc.; 2° titlu de respect dat preoților 101₃; 3° scurtat: *printe*; pl. *prinți* 418
Părintescu adj. = părintesc; *vatră părintească* = cămin părintesc 121₁₆.
Părmăteftu sm. = negustor 60₁₇, 387—391. Vezi: *pră-măteftu*.
Părmătie sf. = marfă; *Ți pâr-mătie easte aistu om!* = Ce marfă este omul acesta? 215₈.
Părmîb. Vezi: *părămîb.*
Părmis sm. = basm 175. Vezi: *părămîb.*
Părnăsescu vb. IV = părăsesc; *va s-l'i părănăsească* = îi vor părăsi 17₃₅.
Părtal'e sf. = țol, sdreanță; pl. *părtăl'* = sdrențe 467₈; *si nviscû cu părtăl'le a dracluî* = se îmbracă cu sdrențele dracului 293₂₈.
Părumbu. Vezi: *purumbu*.
Păstrămă sn. = pastramă 312.
Pășe sm. = pașe 349, 350; pl. *pășăți* = pașale 75₃₆.
Pătărită, Pătărice sf. = cârje 238, 240.
Pătêd vb. I = botez 326₁₂; *me-*

acl'imară s-pătêd = mă în-vitară să botez 104₂₄; *s-pă-teađă* = să boteze 101₃₄, 42₂.
vin pătîđăt = vin botezat (= amestecat cu apă) 73₁.
Pătîđare sf. = botez, botezare 109.
Pătîđăt adj. = botezat; fig. creștin.
Pătîđune sf. = botez 438₂₃.
Pătună sf. = 1° labă 48₂₇; 2° partea ciorapului cât cu-prinde talpa; 3° talpa pi-ciorului.
Pătăsescu vb. IV. Vezi: *pat*.
Pătire și Pătare sf. = pătire. întâmplare, suferire: *tut pătîrle* = toate întâmplă-rile 141₂₆; *pătire* = sufe-rință 285₁, 440.
Pătuli, n. propriu = Păcală 303—338.
Păvidă sf. = cursă, căpcană 367₃₁.
Păzare sf. = 1° târg 37, 79. 216, 217, 354; *di m-păzare* = din târg 14₁₁; 2° preț: *păzarea cît?* = ce preț 82₃₇; *Aestu l'-da nă păzare* = Acesta-i dă un preț 82₃₇; *Ași căđură tru păzare* = Așa începură târgul (= să se târguească) 236₂₀; 4° *fu păzare fără hăngî* = fu so-coteală fără hangiu 311₁₁.
Peaje, sf. = pelița (dela ou) 359₃, dela măr 326, dela fructe, legume, etc.
Peană sf. = 1° aripă, pană 11₁₅, 138_{26, 27}; *cu pene mu-șate* = cu pene frumoase 174₁₆, 223, 224, 473; 2° *îl pâlî peana* = i-a părut rău 78₃₂ și: i-a intrat frică, grije; 3° *canda-l' si băleu peana picurarluî?* = par'că se sinchisiă păstorul? 97;

necă nu-nă si bati peana di ocl'u = nu mă tem de loc, nu mă sinchisesc câtuș de puțin 146₂₀, 322₃₀, 369₂.

Peapine sm. = pepene și pepene galben.

Peaște sm. = pește; *viqù un peaște* = văzù un pește 2₁₃, 14; (Numai la Samarina și Caterina). Vezi: *pescu*.

Peatie sn. = petec 87₁₉, 148₁₂; pl. *peatițe* = petece 216₂, 3, 365₁₈.

Pëndură sf. = cuiu; fig. dor: *am un dor, nă pëndură tru k'eptu* = am un dor, un cuiu în piept 245₂₆. Vezi: *pênură*.

Pênură sf. = 1° cuiu 304, 305; pl. *pênure, pênuri* 61; *pênure viftești* = cuie țigănești 309₃₇; 2° *mași nă pênură am nînga tu inimă* = mai am încă un dor la inimă 51₃₉, 126₉, 127₂₈; *cu pênura tu inimă* = cu durerea în inimă 133₃₀, 179, 205₁₃.

Per, pl. *perî* sm. = păr 107₂₃; *per hrisusit* = păr aurit 289, 291; 1° *ș-alăxi perlu* = își schimbă părul 217₁₃; 2° *a-gumse ca s-nu z-veadă per albu* = se ajunsse să nu se vază bătrân 166₁₆; 3° *perlu l'-si mută* = i se sbârliă părul, se cutremură: a se îngrozî 90₃₄, 302₁₈; *l'i si mută perlu* = i se făcù părul măciucă 337₅; *fi si zbîrlescu perl'i n-cap* = ți se sbârlesc perii din cap 60₃; 4° *ș-loară perlu de-aclò* = își luară lumea în cap de acolo, fugiră pentru totdeauna de acolo 4₁₄; *l'a-ți perlu de-aolà* = fugi, dispari de aci 122₁₈, 298₁₈; *ș-lo perlu*

năpòi în sus = apucă munții, identic cu: apucă câmpii 303₁₅; *va-nă l'aũ perl'i* = o să'mi iau lumea în cap 403₁₂; 5° *ascăpară di moarti, ca di pri per* = scăpară dela moarte ca prin minune: puțin a lipsit să moară 295₃₀; 6° *li feațe toate aiste pîn tu per* = le făcù pe toate cu de a mănuntul (= până la cel mai mic lucru) 441₃₅.

Per sm. = 1° pomul: păr; 2° pară (fructul părului); pl. *perî* = peri; *peare* = pere (fructele părului).

Per-că adv. = decât 165₇, 403. Etimologia vine din: *pri-că*.

Perca sf. = plete, păr lung, lăsat pe spate 83₂₁, 203₅, 350₁₈, 441₁₆; coamă 377₁₅.

Pescu sm. = pește 70₁₄, 84, 162; pl. *pești* 295, 296; *pesçi* 73₃₇, 74 (Crușova, Bitolia); *tățeà... ca un pescu* = tăceà... ca un pește 72₃₃.

Petală sf. = 1° potcoavă 45₂₉, 349₂₉, 53, 54; art. pl. *pètalle* = potcoavele (se aud doi «l») 186₂₂; 2° *s-easte-că le-arcă pètale* = dacă a dat ortul popii 30₂₆, 64₃₉, 403₂₄; *le-arcă pètale* = muri, a dat ortul popii 232₃₆.

Petur sn. = foaie, pătură (dela plăcintă): *pèturlu dipri suprà* = foaia de pe deasupra (plăcintei) 89₃₆, *pèturlu dipri g'os* = foaia dedesuptul plăcintei 89₃₇; pl. *pèture* = 1° foi; 2° iofcă.

Peză sf. = bătaie de joc; bat-jocură; *să-și bată peză* = să-și bată joc 14₃₁; *pi* = spre bătaie de joc 73₆, 254₉.

Pi prep. = pre (pretutindeni);
pi ningă = pe lângă 15₂₄;
pitru = prin 237; *u isusi*
pi h'il'ul = o logodă cu
 fiul ... 174₁. Vezi: *pri*.

Pi = cuvânt convențional pen-
 tru a însemna «apă» 379₃₁.

Pică sf. = necaz, dușmănie,
 ură; *tră un aveà pică* = în
 contra unuia purtă necaz
 mare, ură mare 312₂₈.

Pleat sn. = păcat 19, 333₃₄,
 335₉.

Picùl'ŭ sn. = avere în bani,
 strânsă, ca să fie lăsată
 moștenire 354₉.

Picùnŭ sn. = avere strânsă
 de bătrâni, pentru a o lăsa
 moștenire la cel mai iubit
 al lor copil. Vezi: *picùl'ŭ*.

Picurăr sm. = păstor, cioban
 15—20, 96—98, 298, 299, etc.

Picurărescu adj. = păstoresc,
 ciobănesc 2₁.

Picurăroane sf. = femeia cio-
 banului; păstoreasă.

Picurărŭ sm. = păstorel, cio-
 bănel 357—359.

Pidipsescu [și: *pidipsescu*]
 vb. IV = pedepsesc 313₃₂,
 348, 349; 1° *mi pidipseaști*
Dumniqđ = mă pedepsește
 Dumnezeu 45₁; 2° *s-pidipsi*
 = se munci, se căzni 48₂₈,
 65₁₇; *mi pidipsescu* = mă
 căznesc 138₁₈.

Piđul'ŭ sn. = scăunel de pia-
 tră sau scânduri făcut de
 o parte și de alta a porții,
 lângă fântâni (în sat) sau
 în mijlocul satului, unde se
 strâng sătenii 81₂₂, 122₃,
 325₂₈, 355₃₈, 430₂₁.

Pigade [recte: *pigade*] sf. =
 puț (Epir, Tesalia) 341₁₈.

Pillstër sm. = porumbel 6,
 459, 460 (Epir).

Pindară sf. = 1° monedă de
 cinci parale; 2° lescaie,
 pară chioară 39₁₆, 85₁₄, 88₂₇,
 148₃, 354₁₂.

Pindôliră sf. = monedă pre-
 tuind cinci lire otomane
 458.

Pinđeare și **pinđlre** sf. = îm-
 pingere 72₇, 407.

Pingu vb. III = împing 6₁₂,
 29₂₉, 52₃₀, 131, 222; *cum di-l*
pimse ațel din vale = cum
 de-l îndemnă dracul 1₂₇;
cavăi, cari il pinđeà mira
țea laea = vai de cine îl
 împingeà (=aduceà) soar-
 ta cea nefericită 86₁₂; Perf.
 simplu: *pimșu* = împinsei;
pimță = (impinsă) perse-
 cutată 315₁₆; prigonită (de
 soartă 402₃₈; adj. *pimtu* =
 împins; prigonit.

Pipër sm. = piper 69₂₂, 91₂₂,
 180. În Macedonia se aude:
k'ipër.

Pipiliță [și *pipiriță*] sf. = sol-
 niță (de piper) 180₇, 69₂₂,
 48₈.

Pipônŭ sm. = pepene galben:
se-arucutiră ca pipôn'i =
 se rostogoliră ca pepenii
 galbeni 154₆ (Epir). În Ma-
 cedonia se zice: *peàpine*
 și *gălbônŭ*.

Pir prep. = pe: *pir oați* = pe
 acți 478₇; 237₆. Vezi: *pri*.

Piră sf. = pară: *foc și piră*
virșă = foc și pară vărsau
 12₁₇; *ș-ma piră* = și mai
 foc, și mai pară 413₂₄; *aveà*
un călfă multu piră = aveà
 un ucenic foarte deștept
 503, 202₂₈.

Pirdeșe sf. = fig. frică, spaimă,
 sperietură 185₆.

Pirgac adj. = deștept, iute, ca
 para focului 38, 39.

Pirindu, Prindu = în ajun ;
pirindu sărbătoare = în
 ajun de sărbătoare 7₁₆,
 36₁₈; *pirindu-fugă* = în a-
 junul plecării (fugii) 83₁₀.
 Din «*pre + inde.*»

Pirifan adj. = fudul, îngâmfat
 171₈.

Pirpirună sf. = 1° mac 340₁₄;
 2° paparudă 494₃₆; 3° flu-
 ture.

Pirustrie, Pirustie sf. = pi-
 rostrie 269₁₂.

Pirușană = termin de des-
 mierdare către fecioare
 335₂₀. Etimologia din: *per*;
pirușane erau numite altă-
 dată fetele, cari își lăsau
 părul pieptenat pe frunte.

Pirvole [Privole], n. propriu
 de comună aromână, așe-
 zată pe muntele Ou în
 Epir 347₉.

Piscăr sm. = pescar 82—85,
 142, 163, 456, 457.

Piscăril'e sf. = pescărie 84,
 163.

Piscireao. Vezi: *piștireauă*.

Piscăroaie sf. = pescăreasă,
 femeia pescarului 163₁₇.

Piscură sf. = prescură, covrig
 286₁₁₋₁₁.

Pisk'ese sf. = peșcheș, dar 6₁₈,
 92₁, 118₃₂, 178₃₄, 298.

Pisplescu vb. IV = presăr
 170₃₁; Inf. *pispilire* = pre-
 sărare.

Piste prep. = pesto (pretutin-
 deni). Vezi: *priste*.

Piste sf. = credință 234₃₅.

Pistimën adj. = credincios
 238₁.

Pistipsescu vb. IV = cred ;
va s-pistipsescu = voi cre-
 de 41₁; *pistipseă* = credeă
 10₁₅; *s-nu pistipsire* = de
 n'ar crede 167₂₆; *pistipsin-*

dalui = crezând 334₂₄; *nu-î*
mincună tră pistipsire =
 nu-i minciună de crezut
 190₂₀.

Piștireauă sf. = 1° peșteră
 253₂₁; *pișcirea*; pl. *piș-*
tirèi și *pișcirèi* = peșteri
 172₈; 2° stâncă mare 15₈,
 253₂₁.

Piștoală (și *piștolă*) sf. =
 pistol 134.

Pit prep. = prin (pretut.) Vezi:
prît.

Pit, art. *Pitlu*, nume propriu
 = Pit 79, 80, 89, 100-103, etc.

Pită sf. = plăcintă 29, 89₂₁,
 263, 298₂₄, etc; *pită di lapte*
 = plăcintă de lapte 455₁₀.
 Se zice și: *lăptară*.

Pitrèc vb. III = 1° petrec :
s-lu pitreacă = să-l petrea-
 că (= să-l însoțească la
 plecare până la oarecare
 depărtare) 289₂₂, 60₅; 2°
 trimet 167₃₉; *pitreați mu-*
l'ari-sa = trimite pe soția
 sa 55₆; *să-nî pitrèți carte*
 = să-mi trimiți scrisoare,
 să'mi scrii 6₃₀; *pitrițea* =
 trimitea 7; *pitricuî* = tri-
 misei 32₆; *pitricu* 14₈, etc.
 și *pitircu* 174₃ = trimise;
pitricum = trimiserăm; *pi-*
tricură = trimiseră 238₂₆,
 9₅; *pitricuși* = trimiși 6₅;
 Inf. *pitrițeara* și *pitreățire*
 = trimitere.

Pitru prep. = prin 437.

Pitrundu vb. III = pătrund,
 străbat 47₂₅, 86₁₇, 260₁₆, 130₉;
cu greî putea s-nu pitrunda
foclu = cu greu putea să
 răsbească focul 16₂₄.

Pitrundire și **Pitrundeare** sf.
 = Pătrundere.

Piturniel'e [și *piturniel'e*] sf.

potârniche, străbater e
474₃₇.

Pizovul sn.=un fel de plasă
cu care se prind peștii 84₁₁.

Pizuescu vb. IV = bat joc;
și-l' pizueasce = și-și bate
joc 256₁₃, 254.

Pinâr sm. = brutar 82₄.

Pină prep.=până (pretutin-
deni); *păn* 11₃₇, 43₅; *pîn*
442, etc.

Pinăvîr sn.=bâlcu 94₂₂, 189,
190.

Pinďă sf. = pânză 218, 220,
502; *pînďă di pangu* =
pânză de păiajen 375₁₇.

Pingi'n sm. = păgân 48₁₈;
crud, nelegiuit 313₃₁; spur-
căciune 159₁₃, 14; fem. *pîn-
gînă*: păgână, răutăcioa-
să 128; spurcată 103₃₃.

Pinginescu vb. IV = spurc
281₃₉; *pîngînît* = spurcat
95₁₃.

Pine sf.=1° pâne 30, 32, etc.;
pl. *pîni*=82; 2° *pînea cuc-
lui* = (pânea cucului) un
fel de buruiană 25₃₆; 3°
*ağumse avullu aestu s-no-
aibă di sum nare*=ajunse
bogatul acesta să n'aibă
existența, să n'aibă nici
pâne 273₅; 4° *s-ță scoți
pînea* = să-ți câștigi exi-
stența 221₂₇; 5° *pînea dom-
nu-tui s-nu u calți vîrnă-
oară*=să nu fii niciodată
nerecunoscător față de stă-
pânul tău 188₁₉, 190₈; 6°
di cîndu-ți mîcăm pînea
= de când te servim 357₉;
7° *s-intri tu pîne vasil-
k'ască* = să ocupi funcție
regească 187₁₂; *intră tu
pîne-l'* = intră în funcție-i
350₁; *armase fără pîne* =
rămase fără existență, în

lipsă mare 168₁₈; slujbă
119₂₇; 8° *loară di hăbare iu
l'a pîne amirălu* = aflară
unde se găsește împăratul
9₅; *iu l'a pîne* = unde se
află 124₁₉, 158₃₃, 245₆, 270₁,
375, etc. etc.; 9° *pîni nu-l'
si băgă n-gură*=eră foarte
abătut, în cât nici poftă
de mâncare nu avea 54₃₂,
200₃₀; 10° *țe ș-u mîcă pî-
nea, carî s-nu poată să-l'
cună...*=la ce trăește el,
dacă n'o putea să-i șter-
pelească... 80₁₆; 11° *s-u vî-
tămă cu pînea n-gură* =
s'o omoare fără nici o milă
132₂; *no-avea pîne s-mîcă*
= n'avea nici ce mîncă,
eră foarte sărac 90₂₄; *da
pîne a furlor* = e necin-
stită, neașezată 346₁₅.

Pîtle sn. = pânțec, burtă
393₃₂; *pântic* 16₇.

Pîntică sf. = burtă, pânțec
131₃₂, 144; 1° *o-adră... cî-
flică pîntica*=să săturau
deabinele 162₂₉, 30; 2° *cu
pîntica la gură* = în po-
ziție, însărcinată și aproa-
pe de naștere 211₂₀; 3°
loai nica nă pîntică=mai
mâncai odată 324₁; 4° *plîn-
deă h'il i tu pîntica mu-
mînlor* = plîngeau fiii în
pânțecel mame lor, eră
groază mare 337₃; 5° *s-nu
imnă cu pîntica nafoară*
= (să nu umble cu burta
afară): să nu umble des-
poiați 177₁₇.

Pînisescu vb. IV = întunec,
iau vederea 206₃₈.

Pladea (de-am ∞) loc. adv.=
deacurmezisul; *l-u deade
cîtră de-am-pladea* = (a-

pucă de acurmezișul): a
mers în neștire 358₁₆.
Plai sn. = plaiu 15₂₁; *oile
păștea plaiu* = oile pă-
șteau pe plaiu.
Plaină (de-) adv. = pe plaiu.
Plan sn. = plan, proiect 419₃₃,
420; 1° *cu fe plan* = cu ce
meșteșug, cu ce viclenie
113; 2° *Acăță uvreulu s-u
bagă pi plan mul'area* =
Începù evreul s'o ademe-
nească, s'o scoață din
minți pe femeie 234₂₉.
Plase sf. = lume, populație
342₂₂.
Plată sf. = 82, 83, 167, 354.
Platan sm. = platan 434.
Plăcârsescu. Vezi: *pălăcâr-
sescu*.
Plăscănescu, plăscănescu vb.
IV = plesnesc 15₆, 68₃₅,
103₁₇, 284₆; *plăscînî (to-
arîdeare)* = pufni (în răs)
364₂₉; *eapa-l' plăscînî nă
clușată* = iapa îi trânti o
lovitură din picior 186₃₅; *li
plăscînește tu cîreap* =
le trânteste în cuptor 473₁₉;
mi plăscînîși tu zîndane
= mă trântiși în închisoare
78₃₁; *plăscînîră pâlîile* =
plesnîră din palme, aplau-
dară 249₁₆.
Plăse vb. I = turtesc; *plă-
săt* = turtit; *plăsare* = tur-
tire.
Plăstură sf. = pântecule cu tot
conținutul lui 497₃₆.
Plătare sf. = spată, omoplat;
pri plătări = pe spate
449₂₅; *și-l' aspûsiră plă-
tările* = (și-i întoarșeră spa-
tele) = îl goniră, îl alun-
gară 226₄. Vezi: *păltare*.
Plătescu vb. IV = plătesc 83,
148, 162, 351; *pînă aoațe*

plătiră = până aci plătiră
1₁₂; *plătî ca preftu* = plăti
ca popa 104₂; de aseme-
nea: *păltescu: si-nî pâl-
tești* = să-mi plătești 25₃₂.
Plec vb. I = plec; *tuți plică*
= toți plecau 155₁₅; *Năinte
s-pleacă* = înainte de ple-
care 146₂₉; *plică* = plecă
332; *am plicată* = am
plecat.
Pleață, plească sf. = plească,
pradă 105₃₁, 184₁₁.
Plicare sf. = plecare; *tu* ∞
= la plecare 12₃₂, 398.
Pliguescu vb. IV = rănesc
476₆; *și-l pligui* = și-l răni
59₂₆; *s-pligui* = se răni
156₂₆; *cu inima pliguită* =
cu inima rănită 25₃₃; Inf.
pliguire = rănire.
Plimună sf. = plămân. De ase-
menea: *plimîn*.
Plin adj. = 29₈, 54, 133₃₆, 305.
Pliscută sf. = palmă; *il' deade
nă pliscută* = îi dede o
palmă; *dup-aistă pliscută*
după această palmă (= pe-
deapsă cerească) 439₁₁.
Plîmtu adj. = plângător, isto-
vit de plânsete, jelit, duios
126₂₅, 441; *s-turnă plîmtu*
= se întoarșe plângând
163₂₁, 197; *sor-sa șideă
plîmtă* = soru-sa ședeă
plângătoare 47₂₂.
Plîngu sn. = 1° plâns, vaiet
22₂₆, 58₃₄, 111₅, 136₂₃, 439;
2° plângere, văitare; *de-
diră plîngu* = a duseră
plângere, reclamară 40₂₈;
pl. *plîngute* = plânsete 58₃₄,
339₂₂ și *plînguri* = plân-
sete, plângeri 322.
Plîngu vb. III = [Ind. prez.
plîngu 7₃₁, *plîngi* 3, *plînde*,
plîndem și *plîndim*, *plîn-*

deși și plîndiți, plingu.
 Imperf. *plîndeam*. Perf.
plîmșu, plîmsiși și plîm-
sêși, plîmse (s-plîmse =
se plânse 13₂), plîmsim,
etc.; Part. *plîmtu, plîmtă]*
= plâng; *Bagă s-plîngă*
începe să plîngă 45₁₇;
cîndu plînzea=cînd plân-
gea 173₂₉; 2° și-și plîndea
parăpunle = și-și plîngea
dorurile 20₁₉; 3° z-duse să
s-plîngă la gîdicător =
se duse să se plîngă la
judecător 18₁₁; 4° tră ae-
stă l'-plîndea inima lui =
de asta se văită el 126₁₃;
5° s-plîndea mira țea laea
mărata = își plîngea nefe-
ricita soarte 88₁₂; 6° plîm-
se-plîmse = a plîns, a plîns:
mult de tot 57₁₁; 7° plîn-
dea h'il'i tu pîntica mu-
mîîlor di jalea s-dipira-
reu = plîngeau fiii din pân-
tecele mamelor de jale și
amarnică văitare (= de
groază mare) 337₃; Inf.
plîndeare, plîndire = plân-
gere.

Plînguròs adj = plângător,
 tânguios 407₁₃.

Plîntu vb. I = împlânt, înfig;
li plîntă = le înfipse 61₁₈;
și-l' plîntă cuțitul = și-i
înfige cuțitul; și-l' plîntă
tu k'eptul a stih'iîului =
și-l împlântă în pieptul
stafiei, smoului 16₃₄; 2°
plantez; plîntăi trei prunî
tu grădină = plantai trei
pruni în grădină.

Ploae sf. = ploaie; *dă nă*
ploae = plouă! dă o ploaie!
26₁₃; cari deadi nă ploae
= cînd plouă odată 26₁₅;

dideà ploae = plouă 173₂;
 pl. *ploi*.

Ploace sf. = placă 420.

Ploacă sf. = ploscă (servește
 pentru pus vin) 325, 383.

Plup, pl. *pluk'* sm. = ploș
 122, 221.

Plusuk'escu. Vezi: *pruscu-*
k'escu.

Pl'umbu sm. = glonț 476.

Poahă sf. = plasă (de prins
 pește) 84₁₄, 163₁₉.

Poală, pl. *pol'* și *poale* sf. =
 1° poală (de haină), sort
 53₂₃, 144, 182, 283₁₂; 2° *cu*
poala dinăinte = (cu sortul
înainte) adică: servitor
470₈; 3° surpă (meare) ună
poală = a scuturat la mere
cât încape o poală (de că-
mașe, cum se obișnuște
a se purtă la Pind) 239₂;
 4° *s-hăgă poăile m-brîu*
 = își strânse poalele la
 brâu, adică: se pregăti de
 muncă 98₁₉; sau: luă o ho-
 tărîre.

Poarcă sf. = scroafă 206;
poarca va-ți dau din casă
 = am să te gonesc, să te
 dau afară din casă 303₁₄.

Poartă sf. = poartă 35, 45₁₇;
 78₂₈, 133, etc.; pl. *porfi*, art.
porfîle 36.

Poate adv. = poate; *poate*
s-avdît h'iî = poate și re-
numit ești 10₃₈; poate c-are
hăbare = poate că știe 11₁₄,
 66₆; *că poate-poate = că*
doar doar 65₁₈.

Pocû, pl. *poace* sn. = ulcior
 (de pământ) 11₁₈, 48₂, 54,
 149₃₀, 343₃₉.

Pole sf. = Constantinopole
 226₂₅.

Polim sn. = războiu 6₂₈, 7,
 58₁, 191; *trag lu polim =*

pornesc la războiu 196;
mută polim = ridică războiu 339.

Pom, pl. *poñi* sm. = 1° pom 88₃; 2° *pom*, pl. *poame* = fruct; *di tute poămile* = de toate fructele 65₉, 295₃₇; *pomlu sum pom va s-cadă* fructul sub fruct va cădea (proverb) 282₂₅.

Pon, pl. *ponuri* sn. = durere, dor; *tră ponlu țe-și aveă* = pentru dorul ce-și aveă 93₃₂; *o-acățară pônurle s-feată* = o apucară durerile (de naștere), ca să fete 121₁₈.

Pondu adj. = pustiu; *un pondu de-arăp* = un păcătos de arap 1₁₈; *ponda di xeană* = amarnica, neagra străinătate 1₃; *țe s-adară ș-tu pòndile xeanē* = ce să facă și în neagra străinătate 66₂₈; *ponda di bană* = pustia de viață 24₁₃; *ponda-l' di tih'e* = pustiuul de noroc al său 68₁₂; *di pondul di lup* = de nemernicul de lup 106₁₈; *càsili tuti pondi ș-ermi* = casele toate pustii și părăsite 121₃₅.

Porcu sm. = porc; pl. *porți* - porci 53, 54, 140, 141, 232.

Portu vb. I = port 8, 38₃₄; *s-lu portu* = să-l port, să-l duc 81₁₁, 229₂₉; *s-l'i poartă cu doăuli mîni* = să-i poarte cu amândouă mâinile, adică: din belșug 96₁₂; *Tih'a s-l'i poartă cu saclu* = Norocul să-i care cu sacul: cu grămada, din belșug 97₃₁; *Tută lumea s-purtă aclò* = Toată lumea se purtă acolo 270₂₁; *s-purtă cît puteă cama g'ine*

= se purtă cât puteă mai bine 56₁₀.

Portu sn. = port; *Portul a nostru easte ca di zămane* Portul nostru este ca din vechime.

Pot vb. II = 1° pot 9₁₃; *nu putēm* = nu putem, nu suntem în stare 45₂₅; *carī vaī poatā* = cine va puteă 36₃, 38₁₈; *nu puteăi* = nu puteai 22₃; *cît puteă* = cât puteă, din toate puterile 25₁₄; *cîte nu cama puti* = câte n'a mai putut 8₁; *cît puturā* = din toate puterile, cât puturā 34₂₇; *s-putearim* = de aș puteă 52₂, 79₁₅; *s-puteari* = de ai puteă 68₂; 2° biruesc, înving; *l'-u pot mine a oăstil'eī* = înving eu oastea 219₃₀; *va l'-u poatā* = îl va birui 12₃, 249₄; *l'-u puti a șârpilui dușmân* = îl birui pe șarpele dușman 12₂₅, 156₃₂, 322₂₆; 3° *nu poate* = este bolnavă 396₂₅; 4° *can-da ș-ioi nu va s-po s-u fac* = par'că și eu n'o să pot s'o fac 73₁₂; *așel ți va s-poa* = acela care va puteă 262₃; *c aistă nu poa s-h'ibă altă* = căci asta nu poate să fie alta 289₂₈, 234₃₀. Forma *po* (-pot), *poa* -poate vine din *po(t)*, *poa(te)* cfr. *bârba-su* pentru *bărbatu-su*, *ta-su* pentru *tată-su*, etc.

Pradă sf. = pradă 47₁₅.

Prag, pl. *praguri* sn. = prag 54₁₈, 81₁₅, 103, 291₂₉.

Praș sm. = praz; pl. *prași* 62₁₅, 152₂; 2° *s-lo-acăț tu prași* = să-l prind cu mâna în sac 305₂₁, 311₈, 368₃₉, 373₈.

Pravatòs adj. = puternic, tare, din răsputeri (Epir) 116₃₂, 161₁₀, 228₂₅, 341₉, 347₃₄. Etimologia cred că vine din *pri* = prea și *vîrtòs* = tare.

Pravdă sf. = vită, (cal, bou, vacă, catâr, măgar, etc. nu însă și oi, capre, cari se numesc: *numal'e, tutîpută*) 62₃₀, 98₃₆; pl. art. *prăvdîle* 9₂₈, și *prăvdile* 258₃₉; = vitele; *ca vîră pravdă* = ca o vită 96₁₅.

Pră. Vezi: *pară*.

Prămătâr sm. = negustor 236.

Prămateftu și (*Părmăteftu*) sm. = negustor 83, 189, 251—254, 328.

Prămătie sf. = 1° marfă 189, 251; 2° *u ștea țek'irută prămătie easte* = o știă cât de proastă este, o știă ce vită încălțată este 53₃₃, 230₃₈. Vezi: *părmătie*.

Prăxescu vb. IV = menesc; *și-nî prăxești cama laea* — și-mi menește tot ce-i mai rău: soartea cea mai rea 35₁₄.

Preacl'e sf. = pereche 29₃₆. Vezi: *păreacl'e*.

Preasiuî. Vezi: *păreàsine*.

Preftu sm. = preot, popă 8₂₆, 100—106, 398, etc.; 1° *goacă preftul di bil'è* = joacă popa de nevoie (proverb) 33₃₅, 406₁₉; 2° *il' deade dol'i a prèftuluî* = a dat ortul popii 370₂₀, 93₅.

Pri adv. = prea: *s-hărisî pri multu* = se bucură prea mult, mult de tot 142₁₅.

Pri prep. = pe (pretutindeni); 1° *pri căsmete* = la noroc 459₁₉; *și-l loaî tră soț pri cale* = și-l luai tovarăș de drum 13₃₂; 3° *pri di nă*

parte = pe de o parte 2₃₄; 4° *pri trei anî* = la trei ani 65₂₃; 5° *va lă vînă pri cap* = le va veni peste cap 42₈; 6° *si-și k'arā mintea pri nîsi* = să se înebu-nească după ele 34₇; *trețe pir la casa* = trece pe la casa 237₈. Vezi: *pi*, *pir*.

Prică (di ∞ conj.) = decât 240₃₀.

Pricăd vb. II = rog, mă rog de cinevă; *și-l' pricadi* = și-l roagă, se roagă de el 28₁₅; *pricade la el'* = se roagă umilitor la ei 461₁₆; *vinî la aușlu și-l' pricădî* = veni la moșul și i se rugă 26₁₇, 32₁₂, 44₂₆; *Tih'a l' - pricădî la č o a r l e a Mîntil'eî* = Norocul se prosternă rugător la picioarele Minții 97₁₃; *și-l' pricădîră amirăluî* = și se rugară de împărat 146₁₁.

Pricē sf. = vietate, viețuitoare 47 — 51, 87₃₃, 143₄, 281₁₉, 317₁₂, 459.

Pridău vb. I = 1° predau; *să s-pridă* = să se predea 339₁₃; *se-arîde și-l' si pridă* = se înșală și i se predă 234₃₅; 2° *că h'il'ŭ-tu nă prideade* = căci fiul tău ne trădă 21₃₀, 22₂₇; pentru sensul de «trădez». Vezi și: *prudău*.

Prifac vb. IV = prefac; *el s-prifeațe* = el se prefăcî 203₂₂, 279₂₁, 475₁₀; *s-prifeațe* = se transformă, se prefăcî 321; *s-prifeățiră* = se prefăcură 108₂₀, 171₃.

Prifaptu adj. = prefăcut.

Prifățire și **prifățearc** sf. = prefacere.

Prifcasă sf. = preoteasă 105₃.

Prigūr (mi ∞) vb. I = jur, fac jurământ puternic; *să s-priğură* = să jure solemn 13₃₆. Inf. *priğurare* = jurare, jurământ.

Primnare sf. = preumblare 78₃₆, 154₃₃, 155, 314₁₃.

Primnu vb. I = preumblu; *să s-priimnă* = să se preumblă 11₃₂, 42₁₇; *u priimnară* = o preumblară 328; *s-priimnă* = se preumblă 77; *priimnă-te* 77₄; *me-am priimnată* = m'am preumblat.

Prim, prep. «prin» înaintea lui *b*, *p*: *prim pade* = pe jos.

Prima adv. = cât se poate de bine: *z-duțea àgrulu prima* = ogorul inergea cât se poate de bine 117₁₀; 282₁₈. (Cuvântul este popular).

Primansūs (di —) adv. = de prisos; cu prisosință; 1° *bîneață un om di primansūs* = trăește un om de prisos (=fără rost în lume) 366₉; 2° *nă dea de Dumniță prață di ∞* = ne dede Dumnezeu bani cu prisosință 218₂₆, 362₃₁, 399₁₀; *umplū j-doaia fusi di primansūs* = umplū și două fuse mai mult 301₃.

Primăveară, primuveară și prumuveară, priumuveară sf. = primăvară 21₂₄, 24₃₅, 25₃₅, 129, 335₁₂, 279₃₁.

Primnare. Vezi: *priimnare*.

Prin prep. = prin 37₉, etc.

Princă sf. = capcană, cursă 367₃₁.

Prinde vb. unipers. III = 1° se cade, trebuie: *aoă prindi s-h'ibă* = aci tre-

buie să fie 43₃; *prindi să se-află* = trebuie să se găsească 52₁₉; *nu prindi* = nu se cuvine, nu se cade 95₃₄; *Gugabaș prinde un ca tine* = Primar se cade (să fie) unul ca tine 187₁₀, 308, 342; *prindea* = trebuie, se cuvenia 82, 92₁₁, 96₃₄, 102₁; 2° a sta bine, a te prinde: *străniile-iă prindu* = mă prind bine hainele; *ația-ți prindu armatle* = ție îți stau bine armele; *nu prinde* = nu stă bine 400₁₉.

Prindeare (și *prîndire*) sf. = trebuie; a sta bine: *di-pri prindearea țe-ți fac armatli* = după modul, cum te prind armele 136₂₇, 411₂₅.

Printră prep. = printre 131₁₀, etc.; *printr-ocl'i* = prin ochi 103₃₂.

Pripsit adj. = elegant; *pripsit ș-aleptu* = elegant și distins 85₃₇, 141₁₁.

Prisine sm. = o greutate ce se pune la fus dedesupt, ca să-l ție vertical 73₈.

Priste prep. = peste 4₁₆, 8, 31, 66₃₅, etc. Vezi: *piste*.

Prisupră prep. adv. = pe deasupra 78₁₇, 79_{6, 9}; *nîs ș-u l'a prisupră-l'* = el se însărcinează 309₁.

Prit prep. = prin 4₃, 8, 45, etc., etc. Vezi: *pit*.

Privegl'a vb. I = priveghiez; păzesc; *băgă s-priveagl'i* = băgă să păzească 127₃₀. Inf. *privigl'are* = priveghiere, păzire.

Prii interj. = cuvânt prin care îndemnăm pe măgar la mers 116₃₂.

Prîndîre (și *prîndare*) sf. — prânzire; de prînzit 289.

Prîndu sn. — 1° prânz, masă de prânz 83₁₀; *fură acl'i-măți la prîndu* fură invitați la masă 98₂₉; *Ahur-h'iră s-l'-aducă prîndu ș-țină* — Începură să-i aducă prânz și cină (mâncare la prânz și la cină) 176₂₂; 2° *s-aveà apruk'atã a prîndului* — se apropiase (ora) de prânz 73₃₃; 3° *Na-ũ și ursa, prîndu oară, s-toarņă la culcuș-l'i* — Iată-o și ursa, pe la prânz (— miezul zilei), se întoarce la culcușul ei 48₅, 95, 179.

Prîndul-mare sm. — prânzul mare, miezul zilei 208₆, 468.

Prîndu și prîndu, prîndăscu vb. IV — prânzesc; *șiqũ s-prîndă* — șezũ să prânzească 47₃₉; *s-prîndă* — 231₃₈, 403₂₀. Inf. *Prîndîre și prîndare*. *Am prîndîtã* — am prânzit.

Proane sf. — puroiu. Vezi: *proñũ*.

Prok'ũ. Vezi: *apròk'ũ*.

Proñũ sm. — puroiu 443₁₇; 1° *sînde ș-proñĩ versu qua tutã* — (sânge și puroiu vărs toată ziua): o duc numa într'un chin cumplit în continuu 186₁₁; 2° *cu sînde, cu proñĩ* — cu necazuri mari 488₁.

Proscut sn. — strop.

Prot, — 1° *ântãiu* 7₂₂; *cu nveasta di prota* — cu nevasta dintãiu 56₈; 2° primul: *și-l' feați c-a protluĩ* — și-i făcũ ca și primului 33₁₀; *prota* — întâiu 66₁₈; prima.

Prucuk'le sf. — stare, pricopseală 487₃₁; *vîrã prucuk'ie mare no-adrã* — nu făcũ mare pricopseală 65₂₂.

Prucupsescu (*mi ∞*) vb. IV — pricopsesc; ajung bine; *prucupsit* — pricopsit, de treabă 40₂₀; ajuns bine, în stare bună 206.

Prudãũ vb. I — tradez 22₂₇. Inf. *prudare* — trădare: *prudat* — trădat.

Pruftusescu vb. IV — apuc, ajung; *un di el' nu pruftusĩ si s-ascundã* — unul din ei nu apucă, nu reușĩ să se ascunzã 23₁₈.

Prumuvearã. Vezi: *primãvearã*.

Prun sm. — prun.

Prunã sf. — prunã și curcuduse 49₂₅, 85₅, 197₁₉; *plîndeã cu lãcriñli ca pruna* — plângeã v a r s ă n d lacrimi ca pruna 123₁₃.

Prucuk'escu și prusutescu vb. IV — stropesc 204, 364₁₄; *s-lu prucuk'ascã* — să-l stropescă 52₃₆; *li prucuk'ĩ* — le stropĩ 284₁₀; *pluscuk'ĩ* 29₁₃. Vine din *proscut* — strop.

Pseftu adj. — mincinos: *io mincunòs ș-tine pseftu* — suntem la fel, unul ca și altul 76₃₆.

Psemã, pl. psẽmate sf. — minciună 81₃₆.

Psihuharte sf. — pomelnic, (— hãrtia în care sunt însemnate numele morților) 151₃₂; *lo-aveà tricutã di multu tu psihuharte* de mult îl trecuserã în pomelnic, printre cei morți 253₃₀.

Psin adv. — puțin 27₂₈, etc.

Format din *puțin* — *pțin*, *psîn*. Vezi: *puți'n*.
Psol'ŭ adj. — mort (Se zice de vite și de păgâni) 340₃₀; *psuah'e* = moartă 102₁₁, 105₂₄.
Psumă sm. — brutar 41₂₂.
Psusesen vb. IV = mor (despre vite și păgâni); *psuseă* (oile) = muriau oile 16₃₉; *psusiră* = muriră 17₁₅, 159₁₉; *ti psusescu di scop* te omor în bătaie 125₃.
 Vezi și: *supsescu*. Din ngr. ψῡσῶ.
Ptiŭ interj. — Ptiu! când scui pă cinevă 103₂₂, 470₇.
Pțin adv. — puțin 2₂₅. Vezi: *puți'n*.
Puče sn. — ulcioraș 12₃₂, 495.
Pudrume sf. — subterană; pivniță în pământ, sub-sol 358, 359.
Pugunic sm. — masa ce se obișnuiește a treia seară dela nașterea unui prunc și destinată ursitoarelor 387.
Puıl'ŭ sm. — 1° pasere, pui, pl. *puıl'*, fem. *puıl'e* și la Fărșeroți *puıl'ă* 479, 9, 11, 23, 24, 67₇, 173 — 175, etc., etc.; *ni puıl'ŭ nu calcă* = nici pasere nu umblă 47₃₆; *iu niți puıl'ŭ nu bâteă* = unde nici pasere nu cântă 132₁₃; 2° *puıl'ŭ di fiçòr* = un pui de băiat 126₁₃; 3° *puıl'ŭ azbuirătòr* = paseră sburătoare, măiastră 35₃; 4° *puıl'ŭ cîntăt* = pasere maiastră 47₁₇; 5° *s-nî-aduți dușmanlu puıl'ŭ gură di om* — să-mi aduci pe dușmanca pasere vorbitoare 37₁₆; 6° *iu feată puıl'i* — unde

fată paserile; departe peste nouă mări și nouă țări 10₁₃; 7° *armăsiră... ca puıl' fără cloče* — rămaseseră... ca puii fără cloșcă (— fără nici o apărare, fără sprijin) 268₂₃; 8° *ca țivă puıl' org'i* — ca niște pui orbi, care așteaptă totul deagata, în gură 7₃₄, 366₃; 9° *puıl' videă ntr-ocli* — vedeă stele verzi pe pereți 470₃₆; 10° *videm țe puıl' vai acăți* = vedem, ce treabă ai să faci 373₃₆.
Puıl'a, nume propriu de băiat 163.
Pulbire sf. — praf, pulbere 442.
Pulitle sf. — 1° oraș 45₂₀, 327; 2° mulțime.
Puliță sf. — poliță (— o scândură așezată frumos la perete astfel, ca să servească la așezarea farfuriilor și celorlalte obiecte de bucatărie) 48₉, 52₃₇, 218, 254, 407.
Pulmu, pl. *pulni* sm. — două mâni pline formează un pulmu 338₃₂, 355_{1, 6}; *di-ți păreă cu pulmul că-l' măcă* — de-ți păreă, că cheltuie cu mâinile pline 39₃₃; pumn.
Pulpă sf. — pulpă 84₂₇, 237₁₄.
Pultare sf. — spată 484₂₃.
 Vezi: *plătare*, *păltare*.
Pul'an sn. — băț 478.
Pundie sf. — pustie.
Pungăr sn. — pungă de piele, în care își păstrează cio-banii cremenele, amnarul, iasca și alte lucruri trebuincioase lor 343.
Pungă sf. — pungă 39₁₆, 42, 43, 218₃₁, etc.: *că angîr-*

mari aveà suflată draclu tu pungă -- cât despre bani, suflase dracul în pungă: n'aveà parà chioară 162₂.

Punte sf. = punte 107. La Samarina se zice: *pung'e*.

Pupăză sf. = pupăză 21, 299; *nu mi fă s-l'aũ calea li pupăză* = nu mă aduce la desperare, ca să mă faci să-mi iau lumea în cap 303₂₄.

Pupu-pu! = interj. de groază și desperare, de spaimă și alarmă 21₂₁, 42₃₄, 43₁₀, 121₉, 303₁₇.

Pureăr sm. = porcar 228₃₂, 232.

Purdical'e sf. = portocală 41₄. Mai des se întrebuintează: *purtucal'e*.

Puric sm. = purece 168₃, 176, 363₂₃, 459, etc.; 1° *l'i se-adundă inima cât un puric* = i se strânse inima cât un purece (de frică) 74₂₆; 2° *ncălță ș-puriclu* = potcovesc (ei) și pe purece, de deștepti ce sunt 96₃₂; *cîndu lumea ș-puriclu lu ncălță* = când lumea potcoviă și pe purece: când eră lumea foarte deșteaptă 100₂.

Purtăr sm. = portar 404₃₅.

Purtare sf. = purtare, port 10₃₅.

Purumbu (și *părumbu*) sm. = porumbel; pl. *purung'i* = porumbei 144₁₄, 459, 501.

Purumbă sf. = porumbiță 275₂₀; *părumbă* 442₂₇; *gucă ca părumbe* = jucău ca porumbițele 438₃₈.

Pusputescu vb. IV = pipăiu, caut pe dibuite 310₁₁, 311₃;

șe tut pusputeaște = ce tot pipăie, ce tot caută pe dibuite 83₃₁; *s-pusputeaște* = se pipăie 381₃₈; *pusputea* = scormoniă 2₁₆, pipăia 410₁₅.

Pustu adj. = pustiu; *hoara Grâmuste... armase pustă* = comuna Gramoste... rămase pustie 18₂; *pusta di cătușă* = pustia de pisică 419₂₅.

Pusulă sf. = busolă; *u k'irũ pusula* = nu mai știe de loc ce face 276₁₃.

Pușcl'e sf. = ciumă 121₃₅, 151, 265₄, 290, 298.

Pușcl'at adj. = ciumat.

Pușpuređ vb. I = șoptesc la ureche; *pușpură* = șopti 134₃; Inf. *pușpurare* șoptire, șoaptă.

Pușputescu vb. IV = șoptesc, vorbesc încet cuivă la ureche 113₂₉.

Puștean adj. = ștregar, craiu; *pùșteane!* (greșit în text: puștane) = stricature! 405₃₃.

Puștu adj. = stricat, craiu, ștregar; *No-avđi cucoř-l'i al puștu de-amirđ cum cîntă?* = Nu auzi cocoșii nemernicului în m p ă r a t cum cântă? 203₃₃.

Putè adv. = 1° niciodată 37₃₃, 52₃₃, 164₉, 233₂₆, etc.; 2° *cum niři n'visată no-aveà puti* = cum nici nu visase vreodată 222₅.

Putare sf. = putere, virtute 52₃₁, 63₂₉, 68, 97₁₄, 139₂₄; *cara s-h'ibă cu putear* de-o fi cu puțință 141₃₀; *ma nu easte cu ~* = dar nu-i cu puțință 327₃₈.

Putrid adj. = putred; *putrid*

de-avut = putred de bogat, foarte bogat 355.

Putridăscu vb. IV = putrezesc 146₂₅; 1° *s-l'i putridăscă oslu* = să-i putrezească osul: să-i sfîntească oasele; 2° *N-casă putridă qua tută ca vîră feată* = putreziă (= sta) mereu în casă ca o fată 303₃₂.

Putridiîe sf. = putrigaiu.

Putridire sf. = putrezire.

Putrigune sf. = putrigaiu.

Putut adj. = puternic, tare

• 219₇, 395; trecut 439₂₆.

Puț, pl. *puțurî* sn. = puț 8₁₀, 73, 103₁₀, 265.

Puți'n adv. = puțin 18₁, 22₁₃, 108₄, etc.; *cama puțină* = mai puțină 2₁₅; *puțdn* 197; forme prescurtate; *pțin*, *pțină*, *psîn* 188₅, 336₁₀; *După multu-psîn* = După mult puțin (timp) 85₇; *s-loară multu-puți'n* = își luară mult puținul: tot ce au avut 35₁₇.

Puvonû sn. = infecție, murdărie.

Puximade, pl. *puximădî* sf. = galetă 366, 367.

R

R. Aromânii obișnuiesc a pune un „a” înaintea cuvintelor începătoare cu litera *R*. Totuși la Fărșeroți, la Muzichiari și la parte din Aromânii Pîndeni se păstrează *r* fără proteticul „a”. Fărșeroții pronunță pe „r” ca: *r* îndoit: *rr* și, în unele cuvinte, unii îl pronunță cu totul gutural, ca un «γ» grecesc.

Rac sm. = rac 166₁₉.

Radă sf. = rând, hal; *pi ah-tare radă* = în așa hal 244₁₄.
Vezi: *aradă*.

Rană sf. = rană; *am nă rană tru inimă* = am o rană, un dor la inimă 246₆; plagă.

Rațe adj. = rece 243₃₆.

Rădățină sf. = rădăcină 165₁₂.
Vezi: *arădățină*.

Răm vb. I = răm; *râcâiu* 479₂₂.

Rămî'n vb. III = rămâiu 243, 478.

Rău adj. = rău 477, etc. Vezi: *arău*.

Răvdare sf. = răbdare 478.

Reccamân adj. = sdrențuros 482₂₈.

Reck'l adj. = vechiu, sdrențuros 481₃₅, 483.

Reng'a sf. = păcăleală; *reng'a țî-l' feațe stih'iulu* = păcăleala ce-i făcù smeul 16₂.

Rigac sf. = rugămintă 185₂₉.
Vezi: *ariğè*, *ariğae*.

Rihate sf. = liniște 195. Vezi: *arihate*.

Rod vb. III = rod; *îu va să s-roadă* = unde se va roade 478₅; *s-roase* = se roase 479. Vezi: *aròd*.

Roput sm. = treapăt, sgomo-tul produs de caii, cari merg în treapăt 244₁₆, 18.

Rug sn. = spin, mărăcine 383₃₃.

Rumân sm. = Român.

S

Sa pron. pos.=sa; *nor-sa*=nora-sa; *mă-sa*=mamă-sa; *sor-sa*=soră-sa; *tetă-sa*=mătuşa-sa (pretutindeni); G. D.: *saî: fîcorl'i a sor-saî*=băieţii surorii sale 169₃₃; *Il dîse ea a norsaî*=li zise ea nurorii sale 7₂.

Sac sm.=sac 13₁₈, 11₄, 33, 80, pl. *saî* 67, 305; 1° *Bunêfi făţea cu saclu*=Binefaceri făcea cu grămada 65₃, 97₃₄, 123₂₈; 2° *am groşi şi flurii cu saclu*=am bani cât de mulţi, mulţi de tot 355₁; 3° fel de blană femeiască.

Sade adv.=numai 166₁₇. (Provincialism).

Sală sf.=sală 38₁₃ (neologism).

Salte sf.=1° salcie; 2° nume de localitate la Avela, unde se află un izvor cu acelaş nume 292₃₄, 293₆.

San sm.—farfurie de argint 454—458.

Samure sf.=samur, blană; *lu nviscu cu samure*=îl îmbracă cu blană 18₂₃.

Sap vb. I=sap 95₁₈, 182, 295; Inf. *săpare*; Part. *săpăt,-ă*.

Sapă sf.=sapă; *cu dinfil' ca săk'*=cu dinţii mari ca colţii sapei 147₃₅.

Sarcă. Vezi: *sàrică*.

Sare sf.=sare 15₃₀, 31, 28, 167₃₁, 393; *sare ş altu fe!*=(sare şi alta ce!): cât despre s a r e, mai pune-ţi pofta în cuiu 26₁₁.

Sàrică, scurtat: sarcă sf.=sarică, haină groasă de postav, care se poartă de

Aromâni 305₁₃; sunt felurite sărici: *sàrică turnată* 305₁₃; *sàrică flucată*=cu floci de lână, albă peste tot; *sàrică şulă*=sarică fără epulete; *sàrică cu urecl'e*=sarica cu urechi, cu un fel de epulete, etc, etc.

Sârşină sf.=povară, cât poate duce o persoană pe spate: *sârşină di leamne*=povară de lemne, cât poate duce o persoană pe spate 46₁₂, 454₁₄; 2° greutate 237₃, 257₂₃; 3° adj.=însărcinată; *me-alăsă sârşină*=mă lăsă însărcinată, în poziţie 7₂; *armase sârşină*=rămase însărcinată 61₃₄, 316₃₀; *ş eră sârşină*=eră însărcinată 258₁₁, 438₁₄.

Sat sm.=saţ, săturare; *no-are sat*=nu se mai satură.

Satrazam sm.=prim-ministru, în Turcia 461₁₁.

Satur vb. I=satur 126₁₆, 247; *pînă să s-sătură*=până când să se sature 30₂₃, 31; *nu si sătură di băşari*=nu se sătură sărutându-l 47₂₄; *nu-l sătură di gucari*=nu-l sătură de joc 134₂.

Savan sm.=giulgiu 36₂.

Sazmă sf.=covor de păr de capră 300₃₀, 366₁₃.

Să, s- conj.=să (pretutind.). Vezi: *si*.

Săcòl sm.=şoim 174, 175.

Săqitèq vb. I=săgetez, trag cu săgeata; *şi-l săqitî*=şi-l săgetă 374₁₃.

Săhate sf.=ceas 419, (Macedonia); în Epir se zice: *oară*.

Sălăg'escu, sălg'escu, sîrgl'escu (*sărgl'escu*), **sîrg'escu** și **sărg'escu** vb. IV = 1° dau drumul; *sălg'î căpak'a* = dede drumul capacului, lăsa să cadă capacul 8₁₀; *și-l sălg'î bărnul îng'òs* = și-l slobozi brăul în jos 39₈, 73₈, 265; 2° dau, drumul, liberez; *sălăg'ă Mușata-Locluî* = liberează pe Frumoasa-Locului 144₃₀, 174, 175; *lamna nu li sîrgl'ă àpili* = balaurul nu liberă apele 49₃₁, 249₃₀; 3° mă reped, dau năvală; *sîrgl'aști atum-țea g'ò nîli cu z lă k'li* = se repede atunci voinicul cu fiarele 52₃₄; *si sălg'iră* = se repezică 61₃₁, 13₉, 70₂₆, 110₁₂; *ti sîrgl'iși dipu nîși* = te repeziși după dâșii 81₂₇; 4° *sîrgl'escu cî'nile* = asmut cânele asupra cui v a; *sîrgl'iră cînl'i* = a) au asmuțit câinii; b) se repezică, deteră năvală câinii 112₂₉; *sărg'iră* = se năpustică 14₁₁; 5° *cîndu-l' sărgl'î dâscalu* = când li se dede drumul dela școală 188₄; 6° *cu coada... sălg'ită* = cu coada... întinsă 2₂₉; Inf. *sîrgl'are* și *sîrgl'ire*, *sălăg'are* (*sălg'are*) și *sălăg'ire* (*sălg'ire*) și *sărgl'ire* (*sărgl'are*), *sărg'ire*.

Sănătate, sănătòs. Vezi: *sî-nătate, sînătòs*.

Săpune sf. = săpun 261₁₁, 385; *Funea și săpunea (te așteaptă)* = spânzurătoare (te așteaptă) 406₁₈.

Sărak'e sf. = grijă mare, preocupare neliniștitoare;

mași ună sărak'e-l măcă = numai o grijă îl neliniștia, nu-l lăsa în pace 9₃₃; *Il mîcă sărak'a multu* = Il mustră mult conștiința 243₃₃.

Sărave sf. = palat 477—779

Sărătòr sm. = trăistită, servind la păstrat sare 180₃₀.

Sărbătoare sf. = sărbătoare 7₁₆, 90₃₀, 98₂₇, 363; *li-șoară* = sărbătoare ușoară, în care nu e păcat dacă lucrezi 235₃₅; *u feați sărbătòari mari* = făcù serbare mare 130₂₉.

Sărgl'escu. Vezi: *sălăg'escu*

Sărg'escu. Vezi: *sălăg'escu*.

Sărmîniță sf. = 1° prunc, copilăș 262₃₄, 331₃₈, 332₂; 2° leagănul pruncului 102₃₂, 103₁₆, 242₂.

Sărună sf. = Salonic; *tine plătiși Sărună* = tu plătiși la Salonic 83₁₇.

Sătîna sm. = satana, căpetenia dracilor 467.

Sătul adj. = sătul, săturat.

Săturat adj. = săturat, îndestulat 208, 357₁₁, 468.

Scad vb. II = scad, reduc; 1° *apa scade* = apa scade; 2° *scade trei groși, cîți armî'n?* = scade trei plăstri, câți (plăstri) rămân? 3° *acăță să si scadă quă di quă* = începù să scadă (să meargă rău, să sărăccască) din zi în zi 336₁₇. Inf. *scădeare* și *scădire* = scădere.

Scafă sf. = pahar 231, 378; *cu ocl'ul ca di scafă* = cu ochiul mare cât gura de pahar 38₁₄.

Scaldu vb. I = scald; *mi scaldu* = mă scald 114₂₂,

222, 223; *să si scaldă* = să se scalde 202₂.

Scapit vb. I. Vezi: *ascapit*.

Scamă sf. = scamă, caier de bumbac; clăbuci de săpun; se zice și: *scămange*.

Scamnu sn. = scaun; 2° darac; *nu-i furcă și scamnu* = nu-i lucru femeiesc (lit. nu-i furcă și darac) 201₂, 300₂, 301₁; 3° tron 14₇, 40₂, 45₃₈, 97₁₁, etc.; *s-l'-a-lasă scamnul* = să-i lase tronul 433₂; 4° *scamnu-lemnu* = mașină miraculoasă, sburătoare 288₄.

Scară sf. = scară 102, 221, 222, 259; pl. *scări* = a) scări și trepte; b) scările dela șaua calului 252₃₆; *lumea estă scări-scări easte* = lumea aceasta este schimbătoare (când unii sunt bogați, când alții), cfr. așa e roata lumii 273₄.

Scark'in (mi ∞) vb. = mă scarpin; *scărk'inare* = scarpinare.

Scarmin vb. I = 1° scarmăn (lâna, cânepa, bumbacul, etc.); 2° fig. a o tulă la fugă; *va le-aibă scărminată* = o fi șters-o 108₃₆; *li scărmină de-aclò* = o șterse de acolo 182₂₂; *Ai s-li scărminăm* = Ai s'o ștergem 215₃₆, 260₁₈; Inf. *scărminare* = scărminare.

Scăqut adj. = 1° scăzut; 2° sărac, scăpătat, sărac lipit 416₁₀.

Scăldare sf. = scăldare.

Scăldătoare sf. = scăldătoare, loc unde se strânge apa râului, de par'că formează o scăldătoare.

Scălsescu vb. IV = răcăiu (cu

unghiile, cu un bețișor. etc.); *scălsindalui* = răcăind 30₁₂. Inf. *scălsire* = răcăire.

Scănsescu vb. IV = săcăiu, fac în necaz cuivă 114₁.

Scărcle vb. I = mă răstesc; scrășnesc (când ameninț pe cineva); *ahurh'i să scăr-cică dințil'* = încep să scărșnească din dinți 15₁, 263₆, 265₃; *cîndu l'i scăr-cică nă oară dințil'* = când îi scrășni odată din dinți, când se răsti odată 407₁. Inf. *scărcicare* = scrășnire, răstire.

Scărcleă sf. = scară mică; scări dela șaua calului 392₁.

Scărk'escu, scirk'escu vb. IV = sfârșesc (țesătura la răsboiu); *carî si scărk'ești* = după ce vei sfârși 300₂; *scărk'i arizboilu* = sfârși (țesătura) din răsboiu 301₂₀; *Pòlimlu aveà scirk'itā* = Răsboiul se sfârșise 211₁₆.

Scîndură sf. = 1° scândură 112, 408; 2° un fel de cărpitor, pe care se întind foile de plăcintă 29₇; 3 *omlu cu trei scînduri* = omul prostănac 42₂₉; *o-aduk'i... că-î cu trei scînduri* = o înțelese, că-i lipsește o doagă 54₁₀; *easti cu trei scînduri* = este într'o doagă, prost 209₂.

Scîntălloră sf. = scânteie (Epir) 165₂₄.

Scînteal'e, pl. *scîntel'* și *scînteal'e* sf. = scânteie 15₁, 92₇, 165₂₄, 268₃₂, 279; *scînteal'e viqû catilu* = scânței văzu cadiul: a vedeà stele verzi pe pereți 55₃₂.

Scintil'are sf. = scânteiere, a da scânteii.

Scîntil'ed vb. I = scânteiez; *scîntil'ă de-amălamă și vămăndi* = scânteia, (strălucia) de aur și diamante 133₁.

Scîrk'escu. Vezi: *scărk'escu*.

Scîrpă sf. = aschie; pană, servind la despicatul lemnelor 103_{21, 22}, 334₂₈, 415, 416.

Sclav sm. = rob, sclav, prizonier; pl. *sclavî* = robi 287₂₉.

Sclăvil'e sf. = sclăvie, robie.

Sclăvuescu vb. IV = robesc, reduc în sclăvie. Inf. *sclăvuire, sclăvueare* = robire.

Sclînçu adj. = sgârcit, avar.

Sclîncame sf. = sgârcenie.

Sclotă sf. = lovitură din picior 482, 483. Vezi: *clofă, cluțată*.

Scol vb. I = scol: *u sculară* = o sculară, o ridicară 29_{17, 18}; *si sculă* = se sculă (din somn) 5₃₁, 86₃₃; *scoală h'il'a* = se scoală fiica 44₁₆; *scoală di cu noapte un vimtu* = se ridică peste noapte un vânt 80₁₃; *s-ti scolî* = să te scoli 440₃₆. Inf. *sculare*.

Scos adj. = scos; *mincună scoasă di còlulu* = minciună născocită de cel fără coadă 185₈. Vezi: *scot*.

Scot vb. III = 1° scot 3₇; *să scoată apă* = să scoată apă 8₁₂; *scoase căciula* = scoase căciula 8₁₃; *vai scoată* = va scoate 19₁₀; Perf. *scoș, scoasiși și scuseshi, scoase, scoasim*, etc.; 2° *filii-filii lu scoăsiră* = îl sfâșiară, îl făcură bucățele, bucățele 13₁₀; 2° *nă scot sùflitlu* =

ne chinuesc amarnic 22₁₅; 4° *lu scoăsiră la amirălu* = îl prezentară la împăratul 51₁₇; 5° *E! scoate tora, h'il'ă, z-videm țe n-adusiși* = Ei, arată acum, flule, ca să vedem ce ai adus 66₁₆; 6° *l'-anumiră și-l' scoate un cama ng'òs* = îi numără și-i găsește (la socoteală) cu unul mai puțin 2₂₁; 2° *s-nu ți-u scot io* = de nu mi-oiu răsbună eu 44₉; *s-nu ți-u scuteurim* = de nu mi-aș răsbună 44₃₂; 8° *iu s-l'i scoată draculu* = unde să-i ducă, să-i mănă dracul 72₁₂; 9° *s-ță scoți pînea* = să-ți câștigi hrana, existența 221₂₇; *qua ța nu scoase niți ti pîne* = în ziua aceea nu câștigă de loc 256₄; Inf. *scuteare, scoătire* = scoatere; Part. *scos, scoasă* 27₁₄.

Sclu. Vezi: *știu*.

Scriat adj. = 1° scris; 2° pictat, zugrăvit par'că cu penelul; frumos 472₂₂, 473₁; *feată scriată* = fată foarte frumoasă; *tinireața ța scriată* = tinerețea cea pictată 36₁₀.

Scriată sf. = ursita, soartea, destinul 126₃₄, 129, 332₂₈; 2° *ași l'-eră scriata* = așa i-a fost scris, menit 24₁₄, 44₂₁, 125₅, 126₅.

Scriitură sf. = ursită, soartă 127₃₁, 334₈; scriptură, scris.

Scriu vb. III = scriu 197, etc, etc.; [Part. *scrișu și scriăi, scrisiși și scriăși, scrise și scrie, scrisim și scriem, scrisit și scriat, scrisiră și scriară*; Part. *scriat, -ă*]; *scrie nă carte* = scrise o

scrisoare 78₂₉; *să-l scrie ditru soarte pîn tu moarte* = să-i menească de când se naște până la moarte 199₂₂. Vezi: *soarte*; Inf. *scriare*=scriere.

Scrum sn.=scrum; lucru afumat 53₂, 207₂₃, 279, 311, 407, 412.

Scrum și **scrumed** vb. I=face scrum, afum (despre mâncări); *scrumăt* = afumat; *mîcare scrumată* = mâncare afumată; *cu limba scrumată*=cu limba scrumată, necăjit foc 23₃₄.

Scrumare sf.=facere scrum, afumare.

Scuk'ŭ 237. Vezi: *ascuk'ŭ*.

Sculle sf.(Macedonia)și **scul'ò** sm. (Epir) — școală 75₃₁; *va s-k'erî di sculie*=ai să rămâi dela școală, ai să pierzi dela învățătură 235₃₄; *nu aveà sculie* = n'aveau școală, curs 235₃₅; *scul'ò*, pl. *scul'àŭi* 2₁₀, 7, 35₁, 128₉ *sculie*, pl. *sculiî*.

Scumbusescu vb. IV=suflec mânecile 286₃₂.

Scumbu, **scumpu** adj.=scump, drag 8, 24₂₃, 116, 176, 266, etc.; pl. dela *scumbu*, face: *scunq'i* 354₆; dela *scumpu*: *scunk'i* 1₈; fem. *scumpă* = dragă 3₄, 75₁₂, 188, etc.; *scumpul a mel*=scumpul (=bărbat) al meu 7₃; *lugu-riî de-aŭeale scûmpile*=obiecte din cele scumpe 67₁₃.

Scumpeate sf.=scumpete 43₃₉.

Scupò sm. = scop 337₃₁.

Scutic sn.=fel de aba, servind de căptușală la samare sau din care se fac haine mai proaste 135₂₃, 193₂₉.

Scutur vb. I = scutur 184: *gucară, si scuturară cari nu vru*=jucară și se scuturară toți 34₁₉; *și scutură caplu* = își scutură capul 203₅; *să scutură prin casă* = să deretice, să curețe prin casă 275₁₉.

Scuturare sf.=scuturare; curățire (fiind vorba de casă).

Scutură sf.=grije, bătaie de cap 42₇, 201_{18, 24}, 444₉.

Se, s- pron. reflexiv=se (pre-tutindeni); *îs hărneà*=se hrăniau 40₂₇. Vezi: *si*.

Seamin vb. I = 1° seamăn: *u siminăi*=am semănat-o 102₆; 2° *aròv siminà*=dârdâiau de frică 275₃₈; *acaŭă să seàmină aròv di frică* = începe să dârdâie de frică, să o sfeclească rău 430₂₈.

Seară sf. = sară 3₈, 4₂, 55₂, etc.; pl. *serî*: *serle alante* = serile celelalte, următoare 255₃₃; *astă-seară* = în astă sară 80₁₀, 94₂₈; *aerî-seară*=ieri sară; *aoaltarî-seară*=alaltăieri sară, etc.

Seate sf.=sete 121, 189, 378; 1° *mi lo seatea*=mă apucă setea 103₉, 135₁₈; *nî-u seate* = mi-e sete; *l'-aprease seatea* = li se făcù sete grozavă 8₁₀; *mor di seate, ardu di seate* = mi-e grozav de sete 20₁, 293₁₅; *să-l curmă ună mare seate* = să i se facă o sete mare 15₃₅; 2° *si-ș astingă seatea* = să-și potolească setea 35₂₄; 3° *L'-aveà seate mare* = îi purtau (ei) mare necaz 405₇, 408₂₃.

Seatir vb. I=secer; *oàmin'i siŭiră sk'icurle* = oamenii

secerau spicele 103₁₃. Inf. *sișirare*=secerare, seceriș. **Scăvire** sm. = crivăț, vântul care suflă din spre nord 170—172

Sec vb. I=1° sec, usc; *sică puțlu* = a secat puțul; 2° *va ț-ul sec aistu mer* = o să-ți sec mărul acesta, o să-l fac să sece, să nu mai producă fructe 174_{31, 33, 31}, 175₁; 3° *l'-u sică (mîna)* = i-a uscat-o (mîna) 340₃₈; 4° mi-e frig (Epir); *sicăi, că-î arcoare multă* = mi-e frig, căci e frig tăricel. Inf. *si-care* = secare, uscare, a-ți fi frig.

Sec adj. = sec, uscat; *pom sec* = pom sec, care nu produce fructe; *fîntînă seacă* = fântână secată; *seacă ș-goală s-ti ved* = vedeă-te-aș seacă și goală (blestem).

Semnu vb. I = însemn: *tu ișită simnară...* = la ieșire însemnară 312₁₇; *cîtu-l simnară tu tiftere* = îndată ce îl însemnară în catastif 364₁₂. Inf. *simnare* = însemnare; Part. *simnăt, -ă* = însemnat, -ă.

Semnu, pl. *seamne* sn. = 1° semn 8₇; *feafe un semnu cu caplu* = făcù un semn cu capul 13₉, 50, 85 96₅, 122₅. etc; 2° dovadă, semn; *s-h'ibă semnu* = să fie semn, dovadă 49₁₃, 57, 71₂₈, 353_{10, 11}; 3° țintă: *s-tragă tu semnu* = să tragă la țintă 345₁; 4° minune: *tră semnu* = spre minune 11₁, 44₁, 48, 70₁₃; *di semnul ți ridură* = de minunea ce văzură 13₂₄; *om easti i semnu* om

este sau minune 36₉; *pot s-fac seamne și cudi* pot să fac minuni 170₄; *semnu mare* = minune mare 131₂₂, 187₃₆; *semnu di cal* minune mare de cal 406₁₀, 279₉; 5° *ș-lo semnul di pășe* = își luă numirea de pașă 349₃₈; 6° *Aveà ș-nis un semnu di cal'* : Aveà și el un rând de cai / *semnul di cal'* se socotește dela 7—12 cai] 300₁₆, 100₅; *om cu semnu* om cu semn, însemnat, distins 339₃, 155₈; om însemnat (sens rău) 131₂₀.

Semte sf. = hotar 114₉.

Seu sm. seu, grăsime 15₁₁, 123.

Sfină sf. = pană de lemn, servind la despicalul lemnelor; *mași io l'i știu sfină* — numai eu îi cunosc rostul 349₁.

Sfinduk'e sf. = ladă 41, 144, 261. Vezi: *sinduk'e*.

Sfinusesen vb. IV = întăresc bine prin cuie, bat cu cuie, închid bine 95₁₃, 112₁₂.

Sfrinteal'ă sm. uliu, care prinde paseri, rândunele, etc. 460₂₆.

Sfulqir vb. I = a fulgera, a trăsni: *se-ascăpiră și să sfulqiră* = să fulgere și să trăsnească 52₁.

Sfulgu sn. = trăsnet 58₁₂, 413; *agudî ca di sfulgu* — trăs-nit par'că: uimit peste fire 25₂; *cîndo lo-agudî sfulgul* = par'că fu lovit de trăsnet 290₁.

Sl, *ș*, *ș*... 1° conj. *să*: *si-l da* = să-i dea 15₁; *si-și readă parințit* = să-și vază părinții 1₁; *s-facă* = să facă

se-ascapă = să scape 1₂₆, etc., etc.; 2° conj. dacă, de: *si s'ciū, cā lumea k'are* = de aș ști, că pierе lumea 286₆; *cā si nu* = că de nu, căci dacă nu 4₃, etc., etc.; *s-easte-cā* = dacă 6₃₉, 7₄, 54, 80₃₁, etc.; *s-fure-cā* = dacă 247, etc.; 3° pron. reflex.: *si sură* = se însură 1₂; *s-fățeă* = se făceau 1₅, etc., etc.

Sibepe sf. = pricină; *di nîsă sibepe* = din pricina ei 447₆, 19, 384₁₃.

Sieară sf. = secară 131₂₈.

Sieat adj. = 1° secat: *merlu ațel sicatlu* = mărul cel uscat, care nu produce fructe 175₁₇; 2° friguros (Epir).

Siclițescu (mi ∞) vb. IV = mi-e urît; *s-nu-s siclițescă* = să nu'i fie urît 150₂₀; *nu-s siclițea dip și dip* = nu se sinchisiă cătuș de puțin 488₁₉.

Sifere sf. = oaste 444.

Sigur, sigură adv. = de sigur, cu siguranță 315₈, 438₁₄; adj. = sigur, neîndoios.

Sihărik'e sf. = veste (bună); *s-nu-l' l'aū sihărik'e* = să nu-i dau de veste 7₅; *și nu vru s-l'i l'a sihărik'e* = și nu vroi să vestească 7₁₀, 54₁₈, 101₃₁, 193₁, 405₁₂.

Simfunie sf. = condițiune 46₂₃.

Simiği sm. = covrigar 309₃₃.

Siminare sf. = semănare.

Simință sf. = sămânță 76_{15, 27}, 102, 251, 496; *Simință-di Bumbăc* = (sămânța de Bumbăc), nume de oraș 76₃₂.

Simită sf. = covrig 307, 309.

Simnare sf. = semnare, însemnare.

Simnăt adj. = însemnat 312₂; *om simnăt* = om însemnat, om cu semn 131₁₅.

Simtu vb. IV = simt; *cari simță* = cari simțiau 173₁₃.

Sin sn. = sân; pl. *sine* 51, 63₂, 67₂₁, 83₁₄, 223₇, etc., etc.; *s-cu nat pi sin* = cu prunc la sân 314₃; *și stai cu mînle n-sin* = și stai cu mâinile în sân: și stai fără să dai ajutor? 349₁.

Sinduk'e sf. = ladă 38, 42, 43, 313, 347. Vezi și: *sfinduk'e*.

Singur adj. = 1° singur 5₂₂, 32₁₂, 35, 57; 2° însuși: *intră singur tu grădină* = intră însuși în grădină 9₃₁; *singură a viina mărtiriseaste* = însăși via mărturisește 18₁₆; *singur-ni* = însu-mi 92₂₅; 3° unic: *s-avea un singur h'il'ū* = își avea un fiu unic 23₂₉.

Sinur sn. = hotar 15₅, 16₃, 398₂₈.

Sinac sn. = fr. givre; ger tare 170₃₅.

Siptămină sf. = săptămână 1₅, 50₂₂, 88₃₁, 138, 259, 502. Vezi: *stămînd*.

Siriu adj. = senin 80_{14, 18}.

Sirmae sm. = capital; *va lom sirmae grăile aușlui* = vom lua în seamă vorbele moșului 434₂₅; *va li lo sirmae* = le-o fi luat drept bune 211₂₁.

Sirmă sf. = mătase 73_{7, 9}, 79, 156, 182.

Sirsēm adj. = nervos, supărăcios, arțăgos 313₃₁.

Sirsimlik'e sf. = nervozitate, arțag 313₃₁.

Sistimă sf. = obicei: *avea ∞* = avea obicei 3₇.

Sită sf. = sită; *nșirnăt h'iū*

cu sită di mătase = sunt rafinat, sunt fin, dat dracului 458₁₇.
Sivdă sn. = dragoste 187₃₄.
Si! interj. prin care îndemnăm câinii spre a se năpuști asupra cuivă 123₃.
Silg'escn. Vezi: *sălăg'escu*.
Simără sm. = samargiu, care face samare 135.
Si'mbătă sf. = Sâmbătă 277.
Simtu adj. = sfânt; nume de localitate în Xirolivade 87₁₆; pl. *sînți* = sfinți; sfințele icoane 315₁₉.
Sim-K'etru sm. = Sfântul Petru 500.
Sinătate sf. = sănătate 40₂₃; 1° *cu sinătate!* = să-ți fie cu sănătate, să-ți fie de bine! să-ți trăiască 1₂₁; 2° *ți-alăs sinătate* = rămâi cu bine 221₂₉; *lă alasă sinătate* = își ia rămas bun 67₂₁, 289₂₁; 3° *fi'corlu l'-alăsă sinătate* = băiatul dispărură 122₂₄; 4° *nu-l' si du-șeă lucrulu tră năinte, ș-sinătate* = nu-i mergea treaba și sănătate bună (greșit în text: *snitate*) 65₁₆, 90₂₈.
Sinătòs, sănătòs adj. = sănătos 1₁₅, 15, 16₃₃; *ș-feașe sînătòs* = se însănătoși 70₁₉.
Sinde sm. = sânge 16₃₂, 17, 23; *sânzile* 174; 1° *h'irbeă sî'n-dile tu nîs* = fierbea sângele într'însul 263₂₄; 2° *cu tufek'a s-lo-agudeăi, sinde nu cură di nîs* = cu pușca să'l fi lovit, sânge nu curgea de pe dânsul (de trist și amărit) 68₃₉; 3° *j-biură sî'ndile di frică* = au înghețat de frică 48₁₉; 4° *s-l'i l'a sî'ndile a h'il'-suî* = să răsbune pe fiul său 424₁₉,

115₃₄; 5° *s-l'a sî'ndile, sî'ndile* = se ia după urma sângelui 197₁₅, 374₂₉; 6° *cu sinde, cu proî* = din greu, cu necazuri mari 488₄; *sinde ș-proî versu qua tulă* = o duc într'un chin continuu, cumplit 186₁₁.
Sindîneq vb. I = sânger; *cîndu nelu a unûi va sîndineaqă* = când inelul unuia va sângeră, va da sânge 49₁₅, 52₁₈, 334₂₉, 399₂₈, 423.
Sirgl'escn. Vezi: *sălăg'escu*.
Sirmă sf. = fărâma, fărâmatură 22₁₁, 90₁₈, 171, 230, 251.
Slab adj. = 1° slab: *om slab* = om slab, care nu e gras; 2° rău, periculos 195₁₂, 126₁₁, 256₅; *lucru slab cură tu mese* = (lucru rău e la mijloc); nu miroase a bine 12₆; *tră oară slabă* = pentru ocazie grea, pentru momente grele 296₃₁; 3° nevoie: *omtu tu slab caf-tă oamiñi* = omul la nevoie are trebuință de oameni 202₃.
Slăbință sf. = rău, răutate 112₂₃, 245₃, 416.
Slăg'escn vb. = slăbesc 314₇; *slăg'i feata ca cartea* = slăbi fata ca hârtia 460₈.
Sk'epe sf. = 1° prapor 15₂₉, 31; 2° vâl.
Sk'erdu (mi) vb. III = mă pierd, mă rătăcesc; *si sk'irdû* = se pierd, se rătăci 161₁₉; *că sk'irdûi calea* = căci rătăcii în drum, perdui drumul 161.
Sk'le sn. = spic; pl. *sk'icuri* = spice 103₁₄, 339₂₄.
Sk'lu sm. = 1° spin, ghimpe, mărăcine 4₂₃, 48₁₆, 53, 97₂₇,

226₁₁; 2° *l'i sta sk'inu ntr-ocl'i*=îi este nesuferit 283₅; 9₃₅; 3° *s-tradi cu sk'inlu nu se-acafă di fivă* = de ai trage cu măracinele nu se prinde de nimica: a fi sărac lipit, a nu avea nimic 304₁₉; *Bag sk'ini* = puiu intrigi.

Sk'in vb. I=înghip, înțep, îmboldesc 116₃₃; *acățară s-lu sk'ină*=începură să'l atingă, să-l atâte 183₂₀; *lu sk'ină ruglu*=îl înțepă rugul 383₃₃.

Sk'inare sf.=înțepare, atingere, atățare.

Sk'inare sf.=spinare 336₃₃; *lucurlu al Dumniță lo-arcă pri sk'inarea mea*=de treaba lui Dumnezeu mă învinuiă pe mine 7₂₈.

Sk'inărat sm.=șira spinării.

Sk'ipare sf.=târnacop 112₃.

Sk'irdeare sf.=rătăcire, pierdere, pierire.

Sk'irdut adj.=pierdut, rătăcit 251 — 253, 400₇; uimit 318₂.

Soacră sf.=soacră 73₁₁, 197₃₈, 439; *soacăr-sa*=soacră-sa 74.

Soară sf.=suptioară: *sum-soară*=la supțioară 53₁₄, sub supțioară 85₅, 479. 480.

Soarbe-Amare sm.=Soarbe-Mare (personaj în basme, care poate să bea foarte mult) 422—424.

Soarbe-Ariulu sm.=Soarbe-Râu 493—495.

Soare sm.=soare 2, 10₃₀, 36, 74, 75, 285₃₂, 439—441; *soară* (Fărșeroții) = soarele 477₁, 482; pl. *sorî* 268; *iu k'are soarle*=unde apune soarele 224₄; *ascăpila*

soarle = apune soarele; *soare ș-luiniă* = soare și lumină (termin de desmerdare) 4₃₃.

Soarte sf.=cămașa în care se naște pruncul: *să-l scrie ditru soarte pîn tu moarte* = să'i menească din «soarte» (= de când se naște) până la moarte 199₂₂, 319₁₆.

Soață sf.=tovarășă, pereche; *cum soață no-avea n-lume* = cum pereche n'avea în lume 319₉; *să z-ducă tră leamne soață*=să meargă împreună la lemne 257₁₅, 200₂₀, 124₂₉.

Socru sm.=socru 52₁₁, 97₂₃; art. *sòcurlu* și *sòcru*lu; pl. *socri*, art. *socril'* și *sòcăr'l'i*.

Soe, soie sf.=fel; 1° *nă soie di cupilcu*=un fel de copil din flori 8₃₅, 24₁₅; 2° *Multe orî sun tu lume nă soe*=Multe ceas o a r nice sunt la fel pe lume 353₁₅; 3° *soi di soie* și *soe di soc*=fel de fel 49₁₀, 83₃₂, 54₂₆; 4° *nu feațe altă soe*=nu făcù altfel 490; pl. *soi*: 99 *di soi*=99 de feluri 33₃.

Somnu sm.=sogn 51, 87. 157, 362 — 385; 1° *tuti durîă, canda tu somnul di moarti* = toate dormiau par'că somnul de veci 35₃₄, 36₂₇; 2° *și durîă cu tu somnul d-intî'nî*=și adormi ca în somnul dintăiu: sogn profund, în nesimțire (când se crede, că sufletul iese din corp și umblă prin lume) 36₂₄, 86₂₉, 68₂₇; 3° *greu somnu-l copșu* = greu sogn am adormit 36₂₈; *si-l coacă un somnu*=să'i tra-

gă un somn; *un ocl'u di somnu*=un puiu de somn 136₁; *și-l' cuțea somnu*=și dormiau de a binele 269₂; 4° *pînă s-lu fură somnul*=până să'l fure somnul, până să adoarmă 16₁₆; 5° *nu lo-acăță somnul*=nu-l apucă somnul (de grije) 88₁₄, 80₃₀; 6° *nu ș-bîgă somnu ntr-ocl'i*=nu dormi de loc 36₁₂; 7° *Aestă eră băgare pi somnu*=Aceasta eră a demenire curată 273₆.

Sone sf. = sfârșit, fine; *pîn tu sone*=până la sfârșit, până la urmă 18₁₀, 41₃₅, 61₁₃; *tu soni*=la urmă, la sfârșit 46₃₃; *trîș tu sone*=tocmai la sfârșit 87₃₉; *naî tru sone*=la sfârșit 17₂₂.

Sor, soră sf.=soră; pl. *surări* 75₈, 112—115, 168—169, 243—245; *sor-mea*=soră-mea 87₁₉; *sor-la*=soră-ta; *sor-sa*=soră-sa 47₂₃, 76₂₃.

Sor vb. I=însor (la Fărșeroți, Sămărniați, etc.): *El după țe si sură*=El după ce se însură 1₂. 483; *surăt*=însurat 5₁₇; *nu h'im surăt*=nu sunt însurat 6₁.
Vezi: *nsor*.

Sorbu vb. III, IV=sorb 422, 423; *s-lu sorg'i tu cupă*=să'l sorbi în pahar (de frumos ce este) 36₆, 13₃; *și-l soarbi tut*=și'l soarbe tot 31₂₂; *va-nî mi soarbă di mprostu*=mă va sorbi dea'n picioarele 294₂₉; Perf. *surg'ii* și *sorbșu*, *surg'își* și *soarbsiși*, *surg'i* și *soarbse* 494₃₅, etc; Part. *surg'it*, *surg'ită*=sorbit,-ă, *surg'indalui*=sorbind

494; Inf. *surg'ire*, *surg'ure* și *soàrbire*, *surbeare*.

Soț sm. = soț, tovarăș 7₃₇, 13₆, 87₂₃, 145—147, etc.; pl. *soți* 7₁₄, 8₉, 2₁₂; *soțu-su*=soțul său 9, 16₂₈; *nî fațim soți*=ne întovărășim 80₂; *diștiptăt, că no-ari soț*=deștept de n'are pereche 98₅; *soț no-avea tu guneață*=pereche n'avea în voinicie 157₁₅, 290₃; *aoa feățiră soțl'i*=p'aci ți-e drumul, rupe-o la fugă, șterge-o! 47₁₃, 78₂₈.

Spar (mic) vb. I=mă speriu 241. Vezi: *aspăr*.

Spăstrescu vb. IV=pun bine, ascund bine, păstrez 312₄; curăț; Inf. *spăstrire*, *spăstreare*; Part. *spăstrît,-ă*.

Spel 481. Vezi: *aspel*.

Spil'ă sn. --peșteră; pl. *spil'e* peșteri 87₂₇.

Spîndur vb. I=1° spînzur: *Loați-lu s-lu spîndurăți* Luați-l să-l spînzurați 97₈; 99, 366; 2° atârna: *lu spîndur*=îl atârna 32₇; 30₂₈, 11₁₈, 73₉; *și spîndurd nărli nă palmă n-g'os*=s'a amărit grozav 104₄; *gone si-l, pinđurî apala di gușe*=voinic de pică de tinerețe, voinicie și frumusețe (lit. bun să-i atârni sabia de gât) 2₄; *arcoarea... și spîndurd tîmbarea* (frigul... își atârna mantaua), frigul eră neclintit.

Spîndurare sf. 1° spînzurare, spînzurătoare 99, 366; *canda lo-aduțea la*=par'că-l duceau la spînzurătoare 97₉; 2° atârna.

Spîndurat adj. 1° spînzurat; atârnat: *cu caplu spîn-*

durât—(cu capul aplecat, atârnat în jos): mahnit, trist 1₂₅, 256₃; *o-alăsdă lugu-ria spinđurată* = a lăsat afacerea nedeslegată, în doi peri 339₅; *cu nărli spinđurati* = cu buzele umflate 83₃₇.
Spion, pl. *spionî* și *spioneanî* sm. = spion 146₉.
Spirlungôs adj. = ascuțit, cu ascuțiș. *par*∞—par ascuțit 333₅, 39.
Spirlungu adj. = lunguiet, ascuțit.
Splă sf. = scânteie (de foc), val vârtej (despre vânt).
Spin adj. = spân 349, 402.
Sprigūr vb. I = 2° jur solemn pe ceva; *s-prigūră* = se jură solemn 164₂₂; *pînă țe nu va ti gūrî și sprigūrî* = până ce nu vei jură și întări cu jurământ solemn 8₃₀, 33, 39; 2° *ti sprigūr* = te conjur; *s-mi sprigūră* = să mă conjure (= să mă facă să jur solemn) 75₇; *li sprigūrară* = le conjurară 159₃₅.
Sprigurare sf. = jurare, conjurare.
Sprigurăt sn. = jurământ solemn.
Sprună sf. = sprună, spuză 432, 466; *spură* (la Fărșeroți) 477.
Spulbir vb. I = curăț (prin casă) 125₁₆; 2° *ti spulbir* = praf te fac; 3° *vîmtul spulbiră* = vântul ridică praf, etc.
Spulbirare sf. = curățire (a casei de praf), *prăfuire*, svânturare; fig. dispărere.
Spună sf. = spună 319₃₀, 410₈.
Spun vb. III = spun; Perf.

spuș; Part. *spus*, -ă; 1₁₇, 5₃₄, 29₃₅, 329₃₄; *ți ni s-avea spusă* = ce nici nu se pomenise 173₂₇. Vezi: *aspun*.
Spură, **spuză** sf. = sprună, spuză (la Fărșeroți) 477. Vezi: *sprună*.
Stamulă sf. = nume propriu de femeie 86, 87, etc.
Stane sf. = stână: *s-duse la stane* = merse la stână 16₃₈. Vezi: *stînă*.
Statu, nume propriu = State 367—371.
Stau vb. I [Indic. prez. *stau*; Imperf. *stam* și *stăleam* (*stiteam*), *stai* și *stăleai* (*stiteai*), *sta* și *stătea* 19₁₆, 36₁₈, 39₁₇, și *stitea* 239; *stam* și mai des: *stăleam* (*stiteam*), *stați* (*stăteafî*, *stiteafî*), *sta* și *stătea* (*stitea*), Perf. *stătui*, Part. *stătut*, -ă; Inf. *stăteare*, *stiteare*, *stare*] = stau; *stați!* = stați 5₁₄; *stăi*, *s-lă spun*, *ma-i ași* = stăi, să le spui, dacă-i așa 22₂₀; *l'-aspuni*, *cum sta luguria* = îi spune, cum stă chestia 44₁₆; *vîră nu-l dîțe a: stăi ma nclo* = nimeni nu-i făcea nici o observație, toți îl lăsau în voie = 356₃₅; *stătură* = statură 184₃₁; *stătui* = stete 26₂₃.
Stare, **stiteare** și **stăteare** (mai des) sf. = stare.
Stăfidă sf. = stafidă. 37₃₆.
Stăh'lmă sf. = prinsoare 419₁₃. Vezi: *stih'imă*.
Stămărie sf. = Sântă-Mărie 24₂₀, 88₂₃, 188; *Stămărie mușată!* = Sfântă Maică a Domnului! 25₁₆; *di vă o-a-dusi Stămăria* = Bate-v'ar Maica Domnului 103₃₆.
Stămină (prescurtat din: *sip-*

tămîna) — sf. săptămână 73₄, 212, 213, 261, 277.
Stărk'escu, Vezi: *străk'escu*.
Stărnūt vb. I = strănūt:
Mul'area stărnută = Mu-
 ierea strănută 69₂₅.
Stărnutare sf. = strănutare
 69₂₆. Vezi: *stărnūt*.
Stătūt = 1° sm. statură 456₃₃;
 2° om greoiu, care abia își
 târăște corpul 422₂₄.
Stăvîneri sf. = Sfânta-Vineri.
Stearpă. Vezi: *sterpu*.
Stea, *steaună* sf. = stea; pl.
steale 74, 75, 181₂₈, 191₂₄,
 285₃₃; 1° *feata iră ca stea*
 = fata eră (frumoasă) ca
 o stea 255₇; *k'icăt dit stea-*
le = frumos, par'că eră pi-
 cat din stele 12₃₁; *nurărli*
a l'eî, mă-sa steaūl'eî = no-
 rorile sale, frumoase ca
 mama stelei: neînchipuit
 de frumoase 34₆; 2° *căpri*
cîte steale = capre (multe)
 cât stelele 279₃₁; 3° *Arcă*
tu steaūă = a dat în stele
 (=și-a cercetat norocul în
 stele) 322₁₃, 412₂₇.
Stepsu sn. = vină, culpă 99₁₀,
 180; *no-aveă vîră stepsu*
 = n'aveă nici o vină 283₁.
Sternă sf. = loc în care se
 strânge apă, rezervoriu de
 apă 414₃₅.
Sterpu adj. = sterp, nepro-
 ductiv: *loc sterpu* = pă-
 mînt ne fructifer; fem.
stearpă = neproductivă;
amirăroaņa eară stearpă
 = împărăteasa eră stearpă,
 nu nășteă 315₁₀; *stearpă*
 = oaie care nu fată 317₁₀.
Sti prep. = peste 14₆; *se-alnă*
sti uşe = se suî peste uşe,
 deasupra uşii 59₁₆; *sti cor*
 = pe picior 466₃; *di sti loc*

= de pe pămînt 9₂₈, 442₁₆,
 etc. Vezi: *stră*, *stri*.
Stică conj. = dacă. Format
 din: (*s-ea*) *sti-că* = de este-
 că, 237, 238₁.
Stifusescu vb. IV = prăpă-
 desc, nimicesc; *lu stifusi*
 = îl prăpădi 171₁₉.
Stihimă sf. = prinsoare 170₁₃;
me-acăţ = fac prinsoare,
 mă prind 346₂₂.
Stih'ò, pl. *stih'àđi* și *stih'îŭ*,
 pl. *stih'îi* sm. = stafie,
 șarpe de casă, smeul, ba-
 laur 12, 14—17, 222₂₀, 434,
 etc.
Stingu 167₂₄. Vezi: *astingu*.
Stipsescu vb. IV = sunt vi-
 novat: *canda l'i stipseă*
duînea = par'că îi eră de
 vină lumea 72₁₀.
Stirpăr sm. = păstor care
 păște oile sterpe 317.
Stizmă sf. = zid, perete 4₁₆,
 309₃₇, 486.
Stină sf. = stână 402₃₄.
Stînga (a ∞) adv. = a stînga
 434₇; *și nh'ipse lirile di*
na stînga = își înfipse,
 își vîrî lirele în partea
 stîngă [, unde se ține un
 buzunar ascuns în cămașe
 sau scurteică) 236₃₁.
Stîngăcū adj. = stîngăciu,
 neîndemînatec.
Stîngu adj. = stîng; *mina*
țea stînga = mîna cea
 stîngă 170₂₂.
Stog, pl. *stoguri* sn. = stol
 (de paseri); grămadă 60₂₀,
 172₂₉, 362₁₆.
Străni sn. = straiu, haină;
 pl. *străne*, *străni* = haine
 5₂₀, 10₂₃, 45₂₀, 59₃₂, 72₁, 78,
 etc., etc.; *nu lu ncăpeă*
strănil di karaūă = nu-l

incăpeau hainele de bucurie 116₃₄; 132₂₀.
Strauș sm. = strămoș 101₃₁, 187₂₁.
Stră prop. = peste, deasupra (pretutindeni); *stră cale* = deasupra drumului (la drumuri de munte numai) 60₃₁; *stră k'atră* = peste stâncă, deasupra destâncă.
Străbăt vb. II = străbat 88₃, 103₂, 113₂, 154, 315₂₄, 461. Inf. *străbăteare* și *străbătire* = străbatere.
Străk'escu și **stărk'escu** vb. IV = sec; *arî'urle va străk'ască* = râurile vor secă 442₄. Vezi: *astrăk'escu*.
Străk'ltură și **stărk'ltură** sf. = stărpitură (când stărpesc oile, când oile nasc miei morți); om de nimica.
Străk'it și **stărk'it** adj. = stărpit; secăt; *stărk'ite!* = al naibii!
Strănipôt, fem. **strănipotă** = strănepot, strănepotă 102₄, 31.
Străpăp sm. = străbun, strămoș 187, 252₃₄.
Străvecl'u adj. = străvechiu.
Strănūt vb. I = strănut. Vezi: *stărnūt*.
Străxescu vb. IV = consimt 106₂₄, 308₂₂, 356₁₇.
Stremă, pl. *strèmate* sf. = pogon 434, 435.
Stres adj. = 1° strâns, constrâns 277; fem. *streasă*; *carî viqù luguria streasă* = dacă văzù, că treaba se complică, dacă se văzù la zor 10₉, 52₃₇; *carî u viqură streasă fraj'i* = dacă se văzură frații la zor, la strâmtorare 48₁₃, 321₂₄; *cîl li viqù streasi* = în-

dată ce se văzù la strâmtoare; îndată ce se văzù strâns cu ușa 108₁₂; 2° sgârcit: *eră stres-stres, cl'aea dracluî* = eră sgârcit cum n'a mai făcut firea 91₆, 147₃₉, 353₃₅, 356.
Strl prep. = peste, deasupra 59₂₂, 185. etc.; *di stri fața locluî* = de peste suprafața pământului 170. Vezi: *stră, sti*.
Stricòr vb. I = strecur 90₄, 183₈, 223, 227; *lu stricură* = îl strecură 71₂; *si-l' stricurăți* = să-i strecurați 50₂₈.
Stricătoare sf. = strecurătoare; pungă, de lână făcută, în care se strecoară urdă, brânză, spre a li se extrage zerul, etc.
Stricurare sf. = strecurare, strecurătoare 90₄.
Strig vb. I = strig, chem 1₁₂, 3₂₀, 4₃₇, 14₂₆, 22₂₈, 29, 33, 40, etc.; *strigî'ndaluî* = strigând 24₂₆.
Strigare sf. = strigare, chemare 15, 25₁₃.
Strigă sf. = strigă, ființă supranaturală; pl. *striqe* 172₃₁.
Strimtură sf. = strânsoare, strâmtoare, zor, nevoie 57₃₆, 121₃₃, 493.
Stringu vb. III = strâng. [Indic prez; *stringu, strindî, strindî, strindîm* și *strindem, strindîți* și *strindîți, stringu*. Imperf. *strindeam*; Perf. *stresu* și *strimșu, streasiși (strisèși)* și *strimsiși, strease* și *strimse, streasim* și *strimsim, streasit* și *strimsit, streàsiră* și *strìmsiră*; Inf.

strîndire și *strîndeare* = strângere; Part. *stres*, *streasă* și *strimtu*, — *ă*/; *să-ș u stringă m-brață* = să și-o strângă în brațe 151₃₀; *l'i stringu se-aspu-nă* = îi constrâng (ei) să spuie 199₃; *strînde-ți inima cu dinți* = aibi curaj 154₁₆; *n î p ô î strîndi-te dracul* = iarăși ține-te pe fugă dracul 4₂₂; *lu streă-siră dipu nîs* = se porniră în fugă după dânsul 81₁₃; *cara u strease multu foamea* = dacă o constrânse mult foamea 290₁₄; *strease un frig* = dede, se lăsă un frig tare 170₃₄; *lu strîmse foamea* = îl constrânse foamea 239₂₁; *u strîmse* = o strânse 181₂₀; *si strîmsiră ș-e l' to-apală* = se porniră și ei într'o fugă nebună 4₁₈.

Strimbu a d j. = 1° strâmb 209; 2° prost, rău; *acăđ sã-l' si ducă strîmbu* = începî să-i meargă prost 280₆; 3° anapoda, pe dos 103₁₇; 4° om strîmbu = a) om strâmb, care schiopătează, b) om nedrept; 5° *bag-u strîmbă* = (bagă-o (căciula) strîmbă, îndoită într'o parte): să nu-ți pese de loc 49₃₃, 146₁₀, 323₁, 455₆; 6° pl. m. *strîng'i*, fem. *strîmbe*.

Strimbu vb. I = strâmb; *Tuți oăspițl'i strîmbară bîdili* = Toți oaspeții strîmbară din buze, adică: s'au strîmbat, și-au bătut joc 98₃₈; *s-nu strîng'i* = să nu strîmbi, să nu te abați, ci să mergi drept 486₂₇.

Inf. *strîmbare* = strâmbare
Strof sm. = prăpăd 280₈.

Struxescu vb. IV. = ascut 94₂₂, 108₉, 343₂.

Stufos adj. = stufos 33₂₄, 196₂₆, 393₁₃.

Stuh'inăt adj. = bătut de nenoroc; nenorocit 168₁.

Stumbu sm. și sn. = pisălog.

Stup, pl. *stuk'* sm. = stup; *stup co-aly'ini* = stup de albine 295₃₃.

Stupătoare sf. = dop.

Supsesen vb. IV = mor (despre vite și despre necreștini); *cît supsî* = cât muri 266₃₆. Vezi: *psusescu*.

Stur, pl. *sturî* sm. și *stururî* sn. = stâlپ 132₃₂, 195₂₈, 423, 425.

Sturnare sf. = cremene, silex 28₃₁, 48₂₆, 118₁₁.

Su pr. pos. = său, — su (pretutindeni); *h'il'-su* = fiu-su, fiul său 2₁; *qinir-su* = ginerile său 473₁₈; Gen. Dat. -*suî*: *a h'il'-suî*, *a qinir-suî*.

Su prep. = sup 62—64, 366₁₇. etc. Vevi: *sum*, *sun*.

Subaș sm. = fel de șefie în administrația otomană; *nu lo-avea subaș di tamâm la loc* = nu eră tocmai în fire 91₁₁; *oăspili nu-l ari subaș la loc* = oaspetele nu-i în fire 209₂₈.

Subțire adj. = supțire, mărunț 171₃₁.

Sucak'e sf. = stradă, uliță 55₁₄, 452₄. (Uzit în orașe).

Sucil'e sf. = 1° socrime, socrii mai mari; 2° rudenia de socri.

Sucime sf. = socrime.

Sudoare. Vezi: *asudoare*.

Sufie sf. = invenție, născoc

cire 98₄; *cu sufii-sufii* = cu invenții peste invenții 375₃₅.

Suflare sf. = suflare 171, 330.

Suflit sn. = suflet 24₁₅, 49, 465—468; 1° *ș-deade sùflitlu* = a murit, a expirat 32₁₁; 2° *suflit di om nu se-aflà* = nu se află nici un om, nici un suflet de om 74₂₄; 3° *z-da... tră suflit* = să dea, să facă... *p o m a n ă* 165₂₆; 4° *s-țā ncarți sùflitlu* = să-ți mânjești sufletul cu păcat 134₁₄; *tra s-nu îi ncarcu sùflitlu* = ca să nu păcătuesc, să nu mi mânjesc sufletul cu păcat 186₁₆; 5° *t-un suflit* = într'un suflet, într'o fugă 270₈, 429₃; 6° *nă scot sùflitlu* = ne scot sufletul, ne chinuesc a m a r 22₁₅; 7° *să-ș adună sùflitlu* = să suspine din greu 204₁₂.

Suflu vb. I = suflu; [Indic. subj. prez. pers. II; *sufli* și *sufli'i* = sufli] 44₂₄, 148₃, 263; *că angîrmari, aveà suflată draclu tu pungă* = cât despre bani, suflase dracul în pungă: n'a-veà nici pară chioară 162₂.

Sufră (Epir) sm. și *s o f r ă* (Macedonia) sf. = masă rotundă pe care se servește masa la prânz și la cină 29₁₃.

Sufrimțea sf. = sprinceană 172; *soare, sufrimțea* = soare, sprincene (= frumosule) 257₂₇.

Sufrusesen vb. IV = sbârcesc; *sufrusit* = sbârcit 24₁, 172.

Sufsesca vb. IV = născocesc, inventez, 312₃₉, 495₁₀; *Te s-șadă si sufscască* =

(ce să șază să născocescă): ce mi s'a pus să născocescă 303₆.

Sug vb. III = sug 314₄; *il supse fălle* = îi supse obrazii 182₆; *il supșu* = il supsei; *canda nă sùpsi-ră cătùșile* = Par'că ne supseră pisicile (când cui-vă îi este foame mare) 455₅. Inf. *sùđire* și *sudeare* = sugere. Part. *suptu*, *suptă* = supt,-ă.

Sulă sf. = 1° sulă; *cari il băgă sula tu coaste* = dacă îi băgă sula în coaste (= dacă îl constrânse) 488, 499; 3° țeapă, frigare 16₁₂₋₂₁, 228₂₅.

Sultă sf. = Sultană; *armă-siră ca Sulta cu ucnălu* = rămaseră cu rușinea 34₂₈, 270₃₃, 365₄.

Sum prep. = supt 25₆, 57₁, 63, 64, etc. Vezi; *su*, *sun*.

Sumăr sn. = s a m a r 118₁, 135, 252; *il' crueaști un sumăr* = îi trage o bătaie 431₁.

Sumă sf. = un caier de lână neagră sau albă, din care se face *ustură* = urzeala 303₈.

Sum-ari'd vb. III = surăd: *sum-ariși* = surăse 42₁₀.

Sumărică sm. = samar mic 252₁₄.

Sumără, *sămără* sm. = samargiu, care face samare

Sumedru sm. = Sfântul Dumitru.

Sum-k'etru sm. = Sfântul Petru 21₂₅.

Sumnòs adj. = somnoros 37

Sumsoară sf. = supțioară 85₃, 86.

Supane sf. = buzunar la s

nul stâng al cămășii sau al scurteicii 17₂₅, 160₁, 280₂₇, 295₂₄.

Supră prep. = asupra (pretutindeni); *pi* (*pri*) ~ = pe deasupra 267, 95₁₅, 253₂; *dipri* *supră* = pe deasupra 89₃₆; și mai mult 83₈; *l-l'a dipri* *supră*, *l-l'a dipri g'os* = îl ia pe subțire 43₂₀. Expresiunea este împrumutată dela modul de a învăța să citești de altădată, conzistând în a silabisî, citire numită: *dipri g'os* sau a rostî cuvântul dintr'odată, fără a-l silabisî, citire numită: *dipri* *supră*).

Supsescu. Vezi: *psusescu*.

Suptu adj. = supt: *agûn*, *suptu di cătuși* = flămând, supt par'că de pisici 90₂.

Subțire adj. = subțire, mărunț 373₁₇.

Surată sf. = surată 99₁₀. Din *soră* + terminațiunea: *ată*, ca și *fărtăt* din *frate* + *at*.

Surda (*de-a* ~, *na* ~) adv. = deasurda, a face pe n'aude 229₃₀, 251₃₂.

Surdu adj. = surd 150₂₁; *surdu-nî qîc* = surd mă chiamă 431₈.

Surđi't adj. = asurzit.

Surg're sf. = soarbere 422₂₂.

Surică sf. = sorioară 47₂₇, 88₂₀, 485.

Surpu vb. I = surp, dau jos 239; *să-l surpă* = să-l usurpe 122₃₀. Inf. *surpare* = usurpare, dare jos: *surpă-te!* = piei d'aci.

Surțel sn. = surcel, uscătură 46₈₋₁₂, 87₁₄, 109₂₃, 227₂₄, 273.

Sus adv. sus (pretutindeni): *în sus* 2₁₆, 7, 15₂₁, 28₂₁; *nsus* sus, *în sus* 25₈; *din sus în g'os* în lung și lat: peste tot 35₃₃; *l-u deadi năpòi în sus* o porni în spre munți; identic cu: a apucat câmpii. [Aromânii locuind mai mult munții, cei ajunși la desperare își găsesc mai mult refugiul în drumul spre munți, în viața de haiducie, unde nu-i mai pot ajunge împilările nimănui.]

Susk'ir vb. I = suspin 51₃₀; 63, 182₂₆; *susk'iră nînga nă oară* suspină încă odată 51₂₇; *susk'iră dit h'icale* = suspină din adânc 74₁₂; *pluk'li susk'iră* = plopî suspină 220₂; *tute feătile li susk'iră* = pe toate fetele le făcea să suspine după el 360₁₇.

Susk'irare sf. = suspinare 451.

Sustă sf. — capac, care se ridică în sus 252_{17, 19}.

Sută sf. = sută; *nă sută* o sută 19₂₄, 88₂₀, 188₂; pl. *sute* 25₁₀, 45; *li ascumai tu patru suti di guvi* le ascunse în patru sute de găuri, adică: foarte bine 55₇.

Sutira = Schimbarea la față a Domnului; biserică pe culmea muntelui cu acelaș nume la răsărit de comuna Arca 350₁₀.

Sutată sf. = tovarășie 145₂, 146.

§

Şain sm. - şoim 245; nume propriu 249₂₆.

Şamie sf. batistă, maramă 484₁.

Şamindoi, **şamişdol'i**, **şamijdol'i**, num. - amândoi, ambii 24, 49₆, 79₄, 252₁₁; *caplu şamindoilor* - capul ambilor 220₃; *şamijdăole* ambele 286₁₉.

Şamintreil'i, **şamiştrel'i** num. = tustrei, câteşi trei 40₁₀, 89₆, 100₃, 146₁₂; *şamintrel'ă* 476; fem. *şamiştrel'e*, *şamintrel'e* - tustrele 33₂₅, 261₃₀, 282, 376₁₅, 444₂.

Şaminpăturl'ă num. - toţi patru, câteşi patru 480. Tot aşa se poate zice: *şamiş-ţin'il*, *şamiş-şasil*, etc.

Şaoă. Vezi: *şaună*.

Şapte num. = şapte 157—159; *şăptile* = al şaptelea 462₁; *caî di şaptil' amirădî* = care dintre cei şapte împăraţi 58₂₂; *şapte-dăţi* şaptezeci 128; *şapte-optul'i si duse pi dinăpôî* - s'a speriat rău o sfeclise rău de frică 177₃₂, 185₃, 298₁₆, 392₂₄.

Şarpe sm. şi sf. - şarpe 9, 10, 12, 66—68; pl. *şerk'i*: *doăuăle şerk'i* (sf.) = cei doi serpi 12₁₆; *va s-veadă mulţi şerk'i* (sm.) = va vedea mulţi serpi 61₃₃; *amirăril'a şerk'ilor* - împărăţia şerpilor 66₁₈; *canda-l muşcă vîrnu şarpe* - parcă îl muşcă vreun şarpe 256₁₀.

Şase num. - şase; *şàsile di noapte* - la orele şase de

noapte; (corespunde în Turcia cu miezul nopţii, când ziua este egală cu noaptea) 388₁; *şai-dăţi* şasezeci.

Şaună, **Şao**, **Şaoă** sf. - şa (de cal) 110₈, 127₁₈, 314; pl. *şale* şi *şel'* 252₃₁.

Şcămbă sf. = bolovan, stâncă 480₂₀.

Şcl'oaple vb. I = schiopătez 209; *şcl'upică* = schiopătă 54₃₈; *şcl'upicînda* = schiopătând 268₆; Inf. *şcl'upicare* = schiopătare.

Şcl'op, pl. *şcl'ok'* adj. = schiop: fem. *şcl'oapă* = schioapă 11₁₅, 156₁₀, 224₂, 261—267.

Şcl'imurare sf. = scâncire; che-lălăire 301₂₄.

Şcl'imurêd vb. I = scâncesc, chielălăesc 301; *şcl'imurâ... auşlu* = îngână... moşul 458₁.

Şcop, pl. *şcoape* sn. = 1° băţ 271₃, 431, 460; 2° bătaie 80₃₇, 54₃₁; *di-l' cruescu un şcop* = de-i croiesc, de-i trag o bătaie 43₂₀; *tipsusescu di şcop* = te omor în bătaie 125₄, 188₇.

Şcraû adv. = de loc! (corupţiune din alb. s'ca = n'am): *Nişî pară: şcraû!* = Ei bani: de loc 83₉.

Şcret adj. = pustiu, nebun: *Nu-nî si duse mintea, că nî-eră şceta la prađî* = Nu mi se duse gândul (= nu mi-am adus aminte), căci eră pustia (de minte) la bani 39₅.

Şcurtêd şi **şcurtik'êd** vb. I = scurtez; 1° *va ti şcurtêd cu nă palmă* = te voi

scurtă cu o palmă (= îţi voiui tăia capul) 45₃₂; 2° *mintea si scurtă multu* = mintea se scurtă mult, adică: nu mai avea minte multă 98₂₂; 3° *s-uşcurtăm* = să o prescurtăm 139₁, 193₃₆; 4° *va-l şcurtik'eq cu nă palmă* = îl voiui scurtă cu o palmă: îi voiui tăia capul 85₁₀; 5° *l'i şcurtică* = (îi scurtă): îi omoră, le tăia capul 504; *După ţe-l' şcurtică tuţi* = După ce le tăie capul la toţi 269₂₁, 270₁.

Şcurtare şi **şcurticare** sf. = scurtare; fig. tăiere a capului, omorîre.

Şcurtiţă sf. = sorti 341₈, 374, 503; *l'-căqû şcurtiţa a l'eî* = a ieşit ea la sorti, i-a venit ei rândul 49₃₁; *va s-aruc şcurtiţa* = o să trag la sorti 239; *trăpsiră şcurtiţa* = traseră la sorti 8₁₄.

Şcurtu adj. = 1° scurt; *om şcurtu* = om scurt; *şcurtul di minti* = scurtul de minte 44₅; *o-aduk'î, că-î şcurtă tu min-te* = o pricepû, că-i proastă 54₁₀, 276₂₇; 2° subst: *scurteică* 290₃₀; 3° luna lu Fevruarie 20₃₃, 302.

Şed vb. II = şed; *tra si şadă* = ca să şază 5₃₂; *şideà* = şedeà 7₁₆, 17₂₈; *şiqû* = şezû 20₇; *trîş cîndu şiqură pri measă* = tocmai când se aşezară la masă 51₃₅; Part. *şiqût, -ă* = şezut, -ă. La Fărşeroţi se pronunţă: *şăd, şăqû* 479; *şă-qûndalui, ţe şăqû* = şezând, cât şezû 243₃₉.

Şembără sf. = cele două neveste ale unui bărbat (Albania).

Şi, ş-, j = conj. şi (pretututindeni) 1° *ş-*: *mare ş-muşăt* = mare şi frumos 2₄, etc., etc.; 2° *j* se aude în unele comune, când urmează d, b, v; *j-deade* = şi dădû; *j-de-aqună* = şi de flămândă 22₁₀; *j-bana ş-u da* = îşi da şi viaţa; *j-viqû* = şi văzû, etc.; 3° adv. şi, asemenea; *işi ş-Andreîulu* ieşi şi Andreiu 1₁₃; *care s-cl'amă şi el muntile Lac* = care se cheamă şi el muntele Lac 16₉, etc. etc.; 4° *ş-* pron. reflex. *işi*: *ş-feaşe crucea* = îşi făcû crucea 1₉; *şi şî se duse* = şi îşi se duse: şi mi se duse 65₂₀, etc.

Şică sm., **şicac** sf. = glumă; *Trei sute de-ani, nu şică* = Trei sute de ani, nu glumă 25₁₀; *faşe şicâţi* = face glume, glumeşte 8₂₀; *şicâţi di la hane* = glume ordinare, fără sare 364₂₀; *şicac* 236.

Şideare (**şădeare**), sf. = şedere 136₁₆; *şidearea nu da pîne* = şederea nu dă pâne: nu aduce folos 300.

Şiqût adj. = şezut; fig. cur 172₃₆.

Şicac sn. = abâ, fel de postav 170₃₅.

Şileah'e sf. = seleaf 50₁₁.

Şil'e sf. = paiu, un mic paiu, gunoiu; germ. Plüsel, feiner Schmutz 171₃₁, 172; 1° *tră şil'e ş-pal'e* = pentru ori ce, pentru un lucru cât de mic 185₁₈; *aşteaptă şî-nătate di şil'e, di pal'e* = aşteaptă sănătate dela un lucru cât de mic 240₁₀; 2° *L'i spune... tute pîn la*

- șil'e* = le spune... toate din fir a păr: cu deamănuntul 441₁₅; 3° *nu s-plîmsi șil'a di nîs* = nimeni nu se plânse de dânsul 119₂₇; *lo-aveà șil'e ntr-ocl'i* = nu-l puteau suferi: a-l aveà spin în ochi 115₇.
- Șingir** sn. și *șingire* sf. = lanț 385.
- Șirèt** adj. = viclean, șiret 36₁₉, 104₂₁, 151₁₁, 310, 404.
- Șiritlik'e** sf. = șiretlic, viclenie 171₂₃, 371₁.
- Șiș** sm., *șișe* sf. = 1° sticlă, butelie 420₆. 2° *șiș* = șișul bastonului.
- Șiștimară** sf. = uimire, zăpăceală 380.
- Șiștisescu** (*mi* ∞) vb. IV = mă zăpăcesc 412₁; îmi pierd capul.
- Șoarie** sm. = șoarece 29₈, 64, 69, 122; *l'-mîcă șoarițl'i fârina* = a fi sărac lipit 304₁₉.
- Șombură** sf. = pietroi, bologvan (Albania).
- Șop** adj. = prost, tont.
- Șopot**, pl. *șopute* sn. = șipot, fântână a cărei apă curge printr'o albie numită *cupa*ne (=copaie) sau *șurcă* 46₂₆, 222₃₅, 226, 227, 243, 244; *Șopotlu ali Lamne* = Șipotul Balaurului (nume de localitate) 294.
- Șteae** sf. = stevie, șteie (legumă) 193₃₇.
- Șteare** sf. = știre, recunoaștere.
- Știe-Tute** = personaj în basmele aromâne, care știe tot, atât trecutul cât și viitorul 315, 316.
- Știre** sf. = știre, cunoștință, pricepere 115₁₂, 321; știre, veste 87₁₀; *z-da tu știri* = să dea de veste 127₁₁; *știrea fea urută* = (vestea cea urită): v e s t e a despre moartea cuivă 74₁₃; *l'-aduc știri bune dit loclu a lui* = îi aduc vești bune din țara lui 9₅.
- Știrgoa**ne sf. = un fel de plantă (crește la munte) și dacă o faci praf și o tragi în nas ca tabac, provoacă strănutare.
- Știū**, *sclu* (Crușova, Bitolia) vb. IV = cunosc, știu. Indic. prez. *știū* (*sclū*) 73₇; *știi* (*sclū*) 4₁₁; *ști* și *știe* (*sclie*) 36₂₂, 11₁₀; *știm* (*sclim*) 37₇; *știți* (*sclīti*), *știū* (*sclū*). Imperf. *șteam* și *știām* (*sclēam*) 29₃₅; *șteaī* (*scliaī*), *ștea* 9₇, 11₈ și *știā* 25₉, (*sclia*) 56₁₄; 171, etc; Perf. *știūi* (*sclūi*); Subj. prez. *sā știū* (vezi indic. prez.); pers. III: *sā știbā* = să știe 36₃, 37₁₁, 129₁₉; și *s-tibā* (la Fărșeroți) = să știe 477₁₉, 482₇; Opt. *si ștearim* = de aș ști; *si șteari tine* = de ai ști tu 186₁₀; *si șteare* = de ar ști 242; Part. *știūt*, -ă = știut; 2° *știū tine*, *pr-iū s-k'ise gāl'ina* = ce știi tu? tu nu știi nimica 434₃₀; 3° *ștea ca apa* = știā foarte bine 404₁.
- Știūt** adj. = 1° știut, cunoscut; 2° știutor, înțelept, priceput 45₁₈, 22, 196, 240, 292₁₇, 310, 357, 395₇.
- Ștircu** sm. = barză.
- Șubee** sf. = bănuială 202₃₃, 231₁₇; *s-nu da șubee* = să nu dea de bănuie 446₂₃.
- Șubeilăt**ic adj. = suspect, de bănuie 507₇.
- Șuir** și *șlur* (la Gopeși) vb.

I = suier, fluier din gură 66₂₀, 67₄, 311₁, 379; 1° *di tuti cîti l'-șuirdă prin cap* = de tot ce-i trăsni prin cap 37₉; 2° *cum va-l' șuiră Dumniqđū* = cum l-o luminează Dumnezeu 149₁₁; 3° *șuiră tora cîtră nal'urea* = fluieră acuma în neștire 231₃.

Șuirare (șlurare) sf. = suierare, fluierare.

Șuirăt, (șlurăt) sm. = fluierat.

Șuirătură sf. = fluierătură, suierătură.

Șulinăr sn. = olan, conduct de apă.

Șumurônū sm. = 1° cârtiță 18; mușuroiu de pământ.

Șunîță sf. = fâșie de carne, de pastramă.

Șupăr vb. I = bat joc; *și-l șupără* = și-l batjocoriă 163₂₇; *că-l șupără fiçorl'i* = căci își băteau joc copiii de el. 163₂₂, 382₃, 296₁.

Șupărare sf. = bătaie de joc, batjocorire.

Șupărător adj. = batjocoritor; *șupărătoane* = batjocoritore.

Șupër sm. = batjocură; *tră șupër* = spre bătaie de joc 131₂₄, 382₈.

Șupleacă sf. = palmă; *l'-ari nă șupleacă* = îi trage o palmă 86₄.

Șuptur vb. I = șoptesc (la ureche) 404; *țe șuptură* = ce șoptesc 228₅; *șuptură* șoptiă 502. Inf. *șupturare* = șoptire.

Șurcă sf. = gura de șipot, făcută fie din lemn, fie din fier, pe unde se scurge apa din fântână în albia mică sau mare 226₉.

Șurtescu vb. IV = 1° a tăia via; 2° a altoi un pom; *șurtire* = tăiere (a viei); altoire.

Șut = 1° adj. ciut, fără coarne; *capră șută* = a) capră fără de coarne, căprioară 244₃₄, 475—484; 2° fig. drac (numit, prin eufemism, fără coarne, *șut*) 293; *șute* = drace 91₁₄; N-o-avûi, *că h'iî șutlu din vale* = Mi s'a părut, că ești dracul din vale 42₅₅, 336₉, 348₂₇, 403; *șutlu viu* = dracul în carne și oase 459₂₀; *vala-l șut* = nume de localitate în care se crede, că trăiesc draci mulți 92₁; *șutlu din Valea-al-Condu* = nume de localitate în Avela, unde se crede, că locuiesc draci 283₂₈; pl. *șuți* 91₁₆; și *șuteanî* 469₃₄, 432₁₅.

Șută sf. = 1° fel de boală, gâlci, 2° fel de cană fără mânuși.

Șuț, șuțăscu vb. I și IV = succesc, întorc 72₃, 102; 1° *ca s-șuțiră, ca se-amvîrtiră* = (se cam suciră, se învîrtiră): se tot codiră 67₁₈; 1° *s-u șuță sula* = s'o întoarce, frigarea 16₁₅; 2° *mintea lui nu-l' si șuță* = nu-și schimbă gândul, nu se lăsă să fie înduplecat 8₄; *carîște cum, l'-u șuță mintea* = cine știe cum îi întoarce gândul 13₈, 85₁₉, 234₃₄; 3° *l-șuță loclu di a n a n t ă parti* = caută peste tot, în toate părțile 109₅; *u șuță-aruşuță pâlătea* = îl suci răsucii palatul: umblă peste tot în palat 36₁₆; 4° *u șuțiră frînda* = o întoarseră pe foaia cealaltă 116₁₄; 5° *pîna s-ti suți cî-*

tră așiea = până să te întorci acilea, adică: la moment, numai decât 63₃₁.

Șuțire și (*șțire* Epir), *șuțare* și (*șțare* Epir), sf. = sucire, întoarcere, învârtire.

Șuțală (și: *șțală* Epir) sf. = făcăleț.

Șuțit adj. = 1° sucit, întors: *cu mustața asudată, șuțită-arușuțită* = cumustața mijită, sucită răsucită 36₃; 2° scopit (despre vite).

T

Ta pron. posesiv = ta; *a ta*, Gen. Dat. *a tăl'ei*, Ac. *a ta*; pl. N. Ac. *a tale*, Gen. Dat. *a tăl'or* (pretutindeni); *-ta*: *mă-la*, *sor-ta*, etc. = mamă-ta, soru-ta, etc. Gen. Dat. *-tai*: *a mă-tai*, *a sor-tai*, etc. = mamei tale, surorii tale; *mul'ari-tai* = muierii tale 316₃₇.

Ta conj. (derivat din *tra*) = pentruca, ca să 23₁, 56₉, 57, 73, etc., etc.

Tac vb. II = tac (pretutind.); *tăfeà* = tăceà 7₁₅, 35₃₄, 72_{32, 23}; *tăcù* 3₆, etc.

Tac! = tronc! *tac! tuc!* = arată niște sunete succesive, când lovim cu ceva, când tăiem ceva, etc. 110₃₀, 155₂₇, 356₁₈, 494.

Taha adv. = doară, poate, par'că 14₁₅, 32₂₁, 44₆, 51₁₈, 82, 109₂₅.

Tahminea sf. = dibuitul, pipăitul: cu ∞ = cu dibuitul; pe ghicite 57₁₃.

Tah'lnà adv. = dimineată; *mîne-tah'inà* = mâne dimineată 3₁₀, 59₃₀, 68₃₃; *tah'inăuă* 105₁.

Taiță sf. = ceată 71₃₈, 401.

Tal'atină sf. = teletin 497₃₄.

Tal'ũ vb. I = 1° taiu 23, 28, 59; *că-ți tal'ũ caplu* = căci îți taiu capul 43₁₇; *ta s-lu tal'e* = ca să-l taie 57₃;

cîndu va s-u tăl'à = în momentul de a o tăia 22₁; *tăl'è* = tăie 16₂₈; *nu-l tăl'arã* = nu-l tăiară 57₆; *tal'u* = taie-o 90₁₆; *aveà tăl'atã* tăiasse 51₂₁; *caplu va fi-l tal'ũ* = capul ți-l voiu tăia 45₃₂; *va ti tăl'em* = te vom tăia 21₂₉; *s-tăl'ariĩ* = de ai tăia 62_{3, 7}; 2° *tăl'à groasi* spuneà la palavre 209₁₁; *aclò iũ tăl'à groase* = pe când spuneà la palavre 346₅; 3° *cum iți tal'e caplu* = cum te taie capul, cum te pricepi 98₁₆, 124₁₃; 4° *l' tăl'à ș-caplu avutlui* = se pricepeà mult bogatul 351₇; 5° *tăl'è cuvenda* = puse capăt discuțiunii, vorbei 89₁₂; 6° *l'-u tăl'è cu tăporlu* = îi spuse verde, pe șleau 190₆.

Tàlare și **talar** sm. = puțină 305, 310, 311, 355, 419₂₂.

Tamàm adv. = tocmai 7, 11₁₈, 72₂₅, 83₂₆, 98₁₁, etc.

Ţamă sf. = minune 422₁, 460₃₇; pl. *Ţamate*.

Tang-tung! -sunetul produs din lovirea a două obiecte tari 112₃.

Tao-to = prostănac, tont 186₂₂. Reaminteste modul de silabisire numit: *dipri gos* al copiilor, când învață să citească. A fi la *ta+o=to*.

- înseamnă deci: a avea mintea greoaie, a fi greu de cap, a nu pricepe ușor, care încă silabisește.
- Tar** sm. = măgar 394.
- Tas**, pl. *tasuri* sn. = vas rotunjour de aramă, servind de băut din fântâni, râulețe, etc.; farfurioară de aramă în felul *tăsu'ui* păstoresc 385₃₈.
- Tastru**, pl. *lastre* sm. = traistă 10₁₁, 23, 113, 190, 349; 1° *s-ți bați caplu tu tastru* = să te joci cu moartea 351₂₅; 2° *c-un tastru di mustăți* = cu o grămadă de mustăți 304₁. Vezi: *trastu*.
- Tastru'la** (Vanî ∞), numele lui Ivan Turbincă, în basmele aromâne 498 – 501.
- Tată**, pl. *tăti'nî* sm. = tată 2₂₃, 3₇, 13, 40₂₆, etc., etc.; *tată-nu* = tată-meu 75₇; *tă-tu*, *tată-su* și *tatu-nu* (-tu, -su) 314; *tati* 476; *tăti'n'i* = tații 7₁₁, etc. Art. *Tata*, *tati* și *tatăl*. Gen. Dat. *a tătăluî* și *ali tati*, *al tată*; pl. Nom. Ac. *tă-ti'n'i*, Gen. Dat. *a tăti'nlor* (pretutindeni).
- Tavla** sf. = tavă (pe care se servește cafea, vin, dulceața, etc., 374₁₇).
- Taxe** sf. = clasă 357₂₁.
- Taxirate** sf. = nenorocire 168₄.
- Tă**, prep. din *t(r)ă* = pentru 247, 439, 480, etc. Vezi: *tră*.
- Tăbure** sf. = ceată; batalion 241₃₃.
- Tăcinescu**, *ticinescu* vb. IV = 1° a ticni, a-ți da prin gând 1₂₆; *Nă quă țe-l' tăcîni a l'eî?* = Într'o zi ce-i dede prin gând ei, ce-i ticni ei? 68₁₇; *ițe țî-ticîneaste* = ori ce-ți dă prin gând 68₂₁; *lă tăcîni* = le veni în gând 146₃₀, 250₃₃, 44₄; 2° *l'-u tăcîni* = a zice verde, a zice pe șleau 131₃₀, 201, 203₃₃; Inf. *tăcînire* și *tăcîneare*.
- Tăgare** sf. = baniță 368₁₉.
- Tăgărcică**, *trăgăcică* sf. = săculețul de piele ce-l poartă ciobanii și în care pun tot felul de merinde.
- Tăine** și (tăime) sf. = porție 20₉, 377₃₁.
- Tăl** (a). Vezi: *tăi*.
- Tălăescu** vb. IV = înegresc cu desăvârșire; a face ceva ca vai de lume; *îl tălăi* = îl snopi în bătăi 499₂₂; *mîcare... tălăită* = mîncare... ca vai de lume 340₂₂.
- Tălăgan** și *tălăgane* sf. = abă grosieră din care se fac mantale; mântăluță de lână, spre deosebire de cea de păr de capră, care se numește: *țimbure*, *capă* 324₁₆, 480₂₁.
- Tălăit** adj. = înegrit peste tot, în proastă stare, în hal ca vai de lume 404₃₁; *că-nî suntu... tălăite plătarle* = căci îmi sunt... terfelite spatele 457₃₁.
- Tălăndă** sf. = pasere închipuită în basme 480₂₈, 481₂₅.
- Tălărîc** sn. = putinică.
- Tăl'are** sf. = tăiere.
- Tălăt** adj. = tăiat; fig. Turc.
- Tăl'itură** sf. = 1° tăietură; 2° partea care iese a unui cuțit, briceag, etc. 103₂₀.
- Ţămăsescu** vb. IV = mă mir, mă minunez 23₁₃, 207₃.
- Ţămăturvie** sf. = miracol, minunăție 170₅.

Tămbare. Vezi: *tîmbare*.

Tăncă, nume propriu de femeie, deminutiv dela *Tană* (= Sultană) 200, 201.

Tăpòr și (tupòr) sn.=topor, secure 112₃, 454; pl. *tăpoare* 161, 162; *l'-u tăl'è cu tăporlu*=i-o zise verde 190₇.

Tăpăriște sf. = coada de topor

Tăpsie sf. = tipesie 122₁₁, 473.

Tărcòl sn.=ocol; *acăfă z-da tărcoale* = începù să deà tărcoale 186₇.

Tăș adv.=tocmai 267₃₄. Vezi: *trăș, trîș*.

Tățearc și (tățire) sf.=tăcere 121₃₈, 396₇.

Tău, tăl (a-) pron. poses. = al tău (pretutindeni); Gen. Dat. *a tăuî, a tălîi*; pl. *a tăî, a tăl'* 64₃₃; Gen. Dat. *a tăòr, a tălòr*.

Tăvane sf. = tavan, pod 74, 115₂₈, 163, 286, 347.

Tăxescu vb. IV.=1° promit: *tăxeà* = promiteà 55₁₂; *l'-tăxi*=îi promise 27₁₂; *tăxiră părăfî* = promiseră bani 87₉; *țe-nî are tăxită* =ce mi-a promis 46₃₉, 62₁, 258; 2° înjur: *îl' tăxescu tatu-su*=il înjur de tată; Inf. *tăxire, tăxeare*.

Tăxît adj.=1° promis, juruit 27₂₅, 149; 2° înjurat.

Tea conj.=ca să 200₁₄, 338, 329, 476₆. Vezi: *tră*.

Teacă sf. = teacă 466₃₀, 470.

Ţeamîn adj. = femeiesc, feminin; *anantu (lo) Ţeamînli*=celălalt (luă) cele femeiești (animale.)

Tehne sf.=meșteșug, meserie 84₉, 163₁₄, 212 — 215, 488; *duk'l... că l'-u gucară teh-*

nea = pricepù ... că i-au jucat festa, că a fost păcălit 256₃₆.

Teja, nume propriu de bărbat 27₃₉, etc.

Tel'ŭ sn.=1° beteală; 2° sârmă (telegrafică); *tel'ŭ bătî troară*=telegrafia numai decât 443₂₁.

Templă și temblă sf.=grindă mare, stâlp puternic 222₁.

Templu și temblu sn.=tâmplă de biserică, iconostas.

Tendă sf.=cort; cergă mare. care se poate face și cort 210.

Têngire (și: tinğire, tinğîr) sm. = tingire 55₁₆.

Tentă sf.=cort 182. Vezi și: *tendă*.

Terlu num. = al treilea 461₃₀. Format din: *treilu*; cfr. *ditră*, devenit *dirlă* (Vlaho-Clisura), *pri*, devenit: *pir*, etc.

Terse și tersenè adj.=pe dos. anapoda 124₅; nenorocos. piază rea; răsucit, cu care greu te poți înțelege.

Tes adj. = întins; pl. *teșî*. fem. *teasă*, pl. *tease* 36₁, 120₁₆, 182₂, 184₂₁, 422. Vezi: *tindu*.

Tetă sf.=mătușe 108₁₇, 109₂₀; fig. friguri; *lo-acăfă tela* — îl apucară frigurile.

Ti prep. = pentru, la (pretutindeni); *tileamne*=pentru lemne 2₂₇, 15₃; *pînă ti Sum K'etru* = până la Sfântul Petre 21₇; *ti tih'e* = spre noroc 22₇; *am ti fi* = dar pentru ce alta! 56₃₀, 476: devine *te*, când urmează un cuvânt începător cu *a*: *te-afeà*=de aceea, pentru aceea 214₁₂; *te-ahtare bu-*

- neață* = pentru (atare) astfel de binefacere 58₃; *un te-alantu* = unul pentru altul 25₁.
- Tibișire** sf. = cretă, tibișir 312_{17, 21}.
- Ticlife** sf. = supărare; *eră fără ticlife* = erau «sans facons» 94₆.
- Tiflu-pendar** sm. = lefter, ifliu, fără pară chioara 93₁₉, 430₁₈.
- Tiftire** sf. = catastif, registru 364₁₂, 475₂₄.
- Tigane** sf. = tigaie 73₃₄, 74, 296₂₄.
- Tigănsescu** vb. IV = prăjesc la tigaie 415₁₄; *tigînsît* = prăjit la tigaie 162₇.
- Tih'e** sf. = soarte, noroc 96—99, 161, 316; 1° *tih'e oarbă* = soarte nenorocoasă 147₁₄; 2° *ti (tră) tih'e* = spre noroc 22₇, 61₁₂, 83₃₀; 3° *va s-țā imnă ș-tih'a* = trebuie să'ți meargă și norocul, trebuie să ai și noroc 86₆; 4° *ahîntu lă eară tih'a* = de atâta noroc aveau parte 65₁₆.
- Tih'llăiū** adj. = ticălos, mișel 13₁₆; fem. *tih'ilae* 44₃₂; *lae ș-tih'ilae* = ticălosule 240₁.
- Tih'isescu** vb. IV = a se întâmplă; *șe s-tih'iseaste* = ce se întâmplă 147₂₀; *Aistă s-tih'isî multu anăpudă* = Aceasta se nimeri (= se întâmplă să fie) foarte îndărătnică 21₈; *cum s-tih'isî* = cum se nimeri 65₄.
- Tilegraf** sn. = 1° sârmă telegrafică; 2° telegramă 177₂₁; *bat tilègraflu* = dau telegramă, depeșez.
- Tileal și til'an** sm. = pristav, telal, care bate toba când se desface ceva, când se vinde ceva, sau care anunță ceva publicului în gura mare 55₁₁, 155₁₆, 176.
- Timbël** adj. = leneș, trândav 226₅.
- Ţimel'ū** sn. = temelie 147₃₁, 275₂₂.
- Ţimnămă** sf. = tămie 232, 466₃₈.
- Timtu** adj. = întins 36₁, 492. Vezi: *tindu*.
- Tindeare și tîndire** sf. = întindere 373.
- Tindu** vb. = 1° întind (pretutindeni); *s-tindeă pri fîntînă* = se întindea pe fântână 33₂₄; Perf. *teșū* 103₇ și *timșu*, *teasișî* și *timsișî*, *tease* 259 și *timse* 154₁₈; *teasim* și *timsim*, *teasit* și *timsit*, *teāsiră* și *tîmsiră* 246₂₃; M. c. P. *s-aveă teasă sum un fag* = se întinsese supt un fag 25₆; Part. *tes* 36₁, *teasă* și *timtu*, *timtă* = întins, -ă; 2° *va tindu s-lu l'aū cu mîna-nî* = o să întind (= o să îndrăznesc) să-l iau cumâna mea (= însu-mi) 258₁₉; 3° *li tindeă cînili* = le întindeau prăjinele (fig. pentru: picioare), adică: fugea u nebunește 48₃; 4° *vine oara s-li tindă maratlu* = veni timpul să dea ortul popii sârmanul 163₁₂; *s-li tindă* = să dea ortul popii, să moară 430₂₀; de asemenea: *li tease* 54₃₄, 454₄, 300₇.
- Tindu-gomar** sm. = trândav, măgar trândav (Se crede, că măgarii, cărora le place să se întinză, sunt leneși).
- Tine** pron. pers. = 1° tu; Nom. *tine* (și *tu*, în unele ex-

presii); Dat. *a ȝia, îȝi, ȝi, ȝă, ȝi* și *z* (când urmează un cuvânt începător cu *d*: *z-dau* = îți dau), Ac. *tine, ti, te* (pretutindeni); 2° *Întreabă un, întreabă alantă, pînă tu sone di tine, di minc, nviȝă, că...* = Întreabă pe unul, întreabă pe altul, până la sfârșit de tine, de mine, află, că... 61₁₃; 3° *tine s-h'iȝ g'ine* = tu să fii sănătos 83₃₆.

Tinik'è sm. și **tinik'èe** sf. = tinichea 256₃₇₋₃₉, 257; *Parăȝi tu pungă: tinik'è* = Parale în pungă: tinichea, adică: de loc 81₃₉.

Tinir adj. = tânăr, june 24₁₄, 113₈, 166, 167, 247₉.

Tinireată sf. = tinerețe 36₁₀, 85₃₈, 160, 246, 247, 439.

Tiniruşcu adj. = tinerel; pl. *tiniruşk'i* = tinerei 404₁₁.

Tinle sf. = onoare, cinste; 1° *alanȝi avȝi aȝ tinie* = ceilalți sfinți sunt onorați 20₂₂; *că-ȝe nu-l' dădeă tinie* = de ce nu-l onoră 20₂₀; 2° *ȝ-feaȝe tinia* = (își făcù cinstea): se execută 298₂₉; 3° *Aoă viȝi ȝ-araplu să-ȝi caȝtă tinia* = Acȝ veni și harapul să-ȝi ceară onoarea: să ceară satisfacȝia onoarei sale 51₁₈.

Tinlsesen vb. IV = onorez, cinstesc; Inf. *tinisire*; *părinȝil' vor tinisire* = părinȝii trebuie să fie onorați 201₁₃; *tinisită* = cinstită 346₁₈.

Tiptile adj. = tiptil, deghizat 269₁₆, 471₁.

ȝ sn. = muncă din greu, ă, chin, tiranisire; *trăie* = pentru chinuri,

pentru suferinȝe grele 24₄, 204₉; *cȝli tirani* = câte chinuri 301₂₉, 334₂₆.

Tirānsescu vb. IV = tiranesc: *băgă s-u tirānisească* = începù s'o tiraniseze 204₉.

ȝiriȝ sm. = uriaș 138₃, 244₁₇, 468₃₇, 493—494.

ȝirmane și **firmane** sf. = firman, decret imperial 103₃₆.
Vezi: *firmane*.

Tisagă sf. = desagi 65₈, 66₁₈, 82, 105₃₆, 226.

Tiș adv. = tocmai 421₁₃. Vezi: *trȝș*.

Tic! **tic!** = tic! sunetul produs de ceas, de bătaia inimii, etc. 103₄, 155₂₁; *tȝcă-lȝc!* = tic, tac! 323₆; *cȝl nu feaȝe tȝc* = abia cât n'a plesnit, puțin a trebuit ca să plesnească 283₂₁.

Ticinescu. Vezi: *tăcȝnescu*.

ȝimbare, tămbare (ȝimpare) sf. = 1° mantă de păr de capră 228, 324, 325, 341; 2° *arcoarea... și spinȝură ȝimbarea* = frigul... se încuibase bine de tot 46₁₁; *cu tul că urfaȝa nu-ȝ oaveă tu minte să-ȝ mută ȝimbarea din casă-lă* = cu toate că sărăcia nu aveă de gȝnd să se ducă din casa lor 84₁.

ȝimpinăr sm. = toboșar, care bate toba 419, ȝigan care bate toba.

ȝȝmpină sf. = tobă 319, 364; *nu puteăȝ niȝi cu ȝȝmpinle s-l'i diȝteȝȝi* = nu puteai nici cu tobele să'i deȝteȝȝi 307₃₇.

ȝimpiră sm. = tambură; *acă-ȝară z-da ȝimpărălu di foame* = începură să suferă de foame 274₁₂.

Tingăr-mingăr! cuvinte fără sens propriu, întrebuințate, pentru a exprima ideea de: ce o fi, o fi! iese, unde o ieși! 405₂₀.

Toamnă sf.=toamnă 56, 161.

Toară (din *tu oară*) adv.= la moment, numai decât 80₂₂. Vezi: *oară*.

Top, pl. *topuri* sn.=1° minge 479₃₅, 480; 2° tun. Vezi: *topă*.

Topă sf. = 1° minge; 2° tun 323₃₄, 498₂₈; pl. *tok'*, *tope* și *loape*.

Topcă sf.=minge; pl. *topk'i* 15_{13, 14} și *topfi*.

Tor sn.=urmă 76₆, 87₂₇, 374₂₆; *tra s-li k'ară torlu*=ca să le pearză urma 4₃₀; *s-ță aspîn torlu* = să-ți arăt urma 27₁₁; *aî si-l' lom torlu* = ai să ne aținem după urmă-i 158₁₈; *Torlu-torlu lo-agumsi*=(Mergând) după urmă într'una îl ajunse 122₂₇; *di torlu a furlor nu deădiră*=de urma hoților nu dădură 87₃₈.

• **Tora** adv. = acuma 5₃, 25₃₁, 29₃₃, 34, 40, 60; *tora ti tora* =deocamdată, pentru moment 212₂₂.

Torea adv. = acuz, acușica, acușilea 64₃₄, 96₈, 333₃₄.

Toren vb. III=1° torc 300; *turfeă* = torceă 73; *turfeă čuk'* = torceă fire (de in, cânepă) 285₁₇; *turfeă di singură*=torceă dela sine 266₁; *torșu*=torsei; *toarsi* = toarse 301; Part. *toarsă (am∞)* = tors (am∞); Inf. *toârțire* și *turfeare*=toarcere; 2° *si-l' toarcă că s-metea* = să-i toarcă norocul, să-i menească 127₃₃;

acățară s-l'-u toarcă qua nicluî=începură să-i toarcă (=să-i menească) ziua (= norocul) pruncului 361₇; 3° *nu s'ciă fi-l' si toarțe*=nu știă ce se plănuște în contra lui 171₂₈; *țe lă toarțe*=ce plănuște, ce pune la cale în contra lor 184₂₅.

Tornu vb. I = 1° întorc: *s-turnă caplu*=își întoarce capul 19₄; *s-li torni* = să le întorci 26₃₀; *s-turnă di la șopot*=se întorceă, se înapoia dela șipot 46₂₆; *îl' lu toarnă al Cola* = i-l înapoiază lui Cola 25₂₅; *nu s-turnă* = nu se întoarce 7₃₁, 201₁₄, 60; *s-turnă*=își întoarce 5₁₁; *nu-ni se-ari turnală*=nu mi s'a întors 52₂; *toarnă-ti*=întoarce-te 65₆; 2° *lă turnă să s-la* = le turnă apă, ca să se spele 9₃₉; *turnă dit pučic apă vie* -- turnă din ulcioraș apă nemuritoare 13₂; 3° replic, răspund: *l'-u turnă avutlu* -- îi răspunse bogatul (adică: îi întoarce vorba) 18₁₆, 80₁₂; *l'-u toarnă* -- îi ripostează îi răspunde 100₂₂, 236₁₈, 42₁₈; 4° *s-l'i torni mintea* =să-i întorci gândul, să-l îndupleci 120₂₃. La Fărșeroți *n* după *r* nu se aude; așa la ei se rostește: *tor* (=torn, întorc); *s-tură* = se întorceă 476₂, 484; *s-tură* =se întoarce 476. Observ că acest *r* la Fărșeroți sună ca doi rr.

Toșe, nume propriu de femeie 70₂₆, 30₁₃;

Tot adv. = 1° tot (pretutin-

deni); pl. *toŭi* 72₃₈; fem. *toată*; pl. toate 16₃₁, 14₁₉, 56₃, 441; 2° totuș: *lîna armîneà tot laie* = lâna ră-mânea totuș neagră 21₁₆, etc.; 3° *ahîte ș-toate* = asta! astea-s toate 40₂₃; 4° *di cu tot* = cu totul 36₁₃, 154₃₇; *Aveà ntunicatã g'ine di cu tot* = Se înnoptase bine de tot 69₁₂. Vezi: *tut*.

Tòtalui (cu ∞, di cu ∞) adv. = cu totul 161₈, 184₁₇.

Totna adv. = totdeauna, mereu, într'una 9₃₂, 20₃₃, 49₆, 66, 94₂₃, 88₁, 117₃₀, 278.

Tòtină, tòtănă (și *tòtuna*) adv. = totdeauna, mereu, într'una 71₆, 76, 475; *tòtuna* 4 2; *intră cum țã știi di tòtuna* = intră cum știi de totdeauna, intră ca de obicei 250₈.

Tra să, *tra si* conj. = ca să 1₂, 4₃, 5₂₉, 10₂₄, 19₂₁, etc.; Prin căderea lui *r* se aude în Macedonia: *ta si, ta-s* = ca să.

Trac! = poc! sunet produs din ruperea, ciocnitura, etc. a ceva 39₃₄, 408₃₀, 491.

Trag vb. III = 1° trag. [Perf. *trapșu, trapsiși și trăpseshi, trapse, trapsim, trapsit, trăpsiră*; Part. *traptu, traptă*. Inf. *trădeare* și *trădire*]; și *trađi un, trađi alantu* = și trage unul, trage altul 32₃₃; 2° sufer: *țe trapșu* = ce suferii 99₂₈; *După țe trapse cît trapse* = După ce suferi cât suferi 195₂₃, 33₂₁; *va u trădêm deadun* = o vom suferi împreună 10₂₁, 146₁₆, 17; *lumea trađi di apă* = lumea suferă de apă 49₂₉; *Nu trapse di foa-*

me = Nu suferi de foame 251₁₁; 3° *s-tragă* = să tragă, să fie curent 129; *Trădeà un vimtu mare* = Suflă un vânt puternic 20₂₇; 4° *trapsi mîna di la nîs* = se îndepărtă dela dânsul 96₁₂, 98₁₅; *di ducă mîna nu trapse* = de dus tot s'a dus, nu se lăsă fără a se duce 8₃; 5° *cît trađi frînda ș-arina* = cât frunza și nisipul de mult 98₁₂; 6° *Trăpsiră șcurtița* = Traseră la sorti 8₁₃; 7° *trădeà s-moură* 290₃₃; *trădeà di moarte* = trăgea de moarte 70₁₅; 8° *a trage în gazdă; iu aveà traptă pãrmăteffîl'* = unde trăsaseră negustorii 60₃₃, 51₈, 81₃₁; *trăpsiră ndreptu* = meraseră drept la 78₃₇; 9° *trăpsiră nã bană ca di amirăfi* = traseră, duseră o viață de alea împărătești 78₃₈; 10° pornesc: *cîndu trapse dit xeane* = când porni din străinătate 1₃, *trăpsiră de-aclò* = porniră de acolo 12₃₂, 65₂₄; 11° *si-și tragă calea* = să-și vază de drum 37₁₂, 49₁₈; 12° mă depărtez: *trăpsiră dit irînia țea di păduri* = se depărtară din pustietatea cea de pădure 35₂₉, 88₃; *nu ma puteà s-tragă* = nu mai putea înainta 261₆; 13° *După țe tuți trăpsiră corlu* = După ce toți jucară în capul horei 34₁₉; 14° *trapse priste nîs și-l culcă mpade* = trase (din pușcă) peste dânsul și-l culcă la pământ 19₂₃.

Trambă sf. = schimb, a da una pentru alta; *Feați tu orad*

trambă = Făcù schimb numai decât 54₁₆; 79, 93₆.

Trandafir sm. = trandafir, roză 319, 421.

Trandafilă, trandafilă sf. = roză, trandafir 9₁₃, 161₁₆, 180.

Trandaf'auă sf. = trandafir.

Trap, pl. *trapuri* sn. = vâlceă, părăias 166₁₄.

Traptu adj. = tras; frumos la față, cu trăsurile regulate; *cu nărlu trapti* = cu nasul frumos, regulat 36₉.

Trastu sn. = traistă 78₁₆, 17, 306. La Samarina se aude: *trașt*. Vezi: *tastu*.

Tră prep. = pentru, de 10₂, 34₁₂, etc.; *tră frică easte* = este de temut 4₈; *tră soș* = de tovarăș, ca tovarăș, 13₃₂; *si-l' da h'il'i-sa tră nîsă* = să-i dea pe fiică-sa în locul ei 46₂₃, 79₁₁; *tre-așeă* = de aceea 60₃₆; *tr-ahî't lucr* = pentru o nimica toată 10₄; *treă îndao dîle* = după câteva zile 73₂₆; *tr-arîdeare* = pentru ca să răză 8₂₀; *tră pușînă oară* = după puțin timp 86₂₅; *tră-șe* = pentru ce 3₁₅, 22; Vezi: *tă*, format din *tră*, prin căderea lui *r*.

Trădeare sf. = tragere 53₁₈; *ună trădeare ș-ună agudeare feașe lu semnu* = Cum a tras, a și nimerit la țintă 345₂₆. De asemenea: *trădire*.

Trăș, Vezi: *triș*.

Trăstic, tăstic sm. = traistiță.

Trăt [din *tră* + *tu* (= în)] prep. = pentru 160₂₄, 344₃₇; *nu eră trăt lume aclò* = nu eră pentru (a ieși) în lume acolo 39₁₄, 45₄.

Trea. Vezi: *tră*.

Treacă sf. = 1° trecere; 2° traiu; 1° *după treaca trei-lor dîle* = după trecerea celor trei zile 170₁₉; 2° *nu ș-aveă treacă icî* = nu trăia de loc bine 195₃₃, 282₃₄.

Treambur și treamur vb. I—tremur 171₂₀; *carî fășeă s-treămbură munțîl'* = care făceă să se sguduie munții 14₂₆; *acășă s-treămbură* = începù să tremure 14₃; *acășă s-treămbură loclu* = începù să se cutremure pământul 17₃₈; *acășară . . . s-treămbură di frică* = începură . . . să tremure de frică 341₁₄; *trimbură ca vearga* = tremură ca varga 115₃₂, 350₂₃; *treamur* 158; *s-treămură ca vearga* 298₂₄;

Treca, Vezi: *trei*.

Treățire și trițear sf. = 1° trecere; 2° căutare; *ma multă treățire are șeara* = mai multă căutare are ceara 79₂₃.

Treazî (a-) = a treia zi 46₃₃, 327₂₈.

Trec vb. III—trec; 1° *s-trec noaptea* = să petrec noaptea 94₂₈; *u treași (amarea) diznòu* = trece prin mare iarăș 48₂₂; *treșe* = trece 173₃₂; *tra s-treacă prit amare* = ca să treacă prin mare 4₃; *trișeăm* = treceam 6₁₉; *trișeă dî'lile* = treceau zilele 1₃; *tricù muntile* = trecù, străbătù muntele 4₂₃; *nu tricù multu* = nu trecù mult timp 2₁₀, 21₆; *nî-ari tricută* = mi-a trecut 52₁; *nu ș-aũ tricută cîmeșli* = nu și-au trecut (nu și-au îm-

brăcat) cămășile 34₂₁; 2° *cîndu tirțea* (în loc de: *trițea*) = când trecea 480₃₆; *tircu* 238₃; 3° *cît g'ine trițea aastă fumeal'e*—cât de bine trăia această familie 23₁; *nu trițea g'ine cu soacăr-sa*—nu trăia bine cu soacră-sa 22₁₇, 30₈; 4° *treafe cama sirma di țeară*—are trecere (= preț, căutare) mai mult mătasea decât ceara 79₁₉; 5° *Na! că nu treafe, easte pără vecl'u*—Na! căci nu merge, este monedă veche 25₂₅; 6° *necă tricù zbor*—nici n'a fost vorbă 156₃₄.

Trei num.—1° trei 22₃₄, 31₃₂, 32, 65, etc.; *pîn tu trei*—până la trei, până la a treia oară 39₃₄; *s-vă bag a trei-lor cîte nă anquçitoare*—să vă propui la toți trei câte o ghicitoare 40₃₄; 2° *treil'i*—câteși trei 3₂₈, 82₃₁; *trel'ă* 476₂₄; fem. *treile*; *nă oară tu treili dîli mîcâ*—mâncai odată la trei zile 89₆; 3° *a treea (a treia)*—a treia 13₂₂, 200; *pînă tu a treia*—până într'a treia 10₃₂, 33; 4° *treilu*—al treilea 82₂, 90₁₁, 222₂₈, 414₂₇, 463₃₀; *cu treilu*—cu al treilea 147; *deade cale a treilu pilistèr*—dete drumul la al treilea porumbel 460₂₃; 5° *di trei-trei dîli*—din trei în trei zile 104₂₀; 6° *a trea-dî*; *a trea-dî*—a treia zi 22₆, 76₃₈; *a trea (=treea) seară*—a treia seară, când vin ursitoarele și menesc noului născut soartea 129₄, 319₁₅; 7° *că-î cu trei scînduri*—căci este netot, pro-

stănac: a fi într'o doagă 54₁₀, 209₂₁.

Trespră, trësprate, trësprăda te num.—treisprezece.

Tresprig'ing'itî, trespră-ving'itî și tresprăvivintî (Samarina) num.—douăzeci și trei 491₁₁;

Tri prep.—pentru 16₂₈, 34₁; *tre-alumtare*—pentru luptare 15₄; *tri niscănte dîle*—în câteva zile 39₃₃; Vezi: *tră*.

Tricùt adj.—trecut; *tute tricùtile*—toate cele trecute 205.

Tridăți num.—treizeci 250₁₀, 299₁₁.

Trifrușcu adj.—fraget; plăpând 111₄.

Trimeare și trimere sf.—a treia seară dela nașterea cuivă, când vin ursitoarele, ca să-i menească soartea 332₂₀. Din ngr. trei-zile.

Trimburare și trimurare sf.—tremurare; cutremurare.

Triscatarat sm.—dracul; din ngr.: de trei ori caterisitul 341₃.

Trițear sf.—trecere 449; *tră tițeara oara*—de omorît timpul, de trecut vremea 194₃₄; *ună trițear dină parte de-amare*—îndată ce a trecut pe celălalt țărm al mării 68₃₇. Vezi: *treățire*.

Trivă și trivăuă sf.—răspântie, unde se întretaie trei drumuri 88₂₆, 464₁₂. (Epir).

Triș, trăș adv.—tocmai 34₁, 47₁₈, 51₃₅, 37₁, 143₃₅; *triși -u vale*—tocmai la vale 100₁; *trăș aclò arsări gl'emlu*—cât colo sări ghemul 26₁, 69₂₆. De asemenea: *tăș, tiș*.

Trît 64₄; Vezi: *trăt*.

Troară adv. = numai decât, îndată, la moment 21₁₅, 41₁₉, 42₂₇, 43₃₅, 52₃₉; *ma troară* mai curând 56₂₂, 102₁₇, 400. Vezi: *oară*.

Trop, pl. *tropuri* sn. = chip, fel, mijloc, mod 9₃₅, 21₉, 92₉; *cu vîră trop* = cu nici un chip 139₃₆, 243₁₃; *Are tropuri bune* = are maniere frumoase; este delicat.

Troput sn. = treapăt, mers de cai 223₁, 380₁₀.

Tru prep. = întru, în; *tr-ună noapte* = într'onoapte; 14₂₅; *tru oară* = la moment 15₅, 23; *tro-aiste locuri* = în aceste locuri 440, 237. Vezi: *tu*.

Trub vb. I = 1° a fi neastâmpărat: *băgă... s-trubă* = se puneă... să fie neastâmpărat, să facă nebunii 136₂₀; 2° a turbă. Vezi: *turbu*.

Trumbetă sf. = trompetă 42, 43, 44.

Trundescu vb. IV = sgudui, clătin; *s-trundu* = se clătină 40₁₃; se sgudui 43₂₅; *trundescu* = sgudui 102₂₆, 118₂₂, 244, 279₃₃, 464.

Trunduire și **trundueare** sf. = sguduire 147₂₇, 30.

Trup, pl. *trupuri* sn. = trup, corp 13₂₀, 15, 35₃₇, 85₉, 173, 313; *avû s-trădeă truplu di curmăt* = abiă își duceă corpul de obosit 147.

Tu pron. pers. II sing. = tu (numai în unele expresii): *tu ști!* = tu știi!

Tu pron. posesiv = tău: *tată-tu* = tată-tău; gen. dat. -*tu*: *tată-tu* = tatălui tău (pretutindeni).

Tu prep. = în, la, pe; *tu virdeață* = pe verdeață 2₁₁; *tu*

puț = în puț 13; *tu tot locu* = peste tot pământul 17₃₆; *tu fugă* = la plecare 1₂₁; *tu xean* = în străinătate 1₂, etc., etc. (Vezi: *tru*, din care s'a format acest cuvânt *tu*, prin căderea lui *r*); *to*, când urmează un cuvânt începător cu *a* și cu care formează un diftong: *to-avlie* = în curte 1₃₀, etc., etc.

Tuc! = toc! poc! 110₃₀, 338₁₀, 356₁₈.

Tuține sm. = tăciune 1₁₆; art. *tuținele* 226₃₆, 298₁₈; pl. *tuține* = tăciunii 19.

Tueag sn. și **tueagă** sf. = băț 260, 320₂₈, 439, 473 pl. *tueaguri*, *tuedă* și *tueade*.

Tufă sf. = 1° moț de păr, tufă depăr 120₃₅, 401₃₉; *lu năcupă di tufă* = îl înhăță de păr 341₁; 2° buchet 173₂₅; 3° tufă, boschet (de pomi, etc.).

Tufek'e sf. = pușcă 19₁₆, 87₂₃, 88₂₂, 120₂₅; *cu tufek'a s-loagudeăi, sînde nu cură di nîs* = cu pușca să-l fi lovit, sânge nu curgeă de pe dînsul (de trist, de amărît ce eră) 68₃₉.

Tuficel sm. = armurier; pl. *tuficeli* 445.

Tuk'escu vb. IV = 1° topesc; *să s-tuk'ască tută căliva* = să se topească toată coliba 26₁₃; *neaua s-tuk'î* = neaua se topi 302₂₄, 171; *Mintea noastră... tuk'ilă la un loc* = Mintea noastră... topită (= strînsă) la un loc 168₈; 2° *ti tuk'își di ninsumnată* = mi te topiși, mi te prăpădiși de nedormit 36₂₀; 3° *L'-tuk'î s-alg'il' tri niscănte dîle* = îi tocă și albi

- (= megedielele albe) în câteva zile 39₃₃; *tuk'i avearea* = prăpădi, tocă avearea 428. 354₃₃.
- Tuk'irea** (și: *tuk'area*) sf. = topirea 171.
- Tul** adj. = nebunatic, năuc, zăpăcit; *armase ca tulă* = ră-mase năucă, zăpăcită 74₁.
- Tumbă** sf. = 1° morman de pământ în șes, lat. tumulus, precum se găsesc în câmpia Salonicului o mulțime; 2° dare peste cap, fr. culbute; și *tumbi, culutumbi se-află di nouă trăș în g'os* = și de aberbeleacu, de aberbeleacu se află iarăși tocmai în jos, de vale 48₃₀.
- Tumtu** adj. = tuns; *lai tumte ș-lai k'irute* = tontule și prostule 103₂₇; *tumta di soacră* = bat'o pustia de soacră 301₁₇.
- Tundu** vb. III = tundu: *il tumse* = îl tunse 503; *tundeă un čelnic oile* = tundeă un celnic oile 128₂₅. Perf. *tumșu, tumsiši și tum-sêși, tumse, tumsim, tum-sit, tumsiră*. Part. *tumtu, tumtă* = tuns, -ă. Inf. *tundeare* și *tundire* = tunde.
- Tură** adv. = acuma (la Molo-viște, Gopeși) 236. Vezi: *tora*.
- Turbare** sf. = turbare 197₆, 337.
- Turbăt** adj. = turbat 109₄, 275₂₄, 323, 441, 442; *de-an-sărată turbată* = de sărată ată 180₁₁.
- turbèd** vb. I = turbez; *le acăfă s-turbă tu sângele începù să*

- turbeze, să fiarbă, să clo-cotească într'insul* 16₃₂; *turbà* 196₄.
- Turbur** vb. I = turbur; *mi ~* = mă turbur, mă neliniștesc 167₁₈.
- Turburăt** adj. = turburat, neliniștit 167₁₇. Inf. *Turburare* = turburare, neliniștire.
- Tureu** pl. *turfi* sm. = Turc.
- Turk'le** sf. = Turcia 382₃₁.
- Turlie** sf. = fel. chip, mod 15₁₃, 18₂₈, 175, 199; *fi turlie?* = ce fel? 57₃₄.
- Turmă** sf. = turmă 185, 240.
- Turnare** sf. = întoarcere, înapoiere, turnare, vărsare de apă, atârănarea mai mult într'o direcție a poverii unui catâr sau cal, etc.
- Turnăt** adj. = întors, înapoiat 76₂₀, 108₁₈.
- Turnată** sf. = întoarcere, întors; *tu ~* = la întors, la întoarcere 32₇, 37₁₉, 104₃₅, 273₁₉; *ună turnată bărbatu-su* = cum se întoarce bărbatul său 190₁₁.
- Turnătură** sf. = turnătură, găzduire, ospitalitate 190₁; *nu erà om... fe s-no-aibă turnătură la nîs* = nu erà om... care să nu-l viziteze, care să nu găsească primire, ospitalitate la dânsul 355₃₂.
- Turtă** sf. = turtă 23₁₅, 30₂, 229₁, 361; *galbin ca turta di feară* = galben ca turta de ceară 8₃₈.
- Turtură** și *turtură* sf. = turturică 182₂₅.
- Turuste** (și *turîște*) sf. = târlă, stână 401.
- Turûtutu!** = sunetul trompetei 44.
- Tușèd** vb. I și IV. = tușesc:

tușè = tuși, a tușit 194₃₂.

Inf. *tușare, tușire* = tușire.

Tut adv. = 1° tot; pl. *tutî*; fem. *tută*, pl. *tute* (pretutindeni). Gen. Dat. m. sing. *a tuttûi* (puțin întrebuințat), fem. *a tutt'ei*; pl. m. f. *a tutulor* 57₃₀, *a tuttôr* 45₂₉; 2° mereu, tot, într'una: *tut ma-l' dîșeà* = îi tot zicea 56₁₄, 2₁₄, 18, 1₂₄; 3° unuș-tut i la părinți = unicul este la părinți 126₂₁; ș-a-veà un fiçòr ș-tut = își a-veà un băiat unic 187; 4° *amintă mași trei aspri tut-tut* = câștigă trei bani peste

tot 65₂₃, 81₃₀; 5° *Tute ca tute* = toate ca toate 88₁₇, 34₄; 6° *cu tut aastă* = cu toate acestea 33₂₈, 36₂₃, 131; *tut că inima l'-erà frîmtă* = cu toate că inima-i erà îndurerată 33₁₂; 7° *așel cari ște țe-l' dîșe tută calea* = acela cine știe ce-i zise pe tot drumul 13₇; *tută qua* = toată ziua, mereu 71₅. Vezi: *tot*.

Tutdiună adv = totdeauna (Ohrida) 166₂₁.

Tutipută sf. = avere în vite, cai, oi, capre, etc. 89₂₈, 121₁₈.

Tutune sf. = tutun 311₃₂.

T

Țae sf. = țeavă; *s-fășeà țae* = se săturau bine, mâncau de nu mai puteau 176₂₄, 228₄, 162₃₀.

Țal = particulă întrebuințată a desemna pe nevasta cuivă: *Țal-Curcubetă* = soția lui Curcubeta 134₁₃; *țal Corbu-Çilibi* = soția a lui Corbu-Cilibiu 478₁₀.

Țançacuk', nume propriu în basme 106, 109.

Țap, pl. *țak'* sm. = țap 459₂₀.

Țară sf. = pământ, țarină 95₁₄, 193₃₀, 468₁₈; *țară di mortu l'-băgară* = (pământ de pe mormânt îi băgară), se zice de unul, care doarme dus 120₁₃, 365₁₃, 397₁; *Durnà ca di țară di mortu* = Dormiau adânc, în nesimțire 311₃₃.

Țas vb. III = țes 265₃₀; *s-u țas* = să o țes 210₁₀; *țasură* 443₂₃; *țăsut, țăsută* 443₂₀. Inf. *țaseare* = țesere.

Țaruh'e sf. = opincă 80₃₃, 271,

382; *il' deàdiră țaruh'le* = îl goniră 185₁₈.

Țe și **ți** pron. = ce, care; «*țe*» se aude la Aromânii, cari, de obicei, la sfârșitul cuvintelor rostesc «i» în loc de «e»; «*fi*» la toți Aromânii, cari păstrează pe «e» la sfârșitul cuvintelor și nu-l prefac în «i» (pretutindeni); 1° *di oara țe u viçù* = din momentul în care o văzu 13₃; 2° *l'-aspuse calea țe apucară căpîrle* = îi arătă drumul, pe unde apucară caprele 27₁₂; 3° *li ascumsi tu 400 di guvi, țe ne drac-lu s-nu poată s-le-află* = le ascunse cât se poate de bine, încât nici dracul să nu le poată găsi 55₇; 4° *țe-i nîs, nu-î vîră* = ce-i dânsul, nu-l nimeni (Se zice despre lăudăroși) 90₁₁.

Țea, 10₁. Vezi: *așeà*.

Țeam. Vezi: *dîc, duc*.

Țeară sf. = 1° ceară 8₁₈, 23₁₂,

79; lumânare (de ceară) 157₃₂; 2° *galbiînă... ca țeara* = galbeni... ca ceara 48₂₄; *vrea s-tuk'ă ca țeara* = s'ar fi topit ca ceara 182₁₃; 3° *s-u căftăm cu țeara* = de-aș fi căutat-o cât de mult 185₂₅, 197₂₄, 346₁₀.

Teățire sf. = năut 116₁₅; **Ne-ghiniță** (în basmele aromâne) 116-118.

Te-că = cu toate că, deși, totuși 91₆, 194, 409, 445₁. Din: *țe-î că-î* (= ce este, că este, cu toate că este).

Tem. Vezi: *qic. duc.*

Ter sn. = cer 21, 80₀, 119₁₇, 167.

Ter vb. III = cer (pomână), cerșetoresc; *s-țeară* = să cerșetorească 57₂₃; *acață s-țeară* = începe să cerșetorească 89₃₁, 350₉. Pe când Aromânește: *çirșescu* înseamnă: cer stăruitor, caut cu ardoare mare ceva.

Terbu, pl. *țerg'i* sm. = cerb 63, 140₄₄, 150₂₄, 192, 244; *Terbul de-amălamă* = Cerbul de aur 351-352.

Ți pron. = ce 14₁₇, 39-41, 78, etc., etc. Vezi: *țe.*

Ți conj. = ci. însă 15₁₃, 477₃₉.

Ții! interj. 64₁₂.

Țigară sf. = țigară 39₁₈, 147.

Țigăret sn. = țigaretă 426.

Țilăr sn. = chelar, pivniță 53₃₆, 108_{8, 9}, 122, 148₉, 405.

Țilă sf., nume de femeie 53-55.

Țili-pae sm. = terchea-berchea; *tufi țili-păeanl'i* = toți terchea-berchii 501₁.

Țin vb. I = cinez; *s-țină de-adun* = să cineze împreună 238₂₅; *După țe ținară* = După ce cinară 80₇. Inf. *ținare* = cinare.

Țină sf. = cină 238₂₅; *și-l' ținū pri țină* = și-i ținū la cină 80₈; *adră țina* = prepară mâncare de cină 286₃₃.

Țindeare (și: *țindire*) sf. = încingere; *gone tră țindeare apula* = (voinic, bun să-i încingi paloșul): voinic viteaz! 445₂₄.

Ține pron. = cine, care 419₂₂.

Țingrime sf. = frig, care îngheață de poleiește totul pe jos 171₁, 172.

Țingu vb. III = încing 12₁₀, 14₁₅; *s-ținđi armatli* = își încinge armele 47₁₉, 87₂₃, 115₂₆, 156, 157. Perf. *țimșu* = încinse; Part. *țimtu, țim-tă* = încins, -ă. Inf. *țindeare* și *țindire* = încingere.

Ținivă pron. neh. = cineva. oarecine 325₃₆.

Ținți num. = cinci 233₁₁; *pînz-dîți ținți* = până să zici cinci: numai decât 61₃₁; *țin-țile* și *țințirlu* = al cincilea 461₃₅.

Țir sn. = ciur 204, 451_{28, 38}; pl. *țire* = ciururi.

Țirmonie sf. = pompă, alaiu, ceremonie 293₄₈.

Țirpul'ū sm. = puț jumulit, fără aripi 499₂₆.

Țirltôr sm. = cerșetor 241₃₆; fem. *țiritoane* = cerșetoare.

Țirônū sm. = țâr, peștișor 70₁₁, 84₁₅.

Țispră și **țisprădate**, **țispră-dăți** num. = cinsprece, cinsprezece; *∞ di anī* = cinsprezece ani 333₁₂.

Țitate sf. = cetate, fortăreață 35₂₈, 242-250, 437₂₆.

Țițir-vițir! = cu vânt prin care se imită ciripitul rândunelilor 10_{1, 2}.

Țiur vb. I = a ciripi (când

paserea este amenințată de vreun pericol); *puil' i fiură* = puii ciripiau (de spaimă) 224₈, 379; *fiurară* = ciripiră 266.

Țivă pron. neh. = 1° *cevă* 2₃₀, 7₃₄, 8, 15₂₅, 40₅; 2° nimic: *nu-i Țivă* = nu-i nimic 3₅, 5₃₁, 25₁₂, 58₉; *u bătea... ti icî Țivă* = o bătea... pentru o nimica, fără nici un motiv 21₉; 3° *s-nu Țivă* = să nu care cumvă, să nu cumvă 79₂₆, 89₅, 95₁₁; *nu-nî viđuși Țivă căpîrli* = nu-mi văzuși cumvă caprele 27₁₀, 22₁₂.

Țivale sf. pl. — fărâșături, bucățele 227₁₂, 353₂₆.

Țopă sf. — bucată mare (de pâne) 274₈.

Țuc! = Țuc! arată chipul de a bea în continuu 264₁₈, 422.

Țucnescu vb IV — a bea, a Țucui; *li Țucui tute* = le bău pe toate 338₁₀.

Țupată sf. — secure 29₇, 103, 356₁₄, 454.

Țupătă! = șovâlc! arată un mers greoiu, schiopătând, șontâc 11₁₉, 264, 369₂₈.

Țupătiče sf. — secure mică 159₁₅.

Țin vb. II și III = 1° Țiu; *ma Ținî s-ti duți* = dacă Ții să te duci 8₇; *Țineă cu dinți di h'er* = (Țineă cu dinți de fier) Țineă tare, Ți-

neă stăruitor 12₂₁; *nu Ținî minte* = nu-ți reamintești 82₇; *Țin s-lu mîc ti preasînî* = Țin (= am dorința) să-l mănânc la post 233₃₆; 2° a dură: *nu Ținî multu* = nu dură mult 23₃₁; *mași cît Țineă grindinea* = numai cât dură grindina 52₃₁; 3° a îndrăzni, a cuteză: *nu lă Țineă* = nu cutezau 23₅, 10; *nu-l' Ține* = nu îndrăznește 317₁₆; *ma-l' Ține a gônîlui* = dacă îndrăznește voinicul 61₄; 4° mă stăpânesc: *s-Ținî, cîtu s-Ținî* = se stăpâni cât se stăpâni 364₂₈; 5° susțin: *Țineă, că nîsă-i ma mari* = susțineă, că dânsa-i mai mare 96₃; 6° *casa moășil'eî nu Țineă ahîntu multu* = casa bătrânei nu Țineă atât de mult; nu eră așa solidă 46₁₀; 7° *Țăn: si s-Țănă di zbor* = să se Ție de cuvânt 163₁₈; 8° *îl' Țin calea* = îi ațin drumul 293₇.

Țineare și (*Țî'nire*) sf. — Ținere; îngrijire 300₂₃; întreținere: *casa vrea* ∞ = casa trebuiă a fi întreținută 195₂₉.

Țiță sf. — Țăță 86₃, 203₃; *Țiță n-gură* = (mură'n gură), deagata, fără osteneală 366₃₄.

U

U pron. fem. Acus. = o; *u viđiî* = o văzui.

U pers. a treia a verbului *h'iî saî escu* = sunt. Vezi: *h'iî*.

Uare sf. = ouare, a ouă; In-

dic. prez: *ou, uedî, oăuă, uâm, uăî, oăîă*. Imperf. *uâm*. Perf. *uăî*. Imperat. *oăuă* și *oăuă-te!*

Uat adj. = ouat; *uât di gă-l'îă* = ouat de găină 100₂₉.

Uă (pronunță *uă*, o singură silabă) = interj. de uimire, de surprindere 7₁₈, 254₁₈, 290.

Ubòr, pl. *uboare* sn. curte 216₈, 323, 425, 443₁₃.

Ucã sm. ocã, pl. *ucățî* (*ucățî*) - ocale 82₃₅; *nu erã di ațel' cu ucãlu patru-sute* - nu erã din cei cu ocaua patru sute (subînțeles: dramuri), adică: erã cam prost 276₃₂. Vezi: *ocã*.

Ucnã sm. canã: fel de boiã, cu care se cãnesc la unghii femeile și-și boiau miresele altãdatã pãrul 270₃₃, 365₄; *ș-armãsirã ca Sulta cu ucnãlu* - își rãmaserã cu rușinea, (cu pofta neîmplinitã) 34₂₈.

Ud vb. I ud; *fãrã sî-l' si udã* - fãrã sã i se ude 73₁₀; *si-ș udã grumazlu* - sã-și ude, sã-și stropescã gât-lejul 293₁₅; *ș-udã* = își udã, își stropi 365₂₄.

Ud adj. - ud; *ea-le iu vine Avul Nicola, ud-muçale* = iatã-l unde vine sfântul Nicolae ud learcã 20₂₄; *fe h'iî acșî ud* = de ce ești așã ud 20₂₆; *ma ud* - mai ud 447₃₃.

Udãe sf. - odaie; pl. *udãî* 36, 38₁₈, 59, 88₁₁. Vezi și: *odã*, *udã*.

Udare sf. - udare, stropire; udãturã.

Udãt adj. = udat, ud.

Udã sm. - odaie; pl. *udățî* = odãî 36₁, 42₃₀, 77₃₄, 87₃₆, 90₈; *mutrescu nauntru udã di udã* - cautã (ei) innãuntru din odaie în odaie 4₁₆.

Udãitã sf. = odãitã.

Udãturã sf. = udãturã.

Udich sm. - odãitã.

Uđire sm. - uger; *cã lã zdruncinã uđirle* - cãcile stãlcia ugerele 17₁.

Ueãr sm. - oier, crescãtor de oi 1₂₆.

Uf! interj. - of! uf!

Ugurlhũ adj. - de bun augur, priincios.

Uğac sn. și uğak'e sf. - ogiac. coșul casei pe unde iese fumul; *uğaclu-i strĩmbu* = coșul de vatrã e strĩmb 209; *s-nu o-lasã s-l'i k'arã uğaclu* = (sã n'o lase sã-i piarã cãminul): sã n'o lase sã i se stãngã familia 261₂₇; *featã di uğak'e* - fatã de familie bunã.

Uh! interj. - uf! 90₁₄.

Uhtare sf. - oftare 279₇.

Uhted vb. I - oftez; *uhtã* - oftã 200₁₀; *s-uhtã nicurmãt* - oftã neĩncetat 368₁; *uhtã* - oftã 17₄, 213₂₄.

Uhticare sf. - ofticare.

Uhtik'ed (*mi ~*) vb. I - mã oftichez, mã atac.

Uh'el'e sf. - țipar 84₂₉.

Ui! = interj. de spaimã, de mirare, etc. 486₁₀.

Uidia sf. - potrivealã, asemãnare 12₃₀, 85₃₅.

Uidisescu vb. IV - potrivesc 270. Inf. *uĩdisire* - potrivire. Part. *uĩdisit, -ã* - potrivit.

Uĩnsit adj. = ĩncremenit 172₃₂.

Ulalẽe sm. - barzã (Albania). Ceilalți zic: *știrc* (Macedonia) și *lelic* (Epir).

Ulcør sn. - 1° ulcior (vas) 230; 2° bubã ce apare la ochiu.

Umflare sf. - umflare.

Umflãturã sf. - umflãturã.

Umflu vb. I - umflu; 1° *um-*

flă saclu = umflă sacul, fură sacul 80₂₈; 2° *umflă* = a umflat (în bătaie) 125₇; 3° *l'-umflă nih'àm k'alea* = îi umflă puțin pielea 290₂₀; 4° *l'-umflă ngrîșca* = îl umflă în cărcă, îl luă în cărcă 251₂₇.

Uminătate sf. - omenie, umanitate.

Uminil'e sf. - omenie.

Umir sm. - umăr 324₁₇. Vezi: *anumir*.

Umpleare și *împlire* sf. = umplere.

Umplu vb. III = 1° *umplu* 8₁₅, 23₂, 54, 63₂₈, 76₃₄; *ni-umplu casa* = îmi umplu casa 32₈; 2° *s-umplu loclu* = se svonî în tot pământul 177₂₃; 3° *a împlini*; *să s-umplă di cu tot patruțăli di qili* = să se îplinească în totul cele 40 de zile 36₁₃; *umplu 21 di anî* = împlini 21 de ani 199₃₄; *carî s-umplură qîlîli* = dacă se împlini termenul 131₃₇; 4° *le-avea umplută mărattu* = o băgase pe mânecă, se speriasse rău 9₁; *liumplu lamîa* = se sperie grozav balaurul 115₃₂, 248₁₀, 197₃₂; 5° *s-umplură tuți atumțea* = se convinseseră toți atunci 55₃₄; *s-umplă cărafeta* = să convină, să înduplece 162₃₆, 37, 85₃₉; *l'-umplu curcubeta* = îl convinse 164₁; 433₃₃.

Umtu sn. = unt 258₃₈, 335₃₁; pl. *umturî*.

Umtură sf. = untură.

Un, fem. *ună* num. = un (pretutindeni). Gen. Dat. *a unûi, a unei*; (și: *a înuluî, a unil'eî*); pl. (*nîscînfi*) Gen. Dat. m. și fem. *a unôr*.

1° *un cîte un* = unul câte unul 11₁₀; 59₂₁; *ună cîte ună* = una câte una 1₄; cu deamănuntul 66₂₁; 2° *un di un* = unul câte unul 70₁₀, 120₂₀, 246; *ună di ună* = cu deamănuntul, una câte una 51₃; 3° *pîn di un (ună)* = până la unul 77₂₈, 80₂₆; 4° *unu ș-un* = unu și unu (a fi distinși, aleși) 317₂₅, 458₂₄; 5° *ună-ună* = într'una, mereu, fără întrerupere 142₁₃, 155₃₉, 213₁₇; 6° *ună z-duțea cu bătearea lui* = cântă într'una 44₁₅; *ună l'i si duțea* = stăruia mereu 85₃₈; 7° *L-tindu di una* = îl întind neîndoit 102₁₅; 8° = *avea un fițoru ș-tul* = aveau un băiat unic 84₃, 199₂₄; 9° *ună* = îndată ce, din moment ce: *ună cît sculă mătura* = îndată ce ridică mătura 29₁₈, 52₃₂; *ună agumtă* = îndată ce sosi 161; *ună căpsălsire* = îndată ce o șterse 162, 190₁₀, 451₂₄, 502; 10° *ună l'-are* = la fel îi consideră 281₁₁; *eară-l'ună* = erau la fel 185₁₆; *ună fațe* = e tot una 247₉; *li feățiră ună* = le făcură una 14₉; 11° *pînă s-qîfi ună* = cât ai zice «una», într'o clipă 39₁₅; 12° *nu s-discumpără lișòr cu ună cu doăună* = nu se răsplătește ușor cu una cu două 67₁₁; 69₁; 13° *l'a pri un, dă prealantu* = a fi la fel, a fi unul ca și altul 81₃₅; 14° *ună-alta* = una alta 60₃₆, 398₂₅; *ni ună, ni altă* = nici una, nici alta (= fără a sta mult pe gânduri) 60₃₆, 56₂₉, 76₁₆.

Ună-oară adv. = odată 1₁, 18, 20 etc. vezi: *oară*, *unoară*.

Unășună adv. = dintr'odată, numai decât 1₁₅, 2₂₆, 52₁₈, 70₂₀, 82₁₁, 134₄, etc.

Undă sf. = undă 355₂₀; *l'-vine unda* = l'a apucat artagul; pl. *unde*, art. *ündile* — unde.

Unđescu vb. IV = aseamăn 415; *nu unđeaste s-h'ibă lucru bun* = nu miroase a lucru bun 311₂; *cum eră cama unđită* = cum eră mai bine, mai potrivit 350₃₅; se zice de asemenea: *aunđescu*.

Ungu 220₁₅, vezi: *aungu*.

Ungl'e sf. = 1° unghie 406; 2° *ne cît trađi nă ungl'i* = nici cât negrul de subt unghie 117₂₀; 3° *nu eră niđi cît nă ungl'e* = nu eră nici cât o unghie, adică: eră o nimica toată 44₁₄; 4° *pri ungl'i* 83₂₈ sau *pri ùngl'ile di čoare* = foarte încet, pe nesimțite (= pe vârful unghiilor) 80₂₇, 180₆, 269₄.

Unoară (un-oara) adv. = odată 21₃₀, 24₂₉, 30₆, 56, 59, 315; *nica un-oară* = încă odată 74; *di unoară* = dintr'odată 16₁, 17₃, 41₃₁, 174₁₃. Vezi: *noară*.

Unsprăving'itși num. = douăzeci și unu 129₁₄; *tu ∞ l'i de-añi* = la douăzeci și unu de ani 126₂₄, 199₃₀.

Untulemnu sn. = untdelemn 4, 48₂, 58₁₆, 62, 69₂₂, 73₃₅, 74, 153₃₅ etc.

Upărescu și upurescu. (Macedonia) vb. IV = opăresc; *și-l' upăreă* = și-i opăriă 29₁₄; *îl' upăriră mînle* = i se opăriră mânilor 74₁₀,

228₁₂, 237. Inf. *upărire* (*upăreare*) și *upurare* = opărire.

Upărit adj. = opărit 494; *și sculă ca upărit* = se sculă ca opărit, adică: numai decât; *ca upărite* = ca opărite (= neliniștite) 223₁₂.

Upăritură sf. = opăritură.

Urare sf. = urare, dorire, felicitare 123₂₈; *alasă urărele* = lasă la o parte urările 34₁₁.

Urăcune sf. = urare, felicitare, binecuvântare 413₂₀, 445₃₀.

Urăscu vb. IV = urăsc; *Îl se-aveă urită bana* = I se urise viața 142₁₁. Inf. *urîre* = urîre, plictisire.

Urățame sf. = urîtenie, slutenie.

Urățamea-locuî = urîtenia de pe pământ, urit foc, monstruos de urit 320₁₀.

Urbare sf. = 1° orbire 197₆; 2° *Urbarea-ți!* = du-te încolo! ei! aș! 435₁₃; 3° *țe urbarea-ți feași?* = ce pe dracu mi-ai făcut? Ce păcătoșenie mi-ai făcut 348₂₇; 4° *Își vidù urbarea Ami-rălu-Laiñ* = Și-a văzut neghiobia Împăratul Negru 313₁₄; 5° fig. = noroc: *Pitlu ș-o-avù, că-î urbari aoă* = Pitul crezù, că aci a dat norocul peste dânsul 101₉, 21₁; *țe urbare deade sti nîs* = ce noroc a dat peste dânsul 366₂.

Urdă sf. = urdă, brânză foarte unsuroasă. Se prepară ca și urda românească, fără a i se scoate însă untul.

Urdie sf. = grămadă; *urdi di puil'* = stol de paseri 491; ceată 475.

Urdin sm. = 1° brazdă; 2° şirurile de *urđătură* (=urzeală), când pune femeia să urzească; urzitură, urzeală.

Urdin vb. I = a comunica, a frecventa, a se înşira; 1° *ş-acăfă s-urđină la scul'ò* = şi începù să frecventeze la şcoală 61₃₇; 2° *nu aũ urđinată pre-aclò* = nu s'au perindat p'acolo 155₁₄; *carĩ urđinară, urđinară dicum de ade soar lipin...* = dacă se tot perindară de când a răsarit soarele până... 155₂₂; 3° *s-urđină* = să urmeze, să curgă 92₁₆; 4° *s-urđinară goñĩ* = se înşirară voinici 381₃₆, 206₆, 472; 5° *ĩl urđină* = îi scoate afară.

Urdinaro sf. = comunicare, frecventare, înşirare, eşi-re afară.

Urđăscu şi **ordu** vb. IV = urzesc (despre: urzeală); intrighez; pun la cale. Inf. *urđĩre, urđare* = urzire.

Urđătură sf. = urzitură, urzeală.

Urđĩ'e vb. I = urzic (pe cinevã cu urzici). Inf. *urđĩcare* = urzicare.

Urđicã sf. = urzică; pl. *urđĩ'ĩ* = urzici 168₂₀, 193₃₇, 290-291; *ca urđĩ'ĩ k'isate* = (ca urzici pisate): moi de tot 457₂₄.

Urecl'e sf. = ureche 50, 74, 90₁₁; pl. *urecl'i* = urechi 43₅; *Ureacl'a di ac* = gaura acului 102₁₄; 1° *Aușã-ticlu-nĩ lo urècl'ili*. = Bãtrânețea mă asurzĩ 50₃₃; *di-ĩ l'a urècl'ile* = de te asurzesc 221₅; 2° *prĩt una*

ureacl'e l'-intrã, prĩt alantã l'-ișã = nu ascultã de loc 489; 3° *s-nu-l' mĩcã urècl'ile* = să nu-l tot plictisească, să nu-l tot asurzească, să-i dea pace 130₂₂, 150₉; 4° *ş-acăfã urècl'ile* = se mirã grozav 138₆, 297₂₇; 5° *nu lĩ si bate ureacl'a dip aoașe* = aci nu se sinchisesc, nu se neliniștesc cãtuș de puțin 359₈₆.

Urfãne sf. = 1° sãracie 84₃, 124₆, 211₃₃, 454; 2° sãracime 88₂₅.

Urfãnãtate sf. = sãracime, lume sãracã; popor.

Urfãnescu adj. = sãracãcios; orfan. Vezi: *oarfin*.

Urg'escu vb. IV = orbesc; *ş-aistã urg'ĩ* = şi aceasta orbĩ 58₁₂, 217₂₈; *ma si-l k'ireã, urg'ã* = dacă-l pierdeã, şi orbiã 217₂₅, 349₃₅.

Urg'are sf. = orbire. De asemenea: *urg'ire*.

Urg'le sf. = 1° lungimea cuprinsã între cele douã brațe întinse orizontal 434₂₇; 2° mânia cerească. Vezi: *urvie*.

Urg'ire sf. = orbire 348₁₇. Vezi: *urg'are*.

Urg'isaluĩ (de-a) adv. = pe orbite, cu ochii închiși: *s-treacã de-a-urg'isaluĩ* = să treacã cu ochii închiși 163₆.

Urg'it adj. = orbit 470₂₃. Vezi: *urg'escu*.

Urecl'at adj. = urechiat, cu urechile lungi; fig.: mãgar 186, 187.

Urĩxescu vb. IV = poftesc, mi se face poftã de cevã; *l'i si urixĩ nã trandaflã* = i se făcũ poftã de un tran-

daſir 9₁₃, 301₃₄. Inf. *urixire*, *urixear* = poftire.
 Uriz ſi ariz sn. = orez.
 Uri't adj. = urit; *urî't s-nu-l veđi* = urit încât să nu-ți vie să te uiți la el 219₃₅; *urût: erà urût ca loclu* = erà urit ca pământul 320₁; *urât* 383₁₃.
 Urăteată (*uruteață*) sf. = (urătate) răutate; uritenie.
 Urățame sf. = uritenie, slutenie.
 Urlu vezi: *aurlu*.
 Urmă sf. = urmă 378; *di urma frati-sui nu putù z-da* de urma fratelui său nu putù să dea: n'a putut să afle unde e fratele său 25₈, 306₂₃; *pi ùrmile di cicoare* = pe tălpile picioarelor 172₂₆; *l'-deadi di urmă* = îi dădù de urmă 52₂₁.
 Urnipsescu vb. IV = sfătuesc, *urnipsit* = sfătuit 92₁.
 Ursar sm. = ursar, care joacă ursul.
 Ursă sf. = ursă 27, 47-49, 93₂₇, 388, 480.
 Ursescu vb. IV. 1° stăpânesc *urseă* = stăpânià 412₂₅; 2° poftesc: *s-urșești la căli-vă* = să poștești la colibă 27₃₂; *urseă* = poștește, poftim 161₂₅; 3° *cum urșești* = cum poruncești 281₃₅; 4° *ți mîrile l'-ursiră* ce-i ursiră, ce-i meniră ursitoarele 333₃₈.
 Ursire sf. 1° poftire; 2° stăpânire; 3° poruncire; 4° menire.
 Ursit adj. ursit, menit; poruncit, stăpânit, hotărît; *ună oară țe-î ursită s-h'ibă acși* = odată, din moment ce-i menit să fie așa 281₃₁;

qua ursită — ziua menită 167₂₈; *acși-l' fu ursită* — așa i-a fost ursit, menit 296₃₄.
 Ursită sf. = poruncă: *tru a ta ursită* = subț porunca ta 170₁₆; 2° menire, soarte 200₁₅, 319₂₆.
 Ursopl'u, nume propriu — lit. pui de urs 389.
 Ursu sm. = urs 336₁₁; pl. *urși* 49₁₁.
 Ursu-6'anî, nume propriu Ioan cel urs 336—345.
 Ursuz adj. = răutăcios; fem. *ă* = răutăcioasă 301₃₂.
 Urût adj. = urit, *știrea fea urula* = vestea de moarte 74₁₃. Vezi: *urî't*.
 Uruteată sf. = răutate 482₂₄; *si s-cură urutețele* = să se curăță răutățile 166₈. Vezi: *urăteată*.
 Urățame sf. = uritenie. Vezi: *urățame*.
 Urățăscu, urățăscu vb. IV urățesc, devin urit. Inf. *urățire*, *urățare* = urățire. Part. *urățit*, *urățit* = urățit, devenit urit.
 Urvie sf. = 1° mânia cerească: *ți-l' vine urvia* = bată-l mânia cerească 486₁; 2° lungimea cuprinsă între brațele întinse 168₂₃. Vezi: *urg'ie*.
 Uscare sf. = uscăre, a se usca.
 Uscăciune sf. = uscăciune; secetă.
 Uscătură sf. = uscătură, lucru uscat; pl. *uscături* lemne, surcele uscate.
 Uscat adj. = uscat, sec 29₁₅, 202, 293.
 Us'e sn. = soc; fel de vopsea preparată din foi de soc sau din apă rezultată din

spălarea *băștelor* (= lână toată de pe o oaie), îndată după ce se tund oile.

Usi'e vb. I = usuc; *l'i se aveà uscată gura* = i se uscaseră gura 35₃; *l-uscară* = îl uscară 162₄; *ti usùfi di plîngu* = te usuci, te istovești de plânset 320₃₀.

Uspêt sn. -- ospăț 76₂₁; *și-l ținù uspêt* = și-l ținù în ospăț 244₃₆; *șăqù..... n-uspêt* = șezù, rămase..... în ospetie (ca oaspete) 245₁₅; *il' vini si z-ducă n-uspêt* = îi veni să se ducă în ospetie, la serbare 192₃₅, 193₃₉; *s-l'-u facă uspêt* = să-l ospăteze 363₃₀.

Uspitâl'e sf. -- prietenie, amiciție 339₂, 406₁₇.

Ustur vb. I = ustur 90₁₁. Inf. *usturare*, Part. *usturăt, -ă* = usturat.

Ustură sf. -- urzeală.

Ustarime sf. = usturime.

Usue. Vezi: *usi'e* vb. și gbst.

Uș! interj. prin care îndemnăm pe măgari la mers 116₂₂.

Ușe sf. = ușe 19₁₆, 29₁₀, 78₁, 134, 392; pl. *uși*, art. *ușile* 36₁₄.

Ută și hută sf. -- vultur (Albania).

Utre sm. -- burduf (pentru vin și untdelemn, și care se face din piele de țap) 82₃₂, 33, 227₂₅; *ùtrile* = burduful 283₁₁; pl. *uțră* și *uțrî* 311, 379; art. *uțarl'i* și *uțirl'i*. Vezi: *vătălăh*.

Uvge sf. -- tivitură, marginea unei haine tivite.

Uvrescu adj. -- evreiesc; *limbă urrească* = limbă evreiască, neam evreiesc 234₃₁.

Uvrëu sm. -- Evreu, 32, 33, 164, 233—236.

V

Vacă sf. = vacă; pl. *văți*, art. *vătle* 79₂₀, 86₂₁, 96; *ș-easte vacă* = este prost ca o vacă; *Lo-aũ ca nă vacă, di-l mulgu* = A fi vacă de muls.

Vah'! adv. = o fi, poate 141₃₈, 257₂₇; *vah' va z-da Dumniqă di va z-grească* = Doar o da Dumnezeu de va vorbi 74₁₅; *vah' s-curmă țerbul* = poate că obosi cerbul 192₁₈; *vah' șlea nîs țivă* = poate că știa el ceva 243₁; *vah' are ș-allu* = poate mai este și altul 308₃. [Etimologia cuvântului este: *va + h'i* = va fi, o fi!].

Vahte sf. -- vremea, timpul, epoca; *tu vahtea li căloare*

= în arșița căldurii (de vară).

Vai! interj. = vai! *ca vai di nîsă* = vai de dânsa 45₁₇; *bînà aoà ca vai di nîsă* = trăia aici ca vai de lume 47₁₄.

Vai, va, va-s, forma scăzută din *va să*, servind la formarea viitorului; se întrebuințează la Epiroți, Tesalioți, etc.; *vai afu* = voi află; *va mi duc* = mă voi duce; De asemenea: *va s-mi duc* = mă voi duce, o să mă duc (pretutindeni).

Vale sf. = vale, râuleț, torrent 1₂₄, 21₁₂, 23₃, 87₁₄, 278,

etc.; *că ți vale mare vine* = că ce vale (=torent) mare vine 174₁₂; *vale arăună* = vale cu apă multă și torențială 320₁₉; *z-duse n-vale* = merse la vale (=unde se duc femeile și spală de obicei rufe) 21₁₅, 62₁; *no-alăsdă vale ș-pîdure* = nu lăasă vale și pădure neumbată, necercetată 25₁₈; pl. *vă'urî* 25₃₆, 26₁, 50₉, 132 și: *vă'* (la Fărșeroți) -văi; *ațel din vale* = (acela din vale) = dracul 136₃₆. [Se crede că locuințele dracilor sunt văile cele întunecoase.]

Valea-l Condu, nume de localitate în Avela, unde se crede că se strânge, îndată ce se înserează, neamul dracilor 283₂₈.

Valea-l-Șut (=valea celui ciut, fără coarne=) adică: valea dracului, (numit prin eufemism fără coarne); nume de localitate, unde se strâng dracii (Epir) 92₁.

Vap! interj. = poc! tronc! 93₃₇, 340₃₇, 343₅.

Varcă sf. = barcă 347.

Varliga și Variga (la Fărșeroți) = de jur, împrejur; *varliga di varliga* = de jur împrejur 222₃₆.

Vas, pl. *vase* sn. = vas 54₁₆, 122₆, 494.

Vasilcò și vasilicò sm. = busuioac 202, 447.

Vașe, nume de catâr de culoare roșatică 300.

Vatām vb. I. = omor, ucid; snopesc în bătai 51, 57₆₅, 66, 88, 136, 137, 262, 263; *s-u vașîni feata* = s'o omori pe fată 196; *să-l vātāmă*

=să-l omoare 14₂₄; *vātāmă oamîni* = ucideau oameni 59₇; *vātāmăi* = ucisei 19₂₂; *vîtîmă* 19₁; *vātāmă* 50₂₀; =ucise, omori; *di cîți aveă vātāmă* = de câți omorise 19; *va-l vatām* = îl voi omori 61₂₃; *pînă-l vātāmă* = până îl omorîră 106₁₇; *va nă vātāmă tuși* = ne-ar fi omorît pe toți 21₃₁; *ca s-nu ti vātāmărim* = de nu te-oiu omori 69₂₈; *vātāmîndalui* = ucizându-l 19₂₈; 2° *j-vātāmă mintea, țe j-vātāmă* = își frământă mintea, cât își frământă 197₃₃; 3° *îl vîneă s-u vātāmă cu pînea n-gură* = îi veniă s'o ucidă cu pânea în gură. adică: fără nici un pic de milă 132₂; 4° *s-vālāmă și s-frîmse pînă se-ascapă* = se prăpădi și rupse pământul, cătând să scape 2₇.

Vătăn vb. I = bat, pedepsesc, omor; *s-ti vătănă* = să te omoare. (La Vlaho-Clisura, Ohrida). Inf. *vătănare*, part. *vătănăt, -ă*. Vezi: *vātām*. *Vătănăt* = obosit.

Vatră sf. = vatră, cămin 121₁₆, 147, 171₁, 306; *vatra tată-sui* = căminul părintesc 42₁₄; *la vatra părintescă* = la căminul părintesc 443₅; *no-aveă cînușe tu vatră* = eră sărac lipit 454₁₆; *o-află vatra arașe* = o află vatra rece: nu găsește pe nimeni 272₁₁.

Văcăr sm. = văcar, care paște vacile 370.

Văcăreață sf. = locul unde dorm vacile noaptea, și care este îngrădit cu zid

- sau cu uluci înalți, spre a nu se putea introduce fiarele.
- Văcările** sf. = cireadă de vaci, turma de vaci 370.
- Văcuțe** sf. = averea imobilă, care aparține bisericii, școalei.
- Vălmă** sm. = păzitorul iepeilor, cailor, 119, 280, 370.
- Văpsescu** vb. IV = vopsesc; Inf. *văpsire* și *văpseare* = vopsire; part. *văpsit* = vopsit; *văpsite* = vopsite 486₂₈; *lațlu ș-văpsitlu* = nenorocitul 294₃.
- Vărak'e** sf. = poleială de aur.
- Vărcolac** sm. = vârcolac 293.
- Vărculac** sm. = vârcolac 296₂₆.
- Vărgescu** vb. = mustru, cert 343. Vezi: *vîrvescu*.
- Văriga**, vezi: *varliga*.
- Vărlig** și (*vărlig* Albania) vb. I. = impresor; *vărligat* = impresurat; *tută pâlătea eră vărligată* = tot palatul eră impresurat 243₃₅; Vezi: *anvărlig'ed*.
- Vărlăscu** vb. IV = ameteșc; *l-vărlă* = îl ameți strașnic 463₇; Inf. *vărlire* = amețire; boală la oi.
- Vărlu**, *vîrlu* adj. = amețit; apucat de boala *vărlire* a oilor; fig. nebun, trăsmit.
- Vărn**, Vezi: *vîrnu*.
- Vărvăscu** vb. IV = cert, mustru 310₁₄; Vezi: *vîrvescu*.
- Văsilcă** sm. = busuioc 71, 173; Vezi: *vasilcò*, *busul'òc*.
- Văsilie** sf. = țară, regat, împărăție 57, 87₃₃, 106₂₅, 196, 472₃₇, 292.
- Văsilipsescu** vb. IV = domnesc, stăpânesc 57₂₅, 123₂₅.
- Văsil'escu** adj. = regesc, crăiesc 180₇, 187₁₃, 369₂₂.
- Văsiloaie** sf. = regină 179₂₁, 418, 419.
- Văsil'è**, *văsil'ă* (*vîsil'è*) sm. = rege 205, 206, 292, 475-476, etc.
- Vătălăh** sm. = burdof pentru vin și untdelemn 481₁₂; Vezi: *utre*.
- Vătămăre** sf. = ucidere, vătămăre, batere, lovire, etc.; *N-casă n-o-avea niți un lemnu ti vătămăre șoăriț'i* = În casă n'aveau nici un lemn de omorât șoarecii 254.
- Vătămăt** adj. = 1° omorât, ucis 135₅, 95₃₂; bătut, etc.; *D-îu le-aflăși, mori vătămăt?* = De unde le-ai găsit, fă, bătute-ar Dumnezeu? 54₂₆; obosit, ostenit, istovit de puteri, prăpădit 329₁₄, 399₃₂, 465₂₂.
- Vătămătură** sf. = vătămătură, ucidere; avort (la oi), numit și *băgătură*.
- Văzescu** vb. IV = vuiesc; băzâiu 279₃₂; *văzeă clòputle* = vuiău clopotele 23₁₆, 344₁.
- Văzire** sf. = vuire, vâjiire, băzâire.
- Vădeam**, vezi: *fug*.
- Vădi**, *vălm*. Vezi: *fug*.
- Vădire** sf. = vedere 318₁₇. Vezi: *videare*.
- Veară** sf. = vară 12₂₂, 21₂₇, 302; pl. *verî* 129₅.
- Veară** sf. = vară; *cusurină veară* = vară primară, vară bună. Vezi: *ver*.
- Vearde** adj. = verde 31, 46₂₉, 97₂, pl. *verđi* = verzi 182.
- Vearde** (*amiră*—) = împăratul Verde 357--359.

Veardă sf. pl.=legume 89₃₇; verdețuri.

Veare sf.=cercel; pl. *verî*=cercei 37₈, 445₃₁ și *veră* 483₃₈; *tu urecl'i-l purtă cu verî*=îl purtă cu cercei în urechi 120₂₈.

Veargă sf.=vargă 30₃₀, 32, 92₂₀, 93, 107, 337; pl. *verđi*=vergi.

Veastid adj.=palid, veștejit.

Vecl'u adj.=vechiu 54₃, 256₃₇; *casă veacl'e*=casă veche, învechită 87₃₃; prost 133₂₈; *prađi vecl'i*=bani vechi, cari nu merg 25₃₁; *adeturle vecl'e*=obiceiurile vechi 166₈; *cîne vecl'u*=câne bătrân, credincios 2₁; La Veles și la unii Muscupuleni se aude și *vlek'ũ*, în loc de: *vecl'u* 387; ca și: *avlèg'ũ*, în loc de: *avegl'u*.

Ved vb. II=1° văd 13, 42, 43; *z-veadi*=se vede 44₂₀; *u vede*=o vede 173; *cîndu țe z-veadă?*=Când ce să vază? 25₁₉; *si-și veadă părințil'*=să-și vază pe părinți 1₁₅, 8, 30₃₃; etc.; *și z-videm di vă li daũ*=și să vedem (=vom vedeà), dacă vi le dau 33₃₄; *nu-l' si videà*=nu i se vedeà (=nu vedeà) 57₉; *niți nu videà ȳu călcă*=nici nu vedeau unde călcau (de repede ce mergeau) 48₃; Perf: *viđũĩ*=văzuĩ; *viđũșĩ*=văzuși, *viđũ*=văzũ: *cît ȳl viđũ*=îndată ce-l văzũ 2₁, 65₁₆; *viđũm*=văzurăm 40₃₂; *viđũt*=văzurăți 123, 60₂₈, *viđură*=văzură 4₁₈, 35₂₉; M. c. P. *aveãm viđută*=văzusem; *no-aveã viđută*=nu văzuse 2₁₄, 5₂₅;

Viit. *vai ved* sau *va s-ved*: *macă vai veđĩ*=dacă vei vedeà 12₁₃; *va z-vidèți*=veți vedeà 18₁₉. Imperativ: *veđĩ: veđĩ-te n-gepe*=vezi-te, caută-te în buzunar 77₁₄; *nu veđĩ, tată*=nu vezi, tată 10₆; Opt. *s-videarim*=de aș vedeà; *s-videariĩ*=de ai vedeà 12₁₄, etc.: Inf. *videare* și *veãdire*=vedere; part. *viđũt.-ã*=văzut. Gerundiul: *viđũnda*, *viđũndalũ*=văzând 13₄, 24₁₅, 36₃₂, și *viđũndalũ* 482 (la Fărșeroți); 2° *Ți avđĩ'l ș-ți viđũt*=ce auzirăți și ce văzurăți (Formulă începătoare la basme) 285₁₁; 3° *videm*=oare 274₂₄; 4° *cum mi veđĩ ș-cum li ved*=cum mă vezi și cum te văd (=foarte adevărat) 2₂₄, 13₂₃; 5° *cum nu Ți-aũ viđută ocl'il'*=cum nu-Ți au văzut ochii, cum nu-Ți închipui 38₂₂; 6° *Nu veđĩ, cari se-aveã dusă, aveã faptă nă guvã ntro-apã*=Ei și, dacă se dusesse, făcuse gură în apă, adică: o nimica toată 66₂₉.

Vedũ adj.=văduvă 62₃₃, 135, 195, 312, 362, 363, etc.:

Vedũ adj.=văduv 56₅, 191₂₆; pl. *vedũĩ*=văduvi.

Vegl'u. Vezi: *avegl'u*.

Vel'ũ, nume propriu de bărbat 187, 188, etc.

Ver sm.=văr; *cusurin ver*=văr primar, văr bun.

Verđu sm.=varză; pl. *verđĩ*.

Versu vb. I=vărs; *verși lăcrinĩ*=verși lacrimi 3₂, 49₂₄; *virșă*=vărsă 77₂₄; *AtumȚea virsară ș-untulem-nul*=Atunci vărsară și

- untdelemnul 48₂₀; *z-vîrsă* *s-avîsi* = se vîrsă (= se lăasă dintr'odată la pămînt) și sfinți 58₁. Inf. *vîrsare* = vîrsare; Part. *vîrsăt,-ă* = vîrsat.
- Vestu** sn. = postav 142₁; pl. *veșturi* = postavuri.
- Vete** sf. = putere, capabilitate, virtute 170₃₀; *acși l'-e vetea* = așa-i este firea.
- Veț** vb. I = învăț 478; (Se obișnuiește la Fărșeroți, Samarniați, etc., cari leapădă pe *n* la verbe: *sor*, pentru: *nsor*, *veț*, pentru: *nveț*, etc.); *va s-ti veață* 478₃₀, *cum lu viță* = cum îl învăță 479. Vezi: *nveț*, *anvêț*.
- Via** sf. = râușor, care trece prin mijlocul satelor sau orașelor, braț de râu.
- Videare** sf. = vedere și lumină 122₂₇, 348₁₈.
- Videare și videre, veadire** sf = vedere; *ună videari fe lă feați* = cum le văzû 33₂₇; *videre* 238₂₀, 396₁.
- Videm** = (vedem), se întrebuințează ca adverbial: oare 274₂₄.
- Viduescu** vb. IV = văduvesc, devin văduv. Perf. *viduîi*, Part. *viduît*. Inf. *viduire* și *vidueare*.
- Viđută** sf. = vedere; vază; *ună viđută* = (o vedere) îndată ce o văzû 400₁₄; *are viđută de bărbăt* = are vedere, aspect de bărbat.
- Vigă** sf. = ramură lungă de pom și cu fructe.
- Viglă** sf. = gaura dela cup-tor, care se destupă, când cuptorul este prea încins; nume de localitate în Tesalia turcească.
- Vîi** interj. de mirare 477₂₉, 478.
- Vilență** sf. = velință, plapomă de lână (sunt felurite); 30₂₉, 141₁₈, 253₂, 475₃₁; *flucată* = fel de velință păroasă, cu floci 208₁₀.
- Vimtu** sn. = vânt 48₂₂, 80₁₃, etc.; 1° *s-l'avimtu* — să se recorească 2₁₁, 11₃₃, 250₁; 2° *arucă... tu vimtu* — risipește, prăpădește 188₃₆; 3° *lo vimtu* — își dădû vânt 282₈; 4° *fe vimtu o-arcă m-păduri* — ce vânt a aruncat-o în pădure 302₁₀; 5° *Gugoșlu pri vimtu nu z-duțeă* — Glonteale în vânt nu se duceă, adică: nimeriă la țintă în totdeauna 487₂₂; 6° *tute n-vimtu* = toate în deșert 473₃₃; pl. *vimturi*. La Baiasa (Epir) se zice: *vint*.
- Vimtu-Fude** = F u g e - v â n t (personaj în basme, care merge ca vântul) 461, 462.
- Vină** sf. = vîănă; pl. *vine* — *vine* 362₁₄; *d-îu l'-eastē vina?* — de unde i se trage originea 362₉.
- Vindeare** sf. = vindere, vânzare 45₁₄, 100₁₀, 311, 352₁; de asemenea și: *vîndire* 236₁₀.
- Vindic** vb. I = vindec 56₁, 291; *carî s-nu u vindiți* — dacă n'o s'o vindecî 45₃₁.
- Vindicare** sf. = vindecare, însănătoșire 231.
- Vindicat** adj. = vindecat, însănătoșit.
- Vîndire** sf. = vindere, vânzare.
- Vindu** vb. III = vînd 233, 234; *vîndură* vîndură 80₁.

Vindut adj. - vândut.
Vinire sf. - venire. Vezi: *vin*.
Ving'el'ũ sn. - evanghelie; pl. *ving'ale* - evanghelii 58₂₆, 31.
 Vezi: *vîng'el'ũ*.
Vinire și **vineare** sf. - venire.
Vinit adj. - vânat 782;
Vinita sf. - coloarea vânată.
Vinită și **vințită** sf. - venire 328₄, 430₃₀. Vezi: *vințită*.
Vinire sf. - venire. Vezi: *vinire*, *vineare*.
Viniri, art. **Vinirea** sf. = **Vineri**; nume de zână 396—397, 474.
Vințită sf. - venire; *ună vințită oamnl'i tu cãlivã* - îndată ce veniră oamenii în colibă 52₉, 107₃₉.
Virdeață sf. - verdeață 2, 325, etc. pl. *viq'et'i* și *virdețuri*.
Virđarã sf. - plăcintă cu legume, cu verdețuri.
Virin sm. - supărare, amărăciune, mahnire.
Virou sn = urlătoare (la ape), vâltoare de apă.
Virsare sf. = vărsare.
Virsat adj. = vărsat 58₂₀.
Virvër sm. = vifor, crivăț 301₃₇.
Virvirita sf. - veveriță.
Virvirușe, nume propriu de femeie 257—261.
Virvinadã sf. - virgină, fată mare 416₃₄. (Epir).
Viscut adj. = îmbrăcat 481₃₄; Vezi: *nviscut*.
Viș = (Albanezește: ureche). Se întrebuințează în expresiunea: *nu puteã s-l'a di viș* - nu putea să priceapă 80₁₉.
Vișin sm. - vișin.
Vișină sf. = vișină.
Viștiq'ascu vb. IV: a vesteji; *frîndile deãdirã, nvirđi-*

rã și z-viștiq'irã - frunzele imbobociră, înverziră și se vestejiră 316₂₃.
Vitul'ũ sm. - iedul, după întărcare până la vârsta de un an, se numește *vitul'ũ*.
Vițearcu adj. - nărăvaș, vițios. 446₂₃.
Vițin adj. - vecin 14₂₂, 18, 218; *viținã* = vecină 35₁₂, 53₃₂, 283₁₄, 399.
Viținame sf. = vecinătate, toți vecinii 68₂₃, 409₃₂.
Viținătate sf. - vecinătate 283₁₁.
Vizir sm. - vizir, ministru în Turcia 208, 209.
Vizitez vb. I: - vezitez 420₁. (neologism).
Viltoare sf. - loc mlăștinos, în care te înmămoleşti; loc în formă de rezervoriu, unde se varsă apa în formă de cascadă.
Ving'el'ũ sn. - evanghelie. Vezi: *ving'el'ũ*.
Vir pr. nehot. - nimeni; *cã nu-i vir* - că nu-i nimeni 59₁₉, 231₃₂. Vezi: *virnu*, *vîrnã*.
Vir-vir - cuvânt prin care se arată modul cum se întoarce (un cicric, etc.) 301₂; cuvânt prin care îndemnăm catării la mers sau îi chemăm să se oprească, ori să vie la noi, după modul cum se modulează vocea.
Virã = 1° vreun; vreo; *cu virã trop* = prin vreun mijloc 9₃₅; *virã zbor* = vreun cuvânt 24₄; *virã glãrimi* = vreo prostie 54₂₃; *virã ndoãũã* - vreo câteva 23₆, 464₂₃; 2° nimeni 11₁₁, 32₃₁; *șe-aflã nîsã*,

- no-află vîră* - ce află dânsa, n'află nimeni 55₃; 3° cinevâ 94₂₁; *niți că u vidu vîră* = nici că o văzu cinevâ 55₁; Vezi: *vîrnu*, *vîrnă*.
- Vir'escu** vb. IV - mustru, cert 90₉, 301₇. Vezi: *vîr-vescu*.
- Virnă** - 1° vreun, vreo; *vîrnă mes* vreo lună 57₁₄; *vîrnă oae* vreo oaie 20₄; *vîrnă om* - vreun om; 2° nimeni 15, 57₉, 286₂₈; 3° cinevâ (pret.). Din *vîrnă*, prin căderea lui *n* se face: *vîră* și *vîr*. Vezi: *vîrnu*.
- Virnăoară** adv. - 1° niciodată 25₁, 56₁₂, 109₈, 169₂₁, 439; 2° vreodată: *a vîră zburaste vîrnăoară* = vorbește via vreodată 18₁₈; 3° câteodată; *ași-i om lu cîte vîrnăoară* - așa-i omul câteodată; 4° *di vîrnă oară* la anul!
- Vîrnu** (și *vârnu*, *vârn*, *vâr*, *vîr*) - 1° nimeni 4₁₆, 9₁₆, 13₁₂, 37₅, 130₉, 164₈, 434₄; Gen. Dat. *a vîrnui* - ni-mănuî 17₉, 83₂₄; 2° nici un: *nu-ș grea vîrnu graiū* = nu grăia nici un cu vânt 25₂; *nu s-vedea di vîrnă parte* - nu se vedeă dinnici o parte 22₇; 3° vreun: *vîrnu om* - vreun om; *ai faptă vîrnu bun* - ai făcut vreun bine 20₂₂, 68₁₈; 4° cinevâ.
- Virteaniță** sf. - vârtelniță.
- Virticoniță** sf. - 1° vârtelniță; 2° scrânciob.
- Vîrstă** sf. - vârstă; *eră tu vîrsta moășilei* - eră în etatea bătrânei (de ace-
- eași vârstă ca și bătrâna) 21₃₃. Vezi: *vrîstă*.
- Vîrtòs** adj. - 1° puternic 144₂₈; *că eră vîrtoasă ca k'atra* - căci eră puternică, tare ca piatra 16₂₃; *puterea lui vîrtoasă* - puterea lui strașnică, plină de tărie 248₁₄; 2° *cama vîrtòs* - mai tare, mai puternic 170₁₃; 3° *vîrtòs g'ine* - prea bine 171₁₀, 407₆; 4° *ma vîrtòs* - mai ales, mai cu seamă 390₂₂; 5° *vîrtòs gone* - foarte viteaz 393₈.
- Virtute** sf. - virtute, putere, tărie 170₈, 269₅, 330₁₂ - 38, 424₂₁.
- Virtușescu, nvirtușescu și nvirtușed** vb. I - - întăresc, imputernicesc.
- Vîrvură** sf. - sfârlează; *vîne vîrvură* vine dea-rotogolul, se dă roată.
- Vîrvescu** vb. IV - cert, mustru; *mă-sa nu-l vîrvî* - mamă-sa nu-l certă 62₂₁; *vîrg'î cînl'i* - îndepărtă, certă câinii 192; Perf. *vîrvîi*; Part. *vîrvîită*.
- Vîrvîre** sf. - certare, mustrare 136₂₂, 155₄.
- Vîsil'è**. Vezi: *văsil'è*.
- Vîzescu** vb. IV - bzâiu, vâjiu, vuiesc; *vîzescu k'inl'i* - vâjie pinii 222. Vezi: *văzescu*.
- Vlagă** sf. - puterea focului; *are vlagă* - are putere.
- Vlatură** sf. - lapoviță.
- Vlăstâr** sm. - vlăstar.
- Vlek'ū**, pentru: *vecl'u* cf. *avleq'ū* pentru *avegl'u*. (la Muscupuleni mai mult.)
- Vluisescu** vb. IV - binecuvintez 429₂₆.

Viutò sm. — binecuvântare 51₁₄.

Vluvie sf. — binecuvântare 428, 429.

Voahă sf. — miros urît, miros displăcut 213₈, 340₂₄, 473₂₀.

Voămire și **vumeare** sf. — 1° vărsare, borîre; 2° țâșnire (de apă din pământ.)

Voastră. Vezi: *vostru*.

Voi pron. pers. persoana II pl. — voi. Gen. *a vuștròr*, *a voștri*; Dat. *a voăuă*, *a voao*, *vă* (*vî*), *v-*; Ac. *voi*, *vă* (*vă*), *v-* (pretutindeni).

Voi vb. [Indic. prez. *voi*, *vrei*, *va*, *vrem*, *vreți*, *vor*; Imp. *vream*; Perf. *vrui*, *vruiți*, *vrui*, *vruiți*, *vrut*, *vrură*; Perf. comp. *am vrută*; Viit. *va s-voi* (*va voi*, *vai voi*); Opt. *s-vrurim*, *s-vruri* (*s-vruriți*), *s-vrure*, etc.; Inf. *vreare*] — 1° voiui: *voi tra s-acăț un pe aște* — vreau să prind un pește 2₂₅; *vrei* 6₁₀; *te vrei* — ce vrei 6₁₄; *vrea* 4₁, 10₃; *vrui s-nîs*, *corbul*, *si s-toarnă a casă* — vrei și dânsul, sârmanul, să se întoarcă acasă 1₇; 7₁₀, 21₂₉; *vrut* — *vrurăți* 179₉; *nu vrut* — nu vrurăți 230₂₅; 2° doresc: *Aestă vrea s-nîs* — Asta doriă și dânsul 45₁₁, 69₂₇; *nu vream* — nu doriām 145₃₀; *va s-l'ai pradă cîți vrei* — vei lua parale câte poțtești 38₂₀; 3° iubesc: *Nu-l voi* — nu-l iubesc 56₁₆; *și-s vrea multu pri mă-sa* — și-s iubiă mult pe mă-sa 23₂₀; *nu-l vrea* — nu-l iubiă 56₇; *îl vrea ca ocl'il din cap* — îl iubiă ca pe ochii din cap 116₁₉;

u va — o iubește 234₂₉; *z-vor* — se iubesc 112₃₄; *s-mi va Dumnițău* — să mă iubească Dumnezeu 146₃; 4° dătoresc: *Tine-ți grosu, te fi-l voi* — Ține-ți piastrul, ce ți-l dătoresc 81₅; *fi-ul voi* — ți-l dătoresc 82₇; 5° trebuie: *va un mes* — trebuie o lună 148₅; *va s-țā imnā tih'a* — trebuie să-ți meargă norocul 66₅; 6° *nu mi vrei s-mine tu cā-liva ta* — nu mă primești și pe mine în coliba ta 21₈; *ti voi* — te primesc 26₁₀; 7° *voi*, *nu voi* — vreau, nu vreau (= de voie, de nevoie) 172; *vrui*, *nu vrui* — de voie, de nevoie 63₂₃, 26₂₃; *vrură*, *nu vrură* de voie, de nevoie 23₁₀, 34₁; 8° *nu nî-u va minlea* — nu-mi pare, nu-mi vine să crez 68₁₉; 9° *va moartă*, *va vie* — fie moartă, fie vie 132₃₄; *va oarrin*, *va avut* — fie sărac sau bogat 281₁₂; 10° *vrui Dumniță* — a vrut Dumnezeu, a dat Dumnezeu! 1₁₄; 11° *ma te u vrei* — dar ce folos 23₈.

Volbu sn. — locul și aparatul, conzistând din doi pari, pe care se află unsul; pe acest sul se înfășoară urzeala.

Vom vb. III — vărs, borăsc, vomitez; *fi-nî vine z-vom* — ce-mi vine să vărs 14₂₉; *voame* — varsă, borește 265₈; *vumeă* — vărsă, vomită 164₂₈, 494; *vumū* — vomită 265₉, 268₅, 250₂₉; *voami-te*, *voami-te cupa* — varsă, varsă paharul 164₂₉; Inf. *vumeare* și *voămire*; Part. *vumūt*, *-ă*.

Vombir sm. — vampir; fem. *vòm b i r ă* — v a m p i r ă 119—123.

Vostru pr. pos. — vostru; Gen. Dat. *a vuștrũ*; Ac. *a vostru*; Pl. *a voștri*; G. Dat. *a vuștròr*, Ac. *a voștri*; fem. *a voastră*; Gen. Dat. *a vuștrèi* (— *a voăstri* l'ei); Ac. *a voastră*; Pl. *a voastre*; Gen. Dat. *a vuștròr*, Ac. *a voastre*. La Fărșeroți se aude: *a vost* 484₁₄ și la Pl. *a voči*.

Vrap! — modul de a bate cu ceva 111₂₉.

Vre! interj. — măi 23₂₃; *a vre om!* — măi omule, omule 32₂₅.

Vreare sf. — 1° vrere, voință: *lo-alăsdă dipu vrearea lui* — îl lăsdă după voința lui 8₆; 2° dragoste, iubire 25₁, 75₁₈, 237; *ș-loară ahîntă vreare* — se iubiră într'a-tâta 49₇; *ș-aveà arcată vrearea pri un arăp* — se îndrăgostise de un harap 68₁₄; *ș-arcă vrearea* — — iubiă 40₇, 76₃₃; *cu graiu di vreare* — cu vorbă de iubire 291₅; *no-aveà iu s-lu bagă di vreare* — îl iubiă prea mult 189₂₄, 145₃₃, 234₃₇; *cu vreare, cu nivreare* — de voie, de nevoie 15₂₇; *vrere* — dragoste, iubire 237.

Vreășturî sf. pl. — curpeniș.

Vreavă sf. — larmă, gălăgie, sgomot 72₁₆, 86₂₅, 143₂, 213, 220, 383, 493.

Vrere. Vezi: *vreare*.

Vristă sf. — vârstă 398₂₂.

Vrut adj. — iubit 142₇; *vrùtile a meale* — iubitele mele 168₂₉.

Vulă sf. — pecete, sigiliu 186₃₄, 193₁₀, 471.

Vulipsescu (mi—) vb. IV — îmi propui; *z-vulipsi* — își propuse 473₃₄.

Vuloagă sf. — pajiște, poiană 179₂₄, 298, 315, 316, 499.

Vulpe sf. — vulpe 27, 50, 103—106, 178, 345, 367—371; pl. *vulk'i* — vulpi 49₁₁.

Vultur sm. — vultur 160, 224, 267, 379, 493, 495.

Vultusescu vb. IV — mă în-nămolesc; *vultusi tu cătrane* — se nămolî în catran 310₃₈; *mula aveà vultusitâ nauntru* — catârul se innămolise 156₂₂.

Vulusescu vb. IV — pecetlu-esc.

Vumutură sf. — vărsare, bo-rîre; fig. secătură, om de nimica.

Vurcolac și **vurculăc** sm. — vârcolac 147; *vurculăfile di moașe* — vârcolacele de bătrâne (= ale naibii de bătrâne) 173₆. Vezi: *vîr-colac*.

Vurgar sm. — Bulgar.

Vurgărame sf. — Bulgărime.

Vurgărie sf. — Bulgaria.

Vuznescu vb. IV — bâzâiu; *hărk'à ahăt sănătòs, că vuzueà și munțil'* — sforăia așa de tare, că vuiău și munții 16₂₅. Vezi: *vîzescu*.

V

Vacă sf. — guler; 1° *l'-acățâ vaca bubuliclu* — se ținū

de el gândacul (insecta de băligar) 363₂₉; 2° *o-acățâ*

di vacă o înhăță 52₃₁;
3° *tut di vaca fîcorlui* ...
se-acăță tot la băiat re-
curse 296₂₀.

Vaglară sf. pomană, plă-
cintă. masă deagata; *că*
nîs nu se-aștiptă la ahtare
vaglară căci el nu se
așteptă să dea așa noroc
peste el, să dea așa po-
mană peste el 68₂₂.

Vamandă, Vamande sf. = dia-
mant 33, 34, 344; pl. *va-*
măndî 32₃₀, 37₈, 164; *g'a-*
mande 167₃₀.

Vanî nume propriu = Iane,
Ion; *Tastrul'a* = Ion Tur-
bincă 498—501.

Varvîr sm. = mercur, argint
vîu.

Vaspe sf. = viespe 493, 496.

Vatru sm. = medic, doctor
177, 178; art. *vaturlu* =
doctorul 45₂₁; pl. *vafrî* 45₁₈,
vatri 349 și *vațări* 195₂₀;
art. *vățărî'i* 45₂₃, 349 și
vatril', vatirl'i; *g'atru* =
doftor (Gopeși, Moloviște).

Vatrățil'e și vatărțil'e sf. =
medicină. Vezi: *vitărățil'e*.

Vată sf. = vietate, ființă, vie-
țuitoare 181₁₀, 247₃₅, 288;
viață 166; pl. *vețurî* = vie-
tăți, tot ce are viață, ce
se mișcă: viermi, insecte,
animale, etc.

Vermu sm. = vierme 215₂₀, 21,
344₃₀; pl. *vernî* = viermi.

Vie sf. = grabă, grăbire; *Fu-*
diră cu vie = Fugiră cu
grabă 475₁₇; *vic-mare* =
în grabă mare 424₂₈; *ună*
oară cama n-vie = odată
mai curând 404₃₀.

Vîlcescu adj. = țigănesc 96₃₂,
309.

Vîlci sm. = Țigan; pl. *vîftî* =

Țigani 34₂₈, 118, 225, 343-344;
fem. *vîftă* = Țigancă 37;
ca țivă vîftî mbităfi = ca
ceva Țigani beți 309₂₂. La
Vlaho-Clisura se aude: *g'e-*
g'iftu. Vezi: *g'iftu*.

Vîlcescu vb. IV = oglindesc,
strălucesc; *mi vîlcescu* =
mă oglindesc 4₁₃, 465₂₂.

Vîlcire (și *vîlcare*) sf. = 1°
strălucire; 2° oglindire:
Vilia di vîlcire = oglinda
4₁₃.

Vîlcădî sm. pl. = sticlărie
307₂.

Vîlle sf. = 1° pahar; 2° sticlă,
lucru de sticlă 127₁, 286,
306, 307; 3° oglindă; *vilia*
di vîlcire = oglinda (de o-
glindit) 4₁₃, 465₂₂; *șî-u feașe*
calea vîlie = șî-o făcu ca-
lea (netedă, curată) ca o-
glinda 204₂₂.

Vîn sn. = vin; pl. *vinurî* = vi-
nuri 82, 89₂₁, 262, 263; *vin*
pătiqăt = (vin botezat):
vin amestecat cu apă 83₁.

Vîu vb. IV = viu; Ind. prez.
vîn, vîni, vine, vinîm (și
vinîm), *vîniți* și *vinîți*,
vîn. Imperf. *vineam, vi-*
neam (și *vineam*). Perf.
vinû (vinîi) 10, 37₂₇, 127₁₉;
vinîși (vinîși) 17₂₇; *vine*
(vine) 6₁, 7, 31₃₃; *vinîm*
(vinîm), *vinîl (vinîl și vi-*
nit), *vinîră* și (*vinîră* sau
vinîră) 6₅. Part. *vinît, -ă* și
vinît, -ă = venit; Inf. *vi-*
neare, vinîre și *vinire*:
2° *na îu vîn doauă alîn-*
durî = iacă unde vin două
rânduri 10₁₀; *no-are s-vînă*
vîrnu = nu-i cine să vie
4₁₅; *l'-vineă* = îi veniă 5:
cîndu vineă (*Crăcun cîndu*
vineă *Paștea* = când sosiă

Crăciunul când sosiă Paștele 7₁₃; *cît vineà, inalea lui crîșteà* = cu cât se scurgea vremea, supărarea lui creștea 21₉; *îl' vine să zducă tu polim* = îi veni să meargă la răboiu 6₂₈; *îl' vine multu greu* = îi veni foarte greu 12₂₈; *l'-vine jale* = i se făcù jale 17₂₃; *l'-vine tu minte țivà* = îi veni ceva în minte 15₂₅, 16₁; *cîndu lă vini oara* = când sosi momentul 49₇; *Eară pi scamnul di amiră viniră fiçorl'i a sor-sai* = Iar la tron urmară băieții surorii sale 169₃₂; *caî aveà vinită* = cine venise 74₂₉; *ițe vai vină* ori ce va veni, ori ce s'o întâmplă 10₂₁; *va vinîți cu noi* = veți veni cu noi 34₁; *carî s-vineari* = de ar veni 153₂₄; *vinu* = vino 1₂₉, 2₆, 8₇; *vinîți* (sau *vinîți*) = veniți 27₃₅; *las vină* = vie, poftescă 61₄; *g'ine s-vinîți* = să poftiți cu bine 71₂₈; *vinît* = venit, sosit 52₂₃; *vinînda* 496 și *vinînda* = venind 46₃₀; Avem: *g'in* în loc de *vin* la Gopeși, Moloviște, Albania, unde *v* se aude ca *g'*: *tra s-g'inu* = ca să vii 237₂₂; *Ea va z-g'ină* = Ea va veni 386₁; *ma s-(v)inî* ci să vii 56₂₂ (la Crușova).
Vineare sf. = venire. Vezi: *vinire, vinire*.
Vinâr sm. = vânzător de vin , 262₂₀, 264.
Vinâr sm. = Ianuarie 301.
Vinate sf. = supărare, necaz, mânie 150₂₅, 406₃₂, 490. Vezi: *inate*.

Vinglă (și *vinclă*) sf. = chinga , 252₃₅, 253.

Vinglusescu vb. IV = încing , calul cu chinga.

Ving'îți num. = douăzeci 126₃₂, 128₂₀, 129₁₆; *ving'iți dîle* = douăzeci de zile; dela 21 încolo primește prep. «di»: *unsprăving'iți di dîle* = douăzeci și una de zile; *Șcirtul are noaună-sprăving'iți di dîle* = Februarie are douăzeci și nouă de zile 20₃₃; *va s-umplă ving'îlle dîle* = se vor împlini cele douăzeci de zile 216₁₈. La Samariniți (Epir) se pronunță *vîvinți* și numărarea se face punându-se unimile după *vîvinți*: *vîvinți unu, vîvinți doauă, vîvinți trei*, etc.

Vioară sf. = viorică 332₃₁.

Viptu sn. = vipt, cereale (în genere), grâu; pl. *vipturî* , 11₂₄, 100₈, 157₁₆, 258₃₈, 496.

Vîrăk'lnă sf. = aquilă.

Virminôs adj. = viermănos, , care conține viermi.

Vis sn. = vis; pl. *visc* = vise 25₈, 182₂₃, 247₃₅, 350, 357, 358; *s-viçù vislu cu ocl'il'* = își văzù visul cu ochii, , își văzù visul împlinit 98₇.

Visteare. Vezi: *avisteare*.

Vîtrățil'e sf. = medicină 349₂₀.

Vitrie sf. = doftorie, leac 45₂₆, 90₃₀, 178, 195, 290₃₉; *Aestu-i lucru cu vitrie* = Acesta-i lucru cu leac 202₁₁; pl. *vitrii, g'itrie* 240, 420.

Vițal sm. = vițel; pl. *vițal'* = , viței.

Vițeauă, vițeao sf. = vițeà; , pl. *vițale* = vițele 267₂₁.

Viû adj. = 1° viu 2₂₈, 13₂₂, 209, 228; *s-lo-ardă di viû*

=să-l arză de viu 31₃₁; *di vie*=de vie 46₃₅; 2° *Nu-l dau viu* = Nu-l dau de viu, cu viață 11₃₄; *no-alăsă ună vie*=nu lăsă pe una în viață 113₃₆; 3° *ni apă vie nu scutea* = nici apă chioară nu scotea 455₃₉; 4° *fur viu* = hoț încarnat 308₁₄; *feățire viu* = năut curat 117₁₈; *eră Şullu viu* = eră Dracul în persoană, în carne și oase 459₂₆; 5°

va s-ti bea di viu = o să te prăpădească de viu 88₁₅; *să-l bea viu*=să-l prăpădească de viu 250₂, 338₁₈; 6° *nu bătu dip a-viu*=nu dădă de loc semn de viață 109₃₇, 120₁₄, 311₁.

Vivintî num.=douăzeci (Samarina, Epir) 493₃₂₋₃₉, 494. Vezi: *ving'itî*.

Vizmăcune. Vezi: *avîqmăcune*.

Vîqmu. Vezi: *avîqmu*.

X

Xeană sf. = străinătate; *că xeana-î greauă* = căci amără-i străinătatea 8₁; pl. *xeane*=străinătăți 7₃₀, 65_{8, 18}, 121₁₃.

Xen adj. = străin 78₄; fem. *xeană* = străină 44₁₃.

Xinit adj. = instrăinat; *ri-niŭl'i*=cei instrăinați; 146₃₄.

Xinitie și *Xinitil'e* sf.=străinătate.

Xităsescu vb. IV=examinez, cercetez 202₂₆.

Xurafe sf. = briciu.

Xursescu vb. IV = rad 502.

Z

Zăhare sf.=zahăr 28₂₈, 37₃₆, 171.

Zahmete sf.=osteneală, muncă 414₂₄.

Zahurah'e sf.=obiect 414₃₂.

Zarzavûli sm. = Scaraoțchi, dracul 42₂₁, 91₂₇, 92, 341; *zarzavuleanî* 432₇.

Zăc. Vezi: *qîc*.

Zădûh sn. = zăduh, înăbușală.

Zăgâr sm. = ogar, câne de vânat.

Zăifcu adj.=indispus; *zăifcă* = indispusă 248₁.

Zăhărtare sf. = bomboană; pl. *zăhărtări* = bomboane 110₁₂.

Zămane sf. = vreme, vreme de demult 53₁₀, 313; *nă*

zămane = într'o vreme 130₁₈; *Tricû di atumfeu zămane multă*=Trecû de atunci vreme multă 59₁₉.

Zămănescu adj.=lucru de pe vremuri, lucru vechiu.

Zămărat adj.=amărit; *bana aestă zămărată*=viața aceea amărită 186₁₁.

Zăndane sf.=închisoare 78₉. Vezi: *zîndane*.

Zăptisescu vb. IV = stăpânesc, țiu în frâu; *zăptisi avîna* = stăpâni via 18₂₈; *să zăptisim aoațe pamporea* = să oprim aci nava 419_{37, 38}.

Zărcadă sf. = căprioară 1 40₃₃.

Zări adv. = chip, chipurile;

voi zări = vreau chipurile 152₃₀.
Zăte sf. = dușmănie; *z-duc zăte* = se dușmănesc.
Zăvon sn. = zăvon, vâl de mireasă 335₄. Vezi: *zvon*.
Zbat (mi ∞) vb. II = mă sbat *si zbătù* = se sbătù 384₄.
Zbor sn. = 1° vorbă, cuvânt 1₂₄, 5, 6, etc.; pl. *zboare* 37₂₅, 41₁₉, și *zboară* 14₃₃, 56₃₁; 2° *și-și feățiră zbor* = și își făcură vorbă, hotărîră 15₁₁; 3° *s-ținù di zbor* = se ținù de vorbă 17₁₉, 69₂₀; 4° *cum lă fu zborlu* = cum le-a fost vorba 68₉; 5° *l'-deadi zbor* = îi dete cuvânt, îi promise 37₁₈; *Aestu țî-fu zborlu* = Acesta ți-a fost cuvântul, promisiunea 27₃₁; 6° *după zbor, după purtare* = după vorbă, după port 10₃₅; 7° *lo zbor* = luă voie, poruncă 176₂₁; 8° *nu ncape zbor* = nu încape vorbă, nici vorbă 178, 209₂₆, *nu va zbor* = nici vorbă, fără îndoială 98₂₉; *va zbor?* mai încape vorbă? 105₃₈; 9° *șcurti zboare* = vorbă scurtă 293₂₆; *nu işi di zbor* = nu ieși din vorbă, a ascultat totul 83₁₂; *di zborlu a tăi nu va s-es* = din vorba ta nu voi ieși, adică: voi asculta totul, voi face totul după cum dorești 237₃. 10° *își zborlu* = se svoni 197₂₉; 11° *s-nu-l călcăm zborlu* = să ne ținem de cuvânt 242₃₄, 67₁₉; *di zbor-zbor* = din vorbă în vorbă 31₂₁, 79₁₃, 96₂; 12° *băgă zbor* = ținù cuvântare 85₈; 13° *ș-feățiră zbor* = se înțeleseră

82₂, 106₂₆; 14° *că acși ș-avù zbor* = căci așa se învol 61₃₅; *s-nu le-ağungă zboà-rile* = să nu se întreacă la vorbă 196; 15° *zborlu dao nu-l' si fățea* = vorba-i eră sfântă, eră ascultat în totdeauna 76₃₄; 16° *va-l' dañ zbor cu gura* = o să-i vorbesc 75₈.

Zbârlescu vb. IV = a se sbârli, a se face părul măciucă; *perlu l'i si zbârleà dipri nîsă* = i se făcea părul măciucă 197₉, 61₃; *l'-si zbârlî* *perlu* = i se făcu părul măciucă: a se înfuria 339₁₈; *zbârlît* = sbârlit 468.

Zbârlire sf. = zbârlire.

Zburare și **zburire** sf. = vorbire 96₃₄.

Zburăscu vb. IV = 1° vorbesc 47, 48; *ma tut nu zbură* = dar tot nu vorbiă 13₁₇; *zburî'* = vorbi 13₂₈; *s-nu-l' zburască nveasta* = să nu-i vorbească nevasta 72₂₉; 2° tocmes (la stăpân); *la domnul țe va z-vrei tine s-mi zburăști* = la stăpânul la care o să vrei tu să mă tocmești 304₃; *s-mi zburăști la aistu* = să mă tocmești la acesta 304₁₆; 3° vorbesc de rău, ponegresc: *s-u zburăști* = să o vorbești de rău, s'o calomniezi 346₃₁; *nu trițea quă di la D-dă, țe s-nu u zburască la frati-su* = nu treceă o zi dela Dumnezeu, ca să nu o ponegrească la frate-său 285₃.

Zdangan adj. = om din topor, bătăran, netot 105₁₂.

Zdînginescu vb. IV = a sdrângăni; *cari da di zdîngi-*

neaști ună = când mi-ți sdrângănește, mi-ți trosnește una 28₂₀; *s-nu zdîngînești vîră cărțănoasă* = să nu trosnești vreo trosnitoare 26₁₉; *cît nu zdîngînî di cripari* = cât nu plesni de mahnire 155₂₉; **Zdring!** = sdrang! sunet produs de ceva 122₁₉.
Zdroamin vb. I = sfărâm, stălesc 155₅, 230, 251₁₃. Inf. *zdruminare* = sfărâmare, stâlcire. Vezi: *zdrumin*.
Zdrumin vb. I = sfărâm, stălesc; *va ti zdrumin dip* = o să te sfărâm cu totul 229₂₆; *lî zdrumină uqârle* = le stâlcia ugerile 17₁. Inf. *zdruminare*.
Zdruminat adj. = sfărâmat, stâlcit 154₃₇.
Zdupunescu vb. IV = trântesc la pământ; *și-l zdupunî di padi* = și-l trânti la pământ 110₁₄; *și-l zdupuneaste* = și-l trânteste la pământ 469₁₈, 344₁₇.
Zefk'e sf. = dispoziție; *ș-mu-treà di zefk'e* = își caută de traiu, de petrecere 61₁₈.
Zgârlescu, zgirlescu = a sgâi din ochi, a face ochii mari 274₁₃, *zgârlî ocl'il'* = făcî ochii mari, sgâi ochii 313₇, 209₁₃; *armâsiră... cu ocl'il' zgîrlîfi* = se uimiră peste fire 13₂₄. Inf. *zgârlire* și *zgârleare* = sgâire (din ochi).
Zgrămare și **Zgrîmare** sf. = sgâriere, scărpinare.
Zgrămât adj = scărpinat, sgâriat 109₂₃.
Zgrăm și **zgrîm** (și: *zgârm*) vb. I = sgâriu, scarpin; *mî zgrîmăm* = mă scărpinăm

102₁₃; *si zgrîmă, îu nu-l mîcâ* = se scărpină, unde nu aveă mîncărime 231₃; *zgrîmă-fi deăditle* = sgârie-ți degetele 288₇.
Zgroabă sf. = bătrâna păcătoasă, baba cloanța 281₂₆.
Zgrum vb. I = sugrum 147₃₇, 213; *ca să zgrumă* = ca să sugrume 16₄; *s-lu zgrumă* = să-l sugrume 107₂; *arî'urle si zgrumă di apă multă* = râurile se sugrumă de apă multă: (când vine apă foarte multă) 378₁₀.
Zgrumare sf. = sugrumare.
Zgură sf. = sgură, rugină.
Zgrurg'isescu vb. IV = ruginesc; *zgurg'isît* = ruginit, cu sgură 466₂₉.
Zgurie sf. = sgură, rugină.
Zgurnarle adj. = scotocitor.
Zgurnescu vb. = scotocesc. Inf. *zgurnare* și *zgurnire* = scotocire.
Zg'ic, pl. *zg'icuri* și *zg'icute* = țipăt 42₃₅, 114₁, 274, 361₂₁; *bagă zg'iclu* = începe să țipe 43₉.
Zg'ilescu vb. IV = țip; *ahur-h'i si zg'ilească* = începî să țipe, 24₁₈; *vrû să zg'ilească* = vroî să țipe 61₂₁, 35, 90₁₃; *zg'ilî* = țipă 131₁₂; *zg'ilînda, zg'ilîndalui* și *zg'ilîndalui* (la Fărșeroți) 479.
Zg'ilire sf. = țipare.
Zlafete sf. = petrecere 126₁₆, 142₁₆.
Zliesescu vb. IV = cântăresc 359₃.
Zilipsescu vb. IV răvnesc, poftesc (la ceva), *vișinlu a lui... l-zilipsî tră aistă avîiă* = vecinul său.... îl răvni pentru această vie

- 18₉, 360, 415₂₃; *zilipsit*, -ă = râvnit, dorit 14₁₉. Inf. *zilipsire* și *zilipseare* = râvnire, poftire, dorire.
- Zilii** sm. = poftire, râvnire; gelozie.
- Zil'ar** sm. = poftitor, râvnitor; gelos.
- Zinate** sf. = meșteșug, meserie 84₅, 135, 237; pl. *zînași* (Epir), și *zînaturi* 326₃₆ sau *zînaturi*.
- Zină** sf. = zână (la Gopeși și Moloviște, unde *q* (*dz*) se aude ca *z*). Vezi: *qînă*.
- Zindane** sf. = închisoare 313, 314.
- Zlape** și **Zulape** sf. = fiară sălbatică; pl. *zlăk'*, *zulăk'* = fiare 27₃₆, 51, 52 87₃₂, 119₃₆, 150₃₀, 259₁.
- Zloată** sf. = trei părți din piastrul turcesc; treizeci de parale.
- Zmeană** sf. = izmene 122; *A-mirălu li umplu zmeănile di frică* = Împăratul o sfeclă rău de frică 44₁₃, 112₁₉, 313₈.
- Zmeñ** sm. = smeu 14₁₇, 314, 374, 373, etc.
- Zmoatic** vb. I = a stâlci; *s-nu u zmoatică fivă di moale te ș-eră* = să nu care cum va să o stâlcească de moale ce eră 181₂₀. Perf. *zmuticăi*. Inf. *zmuticare*, Part. *zmuticăt*, -ă.
- Zmuldire** și **zmuldeare** sf. = smulgere 53₁₉.
- Zmulgu** vb. III = smulg 120₃₃, 190, 265; *nu si zmuldeă* = nu se smulgea 182₈; *lu zmulsi* = îl smulse 53₁₈; Perf. *zmulșu*. Part. *zmultu* = smuls.
- Znie** sf. = pagubă 351₂₆.
- Zore** sf. = zor, nevoie 103₃₃, 178, 179; *zoră* 479; *Cară u vidură zore* — Dacă se văzură la zor 4₂₄; *Nă-u zorea, că te-așteaptă tine* — Îmi pasă, că te așteaptă pe tine 31₁₉; *cu zore să s-hărnească* — cu greu să se nutrească 22₂₈; *gură feata di zore* — jură fata de nevoie 50₁₉; *Ți zore te-avină* — ce nevoie te zorește 17₂₇; *l'-u lo cu zore* — i-o luă cu sila 18₁₀.
- Zof** sn. — furtună strașnică (Avela).
- Zuă**. Vezi: *quă*.
- Zulape**. Vezi: *zlape*.
- Zundane** sf. = închisoare 314. Vezi: *zindane*.
- Zurleață** sf. = nebunie 15₁, 330₂₆.
- Zurlu**, fem. *zurlă* adj. — nebun 53₁₈, 108₃₁, 109, 171, 329, 330.
- Zurlescu** vb. IV = înnebunesc.
- Zurllre** sf. = înnebunire.
- Zuzul** sm. = ființă ciudată, monstru 317₁₁, 375.
- Zuzuescu** vb. IV = sbârâniu, bâzâiu (despre albine 140₁₈).
- Zvercă** sf. = cerbice, ciafă. 27₃₀, 108₂₇, 281₂₄; 7° *va-ni l'aŭ zverca de-aoațe cu tut mădulăr* — am să mă duc la naiba, am să mă car de aci 462₃₉; *ș-lo zverca de-aclò* = s'a cărat de acolo 112₁₆; *ș-o-aveă, că va ș-lo zverca ci'nili* — credeă, că s'o fi dus dracului cănele 109₃₈, 458₁₈; 2° *va-ni l'aŭ fumeal'a pri zvercă* — o să-mi nenorocești familia 17₅; 3° *nu vru să-l' cadă pi zvercă* — nu vroî să stă-

... 4° armase....
 ...priste zvercă
 rămase cu cheltuiala pe
 seama sa 83₃₈; 5° s-nî-u l'ai
 aipri zvercă -- să mi-o iei
 de pe spinare 125₂₃; 6° nu
 l'-u intri pri zvercă--nu-i
 cari la ceafă 458₇; mîcă
 pri zvercă multe--îndopă
 multe la ceafă, eră bătut
 rău 155₆; 7° lă deadi sti
 zvercă a oîlor--vîndu oile
 428₁₈.
Zvoame-Apă, personaj, care

scoate apă, care face să
 țâșnească apă 461, 462.
Zvom vb. III = țâșnesc; a
 țâșni apă din pămînt; si
 zvumû nă fîntînă nîcă--
 țâșni o fântînă mică 284₇;
 si zvoane trei patru orî--
 varsă de trei patru ori 31₂.
 Inf. zvumeare și zvoamîre
 = țâșnire (din pămînt),
 vărsare, vomitare.
Zvon sn. -- vîlul cu care se
 acopere fața miresei; di
 sum zvon -- de subt cunu-
 nie 270₉. Vezi: zăvôn.

F I N E.

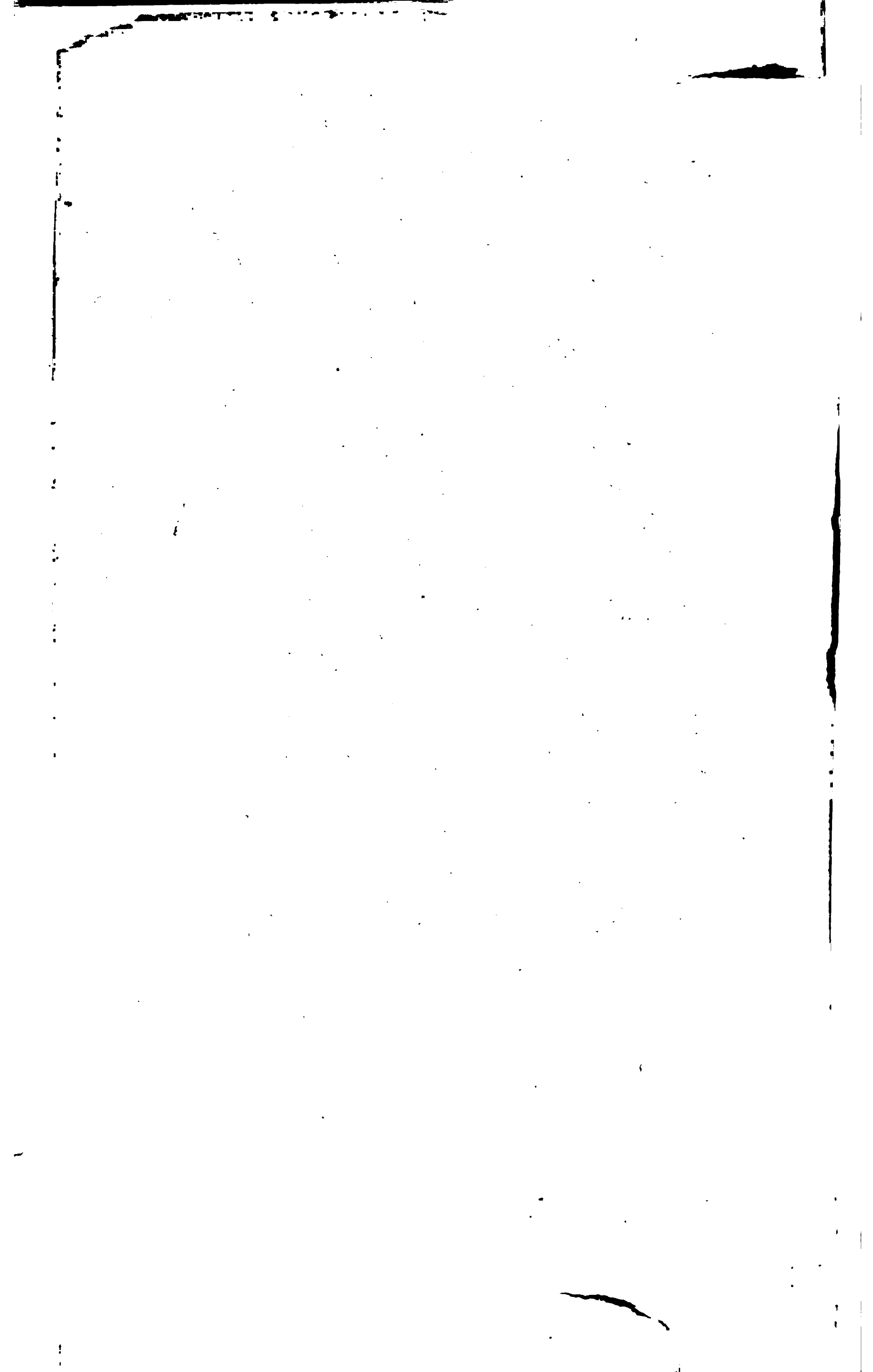
CUPRINSUL.

	<u>Pagina.</u>
Introducere	I-XXVII
1. Andruşlu şi araplu	1
2. H'il'lu de amiră țe moare ș-anviađă	6
3. Laclu di Grâmuste	14
4. Cum s-feațe șumuroñlu	18
5. Lemnul a crûțil'eî	19
6. Cum s-feațe cî'nile di la oî	19
7. " " Casianolu avû	20
8. " " pûpîza ?	21
9. " " cătușa	21
10. Tră-țe no-are g'iftî furî ?	22
11. Cumu s-feațe puîl'lu G'on ?	23
12. " " cuclu ?	24
13. Moașa cu auşlu	26
14. " " "	28
15. " " " şi Cuçi-Mânguli	29
16. Cucotlu	30
17. Mul'area cu trei ficòri ș-Uvreûlu	32
18. Feata măritată cu mortu	34
19. Pirgaclu a neû	38
20. Treil' frați	40
21. Căcula, punga, trumbeta	42
22. Feata arăk'ită di ursă	46
23. Lamňa cu noûă cãpiti	49
24. Țila	53
25. H'il'lu de-amiră avisit	56
26. Feata ș-aslañl'i	59
27. Fitşorlu ku nelu su limbo (Ficorlu cu nelu su limbă)	62
28. K'atra di sum limbă	65
29. Muta	70
30. Feata țea cu minte	75
Treil'i mincundşî	79

	Pagina.
32. Piscarlu	84
33. Livendul și Stamula	86
34. Treil'i linăvòși	89
35. Moara draclui	90
36. Ğoea	94
37. Mintea cu Tih'a	96
38. " " "	97
39. Minčună	100
40. Luplu cu vulpea	104
41. Tanđacùk' și Dîna-din-Vali	106
42. Patruđătl'i frați	112
43. Teățirle	116
44. Vòmbira	119
45. Omlu fără căsmeti	124
46. H'il'lu de-amiră	126
47. Fîcorlu mortu tu vîng'iți ani	127
48. H'il'lu de-amiră și scriata lui	129
49. Curcubeta	130
50. Dzonili avinğtòr și Mușata-Locluî (Ğònili avinătòr și Mușata- Locluî)	135
51. Mușata locluî și h'il'lu di amiră	140
52. Trei sotsi, trei doruri (Trei soți, trei doruri)	145
53. Feata tòxito al Dumnidzo (Feata tăxită al Dumniđă)	149
54. Fitșorlu oarfun adzumtu amiro (Fîcorlu oarfîn ađumtu a- miră)	152
55. Žuzulu ku șapti kăpiti (Jùjulu cu șapti căpiti).	157
56. Cum mor lumea	161
57. Tih'a	161
58. Piscarlu Puil'a	163
59. Doăule moașe	164
60. Aușl'i ascăpăți di moarte	166
61. Așteale dao surări ș-cătùșile	168
62. Notlu cu Seàvirle	170
63. Feata faptă puil'ũ	173
64. Ak'icășonlu	176
65. Dafna	179
66. Luplu fără coadă	184
67. Treile cuvenđi al Vel'ũ	187
68. Feata cu mînli tál'ati	191
69. Feata cu mînle tál'ate	195
70. Fîcorlu di amiră și mîrile	199
71. Muta	200
72. Capra i Luțeàfirle	205
73. Feata mintioasă aușlui	208
74. Oh!	211

	<u>Pagina.</u>
75. Fîcorlu aflât și Dînlul	221
76. Dracul și mâna vorbitoare	225
77. Cîori tu cînuși	225
78. Glarlul și mintiosul	229
79. Găl'ina cu oăule di mărgăritare	233
80. Găl'ina de-amălamă	235
81. Tîtatea-l G'urî	242
82. Prămateftul sk'irdût	251
83. H'il'a Mêturlui și h'il'lu de-amiră	254
84. Lupul și feata Virvirușe	257
85. Fîcorlu scl'op	261
86. Barbă-cot și Palmă-om	268
87. Fîcorl'i aguniți di părinți	273
88. Boșul fără boe	276
89. Luțăfirle	277
90. Fîcôr fără căsmete	279
91. Nora arauă	282
92. Treile surări	285
93. Fîcorlu și dracul	292
94. Harul, Pușcl'a și Hulera	298
95. Pîpăza	299
96. Pătîli	303
97. Un mare mălăgăr	308
98. Feata cu minte	313
99. Amirălu cu doauă mul'eri	315
100. Moștrul cu 12 di gurî și h'il'a de-amiră	319
101. Amirălu fără di fumeal'e	324
102. Gîonile și feata din fașă	332
103. Lîndura	334
104. Vimtul, Derul și Soarle	335
105. Ursu-g'anî	336
106. Alba și Furlăni	346
107. Terbul de-amălamă	351
108. Gugu-Găgă	353
109. Picurărușul	357
110. Fîcorlu di la ari'û	360
111. Somnul, șoarielu și lubuliclu	362
112. Linăvosul	366
113. Statu și vulpea	367
114. Grădina cu meările de-amălamă	372
115. Gîone-aleptu arăhîs	383
116. H'il'lu di oarfin și prămateftul	387
117. Fîcorlu cu perl'i de-amălamă	391
118. Arapul	395
119. Feata di celnic	398

32.	Piscarlu . . .	406
33.	Livendul . . .	409
34.	Treil'i lin . . .	412
35.	Moara d' . . .	417
36.	Goa . . .	421
37.	Mintea . . .	425
38.	Min . . .	428
39.	Lu . . .	433
40.	T . . .	437
41.	T . . .	444
42.	T . . .	452
43.	T . . .	454
4.	T . . .	459
	T . . .	463
	T . . .	472
	T . . .	475
	T . . .	481
	T . . .	487
	T . . .	498
	T . . .	502
	T . . .	505 - 741

MAY 27 1963

